Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Tijdschrift voor diergeneeskunde

https://hdl.handle.net/1874/281602

Deel 131 • Aflevering 1 • 1 januari 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
-7 FEB. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Een uitbraak van Klebsiella pneumoniae *mastitis*

Raad voor Dieraangelegenheden brengt advies uit over de erkende dierenarts

Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en de nieuwe Diergeneesmiddelenregeling 2005: wat betekent dat voor uw praktijk?

Internationale mond-en-klauwzeeroefening

Veterinair in de kamer

Klinische registraties, fundament van veterinaire productiebegeleiding

Verslag Groep Groot Dagen 2005

KNMvD
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT
3482 3546

Euthasol® 40%

Altijd de beste zorg - Oók bij het einde

Het is duidelijk dat euthanasie pijnloos mogelijk dient te zijn e dat de gekozen procedure gee overmatige angst of vrees mag veroorzaken. AST Farma introd ceert daarom Euthasol 40%, e hoogwaardig euthanaticum op basis van pentobarbital natriu

Verschillende onderzoeken* ha ben aangetoond dat pentobarb natrium belangrijke voordelen kent boven andere beschikbar euthanatica. Zo is er minder ka op convulsies en vocalisaties e is het middel makkelijk in gebr omdat de toedieningssnelheid geen kritieke factor is.

Bovendien kan er door de rela hoge concentratie van Euthas 40% bij grotere dieren met ee kleiner volume worden gewerk Hierdoor is Euthasol 40% nog gebruiksvriendelijker en minde belastend voor het dier.

Voor de kleinere dieren blijft AS Farma Euthasol 20% leveren. Deze is evenals Euthasol 40% geregistreerd voor honden, ka ten, varkens, runderen, pony's en paarden. Door de opvallend waarschuwingskleuren zijn be euthanatica eenvoudig van elk te onderscheiden.

Naast Euthasol biedt AST Farma ook extra diensten voo de nazorg, zoals rouwkaarten en voorbedrukte euthanasieve klaringen.

Zo kunt u altijd de beste zorg leveren – Oók bij het einde.

** Onderzoeksgegevens zijn op aanvraag beschikbaar.*

EUTHASOL 40% - OPLOSSING VOOR INJECTIE
Diergeneesmiddel UDD. Werkzaam bestanddeel: Pentobarbital natrium 400 mg/ml, overeenkomend met pentobarbital 364,6 mg/ml. **Doeldieren:** rund, paard, pony, varken, hond en kat. **Indicatie:** Euthanasie. **Wijze van gebruik en toedieningswegen:** voor intracardiale of snel intraveneuze toediening. (intracardiale: toediening bij hond en kat is alleen acceptabel na voorafgaande zware sedatie of anesthesie). **Contra-indicaties:** Geen. **Bijwerkingen:** zie bijsluiter. **Verpakking:** glazen flacon met 100 of 250 ml met rubberstop en aluminium kap. **Houdbaarheid na eerste opening van de fles:** 4 weken. **Speciale waarschuwing voor de gebruiker:** Huidcontact dient te worden vermeden. Draag daartoe handschoenen.
REG NL 10341

Dosering Euthasol 40%	
hond / kat	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v. of intracardiaal
rund / paard / pony	0,125 ml per kg LG, snel i.v. (katheter)
varken	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v.
big	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v. of intracardiaal

AST farma
GROOT IN KLEI
www.astfarma.nl

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 1
1 januari 2006

Inhoud

Wetenschap

Actua

Cover: foto van pagina 18

Van de redactie 1

Oorspronkelijk artikel
Een uitbraak van *Klebsiella pneumoniae* mastitis; *O.C. Sampimon, J. Sol en P.A. Kock* 2

Nieuws 6

Veterinair tuchtrecht
Zorgende vader; *Iaira Boissevain* 7

Berichten en verslagen
Raad voor Dieraangelegenheden brengt advies uit over 'de erkende dierenarts' 8
Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en de nieuwe Diergeneesmiddelenregeling 2005: wat betekent dat voor uw praktijk?: *Hugo de Groot en Joost van Herten* 14
Internationale Mond- en klauwzeeroefening 18
EU verplicht bedrijfsbegeleiding viskwekerijen 19
Kwaliteit en veiligheid van biologische dierlijke producten; *Anneke de Vries* 20

Interview
Veterinair in de Kamer; *Miel Bingen* 21

Uit en voor de Praktijk
Klinische registraties, fundament van veterinaire productiebegeleiding; *Derk Vink* 22

Vraag en Antwoord 24

Ingezonden
Nullus pudor est ad melliore transire; *Jan van Dijck* 25

DSK
DSK symposium 25

LACTOLYTE, EERSTE HULP BIJ KALVERDIARREE

Lactolyte orale rehydratietherapie met Lactoserum

- Snel herstel van de waterhuishouding én bestrijding van metabole accidose
- Betere energievoorziening waardoor minder gewichtsverlies
- Goede acceptatie en probleemloze overgang naar de melk
- Verpakkingen: 8 sachets of een pot van 900 gram

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Lactolyte® REG NL 2393. **Samenstelling:** elektolyten, suikers en mineralen. **Indicatie:** elektrolytentekort en dehydratie. **Doeldier:** kalf. **Kanalisatie:** vrij.
Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld, Tel 0342-427127, e-mail info@virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan (voorzitter)
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Prof. dr. A. Barneveld (Utrecht)
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030 - 6348900/fax 030 - 634892.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening, Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag, Tel. 070 - 750 75 00, fax 070 - 750 75 78

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. (0342) 419798; 06-53260696; fax (0342) 419794; e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties: bureauredactie.

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon (030) 6348900
Fax (030) 6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T.de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economisch en media
Drs. H.R.C.Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelstijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. Drs. M. Fijten,
webmaster

Cursussen en Congressen
European College of Equine Internal Medicine 26
Cursusaanbod Animalia Curandi Ars 26
Studiemiddagen PiR-DAP: 'Stoplichtaanpak' 26
Informatieavond masterclass 'De kunst van de reiger' 27

PAOD 27

Nieuws van de industrie 28

KNMvD

Maatschappijnieuws
Nieuwjaarsrede; *Ton de Ruijter* 29
Groep Groot Dagen 2005; *Janneke van Velthuizen* 30
Samenstelling Veterinair Historisch Genootschap 33

Klein nieuws van Groot 33

Deadline 33

In memoriam
Dhr. P. Mangnus; *M. van Kuijk* 34

Jubilea 35

Personalia 35

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Van de redactie

Veel leesplezier in 2006

In het voorwoord van de voorzitter van onze KNMvD zal u ongetwijfeld reeds de beste wensen zijn toegekomen. Namens de wetenschappelijke redactie en de eindredactie wil ik u daarnaast een 2006 toewensen met veel leesplezier met het Tijdschrift voor Diergeneeskunde. Het is moeilijk om zo'n grote en diverse groep lezers altijd geboeid en tevreden te houden. Ondanks dat we verenigd zijn in het vak dierenarts, zijn er veel verschillen. De wetenschappelijke redactie beseft dat soms een bepaalde doelgroep onvoldoende aan zijn trekken komt en wil dit jaar creatief naar wegen zoeken om lacunes te kunnen gaan invullen.

Het eerste nummer van 2006 brengt ons diverse artikelen die van belang zijn voor onze praktijkvoering, met name de artikelen over het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en het advies van de Raad voor Dieraangelegenheden. Vooral dit laatste artikel is interessant. In één van mijn eerdere editorials had ik reeds mijn hoop uitgesproken dat er toch binnen de KNMvD een duidelijk kwaliteitsbeleid zou ontstaan. Dit werd door mijn voorzitter van de redactie in haar editorial van 1 december jongstleden nog duidelijker naar voren gehaald. Om in de sfeer te blijven van collega Van Dijck die het editorial van 1 december in dit nummer met een ingezonden brief ondersteunt: Repititio est mater sapientiae. Hierbij zij opgetekend: Latinum non facit advocatum sed ornat! Het is duidelijk dat het hoofdstuk over erkende dierenartsen en certificering niet gesloten is. Als de beroepsgroep niet zelf initiatieven durft te nemen, dan komen de eisen wel van buitenaf. Daarnaast zal de komende jaren een ander fenomeen gaan optreden: ketenvorming. Net zoals reeds in de VS komen er ook hier grote ketens van dierenartsen(praktijken) die zich op andere manieren dan alleen kwaliteit zullen gaan profileren. Het is daarom belangrijk een duidelijke kwaliteitsstructuur daar tegenover te stellen.

Het nieuwe jaar zal ook het jaar voor het erop of eronder zijn voor het PAOD. Dit door de beroepsgroep opgezet postacademisch onderwijs heeft het afgelopen jaar een enorme opdonder gehad. Doordat de erkenningsregelling niet door ging, meende een groot deel van onze beroepsgroep dat het dan ook niet meer nodig is om nascholing te doen, hetgeen tot meer dan een halvering van het aantal inschrijvingen en dus ontslagen binnen het bureau heeft geleid. Het kan toch niet zo zijn dat we zo'n mooi instituut als het PAOD uit onze handen laten glippen?

Een ander boeiend discussiepunt voor 2006 zal het item van spoedopvang en waarneming door specialisten gaan worden. In een brief van 1 december jongstleden heeft de Ereraad gemeend te moeten stellen dat internisten volgens de Wet Uitoefening Diergeneeskunde en de Code van de Dierenarts gehouden zijn om ook buiten normale werkuren spoedopvang van nieuwe patiënten te regelen. Bij dit besluit is volledig voorbijgegaan aan een toetsing van wat de WUD en Code nodig achten voor de opvang van spoedpatiënten met het specifieke van wat een specialist hierbij kan bijdragen. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat de verantwoordelijkheid van opvang van nieuwe spoedpatiënten van de eerste lijn doorgeschoven gaat worden naar de tweede lijn. Bovendien kan met wat de Ereraad nu stelt eveneens geëist gaan worden dat er met spoed echo's door radiologen, bloed- en cytologie-onderzoeken door laboratoria, behandeling van kankerpatiënten door oncologen, en onderzoek van jeuk hebbende dieren door dermatologen moeten worden verricht. Probeer dit maar eens in het humane circuit.

Kortom, 2006 wordt een interessant jaar!

Ave

Erik Teske

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Een uitbraak van *Klebsiella pneumoniae* mastitis

O.C. Sampimon[1], J. Sol[1] en P.A. Kock[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 2-4

Oorspronkelijk artikel

Samenvatting

In dit artikel wordt een ernstige uitbraak van een *Klebsiella pneumoniae* mastitis beschreven. Kort na droogzetten zijn drie koeien aan een mastitis, veroorzaakt door *Klebsiella pneumoniae*, gestorven en vijf andere koeien in de koppel werden ernstig ziek ten gevolge van een mastitis veroorzaakt door *Klebsiella pneumoniae*, maar stierven niet. Zaagsel, besmet met *Klebsiella pneumoniae*, leek de meest waarschijnlijke oorzaak van deze mastitiden. Bij de aanpak is, naast het opsporen van de bron, een belangrijk onderdeel het opsporen van met *Klebsiella pneumoniae* besmette kwartieren. Na nauwgezette toepassing van de beschreven maatregelen was het mastitisprobleem binnen een paar maanden opgelost.

Summary

An outbreak of *Klebsiella pneumoniae* mastitis

A serious outbreak of mastitis caused by Klebsiella pneumoniae *is described. Shortly after drying off, three cows died of mastitis caused by* Klebsiella pneumoniae *and five other cows became seriously ill but survived. Sawdust contiminated with* Klebsiella pneumoniae *was identified as the most likely source of these infections. In addition to detection of possible sources of infection, another important aspect of eradication is the detection of quarters infected with* Klebsiella pneumoniae. *Rigorous application of these measures led to resolution of the outbreak within a few months.*

Inleiding

In Nederland worden *Klebsiella spp.* in ongeveer twee procent van de bacteriologisch positieve klinische melkmonsters aangetoond als causaal agens (8). Deze bacteriën behoren, evenals *Escherichia coli*, *Enterobacter*, *Serratia*, *Pseudomonas*, *Proteus* en *Pasteurella*, tot de Gram-negatieve Enterobacteriaceae (5). Deze Enterobacteriaceae zijn in principe darmbewoners en kunnen derhalve op het lichaam van de koe maar ook in de omgeving van de koe voorkomen. Van de *Klebsiella spp.* zijn de belangrijkste veroorzakers van mastitis *Klebsiella oxytoca* en *Klebsiella pneumoniae*. Beide kunnen zowel (ernstige) klinische als subklinische mastitis veroorzaken (4, 10).

Spenen van koeien kunnen besmet worden via zaagsel, verontreinigd met *Klebsiella spp.* in de ligboxen (10). Zelfs na een goede speendesinfectie, zijn *Klebsiella spp.* vaak niet verdwenen van de speenpunt. Ze kunnen dan vervolgens met het inbrengen van een injector in het tepelkanaal gebracht worden (4). Maar ook kunnen tepelvoeringen tijdens het melken en ligboxen tijdens het liggen besmet worden met melk uit kwartieren die geïnfecteerd zijn met *Klebsiella spp.* (4).

[1] GD, Postbus 9, 7400 AA Deventer. E-mail: o.sampimon@gezondedieren.nl

Een geval van een acute ernstige uitbraak van *Klebsiella pneumoniae* mastitis en de daarbij behorende aanpak wordt hierna beschreven.

Praktijkgeval

Op een melkveebedrijf met zestig melkkoeien, gelegen in Twente, kregen vijf koeien 24 uur na droogzetten met antibiotica (600 mg gedynomiliseerd cloxacilline per kwartier) een ernstige klinische mastitis, alle aan één, maar niet steeds hetzelfde kwartier. De koeien hadden tot 41 graden koorts, hadden een sterk gezwollen kwartier, sereuze gelige melk, konden niet meer staan en vraten niet. Drie koeien stierven binnen twee dagen na het signaleren van de ziekteverschijnselen. De klinische symptomen leken op een *Escherichia coli* mastitis en zijn derhalve ook door de dierenarts als zodanig behandeld. Van de dode koeien werd er één voor sectie naar de GD gebracht. Uit de uier van deze koe werd *Klebsiella pneumoniae* in reincultuur geïsoleerd.

Van twee andere drooggezette dieren zijn voor de behandeling melkmonsters genomen voor bacteriologisch onderzoek uitgevoerd door het laboratorium van de GD. Uit deze twee melkmonsters werd ook *Klebsiella pneumoniae* in reincultuur geïsoleerd.

Binnen een week volgden nog drie gevallen van ernstige klinische mastitis, dit keer binnen de melkveekoppel en eveneens aan één, maar niet steeds hetzelfde, kwartier. Ook deze dieren hadden tot 41 graden koorts, een sterk gezwollen kwartier, sereuze gelige melk en meer dan vijftig procent daling van de melkgift. Na een behandeling van zes dagen met cefquinome zowel intramammair als intramusculair knapten al deze drie zieke dieren op. Van deze drie koeien is ook een melkmonster genomen voor bacteriologisch onderzoek op de GD en hieruit werd *Klebsiella pneumoniae* gekweekt. Veertien dagen na de laatste behandeling kreeg één van de drie lacterende koeien opnieuw een mastitis aan hetzelfde kwartier. Deze koe is toen afgevoerd. De andere twee lacterende koeien hadden na behandeling geen zichtbare verschijnselen meer maar de melkproductie was dertig procent gezakt en het koecelgetal was gestegen boven 900.000 cellen/ml. Het bacteriologisch onderzoek van de zieke kwartieren van deze twee lacterende koeien, genomen vier weken na de beëindiging van de behandeling, was negatief. De twee droge koeien hadden op de eerste melkcontrole na afkalven een koecelgetal boven de 250.000 cellen/ml. Uit de in de droogstand behandelde kwartieren werd opnieuw *Klebsiella pneumoniae* gekweekt.

Er zijn twee zaagselmonsters (100 gram per monster) genomen, één verzamelmonster van de voorraad in de sleufsilo en één verzamelmonster van het zaagsel in de boxen. In beide zaagselmonsters werd eveneens *Klebsiella pneumoniae* in reincultuur aangetoond. Het zaagsel was een week eerder aangevoerd. De partij zaagsel en het zaagsel uit de boxen zijn van het bedrijf afgevoerd.

Verder werden van acht melkkoeien met een verhoogd koecelgetal (koecelgetal > 250.000 cellen/ml) kwartiermonsters genomen voor bacteriologisch onderzoek en celgetalbepa-

ling. Bij twee koeien werd in één kwartier een reincultuur van *Klebsiella pneumoniae* gevonden. Bij de andere zes koeien waren vier kwartieren met *Staphylococcus aureus* en zeven kwartieren met coagulase-negatieve staphylococcen besmet.
Alle met *Klebsiella pneumoniae* besmette koeien zijn afgevoerd .
Gedurende enkele maanden zijn de in de discussie besproken maatregelen genomen en zijn melkmonsters voor bacteriologisch onderzoek genomen van koeien met een koecelgetal > 250.000 cellen/ml en van klinische mastitisgevallen. Koeien met een *Klebsiella* in een kwartier zijn daarna geruimd. Enkele maanden na het vaststellen van de laatst geconstateerde met *Klebsiella* besmette koe is gestopt met de intensieve bemonsteringen en nadien zijn er geen problemen met *Klebsiella* mastitis meer geweest.

Bedrijfsaanpak en discussie

Alle mastitisverwekkers vereisen een specifieke aanpak op een bedrijf. De aanpak van een *Klebsiella* mastitis moet echter radicaal zijn omdat zowel de boxbedekking als besmette kwartieren vaak de bron van infectie zijn (10). Daarnaast zijn de koeien vaak ernstig ziek na een besmetting. De zieke koeien zijn vaak moeilijk te genezen en de aangetaste kwartieren blijven nogal eens besmet hoewel ze klinisch genezen lijken te zijn. Deze besmette koeien kunnen daarom beter afgevoerd worden omdat ze anders een permanente bron van infectie zijn (10). Als dat niet goed gebeurt dan kan een bedrijf jarenlang ernstige mastitisproblemen hebben, zoals duidelijk door Vecht c.s. (10) is beschreven op een melkveebedrijf in Oost-Nederland. Op het hier beschreven bedrijf waren, waarschijnlijk mede door de gerichte aanpak, de problemen ongeveer vier maanden na de eerste verschijnselen opgelost.

Het melkveebedrijf is waarschijnlijk besmet geraakt met *Klebsiella pneumoniae* doordat een besmette partij zaagsel is aangekocht. Een uitbraak wordt dikwijls gezien wanneer een bedrijf overgaat op een nieuwe partij zaagsel (4, 6). Op dit bedrijf bevatte het zaagsel veel schorsresten hetgeen te zien was aan de bruine plukken in de hoop. Bij het zagen van bomen en het slepen van de stammen raakt de schors gecontamineerd met grond waarin *Klebsiella spp.* aanwezig kunnen zijn (2, 3). In zaagselmonsters mogen, volgens GD-richtlijnen, geen *Klebsiella spp.* voorkomen en het aantal *E. coli* moet beneden 10^5 cfu/gram strooisel liggen. Op dit bedrijf werd het verse zaagsel buiten in een sleufsilo, zonder dekkleed opgeslagen. Dit is ongewenst omdat dergelijk zaagsel nat wordt en, bij warm weer, snel gaat broeien. Op het moment van het bedrijfsbezoek broeide het zaagsel ook fors. De stijging van de temperatuur in het zaagsel veroorzaakt dan een explosieve groei van eventueel aanwezige *Klebsiella spp.* (1, 9, 10). Het zaagsel werd één keer in de week als een voorraad voorin de ligboxen voor de knieboom gestort. Daarna werd elke dag een deel van dat zaagsel in de box geharkt. Het besmette materiaal komt dan op de plek van de uier te liggen waardoor de spenen besmet raken. Voorraadopslag voorin de box is ongewenst omdat in een dergelijke voorraad gemakkelijk bacteriën komen die, zeker als het warm is, explosief groeien. Dergelijk zaagsel kan schoon lijken maar is in werkelijkheid vaak sterk bacterieel verontreinigd. Daarom is het aan te raden om na het reinigen van de boxen (tweemaal per dag) vers schoon zaagsel in te strooien en niet vanuit een, gewoonlijk wekelijks aangevulde, besmette voorraad voorin de box, in de box te trekken.
Op het voornoemde bedrijf is de met *Klebsiella pneumoniae* besmette voorraad in de sleufsilo en het nog aanwezige zaagsel in de boxen direct verwijderd. De boxen zijn daarna schoongemaakt en gedesinfecteerd met een 3% formalineoplossing. Bij de zaagselleverancier zijn balen zaagsel besteld met het keurmerk 'eerste kwaliteit'. Gezakt zaagsel is een gedroogd product waarin de groeiomstandigheden voor *Klebsiella spp.* slecht zijn (1). De boxen zijn daarna twee keer per dag schoongemaakt en aansluitend steeds ingestrooid met vers zaagsel, dus er was geen voorraad zaagsel meer voorin de box voor de knieboom. Om de boxen goed droog te houden is daarnaast vier keer per week een handvol landbouwkalk per box gestrooid. De kalk is daarna bedekt met een laag zaagsel, waardoor wordt voorkomen dat de spenen schraal worden door de kalk.

Een belangrijke bron van infecties vormen kwartieren, geïnfecteerd met *Klebsiella spp.* Deze kwartieren hebben een hoog celgetal. Om deze kwartieren op te sporen moeten melkmonsters voor bacteriologisch onderzoek genomen worden gedurende enkele maanden van koeien met een koecelgetal > 250.000 cellen/ml en van klinische mastitisgevallen. Koeien met een *Klebsiella* in een kwartier kunnen dan, vanwege de meestal slechte genezingskansen, het beste geruimd worden. Ook op het hier beschreven bedrijf is dit gedaan. Dat wil uiteraard niet zeggen dat een met een *Klebsiella* besmet kwartier nooit geneest. Ook op het beschreven bedrijf is een aantal kwartieren genezen.

Een grondige speendesinfectie alvorens de inhoud van uierinjectoren toe te dienen is ook een belangrijke maatregel om een mastitis in het algemeen te voorkomen maar dat geldt in het bijzonder voor *Klebsiella*. Grootenhuis (4) toonde dit duidelijk aan bij een experimenteel mastitisonderzoek bij twintig melkgevende vaarzen in de proefstal van het voormalige CDI. In alle kwartieren werd, na speendesinfectie, met een steriele kunststofinjectiespuit zonder canule 5 ml verdund staphylococcen beta-toxine gebracht. De helft van de vaarzen kreeg een, in veel gevallen ernstige, mastitis. Uit zestien kwartieren werd *Klebsiella pneumoniae* geïsoleerd. Uit onderzoek bleek dat het gebruikte zaagsel zwaar besmet was met de *Klebsiella pneumoniae*. De aseptische voorzorgen konden niet verhinderen dat met de conus van de spuit mechanisch een *Klebsiella*-infectie naar binnen werd gebracht. Ook op het hier beschreven bedrijf zijn de kwartieren die drooggezet werden waarschijnlijk met *Klebsiella pneumoniae* besmet door onvoldoende hygiënische maatregelen bij het droogzetten.

De op het hier beschreven bedrijf gevonden bacterie, *Klebsiella pneumoniae*, is een 3 tot 5 mm in diameter grijze vochtige vaak slijmige niet hemolytische kolonie. *Klebsiella spp.* kunnen in de praktijk gemakkelijk worden verwisseld met *Enterobacter cloacae*, *Enterobacter aerogenes* of *Enterobacter agglomerans* wanneer niet de juiste materialen worden gebruikt (5). In dit geval zijn de melkmonsters via de dierenartspraktijk ingestuurd naar de GD. Op melkmonsters via de dierenartspraktijk ingezonden naar de GD wordt via uitgebreid bacteriologisch onderscheid gemaakt tussen *Escherichia coli* en *Klebsiella spp.*. Dit onderscheid wordt niet gemaakt bij de melkmonsters ingestuurd via Celgetal-

BO (7). Op die uitslag komt dan EKO, oftewel coliforme kiemen te staan. Het is belangrijk om hier als Nederlandse dierenarts rekening mee te houden omdat de benadering van een bedrijf met *Klebsiella* mastitis een meer radicale aanpak vereist dan mastitiden veroorzaakt door andere coliforme bacteriën.

Besmettingen met omgevingsbacteriën zijn in aantal te verminderen door gebruik te maken van barrièredips. Deze dips geven een beschermingsvlies op de speen en het slotgat en verhinderen het binnendringen van mastitisverwekkers tussen de melkingen.
Het beschreven bedrijf, dat een gemiddeld tankmelkcelgetal beneden de 150.000 cellen/ml had, is overgegaan op een barrièredip op jodiumbasis.

Klebsiella spp., kunnen subklinisch in een kwartier zitten. Voor droogzetten is daarom een injector gewenst die ook actief kan zijn tegen Gram-negatieve mastitisverwekkers. Op het beschreven bedrijf is voor het droogzetten van koeien overgeschakeld op een droogzetpreparaat met nafcilline, steptomycine en penicilline, een preparaat dat ook werkzaam is tegen *Klebsiella spp.*

Besmetting van de koeien met een *Klebsiella* mastitis lijkt ook in dit geval gebeurd te zijn via besmet zaagsel. Zeker is dit evenwel niet. Uitgebreide vergelijkingen van de gevonden *Klebsiella's* in de boxen, het verse zaagsel en in de melkmonsters zouden het bewijs wel sterker maar nog steeds moeilijk bewijzend maken.
Dit is een voorbeeld van enkele tientallen bedrijven die in Nederland in de zomer van 2004 problemen hebben gehad met een ernstige uitbraak van *Klebsiella* mastitis, in de meeste gevallen waarschijnlijk veroorzaakt door verontreinigd zaagsel. Een goede en snelle diagnose is noodzakelijk om snel en efficiënt in te grijpen en om, via een gericht plan van aanpak, de schade te beperken.

Dankbetuiging

De auteurs willen dr. M.F. de Jong, werkzaam bij de GD Deventer, bedanken voor zijn constructieve bijdrage aan dit artikel.

Literatuur

1. Bramley AJ, and Neave FK. Studies on the control of coliform mastitis in dairy cows. Br Vet J 1975; 131: 160-169.
2. Duncan DW, and Razzell WE. *Klebsiella* biotypes among coliforms isolated from forest environments and farm produce. App Micr 1972; 24: 933-938.
3. Eberhart RJ. Control of coliform mastitis. Ann Bull Internation Dairy Federation 1975; 85: 371-376.
4. Grootenhuis G. Een uitbraak van *Klebsiella* mastitis. Tijdschr Diergeneeskd 1979; 22: 888-889.
5. Laboratory handbook on bovine mastitis. 1999. National Mastitis Council, Inc. Madison, WI.
6. Newman LE, and Kowalski JJ. Fresh sawdust bedding a possible source of *Klebsiella* organisms. Am J Vet Res 1973; 34: 979-980.
7. Sampimon OC, Sol J, en Koene MGJ. Bacteriologisch onderzoek van mastitismonsters. GD Veterinair 2003; 4 (april): 4.
8. Sol J. Cure of *Staphylococcus aureus* mastitis in Dutch Dairy cows. PhD Thesis Utrecht University 2002.
9. Turner AG, and Salmonsen PA. The effect of relative humidity on the survival of three serotypes of *Klebsiella*. J Appl Bact 1973; 36: 497-499.
10. Vecht U, Meijers KCHM en Wisselink HJ. *Klebsiella pneumoniae* mastitis als bedrijfsprobleem. Tijdschr Diergeneeskd 1987; 11: 653-659.

Artikel ingediend: 10 januari 2005
Artikel geaccepteerd: 3 november 2005

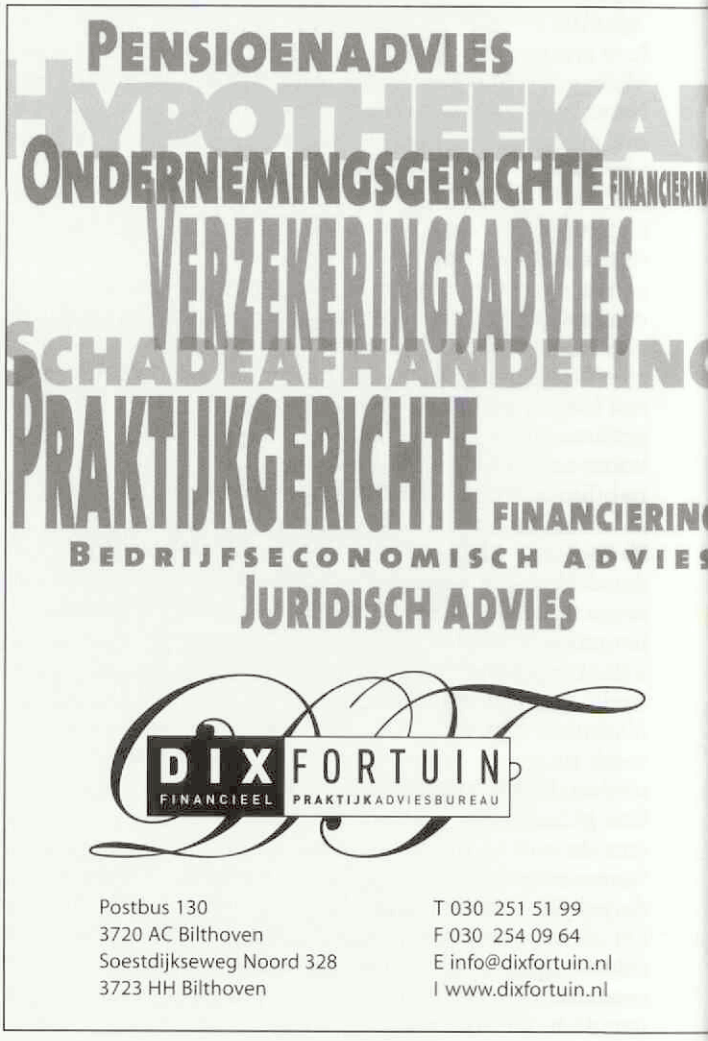

Super Mastidol®

Mastitis verandert.

Kan úw droogzetter de strijd aan?

Check úw droogzetter op www.mastitis-verandert.nl

Super Mastidol. Diergeneesmiddel UDA. Reg NL 09541. Bevat 500.000 I.E. kalium-penicilline, 1.000.000 I.E. procaine-penicilline-G, 500 mg neomycine. Bestemd voor het droogzetten van runderen. Contra-indicatie: allergie. Wachttijd; Melk: droogstand minimaal 5 weken: 4 dagen; droogstand korter dan 5 weken: 5 weken en 4 dagen na toediening. Vlees: 10 weken. Overige informatie: zie bijsluiter. Aflevering uitsluitend door uw dierenarts. Vraag uw dierenarts om advies.

Intervet Nederland bv ▪ Postbus 50 ▪ 5830 AB Boxmeer
Telefoon: 0485 587654 ▪ Fax: 0485 587653 ▪ www.intervet.nl

intervet

Intervet steunt Europese dierentuinen

Nieuws

De Europese Commissie heeft in oktober bekendgemaakt dat vogels in dierentuinen onder bepaalde omstandigheden tegen de vogelgriep mogen worden gevaccineerd. De Nederlandse regering heeft op 14 november goedkeuring ontvangen van de Commissie voor een vaccinatieprogramma in Nederlandse dierentuinen. Intervet heeft steun toegezegd aan de Europese dierentuinen door het benodigde vaccin kosteloos aan te bieden.
Dierentuinen spelen een belangrijke rol op het gebied van voorlichting en het behoud van diersoorten. Het besluit van de Commissie maakt voor dierentuinen de weg vrij om hun vaak waardevolle en zeldzame vogels actief tegen aviaire influenza te beschermen. Veel dierentuinen hebben reeds contact opgenomen met Intervet voor nadere informatie over de mogelijkheden van vaccinatie. Intervet kan nu alle geregistreerde Europese dierentuinen met EU-goedkeuring voor vaccinatie tegen vogelgriep verder helpen door het benodigde vaccin, Nobilis Influenza H5N2, gratis te verstrekken.

Nieuwe website GD

Op 22 november heeft GD haar nieuwe website gelanceerd met als uitgangspunt: Gezonde Dieren. De site: *www.gezondedieren.nl*, is opgemaakt in de nieuwe huisstijl die onlangs is ontwikkeld en gefaseerd wordt ingevoerd. De nieuwe site biedt voor meerdere klantgroepen een beter overzicht in de hoeveelheid informatie die GD te bieden heeft op het gebied van diergezondheid en de producten en diensten van GD. Aan de nieuwe site zijn nieuwe rubrieken toegevoegd voor zowel de veterinaire farmaceutische industrie, veevoederindustrie en voedselverwerkende industrie als voor laboratoria in binnen- en buitenland. Ook de GD Webwinkel is uitgebreid. De belangrijkste GD Diergezondheidsprogramma's en diverse GD Wateronderzoekspakketten zijn daardoor direct online te bestellen. De bereikbaarheid van GD voor klanten wordt hiermee aanzienlijk vergroot.
De informatie op de website zal continue geactualiseerd en uitgebreid worden op basis van de wensen van de klant. Gebruiksvriendelijkheid en snelheid zijn daarbij het devies. GD zet zwaar in op snelle dienstverlening via internet en e-mail. Het aantal klanten dat de laboratoriumuitslagen van GD per e-mail ontvangt in plaats van per post is groeiende. Voor veehouders kijkt GD naar de mogelijkheden om meer UBN-gerelateerde GD-gegevens via internet inzichtelijk te maken. Zo kunnen bijvoorbeeld varkenshouders via het onderdeel 'mijn bedrijf' al gebruikmaken van de GD CertificeringsWebApplicatie (CWA) waarmee ze direct over actuele overzichten beschikken met betrekking tot hun inzendingen naar het GD Laboratorium en de diergezondheidsstatus van hun bedrijf.

VVAA geeft boek uit 'Samenwerken vergt onderhoud'

Op 24 november geeft de VVAA het boek 'Samenwerken vergt onderhoud' uit. Dit is een praktische handleiding voor (para)-medische praktijken, maatschappen en vakgroepen. Het boek helpt bij het verhelderen en oplossen van samenwerkingsvraagstukken en bevat tips en adviezen om de samenwerking te analyseren, te structureren en te onderhouden.

Samenwerkingsverbanden in de gezondheidszorg zijn vaak 'platte' organisaties. Partners of maten zijn doorgaans gelijkwaardig en kennen evenveel zeggenschap; zij moeten de samenwerking zelf zien te managen. Dit hangt er in de praktijk vaak maar zo'n beetje bij. In dit boek breken de auteurs een lans voor het expliciet onderhouden van de onderlinge samenwerking. Zonder onderhoud komt een auto na verloop van tijd stil te staan. Dat geldt voor samenwerking ook.

Geneeskunde van het gezelschapsdier

Komend jaar zal Chateau Vétérinaire voor de 10de keer worden georganiseerd en wel op 20 en 21 januari 2006. Het congres zal dit keer geheel in het teken staan van de geneeskunde van de kat.
Vanaf het begin hebben wij getracht een uniek congres te organiseren en dat deze opzet zo'n succes is geworden, is vooral te danken aan de voortreffelijke sprekers die het kasteel de afgelopen jaren hebben bezocht. Voor nadere informatie: Chateau Vétérinaire, Hooftlanden 14, 4251 BE Werkendam. Fax: 0183-504944, e-mail: *jwhmstrikkers@tiscali.nl*

Meer nieuws kunt u vinden op: www.knmvd.nl

Zorgende vader

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Sla de krant open, en je wordt om de oren geslagen met de problemen van ouders die een baan combineren met zorg voor kinderen. Als je gebonden bent aan de knellende banden van een strenge werkgever is dat al niet makkelijk, maar als je een eigen praktijk hebt is het misschien wat soepeler te regelen. Een beetje cliënt begrijpt dat toch wel?

Praktijkspeeltuin

Deze veterinaire vader staat voor een dilemma als hij zich op zijn vrije maandag verheugt op een leuke dag met zijn kroost, en toch wordt opgeroepen voor een spoedgeval. Bij de praktijk staat namelijk een eigenaar met een Sint Bernard die een maagtorsie heeft, en de dierenartsen die wel dienst hebben zijn te druk bezig. Je bent dierenarts of je bent het niet, dus vader improviseert wat, propt kinderen en wat speelgoed in de auto en haast zich naar de praktijk om de hond te helpen. De tweejarige teef wordt geopereerd. Het is ondoenlijk om tijdens zo'n operatie de koters ook nog bezig te houden, dus die amuseren zichzelf door in en om de operatiekamer tikkertje te spelen. Terwijl pa de Sint Bernard in leven probeert te houden, kijkt de eigenaar van de hond met lede ogen naar deze speeltuin. De hond doorstaat de operatie goed, maar in de hectiek rondom de zieke hond en de kinderen vergeet de dierenarts om de maag vast te zetten en als de operatie klaar is geeft hij de hond nog half slapend mee, zonder instructies voor verzorging, voeding en zonder afspraak voor een controle.

Zwaar op de maag

Zes dagen later heeft de hond een infectie aan de wond, en ondanks de antibiotica vindt de eigenaar dat de hond nooit meer de oude wordt. Toch laat ze de hond enkele maanden na deze ellende wel dekken. Je moet de dierenartskosten toch ergens mee terugverdienen, nietwaar? De hond blijft leeg, maar moet kort na die dekking weer met grote spoed naar de kliniek vanwege een acute buik. Geen maagtorsie deze keer, maar darmen die vol zitten met grind. Blijkbaar heeft de hond zich op de vloerbedekking van de buitenkennel gestort. De liefhebbende eigenaar heeft dan geen trek meer in nog een diergeneeskundige behandeling, want in de buitenkennels ligt nu eenmaal grind. Niets aan te doen, en hoe voorkom je dan in vredesnaam dat zo'n hond dat opeet? Nou gewoon, door de hond dood te maken. De eigenaar besluit tot euthanasie.

Onverteerbare optelsom

De eigenaar heeft de pest in: geen pups, wel een hoge dierenartsrekening en een dode hond, dat is de bedoeling niet. Ze wil de rekening niet betalen, en dient (daarom?) een klacht in bij het Tuchtcollege, want volgens haar is de hond overleden aan de onzorgvuldige operatie van de maagtorsie. Dit verband is volgens het Tuchtcollege niet aan te tonen, maar er zijn wel enige punten in het handelen van de dierenarts die verbetering behoeven, zoals bijvoorbeeld de behandeling van een maagtorsie. De dierenarts zelf weet niet meer precies waarom hij tijdens de eerste operatie de maag niet heeft vastgezet, maar dat is volgens hem ook niet zo erg. Het Tuchtcollege moet hem hierin een beetje gelijk geven; bij een maagtorsie verdient het de voorkeur om de maag vast te zetten, maar het is niet per se noodzakelijk. Als de dierenarts dit echter expliciet afspreekt met de eigenaar moet hij die afspraak ook nakomen.

Oppassen!

Zou het kunnen dat de dierenarts afgeleid werd door de in- en uitrennende kinderen? Volgens de dierenarts niet; hij moest nu eenmaal improviseren, maar dat heeft echt geen nadelige invloed op zijn operatieve vaardigheden. Hoeveel begrip het Tuchtcollege ook kan opbrengen voor het ouderschap, een operatie vereist een sfeer van rust en concentratie. De aanwezigheid van spelende kinderen is daarvoor niet bevorderlijk. Als je als dierenarts besluit om diergeneeskundige hulp te verlenen, dan moet je dit ook volgens de regelen der kunst doen. Improvisatie is leuk, maar geen excuus voor een rommelige en hectische operatiekamer. Ware alles verder perfect verlopen, dan was het misschien bij een waarschuwing gebleven, maar er werd nog een derde fout gemaakt. De hond is half slapend en zonder instructies meegegeven aan de eigenaar. Daar wordt door eigenaren vaker over geklaagd, en is in de ogen van het Tuchtcollege absoluut ongeoorloofd. Je afspraak niet nakomen, spelende kinderen in de operatiekamer en onvoldoende nazorg voor de hond, dat is een beetje teveel van het slechte. De dierenarts krijgt een berisping. Misschien moet er voor de kinderopvang ook maar een achterwachtregeling komen?

RDA ADVIES 2005/07 'de erkende dierenarts'

Raad voor Dieraangelegenheden brengt advies uit over 'de erkende dierenarts'

De overheid is een beleidslijn aan het uitwerken voor een verschuiving in de taken en verantwoordelijkheden van de overheid en het bedrijfsleven op het gebied van gezondheid en welzijn van dieren. De bewaking en controle van bepaalde taken kan de overheid onder voorwaarde delegeren aan een onafhankelijke partij. Hierbij is de vraag ontstaan of de erkende dierenarts, zoals bedoeld in de Europese Richtlijnen, door de overheid voor verschillende officiële taken kan worden ingezet en welke kwaliteiten en bekwaamheden de erkende dierenarts moet hebben. De Raad voor de Dieraangelegenheden (RDA) heeft in het advies 'de erkende dierenarts' een beleidsaanpak uitgewerkt. Het advies gaat in op de minimumeisen die aan de erkende dierenarts gesteld moeten worden. In overleg met de RDA is het advies intergraal in dit Tijdschrift opgenomen.

De Raad voor Dierenaangelegenheden vindt dat de ruimte die door de Europese regelgeving wordt geboden om een aantal taken van de officiële dierenarts door een erkende dierenarts te laten uitvoeren zo goed mogelijk moet worden benut. Met name taken die liggen op het terrein van het primaire bedrijf kunnen uit oogpunt van efficiency evenzogoed of beter bij de erkende dierenarts worden neergelegd. Een aantal specifieke taken dienen bij de officiële dierenarts te blijven, omdat deze taken internationaal gevoelig liggen, zoals de officiële certificatie, de toezichtverantwoordelijke vleeskeuring in het slachthuis en de controle van het voedsel verder in de keten en de grenscontrole. In de Europese regelgeving is ook aangegeven dat deze taken verplicht door de officiële dierenarts moeten worden uitgevoerd.
Daarnaast is er een aantal werkzaamheden die in de Europese regelgeving toe zijn geschreven aan de officiële dierenarts, maar die volgens de Raad evenzogoed door de erkende dierenarts kan worden uitgevoerd. De Raad pleit ervoor om pragmatische redenen pogingen te doen de Europese regelgeving op die wijze te wijzigen. De genoemde taken hebben niet de gevoeligheid die eerder is genoemd. Het gaat dan om de marktinspecties, de controle op diertransporten en de ante-mortem keuring van rundvee.
De afgelopen jaren is door het bedrijfsleven zelf invulling gegeven aan het begrip 'erkende dierenarts'. De eisen aan deze erkende dierenarts zijn anders dan in de Europese regelgeving aan de erkende dierenarts wordt gesteld. De Raad vindt het niet wenselijk dat er twee verschillende 'erkende dierenartsen' bestaan. De Raad vindt dat er basiseisen en taken zijn voor alle erkende dierenartsen gebaseerd op de Europese regelgeving.

De eisen: hij/zij moet:
1. dierenarts zijn;
2. geen band van financieel of familiebelang hebben met de bedrijfseigenaar of het bedrijfshoofd;
3. specifieke kennis op veterinairrechtelijk gebied bezitten inzake de betrokken diersoort, hetgeen impliceert dat hij/zij
   - zijn/haar kennis, met name van de relevante gezondheidsvoorschriften, regelmatig moet bijwerken;
   - de bedrijfseigenaar of het bedrijfshoofd informatie en bijstand moet verschaffen om ervoor te zorgen dat alle maatregelen getroffen worden om de status van het bedrijf te handhaven, onder meer op basis van in overleg met de bevoegde autoriteit opgestelde programma's;

Verder moet er een vaste relatie bestaan tussen een erkende dierenarts en een bedrijf.

De taken:
Hij/zij moet toezien op de naleving van de eisen inzake:
1. de identificatie en gezondheidscertificering van de dieren van het beslag, alsmede van de binnengebrachte en verhandelde dieren;
2. de verplichte aangifte van infectieziekten en eventuele andere risicofactoren voor de diergezondheid (waaronder het welzijn van dieren) en voor de volksgezondheid; zo mogelijk vaststelling van de doodsoorzaak van dieren en van de plaats waarheen zij moeten worden vervoerd; de hygiënische omstandigheden van het beslag en de productie-eenheden.

De Raad vindt dat het mogelijk moet zijn dat ook het bedrijfsleven specifieke eisen aan de praktiserende dierenarts kan stellen. Dit kan door een modulair systeem waarbij de door de overheid gestelde eisen aan de erkende dierenarts als basis dient. Aan dierenartsen die alleen bevoegdheden hebben op basis van de WUD moet het bedrijfsleven geen aanvullende eisen kunnen stellen.
De verwachting is dat voor dierenartsen die werkzaamheden verrichten in bepaalde sectoren waar productiedieren worden gehouden, het bedrijfsleven aanvullende eisen zal stellen en het daarom voor die dierenartsen nodig zal zijn een bevoegdheid als erkende dierenarts te krijgen. Voor dierenartsen die alleen werkzaam zijn in de sector van de gezelschapsdieren zal dit veel minder het geval zijn.
Het inschakelen van de erkende dierenarts voor het uitvoeren van werkzaamheden die tot voor kort waren voorbehouden aan de officiële dierenarts heeft tot gevolg dat de officiele dierenarts zijn rol anders zal moeten gaan invullen. De officiële dierenarts zal een grotere rol krijgen in het systeem van toezicht op controle. De Raad wil voor de mogelijkheden daartoe verwijzen naar de nota Beleidskader Toezicht op controle die door het ministerie van LNV is opgesteld en die op 23 maart 2005 naar buiten is gebracht.

Onderbouwing van het advies

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In de Europese Unie wordt steeds meer de nadruk gelegd op het verkrijgen van inzicht in huidige en toekomstige risico's voor diergezondheid en voedselveiligheid. De producent is verantwoordelijk om te produceren en de kwaliteit te borgen volgens de Europese normen. De bevoegde autoriteit is verantwoordelijk voor de uitvoering van de controle en kan de producten vrijwaren. De bewaking en controle van bepaalde taken kan de bevoegde autoriteit onder voorwaarde delegeren aan een onafhankelijke derde partij.

Mede omdat er mogelijk veel verwarring kan ontstaan of reeds bestaat over allerlei termen die worden gebruikt op het gebied van de 'dierenarts'en 'controle' is in tabel 1 een overzicht gegeven van definities van termen en begrippen die in het kader van dit advies van belang zijn.

1.2. Vraagstelling

De overheid is een beleidslijn aan het uitwerken over een veranderende rolverdeling ten aanzien van taken en verantwoordelijkheid tussen de overheid en het bedrijfsleven. Dit in het kader van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat', zoals is aangegeven in de begroting 2005 van het ministerie van LNV. Hierbij is de vraag ontstaan of de praktiserende dierenarts door de overheid voor verschillende officiële taken kan worden ingezet. En zo ja, welke kwaliteiten en bekwaamheden worden van de praktiserende dierenarts gevraagd?

De Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad verzocht in dit kader een advies uit te brengen.

1.3 Beperking van het advies

In dit advies zal met name ingegaan worden op de taken, die de praktiserende dierenarts kan verrichten, die worden genoemd in de verschillende Europese richtlijnen.

Tabel 1. **Termen en begrippen.**

accreditatie	procedure waarmee een gezaghebbende instantie formeel erkent dat een instelling of persoon competent is voor de uitvoering van een specifieke taak.
bevoegde autoriteit	de voor het verrichten van veterinaire of zoötechnische controles bevoegde centrale autoriteit van een Lidstaat of de autoriteit aan wie zij deze bevoegdheid heeft overgedragen.
dierenarts	degene bedoeld in artikel 1 van de Wet op de Uitoefening van de Diergeneeskunde 1990 (stb. 214) en de bijlage bij RL 78/1026/EEG. De dierenarts heeft krachtens de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (Stb. 1985, 562) de hoedanigheid van dierenarts verkregen.
officiële dierenarts	de dierenarts in dienst bij de bevoegde centrale autoriteit.
praktiserend dierenarts	degene die ingeschreven staat in het register bedoeld in artikel 10 van de Wet op de Uitoefening van de Diergeneeskunde.
erkende dierenarts	een dierenarts die door de bevoegde autoriteit is erkend om op bedrijven namens die autoriteit specifieke officiële controles uit te voeren op basis van de door de bevoegde autoriteit gestelde eisen, rechten en plichten.
practioner	parttime officiële dierenarts.
officiële controle	elke vorm van controle door de bevoegde autoriteit die in de wetgeving is voorgeschreven.
toezicht op controle	toezicht op controle is het door de overheid op basis van afspraken met het bedrijfsleven afstemmen van de eigen toezichtactiviteiten op de activiteiten van een andere – privaatrechtelijke – instantie.
uitoefening van de diergeneeskunde	het als beroep verrichten van een of meer der navolgende handelingen: 1. het onderzoeken van een dier, het voorschrijven of toepassen van een behandeling, operatie daaronder begrepen, bij een dier, één en ander voor zover zulks strekt ter voorkoming of genezing van een infectieziekte of een parasitaire ziekte bij dat dier dan wel ter genezing, leniging, onderkenning of opheffing van een aandoening, ziekte, ziekteverschijnsel, in- of uitwendig letsel, pijn of gebrek bij dat dier; 2. het toepassen bij een dier van algemene of plaatselijke verdoving, bedwelming in slachterijen of slachthuizen daaronder niet begrepen; 3. het verlenen van hulp met betrekking tot de geboorte of verwijdering van een vrucht van een dier, waaronder begrepen het verrichten van daarmede verband houdende operaties; 4. het onvruchtbaar maken van een dier; 5. het verrichten op een gezond dier van andere operaties dan die welke behoren tot de onder 3 en 4 genoemde handelingen.

2. Huidige situatie

2.1 Europese regelgeving

Op basis van Europese regelgeving zal er in toenemende mate informatie van het primaire bedrijf beschikbaar gesteld moeten worden om én in het vervolg van de voedselproductieketen beter en sneller inzicht te krijgen in de mogelijke risico's voor de voedselveiligheid en de diergezondheid. Er zijn verschillende Europese regelingen die ingaan op veterinaire en zoötechnische bewaking van dierenwelzijn, diergezondheid, volksgezondheid en voedselveiligheid. De regelingen zijn met name gericht op de primaire producent, de verdere schakels in de productieketen en het bevoegd gezag. In een aantal regelingen wordt specifiek ingegaan op de taken en bevoegdheden van dierenartsen. De praktiserend dierenarts heeft vanuit de huidige praktijk soms een formele (bijvoorbeeld aangifteplicht van een verdenking van een aangifteplichtige dierziekte) dan weer een informele signalerende rol met betrekking tot de genoemde aspecten.

De Europese regelgeving kent algemene eisen aan de op-

leiding van dierenartsen. De vertaling daarvan in nationale regelgeving is te vinden in de Wet Uitoefening Diergeneeskunde (WUD).
In de Europese regelgeving is er specifieke regelgeving rond diergezondheid en voedselveiligheid. In die regelgeving worden twee typen dierenartsen met hun eigen bevoegdheden en taken genoemd, de officiële dierenarts in dienst van de overheid en de erkende dierenarts, niet werkzaam in overheidsdienst. Die taken en bevoegdheden gaan voor beide typen dierenartsen verder dan de basisbevoegdheden die iedere afgestudeerde dierenarts heeft op basis van de WUD.
De Europese regelingen die ingaan op de werkzaamheden die de erkende dierenarts mag uitvoeren op het primaire bedrijf zijn:
1. Richtlijn 97/12/EG. (handelsrichtlijn voor het intracommunautaire verkeer van runderen en varkens);
2. Verordening (EG) 854/2004 (regelgeving voortkomend uit de General Food Law).

Daarnaast is er nog een aantal Europese richtlijnen en verordeningen die inhoudelijk dicht tegen bovengenoemde Europese regelgeving aanleunen. Dit zijn onder andere:
1. Richtlijn 98/58/EG
2. Richtlijn 2003/99/EG (zoönoserichtlijn)
3. Verordening (EG) 178/2002
4. Verordening (EG) 852/2004 (hygiëneverordening)
5. Verordening (EG) 853/2004
6. Verordening (EG 882/2004 (controleverordening)

2.2 De officiële dierenarts
Dierenartsen in dienst van de overheid hebben een speciale status, de officiële dierenarts. Zij verrichten tot dusver ongeveer alle werkzaamheden waarvoor de Staat in de Europese regelgeving verantwoordelijkheid heeft gekregen om de gezondheid van de veestapel, de voedselveiligheid en het vrije handelsverkeer te borgen.
Daarnaast heeft de Voedsel en Warenautoriteit (VWA) een aantal praktiserende dierenartsen opgeleid voor het in overheidsdienst verrichten van officiële taken: de term 'practioner' wordt in dat geval voor deze dierenartsen gebezigd. De VWA zet deze gekwalificeerde parttime officiële dierenartsen in voor officiële werkzaamheden zoals marktinspecties, controle en certificeren van diertransporten en de ante-mortemkeuring van pluimvee en varkens.
Tijdens een uitbraak van een aangifteplichtige dierziekte schakelt de overheid praktiserende dierenartsen in voor de bestrijding. Zij voeren de taken en werkzaamheden op dat moment uit als officiële dierenarts.
De genoemde Europese richtlijnen en verordeningen geven de overheid de mogelijkheid om bepaalde werkzaamheden die tot nu toe door de officiële dierenarts moeten worden uitgevoerd door een erkende dierenarts te laten uitvoeren.

2.3 De werkzaamheden van de praktiserende dierenarts
De praktiserende dierenarts komt op het primaire bedrijf om daar zijn vak uit te oefenen. De uitoefening van de diergeneeskunde is het als beroep verrichten van omschreven handelingen zoals weergegeven in de Wet Uitoefening Diergeneeskunde (WUD). De bijzondere verantwoordelijkheid van de dierenarts voor de melding van aangifteplichtige dierziekte staat omschreven in de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD art. 100). De nationale wetgeving omschrijft het gewenste peil van de veterinaire beroepsuitoefening indicatief. Middels jurisprudentie wordt hieraan nadere invulling gegeven.
Op een deel van de veehouderijbedrijven wordt, naast de consultatieve praktijk, de veterinaire dienstverlening uitgevoerd in de vorm van begeleiding. De praktiserend dierenarts die een duurzame relatie heeft met het primaire productiebedrijf heeft in die gevallen veelal een goede kennis van de historie van de veestapel en kent ook de mogelijke zwakke plekken in de bedrijfsvoering. De practicus heeft in beginsel dan ook goed inzicht in de diergezondheidssituatie op het bedrijf. De periodieke bedrijfsbezoeken, met de daarbij horende rapportage, verschaffen inzicht in de gezondheidsstatus van de bedrijven.
Van oudsher verricht de praktiserende dierenarts bepaalde handelingen voor de overheid. Voorbeelden zijn de monstername, het testen en de vaccinatie in het kader van epidemiosurveillance en bestrijdingsprogramma's, bijvoorbeeld voor tuberculose en brucellose bij het rund. Ook de ante-mortemkeuring van in nood gedode dieren die geschikt zijn voor humane consumptie kan in dit verband worden genoemd. Dierenartsen voeren deze taken uit en borgen de werkzaamheden middels verklaringen.

2.4 Private initiatieven
De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft na de introductie van de term 'de erkende dierenarts' in RL 97/12/EU het initiatief genomen invulling te geven aan dit begrip. De private veterinaire kwaliteitsrichtlijnen zijn inmiddels ondergebracht in een onafhankelijke stichting. Inmiddels maken private systemen in de dierlijke productieketen gebruik van de 'erkende dierenarts': Keten Kwaliteit Melk voor de uitvoering van het Periodieke Bedrijfsbezoek (PBB) ter borging van bepalingen in de Landbouwkwaliteitswet en IKB varkens onder andere ter verbetering van de varkensgezondheidsstatus van de deelnemende bedrijven.
Deze private 'erkende dierenarts' mag *echter niet* worden verward met de 'erkende dierenarts' die we in dit advies bespreken. Aan de private 'erkende dierenarts' zijn geen eisen gesteld door de overheid.

2.5 Office International des Épizooties (OIE)
De OIE heeft in 2003 een evaluatie van de 'Veterinary Services' van de OIE-lidstaten uitgevoerd aan de hand van fundamentele principes voor kwaliteit. De OIE noemt in deze het professionele oordeel, onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en objectiviteit. Wereldwijd spelen dierenartsen een belangrijke rol bij de autorisatie van officiële procedures die verband houden met diergezondheid, volksgezondheid en voedselveiligheid. De OIE geeft aan dat bepaalde officiële taken door de particuliere dierenarts onder accreditatie uitgevoerd kunnen worden. In dit verband worden onder andere de epidemiologische surveillance, de verplichte bestrijdingsprogramma's (vaccinatie en monstername), controle op diertransporten en inspecties van markten, vlees- en voedselproductie genoemd. Het 'animal health accreditation mandate' verhoogt naar de mening van de OIE de flexibiliteit en biedt zowel institutionele als economische voordelen.

3. Specificatie van de vraag
De verfijning van de vraag van de overheid is nu of en zo ja, welke taken de erkende dierenarts kan overnemen van

Tabel 2. **Verdeling van de officiële veterinaire taken in de toekomst tussen de officiële dierenarts en de erkende dierenarts.**

Activiteitsgebieden	Situatie nu Officiële dierenarts 1	Toekomst Officiële dierenarts 2	Erkende dierenarts (wettelijk mogelijk) 3	Erkende dierenarts (bovendien gewenst) 4
Verplichte vaccinatie (afh. van ziekte)	X	X	X(2)	
Verplichte afname van testen, afh. van omstandigheden	X	X	X(2)	
Verplichte monstername	X	X	X(2)(3)	
Epidemiesurveillance	X	X	X(2)(3)	
Vleeskeuring slachthuis	X			X
Marktinspecties	X	X		
Controle in kader slachten en voedsel- productie in slachthuis en verder in de keten	X	X		
Controle diertransporten	X	X		X
Grenscontrole	X	X		
Officiële certificatie	X	X		
Specifieke officiële controles op primair bedrijf	X		X(2)	
Invullen van gezondheidscertificaat voor runderen en varkens	X		X (2)	
Ante-mortem keuring varkens	X	X	X (1)	
Ante-mortem keuring pluimvee	X		X(1)	
Ante-mortem keuring rundvee	X	X		X)[1]
Controle melkveebedrijven	X		X (1)	

(1) verordening 854/2004
richtlijn 97/12/EG
is al mogelijk op basis van andere LNV regelgeving

)[1] deze optie is met name voor de kalverhouderij en vleesrunderen, waarbij de houderij overeenkomsten met de sectoren varkenshouderij en pluimveehouderij vertoont interessant.

de officiële dierenarts ten behoeve van het inwinnen van de specifieke informatie die de overheid in het kader van de verschillende Europese richtlijnen moet verkrijgen en welke eisen derhalve aan de erkende dierenarts moeten worden gesteld.

4. Toekomstige taakverdeling officiële dierenarts en erkende dierenarts

In tabel 2, kolom 1, is aangegeven wat de huidige taken van de officiële dierenarts zijn. Van deze taken zijn er een aantal die op basis van de Europese regelgeving van de officiële naar de erkende dierenarts over zouden kunnen gaan.
De Raad vindt dat er een paar taken zijn die blijvend door de officiële dierenarts moeten worden uitgevoerd, met name de afgifte van officiële certificaten en de grenscontrole. Dit, omdat deze taken fysiek liggen op een terrein waar de practicus in de regel niet komt in het kader van zijn normale beroepsuitoefening en omdat deze taken internationaal gevoelig kunnen liggen. Buiten dat worden deze taken in andere Europese regelgeving expliciet toegeschreven aan de officiële dierenarts.
De overige taken kunnen onder voorwaarden zonder problemen overgaan naar de erkende dierenarts. In het laatste geval zal de rol van de officiële dierenarts veranderen.
Op basis van de huidige Europese regelgeving mogen de lidstaten besluiten om een aantal officiële taken door erkende dierenartsen te laten uitvoeren. De erkende dierenarts zou kunnen toezien op de eisen inzake:

- toekennen van het gezondheidscertificaat aan dieren afkomstig van bedrijven die voldoen aan de eisen op naleving van de identificatie en gezondheidscertificering van de dieren van het beslag, alsmede van de binnengebrachte en verhandelde dieren;
- de verplichte aangifte van infectieziekten en eventuele andere risicofactoren voor de diergezondheid (waaronder het welzijn van dieren) en voor de volksgezondheid;
- zo mogelijk vaststelling van de doodsoorzaak van dieren en van de plaats waarheen zij moeten worden vervoerd;
- de hygiënische omstandigheden van het beslag en de productie-eenheden.

Verdere werkzaamheden die aan de erkende dierenarts kunnen worden gegeven zijn:

- de uitvoering van inspectietaken voor de informatie over de voedselketen op basis van verklaringen van dierenartsen die de primaire productie controleren;
- de ante-mortemkeuring van als landbouwhuisdier gehouden varkens en pluimvee;
- de controle van melkveebedrijven inzake de gezondheidsvoorschriften voor de productie van rauwe melk en de gezondheid en het welzijn van dieren ;
- de veterinaire controles inzake volks- en diergezondheid en het welzijn van dieren.

Om verwarring te voorkomen in de uitvoering van taken tussen de officiële en de erkende dierenartsen en om de taken zo efficiënt mogelijk uit te voeren stelt de Raad voor om zoveel mogelijk neer te leggen bij de erkende dierenarts. Dit sluit aan bij de huidige beleidslijn van het kabinet waarbij er naar wordt gestreefd om de sector meer eigen verantwoordelijkheid te geven.
De Raad vindt verder dat er naar gestreefd moet worden om een aantal taken die op Europees niveau nog niet door een erkende dierenarts mogen worden uitgevoerd in de toekomst

wel door hen mogen worden gedaan. In tabel 2 zijn deze taken genoemd in de kolom 4: 'Erkende dierenarts gewenst'. Het zijn allemaal activiteiten op plaatsen waar een practicus normaal gesproken gemakkelijk komt. De Raad roept de minister op de discussie in Europees verband aan te kaarten teneinde de mogelijkheid te krijgen ook de toewijzing van deze taken aan de erkende dierenarts mogelijk te maken.
De in tabel 2 genoemde taken moeten worden gezien als basistaken. Daarnaast zou dezelfde door de overheid erkende dierenarts andere taken mogen vervullen, taken die worden verlangd door het bedrijfsleven. Het gaat dan om bovenwettelijke taken waarvoor het bedrijfsleven een rol ziet weggelegd voor de erkende dierenarts. Dit moeten dan wel aparte eisen worden van het bedrijfsleven aan de erkende dierenarts. Hiermee wordt invulling gegeven aan de mogelijkheid om volgens een modulaire opbouw taken neer te leggen bij de erkende dierenarts. Op deze wijze wordt voorkomen dat er twee typen erkende dierenartsen komen, namelijk één van de overheid en één van het bedrijfsleven.
Ter illustratie een potentiële mogelijkheid die in de toekomst kan ontstaan, figuur 1. In Nederland hebben dierenartsen de hoedanigheid verkregen krachtens de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (STB 1985, 562). Alle dierenartsen die de veterinaire praktijk als beroep uitoefenen doen dat op basis van de WUD (A).
Van alle dierenartsen heeft een aantal dierenartsen op basis van door de overheid gestelde eisen het predikaat erkende dierenarts (B). De erkende dierenartsen zullen de taken mogen uitvoeren die in tabel 2 zijn toegedicht aan de erkende dierenarts. Ze zijn niet in overheidsdienst. Dierenartsen die alleen de WUD-bevoegdheden hebben (A) mogen in ieder geval niet de werkzaamheden verrichten die aan de erkende dierenarts zijn gegeven.
Sommige van deze erkende dierenartsen kunnen daarnaast nog specifiek erkenningen krijgen, opgesteld door het bedrijfsleven (D1 t/m D5) Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan erkende dierenarts herkauwer actief in de zuivelketen, erkende keuringsdierenarts paard actief voor verzekeringsmaatschappijen, erkende dierenarts pluimvee actief in de pluimveeketen, etcetera. Sommige erkende dierenartsen hebben mogelijk zelfs meerdere specifieke erkenningen. Een bepaalde keten of sector zou dan kunnen eisen dat de dierenartsen die binnen hun keten of sector bezig zijn een door de overheid gegeven erkenning hebben als erkende dierenarts en daarnaast nog een door sector gewenste specifieke erkenning.
De dierenartsen (C) zijn de officiële dierenartsen. Deze dierenartsen hebben natuurlijk ook hun bevoegdheid op basis van de WUD (A). Deze dierenartsen, in dienst van de overheid hebben speciale bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Zodra taken en werkzaamheden overgaan van de officiële naar de erkende dierenarts, zal gecontroleerd en geborgd moeten worden dat de erkende dierenarts de taken uitvoert zoals hij/zij zich daartoe verplicht heeft. Hierbij zou de officiële dierenarts ingeschakeld kunnen worden, als toezichthouder op de controle- en borgingssystemen die op de erkende dierenarts van toepassing zullen zijn. De overheid zal namelijk wel moeten borgen dat de gehele controlesystematiek, ook al gaat de controle over in ander handen, op hetzelfde niveau blijft als voorheen, zodat minimaal aan de wettelijke normen wordt voldaan. Er zijn verschillende vormen van toezicht en borging van de werkzaamheden van de erkende dierenarts mogelijk.
De Raad voelt zich in dit stadium niet geroepen aan te geven welke vorm de beste is. Zij wil hiertoe verwijzen naar de mogelijkheden en de voorwaarden zoals die zijn verwoord in de nota Beleidskader Toezicht op controle die door het ministerie van LNV is opgesteld en die op 23 maart 2005 openbaar is geworden.

5. Kwaliteiten en bekwaamheden

In richtlijn 97/12/EG zijn eisen beschreven waaraan een dierenarts die in het kader van deze richtlijn wordt erkend moet voldoen. Naar mening van de Raad moeten deze eisen los worden gezien van een eventueel netwerk van toezicht dat ook in deze richtlijn is beschreven. Daarbij gaat de Raad ervan uit dat de invulling van de taken van de erkende dierenarts los gezien kunnen worden van een eventuele invulling van het netwerk van toezicht. Immers, in de andere Europese regelgeving, zoals genoemd in hoofdstuk 1.4, waarin er taken en verantwoordelijkheden aan de erkende dierenarts worden toegeschreven, worden geen specifieke eisen aan de erkende dierenarts gesteld. De aanwijzing van erkende dierenartsen wordt overgelaten aan de bevoegde autoriteit. Het is niet zinvol om bij de aanwijzing van erkende dierenartsen in het kader van de verschillende Europese regelingen verschillende eisen te stellen aan die dierenartsen. De Raad vindt daarom dat er met één set eisen aan erkende dierenartsen moet worden volstaan en die daarmee bruikbaar is voor de implementatie van alle Europese regelgeving. De eisen die in Richtlijn 97/12/EG, artikel 14, lid 3, onder B zijn vermeld gelden daarbij als basis.

De minimumeisen die de Raad daarom wil stellen aan de erkende dierenarts zijn:
Hij/zij moet:
1. voldoen aan de voorwaarden voor de uitoefening van het beroep van dierenarts;
2. geen band van financieel of familiebelang hebben met de bedrijfseigenaar of het bedrijfshoofd;

Figuur 1

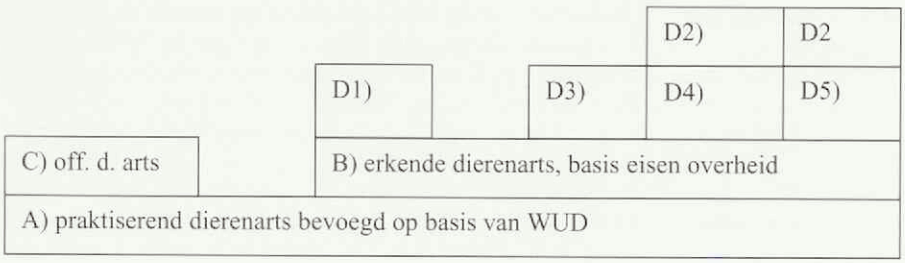

3. specifieke kennis op veterinairrechtelijk gebied bezitten inzake de betrokken diersoort, hetgeen impliceert dat hij
   - zijn kennis, met name van de relevante gezondheidsvoorschriften, regelmatig moet bijwerken;
   - de bedrijfseigenaar of het bedrijfshoofd informatie en bijstand moet verschaffen om ervoor te zorgen dat alle maatregelen getroffen worden om de status van het bedrijf te handhaven, onder meer op basis van in overleg met de bevoegde autoriteit opgestelde programma's;

Verder moet er een vaste relatie bestaan tussen een erkende dierenarts en een bedrijf.

Literatuurlijst

1. LNV-Beleid in 2005 § Veilig voedsel, bewuste keus.
2. Rapport Beleidskader Toezicht op Controle, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 23-3-2005.
3. 'Mechanisms for collaboration between public and private veterinarians: the animal health accreditation mandate', Y. Le Brun Office International des Épizooties, Scientific and Technical Review Vol. 23(1) 69-77, 2004.
4. Richtlijn 97/12/EG van de Raad van 17 maart 1997 tot wijziging en bijwerking van Richtlijn 64/432/EEG inzake veterinairrechtelijke vraagstukken op het gebied van het intracommunautaire handelsverkeer in runderen en varkens. Publicatieblad Nr. L 109 van 25/04/1997 blz. 0001 – 0037.
5. Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden, Publicatieblad Nr. L 031 van 01/02/2002 blz. 0001 – 0024.
6. Richtlijn 2003/99/EG van het Europese Parlement en de Raad van 17 november 2003 inzake de bewaking van zoönoses en zoönoseverwekkers en houdende wijziging van Beschikking 90/424/EEG van de Raad en intrekking van Richtlijn 92/117/EEG van de Raad, Publicatieblad Nr. L 325 van 12/12/2003 blz. 0031 – 0040.
7. Verordening (EG) nr. 854/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 houdende vaststelling van specifieke voorschriften voor de organisatie van de officiële controles van voor menselijke consumptie bestemde producten van dierlijke oorsprong, Publicatieblad Nr. L 139 van 30/04/2004 blz. 0206 – 0319.
8. Verordening (EG) nr. 882/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 inzake officiële controles op de naleving van de wetgeving inzake diervoeders en levensmiddelen en de voorschriften inzake diergezondheid en dierenwelzijn, Publicatieblad Nr. L 165 van 30/04/2004 blz. 0001 – 0141.
9. Wet op de Uitoefening van de Diergeneeskunde, 1992, stb 585.
10. Gezondheids- en welzijnswet voor Dieren, 1992, stb 585.
11. Zelfregulering in de veterinaire dienstverlening, S.J. de Groot, H.A.P. Urlings, A.J.G. den Hertog en H.R.C. Gostelie, Tijdschrift voor Diergeneeskunde, deel 129, oktober, aflevering 20, 2004.
12. Landbouwkwaliteitswet 1971, stb 371.
13. Verordening (EG) nr. 2790/1999 van de Commissie van 22 december 1999 betreffende de toepassing van artikel 81, lid 3, van het Verdrag op groepen verticale overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen, Publicatieblad Nr. L 336 van 29/12/1999 blz 0021-0025.
14. Raad voor Accreditatie Termen en Definities – RvA-R0 april 2001.
15. Richtlijn 90/425/EEG van de Raad van 26 juni 1990 inzake veterinaire en zoötechnische controles in het intracommunautaire handelsverkeer in bepaalde levende dieren en produkten in het vooruitzicht van de totstandbrenging van de interne markt, Publicatieblad Nr. L224 van 18/08/1990, blz 0029-0041.

Reactie KNMvD bestuur

Het bestuur van de KNMvD ondersteunt het voorstel van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) over de invulling van het begrip 'erkende dierenarts'. Hier liggen volgens het bestuur kansen voor (praktiserende) dierenartsen om een aantal (extra) werkzaamheden te verrichten ten behoeve van de overheid en/of marktpartijen. Het bestuur gaat er vanuit dat eventuele aanvullende eisen en/of voorwaarden met de beroepsgroep ingevuld kunnen worden nadat er over die voorwaarden met de KNMvD overleg heeft plaatsgevonden.

Namens het bestuur,
Wiel van den Ekker

Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en de nieuwe Diergeneesmiddelenregeling 2005: wat betekent dat voor uw praktijk?

Hugo de Groot en Joost van Herten

Binnenkort worden het nieuwe 'Diergeneesmiddelenbesluit en de Diergeneesmiddelenregeling' gepubliceerd.[1] Met het besluit en de regeling geeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) invulling aan de eerste fase van de implementatie van EU Richtlijn 2004/28/EG. Deze richtlijn stelt eisen aan het gebruik van diergeneesmiddelen in de Europese Unie.

De richtlijn, die op 31 maart 2004 werd vastgesteld, gaf de lidstaten 18 maanden de gelegenheid om de nationale wetgeving aan te passen. Het doel van de richtlijn is het bevorderen van de werking van de interne Europese markt, zonder de volksgezondheid te benadelen. De regelgeving betreffende de bereiding en de registratie van diergeneesmiddelen dient ter bescherming van de gezondheid en het welzijn van dieren, de volksgezondheid en het milieu. Het effect is dat de nationale wetgevingen van de lidstaten op het gebied van diergeneesmiddelen aangepast moeten worden op basis van de richtlijn. Verschillende lidstaten hebben voor onderdelen van de richtlijn uitstel gevraagd. Zo heeft het ministerie van LNV in oktober 2004 uitstel gevraagd voor de inwerkingtreding van het verbod om diergeneesmiddelen voor voedselproducerende dieren zonder voorschrift beschikbaar te stellen. Op Europees niveau wordt op dit moment de discussie gevoerd over de criteria voor uitzonderingen op dit verbod. Tussen de lidstaten bestaat verschil van inzicht over de criteria waaraan de niet-voorschriftplichtige diergeneesmiddelen moeten voldoen. De lidstaten zitten in de fase van: 'we agree to disagree' en hebben nog tot eind 2006 de tijd om uit deze discussie te komen. De verwachting is dat de invoering van de voorschriftplicht (recept) voor voedselproducerende dieren niet eerder plaatsvindt dan 1 januari 2007.

Het ministerie heeft ervoor gekozen de wijzigingen voortkomend uit de richtlijn in eerste instantie op te nemen in een aangepast Diergeneesmiddelenbesluit en daarbijbehorende Diergeneesmiddelenregeling. Een complete 'reset' van de Diergeneesmiddelenwet was niet mogelijk binnen de implementatietermijn van RL 2004/28/EG (18 maanden). Tevens heeft het ministerie van de gelegenheid gebruikgemaakt om het besluit en regeling te vereenvoudigen. Het doel is de transparantie te vergroten en waar mogelijk de administratieve lasten én uitvoeringslasten te verminderen. Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit, en de bijbehorende regeling, is zodoende een samenvoeging van 12 bestaande algemene maatregelen van bestuur, 19 regelingen en 2 aanwijzingsbesluiten. Het besluit bevat de hoofdregels; technische en gedetailleerde voorschriften staan daarentegen in de Diergeneesmiddelenregeling. Op de keper genomen is hiermee de doelstelling van het verminderen van het aantal regelingen gehaald. Voor de practicus nemen de administratieve verplichtingen echter nauwelijks af. Wel bieden het nieuwe besluit en de regeling een aantal interessante nieuwe mogelijkheden. Voor de practicus zijn de belangrijkste algemene wijzigingen en de consequenties per diersoort van de diergeneesmiddelenregelgeving door het vaststellen van het besluit en de regeling op een rij gezet.

Figuur 1. **CASCADE naar EU-model.**

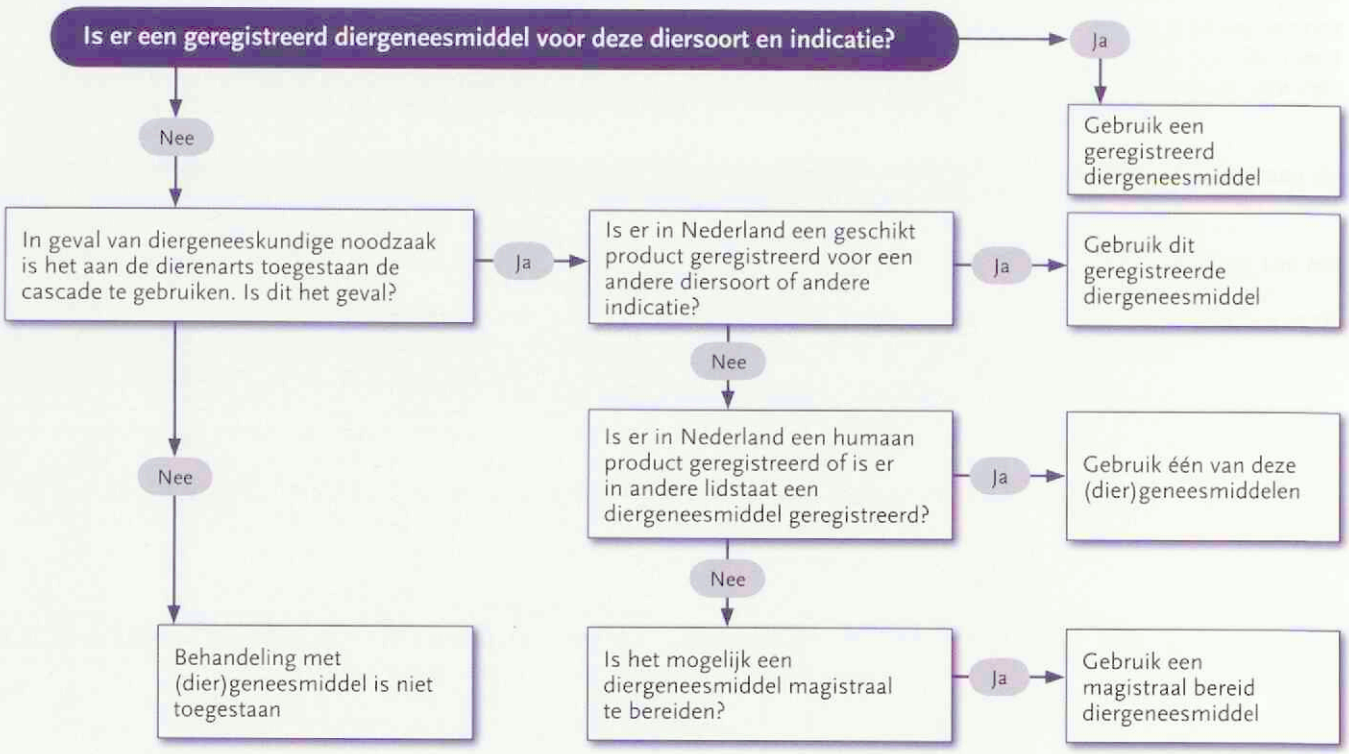

1. De cascade

De belangrijkste wijziging voor de practicus is het vervallen van de bijlagen van de Vrijstellingsregeling (art 2 Diergeneesmiddelenwet). De Vrijstellingsregeling maakte het mogelijk om onder strikte voorwaarden middelen voor te schrijven die niet voor het doeldier of de indicatie geregistreerd waren. In het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit is daarvoor in de plaats de cascade (beslisboom) naar Europees model opgenomen (zie figuur 1). Er is een cascade voor voedselproducerende dieren en een voor niet-voedselproducerende dieren (gezelschapsdieren). Indien in Nederland voor een bepaalde indicatie bij een bepaalde diersoort geen diergeneesmiddel is geregistreerd, wordt het ingeval van een diergeneeskundige noodzaak toegestaan diergeneesmiddelen toe te passen die geregistreerd zijn voor toepassing bij andere diersoorten of voor een andere indicatie bij dezelfde diersoort. Zijn deze niet beschikbaar dan is het mogelijk een humaan geneesmiddel te gebruiken dat in Nederland is toegelaten of een diergeneesmiddel dat in een andere lidstaat wel als zodanig is geregistreerd. Bij toepassing bij voedselproducerende dieren moet het in het laatste geval gaan om een diergeneesmiddel dat in die lidstaat is geregistreerd om te worden toegepast bij voedselproducerende dieren (zie figuur 2). Voor voedselproducerende dieren moeten middelen een '*maximum residue limit*' (MRL) hebben conform EU-verordening 2377/90. De dierhouder dient schriftelijk te worden geïnformeerd over het aantal behandelde dieren, de gebruikte hoeveelheid, de dosering, de duur van de behandeling en de door de dierenarts aanbevolen wachttermijn. Deze wachttermijn bedraagt ten minste zeven dagen voor melk en eieren, 28 dagen voor vlees van pluimvee of zoogdieren, met inbegrip van vet en afval, en 500 graaddagen voor visvlees. Sluitstuk van de cascade vormt uiteindelijk nog de mogelijkheid van magistraal bereide middelen voor één of enkele dieren. Een dierenarts mag dus slechts in uitzonderlijke gevallen gebruikmaken van magistrale bereiding. Geneesmiddelen voor toepassing bij voedselproducerende dieren mogen in alle gevallen slechts werkzame stoffen bevatten die zijn opgenomen in bijlage I, II of III bij verordening (EEG) nr 2377/90. Volgens de Europese richtlijn moet de dierenarts de gegevens tenminste drie jaar voor inspectie van de overheid ter beschikking houden.

Figuur 2. **Voorwaarden voor het toepassen van de cascade voor voedselproducerende dieren.**

Specifieke voorzorgsmaatregelen voor voedselproducerende dieren inclusief voedselproducerende paarden:
De werkzame stof moet voorkomen op annex I,II of III van EU richtlijn 2377/90 en wachttijden moeten vastgesteld zijn. Tenzij reeds vastgesteld voor de betreffende diersoort en toedieningsweg moeten de wachttijden tenminste bedragen:
- 7 dagen voor eieren
- 7 dagen voor melk
- 28 dagen voor vlees
- 500 graaddagen voor vis

De dierenarts moet gedurende 5 jaar een administratie bewaren die omvat:
- Datum van onderzoek dier
- NAW gegevens van de eigenaar
- Aantal dieren behandeld
- Diagnose
- Voorgeschreven (dier)geneesmiddel
- Toegediende dosis
- Duur behandeling
- Aanbevolen wachttijd

LNV ziet vooralsnog geen reden om nadere regels op te stellen voor de invoer van diergeneesmiddelen uit andere lidstaten. Van de in het besluit genoemde mogelijkheid om een meldingsplicht in te stellen voor het in voorraad of voorhanden hebben van deze diergeneesmiddelen wordt vooralsnog geen gebruikgemaakt. In principe kan de individuele dierenarts wanneer de cascade zorgvuldig is doorlopen deze middelen zelf bestellen. Behandeling volgens de cascade gaat echter altijd om individuele gevallen. Het is dus niet toegestaan om een grote hoeveelheid van deze diergeneesmiddelen op voorraad te hebben. Dit geldt eveneens voor het toepassen van humane middelen, die ook in het verleden al via de cascade gebruikt mochten worden.

2. Toepassen van diergeneesmiddelen door buitenlandse dierenartsen in Nederland

De bepalingen in de diergeneesmiddelenregeling gaan met name in op het voorhanden hebben, afleveren of toepassen van niet in Nederland geregistreerde diergeneesmiddelen door buitenlandse dierenartsen. Een van de belangrijkste voorwaarden bij het verlenen van diensten in andere lidstaten is, dat de bij de dierenarts (in de auto) aanwezige hoeveelheid diergeneesmiddelen betrekking heeft op een zodanig kleine hoeveelheid dat deze de normale dagelijkse behoefte bij een goed veterinair gebruik niet overschrijdt. De wetgever gaat ervan uit dat de buitenlandse dierenarts zich strikt houdt aan de in Nederland geldende opvattingen inzake goed veterinair gebruik. De diergeneesmiddelenregeling stelt dat de buitenlandse dierenarts de betrokken dieren moet hebben onderzocht en dat alleen die hoeveelheid mag worden afgeleverd die nodig is om de behandeling bij het bezoek voor dat moment goed te kunnen afronden. Op dit moment wordt daarbij gedacht aan een behandeling voor drie dagen. Bij het toepassen van diergeneesmiddelen bij voedselproducerende dieren moet de dierenarts kunnen aantonen dat het betrokken diergeneesmiddel kwalitatief en kwantitatief hetzelfde of dezelfde bestanddelen bevat als een hier in Nederland voor eenzelfde therapeutisch doel geregistreerd diergeneesmiddel. Deze regels die voortvloeien uit de Europese richtlijn zouden ook moeten gelden voor Nederlandse dierenartsen die in een andere lidstaat werkzaamheden verrichten. Het is echter nog niet duidelijk of en hoe andere lidstaten dit in hun eigen wetgeving geïmplementeerd hebben. Nederlandse dierenartsen die in het buitenland veterinaire diensten verlenen, wordt geadviseerd zich op de hoogte te stellen van de geldende regelgeving in dat land.

3. Verbod op publieksreclame

Voor alle UDA- en UDD-middelen, dat wil zeggen de diergeneesmiddelen die uitsluitend op voorschrift van een dierenarts mogen worden verstrekt of uitsluitend door de dierenarts mogen worden toegepast, alsmede voor stoffen van lijst I en II Opiumwet, geldt een verbod voor het aanprijzen of aanbevelen van deze middelen aan het publiek. Dit verbod geldt ook voor voorschiftplichtige diergeneesmiddelen bestemd voor niet-voedselproducerende dieren.

4. Handhaving

De overtredingen van de voorschriften uit het nieuwe besluit worden gekwalificeerd als economische delicten in de zin van de Wet op de Economische Delicten. Toezicht op de naleving wordt uitgevoerd door ambtenaren van de Algemene

Inspectiedienst en van de Voedsel en Waren Autoriteit. Voor de controle bij invoer en uitvoer van diergeneesmiddelen van en naar derde landen worden ambtenaren van de Belastingdienst, bevoegd inzake de Douane, als toezichthouder aangewezen.
Naast deze algemene wijzigingen is een aantal punten te noemen die specifiek op een diersoort betrekking hebben:

Varken
De kanalisatieregeling is nagenoeg ongewijzigd overgenomen in de Diergeneesmiddelenregeling. Voordat de nieuwe regeling is vastgesteld, heeft de KNMvD een pleidooi gevoerd voor aanpassing van de huidige regels voor de zelfvaccinerende varkenshouder. De werkgroep Dierenarts - Varkenshouder, waarin de KNMvD vertegenwoordigd was, heeft aangedrongen op het laten vervallen van de limitatieve opsomming van bedrijfsgebonden ziekten op varkensbedrijven. De werkgroep pleit ervoor om diergeneesmiddelen die gevaarlijk (kunnen) zijn voor het dier of de toediener dan wel anderszins gevaar kunnen opleveren voor de volksgezondheid niet door de veehouder zelf te laten toedienen, maar alle andere diergeneesmiddelen wel, mits wordt voldaan aan een veiligheidsinschatting door de dierenarts én diergeneeskundige controle plaatsvindt zoals is vastgelegd in de regeling. Daarbij dient de veiligheidsinschatting betrekking te hebben op het verantwoord en op juiste wijze toepassen van de entstof, de complicaties die kunnen optreden bij het toepassen en de noodzaak tot de melding van bijwerkingen (farmacovigilantie). Op deze wijze kan een limitatieve opsomming worden voorkomen en loopt de wet niet steeds achter op de ontwikkeling in de praktijk. De regels voor de zelfvaccinerende varkenshouder worden thans door de overheid geëvalueerd. In dat verband is alleen de ziekte van Glässer aan de lijst bedrijfsgebonden ziekten toegevoegd.

Gezelschapsdieren
De nieuwe cascade is ook van toepassing op gezelschapsdieren. Ook voor deze categorie ontstaat dus de mogelijkheid om wanneer er geen geregistreerd alternatief is (en bij diergeneeskundige noodzaak) de cascade te doorlopen en zodoende diergeneesmiddelen voor te schrijven of toe te passen die in een andere lidstaat geregistreerd zijn.

Figuur 3. **De cascade voor gezelschapsdieren.**

Het verschil met de cascade voor voedselproducerende dieren is dat bij gebruik van (dier)geneesmiddelen voor gezelschapdieren geen wachttijden en MRL's vereist zijn en dat ook stoffen mogen worden toegepast die niet op de annexen I, II en III van 2377/90/EC staan.

Paarden
Vooral voor paarden heeft de nieuwe cascade uit het Diergeneesmiddelenbesluit belangrijke gevolgen. Dankzij het paardenpaspoort en de daarmee verbonden I&R ontstaat de mogelijkheid om paarden niet voor de humane consumptie te bestemmen. Deze tweedeling heeft gevolgen voor de toepassing van diergeneesmiddelen en dus de behandelingsmogelijkheden.

Het paard als voedselproducerend dier
Diergeneesmiddelen die bij voedselproducerende paarden gebruikt kunnen worden zijn:
A. de in Nederland geregistreerde middelen voor voedselproducerende paarden;
B. de middelen die in geval van diergeneeskundige noodzaak volgens de cascade gebruikt kunnen worden en waarvoor een MRL is vastgesteld.

Voor alle diergeneesmiddelen die aan voedselproducerende paarden worden toegediend moet dus een MRL bepaald zijn. Voor voedselproducerende paarden wordt er daarnaast Europees een aanvullende lijst opgesteld met substanties die voor de behandeling van (voedselproducerende) paarden onontbeerlijk zijn. Ondanks dat voor deze stoffen geen MRL bepaald is mogen deze stoffen toch aan voedselproducerende paarden worden toegediend. Daarbij geldt wel de eis dat een minimale wachttijd van zes maanden in acht wordt genomen. Deze lijst dient nog goedgekeurd te worden door de Europese Commissie. Bij toediening van middelen van deze lijst moet dit door de dierenarts genoteerd worden in de daarvoor bestemde rubriek in het paspoort met vermelding van de wachttijd van zes maanden. Zodra de definitieve lijst bekend is zullen wij u daarover informeren.

Het paard als niet-voedselproducerende dier
Paarden kunnen overeenkomstig beschikking nr. 93/623/EEG en beschikking nr. 2000/68/EG niet bestemd voor menselijke consumptie worden verklaard. Dit kan middels een verklaring in het paardenpaspoort. Een dierenarts mag aan een paard pas andere middelen toedienen of voorschrijven dan diegene die voor voedselproducerende dieren zijn toegelaten (zie hierboven) nadat in het paspoort is aangegeven dat het paard niet meer bestemd is voor de voedselproductie. De dierenarts moet deze verklaring bekrachtigen. Voor niet-voedselproducerende paarden is de cascade anders dan voor voedselproducerende paarden. Het verschil is dat bij het gebruik van niet-geregistreerde diergeneesmiddelen bij deze paarden geen MRL vereist is en ook stoffen mogen worden toegepast die niet op Annex I,II of III van 2377/90/EC staan (zie figuur 4).

Het zal na invoering van de nieuwe regels voor de farmaceutische industrie mogelijk worden diergeneesmiddelen specifiek voor niet-voedselproducerende paarden te laten registreren. Echter, middelen met daarin substanties die op annex IV van 2377/90/EC staan zijn van deze mogelijkheid uitgesloten. Voor deze diergeneesmiddelen zal geen MRL nodig zijn. Deze middelen mogen uiteraard niet aan voedselproducerende paarden worden toegediend.
Indien een substantie geregistreerd is voor een niet-voedselproducerende paard maar daarna elders in de Europese Unie eveneens geregistreerd wordt voor een voedselproducerende paard dan vervalt de registratie voor het niet voedselproducerende paard.
Tevens geldt dat wanneer voor een bepaalde indicatie al een middel is geregistreerd voor een voedselproducerend paard in Nederland of een andere lidstaat er geen middel voor die indicatie geregistreerd kan worden voor een niet-voedselproducerend paard.

Figuur 4. **CASCADE voor paarden die niet voor humane consumptie bestemd zijn.**

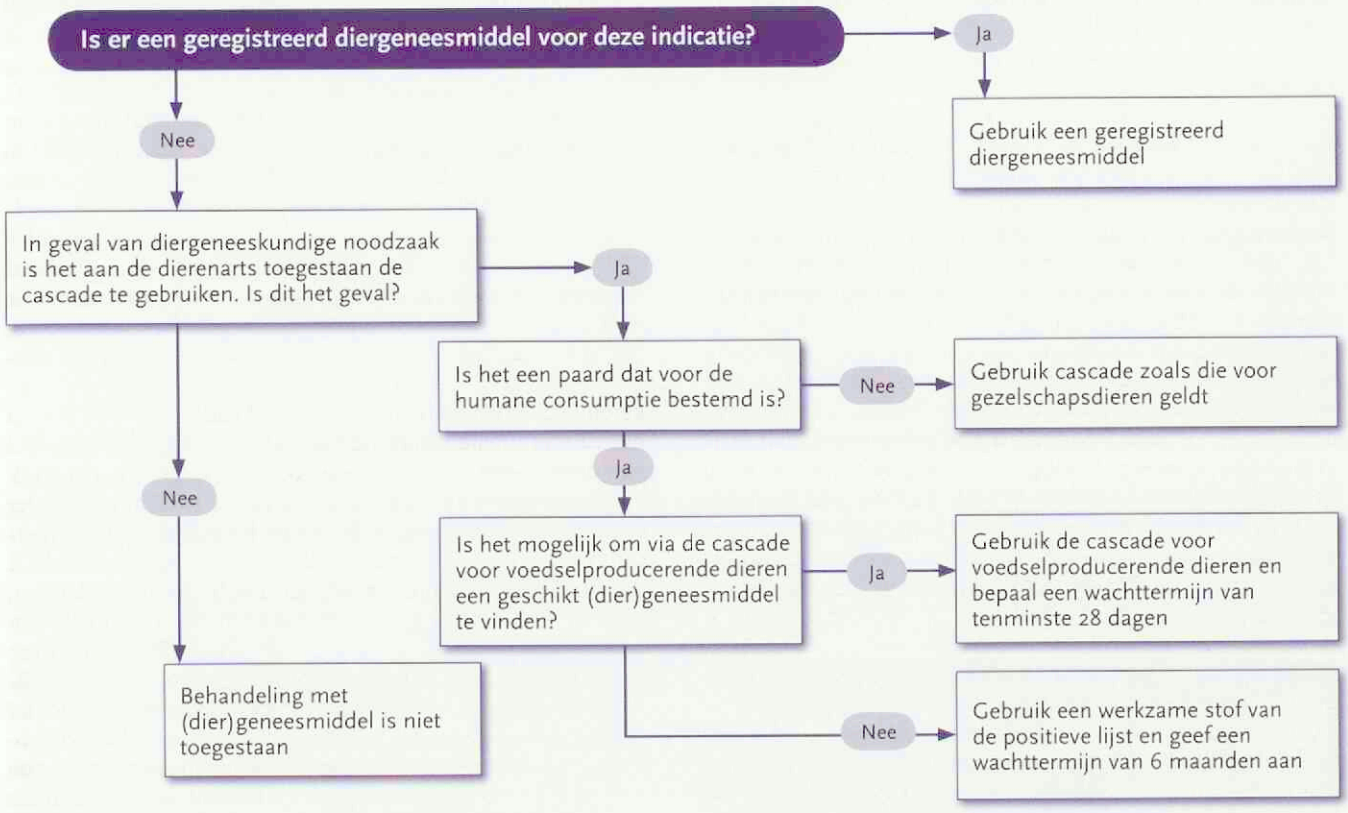

Paarden die niet voor humane consumptie bestemd zijn:
Om beschouwd te worden als een niet-voedselproducerend dier moet een paard via de verklaring in het paardenpaspoort (EC beschikking 93/623/EEC en 200/68/EC) tot niet voor de humane consumptie bestemd worden.

Het vervolgtraject POM non POM

De volgende fase gaat nu van start: het voorschrift, de distributie en de toepassing. De visie en de standpunten van de verschillende organisaties over de kanalisatie zijn reeds in de Klankbordgroep Kanalisatie Diergeneesmiddelen van het ministerie van LNV besproken. De huidige beleidslijn van het ministerie van LNV geeft aan dat de dierenarts als enige voorschriftplichtige diergeneesmiddelen mogen blijven voorschrijven. De dierenarts wordt hierbij gezien als de 'poortwachter' voor de volksgezondheid. In de praktijk komt het erop neer dat een dierenarts de noodzaak voor het toedienen van voorschriftplichtige diergeneesmiddelen aan een dier of koppel bepaald en verantwoordelijk is voor de ingestelde therapie. Na het stellen van een diagnose mag de dierenarts direct het diergeneesmiddel toedienen, afleveren of op verzoek van de dierhouder een recept uitschrijven. Een dierhouder kan met dit recept de voorgeschreven diergeneesmiddelen afnemen van een andere dierenarts, apotheker of in bepaalde gevallen een erkend handelaar. Het ministerie wil bij het voorschrijven een voorbehoud gaan maken voor voorschriftplichtige diergeneesmiddelen met een 'laag risicoprofiel'. De discussie welke diergeneesmiddelen voor de aflevering door een dierenarts geen toegevoegde waarde hebben en daarmee door andere dan dierenartsen mogen worden afgeleverd, loopt nog. Dit zal sowieso niet gelden voor de aflevering van geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik voor de orale of parenterale behandeling van bacteriële infecties (artikel 40 RL 2004/28/EG), deze zullen in ieder geval door de dierenarts gedistribueerd moeten worden. De wetenschappelijke en politieke aandacht voor de risico's van het gebruik van antimicrobiële middelen bij dieren groeit enorm. Het toezicht op een verantwoorde omgang voor antimicrobiële middelen zal naar verwachting toenemen. Kennis van het veehouderijbedrijf bij de voorschrijvende dierenarts is en blijft in deze essentieel voor een verantwoorde toepassing van voorschriftplichtige diergeneesmiddelen.

Op Europees niveau is de discussie over 'POM non POM' in volle gang. De Federation of Veterinarians of Europe (FVE) speelt hier een belangrijke rol. U kunt de ontwikkelingen volgen op de website van de KNMvD: *www.knmvd.nl* én de FVE: *www.fve.org*. Op onze website staan ook de standpunten die de KNMvD in de discussie heeft ingebracht. De in de tekst aangehaalde Europese richtlijnen en verordeningen zijn te vinden op *htpp://europa.eu.int/eur-lex/nl/index.html*. In de volgende editie van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde zal de FIDIN ingaan op de betekenis van het nieuwe besluit en de regeling voor de registratiehouders en de distributie van diergeneesmiddelen.

[1] *Dit artikel is in week 49 van 2005 geschreven.*

Internationale mond- en-klauwzeeroefening

Klaas Steijn

Na maanden van voorbereiding was het zover, de start van de onaangekondigde internationale dierziektebestrijdingsoefening met Duitsland. De oefening werd gehouden van 15 tot en met 18 november 2005, waarbij het scenario was dat op 1 november 2005 MKZ-virus via een import van schapen Nederland was binnengekomen. Vanaf de plaats van binnenkomst was het virus in de eerste twee weken van november via veetransporten verder verspreid. Een nare bijkomstigheid was, dat vanaf drie bedrijven die later besmet bleken te zijn, exporten van vee naar Duitsland had plaatsgevonden.

In Nederland werd geoefend op 15 en 16 november, waarbij op 15 november de eerste dag van een dierziektecrisis werd nagespeeld. Deze dag kende als belangrijkste doel het testen van de paraatheid van alle betrokken interne en externe medewerkers en partijen. Naast het testen van de paraatheid is de keten ook beoordeeld op communicatie, het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen, het hanteren van de hygiënevoorschriften, het uitwerken van de tracering en het uitvoeren van de veldwerkzaamheden. De werkzaamheden werden door diverse Duitse en Nederlandse observanten gadegeslagen.

'Tijdens de goed verlopen oefening is er een duidelijk beeld ontstaan van aandachtspunten voor het verder ontwikkelen van de dierziektebestrijdingsorganisatie.'

Op 16 november werd in Nederland de vierde dag van een dierziektecrisis nagespeeld. Doel van deze dag was de afdelingshoofden van de afdeling Vaccineren vanuit een inmiddels opgezet Regionaal Coördinatie Centrum (RCC) te laten oefenen met alle taken die op zo'n moment door een afdelingshoofd dienen te worden uitgevoerd.
In Duitsland ging men op 16 november verder met een veldoefening aan de hand van de traceringsgegevens die door Nederland waren aangeleverd. Op 17 en 18 november is door de Duitse crisisstaf een bureauoefening georganiseerd. Tijdens deze dagen zijn ook Nederlandse observanten aanwezig geweest.

Betrokken partijen

Op iedere oefenlocatie (praktijkscholen Barneveld, Oenkerk en Horst) was een acteur aanwezig die de rol van veehouder speelde. Tijdens een bezoek van de bedrijfsdierenarts (eerstelijns practici) werden klinische verschijnselen van MKZ geconstateerd. De practici die het bedrijfsbezoek aflegden, waren de voorzitters van de Groep Practici Grote Huisdieren, Groep Geneeskunde van het Rund en de Groep Varkensgezondheidszorg van de KNMvD. Zij spraken de verdenking uit en meldden de verdenking bij het Centraal Meldpunt Dierziekten van LNV. Het goede acteren zorgde ervoor dat de melding van de locale practicus waarheidsgetrouw en derhalve met de nodige moeite tot stand kwam.

Het meldpunt bracht hierna het VWA Incident- en Crisiscentrum (VIC) in Den Haag op de hoogte. De betrokken centrale en decentrale medewerkers werden op de hoogte gebracht, waarna de specialistenteams (VWA-dierziektedeskundige, een GD-dierenarts en de bedrijfsdierenarts) de locaties bezochten. Na klinisch onderzoek werden in overleg met het VIC monsters genomen die per koerier naar CIDC-Lelystad werden afgevoerd.

Gezien de ernst van de situatie op de drie bedrijven besloot de VWA-crisisstaf drie frontteams in te zetten. Een frontteam bestaat uit twee dierenartsen, een hulpkracht, een administrateur en een medewerker speciaal belast met het toezicht op de hygiëne. Deze frontteams worden ingezet voor de bevestiging van de diagnose, tracering van contacten en

eventuele ruiming van een bedrijf. Tezamen met de frontteams arriveerden ook per locatie een taxateur van de Dienst Regelingen, een medewerker van de AID, een materiaalwagen, een douchewagen en later ook de dodingsapparatuur.
De KNMvD was betrokken bij de paraatheidsoefening en op de komende vergaderingen van de groepen Groot, Rund en Varken kunnen de bestuursleden die de oefening hebben meegemaakt hun ervaringen delen.
Daarnaast was ook het Bureau van de KNMvD in Houten bij de oefening betrokken.
In de loop van de eerste dag bereikte Houten het verzoek vijftig dierenartsen te vinden die bereid en in staat waren de volgende ochtend om 8.00 op een locatie in Nederland te verschijnen. In eerste instantie om ingezet te worden voor vaccinatie, maar ook screenen en ruimen konden ter sprake komen.
Dit is dezelfde dag nog gelukt en bij een steekproef die de VWA de volgende dag bij een aantal van die dierenartsen gehouden heeft, bleek dat ze enthousiast waren en hun toezeggingen voor de volle honderd procent gestand deden.

Evaluatie
Zowel op de drie locaties als in Den Haag is de oefening direct geëvalueerd. Het werd als zeer zinvol ervaren om de gehele keten te oefenen en niet alleen de interne en externe schakels afzonderlijk. Zowel alle externe partijen als eigen medewerkers waren ruim op tijd op alle locaties aanwezig. Het is duidelijk dat de practicus bij een uiterst serieuze verdenking van MKZ het bedrijf niet meer kan/mag verlaten. Daarmee begint een periode van wachten op de andere actoren en wachten duurt nu eenmaal per definitie lang. De praktisch ingestelde dierenartsen zouden graag wat willen doen in de tussentijd maar dit is maar beperkt mogelijk. Duidelijk werd ook dat de veehouder in een korte tijd veel verschillende gesprekspartners heeft. De bedrijfsdierenarts kan hierin een duidelijke rol spelen. Dit punt en andere evaluatiepunten zullen worden meegenomen in de definitieve evaluatie van de oefening.
Al met al kan worden geconcludeerd dat deze oefening goed is verlopen. Er is een goed beeld ontstaan van waar de aandacht naar uit zal moeten gaan bij het verder ontwikkelen van de dierziektebestrijdingsorganisatie.

EU verplicht bedrijfsbegeleiding viskwekerijen

Peter Werkman

Vanwege nieuwe Europese richtlijnen met betrekking tot het behandelen van voedselproducerende dieren (Prescription Only Medication, POM) wordt het voor viskwekers noodzakelijk een dierenarts te kiezen, voorzover zij die nog niet hadden.
Het diagnosticeren van ziekten bij vissen behoort onder toezicht van een dierenarts te gebeuren die de situatie op het bedrijf kent. Het zomaar afgeven van medicijnen op vertoon van een diagnoserapport van bijvoorbeeld het CIDC was en is niet toegestaan. De Nederlandse Vereniging van Viskwekers (NeVeVi) heeft een gedragscode voor haar leden gemaakt en dierenartsen zijn in deze bedrijfstak nodig voor de begeleiding en eventuele behandeling van vissen.
Dit betekent dat op korte termijn viskwekers bij een dierenarts zullen aankloppen en zullen vragen om bedrijfsbegeleiding. Van deze dierenarts mag tenminste worden gevraagd belangstelling voor deze (nieuwe) bedrijfstak te hebben en kennis te nemen van de viskwekerijproblematiek om samen met de eigenaar tot een goede bedrijfsvoering te komen.

Aangezien niet iedere dierenarts op de hoogte is van de bedrijfsvoering en van de problemen die men bij een viskwekerij kan tegenkomen kan bijscholing op het gebied van visziekten en hun behandeling nodig blijken. Het toepassen van diergeneesmiddelen bij vissen in vijvers of recirculatiesystemen vraagt om gerichte kennis van ziekten, parasieten en de passende medicatie. Hierbij behoort ook het vaststellen van een wachttermijn.
Mocht u meer kennis willen verwerven over visziekten, dan is het mogelijk, indien voldoende belangstellenden zich opgeven, om een praktische cursus (bijvoorbeeld bij het CIDC in Lelystad) te organiseren. U kunt zich opgeven bij een van de onderstaande dierenartsen:

Peter Werkman
Asschatterweg 11
3831 AD Leusden
telefoon: 033-4943142
e-mail: werkman2@zonnet.nl

Ad van der Steen
Zeilbergsestraat 142
5751 LP Deurne
telefoon: 0493-352424
e-mail: avandersteen@hetnet.nl

Kwaliteit en veiligheid van biologische dierlijke producten

Anneke de Vries

Het doel van het EU gefinancierd SAFO netwerkproject is het verbeteren van de voedselveiligheid en diergezondheid in biologische veehouderijsystemen in bestaande en toetredende landen van de Europese Unie. Dit gebeurt door uitwisseling en actieve communicatie van onderzoeksresultaten en conclusies tussen onderzoekers, beleidsmakers, boeren en de biologische stakeholdergemeenschap in ruimere zin, inclusief consumenten.

Het workshopprogramma van de vierde SAFO Workshop omvatte vijf plenaire sessies die zich concentreerden op de voedselkwaliteit en veiligheid van biologische dierlijke producten. Drie sessies zijn hier uitgelicht, de volledige proceedings zijn beschikbaar op de SAFO-website: *www.safonetwork.org*.

Diergeneesmiddelen, productkwaliteit en veiligheid

Alistair Boxall (UK) besprak het effect van diergeneesmiddelen op het milieu. In een aantal studies is de aanwezigheid van antibiotica en ontwormingsmiddelen (avermectine) op gangbare varkens- en koeienbedrijven, in grond, water en mest onderzocht. Over het algemeen waren de waargenomen concentraties van medicijnen in grond en water veel lager dan de effectconcentraties. Er was echter een hoge concentratie van ontwormingsmiddelen in mest. De waargenomen concentraties waren veel hoger dan de effectconcentraties voor mestorganismen. Deze bevindingen bieden ondersteuning voor het standpunt dat avermectinegebruik in biologische bedrijfssystemen, ontmoedigd zou moeten worden.

Eve Pleydell (UK) onderzocht de aanwezigheid van antibioticaresistente bacteriën op biologische en gangbare bedrijven. Ze liet bewijs zien uit de USA, Verenigd Koninkrijk en Denemarken dat ondanks het feit dat routinematig gebruik van antibiotica niet is toegestaan in biologische landbouw, antibiotica resistente bacteriën, inclusief bacteriën met meervoudige weerstand, aanwezig waren in biologische melkveehouderij, varkens- en vleeskuikenbedrijven. De date wijzen er echter op dat mogelijk lagere hoeveelheden van de bacteriële populaties antibioticaresistent zijn.

De EU Verordening 2092/91 vraagt een verdubbeling van de wachttijd voor allopathische diergeneesmiddelen. Giovanna Calaresu *et al.* (Italië) liet zien dat bij melk-ooien die behandeld waren met oxytetracyline er een enorme variatie was in de afbraaksnelheid van de antibiotica in de melk. Vijftien procent van de melkmonsters had antibioticaresiduen boven het maximale gehalte aan residuen. Een verdubbeling van de onthoudingsperiode is daarom niet voldoende om zeker te zijn van de totale afwezigheid van residuen in melk.

Aize Kijlstra *et al.* hebben onderzoek gedaan naar medische behandelingen die gebruikt worden op biologische melkveehouderijen in Nederland. Zestig procent van de medicijnen die gebruikt worden door de melkveehouders zijn gangbare medicijnen, bestaande uit antibiotica voor behandelingen van klinische mastitis, klauwzeer en ontwormingsmiddelen.

Cristophe Notz hield een presentatie over het gebruik van Orbeseal als preventieve behandeling tegen nieuwe speeninfectie na het afkalven bij koeien. Orbeseal is een inwendige speenafsluiter, die wordt uitgemolken na het kalven. Het in het product aanwezige bismutsulfaat kan echter potentiële neveneffecten hebben op het kalf wanneer het de Orbeseal opneemt na het kalven, of wanneer het in aanraking komt met de oppervlakten van het melksysteem of het milieu. Vervolgstudies naar deze effecten zijn noodzakelijk.

Voedselveiligheidsaspecten

Het is bekend dat gangbare uitloopvarkens in Denemarken meer Salmonella-infecties dragen dan stalvarkens. Anette Nyegard Jensen deed verslag van onderzoek naar de potentiële bronnen van *Salmonella*-infecties. Er werd geen *Salmonella* gevonden in de fauna in de omgeving, maar er is vastgesteld dat *Salmonella* tot zeven weken in de weide kan overleven nadat de varkens verwijderd zijn, dus dat er een bron is voor het infecteren van nieuwe varkens die worden binnengebracht op die plek.

Anna-Maija Virtala *et al.* deed verslag van een studie bij twintig biologische legkoppels in Finland waarin gezondheidsparameters (aanwezigheid van *Campylobacter*, *Salmonella*, parasitaire besmetting, kannibalisme) werden opgenomen, samen met bedrijfsmanagementkarakteristieken. Resultaten geven aan dat *Salmonella* zeldzaam is en dat *Campylobacter* in biologische eieren geen volksgezondheidsrisico vormt, maar dat parasieten algemeen aanwezig zijn. Echter, de resultaten moeten wel geïnterpreteerd worden in de context van de situatie in Finland, waar het buiten houden van kippen strenge beperkingen kent gedurende de winter en hygiëne nationaal hoge prioriteit heeft.

Ontwikkelingen in voedselveiligheid en -kwaliteit

Gabrielle Lancely (UK) besprak de praktische gevolgen van de nieuwe EU Verordening. Verordening 178/2002, ingevoerd januari 2005, legt de nadruk voor voedselveiligheid meer op het bewaken van het proces dan op het controleren van het eindproduct. Het zal de verantwoordelijkheid zijn van de praktijk, inclusief de boeren, om de bewegingen van het voedsel vast te leggen en ervoor te zorgen dat onveilig voedsel wordt teruggehaald uit de publieke consumptie. Twee nieuwe verordeningen (852/2002 en 853/2004) zullen de hygiëne-eisen uitbreiden en de behoefte aan HACCP. Deze nieuwe regels kunnen een negatief effect hebben op de biologische sector. Veel biologische verwerkers zijn kleiner en minder kundig dan de gangbare tegenhangers en hebben misschien ook minder mogelijkheden. Voedselveiligheidsproblemen kunnen toenemen, bijvoorbeeld omdat conserveringsmiddelen niet zijn toegestaan in biologische worstjes of omdat een verlaging nodig is van het nitriet gebruik voor het conserveren van bacon.

Anneke de Vries, Louis Bolk Instituut

Veterinair in de Kamer

Miel Bingen

Interview

Dat veterinairen niet alleen actief zijn in de diergeneeskunde zal niemand verbazen. Toch is een dierenarts in de Tweede Kamer een unicum. Reden genoeg om te gaan praten met Henk Jan Ormel, Tweede Kamerlid voor het CDA, om te horen wat een veterinair in Den Haag bracht en wat hem daar bezighoudt.

Henk Jan Ormel: "Diergeneeskunde studeren was voor mij een zeer bewuste keuze, dat ik ooit in de Volksvertegenwoordiging zou plaats nemen had ik dertig jaar geleden nooit gedacht".

"Diergeneeskunde studeren en praktiseren was eigenlijk een jongensdroom. Omdat mijn vader als arts mijn interesse voor de diergeneeskunde toch niet helemaal kon plaatsen, zorgde hij ervoor dat ik in een vakantie mee kon lopen met een bevriende dierenarts. Misschien in tegenstelling tot wat hij gehoopt had, versterkte deze ervaring mijn passie voor het vak alleen maar en vanaf die tijd stond mijn beroepskeuze vast," vertelt Ormel. "Diergeneeskunde studeren was voor mij een zeer bewuste keuze, dat ik ooit in de Volksvertegenwoordiging zou plaatsnemen had ik dertig jaar geleden nooit gedacht".

Het besluit om actief te worden in de politiek kwam dan ook voort uit zijn ervaringen als veterinair. Vooral de varkenspestcrisis was inspiratie om eens goed te kijken naar hoe dingen anders moesten. "De varkenspestperiode was enorm frustrerend voor dierenartsen op het platteland. Woede over het non-vaccinatiebeleid, frustratie over de toenmalige minister van landbouw Van Aartsen en afkeer van het paarse beleid waren redenen om politiek actief te worden en me aan te sluiten bij het CDA. Ik wou dingen veranderen en vond dat ik dat alleen op een constructieve manier van binnenuit kon doen".

Dat het een en ander in de politiek af en toe heel snel kan gaan werd Ormel al vlot duidelijk. Na zitting te hebben genomen in de Commissie Veerman, die een CDA-nota schreef over de toekomst van de landbouw, werd hij al snel gevraagd om op de lijst te gaan staan voor de parlementaire verkiezingen. Tot zijn grote verbazing bleef het niet bij op de lijst staan. Het electoraat was hem gunstig gestemd en vanaf mei 2002 zat hij in de Tweede Kamer.

Veterinair Den Haag

Binnen de CDA-fractie is Ormel eerste woordvoerder buitenlandse zaken. Hij is bijzonder blij met dit woordvoerderschap omdat het een van de meest uitdagende portefeuilles is en een beroep doet op zijn vaardigheden buiten veterinaire thema's. Naast deze hoofdtaak is Ormel woordvoerder dierenwelzijn, diergezondheid en woordvoerder biotechnologie, vakgebieden waarbij zijn inhoudelijke deskundigheid als dierenarts zeer nuttig is.

In een tijd waarin grote epidemieën nog vers in het geheugen liggen en nieuwe problemen zoals vogelgriep zich aandienen komen diergeneeskundige vraagstukken regelmatig terug op de agenda van de Tweede Kamer. Het debat van 8 december 2005 is hier een typisch voorbeeld van. "8 December 2005 is er een debat over het draaiboek mond-en-klauwzeer. Bekende thema's als het non-vaccinatiebeleid zullen zeker weer ter sprake komen. In dit draaiboek staat weer niets over preventief vaccineren. Voor het dierenwelzijn en diergezondheid is het non-vaccinatiebeleid natuurlijk desastreus en vooral economische motieven lijken de discussie te bepalen. Dit is dan ook een onderwerp waarover ik de minister zeker vragen ga stellen. Eigenlijk zou vaccinatie gewoon moeten zijn voor veelvoorkomende en risicovolle ziekten maar ik realiseer mij dat om dit voor elkaar te krijgen, zeker gezien de Europese regelgeving, een hele opgave zal zijn".

Een ander thema dat op dit moment speelt in Den Haag is de evaluatie van de Wet op de Proefdierkunde. "Het heeft mij diep geschokt toen ik merkte hoe de deskundigen op het gebied van proefdierkunde door delen van het publiek benaderd worden. Bedreigingen zijn alles behalve uitzonderlijk, om het over serieuzere uitwassen nog maar niet eens te hebben. Tegelijkertijd is de omgang met proefdieren uitermate goed geregeld in Nederland. Het principe van vervanging, verfijning en vermindering wordt consequent toegepast waardoor de situatie continue verbetert. En dit met name dankzij de deskundigen die zo vaak bedreigd worden. Dit zijn vaak ook dierenartsen! Naast een optreden van Justitie ligt hier ook een taak voor de practicus. De dierenarts is voor het publiek de specialist als het gaat om dieren en moet daarom voorlichting geven, ook als het om minder populaire thema's gaat".

Maatschappij

Volgens Henk Jan Ormel is de Koninklijke Nederlandse

Maatschappij voor Diergeneeskunde van vitaal belang voor de beroepsgroep. "Het is uitermate belangrijk dat er één organisatie is die opkomt voor de belangen van de dierenartsen in Nederland. In de afgelopen tijd is er veel onrust geweest binnen de Maatschappij en één van de manieren om uiting te geven aan de onvrede was het opzeggen van het lidmaatschap. Mijn inziens is dit een doodlopende weg. Wil iemand echt iets veranderen dan moet hij juist deel gaan nemen aan de discussie binnen de Maatschappij en ervoor zorgen dat hij gehoord wordt".
Toch houdt het hiermee niet op aldus Ormel: "Tegelijkertijd is het de taak van de maatschappij om ervoor te zorgen dat kritische geluiden makkelijker een klankbord vinden binnen de Maatschappij. Er moet ook voor tegengeluiden en andersdenkenden een plaats blijven. Alleen op deze manier kan veterinair Nederland ervoor zorgen dat er één platform in Nederland is dat gehoord wordt door brede delen van de Nederlandse maatschappij en Den Haag in het bijzonder".

Toekomst

Toch is de politieke toekomst van Ormel niet zeker. Het parlementaire bestaan is niet alleen zwaar voor hemzelf maar ook met name voor zijn gezin. Het zijn lange dagen met vaak en veel reizen van zijn woonplaats in Hengelo, Gelderland, naar Den Haag en terug. Mocht hij echter gevraagd worden weer plaats te nemen op de lijst dan zijn er genoeg redenen om door te gaan voor een tweede periode. Er is nog veel te doen in een maatschappij die volgens Ormel, hoewel aan de beterende hand, nog steeds op drift is. Ook speelt het besef mee dat om goed te worden je moet groeien in je rol. Een tweede periode is daarom des te interessanter voor Henk Jan Ormel. Hoe dan ook, de eerste veterinair parlementariër kan niet anders dan terugkijken op een enerverende en boeiende periode, wat er ook in de toekomst mag gebeuren.

Klinische registraties, fundament van veterinaire productiebegeleiding

Derk Vink

Uit en voor de praktijk

De laatste jaren worden steeds meer Deense rundveebedrijven begeleid op basis van klinische registraties bij risicodieren op het bedrijf. Als gevolg hiervan wordt op dit moment de Deense wet op de diergeneeskunde herschreven.

Alle deskundigen zijn het erover eens dat, indien een rundveebedrijf op deze wijze wordt begeleid, het verantwoord is dat de veehouder zelf zijn koeien behandelt met antibiotica. Een behandeling is dan een handeling volgens een exact geformuleerd behandelingsprotocol, gebaseerd op een bedrijfsdiagnose.
Men verwacht dat de komende maanden honderdvijftig Deense praktiserende dierenartsen en duizend veehouders op deze wijze gaan samenwerken.

Doel bedrijfsbegeleiding

Het voornaamste doel van bedrijfsbegeleiding is het verbeteren van het bedrijfsresultaat (de economie van de veehouder).
Een goede diergezondheid is een voorwaarde voor een goed economisch resultaat. Omgekeerd maakt een goed financieel resultaat het mogelijk voor de veehouder om te investeren in een goed productieapparaat dat rekening houdt met de behoeften van de hoogproductieve koe.
Veehouderijbedrijven zijn erg verschillend op het gebied van:

- Huisvesting
- Voeding en voersystemen
- Talenten van de veehouder

Het is de taak van de veterinaire begeleider om het juiste bedrijfsadvies te geven op basis van de meest dringende behoeftes van de koeien. Het is essentieel dat dit advies rekening houdt met bovenstaande kenmerken van het bedrijf. Alleen adviezen die door de veehouder kunnen worden opgevolgd hebben waarde.

Klinische registraties

Het doel van klinisch registreren is, om door middel van het systematisch onderzoeken van risicodieren, in beeld te brengen, hoe deze dieren reageren op management, huisvesting en voeding op dit bedrijf op dit moment. Hiermee beschrijft men de 'lokale waarheid'.
Vanuit zijn opleiding en door zijn specifieke kennis is de dierenarts de aangewezen persoon om dit werk te verrichten.

Voorbeelden van risicodieren en scores:

Diergroep	Klinische registratie				
Pasgeboren kalveren	Diarree	Navelonts.	Longontst.		
Koeien 4-12 dagen na afkalven	Conditiescore	Baarmoederscore	Ketosescore	Beenscore	CMT score
Koeien 60-100 dagen na afkalven	Conditiescore	Reproproblemer			
Koeien 200 dagen na afkalven	Conditiescore	Beenscore			
Zieke koeien	Juiste diagnose				
Jongvee	Kruishoogte	Heupbreedte	Conditiescore		

Waarop zijn de klinische registraties gebaseerd?

Het systeem gaat uit van 'risicodieren' (of 'indicatiedieren)'. Dit zijn dieren die het moeilijk kunnen hebben of waarvoor preventieve zorg nodig is.

Alle scores worden geregistreerd op een schaal van één tot tien.

Om alle dieren op het juiste moment te onderzoeken is het, afhankelijk van de bedrijfsgrootte en het afkalfpatroon, noodzakelijk het bedrijf wekelijks of eenmaal per twee weken te bezoeken. Omdat men alle dieren onderzoekt, vindt men veel 'subklinisch' zieke dieren. Door in dit stadium te behandelen of preventieve zorg te verlenen kan ziekte en productieverlies veelal voorkomen worden.

Vervolgens is het essentieel dat deze diergegevens gepresenteerd worden zodat:

- Veehouder, voederconsulent, accountant en andere adviseurs deze informatie zinvol kunnen gebruiken.
- Na ieder bedrijfsbezoek door de dierenarts de nieuwste gegevens beschikbaar zijn, zodat snel gereageerd kan worden op veranderingen.
- De dierenarts kan documenteren dat zijn inzet zowel economisch interessant is voor de veehouder als voor het welzijn van de dieren.

Scoresysteem dataregistratie

In Denemarken gebruiken alle dierenartsen hetzelfde scoresysteem. De meeste scores gaan van 1-10. (maar conditiescores volgens de Fergusonmethode)

Alle scores worden geregistreerd in een 'gratis' computerprogramma van de faculteit voor diergeneeskunde in Kopenhagen. Na statistische bewerking van de getallen kan de dierenarts relevante grafieken downloaden.

De faculteit beschikt nu over een schat aan gegevens. Momenteel doen een aantal promovendi onderzoek naar de verbanden tussen de verschillende scores, ziektes en productieresultaten.

Momenteel kunnen Nederlandse dierenartsen al gebruikmaken van dit programma!

Helaas moest een cursus in klinische registraties en het gebruik van de programmatuur afgelopen najaar in Nederland geannuleerd worden wegens onvoldoende deelname.

Bovengenoemde wijze van bedrijfsbegeleiding is zeer intensief.

De wekelijkse bezoeken en het systematische onderzoek van alle risicodieren geven een zeer goed beeld van wat er gaande is op het bedrijf, gelijktijdig worden subklinisch zieke dieren behandeld op een zinvol tijdstip.

Dit proces is zeer leerzaam, zowel voor de veehouder als voor de begeleider en leidt altijd tot gedragsverandering bij de veehouder. Vooral dit laatste is belangrijk om in de toekomst problemen te voorkomen en daarmee de bedrijfsresultaten te verbeteren.

Mogelijk is er ook in Nederland belangstelling voor deze wijze van begeleiden. Voor meer informatie over dit onderwerp kan men contact opnemen met:

Derk Vink; *derk@nysted-dyreklinik.dk* of

Jan Berger; *j.berger5@chello.nl*

Derk Vink, Nysted Dyreklinik, Certificated in Dairy Herd Health Management.

De redactie vond Prof. dr. Kerstin E. Müller, Specialist Rundergezondheid, bereid om op onderstaande vraag een antwoord te formuleren.

Vraag en antwoord

VRAAG

Van veehouders die familie in Amerika hebben, hoor ik over gunstige resultaten van 'koeien drenchen'. Grote hoeveelheden water worden in de pens van koeien met allerlei aandoeningen gegoten, naar het schijnt met vaak gunstig resultaat. Is hier wetenschappelijke informatie over? Welke indicaties, methode(n), combinatie met andere therapieën, prognose et cetera.

ANTWOORD

Het drenchen van pas afgekalfde koeien is in de Verenigde Staten gebruikelijk. Met een specifiek instrument bestaande uit een emmer, een pomp en een slokdarmsonde van metaal (esophageal tube) worden grote hoeveelheden (twintig tot zestig liter) water of verschillende commercieel verkrijgbare oplossingen in de pens van de koe gepompt. Leveranciers van drenchers bieden tevens instrumenten aan, waarmee de kop van de koe tijdens het drenchen aan het voerhek kan worden gefixeerd.

De koe is in de periode rondom de geboorte bijzonder ziektegevoelig. Leververvetting, melkziekte, ketose, lebmaagdislocatie, uier- en baarmoederontstekingen veroorzaken behoorlijke economische schade en geven aanleiding tot vervroegde afvoer van koeien van het bedrijf.

Het drenchen.

Er staan verschillende filosofieën achter het drenchen van koeien:

1. Na de partus verandert de ligging van de buikorganen omdat het kalf, de vruchtvliezen en het vruchtwater verdwijnen. De ligging van de buikorganen verandert, waarbij de organen die het minst gefixeerd zijn (met name de lebmaag) het meest gaan verplaatsen. Sommige wetenschappers vermoeden dat de verandering van de ligging van de buikorganen en het ontstaan van lebmaagdislocaties verband met elkaar houden. Het is bekend dat de lebmaagdislocatie minder vaak optreedt bij koeien met een volle pens. Door toediening van grote hoeveelheden vloeistof in de pens van de pas gekalfde koe wordt getracht het volume van de pens groot te houden, zodat de lebmaag niet zou kunnen verplaatsen. Men moet echter constateren dat zich de meeste gevallen van lebmaagdislocaties pas op een later tijdstip voordoen. Het mag worden betwijfeld of het toedienen van water onmiddellijk na de geboorte dit kan helpen voorkomen.
2. De wateropname van koeien is sterk gerelateerd aan de melkgift en de voederopname. Het vloeistofverlies via de melk moet bovenop de normale behoefte aan water (vijftig liter per dag) worden gerekend. Pas afgekalfde koeien hebben nogal moeite met het opstaan met name wanneer de koe melkziekteverschijnselen vertoont of de geboorteweg beschadigd is. Indien de koeien niet voldoende water beschikbaar hebben drogen zij uit. Dit heeft nadelen voor de pensfunctie en de circulatie van het dier. Bovendien wordt verondersteld dat het afkomen van de nageboorte na opname van lauwwarm water positief wordt beïnvloed door wateropname onmiddellijk na het kalven.
3. Naast water worden tijdens het drenchen verschillende oplossingen toegediend. Deze oplossingen bevatten propyleenglycol, electrolyten, calcium, glucose, vitamines en probiotica. Verschillende wetenschappelijke studies hebben aangetoond dat een aantal van deze stoffen positieve effecten hebben op de gezondheid van pasgekalfde koeien. Bij koeien die rondom de partus in een sterk negatieve energiebalans verkeerden, werd de energiebalans gunstig beïnvloed door toedienen van propyleenglycol (levervetting, ketose). Orale toediening van calciumverbindingen en electrolyten (Na, K, Cl) heeft tevens een positief effect op de gezondheid van pasgekalfde koeien. De Amerikaanse onderzoeker Goff adviseert een oplossing van calcium propionaat, propyleenglycol, gisten, KCl, magnesiumsulfaat en keukenzout. Hij is echter van mening dat de koe het mengsel het best zelf op kan drinken in plaats van een drenchprocedure te ondergaan. Goff voorspelt één dode koe per tweehonderd drenches. Oorzaken van complicaties zijn het ruw inbrengen van de slokdarmsonde, het toedienen van vloeistof in de long na inbrengen van de drencher in de trachea of het terugstromen van vloeistof naar de bek, indien de drencher het lumen van de slokdarm niet voldoende afsluit en de vloeistof overhaast wordt toegediend. Op één bedrijf konden wij het drenchen als oorzaak van slechte voederopname bij koeien vaststellen. Volgens de veehouder stonden zijn pasgekalfde koeien met een gestrekte hals en hadden moeite met eten. Endoscopisch onderzoek toonde flinke laesies van het larynxslijmvlies. Fürll stelde vast dat een behoorlijk percentage koeien na het drenchen een pneumonie ontwikkelden.

Concluderend kan worden opgemerkt: een voldoende vloeistofopname rondom de geboorte heeft een positief effect op de gezondheid van de koe. Het drenchen van koeien is in de meeste gevallen niet nodig omdat de koe vaak zelf drinkt. Aan het drenchen van koeien is een vrij groot risico verbonden. Bovendien zal om welzijnsredenen het routinematig drenchen van koeien voor de consument van melkproducten niet acceptabel zijn. Koeien die echter zelfstandig geen water kunnen opnemen, hebben wel baat bij toediening van vocht. Bij dit toedienen moeten echter de nodige maatregelen worden genomen om schade te voorkomen.

De literatuur is bij de auteur verkrijgbaar.

Klinik für Klauentiere, Fakultät Veterinärmedizin, Freie Universität Berlin, Königsweg 65, Berlijn, Duitsland. E-mail: mueller.kerstin@vetmed.fu-berlin.de

Nullus pudor est ad melliore transire

(Het is geen schande te veranderen van opinie, als het ten goede is)

Jan van Dijck

Ingezonden

De rubriek 'Van de redactie' in het TvD van 1 december 2005 gaf mij aanleiding daarop te reageren.
Mijn complimenten voor hetgeen door de voorzitter van de redactie is geschreven over erkenning en certificering. Haar cri de coeur verdient door de diverse groepen binnen de KNMvD en niet leden, zeer serieus te worden opgepakt, alsmede door het hoofdbestuur. Het is echt de hoogste tijd de eerder ingeslagen weg terug te vinden en koers te zetten in de richting die toen was ingezet. Daarbij is respect voor elkaar een must, zonder welke de dreigende oneigenlijke concurrentie kan voortwoekeren, die niet ten goede komt aan de zo noodzakelijke levering van kwaliteit.
Deze kwaliteit wordt mede bepaald door de zwakste schakels en deze kunnen alleen opgewaardeerd worden c.q. worden omgezet in een minimaal gegarandeerde standaard, door erkende en gecertificeerde praktijken, met een door de leden daarvan gedragen controle. Wanneer men het daarover eens is, zal de hand aan de ploeg geslagen moeten worden en voorkomen worden, dat een hernieuwde opzet ervan wordt ingevoerd door de diverse marktpartijen en of overheid.
Het bestuur van de KNMvD zal weerstanden moeten overwinnen en daarbij het collectieve belang boven het individuele belang moeten stellen. Laat haar een vraaggerichte sturingsideologie als roer gebruiken om ingrijpen van andere partijen te voorkomen, en de altijd zo geprezen keuzevrijheid en beschikbaarheid verdedigen, zodat de cliënt het vertrouwen blijft behouden. Het reeds weggerationaliseerde, weggeprotocolleerde en weggebureaucratiseerde klaarstaan voor de afnemer, zal plaats moeten maken voor betrokkenheid en gesterkt behoud van vertrouwen, tot heil van mens en dier.

DSK symposium

Rosemarijn van Dis

DSK rubriek

Op 12 januari 2006 is het weer zover; het jaarlijkse symposium van de DSK (Diergeneeskundige Studenten Kring) zal dan plaatsvinden, georganiseerd door de symposiumcommissie. Het onderwerp van aankomend symposium luidt What's up- innovaties en nieuwe technieken in de diergeneeskunde, en zal plaatsvinden in het Androculusgebouw van de Faculteit der Diergeneeskunde op de Uithof. De aanvang is om 13.00 uur en het zal tot ongeveer 21.30 uur duren. Aangezien we met het symposium een zo groot mogelijk publiek willen bereiken, zullen zoveel mogelijk diersoorten aan bod komen.
De heren Dick Scholten en Maarten Pieterse zullen de spits afbijten door het wegbranden van tylomen bij het rund en een nieuwe ovi-pick-up methode nader toe te lichten. Daarna zal mevrouw Müller het hebben over het gebruik van laparoscopie bij lebmaagdislocaties. Vervolgens zal de diersoort paard de revue passeren tijdens een presentatie door de heer Van Schie die wat zal vertellen over stamceltherapie en de heer Spoormaker (werkzaam bij Dierenkliniek Emmeloord) die het toepassen van MRI bij paarden nader zal toelichten.
Na een pauze waarin de gelegenheid wordt geboden om met zijn allen een hapje te eten, zal het symposium voortgezet worden door de heer Schoemakers. Hij zal het een en ander vertellen over endoscopie bij vogels. Het geheel zal tenslotte afgerond worden door een tweetal heren, namelijk de heer Poll en de heer Stafleu, welke een presentatie zullen geven over niertransplantatie bij de hond. Ter afsluiting is iedereen van harte welkom om na te discussiëren over de verschillende presentaties van deze dag onder het genot van een drankje.
De kosten van dit symposium zijn zes euro. Voor meer informatie kunt u mailen naar *dsk.bestuur@vet.uu.nl*. Kaartverkoop zal plaatsvinden van 3 januari tot 11 januari 2006. Hopelijk tot ziens op 12 januari 2006!

European College of Equine Internal Medicine

Congressen en cursussen

Op 13 en 14 januari 2006 vindt op de Faculteit der Diergeneeskunde de ECEIM Resident Meeting plaats. Tijdens dit twee dagen durende congres zullen prominente sprekers de nieuwste ontwikkelingen binnen de interne geneeskunde van het paard uiteenzetten. Het congres is gericht op specialisten in opleiding en leden van de ECEIM, maar ook voor practici en studenten valt hier nog veel te leren. Voor aanmeldingen en het programma kunt u de website raadplegen: http://www.vhiver.nl/ECEIM

Cursusaanbod Animalia Curandi Ars

Dit jaar biedt Animalia Curandi Ars u verschillende cursussen aan in tal van domeinen binnen de diergeneeskunde. Op de Nederlandstalige agenda staan momenteel volgende opleidingen:

* Cursus Cardiologie GD door Dr. N. Van Israel Dipl. ECVIM-CA: 25 uren cursus verdeeld over drie dagen waarin een combinatie van theorie en praktijk u moet toelaten een goede basiskennis in het diagnosticeren van cardiovasculaire aandoeningen bij de hond en de kat te verwerven met behulp van het klinisch onderzoek, elektrocardiografie, thoraxradiografie en twee dimensionale en M-Mode echocardiografie (22/01/06 - 11/02/06 - 25/03/06).
* Cursus Orthopedische medische beeldvorming bij het Paard door Dr. V. Busoni Dipl. ECVDI: 25 uren cursus verdeeld over drie dagen waarin een combinatie van theorie en praktijk u moet toelaten de indicaties voor het gebruik van de gecombineerde techniek (radiologie-echografie) voor het onderzoek van de voornaamste gewrichten (voet, kogel, sprong, knie, schouder) bij het paard aan te leren. Deze technieken door hantering van de echosonde aan te leren, te oefenen en toe te passen. (23/04/06 - 14/05/06 - 21/05/06).
* Cursus Gebruik van de echografie buiten de orthopedie en de reproductie bij het paard door Dr. V. Busoni Dipl. ECVDI: halve dagcursus met als doelstelling het illustreren van de verschillende toepassingen van de echografie in de paardengeneeskunde in andere domeinen dan de reproductie of de orthopedie en het vormen van een theoretische basis hiervoor. (28/10/06).
* Praktische cursus Gekruiste kniebanden chirurgie en femurkopexcisie bij de hond door Dr. Daude Dipl. ECVS. Deze dagcursus moet u toelaten deze operaties eigenhandig te kunnen uitvoeren. Het maximum aantal deelnemers is vier. Een datum zal worden vastgelegd van zodra het aantal deelnemers bereikt is.

Voor andere opleidingen en meer informatie kan u steeds een kijkje nemen op de website *www.animalia.be*

Studiemiddagen PiR-DAP: 'Stoplichtaanpak'

Gerrit Hooijer

De stuurgroep PiR-DAP organiseert in januari 2006 weer drie regionale bijeenkomsten. PiR is een landelijk platform dat wordt gedragen door NRS, Pfizer en KNMvD en heeft als doel betaalde bedrijfsadvisering door de dierenarts te stimuleren.
De bijeenkomsten worden elk jaar op een verschillende wijze ingevuld. Zo stond vorig jaar in het teken van de vermarkting van onze kennis en wel in een vorm die tegengestelde reacties opriep. Uiteindelijk ging het natuurlijk wel om de inhoud!

Stoplichtaanpak

Dit jaar zal het karakter een geheel andere zijn. Zo kunnen wij u een innovatie aanbieden rond uiergezondheid waarmee u snel en zeer eenvoudig veehouders bewust kunt maken van de uiergezondheidsproblematiek op hun bedrijf.
Wij hebben hiervoor een informatief programma samengesteld, maar wij gaan u niet alleen uitleggen wat deze nieuwe techniek inhoudt. Leren doe je vooral door te doen!
Wij reiken u casussen uit van twee bedrijven met een min of meer gelijk tankcelgetal, maar met een geheel verschillende onderliggende problematiek. In een workshop leert u zelf deze problematiek aan de hand van het nieuwe 'stoplichtoverzicht' te onderkennen. Verder leren wij u hoe u deze nieuwe aanpak in uw eigen praktijk kan toepassen.

Data en locaties

17 januari 2006	't Boerke	Hoofdstraat 72	Rijen
18 januari 2006	De Koningshof	Prinsenweg 1	Heerenveen
19 januari 2006	Witkamp	Dorpsstraat 8	Laren

Het programma loopt van 13.30 tot 19.30 uur en wordt aangenaam onderbroken door een buffet.

Aanmelden

U kunt zich tot uiterlijk tien dagen voor de bijeenkomst met één of meerdere personen opgeven via de antwoordkaart die u reeds hebt ontvangen of via de website *www.pir-dap.nl*. Klik hiervoor op de mededeling 'Studiemiddag PiR 2006'.

Gerrit Hooijer is voorzitter Groep Rund en lid van de stuurgroep PiR-DAP

Informatieavond masterclass 'De kunst van de reiger'

Wilt u in 2006 uw persoonlijk management en communicatie professionaliseren en daadwerkelijk stappen zetten naar een goede energiebalans? De masterclass 'De kunst van de reiger' leert u:

- met meer plezier te werken;
- een goede balans tussen privé en werk;
- constructief omgaan met dilemma's en conflicten;
- optimale communicatie met medewerkers, collega's en klanten.

U zet daadwerkelijk stappen naar een goede energiebalans en gezond persoonlijk management. Dit onder meer met behulp van een persoonlijk actieplan.

Informatieavond

Informatieavond: woensdag 11 januari van 19.00 tot 20.30 uur.
Locatie: Van Ede & Partners, Tapijtweg 2, 2597 KH Den Haag.
Aan deze bijeenkomst zijn geen kosten verbonden.

Data van de Masterclass: 16 februari en 2 maart van 10 tot 17 uur en 16 en 29 maart van 13 tot 17 uur, plus twee vervolgbijeenkomsten, data in overleg.
Locatie: Van Ede & Partners, Den Haag.
Deelnemers: maximaal twaalf, minimaal acht personen.
Docenten: Alexandrien van der Burgt en drs. Lucy Platvoet. Zij zijn deskundig op het gebied van persoonlijk management, loopbaanplanning, communicatie, mediation, beleidsadvisering en NLP.
Kosten: € 1800,- exclusief BTW. Deze kosten zijn als beroepskosten aftrekbaar. Sommige arbeidsongeschiktheidsverzekeraars zijn bereid een deel van de kosten te vergoeden.

Wilt u meer informatie of u aanmelden?

Neem contact op met Lucy Platvoet, Platvoet Consulting, Telefoon: 024-3565385, e-mail: *lucy@platvoetconsulting.nl*. of met Alexandrien van der Burgt, tel. 06-20440569

PAO-Diergeneeskunde

Agenda Januari 2006

PAO-Diergeneeskunde organiseert in januari onderstaande cursussen. Voor een aantal cursussen is opgaaf mogelijk, voor cursussen die zijn volgeboekt kunt u zich vrijblijvend op de wachtlijst laten plaatsen. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de najaarsbrochure of onze internetpagina (*www.paod.nl*).
Opgaaf voor de cursussen kan telefonisch (030-634 89 80) of per e-mail: *info@paod.nl*

datum	titel	nr.	locatie	prijs
12 jan.	Arbo Module Anesthesiologie	06/901	PAO-D Houten	€ 195*
16 jan.	Maagdarmziekten bij Hond & Kat	06/109	PAO-D Houten	€ 330
19 jan.	Diergeneeskundige Beroepsuitoefening volgens bewezen kennis	06/900	Faculteit	€ 400 VOL
24 jan.	Bedrijfsbegeleiding Training on the Job	06/203	Barneveld	€ 450
25 jan.	Onderzoek Locomotie apparaat GD	06/103	PAO-D en FD	€ 400 VOL
30 jan.	Maagdarmtherapeutica	06/110	PAO-D Houten	€ 330
31 jan.	Bemesting, Graslandbeheer en Ruwvoederwinning	06/207	Sleen	€ 555
31 jan.	Röntgenstraling in de dierenartsenpraktijk	06/904	PAO-D Houten	€ 400

* voor leden van de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren € 150.
(wijzigingen voorbehouden)

Voor evenementen in het buitenland zie:
Vetagenda: *www.vetagenda.com* en
IVIS:www.ivis.com

(PAO-D is niet verantwoordelijk voor de inhoud van genoemde congressen)

Stichting PAO-Diergeneeskunde
Molen 77
Postbus 81
3990 DB Houten

tel (030) 634 89 80
fax (030) 634 89 89
e-mail *info@paod.nl*
website *www.paod.nl*

Bestuur en medewerkers PAO-Diergeneeskunde wensen u een voorspoedig 2006!

Nieuws van de industrie

Conditie Consult

De jaarlijkse vaccinatie is voor veel diereigenaren nog steeds een belangrijke reden om de dierenarts te bezoeken. Het valt de meeste eigenaren daarbij niet op dat de dierenarts dan het huisdier helemaal onderzoekt. Zo kunnen echter vroegtijdig aandoeningen opgespoord en behandeld worden. Hoe kan deze toegevoegde waarde van de dierenarts onder de aandacht gebracht worden?
Pfizer introduceert voor dit doel Conditie Consult als nieuwe en drempelverlagende service om het praktijkbezoek en klantentrouw te verhogen. Het Conditie Consult is een uitgebreide jaarlijkse controle die de standaard vaccinatie-oproep vervangt. Want waarom wel preventief naar de tandarts, maar niet regelmatig met een huisdier naar de dierenarts? Door de focus te leggen op preventieve gezondheidszorg biedt Conditie Consult de dierenarts de mogelijkheid om zijn of haar kennis en kunde optimaal onder de aandacht van eigenaren te brengen. Er is een compleet communicatiepakket ontwikkeld om de eigenaar op een opvallende en heldere manier te wijzen op de voordelen van het Conditie Consult.

Voor meer informatie: *www.weknowyoucare.nl*

Geïntegreerde vlooienbestrijding

Vanaf 1 november worden Flea-fence® Acute (nitenpyram: acute bestrijding van vlooien) en Flea-fence® (lufenuron: voorkomen voortplanting van de vlo) in combinatieverpakkingen geleverd. Hiermee intensiveren Aesculaap B.V. en Novartis Animal Health B.V. hun samenwerking aangaande de geïntegreerde vlooien- en tekenbestrijding voor hond en kat.
Sinds 2004 worden de door Novartis geregistreerde producten door Aesculaap en Novartis exclusief aan de Nederlandse dierenarts geleverd onder het overkoepelende huismerk Iso-Line.
Er is juist nu met deze combinatieverpakkingen gestart om te benadrukken dat vlooienbestrijding een zaak van alle jaargetijden is. Ter ondersteuning ontwikkelde Aesculaap de site www.vlooien.info waar diereigenaren informatie over de Flea-fence® producten kunnen vinden en het adres en telefoonnummer van de dichtstbijzijnde dierenarts. Dit vanuit de overtuiging dat de tussenkomst van een dierenarts als het gaat om de preventieve aanpak van dierziekten van groot belang is en om de communicatie naar en educatie van dierenbezitters te optimaliseren.

Voor meer informatie: *www.aesculaap.nl*

Nieuwe activiteit DixFortuin

Onlangs is DixFortuin Consultancy gestart. Het bedrijf adviseert practici onder andere op het gebied van de toekomst van hun praktijk, het samenvoegen of ontbinden van praktijken, het ontwikkelen en realiseren van een toekomstvisie voor de onderneming, het ontwikkelen van een personeelsbeleidsplan, het doorlichten van de praktijk, goodwill-advies en het oplossen en voorkomen van problemen binnen de praktijk.
Daarnaast kan DixFortuin boven de partijen staan als maatschapadviseur. Deze activiteit wordt uitsluitend op declaratiebasis uitgevoerd en staat los van de huidige adviseurs. Ook wanneer men geen relatie is van DixFortuin kan men gebruikmaken van de kennis binnen het kantoor. Ronald Mulder, die ruim vijftien jaar als praktijkadviseur aan het kantoor was verbonden, zal deze activiteit op zich nemen.

Voor meer informatie: DixFortuin Consultancy, *r.mulder@dixfortuin.nl*

Pootbandje bij Rilexine 200 LC

Om de melkveehouder te helpen bij het naleven van de wachttijd en het risico op per ongeluk afleveren van melk met residu te minimaliseren, heeft Virbac een uniek pootbandje ontwikkeld. Dit bandje geeft op eenvoudige wijze het einde van de wachttijd aan. De veehouder kan hiermee bijhouden wanneer de melk weer geleverd mag worden aan de fabriek. Kortom een zeer handig hulpmiddel in de praktijk. Vanaf heden is dit bandje in iedere verpakking Rilexine 200 LC bijgesloten.

Voor meer informatie: tel. 0342-427127

Nieuwjaarswens 2006

Vooruitgang

Geachte collegae,

Zo rond de jaarwisseling is het tijd voor reflectie. Je blikt terug op het voorbije jaar en kijkt vooruit naar het nieuwe jaar. Vorig jaar sprak ik in mijn nieuwjaarswens over 'turbulente omstandigheden' binnen de KNMvD. We zaten toen midden in de ledenraadpleging met betrekking tot het kwaliteitsbeleid en ik sprak zelfs over de noodzaak om 'de troepen bij elkaar te houden'. We stonden voor de opdracht om nieuw kwaliteitsbeleid te ontwikkelen dat kon rekenen op een breed draagvlak onder de leden. De uiteindelijke voorstellen zijn dan ook gestoeld op de uitkomsten van deze ledenraadpleging en zijn in regiobijeenkomsten uitgebreid besproken met de leden. Alle leden hebben hierover hun stem kunnen uitbrengen. In de bijzondere algemene vergadering in mei 2005 konden we gelukkig vaststellen dat het benodigde draagvlak er zeker was.
Bestuur en bureau hebben vervolgens veel energie gestoken in de uitwerking van het nieuwe kwaliteitsbeleid. Zoals te verwachten was, hebben zich inmiddels enkele stakeholders gemeld om de nieuwe situatie die is ontstaan met ons te bespreken. Het spreekt vanzelf dat verdere ontwikkelingen geheel in lijn zullen zijn met de uitgangspunten die wij met de leden zijn overeengekomen.
Gelukkig hebben we deze crisis binnen onze vereniging doorstaan. Dit is geen vanzelfsprekendheid, er zijn voldoende voorbeelden waar het niet gelukt is. Hoewel de meningsverschillen over het kwaliteitsbeleid hier en daar ook persoonlijke relaties hebben geschaad, ben ik er ook van overtuigd dat de vereniging er sterker door geworden is. Wel zijn allen flink wakker geschud en realiseren wij ons weer dat de vereniging er is voor de leden en niet omgekeerd. Dat daarbij bestuurders de taak hebben de leden voor te bereiden op toekomstige ontwikkelingen die veelal buiten hun gezichtsveld plaatsvinden, spreekt vanzelf. Het geeft temeer aan hoe belangrijk het is om goed in contact te blijven met de achterban. Het bestuur heeft vanuit de koersdialoog de randvoorwaarden daartoe geschapen in de vorm van personele invulling binnen het bureau.
Drie jaar geleden hebben we de bestuurlijke vernieuwing doorgevoerd binnen onze KNMvD. We kunnen thans constateren dat een groot deel van de beoogde doelstellingen is gerealiseerd. Wel is het gewenst om in het komende jaar ten aanzien van de taakverdeling en -afbakening tussen bestuur, raad van toezicht, groepsbesturen en regiobesturen tot meer duidelijkheid en helderheid te komen.
De eerste periode van drie jaar binnen de nieuwe structuur is nu afgesloten. Door het grote aantal stemmen dat is uitgebracht bij de verkiezingen is wel aangetoond, dat de ledenbetrokkenheid groot genoemd mag worden. Dat betekent een levende en dynamische vereniging en draagvlak voor de gekozen bestuurders. Daarnaast is afscheid genomen van een aantal vertrouwde mensen die vele jaren hun beste krachten aan de vereniging en daarmee aan het belang van de leden hebben gegeven. In de nieuwe samenstelling kunnen bestuur en raad van toezicht weer constructief en professioneel aan de slag met alle lopende en nieuwe zaken die binnen onze beroepsgroep spelen. Vanaf oktober 2006 met een nieuwe voorzitter, want dan komt er een einde aan mijn voorzittersperiode van zeven jaar. Bestuurlijke vernieuwing en nieuwe bestuurders zorgen voor vitaliteit in de vereniging. Ledenbetrokkenheid is een belangrijke basis, waarbij we ervoor moeten zorgen dat leden de kans krijgen om hun bestuurlijke talenten te ontwikkelen.

Voor het komende jaar dienen zich alweer vele onderwerpen aan binnen onze beroepsvereniging. Een aantal lopende zaken heb ik in mijn jaarrede reeds genoemd zoals onze positie ten aanzien van 'non-evidence based medicine'. Op het moment van schrijven zijn BPL en BPW nog bezig met de onderhandelingen over een CAO. Ik hoop van harte dat deze mijlpaal binnenkort een feit zal zijn. Andere onderwerpen zoals hondenbelasting tonen verrassende ontwikkelingen. Kortom: 'never a dull moment' en aan nieuwe kansen geen gebrek.
Tot slot wil ik iedereen danken voor de inzet en de betrokkenheid in het afgelopen jaar. Ik hoop dat het bestuur zich ook in het nieuwe jaar weer mag inzetten voor een vitale vereniging met een grote betrokkenheid van de leden.
Ik wens u en uw dierbaren namens bestuur en secretariaat van de KNMvD een gezond en voorspoedig 2006 toe.

Ton de Ruijter
Voorzitter KNMvD

Groep Groot Dagen 2005

Praktijkmanagement: ook voor u!

Groep Practici Grote Huisdieren

Tekst: Janneke van Velthuizen
Foto's: Laurens Hoedemaker

Het jaarlijks congres van de Groep Practici Grote Huisdieren gaat de boeken in als het (voorlopig) laatste georganiseerd driedaags congres. Blijven de Groep Groot Dagen wel bestaan? Zeker wel! Het congres zal voor 2006 ingekort worden naar een tweedaags congres.

De accommodatie was als vanouds, de sfeer gemoedelijk. Het concept van deze dagen was als voorgaande jaren: plenaire sessies met daarnaast vakinhoudelijke parallelsessies. De rode draad was dit jaar praktijkmanagement. Verder was er de jaarlijkse ledenvergadering en ter afsluiting was een heus 'Lagerhuis' georganiseerd. Een discussiemiddag over het verwachtingspatroon van werkgever en werknemer. Buiten het programma om was er uiteraard volop gelegenheid voor intercollegiale contacten en discussies, al dan niet onder het genot van een hapje en een drankje.

Management: ook in de landbouwhuisdierenpraktijk

Het onderwerp van de eerste spreker is: denken, durven en doen. De sleutel tot succes is: weten wat je wilt à weten wat de klant wil à doe net iets meer. Aan de hand van een vijftal kernwoorden kan een bedrijf succesvol worden. Allereerst is het belangrijk het *doel* te bepalen. Het doel moet een excellente balans zijn tussen persoonlijke doelstellingen en bedrijfsdoelstellingen. Het creëren van win-win-situaties is van groot belang. Een toepasselijk voorbeeld van een win-verlies-situatie is een kip die tegen het varken zegt: "laten we het product bacon&eggs op de markt brengen, laten we gaan fuseren".
Aan de hand van de prioriteitenmatrix wordt duidelijk hoe efficiënt omgegaan kan worden met de beschikbare tijd *(timemanagement)*.

belangrijk en urgent *(zelf doen)*	belangrijk en niet urgent *(zelf doen, maar dan zonder tijdsdruk)*
niet belangrijk en urgent *(delegeren)*	niet belangrijk en niet urgent *(zelfoplossend)*

Naast het hebben van een doel is *discipline* van belang. Ten derde: *overtuigen*. Deze zijn allesbepalend en meestal gebaseerd op eigen ervaringen uit het verleden. Het is belangrijk te weten of deze overtuigingen gebaseerd zijn op illusie of waarheid. Feiten kunnen niet veranderd worden, illusie daarentegen wel. De inhoudelijke *kennis* is het laatste kernwoord. Dit betreft niet alleen de veterinaire kennis maar ook kennis van c.q. vaardig zijn in coaching, communicatie, organisatie, managen, etcetera, etcetera. Door stappen te durven ondernemen vanuit je eigen visie tezamen met collegae zal er meer arbeidsvreugde zijn.
Een goed voorbeeld van een innovatief bedrijf in de landbouwsector is Lely. In de presentatie wordt een toelichting gegeven over het begeleiden van bedrijven die willen beginnen met een melkrobot. Tradities en methodes in de agrarische sector zijn door de komst van de robot ingrijpend veranderd. Zo heeft de komst van de robot niet alleen positief effect op het financiële vlak, maar ook op het sociale vlak. Algemene criteria voor rundveebedrijven die willen overgaan op melkrobots zijn er niet, omdat het maatwerk is.
Hans Mulder maakt de vertaalslag. Om als dierenarts-(praktijk) een rol te kunnen blijven spelen in de snel bewegende landbouwhuisdierenmarkt, zijn verschillende ontwikkelingen in gang gezet. Enkele voorbeelden zijn: nieuwe vormen van samenwerking tussen praktijken/onderdelen en in de praktijken wordt steeds professioneler gewerkt. Ook de betrokken praktijkmedewerkers willen nu en in de toekomst (nieuwe) vaardigheden en competenties ontwikkelen.
De praktijk Olst-Wijhe heeft daarom besloten een extern deskundige in te schakelen. Waarom? Omdat hij/zij geen binding heeft met de praktijk, problemen/oplossingen worden soms anders c.q. beter geformuleerd, onderbelichte personen komen ook aan het woord en de teamgeest wordt versterkt. Nadat de praktijk enige tijd heeft gewerkt met de Nucleussystematiek, kan de conclusie worden getrokken dat er meer arbeidsvreugde is en er meer inzicht is gekomen in het financiële aspect van de praktijk. De financiële gegevens van de praktijk worden ook vergeleken met andere praktijken.

Management binnen de praktijk

Het ochtendprogramma wordt opgeluisterd door de Toneelvereniging Kapok. Op een zeer herkenbare en komische wijze slagen zij er in een praktijkvergadering om zeep te helpen.
De presentatie die daarop volgt geeft aan hoe je een vergadering effectief kunt laten verlopen. Enkele punten die een vergadering succesvol laten zijn is het formuleren van één heldere doelstelling, goede voorbereiding, houden aan de gestelde tijd, duidelijke rolverdeling, goede functionele opbouw, etcetera. Gesteld wordt dat de voorzitter niet de rol

Groepsdiscussies over problematiek in de eigen praktijk.

van discussieleider in kan nemen. De rol van de voorzitter behoort namelijk objectief te zijn.
Piet van der Werf licht in aansluiting hierop een aantal situaties toe die hij in zijn functie van netwerkdierenarts tegen is gekomen. Om een netwerkdierenarts te kunnen inschakelen, moeten alle maten van de praktijk het hierover eens zijn. De netwerkdierenarts wordt veelal ingeschakeld bij dissociatie, goodwillberekening, arbeidsongeschiktheid en bij het veterinair minder functioneren. Aan de hand van casussen worden deze punten, die mogelijk tot conflicten kunnen leiden, toegelicht.
Daaropvolgend wordt stilgestaan bij conflicten in samenwerkingsverband. Heb ik een conflict of heeft het conflict mij? Vroegtijdige opsporing van conflicten is hierin essentieel. Aspecten die bij een conflict een rol spelen passeren de revue evenals met welke factoren en menselijke aspecten er rekening moet worden gehouden om van de praktijk, ook op langere termijn, een succes te maken. Het zoeken naar een gezamenlijke strategie verhoogt de betrokkenheid.
De ochtend eindigt met een interessante en levendige discussie aan de hand van door deelnemers aangegeven problemen in de eigen praktijk.

GPGH Ledenvergadering

De jaarrede van voorzitter Arjan den Hertog is integraal te lezen op de website van de GPGH, te bereiken via *www.knmvd.nl* (groepen). Tijdens de ledenvergadering is hij reglementair afgetreden. De vergadering heeft ingestemd met de gedane voordracht van Jan-Tiete Siebinga. Naast de vaste agendapunten, is de mening van de leden gevraagd

Oude voorzitter Arjan den Hertog en nieuwe voorzitter Jan Tiete Siebinga.

over de mogelijke oprichting van een Geschillencommissie. Geconcludeerd wordt dat de leden niet staan te trappelen een Geschillencommissie op te richten. Het GPGH-bestuur heeft een gelijke mening en zal deze terugkoppelen naar het KNMvD-bestuur. Tenslotte zijn onder andere de onderwerpen POM- non POM, CAO-ontwikkelingen en de herstructurering van de groepen besproken.

Het Lagerhuis

Onder leiding van Ruud van Andel van het Bureau Vertige verloopt de discussie tussen werkgevers, werknemers en studenten goed. De belangen en de verwachtingspatronen worden door middel van deze discussie in kaart gebracht.
De discussie vindt plaats aan de hand van een drietal stellingen:

1. Goede arbeidsvoorwaarden voor dierenartsen in loondienst zijn een basis voor de toekomst van de veterinaire sector.
2. Het feit dat ik (nog) niet zelfstandig een sectio wil/kan doen, maakt mij geen slechte dierenarts.
3. De hoogte van de lonen in een dierenartsenpraktijk behoort meer samenhang te vertonen met het bedrijfsresultaat in de sector dan met welke benchmark dan ook uit een andere sector.

Levendige discussie tijdens Lagerhuissessie.

Zowel werkgevers, werknemers als studenten namen enthousiast deel aan de discussie.

Enthousiast en vol overgave is gereageerd op deze stellingen. Ook was BPL, BPW en de studenten gevraagd om toekomstgerichte actiepunten te formuleren voor de eigen achterban. De *werknemers* zullen zich inzetten voor:
- de totstandkoming van een breedgedragen CAO;
- ledenwerving van dierenartsen in loondienst voor de BPL (eventueel door middel van een koppeling met het lidmaatschap van de KNMvD);
- emancipatie van de dierenarts in loondienst. De dierenarts in loondienst moet meer gaan participeren in (groeps)besturen en beleid.

De *studenten (faculteit)* zullen zich inzetten voor:
- het dichter bij elkaar brengen van de vraag van werkgevers en aanbod van pas afgestudeerden door communicatie tussen opleiders en practici te verbeteren;
- Het ontwikkelen van een systeem DIA (dierenarts in opleiding). Hierbij wordt de afgestudeerde dierenarts één jaar begeleid;
- Als goede practicus afstuderen begint bij jezelf.

Tenslotte zullen de *werkgevers* zich inzetten voor:
- een aangepaste pensioenregeling;
- streven naar doelmatigere praktijkorganisaties;
- streven naar een optimale invulling van de arbeidstijdenwet.

Volgend jaar

De voorzitter, Jan-Tiete Siebinga, geeft aan dat het aantal inschrijvingen van de Groep Groot Dagen in vergelijking met het voorgaande jaar minder is. Toch zijn organisatiecomité en bestuur tevreden. Kwaliteit gaat immers boven kwantiteit. Een dankwoord wordt uitgesproken aan de hoofdsponsoren: Eurovet en Intervet. Uit financiële overwegingen zijn volgend jaar de Groep Groot Dagen ingekort naar een tweedaags congres en staan gepland voor 22 en 23 november 2006, maar om niet in te boeten aan intercollegiale contacten zullen de twee overnachtingen gehandhaafd blijven en starten we maandagavond 21 november.

Twee leden van het organiserend comité: Jan Willem Borgers en Karin van Heuven-van Kats.

Parallelsessie Rund I en Varken

De parallelsessie Rund had als thema: Voederwaarderingssystemen in de rundveehouderij. De ins en outs van de huidige voederwaarderingssystemen werden door een drietal sprekers nader toegelicht en men ging in op nieuwe modellen.

'Longproblemen en problemen rond werpen' was het thema van de parallelsessie Varken. Een tweetal topics kwamen aan de orde, te weten longproblemen (APP en influenza) en perinatale stress. Dit laatste onderwerp werd toegelicht vanuit de zeug en vanuit de big.

In de avonduren was er gelegenheid deel te nemen aan de discussie over het project duurzame veehouderij, georganiseerd door de Groep Geneeskunde van het Rund en konden leden van de Groep Varkensgezondheidszorg de najaarsvergadering bijwonen.

Parallelsessie Rund Voeding.

Parallelsessie Rund II en Diersoortoverschrijdend I

Tijdens de rundersessie is de kennis van de lebmaagdislocatie opgefrist en is de belangrijkste nieuwe informatie gepresenteerd. Ook de laatste ontwikkelingen op het gebied van diagnostiek, chirurgische en antibiotische therapieën zijn aan bod gekomen.

De diersoortoverschrijdende sessie is gewijd aan koppelgehouden dieren en brengt de keten duidelijk in beeld. Retailprogramma's, salmonella screening maar ook de veranderende wet- en regelgeving omtrent de hygiëne- en zoönoserichtlijn worden door diverse sprekers voor het voetlicht gebracht.

Parallelsessies Paard en Diersoortoverschrijdend II

Het motto van de parallelsessie paard is "Het paard in beeld". Vier paardendierenartsen werkzaam in verwijsklinieken gaan in op de mogelijkheden en onmogelijkheden van het in beeld krijgen van verschillende problemen. Naast de röntgen zijn ook de scintigrafie, echografie en magnetic resonance imaging (MRI) aan de orde gekomen. In de diersoortoverschrijdende sessie is getracht de wetenschap dichter bij de praktijk te brengen. Diverse onderzoekers hebben lopend onderzoek op het gebied van de landbouwhuisdieren toegelicht. Naast de resultaten uit mastitisonderzoek, hebben twee Engelse collegae hun onderzoek naar de aansluiting van de opleiding tot dierenarts met de praktijk en hun functioneren van nieuw afgestudeerde collegae verduidelijkt.

Klein nieuws van Groot

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Dit pikte ik op tijdens de succesvolle GGD 2005; onder andere tijdens voordrachten van een tweetal sprekers uit het Verenigd Koninkrijk. De conclusie die uit hun heldere betoog aangaande de opleiding tot goede dierenarts viel te trekken, luidde als volgt: 'Docenten en practici moeten zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van de afgestudeerde student'. Stageplaatsen in de praktijk voor elke student diergeneeskunde, waarbij de studenten ervaring opdoen met patiënten en oog krijgen voor het management van een dierenartsenpraktijk, zou een gezamenlijke verantwoordelijkheid moeten zijn van praktijk en faculteit.

Deze lijn van gedeelde verantwoordelijkheid kun je ook doortrekken. In de boeiende en levendige discussie tussen werknemers, werkgevers en studenten, tijdens dezelfde GGD, kwam dit regelmatig naar voren. Een goede werkgever voelt zich verantwoordelijk voor het goed kunnen functioneren van het personeel, maar ook werknemers horen zich verantwoordelijk te voelen voor het management in de praktijk. Een succesvolle praktijkvoering is immers een gezamenlijke missie.

Dat werkgevers verantwoordelijk zijn voor het welslagen van beginnende collegae in de praktijk middels voldoende support en begeleiding, spreekt natuurlijk voor zich.

Gezamenlijk zijn we ook verantwoordelijk voor het niveau van onze beroepsgroep in het algemeen. Zo is ooit uit een initiatief van onze beroepsvereniging en de faculteit diergeneeskunde een stichting ontstaan die voor ons cursussen en nascholing organiseert (Stichting PAO-D). Al ver voor dat het 'levenslang leren' op de politieke agenda stond, was deze mogelijkheid om onze kennis op peil te houden, voor ons aanwezig.

Als ik namens de GPGH dan toch iedereen iets mag toewensen voor het nieuwe jaar, dan is het de intentie om samen te blijven werken aan het (hoge) niveau van de Nederlandse dierenartsen! Laten we samen deze taak op ons nemen!

GPGH
Groep Practici Grote Huisdieren

Karin Orsel

Maatschappij nieuws

Het bestuur van het Veterinair Historisch Genootschap is sinds 3 november j.l. als volgt samengesteld:

R. Back, voorzitter
I.M.E. Boor-van der Putten, secretaris
J.C. Hasselaar, penningmeester
Dr. P.A. Koolmees, lid
C.P. Burger, lid
prof. dr. F. van Knapen, lid

De redactie van ARGOS bulletin van het V.H.G. bestaat uit:

Dr. J. Berns
J. Egter van Wissekerke
Dr. P.A. Koolmees
A.H.H.M. Mathijsen

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
15-01-2006	maandag	27-12-2005
2006-2006-2006	maandag	16-01-2006
15-02-2006	maandag	30-01-2006
01-03-2006	maandag	13-02-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.

E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

In memoriam

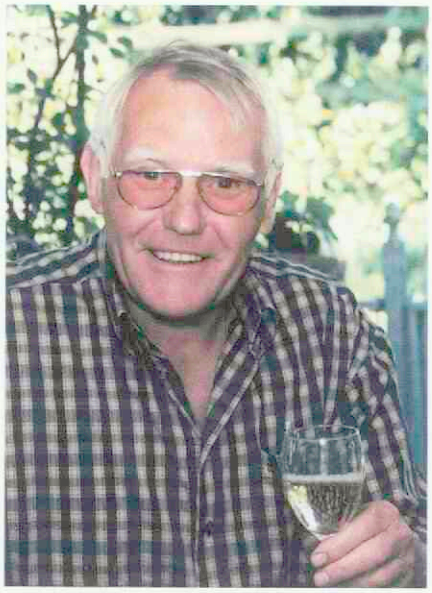

Piet Mangnus

(13 september 1932 – 10 augustus 2005)

Piet Mangnus werd geboren te Biervliet in een boerengezin. Het gezin telde negen kinderen van wie Piet de jongste was. Hij volgde de HBS aan het Sint Norbertuslyceum te Roosendaal en behaalde zijn diploma in 1952.

Na zijn militaire dienst begon Piet de studie Diergeneeskunde te Utrecht in september 1954. Hij studeerde af in maart 1961.

Zijn praktijk aan de Kruispoort te Steenbergen had hij al maanden voor zijn afstuderen gekocht. Vrienden zorgden voor vervanging en assistentie.

Gedurende zijn leven zou Piet zich ontwikkelen tot een allround dierenarts. Zijn liefde was de orthopedie en de geneeskunde voor duiven. Hij was een buitengewoon handig en groot knutselaar. Zo ontwikkelde hij een geheel eigen methode om aardappelen of bietenkoppen met een draad uit de slokdarm te verwijderen.

Al vroeg in zijn leven kwam hij zijn latere echtgenote Charlotte Calon tegen. Een sterke, praktische en kunstzinnige vrouw, die de basis van zijn leven vormde. Wat was hij trots op zijn 'Charlie', die hij voor alles nodig had, die hij niet kon missen.Trots was hij ook op de kinderen Marleen, Jeroen, Carolien en Bart.

Zijn leven en beroep nam Piet serieus. De meeste mensen kennen Piet van zijn blije extraverte kant. Was het niet zo dat, waar een gezelschap bijeen was, hij vaak de spil vormde van het gesprek? Men hoorde de lachsalvo's.

Van de drie oerbegrippen God Mens Schepping, was het woord Mens voor Piet het meest bepalend. Mens zijn, in al zijn facetten, vond hij een uitdaging. Het hield voor hem in: houden van goede gesprekken, van muziek, natuur en vriendschap en het bieden van een gastvrij huis en het daarbij behorende goede glas wijn.

De wereld benaderen met moed, durf, verantwoordelijkheid, eerlijkheid en een eigen specifieke humor waren daarbij zijn wapens.

Maar met zijn humor kon hij ook personen irriteren, zonder dat het de bedoeling was deze mensen te kwetsen.

Zijn grondhouding was steeds dansend in het leven staan en dit met zoveel mensen delen.

Naast zijn praktijk was Piet actief in de Kunstkring en het Maatschappelijk werk. Hij was actief lid van de Lionsclub Steenbergen en omstreken. Met veel plezier beoefende hij de golfsport.

Vier weken voor zijn dood openbaarde zich een sluipende, slopende ziekte. Kanker. Piet wist als geen ander wat dat betekende en hij besefte dat er geen weg terug was. Hij had geen tijd meer om al zijn vrienden te bedanken en ook geen tijd meer om afscheid te kunnen nemen van zaken, zoals hij dat zei, waar je een goed gevoel bij hebt.

Zoon Bart en de vrienden van Piet vertelden in de herdenkingsdienst in de Kerk te Steenbergen wat hij voor hen heeft betekend.

Moge voor Charlotte, de kinderen en kleinkinderen de sfeer en geest van deze dienst, tot steun zijn geweest.

Piet Mangnus, raadgever, trouwe vriend, talentvol, spreekvaardig, wijs en geestig. Hij zal door velen met een glimlach herinnerd worden.

Martien van Kuijk.

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Cocq, Mevr. P. de ; 2005 ; 5467 JX Veghel ; De Bunders 92.
Dijkema, Mevr. F.; Gent 2005; 5561 TP Riethoven; Leeuweriklaan 13.
Jehee, Mevr. N.C.; 2005; 3584 DZ Utrecht; Cambridgelaan 201.
Jonkers, Mevr. D.; 2005; 1815 JN Alkmaar; Beatrixlaan 14.
Kapteijn, Mevr. W.J.; 2005; 3705 GM Zeist; Schermerslaan 47.
Kettelerij, B.W.; 1980; 7221 AC Steenderen; Bronkhorsterweg 22.
Klopstra, Mevr.H.; 2005; 9166 SJ Schiermonnikoog; Buterblom 1.
Meekel, Mevr. G.P.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 540 bis.
Peters, S.; 2005; 5706 MC Helmond; Ten Culen 19.
Tempel, Mevr. H.A. van der; 2004; 2613 GC Delft; Paxlaan 13.
Vegte, S.C.; 2005; 7441 GE Nijverdal; Esweg 32.
Veraa, Mevr. S.; Gent 2005; 6074 AG Melick; J.F. Kennedysingel 7.
Verdoes, mevr. P.; 2005; 2597 JD Den Haag; Waalsdorperweg 74.
Verschoor, Mevr. J.; 2005; 3581 TR Utrecht; Beekstraat 21.
Vleeshakker, Mevr. I.; 2005; 1742 SV Schagen; Alie Postmastraat 44.
Wisse, Mevr. C.M.A.; 2005; 4401 HS Yerseke; Violenlaan 7.

Mutaties:

Bolhuis, Mevr. C.J.; 2005; 3571 PV Utrecht; Fruinplantsoen 89; **tel. privé mobiel: 06-41524911**; E-mail privé : *cbolhuis@hotmail.com.*
Boumans, M.; 1998; 3911 AL Rhenen; Burgemeester Schimmelpenninckstraat 5; tel. privé: 0317-617623; **tel. privé mobiel: 06-53152306; E-mail privé:** *maicoboumans@planet.nl.*; **geass. met N.J.G. Fernhout; tel. prakt.:** 0318-651641; E-mail prakt.: *mboumans@dierendokters.com.*
Goedhart, P.W.; 1989; 1943 DW Beverwijk; Lindenlaan 16; tel. privé: 0251-213581; tel. privé mobiel: 06-54663803; E-mail privé: *pwgoedhart@planet.nl.*; **p., Chirurgische & Orthopedische ondersteuning; tel. bur.: 06-54663803; fax bur.: 023-5518696; E-mail bur.:** *pwgoedhart@planet.nl.*
*Krabbenborg, Mevr. A.M.; 2005; 7263 SN Mariënvelde; Strankkampweg 6; **tel. privé: 0544-351539; tel. privé mobiel: 06-19234048; E-mail privé:** *annetkr@hotmail.com.*
Meekel, Mevr. G.P.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 540 bis; **tel. privé mobiel: 06-43588574**; E-mail privé: *gini.meekel@hccnet.nl.*; **medew. bij D.A.P. leiden e.o.; tel. prakt.: 071-5890405.**
Nijenhuis, M.L.; 2003; **9351 EB Leek; Hulstlaan 8-2**; tel. privé mobiel: 06-19878328; **geass. met H.J. Nijenhuis; tel. prakt.: 0594-513203.**
Ruardi, Mevr. E.; 2005 ; 3818 WC Amersfoort ; Huijgenslaan 34 ; **tel. privé mobiel: 06-48770941; E-mail privé:** *e.ruardi@hotmail.com.*; d.
*Rutz, Mevr. M.E.; 2004; **9351 EB Leek; Hulstlaan 8-2**; tel. privé mobiel: 06-19812196; E-mail privé: *maaikerutz@hotmail.com.*; medew. bij H.J. Nijenhuis; tel. prakt.: 0594-513203.
Willemse, **Prof.** Dr. A.; 1974; U-1984; 3732 GJ De Bilt; Wilhelminalaan 31; tel. privé: 030-2202036; wet. medew. Dep. Gezelschapsd. UU-FD; tel. bur.: 030-2531681; fax prakt.: 030-2518126; E-mail bur.: *a.willemse@vet.uu.nl.*; **Hgl. Vet. Klinische Immunologie 2005-UU.**

Jubilea januari 2006

9 december 2005, J.B.C. Verhagen, 50 jaar
7 januari, G.H.M. Aarnink te Denekamp, 25 jaar, afwezig
11 januari, J. Niehof te Giekerk, 35 jaar, afwezig
11 januari, A.A.P.A. Zeeuwen te Boxtel, 40 jaar, afwezig
15 januari, H.A.R. Kok te Nunspeet, 35 jaar, afwezig
15 januari, E.P.C.M. van Riel te Oisterwijk, 35 jaar, afwezig
15 januari, Dr. M.A. Attia te Veil Evreux (Fr), 40 jaar, aanwezig
21 januari, J.J. de Groot te Zoetermeer, 45 jaar, afwezig
21 januari, Prof. dr. Dr. h.c. E.H. Kampelmacher te Bilthoven, 55 jaar, afwezig
23 januari, G.F.S. Hegge te Harlingen, 30 jaar, afwezig
23 januari, Th.A.M. Witjes te Bergen (L), 30 jaar, aanwezig
23 januari, G.J. Bisperink te Hoogeveen, 30 jaar, afwezig
23 januari, B.S. Wichers te Dedemsvaart, 30 jaar, aanwezig
23 januari, K. Vellinga te Heerenveen, 30 jaar, afwezig
24 januari, L.C. Baas te Dalen, 65 jaar, afwezig
30 januari, Mevr. M. de Jong te Nijmegen, 25 jaar, afwezig
30 januari, A.J. Kersten te Kortenhoef, 25 jaar, afwezig
30 januari, Mevr. I.M. Obdeyn da Silva te Leusden, 25 jaar, afwezig
30 januari, Mevr. S. Frantzen te 's-Gravenhage, 25 jaar, afwezig
30 januari, J.W.E. Peters te Appelscha, 25 jaar, afwezig

Rehydion® gel

Revolutie bij uitdroging door kalverdiarree:
Elektrolyten door de melk!

CEVA SANTE ANIMALE

Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL, Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924 - E-mail cevanl@ceva.com

Dierenarts (m/v) in West Ierland

Due to an extension of the practice, we, a 4-vet practice in the West of Ireland are seeking a colleague (m/f) as soon as possible for a mainly large animal practice with some equine and small animal work. Most (suckler) cows calve in springtime an the annual Tuberculosis/Brucellosis herd testing starts in april. "It is not quite like James Herriot!"

For more information please phone Ireland:
Anne Marijke Bootsma mobile 00353-87-9146324 or
T.J Heneghan practice 00353-94-9032022.

Ervaren dierenarts gezelschapsdieren zoekt

praktijk ter overname

Graag telefonisch reageren: 06-21507111.

Enthousiaste, ervaren dierenarts zoekt

ter overname of mogelijkheid tot inkoop

gezelschapsdieren of gemengde praktijk
in omgeving Arnhem, Ede, Wageningen of omstreken.

Brieven p/a mevrouw L. van Klinken, Brouwerijweg 62,
6814 EM Arnhem.

Enthousiaste dierenarts,

Afgestudeerd in maart 2005 in het monotraject Herkauwer biedt zich per direct aan ter ondersteuning in de drukke periodes.

- Enige ervaring met waarnemen zowel grote als kleine huisdieren.
- In het bezit van een VAR-WUO.

Inlichtingen: Barbara Berg, telefoon 06-45 492 390

LINTJESHOF

dierenartsen diagnostiek apotheek

Dierenartsenpraktijk Lintjeshof te Nederweert en Roermond heeft een vacature voor:

Varkensdierenarts

De werkzaamheden bestaan uit de begeleiding van varkensbedrijven met alle courante werkzaamheden op dit soort bedrijven.
Deelname in dienstenregeling is gewenst.
Ervaring en erkenning strekken tot aanbeveling.

Lintjeshof dierenartsenpraktijk is een gecertificeerde praktijk en richt zich voornamelijk op moderne varkens-, pluimvee- en rundveehouderij. Er zijn momenteel zestien dierenartsen werkzaam. Op beide locaties wordt bovendien een gezelschapsdierenpraktijk uitgevoerd.

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met de heer F. Dirven (*dirven@lintjeshof.com*), schriftelijk dan wel per telefoon.

DAP Lintjeshof
Postbus 2725
6030 AA Nederweert
0495-461222

Vetipath

Postbus 75
6930 AB Westervoort
Klapstraat 53
6931 CC Westervoort
tel: 026-3121789
fax: 026-3119473
info@vetipath.nl
www.vetipath.nl

DIERENARTS SPECIALIST
der Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

VETIPATH wenst u het allerbeste voor 2006.

VETIPATH diagnostische pathologie voor snelle en betrouwbare diagnostiek, ook in dit nieuwe jaar.

Histologisch onderzoek: Uitslag binnen1(-3) werkdagen*
Cytologisch onderzoek: Uitslag binnen 24 uur*
Secties van gezelschapsdieren

Vetipath levert ook verzend- en verpakkingsmateriaal t.b.v. het inzenden van monsters.

**genoemde termijnen zijn m.u.v. bijzondere omstandigheden*

OPTIMALE PRESTATIES ?

OPTIMALE ZORG !

PREQUINE®

Equi Products Holland BV streeft naar optimale service aan de gespecialiseerde paardenpracticus, ondermeer in de vorm van een exclusief pakket diergeneesmiddelen en verzorgingsproducten voor paarden.

Prequine® is hier een uitstekend voorbeeld van. Een nieuwe naam voor een exclusieve lijn hoogwaardige aanvullende diervoeders en supplementen voor paarden.

Prequine® is ons antwoord op de specifieke vraag van de paardenspecialist, gebaseerd op gedegen research, specialistische kennis en gecontroleerde productieprocessen.

Prequine® is uw antwoord op de vraag naar optimale begeleiding. In ieder seizoen, het hele jaar door.

Voor informatie verwijzen wij u graag naar de Prequine® brochure, of naar www.prequine.com

Equi Holland BV Products

Postbus 9358, NL-1800 GJ ALKMAAR Hermelijnkoog 44, NL-1822 CB ALKMAAR
Tel.: +31 (0)72 5644749 Fax: +31 (0)72 5643876
www.equi.nl

DIERGENEESKUNDIG CENTRUM OISTERWIJK

Diergeneeskundig Centrum Oisterwijk (Noord-Brabant) is een goed geoutilleerde praktijk waar 11 dierenartsen werkzaam zijn. In deze praktijk is een diersoortspecialisatie doorgevoerd van kleine huisdieren, paard, rund en varken.

Wij zijn op zoek naar een nieuwe collega, contactueel vaardig, ondernemend en flexibel.

Dierenarts
specialisme paarden

In deze fulltime functie bezoekt u zowel klanten die professioneel met paarden omgaan, alsook eigenaren van paarden in de hobbysfeer. Na verloop van tijd hebt u uw eigen klantengroep.

Wie zoeken we?
Een jonge collega met voldoende ondernemerschap om de praktijk verder mee uit te bouwen. U bent betrokken bij uw klanten en bij de praktijk en u bent dus bereid daar tijd en energie in te steken. Het leveren van optimale veterinaire zorg is voor u vanzelfsprekend.

Wat bieden wij?
- Een ruime inwerkperiode waarin u wordt begeleid door uw ervaren collega's.
- Alle ruimte om u verder te specialiseren op het gebied van paarden.
- De mogelijkheid om toe te treden tot de maatschap.
- Een gezellig team van mensen dat de schouders er onder zet om tot goede resultaten te komen.
- Wonen en werken in het mooie Brabantse land.

Geïnteresseerd?
Stuur uw sollicitatiebrief met cv naar Henk van der Velde, Reitselaan 47, 5076 CB Haaren. U kunt ook e-mailen: h.vandervelde@velde.nl. Voor vragen kunt u hem bellen, 06-12075531. Een extern bureau zal de sollicitatieprocedure begeleiden, een psychologische test maakt deel uit van die procedure.

De Universiteit Utrecht is een universiteit met veel verschillende disciplines. Op tal van terreinen werken deze nauw met elkaar samen. Juist op het grensvlak van de verschillende vakgebieden zijn de ontwikkelingen uiterst interessant. Bij de Universiteit Utrecht is wetenschap nooit af. Laat staan je eigen ontwikkeling.

De Universiteit Utrecht is op korte termijn op zoek naar medewerkers, die zich herkennen in deze open, gedreven en multidisciplinaire cultuur. In concreto gaat het om:

» SPECIALIST-IN-OPLEIDING VETERINAIRE RADIOLOGIE

Het departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren is onderdeel van de faculteit der Diergeneeskunde en omvat onder meer de afdeling Diagnostische Beeldvorming. Hier worden jaarlijks ruim 7.000 beeldvormende diagnostische onderzoeken verricht bij gezelschapsdieren en paarden. Voor deze afdeling zijn wij voor een periode van drie jaar op zoek naar een specialist-in-opleiding veterinaire radiologie die in toenemende mate zelfstandig gaat bijdragen aan de patiëntenzorg, het onderwijs en het onderzoek van de afdeling. U bent een dierenarts die een internship van minimaal een jaar heeft gevolgd of ten minste twee jaar in een huisdieren- of paardenpraktijk heeft gewerkt. Daarnaast beheerst u de Nederlandse taal goed, zowel in woord als geschrift. De omvang van de functie is 10/10. Het maximale brutomaandsalaris loopt van € 2.296,– in het eerste jaar tot € 2.531,– in het derde jaar.

Meer informatie: prof. dr. P. Barthez of dr. G. Voorhout, (030) 253 1258, e-mail p.barthez@vet.uu.nl en g.voorhout@vet.uu.nl.

Kijk voor de uitgebreide vacaturetekst op WWW.UU.NL/VACATURES

//»: Wetenschap is nooit af_

Universiteit Utrecht

Mastitis? Rilexine 200 LC!

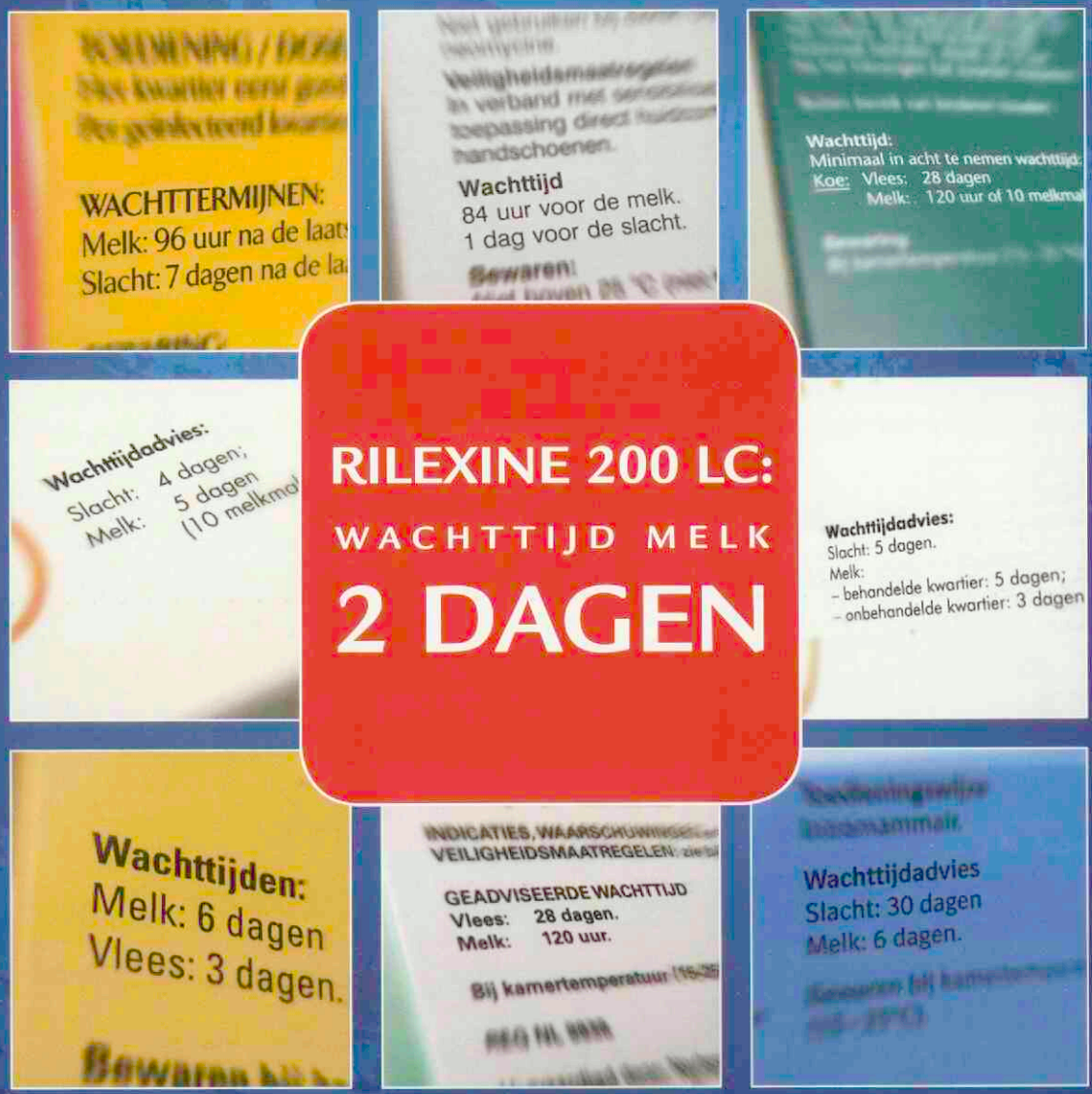

WACHTTIJD = GELD

Met Rilexine 200 LC is de wachttijd slechts 2 dagen. Dit betekent een enorme besparing op de behandelingskosten.

Uniek pootbandje attendeert op de (korte) wachttijd, derhalve minder risico.

Verspil niet meer melk, en dus geld, dan nodig is.
Vraag uw dierenarts naar Rilexine 200 LC.

NIEUW!
Uniek pootbandje

Rilexine® 200
Lactating Cow

Virbac
ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

E 200 LC diergeneesmiddel REG NL 9348 SAMENSTELLING per 10 ml suspensie : Cefalexine-monohydraat. Overeenkomend met 200 mg cefalexine. INDICATIES Klinische mastitis bij melkgevende runderen, veroorzaakt r cefalexine gevoelige stammen van Staphylococcus aureus, Streptococcus Agalactiae, Streptococcus Uberis, Streptococcus Dysgalactiae en E. coli. CONTRA-INDICATIES Overgevoeligheid voor cefalosporinen. BIJWER- Geen. DOSERING EN TOEDIENINGSWIJZE 1 injector per afwijkend kwartier. Toedienen na het melken. De behandeling iedere 12 uur herhalen gedurende 2 dagen. WACHTTIJD Melk : 2 dagen. Slacht : 6 dagen. SPECI- ORZORGSMAATREGELEN VOOR DEGENE DIE HET MIDDEL TOEDIENT In verband met sensibilisatie en contactdermatitis dient bij de toepassing direct huidcontact vermeden te worden. Draag daartoe handschoenen. E VOORZORGSMAATREGELEN BIJ BEWAREN Bewaren beneden 25 °C. Niet in de koellast of vriezer bewaren. Bewaren in de originele verpakking. KANALISATIE UDA
informatie VIRBAC NEDERLAND B.V. Postbus 313, 3770 AH Barneveld. Tel: 0342 – 427 127. Fax: 0342 – 490 164. Info@virbac.nl

Explosief Enterisol® team

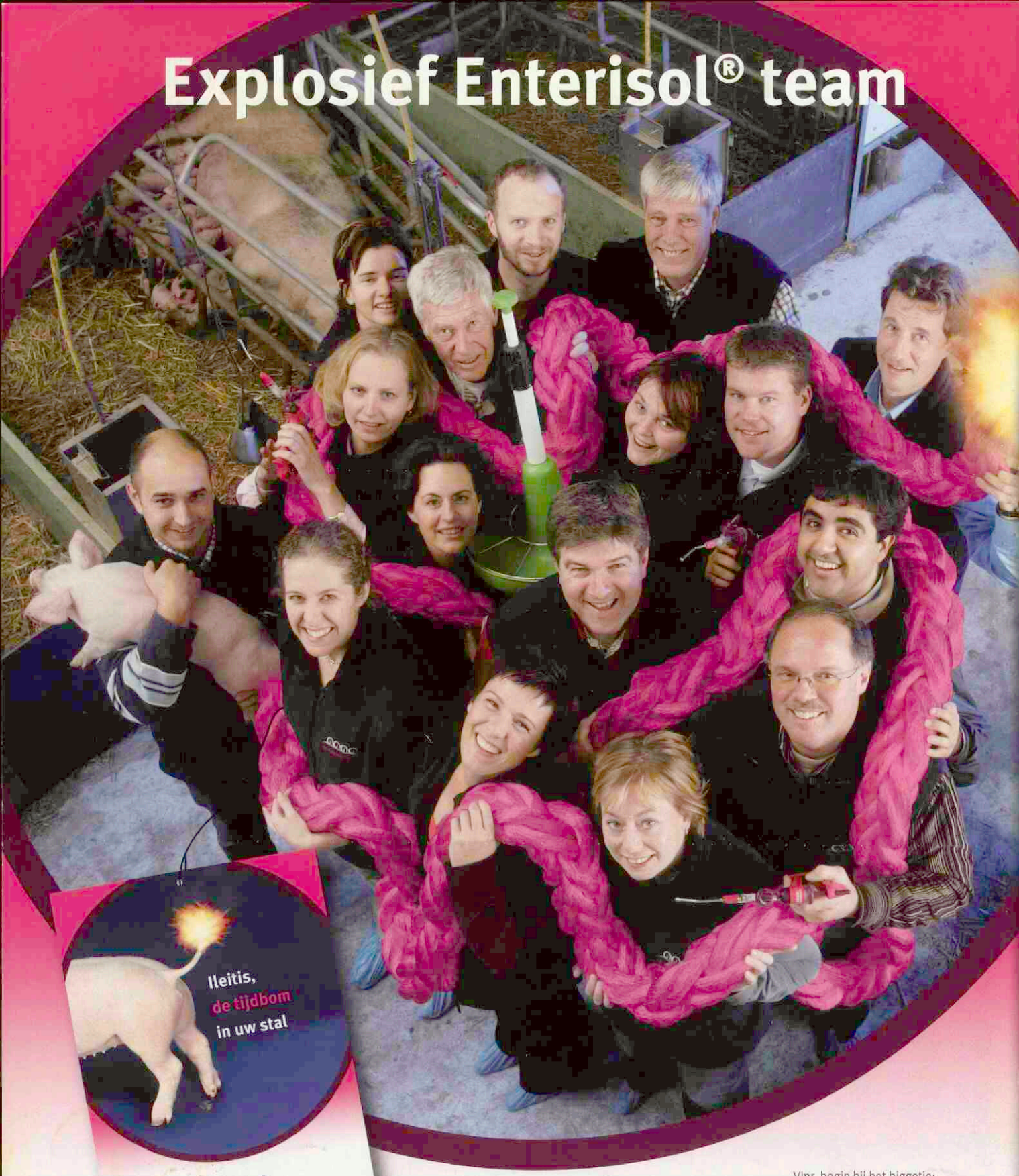

Vlnr. begin bij het biggetje:
Hans Couwenberg, Noortje van 't land,
Irene Mouton, Diana Schröduer,
Margot Labberté, Rozemarijn Broeckx,
Tom Peters, Harmannus Harkema,
Cindy Schoonhoven, Rein Schippers,
Mylène Handgraaf, Ramin Vafadari,
Luc van der Avoort, Douwe de Boer,
Wim Hondelink, Winand Kissels.
Nu nog aan het voorbereiden, en binnenko
klaar voor zijn lancering is Gert Huizinga.
Verder komt vanaf 1 januari Nico Wertenbr
het lont daadwerkelijk aansteken.

Ook 2006 belooft een jaar te worden met nieuwe introducties. Afgelopen jaar hebben wij 4 nieuwe producten geïntroduceerd. Om te beginnen Seraquin® het product voor gezonde en soepele gewrichten bij honden, maar ook de terugkeer van het oude vertrouwde Buscopan® een darmrelaxant voor paarden. Voor het rundvee introduceerden we Bovikalc® de effectieve Calciumbolus. Enterisol® Ileitis het nieuwe drinkwatervaccin tegen ileitis bij varkens, wordt een absolute "knaller" en zal het komende jaar vele varkens gezond houden en explosief laten groeien!!

Ook in 2006 willen we uw kennispartner zijn. We verwelkomen u graag op onze intervisies, verschillende symposia, lezingen en relatiedagen. Zo bouwen wij samen aan een gezond en succesvol 2006.

Boehringer
Ingelheim

Deel 131 • Aflevering 2 • 15 januari 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
18 JAN. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Estimation of seroprevalence of encephalomyocarditis in Dutch sow herds using the virus neutralization test

Wijzigingen speciale noodslachting per 1 januari 2006

WAO maakt plaats voor WIA

Vertrouwensdierenartsen onder de aandacht

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

Panacur®

Intervet Nederland bv · Postbus 50 · 5830 AB Boxmeer
Telefoon: 0485 587654 · Fax: 0485 587653 · www.intervet.nl

intervet

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 2
15 januari 2006

Inhoud

Wetenschap

Actua

Cover: foto van pagina 57

Van de redactie 39

Oorspronkelijk artikel
Estimation of seroprevalence of encephalomyocarditis in Dutch sow herds using the virus neutralization test; *M. Augustijn, A.R.W. Elbers, F. Koenen, and M. Nielen* 40

Ingezonden
Brief van prof. dr. G. Uilenberg 44

Nieuws 45

Veterinair tuchtrecht
Wat is normaal voor normaalwaarden; *Iaira Boissevain* 46

VWA
Feiten over de Voedsel en Waren Autoriteit 47

Referaat 48

Interview
Voorjaarsdagencommissie voorgezeten; *Miel Bingen* 49

Berichten en verslagen
Prijzen loterij Maand van het chippen uitgereikt 50
Wijzigingen speciale noodslachting per 1 januari 2006; *Hugo de Groot* 51
WAO maakt plaats voor WIA 52
De veranderingen van de nieuwe diergeneesmiddelen-regelgeving voor leveranciers van diergeneesmiddelen; *Frederik Schutte* 54
Alternatieven voor castratie bij fretten; *Nico Schoemaker, Andrea Kuijten en Hanneke Moorman* 56
Assistenten verbeelden gezonde toekomst 57
Uitspraken CAVP 58
Nieuwe mogelijkheid om te communiceren met eigenaren 58
Dental seminar voor assistenten in dierentuin; *Pascale Fuchs* 59

Congressen en cursussen
Lezing van Mogens Eliasen 60
Trends in diergeneeskundig Nederland 60
Intensieve cursus echografie gezelschapsdieren 60

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. (030) 6348900, fax (030) 6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070 - 750 75 00, fax 070 - 750 75 78

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. (0342) 419798; (06) 53260696, fax (0342) 419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon (030) 6348900
Fax (030) 6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economisch en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelstijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Oncologisch treffen 2006 61
UKG-avond 61
Symposium Ambachtelijk werken met wilde vogels 61
Embryo-herkenning en embryo-verwerking bij paarden 62

Boekbespreking 62

Nieuws van de industrie 63

PAOD 64

KNMvD

In memoriam
De heer Dr. J.M.A. Snijders; *Frans van Knapen, Len Lipman en Matthé van den Broek* 65
De heer P. Koopmans; *E.J.S. Bron* 66

Maatschappijnieuws
Vertrouwensdierenartsen onder de aandacht; *Joost van Herten* 67

Deadline 68

GGG
Gaat u dit jaar naar de Voorjaarsdagen of de Najaarsdag?; *Monique Megens* 69

Personalia 69

Doorlopende agenda 71

Contents

Estimation of seroprevalence of encephalomyocarditis in Dutch sow herds using the virus neutralization test; *M. Augustijn, A.R.W. Elbers, F. Koenen, and M. Nielen* 40

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Van de redactie

Veranderingen kenmerk

Het begin van een jaar wordt altijd gekenmerkt door allerlei veranderingen. Nieuwe regelingen en wetten worden bij voorkeur van kracht met ingang van 1 januari 2006. We proberen ook vaak zelf iets te veranderen en noemen dat dan goede voornemens, waarbij de ervaring leert dat die nogal eens de neiging hebben om te stranden. Veranderingen die jezelf in je leven aanbrengt zijn in het algemeen positief: er is een duidelijke reden voor en het is iets dat we zelf willen. Dergelijke veranderingen kunnen toch nogal ingrijpend zijn: van een totale wijziging van je dagelijkse werkzaamheden en dan bij voorkeur ook nog in een ander land tot een rigoureuze aanpassing van je fysieke kenmerken. Zouden televisieprogramma's hierover zo populair zijn omdat we er eigenlijk zelf van dromen ooit ook zoiets te durven? Veranderingen van buitenaf worden vaak veel minder positief ervaren: onze invloed op het totstandkomen van die veranderingen (als die er al is) is meestal minimaal en het is nogal eens onduidelijk of de betreffende veranderingen in ons voordeel of juist in ons nadeel zullen uitpakken.

Veranderingen zijn in deze tijd een integraal onderdeel van ons leven geworden: de wereld verandert snel en leuk of niet, wij moeten mee veranderen.

Het zal u dan ook niet verbazen dat in de voor u liggende aflevering van het Tijdschrift wordt bericht over allerlei veranderingen. Dit betreft wettelijke veranderingen zoals de invoering van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen met daaruit mogelijk voortvloeiende financiële consequenties, de gevolgen van de nieuwe diergeneesmiddelenregelgeving voor leveranciers van diergeneesmiddelen en veranderde voorwaarden voor een noodslachting buiten het slachthuis. Veranderingen in organisaties worden belicht, zoals de feitelijke samenvoeging van de Keuringsdienst van Waren en de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees tot de Voedsel en Waren Autoriteit en de gevolgen van de dramatisch gereduceerde deelname aan nascholing voor het PAO-D. De Voorjaarsdagencongrescommissie heeft een andere voorzitter, waarbij uit het interview met hem blijkt dat weliswaar bepaalde aspecten van het congres veranderen maar de kwaliteit onveranderd hoog blijft. Er zijn zelfs trainingen mogelijk om dromen om te zetten in daden blijkens het afsluitend onderdeel van het symposium Trends in diergeneeskundig Nederland. Ook onze vakinhoudelijke inzichten moeten we aanpassen. Onderzoek heeft aangetoond dat in sommige zeugenpopulaties wel degelijk een infectie met het encephalomyocarditis virus voorkomt. Een buitenland-anamnese is niet langer een voorwaarde voor een verdenking van babesiosis. De Dermacentor reticulatus teek blijkt zich als allochtoon definitief in Nederland gevestigd te hebben.

Ook namen lijken tegenwoordig met de regelmaat van de klok te veranderen, zo zal de maatschap ten gevolge van een op korte termijn verwachte wetswijziging overgaan in een openbare vennootschap al of niet met rechtspersoonlijkheid en is bijvoorbeeld de officiële benaming van het bekende Jacobskruiskruid van Senecio jacobaea *gewijzigd in* Jacobaea vulgaris.

Soms lijkt verandering een doel op zich geworden: in het bedrijfsleven wordt men geacht regelmatig van functie (en soms van organisatie) te (willen) veranderen. Bij het implementeren van veranderingen blijken de effecten soms toch anders dan gedacht, zoals bijvoorbeeld bij het studiehuis.

De tekst boven de brief van collega van Dijck in de voorgaande aflevering sprak mij dan ook erg aan: nullus pudor est ad melliore transire of met wat andere woorden: moeten we ons misschien bij al die veranderingen toch wat vaker afvragen: is deze verandering nu echt nodig…?

Jan Vos

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Estimation of seroprevalence of encephalomyocarditis in Dutch sow herds using the virus neutralization test

M. Augustijn[1*], A.R.W. Elbers[2], F. Koenen[3] and M. Nielen[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 40-44

Oorspronkelijk artikel

Abstract

Encephalomyocarditis virus (EMCV) has been found on pig farms worldwide and can cause myocarditis in young pigs and reproduction disorders in sows. So far, clinical signs of EMCV have not been reported in the Netherlands. The aim of this study was to estimate the seroprevalence of EMCV infection in Dutch sow herds. A total of 277 Dutch sow herds were randomly selected, from which 3237 serum samples were collected. These samples were tested for EMCV antibodies using the virus neutralization test (VN test). The apparent prevalence of EMCV antibodies was 9.3% in the total sow population, and the apparent herd prevalence was 58.8%. An exact determination of the prevalence of EMCV infections in the Dutch sow population was not possible because the characteristics of the VN test under field circumstances were not known. However, Dutch sow herds seem to be infected with EMCV because the distribution of positive blood samples in the tested sow population was significantly different from that expected if random false-positive reactions had occurred.

Samenvatting

Encephalomyocarditis virus wordt wereldwijd aangetroffen op varkensbedrijven en kan myocarditis bij jonge biggen en reproductiestoornissen bij zeugen geven. In Nederland zijn tot dusver geen klinische symptomen gemeld, in tegenstelling tot andere Europese landen, zoals België. Het doel van dit onderzoek was het bepalen van de seroprevalentie van EMCV op Nederlandse zeugenbedrijven.

In totaal werden 3237 bloedmonsters van 277 zeugenbedrijven onderzocht op antilichamen tegen EMCV, met behulp van de Virus-Neutralisatietest (VN-test). De schijnbare prevalentie in de totale zeugenpopulatie was 9,3% en 58,8% van de bedrijven had een of meer positieve monsters (schijnbare bedrijfsprevalentie). Aangezien de testeigenschappen van de VN-test niet bekend zijn onder veldomstandigheden, zijn de ware prevalenties niet exact te berekenen. Door de verdeling van positieve monsters over de zeugenpopulatie te vergelijken met de verwachte verdeling indien positieve monsters vals positief zouden zijn, is wel aannemelijk te maken dat EMCV de Nederlandse zeugenpopulatie (subklinisch) geïnfecteerd heeft.

[1] Department of Farm Animal Health, Faculty of Veterinary Medicine, Utrecht University, Yalelaan 7, 3584 CL Utrecht, the Netherlands.

[2] Dutch Animal Health Service, P.O. Box 9, 7400 AA, Deventer, the Netherlands. Current address: Central Institute for Animal Disease Control (CIDC)-Lelystad, P.O. Box 2004, 8203 AA, Lelystad, the Netherlands.

[3] Department of Virology, Section of Epizootic Diseases, CODA-CERVA-VAR, Groeselenberg 99, B-1180, Ukkel, Belgium.

* Corresponding author: M. Augustijn, Department of Farm Animal Health, Faculty of Veterinary Medicine, Yalelaan 7, 3584 CL Utrecht, the Netherlands. Tel: +31 30 2531248. Fax: +31 30 2521887, E-mail: m.augustijn@vet.uu.nl

Introduction

Encephalomyocarditis virus (genus Cardiovirus, family Picornaviridae) has been found on pig farms worldwide since it was first isolated as a pig pathogen in Panama in 1958. EMCV can infect several species but is considered to be primarily a rodent virus and has its reservoir in rats and mice (5). EMCV infections in young piglets can lead to sudden death due to acute cardiac failure. Piglets aged 3 to 8 weeks develop severe myocarditis with a high mortality rate, whereas older pigs show fewer or no symptoms. Affected piglets may show clinical signs such as anorexia, dyspnoea and cyanosis, but more often die without observed symptoms (5). In breeding sows, EMCV infection can cause fever, anorexia and reproductive disorders, such as abortion and an increased number of stillborn piglets, weak-born piglets, and mummies. Infected pigs usually have antibodies within a week after infection and titres persist for several months (1, 7, 18).

In Europe, EMCV has caused clinical outbreaks of myocarditis in Italy, Greece, Cyprus and Belgium (8, 10, 14), and outbreaks of reproductive problems in Belgium (6). Sweden, Austria, Switzerland, France and the United Kingdom did not have clinical disease, but EMCV antibodies have been identified in serum samples (9, 12, 13, 17). In the Netherlands, antibodies against EMCV have been isolated from individual pigs, but no clinical signs of EMCV have been reported so far (16). Bearing in mind the spread of EMCV in Europe and the clinical problems in the neighbouring country of Belgium, the question arises to what extent EMCV has infected the Dutch swine population.

The aim of this study was to estimate the seroprevalence of EMCV in Dutch sow herds, using the virus neutralization (VN) test. This test has been used and quantified in experimentally infected swine (18). This study will discuss the use of the VN test in detection of potentially infected herds in the Netherlands.

Materials and Methods

Blood samples

Blood samples were taken in the period May-July 2002. At that time, according to the Animal Disease Farm Inspection Regulation, all pig farms in the Netherlands were legally obliged to have serum samples collected every 4 months to test for antibodies against Swine Vesicular Disease. The number of samples taken per farm depended on the herd size and ranged from 5 to 12 samples per farm (4). Blood sampling was carried out by the general practitioner and samples were processed at the laboratory of the Dutch Animal

Health Service. A total of 3237 serum samples taken from 277 breeding and multiplier sow herds were randomly selected out of this daily pool of samples and were analyzed for EMCV antibodies. The serum samples were frozen at -20°C and sent to the laboratory of CODA-CERVA in Belgium, where they were tested for EMCV antibodies.

Virus neutralization test

A microtitration VN test was used to test the serum samples for EMCV antibodies. Twofold dilutions were made from the serum samples in minimum essential medium in 96 flat-bottomed microtitration plates. One hundred $TCID_{50}$ of EMCV (ATCC 129B strain) was added in equal volumes. Plates were incubated at 37°C in 5% CO_2 for 1 hour before baby hamster kidney (BHK 21) cells were added. Results were read after 60 hours of incubation at 37°C in 5% CO_2.

Serological analysis

Serum antibody titres of 32 and higher were regarded positive for EMCV infection. A herd was considered as positive for EMCV when at least one serum sample had an EMCV antibody titre of > 32. On the basis of test prevalence results, test specificity was estimated on the assumption that the Netherlands was free of EMCV and that positive results were due to a lack of test specificity. Only herds in which 12 samples were collected were considered in this estimation. The estimated test specificity was used for a binominal exact calculation of the distribution of false-positive samples that could be expected when a sero-negative herd was tested (12 samples collected). The calculated binominal distribution of false-positive samples was then compared with the distribution of positive samples in the tested herds.

Results

The results of the VN test using a cut-off titre of 32 are summarized in table 1. The prevalence of EMCV antibodies was 9.3% in the total sow population, and 58.8% of the sow herds had one or more positive samples. Of the 302 positive serum samples, 164 samples had an EMCV antibody titre of 32 (Figure 1); 81 had a titre of 64, 39 had a titre of 128, and the remaining 256 or higher (Figure 1). The highest EMCV antibody titre found was 1024. When a cut-off titre of 64 was used, the prevalence of EMCV antibodies was 4.3% in the sows, and the herd prevalence was 35.7% (Table 2). These prevalence values are apparent values. It was not possible to calculate the true prevalence of EMCV in sows in the Netherlands because the sensitivity and specificity of the VN test are not known.

Table 1. **EMCV serosurvey in the Netherlands: number of positive sows and number of positive herds using a cut-off titre of 32 in the virus neutralization test.**

VN Titre	Sows (%)	Herds (%)
< 32	2935 (90.7)	114 (41.2)
≥ 32	302 (9.3)	163 (58.8)
Total	3237	277

The mean herd size was 242 sows (range 5 to 800 sows) per herd. The geographical location of each tested herd is shown in figure 2. There was no association between infected herds and herd size (t-test, p=0.56). The selected farms were spread throughout the Netherlands, as expected according to the density of pig farms in the country. Visual inspection of the geographic location of positive and negative farms showed no regional clustering.

Table 2. **EMCV serosurvey in the Netherlands: number of positive sows and number of positive herds using a cutoff titre of 64 in the virus neutralization test.**

VN Titre	Sows (%)	Herds (%)
< 64	3099 (95.7)	178 (64.3)
≥ 64	138 (4.3)	99 (35.7)
Total	3237	277

In figure 3, the clustering of positive samples in infected herds from which 12 serum samples were collected is shown. This figure also shows the calculated binominal distribution of false positive samples when sero-negative herds are tested with a test specificity of 0.91 and 12 samples tested per herd. Significantly more herds ($p<0.05$) had 4 or more positive samples than expected from the binominal distribution (Chi-square test, Bonferoni corrected), and the number of seronegative herds also was significantly higher than expected. The binominal distribution suggested that there should be significantly more herds with only one positive sample than was the case.

Discussion

In experimental studies, VN titres of 2 to 16 have been used as diagnostic cut-off values for EMCV infections (5, 18). EMCV is an antigenically stable virus and the limited antigenetic variability of different European strains (2) does not interfere with the VN test. In recent European research, coordinated from CODA CERVA laboratory in Belgium, titres of > 32 were considered positive, in both experimental and field studies, using the same VN test as in our study. This higher cut-off titre was based on comparison of VN antibody titres of EMCV-negative pig sera from clinically healthy farms and EMCV-positive pig sera from experimentally infected pigs (9). Although a lack of clinical symptoms does not guarantee the absence of virus, blood samples from these farms were considered as negative controls. The comparison was performed in the CODA-CERVA laboratory in Belgium with the VN test and showed that on EMCV free farms a considerable number of serum samples does neutralize EMCV in the VN test up to a dilution of 1:30. Therefore, in the current study, we considered antibody titres of > 32 as being indicative of an EMCV infection.

Figure 1. **Number of samples per EMCV positive antibody titre in virus neutralization test.**

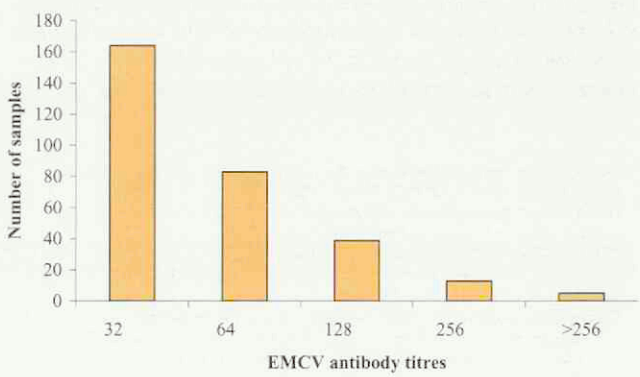

Figure 2. **Distribution of pig herds tested for EMCV antibodies in the Netherlands.**

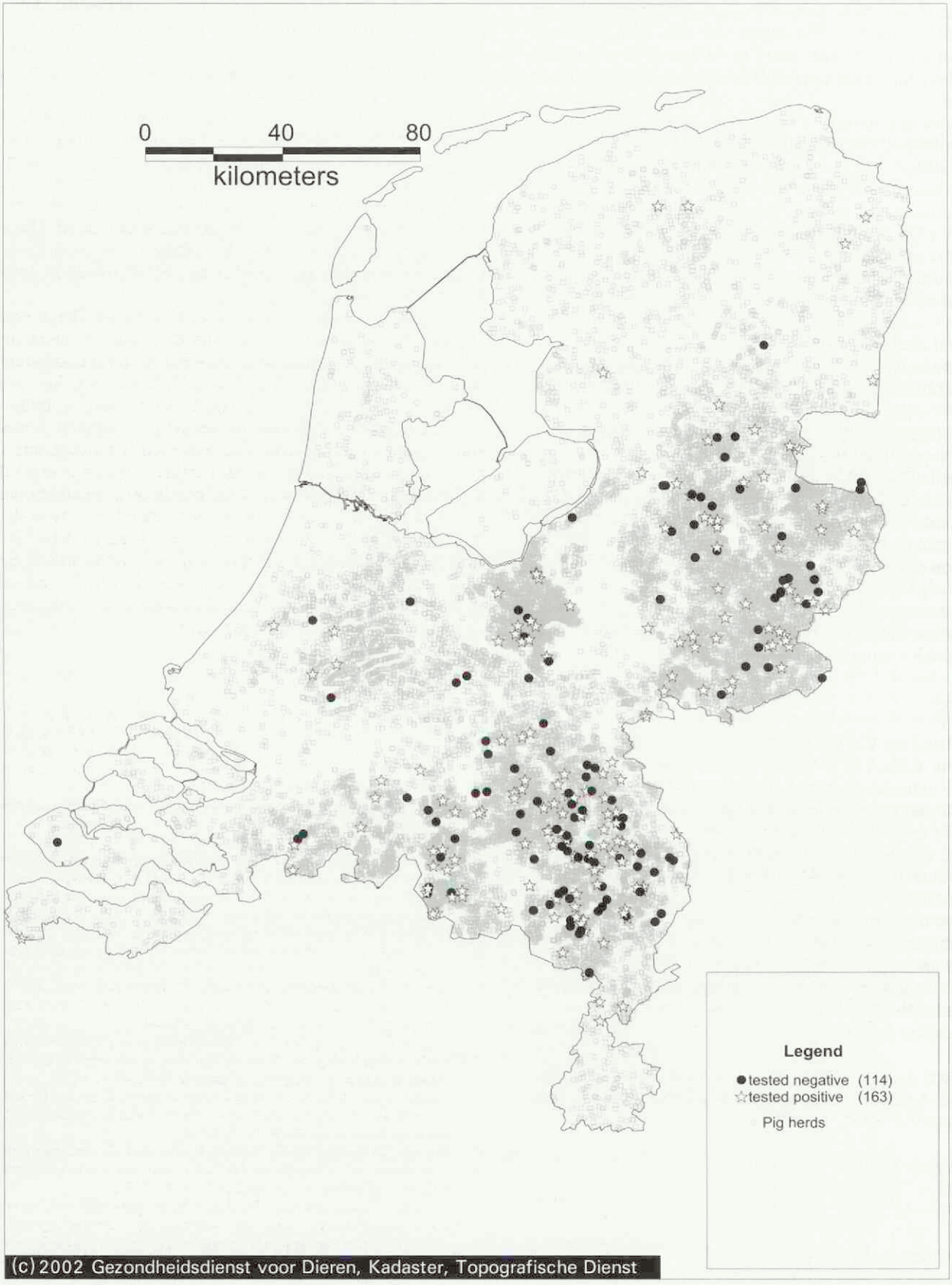

We found that 58.8% of the sow herds tested had antibody titres of > 32 (Table 1). The prevalence among the sampled sows was 9.3%. These results agree with surveys of subclinically infected pig herds in European countries and the USA, which show that 3% to 20% of the swine in these countries have antibody titres against EMCV (9, 19). The prevalence of EMCV in these sows is an apparent prevalence, since the test characteristics of the VN test under field circumstances are not known. In experimentally infected swine, the sensitivity of the VN test at a dilution of 32 was estimated to be 80.3% and the specificity 100% (18). This would imply that the true prevalence of EMCV in the tested sows is underestimated. Assuming a true sero-prevalence of 9.3% among the animals in this study, the number of infected herds would be underestimated as well, since detection of disease in a herd is related to the number of samples taken per herd and the prevalence in these herds (15). A herd is considered infected by EMCV if at least one sample is positive for EMCV antibodies in the VN test. The more samples per herd that are taken, the more likely it becomes that an infected herd will be detected. On the basis of within-herd sample size, the proportion of EMCV-infected herds in the Netherlands might thus be underestimated.

The specificity of the VN test has been defined under experimental conditions only. The VN test used in the CODA-CERVA laboratory does not cross-react with other picornaviridae such as Swine Vesicular Disease, Foot and Mouth Disease, and several serotypes of porcine enteroviruses A and B. Nevertheless, specificity in the field can be lower than the 100% specificity found in experiments, because of aspecific reactors. Such so-called singleton reactors are described for Swine Vesicular Disease Virus (SVDV), which is also a member of the family Picornaviridae (3). Older pigs or pigs that have often been vaccinated against various diseases can have antibodies in their blood that do not protect against SVDV but which partially react with the SVDV antigen, so that low virus titres can be inactivated in a VN test. Another explanation is that neutralization in the VN test is not caused by antibodies, but by other antiviral agents such as interferons (11). Titres of these singleton reactors in the VN test for SVD are usually low, the occurrence of singleton reactors in SVD screening being 1 to 3 animals per 1000 samples (3). Unfortunately, the age and the vaccination status of the sampled sows in the current study were not available in the data set.

In the current study, most of the positive blood samples had a relatively low EMCV antibody titre of 32 (Figure 1), suggesting that singleton reactors might play a role in the VN test for EMCV antibodies. When the cut-off titre was increased to 64, however, there was still a prevalence of EMCV of 4.3% (table 2). If it is assumed that false-positive test reactions did occur in this field study and that the Dutch pig population is free of EMCV, a test specificity of 0.91 could explain the apparent prevalence of 9.3% in the sows. To distinguish between random false-positive reactions and positive results caused by an infection, we compared the binominal distribution (as expected with random lack of specificity) with the distribution of positive samples over the tested herds (Figure 3), and found clustering of positive samples, suggesting that herds on certain farms were infected. Furthermore, significantly more tested herds were negative than expected from the random distribution. These differences imply that the positive samples were more likely caused by an infection, probably an EMCV infection, than by a lack of test specificity.

In conclusion, the prevalence of EMCV in the Dutch sow population cannot be exactly estimated, but the apparent prevalence in the tested sows was 9.3% and the apparent herd prevalence was 58.8%. Thus, EMCV seems to have infected sow herds in the Netherlands, since the distribution of positive blood samples in the tested sow population was significantly different from that expected if random false-positive reactions had occurred. Further research is needed to validate the VN test under field conditions. An additional serological EMCV survey in the Netherlands is advisable, preferably with a larger sample size per herd, to detect infected herds. In such a survey, suspected herds should be examined more closely to find out whether EMCV indeed causes the antibody response and to what extent this virus affects herd health on Dutch pig farms.

Figure 3. **Number of positive samples per herd (sample size of 12), compared with calculated false-positives in an EMCV-free population (12 samples/herd, n=238, Sp=0.91, *p<0.05)**

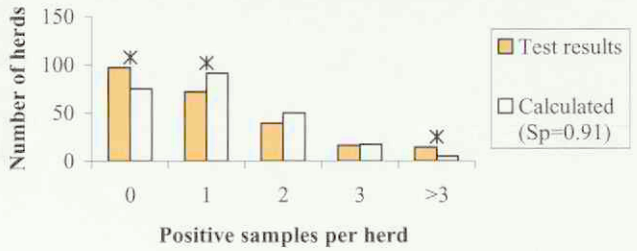

Literature

1. Billinis C, Paschaleri-Papadopoulou E, Anastasiadis G, Psychas V, Vlemmas J, Leontides S, Koumbati M, Kyriakis SC, and Papadopoulos O. A comparative study of the pathogenic properties and transmissibility of a Greek and a Belgian encephalomyocarditis virus for piglets. Vet Microb 1999; 70: 179-192.
2. Brocchi E, Carra E, Knowles N, and De Simone F. Characterization of antigenic structure of EMCV by means of monoclonal antibodies. Proc 4th Int ESVV Congress, Edinburgh, 1997: p. 42-47.
3. De Clercq K. Reduction of singleton reactors against swine vesicular disease virus by a combination of virus neutralization test, monoclonal antibody-based competitive ELISA and isotype specific ELISA. J Virol Methods 1998; 70: 7-18.
4. Hunneman WA, Smak JA, Dekker A, and Sande WJH van de. Vesicular Diseases in the Netherlands. Proc 14th IPVS Congress, Italy, 1996: p. 404.
5. Joo HS. Encephalomyocarditis virus. In: Diseases of swine, 8th ed. Eds. Straw BE, D'Allaire S, Mengeling WL, Taylor DJ. Iowa State University Press, Ames, IA, 1999: pp. 139-144.
6. Koenen F, De Clercq K en Strobbe R. Isolatie van het Encephalomyocarditis virus bij biggen afkomstig van zeugen met reproductiestoornissen in België. Vl Diergeneesk Tijdschr 1991; 60: 113-115.
7. Koenen F, De Clercq K, Lefebvre J, and Strobbe R. Reproductive failure in sows following experimental infection with a Belgian EMCV isolate. Vet Microbiol 1994; 39: 111-116.
8. Koenen F, Vanderhallen H, Castrick F, and Miry C. Epidemiologic, pathogenic and molecular analysis of recent encephalomyocarditis outbreaks in Belgium. J Vet Med B 1999; 46: 217-231.
9. Koenen F, Papadopoulos O, Paschaleri E, De Simone F, and Knowles N. Encephalomyocarditis virus infections in swine: pathogenicity study, molecular and antigenic typing of European viral strains and improvement of diagnosis. Ukkel, Belgium: Nationaal Instituut voor Diergeneeskundig Onderzoek (NIDO-INRV), Final Report AIR3 CT 2000: 93-1465.
10. Maurice H, Nielen M, Brocchi E, Nowotny N, Bakkali Kassimi L, Billinis C, Loukiades Ph, O'Hara RS, and Koenen F. The occurrence

of encephalomyocarditis virus in European pigs from 1990-2001. Epidemiol Infect 2005; 133 (3): 547-557.
11. Moonen P, Poelwijk F van, Moormann R, and Dekker A. Singleton reactors in the diagnosis of swine vesicular disease: the role of coxsackievirus B5. Vet Microbiol 2000; 76: 291-297.
12. Noack K, und Liebermann H. Die Enzephalomyokarditis-virusinfektion beim Schwein – ein Uberblick. Tierärtzl Umschau 1992; 47: 16-23.
13. Nowotny N, Holzmann A, Loupal G, und Schilcher F. Enzephalomyokarditis virusinfektion beim Schwein. Wien Tierärtzl Mschr 1993; 80: 287-288.
14. Paschaleri-Papadopoulou E, Anastasiadis G, Papatsas J, Kyriakis SC, and Papadopoulos O. Encephalomyocarditis in Greece: a follow up. Proc 13th IPVS Congress, Thailand, 1994 p. 117.
15. Thrusfield M. Veterinary Epidemiology. Blackwell Science Ltd., Oxford, 1995: pp. 178-198.
16. Wensvoort G, Terpstra C, Pol JM, Laak EA ter, Bloemraad M, Kluyver EP de, Kragten C, Buiten L van, Den Besten A, Wagenaar F, *et al.* Mystery swine disease in the Netherlands: the isolation of Lelystad virus. Vet Quart 1991; 13 (3): 121-130.
17. Widen F, and Söderberg M. Encephalomyocarditis in pigs – A serological survey of randomized samples from Swedish pigs. Proc 13th IPVS Congress, Thailand, 1994: p. 76.
18. Zimmermann JJ, Hill HT, Beran GW, and Meetz MC. Serologic diagnosis of encephalomyocarditis virus infection in swine by the microtiter serum neutraliztion test. J Vet Diagn Invest 1990; 2: 347-350.
19. Zimmermann JJ, Owen WJ, Hill HT, and Beran GW. Seroprevalence of antibodies against encephalomyocarditis virus in swine of Iowa. J Am Vet Med Assoc 1991; 199: 1737-1741.

Artikel ingediend: 21 april 2005
Artikel geaccepteerd: 21 november 2005

Aanvulling op artikel Acute babesiose

Ingezonden

Prof. dr. G. Uilenberg

In de ontvangen aflevering 23 van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde staat een interessant artikel over equine babesiosis van collegae Butler, van Gils en van der Kolk. Mijn complimenten. Toch wil ik graag wijzen op één onjuistheid in de publicatie, die verder niets van de waarde van het artikel weg neemt:
Op pagina 726 staat dat equine theileriosis zich niet in Australië heeft kunnen vestigen, waarschijnlijk door afwezigheid van de benodigde vector-teek. Echter, even verder op dezelfde pagina wordt verwezen naar een publicatie die aantoont dat natuurlijke infectie door *Theileria equi* voorkomt bij de teek Boophilus microplus. Inderdaad is deze teek niet alleen een experimentele vector, maar ook een werkelijke vector. De eerste bewering (afwezigheid van de vector-teek in Australië) is onjuist, want Boophilus microplus is in Australië de belangrijkste teek die in grote delen van het land voorkomt.

PENSIOENADVIES
HYPOTHEEKAD
ONDERNEMINGSGERICHTE FINANCIERING
VERZEKERINGSADVIES
SCHADEAFHANDELING
PRAKTIJKGERICHTE FINANCIERING
BEDRIJFSECONOMISCH ADVIES
JURIDISCH ADVIES
DIX FINANCIEEL FORTUIN PRAKTIJKADVIESBUREAU
Postbus 130
3720 AC Bilthoven
Soestdijkseweg Noord 328
3723 HH Bilthoven
T 030 251 51 99
F 030 254 09 64
E info@dixfortuin.nl
I www.dixfortuin.nl

Dermacentor teken permanent gevestigd in Nederland

Nieuws

In november 2005 is door een team onder leiding van Professor Jongejan op de grens van West Brabant en Zeeland een groot aantal Dermacentor reticulatus teken ontdekt. De teken zitten zowel op de vegetatie als op rundvee, pony's en paarden die gehouden worden in verschillende natuurgebieden.
Sinds mei 2005 is de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht, gesubsidieerd door de Groep Geneeskunde Gezelschapdieren van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, de Nederlandse tekenpopulatie in kaart aan het brengen. Aanleiding voor het project zijn 23 gevallen van autochtone babesiose, waarvan vier fataal, bij honden in Den Haag en Arnhem in 2004. Deze gevallen waren geassocieerd met de vector-teek Dermacentor reticulatus (Tijdschr Diergeneeskd 2005; 130 (8): 234-238).
Dierenartsenpraktijken door het hele land hebben tot op heden al meer dan 2000 teken van honden verwijderd en opgestuurd voor determinatie. Naast vooral Ixodes ricinus blijkt ook Ixodes hexagonus, Ixodes canisuga en Rhipicephalus sanguineus voor te komen. Begin november werd een aantal Dermacentor teken gevonden op honden die kort daarvoor in Zeeland waren geweest.
Met de hulp van dierenarts Jansen van dierenkliniek Steenbergen zijn in een verwilderd weiland in Sint Philipsland en in verschillende natuurgebieden in het westen van Brabant honderden volwassen Dermacentor reticulatus teken verzameld. Hiermee is bewezen dat de teek zich permanent in Nederland heeft gevestigd en rijst de vraag of de teek ook elders in het land aanwezig is.

DNA hond goed voor menselijke gezondheid

De ontrafeling van het DNA van de hond kan mogelijk het onderzoek naar de menselijke gezondheid verder helpen. De complete genetische kaart van de doorgefokte boxer Tasha verklaart niet alleen het uiterlijk, maar kan ook nieuwe inzichten bieden in botkanker, blindheid en epilepsie.
Dat stellen onderzoekers naar aanleiding van de publicatie van het DNA van de hond in het wetenschappelijke tijdschrift Nature. "Dit zal identificatie van veel ziektegenen vijftig keer zo eenvoudig maken", zei onderzoeksleider Eric Lander, een geneticus die werkt voor het Massachusetts Institute of Technology en de Universiteit van Harvard.
"Het moet mogelijk zijn binnen drie, vier jaar het gen voor botkanker bij honden op te sporen", aldus Lander. Onderzoekers vergeleken de genetische kaart van de hond met die van de mens, de muis, de rat en de chimpansee. Ze telden 20.000 genen, iets minder dan het aantal van de mensen.

Voorinschrijving Repertorium

Natuurlijk is het digitale Repertorium een makkelijke en snelle manier om productbeschrijvingen van diergeneesmiddelen te raadplegen, maar de FIDIN beseft ook het gemak van een Repertorium in boekvorm, bijvoorbeeld in de auto of op de werkplek. Vandaar dat begin 2006 een volledig ge-update versie van het Repertorium, op basis van voorinschrijving, in boekvorm zal worden gepubliceerd. De voorinschrijving sluit op 1 februari 2006.
De kosten voor het Repertorium in boekvorm zijn € 49,50 per exemplaar (dit is inclusief BTW en verzending). Voorinschrijving is mogelijk via de website van de FIDIN. Mocht u vragen hebben dan kunt u contact opnemen met Dirk Driessen, tel. + 070 - 7503100

Dokter, mijn hond doet zo raar

Hij was 32 jaar dierenarts in een gemengde praktijk en maakte in die tijd heel wat mee. De belevenissen van Jan Kuipers zijn terug te vinden in het boekje 'Oh dokter... mijn hond doet zo raar!'.
De betrokkenheid bij het zieke dier, maar vooral ook de menselijke relatie tot het dier was voor hem aanleiding om zijn belevenissen op papier te zetten. in dit boek heeft hij op een luchtige wijze een schildering van ontroerende, gekke en bijzondere momenten tot verhalen verweven. Dat de humor een speciale plaats inneemt spreekt voor zich (ISBN: 90-71144-11-9).

Veel sterfte door acute leverbot

De afgelopen weken worden er bij GD zeer veel dode schapen aangeboden voor onderzoek. In bijna alle gevallen blijkt het na onderzoek te gaan om sterfte door acute leverbot. Acute leverbot wordt veroorzaakt door een invasie van zeer veel jonge leverbotjes in de lever. Door de massale intocht ontstaan zeer veel bloedingen, waardoor de lever gaat verbloeden en het schaap sterft zonder uiterlijke verschijnselen.
Sterfte door acute leverbot vindt plaats ongeveer 5 tot 6 weken na een zeer ernstige besmetting met leverbot. De meest voor de hand liggende methode om acute leverbot te voorkomen is om schapen in de periode september tot maart niet te weiden op leverbotgevoelige percelen. Is dit praktisch niet mogelijk dan dient men dit jaar rekening te houden met ernstige leverbotinfecties en zal men tijdig moeten behandelen met een leverbotmiddel dat ook de jonge leverbotstadia in het schaap doodt.

Meer nieuws kunt u vinden op: www.knmvd.nl

Wat is normaal voor normaalwaarden?

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Stel, je keurt een paard. Bij die keuring zie je geen alarmerende zaken die het vermelden waard zijn. Ieder dier is nu eenmaal anders en er kunnen individuele verschillen zijn. Als die individuele kenmerken binnen de normaalwaarden vallen, moet je ze dan toch apart vermelden op het keuringsrapport?

Op de koop toe

Deze liefhebbende moeder koopt voor haar dochter een sportpaard waarmee dochterlief letterlijk en figuurlijk hogerop moet komen. Het paard moet zware prestaties gaan leveren, en het lijkt moeders daarom verstandig om het dier grondig te laten keuren. Zo geschiede, en een speciale keuringsdierenarts licht het paard klinisch en röntgenologisch grondig door. Tijdens de keuring loopt het paard netjes en vertoont geen gebreken. Op de röntgenfoto's zijn hoefgewrichten en pezen misschien niet in de meest prachtige conditie, maar niet abnormaal. Dat zijn nu eenmaal de individuele verschillen die je aantreft en die hoeven geen verhoogd risico te geven op afwijkingen. Uiteindelijk krijgt het paard het stempel "klinisch gezond en röntgenologisch acceptabel." Met een hoopvolle toekomst wisselt het paard van eigenaar.

Utrecht ziet er geen been in

De hoge verwachtingen vervliegen al snel want twee dagen later is het paard al kreupel. De opvolgend dierenarts die het paard onderzoekt, werpt een grondige blik op de röntgenfoto's van de keuring, en vindt dat je daarop wel een verbening van het hoefkraakbeen kunt waarnemen. Dat zint moeders niet, en ze belt maar eens met de keuringsdierenarts. Die zegt haar dat de aandoening mogelijk kan zijn, maar dat het paard niet kreupel was tijdens de keuring, en dat het daarom niet uitmaakt. Er wordt een paar maanden doorgeploeterd met het kreupele paard, maar als er na die tijd geen verbetering is, biedt de keuringsdierenarts aan het paard nogmaals te keuren. Dat lijkt de moeder niet zinvol. Uiteindelijk komen de foto's in Utrecht terecht, waar aan beide zijden een beginnende verbening van het hoefkraakbeen wordt vastgesteld. Daarnaast heeft het paard een lichte artrose van het hoefgewricht rechtsvoor en ossificatie van de pezen linksvoor. Met Hyaluronzuur en aangepast beslag blijft het paard wel bruikbaar, maar misschien niet echt voor de topsport.

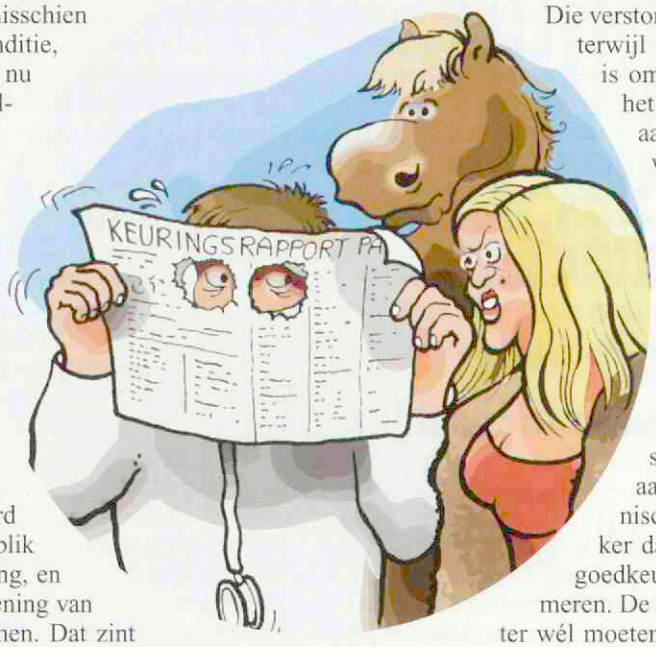

Dat schiet moeders in het verkeerde keelgat: daarvoor heeft ze het paard toch juist gekocht? Je kunt een paard toch niet een leven lang berijden wanneer je er elke keer een lading pijnstillers in moet gooien? Als de keuringsdierenarts die verbening van het hoefkraakbeen wel heeft gezien, dan had hij dit toch moeten zeggen? Want als ze dit had geweten, dan had ze het paard zeker niet gekocht.

Iedereen houdt een been stijf

Moeder blijft bij haar standpunt dat een dierenarts bij de keuring alle bevindingen moet vermelden, hoe klinisch gezond het paard ook is. De keuringsdierenarts blijft zich hiertegen verzetten. In dit geval was er sprake van een normale afwijking, en was er helemaal geen reden voor aparte vermelding. Het doel waarvoor het paard wordt gekocht speelt geen rol bij zijn keuringsbevindingen, zeker niet bij zo'n jong paard. Sterker, hij vindt het zelfs af te raden om irrelevante gegevens te vermelden op het keuringsrapport. Die verstoren het totaalbeeld alleen maar, terwijl een keuringsarts er juist voor is om met zekerheid te bepalen of het paard wel of niet moet worden aangeschaft. Wel een béétje een wrange conclusie, nadat bij dit paard inmiddels zoveel afwijkingen zijn geconstateerd.

Moeten of hoeven?

Het Tuchtcollege buigt zichzelf ten overvloede nog een keer over de röntgenfoto's, en stelt met alle eerdere dierenartsen vast dat er inderdaad sprake is van alle genoemde aandoeningen. Nu het paard klinisch gezond was, is het niet zeker dat deze beenprobleempjes een goedkeuring hadden moeten belemmeren. De keuringsdierenarts had ze echter wél moeten vermelden. Het Tuchtcollege grijpt terug op de gezaghebbende publicatie 'de veterinaire keuring van het paard' van prof. dr. G. Wagenaar. In het eerste hoofdstuk van dat boek wordt opgemerkt dat álle gevonden afwijkingen moeten worden vermeld, en in hoofdstuk tien worden dergelijke aandoeningen gekwalificeerd als afwijkingen die moeten worden opgeschreven in de rubriek 'Nevenbevindingen en opmerkingen'. De keuringsdierenarts krijgt een waarschuwing voor deze nalatigheid.
Helaas laat het Tuchtcollege zich niet uit over de stelling van de dierenarts dat hij bij een keuring geen rekening houdt met het doel waarvoor het paard wordt gekocht. Maar ach, daarover komt in de toekomst vanzelf wel een zaak langs…

Feiten over de Voedsel en Waren Autoriteit

Vanaf 1 januari 2006 is de Voedsel en Waren Autoriteit onder één naam, en als één organisatie van start gegaan. Daarmee komt een einde aan het bestaan van de twee diensten waaruit de VWA destijds is opgebouwd, de Keuringsdienst van Waren en de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees. Dit geeft – samen met een aantal verzoeken daartoe – aanleiding om de VWA nog eens kort en bondig voor u 'samen te vatten'.

Taken en structuur

De VWA is een toezichtorganisatie die als agentschap bij het ministerie van LNV hoort. Als agentschap maakt de VWA deel uit van de rijksoverheid en valt zij volledig onder de ministeriële verantwoordelijkheid. De VWA heeft voor het grootste deel te maken met Europese wet- en regelgeving, en zij werkt dan ook intensief samen met de Europese zusterorganisaties, de European Food Safety Agency EFSA en de Food and Veterinary Office FVO.
Door het uitoefenen van *toezicht* (voornamelijk op ondernemers) zorgt de VWA voor het naleven van wet- en regelgeving. De VWA beschikt daartoe over een aantal sancties die effectief optreden mogelijk maken. Dat effect is altijd het verminderen van de risico's voor voedsel- en productveiligheid. De bevoegdheden van de VWA zijn: waarschuwen, opleggen van boetes (bestuurlijk of via het strafrecht), het niet verlenen of intrekken van erkenningen en tot slot bedrijfssluiting.
Met *risicobeoordeling en -onderzoek* signaleert zij mogelijke bedreigingen en anticipeert zij op nieuwe risico's. Door *risicocommunicatie* informeert de VWA de buitenwereld vervolgens actief over (gepercipieerde) risico's en risicoreductie. De VWA heeft vier directies en staat onder leiding van een Inspecteur-Generaal. De VWA realiseert dus haar missie – "zichtbare risicoreductie" - door het uitoefenen van deze drie kerntaken: risicobeoordeling, risicocommunicatie en toezicht.

Werkterrein

Het werkterrein van de VWA is in vier segmenten te beschrijven. In de tabel is aangegeven welke thema's onder deze vier segmenten begrepen kunnen worden:

Segmenten	Thema's
Voedselveiligheid	• Veilige grondstoffen • Veilige productie en bereiding • Veilig eten en drinken • Voeding en gezondheid • Weten wat je koopt
Gezonde dieren	• Mens, dier en gezondheid • Diergezondheid en dierziekten • Dierwelzijn (inclusief welzijn tijdens diertransport) • Proefdieren en dierproeven
Productveiligheid	• Veilig opgroeien en spelen • Veilig wonen en leven • Veilig mooi zijn
Genotmiddelen	• Gebruik van alcoholhoudende dranken • Gebruik van tabaksproducten

VOEDSEL EN WAREN AUTORITEIT

Omvang en kosten

Het aantal medewerkers is de afgelopen jaren gedaald. Dit is vooral het gevolg van de marktontwikkelingen in de vleessector, de overdracht van de bandkeuringen naar een onafhankelijke stichting Kwaliteitskeuring Dierlijke Sector (KDS), de financiële taakstellingen van de kabinetten Balkenende I en II, het uitplaatsen van ondersteunende taken (ICT en personeel). Terwijl in 2004 de formatie nog ruim 2500 fte bedroeg, is dit aantal inmiddels gedaald tot circa 1800 fte.
De personeelsreductie en interne verschuivingen hebben vooralsnog niet geleid tot wijzigingen in de omvang van het werkterrein van de VWA. Wel is op sommige terreinen het aantal inspecties en daarmee de inspectiedruk afgenomen, in het bijzonder op het terrein van de levensmiddelen. De VWA zet zich in om via andere methoden de naleving in de sector op peil te houden, waarbij de overheidsbemoeienis tot een nog aanvaardbaar minimum wordt teruggebracht.

Financiering en organisatie

In 2004 waren de kosten van de VWA 192 miljoen euro en deze zullen dalen naar circa 151 miljoen euro in 2006. De VWA wordt voor ongeveer 60% gefinancierd uit de algemene middelen (waarvan weer 80% van VWS en 20% van LNV) en voor 40% uit de doorberekening van bepaalde kosten aan het bedrijfsleven door middel van tarifering van werkzaamheden.

De VWA is als volgt georganiseerd:

Bereikbaarheid

De VWA is bereikbaar via de website (www.vwa.nl) en via de regiokantoren van de Dienst Uitvoering.
Voor klachten, twijfels of vragen over voedsel, hygiëne of de betrouwbaarheid van gebruiksartikelen kunt u 24 uur per dag bellen met de Warenklachtenlijn van de Voedsel en Waren Autoriteit: (0800)-0488 (gratis). De gegevens van de regiokantoren treft u hieronder aan.
Er zijn bepaalde dierziekten waarvoor een aangifteplicht geldt. De aangifteplicht houdt in dat als een dier verschijnselen van de dierziekte vertoont of als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een dier in de gelegenheid is geweest om te worden besmet of drager van smetstof is, dit gemeld moet worden bij het centraal meldpunt dierziekten van LNV: (045)-5354232, 24 uur per dag).

Voedsel en Waren Autoriteit
Regio Noordwest
Hoogte Kadijk 401
1018 BK Amsterdam
Telefoon (020) 524 46 00
Fax (020) 524 47 00
Voedsel en Waren Autoriteit

Regio Noord
Paterswoldseweg 1
Postbus 465
9700 AL Groningen
Telefoon (050) 588 60 00
Fax (050) 588 61 00

Voedsel en Waren Autoriteit
Regio Zuidwest
Westelijke Parallelweg 4
Postbus 3000
3330 DC Zwijndrecht
Telefoon (078) 611 21 00
Fax (078) 611 22 00

VOEDSEL EN WAREN AUTORITEIT

Voedsel en Waren Autoriteit
Regio Oost
De Stoven 22
Postbus 202
7200 AE Zutphen
Telefoon (0575) 58 81 00
Fax (0575) 58 82 00

Voedsel en Waren Autoriteit
Regio Zuid
Veldmaarschalk
Montgomerylaan 500
Postbus 2168
5600 CD Eindhoven
Telefoon (040) 291 15 00
Fax (040) 291 16 00

Voor meer informatie en bereikbaarheid van de kantoren kunt u terecht op de website van de VWA op *www.vwa.nl*

Nieuw behandelingsprotocol bij *Neospora caninum* abortus bij het rund

Referaat

V. Cuteri, L. Nisoli, S. Preziuso, R. Attili, C. Guerra, D. Lulla en G. Traldi. Journal of Animal and Veterinary Advances 2005; 4 (nr. 5): 510-514.

In een veldproef werd een nieuw behandelingsprotocol, gebaseerd op toltrazuril en trimethoprim/sulfadiazine, onderzocht om abortus door *Neospora caninum* te reduceren. Er namen 936 ad random gekozen FH-runderen aan deel, afkomstig van achttien melkveebedrijven in het midden en zuiden van Italië met een hoog aantal verwerpers per jaar. Het protocol bestond uit een periodieke behandeling van alle runderen en honden op het bedrijf en ontsmetting van de omgeving.
Voor het einde van de eerste levensweek werden de kalveren behandeld met toltrazuril (20 mg/kg l.g) gedurende drie opeenvolgende dagen. Op de leeftijd van zes maanden, negen maanden, en één jaar kregen zij gedurende vier opeenvolgende dagen 20 mg/kg tmp/sulfa intraveneus toegediend. Runderen ouder dan één jaar kregen eenmaal per jaar deze behandeling. Aanwezige honden kregen elke drie maanden toltrazuril (20 mg/kg). Naast permanente ontsmettingsbakken werd telkens één dag na de behandelingen een sprayontsmetting van de omgeving uitgevoerd met een op fenol gebaseerd ontsmettingsmiddel, verdund in 1% in warm water. De toepassing van dit protocol leidde tot een drastische reductie van zowel het verwerpen (van 188 naar 9; $P<0,0001$) als van de seroprevalentie van *N. caninum* (van 68.7% naar 0%; $P<0,0001$) al na één jaar behandelen. Er was geen invloed op het aantal verwerpers, veroorzaakt door BoHV-1, BVDV, BoHV-4 en *Chlamydophila*. Helaas wordt in het artikel niet het aantal honden vermeld dat in de proef was betrokken en er werd hierbij geen serologisch onderzoek uitgevoerd (ref.).

Dr. Paul Overgaauw

Voorjaarsdagencommissie voorgezeten

Miel Bingen

Interview

De Voorjaarsdagencongrescommissie heeft een nieuwe voorzitter. Voor het eerst zwaait Paul van Hooydonk de scepter over de organisatie van Nederlands best bezochte veterinaire evenement, dat dit jaar op 19, 20, 21 en 22 april gehouden wordt in de RAI te Amsterdam. Het zal weinig mensen verrassen dat het organiseren van een congres van die omvang geen sinecure is. Wat bezielt een practicus om naast een voltijdbaan een congres te organiseren waar menig professional zijn tanden op zou breken? Reden genoeg om te gaan praten met Paul van Hooydonk om te horen wat zijn drijfveren zijn en wat dierenartsen mogen verwachten van de 39e Voorjaarsdagen.

"Het zal misschien verbazen, maar voor mij is het organiseren van de Voorjaarsdagen eigenlijk in de eerste plaats ontspanning, en een sociale bezigheid. Na een stevige werkdag waarin ik louter vakinhoudelijk bezig ben, heb ik behoefte aan wat verruiming van mijn blikveld, aan activiteiten met een sociaal karakter. De organisatie van de Voorjaarsdagen heeft dat alles in zich en ik denk dat ik het daarom met zoveel plezier doe. Je wordt geacht in samenspraak met twaalf anderen de actualiteit in de diergeneeskunde goed in te schatten, een goed programma neer te zetten en allerlei problemen op te lossen. Het plezier in het organiseren wordt nog eens versterkt doordat de commissie een hechte club van vrijwilligers is. We mogen zelf bepalen wie we vragen om zitting te nemen in de commissie en dat heeft tot nu toe erg goed gewerkt, voor de sfeer maar ook voor de *efficiency*. Uiteindelijk levert dit selectieproces een mix op van wetenschappers, practici en specialisten die een mooie afspiegeling vormt van de veterinaire wereld, die soepel samenwerkt. Dit wil natuurlijk niet zeggen dat er nooit discussie is. Integendeel, zoals zo vaak bij veterinairen zijn de meningen uitgesproken, maar dat draagt uiteindelijk alleen maar bij aan een goed eindproduct, zoals we dit jaar ook weer menen te hebben."

De Voorjaarsdagencommissie met in het midden de nieuwe voorzitter Paul van Hooydonk.

Een ander aspect waar Van Hooydonk bijzonder over te spreken is, is het projectmatige karakter van het organiseren van de Voorjaarsdagen. Het is een cyclus die langzaam naar een hoogtepunt toewerkt: het Voorjaarsdagencongres zelf! Van de evaluatie van het afgelopen congres, via het verfijnen van het concept, langzaam naar het congres toewerken geeft veel voldoening. Na het congres zelf is er een rustpauze. Weliswaar een korte rustpauze, want door het evalueren van het laatste congres worden de leden van de commissie al snel weer betrokken bij het organiseren van de volgende Voorjaarsdagen.

Innovatie

Het doel van de evaluatie is innovatie, aldus Van Hooydonk. Het programma bevat dit jaar dan ook weer nieuwe elementen. "De belangrijkste vernieuwing voor dit jaar is eigenlijk wel dat de Voorjaarsdagen op donderdag, vrijdag en zaterdag vallen in plaats van de traditionele vrijdag, zaterdag en zondag. Van veel collega's kregen wij de afgelopen jaren te horen dat het programma voor een weekend toch als vrij intensief ervaren werd. Op maandag moet er gewoon weer gewerkt worden en mensen hebben steeds meer behoefte aan vrije tijd. Steeds meer dierenartsen en assistenten, waarvoor wij een apart programma hebben, werken in loondienst en geven er de voorkeur aan dat beroepsgerelateerde activiteiten tijdens werktijd plaatsvinden."

Een ander nieuw en bijzonder interessant element is dan ook het DANS+ programma voor paraveterinairen waarin dieper op een aantal thema's wordt ingegaan. "Het oude programma was voor een groot aantal ervaren dierenartsassistenten niet uitdagend genoeg en wij wilden natuurlijk ook graag voldoen aan de behoeftes van deze groep. Wat dat betreft kan ik trouwens ook de Engelstalige presentaties van het paraveterinaire programma aanraden, die vaak van een hoger niveau zijn, terwijl dit jaar op de vrijdag een aantal workshops gegeven worden waarin met kleine groepjes dieper op het onderwerp wordt ingegaan."

Programma

Zoals ieder jaar is het programma op drie pijlers gestoeld met speciale programma's over gezelschapsdieren, paarden en voor dierenartsassistenten. Er is er veel zorg besteed aan dit programma en er is een groot aantal, vaak internationaal toonaangevende, sprekers aangetrokken. "Met name de nauwe band met de Utrechtse Universiteit, afdelingen gezelschapsdieren en paard, maakt het de Voorjaarsdagen mogelijk om iedere keer weer een sterk programma samen te stellen. Hier zit de knowhow en hier komt het onderzoek vandaan, om nog maar te zwijgen over het netwerk, dat zo nodig is om de Voorjaarsdagen de inhoudelijke diepgang te geven. Belangrijk, omdat na een lange periode van voorzitters werkzaam op onze faculteit, nu een voorzitter aan het

roer staat die buiten de universiteit werkzaam is", legt Van Hooydonk uit.
Ook de omvang van het programma is indrukwekkend. Met name het gezelschapsdierenprogramma is zeer interessant met maar liefst acht simultane sessies gedurende de volle drie dagen van het congres.
Een veel geroemd concept komt ook dit jaar weer terug, de pre-congresdag! Dierenartsen die gedurende drie dagen het Voorjaarsdagencongres bezoeken zijn op woensdag 19 april kosteloos welkom op deze pre-congressdag, georganiseerd in samenwerking met Royal Canin en Intervet.
Het programma voor paardendierenartsen loopt eveneens over alledrie de congresdagen en biedt de bezoeker een continue keus uit verschillende sessies. Het programma voor assistenten beslaat de bekende twee dagen, nu dus vrijdag en zaterdag, maar telt beide dagen maar liefst vier parallelle sessies, practica en seminars. Al met al een programma om trots op te zijn.

Sociaal gebeuren

Uiteraard zijn de Voorjaarsdagen meer dan alleen een platform voor het uitwisselen van diergeneeskundige informatie, het is ook een belangrijk sociaal gebeuren voor veterinair Nederland. Zo is de KNMvD opnieuw aanwezig met het Vet Café. Daarnaast is er aan het einde van de eerste dag een openingsborrel op de vernieuwde expo. Op vrijdag is het congresfeest in Cineac, tegenover Tuschinski. De zaterdag heeft wat speciaals in petto! Niet alleen is er veel geïnvesteerd om de afsluitende borrel aantrekkelijker te maken, ook kunnen de 'Equine full-congress' deelnemers dankzij Merial en de Voorjaarsdagen kosteloos Jumping Amsterdam bezoeken.
De Voorjaarsdagen lijken ook dit jaar weer een succes te gaan worden. Paul van Hooydonk: "ik ben bijzonder positief over het verloop van de voorbereidingen van deze 39e editie van de Voorjaarsdagen. Er staat een uitstekend en breed programma met een mooie veterinair-inhoudelijke kant, de nodige innovaties en veel variatie. Tot nu toe hebben we veel positieve input gehad van collegae, maar ook van de industrie en ik kijk natuurlijk uit naar het eigenlijke congres om te zien hoe het één en ander uitpakt. Uiteindelijk zijn het de bezoekers die een eindoordeel moeten geven over de 39e Voorjaarsdagen, maar wat de Voorjaarsdagencommissie betreft kan het eigenlijk al niet meer misgaan."

Voor meer informatie over de Voorjaarsdagen:
www.voorjaarsdagen.org

Prijzen loterij Maand van het chippen uitgereikt

Berichten en verslagen

Uit de bijna 12.000 aanvragen voor registratie die naar aanleiding van de 'Maand van het chippen' bij de Nederlandse Databank Gezelschapsdieren (NGD) zijn binnengekomen, heeft de algemeen directeur van de KNMvD, Herman Geertsen, onlangs twee winnende registratieformulieren getrokken. De prijswinnaars, zowel de eigenaar van het voor registratie aangemelde dier als de dierenarts, die de transponder heeft ingezet en registratie heeft verzorgd, reageerden enthousiast. In de praktijk in Grootebroek kregen eigenaresse Rowena Schippers en dierenarts Bert Hazelaar van dierenkliniek Stede Broec van NDG-secretaris Hans van Herpen een digitale fotocamera uitgereikt. In Hendrik-Ido-Ambacht ontvingen katteneigenaar Hans Breedveld en dierenarts Van Erk de digitale fotocamera uit handen van NDG-bestuurslid Leen den Otter. De jonge katten Djino en Boef, zich nergens van bewust, zaten nog rustig thuis, hun capriolen worden ongetwijfeld vanaf nu constant op de gevoelige plaat vastgelegd. Dierenarts Bert Hazelaar grapte dat het eigenlijk niet verwonderlijk was dat zijn praktijk in de prijzen gevallen was, gezien het grote aantal registratieformulieren die regelmatig de praktijk uitgaan. 'Chippen en registreren is in deze praktijk bijna net zo vanzelfsprekend als het verzinnen van een naam voor het huisdier.' En daar sluiten de organisatoren van de 'Maand van het chippen' *www.dierenchip.nl* zich van harte bij aan.

Katteneigenaar Hans Breedveld ontvangt als een van de winnaars van de 'Maand van het chippen' loterij een fraaie digitale camera uit handen van NDG-bestuurslid Leen den Otter. Ook dierenarts Van Erk (links op de foto) is in de prijzen gevallen.

Door het ingestuurde NDG-registratieformulier vielen zowel katteneigenaar Rowena Schippers als ook dierenkliniek Stede Broec in de prijzen. Dierenarts Hazelaar ontvangt daarom uit handen van NDG-secretaris Hans van Herpen een fraaie digitale camera.

Wijzigingen speciale noodslachting per 1 januari 2006

Hugo de Groot

Op 1 januari 2006 is een start gemaakt met het invoeren van de inhoud van het hygiënepakket. De voorwaarden voor de noodslachting buiten het slachthuis van als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren zijn gewijzigd. Deze voorwaarden staan beschreven in Verordening (EG) 853/2004 (kader 1). Voor een speciale noodslachting komen alleen dieren in aanmerking welke *gezond* zijn en om *welzijnsredenen* niet levend naar het slachthuis vervoerd kunnen worden, vanwege een ongeval of vanwege een direct gevaar voor de omgeving. Deze op de boerderij gedode en verbloede dieren dienen vergezeld te gaan van de 'verklaring voor speciale noodslachting'. De dierenarts voert, op verzoek van de houder van het dier, de levende keuring uit en legt de bevindingen vast op de verklaring.

De Verordening (EG) nr. 854/2004 regelt dat dieren die ziekteverschijnselen van systeemziekten of sterke vermagering vertonen, niet meer voor menselijke consumptie mogen worden geslacht (kader 2). Dit geldt ook voor dieren die lijden aan een ziekte of aandoening die op mensen kan worden overgedragen door contact met of het eten van het vlees. De dieren mogen wel worden gedood maar moeten ongeschikt worden verklaard voor menselijke consumptie.

Inhoud van de 'verklaring voor speciale noodslachting'

De eigenaar of houder van het dier in nood verklaart waarom hij / zij de dierenarts heeft gevraagd het dier te doden. De eigenaar of houder heeft de primaire verantwoordelijkheid met betrekking tot volksgezondheid en aangifteplichtige ziekten, en behoort te weten of er door of namens hem diergeneesmiddelen aan het dier zijn toegediend. Door ondertekening van de volledig en naar waarheid ingevulde verklaring neemt de eigenaar of houder de verantwoordelijkheid dat er geen reden is om aan te nemen dat het dier ongeschikt is voor humane consumptie.
De dierenarts voert de levende keuring uit en legt de bevindingen vast. Indien de dierenarts middelen heeft toegediend worden deze in de verklaring opgenomen. De dierenarts geeft het tijdstip en de wijze van doden aan en verklaart dat

Kader 1

Verordening (EG) nr. 853/2004; Bijlage III: Specifieke voorschriften;
Sectie I: Vlees van landbouwhuisdieren gehouden hoefdieren
Hoofdstuk VI: Noodslachtingen buiten het slachthuis.

Exploitanten van levensmiddelenbedrijven moeten erop toezien dat vlees van als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren waarbij een noodslachting buiten het slachthuis is uitgevoerd, alleen voor menselijke consumptie kan worden aangewend indien aan de volgende voorwaarden voldaan is.

1. Een voor het overige gezond dier moet een ongeval gehad hebben waardoor het om welzijnsredenen niet naar het slachthuis kon worden vervoerd.
2. Een dierenarts dient een antemortemkeuring van het dier te verrichten.
3. Het geslachte en verbloede dier is zonder nodeloos uitstel onder hygiënische omstandigheden naar het slachthuis vervoerd. Maag en darmen mogen ter plaatse onder toezicht van de dierenarts worden verwijderd, evenwel zonder verdere uitslachting. Verwijderde ingewanden moeten het geslachte dier naar het slachthuis vergezellen, en worden aangeduid als afkomstig van dat dier.
4. Indien er tussen de slacht en de aankomst bij het slachthuis meer dan twee uur verstrijkt, moet het dier gekoeld worden. Actieve koeling is niet nodig wanneer de weersomstandigheden dit toelaten.
5. Een verklaring van de exploitant van het levensmiddelenbedrijf die het dier heeft gefokt, waarin de identiteit van het dier, de toegediende geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik of andere behandelingen die het dier heeft ondergaan, de data van toediening of behandeling en wachttijden zijn vermeld, dient het naar het slachthuis gebrachte geslachte dier te vergezellen.
6. Een verklaring van de dierenarts waarin het gunstige resultaat van de antemortemkeuring, de datum en het tijdstip van en de reden voor de noodslachting, naast de aard van de door de dierenarts op het dier toegepaste behandeling zijn vermeld, dient het naar het slachthuis gebrachte geslachte dier te vergezellen.
7. Het geslachte dier dient geschikt te zijn bevonden voor menselijke consumptie na een overeenkomstig Verordening (EG) nr. 854/2004 in het slachthuis verrichte postmortemkeuring, inclusief eventuele extra tests in geval van een noodslachting.
8. Exploitanten van levensmiddelenbedrijven dienen eventuele instructies van de officiële dierenarts na de postmortemkeuring over het gebruik van het vlees op te volgen.
9. Exploitanten van levensmiddelenbedrijven mogen vlees van dieren waarbij een noodslachting is uitgevoerd, niet op de markt brengen tenzij het een speciaal gezondheidsmerk draagt, dat niet verward kan worden met het gezondheidsmerk aangebracht overeenkomstig Verordening (EG) nr. 854/2004 of het identificatiemerk als bedoeld in bijlage II, sectie I, van deze verordening. Zulk vlees mag alleen op de markt worden gebracht in de lidstaat waar de slacht plaatsvindt en met inachtneming van de nationale wetgeving.

Kader 2

Verordening (EG) nr. 854/2004; Bijlage I: Vers vlees;
Sectie II: Maatregelen naar aanleiding van controles
Hoofdstuk III: Beslissingen met betrekking tot levende dieren.

4. Dieren die lijden aan een ziekte of aandoening die op dieren of mensen kan worden overgedragen door contact met of het eten van het vlees, en meer algemeen dieren die klinische symptomen van systemische ziekten of sterke vermagering vertonen, mogen niet voor menselijke consumptie worden geslacht. Deze dieren moeten afzonderlijk worden gedood, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat andere dieren of karkassen niet verontreinigd worden, en ongeschikt voor menselijke consumptie worden verklaard.

er geen bezwaren zijn tegen het in keuring nemen van het in nood gedode dier. De dierenarts ondertekent de volledig en naar waarheid ingevulde verklaring. Met de verklaring wordt de Voedsel en Warenautoriteit in de gelegenheid gesteld tot het nemen van een juiste keuringsbeslissing.

Wel doden maar geen verklaring afgeven.

De praktiserend dierenarts die op verzoek van de eigenaar een dier heeft gedood mag *geen verklaring* afgeven indien de dieren klinische symptomen van systemische ziekten of sterke vermagering vertonen dan wel lijden aan een ziekte of aandoening die op dieren of mensen kan worden overgedragen door contact met of het eten van het vlees. Deze dieren mogen immers niet voor menselijke consumptie worden geslacht. Indien de hulp van de praktiserend dierenarts is ingeroepen neemt deze de beslissing met betrekking tot het levende dier.

Bestellen

De 'verklaring voor speciale noodslachting' is inhoudelijk niet gewijzigd en blijft voor praktiserende dierenartsen te verkrijgen bij de KNMvD. De bestelling kunt u plaatsen: per fax 030 6348909, per e-mail: *bestellingen@knmvd.nl* of via de website: *www.knmvd.nl* onder de rubriek praktijkzaken via besteldienst.

Hugo de Groot is senior beleidsmedewerker veterinaire zaken bij de KNMvD

WAO maakt plaats voor WIA

De media staan de laatste weken bol over de nieuwe (basis)verzekering voor ziektekosten, die per 1 januari van dit jaar is ingevoerd. En dat terwijl tegelijkertijd een andere wetswijziging van kracht is geworden, die beduidend forsere (financiële) gevolgen met zich mee kan brengen: de WIA, wat staat voor 'Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen'. Mede door de geringe media-aandacht weten maar weinig mensen dat bij deze opvolger van de WAO de kans beduidend kleiner wordt dat iemand 'volledig arbeidsongeschikt' wordt verklaard en dat bovendien de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten die nog wel in aanmerking komen voor een sociale uitkering doorgaans een geringer bedrag van 'Vadertje Staat' ontvangen dan nu het geval is.

De overheid wil met de vervanging van de WAO door de WIA het aantal langdurig arbeidsongeschikten terugdringen. Daartoe zijn enkele maatregelen getroffen die – net als bij de oude WAO – werkgevers moeten stimuleren er alles aan te doen om gedeeltelijk arbeidsongeschikt geraakte medewerkers aan het werk te helpen of te houden. En die bij werknemers moet bevorderen dat zij ondanks hun 'handicap' hun arbeidscapaciteit zoveel mogelijk benutten en zo snel en zo veel mogelijk weer aan het werk gaan. Gebeurt dat niet, dan kan dat financiële consequenties hebben.

Hoe werkt de nieuwe wet?

In de WIA staat het 'werken naar vermogen' voorop. Het gaat er niet langer om wat de werknemer niet meer aan werkzaamheden kan verrichten, maar juist om wat deze nog wel kan doen. Wie geheel arbeidsongeschikt is (80% of meer) krijgt een solide uitkering, die doorgaans hoger is dan nu het geval is. Werknemers die voor een lager percentage arbeidsongeschikt zijn verklaard, krijgen een uitkering, die beduidend lager is ten opzichte van de huidige situatie. Wie meer werkt, wordt daarvoor beloond in de vorm van een hogere aanvullende wettelijke uitkering; wie de pech heeft door zijn mate van arbeidsongeschiktheid geen werk te vinden, kan er fors in inkomen op achteruit gaan. Zover zelfs dat de armoedegrens bereikt kan worden.
Werkgevers houden de plicht het loon van hun arbeidsongeschikte werknemers maximaal twee jaar lang door te betalen: 100 procent in het eerste jaar; 70 procent in het tweede jaar. Na twee jaar vindt een entreekeuring plaats, de zogeheten 'Poortwachtertoets', waarbij de mate van arbeids(on)geschiktheid wordt vastgesteld. Wat wel is veranderd ten opzichte van de nieuwe WAO, is dat niet langer een onderscheid wordt gemaakt tussen arbeidsongeschiktheidsklassen maar dat er verschil wordt gemaakt tussen enerzijds volledig en duurzaam arbeidsongeschikten (80 tot 100 procent) en gedeeltelijk arbeidsgeschikten anderzijds, waarbij laatstgenoemde groep bovendien in tweeën wordt gesplitst: minder dan 35 procent arbeidsongeschikt en 35 tot 80 procent arbeidsongeschikt.

Volledig en duurzaam arbeidsongeschikt

Wanneer een werknemer volledig en duurzaam arbeidsongeschikt wordt verklaard (80 tot 100 procent), kan deze aanspraak maken op een uitkering in het kader van de IVA-regeling (Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsonge-

schikten), die wordt uitgevoerd door de UWV (Uitkeringsinstituut Werknemersverzekeringen). De uitkering bedraagt 70 procent van het laatstgenoten salaris tot het jaar dat de werknemer 65 jaar oud wordt.

Gedeeltelijk arbeidsongeschikt (35 tot 80 procent)
Gedeeltelijk arbeidsongeschikten (35 tot 80 procent) vallen onder de WGA: Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten. Hoe meer men werkt, hoe hoger de aanvullende (vervolg)uitkering. Werkt de werknemer niet, dan bedraagt zijn uitkering 70 procent van het laatstverdiende loon met een maximum van 43.770 euro. Werkt hij wel, dan krijgt hij bovenop het met werken verdiende loon als 'bonus' 70% van het verschil tussen zijn oude en zijn nieuwe loon. De duur van deze uitkering is in eerste instantie afhankelijk van de leeftijd van de werknemer, maar zal op termijn gerelateerd worden aan zijn arbeidsverleden. Na deze loongerelateerde fase krijgen werknemers een loonaanvulling indien men meer dan de helft van de zogeheten restverdiencapaciteit benut of een lagere vervolguitkering, die gerelateerd is aan het minimumloon, bij een benutte restcapaciteit van minder dan 50 procent.

Minder dan 35 procent arbeidsongeschikt
Wanneer een werknemer voor minder dan 35 procent arbeidsongeschikt wordt verklaard, dan heeft men in het vervolg niet langer recht op een wettelijke uitkering. De betreffende man of vrouw blijft dan in dienst van de werkgever, die verplicht blijft zijn of haar salaris door te betalen. In onderling overleg zal gezocht worden naar mogelijkheden voor aangepast werk.

Rekenvoorbeelden
Enkele voorbeelden maken duidelijk hoe ingrijpend de financiële gevolgen van de nieuwe wetgeving kunnen zijn voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Een 40-jarige werknemer met een jaarsalaris van 30.000 euro die voor de helft arbeidsgeschikt is verklaard, valt na twee jaar loondoorbetaling in zijn eerste twee WIA-jaren terug op een loongerelateerde uitkering van 78 procent van het laatstgenoten salaris. Vanaf het vierde jaar is dat nog maar 60 procent, mits hij zijn restcapaciteit voor de helft of meer benut. Bedraagt de restcapaciteit een kwart, dan valt hij terug tot 32 procent van het inkomen en bij geen aanvullend werk zelfs tot 19 procent. Naarmate het salaris hoger was, wordt het inkomensverlies groter, vooral vanaf het maximale SV-loon (momenteel 43.770 euro). Wanneer de hierboven genoemde werknemer het dubbele zou verdienen, valt hij bij een voor de helft benutte restcapaciteit in het derde en vierde verzuimjaar terug tot 59 procent van zijn/haar laatste inkomen en daarna tot 41procent en bij een totaal onbenutte restcapaciteit zelfs tot 51, respectievelijk 10 procent(!).
Jaarlijks raken vele tienduizenden Nederlanders arbeidsongeschikt en belanden na twee jaar ziektewet in de WAO/WIA. Een gebeurtenis die niet alleen ingrijpende gevolgen heeft voor het leven van de persoon in kwestie en voor zijn eventuele partner en kinderen of – indien thuiswonend – zijn ouders, maar zoals uit het bovenstaande blijkt ook voor de financiële situatie. Dit doemscenario is echter te voorkomen: door via een speciale verzekering zelf voor een aanvulling op dit zogeheten 'WGA-hiaat' te zorgen. Dat kost weliswaar geld aan verzekeringspremie, maar dat bedrag is slechts een fractie van de financiële aanvulling die u krijgt in geval u onverhoopt arbeidsongeschikt zou raken. Voor elk van de hierboven genoemde vormen van arbeidsongeschiktheid zijn er speciale polissen op de markt. Deze polissen kunnen individueel afgesloten worden of – hetgeen vaak gunstiger is – collectief via de werkgever.

Wat te doen?
De WIA is een regeling voor werknemers. Ondernemers kunnen zich via een aparte arbeidsongeschiktheids verzekering indekken tegen de financiële gevolgen van het langdurig uit de roulatie raken. Toch kunnen ondernemers iets voor hun personeel betekenen: door hen een collectieve verzekering aan te bieden. Daarbij kan worden volstaan met het louter het aanbieden van de voorziening – met als voordeel de vaak voordeliger premie voor het personeel – of in het kader van de secundaire arbeidsvoorwaarden zelf een bedrag hieraan meebetalen.
Door de nieuwe wetgeving worden voor werknemers de financiële gevolgen bij langdurige arbeidsongeschischiktheid groot. Voor verder advies kunt u zich wenden tot uw tussenpersoon. Ook kunt u terecht op de website van verzekeraar Avéro Achmea - *www.averoachmea.nl* - waar u onder andere een hulpmiddel vindt waarmee u aan de hand van leeftijd en jaarsalaris kunt uitrekenen wat uw terugval in inkomen is bij welk arbeidsongeschiktheidspercentage en/of benutte restcapaciteit.

Dit artikel kwam tot stand in samenwerking met Avéro Achmea

De veranderingen van de nieuwe diergeneesmiddelenregelgeving voor leveranciers van diergeneesmiddelen

Frederik Schutte

In de vorige editie van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde hebben De Groot en Van Herten uiteengezet wat de consequenties zijn van het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en de nieuwe Diergeneesmiddelenregeling voor de practicus. In dit artikel zal worden beschreven wat de veranderingen zijn voor leveranciers van diergeneesmiddelen. Deze veranderingen hebben ook gevolgen voor de beschikbaarheid van diergeneesmiddelen en daarmee op de praktijk van de dierenarts.

Registratie van diergeneesmiddelen

Voordat een diergeneesmiddel op de markt mag worden gebracht, dient het te worden geregistreerd. Hierop geldt een aantal uitzonderingen, zoals homeopathische diergeneesmiddelen die zijn opgenomen in een lijst en bepaalde middelen voor aquariumvissen, terrariumdieren, kooivogels, postduiven en kleine knaagdieren die niet bedrijfsmatig worden gehouden. Bepaalde diergeneesmiddelen kunnen voor de gehele Europese Unie worden toegelaten door het Europees Bureau voor de geneesmiddelenbeoordeling (EMEA) in Londen (via de zogenaamde centrale procedure). Voor Nederland (de nationale procedure) dient een aanvraag tot registratie van diergeneesmiddelen te worden ingediend bij het Bureau Diergeneesmiddelen (BD). Het BD bereidt het dossier voor ten behoeve van de Commissie Registratie Diergeneesmiddelen (CRD), die de Minister over de registratie adviseert. Het onderzoek dat nodig is voor de beoordeling van de aanvraag wordt verricht door drie instituten, het Rikilt, RIVM of CIDC-Lelystad. Tot zover geen veranderingen.

Wederzijdse erkenningsprocedure

Het dossier van de aanvraag moet worden ingericht volgens Europees model. Indien de aanvraag al door een registratieautoriteit uit een andere EU-lidstaat in behandeling is genomen of beoordeeld, zal het BD de aanvraag niet in behandeling nemen. Richtlijn 2004/28 schrijft voor dat geval de wederzijdse erkenningsprocedure voor. Deze procedure is bedoeld om een volledige harmonisatie van de beoordeling van diergeneesmiddelen in de EU te bereiken. Op grond van deze procedure wordt het dossier voorgelegd aan een Europese coördinatiegroep, dat functioneert onder auspiciën van EMEA. Eén lidstaat treedt daarbij op als referentielidstaat en stelt het beoordelingsrapport op. De overige lidstaten waar de aanvraag is ingediend, dienen dit beoordelingsrapport goed te keuren. Alleen op basis van mogelijke ernstige risico's voor de gezondheid van mens, dier of voor het milieu, kan een lidstaat zijn goedkeuring onthouden. Als er geen overeenstemming kan worden bereikt binnen de coördinatiegroep, treedt een arbitrageprocedure in werking binnen het CVMP (Comité voor diergeneesmiddelen, ressorterend onder EMEA). Het CVMP stelt een advies op waarna de Commissie een definitief besluit neemt dat door de lidstaten dient te worden opgevolgd.

Registratie van generieke producten

Als een diergeneesmiddel eenmaal is geregistreerd, is het onder omstandigheden mogelijk een registratie aan te vragen voor een generieke versie van dit diergeneesmiddel. Dit kan alleen op basis van toestemming van de registratiehouder of na het verstrijken van een bepaalde termijn waarbinnen de registratiehouder van het oorspronkelijke diergeneesmiddel wordt beschermd tegen het gebruik van zijn dossier. De beschermingstermijn is acht jaar na de eerste registratie, met dien verstande dat een generiek middel niet binnen tien jaar na eerste registratie op de markt mag worden gebracht. Deze termijn van tien jaar kan worden verlengd indien het een diergeneesmiddel betreft dat is geregistreerd voor bijen of vissen (beschermingstermijn is dan 13 jaar), of indien binnen vijf jaar na registratie uitbreiding van het aantal voedselproducerende doeldieren is verleend en het een werkzame stof betreft waarvoor nog geen maximum residulimiet was vastgesteld (beschermingstermijnverlenging met een jaar per toegevoegd doeldier, met een maximum van drie). Na het verstrijken van de beschermingstermijn kan de aanvrager verwijzen naar het moederdossier en hoeft deze geen klinische proeven en dergelijke te verrichten.

Parallelimport

Het is onder omstandigheden mogelijk om een diergeneesmiddel dat in een andere EU-lidstaat is geregistreerd, in Nederland te verhandelen. Hoofdregel is dat een diergeneesmiddel moet zijn geregistreerd voordat het in Nederland op de markt mag worden gebracht. Diergeneesmiddelen, geregistreerd in een andere EU-lidstaat, kunnen van het BD een zogenaamde parallelimportregistratie krijgen. Daarbij dient de aanvrager aan te tonen dat het diergeneesmiddel is betrokken uit een andere EU-lidstaat, gelijk of nagenoeg gelijk is aan een diergeneesmiddel dat in Nederland is geregistreerd en is vervaardigd door dezelfde (of daaraan gelieerde) fabrikant als het in Nederland geregistreerde product. Indien de registratie is verleend, dient de registratiehouder de houder van de oorspronkelijke registratie in kennis te stellen.
Bij wijze van uitzondering is het onder toepassing van de cascade mogelijk een in een andere EU-lidstaat geregistreerd diergeneesmiddel in te voeren en toe te passen (zie het artikel van De Groot en Van Herpen). Het kan dan echter niet gaan om een diergeneesmiddel dat in Nederland is geregistreerd.

Duur van de registratie

Nieuwe registraties worden verleend voor de duur van vijf jaar, waarna een verlenging moet worden aangevraagd. Indien een diergeneesmiddel al een keer is verlengd, dan geldt de registratie voor onbepaalde tijd en volstaan de verplichtingen van farmacovigilantie (zie hieronder). Na registratie van een diergeneesmiddel moet dit in principe binnen drie jaar op de markt worden gebracht. Indien de registratiehouder dit nalaat, vervalt de registratie. Dat geldt ook wanneer

een diergeneesmiddel gedurende een periode van drie jaar niet op de markt wordt gebracht. Op deze regel (de zogenaamde sunset clause) zullen de nodige uitzonderingen worden gemaakt, bijvoorbeeld voor middelen die zijn geregistreerd voor bedrijfsgebonden ziekten en alleen in geval van uitbraken mogen worden toegepast.

Verplichtingen nadat de registratie is verleend

Nadat de registratie is verleend, heeft de registratiehouder een aantal verplichtingen. Dit betreft ondermeer het opvolgen van gemelde bijwerkingen (farmacovigilantie of diergeneesmiddelenbewaking) en voorwaarden rond aanprijzing.

Farmacovigilantie of diergeneesmiddelenbewaking

De registratiehouder dient een systeem op te zetten waarin meldingen van ongewenste bijeffecten van diergeneesmiddelen worden geadministreerd en opgevolgd. Ongewenste bijeffecten hebben niet alleen betrekking op bijwerkingen bij dieren, maar ook op bijwerkingen bij mensen, onvoldoende werkzaamheid of off-label use. Meldingen kunnen binnenkomen van dierenartsen of het BD. Indien het een melding van een vermoedelijke ernstige bijwerking bij een dier of een bijwerking bij de mens betreft, dient de registratiehouder onmiddellijk en uiterlijk binnen 15 dagen melding daarvan te doen bij het BD en maatregelen te nemen. Meldingen aan het BD dienen voortaan elektronisch te geschieden. Op deze wijze kan de informatie effectief onder de Europese autoriteiten worden uitgewisseld. Daarnaast dienen alle meldingen te worden opgenomen in een periodieke rapportage aan het BD. Nadat een diergeneesmiddel is geregistreerd, dient deze rapportage iedere zes maanden te worden opgesteld. Na verloop van tijd wordt de frequentie minder en vindt de rapportage om de drie jaar plaats. Met deze periodieke rapportages kunnen de registratieautoriteiten de werking van diergeneesmiddelen goed monitoren. Om die reden wordt het niet langer noodzakelijk geacht om iedere vijf jaar een volledige herbeoordeling van de registratie te verrichten. Het is daarbij wel van belang dat de praktijk geconstateerde bijeffecten aan de registratiehouder meldt. In voorkomende gevallen wordt de dierenarts daar op grond van de bijsluiter van een diergeneesmiddel toe verplicht. Een meldingsformulier is op internet beschikbaar bij de FIDIN (*www.fidin.nl*) of het BD (*www.brd.agro.nl*).

Aanprijzing

De Diergeneesmiddelenwet bevat de verplichting dat reclame voor diergeneesmiddelen altijd in overeenstemming dient te zijn met de registratiebeschikking. Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit legt een nieuw verbod op voor publieksreclame voor recept-diergeneesmiddelen. De FIDIN en KNMvD hebben in overleg met het ministerie van LNV dit nieuwe verbod verder uitgewerkt in de Code voor de Aanprijzing van Veterinaire Producten, het zelfreguleringsysteem van de branche, onder toezicht van de Commissie Aanprijzing Veterinaire Producten (CAVP). Op grond van de Code is reclame voor recept-diergeneesmiddelen uitsluitend toegestaan richting personen die vanuit hun professie dienen om te gaan met diergeneesmiddelen, zoals dierenartsen, apothekers, vergunninghouders voor het afleveren van diergeneesmiddelen, veehouders, beroepsmatige kennel- en manegehouders en geregistreerde fokkers. Om te kunnen toezien dat aanprijzingen van recept-diergeneesmiddelen tot deze professionals is beperkt, is een lijst vakbladen en vakbeurzen opgesteld waarbinnen het maken van reclame is toegestaan. De aangepaste Code met toelichting, inclusief de lijst met vakbladen en vakbeurzen, is te vinden op de website van de FIDIN (*www.fidin.nl*).
Het verbod van publieksreclame voor recept-diergeneesmiddelen raakt niet alleen de leveranciers van diergeneesmiddelen. Ook dierenartsen dienen zich bewust te zijn dat het niet langer is toegestaan om folders over recept-diergeneesmiddelen in de wachtkamer te leggen of op internet richting particuliere klanten reclame te maken voor aanbiedingen van bijvoorbeeld vaccinatie- of ontwormingsprogramma's, met vermelding van merknamen. Overtredingen van dit verbod kunnen worden aangekaart bij de CAVP.

Afleveren van diergeneesmiddelen

Voor het afleveren van diergeneesmiddelen is een vergunning nodig, met uitzondering van niet-receptplichtige diergeneesmiddelen voor gezelschapsdieren (uitzondering voor de dierenspeciaalzaak). Op dit moment is het afleveren van recept-diergeneesmiddelen voorbehouden aan dierenartsen en apothekers. Dat zal per 1 januari 2007 wijzigen. De enige wijzigingen van dit moment betreffen verdergaande administratieverplichtingen voor een volledige tracking & tracing. Verder zijn de voorwaarden voor het magistraal bereiden van diergeneesmiddelen aangescherpt.

Magistrale bereiding

Het is dierenartsen alleen toegestaan om met gebruik van grondstoffen een diergeneesmiddel magistraal te bereiden indien voor de behandeling van een dier geen diergeneesmiddel in Nederland beschikbaar is, noch een humaan geneesmiddel of een in een andere EU-lidstaat geregistreerd diergeneesmiddel kan worden toegepast. In geval van diergeneeskundige noodzaak kan onder dergelijke uitzonderlijke omstandigheden voor één of een klein aantal dieren grondstoffen worden ingezet. In de nieuwe regelgeving worden eisen gesteld aan de lokaliteit waar de magistrale bereiding plaatsvindt, zoals hygiëne- en klimaatbeheersingsvoorwaarden. Verder dient de toepassing plaats te vinden door de dierenarts zelf of door een persoon die onder zijn directe verantwoordelijkheid valt.

Conclusie

Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en de nieuwe Diergeneesmiddelenregeling dragen bij aan de overzichtelijkheid van de regelgeving. Om de diergeneesmiddelenwetgeving echt overzichtelijk te maken en te ontdoen van een aantal aanvullende puur nationaal gestelde voorschriften, zal de Diergeneesmiddelenwet moeten worden herzien. Dit is voorzien voor na 2007. Laat dat het moment zijn om het aantal voorschriften te beperken tot het hoogst noodzakelijke.

Mr. drs. J.F. Schutte werkt voor Brabers & Partners en is adviseur van de FIDIN

Alternatieven voor castratie bij fretten

Verkregen resultaten en oproep voor medewerking in de toekomst

Nico Schoemaker, Andrea Kuijten en Hanneke Moorman

Chirurgische castratie speelt hoogstwaarschijnlijk een zeer belangrijke rol bij het ontstaan van bijniertumoren bij fretten. Sinds twee jaar wordt daarom, bij de afdeling Vogels en Bijzondere Dieren van de Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren in Utrecht, onderzoek gedaan naar alternatieven voor castratie bij fretten. In onderstaand artikel wordt u op de hoogte gebracht van de resultaten tot nu toe en wordt u gevraagd om bij te dragen aan vervolgonderzoek.

Het gebruik van proligeston bij vrouwelijke fretten

Twee jaar geleden is op de najaarsdag voor het eerst voorgesteld om proligeston (Delvosteron®) te gaan gebruiken als alternatief voor chirurgische castratie bij vrouwelijke fretten. Deze prikpil werd al jaren, tot volle tevredenheid, gebruikt in Engeland. Voor dit onderzoek waren enkele honderden fretten nodig waarbij de eigenaar zelf mocht beslissen of ze bij hun fret de prikpil zouden gebruiken, of dat zij toch voor de chirurgische vorm van loopsheidpreventie kozen. Het geringe aantal fretten dat aangeboden is (slechts zeventig fretten in twee jaar tijd), heeft ertoe geleid dat wij gestopt zijn met dit onderzoek. Ondanks dit geringe aantal fretten, is uit het onderzoek naar voren gekomen dat proligeston toch niet het middel van de toekomst is. De helft van de eigenaren van 28 fretten die proligeston hadden gekregen waren niet tevreden over het middel. Bijna eenderde van de fretten had meerdere injecties per jaar nodig (tot wel drie). Daarnaast werd een aantal fretjes schijnzwanger vlak voordat de proligeston uitgewerkt was. Dit uitte zich in onacceptabel agressief gedrag waardoor de fretjes alsnog chirurgisch gecastreerd werden. Als eigenaren tevreden zijn over het gebruik van proligeston is er geen reden om hier mee te stoppen. De gegevens zullen echter niet meer gebruikt worden.

Het gebruik van een hormoonimplantaat bij mannelijke fretten

In het afgelopen jaar heeft onderzoek plaatsgevonden naar de effectiviteit van een GnRH-implantaat als alternatief voor castratie bij mannelijke fretten. Hierbij is gekeken naar het effect van dit implantaat op de spermatogenese, plasma testosteronconcentraties, het gedrag van de fretjes en hun lichaamsgeur. Bij de onderzoeksfretten bleek dat de testosteronconcentraties zich in het bloed, net als bij chirurgisch gecastreerde fretten, onder de detectielimiet bevonden. Een panel van 86 vrijwilligers gaf aan dat de geur van fretten met een GnRH-implantaat het minst onaangenaam was, zelfs minder dan dat van gecastreerde fretten. Bij een gedragsstudie kwam naar voren dat ook het gedrag van de fretjes met een hormoon-implantaat het meest gezeglijk was. Uiteindelijk bleek ook dat de spermatogenese in de testis van de fretjes met het GnRH-implantaat afwezig was. Deze resultaten zijn zo gunstig dat dit onderzoek voortgezet wordt bij particulier gehouden fretjes.

Onderzoek bij particulier gehouden fretjes

Het onderzoek naar het gebruik van GnRH-implantaten als alternatief voor chirurgische castratie bij particulier gehouden fretjes zal in samenwerking met drs. J. Moorman-Roest (Dierenkliniek 'Brouwhuis' te Helmond) plaatsvinden.

Mannelijke fretten

Voor het onderzoek komen fretjes die in 2005 geboren zijn en nog niet gecastreerd zijn in aanmerking. Vanaf december kunnen de implantaten (zo groot als een transponder) geplaatst worden. In juni/juli 2006 moet een afspraak gemaakt worden voor de bepaling van de plasma testosteronconcentratie. Tijdens deze sessie zal tevens de omvang van de testikels opgenomen worden, welke klein behoren te zijn. Tevens zullen vragen gesteld worden over, onder andere, de geur en het gedrag van de fret in huis. Hoe lang de implantaten werkzaam zullen zijn is nog niet duidelijk. Wij gaan er momenteel vanuit dat ze minstens een jaar werkzaam zijn. In 2007 zal daarom extra aandacht aan het gedrag en de omvang van de testikels besteed moeten worden.

Vrouwelijke fretten

Ook bij vrouwelijke fretten willen wij het implantaat gaan gebruiken. Het is echter bekend dat bij vrouwelijke dieren een loopsheid opgewekt wordt direct na het plaatsen van het implantaat. Onderzoek, dat in 2003 uitgevoerd is in Hongarije, heeft echter aangetoond dat de loopsheid slechts een week aanhield. Wij kunnen ons voorstellen dat eigenaren dit als minder plezierig ervaren. Om te onderzoeken of de loopsheid te onderdrukken is krijgen de fretten vier dagen voordat het implantaat geplaatst wordt, een suspensie toegediend waaraan al dan niet een progestageen is toegevoegd. Aan de hand van vragen aan de eigenaar wordt geëvalueerd wat het effect van deze voorbehandeling was. Voor dit onderzoek hoeft geen bloed afgenomen te worden. Uiteraard is het wel belangrijk dat omvang van de vulva in de gaten gehouden wordt.

Mocht u eigenaren in uw praktijk hebben die interesse hebben voor dit onderzoek dan zouden wij het op prijs stellen als u contact opneemt met dr. N.J. Schoemaker of drs. J. Moorman-Roest.

Dr. Nico Schoemaker, Afdeling Vogels en Bijzondere Dieren, Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren, Universiteit Utrecht, e-mail: N.J.Schoemaker@vet.uu.nl

Drs. J. Moorman-Roest, Dierenkliniek 'Brouwhuis', Rivierensingel 730, 5704 NZ Helmond, tel.: 0492-515977, http://www.frettenkliniek.nl

Assistentes verbeelden gezonde toekomst

Voor de vierde keer vond dit jaar de fotowedstrijd voor dierenartsassistentes plaats. Ditmaal was het thema 'Samen met Pfizer op weg naar een gezonde toekomst'. De deelnemers stuurden tal van zowel ludieke, als vertederende beelden in. De jury ontving weer veel foto's en was enthousiast over de creativiteit. "Geweldig hoe mensen hun dagelijkse werk aan het thema toekomst relateren", reageert jurylid Henk Markerink van Pfizer. "De één maakt een realistische sfeerfoto, de ander laat z'n fantasie de vrije loop. Vanwege de vele ludieke foto's, hebben we besloten naast vier regioprijzen, ook een creativiteitsprijs uit te loven."
De extra prijs werd toegekend aan het 'stripverhaal' van DAP Ell, met een persiflage op een toekomst zonder wormen. De vier andere winnende praktijken zijn:

- DAP Zuidwest Drenthe, met een sfeervolle foto van een zonnige toekomst;
- Groepspraktijk Dierenartsen Tilburg Diessen, met gezond jong talent in de stal;
- Dierenkliniek Hellendoorn, met de vertolking van een gezonde start van pril leven;
- DAP De Rijp, met een ludieke doorkijk naar de toekomstige dierenartspraktijk.

De prijswinnaars hebben inmiddels een oorkonde ontvangen en de winnaars van de regioprijs bovendien een diner voor de hele praktijk.

Winnaar regio Oost: Dierenkliniek Hellendoorn

Winnaar regio Noord: DAP Zuidwest Drenthe

Winnaar regio Zuid: Groepspraktijk Dierenartsen Tilburg Diessen

Winnaar regio West: DAP De Rijp

Winnaar creativiteitsprijs: DAP Ell

Uitspraken CAVP

Uitspraak CAVP inzake onderzoeksgegevens bij productvergelijking

In augustus 2005 ontving de CAVP van een bedrijf de klacht dat een concurrent zijn middel tegen mastitis bij runderen en varkens aanprees met behulp van een vergelijking met een product van de klager zonder een controleerbare bronvermelding.

Desgevraagd weigerde de concurrent het genoemde rapport ter beschikking te stellen; hij stuurde een verkorte versie met veel doorhalingen naar de klager en bood klager inzage aan in het volledige rapport, ter zijner kantore.
De CAVP oordeelde dat bij bronvermeldingen in een aanprijzing sprake moet zijn van openbare algemeen toegankelijke gegevens. Zij komt daarbij tot de conclusie dat als de bronnen een vertrouwelijk karakter hebben, men deze in aanprijzingen niet kan gebruiken. Zéker niet als de aanprijzing vergelijkende reclame bevat.
De CAVP veroordeelde de beklaagde partij tot hetzij afgifte van het volledige bronnenmateriaal, hetzij stopzetting van het gebruik van de betreffende aanprijzingen.
De kosten van de procedure dienen te worden betaald door de veroordeelde partij.

Uitspraak CAVP inzake misleidende vergelijking van stabiliteit

Aan de CAVP is in oktober 2005 een klacht voorgelegd over een advertentie waarin de stabiliteit van het aangeprezen product - een via drinkwater of melk toe te dienen antibacterieelmiddel - wordt vergeleken met de stabiliteit van een geanonimiseerd concurrerend product, aangeduid als 'merk X'.

De klager stelt allereerst dat met het product 'merk X', onmiskenbaar zijn product wordt bedoeld, hetgeen door de aangeklaagde adverterende partij niet wordt ontkend. Vervolgens gaat de klagende partij in op de stabiliteitsvergelijkingen, die gunstig uitvallen voor het aangeprezen product. Te weten 72 uur versus 24 uur in drinkwater; 72 uur versus drie uur in melk; 24 uur versus 'onbekend' in brijvoer. De klagende partij stelt dat deze vergelijkingen ten onrechte suggereren dat zijn product (merk X) minder stabiel zou zijn dan het aangewezen product. De klagende partij voert aan voor het eigen product in een intern onderzoek weliswaar een houdbaarheid in drinkwater van 72 uur te hebben aangetoond maar desondanks een houdbaarheid van 24 uur te hebben geregistreerd. Hierbij is rekening gehouden met de in 2002 door het EMEA* geformuleerde aanbeveling, die inmiddels in april 2005 tot Richtlijn is verklaard: 'De aangegeven houdbaarheid van gemedicineerd drinkwater dient de 24 uur niet te overschrijden.' Ter zake van de houdbaarheid in melk achtte de klagende partij het ongewenst langer dan drie uur aan te houden. Tenslotte stelt de klagende partij dat er met de vermelding van brijvoer sprake is van publiciteit voor 'Off label' omdat de registratiebeschikking niet voorziet in deze vorm van toediening van het product.
De klagende partij eist stopzetting van de advertentie en rectificatie in de bladen waarin deze is verschenen.
In reactie voert de aangeklaagde partij aan dat het bij de gepubliceerde houdbaarheidstermijnen gaat om geregistreerde producteigenschappen. Verder wordt gesteld dat de EMEA-publicaties geen kracht van Wet hebben. Ter zake brijvoer verklaart de aangeklaagde partij dit te beschouwen als een toediening via drinkwater en wijst erop dat deze toediening ook wordt vermeld in de Positieve Lijst Diergeneesmiddelen voor IKB-Varkensbedrijven 2005.
De uitspraak van de CAVP luidde dat de klacht over de vergelijking van de houdbaarheidstermijnen in water en melk moet worden afgewezen. De weergegeven termijnen zijn namelijk conform de registratiebeschikkingen en mogen derhalve volgens de 'Code voor de Aanprijzing van Veterinaire Producten' worden gepubliceerd.
De klacht over de houdbaarheid in brijvoer wordt toegewezen omdat de Registratiebeschikking geen melding maakt van deze wijze van toediening. De CAVP veroordeelt de aangeklaagde partij tot onmiddellijke stopzetting van de vermelding van brijvoer in de advertentie.
Een rectificatie op dit punt acht de CAVP niet geboden.
De CAVP veroordeeld beide partijen tot betaling van de helft van de kosten van de procedure.

** EMEA = European Agency for the Evaluation of Medicinal Products*

Nieuwe mogelijkheid om te communiceren met eigenaren

Kynotrain Nederland introduceert speciaal voor dierenartsen een nieuwe mogelijkheid om te communiceren met de eigenaar. Peter Beekman van Kynotrain, de initiatiefnemer van dit project, vertelt wat de Ani-mails precies inhouden.

Wat zijn Ani-mails?

Veel dierenartsen hebben schitterende websites en voor hun klanten goede magazines en tijdschriften, die men mee kan nemen. Er zijn meerdere dierenbladen in de wachtkamer beschikbaar, maar toch wordt een groot gedeelte van de huisdierenbezitters niet of nauwelijks bereikt. Toch zien we een tendens dat iedereen met een huisdier op internet op zoek gaat naar zaken die met hun huisdier te maken hebben. Op deze manier probeert men al zelf een diagnose en een beleid voor behandeling vast te stellen. Eigenlijk is dit een zorgwekkende situatie omdat niet alle informatie van een goede kwaliteit is en omdat uiteraard niet iedereen precies weet hoe een goede diagnose gesteld kan worden. Ani-mails draait dit om. Het is een e-mail nieuwsbrief die eens per twee maanden verstuurd kan worden naar de klanten van dierenartsen met een e-mailadres. De informatie wordt door een redactieteam samengesteld en gaat over eigenlijk alles wat met een huisdier te maken heeft. Actuele zaken, seizoensgebonden onderwerpen maar ook dingen die eigenlijk het hele jaar door gelden.

Wat maakt Ani-mails zo bijzonder?
Iedere dierenarts krijgt uitgebreid de gelegenheid om het eigen gezicht van de praktijk aan de nieuwsbrief toe te voegen. Niet alleen in de vorm van de naam van de praktijk en het logo maar ook door de mogelijkheid om zelf praktijkinformatie en artikelen toe te voegen. Op deze manier wordt het als het ware een 'eigen' nieuwsbrief. Veel dierenartsen hebben al eens uitgebreid het maken van een nieuwsbrief overwogen, maar het ontbreekt vaak aan tijd. Op deze manier kan het wel. En als men een keer geen tijd heeft om zelf iets toe te voegen, gaat er toch een goede nieuwsbrief met veel informatie naar de klanten.

Hoe weten we dat de informatie 'goed' is?
De eindredactie wordt verricht door een dierenarts-specialist. Hij screent alle artikelen en past deze waarnodig aan. Verder geeft de redactie van Ani-mails geen beleidsadviezen. Het beleid van de praktijk kan zelf worden toegevoegd. Om een voorbeeld te geven: de redactie maakt een artikel over ontwormen van honden. Hierin komt alleen te staan waarom dit verstandig is. De dierenartsenpraktijk kan vervolgens zelf naast dit artikel zijn eigen adviezen toevoegen.

Hoe worden de e-mailadressen verkregen?
Iedere praktijk kan via een heel simpel menu zelf alle e-mailadressen invoeren. Bij het verzamelen van de adressen wordt de dierenarts uitgebreid ondersteund met folders, inschrijfformulieren en posters. Deze e-mailadressen worden overigens volledig beschermd. Ze worden nergens anders voorgebruikt dan voor het versturen van de nieuwsbrief.

Hoe zit het met reclame?
Natuurlijk wordt Ani-mails gesponsord, maar de informatie in de artikelen is echter volkomen neutraal. Ook hier kan iedere dierenarts een artikeltje naast plaatsen met zijn of haar eigen beleid. Er staan alleen banners van de sponsors op de site. De klanten moeten echter deze banners aanklikken om de informatie te zien. Dit gebeurt dus niet automatisch.

Wat zijn de kosten?
De kosten voor de praktijk bedragen 50 euro per nieuwsbrief (exclusief BTW). Het aantal e-mailadressen waarnaar de nieuwsbrief verstuurd wordt is onbeperkt. Voor de meeste dierenartsenpraktijken geldt dat zij inschatten binnen een jaar de meeste belangrijke adressen te hebben verzameld en ingevoerd. De nieuwsbrief verschijnt zesmaal per jaar. Ongeveer een maand voor verschijnen krijgen dierenartsen de onderwerpen te zien zodat zij daar hun eventuele eigen onderwerpen op kunnen aanpassen.

Kunnen dierenartsen ideeën aandragen?
Uiteraard, als er onderwerpen zijn waarover zij graag willen dat er artikelen over komen, dan hoeven zij dat alleen maar naar ons te mailen en wij zorgen ervoor. Op deze manier kan het een mooi interactief medium worden.

Waar kan men terecht voor meer informatie?
Dat kan bij de redactie en coördinatie van Ani-mails, telefoon 0165-381383, mobiel 06- 22780512 of per e-mail via *info@ani-mails.nl*

Dental Seminar voor Assistenten in dierentuin

Pascale Fuchs

Royal Canin organiseerde op 26 november jongstleden in Burgers Zoo te Arnhem een Dental Seminar voor dierenartsassistenten met interesse in tandheelkunde. De dagvoorzitter was tandheelkundig dierenarts Andries van Foreest, die al sinds jaar en dag tandheelkunde binnen de veterinaire praktijk stimuleert.

Het seminar was speciaal opgezet om assistenten praktische informatie te geven over de behandeling en begeleiding van tandheelkundige patiënten. Andries van Foreest doceerde de theorie op de voor hem zo gebruikelijke heldere manier. De vertaling naar de praktijk kwam van tandheelkundig assistent Ans van der Eijk. Ook zij heeft aan het begin gestaan van de introductie van tandheelkunde binnen de dierenartsenpraktijk en ziet een groeiend aanbod van tandheelkundige patiënten. Het behandelen van de dieren en het motiveren van eigenaren geeft veel voldoening. Ans heeft hiervoor een apart gebitsspreekuur opgezet. Een goed op elkaar ingespeeld team ziet niet op tegen moeilijke behandelingen, maar men moet zich wel bewust zijn van beperkingen en weten wanneer het beter is om door te verwijzen. Gedurende de dag werd benadrukt dat een professionele gebitsreiniging iets anders is dan 'even tandsteen verwijderen'. Kennis, ervaring, speciaal veterinair tandheelkundig gereedschap, preventie en patiëntenbegeleiding zijn allemaal hieraan gekoppeld.
Tandheelkundig dierenarts Frans Knaake (specialist in opleiding, lid EVDS) gaf een zeer interactieve lezing over veel voorkomende tandheelkundige problemen. Door middel van dia's werd gevraagd één of meerdere diagnoses te stellen. Een vorm van lesgeven die voor de assistenten eerst even wat onwennig was, maar steeds meer respons genereerde.
William van Stiphout van Royal Canin gaf vervolgens uitleg over het Dental Health programma waarbij de verschillende soorten voeding en speciale kauwstaven aan bod kwamen.
Tot slot sloot dierentuinbioloog Peter van der Eijk de dag af, waarbij hij de aanwezigen eerst terug in de tijd nam. Hij liet foto's zien van dierentuinhokken die krap en kaal waren en waaruit de dierentuindieren probeerden te ontsnappen door te gaan knagen aan de ijzeren tralies, met alle gevolgen van dien. Gelukkig is er tegenwoordig veel veranderd aan de huisvesting van dierentuindieren en is er ook veel aandacht voor (preventieve) gebitsverzorging.

Pascale Fuchs is directeur van het Veterinair Organisatiebureau Animaux

Lezing Mogens Eliasen

Congressen en cursussen

Mogens Eliasen is een naar Canada geëmigreerde Deen en chemicus die verschillende boeken heeft geschreven over rauwe vleesvoeding voor honden. Voorbeelden daarvan zijn: 'Rauwe voeding voor honden' en 'the wolf's natural diet – a feeding guide for your dog?'. Hij is van 6 tot en met 9 februari 2006 in Nederland en wij hebben kans gezien hem te strikken voor twee lezingen over rauwe voeding op 6 en 7 februari 2006.
Het zelf samenstellen van versvleesmaaltijden is een ware rage aan het worden, gestimuleerd door internet. Het heeft ook al opmerkelijke resultaten opgeleverd. Met name huidklachten, een slechte weerstand en maagdarmklachten verbeteren vaak spectaculair na de overstap op een rauw dieet. Dit is dus de gelegenheid bij uitstek om u op de hoogte te stellen van de mogelijkheden en onmogelijkheden van deze manier van voeren. Na de drie uur durende lezing zal er uitgebreide mogelijkheid zijn om kritische vragen te stellen en een eigen oordeel te vormen.
Mogens Eliasen heeft een jarenlange ervaring met honden op het gebied van gedrag en voeding. Meer informatie over hem en zijn werkzaamheden vindt u op zijn website *www.k9joy.com*.
Deze lezing is voortgekomen uit een samenwerkingsverband tussen Puur Natuur, de natuurlijke dierenwinkel annex holistische dierenartsenpraktijk 'Natuurlijk! voor Dieren' en Bandit Diervoeding, producent van biologisch diepvriesvoer voor honden en katten.
De lezingen op maandag 6 februari van 19.00-23.00 uur en op dinsdag 7 februari van 13.00-17.00 uur, bij Puur Natuur, 's-Gravenlandseweg 50-52, 1381 HK in Weesp *(www.puurnatuur.nl)*.
De kosten bedragen € 35,- per persoon, de betalingsgegevens en routebeschrijving krijgt u na aanmelding bij de bevestiging.
Er is maar een beperkt aantal plaatsen beschikbaar, dus meldt u zich zo snel mogelijk aan per e-mail: *info@natuurlijkvoordieren.nl* of telefonisch op: 020-6797003.

Trends in diergeneeskundig Nederland

Op 9 februari 2006 organiseert AUV Dierenartsencoöperatie het symposium Trends in diergeneeskundig Nederland. Het programma bestaat uit een unieke combinatie van veterinair inhoudelijke thema's en de instrumenten om de vertaalslag naar de eigen praktijk te maken. De sprekers zijn ieder expert op hun eigen vakgebied en geven een kijkje in de toekomst van diergeneeskundig Nederland.
Het symposium begint om 14.00 uur en bestaat uit twee parallelle bijeenkomsten: een voor gezelschapsdierenpractici en een voor varkenspractici. De sprekers bij de bijeenkomst voor de gezelschapdierenpractici zijn: mevrouw Elma Bakker, dr. Christiane Görig en dr. Guido Schweigart. De sprekers bij de bijeenkomst voor de varkenspractici zijn: drs. Geertjan Groenland, drs. Godfried Groenland en dr. Kees Schepens.
Vanaf 17.30 uur daagt Ben Tiggelaar, trainer, onderzoeker en auteur van meerdere managementboeken, de deelnemers uit om na te denken over hun eigen toekomst. Ben Tiggelaar geeft heldere antwoorden op de vraag wat er nodig is om de stap van dromen, naar durven en uiteindelijk doen te zetten. Vanaf 20.00 uur kunnen de deelnemers bij het buffet nog napraten over 'de maakbare toekomst'.
Het symposium wordt gehouden op de Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht. De kosten voor deelname bedragen 85 euro voor leden van AUV en 145 euro voor niet-leden. Inschrijven kan via: cooperatiezaken@auv.org. Meer informatie is te verkrijgen bij Henk Wessels, telefoonnummer 0485-335555.

Intensieve cursus echografie gezelschapsdieren

Een maand lang een compleet echosysteem en bijbehorend materiaal in uw praktijk. Door de opzet van de cursus heeft u in een maand twee dingen bereikt. Ten eerste weet u wat echo in uw praktijk kan toevoegen en u kunt op basis daarvan een besluit nemen over de aanschaf van de echoscanner. Ten tweede bent u in korte tijd veel verder in de techniek van het scannen. Heeft u plezier gekregen in deze nieuwe techniek dan kunt u er ook direct mee aan de gang. De cursus bestaat uit vier zaterdagochtenden intensieve begeleiding bij het scannen door een professional (Maritette Vink-Nootenboom). U werkt met door uzelf meegenomen dieren en het echosysteem met materiaal dat u de eerste ochtend van de cursus meeneemt om er de volgende weken in de praktijk mee te oefenen. Met de videorecorder maakt u hiervan opnamen die op de volgende les weer worden besproken.
De eerste dag wordt besteed aan de achtergronden van echo en de het algemeen onderzoek met behulp van de echo. De tweede dag kijkt terug op de eigen praktijkervaringen, het gezamenlijk bekijken van de video-opnamen en er wordt uitgebreider ingegaan op de verschillende buikorganen. De derde dag verloopt als de tweede en gaat vervolgens vooral in op de diagnostiek van het hart zodat de praktijk ervan op de vierde dag nog een keer uitgebreid kan worden besproken. Op de vierde dag worden aan het programma de geslachtsorganen, urinewegen en lymfeknopen toegevoegd. Informatie is te verkrijgen op *info@dynamicsupport.nl*

Oncologisch treffen 2006

Oncologisch treffen wordt een jaarlijks terugkerend evenement georganiseerd door de Samenwerkende Diergeneeskundige Kankercentra (SDK). Het congres zal voor de eerste keer plaatsvinden op zaterdag 11 en zondag 12 februari 2006 in Kontakt der Kontinenten te Soesterberg met als thema: Hoofd- en halstumoren bij hond en kat.
Op zaterdag zullen drie buitenlandse sprekers verschillende aspecten van hoofd- en halstumoren bij de hond en de kat de revue laten passeren, te weten Malcolm Brearley (medische oncologie), Martin Kessler (chirurgie) en Bettina Kandel (radiotherapie/medische beeldvorming).
Parallel aan het dierenartsenprogramma zal er die dag ook een programma voor dierenartsassistenten zijn. Naast een algemeen gedeelte waarin de belangrijkste aspecten van de omgang met de veterinaire kankerpatiënt worden besproken, zal ook hier specifiek op hoofd- en halstumoren worden ingegaan. Hiervoor zijn de volgende internationaal bekende sprekers uitgenodigd: Johan de Vos (Nederland) geeft een algemene inleiding, Leen Verhaert (België) spreekt over de rol van de assistente bij de diagnostiek van mondholtetumoren en advisering van de eigenaar, Geert Verhoeven (België) behandelt de chirurgie van hoofd- en halstumoren en Bettina Kandel (Duitsland) spreekt (in het Engels) over de medische beeldvorming en radiotherapie.
De zondag heeft een duidelijk internationaal karakter. De key-note lecture door prof. C.R. Leemans, hoogleraar aan de VU te Amsterdam, staat borg voor een hoge kwaliteit. Op deze dag zal met de sprekers dieper worden ingegaan op nieuwe ontwikkelingen in de diagnostiek en behandeling van hoofd- en halstumoren.
Bij de technische commissie nascholing gezelschapsdieren van de GGG zijn tien nascholingspunten aangevraagd voor het bijwonen van een volledige congresdag. Voor meer informatie, programma en on-line registratie: *www.kankerbijdieren.nl*

UKG-avond

Door de verbouwing van de kliniek is het lange tijd niet mogelijk geweest een UKG-avond te organiseren, maar nu is het dan zover! Het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren begint een nieuwe cyclus UKG-avonden in een geheel vernieuwde collegezaal. De cyclus wordt gestart op donderdag 2 februari en de avond krijgt een feestelijk tintje.
Voorafgaand aan de voordrachten bestaat de mogelijkheid deel te nemen aan een rondleiding in de nieuwe ok-unit en intensive care.
Er is een interessant en gevarieerd programma samengesteld met verschillende sprekers. Aan de hand van casuïstieken zullen internistische patiënten besproken worden, waarbij de laboratorium diagnostiek een bijzondere plaats inneemt. Voor de avond zijn vijf nascholingspunten aangevraagd.
Deelname aan de UKG-avonden is gratis, maar u dient zich wel in te schrijven want het aantal plaatsen is beperkt. Geef tevens aan of u wel of niet wilt deelnemen aan de rondleiding. Binnenkort ontvangt u een aflevering van het UKG-nieuws met daarin een inschrijfformulier. U kunt dit faxen naar het secretariaat van Gezelschapsdieren, 030-251 8126. U ontvangt van ons een bevestiging van deelname per fax. Aanvullende informatie kunt u verkrijgen via *www.uvdl.nl*.

Symposium Ambachtelijk werken met wilde vogels

Op donderdag 27 april 2006 wordt door twaalf organisaties een symposium georganiseerd over het werken met in het wild levende vogels. Het doel van het symposium is om het hedendaagse belang van traditionele vogelvangmethoden onder de aandacht brengen. Tijdens het symposium zullen ambachtelijke veldwerkers, waaronder valkeniers, eendenkooikers, wilsterflappers en ganzenflappers, hun ambacht toelichten. In het middagprogramma zal het cultuurhistorisch belang, het natuurbeschermingsbelang, het wetenschappelijk belang en het belang voor de volksgezondheid worden toegelicht.
Vroeger was het vangen van of werken met wilde vogels een ambachtelijke aangelegenheid die bijdroeg aan het levensonderhoud van de vogelvangers. Meestal werden de vogels voor consumptie gevangen. Tegenwoordig wordt voornamelijk de cultuurhistorische waarde gezien als bestaansgrond voor de nog toegepaste vangmethoden. Het belang voor wetenschap en natuurbescherming wordt vaak niet onderkend. De actuele ontwikkelingen rond de vogelgriep zijn een goed voorbeeld van het volksgezondheidsbelang van de activiteiten van de kooikers en de ganzenflappers. Door het ringen van vogels en het nemen van cloacamonsters worden de trekroutes van de vogels vastgesteld en wordt de verspreiding van influenzavirussen bij vogels nauwlettend in de gaten gehouden. Prof. A. Osterhaus zal dit tijdens het middagprogramma nader toelichten.
Het symposium wordt gehouden op de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Voor deelnemers aan het symposium bestaat bovendien de mogelijkheid om zich in te schrijven om op een later vast te stellen datum aanwezig te zijn bij traditionele vogelvangmethoden in een veldsituatie.
Voor informatie over programma en inschrijving zie *www.wildevogels.nl*
Voor meer informatie over inschrijving kunt u contact opnemen met René Munsters, directeur SBNL-organisatie voor particulier en agrarisch natuurbeheer. Tel.: 0343-591593/06-51354104. E-mail: *r.munsters@sbnl.nl*
Voor meer informatie over het programma kunt u contact opnemen met Dr J.T. (Sjeng) Lumeij, specialist vogelgeneeskunde en voorzitter wetenschappelijke symposiumcommissie. Tel. 030-2531800. E-mail: *j.t.lumeij@vet.uu.nl*, of Désiré Karelse, voorzitter Eendenkooi Stichting en secretaris van het organisatiecomité, e-mail: *info@eendenkooi.net*, Tel. 030-6881845.

Embryo-herkenning en embryo-verwerking bij paarden

Met het explosief groeien van de embryotransplantatie binnen de gynaecologische sector van de paardengeneeskunde in Nederland biedt De Graafschap Dierenartsen onder leiding van een specialist gynaecologie een praktische cursus aan voor dierenartsen met een specifieke interesse voor dit vakgebied. Tijdens deze cursus worden hele basale onderwerpen behandeld die een succesvol embryotransplantatieprogramma mogelijk kunnen maken. Kortom alle ingrediënten van een synchronisatie protocol, het spoelen van een merrie teneinde een embryo te verkrijgen en het verwerken ervan komen aan bod. Hieronder valt ook een beschouwing over het herkennen, omgang met en prepareren voor transport of verdere verwerking (zoals invriezen) van het embryo.
De cursus zal bestaan uit een theoretisch deel waar dr. Tom Stout (Faculteit der Diergeneeskunde), dr. Peter Daels (Keros, Belgie) en drs. Myrthe Wessel (De Graafschap Dierenartsen) uiteenzettingen zullen doen. Bovendien zal het praktische deel bestaan uit het herkennen van embryo's in verschillende stadia en het van begin tot eind prepareren voor transport en transplantatie.
Datum: 22 februari 2006. Locatie: Hotel Bakker, Vorden. Maximaal dertig personen. Voor informatie, programma en registratie: *www.dgdierenartsen.nl*

Van je dier moet je het maar hebben

Boekbespreking

Binnenkort verschijnt voor het eerst een compleet overzicht van zoönosen afkomstig van gezelschapsdieren. Ieder jaar overlijden in Nederland alleen al enkele tientallen mensen en worden meer dan honderduizend besmet met een infectieziekte variërend van kattenkrabziekte tot en met ziekte van Lyme. In de meeste gevallen kan men door de juiste en vaak eenvoudige voorzorgsmaatregelen een infectie voorkomen. In dit boekwerk, geschreven door dierenarts-specialist veterinaire microbiologie, Paul Overgaauw, worden duidelijke voorbeelden gegeven.

Meer zoönosen

Met de dreiging van een pandemie als gevolg van vogelgriep, lijkt alles en iedereen alleen gericht te zijn op een mogelijke uitbraak. Echter, we moeten niet vergeten dat er meer zoönosen in onze samenleving aanwezig zijn. In dit boek zijn diverse ziekten van de mens besproken die kunnen worden verkregen van dieren. Dit kan gebeuren na direct contact met een dier, maar vaker nog na indirect contact. Het bezit van een huisdier is dus niet altijd een voorwaarde. Maar hoe groot is nu de bedreiging van zoönosen voor de volksgezondheid in ons land? Hierover worden schattingen gemaakt, omdat er geen duidelijke registratie van wordt bijgehouden. Daarnaast is het niet eenvoudig om een volledig beeld te krijgen omdat lang niet iedereen ziek wordt na een infectie. Van lintworm is bijvoorbeeld bekend dat circa 0,3% van de bevolking besmet is, we spreken dus over enkele tienduizenden mensen, maar de diagnose wordt maar enkele tientallen keren per jaar door artsen vastgesteld.
Naast de voedselinfecties, die wel degelijk een volksgezondheidsprobleem vormen met meer dan een miljoen gevallen per jaar, wordt geschat dat in Nederland bij ruim duizend patiënten per jaar echt een zoönose wordt vastgesteld waardoor ziekte is opgetreden. Dit betreffen voornamelijk ziekten veroorzaakt door bacteriën, zoals de ziekte van Lyme en papegaaienziekte, of parasieten zoals toxoplasmose. Uiteindelijk zijn gemiddeld enkele tientallen sterfgevallen per jaar het gevolg van zoönosen, verreweg de meeste veroorzaakt door voedselinfecties (bijvoorbeeld Salmonella).
Sommige zoönosen zien we gelukkig helemaal niet meer in ons land, zoals hondsdolheid; andere worden steeds minder vaak aangetroffen omdat er speciale bestrijdingsprogramma's zijn opgesteld. Zoönosen die daarentegen vaker worden gevonden zijn bijvoorbeeld de ziekte van Lyme en infecties die makkelijker ons land kunnen binnenkomen door het wegvallen van de grenzen en het toenemende reizigersverkeer.
Patiënten met een verminderde weerstand, zoals kinderen, bejaarden en zieken, lopen een groter risico om een zoönose te krijgen. Tenslotte zijn er bepaalde beroepsgroepen in de samenleving die een groter risico hebben om een zoönose op te lopen omdat ze een veel grotere kans hebben ermee in aanraking te komen. Voorbeelden hiervan zijn de boswachter (ziekte van Lyme), de slager en de veehouder.
Samengevat kan gesteld worden dat vooral gelet moet worden op voldoende hygiëne bij het contact met huisdieren en tijdens het spelen van kinderen (zandbakken) of werken met grondcontact (tuinieren, groentetuin) buitenshuis. Als daarnaast aandacht wordt besteed aan de gezondheid van onze huisdieren, zoals de aanschaf van gezonde en niet-agressieve dieren, een goede verzorging en het regelmatig vaccineren en bestrijden van parasieten, zijn de risico's op een zoönose minimaal.
Meer informatie treft u aan op *www.rhp.nu*

Baycox® 5% Oral Suspension

Nieuws van de industrie

Baycox® 5% Oral Suspension is voortaan ook beschikbaar in een verpakking van 100 ml. Deze verpakkingsgrootte kan in TWEE gevallen nuttig zijn: op kleine varkensbedrijven en op grotere varkensbedrijven die voor het eerst Baycox 5% inzetten en met de kleinere verpakking het resultaat van de behandeling willen nagaan voordat men op de 250 ml verpakking overstapt.
Voor meer informatie: *www.livestock.bayer.nl*

Klinische Avonden 2006

In 2006 organiseert Virbac Nederland voor de vijftiende maal de Klinische Avonden voor dierenartsen. Twee sprekers zullen praktische informatie geven over dermatologie en orthopedie. Drs. S. Schleifer, spreekt over *'Allergieën bij de kat: een systematische benadering'* en de lezing van mevrouw drs. M.H.Th. Govers heeft als titel *'Knieproblemen onder de knie krijgen'*. De kosten voor deelname zijn € 27,50 (inclusief BTW) per persoon. Dit bedrag is inclusief consumpties, een handout en een certificaat van deelname. De Klinische Avond 2006 is voor accreditatie aangemeld bij de Technische Commissie Gezelschapsdieren.

Data en locaties 2006

dinsdag 10 januari 2006	Van der Valk Hotel Nieuwerkerk aan den IJssel
dinsdag 24 januari 2006	Van der Valk Hotel Eindhoven
woensdag 15 februari 2006	Van der Valk Hotel Schiphol A4 Hoofddorp
woensdag 1 maart 2006	Van der Valk Hotel De Cantharel Apeldoorn
woensdag 22 maart 2006	Van der Valk Hotel Drachten

Voor meer informatie: tel.: 0342-427127 of fax: 0342-490164.

Virbagen Omega

Het eerste veterinaire interferon omega, Virbagen Omega, is een type I interferon, afkomstig van katten en geproduceerd door middel van genetische modificatie.
Het werkingsmechanisme van interferon omega heeft betrekking op de verbetering van de aspecifieke afweer van het lichaam. Virbagen Omega is geregistreerd voor parvovirusinfectie bij de hond en kattenretrovirusinfectie (FeLV en FIV) bij de kat. Interferon heeft geen rechtstreekse, specifieke werking op het ziekteverwekkende virus, maar remt het interne synthesemechanisme van geïnfecteerde cellen.
Virbagen Omega is verkrijgbaar in een 5-stuks verpakking. Vanaf heden is het assortiment uitgebreid met een 1-stuks verpakking van 10 ME. De 5 x 5 ME presentatie is uit het assortiment. De huidige verpakkingseenheden zijn 1 x 10 ME en 5 x 10 ME.
Voor meer informatie: *www.virbagenomega.com*

Resultaat droogzetbehandeling nauwelijks gecontroleerd

Melkveehouders controleren na het droogzetten onvoldoende of de behandeling geslaagd is, blijkt uit een enquête onder tweehonderd deelnemers van het Praktijkproject Uiergezondheid van Pfizer Animal Health.
Met de uitslagen van de melkcontrole weet de veehouder of de droogzetter zijn werk heeft gedaan. Tien dagen na afkalven moet het koecelgetal lager dan 100.000 cellen per ml zijn (vaarzen 50.000 cellen per ml). Hebben veel koeien nog een hoog celgetal na afkalven, dan is het goed de werkwijze bij droogzetten en de gekozen droogzetter onder de loep te nemen.
Inmiddels is het Praktijkproject in de tweede fase. De deelnemers controleren na het afkalven het resultaat van de behandeling en zijn zeer enthousiast. Dankzij de gestructureerde aanpak zijn het tankcelgetal, het aantal attenties en nieuwe attenties significant lager op de deelnemende bedrijven ten opzichte van niet-deelnemende bedrijven. Orbenin Extra Dry Cow is (ook landelijk) de meest gebruikte droogstandinjector in het praktijkproject.
Voor meer informatie: tel.: 010-4064600.

Nieuw product tumordiagnostiek

GD heeft een nieuw product voor dierenartspraktijken geïntroduceerd: tumordiagnostiek voor hond en kat.
Kanker komt steeds vaker voor. Ongeveer 60.000 honden en bijna evenzoveel katten worden jaarlijks gediagnosticeerd met deze ziekte. Kanker is vaak goed te behandelen na een goede diagnose en bij een behandeling die is afgestemd op het type tumor.
GD-pathologen kunnen de diagnose van ingezonden materiaal stellen en, op aanvraag, een behandeladvies koppelen dat gericht is op het aangetroffen type tumor. De tumordiagnostiek wordt uitgevoerd door dr. Evert van Garderen, expert op het gebied van tumordiagnostiek, samen met de vijf collega's van het pathologie-laboratorium van GD. GD stelt tegen vergoeding materialen beschikbaar voor het transport van de monsters en verzorgt het transport gratis vanaf de dierenartspraktijk. Het vernieuwende tumor-behandeladvies van drs. Johan de Vos, ervaringsdeskundige op het gebied van oncologie bij gezelschapsdieren, completeert de ondersteuning van de dierenarts.
Voor meer informatie: *info@gezondedieren.nl*

Practicum 'De cardiologische patiënt'

Op zaterdag 25 februari en zaterdag 6 mei 2006 wordt op het Veterinair Specialistisch Centrum De Wagenrenk in Wageningen een cardiologisch practicum georganiseerd met als onderwerp 'De cardiologische patiënt'. Dr. P.J.J. Mandigers, Specialist Interne Geneeskunde voor Gezelschapsdieren, zal aan de hand van zeven cardiologische patiënten (honden en katten) de mogelijke diagnostiek en behandeling bespreken. De dierenartsen zullen de eigenaar gerichte vragen stellen en de dieren onderzoeken. Na de lunch werken de deelnemers de gegevens van de patiënten uit en bespreken de differentiaaldiagnoses. Aan de hand daarvan wordt een aanvullend diagnostisch plan opgesteld. In principe zal van elk huisdier een actueel bloed-, echografisch en röntgenonderzoek, alsmede bloeddrukmeting en een ECG beschikbaar zijn. De kosten bedragen, dankzij de sponsoring van Boehringer Ingelheim, 400 euro per persoon. Het practicum 'De Cardiologische patiënt' is aangemeld voor nascholing.
Voor meer informatie en opgave: *rozemarijn.broeckx@alk.boehringer-ingelheim.com*

Panacur® beschermt tegen wormen èn Giardia

Giardia parasieten komen wereldwijd voor bij vele diersoorten, inclusief hond en kat, en de mens. Naast *Toxocara*-infecties, is *Giardia* bovendien de meest voorkomende maagdarmparasiet. Het voorkómen van de uitscheiding van *Toxocara*-eieren en *Giardia*-cysten in de ontlasting is dan ook van groot belang voor de gezondheid van hond en kat alsmede voor de volksgezondheid, aangezien beide parasieten een zoönotische bedreiging vormen.
Panacur® (fenbendazol) is het eerste breedspectrum endoparasiticum dat geregistreerd is voor honden en katten van alle leeftijden, ter behandeling van maagdarmnematoden èn van Giardia. Het is beschikbaar als pasta (Panacur PetPaste) en vormt samen met de tabletten (Panacur KH 250 en Panacur KH 500) een complete reeks om zoönosen te voorkomen.
Voor meer informatie: *www.intervet.nl*

De inhoud van deze rubriek valt buiten verantwoordelijkheid van de wetenschappelijke redactie.

Met het PAO-D op naar een verbeterd 2006

Het zal niemand in dierenartsenland ontgaan zijn; de lange en vaak heftige discussies over het kwaliteitsbeleid, over de eisen waaraan de professionele dierenarts nu moet voldoen, of nascholing iets is van eigen verantwoordelijkheid of dat de beroepsgroep zichzelf een minimale norm op moeten leggen. Ook in landen om ons heen speelt die discussie. In de UK heeft de beroepsgroep voor zichzelf net een minimumpakket aan nascholing verplicht gesteld.

In Nederland heeft de langlopende kwaliteitsdiscussie ertoe bijgedragen dat de deelname aan nascholing dramatisch is gezakt. Dit heeft ook het PAO-D nadrukkelijk ondervonden, wat heeft geleid tot een situatie dat drastische maatregelen onvermijdelijk waren.
In nauw overleg met de besturen van de Faculteit der Diergeneeskunde en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, beide als oprichters van de Stichting PAO-D en dientengevolge als primaire stakeholders nauw betrokken bij het PAO-D, is besloten dat het voortbestaan van het PAO-D thans een eerste prioriteit is.
Aangezien de Stichting PAO-D ook financieel op eigen benen moet kunnen staan, was de conclusie van het Algemeen Bestuur dat een reorganisatie onvermijdelijk was.
Als uitvloeisel hiervan hebben wij helaas per 1 januari 2006 afscheid moeten nemen van onze twee secretariële medewerkers, te weten mw. Rosita Bikha (na dertien jaar dienstverband) en mw. Natasja Piqué (na vijf jaar dienstverband).
Verder zullen de contracten van de stafmedewerkers omgezet worden naar tien uur/week.
Onze statuten geven aan dat het PAO-D de nascholing verzorgt voor alle disciplines binnen ons vak, en daarbinnen over de gehele breedte van het werkveld. Desondanks zullen wij ons noodzakelijkerwijs vaker moeten beperken tot meer (potentieel) succesvolle cursussen met een gegarandeerde ruime deelname.
Kleine cursussen, vaak van meer specialistisch niveau, zullen slechts in beperkte mate realiseerbaar zijn, wellicht zelfs alleen dan indien er van tevoren een zekere deelname vaststaat.
Ondanks deze zware tijden, menen zowel het bestuur als de medewerkers van het PAO-D dat er zowel een taak als een markt ligt voor onze organisatie.
Wij zullen deze taak trachten in te vullen in een goede samenspraak met het bestuur van de KNMvD, de Groepen, de Faculteit en eenieder uit de beroepsgroep die ons daarbij wil bijstaan. Wij willen actief de samenwerking met andere partijen (zowel nationaal als internationaal) in deze markt verder ontwikkelen in de verwachting op die manier u, ook in de toekomst, een aantrekkelijk en leerzaam programma te kunnen bieden.

Houten, december 2005
Prof. dr. Ludo J. Hellebrekers, Voorzitter Stichting PAO-D

In memoriam

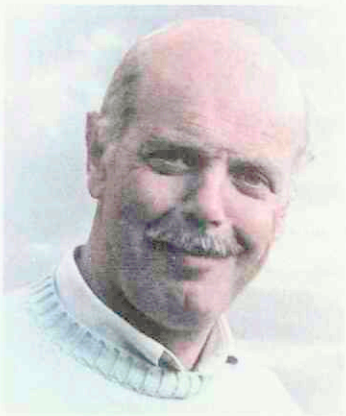

Dr. J.M.A. (Jos) Snijders

(1946-2005)

Op 19 februari 2005 was het zover. Na een lange moedige, maar vreselijk ongelijke strijd is Jos Snijders overleden. Heel veel collega's en vrienden hebben het laatste levensjaar van Jos op de voet gevolgd, geschokt, meelevend, opbeurend en gek genoeg met veel warmte en humor.

Jos was het middelpunt en eigenlijk voelde dat heel vertrouwd. Was hij niet al decennia lang aimabel middelpunt van bijeenkomsten met vrienden en collega's, professioneel en in de privé-sfeer?

Jozef Maria Antoon Snijders werd geboren op 12 juli 1946 in Merkelbeek, Limburg, waar hij ook de lagere schooltijd doorbracht. Na de hbs-B in Sittard ging hij diergeneeskunde studeren (1964-1970).

Onmiddellijk na zijn afstuderen kwam hij in dienst bij de 'VVDO', toen nog een Instituut onder leiding van Professor Van Gils. Op zijn aanstellingsformulier noteerde Van Gils dat de heer Snijders geïnteresseerd was in het vakgebied en een goede en beschaafde indruk vestigde. Dat is daarna altijd zo gebleven.

Zijn wetenschappelijke carrière begon hij met onderzoek naar de hygiëne bij het slachten van varkens.

In 1976 werd dat bekroond met de verdediging van zijn gelijknamige proefschrift onder begeleiding van Professor Jan van Logtestijn. Jos is altijd bij het Instituut, de vakgroep en weer later bij de divisie gebleven. Jarenlang functioneerde hij als universitair hoofddocent en senior-onderzoeker, vele reorganisaties verbouwingen en verhuizingen trotserend en met zijn eigen dependance en koninkrijk; de noodslachtplaats in Oudewater. Daar verwezenlijkte hij grotendeels naar eigen inzicht het praktisch onderwijs in de toegepaste vleeshygiëne. Actief was hij ook betrokken bij na- en bijscholing van de beroepsgroep dierenartsen in overheidsdienst in de 'studiegroep vleeshygiëne', veel beter bekend als de 'studiegroep Snijders'.

Sedert 1972 organiseerde hij maar liefst zes keer per jaar lezingen en bijeenkomsten in de vakgroep, tot aan zijn ziekte twee jaar geleden. Hij werd ervoor geëerd met het 'geschenk ter onderscheiding' van de KNMvD.

Talloos waren de expertgroepen, werkgroepen, commissies, nationaal en internationaal waar Jos deel van uitmaakte om zijn ervaring en kennis te delen met anderen. Dat varieerde van microbiologische veiligheid (EU, WHO) tot prionen (Gezondheidsraad) en van bouwcommissies tot en met het Bestuur van de Faculteit. Belangrijke bijdragen waren het veranderde inzicht in het garanderen van veilige voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong. De basis voor ketendenken en integrale kwaliteitssystemen komt voor een groot deel uit het onderzoek en gedachtegoed dat Jos deelde met de vakgroep, het bedrijfsleven en de overheid. De wereld veranderde sneller van een producentenmarkt naar een consumentenmarkt dan de formele regelgeving rondom vleeskeuring, destructie en levensmiddelen kon bijhouden. Jos kwam daardoor nogal eens in conflict met werkelijkheid en wenselijkheid wanneer het om lesgeven aan diergeneeskunde- studenten ging of advisering aan bedrijfsleven en overheden. Opgewekt bleef hij een uitmuntende leermeester, ook in vroeger jaren toen studenten het vakgebied minder boeiend vonden, terwijl hij genoot van het stijgende enthousiasme van studenten na de invoering van het nieuwe onderwijscurriculum (1995). Tegelijkertijd deed dat ook zeer, want de karkaskeuring (productkeuring) werd van lieverlee minder belangrijk - en dus ook 'Oudewater' ten gunste van onderwijs over kwaliteitssystemen en andere relevante volksgezondheidsproblemen waar dierenartsen een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Herboren kwam hij terug na een aantal maanden sabbatical in Dublin (2001-2002) in de Faculteit der Diergeneeskunde. Met veel enthousiasme begon hij de 'nieuwe tijd' met weer een aangepast curriculum (2001).

De bijdragen van Jos in de wetenschappelijke wereld waren aanvankelijk vooral gericht op vakgenoten en de achterban uit de vleeswereld. Pas veel later kwamen daar publicaties in internationale wetenschappelijke tijdschriften bij, die in belangrijke mate hebben bijgedragen aan de wetenschappelijke impact van de huidige divisie Volksgezondheid en Voedselveiligheid. We praten in totaal over meer dan honderd publicaties, abstracts, rapporten en hoofdstukken in boeken. Dat zijn reputatie groot was in Europa moge blijken uit het feit dat hem tweemaal verzocht is om te solliciteren naar een hoogleraarpositie in het buitenland, waar hij om persoonlijke redenen geen gehoor aan heeft gegeven. Jos was ook op andere fronten actief in de gemeenschap, bij de tennisclub, bij de molenstichting in Cothen en bij de Lions Club. Actief, aimabel, humoristisch en soms wat zwaar op de hand vanwege vermeende beren op de weg, had Jos vrijwel uitsluitend mensen om zich heen die hem graag mochten. Hij was altijd loyaal aan zijn omgeving, zelfs als hem dat moeilijk viel. Tot op het laatst van zijn fysieke kunnen heeft hij belangstelling getoond bij de ontwikkelingen van de vakgroep (divisie) en voor zijn collega's. Kenmerkend is dat hij, na rijp beraad, de wetenschap ook nog wilde dienen na zijn overlijden. Een moedig man heeft ons veel te vroeg achtergelaten om zijn werk te mogen voortzetten en uit de breiden. Wij verliezen in hem een aimabel mens, vriend en collega, die ook altijd klaarstond om te helpen waar hij kon. Voor Tiny, dochter Joy en zoon Joep valt er een groot gat na een lange periode intensieve en liefdevolle (thuis) zorg. Wij wensen hen kracht en wijsheid om zonder man en vader verder te gaan met de zekerheid dat hij in veel geschriften en in dankbare herinnering bij collega's voortleeft.

Frans van Knapen
Len Lipman
Matthé van den Broek

In memoriam

P. (Pier Uiltje) Koopmans

(1913-2005)

Pier werd geboren te Boornzwaag onder Langweer op 10 december 1913. Hij was de enige zoon en de oudste van de vijf kinderen. Hij behoort tot een ijzersterk geslacht, waarvan de leden allen de leeftijd der zeer sterken bereikten. Zijn vader was veehouder en zag vanwege de toenmalige landbouwcrisis geen toekomst voor Pier als zijn opvolger. Hij stelde hem in staat de opleiding tot dierenarts te volgen. Eerst werd de Mulo enige jaren bezocht te Joure, waarna hij de HBS te Heerenveen afmaakte. Opgeroepen voor de dienstplicht, volgde hij de opleiding tot Gas-officier en verliet de dienst als eerste luitenant.

In 1940 sloot hij zijn studie voor dierenarts te Utrecht af. In zijn studententijd was hij vooral befaamd als voltigeur bij de Rijvereniging 'De Solleysel'.

In 1940 trouwde hij met Willemina-Maaike Emeis (Mien voor intimi), die hij ontmoet had op een werkvakantie in Zwitserland. Het huwelijk bleef kinderloos.

Hij nam de praktijk over van collega Siebe Schaap te Sint Nikolaasga in hetzelfde jaar.

In de volgende jaren sloot hij zich aan bij het verzet en werd vanwege zijn militaire voorgeschiedenis commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) in zijn gemeente Doniawerstal.

In 1943 moest ondergetekende onderduiken en kwam na enige omzwervingen bij Pier aan de deur voor hulp. Ik kende hem goed uit zijn studententijd. Hij nam mij in dienst als assistent. Het persoonsbewijs werd aangepast en ik deed mij voor als afgestudeerd en kon als bijna afgestudeerde de praktijk wel aan.

Pier was een zeer goede practicus, geweldig handig en immer vol humor.

Ik heb een gedegen opleiding bij hem gehad en ben hem en zijn echtgenote zeer dankbaar voor de grote gastvrijheid en prettige tijd die ik bij hen heb doorgebracht.

Het laatste half jaar van de oorlog moest hij onderduiken en kwam het goed uit, dat ik de volledige praktijk voor hem kon waarnemen (op de fiets).

In de naoorlogse jaren speelde hij door zijn opleiding tot Gas-officier een grote rol in de Dienst Bescherming Bevolking (BB) en werd Blokhoofd.

Vrij plotseling ging hij een opleiding volgen tot zweefvlieger te Teuge. Hij maakte later grote tochten, zelfs tot in het Ruhrgebied. Enkele collega's heeft hij mee laten genieten.

In 1966 deed hij een gedeelte van zijn praktijk over aan collega Klaas J. Koopmans.

Eind 1978 hield hij het voor gezien en deed de rest eveneens over aan Klaas.

Ze gingen wonen in een nieuwe bungalow aan de Langweerder Wielen met uitzicht daarop en een BMer voor de deur. Zij hebben daar gelukkig gewoond en veel gereisd, onder andere naar Malta en de Malediven, waar Pier tussen de koralen snorkelde.

Omstreeks 1995 openbaarde zich een zorgelijke ziekte, Parkinson, welke hun levensavond dramatisch heeft beïnvloed.

Deze slopende en ontluisterende ziekte ontnam hem na verloop van tijd het spreek- en schrijfvermogen. Hierdoor ging de laatste jaren het intermenselijk contact verloren. Voor patiënt en familie een bijna ondraaglijke situatie. Mien heeft hem tot de laatste terminale weken met inzet van al haar krachten thuis verzorgd. Des te meer bewonderenswaardig, daar zij ook bijna even oud is. Pier heeft zijn fatale ziekte zeer moedig en tot het laatst toe zeer waardig ondergaan.

Hij overleed op 9 oktober 2005 te Leeuwarden en is in besloten kring te Oudeschoot gecremeerd. Zijn as is verstrooid boven de door hem zo geliefde Wielen, aan de boorden waarvan hij bijna 92 jaar geleden werd geboren.

Moge het een troost zijn voor Mien terug te kunnen kijken op een 65 jaar durend gelukkig huwelijk. Velen is dat niet gegund. Een fijn mens en loyaal collega ging heen. Dat hij ruste in vrede.

E.J.S. Bron

Vertrouwensdierenartsen onder de aandacht

Informatie over taak en werkwijze

Joost van Herten

Maatschappij nieuws

Wat is een vertrouwensdierenarts? Vertrouwenspersonen vervullen binnen onze samenleving een steeds belangrijker functie. In allerlei arbeidsorganisaties - in het bedrijfsleven, bij (semi)overheden en vervullen vertrouwenspersonen een rol in het voorkómen van ongewenste gedragsvormen op de werkvloer. Met name seksuele intimidatie is helaas een veelvoorkomende vorm van onaanvaardbaar, te corrigeren gedrag. Het college van vertrouwensdierenartsen van de KNMvD heeft een ruimere taak dan de naam wellicht doet vermoeden. Het draait bij de vertrouwensdierenarts vooral om de integriteit van de beroepsgroep.

In het beleidsplan 'Dierenarts: spil in een gezonde samenleving', uit 2000 heeft het bestuur van de KNMvD de bewaking van de integriteit van de beroepsgroep als prioriteit gesteld. Om hier invulling aan te geven is destijds een college van vertrouwensdierenartsen ingesteld. Niet alleen de Ereraad was hier voorstander van, maar ook onder de leden van de KNMvD bleek behoefte aan een vertrouwenspersoon aan wie men vertrouwelijke informatie door kan geven en die men om raad kan vragen in geval van onvrede en/of bezorgdheid over het functioneren van een collega. Het gaat dan bijvoorbeeld over het slecht functioneren van een dierenarts, het overtreden van (wettelijke) regels en andere voorschriften, het zich niet houden aan de normen van de beroepsgroep of het niet integer handelen. Het is de bedoeling dat een vertrouwensdierenarts optreedt in een zo vroeg mogelijk stadium, op een moment dat de schade nog te beperken is. Hij of zij fungeert dan als klankbord, als raadgever, zeker niet als beoordelaar of 'rechter'. (Een belangrijk verschil met de netwerkdierenarts is dat deze meer de rol van bemiddelaar vervult in kwesties en conflicten tússen dierenartsen. Bovendien wordt de vertrouwensdierenarts betaald door de KNMvD, terwijl netwerkdierenartsen een vergoeding ontvangen van de belanghebbenden. Voor meer informatie hierover: zie het Diergeneeskundig Jaarboek 2005, pagina 29 en 30.)

Vertrouwensdierenartsen opnieuw bezien

Onlangs was er een bijeenkomst van onze vertrouwensdierenartsen. Als spreker was de heer drs. J.F. Harryvan uitgenodigd, vertrouwenspersoon voor gemeentesecretarissen. Hoewel er op het eerste gezicht weinig overeenkomsten zijn tussen beide beroepsgroepen, slaagde Harryvan er toch in een leerzame en boeiende voordracht te geven over zijn werk. Er bleken genoeg parallellen om er op een zinvolle manier over van gedachten te wisselen.

In volstrekte vertrouwelijkheid werden ook enkele casussen uitgewisseld. Tijdens het overleg bleek ook dat de afgelopen vijf jaar slechts enkele malen een beroep is gedaan op de vertrouwensdierenartsen van de KNMvD. De vraag is of dat een afspiegeling is van het integriteitgehalte onder collega's of dat er gewoonweg te weinig bekendheid is met vertrouwensdierenartsen bij de leden. Mogelijk speelt ook onwennigheid een rol of aarzeling om lastig te bespreken kwesties aan de orde te stellen. Een rol speelt wellicht ook dat er binnen de Maatschappij een dierenartsennetwerk bestaat (zie eerder).
Het college van vertrouwensdierenartsen is tot de conclusie gekomen dat meer informatie aan leden over hun taak en werkwijze noodzakelijk is. (Desgevraagd bleek ook het dierenartsennetwerk die opvatting te huldigen.) Een eerste stap in het geven van meer bekendheid is dit artikel. De leden van het college van vertrouwensdierenartsen zijn echter ook graag bereid om op bijeenkomsten zoals groeps- en regiovergaderingen *acte de présence* te geven.

Wanneer een vertrouwensdierenarts?

De primaire taak van een vertrouwensdierenarts is het in een zo vroeg mogelijk stadium reageren op overtredingen van de wet en zaken die de beroepsintegriteit schaden. Het spreekt voor zich dat de vertrouwensdierenarts op dergelijke situaties dient te worden geattendeerd, en wel in vertrouwen.
Deze informatie kan rechtstreeks door een andere collega aan een vertrouwensdierenarts worden gegeven; het kan ook via het bureau van de KNMvD (contactpersoon J. van Herten). De vertrouwensdierenarts maakt zelf een afweging of de kwestie de inzet van een vertrouwensdierenarts rechtvaardigt. De vertrouwensdierenarts functioneert allereerst als klankbord en raadgever. Eventueel kan de vertrouwensdierenarts overwegen een kwestie aanhangig te maken bij de Ereraad van de KNMvD. Wanneer een collega een vertrouwensdierenarts benadert met een persoonlijk probleem is dit niet de aangewezen weg en zal naar bevindt van zaken gehandeld moeten worden.
Het kan niet nadrukkelijk genoeg worden gesteld: de vertrouwensdierenartsen werken op basis van vertrouwelijk verkregen informatie.

Profiel

Het profiel van een vertrouwensdierenarts is dat hij of zij professioneel betrokken is en beschikt over voldoende anciënniteit en uitstraling, van onbesproken gedrag is en uiteraard integer. Buiten dat beschikt de vertrouwensdierenarts over goede communicatieve eigenschappen, wijsheid, tijd en feeling met veranderende situaties in de praktijk. Een vertrouwensdierenarts functioneert in veel gevallen het beste als hij of zij goede banden heeft met, of komt uit de groep van collega's voor wie men als vertrouwensdierenarts moet fungeren.

Als vertrouwensdierenartsen zijn thans door de groepen voorgedragen en door het bestuur van de KNMvD benoemd:

Cluster 1
Drs. H. Eggens
Kerkhofweg 10
7221 AE Steenderen
Tel. 0575 - 451936
E-mail: *rieks.eggens@planet.nl*

Drs. H.W. Wagenaar
Aletta Jacobsstraat 3
3141 XV Maassluis
Tel. 010 - 5925059
E-mail: *n.w.wagenaar@kabelfoon.nl*

Cluster 2
Drs. Dj.P. Teenstra
Tijs van Zeventerstraat 12
3062 XP Rotterdam
Tel. 010 - 4525954

Drs. G.A. Berghuis
Tonnendijk 162
7681 BT Vroomshoop
Tel. 0546 - 671836
E-mail: *gaberg@globalxs.nl*

Cluster 3
vacature

Mocht u vragen of opmerkingen hebben over de vertrouwensdierenarts, dan kunt u hen hierover rechtstreeks benaderen. U kunt uiteraard ook contact opnemen met het bureau van de KNMvD, contactpersoon: J. van Herten (030 - 6348915 of *j.van.herten@knmvd.nl)*

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
01-02-2006	maandag	16-01-2006
15-02-2006	maandag	30-01-2006
01-03-2006	maandag	13-02-2006
15-03-2006	maandag	27-02-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

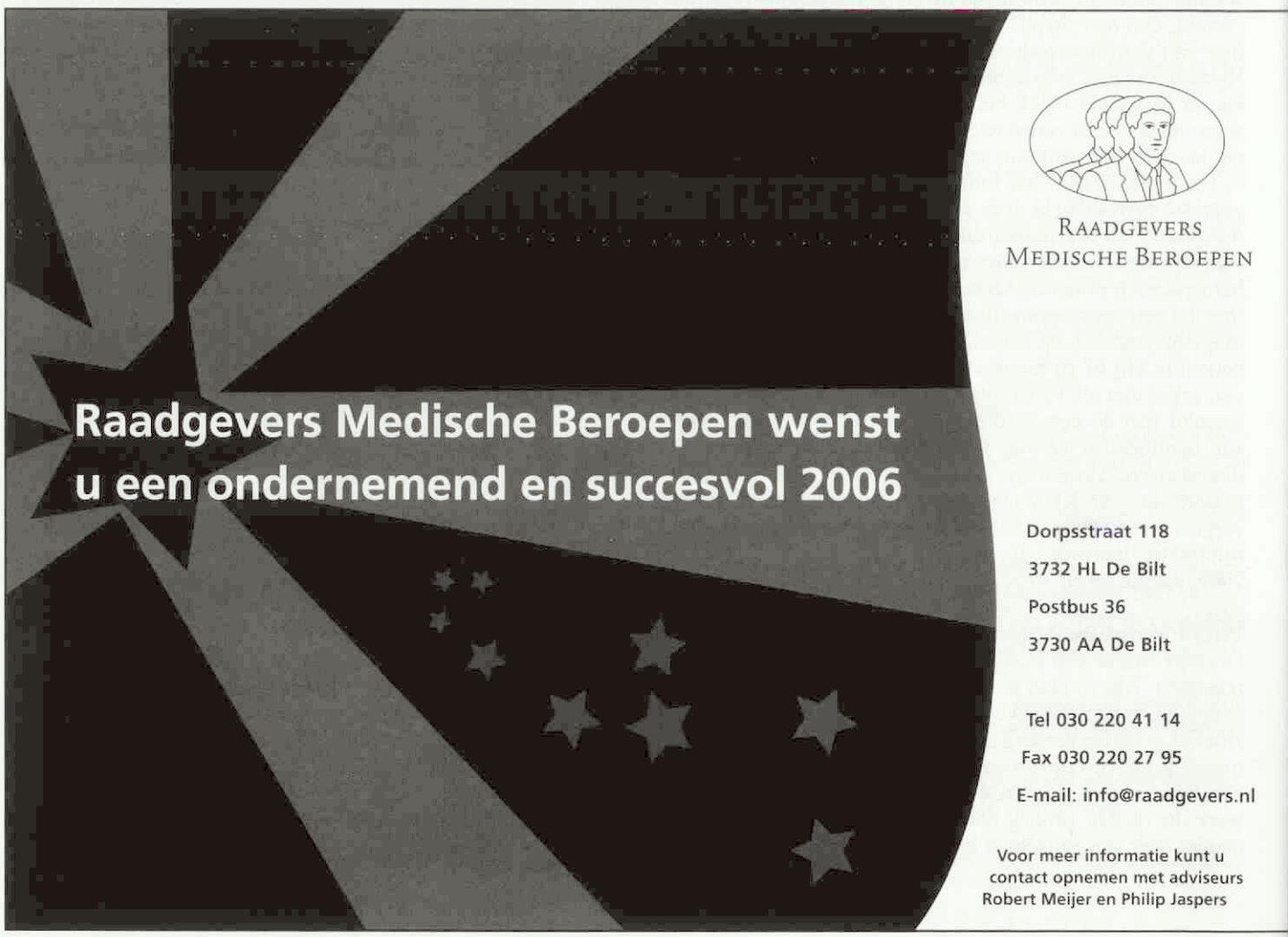

Gaat u dit jaar naar de Voorjaarsdagen of de Najaarsdag?

Monique Megens

De Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren (GGG) heeft ruim duizend leden en is daarmee de grootste groep van de KNMvD. Wij zouden ook u graag als lid willen verwelkomen. Daarom biedt de GGG u een aanzienlijk financieel voordeel aan op de inschrijvingen van de Voorjaarsdagen en Najaarsdag als u voor 1 februari lid wordt.
De GGG komt binnen de KNMvD specifiek op voor de belangen van de gezelschapsdierenarts en streeft naar de bevordering van de diergeneeskundige zorg van het gezelschapsdier. Dit houdt in ruime zin in: belangenbehartiging en ondersteuning in zowel veterinaire als niet-veterinaire zaken. Daarnaast wil de GGG een ontmoetingsplaats voor de gezelschapsdierenarts zijn. Hiervoor lopen er vele projecten vanuit de GGG en/of ondersteund door de GGG.
Enkele directe voordelen voor u als lid zijn:

75 euro korting op de Najaarsdag

De Najaarsdag wordt jaarlijks door de GGG georganiseerd. Dit jaar zal de Najaarsdag plaatsvinden op zaterdag 11 november. De kosten van de Najaarsdag voor GGG-leden bedragen 75 euro indien dit gecombineerd wordt met de contributie. In vergelijking: de kosten voor niet-leden voor de Najaarsdag bedragen dit jaar 150 euro.
Het bovenstaande prijsvoordeel geldt uitsluitend indien de contributie vóór 1 februari 2006 is bijgeschreven op de GGG-rekening.

55 tot 90 euro korting op de Voorjaarsdagen

De Voorjaarsdagen worden georganiseerd door de Voorjaarsdagencommissie, een zelfstandige commissie van de GGG. Het GGG-lidmaatschap levert dan ook een aanzienlijk financieel voordeel op. Zo heeft u bijvoorbeeld bij opgave voor de Voorjaarsdagen vóór 1 februari 2006 een voordeel van 90 euro bij deelname aan het volledige programma of 55 euro als u maar één dag gaat (prijzen exclusief BTW). Voor meer informatie: *www.voorjaarsdagen.org.*

FECAVA-lidmaatschap en wetenschappelijk tijdschrift

De GGG is lid van The Federation of European Companion Animal Veterinary Associations (FECAVA). De GGG heeft bij de FECAVA een afgevaardigde die onze belangen op Europees niveau behartigt. Als lid van de GGG ontvangt u tweemaal per jaar het wetenschappelijke tijdschrift: The European Journal of Companion Animal Practice. Voor meer informatie: *www.fecava.org.*

Bent u geïnteresseerd?

U kunt nu lid worden van de GGG door overmaking van de contributie voor 2006 op gironummer 539180 t.n.v. Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren te Ede. In onderstaande tabel kunt u bepalen voor welk lidmaatschap u dit jaar in aanmerking wilt komen en welke contributie hierbij verschuldigd is.
Wilt u duidelijk aangeven voor wie er betaald wordt, dit in verband met de administratieve verwerking.

	Contributie	Contributie incl. Najaarsdag
Praktiserend dierenarts	€ 85,-	€ 160,-
Dierenartsechtpaar	€ 145,-	€ 220,-*
		€ 295,-**
Niet-prakticus	€ 60,-	€ 135,-
Rustend lid	€ 50,-	€ 125,-
Kandidaatlid	€15,-	

*indien één of ** beide partners deelnemen aan de Najaarsdag

Wij hopen u voldoende geïnformeerd te hebben, en wellicht kunnen wij u als lid in 2006 welkom heten.

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:
Aarsen, Mevr. A.P.; 2005; 3533 SX Utrecht; H. van Tussenbroekplantsoen 6 1 hoog.
Boerboom, T.B.B.; 2005; 3581 TC Utrecht; Oudwijkerlaan 2.
Bontekoning, Mevr. B.; 2005; 3513 GB Utrecht; David van Mollemstraat 76.
Engen, Mevr. M.J. van; 2005; 1222 CN Hilversum; Verschurestraat 16.
Esman, K.J.; 2005; 3582 CK Utrecht; Abstederhof 27.
Gastel, A.C.T.M. van; 2005; 3531 GN Utrecht; Laurens Reaalstraat 4.
Geertsema, Mevr. G.; 2005; 9727 EE Groningen; Illegaliteitslaan 206.
Hoogendijk, Mevr. K.T.; 2005; 3552 EP Utrecht; Laan van Chartroise 51.
D'Huy, Mevr. N.H.; Gent 1987; 5613 AK Eindhoven; Merellaan 15.
Jansen, Mevr. L.; 2005; 3552 GL Utrecht; Morelstraat 41.
Jansen, M.; 2005; 3552 EP Utrecht; Laan van Chartroise 51.
Kleijs, Mevr. M.P.; 2005; 3515 VN Utrecht; S. de Bruinestraat
Kooi, K. van der; 1952; North Balwyn, Victoria 3104 Australië; 4/36 Winfield Road.
Louwerens, Mevr. M.; 2005; 4421 LE Kapelle; Sterappelstraat 25.
Poldermans, Mevr. F.; 2005; 1091 BX Amsterdam; Ruyschstraat 75 hs.
Star, Mevr. D.C.I. van der; 2005; 3082 DJ Rotterdam; Grondherendijk 54.
Vanholder, T.; Gent 2000; 5046 GB Tilburg; Julianapark 29.
Vecht, U.; 1976; 3853 BR Ermelo; Valkenhof 18.
Verhaag, J.; 2005; 7577 PC Oldenzaal; Bekspringweg 12.

Als lid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:
Blanken, Mevr. G.; 2005; 3523 GM Utrecht; Turkooislaan 28.
Brink, Mevr. A.M.; 2005; 3405 CN Benschop; Benedeneind 405.
Goehring, L.S.; 2005; 80525 Fort Collins, Colorado, USA; 2025 Mathews # B 3.
Hillebrand, Mevr. A.C.; Gent 1998; 1063 PW Amsterdam; A.E. Kokplantsoen 61.
Veenstra, B.E.; 2003; SY 50 EG Bentlont Minsterley UK; Flat 1, Leigh Manor.
Weerd, Mevr. S.; 2005; 1601 SW Enkhuizen; Molenweg 104.
Winterink, Mevr. M.P.; 2005; 2082 HL Santpoort-Zuid; Harddraverslaan 47.

Als kandidaatlid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:
Alphen, B.W.P.M.
Asjee, Mevr. D.
Athmer, Mevr. P.L.T.M.
Barbonis, B.A.E.
Barrett, Mevr. T.

Biesma, A.F.
Blom, Mevr. S.F.M.
Boeve, H.J.
Cirkel, K.
Dalemans, Mevr. I.
Fokkinga, Mevr. R.
Geurtsen, Mevr. A.H.S.M.
Genugten, A.J.H.M. van
Gietemann, Mevr. J.V.
Heijstek, Mevr. A.S.
Heuts, Mevr. P.R.
Hilterts, Mevr. M.J.
Hofstra, G.
Hogerwerf, Mevr. L.
Hoogeveen, Mevr. G.M.
Hoyng, Mevr. B.
Jebbink, A.I.F.
Jongejans, Mevr. T.I.
Joosten, Mevr. M.
Koolen, S.L.T.
Koperberg, Mevr. V.J.W.
Kurvers, Mevr. I.A.P.G.
Lens, S.W.J.
Meijers, Mevr. M.M.
Mourik, Mevr. W.J. van
Nijhof, Mevr. M.F.
Oosterom, Mevr. D.I.E.
Pijnappels, Mevr. A.C.C.J.
Roelofs, B.J.G.
Schaafsma, Mevr. M.K.
Schaik, Mevr. A.E.M. van
Schenk, R.S.M.
Schlepers, Mevr. M.
Seegers, Mevr. K.A.
Span, Mevr. R.M.J.
Speksnijder, D.C.
Stapper, Mevr. M.
Stiphout, Mevr. M.J.P.
Stumpel, J.B.G.
Timmer, Mevr. C.
Valen, Mevr. N.
Vedder, P.J.I.
Veldwachter, Mevr. E.
Vijge, Mevr. L.F.
Volkering, Mevr. M.E.
Vries, Mevr. M.P. de
Weering, Mevr. J.E.
Welie, Mevr. L. van
Wijnmaalen, Mevr. S.A.
Woud, Mevr. F.H. van 't

Voor het dierenartsenexamen van 2 december 2005 zijn geslaagd:
Ariesen, Mevr. S.M.
Boerboom, T.B.B.
Bok, G.J.
Geus, G.J. de
Groenendaal, H.
Haan, Mevr. M. de
Poorter, Mevr. T.S.M.
Poel, Mevr. M. de
Rijnders, Mevr. J.B.A.
Star, mevr. D.C.I. van der
Teunissen, Mevr. S.J.
Vegter, Mevr. A.R.
Verbruggen, Mevr. M.H.

Overlijdensberichten:
Op 26 april 2004 G.H. Meevis te Ospel.
Op 22 juni 2004 J.B. van Dijk te Hoevelaken.
Op 24 oktober 2005 S. Spaargaren te Loosdrecht.
Op 20 december 2005 F. Hogerhuis te Linschoten.

Mutaties:

Aarle, D.P.M. van; 2002; 5471 NB Loosbroek; Dorpsstraat 60; tel. privé: 0413-229207; tel. privé mobiel: 06-12092425; E-mail privé: *dennisvanaarle@hotmail.com*; **medew. bij N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.:** *info@aadal.nl*

***Ariesen, Mevr. S.M.; 2005; 3532 TN Utrecht; Van Lenneplaan 14 A.; tel. privé: 030-2943627.**

Boerboom, T.B.B.; 2005; 3581 TC Utrecht; Oudwijkerlaan 2; tel. privé mobiel: 06-42124772; E-mail privé: *t.b.b.boerboom@students.uu.nl*

Blanken, Mevr. G.; 2005; 3523 GM Utrecht; Turkooislaan 28; tel. privé mobiel: 06-45072114; E-mail privé: *geerteblanken@hotmail.com*; medew. bij G. Floor; tel. prakt.: 035-6831080; E-mail prakt.: *dapgfloor@xs4all.nl* **(toev. als lid)**

Bok, G.J.; 2005; 3524 LW Utrecht; Wageningseberg 250; tel. privé: 030-2148847; E-mail privé: *g.j.bok@students.uu.nl*

Bossers, M.C.M.; 1985; 5472 PW Loosbroek; Groeneveldsestraat 6; tel. privé: 0413-229381; fax prakt.: 0413-296038; **E-mail** *privé: marc.bossers@planet.nl*; geass. met N.P.J. Achten, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-211350; fax prakt.: 0413-211495; E-mail prakt.: *dkerp@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: *info@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-364589; **fax prakt.: 0413-319931; E-mail prakt.:** *dkveghel@aadal.nl*

Brink, Mevr. A.M.; 2005; 3405 CN Benschop; Benedeneind 405; tel. privé: 0182-309836; tel. privé mobiel: 06-50485904; E-mail privé: *brink403@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Burgt, M.P. van der; 200; 5428 LJ Venhorst; Heikneuter 1; tel. privé: 0492-363066; tel. privé mobiel: 06-51174457; **E-mail privé:** *michielvdburgt@hotmail.com*; medew. bij N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van

Rehydion® gel
Revolutie bij uitdroging door kalverdiarree:
Elektrolyten door de melk!
CEVA SANTE ANIMALE
Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL, Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924 - E-mail cevanl@ceva.com

Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt: 0413-296038; **E-mail prakt.:** *info@aadal.nl*

Buurma, H.J.; 1973; 9601 EN Hoogezand; Hoofdstraat 252; tel. privé: 0598-379867; E-mail privé: *hjbuurma@wxs.nl*; **r.d.**

Geus, Mevr. Y. de; 2005; 3511 PH Utrecht; Oudegracht 393 C; tel. privé mobiel: 06-12207908; E-mail privé: *macvettie@hotmail.com*

Goehring, L.S.; 2005; 80525 Fort Collins, Colorado USA; 2025 Mathews # B 3; Ass. Prof. in Equine Medicine bij de Colorado State University; **(toev. als lid)**

Groenendaal, H.; 2005; 1398 PN Muiden; Rijksweg 6; tel. privé: 0294-413795; tel. privé mobiel: 06-22414947.

Haan, Mevr. M. de; 2005; 1024 GC Amsterdam; Den Helderstraat 126; tel. privé: 020-7730827.

Hillebrand, Mevr. A.C.; Gent 1998; 1063 PW Amsterdam; A.E. Kokplantsoen 61; tel. privé: 020-6130656; E-mail privé: *aleidh@xs4all.nl*; **(toev. als lid)**

Hulten, P.J.M. van; 1978; 5476 WZ Vorstenbosch; Bedafseweg 3; tel. privé: 0413-341850; fax privé: 0413-321667; E-mail privé: *huvet@biscon.nl*; geass. met N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-211350; fax prakt.: 0413-211495; E-mail prakt.: *dkerp@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: *info@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-364589; **fax prakt.: 0413-319931; E-mail prakt.:** *dkveghel@aadal.nl*

Jong, Mevr. W. de; 2005; 3513 EV Utrecht; Oudenoord 138; tel. privé mobiel: 06-45132595; **E-mail privé:** *wiedewietje@hotmail.com*

Kleef, M.H.A.; 1997; 5476 VW Vorstenbosch; Derpt 14; tel. privé: 0413-365035; fax privé: 0413-296038; E-mail privé: *m.kleef@home.nl*; geass. met N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-211350; fax prakt.: 0413-211495; E-mail prakt.: *dkerp@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: *info@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-364589; **fax prakt.: 0413-319931; E-mail prakt.:** *dkveghel@aadal.nl*

Meppelink, Mevr. C.H.; 1999; 5461 LD Veghel; tel. privé: 0413-229093; **tel. privé mobiel: 06-22561085; E-mail privé :** *cmeppelink@yahoo.nl*; medew. bij N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: *info@aadal.nl*

Nuyens, M.C.G.A.; 2003; 5421 SV Gemert; Past. Gautiusstraat 58; **tel. privé mobiel: 06-18132055; E-mail privé :** *maxnuijens40@hotmail.com*; medew. bij N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: *info@aadal.nl*

Poel, Mevr. M. de; 2005; 3583 SV Utrecht; Albert Neuhuysstraat 33; tel. privé mobiel: 06-40319349; E-mail privé: *marleendepoel@hotmail.com*

Poorter, Mevr. T.S.M.; 2005; 3511 EV Utrecht; Sterrenhof 1 A; tel. privé mobiel: 06-48011656; E-mail privé: *threskipoorter@hotmail.com*

Pulskens, P.J.A.M.; 1977; 5427 CX Boekel; Irenestraat 59; tel. privé: 0492-323179; E-mail privé: *pulskens@hetnet.nl*; geass. met N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, C.J.M. Schouten, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-211350; fax prakt.: 0413-211495; E-mail prakt.: *dkerp@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: *info@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-364589; **fax prakt.: 0413-319931; E-mail prakt.:** *dkveghel@aadal.nl*

***Rijnders, Mevr. J.B.A.; 2005; 1015 SR Amsterdam; Nieuwe Leliestraat 30; tel. privé: 020-4228421.**

Roos, M.C.; 2003; **7161 GG Neede; Mr. J.R. Thorbeckestraat 6; tel. privé: 0545-295225; junior docent/onderz. bij Departement Gezondh. zorg Paard; tel. bur.: 030-2531078; E-mail bur.:** *m.c.roos@vet.uu.nl*

Schouten, C.J.M.; 1989; 5427 RB Boekel; Volkelseweg 2; tel. privé: 0492-324997; E-mail privé: *schouten.vet.fam@wolmail.nl*; geass. met N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-211350; fax prakt.: 0413-211495; E-mail prakt.: *dkerp@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: *info@aadal.nl*, tel.prakt.: 0413-364589; **fax prakt.: 0413-319931; E-mail prakt.:** *dkveghel@aadal.nl*

Star, Mevr. D.C.I. van der; 2005; 3991 DL Houten; Plein 23 A; tel. privé mobiel: 06-12111060; E-mail privé: *d.c.i.vanderstar@hotmail.com*

Teunissen, Mevr. S.J.; 2005; 3572 XR Utrecht; Van Brakelstraat 22 bis; tel. privé: 030-2723531; E-mail privé: *seline_teunissen@hotmail.com*

Veenstra, B.E.; 2003; SY 50 EG Bentlont Minsterley UK; Flat 1 Leigh Manor; tel. privé: 00-44-1743891900; tel. privé mobiel: 00-44-7917846755; fax privé: 00-44-1743891900; E-mail privé: *benno@veenstra.co.uk*; medew. bij A. de Leeuw van Weenen; tel. prakt.: 00-44-1743891855; fax prakt.: 00-44-1743891155; E-mail prakt.: *stapeley@veenstra.co.uk*; **(toev. als lid)**

Vegter, Mevr. A.R.; 2005; 3513 AJ Utrecht; Amsterdamsestraatweg 72 bis; tel. privé mobiel: 06-41279040; E-mail privé: *a.r.vegter@students.uu.nl*

Verbruggen, Mevr. M.H.; 2005; 1771 RT Wieringerwerf; Schervenweg 30; tel. privé: 0227-555235; E-mail privé: *maaycke@hotmail.com*

Vuren, J.A.C. van; 1991; 5469 AV Erp; Heesakker 2; tel. privé: 0413-213449; fax privé: 0413-213674; E-mail privé: *janvanvuren@home.nl*; geass. met N.P.J. Achten, M.C.M. Bossers, D.A.H. Brus, P.J.M. van Hulten, M.H.A. van Kleef, F.T.M. Loomans, P.J.A.M. Pulskens, V.S. Shankar, J.A.C. van Vuren en A.C.W. van der Wielen; tel. prakt.: 0413-211350; fax prakt.: 0413-211495; E-mail prakt.: *dkerp@aadal.nl*, tel. prakt.: 0413-292929; fax prakt.: 0413-296038; E-mail prakt.: info@aadal.nl., tel.prakt.: 0413-364589; **fax prakt.: 0413-319931; E-mail prakt.:** *dkveghel@aadal.nl*

Weerd, Mevr. S. de; 2005; 1601 SW Enkhuizen; Molenweg 104; tel. privé: 0228-312876; E-mail privé: *sdeweerd@hotmail.com*; medew. bij Mevr. A.M. Lub; tel. prakt.: 0228-312849; fax prakt.: 0228-321068; E-mail prakt.: *enkhuizen@uwdierenarts.nl*; **(toev. als lid)**

Winterink, Mevr. M.P.; 2005; 2082 HL Santpoort-Zuid; Harddraverslaan 47; tel. privé: 030-6881246; fax privé: 030-6881246; E-mail privé: *akromwijk@rumaweb.nl*; **(toev. als lid)**

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Januari

20-21 10e congres over geneeskunde van het gezelschapsdier. Locatie: Kasteel van Rhoon. Thema: geneeskunde van de kat. Op 20 en 21 januari wordt een programma voor dierenartsen geboden, op 21 januari is er een programma voor dierenartsassistenten. Onderwerpen zijn onder andere kortademigheid, dermatologie, anesthesie, gebit en endocrinologie. Nadere informatie kunt u inwinnen bij Château Vétérinaire, fax 0183 504 944, e-mail: *jwhmstrikkers@tiscali.nl*

22-26 9e World Equine Veterinary International Congress gehouden in Marrakech (Marokko). Informatie: *www.weva2006.ma* Inlichtingen, reisarrangement en inschrijfformulier via Frans Sluyters, Jeroen Boschlaan 7, 5056 CV Berkel-Enschot, tel. (06) 212 35 610, e-mail: *fsluyters@home.nl*

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Januari

3 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Aanvang: 19.45 uur. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

19 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Varken II. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Hotel Restaurant De Druiventros, Bosscheweg 11, 5056 PP Berkel-Enschot.

24 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Varken II. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

24 ALV/Wetenschappelijke vergadering/bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

Cursussen

Januari

11 Informatieavond Masterclass 'De kunst van de reiger'. Tijd: 19.00 tot 20.30 uur. Locatie: Van Ede & Partners, Tapijtweg 2, 2597 KH Den Haag. Aan deze bijeenkomst zijn geen kosten verbonden.

19 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Eindhoven. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

21 De 'intensieve echocursus voor beginners' van Dynamic Support wordt weer gehouden. Cyclus 1: zaterdagochtenden op 21 en 28 januari, 11 en 18 februari 2006. Voor informatie: *info@dynamicsupport.nl*

22 www.animalia.be: Cyclus cardiologie GD dag 1 door Dr. Nicole Van Israel Dipl. ECVIM-CA (Cardiology).

22 Moderne technieken van embryo herkenning en embryo verwerking bij paarden. Locatie: Hotel Bakker, Vorden. Het theoretische deel wordt verzorgd door: Dr. Tom Stout (Faculteit Diergeneeskunde), Dr. Peter Daels (Keros, België) en Drs. Myrthe Wessel (De Graafschap Dierenartsen) uiteenzettingen zullen doen. Het praktische deel bestaat uit het herkennen van embryo's in verschillende stadia en het van begin tot eind prepareren voor transport en transplantatie. Zie voor meer informatie, programma en registratie de website: *www.dgdierenartsen.nl*

GROEPSPRAKTIJK Dierenartsen
Tilburg · Diessen

Fulltime dierenarts pluimvee/varken

De Groepspraktijk Dierenartsen Tilburg-Diessen is een gemengde praktijk. Vanuit drie dependances werken zes dierenartsen voor ons cluster gezelschapsdieren. Het cluster landbouwhuisdieren opereert met acht dierenartsen vanuit onze locatie in Diessen. Voor het cluster landbouwhuisdieren zijn wij op zoek naar een fulltime dierenarts (m/v) voor de diersoorten pluimvee en varken. Het zwaartepunt van de werkzaamheden betreft pluimvee.

Functie-eisen:
- enthousiast en ambitieus zijn met betrekking tot de hierboven genoemde diersoorten en over goede sociale en communicatieve vaardigheden beschikken;
- ervaring in pluimvee is een pré;
- flexibele instelling.

Interesse?
Uw sollicitatiebrief voorzien van curriculum vitae kunt u tot veertien dagen na het verschijnen van deze advertentie sturen naar: Groepspraktijk Dierenartsen Tilburg-Diessen, ter attentie van mw. A. Verstraeten, Beekseweg 11a, 5087 KA Diessen. Of per e-mail: *dapdie@wxs.nl*.

Diergeneeskundig Centrum Twenterand

Vacatures Diergeneeskundig Centrum Twenterand

DGC Twenterand is een gemengde praktijk waarbinnen door negen dierenartsen en elf man/vrouw ondersteunend personeel vanuit twee locaties diersoortspecifiek gewerkt wordt. Ter versterking van ons team zijn wij op korte termijn op zoek naar een enthousiaste

Erkend paardendierenarts (m/v) en een Gezelschapsdierenarts (m/v)

Wij zoeken:
Paard: ervaring vereist (bij voorkeur gynaecologie), een absolute team-player, iemand die niet schroomt initiatief te nemen.
Gezelschapsdieren: ervaring gewenst, goede communicatieve eigenschappen.

Wij bieden:
een gezellig dierenartsenteam, fulltime (80%-100%) baan, uitzicht op vast dienstverband en associatiemogelijkheden, marktconform salaris, een uitdagende baan, goede ontwikkelingsmogelijkheden en een fantastische omgeving.

Reacties met cv graag binnen twee weken sturen naar:
Diergeneeskundig Centrum Twenterand, Daarleseweg 10, 7683 RE Den Ham, liefst per e-mail naar: *twenterand@dierenarts.nl*

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
– paardenvacature: Arthur Asveld 06-13955051
– gezelschapsdierenvacature: Bulle Koster 06-53840099
Zie ook: *www.diergeneeskundigcentrumtwenterand.nl* of *www.stemtec.nl*

Gezelschapsdierenpraktijk ter overname in de omgeving van Arnhem

Overname praktijkpand + villa behoort tot de mogelijkheden. Het riante pand is qua grootte en indeling prima passend voor een één- of meermans-(specialisten)praktijk.

Schriftelijke reacties richten aan het Tijdschrift voor Diergeneeskunde, Postbus 421, 3990 GE Houten onder vermelding van nummer 1/2006.

Met Vitaminthe pasta geef je altijd precies de juiste dosering.

- Geen onder- of overdosering
- Werkzaam tegen alle belangrijke wormen (incl. lintwormen)
- Voor honden en katten van alle leeftijden
- Uit recent effectiviteitonderzoek blijkt: Vitaminthe is zeer effectief.
- Maar één keer behandelen
- Te plaatsen in handige display
- Verkrijgbaar in 5, 10 en 25 ml

Vitaminthe®

Pasta voor totale ontworming

nformatie: Vitaminthe REG NL 2896. **Per ml orale pasta:** niclosamide 240 mg, oxibendazol 30 mg. **Doeldieren:** kat en hond. **Kanalisatie:** Vrij. **Voor meer informatie:** Virbac Nederland BV., Postbus 313, 3770 AH Barneveld.
bac.nl **www.virbac.nl**

Pfizer Animal Health

Zorg is meer dan vaccineren.

Het jaarlijkse Conditie Consult

U wilt uw cliënten zo goed mogelijk helpen. Maar dan moeten ze wel de weg naar uw praktijk vinden. Pfizer introduceert daarom het Conditie Consult. Een concept voor een jaarlijkse algehele controle, dat veel verder gaat dan een oproep voor vaccinatie. Voor meer praktijkbezoek, meer tevreden cliënten en niet te vergeten meer omzet. Wij willen u daarbij zo goed mogelijk helpen. **Kijk ook op www.weknowyoucare.nl.**

We know you care.

Pfizer Animal Health bv, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel, telefoon: 010 - 406 46 00.

Deel 131 • Aflevering 3 • 1 februari 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
07 FEB. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

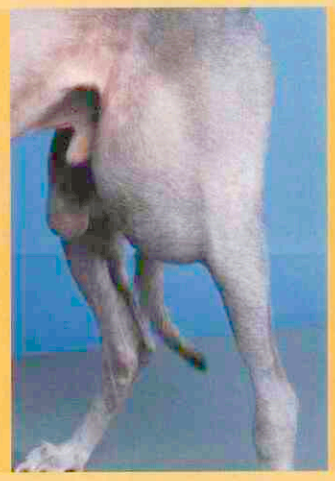

Halicephalobus gingivalis *infectie bij een vijfjarige Tinker ruin*

Hemangiosarcoom bij de hond

Zweden gebruikt NSAID's bij mastitis

Bedrijfshulpverlening een must

Aansprakelijkheid en verzekering van dierenartsen

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

VETERINARY EXCLUSIVE

24 innovaties voor alle relevante indicaties

Onderscheidend in

1) **Acceptatie**
2) **Innovatie**
3) **Variatie**

De vernieuwde range Royal Canin natvoedingen

- Significante acceptatieverbetering door de nieuwe receptuur en textuur
- Optimale effectiviteit door productinnovaties en harmonisatie met de droogvoeding
- Variatie in textuur: paté en brokjes in saus
- Variatie in smaak: kip en rund of eend
- Variatie in verpakking: blikvoeding voor de hond en portieverpakking of alutray voor de ka
- 24 variëteiten voor de meest voorkomende klinische aandoeningen

WALTHAM®

ROYAL CANIN
VETERINARY DIET

Royal Canin Nederland BV - Veterinaire Service
Postbus 63 - 5460 AB Veghel - Tel.: 0413-318444 (bestellingen) of 0413-318400 (productinformatie)
E-mail: info@royalcanin.nl - Internet: www.royalcanin.nl

RC 2006-V-01/01

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 3
1 februari 2006

Inhoud

Wetenschap

Actua

Cover: foto van pagina's 76 en 88

Uit de hoofdredactie 73

Oorspronkelijk artikel
Halicephalobus gingivalis infectie bij een vijfjarige Tinker ruin;
M. Boswinkel, I.J.S. Neyens en M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan 74

Samenvattingen VDT 82

Referaat 83

Nieuws 84

Veterinair tuchtrecht
Exotische relatieproblemen; *Iaira Boissevain* 86

Uit en voor de praktijk
Hemangiosarcoom bij de hond; *E. Teske, G.R. Rutteman en J. Kirpensteijn* 87

Berichten en verslagen
Zweden gebruikt NSAID's bij mastitis; *Jan Hulsen* 90
UGCN organiseert Uitstekende Uiergezondheidsdagen 92
Bedrijfshulpverlening een must; *Nienke Thybaut* 93
Aansprakelijkheid en verzekering van dierenartsen; *Harry Blok en Ruud van der Mark* 95
Reclameregels diergeneesmiddelen aangepast 97
AUV Veterinaire Mediatheek; *Tjeerd Cuperus* 98

Ingezonden
Ritueel slachten; *Kitty de Vries* 99

Boekbespreking 100

Gesignaleerd
Gesignaleerd; *Anita Suijkerbuijk* 101

Nieuws van de industrie 103

Uitgelicht 104

KLINISCHE AVONDEN 2006

"Allergieën bij de kat: een systematische benadering",
Drs. S. Schleifer

"Knieproblemen onder de knie krijgen",
mevr. Drs. M.H.Th. Govers

dinsdag ~~10 januari 2006~~ ~~van der Valk Hotel Nieuwerkerk a/d IJssel~~
dinsdag ~~24 januari 2006~~ ~~van der Valk Hotel Eindhoven~~ → Vol !!
woensdag ~~15 februari 2006~~ ~~van der Valk Hotel Hoofddorp~~ → Vol !!!
woensdag ~~1 maart 2006~~ ~~van der Valk Hotel Apeldoorn~~ → Vol !!
woensdag 22 maart 2006 van der Valk Hotel Drachten

Virbac ANIMAL HEALTH

Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld, Tel.: 0342-427127, e-mail: info@virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Congressen en cursussen
Studievergadering Groep Homoeopathisch-werkende dierenartsen 104
3rd European Equine Health & Nutrition Congres 105

PAOD 105

KNMvD

In memoriam
De heer G. Heijnen; *Dick Blaauboer, Dick Hofstee, Bouke Schuurmans, Piet van der Werf en Klaas Harmen Heijnen* 106

Maatschappijnieuws
Vactures in besturen en commissies verband houdende met de 153e algemene vergadering 107
Tarieven Dierenartsen Netwerk 2006 107
De eerste stappen naar een nieuwe voorzitter 107

Doorlopende agenda 108

Jubilea 109

Deadline 109

Contents

Original article
Halicephalobus gingivalis infection in a 5-year old Tinker gelding;
M. Boswinkel. I.J.S. Neyens en M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan 74

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Van de redactie

Zoals u wilt

U leest nu uw Tijdschrift voor Diergeneeskunde. U vindt dat blijkbaar de tijd en de moeite waard, anders zou u iets anders doen. Deze afweging vormt de voortdurende zorg van de redactie. Het Tijdschrift ontleent haar bestaansrecht immers uitsluitend aan uw beslissing om te lezen. En om u aan het lezen te krijgen zijn goed geschreven maar vooral praktische verhalen noodzakelijk (bron van deze kennis: een zorgeloze mini-enquête zonder statistische onderbouwing, door mij op een achternamiddag uitgevoerd, onder een volstrekt niet-representatieve groep potentiële lezers).

U vraagt en het Tijdschrift draait:

- *Een degelijk en zeer bruikbaar artikel over vaak aangetroffen ellende bij de hond; het hemangiosarcoom. Drie deskundigen schreven een beknopt en toch volledig overzicht van deze aandoening. Daarmee zetten ze hopelijk de toon; met goede verhalen - vooral op het gebied van de kleine gezelschapsdieren - vervult u altijd een behoefte. Voelt u zich vooral aangespoord tot het leveren van uw bijdrage.*
- *Een verslag van het uiergezondheidspanel. Op één of andere manier altijd weer wat nieuws, en nog plezierig geschreven ook.*
- *Het eerste artikel uit een serie van drie, over een aantal belangrijke juridische facetten van de veterinaire bedrijfsvoering. Aansprakelijkheid en verzekering; als iets ons wakker maakt - of wakker houdt - is dit het.*

En dan nog wat:
Iaira Boissevain (altijd zeer leesbaar en dus goed gelezen) behandelt chinchilla's en het probleem van de 'tailormade' veterinaire dienstverlening.
Strikt juridisch beschouwd, bent u als dierenarts de ideale dienstverlener (u weet en kunt vrijwel alles, u bent altijd beschikbaar en u bent in concurrentie met uw collega). De verwachtingen van uw klant zijn vergelijkbaar (mijn dierenarts is 24/7 beschikbaar als de beste en goedkoopste specialist in alles). In de praktijk is uw dienstverlening echter nét iets minder.
Dat is natuurlijk allesbehalve nieuw en meestal passen de verwachtingen zich wel aan aan de dienstverlening of omgekeerd. De rek is er echter uit: de beschikbaarheid van veterinair specialisten voor avond- en weekenddiensten is simpelweg niet te realiseren, de zaken voor het tuchtcollege betreffen meestal bovenbedoeld dilemma, de spanningen binnen de beroepsgroep over 'kwaliteit' (fijn containerbegrip, geringe woordwaarde) en de marketing daarvan zijn nog niet voorbij, en conflicten met klanten krijgen tegenwoordig al snel een juridisch karakter.
Algemeen geldende oplossingen voor het hierboven beschreven dilemma zijn er niet. Blijven zoeken maar, lijkt me.

Maarten Willemen

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Halicephalobus gingivalis infectie bij een vijfjarige Tinker ruin

M. Boswinkel[1], I.J.S. Neyens[2] en M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 74 - 80.

Oorspronkelijk artikel

Samenvatting

Een vijf jaar oude Tinker ruin werd doorgestuurd naar de kliniek Inwendige Ziekten van de Hoofdafdeling Gezondheidszorg Paard, met als klacht een uveïtis van het linkeroog en koorts. Klinisch onderzoek bij binnenkomst toonde een lethargisch paard met koorts en verminderde visus van het linkeroog. Tijdens rectaal onderzoek werd een vergrootte, onregelmatige en harde linker nier en een voorste scheilswortel met harde onregelmatige verdikkingen gevoeld. Bloedonderzoek toonde een anaemie, een leucocytose, een verhoogd ureum en creatininegehalte en een hyperproteïnaemie. In de urine werd herhaaldelijk eiwit aangetoond en was de γGT/creatinine ratio verhoogd. De hoeveelheid buikvocht was licht verhoogd, met een normaal aspect, celgetal en eiwitgehalte.

In de twee opeenvolgende dagen persisteerde de koorts en vertoonde het paard anorexie en ernstige centraal nerveuze verschijnselen. In overleg met de eigenaar is het paard geëuthanaseerd.

Bij postmortaal onderzoek werden uitgebreide ontstekingsveranderingen gezien in de uvea van het linker oog, de nieren en het centraal zenuwstelsel op basis van een infectie met *Halicephalobus gingivalis*.

Summary

Halicephalobus gingivalis infection in a 5-year old Tinker gelding

A 5-year old Tinker gelding was referred to the Department of Equine Sciences with a left eye uveitis and fever. At presentation the horse showed a mild lethargy, fever and decreased vision of the left eye. Rectal examination revealed an enlarged left kidney, with a hard and an irregular surface. The cranial mesentery artery had an enlarged and irregular aspect. Blood analysis showed anaemia, leucocytosis, increased blood urea nitrogen and creatinine and a hyperproteinemia. Urine analysis repeatedly showed a marked proteinuria and an increased γGT/creatinine ratio. The amount of abdominal fluid was slightly increased. However, the aspect, amount of cells and protein were normal.

In the following two days the fever persisted and the horse showed anorexia and severe neurological signs. The horse was euthanized with permission of the owner.

Post mortem examination showed a generalized parasitic infestation of Halicephalobus gingivalis *in the uvea of the left eye, the kidneys and the central nerve system.*

[1] *Departement Gezondheidszorg Paard, Discipline Inwendige Ziekten, Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, Yalelaan 16, 3584 CM Utrecht. telefoon: 030-2531111, fax: 030-2531256. E-mail: m.boswinkel@vet.uu.nl*

[2] *Destijds werkzaam bij Departement Pathobiologie, Afdeling Pathologie, Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, Yalelaan 1, 3508 TD Utrecht. telefoon: 030-2533195. E-mail: isabelle.neyens@hotmail.com*

Inleiding

De nematode *Halicephalobus gingivalis* (voorheen *Micronema deletrix*) werd voor het eerst in 1954 beschreven als pathogeen door Stefanski, die de parasiet isoleerde uit een granulomateuze ontsteking van de gingiva bij een paard (38). *H. gingivalis* behoort tot de Order Rhabditata en de Familie van de Rhabditidae. De parasiet heeft door de decennia heen in de literatuur verschillende benamingen gekend. *Micronema deletrix* en *Halicephalobus deletrix* zijn synoniemen van *H. gingivalis*.

H. gingivalis is beschreven als ziekteveroorzaker bij het paard, de ezel en de mens, en is nog niet buiten deze gastheren aangetroffen. Het genus Halicephalobus bevat acht soorten, waarvan met zekerheid kan worden gezegd dat zeven soorten vrijlevende nematoden zijn en voorkomen in rottend plantenmateriaal, humus en mest (2). Op basis van de soortgenoten binnen het genus, bestaat het vermoeden dat *H. gingivalis* tevens een vrijlevende cyclus kent buiten de gastheer. Echter, dit is nog niet met zekerheid vastgesteld. Tot nu toe zijn, naar ons weten, wereldwijd 33 paarden, een zebra en drie mensen beschreven met een *H. gingivalis* infectie (2, 5, 13, 14, 15, 34). De organen of orgaansystemen die het meest frequent worden, geïnfecteerd zijn het centraal zenuwstelsel, de nieren, de mond- en neusholte en de lymfknopen (37). Er is weinig bekend over de infectieroute van *H. gingivalis*. De orale- en inhalatieroute alsmede het binnendringen via geïnfecteerde wonden, worden als belangrijkste infectieroutes beschouwd (2, 11, 13, 14, 19, 34, 37). In de hier beschreven casus wordt het klinische en pathologische beeld beschreven van een infectie van *H. gingivalis* bij een paard.

Casus

Ziektegeschiedenis

Een vijfjarige Tinker ruin van 540 kg werd bij de Kliniek voor Inwendige Ziekten van Hoofdafdeling Gezondheidszorg Paard aangeboden met koorts, blepharospasmus en een hyphaema van het linkeroog. Het paard was op tweeënhalfjarige leeftijd geïmporteerd vanuit Ierland. Sindsdien werd het dier jaarlijks gevaccineerd tegen tetanus en influenza en elke twee maanden ontwormd met ivermectine. Sinds de import in Nederland had het dier nooit eerder gezondheidsklachten gehad. Over de gezondheidsstatus in de voorliggende periode was niets bekend.

Drie weken voordat het dier werd doorgestuurd naar de universiteitskliniek werd de praktiserend dierenarts geconsulteerd in verband met een conjunctivitis en cornea-oedeem van het linkeroog. De eigenaar meldde dat het paard al twee weken wat lusteloos was en af en toe met het linker deel van het aangezicht langs objecten in de omgeving schuurde. Nadere inspectie van het oog leverde geen afwijkingen op en de cornea kleurde niet met fluoresceïne. Er werd een eenmalige injectie met dexamethason[1] (0.05 mg/kg LG IV)

[1] *Dexadreson®, Intervet Nederland B.V., Boxmeer, Nederland.*

gegeven, waarna driemaal daags een topicale behandeling met een antibioticum en corticosteroïden bevattend preparaat[2] werd gegeven. De behandeling leek aanvankelijk aan te slaan, maar na drie dagen trad recidief op en vertoonde het paard hoge koorts (39.5 graden Celsius). Het corneaoedeem leek echter verminderd en de cornea kleurde nog steeds niet met fluoresceïne. Er werd een orale behandeling ingesteld met trimethoprim-sulfadiazine[3] (30 mg/kg LG 2dd PO) gedurende drie dagen en de oogmedicatie werd gewisseld naar een chlooramphenicol en vitamine A bevattende oogzalf[4]. Na een aanvankelijke opleving van de patiënt recidiveerde twee weken later de koorts (40.0 graden Celsius) en vertoonde het paard verminderde eetlust. Het linkeroog vertoonde op dat moment een fulminante uveïtis met vaatingroei in de cornea en een hyphaema van de voorste oogkamer. De fluoresceïne-kleuring was negatief. Het paard is op dat moment behandeld met een eenmalige injectie dexamethason[1] (0.05 mg/kg LG IV) en lokaal met dexamethason[5] en atropine 1% oogdruppels[6]. Gezien de matige eetlust en het recidiverende karakter van de klachten werd besloten te wisselen naar een éénmaal daagse intramusculaire behandeling met een combinatie preparaat[7] van streptomycine (12.5 mg/kg LG IM) en procaïnebenzylpenicilline (10 mg/kg LG IM). Nader bloedonderzoek toonde een sterk verhoogd totaal-eiwitgehalte (93 g/l referentiewaarden 56-79 g/l), een verhoogde betaglobulinen fractie (51 % referentiewaarde < 22%) en een verhoogd creatinine-gehalte (356 µmol/l, referentiewaarde 71-194 µmol/l). Na twee dagen behandelen verslechterde de klinische situatie echter en liep het paard tegen voorwerpen aan. Aanvullend rectaal onderzoek toonde een vergrootte linker nier en een verbrede en pijnlijke voorste scheilswortel.
Besloten werd het paard door te sturen naar de universiteitskliniek voor nader onderzoek.

Klinisch onderzoek

Bij binnenkomst in de kliniek maakte het dier een slome indruk met verminderde visus. Het linkeroog vertoonde blepharospasmus met bloed in de voorste oogkamer (hyphaema). De ademhaling was te oppervlakkig, te abdominaal en had een frequentie van 50 per minuut (normaalwaarde 8-14 per minuut). De polsfrequentie was licht verhoogd (48 slagen/min, normaalwaarde 28-40 per minuut), regelmatig, krachtig en equaal. De lichaamstemperatuur was sterk verhoogd (39.6°C, normaalwaarde 37.4 – 38.0°C). Tot slot was de huid rondom het linkeroog en orbita oppervlakkig gelaedeerd. Onderzoek van het respiratieapparaat en circulatieapparaat leverde geen afwijkingen op. Ten aanzien van het digestieapparaat werden rectaal enkele afwijkingen opgemerkt: de linker nier was zeer sterk vergroot en tevens onregelmatig qua consistentie en oppervlak, de voorste scheilswortel was breed en er waren talrijke harde knobbelachtige verdikkingen, variërend van enkele centimeters tot tien centimeter in grootte, te palperen. Het paard vertoonde links een duidelijke traanstreep, blepharospasmus en enophtalmus met een lichte protrusie van de membrana nictitans. Zowel de dreigreflex als de pupilreflex waren afwezig.

[2] *Gentapolycort®, AST Pharma B.V., Oudewater, Nederland.*
[3] *Sultrisan Orale Pasta®, Anisane B.V., Raamsdonksveer, Nederland.*
[4] *Amicol oogzalf®, Aesculaap, Boxtel, Nederland.*
[5] *Dexamethason HPS 0,1%®, Holland Farmaceutical Supplies B.V., Zaandam, Nederland.*
[6] *Minims Atropinesulfaat 1%®, Chauvin Benelux, Brussel, België.*
[7] *Streptoprocpen®, Eurovet Animal Health, Bladel, Nederland.*

De cornea was geheel oedemateus verdikt en kleurde niet met fluoresceïne. De voorste oogkamer bevatte ventraal gestold bloed en dorsaal fibrine. Door de troebeling van zowel de cornea als de voorste oogkamer waren dieper liggende structuren, met uitzondering van een deel van de pupil, niet te beoordelen. Het rechteroog vertoonde geen afwijkingen.
Uit bloedonderzoek (Tabel 1) bleek dat het paard een anaemie en een licht leucocytose met linksverschuiving had. Het ureumgehalte was licht verhoogd en het creatininegehalte sterk verhoogd. Het totaaleiwit was zeer sterk verhoogd door met name een zeer hoge betaglobulinen fractie (beta-1), waarvan op de tweede dag na binnenkomst de uitslag volgde. Monitoring van het aantal leucocyten, het ureum en creatinine liet een stijging zien.

Tabel 1. **Bloeduitslagen van een vijfjarige Tinker ruin met een *Halicephalobus gingivalis* infectie.**

	dag van aankomst	dag na aankomst	normaalwaarden
Ht (l/l)	0.25	0.26	0.36-0.42
WBC (G/l)	11.4	13.3	7.0-10.0
Ureum (mmol/l)	9.8	12.9	2-8
Creatinine (µmol/l)	328	355	106-168
Totaal-eiwit (g/l)	109	-	60-90
Albumine (%)	26.2	-	35-55
α-globulinen (%)	15.9	-	15-20
β-globulinen (%)	46.1	-	0-22
γ-globulinen (%)	11.8	-	0-25

Parasitologisch onderzoek van de mest toonde de aanwezigheid van Cyathostominae eieren. Bij buikpunctie werd veel helder strogeel buikvocht verkregen. De leukocytentelling bedroeg 2.5 G/l (normaalwaarde < 5.0 G/l) en het totaaleiwit viel binnen de referentiewaarde (< 15 g/l) (26). Bij nader cytologisch onderzoek van het punctaat zijn geen aanwijzingen gevonden voor neoplastische cellen. De hoeveelheid cellen en de verdeling ervan waren normaal. Urineonderzoek leverde bij herhaling een sterk verhoogd eiwitgehalte op, welke zowel middels een sneltest[8], als middels de Bangproef werd aangetoond. Bij microscopie van het urinesediment werden geen afwijkingen gevonden. De γ-GT/creatinine ratio van de urine was 3.0. Volgens ongepubliceerd onderzoek binnen de discipline Inwendige Ziekten van het Departement Gezondheidszorg Paard moet bij herhaling een ratio van boven de 2.0, worden aangemerkt als afwijkend. In die gevallen wordt de verdenking uitgesproken van acuut nierfalen met tubulaire schade.

Differentiële diagnose

Op basis van de klinische gegevens en het voorlopige bloedonderzoek werd gedacht aan een chronische (purulente) ontsteking, een neoplasie en eventueel aan nierinfarcten, mogelijk als gevolg van een massale parasitaire (maagdarm)infectie. Dit laatste werd minder waarschijnlijk geacht gezien het regelmatig ontwormen door de eigenaar. Het hyphaema van het linkeroog zou secundair kunnen zijn aan een fulminante uveïtis.

Therapie

Gezien de verhoogde concentraties van ureum en creatinine in het bloed werd afgezien van een antimicrobiële behandeling met gentamicine. Mede op basis van het feit dat het dier, in tegenstelling tot thuis, nog voldoende at en dronk,

[8] *Combur-Test®, Roche Diagnostics Nederland B.V., Almere, Nederland.*

werd als alternatief besloten een orale antibioticumkuur met trimethoprim/sulfadiazine[3] (30 mg/kg LG 2dd) te starten. De medicatie werd gecombineerd met een oraal NSAID preparaat[9] (startdosering 2 mg/kg LG, gevolgd door 1 mg/kg LG 2dd) en een anti-stollingsmiddel[10] (6.25 mg/kg LG 1dd PO). Het linkeroog werd elke twee uur behandeld met corticosteroïden-druppels[11] en atropine-oogdruppels[12].

Ziekteverloop

De dag na aankomst vertoonde het dier plotseling ernstige tekenen van verminderde coördinatie, zowel in beweging als tijdens rust. Het bewustzijnsniveau wisselde van excitatie tot uitgesproken sloomheid. Omwille van de veiligheid van het dier en de omgeving is toen besloten om een aanvullende echografie van beide nieren uit te stellen. De algemeen klinische toestand verslechterde verder en het dier vertoonde minder eet- en drinklust en de koorts persisteerde (39.0-39.5°C). Orale antimicrobiële therapie was op dat moment minder zinvol. Een mogelijke relatie tussen de acute neurologische verschijnselen en een meningoencephalitis werd op dat moment niet uitgesloten. Gezien het feit dat streptokokken-species daarin een voorname rol spelen is besloten de antibioticumtherapie te wisselen naar een penicillinepreparaat[13] in een hoge dosering (30.000 IE/kg LG 1dd IM).
Enkele uren later verslechterde de situatie ernstig, waarbij het dier naast de uitgesproken ataxie, tevens spontaan omviel. Tetraparese werd gevolgd door tetraparalyse, heftige clonische en tonische krampen, ophistotonus en nystagmus. In overleg met de eigenaar werd besloten het dier te euthanaseren.

Postmortem onderzoek

Bij uitwendige inspectie werden er ter hoogte van de linker orbita enkele oppervlakkige schaafwonden geconstateerd. Het linkeroog vertoonde multipele macroscopische afwijkingen: exophtalmus, vertroebeling van de cornea en een hyphaema. Na succesvolle fixatie (formaline 10%; 24 uur), werd op sneevlakte een verdikte cornea bevestigd. De iris vertoonde een diffuus haemorragisch aspect met enige aanwijzingen voor necrotische veranderingen. De voorste oogkamer was gevuld met een grote hoeveelheid gestold bloed. De lens was intact en vertoonde verder geen bijzonderheden. Het corpus vitrium had een troebel aspect met een wat groene verkleuring (Figuur 1). De linker nervus opticus vertoonde een licht dof aspect. Het rechteroog vertoonde geen bijzonderheden.
Bij de inwendige inspectie van het abdomen vertoonden beide nieren een vergrootte omvang met een onregelmatige vorm. Op sneevlakte had de linker nier een afmeting van 26 cm bij 18 cm en de rechter nier een afmeting van 33 cm bij 17 cm. De consistentie van beide nieren was stevig. Cortex en merg bevatten multipele coalescerende noduli met identieke consistentie en kleur als het omliggende nierparenchym, waardoor de nier een knobbelachtig aspect aannam. De urineblaas was gevuld met een redelijke hoeveelheid troebel gekleurde urine. Overige organen, inclusief hersenen lieten verder geen significante afwijkingen zien.

[9] *Quadrisol®, Intervet International B.V.,Boxmeer, Nederland.*
[10] *Carbasalatum calcicum Gf, Gentafarma B.V., Maarssen, Nederland.*
[11] *Dexamethason oogdruppels , Apotheek Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht, Nederland.*
[12] *Atropine 2% oogdruppels, Apotheek Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht, Nederland.*
[13] *Depocilline®, Intervet International B.V., Boxmeer, Nederland.*

Figuur 1. **Linker oog (na fixatie): Diffuse, chronische granulomateuze uveïtis met uitgebreid hyphaema en necrotiserende, granulomateuze optische neuritis. Aetiologie: *Halicephalobus gingivalis*.**

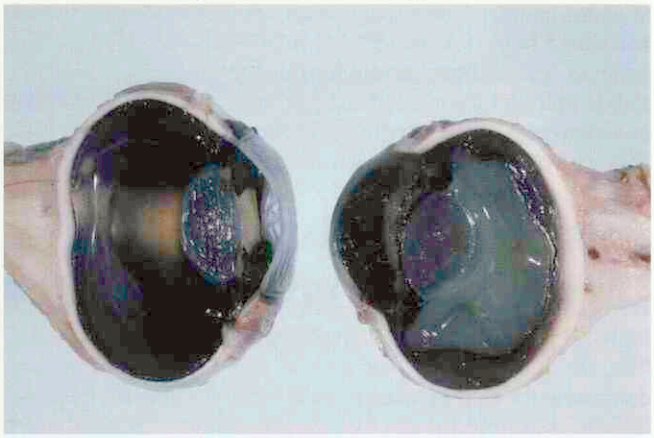

De natieve cytologische afdrukpreparaten afkomstig van beide nieren leverden multipele parasitaire micro-organismen op, behorende tot de groep van de nematoden. Ze werden gekenmerkt door een typische rhabditiforme slokdarm, met een corpus, isthmus en bulbus die in alle stadia terug te vinden waren. Enkel vrouwelijke organismen werden geïdentificeerd. Parasitair en microbiologisch onderzoek van de urine was negatief.
Microscopisch onderzoek gaf uitgebreide pathognomonische veranderingen aan, passend bij een infestatie met *Halicephalobus gingivalis*; de macroscopische bevindingen zoals de uitgebreide hyphaema en het keratitis beeld werden bevestigd bij histopathologisch onderzoek met onder andere een focaal erosieve laesie in het cornea epitheel en lichte oedemateuze veranderingen in het onderliggend stroma. De linker oogbol vertoonde ernstige, diffuse ontstekingsveranderingen, waarbij de iris en het corpus ciliare gekenmerkt werden door granulomateuze haarden bestaande uit talrijke macrofagen, lymfocyten en plasmacellen, waartussen zeer regelmatig in clusters gelegen rhabditiforme nematoden verspreid lagen. Identieke veranderingen werden aangetroffen in het choroïd met plasmacellen, melaninehoudende macrofagen, en alsmede diverse doorsneden van *H. gingivalis*

Figuur 2. **Oog: choroïditis met plasmacellen en melaninehoudende macrophagen alsmede diverse doorsneden van *Halicephalobus gingivalis* larven (pijlen).**

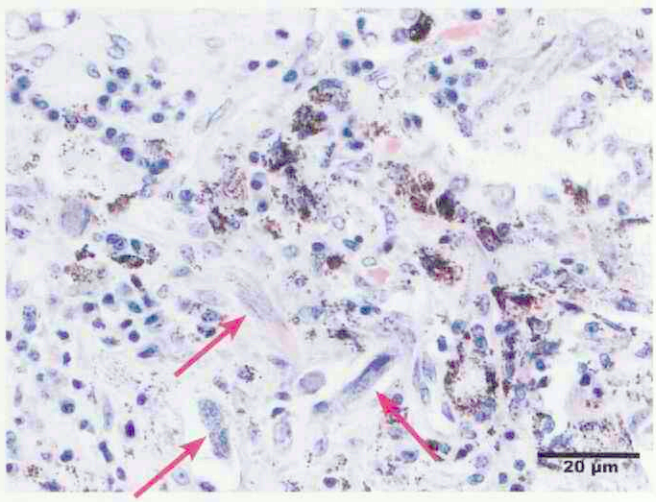

larven (Figuur 2). De linker nervus opticus vertoonde uitgebreide necrotische veranderingen, waarin eveneens grote aantallen vrouwelijke nematoden en larven van de soort *H. gingivalis* verspreid lagen. De rondkernige ontstekingscomponent was hierbij in zeer geringe mate aanwezig. Het nierparenchym van de linker en rechter nier vertoonde identieke pathognomonische veranderingen; de cortex werd gekenmerkt door multifocale granulomateuze foci bestaande uit lymfocyten, macrofagen en centraal necrose waarin meerkernige reuscellen verspreid lagen. Talrijke vrouwelijke nematoden, passend bij *H. gingivalis* werden aangetroffen. Secundaire veranderingen bestonden voornamelijk uit gedilateerde tubuli gevuld met een matige hoeveelheid eiwitachtig materiaal en een interstitiële fibrose van het gehele nierparenchym. Cerebrum, cerebellum, pons en verlengde ruggenmerg vertoonden eveneens granulomateuze veranderingen, waarin af en toe enkele neutrofiele granulocyten verspreid lagen (Figuur 3). Bijkomende laesies bestonden uit neuronale necrose, gliosis en lichte oedemateuze veranderingen in de witte materie.

Figuur 3. **Medulla oblongata: granulomateuze encephalitis met centraal gelegen enkele lengtedoorsneden door tweetal *Halicephalobus gingivalis* larven.**

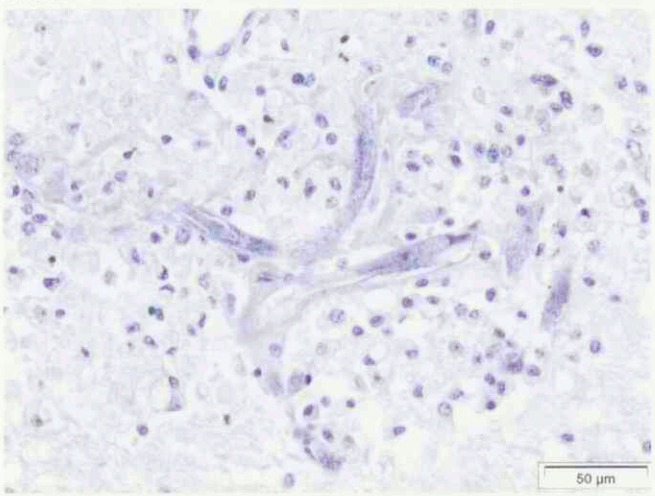

H. gingivalis werd eveneens aangetroffen in de meningen. Alle parasitaire organismen zijn als vrouwelijk geïdentificeerd; afmetingen bedroegen 15-20 µm in diameter en 100-300 µm in lengte. Waarschijnlijk betreft het hier met name jonge stadia van vrouwelijke exemplaren. Identificatie van de nematode werd gebaseerd op de morfologische kenmerken van de cuticula, het type spier en de vorm van de rhabditiforme oesophagus. De digestie tractus is opgebouwd uit een laag éénkernige cubische cellen, ovarium en uterus vertonen een gebogen uiteinde en tenslotte vertoont de staart een taps toelopend uiteinde. Deze twee laatste morfologische kenmerken differentiëren deze organismen van andere rhabditiformen.

Als conclusie werden de volgende morfologische diagnosen geformuleerd:

1. Unilaterale diffuse granulomateuze chorioretinitis en necrotiserende, optische neuritis met talrijke parasitaire micro-organismen (larven en volwassen stadia), passend bij *H. gingivalis*.
2. Bilaterale chronische multifocale tot coalescerende granulomateuze nefritis met uitgebreide interstitiële fibrose, met talrijke parasitaire micro-organismen (larven en volwassen stadia), passend bij *H. gingivalis*.
3. Multifocale granulomateuze meningoencephalitis, met identieke parasitaire organismen, passend bij *H. gingivalis*.

Overzicht literatuurgegevens

H. gingivalis is een kleine nematode welke behoort tot de Order Rhabditata en Familie Rhabditidae. Op basis van gegevens van zeven andere soortgenoten binnen het genus wordt vermoed dat *H. gingivalis* normaal gesproken een vrijlevende nematode is en voorkomt in rottend plantenmateriaal, grond en humus. Het is de enige soort uit het genus Halicephalobus, die sporadisch het paard (en ezel) en de mens weet te infecteren (8). In tegenstelling tot de zeven andere soorten is *H. gingivalis* nooit buiten een gastheer aangetroffen of geïsoleerd en alleen teruggevonden in pathologische weefselveranderingen van het paard (2), de ezel (15) en de mens (13, 14, 34). Het vermoeden bestaat dan ook dat *H. gingivalis* gezien moet worden als een facultatieve parasiet van het paard en de mens.

De geografische verspreiding van ziektegevallen bij het paard is wereldwijd en klimaatsinvloeden lijken dan ook niet van invloed te zijn op deze parasitaire infectie. Zo zijn er gevallen beschreven in de Verenigde Staten, Egypte, Japan, Colombia, Duitsland, Groot-Brittannië, Polen en Zwitserland. Deze casus betreft het derde geval in Nederland (19, 23).

Er bestaat geen ras- of leeftijdspredispositie voor de infectie met *H. gingivalis*. Paarden die worden beschreven in de literatuur variëren van achttien dagen oud tot negentienjarige leeftijd (7, 37).

Voor wat betreft de route waarlangs het paard en de mens zich zouden infecteren zijn in de literatuur een aantal mogelijkheden beschreven, vaak op basis van de verspreiding van pathologische laesies in het paard. Zo bestaat het vermoeden dat via ingestie van gecontamineerd voer een infectie van kleine mucosale wondjes in de mondholte of neusholte kan optreden en kan leiden tot verdere verspreiding (2, 4, 13, 14). Deze mogelijke porte d'entree kan verband houden met de relatief frequent voorkomende granulomateuze ontstekingen in de weke en benige delen van neus- en mondholte. Verder is er de mogelijkheid beschreven van inhalatie van gecontamineerd materiaal (37). Tevens worden bij drie veulens een mogelijke prenatale, perinatale of transmammaire infectieroute aangegeven (37, 42). In een geval waarbij een *H. gingivalis* infectie werd beschreven bij de mens ging het om vermoedelijke contaminatie van huidwonden met paardenmest. In twee gevallen werd een infectie van het preputium bij het paard beschreven, welke eveneens veroorzaakt zou zijn door lokale infectie met gecontamineerde grond of mest (11). Op basis van het vrijlevende karakter van de andere soorten uit het genus Halicephalobus en het feit dat infecties met name optreden bij het paard, wordt paardenmest als primaire bron van besmetting gezien van *H. gingivalis* (2, 14).

Over de mogelijke duur van de incubatietijd is slechts te speculeren. Infectieproeven, welke hierover meer informatie zouden kunnen geven, zijn niet gedaan. Toch is er een veulen van achttien dagen oud beschreven met klinische symptomen, die later in verband konden worden gebracht met een *H. gingivalis* infectie (37). Uitgaande van een in-

fectie postpartum, zou dit betekenen dat de incubatietijd korter is dan drie weken.
Over de verdere verspreiding door het lichaam na infectie van de gastheer is veel gespeculeerd. Een hematogene route wordt op dit moment nog als meest waarschijnlijk beschouwd (18, 33, 41). Zo zijn bij microscopisch onderzoek van de hersenen meerdere parasieten aangetroffen in het lumen van bloedvaten (10, 43).
Pathologische laesies als gevolg van een infectie worden het meest aangetroffen in achtereenvolgens het centraal zenuwstelsel (3, 7, 17, 24, 33, 43), de nieren (3, 35) en de mandibula en maxilla (5, 8, 28, 40). Andere organen, zoals het hart (15), de longen (37, 42), de maag (36), skeletbeenderen (21, 25, 36), ogen (24, 31), testikels (20) en het preputium (11, 27) zijn ook, maar minder vaak, beschreven in de literatuur.
De klinische verschijnselen die het eerst worden gezien na infectie, worden bepaald door dat deel van het lichaam of organen welke, functioneel gezien, het meest zijn beschadigd. Zo worden in de literatuur een groot aantal klachten beschreven waarmee de patiënt aanvankelijk wordt aangeboden. Deze kunnen bestaan uit progressief groeiende harde zwellingen aan het hoofd (mandibula en maxilla) (5, 19, 41), depressie (5, 7, 37), koorts (35), kreupelheid (21, 25, 36), epistaxis (7), testikelzwelling (20), zwelling van het preputium (11), afwijkingen in en rond de ogen (15, 20, 37). Infectie van de ogen als gevolg van een *H. gingivalis* infectie manifesteert zich in de meeste gevallen als een acuut optredende uveïtis (15, 20, 31). Daarnaast wordt progressieve blindheid (7, 10, 15, 20, 37) en keratoconjunctivitis beschreven (24).
De macroscopisch pathologische veranderingen bestaan in het merendeel van de gevallen uit typische proliferatieve, stevige, grijswitte granulomateuze ontstekingshaarden, waarin vrouwelijke volwassen stadia, larven en eieren tegelijkertijd kunnen voorkomen. Mannelijke nematoden van deze soort zijn nog nooit aangetroffen en men vermoedt dan ook dat de nematode een ongeslachtelijke of parthenogenetische voortplanting doormaakt in de gastheer (4).
Er lijkt, uitgaande van hetgeen in de afgelopen decennia is gepubliceerd over *H. gingivalis* infecties bij het paard en de mens, een voorkeurslocatie voor het centraal zenuwstelsel te bestaan, en dan met name de hersenen (1, 6, 10, 12, 13, 39). Zodra het centraal zenuwstelsel betrokken is in de infectie, verloopt de ziekte in alle gevallen dodelijk en is de prognose als zodanig ook infaust.
Gezien het scala aan diverse klachten waarmee de patiënt aanvankelijk wordt aangeboden in de praktijk en de zeer lage frequentie waarin deze infectie voorkomt, vormt de diagnostiek ten aanzien van de primaire ziekteveroorzaker een probleem. Naar ons weten is slechts in vijf gevallen de diagnose ante mortem gesteld (11, 19, 20, 33, 41). De diagnostiek werd verricht middels histopathologie van gebiopteerd afwijkend weefsel, waarin de parasiet werd aangetroffen. In één geval werd de parasiet tevens aangetoond in de urine en buikpunctaat van een paard (22). In alle andere gevallen zijn de klinische symptomen van aspecifieke aard en moet op basis van de klinische gegevens en aanvullend onderzoek een differentiële diagnose worden opgesteld. Middels bloedonderzoek wordt vaak een leucocytose en een hyperproteinaemie met een verhoogde betaglobulinenfractie aangetoond (4, 15, 19). Dit kan dan op zo'n moment een aanwijzing zijn voor een parasitaire infectie en/of ontstekingsreactie. Gezien het feit dat resultaten van bloedonderzoek vaak niet direct beschikbaar zijn en/of differentieel diagnostisch een parasitaire achtergrond minder waarschijnlijk lijkt, wordt in veel gevallen een behandeling met breedspectrum-antibiotica en ontstekingsremmers ingesteld (5, 7, 17, 20, 35, 41, 42).
In drie gevallen waarin op basis van neurologische verschijnselen een liquorpunctie werd verricht, heeft men aan de hand van het macroscopisch aspect en de cytologie van de cerebrospinale vloeistof, de verdenking uitgesproken voor een mogelijke parasitaire infectie van het centraal zenuwstelsel (10, 17, 37). Beperken de eerste klinische symptomen zich tot bijvoorbeeld de ogen (bijvoorbeeld uveïtis), dan kan een lokale therapie worden gestart.
Gezien het progressieve karakter van de infectie is de prognose zeer slecht tot infaust.
Ten aanzien van specifieke therapie tegen *H. gingivalis* is aan te geven dat er zeer weinig bekend is over de gevoeligheid van deze nematode voor anthelmintica. Uit verschillende literatuurgegevens blijkt dat paarden ondanks de behandeling met ivermectine en/of benzimidazolen klinisch verslechterden en uiteindelijk stierven of werden geëuthanaseerd (8, 10, 16, 19, 31, 33, 36, 41). Door sommigen wordt opgemerkt dat juist het afsterven van de nematoden door de anthelmintica zou kunnen leiden tot een heftige ontstekingsreactie met verslechtering van het klinisch beeld (33). Door anderen wordt dit echter weer tegengesproken, gezien het feit dat de klinisch symptomen ook plotseling kunnen verergeren, zonder de behandeling met anthelmintica (12, 13, 29, 30, 32, 34). Daarnaast zijn bij enkele paarden, die werden behandeld met anthelmintica, bij postmortem onderzoek levende nematoden in weefsel teruggevonden (9, 33, 36). Uiteindelijk zal een verslechtering van de patiënt, met of zonder het gebruik van anthelmintica, tevens afhangen van de mate van parasitaire infestatie en de ontsteking, die daarop volgt. Op basis van het feit dat de centraal nerveuze symptomen vaak progressief verlopen, bestaan twijfels over de doordringbaarheid van de bloedhersenbarrière, het granulomateuze ontstekingsweefsel en de gevoeligheid van *H. gingivalis* voor ivermectine en benzimidazolen (41).
Slechts twee paarden worden in de literatuur beschreven waarbij met succes een lokale ontsteking, ten gevolge van een *H. gingivalis*-infectie, werd behandeld en de dieren restloos genazen. Bij een van deze paarden voldeed een langdurige behandeling met ivermectine en diethylcarbamazine[14] (11). In een andere geval werd na extirpatie van het ontstekingsproces, zowel een lokale als orale behandeling met ivermectine ingesteld (28). Hieruit mag geconcludeerd worden, dat alleen in die gevallen waarbij de diagnose met zekerheid ante mortem wordt gesteld en de ontsteking zeer lokaal en eventueel voor chirurgische behandeling in aanmerking komt, het paard een kans maakt om de infectie te overleven.

Discussie

Het is onduidelijk waar en wanneer het paard in de hier beschreven casus geïnfecteerd is geraakt. Twee jaar geleden was het dier geïmporteerd vanuit Ierland en sindsdien niet eerder ziek geweest. Het paard werd zoals aangegeven, consequent iedere twee maanden door de eigenaar ontwormd

[14] *Derivaat van piperazine / antihelminticum.*

met ivermectine. Bij navraag blijken er in het verleden geen andere paarden in de omgeving te zijn geweest met soortgelijke symptomen.
De klinische symptomen waarmee het paard werd aangeboden waren aspecifiek. Op basis van afwijkingen die werden gevonden tijdens rectaal onderzoek, bloed- en urineonderzoek, werd aanvankelijk gedacht aan een chronisch (purulente) ontsteking, een neoplastische achtergrond of nierinfarcten. Hetgeen tegen een chronische ontsteking pleitte, was het ontbreken van een verhoogde gammaglobulinenfractie. Echter, met name bij een zeer hoge totale eiwitfractie in het bloed zijn de auteurs van mening dat een visuele controle van de grafische weergave van de electroforese van belang kan zijn voor de beoordeling van de daadwerkelijke hoogte van de verschillende eiwitfracties. Op basis van de uitslag van de electroforese en de grafische weergave hiervan, die op de dag na binnenkomst bekend werden, kon worden aangetoond dat de verhoging van het totale eiwit voornamelijk veroorzaakt werd door een sterk verhoogde betaglobulinen-fractie. Daarmee werden de uitslagen van eerder bloedonderzoek bevestigd. Juist een verhoogde betaglobulinen-fractie in het bloed kan wijzen op een parasitaire of neoplastische achtergrond. Toch waren de auteurs van mening dat een parasitaire achtergrond minder waarschijnlijk was gezien de frequentie van ontwormen en het soort anthelminticum, dat hiervoor gebruikt werd.
Cytologisch onderzoek van het buikpunctaat toonde geen veranderingen in het totaal aantal en soort cellen. De toegenomen hoeveelheid helder geel buikpunctaat kan wijzen op fysieke of chemische irritatie van het peritoneum, zonder dat het leidt tot een verandering van de cytologie. Er zijn geen volwassen of larvale stadia van *H. gingivalis* teruggevonden.
Ondanks het feit dat bij massale parasitaire infiltratie van de nieren met *H. gingivalis*, parasitaire stadia aangetroffen kunnen worden in de urine (22), zijn in de hier beschreven casus geen eieren, larven of volwassen stadia van *H. gingivalis* aangetroffen.
Voor aanvullend onderzoek bleek een echografie van de nieren niet uitvoerbaar. Zoals eerder opgemerkt was de klinische toestand van het paard daarvoor te slecht. Het postmortale onderzoek van de nieren toonde aan dat een ante mortem uitgevoerde echografie voldoende aanwijzingen had kunnen opleveren voor het uitvoeren van een nierbiopt. Histologie hiervan had infiltratie met larvale en volwassen stadia van *H. gingivalis* kunnen tonen (22). Op basis van de centraal nerveuze symptomen had er tevens een liquorpunctie uitgevoerd kunnen worden. Aan de hand hiervan was het eventueel mogelijk geweest om een parasitair gerelateerde ontstekingsreactie vast te stellen. De progressie waarmee de klinische symptomen zich manifesteerden maakte dit echter onmogelijk. Verder zou in een vergevorderd stadium van een ernstige uveïtis met irreversibele schade, overwogen kunnen worden een enucleatio bulbi uit te voeren. Histologisch onderzoek had in dit geval kunnen leiden tot de diagnose.
In de anamnese en het klinisch onderzoek van de hier beschreven casus worden geen zichtbare laesies aan de buitenkant en in de mond- en neusholte van het paard beschreven. Daarmee is een infectie via transcutane of transmucosale route, via de mond- en neusholte minder waarschijnlijk. De oppervlakkige schaafwondjes rondom de linker orbita zijn waarschijnlijk het gevolg geweest van het schuren tegen voorwerpen in de omgeving of de verminderde visus van het dier. De klinische afwijking van het linkeroog, waarmee het dier aanvankelijk werd aangeboden en de massale parasitaire infiltratie van de linker nervus opticus met uitgebreide necrose, vormen mogelijk aanwijzingen voor een primaire oculaire infectieroute. Vanuit deze port d'entree kan infiltratie van het centraal zenuwstelsel hebben plaatsgevonden (31). Een hematogene verspreiding is vervolgens de meest aannemelijke verklaring voor infectie van andere organen. Het afwijkende gedrag, welke het paard thuis reeds vertoonde, zou verklaard kunnen worden vanuit de verminderde visus van het linkeroog, mogelijk in combinatie met de gevolgen van een beginnende encephalitis.
Ondanks het ontbreken van voldoende bewijs voor een andere primaire infectieroute, is een secundaire ontsteking van het linkeroog niet geheel uit te sluiten. De conjunctivitis en uveïtis, zoals in deze casus beschreven, zouden via hematogene verspreiding van de parasiet vanuit een primaire infectiehaard kunnen zijn ontstaan (24).
De keuze voor antibiotica in de therapie bij dit paard was gebaseerd op de recidiverende koorts, de toenemende lethargie en de resultaten van het bloedonderzoek. Het recidiverende karakter van de klinische symptomen had te maken met een progressie van ontstekingsveranderingen als gevolg van de massale parasitaire infiltratie van *H. gingivalis*. Primaire noodzaak van antibiotica in dit geval is dus discutabel en de keuze voor diverse preparaten heeft naar de mening van de auteurs niet te maken met gevoeligheid van een kiem en/of de doordringbaarheid van het antibioticum. Het gebruik van macroliden als onderdeel van een breedspectrum-antibioticum keuze is in het geval van hoge nierwaarden echter gecontraindiceerd. De keuze voor een antimicrobiële breedspectrumtherapie had bij dit paard naast de combinatie van een trimethoprim-sulfonamidepreparaat, kunnen vallen op ceftiofur.
Het ontbreken van anthelmintica in de therapie is deels te verklaren doordat de electroforese, en daarmee de bevestiging van een hyperproteinaemie door met name een sterk verhoogde beta-1 globulinenfractie, pas volgde op de dag na binnenkomst. Tegen die tijd verslechterde de patiënt dusdanig dat na enkele uren besloten is het paard te euthanaseren. Op basis van de massale infiltratie van diverse organen met *H. gingivalis* en de slechte resultaten, die bekend zijn van een behandeling met anthelmintica in gevallen van *H. gingivalis*, was niet te verwachten dat hiermee het paard zou overleven.
Op basis van literatuur van de afgelopen decennia moet *H. gingivalis* worden aangemerkt als een zeer zeldzaam optredende pathogeen voor het paard. Toch moet, óók in Nederland, worden gedacht aan *H. gingivalis* als differentiële diagnose bij paarden met progressieve neurologische symptomen, nierfalen en eventueel uveïtis, die onvoldoende tot niet reageren op een correct ingestelde behandeling. Mede gezien het progressieve karakter van de ziekte, de moeilijkheden rondom de diagnostiek bij het levende dier en de tegenvallende resultaten van therapie verloopt een infectie in de meeste gevallen dodelijk.
Deze casus beschrijft en bevestigt de klinische pathologische bevindingen van een gegeneraliseerde infestatie met *H. gingivalis* bij het paard in Nederland, waarbij de voorkeurslocaties als het oog, de nervus opticus, hersenen en nier opnieuw teruggevonden zijn. Deze uitgebreide verspreiding steunt een mogelijke hematogene verspreiding van deze massale parasitaire infectie met *H. gingivalis*.

Dankbetuiging

De auteurs willen drs. P.J.H.M. Meeus (Dierenkliniek Ridderkerk) bedanken voor het intercollegiaal overleg en het verwijzen van deze patiënt. Zij danken drs. G.C.M. Grinwis (Departement Pathobiologie) voor zijn ondersteuning bij het leveren van de figuren.

Literatuur

1. Alstad AD, Berg IE, and Samuel C. Disseminated Micronema deletrix infection in the horse. J Am Vet Med Assoc 1979; 174: 264-266.
2. Anderson RC, Linder KE, and Peregrine AS. *Halicephalobus gingivalis* (Stefanski, 1954) from a fatal infection in a horse in Ontario, Canada with comments on the validity of H. deletrix and a review of the genus. Parasite 1998; 5: 255-261.
3. Angus KW, Roberts L, Archibald DR, Fraser DG, Jackson F, and Gibbons LM. *Halicephalobus deletrix* infection in a horse in Scotland. Vet Rec 1992; 131: 495.
4. Blunden AS, Khalil LF, and Webbon PM. *Halicephalobus deletrix* infection in a horse. Equine Vet J 1987; 19: 255-260.
5. Bröjer JT, Parsons DA, Linder KE, Peregrine AS, and Dobson H. *Halicephalobus gingivalis* encephalomyelitis in a horse. Can Vet J 2000; 41: 559-561.
6. Buergelt CD. *Halicephalobus (Micronema) deletrix* infection in the horse. Equine Pract 1991; 13: 7-12.
7. Cantile C, Rossi G, Braca G, Vitali CG, Taccini E, and Renzoni G. A horse with *Halicephalobus deletrix* encephalitis in Italy. Eur J Vet Pathol 1997; 3: 29-33.
8. Cho DY, Hubbard RM, McCoy DJ, and Stewart TB. Micronema granuloma in the gingiva of a horse. J Am Vet Med Assoc 1985; 187: 505-507.
9. Cho DY, Simpson RM, Hodgin EC, and Roberts ED. Diagnostic features of Micronema infection in the horse. Proc Annu Meet Am Assoc Vet Lab Diagnost. 1985: 31-38.
10. Darien BJ, Belknap J, and Nietfeld J. Cerebrospinal fluid changes in two horses with central nervous system nematodiasis (*Micronema deletrix*). J Vet Intern Med 1988; 2: 210-215.
11. Dunn DG, Gardiner CH, Dralle KR, and Thilsted JP. Nodular granulomatous posthitis caused by *Halicephalobus* (syn. *Micronema*) sp. in a horse. Vet Pathol 1993; 30: 207-208.
12. Ferris DH, Levine ND, and Beamer PD. *Micronema deletrix* in equine brain. Am J Vet Res 1972; 33: 33-38.
13. Gardiner CH, Koh DS, and Cardella TA. Micronema in man: third fatal infection. Am J Trop Med Hyg 1981; 30: 586-589.
14. Hoogstraten J, and Young WG. Meningo-encephalomyelitis due to the saprophagous nematode, *Micronema deletrix*. Can J Neurol Sci 1975; 2: 121-126.
15. Isaza R, Schiller CA, Stover J, Smith PJ, and Greiner EC. *Halicephalobus gingivalis* (Nematode) infection in a Grevy's zebra (Equus grevyi). J Zoo Wildl Med 2000; 31: 77-81.
16. Johnson KH, and Johnson DW. Granulomas associated with *Micronema deletrix* in the maxillae of a horse. J Am Vet Med Assoc. 1966; 149: 155-159.
17. Johnson JS, Hibler CP, Tillotson KM, and Mason GL. Radiculomeningomyelitis due to *Halicephalobus gingivalis* in a horse. Vet Pathol 2001; 38: 559-561.
18. Jordan WH, Gaafar SM, and Carlton WW. *Micronema deletrix* in the brain of a horse. Vet Med Small Anim Clin 1975; 70: 175-177.
19. Keg PR, Mirck MH, Dik KJ, and Vos JH. *Micronema deletrix* infection in a Shetland pony stallion. Equine Vet J 1984; 16: 471-475.
20. Kinde H, Mathews M, Ash L, and St Leger J. *Halicephalobus gingivalis* (H. deletrix) infection in two horses in southern California. J Vet Diagn Invest. 2000; 12: 162-165.
21. Kreuder C, Kirker-Head CA, Rose P, and Gliatto J. What is your diagnosis? Severe granulomatous osteomyelitis associated with *Micronema deletrix* infection in a horse. J Am Vet Med Assoc 1996; 209: 1070-1071.
22. Liebler EM, Gerhards H, Denkhaus M, and Pohlenz J. *Micronema deletrix* als Ursache einer granulomatösen Nephritis bei einem Pferd. Dtsch. Tierärztl. Wschr 1989; 96: 223-225.
23. Linde-Sipman JSVD, and Gruys E. Door Rhabditoidea veroorzaakte granulomen bij het paard. Tijdschr Diergeneeskunde 1970; 95: 242-247.
24. Majzoub M, Schmidt P, Hafner A, Schäffer EH, Gerhards H, and Hermanns W. *Halicephalobus deletrix* – infection in two horses. Wien Tierarztl Mschr 2000; 87: 257-261.
25. Morgan JP, Neves J, and Baher T. Equine radiographic protocols. In: Equine radiography. Ames, Iowa: Iowa State University Press. 1991; 212-218.
26. Parry BW. Normal Clinical Pathology Data. In: Robinson NE, ed. Current Therapy in Equine Medicine. 5th ed. Missouri, Saunders, 2003; 881.
27. Payan J, Soto R, Romero J, and Florez G. Granulomas en el prepucio de un equino causados por Micronema. Rev Inst Colomb Agropecu 1979; 14: 283-289.
28. Pearce SG, Boure LP, Taylor JA, and Peregrine AS. Treatment of a granuloma caused by *Halicephalobus gingivalis* in a horse. J Am Vet Med Assoc 2001; 219: 1735-1738.
29. Pohlenz J, Eckert J, and Minder HP. Zentralnervose Storungen beim Pferd, verursacht durch Nematoden der Gattung micronema (Rhabditida). Berl Munch tierartl Wschr 1981; 94: 216-220.
30. Powers RD, and Benz GW. *Micronema deletrix* in the central nervous system of a horse. J Am Vet Med Assoc 1977; 170: 175-177.
31. Rames DS, Miller DK, Barthel R, Craig TM, Dziezye J, Helman RG, and Mealey R. Ocular *Halicephalobus* (syn. Micronema) *deletrix* in a horse. Vet Pathol 1995; 32: 540-542.
32. Rubin HL, and Woodward JC. Equine infection with *Micronema deletrix*. J Am Vet Med Assoc 1974; 165: 256-258.
33. Ruggles AJ, Beech J, Gillette DM, Midla LT, Reef VB, and Freeman DE. Disseminated *Halicephalobus deletrix* infection in a horse. J Am Vet Med Assoc 1993; 203: 550-552.
34. Shadduck JA, Ubelaker J, and Telford VQ. *Micronema deletrix* meningoencephalitis in an adult man. Am J Clin Pathol 1979; 72: 640-643.
35. Shibahara T, Takai H, Shimizu C, Ishikawa Y, and Kadota K. Equine renal granuloma caused by Halicephalobus species. Vet Rec 2002; 151: 672-674.
36. Simpson RM, Hodgin EC, and Cho DY. *Micronema deletrix* induced granulomatous osteoarthritis in a lame horse. J Comp Pathol 1988; 99: 347-351.
37. Spalding MG, Greiner EC, and Green SL. *Halicephalobus* (*Micronema*) *deletrix* infection in two half-sibling foals. J Am Vet Med Assoc 1990; 196: 1127-1129.
38. Stefansky W. Rhabditis gingivalis sp. n. parasite trouvé dans un granuloma de la gencive chez un cheval. Acta Parasitol Polon 1954; 1: 329-334.
39. Stone WM, Stewart TB, and Peckham JC. *Micronema deletrix* Anderson and Bemrick, 1965 in the central nervous system of a pony. J. Parasitol 1970; 56: 986-987.
40. Teifke JP, Schmidt E, Traenckner CM, and Bauer C. *Halicephalobus* (Syn. *Micronema*) deletrix as a cause of granulomatous gingivitis and osteomyelitis in a horse. Tierartzl Prax 1998; 26: 157-161.
41. Trostle SS, Wilson DG, Steinberg H, Dzata G, and Dubielzig RR. Antemortem diagnosis and attempted treatment of (*Halicephalobus*) *Micronema deletrix* infection in a horse. Can Vet J 1993; 34: 117-118.
42. Wilkins PA, Wacholder S, Nolan TJ, Bolin DC, Hunt P, Bernard W, Acland H, and Del Piero F. Evidence for transmission of *Halicephalobus deletrix* (*H. gingivalis*) from dam to foal. J Vet Intern Med 2001; 15: 412-417.
43. Yoshihara T, Kenemary T, Hasegawa M, Tomioka Y, Kaneko M, Kiryu K, Wada R, and Watanabe O. *Micronema deletrix* infection in the central nervous system of a horse. Bull Equine Res Inst 1985; 22: 30-37.

Artikel ingediend: 18 augustus 2005
Artikel geaccepteerd: 29 december 2005

Restricted Calorie Formula

Helpt huisdieren gezond af te vallen en beter te bewegen

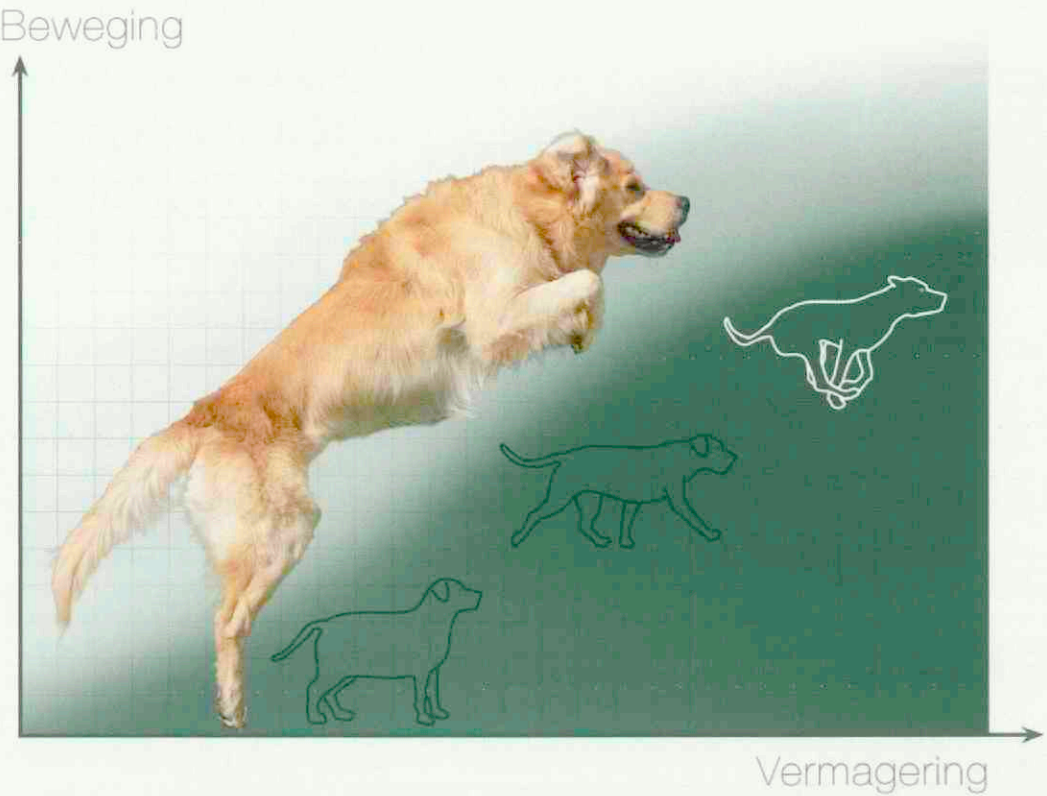

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat **Eukanuba Veterinary Diets Restricted Calorie Formula** een uiterst doeltreffende aanpak biedt voor overgewicht bij honden en katten. En dit in een gezond tempo van 1% per week*.

De spiermassa en de beweeglijkheid van het dier worden actief op peil gehouden. Bovendien hebben de diëten een gunstige invloed op bewegingsbeperkende aandoeningen zoals osteoartritis.
De studie toonde ook aan dat huisdieren de nieuwe voeding snel aanvaarden. Deze hoge acceptatiegraad (100%) draagt bij tot positieve dieetresultaten.

Restricted Calorie Formula is nu beschikbaar in droge voeding en blikvoeding, voor zowel honden als katten.

Great Shape, Great Fun
Met Eukanuba's Gewichts- & Bewegingsprogramma, Great Shape, Great Fun, helpt u baasjes het gewicht van hun huisdier onder controle te krijgen door veel beweging en de hoogstaande Eukanuba Veterinary Diets.

Meer weten over het Great Shape, Great Fun programma? Bel naar 030-247 96 64.

*Mlacnik E., Clinical Case: The role of weight management and physical therapy in improved joint function, Veterinary University of Vienna, Austria, 2005.

Grondreactiekracht (GRK) van voorste ledematen bij hond (linkerzijde sterk aangetast door osteoartritis)

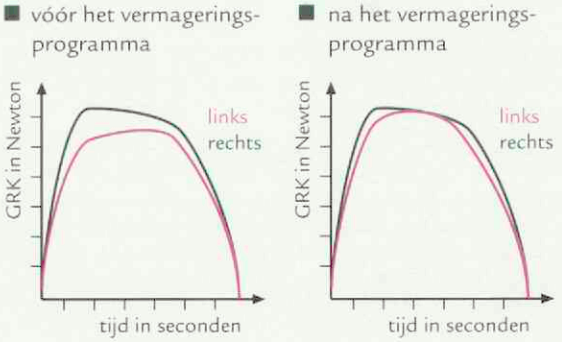

Eukanuba VETERINARY DIETS

Het Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift en het Tijdschrift voor Diergeneeskunde hebben besloten samenvattingen van gepubliceerde, wetenschappelijke artikelen uit te wisselen, opdat dierenartsen in België en Nederland op een eenvoudige manier op de hoogte blijven van de veterinaire ontwikkelingen in hun buurland.

Dr. Ann van Soom
Voorzitter Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift

Dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan
voorzitter Hoofdredactie Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Samenvattingen VDT

Elixir als paardenmiddel

L. Devriese. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 324-329.

Dit artikel kwam tot stand in het kader van een tentoonstelling (10 september tot 31 december 2005) over de geschiedenis van elixirs in het Nationaal Jenevermuseum, Witte Nonnenstraat 19, Hasselt, België.

Elixirs ontstonden in een alchemistische context en werden vanaf de 16de eeuw populair in de geneeskunde. Tegen het einde van de 19de eeuw verlieten ze de apotheek. Jeneverstokers zagen er een middel in om hun alcoholica een heilzame en sterkende reputatie te geven. Ook in de diergeneeskunde werden elixirs aanbevolen door de 17de-eeuwse en latere *peirdemeesters* vooral voor darmproblemen (de gevreesde koliek) bij paarden en meteorisme bij herkauwers. Aan de veterinaire faculteiten verdedigden sommige farmacologen alcoholische dranken als geneesmiddel. Omstreeks het midden van de twintigste eeuw geraakten ze in onbruik in de diergeneeskunde.

De nieuwe Belgische wetgeving over de opleidingen proefdierkunde: een vergelijking met de Nederlandse wet- en regelgeving

F. Mulkens. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 330-339.

Naar aanleiding van de nieuwe Belgische wetgeving over de verplichte opleidingen in de proefdierkunde wordt er een vergelijking gemaakt met de Nederlandse wetgeving terzake. Enkel voor de opleiding tot proefleider/artikel 9-functionaris zijn de wettelijke bepalingen in beide landen vergelijkbaar. Daarom wordt er een pleidooi gehouden voor een verdere harmonisatie van de wetgeving in beide buurlanden en bij uitbreiding tussen alle lidstaten van de Europese Unie.

Actuele mogelijkheden en uitdagingen in de residuanalyse

H. Noppe, S. Poelmans, K. Verheyden, H. De Brabander, N. Van Hoof. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 340-346.

In dit beknopte overzicht wordt de actuele situatie van de residuanalyse vanuit drie verschillende hoeken belicht: het instrumentarium, de zwarte markt voor producten en de controlemogelijkheden. Vooreerst worden de evolutie in de instrumentenbouw en de daardoor geboden mogelijkheden en uitdagingen kort geschetst. Daarna worden enkele voorbeelden gegeven van producten van de 'zwarte markt', die met 'designer drugs' en nieuwe 'oude' moleculen de markt komen bevoorraden. Tot slot wordt
aangegeven hoe de verantwoordelijke overheid in bepaalde gevallen kan omgaan met zeer lage concentraties van bekende stoffen, al dan niet bij import uit derde landen.

Parasitaire infecties bij lama's in gematigde streken

T. Geurden, E. Claerebout, J. Vercruysse. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 347-354.

De belangrijkste infecties bij lama's in gematigde streken worden veroorzaakt door schurftmijten, leverbot en maagdarmnematoden die vaak leiden tot klinische symptomen en soms zelfs tot sterfte. Protozoaire infecties (cryptosporidiose, giardiose en coccidiose) veroorzaken zelden klinische symptomen, waarschijnlijk omdat door de lage bezettingsgraad en omdat lama's meestal niet op stal worden gehouden, de infectiedruk laag is. Daarnaast kunnen lama's besmet worden met *Dictyocaulus viviparus*, maar grashoest werd tot nog toe in België niet gerapporteerd. Andere parasieten, zoals *Moniezia* spp., teken, luizen, vlooien en myiasis komen voor, maar zijn van minder belang.

Erythema multiforme bij een pony

S. Van Poucke, H. Van Hauwermeiren, L. Hunt, K. Chiers, R. Ducatelle. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 355-358.

Erythema multiforme wordt beschreven bij een Welsh Pony. De pony vertoonde plotse pruritus met min of meer bilateraal symmetrische alopecie met erosieve huidletsels over gans het lichaam. Er was oedeem van de buikwand en het preputium. Histopathologische bevindingen waren hydropische degeneratie en apoptotische keratinocyten in alle lagen van de epidermis. Mogelijke initiërende factoren worden besproken. De pony werd behandeld met penicilline en prednisolone en er was volledige haargroei binnen de drie maanden.

Nitrietintoxicatie bij varkens

P. Vyt, D. Maes, J. Vrielinck, F. Castryck. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5:359-363.

Nitrietintoxicatie wordt bij verschillende diersoorten beschreven als oorzaak van methemoglobinemie. Dit artikel beschrijft drie gevallen van acute sterfte bij varkens ten gevolge van massale nitrietopname. Een bacteriële verontreiniging van het drinkwater met vorming van nitriet was verantwoordelijk voor de methemoglobinemie. Deze studie belicht het risico op nitrietintoxicatie door stilstaand water in de leidingen, zelfs in de moderne varkenshouderij.

Kritische evaluatie van de omgeving in Belgische hondenfokkerijen gedurende de socialisatieperiode van de pups

R. De Meester, C. Moons, H. Van Bree, F. Coopman. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 364-374.

Verschillende auteurs benadrukken de rol van een geschikte omgeving tijdens de vroegste levensfases in de preventie van gedragsproblemen bij honden. In deze studie werd nagegaan of de omstandigheden waarin Belgische fokkers hun pups opvoeden en verkopen, in overeenstemming zijn met de aanbevelingen die daarover in de wetenschappelijke literatuur terug te vinden zijn. Een vragenlijst met twintig vragen werd door 48 fokkers beantwoord. Uit de resultaten blijkt duidelijk dat er in alle onderzochte kennels belangrijke en minder belangrijke afwijkingen bestaan van wat in de literatuur wordt aanbevolen. In een groot aantal van de onderzochte kennels wordt op een te jonge leeftijd gespeend, worden de laatste pups geïsoleerd gehouden na verkoop van de andere, en worden onvoldoende nieuwe visuele, auditieve of olfactorische prikkels of speeltjes verschaft. Een grote groep pups verlaat nooit de kennels en heeft geen of onvoldoende contact met andere diersoorten of vreemde mensen. Hieruit blijkt dat de omgeving in een belangrijk gedeelte van de kennels niet geschikt is om een solide basis te zijn voor een goede socialisatie. De inspanningen die door de latere eigenaars geleverd dienen te worden om een goed gesocialiseerde pup te krijgen, zullen derhalve van het grootste belang zijn. Naargelang de grootte van de kennel verschillen de aard en de graad van het tekort. Bij grotere kennels zijn de omstandigheden over het algemeen duidelijk minder gunstig dan bij de kleinere kennels (tot negentien moederdieren). Een studie op grotere schaal is echter noodzakelijk om deze preliminaire resultaten te bevestigen. Mocht een bevestiging het geval zijn dan zou dit moeten leiden tot een aanpassing van de wetgeving met betrekking tot de erkenning van hondenfokkerijen.

De rol van de dierenarts in de moderne varkenshouderij

D. Maes. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 5: 375-382.

Gebaseerd op de inaugurale les van Prof. Dr. D. Maes, Woensdag 27 april 2005 – Faculteit Diergeneeskunde Merelbeke

In een eerste deel wordt het ontstaan van de intensieve veehouderij van naderbij bekeken en wordt vooral ingegaan op de evoluties tijdens de afgelopen 150 jaar. Daarna komt de dierenarts aan de orde waarbij aandacht wordt besteed aan zijn constant wijzigende rol in de varkenssector. De kerntaken van de dierenarts zijn het instaan voor de diergezondheid, het dierenwelzijn en de veterinaire volksgezondheid of voedselveiligheid. In een laatste deel wordt stilgestaan bij het diergeneeskundig onderwijs en bij de meest relevante thema's in de varkenshouderij die het voorwerp kunnen uitmaken voor verder wetenschappelijk onderzoek. Tenslotte worden enkele toekomstperspectieven gegeven, zowel voor de varkenshouderij als voor de varkensdierenarts.

Maîtrise de la parvovirose canine en élevage: etude de l'éfficacité d'un vaccin atténué á haut titre viral

Referaat

C. Willem, S. Latour et A. Lacheretz. Rev Med Vet 2001 ; 152 : 373-8.

Het probleem bij vaccinatie van pups tegen parvo is het voorkomen van maternale antistoffen. Hierdoor zijn deze dieren tijdelijk niet entbaar. Op twee grote kennels waar parvovirose enzoötisch voorkwam en aanleiding gaf tot een sterftepercentage van respectievelijk vijftig en 93 procent werden de pups op een leeftijd van vier tot acht weken tweemaal gevaccineerd met een geattenueerd vaccin met een hoge titer (Primodog®, Merial). De uitval was praktisch nihil. Bij serologisch onderzoek met behulp van de haemagglutinatie/inhibitietest bleekt dat tot vaccinatie kan worden overgegaan bij titers gelijk of minder dan 64.

Diergeneesmiddelenbesluit en Diergeneesmiddelenregeling

Nieuws

Op 13 januari 2006 is het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit (Staatsblad 2006, 6) in werking getreden. De Diergeneesmiddelenregeling is op 29 december in het Staatsblad (2005, 253) gepubliceerd en treedt nu in werking.
In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 januari 2006 kunt u lezen wat de consequenties voor uw praktijk zijn van deze gewijzigde regelgeving.
Deze volledige nieuwse-mail kunt u nalezen op de website van de KNMvD: *www.knmvd.nl/praktijkzaken*

Project ledencontactpersonen wordt voortgezet

De KNMvD werkt voortdurend aan de verbetering van de communicatie met de leden. Eén van de acties op dit gebied was de aanstelling van twee ledencontactpersonen: Frans Sluyters en Ton Ultee. Zij bezoeken dierenartsen om te praten over het lidmaatschap en het functioneren van de KNMvD. Het is de bedoeling om met deze gesprekken de afstand tussen de leden en 'Houten' te verkleinen en een extra antenne te vormen voor de signalen van de dierenartsen.

De ervaringen van de ledencontactpersonen zijn erg positief. Frans Sluyters en Ton Ultee hebben inmiddels ruim honderd dierenartsen bezocht. Gebleken is dat veel leden, maar ook niet-leden zo'n gesprek op prijs stellen en daarvoor tijd willen vrijmaken. Voor de KNMvD komt uit deze gesprekken waardevolle informatie die we met name willen gebruiken om de communicatie te verbeteren, maar ook om eventuele actiepunten op te pakken of problemen op te lossen. Het bestuur van de KNMvD heeft het eerste halfjaar van het project geëvalueerd en heeft besloten om het te verlengen.
Onze ledencontactpersonen kunnen u benaderen voor een gesprek, maar wanneer u daar prijs op stelt, kunt u uiteraard ook zelf het initiatief nemen om een afspraak te maken. Neemt u dan contact op met de coördinator van dit project, Henry Dijkman (*h.dijkman@knmvd.nl* of telefoon 030-6348900). Wij komen u graag bezoeken!

Vergoeding voor inzet bij bewaking en bestrijding

Voor de vergoeding van dierenartsen bij de bewaking en bestrijding van dierziekten zijn begin februari 2002 procedurele afspraken gemaakt. Daarin is overeengekomen dat de door de overheid vastgestelde uurvergoedingen jaarlijks worden bijgesteld op basis van de publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek (indexcijfers 'CAO-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen, bedrijfssector commerciële dienstverlening').
Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft met inachtneming van het voorgaande en gehoord hebbende het bedrijfsleven en de Paritaire afvaardiging voor de georganiseerde dierziektebestrijding, de volgende tarieven vastgesteld voor de inzet van dierenartsen bij bewaking en bestrijding (bedragen exclusief BTW).

Meer informatie
De tarieven voor de inzet bij bewaking en bestrijding zijn na te lezen op de website van de KNMvD. Ga naar Praktijkzaken en klik daar op Praktijkmanagement.
Meer informatie omtrent de totstandkoming van de tarieven voor bewaking en bestrijding kunt u nalezen in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 15 oktober 2005 (pagina 644 en 645).

Dierenwelzijn kan stukken beter

Europese burgers hebben geen hoge pet op van het welzijnsniveau van landbouwhuisdieren in de EU. Ze vinden dat dit beter moet en dat ook dierlijke producten die worden geïmporteerd aan hogere welzijnseisen moeten voldoen. Een en ander komt naar voren uit een internet-enquête van de Europese Commissie (EC) onder Europese burgers.
In totaal deden zo'n 44.000 mensen aan de enquête mee. Bijna tweederde van de respondenten beoordeelt het algemene welzijnsniveau en de bescherming van landbouwhuisdieren in de EU als matig tot slecht. Slechts vijftien procent geeft aan het niveau goed tot zeer goed te vinden.
De bedenkingen over het dierenwelzijn in de bio-industrie zijn het grootst. Varkens, leghennen en vleeskuikens scoren de hoogste percentages 'slecht tot zeer slecht'. Vleeskuikens gaan met 78,4 procent aan kop. Bij leghennen, die in de meeste EU-landen nog voornamelijk in legbatterijen worden gehouden, vindt 76,5 procent de situatie slecht tot zeer slecht. Ten aanzien van het welzijn van varkens vindt 71,6 procent het niveau slecht tot zeer slecht.
Ook is de respondenten gevraagd wat zij belangrijk vonden voor dierenwelzijn. De top-vijf luidt:
95,3%: voldoende ruimte;
95,3%: diervriendelijker transport;
93,6%: diervriendelijker dodingsmethoden;
89,3%: naar buiten gaan;
88,1%: mogelijkheid om natuurlijk gedrag uit te voeren.
Bron: dierenbescherming.nl

Lonen vrouwen stijgen harder

Voor het eerst stijgen de salarissen van vrouwen harder dan die van mannen. Hoogopgeleide mannen verdienen gemiddeld nog steeds meer dan vrouwen, maar die lijken de achterstand in te halen, blijkt uit de jaarlijkse loopbaanenquête van weekblad Intermediair.
Deze ontwikkeling past in het beeld dat er steeds meer vrouwen aan het werk zijn. Vorige maand bleek uit cijfers van het CBS dat er 40.000 vrouwen meer betaald werk verrichten dan het jaar daarvoor. In totaal werken er bijna drie miljoen vrouwen, en vier miljoen mannen. Vrouwen werken wel veel vaker parttime.
In het algemeen stegen de lonen van academici en HBO'ers vorig jaar met 2,7 tot 5,4 procent, terwijl de gemiddelde contractloonstijging vorig jaar maar 0,5 procent was door de afspraak van werkgevers en werknemers om de lonen te matigen. Uit het onderzoek onder zevenduizend lezers van Intermediair bleek dat vooral de lonen van jongere werknemers stijgen, terwijl meer ervaren werknemers langzamer vooruitgaan in inkomen.
Bron: NRC.nl

Viskweek in een tomatenkas

Viskweek in een tomatenkas is het uitgangspunt van het project Proeftuin aquacultuur, dat dit jaar in Westland van start gaat. De Nederlandse groentekweker zou hiermee weleens de viskweker van de toekomst kunnen zijn.
De huidige systemen voor viskweek, zoals kooien in zee, blijken in de praktijk echter niet duurzaam te zijn en vaak vervuilend voor het milieu. Prins: "De oplossing kan zijn om vissen te kweken in gesloten systemen, zoals in de glastuinbouw al jaren het geval is. De technologieën op het gebied van waterbehandeling en waterklimaatregelingen in de viskweek bevinden zich nog in het experimentele stadium, te vergelijken met de situatie waarin de glastuinbouw zich vijftien jaar geleden bevond," aldus de directeur van Priva.
Bron: AD.nl

Duits bedrijf claimt snelle test vogelgriepvarianten

Een biotechnisch bedrijf in het Duitse Duisburg zegt een razendsnelle manier te hebben om met behulp van DNA-tests vogelgriepvarianten op te sporen. De onderneming Genekam Biotechnology stelde zondag dat zijn test, 'de griepjager' (DNA-FluHunter), snel alle varianten van de vogelgriep herkent, inclusief de voor mensen gevaarlijke H5, H7 en H9. De toepassing van DNA-techniek is volgens de ontwikkelaars van de 'griepjager' veel preciezer, betrouwbaarder, veiliger en sneller dan het gebruikelijke onderzoek van bloed van eventuele patiënten. Het voorkomt loos alarm en geeft heel snel aan of er inderdaad sprake is van een gevaarlijke variant.
Bij de huidige werkwijze worden monsters naar een speciaal laboratorium gezonden waar uitgebreid onderzoek volgt.
bron: Telegraaf.nl

Partij voor de Dieren groeit snel

De Partij voor de Dieren is de snelst groeiende politieke partij van Nederland. Dat blijkt uit cijfers van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, die gisteren zijn gepubliceerd. De Partij voor de Dieren was niet opgenomen in het overzicht. Het ledental van de PvdD is het afgelopen jaar gestegen met ruim 600, een spectaculaire toename van 33%. De ledenwinst van de Partij voor de Dieren is ongekend voor een jonge, buitenparlementaire partij en geeft aan dat Nederland klaar is voor een doorbraak in de strijd voor de rechten van dieren. *Website: www.partijvoordedieren.nl*
bron: Dierennieuws.nl

Principe-akkoord CAO Dierenartsenpraktijken

Dinsdag 17 januari is een principe-akkoord bereikt met betrekking tot de CAO Dierenartsenpraktijken. De Belangenvereniging Practici Werkgevers (BPW), de Belangengroep Praktiserende dierenartsen in Loondienst (BPL) en de bonden (ABVAKABO/FNV en CNV Publieke Zaak namens Vedias (Vereniging van dierenartsenassisten)) hebben hierover vanaf oktober 2005 de onderhandelingen gevoerd. Het principe-akkoord zal de komende weken worden voorgelegd aan de leden van deze belangengroepen. Door lid te worden van de belangengroep kunt u deelnemen aan de ledenvergadering en uw stem te laten horen over het bereikte principe-akkoord. Meer informatie over BPL kunt u vinden op *www.bpl-dierenartsen.nl . Informatie over BPW kunt u vinden op http://bpw.dedierenarts.com.*

Levering diergeneesmiddelen aan Farmers 4 All deelnemers gestopt

Dierenartsen die gekanaliseerde diergeneesmiddelen afleverden aan de deelnemers van Farmers 4 All zijn daarmee gestopt. Farmers 4 All bemiddelt voor deelnemers die orders plaatsen voor diensten (bijvoorbeeld boekhouding) en producten (voeders, brandstof, zaden, dierverzorgingsproducten, vrije diergeneesmiddelen etcetera). Door zoveel mogelijk tegelijk te bestellen wordt kwantumkorting voor de deelnemers verworven. Dit volledige nieuwse-mail kunt u nalezen op de website van de KNMvD: *www.knmvd.nl/praktijkzaken*

Dierenleed

Stichting AAI bestrijdt dierenleed in het buitenland. Dit doen zij door financiering van sterilisatieprojecten en het verstrekken van medicijnen en antiparasitaire middelen. Verder stimuleren zij voorlichtingscampagnes in het buitenland.
Meer informatie: http://www.stichtingaai.nl

Meer nieuws kunt u vinden op: www.knmvd.nl

Exotische relatieproblemen

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Naarmate meer mensen exotische dieren houden, verwachten zij daar van de dierenarts ook een passende behandeling voor. Nog los van het feit dat niet iedere praktijk daarvoor is ingericht, kun je je afvragen hoever de plicht van een dierenarts gaat om te zorgen dat aan alle eigenaardigheden tegemoet wordt gekomen. Deze eigenaar had daar haar eigen mening over....

Knoop

De kritische lezer zal chinchilla's misschien al niet eens meer exotisch noemen. Hun uiterlijk heeft een hoge aaibaarheidsfactor en ze zijn in de grotere dierenspeciaalzaken makkelijk genoeg te krijgen. Deze eigenaresse heeft er drie die samen in een kooi leven. Dat gaat allemaal goed, totdat bij één van de drie beesten een tumor wordt ontdekt die operatief moet worden verwijderd. Naar verluidt zijn chinchilla's tolerant tot aan de voordeur want zodra één van de groepsleden het pact verlaat en met een ander geurtje terugkomt, is het gedaan met de hechte band. De eigenaresse maakt zich dan ook grote zorgen over de noodzakelijke operatie; het staat wel vast dat de onfortuinlijke patiënt na de operatie anders zal ruiken. Om verstoting te voorkomen, stelt ze aan de dierenarts voor dat de twee chinchillakornuiten meegaan naar de praktijk en toeschouwer zijn bij de operatie. Zo blijven ze allemaal hetzelfde ruiken, en is de kans op een goede sfeer binnen de groep het grootst.

Chillen

De dierenarts voelt daar niet zoveel voor. Zij heeft speciale nascholing voor de behandeling van knaagdieren gevolgd, en zich daarbij uitgebreid verdiept in de groepsdynamica van chinchilla's. Terugplaatsen na een operatie schijnt geen groot probleem te hoeven zijn, ook de literatuur rept daar niet over. Het lijkt haar niet zo verstandig om twee gezonde chinchilla's naar de dierenartspraktijk te slepen als dat niet nodig is, en het lijkt haar vooral zeer onverstandig om een chinchilla met een operatiewond bij twee soortgenoten te zetten. Hoe de psychologie van de chinchilla verder ook in elkaar mag steken, genezing van de operatiewond staat voorop, en gezelschap van twee speelse en knaaggrage collegae is daarvoor niet bevorderlijk.

Kwartet

De operatie verloopt goed, al ziet de patiënt in zijn eentje ook nog wel kans om de hechtingen eruit te peuteren. Met wat krammetjes wordt dat euvel verholpen, en het dier geneest verder voorspoedig. Ter bevordering van de onderlinge chinchilla-contacten adviseert de dierenarts om het geopereerde dier in een kooi naast de twee anderen te houden, en het spul onder toezicht met elkaar te laten spelen. Het lijken haar de praktisch best uitvoerbare maatregelen om sociale problemen te voorkomen. Helaas mag het niet baten. De eigenaar volgt het advies netjes op, maar de twee gezonde chinchilla's willen niets meer weten van hun geopereerde vriendje. Om te voorkomen dat deze zijn leven eenzaam en alleen zal slijten, schaft de eigenaar speciaal voor hem een nieuwe jonge chinchilla aan, zoals haar door deskundigen van de faculteit wordt geadviseerd. Het nieuwe vriendje trekt zich niets aan van dierenartsengeur, en de eigenaresse mag zich nu verblijden met vier chinchilla's in twee aparte verblijven.

Schuldig aan verstoting?

Voor de eigenaar desondanks een reden voor een klacht bij het Tuchtcollege. Het is de schuld van de dierenarts dat de zieke chinchilla is verstoten; ze had het goed moeten vinden dat de andere twee meekwamen naar de praktijk. De blijvend verstoorde relatie is duidelijk een voorbeeld van diergeneeskundig onjuist handelen.

Het Tuchtcollege erkent dat het bij chinchilla's zeer belangrijk is dat de groep intact blijft, maar bekijkt de zaak ook praktisch. Ervan uitgaande dat het niet de bedoeling was om het trio gezamenlijk onder narcose op de operatietafel te leggen, was kortdurende verwijdering onvermijdelijk. Zelfs al waren de andere twee chinchilla's als toeschouwer blijven wachten, dan nog had het heel goed gekund dat nummer drie zou zijn verstoten bij terugkomst van de operatietafel. Er is dus geen garantie dat het wel goed zou zijn gegaan als de andere chinchilla's wel mee waren gekomen naar de praktijk. Daarnaast heeft de dierenarts veterinair het juiste uitgangspunt gekozen door de wondgenezing voorop te stellen.

De eigenaar moppert dan nog even wat over de losgeraakte hechtingen, maar vindt ook daarvoor geen tuchtrechtelijk gehoor. Alle klachten worden ongegrond verklaard, en de dierenarts zal zich wellicht in stilte afvragen wie hier nu lastig is in de sociale omgang...

Hemangiosarcoom bij de hond

E. Teske[1,4], G.R. Rutteman[1,3,4] en J. Kirpensteijn[2,4]

Uit en voor de praktijk

Hemangiosarcomen zijn zeer kwaadaardige tumoren die makkelijk metastaseren. De oorsprong van de tumoren ligt gelegen in de endotheelcellen van bloedvaten. Hemangiosarcomen ontstaan bij de hond vaker dan bij enig ander diersoort en de prevalentie ligt tussen de 0,3-2,0 procent (7). De tumor zou vaker bij reuen voorkomen dan bij teven, en ook vaker bij de Duitse herder (1). De milt, het rechter atrium, de lever, alsmede subcutaan weefsel en de lever zijn plaatsen waar het hemangiosarcoom frequent wordt gevonden. Honden met deze tumor zijn vaak van middelbare tot oudere leeftijd, waarbij een gemiddelde van negen tot tien jaar wordt gerapporteerd (1). Bij de kat komt deze tumor veel minder vaak voor en wordt vaak in de milt, lever en mesenteriale lymfeklieren gediagnosticeerd.

In een grote serie van vijfhonderd honden met miltafwijkingen, bleek ongeveer de helft (48,2 procent) veroorzaakt te worden door een kwaadaardige tumor (11). Hiervan maakte het hemangiosarcoom weer 51 procent deel uit. Hieruit blijkt dat het de belangrijkste kwaadaardige aandoening van de milt is. De klinische symptomen bij een hemangiosarcoom in de milt kunnen erg variëren. Zwakte, braken, bleke slijmvliezen, een vergrote buikomvang, positieve undulatie en miltvergroting, en hypovolemische shock (ten gevolge van miltruptuur) zijn de meest voorkomende afwijkingen. De hypovolemische shock is veelal reversibel binnen twaalf uur doordat het bloed weer geresorbeerd wordt vanuit de buikholte. Bij buikpalpatie moet men voorzichtig zijn om bij een miltvergroting door te palperen. Beter kan men dan besluiten nader echografisch onderzoek te doen. Arrythmieën door metastasering naar het hart worden ook vaak gezien. De arrythmie bestaat meestal uit premature ventriculaire contracties, paroxysmale ventriculaire tachycardie of uit ventriculaire tachycardie.

Bij het hemangiosarcoom van het rechter atrium kunnen deze arrythmiën eveneens opgemerkt worden. Daarnaast kan ataxie, syncope, verminderde harttonen bij ausculatie door pericardovervulling, en symptomen van een rechter hartfalen optreden. Ook bij het hart is het hemangiosarcoom de meest voorkomende maligniteit. De frequentie ligt bijna tien keer zo hoog als de op één na belangrijkste hart-tumor: de harte basis tumor (14).

Hemangiosarcomen in de huid worden onderverdeeld in drie stadia, gebaseerd op hun histologische lokalisatie. Dermale (stadium I) hemangiosarcomen zijn klein, meestal aanwezig in het ventroabdominale gebied of het preputium, en ze zijn geassocieerd met veel langere overlevingstijden na chirurgie (mediaan 780 dagen) dan de hypodermale (stadium II) en diep musculaire (stadium III) vorm. Deze laatste twee vormen zijn veelal groter, hebben geen anatomische predilectieplaats, en hebben een korte mediane overlevingstijd van respectievelijk 172 en 307 dagen (13). De dermale, superficiële (Figuur 1) is de meest voorkomende vorm (73 procent). Het zijn vaak donkerrood-gekleurde tumoren die ulcereren. Dit in tegenstelling tot de andere twee vormen, welke bloederige grote massa's onder de cutis vormen, maar niet ulcereren (Figuur 2). Dermale hemangiosarcomen worden vaker gezien bij kortharige honden met een licht gepigmenteerde huid en vooral op de buik (4). Er is dan ook wel een associatie met UV-licht gesuggereerd.

Figuur 1. **Dermale, superficiële vorm van een hemangiosarcoom waarin duidelijk ulceratie in is opgetreden.**

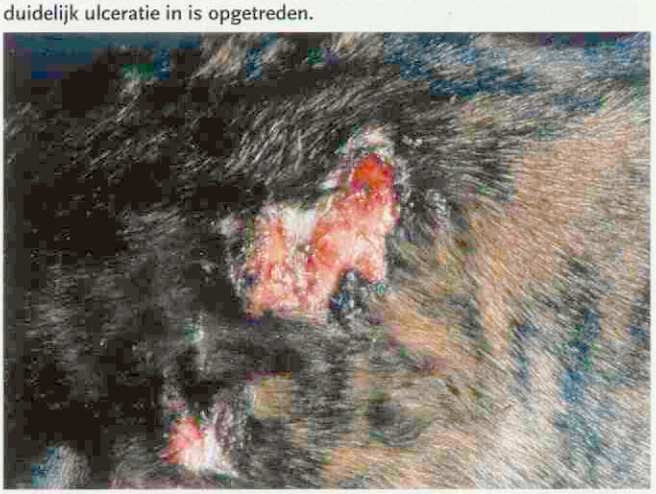

Het metastaseringspatroon van alle hemangiosarcomen is primair hematogeen. Frequente metastaseringsplaatsen zijn lever en longen, alhoewel bij hemangiosarcomen van de milt ook vaak metastasen in de mesenteriale lymfeklieren en het hart worden gevonden.

Macroscopisch kan niet goed een onderscheid gemaakt worden tussen hemangiomen, hemangiosarcomen en hematomen. De diagnose hemangiosarcoom wordt dan ook meestal met behulp van een histologische beoordeling van een chirurgisch biopt van de tumor gemaakt. Cytologisch onderzoek van aspiratie-biopten is niet specifiek genoeg. In het verdere diagnostisch opwerken van een hond met een verdenking op een hemangiosarcoom zal een röntgenfoto van de longen en een echografisch onderzoek van het abdomen en het hart moeten worden opgenomen. Echter men moet altijd rekening houden met de mogelijkheid van een vals-negatieve uitslag. In een onderzoek bij 77 honden met hemangiosarcomen werd namelijk in 21,7 procent de aanwezigheid van tumorweefsel in de longen gemist en bij 53,1 procent in het hart (5). Long-metastasen kunnen er zowel als solitaire haarden uitzien als een diffuus, miliair patroon geven. Pericard-overvulling is de meest voorkomende afwijking bij het hemangiosarcoom van het hart.

[1] *Europese Specialist Oncologie van Gezelschapsdieren. Departement voor Geneeskunde van Gezelschapsdieren, Faculteit der Diergeneeskunde, Yalelaan 8, Utrecht.*
[2] *Europese Specialist Chirurgie der Gezelschapsdieren.*
[3] *Veterinair Specialistisch Centrum De Wagenrenk.*
[4] *BENEDOS: Belgisch Nederlands Diergeneeskundig Oncologisch Samenwerkingsverband.*

Figuur 2. **Groot hemangiosarcoom aan de rechter achterpoot gelegen onder de huid.**

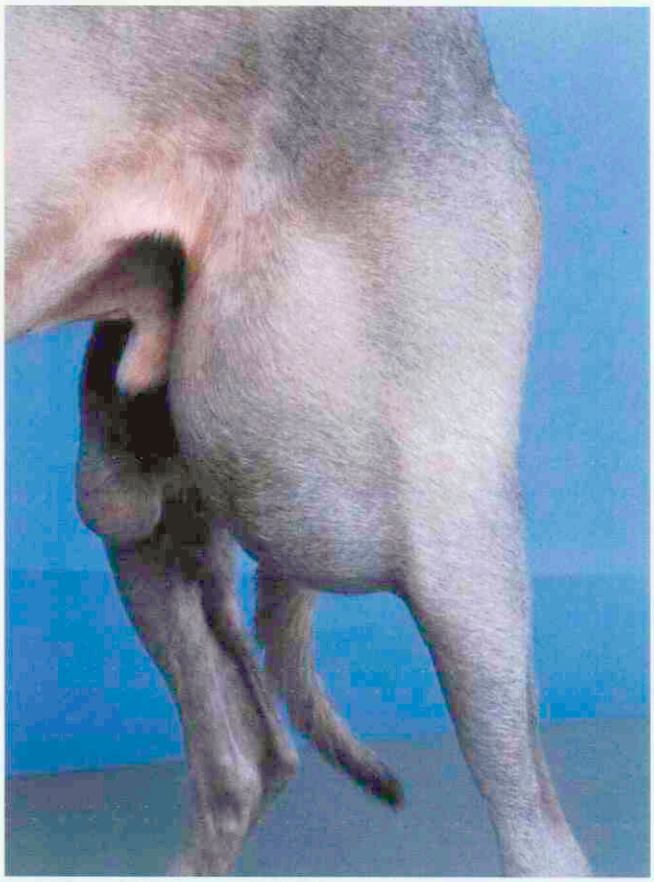

Echografisch onderzoek moet als gevoeliger worden beschouwd worden dan röntgenfoto's bij het hemangiosarcoom van het hart (Figuur 3). Daarnaast verdient echografisch onderzoek ook de voorkeur bij het onderzoek naar metastasen in de buik. Het echografisch beeld van laesies in de lever of milt kan variëren van echoarm tot echorijk (Figuur 4).
Hematologische afwijkingen kunnen altijd een complicerende factor zijn bij hemangiosarcomen, vooral bij die welke uitgaan van de milt. De meest voorkomende problemen zijn diffuse intravasale stolling (DIS) en microangiopathische hemolyse. Bij DIS wordt een combinatie gezien van thrombocytopenie, een laag fibrinogeengehalte, aanwezigheid van fibrinogeen degradatieproducten of d-dimeren, en verlenging van één of meerdere stollingstijden. De microangiopathische hemolyse is gekenmerkt door fragmentatie van de erythrocyten en de aanwezigheid van schistocyten, zonder de aanwezigheid van DIS. Deze hematologische afwijkingen vormen een groot probleem wanneer chirurgie wordt overwogen als therapie. Iets meer dan de helft van de honden met een hemangiosarcoom heeft een anemie, vaak non-regeneratief van aard. Vooral bij de hemangiosarcomen van de milt wordt dit gezien. De aanwezigheid van kernhoudende erythrocyten werd vaak als kenmerkend beschouwd, maar dit wordt in minder dan twintig procent van de gevallen gezien (1).
Hemangiosarcomen van de milt zullen in eerste instantie chirurgisch behandeld moeten worden, al is het alleen maar voor het stellen van de diagnose. De overleving na splenectomie is echter gemiddeld erg kort. Mediane overlevingen variëren tussen de 19-65 dagen (1, 6, 8). De waarde van klinische stagering is twijfelachtig. In één onderzoek bleek dat honden met een hemangiosarcoom van de milt, waarbij tevens een hemoabdomen aanwezig was, een mediane overleving van zeventien dagen hadden, terwijl honden zonder hemoabdomen een mediane overleving van 121 dagen hadden (8). In later onderzoek kon dit echter niet worden bevestigd (1, 6). Omdat de diagnose tijdens de operatie zelden bevestigd kan worden, en er een redelijke kans bestaat dat het geen hemangiosarcoom is, wordt vanwege het levensreddende aspect aangeraden bloedende en niet-bloedende milttumoren altijd te verwijderen. Zelfs het voorkomen van

Figuur 3. **Echobeeld van een hemangiosarcoom van het rechter harte-oor. Behalve de pericard-overvulling (donkergekleurd deel bovenin) is daaronder duidelijk een grote tumor te zien.** *(Foto Dr. S.A.E.B. Boroffka).*

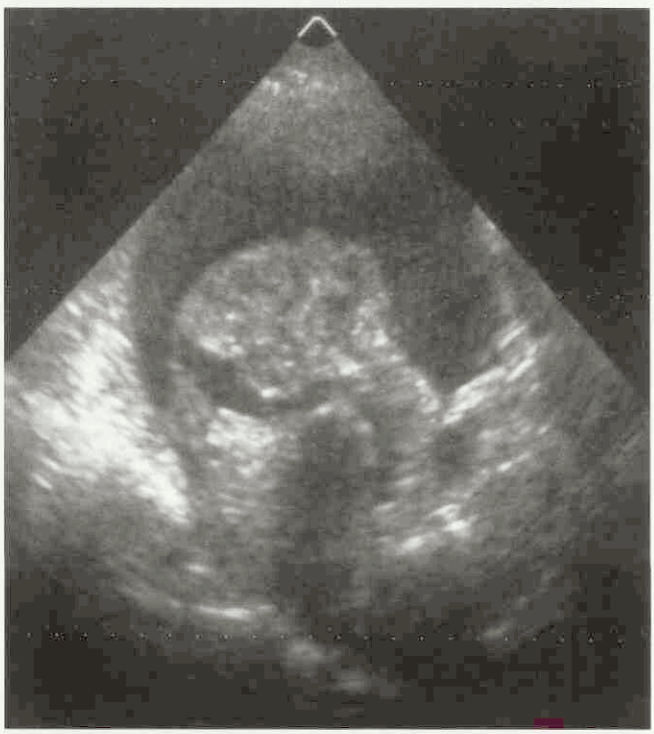

Figuur 4. **Echobeeld van hemangiosarcoom metastasen in de lever. Diffuus verspreid komen echoarme en echorijke haarden voor. Rondom de lever zijn de donkere gebieden zichtbaar die ascites aanduiden.** *(Foto Dr. S.A.E.B. Boroffka).*

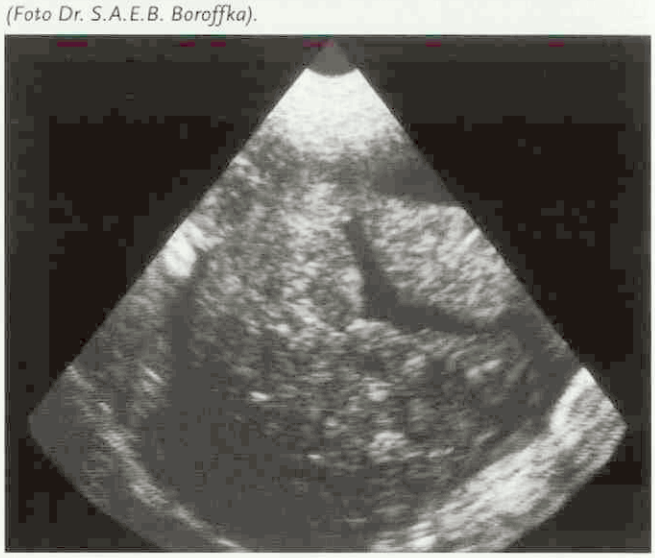

verdachte metastasen op het peritoneum (Figuur 5) is niet bewijzend voor een hemangiosarcoom. Na een miltbloeding kunnen er immers ook miltpartikeltjes op het peritoneum aanwezig zijn. Slechts duidelijk bloedende haarden in de lever bij een sterke verdenking op hemangiosarcoom van de milt kan aanleiding zijn om tot euthanasie over te gaan.

Dermale hemangiosarcomen kunnen goed met alleen chirurgie worden behandeld, zoals reeds eerder vermeld. Bij hemangiosarcomen in de hypodermis is de prognose veel slechter en moet een adjuvant-therapie met cytostatica worden overwogen. Het histologie rapport is bij deze beslissing dus erg belangrijk (13). In een recente publicatie over de chirurgische behandeling van hemangiosarcomen in het rechter atrium door middel van pericard resectie en tumor verwijdering bij vijftien honden, werd een mediane overleving van 42 dagen gezien (15). Ervaring met chirurgie van hemangiosarcomen op andere plaatsen is beperkt en er zijn nauwelijks betrouwbare gegevens over de prognose beschikbaar.

Doordat het hemangiosarcoom makkelijk metastaseert en de overleving met chirurgie over het algemeen slecht is, zijn diverse adjuvant-therapiemogelijkheden uitgeprobeerd. Immunotherapie, waarbij een bacterieel vaccin met chemotherapie werd gecombineerd, leverde slechts marginale verbetering van de overlevingstijden op (96-117 dagen) (1). Ook in liposomen ingekapseld MTP-PE, een synthetisch component van de bacteriewand dat macrofagen aanzet tot aspecifieke antitumor activiteit, is met enig effect uitgeprobeerd. Deze stof is echter niet voor de veterinaire markt beschikbaar. De meeste successen zijn nog met chemotherapie behaald. Sorenmo *et al.* behandelde honden met hemangiosarcomen van de milt, na splenectomie, met een combinatiekuur met doxorubicine (30 mg/m^2 elke drie weken) en cyclofosfamide (50-75 mg/m^2 gedurende drie dagen, elke drie weken). Hiermee werd een mediane overleving van ongeveer een half jaar behaald (9). Vergelijkbare resultaten werden gezien bij een behandeling met doxorubicine (30 mg/m^2), vincristine (0.75 mg/m^2) en cyclofosfamide (100-150 mg/m^2), het zogenaamde VAC-protocol (3). Hierbij werden echter de volgende toxische bijwerkingen gezien: hemarrhagische gastroenteritis, koorts, sepsis en anorexie. Ook neutropenie en doxorubicine-gerelateerde cardiotoxiciteit werden opgemerkt. Sommige cardiotoxiciteiten werden reeds ver voor de als kritisch voorgestelde cumulatieve grens van 240 mg/m^2 gezien. Over het algemeen wordt tegenwoordig de toevoeging van vincristine en/of cyclofosfamide aan een protocol met doxorubicine als weinig zinvol beschouwd. Ook bij hemangiosarcomen in het rechter atrium heeft een adjuvant chemotherapie behandeling na chirurgische verwijdering van de tumor een significant langere overleving tot gevolg (mediaan 175 dagen versus 42 dagen met alleen chirurgie) (15).

De waarde van compleet nieuw soort therapieën met bijvoorbeeld angiogenese-remmers moet nog worden geevalueerd. Honden met een hemangiosarcoom bleken een verhoogde concentratie Vascular Endothelial Growth Factor (VEGF) te hebben (2). Deze groeifactor is verantwoordelijk voor de angiogenese en de toename van mitose activiteit en vasculaire permeabiliteit, en dus tumor groei bevorderend. Alhoewel de eerste studies bij muizen met een experimentele gentherapie met een VEGF remmer succesvol waren, kon een behandeling met chemotherapie samen met de angiogenese remmer minocycline niet tot verbetering van resultaten leiden (10).

Figuur 5. **Hemangiosarcoom-metastasen in peritoneum.**

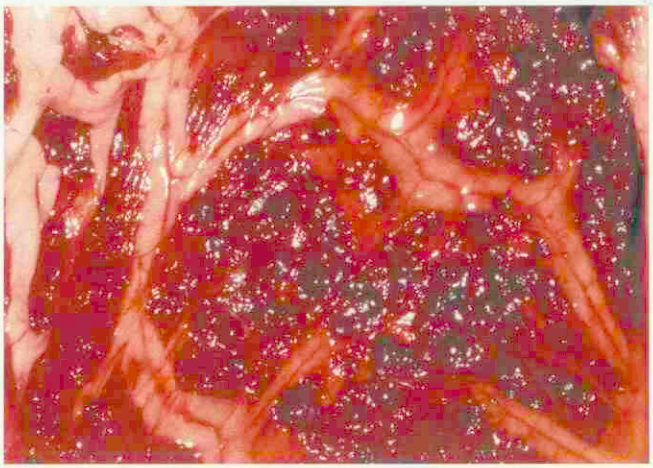

Literatuur

1. Brown NO, Patnaik AK, and MacEwen EG. Canine hemangiosarcoma: Retrospective analysis of 104 cases. J Am Vet Med Assoc 1985; 186: 56-58.
2. Clifford CA, Hughes D, Beal MW, Mackin AJ, Henry CJ, Shofer FS, and Sorenmo KU. Plasma vascular endothelial growth factor concentrations in healthy dogs and dogs with hemangiosarcoma. J Vet Intern Med 2001; 15: 131-135.
3. Hammer AS, Couto CG, Filppi J, Getzy D, and Shank K. Efficacy and toxicity of VAC chemotherapy (vincristine, doxorubicin, and cyclophosphamide) in dogs with hemangiosarcoma. J Vet Intern Med 1991; 5: 160-166.
4. Hargis AM, Ihrke PJ, Spangler WL, and Stannard AA. A retrospective clinicopathologic study of 212 dogs with cutaneous hemangiomas and hemangiosarcomas. Vet Pathol 1992; 29: 316-328.
5. Holt D, Winkle T van, Schelling C, and Prymak C. Correlation between thoracic radiographs and post-mortem findings in dogs with hemangiosarcoma: 77 cases (1984-1989). J Am Vet Med Assoc 1992; 200: 1535-1539.
6. Johnson KA, Powers BE, Withrow SJ, Sheetz MJ, Curtis CR, and Wrigley RH. Splenomegaly in dogs: predictors of neoplasia and survival after splenectomy. J Vet Intern Med 1989; 3: 160-166.
7. Priester WA, and McKay FW. The occurrence of tumors in domestic animals. In: NCI Monograph 54, NIH Publication no 80-2046, 1980; 167.
8. Prymak C, McKee LJ, Goldschmidt MH, and Glickman LT. Epidemiologic, clinic, pathologic, and prognostic characteristics of splenic hemangiosarcoma and splenic hematoma in dogs: 217 cases (1985). J Am Vet Med Assoc 1988; 193: 706-712.
9. Sorenmo KU, Jeglum KA, and Helfland SC. Chemotherapy of canine hemangiosarcoma with doxorubicin and cyclophosdphamide. J Vet Intern Med 1993; 7: 370-376.
10. Sorenmo K, Duda L, Barber L, Cronin K, Sammarco C, Usborne A, Goldschmidt M, and Shofer F. Canine hemangiosarcoma treated with standard chemotherapy and minocycline. J Vet Intern Med 2000; 14: 395-8.
11. Spangler WL, and Kass PH. Pathologic factors affecting postsplenectomy survival in dogs. J Vet Intern Med 1997; 11: 166-171.
12. Vail D, MacEwen EG, Kurzman ID, Dubielzig RR, Helfland SC, Kisseberth WC, London CA, Obradovich JE, Madewell BR, Rodriquez CO, Fidel J, Susaneck S, and Rosenberg M. Liposome-encapsulated muramyl tripeptide phosphatidylethanolamine adjuvant immunotherapy for splenic hemangiosarcoma in the dog: A randomized multi-institutional clinical trial. Clin Cancer Res 1995; 1: 1165-1170.
13. Ward H, Fox LE, Calderwood-Mays MB, Hammer AS, and Couto CG. Cutaneous hemangiosarcoma in 25 dogs: A retrospective study. J Vet Intern Med 1994; 8: 345-348.
14. Ware WA, and Hopper DL. Cardiac tumors in dogs: 1982-1995. J Vet Intern Med 1999; 13: 95-103.
15. Weisse C, Soares N, Beal MW, Steffey MA, Drobatz KJ, and Henry CJ. Survival times in dogs with right atrial hemangiosarcoma treated by means of surgical resection with or without adjuvant chemotherapy: 23 cases (1986-2000). J Am Vet Med Assoc 2005; 226: 575-579.

Zweden gebruikt NSAID's bij mastitis

Jan Hulsen

Berichten en verslagen

Het Uiergezondheidspanel praat dit keer over vitamine E en uiergezondheid. Wat weten we eigenlijk? Kan een veehouder vitamine E-suppletie inzetten, zodat hij zijn melktechniek en management niet hoeft te veranderen? Maar als eerste spreker treedt dr. Thomas Manske op. Hij vertelt over toepassing van NSAID's en mastitisbehandeling in Zweden.

Thomas Manske starte zijn veterinaire carrière in de Zweedse praktijk, werd toen onderzoeker-docent op een universiteit en promoveerde op klauwgezondheid. Sinds enkele jaren werkt hij bij Boehringer Ingelheim, alwaar hij zich vooral bezighoudt met verkoop.
Ook in Zweden is de economische werkelijkheid hard voor melkveehouders. Veel bedrijven stoppen omdat hun kosten te hoog zijn. Manske toont zich in dit opzicht weinig optimistisch. "Als ik de grafiek doortrek, doet onze laatste melkveehouder in 2012 zijn deur dicht."
Gemiddeld staan er op een Zweeds bedrijf 45 melkkoeien (Nederland 65). De helft van de Zweedse koeien behoort tot het HF-ras, de andere helft is Zweedse rode. Als ze op stal staan, staat zeventig procent aangebonden.
De dierenarts speelt in Zweden een centrale rol. Hij schrijft de diergeneesmiddelen voor, maar mag er niet van profiteren. Een apotheek levert ze. Alle eerste behandelingen worden door een dierenarts gedaan. Nabehandelingen doen de boeren veelal zelf. Droogzetters mogen boeren zelf toedienen. Bij vleesvee en vleesvarkens bezitten veehouders meer vrijheden om zelf te behandelen.
Tot zover de verschillen, er blijken ook overeenkomsten. Bijvoorbeeld de verschillen tussen klanten is herkenbaar. Sommige boeren bellen de dierenarts al voordat een koe werkelijk ziek wordt, anderen bellen véél later.

Manske: "Wij geloven niet dat je penicilline-resistentie kunt induceren door behandeling. Dus we behandelen mastitis in Zweden met een gerust hart met penicilline."

Mastitis en behandeling

Jaarlijks wordt 23 procent van de Zweedse melkkoeien behandeld tegen mastitis. In Nederland ligt de mastitisincidentie rond 25 à dertig procent. "Waarschijnlijk is onze werkelijke incidentie dezelfde", reageert Manske. "Wij kennen alleen de behandelde gevallen." "Zien jullie ook zoveel verschillen tussen bedrijven?" vraagt een practicus. "Ja, de bedrijfsverschillen zijn groot."
Manske toont de bo-uitslagen van klinische mastitiden in Zweden. Het valt op dat slechts tien procent van de monsters bo-negatief zijn, terwijl dit in Nederland vijftig procent is. "Alle monsters zijn genomen door dierenartsen, vóór het instellen van de behandeling."
S. aureus blijkt er meest voorkomende kiem. Zo'n zes tot zeven procent van deze kiemen is penicilline resistent. In de monsters van subklinische mastitis betreft dit vijftien tot twintig procent.
Mede hierom bestaat de standaardbehandeling van mastitis uit een systemische toediening van 20.000 IE penicilline-G, gedurend vier tot acht dagen. "Wij gebruiken nog geen intramammaire toedieningen." 83 Procent van de behandeling gebeurt met penicilline, tien procent met quinolonen en vier procent met trimetoprim-sulfa-combinaties. Recent onderzoek laat zien dat een gecombineerde systemische en intramammaire behandeling effectiever is, maar dit onderzoek is in Zweden nog niet geland. Panel: "Waarom geen penethamaat-HI?" Manske: "Dat is bij ons een stuk duurder dan penicilline-G en heeft een lange wachttijd, namelijk zes dagen voor de melk."
"Daarnaast worden chronische *S. aureus*-mastitiden nog wel eens behandeld met spiramycine, maar dit neemt sterk af." Dit is de resterende drie procent van de behandelingen.
Zweedse deskundigen adviseren om koeien met hardnekkige *S. aureus*-infecties niet te behandelen, maar op te ruimen. En dit gebeurt op grote schaal. Ondanks een daling van de slachtwaarde van de koeien, daalt het afvoerpercentage niet.
Veel Zweedse boeren worstelen met *S. aureus*, vertelt Manske. Hij wijdt dit vooral aan het feit dat slechts een kwart van de koeien met antibiotica wordt drooggezet. "Zweden is te bang voor antibioticagebruik. Onze boeren hebben nogal eens moeite met het management dat hoort bij het bestrijden van S. Aureus infecties, zoals gescheiden melken van geïnfecteerde koeien." In dit aspect lijken de Zweedse boeren ook op de Nederlandse.

Gebruik NSAID's

"Koeien tonen pijn heel slecht, maar ze ervaren het wel degelijk", vertelt Manske. Pijn maakt gevoeliger voor pijn, het sensi-

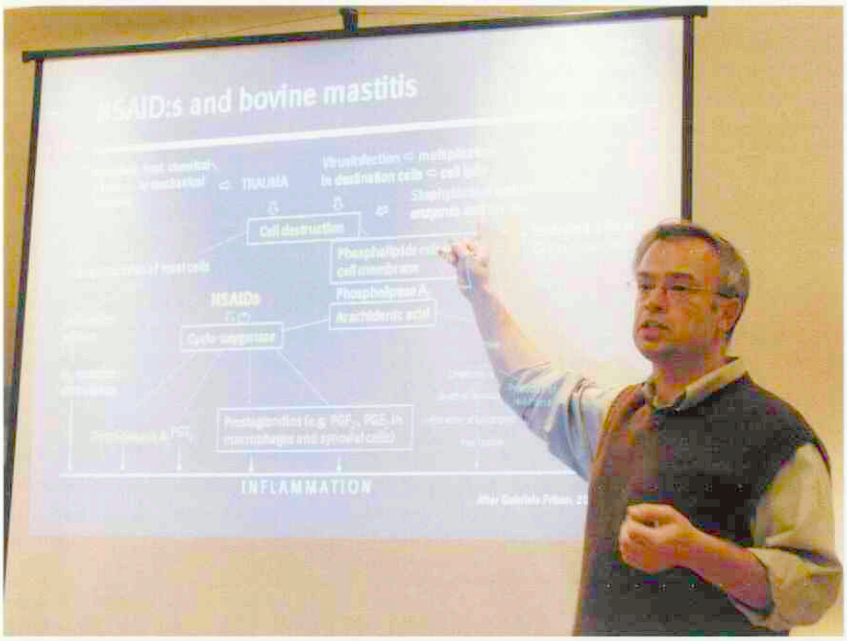

"What hurts the cow and what do you do about it?" Thomas Manske breekt een lans voor het gebruik van NSAID's bij alle pijnen.

tiseert de koe. "Voor veel boeren is het signaal dat een koe pijn heeft, als die het melkstel aftrapt."
Een Zweedse dierenarts gebruikt tegenwoordig een NSAID bij een koe met mastitis, als deze gepaard gaat met hevige zwelling, koorts, pijn, slechte voeropname, of andere symptomen van ontsteking. Een goede zaak, meent Manske, vanwege het aangetoonde positieve effect op aspecten als oedeem, pijn, eetlust en terugkeren in productie.
Daarbij zullen onze Zweedse collega's al gauw NSAID's inzetten bij speenbetrappingen, bij klauwaandoeningen en bij baarmoederontsteking kort na het afkalven. "In dit laatste geval vermindert het het risico op een lebmaagdraaiing. En", stipt Manske aan, "in Noorwegen is het verplicht kalveren na onthoornen een pijnstiller te geven."
"Hoe overtuigen jullie veehouders van het nut van NSAID-toediening, want dat spul is knap duur?" klinkt het. "Je moet eerst door een zekere weerstand heen en vervolgens vragen de boeren er zelf om", antwoord Manske. "Ze zien dat de koeien veel sneller en beter vreten." Een practicus uit zijn verbazing over de hoge dosering van de NSAID's in Zweden. "Bij ons zijn NSAID's erg duur, waardoor we een stuk lager doseren dan jullie en minder vaak nabehandelen."

Is vitamine E een oplossing?

Practicus Rik Hendriks bespreekt een bedrijf dat de afgelopen jaren herhaaldelijk kampte met teveel koeien met een te hoog celgetal. Het betreft een bedrijf waar op het algeheel management het een en ander af te dingen valt. Hendriks komt er maandelijks voor veterinaire bedrijfsbegeleiding. Hij typeert de veehouder als een prettige persoon, die ook nog veertig hectare akkerbouw bedrijft en daarom beperkt tijd in zijn rundveestapel wil/kan investeren. "Vandaar dat hij niet gauw maatregelen doorvoert die veel inspanning vergen. Maar als hij werkelijk het belang van een verandering inziet, wil hij wel degelijk veel moeite doen."
De veehouder ervoer het grote aantal koeien met een hoog celgetal nooit als een werkelijk probleem, want het tankcelgetal bleef ruim uit de gevarenzone. Hendriks: "doordat hij geen probleem zag, landden veel van mijn adviezen niet." Twee maatregelen voerde de boer door: verbetering van de stalventilatie door de zijmuren te verwijderen en voorbehandelen met droge doeken, in plaats van natte. Hij gebruikt één doek per vier tot vijf koeien.
De afgelopen zomer steeg het aantal koeien met een hoog celgetal wederom sterk, waardoor het tankcelgetal naar 350.000 cellen/ml steeg. De veehouder kreeg van een collega de tip om een mineralen-vitaminemengsel aan zijn koeien te voeren en deed dit. Tijdens het eerste daaropvolgende bedrijfsbezoek vroeg hij Hendriks om zijn reactie. Na vaststelling dat het mengsel onder meer een hoog vitamine E-gehalte bevatte, concludeerde deze dat dit product best een positief effect zou kunnen bewerkstelligen.
In een bespiegeling verwoordt Hendriks de situatie als volgt: "Ik denk dat iedere practicus regelmatig te maken heeft met situaties waar meerdere factoren een deel van de oorzaak van het probleem zijn (zoals celgetal). Bij zo'n multifactoriële aandoening zijn meerdere adviezen van toepassing. Onder tijdsdruk moeten we dan een keuze maken, welke aanpassingen het meest effectief zullen zijn en het liefst met de minste kosten en/of inspanning."
"De veehouder moet uit onze adviezen zijn keuze maken; hij kan zijn geld en tijd maar één keer besteden. Wij practici zijn bovendien een van de vele bronnen van informatie en advies."
De practicus beweegt in veel gevallen mee met de veehouder, door het advies af te stemmen op diens persoonlijkheid, op diens denklijnen en/of op initiatieven die hij reeds in gang heeft gezet. Hendriks: "In dit alles komt het ook neer op de manier waarop je het advies brengt. Opmerkelijk is dat deze veehouder op een gegeven moment een advies om melkklauwen na te spoelen oppakt, terwijl dit hem veel tijd kost. Blijkbaar heb ik dit op het juiste moment op de juiste wijze gebracht. Dat lukt mij nogal eens minder goed, net als ongetwijfeld vele collega's."

Rik Hendriks: "We zien bij mastitisproblemen de immuniteitskant nog wel eens over het hoofd."

Immuniteit en mastitis

Hendriks concentreert zijn verdere presentatie op weerstandsvermindering en gaat beperkt in op kiemanalyse en zaken als melktechniek en -hygiëne. Er is nog geen natte meting gedaan op het bedrijf. Hendriks constateert dat hij een hoge drempel heeft om veehouders dit te adviseren, terwijl het een goed startpunt is voor een verdere gestructureerde aanpak. Voor ongeveer de kosten van één klinische uierontsteking. Hendriks: "bij veel adviezen geldt: je hebt de kosten er zo uit áls je één mastitisgeval bespaart. Ik kies veelal niet voor een natte meting, als eerste advies." Bij een goede natte meting krijgt de veehouder een beoordeling van melktechniek, melkhygiëne, melkmachine, koesignalen, voeding, klimaat en huisvesting.

Vitamine E heeft een positief effect op de weerstand als dit wordt toegediend in de droogstand en begin-lactatie, refereert Hendriks naar een meta-analyse van M. Nielen tijdens de IDF Mastitisconferentie in Maastricht (2005). Hij kan zich daarom een positieve bijdrage van het mengsel aan de uiergezondheid voorstellen.

Op het internet vond Hendriks veel informatie over positieve effecten van hoge vitamine E-gift. Veel hoger dan in de rantsoenen die hij op de bedrijven tegenkomt. "Maar met welke dosering moeten we werken in de praktijk? Wat zijn je indicaties om met deze behandeling te beginnen? Hoe moet je hier op de lange termijn mee omgaan?" Hij ontbeert duidelijke handvatten voor een weloverwogen, rationele inzet van vitamine E.

En," vraagt Hendriks het panel, "wat met ketose, subklinische pensverzuring (SARA) en melkvetdepressie?" Hij vond op zijn casusbedrijf vele koeien met een beeld van melkvetdepressie (vet < 3,8 procent), maar kon geen verband met een celgetalverhoging vaststellen.

In de periode van verstrekking van vitamine E en mineralen daalt het tankcelgetal naar 110.000 cellen/ml en bevat de eerstvolgende MPR nul attentiedieren. De veehouder stopt vervolgens met de suppletie, waarop in de volgende maanden het aantal nieuwe koeien met een verhoogd celgetal stijgt. Een tweede behandelingsperiode wordt ingesteld. Deze brengt geen positief effect in de daaropvolgende anderhalve maand.

Resumerend stelt Hendriks dat op dit bedrijf andere factoren klaarblijkelijk belangrijker zijn dan de suppletie van mineralen en vitaminen, zoals melktechniek en -hygiene. "Edoch, de factor immuniteit bij de koeien vind ik al jaren een ondergeschoven kindje en dit is volgens mij zwaar onderschat." Daarbij constateert hij dat de behoefte aan vitamine E niet duidelijk is vastgesteld en er weinig kennis is over de rol van andere vitamines, mineralen, sporenelementen, anti-oxydanten en hun interactie. Hij besluit zijn voordracht met een concluderende vraag: "Wat weten we wérkelijk over (uier-)weerstand?"

UGCN organiseert Uitstekende Uiergezondheidsdagen

Het UierGezondheidsCentrum Nederland organiseert voor melkveehouders Uitstekende Uiergezondheidsdagen. Op 31 januari, 9 en 14 februari zijn drie melkveebedrijven ingericht met de meest actuele informatie over uiergezondheid. Deskundigen houden presentaties over onder andere huisvesting, melktechniek, fokkerij en voeding. De dagen zijn zodanig van opzet dat melkveehouders er veel praktische kennis kunnen opdoen.

Over uiergezondheid is veel bekend, maar deze kennis is niet altijd beschikbaar voor veehouders. Op de Uitstekende Uiergezondheidsdagen wil het UGCN hierin een belangrijke slag maken. Onderzoekers uit diverse disciplines en instellingen zijn uitgenodigd om op de open dagen hun onderzoeksresultaten uit te leggen. Zij zullen dit doen tussen de koeien. Zij vertalen voor de bezoekers de kennis over mastitis naar de dagelijkse praktijk. Bezoekers kunnen zich laten informeren over zaken variërend van voeding en conditiescore tot melktechniek en de uitleg van bacteriologisch onderzoek van melkmonsters. Ook deelname aan een miniworkshop over uiersignalen is mogelijk.

Locatie

De dagen worden gehouden op drie melkveebedrijven. 31 januari bij Mts van Emst-Rave op Heawei 29 in Tijnje; 9 februari in Biddinghuizen bij Mts van Kempen en van Diepenbeek op Hoekwantweg 7-11, en op 14 februari bij G.J. van den Berg aan de Gewandeweg 5 in Lithoijen. De bedrijven zijn open tussen 10.00 uur tot 16.00 uur. De toegang is gratis.

Doelstelling

Het UGCN is opgericht om het meerjarenplan uiergezondheid uit te voeren. Het meerjarenplan is een initiatief van LTO rundveehouderij, de Nederlandse Zuivel Organisatie en Productschap Zuivel. Het plan heeft als doelstelling het aantal gevallen met mastitis op Nederlandse melkveebedrijven met 10% te verminderen. De activiteiten van het UGCN richten zich op onderzoek en het in praktijk brengen van bestaande kennis.

Bedrijfshulpverlening een must

Nienke Thybaut

Een ongeluk zit in een klein hoekje dus óók op de werkvloer. De cijfers bevestigen de betrouwbaarheid van dit gezegde: per jaar wordt in bedrijven ongeveer 300.000 maal eerste hulp bij ongevallen verleend. In zo'n 3.000 gevallen moet het slachtoffer in een ziekenhuis worden opgenomen.

Ongeveer 1.700 bedrijfsongevallen leiden jaarlijks tot blijvende volledige arbeidsongeschiktheid. Snelle en deskundige hulp kan persoonlijk leed beperken en in veel gevallen grote schade voorkomen. Daarnaast kan een bedrijf aansprakelijk worden gesteld voor schade als er geen goede bedrijfshulpverlening (BHV) is. Er is dus voldoende reden om dit goed aan te pakken. Ondanks dat ieder bedrijf met personeel reeds sinds 1994 verplicht is bedrijfshulpverleners te hebben, blijkt het nog altijd een actueel onderwerp te zijn. Zo krijgt de KNMvD er regelmatig vragen over. Reden genoeg om de belangrijkste feiten nog eens op een rij te zetten.

Verplichting

Om de gevolgen van calamiteiten (brand, ongevallen e.d.) te beperken, moet ieder bedrijf een BHV hebben. De BHV richt zich in eerste instantie op het beschermen van de werknemers. De werkgever is verplicht één of meer werknemers aan te wijzen als bedrijfshulpverlener. Waaraan de BHV van het bedrijf moet voldoen is omschreven in de Arbowet en in het bijbehorende Arbobesluit. Voordat een of meer bedrijfshulpverleners worden aangewezen, moet overleg plaatsvinden met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging (indien aanwezig). Deze organen hebben namelijk instemmingsrecht voor de organisatie van de BHV.
Het organiseren van BHV omvat meer dan het aanstellen van bedrijfshulpverleners. Zo moeten de volgende stappen worden ondernomen:
risico-inventarisatie en -evaluatie (zie checklist Arbeidsomstandigheden);
overleg met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging;
aanwijzen van bedrijfshulpverleners;
bedrijfshulpverleners opleiden;
opstellen ontruimingsplan;
communicatie met medewerkers en bezoekers;
houden van ontruimingsoefeningen.

Omvang van de BHV

Is er personeel in dienst dan moet er minimaal één bedrijfshulpverlener per vijftig medewerkers en/of bezoekers (uitgangspunt: normale aanwezigen) beschikbaar zijn. Deze bedrijfshulpverlener is bij voorkeur aanwezig op de praktijk. Omdat dit niet altijd haalbaar is, wordt de stelregel gehanteerd dat de bedrijfshulpverlener binnen drie tot vier minuten ter plaatse moet kunnen zijn. Als u één bedrijfshulpverlener heeft, is er het risico dat deze niet altijd beschikbaar is, bijvoorbeeld bij vakantie en ziekte. Daarom is het aan te raden minimaal twee medewerkers op te leiden tot bedrijfshulpverlener.

In een dierenartsenpraktijk komt het nog wel eens voor dat een dierenarts of -assistente alleen werkt (bijvoorbeeld bij visite rijden). Dan is het van belang dat zij alarm kunnen slaan en zichzelf in veiligheid kunnen brengen.

Opleiding

De opleiding van de bedrijfshulpverleners moet voldoende zijn om de taken op het gebied van BHV adequaat te kunnen uitvoeren. Wat 'voldoende' is hangt sterk af van uw bedrijfssituatie (risico's). De werkgever kan zich hierover laten adviseren door een arbodienst of een andere deskundige. Veel werkgevers vragen zich af of hun veterinaire opleiding voldoende is, helaas is dit niet het geval. Naast minimale medische hulpverlening is de BHV verantwoordelijk voor het voorkomen en beperken van beginnende brand. Tijdens een BHV-cursus wordt hier uitgebreid bij stilgestaan. Daarnaast is het reanimeren van volwassenen en kleine kinderen een belangrijk onderdeel van de cursus.
Het is gebruikelijk om een cursus te volgen van twee dagen, waarin het bedwingen van een beginnende brand en de eerste hulp bij ongelukken (EHBO) centraal staat. De BHV-cursus zal jaarlijks herhaald moeten worden, de herhalingscursus duurt vaak één dag. De kosten van BHV-cursus liggen tussen de 250 euro en 300 euro voor een basiscursus. Voor een herhalingscursus betaalt u ongeveer 150 euro.

Taken

De bedrijfshulpverleners hebben de taak om bij gevaar voor de veiligheid en gezondheid van werknemers en derden (bijvoorbeeld bezoekers) de schade zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken. In geval van gevaarlijke situaties hebben zij een zogenoemde voorpostfunctie. Als de deskundigheid en de hulpmiddelen van de bedrijfshulpverleners niet toereikend zijn – bijvoorbeeld bij een grote brand – moeten ze hulp van buiten inroepen, zoals brandweer en ambulance. In de tussentijd moeten de bedrijfshulpverleners zelf doen wat mogelijk is om gevaar en letsel te beperken. De taak van de bedrijfshulpverlener is vooral voorkomen dat de situatie verslechtert.

De voornaamste taken van de bedrijfshulpverlener zijn:
- het verlenen van eerste hulp bij ongevallen;
- het beperken en het bestrijden van een beginnende brand;
- het voorkomen en beperken van ongevallen;
- het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het gebouw;
- het alarmeren van en samenwerken met de gemeentelijke of regionale brandweer en andere hulpverleningsorganisaties bij een beginnende brand of bij een ongeval.

(Bron: arbowet, artikel 15)

De bedrijfshulpverlening houdt zich bezig met incidenten, in enkele gevallen kan een incident uitlopen op een calamiteit. In dergelijke gevallen is het mogelijk dat het pand (of een deel van het pand) ontruimd moet worden. De BHV of de hulpdiensten (brandweer, ambulance) zijn bevoegd om over te gaan tot een ontruiming. Om de ontruiming zo vlek-

keloos mogelijk te laten verlopen is het van belang om een ontruimingsplan op te stellen en de uitvoering daarvan te oefenen. In dit plan worden de taken en verantwoordelijkheden omschreven en de procedures die gevolgd moeten worden in geval van een calamiteit. Naarmate de bedrijfsomvang groter is, zijn meer mensen verantwoordelijk voor een goede afloop. Hun acties moeten worden gecoördineerd.
Het is wettelijk verplicht om minstens eenmaal per jaar een ontruimingsoefening te houden. De werkgever kan de arbodienst of een andere deskundige (bijvoorbeeld de brandweer of een landelijk instituut voor BHV) om advies vragen bij het invullen van de oefeningen. Na de oefeningen moet u een evaluatie houden. Na de evaluatie spreekt u af wat de volgende keer beter moet en legt dit schriftelijk vast.

Het ontruimingsplan is een goede plaats om belangrijke informatie zoals alarmnummers en plattegronden (o.a. om de locatie van vluchtwegen, verzamelplaatsen, nooduitgangen en blusmiddelen inzichtelijk te maken) op te slaan. Bewaar deze gegevens op een centrale plaats, zodat er in geval van calamiteiten gebruik van gemaakt kan worden.

Communicatie

De uitvoering van de BHV valt of staat met een goede communicatie. Het is belangrijk dat bekend is wie van de collega's bedrijfshulpverlener is en waar zij bereikbaar zijn. Voor de bezoekers van uw bedrijf is het belangrijk dat zij weten hoe de BHV gewaarschuwd kan worden en welke ontruimingsprocedures en vluchtwegen er zijn. Dit kan bereikt worden door op verschillende plaatsen noodinstructies op te hangen (onder andere in de wachtkamer).

Gezamenlijke BHV

Kleine organisaties waarvoor het bijna onmogelijk lijkt om alle regels, opleidingen en verplichtingen na te komen, hebben tóch de mogelijkheid om hun BHV goed te regelen. Bedrijven in hetzelfde gebouw of bij elkaar in de buurt mogen namelijk samenwerken in de organisatie van de BHV. Mocht er een bedrijf bij u in de buurt staan dan is het zeker de moeite waard om eens te informeren hoe zij de BHV geregeld hebben en of het mogelijk is dat er samengewerkt wordt. De afspraken hierover moeten wel schriftelijk worden vastgelegd, zodat u dit aan de arbeidsinspectie kunt overhandigen wanneer er controle plaatsvindt.

Nuttige websites

- Voor meer informatie over arbo en BHV kijk op *www.minszw.nl* (button 'veilig werken'), *www.arbo.nl* of *www.rie.nl*
- Zoekt u een cursus bij u in de buurt? Kijk dan op *www.bhv.nl* of *www.nibhv.nl*

Bronnen:

- www.minszw.nl;
- MKB Nederland, folder BHV.

Nienke Thybaut is verantwoordelijk voor het Arbobeleid binnen de KNMvD en is in het kader daarvan enkele jaren BHV'er geweest.

Aansprakelijkheid en verzekering van dierenartsen

Harry Blok en Ruud van der Mark

Op verzoek van de redactie gaan mr. Harry Blok en mr. Ruud van der Mark, beiden verbonden aan KBS-Advocaten te Utrecht, in een drietal korte artikelen in op respectievelijk (1) de aansprakelijkheid en verzekering van dierenartsen, (2) het juiste gebruik van de algemene voorwaarden van de KNMvD en (3) het huidig kooprecht, de zogenaamde zes-maandenregeling en de positie van de dierenarts ten opzichte van koper en verkoper. Aan de hand van een casus wordt in dit eerste artikel de thematiek rondom aansprakelijkheid en de verzekering van dierenartsen behandeld.

Op 15 maart 2004 keurt dierenarts Den Braber op verzoek van Rammeloo het paard Tatra. Rammeloo is voornemens het paard te kopen van Jansen. Het klinisch onderzoek levert geen bijzonderheden op. Het röntgenologisch onderzoek ook niet. De straalbeenderen worden beoordeeld als klasse 2.
Op 25 september 2004 ontvangt Den Braber een brief van de advocaat van Rammeloo. Deze verzoekt Den Braber binnen veertien dagen de aankoopsom van het paard van 35.000,- euro en een bedrag van 20.000,- euro aan materiaal- en stallingskosten te vergoeden. Het paard zou lijden aan hoefkatrolontsteking. Ook zou Den Braber niet hebben gezien dat sprake was van een lichte vorm van artrose en een tweetal diep indringende voedingskanalen. Als hij dat had gezien, zou hij de straalbeenderen als klasse 3 hebben moeten beoordelen en zou de koop niet door zijn gegaan.
Den Braber meldt de kwestie direct bij zijn aansprakelijkheidsverzekeraar en maakt aanspraak op dekking. En dan?

Aansprakelijkheid

Bij zijn werkzaamheden moet een dierenarts de regels van de Wet op de Uitoefening van de Diergeneeskunde, de Diergeneesmiddelenwet en de Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren in acht nemen. Deze regels verschaffen echter maar een zeer beperkt wettelijk kader en zijn voor de aansprakelijkheid van de dierenarts jegens de diereneigenaar veelal weinig relevant.
Belangrijker is het gegeven dat een dierenarts zijn werkzaamheden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht. Op grond daarvan dient de dierenarts de zorg van een goed opdrachtnemer in acht te nemen.
Wel kan een dierenarts jegens niet-opdrachtgevers aansprakelijk zijn op grond van een zogenaamde onrechtmatige daad. Dat is het geval als hij heeft gehandeld in strijd met de zorgvuldigheid die in het maatschappelijk verkeer betaamt. Die situatie zou zich voordoen als Den Braber niet door Rammeloo (de opdrachtgever), maar door Jansen (de verkoper) zou worden aangesproken omdat hij ten onrechte een negatief aankoopadvies zou hebben verstrekt.

Maatstaf

In de rechtspraak wordt de zorg/zorgvuldigheid die de dierenarts dient te betrachten, afgemeten aan hetgeen 'redelijk handelend en redelijk bekwaam vakgenoot' in vergelijkbare omstandigheden zou hebben gedaan en/of nagelaten. Van

De huidige regels verschaffen een zeer beperkt wettelijk kader en zijn voor de aansprakelijkheid van de dierenarts jegens de diereneigenaar veelal weinig relevant.

belang daarbij is dat op de dierenarts een inspanningsverbintenis rust en geen resultaatsverbintenis. Of de dierenarts naar 'beste kunnen en behoren' heeft gehandeld is afhankelijk van de vraag hoe daarover binnen de beroepsgroep wordt gedacht. Om daarover duidelijkheid te verkrijgen is vaak deskundigenbewijs nodig. Partijen of de Rechtbank vragen veterinair deskundigen dan hun mening te geven over de betreffende casus.

Specialisatie en erkenningen

Een ontwikkeling van recente datum is de opkomst van het erkenningensysteem van (thans) het VAK. Zou het feit dat Den Braber erkend paardendierenarts is, betekenen dat hij sneller aansprakelijk is voor vermeende fouten? En hoe zou dat zijn als Den Braber erkend keuringsdierenarts zou zijn? Er zijn op dit moment verschillende procedures aanhangig waarin deze vragen aan de orde zijn. Zolang de rechter nog geen uitspraak heeft gedaan zal de invloed van erkenningen op de civiele aansprakelijkheid van dierenarts onduidelijk zijn. Het risico dat het bezitten van een erkenning tot een verzwaarde zorgvuldigheidstoets zal leiden is echter niet denkbeeldig.

Causaal verband

Alle mensen maken fouten. Stel: Den Braber heeft bij de keuring één of meer fouten gemaakt en is derhalve in beginsel aansprakelijk voor de schade van Rammeloo. De volgende vraag is dan welke schade uit de gemaakte fout(en) is voortgevloeid en in hoeverre die aan Den Braber valt toe te rekenen. Juridisch is dat de vraag naar het zogenaamde 'causaal verband'.

In dit geval is tussen het moment van de keuring en de brief van de advocaat van Rammeloo meer dan een half jaar verstreken. De diagnose hoefkatrolontsteking kan niet worden gesteld op grond van het röntgenologisch beeld en bovendien is de antedateringstermijn daarvan volgens Breukink en anderen in het boek Gerechtelijke Diergeneeskunde maximaal twee tot drie maanden. Er kan in de tussenliggende periode wel van alles met het paard zijn gebeurd. Rammeloo zal moeten bewijzen dat er enig verband bestaat tussen de vermeende hoefkatrolontsteking en de keuring door Den Braber. Als Rammeloo meent dat het dier gebrekkig is, zou hij naar de mening van Den Braber bij de verkoper moeten aankloppen in plaats van bij hem.

Den Braber wijst er verder op dat bij het paard ook sprake was van forse osteochondrose van het spronggewricht. Dat is op het keuringsformulier vermeld en ook met Rammeloo besproken. Als de vermeende lichte vorm van artrose van de straalbeenderen wel was vermeld, was de koop naar zijn stellige indruk zeker ook doorgegaan. Dat zou ook het geval zijn geweest als de straalbeenderen als klasse 3 waren beoordeeld. Ook bij klasse 3 kan, indien de klinische bevindingen dat rechtvaardigen, immers een positief aankoopadvies worden verstrekt.

Personenvennootschappen

Binnenkort, waarschijnlijk op 1 juni 2006, wordt de Wet Personenvennootschappen van kracht. Wat nu nog maatschap heet wordt dan 'stille' of 'openbare vennootschap'.

Voor de aansprakelijkheid van maatschapsleden, straks 'vennoten', blijft het zo, dat het maatschapslid dat de behandeling van het dier uitvoert volledig aansprakelijk is voor de gevolgen van daarbij gemaakte fouten.

Ook de maatschap/vennootschap zelf kan aansprakelijk zijn, bijvoorbeeld omdat de maatschap/vennootschap opdrachtnemer is. In het huidige recht zijn de andere maatschapsleden/vennoten dan voor gelijke delen aansprakelijk. Stel: de maatschap van Den Braber bestaat uit vier leden, dan zijn die dus allen voor 25 procent aansprakelijk. In het nieuwe recht worden de maatschapsleden/vennoten ieder persoonlijk volledig (voor honderd procent) aansprakelijk, tenzij zij kunnen aantonen dat de tekortkoming niet aan hen kan worden toegerekend. Deze uitzondering geldt alleen voor aansprakelijkheid tegenover opdrachtgevers en niet tegenover derden die geen opdrachtgever zijn. Bij aansprakelijkheid op grond van een onrechtmatige daad dus bijvoorbeeld niet.

Twee soorten verzekeringspolissen

In de praktijk blijken dierenartsen zich door middel van verschillende soorten polissen tegen wettelijke aansprakelijkheid te verzekeren. Veel dierenartsen hebben een zogenaamde beroepsaansprakelijkheidsverzekering (AVB) afgesloten. Een beroepsaansprakelijkheidsverzekering biedt ook dekking voor zogenaamde zuivere vermogensschade, zoals aan de orde bij de vordering van Rammeloo. Als Den Braber dus een AVB-polis heeft afgesloten, heeft hij in beginsel recht op dekking.

Er zijn echter ook dierenartsen die een zogenaamde Bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering hebben afgesloten. Als dat ook zou gelden voor Den Braber loopt hij het risico dat zijn verzekeraar zal weigeren dekking te verlenen. Een standaard-bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering biedt namelijk alleen dekking voor zogenaamde zaakschade en letselschade. In de ons bekende polissen is de dekking in een aantal gevallen uitgebreid door middel van een speciale clausule op het polisblad. Op grond daarvan bestaat ook dekking voor schade aan dieren die men in de praktijk ter behandeling onder zich heeft. Soms, maar niet altijd, werd via een (tweede) speciale clausule ook dekking geboden voor (geringe) vermogenschade.

Het is niet geheel duidelijk of het verrichten van een aankoopkeuring als behandeling valt aan te merken. Het is goed verdedigbaar dat dit het geval is, maar daarover bestaat (nog) geen rechtspraak. Uit de praktijk is ons echter bekend dat sommige verzekeraars die vraag ontkennend beantwoorden. Indien uw praktijk aankoopkeuringen en dergelijke verricht, is het derhalve van groot belang zeker te stellen dat uw aansprakelijkheidsverzekering daarvoor ook dekking biedt. Ook voor schade ten gevolge van foutieve toediening en/of dosering van medicatie zou sprake kunnen zijn van een dekkingshiaat.

Als Den Braber geen (aanvullende) dekking voor vermogensschade heeft aangevraagd en/of verkregen, is om die reden sprake van een gebrek aan dekking en zal hij (een deel van) de vorderingen van Rammeloo uit eigen middelen moeten voldoen.

Verzekerde maxima

Zowel met betrekking tot beroepsaansprakelijkheidsverzekeringen als met betrekking tot bedrijfsaansprakelijkheidsverzekeringen is sprake van - in omvang per verzekeraar wisselende - verzekerde maxima, variërend van euro 10.000,- tot meerdere miljoenen euro's. Veel verzekeraars hanteren voor aankoopkeuringen bij paarden een maximumdekking van euro 25.000,- tot euro 50.000,- per paard. Ook is veelal sprake van een bepaalde maximale dekking per verzekeringsjaar of voor de overeengekomen looptijd van de verzekering. Ook als Den Braber wel dekking heeft, zal hij dus wellicht zelf moeten bijdragen in de aan Rammeloo te betalen schadevergoeding.

Dekkingsgebied

Veel aansprakelijkheidsverzekeringen hebben een beperkt dekkingsgebied. Het dekkingsgebied varieert van Nederland, Nederland en een beperkt deel van het grensgebied, tot de Europese Unie, Europa en zelfs werelddekking. Indien uw praktijk werkzaamheden in het buitenland verricht, is het derhalve van belang zeker te stellen dat deze ook door uw aansprakelijkheidsverzekeraar worden gedekt.

Conclusie

U dient er zich van te vergewissen dat uw werkzaamheden (en die van de andere collegae en de maatschapsleden van de praktijk) adequaat zijn gedekt op grond van de door u afgesloten aansprakelijkheidsverzekering. Ook als dat het geval blijkt te zijn, is het niet uitgesloten dat u zelf dient bij te dragen in een eventuele schadevergoeding als de vordering de maximale dekking te boven gaat. Het is dus van belang

na te gaan of het financiële belang van uzelf maar vooral van uw cliënten bij uw werkzaamheden de maximale dekking van de verzekering niet of niet al te veel te boven gaat.
Als u op de hoogte raakt van een (dreigende) claim of klacht, is het van belang deze direct te melden bij uw verzekeraar. In overleg met u kan de verzekeraar de zaak dan reeds onderzoeken en zich zo nodig van veterinair advies en/of specifieke veterinaire of andersoortige deskundigheid voorzien. De bijstand van een dierenarts wordt vergemakkelijkt naarmate over de keuring, het paard en het gebruik daarvan alsmede de deskundigheid van koper en verkoper meer bekend is.
Het kan van belang zijn in een zo vroeg mogelijk stadium verklaringen van diverse betrokkenen en/of collega-dierenartsen te verzamelen. Daarnaast zijn de verzekeraar en de advocaat van de dierenarts geholpen met vakliteratuur waaruit blijkt welke handelwijze(n) gangbaar en/of acceptabel zijn. Last but not least staat of valt iedere zaak vaak met goed invullen van de patiëntenkaart, de behandelhistorie en keuringsformulieren.
Mensen maken fouten. Soms leidt een fout tot aansprakelijkheid en vloeit daaruit ook schade voort. In het volgende artikel zal daarom worden ingegaan op de mogelijkheid de wettelijke aansprakelijkheid uit te sluiten en te beperken door het gebruik van de algemene voorwaarden van de KNMvD.

Mr. A.H. Blok (ah.blok@kbs.netlaw.nl) en mr. R.P.F. van der Mark (rpf.vandermark@kbs.netlaw.nl) zijn advocaten bij KBS-Advocaten te Utrecht, Ramstraat 31-33, postbus 13086, 3507 LB Utrecht

Reclameregels diergeneesmiddelen aangepast

Op 12 januari 2006 is het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit in werking getreden. In dit besluit is het verbod opgenomen om publieksreclame te maken voor diergeneesmiddelen die uitsluitend op recept door een dierenarts mogen worden verstrekt. Dit heeft geleid tot aanpassing van de zelfregulering op het gebied van reclame, zoals dat door de FIDIN en de KNMvD wordt gehanteerd.

De veterinair-farmaceutische bedrijfstak kent al enkele decennia een eigen reclamecode voor de producten die door hen worden verhandeld, de Code voor de aanprijzing van veterinaire producten. Op deze Code wordt toegezien door een onafhankelijke commissie, de CAVP, waarvan de leden worden benoemd door de FIDIN en de KNMvD. Op grond van deze Code dient reclame voor een diergeneesmiddel in overeenstemming te zijn met de registratiebeschikking, alsmede te beantwoorden aan de waarheid en de geldende normen van goede smaak en fatsoen. Daartoe dient de reclameboodschap ten minste een aantal gegevens over het diergeneesmiddel te bevatten.

Aangepaste Code

Met de inwerkingtreding van het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit, wordt in de Code bepaald dat reclame voor recept-diergeneesmiddelen uitsluitend is toegestaan richting personen die vanuit hun professie dienen om te gaan met diergeneesmiddelen, zoals dierenartsen, apothekers, vergunninghouders voor het afleveren van diergeneesmiddelen, veehouders, beroepsmatige kennel- en managehouders en geregistreerde fokkers. Om te kunnen toezien dat aanprijzingen van recept-diergeneesmiddelen tot deze professionals is beperkt, is een lijst vakbladen en vakbeurzen opgesteld waarbinnen het maken van reclame is toegestaan. De aangepaste Code met toelichting, inclusief de lijst met vakbladen en vakbeurzen, is te vinden op de website van de FIDIN *(www.fidin.nl)*.

Geen folders recept-diergeneesmiddelen

Het verbod van publieksreclame voor recept-diergeneesmiddelen raakt niet alleen de leveranciers van diergeneesmiddelen. Ook dierenartsen dienen zich bewust te zijn dat het niet langer is toegestaan om folders over recept-diergeneesmiddelen in de wachtkamer te leggen of op internet richting particuliere klanten reclame te maken voor aanbiedingen van bijvoorbeeld vaccinatie- of ontwormingsprogramma's, met vermelding van merknamen. Overtredingen van dit verbod kunnen worden aangekaart bij de CAVP.

Bron: Fidin

AUV Veterinaire Mediatheek

Tjeerd Cuperus

De AUV Veterinaire Mediatheek heeft nieuw materiaal in haar assortiment. Hieronder treft u informatie per cd-rom aan.

Een gids om jong leven te redden

Een instructieve schijf over het voeden en verzorgen van moederloze kittens.
Drie hoofdonderwerpen worden behandeld met de noodzakelijke attributen.
Huisvesting: daarvoor wordt een kartonnen doos geadviseerd met verwarming, keuze van het bodemmateriaal, afdekking en de temperatuur in de doos, die eerst als een 'couveuse' dienst doet.
Voeding: aandacht wordt besteed aan de wijze van voeden, de frequentie en de hoeveelheid, en de noodzakelijke handelingen na het voeden. Hygiëne speelt hierbij steeds een belangrijke rol. Ook sondevoeding wordt besproken en getoond.
Het symptoom diarree: de meest belangrijke oorzaken bij deze kittens worden behandeld.
Het spenen en de manier waarop en de socialisatie van de jonge dieren, krijgen als laatste nog de nodige aandacht.
Mediatheeknummer: D 011, dvd

Praktische Chirurgie Urinewegen Kat 1

De operaties die worden getoond zijn achtereenvolgend:
Blaasstenen bij de kater, blaasstenen bij de poes, blaasstenen, blaaspoliepen en blaasgruis, perineale urethrostomie, geruptureerde urethra, urethrostomie in de linea alba, behandeling van uro-abdomen, partiële blaasresectie voor urethroplastie.
Mediatheeknummer: D 012, dvd

Een gids om jong leven te redden (pup)

Een dvd over het voeden en verzorgen van moederloze pups of pups die onvoldoende melk van de moeder krijgen.
Drie hoofdonderwerpen worden behandeld met de noodzakelijke attributen.
Huisvesting: daarvoor wordt een kartonnen doos geadviseerd met verwarming, keuze van het bodemmateriaal, afdekking en de temperatuur in de doos, die eerst als een 'couveuse' dienst doet om de lichaamstemperatuur op peil te houden.
Voeding: de wijze van voeden, de frequentie en de hoeveelheid, en de noodzakelijke handelingen na het voeden worden behandeld. Hygiëne speelt hierbij steeds een belangrijke rol. Ook sondevoeding wordt besproken en getoond.
Het symptoom diarree: uitdroging als gevolg daarvan wordt heel serieus genomen.
Mediatheeknummer: D 016, dvd

Praktische Chirurgie Urinewegen Hond 1

De operaties die worden getoond zijn achtereenvolgend:
Blaasstenen bij de reu, blaasstenen bij de teef, blaasstenen, blaaspoliepen en blaasnecrose, urethrostomie bij de reu, zonder en met scrotum, behandeling van uro-abdomen en tenslotte herstel van een ectopische ureter.
Mediatheeknummer: D 013, dvd

De Chinese Griep

In 1918 heerste de Spaanse Griep in grote delen van de wereld. Vooral jongere mensen waren het slachtoffer. Veel gezinnen werden uit elkaar gerukt. De schattingen van het aantal slachtoffers wereldwijd variëren tussen de 20 tot 40 miljoen. Als 20 tot 30 procent van de bevolking ziek wordt door een griepepidemie zijn de gevolgen voor de samenleving ernstig. De bestuurders zien zich plotseling geconfronteerd met complexe problemen zoals schaarste aan geneesmiddelen, onvoldoende medische zorg en het bewaken van de openbare orde en veiligheid met minder mankracht.
In deze film wordt een Regionaal Beleidsteam gevolgd ten tijde van een griepepidemie. Gedurende een aantal weken dat een griepepidemie duurt, worden verschillende vraagstukken behandeld. De film is bedoeld als introductie bij een infectieziekteoefening van het beleidsteam al dan niet samen met het operationele team. Het door de acteurs getoonde spel is heel indrukwekkend. Het wijst opnieuw op de ernst van een mogelijke aviaire influenza infectie, die een zeer ernstige infectie bij mensen kan veroorzaken. (Zie ook de dvd D 005, Pandemische influenza, een wereldbedreiging.)
Mediatheeknummer: D 019, dvd

Klassieke Vogelpest in Nederland 2003

De vraag die op deze cd wordt gesteld naar aanleiding van de Aviaire Influenza (AI) uitbraak en bestrijding in 2003 luidt: waarom moet het AI-virus met drastische maatregelen bestreden worden?
Antwoorden: vanwege de Europese Unie, vanwege de aard en bedreiging van het AI-virus, vanwege de aard en structuur van de pluimveesector en vanwege de aard van de wereldhandel en mobiliteit.
Mediatheeknummer: C 043, cd rom

Weke Delen Chirurgie, deel 1

De operaties die worden getoond zijn achtereenvolgend:
Abdominale exploratie, operatieve leverbiopsie, operatieve biopsie van de pancreas en van intestinae, enterotomie technieken, intestinale anastomose vanwege een tumor, gastrotomie, colectomie, operatieve verwijdering van een draadvormig corpus aliënum, operatief aanbrengen van een naso-oesophagale sonde, van een oesophagussonde, een maagsonde en van een jejunumsonde, behandeling van blaas- en urethrastenen bij de hond en kat.
Mediatheeknummer: D 009, dvd

Spoedoperaties, deel 2

De operaties die worden getoond zijn achtereenvolgend:
Open wondbehandeling met behulp van verbandmateriaal, open wondbehandeling met huidtekort, ernstige hoofdwondbehandeling, rectumprolaps met colopectie, perineale hernia-operatie met en zonder colopectie, verwonding van intestinae door bukskogeltjes, bijtwonden door hond en kat, het operatief aanbrengen van een oesophagussonde, operatie van een buikwond met uitpuilende intestinae, darmtorsie, keizersnede, pyothorax-operatie, operatief buikonderzoek, blaasruptuur.
Mediatheeknummer: D 010, dvd

Van Pup tot Puber

Deze dvd gaat over de opvoeding van de hond (en de baas). Behandeld worden onder meer: basisprincipes van de opvoeding, zo vindt u een goede fokker, de eerste dagen (en nachten), zindelijkheidstraining, zo gebruikt u de bench, socialisatie: wennen aan de grote wereld, omgaan met dominant gedrag, zo denkt de hond, leren gehoorzamen: zitten, liggen en komen, leren lopen zonder trekken.
Mediatheeknummer: D 018, dvd

Fertiliteit bij de Koe

Deze cd rom brengt met tekst, foto's, tekeningen, animaties, gesproken woord en videofragmenten, de fertiliteit bij de koe op een aantrekkelijke manier in beeld.
Mediatheeknummer: C 042, cd rom

Malocclusie van snijtanden en kiezen. Paard

Deze dvd levert een uitgesproken gedetailleerd beeld over de pathologie van het gebit bij paarden. Dit zowel aan het levende dier als door een driedimensionale animatiefilm. De laatste technieken voor correctie van malocclusies worden behandeld. Deze dvd toont de kijker gedetailleerde inspectie van de mond, correctie procedures voor de meest belangrijke afwijkingen van het gebit.
Mediatheeknummer: D 017, dvd

Tjeerd Cuperus is manager AUV Veterinaire Mediatheek. De Mediatheek is te bereiken via telefoonnummer (0485) 335555, 0524 561910, e-mail: tengcuperus@planet.nl

Ritueel slachten

Ingezonden

In het TVD hebt u regelmatig kunnen lezen over de grote veranderingen binnen de VWA. De Keuringsdienst van Waren en de RVV fuseerden en het aantal medewerkers is sterk teruggebracht. De wetgeving verandert ingrijpend (in werking treden van de Europese hygiëne verordeningen H1-H5). De VWA draagt taken over, zoals de post mortem keuring, en de VWA houdt er toezicht op dat bedrijven zelf de wetten controleerbaar naleven. Het is echter moeilijk om de controle op het dierenwelzijn deels over te laten aan het bedrijfsleven. Voor de VWA is welzijnstoezicht dan ook een belangrijke taak, net zoals dat voor de dierenartsen geldt (Code voor de Dierenarts, 1999). Door het inkrimpen van de personeelssterkte kan het welzijnstoezicht onder druk komen te staan. Een onafhankelijke, krachtig handhavende overheidsdienst moet voor welzijnstoezicht voldoende menskracht kunnen inzetten, inkrimpen heeft dan ook ongewenste bijwerkingen. Een en ander kan in de praktijk leiden tot dillemma's voor een dierenarts. Vandaar deze ingezonden brief over ritueel slachten.

Kort samengevat is de strekking van mijn brief:

Ritueel slachten zonder bedwelming past niet meer binnen onze huidige westerse maatschappij, en ritueel slachten zonder bedwelming toestaan terwijl welzijnscontroles periodiek worden is ongewenst.

Tien en elf januari 2006 was het offerfeest. Op de televisie en in de krant werd de burger deze dagen op de hoogte gehouden over dit feest en het bijbehorende rituele slachten. De berichtgeving is zorgvuldig, het oude gebruik van het offeren van een slachtdier en het uitdelen van het vlees wordt met respect voor deze traditie benaderd.
In Nederland is het buiten een slachthuis slachten van slachtdieren verboden. In het Besluit ritueel slachten is geregeld hoe er volgens de Islamitische en de Israëlitische rite geslacht mag worden. De LNV-dienst: de Voedsel en Waren Autoriteit houdt er toezicht op dat dit slachten volgens de regels en met oog voor het dierenwelzijn verloopt. Aan het verplicht ritueel slachten in het slachthuis is de moslimbevolking nu gewend in Nederland. Destijds was dat de belangrijkste aanleiding voor het invoeren van het Besluit ritueel slachten.
Ook ik heb als toezichthoudend dierenarts gewerkt in een slachthuis waar plusminus honderd runderen voor Nederlands-Turkse moslims ritueel werden geslacht. Voor het ritueel aansnijden werden de runderen in dit slachthuis allemaal bedwelmd (verdoofd). De aanwezigen hadden hier geen bezwaar tegen, waren opgetogen door het feest en de mooie gezonde slachtdieren die ze gekocht hadden en waarvan ze het vlees gingen verdelen. Er was geen inbreuk op het dierenwelzijn, vrijwel geen stress en geen pijn bij het doden na de bedwelming.

Zonder bedwelming

Op deze manier lijkt het dan ook mogelijk een oude traditie te handhaven. Helaas, het verhaal ligt gecompliceerder. Ten eerste omdat er niet alleen tijdens het offerfeest in Nederland ritueel geslacht wordt; het hele jaar door heeft een groot aantal slachthuizen toestemming om ritueel te slachten (Regeling aanwijzing slachtinrichtingen 2004). Ten tweede omdat een deel van de slachtdieren daar zonder bedwelming (verdoving) ritueel geslacht wordt. Dit geld vooral voor schapen, maar ook runderen worden in grote getale onbedwelmd ritueel geslacht.
In de toelichting op het Besluit ritueel slachten uit 1996 staat, dat door middel van overleg met de betrokken groeperingen getracht zal worden het aantal onbedwelmd geslachte dieren te beperken; daar is tien jaar later weinig van te merken! Er blijft een welzijnsprobleem onderbelicht. Het onbedwelmd slachten betekent namelijk een zware aantasting van het dierenwelzijn. Er zijn rapporten die dit onderbouwen, ik noem hier het EFSA (de Europese Voedsel Veiligheids Autoriteit) rapport uit 2004 over slachtmethodes; Welfare aspects of animal stunning and killing methods. Gedetailleerd wordt beschreven wat een dier mogelijk ervaart als pijn of ongemak bij een halssnede zonder bedwelming: pijn bij het doorsnijden van de huid en de halsspieren, ongemak bij de

bloeddrukdaling na het doorsnijden van de halsaders, benauwdheid, verstikking (maar niet kunnen hoesten) na het doorsnijden van de luchtpijp en het doorsnijden van de nervus vagus.
Het is evident dat er veel goede alternatieven beschikbaar zijn van soorten bedwelming van slachtdieren die voor moslims acceptabel zijn, zoals vermeld wordt in het rapport van de FVE, de Europese dierenartsenfederatie, over een recent gehouden congres over ritueel slachten. Ook de Dierenbescherming legt op haar website uit hoe er in Nederland ritueel geslacht wordt en hoe de huidige regels – mede op aandringen van de Dierenbescherming zelf – in 1996 tot stand zijn gekomen. De Dierenbescherming is echter wel tegen onbedwelmd ritueel slachten: "omdat dit nodeloos stress, pijn en lijden bij het dier veroorzaakt."
In het televisieprogramma Keuringsdienst van Waarde werd vorige zomer uitgelegd hoe het onbedwelmd ritueel slachten van een rund in zijn werk gaat. In beeld kwam een rund dat op zijn rug gedraaid, vastgezet in een kantelapparaat, klaarlag voor de halssnede. De deskundige uit Lelystad (CIDC) vertelde dat het vijftien tot wel dertig seconden kan duren voor een onbedwelmd aangesneden rund elk bewustzijn verloren heeft. In die tijd is het dier blootgesteld aan stress en aan pijn, maar kan het niet uiten omdat dit door zenuwbeschadiging niet mogelijk is.
Onbedwelmd slachten zou niet langer toegestaan moeten zijn. Nederland is rijp voor een verbod op ritueel slachten zonder bedwelming, net zoals dat geldt in IJsland, Noorwegen, Zweden, Finland en Zwitserland.
Er is nog een probleem: in de toelichting op het Besluit ritueel slachten wordt een scherp toezicht op de welzijnsaspecten bij het slachtproces wenselijk geacht. Echter binnen de VWA wordt nu gesproken over steekproefsgewijze welzijnscontroles in de kleine slachthuizen. Dit is een van de gevolgen van het met ingang van 1 januari 2006 overdragen van de geslachte keuring aan medewerkers van de KDS; keuringsdierenartsen of practitioners verzorgen de levende keuring in de kleine slachthuizen. In de grote slachthuizen is wel permanent toezicht door de keuringsdierenarts, daar treedt dit probleem dan ook niet op. Onbedwelmd slachten zonder intensief toezicht van de VWA is in strijd met de strekking van het Besluit ritueel slachten. Bovendien kan de naleving van de Gezondheid en welzijnswet voor dieren dan niet meer worden gegarandeerd. Ik doel daarbij met name op het bepaalde in de artikelen 44 en 36, waarvan laatstgenoemd artikel verbiedt om zonder redelijk doel of ter overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen. Ik vind onbedwelmd slachten zonder direct toezicht door de VWA dan ook onwenselijk.
Een pennenstreek van de minister en het Besluit ritueel slachten is ingetrokken. Slachten is dan uitsluitend nog mogelijk met bedwelming zoals in het Besluit doden van dieren is vastgelegd. Periodieke welzijnscontroles bij ritueel slachten zijn dan mogelijk wel te verantwoorden.
Een traditie is pas echt respectvol en passend in onze moderne westerse maatschappij als er met respect wordt omgegaan met allen die betrokken zijn bij zo'n traditie, in dit geval dus ook de slachtdieren.

Kitty de Vries

Caring for Your Dog

Boekbespreking

Schrijver: Bruce Fogle MRCVS
Uitgever: Dorling Kindersley Ltd
London
ISBN: 0-7513-3860-5
Prijs: £ 25

Caring for Your Dog is een circa 450 bladzijden dik boek met een harde omslag en vele illustraties. Het boek gaat in op vragen zoals hoe een hond te kiezen, diagnostische mogelijkheden voor onderzoek, voeding en EHBO. Daarnaast worden in de overige circa driehonderd pagina's de meest voorkomende aandoeningen van elk orgaansysteem per systeem besproken. Het is knap dat vrijwel elke aandoening heel beknopt maar toch tegelijkertijd vrij volledig en in een voor leken begrijpelijke taal wordt besproken. Zelfs de belangrijkste differentieeldiagnoses worden bij de meeste aandoeningen even kort genoemd, om te voorkomen dat een eigenaar met de verkeerde boekenwijsheid zelf gaat dokteren. De gebruikelijke fabeltjes en halve waarheden zijn in dit boek achterwege gebleven en de besproken therapieën en ziektekundige inzichten zijn verfrissend modern. Hoewel deze uitgave primair bedoeld is voor hondeneigenaren zou dit boek in een spreekkamer niet misstaan vanwege de vele duidelijke en vooral praktische illustraties. Ook voor assistentes bij de balie zou dit een uitstekend naslagwerk zijn om korte vragen van cliënten aan de telefoon toch correct te beantwoorden. Dit boek kan ook prima gebruikt worden om de assistentes bepaalde zaken duidelijk te maken. Het is in dat opzicht alleen jammer dat dit boek in het Engels is omdat voor een deel van de assistentes en cliënten de taal een probleem kan vormen. Een vertaalde uitgave zou beslist iets zijn om aan de geïnteresseerde cliënt of dierenartsassistente aan te bevelen of zelfs in de praktijk via de toonbank te koop aan te bieden. Caring for Your Dog is een uitstekend boek van hoog niveau en toch leesbaar. Tel daarbij op de uitstekende en vooral educatieve plaatjes waarbij één plaatje vaak meer toont dan honderd woorden en de conclusie van deze boekbespreking ligt voor de hand: een echte aanrader. Al was het alleen maar om de patiënten in de spreekkamer snel iets moeilijks tóch goed te kunnen uitleggen aan de hand van een voor hen begrijpelijke illustratie.

Anton Beijer

Gesignaleerd

Anita Suijkerbuijk

rivm
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Met ingang van februari 2006 gaat in dit tijdschrift een nieuwe rubriek Gesignaleerd van start. Deze rubriek belicht relevante binnen- en buitenlandse signalen op infectieziektegebied. De berichten zijn afkomstig van het signaleringsoverleg van het Centrum Infectieziekte-bestrijding van het RIVM. Het hoeft geen betoog dat opduikende zoönosen een bedreiging vormen voor de gezondheid van mens en dier. Samenwerking, snelle herkenning en uitwisseling van informatie tussen professionals in de humane en veterinaire gezondheidszorg is noodzakelijk. Deze rubriek beoogt een bijdrage te leveren aan deze informatie-uitwisseling.

Grotere en kleinere bedreigingen voor de volksgezondheid veroorzaakt door infectieziekten komen vaak onverwacht maar kunnen snel grote gevolgen hebben[1]. Signalering van deze bedreiging is daarom van groot belang. Wekelijks vindt er binnen het Centrum Infectieziektebestrijding een 'signaleringsoverleg' plaats. Deelnemers aan het signaleringsoverleg zijn: artsen, dierenartsen, microbiologen en epidemiologen van verschillende afdelingen van het Centrum Infectieziektebestrijding. Daarnaast zijn er dierenartsen van de VWA bij het overleg aanwezig. Dit overleg heeft als doel acute bedreigingen voor de volksgezondheid veroorzaakt door infectieziekten te signaleren, te beoordelen en informatie hierover te verspreiden onder betrokkenen. Hierdoor kan nader onderzoek plaatsvinden of de bestrijding in gang worden gezet. Problemen met infectieziekten omvatten méér dan het uitbreken van epidemieën: zo kan het gaan om een onverwachte verandering in de incidentie of prevalentie van een infectieziekte, het optreden van een infectieziekte bij bijzondere groepen of op een opmerkelijke plaats, of de opkomst van een totaal nieuwe of onbekende ziekte.
De belangrijkste binnenlandse informatiebronnen voor het wekelijkse signaleringsoverleg zijn het Infectieziekten Surveillance Informatie Systeem (ISIS), met hierin meldingen van GGD-en en laboratoria, de virologische weekstaten, de Voedsel en Warenautoriteit en de laboratoria van het RIVM. Voor wat betreft de buitenlandse signalen worden internetsites van de WHO en van het European Early Warning and Response System (Europese signalering en uitwisseling van acute dreigingen via internet) geraadpleegd evenals buitenlandse elektronische bulletins zoals Eurosurveillance Weekly en de MMWR. Daarnaast kunnen ook op andere wijzen signalen op het overleg aan de orde komen, bijvoorbeeld uit contacten met het eigen werkveld van de deelnemers of van artsen infectieziekten bij GGD'en en arts-microbiologen.
Het overleg resulteert in een verslag dat diezelfde dag per e-mail verzonden wordt naar direct betrokkenen in de infectieziektebestrijding in Nederland. Eenieder die beroepsmatig voor toezending van het verslag in aanmerking komt, kan voor wekelijkse toezending contact opnemen door een e-mail te sturen naar: *signaleringsoverleg@rivm.nl.* Maandelijks verschijnt er een samenvatting van de besproken signalen in de rubriek Gesignaleerd van het Infectieziekten Bulletin: *www.rivm.nl/infectieziektenbulletin,* de signalen met een zoönotische verwekker worden tegelijkertijd in dit tijdschrift gepubliceerd.

Binnenlandse signalen

Psittacose cluster

Vier personen hebben mogelijk psittacose opgelopen na een bezoek aan een grote vogelmarkt in september 2005 in het oosten van het land. De patiënten houden thuis ook vogels. Door vertraging in de meldingen was het niet meer mogelijk om relevante maatregelen te nemen.
(Bron: Osiris/RIVM)

Dermacentor-teken

Zoals de KNMvD al eerder meldde, zijn er in verschillende natuurgebieden (ruige weiden) in West-Brabant en Zeeland in november 2005 *Dermacentor reticulatis*-teken gevonden. De teken zitten zowel op de vegetatie als op rundvee, pony's en paarden die in deze gebieden gehouden worden. De *Dermacentor*-teek lijkt zich hiermee definitief in Nederland gevestigd te hebben.
De vector voor *Babesia canis,* niet-pathogeen voor de mens, is *Dermacentor reticulatis.* De dieren in de natuurgebieden waarop recent de teken zijn gevonden hebben, voorzover bekend, geen klinische verschijnselen vertoond. De gevolgen voor de Nederlandse volksgezondheid zijn nog niet bekend. (Voor meer informatie zie het laatste nieuws op *www.knmvd.nl,* 22 december 2005, 'Dermacentor teken permanent gevestigd in Nederland')

Buitenlandse signalen

Aviaire influenza A H5N1

Het Influenza referentielaboratorium in Ankara heeft tot op 23 januari bij 21 patiënten een infectie met aviaire influenza A virus H5N1 bevestigd. Vier patiënten zijn overleden waarvan drie kinderen afkomstig uit één gezin. Van twintig patiënten is de leeftijd bekend: vier patiënten van nul tot vier jaar, twaalf patiënten van vijf tot veertien jaar, vier patiënten ouder dan vijftien jaar. Alle twintig patiënten zijn in de eerste tien dagen van januari in het ziekenhuis opgenomen. Een update van de ECDC spreekt over uitbraken onder pluimvee in dertien provincies met verdenkingen in nog 23 andere provincies. Het referentielaboratorium in het Verenigd Koninkrijk heeft de virusisolaten van de eerste twee patiënten geanalyseerd. Het virus is nauw verwant aan virusisolaten die afkomstig zijn van trekvogels uit het Qinghai Lake natuurreservaat in West-China. In dat gebied was in het voorjaar van 2005 een grote outbreak onder trekvogels. De geanalyseerde Turkse virussen zijn gevoelig voor oseltamivir

1 *Rahamat-Langendoen JC, Vliet JA van, Suijkerbuijk AWM. Signalering van bedreigingen door infectieziekten in Nederland in 2002 en 2003 door het wekelijkse signaleringsoverleg. Ned Tijdschr Geneeskd. 2005;149 (40) 2238-2241*

Gevallen van aviaire influenza bij gedomesticeerd pluimvee op 16 januari 2006

en amantadine (waarbij de WHO oseltamivir aanbeveelt als middel van eerste keuze). In één van beide samples is een mutatie in het gen dat codeert voor haemagglutinatinine gevonden waardoor het virus mogelijk gemakkelijker bindt aan de humane receptorcel dan aan de aviaire cel.
In Roemenië zijn opnieuw uitbraken van aviaire influenzavirus H5N1 onder trekvogels en pluimvee in de Donaudelta vastgesteld. Daarnaast is in verschillende dorpen op het schiereiland van de Krim in Oekraïne aviaire influenzavirus H5N1 gevonden bij kippen en ganzen. In China is het aantal patiënten met een laboratoriumbevestigde infectie met aviaire influenzavirus H5N1 in de afgelopen periode opgelopen tot negen; in Indonesië zijn er tot op 12 januari 2006 zeventien patiënten gerapporteerd.
(Bron: WHO en EWRS)

Resistentie tegen oseltamivir gepubliceerd in NEJM
In de New England Journal of Medicine van 22 december 2005 is een artikel van Menno D. de Jong en anderen verschenen over resistentie tegen oseltamivir tijdens behandeling van een H5N1-infectie. Het gaat om een case-report van een dertienjarig Vietnamees meisje dat ondanks tijdige behandeling met voldoende hoge dosering van oseltamivir aan de infectie overleden is. Bij sequencing bleek dat het virus een resistentie-gen tegen oseltamivir bevatte. Deze bevinding kan van belang zijn voor een effectieve behandeling van aviaire influenza in de toekomst. De auteurs suggereren de inzet van andere virale middelen wanneer geen snelle klinische verbetering optreedt. In een commentaar op het artikel wordt gewaarschuwd voor ongebreideld gebruik van oseltamivir.
(Bron: N Eng J Med 353; 25: 2667-2672)

Vaccinatie en transmissie van aviaire influenza H7N7 in kippen
Een artikel in de PNAS van 13 december 2005 beschrijft transmissie-experimenten naar het effect van vaccinatie op de circulatie van aviaire influenzavirus H7N7 onder kippen. Bij een transmissie-experiment worden een aantal geïnfecteerde kippen gezet bij een aantal niet geïnfecteerde, waarna vervolgens de keten van infectie wordt gevolgd door middel van serologie en virus isolatie. In deze studie is het effect van twee geïnactiveerde vaccins, H7N1 en H7N3, op de transmissie van aviaire influenza H7N7 bestudeerd. Kippen zijn gevaccineerd met één van beide vaccins, en vervolgens blootgesteld aan het aviaire influenzavirus H7N7. Bij een blootstelling twee weken na vaccinatie bleken beide vaccins de transmissie van aviaire influenza H7N7 volledig te blokkeren (geen virusuitscheiding aantoonbaar). Bij blootstelling aan het virus één week na vaccinatie werd de transmissie van aviaire influenza H7N7 gereduceerd, waarbij het H7N1 vaccin een sterkere reductie tot gevolg had dan het H7N3 vaccin. De auteurs stellen dat deze experimenten behulpzaam kunnen zijn bij het bepalen van effecten van verschillende soorten vaccins op transmissie van hoog pathogene aviaire influenzavirussen. Ze concluderen dat vaccinatie van pluimvee een effectief middel kan zijn om verspreiding van hoog pathogene aviaire influenza virussen te voorkomen.
(Bron: PNAS 2005;102 (50):18141-46)

Cluster van Escherichia coli O26 infecties door rauwmelkse kaas in Frankrijk
In Frankrijk zijn vanaf 1 oktober tot 16 december 22 kinderen met het haemolytisch uremisch syndroom (HUS) gerapporteerd die niet veroorzaakt wordt door Escherichia coli O157. Uit vragenlijstonderzoek kwam naar voren dat elf kinderen rauwmelkse camembert hadden gegeten. Verscheidene isolaten van de rauwmelkse kazen waren positief voor E. coli O26. De producten zijn uit de handel genomen. Ook in Nederlandse is een kleine partij (circa 350 kg) van deze kaas terechtgekomen. De VWA heeft in overleg met de importeur deze producten uit de handel laten nemen.
(Bron: EWRS)

Anita Suijkerbuijk is redactielid van het Infectieziekten Bulletin en medewerker van het RIVM. Voor meer informatie, www.rivm.nl/infectieziektenbulletin,

Plasma -en hemoglobinepoeder weer toegestaan in mengvoeders

Nieuws van de industrie

Per 1 januari 2006 is het verbod op gebruik van antibiotica als voerbespaarder van kracht. De intensieve veehouderij is daarom op zoek naar alternatieven die de groei en gezondheid van dieren garanderen. De Europese Unie heeft groen licht gegeven voor het gebruik van plasmapoeder van niet-herkauwers in het mengvoer. Sonac herintroduceert daarom het hoogwaardige plasmapoeder Proglobulin®. Een natuurlijk product dat speciaal voor gebruik in biggenvoer is bestemd. Het zorgt voor een goede darmgezondheid en betere voeropname bij biggen in de cruciale fase na het spenen. Het lichaam neemt Proglobulin® makkelijk op, waardoor er veel minder speenproblemen optreden. Onderzoek toont aan dat er kort na het spenen 25% meer voer wordt opgenomen door de biggen. Dit leidt niet alleen tot een snellere groei en minder groeidagen, maar ook tot een lagere voederconversie. Het resultaat is een merkbaar hogere uniformiteit en bigkwaliteit, minder groeionderbrekingen door ziekte, minder uitval en lagere medische kosten.
Voor meer informatie: *www.sobel.nl*

Canine Heart Failure International Expert Counsel (CHIEF)

CHIEF, de Canine Heart Failure International Expert Counsel (een internationaal expertforum voor hartfalen bij honden), is opgericht door internationale veterinaire cardiologen om de terminologie te standaardiseren, de huidige classificatiesystemen te verbeteren en om eenduidige richtlijnen voor de eerstelijns praktijk op te stellen voor diagnose en behandeling van congestief hartfalen (CHF) bij de hond. Voor elk stadium van CHF wordt een specifieke behandeling aanbevolen waarbij telkens de veiligheid en werkzaamheid aan de orde wordt gesteld. CHIEF is begin 2005 opgezet en de organisatorische uitvoering wordt ondersteund door Novartis Animal Health.
Bij de classificatie van de stadia van CHF bleek dat noch de NYHA-indeling (New York Heart Association), noch de ISACHC-indeling (International Small Animal Cardiac Health Counsel) voldeed aan de behoeften van eerstelijns practici. Ook de behandeling passend bij deze classificatie is gepresenteerd (onder andere standaard gebruik van furosemide en een ACE-remmer bij veel patiënten, eventueel aangevuld met een andere behandeling).
Voor meer informatie: *www.novartis.com*

Vitasol E®

Vitasol E® (REG NL 4143) is, als onderdeel van de Greenvet-reeks, weer verkrijgbaar bij Dopharma. Bij zware fysieke inspanning, hoge infectiedruk en algemeen stressvolle omstandigheden kunnen tekorten aan vitamine E ontstaan, waardoor oxidatieve processen kunnen escaleren met bijbehorende weefselschade. Middels Vitasol E® wordt een extra voorraad vitamine E aangelegd, om direct schadelijke tekorten te voorkomen en de weerstand en groei te optimaliseren. Specifieke verschijnselen van vitamine E-tekort variëren per diersoort. Bij slachtkuikens kunnen deze bestaan uit encephalomalacie, exudatieve diathese en spierdystrophie; bij kalveren white muscle disease; bij lammeren stiff lamb disease en bij varkens moerbeihartziekte en hepatosis dietetica.
Vitasol E® is leverbaar in een jerrycan van vijf liter en geregistreerd voor gebruik bij kalveren, varkens en pluimvee.
Voor nadere informatie: *www.varkenswijzer.nl* en *www.pluimveewijzer.nl*

Euthasol 40%

Euthanasie dient bij dieren zo pijnloos mogelijk te zijn en de daarbij gekozen procedure moet geen angst of vrees veroorzaken. AST Farma introduceert daarom Euthasol 40% (REG NL 10341), een hoogwaardig euthanaticum op basis van pentobarbital natrium.
Onderzoeken (op aanvraag beschikbaar) hebben aangetoond dat pentobarbital natrium belangrijke voordelen kent boven andere euthanatica. Zo is er minder kans op convulsies en vocalisaties en is het middel makkelijk in gebruik omdat de toedieningssnelheid geen kritieke factor is. Bovendien kan er door de relatief hoge concentratie bij grotere dieren met een kleiner volume worden gewerkt. Hierdoor is het product gebruiksvriendelijk en minder belastend voor het dier.
Voor de kleinere dieren blijft Euthasol 20% verkrijgbaar. Deze is, evenals Euthasol 40%, geregistreerd voor hond, kat, varken, rund, pony en paard. Door de opvallende waarschuwingskleuren zijn beide euthanatica eenvoudig van elkaar te onderscheiden.
Naast Euthasol biedt AST Farma ook extra diensten voor de nazorg, zoals rouwkaarten en voorbedrukte euthanasieverklaringen.
Voor meer informatie: tel 0348-563434, *www.astfarma.nl*

De inhoud van deze rubriek valt buiten verantwoordelijkheid van de wetenschappelijke redactie.

Het veterinair verleden laat zijn sporen na, met name in de veeteelt en de KI. Foto's, instrumenten, boeken en andere voorwerpen herinneren aan (bijna) vergeten opvattingen, therapieën en gebouwen, maar ook aan bijzondere en gewone mensen die een rol speelden in de diergeneeskunde en de veefokkerij. Hun verhaal wordt hier verteld.

Onderwijsplaat krabreflex van de hond

Uitgelicht

Tegenwoordig wordt collegestof vaak geïllustreerd middels powerpoint presentaties. Tot ver in de vorige eeuw werd vaak gebruikgemaakt van onderwijsplaten. Voor flinke groepen studenten was het lastig losse afbeeldingen of boeken te laten circuleren. Grote afbeeldingen (soms vergezeld van tekstboeken) boden uitkomst.
De bloeiperiode van de onderwijsplaat lag tussen 1870 en 1920. In die jaren werden honderden series in enorme oplagen geproduceerd, voor allerlei vakgebieden en voor alle onderwijsniveaus. Ook hadden faculteiten vaak tekenaars in dienst.
Eind 2005 werd het 'landelijk project academische onderwijsplaten' afgerond, dat in 2002 onder de vleugels van de Stichting Academisch Erfgoed met subsidie van de Mondriaan Stichting werd gestart. Ook de onderwijsplaten die door het Museum Diergeneeskunde worden beheerd, werden binnen dit project gewaardeerd, beschreven en geconserveerd. Uiteindelijk zijn een kleine 300 platen gedigitaliseerd; 150 exemplaren zijn tevens gerestaureerd.
De getoonde onderwijsplaat is vervaardigd rond 1920, en heeft betrekking op het receptorisch veld van de krabreflex van de hond. Onderwijs in de veterinaire fysiologie maakte op de Faculteit der Diergeneeskunde een belangrijk onderdeel uit van het curriculum. Kennis van de anatomie en fysiologie van de verschillende dieren stond en staat aan de basis van klinisch en pathologisch onderwijs.

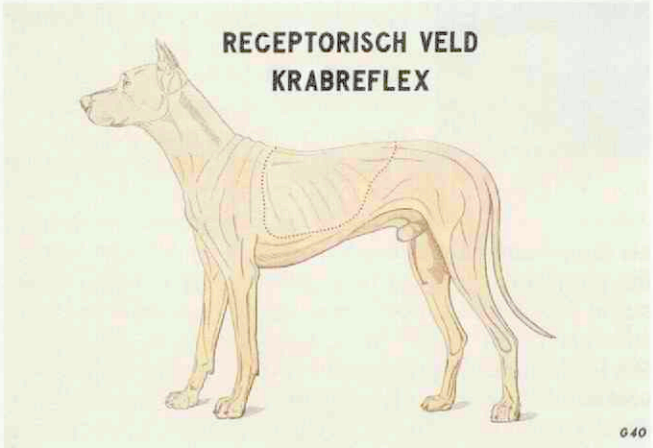

Universiteitsmuseum, Afdeling Diergeneeskunde, Yalelaan 1, Postbus 80150, 2508 TD Utrecht. Telefoon (030) 2534675, website www.museum.uu.nl. Zie ook www.numanstichting.nl

Studievergadering Groep Homoeopatisch-werkende dierenartsen

Congressen en cursussen

Het bestuur van de Groep Homoeopatisch-werkende dierenartsen van de KNMvD nodigt u hierbij uit tot het bijwonen van de studievergadering op donderdag 9 februari 2006 van 15.00 –21.00 uur.
Op deze studievergadering zal rugproblematiek bij hond en paard centraal staan. Er zal worden besproken welke mogelijkheden homeopathie en chiropraxie hierbij bieden.
Voor deze dag zijn punten aangevraagd bij de GHwD voor Lijstdierenartsen.

Plaats
KNMvD-gebouw, Molen 77 te Houten, een routebeschrijving treft U aan op *www.knmvd.nl*

Kosten
De kosten voor GHwD-leden bedragen 15 euro (incl.koffie/thee en broodjes) de kosten voor niet-GHwD-leden bedragen 75 euro (inclusief koffie/thee en broodjes)

Aanvang
Voor GHwD-leden 15.00 uur, voor niet-GHwD-leden , na de vergadering, om 16.00 uur.

Aanmelden voor deze studiedag voor 6 februari op *info@ghwd.nl*

3rd European Equine Health & Nutrition Congress

Op vrijdag 17 en zaterdag 18 maart 2006 vindt op het terrein van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent (B) het 3rd European Equine Health & Nutrition Congress (EEHNC) plaats. Tijdens dit twee dagen durende congres staan genodigde sprekers maar ook een open sessie op het programma. Het congres heeft een praktisch-toepasbare insteek. Zowel onderzoekers, dierenartsen, nutritionisten, vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, professionele paardenhouders als educatieve instellingen bezoeken dit congres. Hierdoor wordt multidisciplinaire uitwisseling van kennis bevorderd.
Op vrijdag 17 maart verzorgen drie geïnviteerde sprekers een presentatie. Véronique Julliand (F) spreekt over de mogelijkheden van pre- en probiotica bij paarden. Ingrid Vervuert (D) geeft een overzicht met betrekking tot voedertechnologie en zetmeelverteerbaarheid bij paarden. Ellen Kienzle (D) gaat in op de beschikbaarheid van mineralen en mineraalinteracties bij het paard. Op deze dag worden de presentaties van geïnviteerde sprekers afgewisseld met vrije communicaties.

Op zaterdagochtend geeft Donald Topliff (USA), voorzitter van de Equine Science Society, een overzicht van het onderzoek naar elektrolytensupplementatie en de rol van de zuur-basebalans bij (prestatie)paarden. Eleanor Kellon (USA) gaat in op het gebruik van specifieke nutraceuticals bij bepaalde gezondheidsproblemen. Het middagprogramma bestaat uit een afzonderlijk georganiseerd workshopprogramma dat een interactief en praktisch karakter heeft. Er worden workshops aangeboden op het gebied van rantsoenformulatie en -evaluatie (Peter Bollen), tandheelkunde bij het paard (Lieven Vlaminck), ultrasone beeldvorming van het maagdarmkanaal (Gunther van Loon) en voedingsgerelateerde invloeden op bloedparameters (Piet Deprez & Eleanor Kellon).

Meer informatie over dit congres en de registratie kunt u vinden op www.equine-congress.com. Geïnteresseerden kunnen zich zowel voor een als twee dagen registreren. Dit congres is aangemeld bij de Stichting Veterinair Administratie Kantoor.

PAO-Diergeneeskunde Agenda februari 2006

PAO-Diergeneeskunde organiseert in februari onderstaande cursussen. Voor een aantal cursussen is opgaaf mogelijk, voor cursussen die zijn volgeboekt kunt u zich vrijblijvend op de wachtlijst laten plaatsen. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de voorjaarsbrochure of onze internetpagina (www.paod.nl).
Opgaaf voor de cursussen kan telefonisch (030-634 89 80) of per e-mail: info@paod.nl.

datum	titel	nr.	locatie	prijs
1 febr.	Module Werving & Selectie	06/909	Houten	€ 520
7 febr.	Training on the Job II	06/205	Barneveld	€ 579
8 febr.	Antibioticumgebruik GD	06/115	Houten	€ 257
10 febr.	Röntgenstraling	06/905	Houten	€ 400
13 febr.	Spinale en Perifere problemen GD	06/111	Houten	€ 385
14 febr.	Wortelkanaalbehandeling GD	06/123	FD	€ 425
15 febr.	Arbo Mod. Anesthesiologie	06/902	Houten	€ 195*
15 febr.	Historie & Toekomst TSE	06/212	Houten	€ 325
16 febr.	Vruchtbaarheidsproblemen Varken	06/300	Houten	€ 160
17 febr.	Extractietechnieken GD	06/124	FD	€ 425
17 en 18 febr.	Luchtwegaandoeningen Paard	06/501	Lienden	€ 600
21 febr.	Training on the Job II	06/206	Horst	€ 579
24 febr.	Chirurgie Pups en Kittens	06/104	Houten	€ 290 VOL

* voor leden van de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren € 150

(wijzigingen voorbehouden)

Voor evenementen in het buitenland zie:
Vetagenda: *www.vetagenda.com* en
IVIS: *www.ivis.com*

(PAO-D is niet verantwoordelijk voor de inhoud van genoemde congressen)

Stichting PAO-Diergeneeskunde
Molen 77
Postbus 81
3990 DB Houten

T (030) 634 89 80
F (030) 634 89 89
E info@paod.nl
W *www.paod.nl*

In memoriam

Gerrit Heijnen

(1942 - 2005)

Op 23 september 2005 overleed onze vriend en collega Gerrit Heijnen, thuis temidden van zijn gezin, na een ziekbed van nauwelijks een half jaar.
Gerrit werd geboren op 22 september 1942 te Spakenburg. Hij bracht er zijn jeugdjaren door in de vrije natuur en voelde zich een buitenmens wat hij ook altijd is gebleven. Ook leerde hij daar zijn echtgenote Wous kennen en trouwde met haar tijdens zijn studententijd. Er werden drie dochters en een zoon geboren en tot grote vreugde van Gerrit trad Klaas Harmen in zijn voetsporen.
In 1964 ging hij in militaire dienst waarna in 1966 met de studie diergeneeskunde werd aangevangen. Gerrit studeerde af in 1973 na een vlot verlopen studie waarin ook het studentenleven niet werd vergeten.
Na zijn afstuderen nam hij enige tijd waar in Elburg en omstreken. Daarna werd hij assistent in de groepspraktijk Barneveld-Kootwijkerbroek-Harskamp. Daar associeerde hij een jaar later en ging werken vanuit locatie Kootwijkerbroek samen met collega Bakker.
Een van de eerste zaken waarmee hij werd geconfronteerd was een uitbraak van varkenspest met alle gevolgen van dien voor de varkenshouders en voor de praktijk met grootschalige ruimingen, gevolgd door massale vaccinaties. Dit liet een diepe indruk bij hem achter.
Gerrit leerde snel en kon goed met zijn veehouders overweg en sprak hun taal, een eigenschap die hem later nog geregeld van pas kwam.
In de zeventiger en tachtiger jaren maakte de groepspraktijk mede als gevolg van zijn inbreng een periode van grote bloei door en groeide de bezetting van zes naar tien dierenartsen. In de tachtiger jaren raakte hij naast zijn praktijkwerk geïnteresseerd in het reilen en zeilen van veterinair Nederland en de KNMvD. Hier ging hij bestuursfuncties bekleden.
Binnen de maatschap was Gerrit prominent aanwezig, altijd bereid om een knuppel in het hoenderhok te gooien. Hij droeg het hart op de tong en menigmaal was dat de aanleiding tot felle discussies die altijd weer in vrede eindigden. Zijn praktijk lag hem na aan het hart. De contacten met de kalvermelkindustrie werden door hem op zijn geheel eigen wijze onderhouden.
In 2001 aan het einde van zijn praktijkleven brak mond en klauwzeer uit die zich ook in en om het praktijkgebied Kootwijkerbroek afspeelde. Hier ging hij op zijn eigen markante wijze mee om, het waren immers zijn boeren die al hun vee kwijtraakten. Iedere dag was hij al vroeg te vinden op het crisiscentrum in Stroe waar hij met waardevolle adviezen en huisbezoeken probeerde om de onvermijdelijke ruimingen rustig te laten verlopen.
In 2003 nam hij afscheid van de praktijk. Dit afscheid viel hem zwaar, hij voelde zich nog te zeer betrokken bij het veterinair gebeuren. Toen begin 2003 de vogelpest uitbrak was hij dan ook snel weer paraat in het crisiscentrum en was hij dag en nacht beschikbaar voor de noodzakelijke werkzaamheden. Het tijdperk 1991-1997 van Gerrit Heijnen in het dagelijkse bestuur van de Groep Practici Grote Huisdieren (GPGH) heeft zich gekenmerkt door de vele vernieuwingen in de diergeneeskunde zoals automatisering, reorganisatie van praktijken, IKB- en erkenningsregelingen en de nieuwe opzet van het PAO-D. De differentiatie in de diergeneeskunde had tot gevolg dat voor de Zeister Dagen een nieuw concept moest worden gemaakt. Een nieuw onderkomen in Papendal voor de GPGH maakte een meer gedifferentieerde nascholing in een midweek mogelijk.
Gerrit is tijdens zijn functioneren als voorzitter met veel inzet en inspiratie bezig geweest zowel in het Algemeen Bestuur, Paritair overleg, PAO-D, FIDIN, Pensioenfonds en vele andere commissies. Ook werd de GPGH zich meer en meer bewust van Europese regelgeving vanuit Brussel zodat een persoonlijke lobby met financiële ondersteuning door de Groep werd gerealiseerd. Gerrit was een vooraanstaande bestuurder met veel kennis en gevoel voor humor. Hij was duidelijk in zijn standpunten en kon gemakkelijk met mensen omgaan. Door zijn brede kennissenkring zowel binnen als buiten de beroepsgroep wist hij veelal de juiste mensen te benaderen voor functies binnen de GPGH.
Gerrit is vijftien jaar lid geweest van de Paritaire Tarievencommissie, de Tarievencommissie en Sociaal Economische Commissie (SEC).
Bij de onderhandelingen met het bedrijfsleven wist hij altijd met onderbouwing het best haalbare tarief voor de practicus uit het vuur te slepen maar hij had ook oog voor de soms miserabele toestand van de agrariërs en zodoende ging hij nooit tot het uiterste. In de Tarieven Commissie was er van zijn kant altijd de bereidheid om minimaal de inflatie te volgen en eventueel andere kosten door te berekenen. Met zijn ervaring wees hij ons er regelmatig op dat het geen bindende tarieven waren en wij dus niet teleurgesteld moesten zijn als ons advies landelijk niet werd opgevolgd.
In de Sociaal Economische Commissie voelde Gerrit zich prima op zijn plaats en hadden de collega's, werkend in loondienst zijn specifieke aandacht. Hij wees de andere leden meerdere malen op de juiste werkgevers-werknemersverhouding en dan met name met betrekking tot de honorering, het pensioenfonds en gelijkwaardige diensten met de juiste beloning. Terecht ontving Gerrit voor al zijn werkzaamheden het geschenk ter onderscheiding van de KNMvD. Gerrit was een kritische collega, zeker geen meeloper en trouw in zijn vriendschappen. Het was ons een genoegen met hem te mogen werken, vergaderen, onderhandelen, zeilen en jagen. Hij heeft zijn ziekte aanvaard, maar in stilte gevochten tot het einde.
Naast zijn werk in de praktijk was Gerrit een man met vele hobby's. 's Zomers maakte hij vele zeiltochten met Wous op zijn lemsteraak 'de Gelderse Roos' en zelfs afgelopen jaar toen hij al ziek was gingen ze er nog vaak op uit met de boot. 's Winters was zijn grote passie de jacht. Ook kleiduiven schieten ging hem goed af; vorig jaar juni won hij zelfs het superkampioenschap kleiduiven schieten voor dierenartsen.
Toen hij stopte met zijn praktijk werd hij voorzitter van zijn voetbalclub 'De IJsselmeervogels' in Spakenburg. Zijn vader was een van de oprichters van deze club geweest en Gerrit was vele jaren speler in het eerste elftal.
Helaas heeft hij veel te kort met Wous en de kinderen genoten van al deze zaken die hem zo na aan het hart lagen. Na een indrukwekkende dienst is Gerrit onder enorme belangstelling in zijn geboorteplaats begraven.

Dick Blaauboer
Dick Hofstee
Bouke Schuurmans
Piet van der Werf
Klaas Harmen Heijnen

Vacatures in besturen en commissies verband houdende met de 153e algemene vergadering van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Bestuur

T. de Ruijter	voorzitter bestuur	2006 aftredend en niet herkiesbaar

Overeenkomstig artikel 29 van de statuten wordt de voorzitter gekozen door de algemene vergadering uit een niet-bindende voordracht van het bestuur van één of meer kandidaten.

Ereraad

Tj. Cuperus	regio Oost	2006 aftredend en herkiesbaar

Overeenkomstig artikel 41 van het huishoudelijk reglement wordt de betrokken regio verzocht een kandidaat voor te dragen en de naam van deze kandidaat tijdig voor de algemene vergadering, doch uiterlijk 15 mei 2006, aan het bestuur mee te delen.

Wetenschappelijke redactie Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Dr. J.H. Vos	2006 aftredend en herbenoembaar
J.T. Siebinga	2006 aftredend en herbenoembaar
H.A. Beijer	2006 aftredend en herbenoembaar

Overeenkomstig artikel 64 van het huishoudelijk reglement worden de betrokken groepen verzocht kandidaten voor te dragen en de namen van hen tijdig voor de algemene vergadering, doch uiterlijk 15 mei 2006, aan het bestuur mee te delen.

Sociaal Economische Commissie

F.C.G.M. van den Nobelen	Regio Oost	2006 aftredend en herbenoembaar
B.D. Oostenbrug	Groep Practici Grote Huisdieren	2006 aftredend en herbenoembaar
G.J. Bouwhuis	Groep Pluimveewetenschappen	2006 aftredend en herbenoembaar
J.C.P. van Mameren	Groep Dierenartsen werkzaam in het Bedrijfsleven	2006 aftredend en herbenoembaar
E.P.L. Warmerdam	Groep Veterinaire Specialisten	2006 aftredend en herbenoembaar

Overeenkomstig artikel 70 van het huishoudelijk reglement worden de betrokken regio en groepen en verzocht kandidaten voor te dragen en de namen van hen tijdig voor de algemene vergadering, doch uiterlijk 15 mei 2006 aan het bestuur mee te delen.

Tarieven Dierenartsen Netwerk 2006

Maatschappij nieuws

Per 1 januari 2006 zijn de tarieven voor netwerkdierenartsen en netwerkmediators verhoogd. De tarieven voor netwerkdierenartsen zijn gelijk getrokken aan die voor de dierziektenbestrijding in crisistijd. De tarieven voor netwerkmediators zijn ten opzichte van 2005 verhoogd met een percentage van 1,01% (inflatiecorrectie voor 2006). De tarieven worden daardoor als volgt:

	Netwerkdierenarts	Netwerkmediator
Voorbereidings- en uitwerktijd	€ 95,82	€ 127,52
Gespreksuren op locatie	€ 95,82	€ 127,52
Afstand in kilometers	€ 0,28 per kilometer	€ 0,28 per kilometer
Reistijd in tijd	€ 47,91	€ 63,76

Voor meer informatie over het Dierenartsen Netwerk kunt u terecht bij mw. drs. M.V.E. Roelvink, beleidsmedewerker sociaal-economische zaken, of op de website van de KNMvD (praktijkzaken / praktijkmanagement).

De eerste stappen naar een nieuwe voorzitter

Op voordracht van het bestuur van de KNMvD heeft de Raad van Toezicht ingestemd met de voordracht voor een benoemingscommissie die een nieuwe voorzitterskandidaat zal zoeken voor de Maatschappij.
De commissie bestaat uit de leden J.T. Siebinga (cluster 1), M.J. Verburgh (cluster 2), H. Verburg (cluster 3) en mevrouw N.J.J.M. Heutink-Mastenbroek (Raad van Toezicht).
Nog juist voor de jaarwisseling is de commissie voor de eerste maal bijeen gekomen. In januari hoopt zij aan het bestuur en de Raad van Toezicht een profiel voor te leggen waaraan de nieuwe voorzitterskandidaten zullen worden getoetst. Na een akkoord van het bestuur, gevolgd door instemming door de Raad van Toezicht, wordt het profiel gepubliceerd in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde en de nieuws e-mail en worden kandidaten verzocht zich te melden. Ook worden leden dan gevraagd de commissie te attenderen op geschikte kandidaten.
Over de voortgang houden wij u graag op de hoogte.

Marc Verburgh,
Voorzitter benoemingscommissie

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Februari

7-8 Proveto Rundveesymposium. Het programma is gevarieerd en bevat actuele onderwerpen belangrijk voor de melkveehouderij. Deze bijeenkomst wordt op dinsdag 7 februari gehouden in Utrecht en op woensdag 8 februari in Wolvega. Beide middagen vangen aan om 13.30 uur en duren tot 20.30 uur, waarbij wordt afgesloten met een borrel. Bij het VAK zijn tien nascholingspunten aangevraagd en kosten bedragen 205 euro exclusief 19% BTW.

9 AUV symposium: 'Trends in diergeneeskundig Nederland'. Aanvang: 13.00 uur. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht. Kosten (inclusief lunch) 85 euro voor leden van de AUV en 145 euro voor niet-leden. Voor aanmeldingen en meer informatie: *coöperatiezaken@auv.org* of Henk Wessels, telefoonnummer: 0485-335555.

11 - 12 Oncologisch treffen 2006: Hoofd- en Halstumoren bij Hond en Kat. Locatie: Kontact der Kontinenten te Soesterberg. Meer informatie: *www.kankerbijdieren.nl*

15 Bayer HealthCare Animal Health, Symposium Noord- en Midden Nederland, aanvang 14:00 uur.

22 Bayer HealthCare Animal Health, Symposium Zuid-Nederland, aanvang 14:00 uur.

25-4/3 2nd World Veterinary Orthopaedic Congress hosted by World Veterinary Orthopedic Society. Information: *www.vosdvm.org/wvoc/index.html*

Maart

14 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

16 Equine Reproduction Seminar, Zwolle International 2006. Het programma staat onder leiding van dagvoorzitter Dr. Peter Daels. Inmiddels zijn er toezeggingen van drie sprekers afkomstig uit het buitenland. Eén van deze sprekers is Dr. Sue McDonnell van Pennsylvania New Bolton Center. Met haar specialisatie op hengstengedrag is een interessante presentatie samengesteld. Verder komt Dr. Don Schlafer van Cornell University naar Zwolle. Dr. Schlafer zal in zijn presenatie ingaan op het post mortem onderzoek van de placenta. Daarnaast geeft Dr. Ben Mason (Rossdales, UK) een presentatie over de castratie van de hengst. VAK: 10 nascholingspunten (erkenning paard) aangevraagd. Verdere informatie: *www.proveto.nl*. Aanmelding per email: *info@proveto.nl*

17+18 3rd European Equine Health & Nutrition Congress'. Locatie: Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent, België. Meer informatie over dit congres kunt u vinden op de congreswebsite: *http://www.equine-congress.com*. Registratieformulieren kunnen worden gedownload van deze website.

18 Symposium 'State of the Heart' in Hotel Karel V te Utrecht. Onderwerp: 'Ruis op de lijn – aangeboren en verkregen hartruis nader belicht'. Sprekers: prof. C.W. Lombard, drs. J.T. Bosje, drs. S. Kats, dr. V. Szatmari en prof. dr. Ir. A.C. Beynen. Meer informatie op *www.vetmedin.nl*

18-22 73d Conference of The American Animal Hospital Association 2006. Long Beach California (*www.aahanet.org*). Inlichtingen: Frans Sluyters, e-mail: *fsluyters@home.nl*

April

12 Symposium 'Uiergezondheid, een kwestie van aandacht?' Symposium als afronding van ons project: Practici en Pfizer samen de boer op met uiergezondheid. De hele kolom in de melkproductie komt aan de orde. Locatie: Hart van Holland , Nijkerk. Tijd: 09.30 tot 16.30 uur.

20-22 Voorjaarsdagen 2006. Internationaal gezelschapsdieren- en paardencongres. Locatie: RAI congrescentrum Amsterdam. Informatie: *www.voorjaarsdagen.org*

27 Symposium 'Ambachtelijk werken met wilde vogels'. Doel: hedendaags belang van traditionele vogelvangmethoden onder de aandacht brengen. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Informatie over programma en inschrijving: *www.wilde vogels.nl*. Voor meer informatie over het programma: Dr. J.T. (Sjeng) Lumeij, specialist vogelgeneeskunde en voorzitter wetenschappelijke symposiumcommissie. Tel: 030-253 1800, e-mail: *j.t.lumeij@vet.uu.nl*, of Désiré Karelse, voorzitter Eendenkooi Stichting en secretaris van het organisatiecomité, e-mail: *info@eendenkooi.net*, telefoon 030-688 1845.

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Februari

7-8 Rundveesymposium: Rundveeproblematiek,...dagelijks met diepgang? Lokatie: Utrecht (7 februari) en Wolvega (8 februari).

14 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Paard II. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Hotel Restaurant De Druiventros, Bosscheweg 11, 5056 PP Berkel-Enschot.

Maart

1 Jaarlijkse bijeenkomst oud-inspecteurs. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

1 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 14.00 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

2 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Mercure Hotel Amsterdam Airport, Oudehaagseweg 20, 1066 BW Amsterdam.

2 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

7 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Hotel Restaurant De Druiventros, Bosscheweg 11, 5056 PP Berkel-Enschot.

8 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 14.00 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

11 Kattendag: Gedragsproblemen, kittenzorg en huidaandoeningen. Georganiseerd door de Stichting FelCan. Toegang 15 euro. Aanmelding: zie website *www.felcan.nl*

16 Equine Reproduction Seminar (tijdens de Zwolle International Stallion Show). Locatie Zwolle.

23 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

April

21 Veterinary Sporthorse Seminar (tijdens Jumping Amsterdam). Locatie: Amsterdam.

27 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

Cursussen

Februari

1-2 International postgraduate course: equine nutrition – for health and exercise. Wageningen Business School te Wageningen. See our website: *www.wur.nl/wbs*
For more information on registrations: mrs. G. Fonteijn, e-mail: *info.wbs@wur.nl*

2 Royal Canin, Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg, Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw, Locatie: Van der Valk Drachten, Kosten euro 55,00 (incl. BTW) Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

6 Cursus 'Toegepaste Statistiek'. Cursusleider Ir. S.L.G.E. Burgers (Wageningen UR, Biometrics). Locatie: Wageningen. Kosten 2975 euro. Cursusdata: 7, 14 en 22 februari, 7, 14 en 21 Maart en 4 en 13 April 2006. Meer informatie op: *www.wur.nl/wbs*

11 www.animalia.be: Cyclus cardiologie GD dag 2 door Dr. Nicole Van Israel Dpil. ECVIM-CA (Cardiology).

14 Royal Canin, Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg, Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw, Locatie: Van der Valk Apeldoorn, Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

16 Masterclass 'De kunst van de reiger'. Vervolgdata: 2, 16 en 29 maart, plus twee vervolgbijeenkomsten, data in overleg.
Locatie: Van Ede & Partners, Den Haag. Kosten: € 1800,- excl. BTW. Wilt u meer informatie of u aanmelden? Neem contact op met Lucy Platvoet, Platvoet Consulting, Telefoon: 024-3565385, e-mail: *lucy@platvoetconsulting.nl* of met Alexandrien van der Burgt, tel. 06-20440569.

Maart

9 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Breukelen. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

21 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Nieuwerkerk aan de IJssel. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

25 *www.animalia.be*: Cursus cardiologie GD dag 3 door Dr. Nicole Van Israel Dipl. ECVIM-CA (Cardiology).

29-2/4 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module I: Sacroplevic: March 29 - April 2, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

April

23 *www.animalia.be*: Cyclus medische beeldvorming Orthopedie Paard dag 1 door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
01-03-2006	maandag	13-02-2006
15-03-2006	maandag	27-02-2006
01-04-2006	maandag	13-03-2006
15-04-2006	maandag	03-04-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

Publicatie van jubilea

Iedere maand wordt in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde melding gemaakt van de dierenartsen die jubileren. Gebleken is dat deze rubriek wordt gewaardeerd, reden om de maandelijkse publicatie van jubilea voort te zetten. Hierbij wordt uitgegaan van de vermelding van vijfentwintig en veertig jaar (na afstuderen), en vervolgens iedere tien jaar. De betreffende leden ontvangen vooraf een brief en kunnen zelf aangeven of zij prijs stellen op publicatie in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde. De vermelding 'aanwezig/afwezig' komt te vervallen.

Jubilea februari 2006

11 februari, P.J. de Dreu te Heiloo, 40 jaar, afwezig
11 februari, J. Oosterbaan te Garderen, 40 jaar, afwezig
12 februari, J.H.J. Marsman te Swalmen, 35 jaar, aanwezig
14 februari, Prof. Dr. J.G. van Bekkum te Lelystad, 55 jaar, afwezig
15 februari, H.P. Kingma te Hellendoorn, 45 jaar, aanwezig
20 februari, W.J.H. Oskam te Beusichem, 30 jaar, afwezig
20 februari, Dr. G. Benedictus te Joure, 30 jaar, afwezig
20 februari, Dr. E. Lambooij te Lelystad, 30 jaar, afwezig
20 februari, J.J. Oostveen te Silvolde, 30 jaar, aanwezig
20 februari, Dr. M.A. Wisselink te Houten, 30 jaar, aanwezig
20 februari, A.W.A.J. Vermeulen te Winterswijk, 30 jaar, afwezig
27 februari, H.J. van de Kamp te Maasland, 30 jaar, aanwezig

Rehydion® gel
Revolutie bij uitdroging door kalverdiarree:
Elektrolyten door de melk!
CEVA SANTE ANIMALE
Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL, Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924 - E-mail cevanl@ceva.com

PENSIOENADVIES
HYPOTHEEKADVIES
ONDERNEMINGSGERICHTE FINANCIERING
VERZEKERINGSADVIES
SCHADEAFHANDELING
PRAKTIJKGERICHTE FINANCIERING
BEDRIJFSECONOMISCH ADVIES
JURIDISCH ADVIES

DIX FINANCIEEL FORTUIN PRAKTIJKADVIESBUREAU

Postbus 130
3720 AC Bilthoven
Soestdijkseweg Noord 328
3723 HH Bilthoven

T 030 251 51 99
F 030 254 09 64
E info@dixfortuin.nl
I www.dixfortuin.nl

DIERENKLINIEK MEERWIJK
Stresemannlaan 19
2037 TA HAARLEM

Dierenkliniek Meerwijk is een goed geoutilleerde tweemanspraktijk voor gezelschapsdieren in Haarlem.

Wij zoeken een

Gezelschapsdierenarts (m/v)

voor

minimaal 20 uur p/w

Wij vragen: interesse in internistische patiënten, ECG en Echo;
ervaring op het gebied van chirurgie en/of orthopedie;
iemand die zich goed in zijn/haar patiënten en eigenaar kan inleven;
goede contactuele, communicatieve vaardigheden;
een goede visie op de ontwikkelingen van de moderne gezelschapsdierenpraktijk;
ervaring met het VIVA computerprogramma strekt tot aanbeveling;
gezonde commerciële instelling.

Wij bieden: salariëring in overleg;
zeer goede dienstregeling;
ruime mate van zelfstandigheid;
groeimogelijkheden.

Uw schriftelijke sollicitatie voorzien van uw curriculum vitae en recente pasfoto graag binnen 14 dagen na het verschijnen van dit tijdschrift sturen naar: DK MEERWIJK. Ter attentie van H.B.Hoorweg, Stresemannlaan 19, 2037 TA Haarlem.

De Universiteit Utrecht is een universiteit met veel verschillende disciplines. Op tal van terreinen werken deze nauw met elkaar samen. Juist op het grensvlak van de verschillende vakgebieden zijn de ontwikkelingen uiterst interessant. Bij de Universiteit Utrecht is wetenschap nooit af. Laat staan je eigen ontwikkeling.

De Universiteit Utrecht is op korte termijn op zoek naar medewerkers, die zich herkennen in deze open, gedreven en multidisciplinaire cultuur. In concreto gaat het om:

» TWEE ROULANTEN GEZONDHEIDSZORG PAARD

Voordat een potentiële specialist in opleiding in aanmerking komt voor een opleidingsplaats bij het departement Gezondheidszorg Paard van de faculteit der Diergeneeskunde, begint hij/zij met een roulantschap van één jaar. De medewerker rouleert over de verschillende disciplines, waarna over de plaats wordt besloten. Het departement zoekt twee roulanten voor de Universiteitskliniek Paard (UKP). U draagt in toenemende mate zelfstandig bij aan de patiëntenzorg en in bescheiden mate aan onderwijs en onderzoek. Wij zoeken twee enthousiaste, gemotiveerde paardendierenartsen met doorzettingsvermogen - en bij voorkeur enige praktijkervaring - die zich binnen één van de disciplines van de geneeskunde van het paard willen gaan specialiseren.
Het salaris voor deze fulltime functies bedraagt € 2.191,– bruto per maand.

Meer informatie: prof. dr. A. Barneveld, a.barneveld@vet.uu.nl, (030) 253 1350.

Kijk voor de uitgebreide vacaturetekst op WWW.UU.NL/VACATURES

//»: Wetenschap is nooit af_

Universiteit Utrecht

Nieuw!
Nu ook geregistreerd voor de kat

RIMADYL®
CARPROFEN
INJECTIE

Pre-operatieve toepassing voor post-operatieve pijnbestrijding

- **Rimadyl® injectie**, werkzame stof carprofen, is een NSAID voor de hond en kat met sterke anti-inflammatoire, analgetische en anti-pyretische eigenschappen
- **Rimadyl® injectie** heeft géén invloed op de nierdoorbloeding en op de bloedstollingtijd
- **Rimadyl® injectie** kan veilig pre-operatief worden toegediend
- **Rimadyl® injectie** voor **éénmalige** subcutane of intraveneuze toediening aan hond en kat in een dosering van **4 mg/kg**, bij voorkeur pre-operatief, op het moment van premedicatie of bij de inductie van de anesthesie

Als enige NSAID met geregistreerde vervolgbehandeling met tabletten bij de hond

RIMADYL® INJECTIE • **werkzame stof:** carprofen; REG NL 10101 UDD • **diergeneesmiddel** • **doeldier:** hond en kat. **HOND:** • **indicaties:** ter vermindering van postoperatieve pijn en zwelling na orthopedische ingrepen en weke-delen chirurgie met inbegrip van intra-oculaire operaties • **toedieningswijze en dosering:** Rimadyl injectie wordt subcutaan of intraveneus gegeven in een dosering van 4 mg/kg, bij voorkeur preoperatief, op het moment van premedicatie of bij de inductie van de anesthesie • Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling post operatief uit te breiden kan de parenterale therapie na 24 uur gevolgd worden door carprofen tabletten in een enkele dosering van 4 mg/kg/dag gedurende 5 dagen. **KAT:** • Ter bestrijding van postoperatieve pijn. De parenterale therapie mag bij de kat niet gevolgd te worden door Rimadyl tabletten. • **contraindicaties:** niet gebruiken bij drachtige dieren. **HOND:** • Gebruik bij honden jonger dan 6 weken of bij oude dieren kan extra risico met zich meebrengen. Wanneer geen andere oplossing gevonden kan worden, dient een gereduceerde dosis te worden toegediend. Deze dieren behoeven daarna een additionele klinische bewaking. Gastro-intestinale ulceratie is zeldzaam bij gebruik van carprofen en komt voornamelijk voor bij doseringen die wer boven de therapeutische dosis liggen. **KAT:** • Niet gebruiken bij dieren jonger dan 4 maanden. Gebruik bij oude of zieke dieren kan extra risico met zich meebrengen. Typische ongewenste bijwerkingen van NSAID's zoals verlies van eetlust, braken, occult bloed in de feces en apathie zijn af en toe gemeld. **Algemeen:** • **waarschuwingen:** niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product. Gebruik bij hypovolemische of hypotensieve dieren vermijden.

Pfizer **Animal Health**
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2004 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Snel herstel

VERKORTING VAN DIARREEPERIODE MET DIAPROOF-K

Diaproof-K® met Dialine™

Diaproof-K met Dialine: de effectieve darmbeschermer

- Dialine zorgt voor extra bescherming van de darmwand
- Dialine bevordert de opname van glucose en electrolyten
- Na-bicarbonaat is een belangrijk bestanddeel

Virbac ANIMAL HEALTH

Your partner in Animal Health

DIAPROOF-K: Diergeneesmiddel. REG NL 6875. SAMENSTELLING PER 1000 GRAM: Ispaghula Husk 375 g, Dextrose Monohydraat 350 g, Tarwezemelen 93 g, Natriumbicarbonaat 68 g, Natriumchloride 41 Natriumcitraat 26,5 g, Kaliumchloride 24 g, Citroenzuur 13,5 g, Magnesiumhydroxide 7,56 g, Ijzeroxide rood 0,94 g, DOELDIER: kalf. INDICATIE: maag-/darmstoornissen (diarree). BIJWERKINGEN: geen. CON INDICATIE: geen. TOEDIENINGSWIJZE/DOSERING: 3 à 4 gram per kilogram lichaamsgewicht per dag. Hoeveelheid om de 12 uur toedienen, oplossen per keer in 2 liter water van 40°C. Zie ook behandelingssc als bijsluiter in verpakking bijgevoegd. INTERACTIES met andere geneesmiddelen: niet combineren met andere electrolytenmengsels. Ook niet met spasmolytica. WACHTTIJD: 0 dagen. HOUDBAARHEIDSTERMIJ maanden. Mits droog en onder kamertemperatuur bewaard. VERPAKKING: pot van 400 gram en emmer van 2,5 kilogram. Maatschepje van 40 gram bijgevoegd. KANALISATIE: vrij. DISTRIBUTIE: Virbac Nederlan Postbus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl. Internet: www.virbac.nl

Deel 131 • Aflevering 4 • 15 februari 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
16 FEB. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

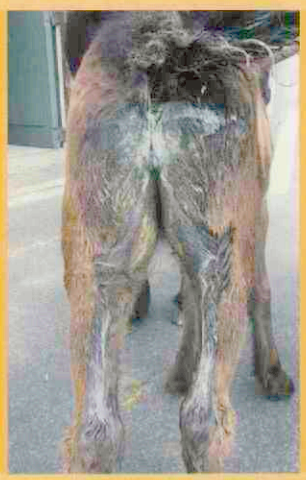

The Fell Pony Immunodeficiency Syndrome also occurs in the Netherlands: a review and six cases

Het belang van Mycoplasma bovis bij luchtwegaandoeningen van kalveren

Klinische trail: een nieuwe behandeling van niet resectabele tumoren bij de hond

Voorzitter KNMvD (M/V) gezocht

Dierenarts hoeft geen informatie te verstrekken voor hondenbelasting

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

ADVANTAGE WEDSTRIJD: DE LCD TV'S ZIJN GEWONNEN!

Dierenkliniek Kamps - Hillegom

DAP "Ouderkerkerlaan" - Amstelveen

Dierenkliniek Yerseke

DAP Ommelanden - Eelde

Dierenkliniek de Beer - Zwolle

DAP Smole - IJsselstein

Gezelschapsdierenpraktijk St Nicolaasga

Dierenkliniek "Mheenpark" - Apeldoorn

Dierenkliniek Spiertz - Geleen

Dierenkliniek Vlagtwedde

Gezelschapsdierenkliniek Roosendaal

advantage

Bayer HealthCare

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 4
15 februari 2006

Inhoud

Wetenschap

Actua

Cover: the Fell pony syndrome; M. Sloet.

Uit de hoofdredactie 113

Original article
The Fell Pony Immunodeficiency Syndrome also occurs in the Netherlands: a review and six cases;
C.M. Butler, C.M. Westermann, J.P. Koeman, and M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan 114

Nieuws 121

Veterinair tuchtrecht
Lakseerheid; *Iaira Boissevain* 122

VWA
De VWA en Zo doende 123

Uit en voor de praktijk
Het belang van Mycoplasma bovis bij luchtwegaandoeningen van kalveren; *D. Gevaert* 124

Interview
Verzekering op maat; *Miel Bingen* 127

Berichten en verslagen
Klinische trail: een nieuwe behandeling van niet resectabele tumoren bij de hond; *Gerard Rutteman* 129
Beroepsgeheim; *A. Vendrig* 130
'Veulenbrigade' Inwendige Ziekten Paard 132
Minder scrapie door bestrijdingsprogramma; *Hugo de Groot* 133

Ingezonden
Nieuw behandelingsprotocol bij *Neospora caninum* abortus bij het rund?;
T. Dijkstra, C.J.M. Bartels en W. Wouda 135
Concurrentie in laboratoriumland; *Pieter Haringsma* 135

Uitgelicht 136

DSK 136

PAOD 137

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld.
Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794,
e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Nieuws van de industrie 138

KNMvD

Commissie Ethiek
Weidegang blijft in de belangstelling; *Joost van Herten* 140

In memoriam
J.J. Melessen O.N.N.; *H.C.J. Schoenmaker en W.J. Pereboom* 143

Maatschappijnieuws
Voorzitter KNMvD (M/V) gezocht 144
Dierenarts hoeft geen informatie te verstrekken voor hondenbelasting 145
Kundig met kennis; *Jasper het Lam* 145

Doorlopende agenda 145

Personalia 146

Deadline 148

Contents

Original article
The Fell Pony Immunodeficiency Syndrome also occurs in the Netherlands: a review and six cases;
C.M. Butler, C.M. Westermann, J.P. Koeman, and M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan 114

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Katern

Het is volop winter en het weer is koud en guur. Onze oude kastanje is helemaal kaal, maar gelukkig zorgt de kerstverlichting, die ieder jaar langs de grillige takken wordt gehangen bij gebrek aan een dennenboom, toch voor een gezellige sfeer.

Manuscripten die aan het Tijdschrift voor Diergeneeskunde worden gestuurd voor publicatie kunnen worden aangeboden voor het katern 'Wetenschap', voor het katern 'Actua' of voor het katern 'KNMvD'.

De Eindredactie stuurt een manuscript voor Wetenschap door naar het voor die diersoort verantwoordelijke lid van de Wetenschappelijke Redactie (WR) en deze wijst na lezing twee geschikte referenten aan (meestal leden van de Wetenschappelijke Adviesraad). De Eindredactie regelt dit administratief en stuurt het commentaar van de referenten vervolgens weer aan het WR-lid. Deze neemt dan de eindbeslissing: artikel direct plaatsen, plaatsen na aanpassen (minor revision), aanpassen en opnieuw voorleggen aan referenten (major revision) of afwijzen. De Eindredactie laat deze beslissing weten aan de betreffende auteur(s).

Manuscripten voor Actua worden, wanneer zij een veterinair aspect hebben, ook voorgelegd aan een lid van de WR ter beoordeling. Dit lid van de WR beoordeelt het manuscript op geschiktheid voor het TvD, taalgebruik en inhoud in grote lijnen. Een dergelijk manuscript wordt dus niet volledig gescreend en niet iedere uitspraak behoeft volledig onderbouwd te worden.

Er zijn diverse redenen waarom een veterinair interessant manuscript voor Actua en niet voor Wetenschap wordt aangeboden: de auteur heeft geen behoefte aan een artikel in Wetenschap en/of heeft haast (beoordeling voor Wetenschap kost namelijk enkele weken tot maanden en soms wil iemand een boodschap met spoed kwijt), of het artikel is niet voldoende onderbouwd voor Wetenschap maar bevat wel informatie die interessant is voor de practicus.

De inhoud van het katern KNMvD wordt niet beoordeeld door een lid van de WR en valt dus volledig onder de verantwoordelijkheid van de Eindredactie.

In mijn editorial van november 2005 vermeldde ik dat de Eindredactie en de Wetenschappelijke Redactie hard werken om het TvD steeds verder te verbeteren. Helaas blijkt ook hier: waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt. Door een administratieve vergissing is het Actua artikel over Bordetella bronchiseptica (TvD 2005; 130: 699-702) niet voorgelegd aan een lid van de WR, maar direct geplaatst. Dit was, achteraf gezien, onverstandig omdat het artikel enerzijds een product promoot, terwijl anderzijds het beschreven onderzoek wetenschappelijk gezien niet volledig is. Het artikel geeft interessante informatie, maar had onder het kopje 'Nieuws uit de industrie' geplaatst moeten worden. Gedane zaken nemen echter geen keer en we kunnen alleen proberen dit soort vergissingen in de toekomst te voorkomen.

De aflevering van het TvD die nu voor u ligt heeft weer een heel gevarieerde inhoud: niet alleen komen vele diersoorten aan bod, er staan ook allerlei voor de KNMvD belangrijke artikelen in, waaronder de profielschets voor de nieuwe voorzitter van de KNMvD. Dit alles geeft u hopelijk weer veel leesplezier.

Dr. Marianne M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

The Fell Pony Immunodeficiency Syndrome also occurs in the Netherlands: a review and six cases

C.M. Butler[1], C.M. Westermann[1], J.P. Koeman[2], and M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 114-118.

Original article

Summary

Over the last ten years a fatal syndrome associated with immunodeficiency and severe anaemia has been reported in young Fell pony foals in the UK. Affected foals are usually normal at birth but from the age of 2-4 weeks they progressively lose condition and become severely anaemic. Signs of immunodeficiency become apparent at around 3-4 weeks of age. Morbidity is low but mortality is 100% despite intensive treatment. Affected foals die or are euthanized usually before they reach the age of 3 months. A single autosomal recessive gene is suggested to be on the basis of the syndrome. Recently, affected Fell pony foals have been identified in the Netherlands and between June 2003 and August 2005, six affected Fell pony foals were referred to the Faculty of Veterinary Medicine for investigation.

Samenvatting

Het Fell pony immunodeficiëntie syndroom komt ook in Nederland voor: literatuuroverzicht en zes cases

In de laatste tien jaar is een fataal verlopend syndroom, waarbij immunodeficiëntie en ernstige anemie optreden, gerapporteerd bij jonge Fell pony veulens in het Verenigd Koninkrijk. De zieke veulens zijn meestal normaal bij de geboorte, maar vanaf de leeftijd van twee tot vier weken gaat de conditie progressief achteruit en treedt ernstig aremie op. Tekenen van immunodeficiëntie worden zichtbaar op de leeftijd van drie tot vier weken. De morbiditeit is laag, maar de mortaliteit is honderd procent, ook bij intensieve behandeling. Veulens met deze aandoening sterven of worden geëuthanaseerd voordat ze drie maanden oud zijn. Naar wordt aangenomen wordt het syndroom veroorzaakt door een enkelvoudig autosomaal recessief gen. Recent is het syndroom in Nederland bij een aantal Fell pony veulens aangetoond en tussen juni 2003 en augustus 2005 zijn zes zieke Fell pony veulens voor onderzoek doorgestuurd naar de Faculteit der Diergeneeskunde.

Review

Introduction

The Fell pony is an ancient breed and was used as a draft animal in northern England. Most Fell ponies are solid black in colour although browns, bays and greys are occasionally encountered. Today, these ponies are popular for both riding and driving thanks to their combination of strength, agility and style (3). The Fell pony has been mainly bred in the upland areas of the UK, but the breed is also found in France, Germany, Holland, Australia, and North America. The UK Fell Pony Society, however, has noticed a decline (10-25%) in the number of foals registered in the last ten years (1). This is thought to be mainly due to a recently identified fatal syndrome of young foals (6, 7).

[1] Department of Equine Sciences, Internal Medicine Section, Utrecht University, Yalelaan 12, 3584 CM Utrecht, the Netherlands.
[2] Department of Pathobiology, Division of Pathology, Faculty of Veterinary Medicine, Utrecht University P.O. Box 80.153, 3508 TD Utrecht, the Netherlands.

Symptoms and blood analysis

Affected foals can be recognized by their poor body growth, lethargy, and growth of thin russet-coloured hair that gives the foal a reddish halo when viewed from a distance (6). Owners often report that affected foals show an abnormal mare bonding and are unusually easy to handle from birth. Foals born in a herd are lethargic, seem unconcerned when separated from the mare, and do not follow the mare (6).

Clinical signs, including pale mucosal membranes, bilateral mucopurulent nasal discharge, coughing, fever, and diarrhoea, may be present at 3-4 weeks of age. The tongue often has a pseudomembranous, hyperkeratotic surface, and *Candida* sp. yeasts have been isolated from glossal lesions (6). Signs of bronchopneumonia and tracheal accumulation of exudate at the thoracic inlet can be detected by thoracic auscultation.

The haematocrit is very low, unrelated to blood loss or haemolysis (1), and there is often hyperfibrinogenaemia, and leucopenia with low numbers of circulating lymphocytes. Circulating levels of immunoglobulin may be normal despite obvious signs of secondary infections (9, 10). Dixon *et al.* (2) found the haematocrit to be the only haematological parameter that was statistically associated with the disease.

Aetiology and pathogenesis

Post-mortem findings and the presence of opportunistic infections are suggestive of immunodeficiency (1, 10). The lymph nodes of affected foals contain low levels of B-lymphocytes (7), which together with the reduced number of germinal centres within these nodes, is suggestive of a B-lymphocyte deficiency. Indeed, the level of circulating B-lymphocytes appears to decrease over the course of the disease and may precede the onset of anaemia (10). As B-lymphocytes are the precursors of immunoglobulin-producing cells, they are essential for the antibody response to specific antigens (8). While affected foals are initially protected against pathogens by passive (maternally) derived immunoglobulin, they become susceptible to opportunistic infections, because of their inability to produce specific endogenous immunoglobulin (10).

Analysis of the breeding records suggests the occurrence of a familial pattern (10), and a genetic defect in the development of B-lymphocytes, resulting in a reduction of immunoglobulin production, is suggested to underlie the immunodeficiency seen in Fell pony syndrome (9). A single autosomal recessive gene is suggested to be on the basis of the disease, which means that both parents of an affected foal must be carriers of the disease (D.C. Knottenbelt personal communication). Previous studies of healthy and affected foals have shown a severe B-lymphopenia in affected foals, but no abnormalities were identified in the number and function of T-lymphocytes (1).

Diagnosis

The tentative diagnosis is based on clinical signs and haematology, and until recently the diagnosis could only be confirmed after death. Although Thomas *et al.* (10) described a method of ante-mortem diagnosis using flow cytometry to estimate the number of circulating B-lymphocytes, this technique is not uniformly available. A potentially more accessible technique is the measurement of serum IgM (9). Compared with healthy (unaffected) foals, affected foals have significantly lower serum IgM levels after 4 weeks of age, the reduction in serum IgM being closely correlated with the reduction in circulating B lymphocytes (9). Tests for the measurement of horse IgM are not currently available in the Netherlands.

Post-mortem examination reveals a range of lesions, including glossal hyperkeratosis, typhlocolitis, enteritis, intestinal cryptosporidiosis, bronchopneumonia, a paucity of lymphoid tissue, and bone marrow filled with fat and non-cellular matrix (9, 10). Histopathology reveals epithelial hyperkeratosis of the tongue, reduced cellularity of the lymphoid elements and bone marrow, colitis, and bronchiolitis. There is a reduction in erythrocyte precursors in bone marrow, with myeloid: erythroid ratios of 21-62:1 (6) (reference values 1-1.5:1 (4)). This possibly explains the anaemia of affected foals, but the cause of this reduction in erythrocyte precursors is still unknown.

Differential diagnosis

Fell pony syndrome is associated with opportunistic infections in many organ systems, secondary to immunodeficiency. Other causes of fever, anaemia, respiratory problems and diarrhoea should be considered. Although severe combined immunodeficiency and selective IgM deficiency have some similarities with the Fell pony syndrome, the combination of severe anaemia and immunodeficiency is not seen in any other primary equine immunodeficiency and seems to be characteristic for the Fell pony syndrome (9).

Treatment

Despite intensive treatment, most affected foals die or are euthanized before 3 months of age. There are no reports of affected foals that have survived (1, 5). Recurrent infections, progressive anaemia, severe lethargy, and failure to respond to treatment usually provide the basis for euthanasia. Blood transfusions, antibiotics, and anthelmintic drugs might provide a partial transient improvement, and prolong life by several days (6).

Table 1. **Data of the six Fell pony foals.**

Case	Age	Gender	At arrival	Treatment	Time in the clinic
A	5w	Colt	Alive	Saline iv Ceftiofur	3 days
B	6w	Filly	Alive	Saline iv Ceftiofur	2 days
C	9w	Filly	Alive	Saline iv Ceftiofur	3 days
D	5w	Colt	Alive	No treatment	1 day
E	6w	Filly	Alive	Saline iv Ceftiofur	3 days
F	6w	Filly	Dead	No treatment	0 days

w = weeks

Cases

Six Fell pony foals (four fillies and two colts), aged between 4 and 10 weeks, were referred to the Internal Medicine Clinic of the Department of Equine Sciences (University Utrecht) between June 2003 and August 2005, with the presumptive diagnosis of Fell pony syndrome (Table 1). A complete physical examination was performed, and blood samples were collected from the jugular vein in lithium heparin, plain and EDTA vacutainers (Vacuette®). One of the foals died before blood could be taken, and one foal was dead on arrival (referred for necropsy). Haematology and blood biochemistry were carried out at the Veterinary Diagnostic Laboratory, Faculty of Veterinary Medicine Utrecht University, the Netherlands.

Figure 1. **Foal with brown coat and a reddisch halo.**

Figure 2. **Fell pony foal with pale mucosal membranes.**

Figure 3. Fell pony foal with hyperkeratosis and ulceration of the tongue. This picture is out of focus because of the effort that had to be done to open the mouth wide enough for visualization of the hyperkeratotic area.

Treatment with antibiotics and fluids was instigated in three foals. The owners were informed of the fatal prognosis if the presumptive diagnosis Fell pony foal syndrome was confirmed. All four live foals were euthanized because of treatment failure.

Post-mortem examinations were performed on all six foals and completed usually within a few hours after death. Routine histological screening was carried out on a range of tissues, including spleen, thymus, bronchial and mesenteric lymph nodes, lung, small intestine, large colon, caecum, liver, pancreas, and bone marrow. For histology, tissues were fixed in 10% formalin and processed to paraffin wax by standard techniques. Five-micron sections were stained routinely with haematoxylin and eosin (H&E).

Clinical examination

Clinical examination confirmed in five foals lethargy, a brown hair coat with a reddish halo (Figure 1), diarrhoea, fever (38.3-39.3°C), pale mucosal membranes (Figure 2), and hyperkeratosis of the tongue (Figure 3). One foal had severe respiratory involvement.

Haematology and blood biochemistry

Most foals had a very low haematocrit and low numbers of circulating white blood cells, compared to reference values for normal Fell ponies (6). Total plasma protein and plasma albumin levels were within the reference range. Elevated levels of plasma α-globulins and low levels of plasma gamma globulins were detected. The haematological and clinical chemistry data are summarized in Table 2.

Figure 4. Fell pony syndrome foal with severe hyperkeratosis of the tongue at necropsy.

Figure 5. Lung abscess in a Fell pony syndrome foal at necropsy.

Figure 6. Histology of the small intestine shows cryptosporidian-like organisms (HE, 40x).

Table 2. Haematological and plasma chemistry data of six Fell pony foals.

Case	PCV (l/l)	Hb (mmol/l)	WBCs (10⁹/l)	Segments	Lympho cytes	TP (g/l)	Albumin	α globulin	γ globulin
A	0.16	3.9	2.6	49 %	50 %	61	57.6%	20.6 %	5.0 %
B	0.21	5.3	2.4	16 %	78 %	48	56.4%	22.3 %	4.5 %
C	0.10	2.3	1.5	44 %	46 %	50	62.2%	17.3 %	4.4 %
D	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E	0.12	2.6	3.2	30 %	60 %	49	55.6%	23.6 %	3.2 %
F*	0.13	2.7	3.6	50 %	30 %	50	49,2%	-	-

Normal Fell pony reference values as examined in the Department of Veterinary Pathology, University of Liverpool: PCV = 0.29-0.43; Hb = 9.1-13.9; WBC = 8.3-14.5; segments = 29-61%; lymphocytes = 51-76%; TP = 48.5-72.1; albumin = 48-59.6%; α-globulin = 7.6-17%.

* Blood from foal F was taken by the referring veterinarian before euthanasia.

Table 3. **Post-mortem macroscopical and histopathological findings in six affected Fell pony foals.**

System	Gross lesions	Histopathology	Bacteriology	Prevalence*
Respiratory	Pulmonary abscesses	Suppurative pneumonia	*Rhodococcus equi*	2/6
Alimentary	Glossal hyperkeratosis	Glossal hyperkeratosis		5/6
	Glossal ulceration	Local ulcerations		3/6
	Gastric ulceration	Gastric ulceration		1/6
				4/6
	Colitis / Typhlitis	Multifocal liver necrosis		1/6
	Hepatitis	Cryptosporidiosis		1/6
Lymphoid tissue	Small thymus	Slight lympho-depletion		4/6
		Lack of lymph node follicles		5/6
Haemopoietic tissue		Paucity of splenic follicles		5/6
		Bonemarrow: high M/E ratio		6/6

* Number of foals in which the lesion was recorded / number of foals examined in detail.

Pathology

A full post-mortem examination was performed on all foals (see Table 3). A range of abnormalities, including glossal hyperkeratosis (Figure 4), suppurative pneumonia with abscesses (Figure 5), gastric ulceration, and typhlocolitis, were identified. Microbiological examination confirmed the presence of *Rhodococcus equi* in lung abscesses in two foals. Histopathology of the small intestine revealed cryptosporidian-like organisms (Figure 6). The thymus was smaller than it was in foals of a corresponding age (Figures 7a and 7b). The thymus (Figure 8a), lymph nodes and spleen (Figure 9a) showed reduced cellularity of the lymphoid elements compared with findings for a normal foal (Figures 8b and 9b respectively). Most foals had a fatty bone marrow and histopathology revealed a reduction in erythrocyte precursors relative to myeloid precursors (Figure 10a) compared with findings for a normal foal (Figure 10b).

Figure 7a. **Fell pony syndrome foal at necropsy with a small thymus.**

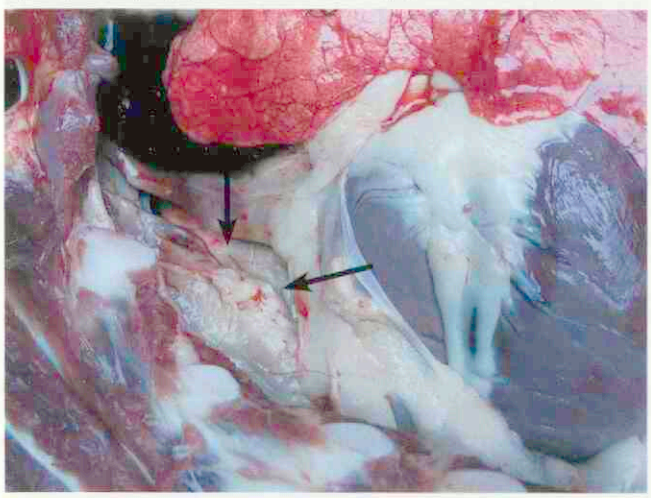

Figure 7b. **Quarter foal at necropsy with a normal sized thymus.**

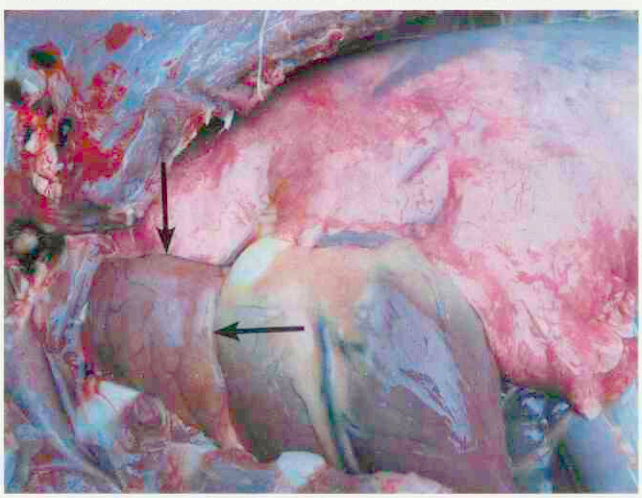

Figure 8a. **Histology of the thymus of a foal with Fell pony syndrome shows less densely packed lymphocytes in the cortical areas (HE, 4x).**

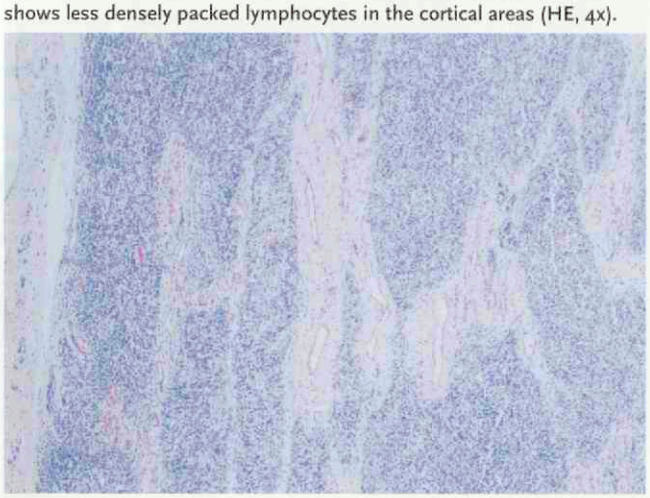

Figure 8b. **Histology of the thymus of a normal foal with distinct cortical (c) and medullary areas (m) (HE, 4x).**

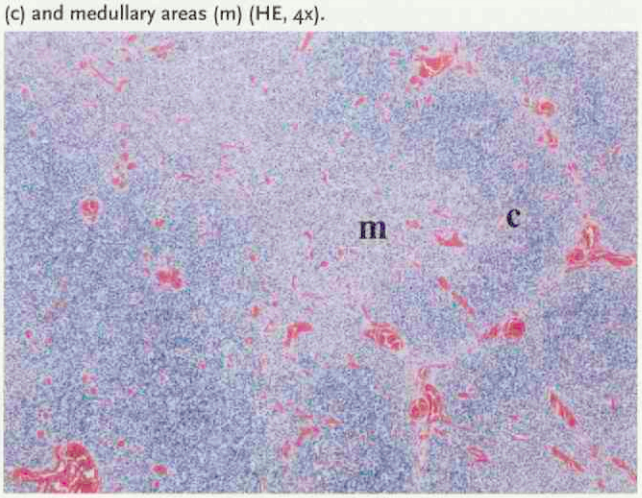

Discussion

This study confirms that the Fell pony immunodeficiency syndrome also occurs in the Netherlands. In the UK, the per-

Figure 9a. **Histology of the spleen of a foal with Fell pony syndrome shows paucity of white pulp, mainly PALS (→) (peri-arterial lymphocyte sheat: T-lymphocytes) and hypercellularity of red pulp (HE, 4x).**

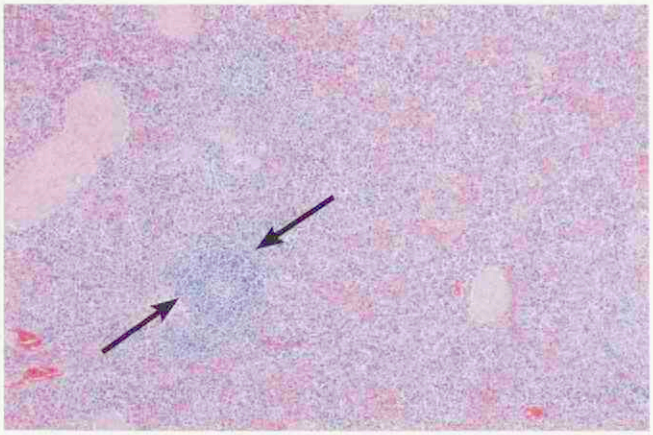

Figure 9b. **Histology of the spleen of a normal foal (HE, 4x).**
→ = PAL
W = white pulp

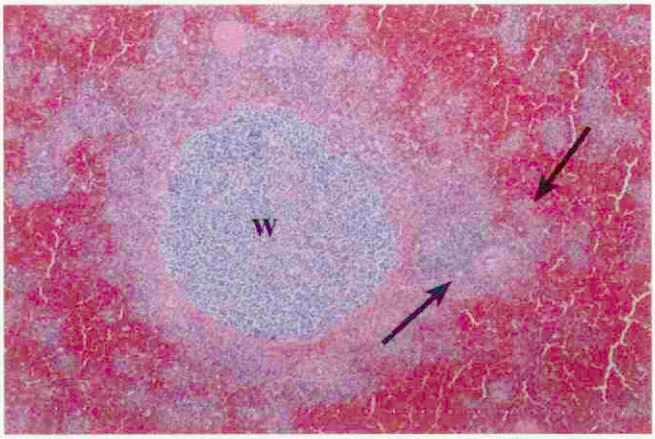

Figure 10a. **Histology of the bone marrow of a Fell pony syndrome foal shows reduction of erythrocyte precursors (HE, 20x).**

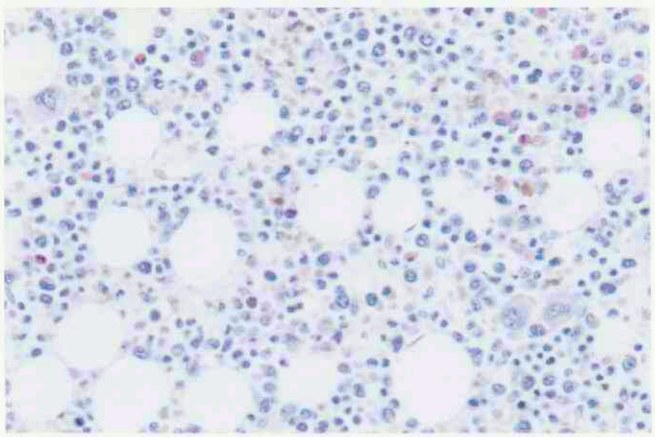

Figure 10b. **Histology of the bone marrow of a normal foal with distinct clusters of normoblasts (HE, 20x).**

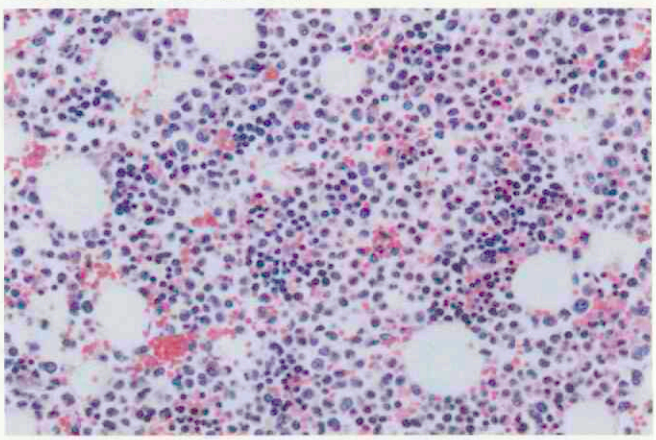

centage of carriers is estimated to be between 40% and 60%, and we believe that the percentage of carrier animals is similar in the Netherlands. The combination of various opportunistic infections and the pathological findings was strongly suggestive of an immunological defect, and the restricted morbidity makes a genetic basis very likely. Critical veterinary assessment of sick Fell pony foals is important, and this syndrome should be considered in the differential diagnosis.
Although there are relatively few Fell ponies in the Netherlands and only a limited number of Fell pony stallions are certified for breeding, the only way to eliminate this inheritable disease is to identify disease carriers and to exclude carrier stallions from breeding programmes. Investigation of a possible genetic basis requires accurate breeding records.

Acknowledgements

The authors thank the Fell pony owners and their veterinarians for referring these cases for investigation and the Dutch Fell Pony Society for their cooperative attitude. They also thank Professor Derek Knottenbelt (Liverpool) for providing information to the senior author and for advice in the preparation of the manuscript.

As more research is needed before this fatal disease can be eliminated, the authors would be grateful to receive Fell pony foals, suspected of having this disease.

Literature

1. Bell SC, Savidge C, Taylor P, Knottenbelt DC, and Carter SD. An immunodeficiency in Fell ponies: a preliminary study into cellular responses. Equine Vet J 2001; 33 (7): 687-692.
2. Dixon JB, Savage M, Wattret A, Taylor P, Ross G, and Carter SD. Discriminant and multiple regression analysis of anemia and opportunistic infection in Fell pony foals. Vet Clin Pathol 2000; 29 (3): 84-86.
3. http://www.fellponysociety.org.
4. Knottenbelt DC. Formulary of Equine Medicine. Liverpool: Liverpool University Press; 1991: 3.
5. Knottenbelt DC, Holdstock N, and Madigan JE. Equine Neonatology Medicine and Surgery: W.B. Saunders; 2004: 188-189.
6. Richards AJ, Kelly DF, Knottenbelt DC, Cheeseman MT, and Dixon JB. Anaemia, diarrhoea and opportunistic infections in Fell ponies. Equine Vet J 2000; 32 (5): 386-391.
7. Scholes SF, Holliman A, May PD, and Holmes MA. A syndrome of anaemia, immunodeficiency and peripheral ganglionopathy in Fell pony foals. Vet Rec 1998; 142 (6): 128-134.
8. Stites DP, Terr AI, and Parslow TG. Medical Immunology. ninth ed: Appleton & Lange; 1997: 123-129.
9. Thomas GW, Bell SC, and Carter SD. Immunoglobulin and peripheral B-lymphocyte concentrations in Fell pony foal syndrome. Equine Vet J 2005; 37 (1): 48-52.
10. Thomas GW, Bell SC, Phythian C, Taylor P, Knottenbelt DC, and Carter SD. Aid to the antemortem diagnosis of Fell pony foal syndrome by the analysis of B lymphocytes. Vet Rec 2003; 152 (20): 618-621.

Artikel ingediend: 6 oktober 2005
Artikel geaccepteerd: 29 december 2005

Bayer HealthCare
Animal Health

profender®
SPOT-ON

ONTWORMEN ZONDER STRESS

LINTWORMEN

SPOELWORMEN

HAAKWORMEN

Bayer Parasite Solutions

Bayer B.V. • Animal Health Division • Energieweg 1
NL-3641 RT Mijdrecht • Tel. 0297/280 480 • **www.companion.bayer.nl**

PF 2006 04 N

HARD VOOR WORMEN ZACHT VOOR KATTEN

Profender Spot-on oplossing voor kleine katten. Profender Spot-on oplossing voor middelgrote katten. Profender Spot-on oplossing voor grote katten. **Werkzame bestanddelen**: Profender bevat 21,4 mg/ml emodepside en 85,8 mg/ml praziquantel. **Doeldier:** Katten. **Indicaties voor gebruik**: Voor katten die lijden aan of het risico lopen op gemengde parasitaire infecties veroorzaakt door rondwormen en lintwormen van de volgende soorten: Rondwormen (nematoden):*Toxocara cati* (onvolgroeide en volwassen stadia, L4 en L3) *Toxascaris leonina* (onvolgroeide en volwassen stadia en L4) *Ancylostoma tubaeforme* (onvolgroeide en volwassen stadia en L4). Lintwormen (cestoden): *Dipylidium caninum* (volwassen stadia), *Taenia taeniaeformis* (volwassen stadia), *Echinococcus multilocularis* (volwassen stadia). **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij kittens jonger dan 8 weken of van minder dan 0,5 kg. **Bijwerkingen**: Speekselen en braken kunnen

Lichaams gewicht kat (kg)	Te gebruiken pipet	Volume (ml)	Emodepside (mg/kg lg)	Praziquantel (mg/kg lg)
≥ 0,5 - 2,5	Profender voor kleine katten	0,35	3 -15	12 - 60
> 2,5 - 5	Profender voor middelgrote katten	0,70	3 - 6	12 - 24

VETERINARY EXCLUSIVE

24 innovaties voor alle relevante indicaties

Onderscheidend in

1) **Acceptatie**
2) **Innovatie**
3) **Variatie**

De vernieuwde range Royal Canin natvoedingen

- Significante acceptatieverbetering door de nieuwe receptuur en textuur
- Optimale effectiviteit door productinnovaties en harmonisatie met de droogvoeding
- Variatie in textuur: paté en brokjes in saus
- Variatie in smaak: kip en rund of eend
- Variatie in verpakking: blikvoeding voor de hond en portieverpakking of alutray voor de kat
- 24 variëteiten voor de meest voorkomende klinische aandoeningen

WALTHAM®

ROYAL CANIN
VETERINARY DIET

Royal Canin Nederland BV - Veterinaire Service
Postbus 63 - 5460 AB Veghel - Tel.: 0413-318444 (bestellingen) of 0413-318400 (productinformatie)
E-mail: info@royalcanin.nl - Internet: www.royalcanin.nl

RC 2006-V-01/01

Nieuws

Herstructurering cluster 1

De groepsbesturen van Groep Practici Grote Huisdieren, Groep Geneeskunde van het Rund, Groep Varkensgezondheidszorg en Groep Pluimveewetenschappen hebben een commissie ingesteld om te zoeken naar de meest efficiënte bestuursstructuur voor cluster 1. Hieruit is het voorstel gekomen van één overkoepelende groep binnen cluster 1 waaronder de drie diersoortgerichte werkgroepen of vakgroepen zullen vallen. Het bestuur zal bestaan uit de voorzitters van drie diersoortgerichte groepen, die volgens het huidige voorstel worden aangevuld met vier andere bestuurders.
Het bestuur zal zich vooral bezighouden met beleidsmatige zaken terwijl de diersoortgerichte werk-/vakgroepen zich met name richten op vakinhoudelijke (diersoortspecifieke) zaken. De diersoortoverschrijdende zaken zullen door het bestuur worden opgepakt. De hoofdlijnen van het voorstel zijn door de vier groepsbesturen in de algemene ledenvergaderingen 2005 voor instemming voorgelegd. Dit is goedgekeurd en de volgende stap is om het voorstel nader uit te werken.
Bron: www.knmvd.nl

Principeakkoord CAO Dierenartsenpraktijken

Dinsdag 17 januari is een principeakkoord bereikt met betrekking tot de CAO Dierenartsenpraktijken. De Belangenvereniging Practici Werkgevers (BPW), de Belangengroep Praktiserende dierenartsen in Loondienst (BPL) en de bonden ABVAKABO/FNV en CNV Publieke Zaak namens Vedias (Vereniging van dierenartsassistenten) hebben hierover vanaf oktober 2005 de onderhandelingen gevoerd. Het principeakkoord zal de komende weken worden voorgelegd aan de leden van deze belangengroepen en besproken worden tijdens de eerstvolgende ledenvergadering.
Bron: www.knmvd.nl

Geen bewijs voor rol trekvogels in verspreiding vogelgriep

Bewijs ontbreekt dat trekvogels betrokken zijn bij het verspreiden van het gevaarlijke vogelgriepvirus H5N1. In een brief aan de Tweede Kamer roept Vogelbescherming Nederland minister Veerman van Landbouw en de Tweede Kamerleden op hierover 'geen onbewezen uitspraken' meer te doen. Volgens de vogelbeschermers volgt het verspreidingspatroon van de ziekte niet de trekroutes. Ook ontbreken vogelgriepuitbraken op plekken in Afrika, Zuid- en Zuidoost-Azië en Australië waar trekvogels uit besmette regio's zijn neergestreken voor overwintering. "Onze boodschap is: staar je niet blind op de vogeltrek", zegt een woordvoerder van de Vogelbescherming. De politiek kan zich volgens de vogelliefhebbers beter concentreren op maatregelen als strikte controles aan de grens en vaccinatie, die bewezen risico's verkleinen. Japan en Zuid-Korea hebben op deze manier nieuwe uitbraken van het virus weten te voorkomen.
Bron: Telegraaf

Veerman stelt commissie Oostvaardersplassen in

Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft 19 januari 2006 de leden van de commissie Oostvaardersplassen bekendgemaakt, in een brief aan de Tweede Kamer. Deze commissie van internationale deskundigen zal de minister adviseren over het beheer van grote grazers in de Oostvaardersplassen. In juni zal de commissie Oostvaardersplassen haar advies aanbieden aan minister Veerman.
De commissie zal antwoord geven op drie vragen. Is een stabiel, en qua dierenwelzijn verantwoord, ecosysteem met grote grazers realiseerbaar in de Oostvaardersplassen, gezien de oppervlakte van het gebied? Zo ja, onder welke condities? Wat zijn de gevolgen van de aanleg van een Robuuste Verbinding tussen de Oostvaardersplassen en de Veluwe voor het ecosysteem en in het bijzonder van de populaties heckrunderen, konikpaarden en edelherten?
Bron: www.lnv.nl/publicaties

Gemeenten misbruiken hondenbelasting

De Hondenbescherming vindt het onterecht dat de opbrengsten van de hondenbelasting in de algemene middelen verdwijnen. Met een totale opbrengst van bijna 44 miljoen in 2005 is de hondenbelasting een belangrijke inkomstenbron voor gemeenten. De opbrengsten komen echter niet of nauwelijks ten goede aan honden, maar belanden in de algemene pot. De Hondenbescherming is van mening dat de opbrengsten van de hondenbelasting niet in de algemene pot moeten belanden maar moeten worden ingezet voor een beleid dat rekening houdt met de behoeften en eigenschappen van honden(eigenaren). Zodoende voorkomt men overlast en wordt de integratie en acceptatie van de hond in de samenleving bevorderd. De Hondenbescherming maakt de gemeenten er bij voortduring op attent, dat hun beleid ten aanzien van de hondenbelasting hondonvriendelijk is en het geld oneigenlijk wordt gebruikt.
Bron: www.hondenbescherming.nl

GD breidt www.dapcontact.nl uit

GD breidt momenteel haar service uit voor praktijken met gezelschapsdieren. De verdieping wordt gezocht in nieuwe toepassingen. Zo is het sinds kort al mogelijk om pakketjes voor de GD DAP afhaalservice, de nachtdistributie van GD voor het ophalen van monstermaterialen voor onderzoek, via DAP Contact aan te melden. Via *www.dapcontact.nl* kunnen dierenartsen op elk moment van de dag een actueel overzicht opvragen van de gezondheidsstatussen van de dieren van aangesloten veehouders. Voor varkenshouders zijn de inzendoverzichten in te zien. Het digitaal archief biedt inzicht in de labuitslagen van alle aangesloten UBN's. Via DAP Contact kunnen gebruikers direct naar GD Veekijker online, met onder andere informatie uit de monitoring. Hier kunnen dierenartsen zelf bijzonderheden op het gebied van diergezondheid doorgeven.

Meer nieuws kunt u vinden op www.knmvd.nl

Lakseerheid

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Een kat met buikpijn; alarmerend of niet? En hoever gaat je plicht als je waarneemt voor een collega en het administratiesysteem van de praktijk niet kent? Mag je ervan uitgaan dat de assistente alles netjes in de computer invoert?

Weerpraatje

(Ex)kater Tom heeft ontzettende buikpijn; als hij op de kattenbak zit schreeuwt hij het uit van de pijn. Reden voor de eigenaar om maar eens een bezoek aan de dierenarts te brengen. Helaas is zijn eigen dierenarts niet aanwezig maar een vervangster. De vervangster doet dit bij wijze van vriendendienst, en is op deze donderdag slechts een half uurtje wegwijs gemaakt in de praktijk die ze nogal chaotisch vindt. Maar goed, dat weerhoudt haar niet van een globaal onderzoek aan de kat: ze voelt even aan zijn buik en houdt het op 'het weer' en misschien is de kat ook niet zo gelukkig in zijn eentje? De eigenaar keert huiswaarts met het gevoel dat de dierenarts niet een heel erg scherpe diagnose heeft gesteld. Dan grijpt de assistente in; zij belt zelf naar de eigenaar om te vertellen dat er die avond een andere vervanger zal zijn; misschien is het verstandig als Tom dan nog een keertje op het spreekuur komt?

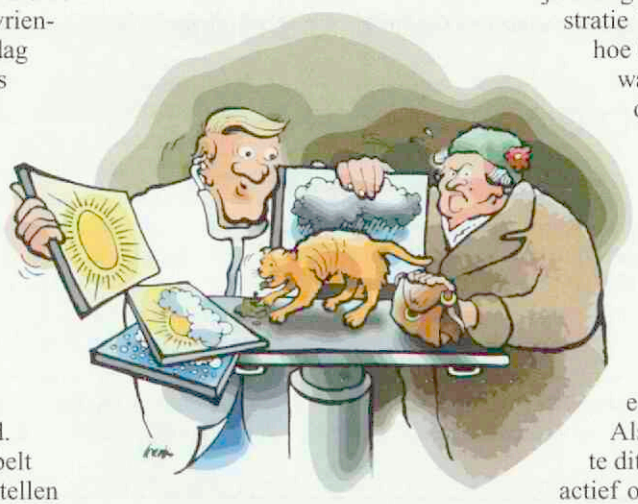

Geen negen levens

De eigenaar vindt dat wel een goed idee en de opvolgend vervanger voelt inderdaad een dikte in de buik. Op basis van röntgenfoto's komt hij tot de waarschijnlijkheidsdiagnose 'verstopping door massieve darminhoud', en bestrijdt deze met een laxeermiddel. Het is inmiddels weekend geworden, en op zondag is de kat nog steeds zo ziek dat de eigenaar een weekenddierenarts opzoekt. Die geeft de kat een pijnstiller maar adviseert de eigenaar wel om zo snel mogelijk contact te zoeken met de eigen dierenarts. Gelukkig is deze maandag weer terug. Hij hoort wat er aan de hand is en voert dan onmiddellijk een proeflaparotomie uit. De diagnose 'verstopping door massieve darminhoud' blijkt dan in zoverre juist, dat er een enorme tumor in de darmen zit. Verwijderen lukt niet, en de negen levens van Tom eindigen als hij slechts vijf jaar oud is.

Aan de tumor was vermoedelijk hoe dan ook niet zoveel meer te doen geweest maar de eigenaar voelt zich bepaald niet serieus genomen door de vervangende dierenarts en haar conclusie dat het aan het weer lag. Bovendien realiseert hij zich achteraf dat de kat een aantal dagen onnodig heeft geleden. Oh, welk een verrassing, dat draait uit op een tuchtzaak.

Kat in vreemd pakhuis

Het tuchtcollege wil altijd eerst de feiten onderzoeken en vraagt daarom om een patiëntverslag. Dan kan in ieder geval worden nagegaan wat de dierenarts zelf aan onderzoek en diagnose heeft vastgelegd. Helaas, dat blijkt niet aanwezig want deze dierenarts kende de praktijk niet goed genoeg om ook nog administratie bij te houden en had geen idee hoe het computersysteem werkte. Ze was er stilzwijgend vanuit gegaan dat de assistente het wel zou regelen. Dat is het eerste punt waar het Tuchtcollege over valt: als dierenarts heb je een verantwoordelijkheid om te zorgen dat patiëntgegevens correct en volledig worden geregistreerd. Deze zijn tenslotte ook van belang voor een opvolgend dierenarts, of voor de eigen dierenarts als deze terug is. Als je ervan uit gaat dat de assistente dit doet, moet je daar als dierenarts actief op toezien. Niet overweg kunnen met een computersysteem is evenmin een excuus; er bestaat altijd nog pen en papier om bevindingen vast te leggen.

Laks

En dan de onjuiste diagnose. Het is wat veel gevraagd om onmiddellijk bij het eerste onderzoek naar buikpijn bij een gecastreerde kater de diagnose 'tumor' te stellen maar alleen een oppervlakkige buikpalpatie is echt te weinig. Persdrang bij een gecastreerde kater is een belangrijke klacht. Zou de dierenarts al menen dat dit wordt veroorzaakt door vastzittende ontlasting, dan is een laxeermiddel wel het minste. Daarna moet de kat terugkomen op spreekuur en moet de dierenarts kijken of de therapie is aangeslagen, zodat eventueel nader onderzoek kan worden gedaan. In dit geval mag eigenlijk niet worden gesproken van onderzoek, laat staan van therapie of controle. En ook als je als vriendendienst invalt, is dat te laks. Het levert de dierenarts een waarschuwing op, waar Tom niets meer aan heeft, maar andere katten hopelijk wel....

De VWA en Zo doende

De rol van de VWA bij de controle op de productie van veilige voedingsmiddelen is veel mensen wel bekend. Minder bekend is dat veel dierenartsen werkzaam in het onderzoek met een andere tak van de VWA-boom te maken hebben, namelijk als toezichthouder op de Wet op de dierproeven (WOD). Dierenarts-onderzoekers mogen als ze artikel 9 functionaris zijn de opzet van dierexperimenten bepalen en deze uitvoeren. Een klein aantal dierenartsen heeft na de studie diergeneeskunde de éénjarige vervolgopleiding tot proefdierdeskundige gevolgd. Al deze dierenartsen komen de VWA tegen in haar rol als toezichthouder op de Wet op de dierproeven (Wod) en werken mee aan het verstrekken van de registratiegegevens die een groot onderdeel vormen van het jaarverslag Zo doende. Dit verslag komt sinds 1978 uit en geeft naast de statistieken, een overzicht van de ontwikkelingen in Nederland en Europa op het gebied van bescherming van en toezicht op proefdieren. Recent is weer een jaaroverzicht gepubliceerd.

Inspecties

Gedurende het verslagjaar werden door de VWA in totaal 538 inspecties uitgevoerd bij de vergunninghoudende instellingen, waarvan ongeveer veertig procent onaangekondigd. Uit de inspecties bleek, dat in het algemeen de voorschriften die direct verband houden met het welzijn van de proefdieren goed werden nageleefd.
Waar de VWA constateerde dat de voorschriften in mindere of meerdere mate niet goed werden nageleefd, zijn in totaal negen schriftelijke waarschuwingen uitgegaan. Hierin werd de vergunningshouders opgedragen maatregelen te treffen om de geconstateerde omissies op te heffen. Daarna volgde herinspectie. De geconstateerde afwijkingen hadden vooral betrekking op huisvesting van proefdieren, het vastleggen van de bevindingen in een welzijnsdagboek, het uitvoeren van dierproeven waarover niet tevoren een advies is uitgebracht door een dierexperimentencommissie (DEC) of het uitvoeren van dierproeven afwijkend van het beschreven onderzoeksplan dat door een DEC van een positief advies was voorzien. In alle gevallen bleek bij herinspectie dat de omissies waren opgeheven.

Aantal dierproeven iets gestegen

Het aantal dierproeven in 2004 bedroeg 633.155. Dit zijn 12.280 dierproeven (2,0%) meer dan er in 2003 geregistreerd waren. Er was een toename van het aantal dierproeven met kippen. In 2003 was er juist sprake van een forse vermindering van het aantal kippen, onder meer na de uitbraak van Aviaire Influenza. Ook zijn er iets minder dierproeven verricht op genetisch gemodificeerde dieren dan in 2003.

Hergebruik van proefdieren

In 2004 zijn 11.454 dieren hergebruikt voor 23.842 (3,8%) dierproeven. Een deel van deze 11.454 dieren werd in 2004 ook voor de eerste keer gebruikt. Ook zitten dieren die in eerdere jaren voor de eerste keer werden gebruikt in deze groep. 609.313 dieren werden in 2004 voor de eerste keer gebruikt.

Doel van de proeven

De meeste proeven zijn verricht voor wetenschappelijk onderzoek (47,4%). Voor de ontwikkeling, productie, controle of ijking van sera, vaccins, geneesmiddelen en medische of veterinaire producten voor mens en dier is 45,1 % van het totale aantal dierproeven verricht. Om de schadelijkheid van stoffen te onderzoeken is 5,7% van de dierproeven verricht. Voor onderwijs en training is 1, 7% en voor diagnostiek is 0,1% van de dierproeven verricht.

Wie mag dierproeven verrichten?

Een instelling die, of een bedrijf dat dierproeven wil verrichten, dient in het bezit te zijn van een door de minister van VWS afgegeven vergunning zoals bepaald in de Wet op dierproeven. Eind 2004 waren er in totaal 78 vergunninghouders.
Ook om proefdieren te mogen fokken en of te mogen afleveren, dient een instelling of bedrijf in het bezit te zijn van een door de minister van VWS verleende vergunning. Op dit moment hebben 41 instellingen een vergunning voor het fokken en afleveren van proefdieren.

De EU registratie

Ten opzichte van de EU registratie omvat de Nederlandse registratie meer dierproeven. Het verschil tussen de aantallen dierproeven in de registratie volgens de Nederlandse wetgeving en de Nederlandse registratie op basis van de EU-wetgeving, wordt veroorzaakt door twee factoren. Allereerst wordt het doden van dieren zonder voorafgaande handelingen, maar wel voor één van de doelen genoemd in de Wod in Nederland beschouwd als een dierproef. Ten tweede wordt voor de Europese Commissie alleen het eerste gebruik van een proefdier, dus niet het hergebruik, geregistreerd. In Nederland worden alle verrichtte dierproeven geregistreerd, dus ook die verricht op proefdieren die niet voor de eerste keer worden gebruikt.

Meer informatie

Het jaarverslag Zo doende over de in 2004 verrichte dierproeven en meer informatie over dierproeven is te vinden op de internetsite van de VWA: *www.vwa.nl.* De VWA is uiteraard bereid nadere inlichtingen te verstrekken over het verslag en andere zaken die op dierproeven betrekking hebben.
Klachten over het omgaan met proefdieren kunt u vertrouwelijk melden bij de Meldkamer van de VWA, telefoon 0800-0488 of bij één van de inspecteurs belast met het toezicht op de naleving van de Wet op dierproeven.

VOEDSEL EN WAREN AUTORITEIT

Het belang van *Mycoplasma bovis* bij luchtwegaandoeningen van kalveren

D. Gevaert

Uit en voor de praktijk

De jaarlijkse schade door ademhalingsstoornissen wordt geschat op 45 tot 55 euro per kalf van het melktype en op 117,50 euro per zogend vleeskalf. In Europa is *M. bovis* verantwoordelijk voor minstens $^1/_4$ tot $^1/_3$ van alle longontstekingen bij kalveren. Serologisch onderzoek kan helpen bij het identificeren van het zich verspreiden van deze bacterie op een rundveebedrijf.

Summary

The annual damage caused by bovine respiratory disease is estimated at 45 up to 55 euro per calf of milking cattle and 117.50 euro per veal calf. In Europe, M. bovis is responsible for at least 1/4 to 1/3 of all pneumonia cases in calves. Serology may help to identify the spreading of these bacteria in a herd.

Inleiding

Ademhalingsstoornissen bij kalveren blijven een terugkerend probleem in de diergeneeskunde. Naast de omgeving en het dier spelen infectieuze agentia een beslissende rol in de morbiditeit en de mortaliteit van luchtwegaandoeningen. Naast pasteurella's en het bovine respiratoire syncytiumvormend virus (BRSV), spelen mycoplasma's een niet te verwaarlozen rol. In dit artikel wordt nader ingegaan op de actuele kennis over deze laatste primaire ziekteverwekker en worden de resultaten van een nieuwe seroprevalentiestudie in België beschreven.

De bacterie

Mycoplasma bovis maakt deel uit van de Mollicutes en meer bepaald van de familie van de Mycoplasmataceae. Voorheen heette deze bacterie *Mycoplasma agalactiae* subsp. *bovis*, maar hij werd naderhand verzelfstandigd onder de naam *Mycoplasma bovis*. Naast luchtwegaandoeningen veroorzaakt de bacterie ook nog gewrichtsontstekingen bij kalveren, uierontstekingen, genitale infecties en verwerpen bij volwassen runderen (3).

M. bovis dringt tussen de cellen van het epitheel van het ademhalingsstelsel. Intracellulaire bacteriën werden waargenomen in chronische gevallen. Hierdoor kunnen de mycoplasma's ontsnappen aan de gastheerdefensie waardoor ze persisteren.

M. bovis is in staat om snel bepaalde antigene determinanten op zijn oppervlak te wijzigen. Dit verschijnsel heet antigene hypervariabiliteit en doet vragen rijzen bij het ontwikkelen van een vaccin. Deze hypervariabele oppervlakte-antigenen zijn voornamelijk lipoproteïnen en zijn sterk immunogeen. Dit maakt de bacterie tot een soort kameleon (5).

Epidemiologie

Een infectie door *M. bovis* wordt meestal binnengebracht in een negatieve koppel runderen door gezonde kalveren die drager zijn of door jonge kalveren die de bacterie uitscheiden. Zodra de bacterie binnengebracht is, wordt het zeer moeilijk om ze uit te roeien op het bedrijf.

De bacterie wordt meer aangetroffen in de longen dan in de neusholte. De bacterie wordt zelden geïsoleerd uit de neus van gezonde dieren. Zij wordt wel aangetroffen bij 36 procent van de kalveren met chronische luchtwegaandoeningen en bij vijftig procent van de kalveren met acute luchtwegproblemen.

Interacties tussen *M. bovis* en andere infectieuze agentia werden experimenteel bestudeerd: longletsels blijken significant uitgebreider wanneer de bacterie werd geïnoculeerd enkele dagen voor *Mannheimia haemolytica*. *M. bovis* wordt van langsom meer aangezien als een predisponerende factor bij luchtwegaandoeningen. Ze laat een invasie van andere bacteriën toe, vermoedelijk omdat *M. bovis* de gastheerdefensie verstoort. Dit leidt tot een explosieve groei van *Pasteurella* en *Mannheimia*.

De eerste infectiebron is het besmette dier zelf. Herstellende dieren kunnen de bacterie uitscheiden gedurende maanden. Neusuitvloeiing, melk en sperma zijn voorbeelden van verdere besmettingsbronnen. Men kan tot 10^6 tot 10^8 mycoplasmen per gram besmet longweefsel vinden. De directe en horizontale overdracht via de geproduceerde aërosolen in geval van bronchopneumonie is de belangrijkste besmettingsroute. Het inbrengen van latent besmette dieren is de voornaamste transmissieroute tussen bedrijven. Directe overdracht bestaat ook tussen koe en kalf, voornamelijk via besmette moedermelk. Pasteurisatie van melk (65°C gedurende twee minuten of 70°C gedurende één minuut) doodt de bacterie en vermijdt zo overdracht tijdens het voeren van melk van zieke koeien aan kalveren.

Ondanks de afwezigheid van een celwand en in tegenstelling tot wat vroeger gedacht werd, kunnen mycoplasma's langdurig overleven in de omgeving. Zij overleven op alle voorwerpen in de melkstal, in sponsen gedurende achttien dagen, in hooi gedurende dertien dagen, in water gedurende achttien dagen en tot 230 dagen op de mesthoop (5).

Pathologie

Na *Mycoplasma mycoides*, de veroorzaker van besmettelijke pleuropneumonie die in Nederland niet voorkomt, is *M. bovis* de meest pathogene Mycoplasmasoort bij runderen. Zij is verantwoordelijk voor hoge verliezen in de rundveehouderij. Bij natuurlijke besmettingen worden de niet specifieke ziekteverschijnselen zoals apathie, stilvallen van de pens en koorts vergezeld van ademhalingsstoornissen, zoals neusuitvloeiing, hoest en dyspnoe. Bij sectie ziet men een broncheoalveolaire cranioventrale acute en chronische longontsteking met seromuceuze uitvloeiing en abcessen. Na het binnenbrengen van *M. bovis* op een rundveebedrijf kan de sterfte oplopen tot 27 procent. Tijdens de fase van seroconversie voor deze bacterie vertonen de kalveren acht procent groeivertraging en worden tweemaal zoveel antibiotica gebruikt.

Wanneer de bacterie in de bloedbaan terechtkomt kunnen

ernstige polyarthritiden ontstaan bij kalveren. Vooral de carpus en de tarsus zijn de gewrichten die het vaakst worden aangetast.
In gevallen van uierontsteking in een koppel runderen kan *M. bovis* worden aangetoond. Bij natuurlijke besmettingen ontstaan occasioneel genitale letsels en verwerpen.

Diagnostiek

Het isoleren van *M. bovis* onder veldomstandigheden is moeilijk. De commensale neusflora die aanwezig is in een neusswab interfereert met de trage groei van de mycoplasmen. Broncho-alveolaire spoelingen en transtracheale aspiraties vormen interessante alternatieven, maar deze technieken worden weinig uitgevoerd in de praktijk. Melk en synoviaalvocht zijn de twee monsters die zinvol zijn bij uierontsteking en gewrichtsontsteking. Al deze monsters moeten echter koel verstuurd worden. Deze monsters kunnen bij 4°C gedurende meerdere dagen bewaard worden. De trage groei van mycoplasmen, de complexiteit van het gebruikte kweekmedium en de bijbehorende kosten, de kleine kolonies en tenslotte de aanwezigheid van verontreinigingen die de toevoeging van antibiotica in het kweekmilieu vereisten, verklaren de moeilijkheden waarmee het laboratorium heeft te kampen. Deze factoren zijn verantwoordelijk voor de vermoedelijke onderschatting van het voorkomen van deze bacterie. PCR-technieken werden recent ontwikkeld.
Het aantonen in het bloed of in de melk van antilichamen tegen *M. bovis* kan uitgevoerd worden via verschillende commercieel beschikbare testen. In Nederland gebruikt de GD in Deventer sinds kort de Elisakit Mycoplasma bovis van Bio-X Diagnostic s.p.r.l. (Jemelle, België, Figuur 1).

Figuur 1. **Elisakit voor antistoffen tegen *M. bovis*.**

Dergelijke serologische testen zijn interessant wanneer zij uitgevoerd worden op een groot aantal dieren ten einde de sanitaire status van een koppel te kennen, maar zijn niet interessant voor een individueel dier. De antilichamen, die aangetoond worden door deze Elisatest blijven aanwezig gedurende meer dan driehonderd dagen. De aanwezigheid van antilichamen bewijst dat de besmetting invasief is geweest, want dieren die enkel drager zijn van de bacterie in de neus seroconverteren slechts uitzonderlijk (2).

De antibioticumresistentie van Belgische stammen van *M. bovis*

Mycoplasmen vertonen een natuurlijke resistentie voor betalactam-antibiotica omdat ze geen peptidoglycaancelwand bezitten. Zij zijn daarenboven ook resistent voor polymyxinen, rifamycines en voor trimethoprim en sulfonamiden.
Bovendien toonde een recente studie verworven resistentie van Belgische stammen van deze bacterie aan (Zie tabel 1). Mutaties komen veel sneller voor bij *M. bovis* dan bij conventionele bacteriën, wat de snelle ontwikkeling van resistentie verklaart.

Tabel 1. **Gevoeligheid van veertig Belgische stammen van *M. bovis* tegenover tien antibiotica, uitgedrukt in minimale (initiale) inhibitorische concentraties (gewijzigd naar (4)).**

Antibioticum	MIC90
Enrofloxacine	2
Danofloxacine	1
Marbofloxacine	2
Tiamuline	1
Tetracycline	64
Oxytetracycline	32
Tylosine	>64
Gentamicine	32
Spectinomycine	>64
Lincomycine	>64

Behandeling

De sanitaire status met betrekking tot *M. bovis* bepaalt de antibioticumkeuze tegen de ademhalingsstoornissen waarin *M. bovis* een rol speelt. De pleuromutilines, zoals tiamuline, mogen niet toegediend worden aan runderen wegens het ontbreken van een maximale residu limiet (MRL). Het merendeel van de *M. bovis*-stammen is gevoelig voor de fluoroquinolonen. Na een experimentele besmetting met *M. bovis* leidde de hoge dosering van 5 mg enrofloxacine (Baytril®, Bayer) per kg lichaamsgewicht gedurende vijf opeenvolgende dagen niet alleen tot een klinische verbetering, maar ook tot een significante vermindering van het aantal *M. bovis* bacteriën in de longen (1).
Wegens de persistentie van mycoplasmen in de omgeving wordt het gebruik van formaline of formaldehyde aangeraden, omdat deze moleculen al na korte tijd werkzaam zijn in tegenstelling tot iodoforen die ook doeltreffend zijn tegen mycoplasmen, maar die een langduriger blootstelling vereisen.
Op het vlak van bedrijfsvoering worden het hergroeperen van kalveren van verschillende leeftijd in hetzelfde lot en overbevolking afgeraden.
De uitroeiing van de bacterie uit een bedrijf is vaak moeilijk en duurt zeer lang. Ze is gebaseerd op het aantonen van latente dragers via PCR-technieken in combinatie met serologie.

Prevalentieonderzoek

Omwille van de moeilijkheden bij de directe isolatie van de bacterie, vormt serologisch onderzoek een snel en goedkoop diagnostisch middel voor het vaststellen van een infectie door *M. bovis* in een koppel runderen.
Recente gegevens over de seroprevalentie van *M. bovis* in België waren niet voorhanden. De firma Bayer voerde samen met ARSIA en Bio-X Diagnostics een seroprevalentieproef in Wallonië uit. Vier dierenartsenpraktijken namen deel. De rundveedierenartsen namen bloedmonsters op 46 bedrijven waar ademhalingsstoornissen bij de kalveren waren opgetreden tijdens de vorige winter 2004-2005. Per bedrijf werd één monster genomen bij tien kalveren, twee maanden nadat de ademhalingsstoornissen hadden plaatsgevonden. Een vragenlijst over de bedrijfsvoering maakte deel uit van de proef.

De globale seroprevalentie is weergegeven in de figuur 2. Antilichamen tegen *M. bovis* werden aangetoond op 52 procent van de bedrijven en bij 21 procent van de onderzochte kalveren. Op de helft van de positieve bedrijven vertoonde één kalf op tien antilichamen, wat de aanwezigheid van de bacterie in de koppel aantoonde. Op vier bedrijven (tien procent) echter bleken alle onderzochte kalveren antilichamen te hebben. Dit bewees dan weer de massale verspreiding van de bacterie in deze koppels.

Figuur 2. **Seroprevalentie van *M. bovis* bij Belgische kalveren met ademhalingsstoornissen.**

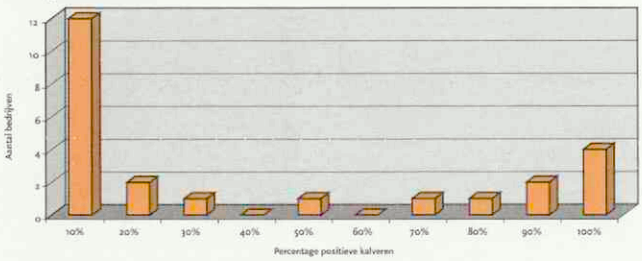

Het percentage positieve kalveren dat slecht had gereageerd op de antibiotica, toegediend tegen de ademhalingsstoornissen, bedroeg 35 procent. Dit percentage was slechts achttien procent bij de kalveren die goed hadden gereageerd op de therapie. Deze gegevens doen een relatie veronderstellen tussen het mislukken van de antibioticumtherapie en het optreden van de bacterie bij het betrokken kalf. Op bedrijven met meer dan 299 runderen bedroeg het percentage positieve kalveren 31 procent tegenover slechts veertien procent in koppels met minder dan 151 kalveren. De bacterie schijnt dus meer aanwezig te zijn op grotere bedrijven.

Op bedrijven waar de dierenarts een groot probleem met uierontsteking rapporteerde, was het percentage van de positieve kalveren 43 procent tegenover veertien procent in koppels zonder uierontsteking. Tenslotte was de mate van seropositiviteit gelijk op bedrijven met of zonder gewrichtsontstekingen.

Conclusie

De bacterie *M. bovis* is aanwezig op veel rundveebedrijven die kampen met luchtwegaandoeningen. De nieuwe serologische test biedt een alternatief voor de problemen met de isolatie van deze bacterie. De aanwezigheid van natuurlijke en verworven antibioticumresistentie van *M. bovis* rechtvaardigt een onderzoek van rundveebedrijven met een voorgeschiedenis van ademhalingsstoornissen.

Referenties

1. Navetat H, Rizet C, Poumarat F, Le Grand D, Navetat C, Schelcher F, Cabanié P, Maillard R, Catella S, Dellac B, and Limet A. Efficacy of enrofloxacin against *Mycoplasma bovis* induced respiratory disease in calves. Proceedings Buiatrics Congress, France, November 2003.
2. Nicholas RAJ. Recent developments in the diagnosis and control of Mycoplasma infections in cattle. Proceedings 23rd World Buiatrics Congress, 2004: July 11-16.
3. Thomas A, Mainil J, et Linden A. *Mycoplasma bovis:* synthèse des connaissances actuelles. Ann Méd Vét, 2003a; 147: 23-39.
4. Thomas A, Dizier I, Sachse K, Ball H, Mainil J, et Linden A. Mycoplasma bovis dans le complexe respiratoire bovin et propriétés de cyto-adhesion in vitro. Ann Méd Vét, 2003b; 147: 267-272.
5. Thomas A, Dizier I, Sachse K, Ball HJ, Linden A, et Mainil J. Les mycoplasmes spécifiques. Ed. SPF Santé Publique, Sécurité de la Chaîne alimentaire et Environnement, 2004: pp. 100.

D. Gevaert werkt bij Bayer B.V., Animal Health Division, Energieweg 1, NL-3641 RT Mijdrecht. E-mail: dominique.gevaert.baybxl.bayer.be Tel.: 0297-280447, fax: 0297-280209.

Verzekering op maat

Miel Bingen

Interview

Nog twee weken om te veranderen van ziektekostenverzekering. Wie dat voor 1 maart nog niet gedaan heeft blijft automatisch bij zijn oude verzekeraar. De KNMvD biedt haar leden de mogelijkheid deel te nemen aan een collectieve ziektekostenverzekering, de Goed in Zorg Polis van Meeùs Vrije Beroepen. Het Tijdschrift voor Diergeneeskunde sprak met Directeur New Business Ton Kuijpers over de nieuwe ziektekostenverzekering en zet een aantal veel gestelde vragen op een rij.

"Voor Meeùs zijn de vrije beroepen, en dan met name de medische vrije beroepen, een speerpunt. Wij hebben een speciale afdeling voor deze beroepsgroep en hebben veel geïnvesteerd in het opbouwen van expertise, en met succes. Naast de KNMvD hebben onder andere de Nederlandse Maatschappij voor Tandheelkunde, het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie en de Landelijke Huisartsen Vereniging hun collectieve ziektekostenverzekering bij Meeùs ondergebracht", vertelt Ton Kuijpers.
Met name het feit dat Meeùs een restitutiepolis aanbiedt, is volgens Kuijpers een belangrijke reden waarom de medische beroepen en masse voor Meeùs gekozen hebben. De Goed in Zorg Polis is in nauwe samenwerking met de Landelijke Huisartsen Vereniging tot stand gekomen. Het bleek dat met name de extra keuzevrijheid die een restitutiepolis biedt een belangrijke wens was van veel medici. Ook is er kritisch gekeken naar wat voor de doelgroep belangrijk was in de polis. Zo worden bijvoorbeeld bij de 4A- en 5-sterren Polis alle in Nederland geregistreerde medicijnen en een onbeperkt aantal behandelingen door een fysiotherapeut voor de volle honderd procent vergoed.

Verbetering

Het nieuwe stelsel is een feit en de KNMvD en Kuijpers zijn zeer tevreden over de polis die Meeùs de leden van de KNMvD aanbiedt. Niet voor niets komt de Goed in Zorg Polis bij vergelijkingen goed uit de bus. Zeker als nog eens een keer naar de bijzonder goede prijs wordt gekeken die de KNMvD voor zijn leden kon bedingen, is de prijs-kwaliteitsverhouding uitstekend.
Toch vraagt Kuijpers zich af of het nieuwe zorgstelsel nou wel zo'n verbetering is ten opzichte van het oude stelsel. "Veranderingen in het zorgstelsel waren natuurlijk nodig om het hele systeem betaalbaar te houden maar we moeten niet doen alsof het oude stelsel een en al kommer en kwel was. Het oude stelsel was helemaal zo slecht nog niet. Met het nieuwe stelsel moeten wij in Nederland ervoor uitkijken dat we over een paar jaar niet uitkomen bij een situatie zoals in het Verenigd Koninkrijk, waar er een wereld van verschil bestaat tussen National Health ziekenhuizen en privé-instellingen. Met een restitutiepolis ondervang je dit risico trouwens in belangrijke mate, omdat de polisverstrekker er geen belang bij heeft om op zoek te gaan naar de goedkoopste aanbieder, maar de kosten die door de patiënt gemaakt zijn vergoedt."

Met name het feit dat Meeùs een restitutiepolis aanbiedt, is volgens Ton Kuijpers een belangrijke reden waarom de medische beroepen en masse voor Meeùs gekozen hebben.

Tarieven

Een ander probleem dat Ton Kuijpers signaleert is de enorme concurrentiestrijd die door de verzekeraars onderling gevoerd wordt. De prijs lijkt op het moment zaligmakend te zijn. De consument is totaal gefocust op de prijs van het basispakket zonder zich af te vragen wat het basispakket nou precies omvat. Het gevolg is een enorm scherpe prijsstelling die volgens een aantal bronnen bij veel aanbieders onder de kostprijs ligt.
Kuijpers verwacht geen extreme stijgingen voor de komende jaren. "Het is zeker zo dat de KNMvD een scherpe prijs heeft kunnen bedingen voor de polis. Toch kenmerkt deze polis, die ook verkocht wordt aan anderen, zich in de eerste plaats om de hoge kwaliteit. Ik verwacht dan ook niet dat serieuze prijsstijgingen nodig zijn om de kosten te dekken. Bovendien zal het tarief voor leden van de KNMvD nooit sneller stijgen dan dat voor andere gebruikers van dezelfde polis. De dierenarts zal altijd blijven profiteren van het scherpe inkoopbeleid van de KNMvD."

FAQ's over de Goed in Zorg Polis

Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de VGZ en de Meeùs Goed in Zorg polis?
Een overzichtelijke vergelijking is moeilijk te geven, aangezien voor iedereen weer andere zaken van belang zijn. Wij beperken ons tot het verschil tussen de restitutiepolis (Goed in Zorg) en de naturapolis (VGZ). De inhoud van de basisverzekering is wettelijk voorgeschreven, dus daartussen bestaat geen verschil. Alleen de vorm waarin de verzekeraar dit aanbiedt, natura of restitutie, is verschillend. In de aanvullende pakketten verleent de Goed In Zorg Polis voor heel veel verrichtingen een volledige vergoeding, terwijl de

VGZ deze veelal beperkt tot tachtig procent van de kosten. Bovendien wordt in een aantal aanvullende verzekeringen van de Goed In Zorg Polis een ruime extra vergoeding verleend voor geregistreerde medicijnen die niet vallen binnen het Geneesmiddelen Vergoedingen Systeem.

Blijft het mantelcontract met VGZ bestaan?
VGZ heeft omstreeks 15 december 2005 – zoals toegezegd – een aanbieding aan de huidige verzekerden gedaan. Deze aanbieding wordt door VGZ gestand gedaan voor het jaar 2006.

Wat gebeurt er als ik bij VGZ verzekerd blijf?
In dit geval behoudt u voor het jaar 2006 de voorwaarden en de premie die u in december 2005 zijn aangeboden. Het is echter onzeker wat VGZ u in de jaren daarna zal bieden. Er dient rekening mee te worden gehouden, dat de korting wegens de KNMvD-collectiviteit dan ook kan komen te vervallen.

Wie is de onderverzekeraar van de Meeùs Goed in Zorg polis?
De Goed In Zorg Polis wordt aangeboden door Nedasco. De risicodrager is ONVZ. De administratie (polisafgifte, wijzigingen, afhandeling van nota's) wordt volledig door Nedasco uitgevoerd. U heeft alleen te maken met Nedasco.

Wat is Nedasco?
Nedasco is, evenals Meeùs, een Aegon-dochter, die als gevolmachtigde van diverse verzekeraars namens hen zelfstandig verzekeringen mag accepteren en schades afwikkelen. Voor de Goed In Zorg Polis doet Nedasco dit dus namens zorgverzekeraar ONVZ.

Ik heb nog niets gehoord nadat ik mijn aanvraag bij Meeùs heb ingediend. Wanneer kan ik antwoord verwachten / hoe ben ik nu verzekerd?
De polis wordt in de komende weken opgemaakt en aan u gezonden. Vanwege het grote aantal aanvragen is hiermee enige tijd mee gemoeid. Voor de Goed In Zorg basis- en de aanvullende verzekeringen wordt u altijd geaccepteerd, dus u behoeft zich geen zorgen te maken over de dekking. Voor het 5-sterrenpakket is een voorbehoud gemaakt, daarvoor wordt een medische verklaring gevraagd. Ten aanzien van de tandartsenverzekeringen geldt dat als u op dit moment niet verzekerd bent voor tandartskosten of een minder uitgebreide dekking heeft, een verklaring van de tandarts nodig is en eventueel een wachttijd van toepassing kan zijn. Mocht ten aanzien van de medische acceptatie een bezwaar bestaan, dan wordt u daarover geïnformeerd.

Wie valt er nu wel en niet onder het mantelcontract?
De mantelovereenkomst geldt voor alle KNMvD-leden, partners van de KNMvD-leden en de overige gezinsleden voor zover deze 'ten laste komen' van de verzekeringnemer. Bovendien kunnen ook werknemers van KNMvD-leden zich aanmelden. Ook de kandidaat-leden van de KNMvD kunnen deelnemen.

Mijn partner kan nu mee in de collectieve verzekering, maar wat gebeurt er als ik kom te overlijden?
De verzekering blijft van kracht voor de partner van een overleden KNMvD-lid en de eventuele gezinsleden, voor zover zij nog ten laste zijn van de partner.

Hoe worden de rekeningen van zorgverleners straks betaald?
In principe worden de gemaakte kosten aan u betaald. U kunt echter ook verzoeken aan Nedasco om de betreffende nota('s) rechtstreeks aan de zorgverlener(s) te voldoen.

Hoe zit het met de premie na 2006, heeft de KNMvD daar ook afspraken over gemaakt?
De premie voor de Goed In Zorg Polis is vastgesteld voor het jaar 2006. Voor de volgende jaren is deze nog niet bekend. Dit komt mede door het feit, dat de overheid elk jaar de richting aangeeft voor de premie van de basisverzekering. Een eventuele premiestijging is uiteraard ook afhankelijk van de schadelast. Eind 2006 zal de KNMvD hierover met Meeus in overleg treden.

Ik ben lid van de KNMvD maar woon en/of werk in het buitenland, kan ik ook via het mantelcontract verzekerd worden?
De regeling voor mensen die in het buitenland wonen en/of werken is nog niet geheel duidelijk. Mocht dit voor u het geval zijn, dan wordt u aangeraden om hierover contact op te nemen met Meeùs.

Moet ik de premie voor mijn oude zorgverzekering nog betalen?
Wanneer u de keuze heeft gemaakt voor de Goed In Zorg Polis, dan wordt uw huidige verzekering met terugwerkende kracht per 1 januari 2006 opgezegd. De premie voor deze polis bent u dan ook niet meer verschuldigd. Eventueel reeds betaalde premie wordt aan u terugbetaald.

De premie voor mijn oude zorgverzekering is via automatische incasso van mijn rekening afgeboekt, hoe nu te handelen?
Tot 30 dagen na de afboeking kunt u uw bank opdracht geven om het bedrag te laten terugboeken. Is deze termijn verlopen, dan zal de huidige verzekeraar - in verband met de opzegging - het bedrag aan u terugbetalen.

Wat moet ik doen als ik nog geen polis heb ontvangen en toch reeds een rekening van een zorgverlener moet betalen?
Reeds betaalde rekeningen (na 1 januari 2006 gemaakte kosten) kunnen uiteraard worden gedeclareerd bij uw nieuwe zorgverzekeraar. Rekeningen die naar uw oude ziektekostenverzekeraar zijn gestuurd worden doorgestuurd naar uw nieuwe ziektekostenverzekeraar. Voor wat betreft de basisverzekering. Voor vergoedingen uit de aanvullende verzekeringen geldt dat u de nota ontvangt. U kunt deze vervolgens weer indienen bij uw nieuwe verzekeraar. Op het moment dat u kosten maakt, kunt u uw zorgverlener erop attent maken dat u een nieuwe zorgverzekeraar heeft, maar nog geen polisnummer of pasje hebt gekregen.

Wilt u meer informatie over de Goed in Zorg Polis dan kunt u contact opnemen met Meeus, www.meeus.com, vrijeberoepen@meeus.com, tel 076 531 34 80

Klinische trial: een nieuwe behandeling van niet-resectabele tumoren bij de hond

Gerard Rutteman

Berichten en verslagen

Er zijn in de laatste jaren aanmerkelijke vorderingen gemaakt bij de chirurgische en medicinale behandeling van verscheidene typen tumoren. Daarentegen zijn er nog grote problemen bij de behandeling van het gelokaliseerd histiocytair sarcoom (HS) met vrijwel altijd de aanwezigheid van micrometastasen, alsmede het in eerste instantie herkenbaar gemetastaseerd histiocytair sarcoom (maligne histiocytose, MH). Bij deze aandoeningen is de bewezen effectiviteit van medicijnen gering of afwezig.
Ook bij ongunstig gelokaliseerd plaveiselcelcarcinoom (PCC) aan het hoofd, waarbij resectie niet meer mogelijk of gewenst is, ontbreken harde gegevens over effectieve medicinale behandeling (uit grote series behandelde dieren). Wel zijn er beperkte gegevens uit enkele zogenaamde pilotstudies, die enige hoop bieden. Toch zal ook bij deze groep, direct aanwezige of zich ontwikkelende resistentie tegen huidig beschikbare middelen, een groot probleem vormen.
Zowel frequente metastasering, alsook een hoge mate van ongevoeligheid voor cytostatica, vormen grote obstakels bij de behandeling van oraal melanoom (OM): soms zal al bij eerste presentatie de tumor non-resectabel zijn; bij andere honden zal bij lokaal of regionaal recidief de mogelijkheid tot zinvolle resectie ontbreken

Carnicoon van de tong

Nieuwe ontwikkelingen

Recent zijn in studies van tumorcellen in kweek, interessante waarnemingen gedaan over een nieuwe groep medicijnen, zogenaamde endoperoxide sesquiterpene lactones, welke bij veel tumortypen afkomstig van de mens, een sterk celdodend effect hadden. Ook in een aantal cellijnen van verschillende types tumor afkomstig van de hond werd een sterk cytotoxisch effect gezien. Bijzonder is nog dat deze groep middelen geen mutagene eigenschappen vertoonden.
Momenteel zijn voorbereidingen gaande om een klinische trial te starten bij honden lijdende aan één van de drie genoemde condities. De patiënten dienen nog wel in een acceptabele klinische toestand te functioneren.
Doel is de eventuele toxiciteit van het middel met de codenaam HU-1205, welke bij de beoogde dosering bij proefhonden gering was, bij honden met één van bovengenoemde tumoren te onderzoeken, evenals het tumor-remmend effect.
Bij potentiële patiënten geldt als eis dat revisie van weefselonderzoek op het departement veterinaire pathologie van de universiteit plaatsvindt. De studie wordt uitgevoerd met hulp van samenwerkende veterinaire specialisten.

Patiënten

De patiënten zijn honden met één der genoemde type tumor, welke als niet-resectabel wordt beoordeeld. De patiënt dient over nog voldoende reserves te beschikken (eetlust in orde; vermagering minder dan vijftien procent van het oorspronkelijk gewicht), en de tumor indien aan het hoofd (PCC, OM) mag maximaal vier centmeter meten. Bij deze groep (PCC, OM) mag geen sprake zijn van zichtbare metastasen op afstand. Bij HS/MH is de cumulatieve tumor diameter (aantal haarden vermenigvuldigd met de grootste diameter per haard) maximaal tien centimeter.
Na aanvullend onderzoek van de patiënt en uitgebreide voorlichting, wordt bij verkregen instemming van de eigenaar, gefaseerd een behandeling uitgevoerd. Per periode van vier weken wordt het effect geëvalueerd. Indien de klinische toestand bevredigend blijft, toxiciteit afwezig blijkt, en zeker indien tevens een objectief meetbare reductie van de tumor wordt vastgesteld, wordt de behandeling voortgezet, tot een maximale periode van zes maanden. De eigenaar worden geen kosten voor het geneesmiddel in rekening gebracht, wel die van noodzakelijk diagnostisch handelen. Een korting van 25 procent wordt verleend op tussentijds uitgevoerd bloed- en beeldvormend onderzoek.

Aanvullende informatie voor dierenartsen zal binnenkort verschijnen op de websites: www.vet.uu.nl/site/viavet en www.wagenrenk.com. Voor overleg over eventueel te verwijzen patiënten: Dr. G.R. Rutteman, UKG (dinsdag 11-12 uur), 030 – 2531682 of De Wagenrenk (maandag en woensdag,), 0317 – 419120, e-mail G.R.Rutteman@vet.uu.nl

Beroepsgeheim

A. Vendrig

De dierenarts kent het begrip beroepsgeheim merendeels uit de Erecode van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde. Voor de vrije beroepen is de strafbaarstelling van hun geheimhoudingsplicht of beroepsgeheim ingesteld in artikel 272 Wetboek van strafrecht. Met deze bepaling heeft de overheid willen aangeven dat het van maatschappelijk belang is als leden van de samenleving bepaalde personen kunnen aanspreken en raadplegen over hun problemen met bescherming van de zakelijke dan wel persoonlijke levenssfeer. De geestelijke, arts, notaris en advocaat kennen als typische vertrouwenslieden van oudsher een beroeps- of ambtsgeheim. Maar hoe zit het nu met het beroepsgeheim en de dierenarts?

De wezenlijke grond van het beroepsgeheim wordt gevonden in de aard van de professionele activiteit. Het gaat om personen van wie kan worden aangenomen dat zij hun professionele activiteit niet naar behoren kunnen uitvoeren indien en voor zover daarbij niet de zekerheid bestaat dat hetgeen hen bij de vervulling daarvan ter kennis komt, geheim blijft. Geheim is daarbij alle informatie die niet van algemene bekendheid is of geen openbaar karakter heeft. Het geheime karakter van de informatie vloeit voort uit de aanwezigheid van bepaalde met het beroep samenhangende specifieke omstandigheden of kenmerken, die aanvankelijk door de betreffende geheimhouder als zodanig worden erkend en in laatste instantie door de rechter kunnen worden getoetst. Het geheim ontstaat niet in abstracto en heeft geen absolute gelding. Artikel 272 Sr legt een zwijgplicht op aan ambtsdragers en vrije beroepsbeoefenaren ter zake van informatie die zij verkregen hebben bij de uitoefening van hun ambt of beroep. Deze zwijgplicht is niet absoluut en telkens zal de vraag gesteld worden tegen wie en onder welke omstandigheden zij gelding heeft.
De zwijgplicht kan botsen met de wettelijke vastgelegde aangifteplicht en getuigplicht. Niet alle beroepsbeoefenaren met een zwijgplicht kunnen zich bij de rechter hierop beroepen. Een aantal beroepsbeoefenaren wordt het recht toegekend om te zwijgen, zij kunnen zich verschonen van hun getuigplicht en worden op grond van hun zwijgrecht verschoningsgerechtigden genoemd.
Het maatschappelijk belang van rechterlijke waarheidsvinding, moet worden afgewogen tegen het feit dat enkele bijzondere verrichtingen of werkzaamheden in de samenleving slechts uitgeoefend kunnen worden bij een absolute zekerheid van absolute geheimhouding. Een goede uitoefening van het beroep wordt in het algemeen belang van hoge maatschappelijke orde beschouwd en de vertrouwensrelatie is van eminent belang vanwege de exclusiviteit van de met het beroep samenhangende kennis en vaardigheden.

Verschoning

Ten aanzien van het object van verschoning zal de rechter tot een marginale toetsing komen. Als onderdeel van het beroepsgeheim dient hierbij ook de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP) van 6 juli 2000 als opvolger van de Wet persoonsregistraties (Wpr) bekeken te worden. Persoonsgegevens mogen verwerkt worden ten dienste van de uitvoering van een overeenkomst, de wijze van verzameling en opslag dient in overeenstemming te zijn met de doeleinden waarvoor ze verkregen worden. Aan een ieder wordt geheimhoudingsplicht opgelegd voor zover er al niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift geheimhoudingsplicht opgelegd is. Door de wet is een College bescherming persoonsgegevens ingesteld dat toezicht houdt op de verwerking van persoonsgegevens.
De klassieke of geprivilegieerde verschoningsgerechtigden zijn de advocaat, de geestelijke, de notaris en de arts, hetgeen betekent dat deze beroepen en ambten slechts dan naar behoren kunnen functioneren als de uitoefenaars ervan kunnen zwijgen over al hetgeen hen is toevertrouwd.
De arts heeft geen absoluut geheim. Bij behandeling van kinderen (kindermishandeling) zal hij zich niet altijd kunnen beroepen op zijn geheimhoudingsplicht, evenals bij dwangopneming. Wettelijk heeft de arts de plicht infectieen beroepsziekten te melden en informatie te verstrekken in de overlijdensverklaring.

Dierenarts

De geheimhoudingsplicht van de dierenarts is niet vastgelegd in een specifieke wettelijke regeling en de basis ligt in artikel 272 WvSr. Voorts kent de Erecode van de dierenarts een geheimhoudingsplicht waar de dierenarts en zijn medewerkers aan gebonden zijn. Zonder toestemming van de cliënt verschaft de dierenarts geen informatie aan derden, behalve wanneer dit beroepshalve noodzakelijk is dan wel wettelijk wordt voorgeschreven.
Uit een tweetal gepubliceerde uitspraken van de rechtbank blijkt door dierenartsen een vergeefs beroep te zijn gedaan op hun beroepsgeheim en verschoningsrecht. De rechtbank 's-Hertogenbosch moest oordelen over een koopkwestie rond een paard en riep de behandelend dierenarts op als getuige. In zijn uitspraak oordeelt de rechter:

- "Overwegende dat evenwel alle personen, bekwaam om te getuigen, verplicht zijn getuigenis af te leggen, en daarop slechts dan een uitzondering mag worden gemaakt uit hoofde van iemands beroep, als dat beroep een vertrouwenskarakter heeft in die zin dat het betrokken beroep slechts behoorlijk kan worden uitgeoefend, indien het publiek aan degene, die het uitoefent alles, ook de intiemste zaken kan toevertrouwen, zonder daarbij te hoeven vrezen, dat deze de hem toevertrouwde geheimen aan derden zal mededelen, de rechter daarbij inbegrepen."
- "Overwegende dat de gesteldheid van en de omstandigheden rondom iemands dieren niet geacht kunnen worden tot diens intieme levenssfeer te behoren, en zich niet goed laat voorstellen, dat iemand, uit gerechtvaardigde schroom voor een algemeen bekend raken van de toestand van zijn dieren, met reden af zou kunnen zien van het inroepen van de bijstand van een veearts, alleen omdat hij er niet ten volle op kan vertrouwen, dat die veearts algemeen en pertinent, ook tegenover de rechter in een burgerlijk geding, een strikt stilzwijgen kan bewaren."

- "Overwegende dat het voorgaande te meer klemt, indien, gelijk i.c., het betreffende dier bedrijfsmatig werd geëxploiteerd, waarmee de verhouding van eigenaar tot dier in de zakelijke sfeer komt te liggen en van zijn persoonlijke kanten wordt ontdaan."
- "Overwegende dat, nu de wetenschap van de getuigen kennelijk niet dat intieme en vertrouwelijke karakter heeft, waarvan de privacy ook voor de rechter moet worden gerespecteerd geen termen kunnen bestaan om aan hem verschoningsrecht toe te kennen."
- "Overwegende dat de veearts zich weliswaar moet houden aan een geheimhoudingsplicht in het algemeen, doch dergelijke geheimhoudingsplicht niet kan prejudiceren op het geheimhoudingsrecht tegenover de rechter als getuige in burgerlijk geding."

De rechter stelt in dit geval vast dat de uitoefening van het beroep veearts niet raakt aan de intieme levenssfeer van de cliënt en een schending van het vertrouwen de beroepsuitoefening niet beperkt, welk standpunt versterkt wordt door de zakelijkheid van de relatie.

De rechtbank Zutphen oordeelde over een zijdelings aspect van het beroepsgeheim, in een uitspraak die betrekking had op een vermeend overtreden van een concurrentiebeding tussen dierenartsen. De klagende dierenarts had in een getuigenverhoor een derde dierenarts opgeroepen teneinde hem te horen over zijn verkregen inlichtingen en de bron van zijn informatie. De getuige had van zijn bron geen toestemming gekregen om diens naam te noemen en deed een beroep op verschoning. De Rechter-commissaris kwam tot het oordeel dat de geheimhoudingsplicht zoals gelezen in de Code voor de dierenarts moet wijken voor het belang van een goede rechtsbedeling om de waarheid omtrent de feiten vast te stellen.

Privacybescherming

Betreffende de privacybescherming heeft de Registratiekamer (Wpr) als voorloper van het College bescherming persoonsgegevens (WBP) uitspraak gedaan inzake een melding over het verstrekken van onderzoeksgegevens van rashonden en het publiceren van deze gegevens in clubbladen.

Allereerst wordt afgewogen of onderzoeksgegevens persoonsgegevens zijn. De Registratiekamer concludeert dat het fokken van honden is aan te merken als een bezigheid die voor veel betrokkenen een relevant aspect van hun maatschappelijk functioneren vormt. Voorts zijn de publicatie van de diergegevens (naam van de hond, kennelnaam, stamboom en tatoeage) binnen het betrekkelijk kleine hondenfokwereldje met een relatief eenvoudige inspanning te herleiden tot individuele personen. Het betreft dan ook persoonsgegevens die onderwerp zijn van privacybescherming. Het onderzoek wordt gedaan door een dierenarts waarbij het de dierenarts niet vrijstaat om de resultaten middels de stichting ter beschikking te stellen van de rasvereniging. Zeker voor niet-leden van de rasvereniging geldt dat verstrekking alleen met hun toestemming mag geschieden en deze toestemming was niet gegeven. Hierdoor mag de stichting deze onrechtmatig verkregen gegevens niet opslaan in haar persoonsregistratie en van geldige doorverstrekking zal dan ook geen sprake kunnen zijn.[1]

[1] *Gegevens over honden en het verstrekken daarvan. Samenvatting (8juli 1998, 97442.11) Uitspraken bescherming persoonsgegevens, www.cbpweb.nl*

Gezelschapsdieren

Het houden van gezelschapsdieren is niet alleen een intiem en vertrouwelijk gebeuren dat in de huiselijke kring geschiedt. Het biedt veelal voor de dierenarts opening naar de persoonlijk en intieme elementen van de mens. Daarnaast vormt vooral de hond door het regelmatig uitlaten een relevant aspect van maatschappelijk gebeuren. Hierdoor doet zich de behoefte voelen om deze privacy af te schermen. Dit kan betekenen dat een eigenaar met een gezelschapsdier de voorkeur geeft aan de anonimiteit van een grotere gezelschapsdierenpraktijk uit de stedelijke agglomeratie, boven een kleinere gezelschapsdierenpraktijk op het platteland. De gezelschapsdierenpraktijk kan niet zonder het vertrouwen op de geheimhoudingsplicht van de dierenarts. Hierbij doet zich het geval voor van de eigenaar die alleen zijn naam wil opgeven uit vrees dat zijn gegevens elders gebruikt zouden kunnen worden en behandeling door sommige dierenartsen wordt geweigerd. Als de eigenaar niet kan vertrouwen op de zwijgplicht en het zwijgrecht van de dierenarts dan zal deze zich telkenmale tot een andere dierenarts wenden. Hierdoor ontstaat schade aan de gezondheidszorg voor het individuele dier en voor (gezelschaps-)dieren in het algemeen.

In een periode dat honden gebruikt werden in de vechtarena en gegokt werd op het uiteindelijk resultaat, werden dierenartsen onder grote persoonlijke druk geplaatst bij de behandeling van verwondingen. In welk geval zijn positie vergelijkbaar is met de arts die geconfronteerd wordt met kindermishandeling. Mag en moet een dierenarts aangifte doen van deze dierenmishandeling?

De dierenartsen zijn zich weinig bewust van het bestaan en de omvang van hun beroepsgeheim, hoewel toch dagelijks omgegaan wordt met de geheimhoudingsplicht. De dierenarts verkeert hierbij veelal in de situatie die vergelijkbaar is met de kinderarts. Hij krijgt informatie, waarbij hij moet kiezen tussen de belangen van het dier en die van de eigenaar.

Een dierenarts zal zijn administratie zo moeten inrichten dat deze alleen dienstbaar is aan zijn praktijk- of beroepsuitoefening. Hij zal zijn administratie niet mogen overdragen aan derden bijvoorbeeld voor het versturen van reclame of voor het controleren van de aangifteplichtigen voor de hondenbelasting.

Het beroepsgeheim is niet beperkt tot de dierenarts alleen, maar strekt zich ook uit tot al zijn medewerkers en degenen die ten dienste van zijn beroepsuitoefening werkzaamheden verrichten.

Literatuur

* Verburg JJI. Het beroepsgeheim, Arnhem 1985, monografieën strafrecht deel 5.
* Wisselink MA. Beroepsgeheim, ambtsgeheim en verschoningsrecht. Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997.
* Leenen HJJ. Handboek gezondheidsrecht 1999.
* Arrondissementsrechtbank van 's-Hertogenbosch 30 oktober 1981 NJ 1983/424.
* Arrondissementsrechtbank van Zutphen 14 maart 1985, NJ1987/401.
* Uitspraken bescherming persoonsgegevens. Gegevens over honden en het verstrekken daarvan. Samenvatting (8 juli 1998, 97442.11), www.cbpweb.nl
* Staman J. Dierenarts-client enkele juridische aspecten van hun relatie. Juni 1988.

Mr. drs. A.A.A. Vendrig is veterinair-jurist en dierenarts te Nederborg den Berg. Voor verdere informatie over het thema beroepsgeheim kunnen geïnteresseerden contact opnemen met de heer Vendrig via e-mail, vendrig@tip.nl, of telefonisch, 0294 253 519

'Veulenbrigade' inwendige ziekten paard

Binnen de universiteitskliniek voor het paard is een intensieve 24-uurs verpleging van zieke pasgeboren veulens alleen mogelijk met de hulp van vrijwilligers. Dit jaar zal de door derde-, vierde- en vijfdejaars gevormde vrijwillige groep, 'de veulenbrigade', weer actief zijn van **1 maart tot en met 23 juni 2006**.

Een veulen wordt opgevangen door één der kliniekdierenartsen. Na het klinisch en laboratoriumonderzoek en het maken van een therapeutisch plan wordt het veulen onder leiding van de dierenarts en met hulp van de kliniekassistenten verpleegd door de 'veulenbrigade'.

Als dierenartsen vanuit de praktijk een ziek pasgeboren veulen aan de kliniek willen doorsturen kunnen zij tijdens werkuren bellen 030-2531112 en buiten werkuren 030-2531032. Het verdient aanbeveling vóór inzenden even te overleggen over de te maken kosten. Het wordt op prijs gesteld als dierenartsen direct bij bellen vermelden dat het om een ziek pasgeboren veulen gaat dat 'intensive care' nodig heeft. Ook is het prettig als ongeveer de tijd van aankomst in de kliniek kan worden aangeven.

Buiten de bovengenoemde periode kunnen zieke veulens natuurlijk ook doorgestuurd worden maar zal de zeer intensieve 24-uurs verpleging, zoals door de 'veulenbrigade studenten' wordt geleverd, niet te realiseren zijn.

Namens het kliniekteam van de discipline Inwendige Ziekten, Departement Gezondheidszorg Paard
drs. C.M. Butler, Specialist in opleiding Inwendige Ziekten
drs. E. de Graaf-Roelfsema, Specialist in opleiding Inwendige Ziekten
dr. I.D. Wijnberg, Specialist Inwendige Ziekten van het Paard

BTE
Praktijk-ICT-Systemen
voor de veterinaire geneeskunde

Dankzij doorlopend succes hebben we nu een nieuwe vestiging in Nederland...

myANIWIN.com
Software en hardware met volledige support van één bedrijf.

Geen dos of verouderde windows toepassingen meer in uw praktijk...

Uw ideeën en wensen hebben wij al gerealiseerd. "Wanneer stapt u over op myANIWIN.com praktijkmanagementsoftware?"

We nodigen u uit voor een van onze regiobijeenkomsten of tot een nadere kennismaking.

Laat u vrijblijvend adviseren:
BTE-servicedesk 0478 - 56 90 21
Meer informatie : www.myaniwin.com

Info: Tel.: 0478 - 56 90 21 · Fax: +49 2156 91 98 22 · E-mail: info@bte-online.de
Colofon: BTE Nederland · postbus 5067 · 5800 GB · Venray

Minder scrapie door bestrijdingsprogramma

Hugo de Groot

Hemmo Bolhuis (LTO), de voorzitter van de Stuurgroep van het Scrapiebestrijdingsprogramma, was woensdag 18 januari 2006 tijdens het Scrapie-symposium bij de Animal Sciences Group (ASG) in Lelystad stellig: Tien jaar na de eerste beschrijving van het Nederlandse Scrapiebestrijdingsprogramma staan de uitgangspunten van het programma nog steeds overeind.

Met de huidige kennis van zaken is fokken op resistentie nog steeds de enige reële mogelijkheid om van scrapie af te komen. Inmiddels zijn scrapie-resistente rammen op ruime schaal voorhanden. Door deze breed in te zetten neemt het aantal besmette bedrijven de komende jaren af. Met als gevolg een flinke afname in de kosten en daarbij hoeven duizenden dieren niet onnodig te worden geruimd.
Met het Scrapie-symposium werd de projectfase van het Scrapiebestrijdingsprogramma afgesloten. Het symposium werd bezocht door wetenschappers, beleidsmakers, belangenorganisaties en vertegenwoordigers van de schapenstamboeken.

Scrapieprogramma succesvol

Voor de scrapiebestrijding is een veel langere adem nodig dan de looptijd van dit project. Dat werd door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit dr. C.P. Veerman beaamd. Hij vindt het scrapieprogramma een groot succes. De minister complimenteerde de schapenhouders en anderen die zich hiervoor zo voortvarend hebben ingezet. "Het kostte een paar centen maar nu hebben we ook wat", zo stelde hij en nuanceerde dit onmiddellijk door aan te geven dat de kosten van bestrijding en preventie niet altijd simpelweg een financiële kosten- en batenanalyse is. Bestrijding van dierziekten gaat niet alleen over geld, het gaat om emoties, om een basaal gevoel van veiligheid en respect voor het leven van dieren. Over de veiligheid van mens en dier is de minister duidelijk: daar wil hij absoluut geen concessies doen.
De minister realiseert zich dat met het afsluiten van de projectfase de discussie niet over is. Nieuwe ontwikkelingen en inzichten op nationaal en internationaal niveau dragen daar aan bij. Hij vroeg dan ook om begrip voor elkaars standpunten, en de discussie met een open vizier en een flinke dosis gezond verstand te voeren. De minister maakte van de gelegenheid gebruik om op te roepen tot het verbreden van het draagvlak voor de bestrijding van scrapie door schapenhouders die investeren in ongevoelige kuddes minder mee te laten betalen aan de bestrijding van scrapie.

KNMvD

Deze oproep sloot aan bij de suggestie van de voorzitter van de KNMvD Ton de Ruijter. Hij stelde voor om honderd procent resistente bedrijven een heffingskorting te geven ter grootte van het scrapiedeel. In de huidige situatie moeten zij ondanks de eigen investering de gehele heffing betalen. Dit doet niet alleen recht aan de verschillen die bestaan tussen resistente en niet-resistente bedrijven, maar kan ook een stimulans betekenen voor het Scrapiebestrijdingsprogramma en daarmee op termijn leiden tot een verlaging van de aanspraken op het Diergezondheidsfonds.
De Ruijter ging in zijn inleiding in op een aantal algemene aspecten van de georganiseerde dierziektebestrijding. Deze aspecten zorgen voor telkens terugkerende discussies en hangen nauw samen met maatschappelijke ontwikkelingen. Alle bestrijdingsprogramma's die in de loop der jaren zijn uitgevoerd hebben een aantal belangrijke complicaties gemeen, die de georganiseerde aanpak complex maken. Hij noemt er enkele:

- discussie over de haalbaarheid van de bestrijdingswijze;
- discussie over de kosten versus de baten;
- spanning tussen individueel belang versus algemeen belang én de toenemende individualisering binnen de samenleving;
- de toename van hobbymatige dier- of veehouderij;
- discussie over betrouwbaarheid van diagnostiek en onbeantwoorde wetenschappelijke vragen;
- de maatschappelijke acceptatie van bepaalde bestrijdingssystemen zoals stamping out;
- ethische vragen die echter plotseling verdwijnen als de volksgezondheid in het geding is. In dit verband noemt hij de acceptatiegraad van de georganiseerde bestrijdingswijze van het oprukkende Aviaire Influenzavirus.

Onderzoeksprogramma en resultaten

De voorlopige uitkomsten van het onderzoeksprogramma en de fokkerijadviezen voor een aantal kleine inheemse rassen werden tijdens het symposium gepresenteerd door respectievelijk Gonnie Nodelijk (ASG, dierenarts) en Jack Windig (ASG). Arco van der Spek (Voedsel en Warenautoriteit, dierenarts) nam de presentatie van het Draaiboek Scrapiebestrijding, dat is opgesteld op basis van de TSE-Verordening 999/2001/EG, en de uitvoering van de bestrijding op besmette bedrijven voor zijn rekening. Sinds oktober 2003 zijn op 95 bedrijven scrapiebesmettingen geconstateerd. Daarvan zijn 2086 dieren nader onderzocht en bleken er 92 positief op scrapie. In 2004 werden 18.985 TSE-testen op schapen uitgevoerd, waaruit veertig gevallen naar voren kwamen. Afgelopen jaar zijn 37 gevallen van scrapie geconstateerd, bij twee dieren aan de hand van klinische verschijnselen, 21 bij onderzoek van destructiedieren en veertien bij slachtschapen. In totaal zijn in 2005 19.303 schapen op scrapie getest. Piet Vellema, projectleider van het Scrapiebestrijdingsprogramma, lichtte het onderzoeksprogramma en de resultaten toe. Nadere informatie over scrapie is te vinden op *www.scrapie.nl*

Met betrekking tot scrapie heeft de Europese Commissie niet zonder reden in de zomer van 2005 de 'TSE Roadmap' laten verschijnen. De Europese TSE-monitoring leverde in 2004 en de eerste helft van 2005 op, dat negentig procent van de besmette geiten in Europa afkomstig was van Cyprus. Op Cyprus mogen op het eiland gefokte geiten en schapen niet meer worden geslacht om te worden geconsumeerd. Op 1 januari 2006 is op Cyprus een scrapie genotyperingsproject bij geiten gestart. De Europese Commissie ondersteunt dit initiatief van Cyprus financieel.

Pro-actieve houding

Ir. Jan Klaver, sector directeur vee en vlees van de Productschappen Vee Vlees en Eieren, stelde dat de PVE blij is met de pro-actieve houding van de schapenhouderij: zonder deze aanpak waren de lasten voor de scrapiebestrijding en het Diergezondheidsfonds (DGF) veel groter. Klaver gaf zijn inleiding de titel 'Wie zich tot schaap maakt, wordt door de wolven gebeten' mee. Bedrijven met scrapie komen onder een zeer streng toezichtsregime. Voor schapenhouders die door selectief ruimen en fokken honderd procent resistent zijn, wordt dit regime versoepeld. Zij kunnen makkelijker dieren afvoeren (met melding achteraf in plaats van vooraf) en zij krijgen te maken met een minder intensieve controle door de Voedsel en Waren Autoriteit.

Met de resultaten van het scrapieprogramma kan de ziekte een flink eind worden ingedamd. De Nederlandse schapensector speelt daarbij een voorbeeldrol. De Nederlandse schapenhouders hebben immers een voorsprong op het gebied van scrapiepreventie. Het onderzoek dat in Nederland loopt wordt dan ook verder ondersteund met Europese middelen. De volledige tekst van de toespraken van dr. C.P. Veerman, drs. T. de Ruijter en ir. J. Klaver kunt u vinden op de website van de KNMvD *(www.knmvd.nl)*.

Hugo de Groot is senior beleidsmedewerker veterinaire zaken bij de KNMvD

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskund boordevol informatie voor de houders van rundv schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

De abonnementsprijs voor het jaar 2005 bedraagt 12,69 Euro (incl sief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewens tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen m de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende j verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsja Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalender Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch v één kalenderjaar verlengd.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

Nieuw behandelingsprotocol bij *Neospora caninum* abortus bij het rund?

T. Dijkstra, C. Bartels en W. Wouda

Ingezonden

Onder bovenstaande titel (zonder vraagteken) was een referaat te vinden in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 15 januari jongstleden (pagina 48). Het betreft een veldstudie die is uitgevoerd in Italië en gepubliceerd in de Journal of Animal and Veterinary Advances. Dit is een ons onbekend tijdschrift dat niet in de officiële biomedische databases is opgenomen. In het artikel wordt gesteld dat na een bepaald behandelingsprotocol van kalveren, jongvee en volwassen runderen met toltrazuril (Baycox®) al of niet gecombineerd met sulfa-trimethoprim (Norodine24®) en een gelijktijdige behandeling van op het bedrijf aanwezige honden met toltrazuril en ontsmetting van het bedrijf (!?) met een desinfectans op fenolbasis (Delegol®), na een jaar de *Neospora*-seroprevalentie van 68,7% tot 0% en de abortusincidentie van 188 tot negen gevallen per jaar zou zijn gedaald. Deze resultaten zijn weliswaar verbluffend, maar absoluut ongeloofwaardig. Met de informatie uit het artikel is het niet mogelijk om de nauwkeurigheid en de betrouwbaarheid van de resultaten te toetsen.

Zwitsers onderzoek

In Zwitserland is onderzoek gedaan naar de werkzaamheid van toltrazuril (3, 5). Hieruit is gebleken dat het middel goed werkzaam is tegen de actief delende stadia van de parasiet (tachyzoieten), maar van werkzaamheid tegen bradyzoieten in weefselcysten van persistente dragers is niets gebleken. Er wordt momenteel door de Zwitserse groep onderzocht of behandeling van congenitaal besmette kalveren tijdens de eerste levensweek effect heeft (B. Gottstein, persoonlijke mededeling). Toltrazurilbehandeling (20 mg/kg) van honden met een tijdsinterval van drie maanden biedt geen bescherming tegen de uitscheiding van oöcysten. In een door ons uitgevoerd experiment gingen honden, die drie weken daarvoor behandeld waren met toltrazuril, oöcysten uitscheiden na het eten van nageboorte van geïnfecteerde koeien (2). Wel kunnen jonge honden met verlammingsverschijnselen als gevolg van neosporose worden behandeld met verschillende medicijnen (4). Hoe eerder de behandeling is ingesteld hoe groter de kans op herstel.

GD bestrijdingsadvies

Gezien het bovenstaande blijven wij bij het GD bestrijdingsadvies, zoals geformuleerd in de GD-Praktijkmap herkauwers. Tankmelkonderzoek is een goed middel om de bedrijfsprevalentie te monitoren waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen bedrijven met een hoge (>15%) of lage (≤15%) binnen-bedrijfsprevalentie (1). Tankmelkonderzoek in combinatie met het onderzoek van de verwerpers geeft een stappenplan om Neospora te bestrijden. Maatregelen ten aanzien van de hond dienen tevens genomen te worden. Deze maatregelen zijn: geen introductie van een nieuwe hond op het bedrijf, voorkomen dat honden voeding krijgen wat afkomstig is van vee (bijvoorbeeld nageboorte, rauw vlees, vruchtwater, uitvloeiing en verworpen vruchten) en dat hondenontlasting in het voer/drinkwater terechtkomt.

Literatuur

1. Bartels CJM, Maanen C van, Meulen AM van der, Dijkstra T, and Wouda W. Evaluation of three enzyme-linked immunosorbent assays for detection of antibodies to Neospora caninum in bulk milk. Vet Parasitol 2005; 131: 235-246.
2. Dijkstra Th, Eysker M, Schares G, Conraths FJ, Wouda W, and Barkema HW. Dogs shed *Neospora caninum* oocysts after ingestion of naturally infected bovine placenta but not after ingestion of colostrum spiked with Neospora caninum tachyzoites. Int J Parasitol 2001; 31: 747-752.
3. Gottstein B, Razmi GR, Ammann P, Sager H, and Muller N.Toltrazuril treatment to control diaplacental *Neospora caninum* transmission in experimentally infected pregnant mice. Parasitol. 2005; 130: 41-48.
4. Kramer AM, Wouda W en Kooistra HS. Klinische neosporose bij de hond; een literatuuronderzoek. Tijdschr Diergeneeskd. 2000; 125: 609-613.
5. Kritzner S, Sager H, Blum J, Krebber R, Greif G, and Gottstein B. An explorative study to assess the efficacy of toltrazuril-sulfone (ponazuril) in calves experimentally infected with *Neospora caninum*. Ann Clin Microbiol Antimicrob 2002; 1: 4.

De auteurs zijn werkzaam bij de GD te Deventer

Concurrentie in laboratoriumland

Ingezonden

Sinds begin oktober 2005 zijn de Universiteitslaboratoria (UL, UVDL, VMDC, VPDC) in samenwerking met de Gezondheidsdienst (GD) een nachtelijke ophaalservice voor laboratoriummonsters begonnen.
De GD heeft deze (vermeende) samenwerking aangegrepen om middels een vrij agressieve advertentie- en mailingcampagne klanten te werven mede ten koste van de UL. Kleurige advertenties, mailings, (met onder andere vermelding van pseudo-specialisten tumordiagnostiek en -behandeling) ongevraagd verzendstickers in het afhaalbakje; het mag wat kosten. De afkorting GD staat volgens deze campagne voor gezonde dieren en ook het mailadres bevat deze tekst hetgeen grote eenvoud van de doelgroep suggereert.
Het principe van de vrije markt laat zich blijkbaar ook hier gelden, een van oorsprong typisch landbouwhuisdierenorganisatie zoekt een nieuwe markt.
Het past in een samenleving waar iedereen alles verkoopt tegen de laagst mogelijke prijs met als gevolg dat er veel productkennis verloren gaat. Eerlijke concurrentie houdt een ieder scherp, daar kan niemand bezwaar tegen hebben. De verschillende laboratoria zullen op de terreinen kwaliteit, service en prijs met elkaar moeten concurreren. Echter wij Nederlandse dierenartsen zullen moeten beseffen dat een afnemend aanbod van monsters aan de universiteitslaboratoria de dienstverlening aangaande gezelschapsdieren niet ten goede zal komen. Het kan leiden tot minder innovatie voor onze enige faculteit. Ik denk dat de gezelschapsdierengeneeskunde hierbij uiteindelijk geen baat zal hebben.

Pieter Haringsma is dierenarts te Delft

Het veterinair verleden laat zijn sporen na, met name in de veeteelt en de KI. Foto's, instrumenten, boeken en andere voorwerpen herinneren aan (bijna) vergeten opvattingen, therapieën en gebouwen, maar ook aan bijzondere en gewone mensen die een rol speelden in de diergeneeskunde en de veefokkerij. Hun verhaal wordt hier verteld.

Het rijke roomsche leven en de KI

Uitgelicht

Het rijke roomsche leven van het midden van de vorige eeuw, was een leven vol plichtplegingen. Over het waarom van die plichtplegingen werd niet of nauwelijks nagedacht. Het was een tijd waarin de kerken het openbare leven domineerden en flinke invloed hadden op het leven van alle dag, zelfs op dat van de sommige KI-verenigingen in het zuiden van het land. Lang niet alle geestelijkheid was verrukt over de wijze waarop in hun ogen moeder natuur werd misbruikt bij de voortplanting.
Maar sommige KI-bestuurders heulden met de geestelijke vijand door de plaatselijke pastoor te verleiden tot belangrijke handelingen bij de ingebruikname van hun stierenstallen.
De foto geeft een indringend beeld van de invloed van de geestelijkheid bij de ingebruikname van de stierenstal in het Zuid Limburgse Wijnandsrade op 13 december 1960.
De **inzegening met wijwater** werd verricht door pastoor Körner, die geassisteerd werd door de heer Gotfried Opfergelt, die het wijwatervat droeg.
De vader van deze heer Opfergelt kwam in 1885 uit het Duitse Jülich naar Wijnandsrade en vestigde zich als agrariër op de fraaie carréboedererij bij het kasteel van Wijnandsrade. Vader werd - nadat hij genaturaliseerd was - gekozen/benoemd tot burgemeester. Deze eer viel ook zijn zoon Gotfried ten deel en hij bemiddelde bij de verkoop van zijn grond ten behoeve van de KI-vereniging Zuid Limburg te Wijnandsrade. Het is

aannemelijk dat vanwege genoemde activiteiten de heer Opfergelt benoemd werd tot adviseur van de KI-vereniging.
Op de foto staan verder, links van de pastoor Burgemeester Snijders. Rechts, nog net te onderkennen, Ir. Rijssenbeek en naast hem Guillaume Derks (in de tijd de Godvader van en voor agrarisch Limburg).
De officiële opening heeft plaatsgevonden op 13 mei 1961.

Dit is een van de vele authentieke foto's die te zien zijn in het museum Veeteelt en KI te Beers, Zie voor meer informatie over dit museum: www.veeteelt-ki-museum.nl of vraag de museumfolder aan 0485-330241.

DSK rubriek

V.S.R. De Solleysel biedt op verschillende manieren extra-curriculair onderwijs. Momenteel staat het volgende op het programma: workshop op goede voet.

Op zaterdag 1 april 2006 organiseren wij in samenwerking met VHiVer een interactieve dag. Deze dag staat geheel in het teken van de hoef. Van veulen tot volwassen paard, van beeldvorming tot therapeutisch beslaan.

Waarom dit onderwerp?

De ondervoet is lange tijd onderbelicht, terwijl dit juist de plaats is waar vaak problemen optreden en er continu nieuwe ontwikkelingen zijn. Verder wordt de samenwerking tussen hoefsmeden en dierenartsen een steeds belangrijker punt. Zonder elkaar kunnen we immers het werk niet optimaal uitvoeren. Dus nu de mogelijkheid om samen extra kennis te vergaren en onderlinge discussies te voeren.

Programma

De ochtend is gevuld met verschillende lezingen van onder andere Rob Renirie, Tijn Spoormakers, Wim de Leeuw, Meike van Heel, Annemarie Kroekenstoel, Leendert Jan Hofland en de hoefsmid van de Faculteit der Diergeneeskunde Jan de Zwaan. Het middagprogramma bestaat uit verschillende workshops/interactieve demo's. Hierbij bieden wij dierenartsen, hoefsmeden en studenten van beide beroepen de mogelijkheid om in kleine groepen in aanraking te komen met de verschillende mogelijkheden van bekappen en therapeutisch hoefbeslag. Deze workshops/interactieve demo's worden veelal geleid door bovengenoemde personen. Het definitieve programma volgt nog maar noteer zaterdag 1 april 2006 alvast in de agenda! Meer informatie volgt op onze website en die van de VHiver.

Cursus Tandheelhunde

Hiernaast zijn we ook weer druk bezig met het organiseren van de tandheelkundecursus voor diergeneeskunde studenten. Wegens groot succes in de voorafgaande jaren willen wij in samenwerking met onze sponsor Instruvet ook hier weer graag mee door gaan.
Ondanks alle verbouwingen bij Hoofdafdeling Paard blijft de Solleyshop gewoon tot een ieders beschikking. Nieuw in het assortiment naast de welbekende tien seconden thermometer, pennenclip, anatomische paardenposter en de fonendoscopen zijn nu de 'Casco' caps en de prepareer- en verbandscharen. Ook dierenartsen kunnen bij ons terecht door middel van een e-mail of een simpel telefoontje.

Vriendelijke groeten van het bestuur Met Volle Teugels, e-mail: *bestuur@solleysel.nl*, website: *www.solleysel.nl*

Door middel van deze aankondiging brengen wij onderstaande cursussen extra onder uw aandacht:

Het nieuwe Para TBC-Programma van 'PPN' (06/209) nieuw

Dinsdag 21 maart 2006 van 12.30-21.00 uur.
Locatie: PAO-Diergeneeskunde, De Molen 77, Houten.

Het Paratuberculose Programma Nederland (PPN), heeft eind 2005 een nieuw Para TBC-programma bij alle Nederlandse melkveehouders geïntroduceerd.
PPN is een initiatief van LNV, LTO, VWS, het Productschap Zuivel en de Nederlandse Zuivelorganisatie NZO. PPN heeft met het nieuwe Para-programma het doel verlegd van uitroeien naar het beheren van Para TBC in Nederland.
De cursus behandelt diepgaand en toch praktisch de belangrijke aspecten van het nieuwe Para-programma:

1. De achtergronden van de initiatiefnemers van PPN om te komen tot een beheersing van Para TBC in Nederland met het oog op de exportpositie van Nederland.
2. De (wetenschappelijke) onderbouwing van het Para-programma inclusief de epidemiologische en economische afwegingen met het oog op beheersen en uitroeien.
3. Het gebruik en de achtergronden van de diverse testmethodieken: Elisa, PCR, kweek, CBR etcetera, en de advisering daaromtrent.
4. De praktijkgerichte benadering en advisering op met Para besmette melkveebedrijven: preventie en bestrijding.

De cursus stelt de deelnemers up-to-date in staat op een juiste en adequate wijze alle melkveehouders te helpen bij de preventie en de aanpak van Para TBC.

Cursusleider: Dr. Peter Franken, GD.
Docenten: Dr. Cees van Maanen, dr. ir. Gerdien van Schaik; drs. Hilmar van Weering; allen GD, Deventer en ir. A. Schaap, Campina.
Cursusprijs: 293,- euro (inclusief diner).

Deze cursus is ter beoordeling aangeboden aan het VAK.

Basiscursus veterinair praktijkmanagement: een cruciale factor

06/910: 15 maart, 13 april en 10 mei 2006
06/911: 29 maart, 20 april en 31 mei 2006

Locatie: AUV te Cuijk.
Doelgroep: dierenartsen en derden die zich verdiepen in het totale veterinair praktijkmanagement of delen hiervan.
Doel: het eigen maken van managementvaardigheden en het verschaffen van inzicht in het totale managementgebied.

Programma:

Dag I: Management
Dagdeel I: Een inleiding - management, zijn aspecten, de praktijk: wat, hoe, de valkuilen en het belang van een duidelijk functieprofiel / Gerda Broos - VPM
Functieomschrijvingen/Gerda Broos - VPM
Dagdeel II: Aan de slag met functieomschrijvingen/Gerda Broos - VPM
Verschillende beloningsstructuren, een nieuw 'beloningshuis'/Roel van de Berg

Dag II: Financieel/Strategisch
Door Aad Heesbeen (Meeus) en Wendy de Wit (Meeus) zal worden ingegaan op verschillende aspecten van financiële en strategische beleidsvoering, onder andere:
- maatschappen in deeltijd;
- jaarrekeningen;
- financieringsvormen;
- bedrijfsverzekeringen;
- sociale verzekeringen.

Dag III: Personeelsontwikkelingsbeleid
Dagdeel I: Het opzetten van de juiste structuur per medewerker voor coaching, functioneringsgesprekken en beoordelingsgesprekken. Welke onderwerpen dienen aan de orde te komen bij een functioneringsgesprek of beoordelingsgesprek. Wat is het verschil tussen deze gesprekken?
De noodzaak van de juiste personeelsdossiervorming en opbouw hiervan aan de hand van deze gesprekken.
Arie Meeuwissen/Kenneth Smit Training/Company Result.
Dagdeel II: Zicht op management door prof. H. Vaarkamp.

Cursusleider: Gerda Broos, veterinair praktijkmanager van de Visdonk te Roosendaal.
Prijs: 825,- euro.
Groepsgrootte: minimaal tien, maximaal twaalf personen.

Deze cursus is ter beoordeling aangeboden aan het VAK.

Nieuws van de industrie

Vernieuwde range Royal Canin natvoedingen

Vanaf begin februari 2006 is het zeer uitgebreide Royal Canin dieetassortiment van 24 variëteiten natvoedingen voor hond en kat in een vernieuwde en nog smakelijker receptuur verkrijgbaar. Tevens zijn de recente innovaties van de droogvoedingen ook in de natvoedingen doorgevoerd. De verpakkingen, formaten en artikelnummers wijzigen niet.
De acceptatieverbetering in de nieuwe range is gebaseerd op nieuwe ingrediënten en een nieuwe textuur. Daarnaast is in een aantal dieetvoedingen het eiwitgehalte verhoogd.
De therapeutische mogelijkheden van voeding worden de laatste jaren steeds vaker aangetoond. Zo verhogen antioxidanten de weerstand en hebben omega-3-vetzuren ontstekingsremmende eigenschappen. Het opnemen van deze innovaties in de dieetrange verhoogt de effectiviteit en verbreedt het indicatiegebied. Daarnaast zijn alle natvoedingen voor de kat voortaan gebaseerd op de S/O Index, waardoor ze preventief werken tegen zowel struviet als calciumoxalaat urolithiasis.
Bovendien is er variatie mogelijk in verpakkingsvormen (blik, portieverpakking of alutray), in textuur (paté en brokjes in saus) én in smaak (kip en rund of eend).
Voor meer informatie: *info@royalcanin.nl*

Curalis start dienstverlening voor dierenartsenpraktijken

Het draaiend houden en laten renderen van een praktijk drukt de dierenarts-ondernemer steeds zwaarder op de schouders. Dierenartsen kunnen bij Curalis niet-kerntaken uitbesteden aan vakspecialisten die kunnen zorgdragen voor een strak agenda-gestuurd bedrijfsproces en goed doordachte administratieve organisatie met behulp van centraal beschikbaar gestelde nieuwe software. De Curalis-portal biedt vakspecialisten als boekhouders, accountants en personeelsadministrateurs toegang tot de benodigde gegevens. Daarmee zijn kengetallen continu beschikbaar voor de praktijk. De hedendaagse ICT-faciliteiten zijn eenvoudig en veilig koppelbaar of benaderbaar. Via Curalis heeft de dierenartspraktijk toegang tot een kennisnetwerk van branchedeskundige vakspecialisten en kunnen deelnemende praktijken via de gezamenlijke portal communiceren en diensten ontvangen.
De dierenarts blijft ondernemer vanuit zijn eigen vakmanschap met een kwaliteitsverbetering die leidt tot omzetgroei, meer rendement én werkplezier vanuit de zekerheid dat het overgrote deel van de 'dagelijkse rompslomp' in vertrouwde handen is.
Voor meer informatie e-mail: *info@curalis.nl*

(Geen) ruis op de lijn tijdens State of the Heart 2006

Op zaterdag 18 maart 2006 zal in Grand Hotel Karel V het jaarlijkse State of the Heart gehouden worden. Thema dit jaar is Ruis op de Lijn. Verschillende nationale en internationale sprekers zullen tijdens dit symposium aandacht besteden aan de aangeboren en de verkregen hartruis.
Als hoofdspreker zal prof. dr. C.W. Lombard uit Zwitserland een lezing verzorgen over verkregen hartruizen en uitleg geven over wat dit betekent voor de remodellering van het hart. Ook zal hij u spreken over de vooruitgang die gemaakt is bij het cardiologisch onderzoek. Daarnaast zullen drs T.J. Bosje, drs. S. Kats, dr. V. Szatmari en prof. dr. ir. A.C. Beynen presentaties geven over hartruizen en de verschillende mogelijkheden om deze 'van de lijn' te krijgen.
Opgeven voor State of the Heart kan via de website *www.vetmedin.nl* of op tel 072-5662411. De deelnemersbijdrage is evenals voorgaande jaren 250 euro.

Practicum urologische chirurgie

Vétoquinol BV en Tyco Healthcare organiseren op donderdag 9 en vrijdag 10 maart 2006 in samenwerking met de Utrechtse Faculteit der Diergeneeskunde, Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren, opnieuw een Practicum Urologische Chirurgie te Elancourt (Frankrijk). Deze opleiding is bestemd voor dierenartsen die hun kennis van moderne chirurgische technieken wensen uit te breiden.
De eerste middag is bestemd voor het theoretische gedeelte. Met behulp van audiovisueel materiaal worden de tijdens het practicum toegepaste technieken gedetailleerd toegelicht. Op de tweede dag vindt het practicum plaats warbij technieken zoals scrotale urethrostomie, openen buik met cystotomie, éénzijdige ureter reïmplantatie, partiële cystectomie, sluiten van de blaas, nefrotomie en nefrectomie aan bod komen.
Deelnameprijs bedraagt 490 euro (exclusief overnachting en vervoer per Thalys). Er is accreditatie aangevraagd bij de Technische Commissie voor Gezelschapsdieren
Voor aanmelding of nadere informatie: *ariane.franck@vetoquinol-benelux.be*

De inhoud van deze rubriek valt buiten verantwoordelijkheid van de wetenschappelijke redactie.

Vetmedin: onmisbaar onderdeel van effectieve harttherapie

- Vetmedin (Pimobendan) is een onmisbaar onderdeel van multimedicinale therapie bij DCM
- Pimobendan is een veilig en effectief therapeuticum bij klepinsufficiëntie
- Pimobendan biedt vasodilatatie en indien nodig positieve inotropie bij klinische klachten
- Pimobendan draagt zichtbaar bij aan de kwaliteit van leven

Boehringer Ingelheim

Vetmedin® *Meer hart voor honden.*

Vetmedin; Werkzaam bestanddeel: Pimobendan; per capsule 1,25, 2,5 of 5 mg pimobendan; **Doeldieren**: honden; **Indicatie**: Vetmedin capsules zijn geïndiceerd voor de vermindering van de symptomen van chronisch hartlijden bij honden dat wordt veroorzaakt door gedecompenseerde cardiomyopathie of hartklepinsufficiëntie; **Dosering**: Tweevoudige toediening van 0,25 mg pimobendan per kg lichaamsgewicht per dag, met een interval van 12 uur, één tot anderhalf uur voor de maaltijd; **Contra-indicatie**: Vetmedin capsules dienen niet te worden gebruikt bij gevallen met hypertrofische cardiomyopathieën of bij klinische condities waarbij een toename van de cardiale output niet mogelijk is vanwege functionele of anatomische redenen; **Bijwerkingen**: In zeldzame gevallen kunnen een licht positief chronotroop effect en overgeven voorkomen. Deze effecten zijn echter dosis afhankelijk en kunnen worden voorkomen door in deze gevallen de dosis te verlagen; **Reg NL**: 9963/9114/9115; **UDA.**

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Boehringer Ingelheim.
Postbus 8037, 1802 KA Alkmaar / Tel. 072-5662411 / Fax 072-5643213 / vetmedica@alk.boehringer-ingelheim.com

De Commissie Ethiek hoopte met haar artikel een bijdrage te leveren in het op gang brengen van de discussie binnen de beroepsgroep. Het onderwerp staat ook bij melkveehouders, landbouworganisaties, overheid en maatschappelijke organisaties op de agenda. Alle reden om als beroepsgroep en als individuele practicus een standpunt in te nemen. De volgende reacties zijn op het artikel van de Commissie Ethiek ontvangen.

Weidegang blijft in de belangstelling

Joost van Herten

Commissie Ethiek

In het tijdschrift van 15 september 2005 verscheen een artikel van de Commissie Ethiek over weidegang en huisvesting van melkkoeien. De bedoeling van dit stuk was de discussie over dit onderwerp binnen de beroepsgroep op gang te brengen, één van de taken van de Commissie Ethiek.

De stelling die geponeerd werd, luidde dat gezondheid, welzijn en integriteit het best gewaarborgd zijn wanneer melkkoeien gedurende een aanzienlijk deel van het jaar toegang tot weidegang hebben.
Inmiddels heeft de redactie een aantal ingezonden brieven over dit onderwerp ontvangen, deze reacties zijn hieronder geplaatst. Daarnaast besteedde ook het Agrarisch Dagblad op 15 september 2005 aandacht aan deze kwestie waarbij de stelling van de Commissie Ethiek werd aangehaald.

Startverklaring

Weidegang blijft de gemoederen bezighouden. Het aantal melkveebedrijven in Nederland dat de koeien het hele jaar op stal houdt stijgt, in 2005 was dit al vijftien procent. Het ministerie organiseerde op 6 december 2005 een speciale conferentie. Deze conferentie werd afgesloten met een startverklaring waarin afspraken tussen een zestal betrokken organisaties zijn opgenomen. Deze organisaties zijn: het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO), de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO), het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de Dierenbescherming en Natuur en Milieu.
De afspraken bestrijken verschillende terreinen van marktverkenningen tot onderzoek en ondersteuning op het gebied van markt, welzijn en milieu. LTO en zuivelondernemingen gaan de voordelen van weidegang onder de aandacht brengen van hun leden zonder tekort te doen aan ondernemers die de koeien het hele jaar op stal houden.

Onderzoek

Zuivelproducenten en supermarkten gaan onderzoeken of er markt is voor 'weidemelkproducten'. Dierenbescherming en Natuur en Milieu willen dit ondersteunen. LTO en LNV stellen een onderzoeksagenda op om het graslandonderzoek in Nederland te versterken. Het Rijk heeft twintig miljoen euro beschikbaar voor kavelruil waarbij het behoud van weidegang een rol kan spelen. Het ministerie bekijkt of koeien in de wei een voorwaarde kan zijn voor een vergoeding in zogenaamde probleemgebieden. Tevens lanceerde minister Veerman het praktijkproject Koe en Wij waarbij zo'n zestig boeren in groepen oplossingen om weidegang te bevorderen in de praktijk gaan testen. In 2006 komen de partijen weer bij elkaar om de resultaten te bespreken.
Ondertussen heeft ook de Raad voor Dieraangelegenheden de opdracht gegeven voor een onderzoek met als doel het beantwoorden van de vraag of er aanvullende eisen gesteld moeten worden aan de huisvesting van melkkoeien wanneer ze permanent op stal staan en welke eisen ten aanzien van huisvesting en verzorging zijn dit dan.

Hoe hoort het?

Hoe hoort het, hoe willen wij het en wat kunnen wij eraan doen?
Van nature horen melkkoeien in de wei en niet levenslang in een glibberige schuur, en horen kinderen op tijd naar bed te gaan en niet tot twee uur naar de disco.
De koeien gaan gemiddeld maar vijf jaar mee en veel kinderen zullen vroegtijdig doof worden of iets anders oplopen.
Echter, (over)leven in de huidige maatschappij dwingt ons tot concessies.
Wij moeten accepteren dat veestapels groter worden en huiskavels niet meer voldoende zijn voor voeding door weidegang. Vleesvee, jongvee en droge koeien zullen steeds meer de gewenste kleur aan ons landschap moeten bieden.
Maar, de paus zal ertegen zijn en die weet hoe het eigenlijk zou moeten.
Stalinrichting en -klimaat zullen onze aandacht moeten hebben, met eventueel een uitloop net als veel scharrelkippen. Overigens is voldoende aangetoond dat niet de grootte van de melkveestapel bepalend is voor de nettoopbrengst van een bedrijf. Groter is niet altijd winstgevender. Huisvesting, voeding en verzorging, management en fokkerij kunnen een duurzamer en winstgevender koe opleveren.
Ook verwijs ik naar twee artikelen in het Agrarisch Dagblad van 14 september 2005 op de pagina's drie en vijf. Wat een kansen!
De trein van de grotere binnengehouden melkveekoppels kunnen wij niet stoppen maar wij kunnen onze krachten bundelen in de richting van duurzame koeien die gezondere producten voortbrengen.

Gerard Adriaan van Exel, rustend dierenarts, Nijverdal.

Stabiel rantsoen

In uw artikel over weidegang in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde worden diverse begrippen door elkaar gehaald. Verder denk ik dat u de zaken door een wat gekleurde bril bekijkt.
De moderne melkkoe heeft om gezond te kunnen pro-

duceren een uitgebalanceerd rantsoen nodig. Met weidegang is dit zeer moeilijk te realiseren. Als er al bijgevoerd kan worden, is de opname vaak slechter. En door de steeds wisselende samenstelling van het gras is het erg moeilijk een verantwoord rantsoen samen te stellen. Een herkauwer heeft een stabiel rantsoen nodig dat niet iedere dag anders is. Ik heb het dan nog niet over broei in het voer door een te lage voersnelheid.
Het is dan ook niet voor niets dat de meeste voedingsstoornissen (lebmaag, diarree, pensverstoring) voorkomen bij bedrijven met weidegang. Zelfs wanneer er gras op stal wordt gevoerd, is het moeilijk om de koeien gezond en op productie te houden.

Huisvesting

Veel van de voordelen van weidegang die u noemt, hebben te maken met beweging van de koeien. Een koe die veel beweegt, staat makkelijker op omdat zijn spieren soepeler zijn. De door u genoemde voordelen zijn beter te bereiken door de koeien uitloop te geven. Dit is iets totaal anders dan weidegang.
De stallen die u beschrijft zijn wel heel erg slecht met gladde vloeren en te kleine boxen en slechte ventilatie. Ik zie juist dat er de laatste jaren een sterke verbetering in de huisvesting is opgetreden. Onder andere: opruwen vloeren, ventilatoren, diverse soorten boxbekleding, ruimere boxen, bredere looppaden, zijwanden eruit, dakisolatie, enzovoort.

Consument

Uw consumentenargument is wel heel erg zwak. De consument heeft het liefst dat een koe in een weiland loopt, uit een slootje drinkt, en onder een boom in de schaduw kan liggen, althans volgens u. Ik denk dat het er sterk vanaf hangt hoe je dit aan de mensen voorlegt. Je kunt consumenten best uitleggen dat koeien bij warm weer onder de boom gaan liggen, dicht bij elkaar, in de stront, waardoor ze meer uierontsteking krijgen en last van de vliegen hebben, vervolgens warm water uit de sloot drinken die vol zit met onder andere salmonella en para-tbc of met ergere dingen (riooloverstort enzovoort). Of dat ze bij koud en regenachtig weer in een hoekje van het land in de blubber staan te kleumen en niet vreten, waardoor ze pensstoornissen, melkziekte en lebmaagdislocaties krijgen. Dan kiezen de meeste mensen voor een koe in een goed geventileerde (geïsoleerde) stal met een frisse watervoorziening en een lekker gemengd rantsoentje op maat voor de productie, zodat ze niet te vet of te mager worden en gezond kwaliteitsmelk kunnen produceren.

Buitenland

Uw literatuurverwijzingen zijn ook vrij zwak. De onderzoeken zijn behoorlijk verouderd, eenzijdig en er zit zelfs geen buitenlandse literatuur bij.
Wanneer je de omstandigheden bekijkt in het buitenland zie je grote verschillen tussen de landen. In een land als Nieuw-Zeeland hebben de koeien altijd weidegang. Toch hebben de dieren het over het algemeen daar veel slechter dan in Nederland (onder andere door voeding). Veel landen hebben de koeien nog op groepsstallen staan. Ik denk dat wanneer we de Nederlandse omstandigheden vergelijken met het buitenland, we het vrij goed doen. Buitenlandse boeren verbazen zich vaak over de luxe in Nederlandse stallen. Ook exporteert Nederland veel kennis over stalbouw en stalinrichting. Laten we niet te negatief doen over de Nederlandse rundveehouderij maar laten we samen proberen de dingen nog verder te verbeteren.

E.D. Schutte, dierenarts te Dronten.

N.B. Ter verduidelijking en als tegenwicht zijn enkele onderdelen wat overdreven.

Weidegang moeilijk

Op bedrijven met meer dan honderd melkkoeien wordt het om diverse redenen moeilijk om koeien weidegang te geven:

- De verkaveling moet erg goed zijn omdat anders de tijd van halen een probleem wordt.
- Door de huidige mestregels is het steeds belangrijker de mest goed te verdelen voor een goede graslandopbrengst. Een goede verdeling is niet dat de koe her en der een flats achterlaat.
- Een stabiel en niet te vaak of te plotseling wisselend rantsoen is van groot belang voor de melkkoe en is in de weide moeilijk.
- Niet te warm is bij hoogproductieve melkkoeien erg belangrijk. Schaduw in de weide voor een koppel van over de honderd melkkoeien, en wel zoveel schaduw dat het niet één grote stronthoop wordt met veel coli-mastitis als gevolg, is vrijwel niet te doen.
- Arbeidsefficiëntie wordt steeds belangrijker om ons te handhaven tegenover lagere lonen landen en naar de mening van veel grotere melkveehouders is het efficiënter om de koeien het hele jaar binnen te houden.

Goede stallen

Door het innemen van het standpunt dat melkkoeien minstens honderdtwintig dagen per jaar weidegang moeten hebben, geef je impliciet ook aan dat op stal houden niet echt goed voor ze is. Zo zegt u het niet, zo bedoelt u het niet, maar zo zal het worden uitgelegd.
Een groot deel van de melkveehouders heeft veel gedaan ter verbetering van de stallen. Bij velen van hen hebben de melkkoeien het veel beter dan bij anderen die ze weliswaar een half jaar buiten hebben, maar ook iedere nacht binnen en ook een half jaar aan één stuk binnen.

Welzijn

Ik schaam me als rundveedierenarts tegenover een flink deel van mijn grotere melkveehouders wanneer mijn beroepsvereniging een standpunt inneemt zoals beschreven in het TvD.
Wel vind ik dat je mag stellen dat weidegang een positieve bijdrage levert aan het welzijn van de koe en dat stimulatie van weidegang toe te juichen valt. Bovendien draagt weidegang, zoals in het artikel beschreven staat, bij aan het (positieve) imago van de melkveehouderij.

Standpunt

Naar mijn mening zou het standpunt van onze beroepsgroep moeten zijn:

- Goede gezondheid en welzijn van melkvee zijn zowel op stal als in de weide goed te realiseren.
- wingend hierin sturen is niet nodig omdat beide factoren samengaan met de economie van het melkveebedrijf.
- Er zou duidelijk moeten worden omschreven in welke gevallen ingrijpen noodzakelijk is en dan ook echt zal gebeuren, waarbij te denken valt aan ernstige overbezetting, veel te veel kreupelheden over een langere periode en dergelijke.
- Sturing richting weidegang, bewustmaking van consumenten, noodzakelijke meerprijs van de melk bij bepaalde vormen van houderij is een zaak van de zuivelindustrie en de boer.

Gerard Kamp,
namens dierenartsenpraktijk Groenlo-Lichtenvoorde

Weidegang heerlijk?

Er is al geruime tijd een discussie gaande over het afschaffen van de weidegang voor melkkoeien op bepaalde melkveebedrijven.
Aan ons (de melkkoeien) is echter nog nooit iets gevraagd. Maar laat ik mijzelf eerst even voorstellen. Ik ben Baukje 823 en woon samen met mijn 84 koppelgenoten op een melkveehouderij in het noorden van Friesland. Aan het nummer achter mijn naam kunnen jullie zien, dat ik uit een oud geslacht stam. De grootvader van mijn 'baas', die dus melkveehouder is, is al begonnen met het fokken van de zogenaamde Baukje-lijn. Dat is een sterk geslacht. Meerdere van mijn voorouders zijn tien, twaalf of dertien jaar geworden. Een zelfs zeventien jaar. Ik ben nu vijf jaar oud.

Ligboxenstal

De afgelopen jaren heb ik, als ik werd gemolken in de melkstal, meerdere keren uit de gesprekken tussen mijn 'baas' en zijn echtgenote opgevangen, dat zij overwogen om ons ook in het voorjaar en in de zomer, de zogenaamde weideperiode, binnen te houden in onze ligboxenstal. Sinds twee jaar is dat nu het geval. De ligboxenstal waar wij wonen is groot, heeft veel loopruimte, er komt veel daglicht naar binnen, is geïsoleerd en heeft een goede natuurlijke ventilatie. Wij kunnen nu gaan liggen in ruime ligplaatsen met een zacht ligbed (de ligbox). Inderdaad, wij liggen op waterbedden.

Melkproductie

Ik en meerdere van mijn koppelgenoten produceren in een melkjaar, dat zijn ongeveer driehonderd dagen, tienduizend liter melk. Op het hoogtepunt van mijn melkproductie geef ik zestig liter melk per 24 uur. Daarom moet ik dan minstens drie keer per 24 uur worden gemolken. Dat gebeurt nu ook met een zogenaamde melkrobot.

Graskwaliteit

Om onze melkproductie te realiseren moeten wij vaak en veel ruwvoer eten. Dit ruwvoer dat voornamelijk uit gras bestaat en van uitstekende kwaliteit moet zijn, ligt altijd vers klaar bij het voerhek zodat wij altijd kunnen gaan eten als wij daar behoefte aan hebben. Toen wij nog in de wei liepen, moesten wij al dat voer zelf bijeen grazen. Dat was een heel karwei. Tijdens de weideperiode liet de kwaliteit en de smaak van het gras nogal eens te wensen over en waren de weersomstandigheden (te warm, te nat) soms slecht, waardoor wij te weinig gras opnamen en dus minder melk produceerden.

Comfortabel en efficiënt

Dit nieuwe houderijsysteem, het hele jaar in onze ligboxenstal, bevalt ons zeer goed. Wij hebben altijd uitstekend voer en drinkwater tot onze beschikking, hebben nooit meer last van slecht weer (te heet, te nat) en bevuilen de weilanden niet meer met onze mest en urine. Na het eten kunnen wij op een comfortabele en efficiënte wijze onze melkproductie realiseren.

Baukje 823

C.D.B. Sijpkens, rustend dierenarts, Malden

Koeien horen in de wei

Een van mijn schoonzonen was hier onlangs en was verbaasd (en verheugd) koeien in de wei te zien! Koeien horen in de wei. Voor argumenten zie uw artikel.
Uit een artikel in het Dagblad van het Noorden de datum 20 oktober 2005 blijkt dat vier boeren die zich verplichten hun koeien weidegang te verschaffen worden gesponsord door een zakenman. Kamerlid Atsma heeft het standpunt dat er structureel vergoedingen, bijvoorbeeld uit de gelden van natuurbeheer, voor boeren met grazende koeien beschikbaar moeten zijn. Daar valt veel voor te zeggen. Of de melk van deze grazende koeien gezonder is en of 'men' daarvoor meer wil betalen, betwijfel ik. Voor mij is een emotionele reden (maar ook welzijn) belangrijk. En wie ziet niet graag koeien (naast paarden en schapen) in het landschap? Dat vinden bergwandelaars toch ook ten aanzien van de koeien in Oostenrijk en Zwitserland?
Conclusie: wat willen wij? Koeien in de wei!
Eventueel met subsidie. Er wordt al zoveel gesubsidieerd.

J.S. van den Kamp, Haven

In memoriam

Johannes Jacob Melessen O.N.N.

Hans kwam ter wereld op 21 april 1923 te Amsterdam. Beide ouders waren werkzaam in het onderwijs. Hij bezocht de Derde Gemeentelijke HBS aan de Mauritskade en werd in 1940 veterinair student. Omdat hij weigerde de loyaliteitsverklaring te ondertekenen, liep zijn studie vertraging op. Zijn doctoraal examen werd behaald met de vermelding 'Met Genoegen'.

Na het afstuderen trouwde hij met zijn jeugdvriendin Tine van der Zweep en vestigde zich als practicus in Naaldwijk. Op 28 juli 1950 overleed Tine bij de geboorte van hun zoon. Hij hertrouwde met Geertruida Weijtze. Dit huwelijk met Kuuk werd gezegend met vier dochters.

Op 31 januari 1957 verongelukte zijn jongste broer Dolf, doctorandus in de diergeneeskunde. In 1959 werd Hans directeur van het slachthuis te Naaldwijk en tevens hoofd van de vleeskeuringsdienst Westland. In 1961 werd hij benoemd in Zaandam en in 1964 in Amsterdam als directeur van het slachthuis en hoofd van de vleeskeuringsdienst. Hij werd voorzitter van diverse commissies en werkgroepen en maakte zich zeer verdienstelijk bij de reorganisatie van de vleeskeuringwet.

Hans kwam uit een rood nest. Woonachtig in de Zaanstreek was hij onder andere wethouder en loco-burgemeester in Koog aan de Zaan, voorzitter van de PvdA Zaanstreek, voorzitter van de Stichting tot Huisvesting van Bejaarden 'Parkzicht' te Koog aan de Zaan. Zijn echtgenote was jarenlang raadslid van de gemeente Zaanstad.
Voor zijn vele verdiensten werd hij benoemd tot erelid van de Vereniging van Slachthuisdirecteuren en hoofden Vleeskeuringsdiensten. De gemeente Zaanstad schonk hem de erepenning. Ook kreeg hij een koninklijke onderscheiding: hij werd benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Hans hield van het leven. Samen met Kuuk bouwde hij menig feestje. Ze gingen graag op vakantie. Hoe verder weg, hoe mooier. Hij was trots op zijn familie en genoot van zijn kinderen en kleinkinderen.

In april 2005 werd hij ernstig ziek. De levensverwachting was nog enkele maanden. Echter, pas 23 december 2005 kwam het einde op de hospiceafdeling van het verpleeghuis in Zaandam.

In het crematorium te Zaandam hebben we op zijn verzoek op feestelijke wijze afscheid van hem genomen. Een dixielandbandje speelde vrolijke muziek. Afscheidswoorden werden gesproken door onder andere twee van zijn kinderen en een kleinkind. Hij leeft voort in onze herinnering.

H.C.J. Schoenmaker
W.J. Pereboom

Voorzitter KNMvD (M/V) gezocht

Maatschappij nieuws

De KNMVD stelt zich ten doel het bevorderen van de diergeneeskunde in de meest uitgebreide zin, alsmede het bewaken van de eer en de belangen van de diergeneeskundige stand. De KNMvD tracht dit te doen door het bevorderen van de diergeneeskundige wetenschap en door het behartigen van de belangen van alle dierenartsen.

Op 6 oktober 2006 eindigt de ambtstermijn van de huidige voorzitter van de KNMvD en treedt een nieuwe voorzitter aan. Bestuur en raad van toezicht hebben een benoemingscommissie in het leven geroepen. Deze benoemingscommissie heeft onderstaand profiel opgesteld, waaraan de nieuwe voorzitter idealiter zou moeten voldoen.

Wij zoeken voor de leden van de KNMvD een gezaghebbend boegbeeld:
- is herkenbaar voor de leden
- heeft affiniteit met de beroepsgroep in de breedste zin van het woord
- heeft visie op de ontwikkelingen binnen de diverse disciplines van de beroepsgroep
- heeft oog voor economische, politieke en maatschappelijke ontwikkelingen
- is lid van de KNMvD
- is flexibel beschikbaar voor circa twee dagen per week

Wij vragen iemand die beschikt over:
- het diploma diergeneeskunde
- kennis van het veterinaire beroepsveld
- passieve en actieve kennis van de Engelse taal

Met de volgende vaardigheden:
- is een bindende factor binnen de vereniging
- staat boven deelbelangen binnen de KNMvD
- is in staat tot en gericht op samenwerken
- beschikt over bestuurlijk en organisatorisch talent en ervaring
- ziet het belang van de continuïteit en de ontwikkeling van zowel de vereniging als de professie
- kan goed leiding geven, ook in crisissituaties
- is besluitvaardig
- is communicatief vaardig
- is bij voorkeur werkzaam in het veterinaire veld
- beschikt over een relevant netwerk
- heeft internationale ervaring

En de volgende persoonlijkheidskenmerken:
- integer
- straalt kracht en professionaliteit uit
- representatief
- inspirerend
- open persoonlijkheid
- organisatiesensitief.

De voorzitter ontvangt een vergoeding, passend bij de zwaarte van de functie.

Wij doen een oproep
Het is van belang voor de Maatschappij dat zoveel mogelijk geschikte kandidaten zich beschikbaar stellen. Bovendien wil de benoemingscommissie graag geattendeerd worden op geschikte kandidaten. De benoemingscommissie verzoekt individuele leden en bestuurders van regio's en groepen om kandidaten onder de aandacht van de commissie te brengen.
Kandidaten kunnen solliciteren door middel van een brief, CV en een gesigneerde bereidverklaring, gericht aan de voorzitter van de benoemingscommissie, M.J. Verburgh, postbus 153, 4130 ED Vianen.
Namen van mogelijke kandidaten kunnen natuurlijk ook aan de individuele leden van de commissie worden doorgegeven. De sluitingsdatum voor het inzenden van de sollicitatie is 20 maart 2006. Alle contacten met en stukken van de kandidaten worden strikt vertrouwelijk behandeld.

Vervolgprocedure
De benoemingscommissie toetst de ingekomen reacties aan het vastgestelde profiel en besluit met welke kandidaten er gesprekken worden gevoerd. De benoemingscommissie doet vertrouwelijk een niet-bindende voordracht aan het bestuur en de raad van toezicht. Na akkoordverklaring wordt deze voordracht gepubliceerd in het TvD van 15 mei 2006, via de website en de nieuws e-mail van de KNMvD. De leden worden dan in de gelegenheid gesteld tegenkandidaten voor te dragen tot 3 weken na verschijnen van het TvD. Deze kandidatuur dient gesteund te worden door tenminste 250 stemgerechtigde leden met hun handtekening en onder vermelding van naam en adres.
Over het vervolg van de procedure houden wij u op de hoogte.
Voor informatie kunt u terecht bij de leden van de benoemingscommissie.

J.T. Siebinga (namens cluster 1), tel. 0513-462593
M.J. Verburgh (namens cluster 2, tevens voorzitter), tel. 0345-631489
H. Verburg (namens cluster 3), tel. 071-5154692
Mw. N.J.J.M. Heutink-Mastenbroek (namens raad van toezicht) tel. 0184-651249.

Dierenarts hoeft geen informatie te verstrekken voor hondenbelasting

2 februari deed het Gerechtshof te Den Haaf uitspraak in het hoger beroep dat door collega Den Otter was aangespannen tegen Gemeentebelastingen Rotterdam. Deze zaak behandelt de mogelijke verplichting van dierenartsen om adresgegevens van hondenbezitters te verstrekken in het kader van de hondenbelasting. Wegens het belang van de zaak voor de hele beroepsgroep steunt de KNMvD deze juridische procedure.
De rechter stelde de dierenarts in het gelijk omdat hij zich niet, zoals in het Besluit gegevensverstrekking gemeentelijke belastingen staat, hoofdzakelijk bezig houdt met de behandeling van honden. Uit de patiëntenadministratie bleek dat het aantal door Den Otter behandelde honden niet boven de vijftig procent uitkwam van het aantal behandelde dieren. In fiscale wetgeving is het begrip "hoofdzakelijk' echter nauwkeurig omschreven en betekent: 'zeventig procent of meer'.
De uitspraak van het Gerechtshof maakt hopelijk een eind aan de lange juridische strijd die dierenartsen voerden tegen Gemeentebelastingen Rotterdam. Gemeentebelastingen Rotterdam denkt nog na over een eventueel vervolg. Ook andere gemeenten volgen deze zaak met belangstelling omdat zij ook geïnteresseerd zijn in deze werkwijze. Dierenartsen hebben bezwaar tegen het verstrekken van adresgegevens vanwege het feit dat hiermee de vertrouwensrelatie met hun cliënten geschaad wordt. Zij willen geen rol spelen in de inning van de hondenbelasting omdat dit een zaak is tussen gemeenten en hondenbezitters, de dierenarts moet hier buiten blijven.

Kundig met kennis

Een dierenarts, die z'n vak verstaat, kent op een gegeven moment zijn/haar kunstjes wel. Oh ja? Als we daarmee handvaardigheden bedoelen; die trotseren vaak de tijd. Sterker nog, hoe vaker we dezelfde handelingen uitvoeren, des te groter wordt onze bekwaamheid. Gaat het echter om de kennis van gezondheid en hoe deze te beïnvloeden is, dan ontstaat een duizelingwekkende dynamiek in het vak van dierenarts. Temeer wanneer deze kennis niet meer slechts als voedingsbron fungeert ter ondersteuning van ons dagelijks werk, maar als die kennis het 'eindproduct' is, wat wij leveren. Dan zullen wij die kennis te gelde moeten maken in een aantrekkelijke verpakking etcetera. Het belangrijkste echter blijft natuurlijk de continue kwaliteit ervan, gezien de snelheid waarmee kennis veroudert. De vraag, die zich dan opdringt luidt: "Dierenarts, u hebt wellicht gouden handjes, maar hoe kundig bent u eigenlijk met kennis?"
Wordt vervolgd…

Jasper het Lam

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Februari

15 Bayer HealthCare Animal Health, Symposium Noord- en Midden Nederland, aanvang 14:00 uur.

22 Bayer HealthCare Animal Health, Symposium Zuid-Nederland, aanvang 14:00 uur.

25-4/3 2nd World Veterinary Orthopaedic Congress hosted by World Veterinary Orthopedic Society. Information: *www.vosdvm.org/wvoc/index.html*

Maart

14 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

16 Equine Reproduction Seminar, Zwolle International 2006. Dagvoorzitter: Dr. Peter Daels. Sprekers: Dr. Sue McDonnell van Pennsylvania New Bolton Center, Dr. Don Schlafer van Cornell University, Dr. Schlafer en Dr. Ben Mason (Rossdales, UK). Aangemeld bij VAK. Verdere informatie: www.proveto.nl. Aanmelding per email: *info@proveto.nl*

16 Symposium 'Onderzoek maakt Onderwijzer'. Tijd: 13.30 tot 18.00 uur. Locatie: Collegezaal Androclusgebouw, Faculteit der Diergeneeskunde. De afdeling Varkensgezondheidszorg van de Faculteit der Diergeneeskunde presenteert haar lopende onderzoeken en geeft een overzicht van de veranderingen in het onderwijs. Programma en aanmeldingen: *j.m.stouten@vet.uu.nl* Aan dit symposium zijn geen kosten verbonden.

17+18 3rd European Equine Health & Nutrition Congress'. Locatie: Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent, België. Meer informatie over dit congres kunt u vinden op de congreswebsite: *http://www.equne-congress.com* Registratieformulieren kunnen worden gedownload van deze website.

18 Symposium 'State of the Heart' in Hotel Karel V te Utrecht. Onderwerp: 'Ruis op de lijn – aangeboren en verkregen hartruis nader belicht'. Sprekers: prof. C.W. Lombard, drs. J.T. Bosje, drs. S. Kats, dr. V. Szatmari en prof. dr. Ir. A.C. Beynen. Meer informatie op *www.vetmedin.nl*

18-22 73d Conference of The American Animal Hospital Association 2006. Long Beach California (*www.aahanet.org*). Inlichtingen: Frans Sluyters, e-mail: *fsluyters@home.nl*

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Maart

1 Jaarlijkse bijeenkomst oud-inspecteurs. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

1 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 14.00 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

2 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Mercure Hotel Amsterdam Airport, Oudehaagseweg 20, 1066 BW Amsterdam.

2 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

7 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Hotel Restaurant De Druiventros, Bosscheweg 11, 5056 PP Berkel-Enschot.

8 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 14.00 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

8 Vergadering regio Noord.

11 Kattendag: Gedragsproblemen, kittenzorg en huidaandoeningen. Georganiseerd door de Stichting FelCan. Toegang 15 euro. Aanmelding: zie website www.felcan.nl

16 Equine Reproduction Seminar (tijdens de Zwolle International Stallion Show). Locatie Zwolle.

23 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

Cursussen

Februari

16 Masterclass 'De kunst van de reiger'. Vervolgdata: 2, 16 en 29 maart, plus twee vervolgbijeenkomsten, data in overleg. Locatie: Van Ede & Partners, Den Haag. Kosten: € 1800,- excl. BTW. Wilt u meer informatie of u aanmelden? Neem contact op met Lucy Platvoet, Platvoet Consulting, Telefoon: 024-3565385, e-mail: *lucy@platvoetconsulting.nl* of met Alexandrien van der Burgt, tel. 06-20440569.

Maart

9 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Breukelen. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

21 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Nieuwerkerk aan de IJssel. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

25 *www.animalia.be*: Cursus cardiologie GD dag 3 door Dr. Nicole Van Israel Dipl. ECVIM-CA (Cardiology).

29-2/4 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module I: Sacroplevic: March 29 - April 2, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

31 Voorjaarsvergadering Groep Varken. Locatie: Mercure Hotel te Arnhem. Aanvang 10.00 uur. 's Ochtends wordt de jaarvergadering gehouden. Na de lunch vindt het wetenschappelijke gedeelte plaats.

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Aardema, Mevr. H.; 2005; 3552 GT Utrecht; Walnootstraat 8.
Aartsen, Mevr. G.E. van; 2005; 7441 CV Nijverdal; Schansertweg 22 A.
Beer, Mevr. M.P. de; 2005; 2131 GG Hoofddorp; Söderblomstraat 197.
Berg, Mevr. B.J.E.; 2005; 3454 HX De Meern; Reijerscop 28.
Berg, R. van den; 2005; 2645 BH Delfgauw; Zuideindseweg 80.
Beukers, Mevr. J.M.F.; 2005; 3721 MT Bilthoven; Plutolaan 128.
Boelm, G.J.; 2005; 3564 EN Utrecht; Gambiadreef 129.
Bok, G.J.; 2005; 3524 LW Utrecht; Wageningseberg 250.
Bolhuis, Mevr. C.J.; 2005; 3571 PV Utrecht; Fruinplantsoen 89.
Bouwmans, Mevr. M.; 2005; 3737 BM Groenekan; Voorsdorpsedijk 67.
Brink, Mevr. T.J. van den; Gent 2005; 5113 CA Ulicoten; Postelsestraat 2.
Busser, Mevr I.A.; 1998; 3552 AD Utrecht; Hogelanden WZ 86 bis.
Eilert, Mevr. L.E.M.; 2005; 7609 GB Almelo; Zeven Bosjes 135.
Giesen, Mevr. A.T.; 2005; 3562 XM Utrecht; Kalymnosdreef 132.
Groenendaal, H.; 2005; 1398 PN Muiden; Rijksweg 6.
Helmholdt, Mevr. A.G.N.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 348.
Hond-Noorman, Mevr. W. den; 2004; 8162 XN Epe; Beekweide 83.
Korevaar, Mevr. M.; 2005; 3706 EJ Zeist; Laan van Vollenhove 1049.
Leij, J.T. van der; 2005; 2011 RE Haarlem; Smedestraat 11 G.
Mevissen, Mevr. S.F.J.; 2005; 6431 TE Hoensbroek; Demstraat 10 F.
Oorburg, D.; 2005; 3584 DD Utrecht; Cambridgelaan 447.
Persoon, Mevr. M.J.M.; 2675 KB Honselersdijk; Middelbroekweg 40.
Ruardi, Mevr. E.; 2005 ; 3818 WC Amersfoort ; Huijgenslaan 34.
Schaeffer, F.; 1984; 6861 CD Oosterbeek; Cronjéweg 17 'Den Heuvel'.
Siethoff, Mevr. F.E. ten; 2005; 3702 BG Zeist; Oude Arnhemseweg 52.
Teunissen, Mevr. S.J.; 3572 XR Utrecht; Van Brakelstraat 22 bis.
Wielen, Mevr. G.U.A. van der; 2005; 6543 HH Nijmegen; Boeckstaetehof 642.

Als lid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:

Alramadan, R.; 2004; London W6 0TR; 126 Hamlet Gardens, Hammersmith, UK.
Ginneken, Mevr. J.A.M. van; Gent 2004; 4861 NA Chaam; Meerleseweg 19.
Korte, Mevr. W.; Gent 2005; BT78 4HU Northern-Ireland; 36 Golf Course Road, Baroncourt, Newtownstewart, Co. Tyrone.
Kruijff, M. de; 2003; 3584 DD Utrecht; Cambridgelaan 453.
Peerboom, Mevr. D.; 2005; 3708 SB Zeist; Molenweg 8.
Secrève, Mevr. M.; 2003 ; 3732 GS De Bilt ; Kapelweg 3.
Staller, D.J.; 2005; 1541 NN Koog a/d Zaan; Mosterdlaan 8.
Tuinen, J. van; 1993; 83136 Rocbaron, Toulouse, Frankrijk; Le Village, 112 Route de Garéoult.

Als kandidaatlid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:

Boersema, J.S.C.
Duin, Mevr. M.B.
Louwerens, Mevr. T.
Pol, Mevr. B.E.F.M.

Voor het dierenartsenexamen van 6 januari 2006 zijn geslaagd:

Oude Groeniger-Ashworth, Mevr. Z.O.A.
Barrett, Mevr. T.
Bijvoets, Mevr. N.
Clarisse, Mevr. N.R.
Eriksson, Mevr. L.C.
Graver, Mevr. C.C.
Kranenbarg, W.J.
Napier, Mevr. K.
Oonk, Mevr. S.
Steen, Mevr. T.L. van den
Stegge, Mevr. E.M. aan de
Hakker, Mevr. J.
Hoogerbrugge, Mevr. H.
Kats, Mevr. M.E.D.
Kurvers, Mevr. C.M.H.C.
Meulenbroek, Mevr. C.A.M.
Regeling, Mevr. R.I.
Verhaag, J.W.T.
Woude, Mevr. N.M. van der

Overlijdensberichten:

Op 25 juni 2005 A.J.I. te Maarssen te Groenlo.
Op 23 december 2005 J.J. Melessen te Wormerveer.
Begin januari 2006 G.J. Nijland te Bilthoven.

Mutaties:

Aalberts, Mevr. M.; 2004; **3705 CM Zeist; De Savornin Lohmanlaan 12; tel. privé: 030-6994088**; E-mail privé : *marian_aalberts@hotmail.com*; wet. medew. bij UU-FD, Biochemie en Celbiologie ; tel. bur.: 030-2534505; fax bur.: 030-2535492; E-mail bur.: *m.aalberts@vet.uu.nl*.

Alramadan, R.; 2004; 126 Hamlet Gardens, Hammersmith ; London W6 0TR VK; E-mail privé: alramadan99@hotmail.com. **(toev. als lid)**

Oude Groeniger-Ashworth, Mevr. Z.O.A.; 2005; 1211 ND Hilversum; Nassaulaan 8 B; tel. privé: 035-6286048; E-mail *privé:zoe@oudegroeniger.demon.nl*; d.

Baggerman, Mevr. F.C.; 2004; **3581 JL Utrecht; Oudwijkerveldstraat 2; tel. privé mobiel: 06-14776090**; E-mail privé: *fabiennebaggerman@hotmail.com*

Barrett, Mevr. T.; 2005; 2595 GB 's-Gravenhage; Koningin Marialaan 16; tel. privé: 070-3856778; tel. privé mobiel: 06-18294148; E-mail privé: *b_tanya@hotmail.com*; d.

Bijvoets, Mevr. N.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 726; tel. privé: 030-6955780; E-mail privé: *n.bijvoets@students.uu.nl*; d.

Brinkhuis, G.H.J.M.; 1975; 7152 CL Eibergen; Zwilbroekseweg 21; tel. privé: 0545-472250; p., gezelsch.d.; tel. prakt.: 0545-471247; fax prakt.: 0545-474782; E-mail prakt.: *info@dierenarts-eibergen.nl*

***Clarisse, Mevr. N.R.; 2005; 3448 GJ Woerden; Wederikveld 52; tel. privé: 0348-446073.; d.**

Dijk, L.A. van; 1975; 4333 HD Middelburg; Sprencklaan 6; tel. privé: 0118-614291; E-mail prakt: *lavandijk@zeelandnet.nl*; **r.d.**

Dungen, Mevr. E. van den; 1984; 8224 ZD Lelystad; Zandbank 57; **tel. privé mobiel: 06-38530002**; E-mail privé: *dapels@lyces.nl*; **wrnd.d.**

Elten, J. van; 2002; 1027 GB Amsterdam; Middenweg Broekermeer 27; **tel. privé mobiel: 06-52348885**; E-mail privé: *jarno_vanelten@hotmail.com*

Eriksson, Mevr. L.C.; 2005; 3524 AM Utrecht; Ameland 71; tel. privé: 030-2899266; tel. privé mobiel : 06-27007148 ; E-mail privé: *l.c.eriksson@wanadoo.nl*; d.

Fernhout, N.J.G. ; 1970 ; 4033 CH Lienden ; Rijndijk 29 ; tel. privé: 0344-603586; **E-mail privé:** ***njgfernhout@xs4all.nl***; practicus gezelschapsdieren.

Ginneken, Mevr. J.A.M. van; Gent 2004; 4861 NA Chaam; Meerleseweg 19; tel. privé mobiel: 06-45918337; E-mail privé: *jantine-tan@yahoo.com*; medew. bij B.A. ten Bruggen Cate, K.J. Dik, C.L.L. Dujardin, E. Enzerink, J.A.G. Gerards, N. Groot Nibbelink, H.L. Janssen, B.L.A. Kolpa, P.W.C.M. van Oijen, Mevr. E.Y. Paardekooper, R.J.M.L. Raymakers, Mevr. M.G. Schuttert, L.A.J. Smeenk en A.H.A. Steentjes; tel. prakt.: 0493-441044; fax prakt.: 0493-441054; E-mail prakt.: *vcs@vc-someren.nl* **(toev. als lid)**

Graaf, H.A. de; 2000; **8167 PN Oene; Houtweg 70; tel. privé mobiel: 06-51008950**; E-mail privé: *graafjanse@planet.nl*; **medew. bij R.G.A. Bomers, T. Grasdijk, R.G.A. Schuurmans en B.L.H. Vonk; tel. prakt.: 0578-574427; fax prakt.: 0578-571243; E-mail prakt.:** ***dapvaassen@hetnet.nl***

***Graver, Mevr. C.C.; 2005; 7941 HM Meppel; Emmastraat 39; d.**

Korte, Mevr. W.; Gent 2005; BT78 4HU Northern-Ireland; 36 Golf Course Road; Baroncourt, Newtownstewart, Co. Tyrone; tel. privé: 00-44-2881661123; E-mail privé : *wendykorte@hotmail.com*; medew. bij Davis Stewart . **(toev. als lid)**

Groenendaal, H.; 2005; 1398 PN Muiden; Rijksweg 6; tel. privé mobiel: 06-22414947; **E-mail privé:** ***rgroenendaal@hotmail.com***

Hakker, Mevr. J.; 2005; 3706 HW Zeist; Laan van Vollenhove 2905l tel. privé mobiel: 06-45946436; E-mail privé: ***josjehakker@wanadoo.nl*****; medew. bij Stapeley Veterinary Practice in Engeland; tel.prakt.: 00-44-1743891855; d.**

Hoogerbrugge, Mevr. H.; 2005; 3046 NJ Rotterdam; Hofweg 101; E-mail privé: ***h.hoogerbrugge@students.uu.nl*****; d.**

Ingen, Mevr. M. van; 2005; 3571 AR Utrecht; Frits Coerslaan 54; tel. privé: 030-2715866; **tel. privé mobiel: 06-41776126**; E-mail *privé: riavaningen@hotmail.com*

Kats, Mevr. M.E.D.; 2005; 4005 GD Tiel; Flipje's erf 18; tel. privé: 0344-611331; d.

J acobs, H.J.A.; 1985; 3962 CC Wijk bij Duurstede; Badorfstraat 67; tel. privé: 0343-594059; E-mail privé: *erikjacobs@uwnet.nl*; **p., gezelsch.d.; tel. prakt.: 0343-575200; fax prakt.: 0343-593253.**

Kranenbarg, W.J.; 2005; 3584 DE Utrecht; Cambridgelaan 493; tel. privé mobiel: 06-28599973; E-mail privé: ***wjkranenbarg@hotmail.com*****; d.**

Kruijf, Dr. J.M. de; 1971; 3521 DC Utrecht; Rolderdiephof 162; tel. privé: 030-6663054; E-mail privé: *jmdekruijf@hetnet.nl*; r.d.

Kruijff, M. de; 2003; 3584 DD Utrecht; Cambridgelaan 453; tel. privé mobiel: 06-51088884; geass. met M. Secrève; tel.prakt.: 036-5214874; fax prakt.: 036-5352485; E-mail prakt.: *info@dcaweb.nl* **(toev. als lid)**

Kurvers, Mevr. C.M.H.C.; 2006; 6127 AG Grevenbicht; Dijk 17 tel. privé mobiel: 06-28527304; E-mail privé: ***chantalkurvers@hotmail.com*****; d.**

Lange, Mevr. T. de; 2005; **9761 GG Eelde; Westerhorn 9; tel. privé: 050-3094098**; tel. privé mobiel: 06-11353466; **medew. bij B.W. Pennekamp; tel. prakt.: 050-5263255; fax prakt.: 050-5268156; E-mail prakt.:** ***infor matie@dierenziekenhuisgroningen.nl***

Melein, Mevr. C.C.M.; 2004; 3722 WH Bilthoven; Putterlaan 26; tel. privé: 030-2287696; E-mail privé: *claudine.melein@wanadoo.nl*; laborant i.o. afd. radiotherapie AMC Amsterdam.

***Meulenbroek, Mevr. C.A.M.; 2005; 3572 GB Utrecht; Zandhofsestraat 51; d.**

Napier, Mevr. K.; 3572 XA Utrecht; Van Speijkstraat 9; tel. privé: 030-1732115; E-mail privé: ***kate.napier@gmail.com*****; d.**

Oonk, Mevr. S.; 2005; 3706 ES Zeist; Laan van Vollenhove 1333; tel. privé: 030-6948296; E-mail privé: ***s.oonk@students.uu.nl*****; d.**

Peerboom, Mevr. D.; 2005; 3708 SB Zeist; Molenweg 8; tel. privé: 030-6992399; E-mail privé: *kwandor@hotmail.com* **(toev. als lid)**

Pol, Mevr. J.N.; 1998; **9483 PA Zeegse; Hoofdweg 27**; tel. privé mobiel: 06-51994336; E-mail privé: *j.n.pol@zonnet.nl*; medew.bij G.P. Hofland; tel. prakt.: 0592-541216; fax prakt.: 0592-541292.

Regeling, Mevr. J.I.; 2005; 3981 AP Bunnik; Provincialeweg 22; tel. privé mobiel: 06-40748085; E-mail privé: ***j.i.regeling@students.uu.nl*****; d.**

Rego, O.D.; 1988; 7671 AC Vriezenveen; Oosteinde 164; tel. privé: 0546-566021; **tel. privé mobiel: 06-53730476**; fax privé: 0546-633350; E-mail privé : *lvignoni@yahoo.com*; p. gemengde prakt. : tel. prakt.: 0546-564796; fax prakt.: 0546-633350; E-mail prakt.: *lvignoni@yahoo.com*

Secrève, Mevr. M.; 2003; 3732 GS De Bilt ; Kapelweg 3 ; tel. privé mobiel: 06-44800040; geass. met M. de Kruijff; tel. prakt.: 036-5214874; fax prakt.: 036-5352585; E-mail prakt.: *info@dcaweb.nl* **(toev. als lid)**

Staller, D.J.; 2005; 1541 NN Koog a/d Zaan; Mosterdland 8; tel. privé mobiel: 06-24987760; E-mail privé: *daanstaller@hotmail.com*; medew. bij H.M. Schipper ; tel. prakt.: 0299-653031; fax prakt.: 036-656629. **(toev. als lid)**

Steen, Mevr. T.L. van den; 2005; 2712 KA Zoetermeer; Heemskerckstraat 7; tel. privé mobiel: 06-50876439; E-mail privé:** ***thes1977@hotmail.com**; d.**

Stegge, Mevr. E.M. aan de; 2005; 3573 PN Utrecht; K. Ataturkstraat 135; tel. privé: 030-2730369; d.

Stooker-de Boer, Mevr. M.S.; 1999; 1474 ML Oosthuizen; Schoolstraat 21; tel. privé: 0299-315871; **E-mail privé:** ***r.stooker@quicknet.nl***; medew. bij D. Bouwman en G.C. Stibbe; tel. prakt.: 020-4821854; fax prakt.: 020-4822508; E-mail prakt.: *daplandsmeer@planet.nl*

Teunissen, Mevr. S.J.; 2005; 3572 XR Utrecht; Van Brakelstraat 22 bis; tel. privé: 030-2723531; **tel. privé mobiel: 06-53863502**; E-mail privé: *seline_teunissen@hotmail.com*

Toor, Mevr. C.H.M.; 2002; **4143 HG Leerdam; Schaikseweg 32 B; tel. privé mobiel: 06-12181808; E-mail privé:** ***corinevantoor@hotmail.com*****; medew. bij G. Mensen; tel. prakt.: 0345-652353; fax prakt.: 0345-473907.**

Tuinen, J. van; 1993; 83136 Rocbaron, Frankrijk; Le Village, 112 Route de Garéoult; tel. privé: 00-33-682908417; E-mail privé : *mjr.vantuinen@laporte.net* **(toev. als lid)**

Verhaag, J.W.T.; 2005; 7577 PC Oldenzaal; Bekspringweg 12; tel. privé mobiel: 06-42860682; E-mail privé: ***jtdedumo@hotmail.com*****; d.**

Werkman, P.J.; 1972; 3831 AD Leusden; Henegouwen 11; tel. privé: 033-4951310; E-mail privé: *werkman2@zonnet.nl*; p., gezelsch.d. en vissen; tel. prakt.: 033-4943142; **fax prakt.: 084-7168599**; E-mail prakt.: *werkman2@zonnet.nl*; visziekten deskundige.

Westeneng-Peters, Mevr. A.J.; 2002; **4051 EJ Ochten; Waalkant 19; tel. privé: 0344-642221**; medew. bij A. Beekhuis, E. bergman, A.J. Hof, J.J. Pouwer, H.van der Veen en P. Wiemer; tel. parkt.: 0488-482900; fax prakt.: 0488-481350; E-mail prakt.: *info@delingehoeve.nl*

Woude, Mevr. N.M.; 2005; 3525 GW Utrecht; Pagelaan 22; tel. privé mobiel: 06-24440874; E-mail privé: ***nvdwoude@hotmail.com*****; d.**

Rehydion® gel

Revolutie bij uitdroging door kalverdiarree:

Elektrolyten door de melk!

CEVA SANTE ANIMALE

Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL, Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924 - E-mail cevanl@ceva.com

GEZOCHT: BLIJVERD ZONDER KOP

Ofwel: een dierenarts gezelschapsdieren met enkele jaren ervaring - de kop eraf, zeg maar - die van ons haar (of zijn) collega's en van Arnhem zijn (of haar) domicilie wil maken.

Wij zoeken iemand zoals wij: een open, enthousiaste, zelfstandige teamspeler met gevoel voor humor. Iemand die het jarenlang met ons wil uithouden.

Dat moet niet moeilijk zijn, want we hebben heel wat te bieden. Een moderne praktijk voor gezelschapsdieren, met twee dierenartsen en twee assistenten, in een prachtige omgeving. De baan is voor 32 uur per week. Arbeidsvoorwaarden en dienstregeling zijn dik in orde.

We wachten 14 dagen op je reactie: aan Ronald Kusters, Dierenkliniek Rijkerswoerd, Mooieweg 102, 6836 AJ Arnhem.

Ervaren, gedreven en enthousiaste gezelschapsdierenarts zoekt praktijk ter overname (voor een à twee personen) of baan met associatiemogelijkheid.

Reacties graag mailen naar: *hmbmek@hotmail.com*

For an integrated dairy farm project in Saudi-Arabia
HVA International is looking for a

PROJECT MANAGER (VETERINARIAN)

Key qualifications: DVM, 15 years experience as veterinarian and/or project manager; proven team-leader capacities; experience in project administration is essential.

For more information phone us on + 31-20-3116000 or visit our website www.hvainternational.com.

Apply with detailed CV preferably before February 27 to:
HVA International, attn. C. Siller,
P.O. Box 12204, 1100 AE Amsterdam,
The Netherlands
e-mail personnel@hvainternational.nl.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
01-03-2006	maandag	13-02-2006
15-03-2006	maandag	27-02-2006
01-04-2006	maandag	13-03-2006
15-04-2006	maandag	03-04-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

FlexVet uitzend- en detacheringsbureau voor dierenartsen en para-veterinairen

waarnemingen
werving & selectie
pay-roll

FlexVet beschikt over een uitgebreid bestand van veterinair en paraveterinair personeel voor zowel gezelschapsdieren als landbouwhuisdieren.

Wij detacheren, zenden uit en verzorgen werving- en selectieopdrachten. Ook voor payroll-constructies kunt u bij ons terecht. Daarnaast verzorgen wij interim- of praktijkmanagement opdrachten.

U kunt onze on-line databank raadplegen, kijk op www.flexvet.nl

FlexVet B.V.
Bouwstraat 5
7483 PE Haaksbergen
Tel. 053 - 5725548
Fax 053 - 5721315
E-mail: info@flexvet.nl

www.flexvet.nl

VETERINARY CHIROPRACTIC COURSE

The International Academy of Veterinary Chiropractic is pleased to announce the offering of their BASIC ANIMAL CHIROPRACTIC COURSE in Germany. The *Options for Animals* (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinary Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chiropractic Association (AVCA).

Course Dates:

Module I	Sacropelvic: March 29 – April 2, 2006
Module II	Thoracolumbar: May 3 – 7, 2006
Module III	Cervical: June 7 – 11, 2006
Module IV	Extremities: July 19 – 23, 2006
Module V	Integrated: September 6 – 10,2006

other dates taking place in the UK, please visit our webside

Course fee: € 4,200
Individual modules: € 900
Location: Sittensen, Northern Germany
Total duration: 210 hours.
Course language : English

Course participation is open to veterinarians and doctors of chiropractic. Currently being taught in the United States and England and Germany. The program focuses on both the dog and horse. Further information is available under the *Options* website: www.animalchiro.com

For registration information contact:
International Academy of Veterinary Chiropractic,
Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany.
Tel: 00 49 4282 590099 Fax: 00 49 4282 591852
E-mail: IAVC2004@hotmail.com

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.
Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering.
Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.
Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 – 25 15 199
Fax: 030 – 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 – 63 46 320
Fax: 030 – 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIX FORTUIN

Medici zoals dierenartsen, tandartsen, medisch specialisten en andere vrije beroepers kunnen al 30 jaar lang rekenen op deskundig advies van Raadgevers Medische Beroepen. De Raadgevers begeleiden u onder andere bij overdracht van de praktijk en bij associaties.

Ook de afhandeling van de bijbehorende contracten wordt u uit handen genomen. Raadgevers Medische Beroepen is een adviesbureau met uitgebreide expertise op het gebied van financieel advies aan beoefenaars van (para)medische beroepen. De breedte van die expertise is uniek en beslaat advies ten aanzien van alle financiële aspecten die zich van start tot pensionering in uw medische carrière kunnen voordoen.

U weet zich bij de Raadgevers verzekerd van advies op maat op het gebied van financiële planning, verzekeringen, financieringen, hypotheken en pensioenen. Ook de keuzes en mogelijke problemen rondom het einde van uw studie hebben de speciale aandacht van de Raadgevers.

De Raadgevers volgen u in de verschillende fasen van uw loopbaan en bieden begeleiding en advies op de lange termijn.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met adviseurs Robert E. Meijer en Philip Jaspers

RAADGEVERS
MEDISCHE BEROEPEN

Dorpsstraat 118
3732 HL De Bilt
Postbus 36
3730 AA De Bilt

Tel 030 220 41 14
Fax 030 220 27 95
E-mail: info@raadgevers.nl

Eurovet is het nummer één generiek bedrijf in de veterinaire farmaceutische industrie van Noord-Europa. Door zich met name op productontwikkeling te richten vermarkt Eurovet een kernreeks van belangrijke producten welke een technische en economische toegevoegde waarde opleveren voor haar klanten. Vanuit haar sterke positie in producten voor de varkens- runder- en pluimvee-industrie werkt Eurovet nu aan de ontwikkeling van een reeks nieuwe producten voor de gezelschapsdierenmarkt.

Eurovet Animal Health is gevestigd te Bladel, Nederland, en is een volledige dochter van de AUV Dierenartsencoöperatie. Met eigen verkooporganisaties in Nederland, België en – sinds begin 2005 – in Duitsland heeft Eurovet direct toegang tot een groot gedeelte van de Europese markt. In de rest van de wereld werkt Eurovet nauw samen met lokale distributeurs op alle belangrijke markten.

Als gevolg van verdere internationale uitbreiding zijn wij op zoek naar een fulltime:

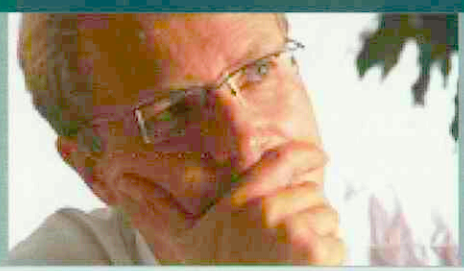

Global Product Manager

standplaats Bladel

De functie

De Global Product Manager is verantwoordelijk voor het beheren van Eurovet's kernreeks van producten en het verzekeren van een optimale positionering van deze producten wereldwijd. Vanwege de zwaarte van deze functie rapporteert u rechtstreeks aan de Algemeen Directeur. De belangrijkste taken zijn het maximaliseren van de winstgevendheid van de meest belangrijke producten van Eurovet. Door nauwe samenwerking met de verkooporganisaties moet de Global Product Manager voor elk product een strategie ontwikkelen en tevens een informatiesysteem opzetten om het voortgangsproces te volgen van de producten wereldwijd. Hij/zij zal verantwoordelijk zijn voor de marketinginbreng in het ontwikkelingsproces van nieuwe producten en voor de coördinatie van alle activiteiten binnen het bedrijf voor de voorbereiding van nieuwe productlanceringen.

Profiel

- U bent dierenarts, op dit moment werkzaam in een vergelijkbare functie in de veterinaire farmaceutische industrie.
- U bent goed in staat in teamverband te werken en leiding te geven aan multifunctionele projectteams.
- U bent goed in staat zelfstandig te werken met de nodige verantwoording.
- U bent goed in staat op verschillende niveaus binnen de organisatie te communiceren in het Nederlands en Engels. Kennis van de Duitse taal is daarbij een voordeel.
- U woont op redelijke afstand van Eurovet in Bladel of bent bereid zich daar te vestigen.

Wij bieden:

Een uitstekend salaris, inherent aan de functie en gunstige secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder een auto van de zaak en pensioenplan.

Uw sollicitatie

Mocht u belangstelling hebben voor bovengenoemde vacature en herkent u zich in bovenstaand profiel, dan kunt u uw schriftelijke sollicitatie vóór 7 maart 2006 sturen aan mevr. R. van de Glind, Personeelsfunctionaris, via rvdglind@auv.org of via Postbus 94, 5430 AB in Cuijk.

Een psychologische test kan onderdeel uitmaken van de selectieprocedure.

eurovet

Animal Health

Snel herstel

VERKORTING VAN DIARREEPERIODE MET DIAPROOF-K

Diaproof-K® met Dialine™

Diaproof-K met Dialine: de effectieve darmbeschermer

- Dialine zorgt voor extra bescherming van de darmwand
- Dialine bevordert de opname van glucose en electrolyten
- Na-bicarbonaat is een belangrijk bestanddeel

Virbac ANIMAL HEALTH

Your partner in Animal Health

ROOF-K: Diergeneesmiddel. REG NL 6875. SAMENSTELLING PER 1000 GRAM: Ispaghula Husk 375 g, Dextrose Monohydraat 350 g, Tarwezemelen 93 g, Natriumbicarbonaat 68 g, Natriumchloride 41,5 g, iumcitraat 26,5 g, Kaliumchloride 24 g, Citroenzuur 13,5 g, Magnesiumhydroxide 7,56 g, ijzeroxide rood 0,94 g. DOELDIER: kalf. INDICATIE: maag-/darmstoornissen (diarree). BIJWERKINGEN: geen. CONTRA-ICATIE: geen. TOEDIENINGSWIJZE/DOSERING: 3 à 4 gram per kilogram lichaamsgewicht per dag. Hoeveelheid om de 12 uur toedienen, oplossen per keer in 2 liter water van 40°C. Zie ook behandelingsschema ijsluiter in verpakking bijgevoegd. INTERACTIES met andere geneesmiddelen: niet combineren met andere electrolytenmengsels. Ook niet met spasmolytica. WACHTTIJD: 0 dagen. HOUDBAARHEIDSTERMIJN: 24 nden. Mits droog en onder kamertemperatuur bewaard. VERPAKKING: pot van 400 gram en emmer van 2,5 kilogram. Maatschepje van 40 gram bijgevoegd. KANALISATIE: vrij. DISTRIBUTIE: Virbac Nederland BV. bus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl, Internet: www.virbac.nl

Nieuw! Eenmaal per dag doseren!

Rimadyl®

smakelijke tabletten

- Werkt snel, is effectief en veilig
- Vermindert ontsteking en pijn
- Voor extra therapietrouw

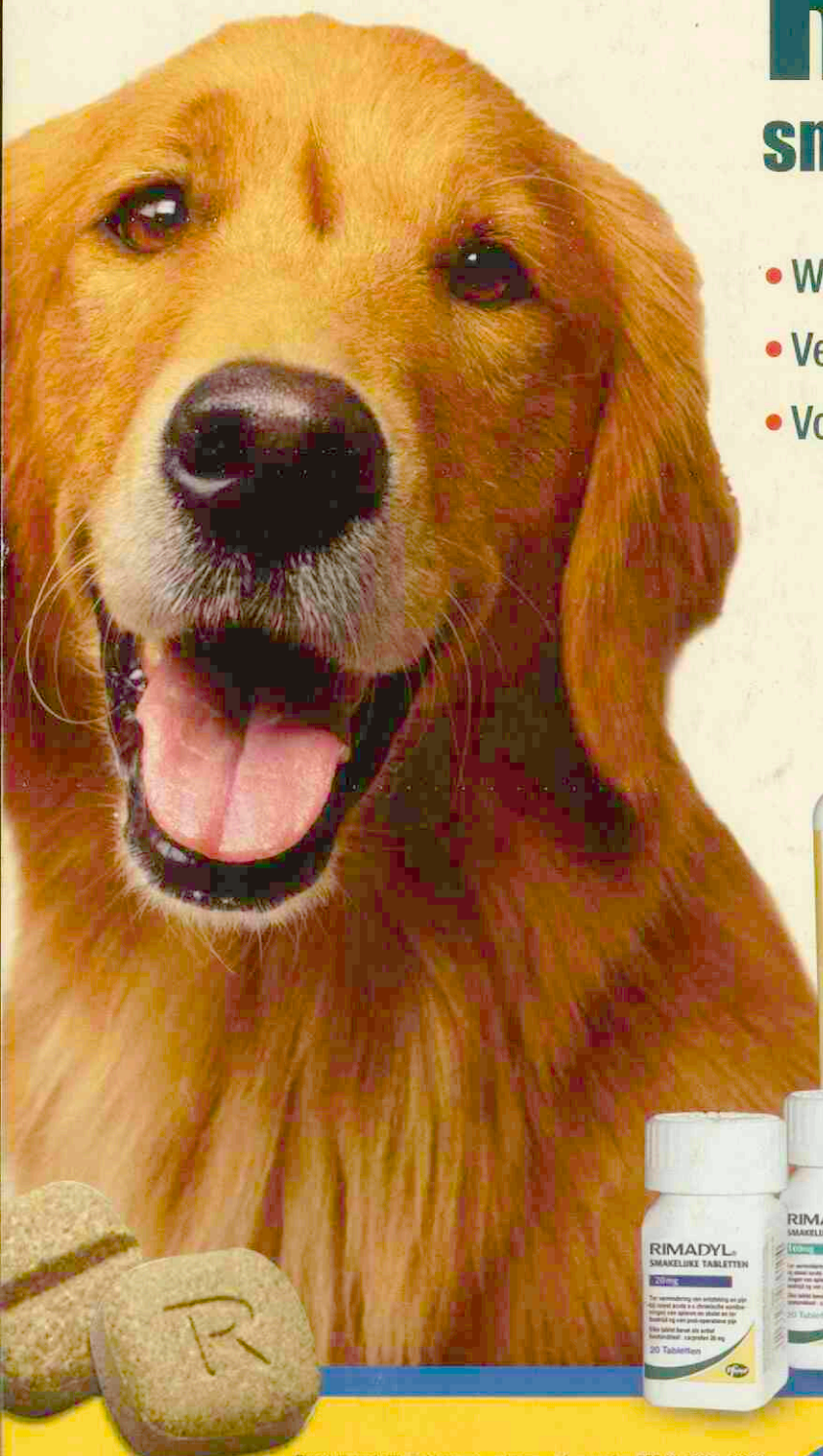

RIMADYL®
CARPROFEN

Rimadyl® smakelijke tabletten • werkzame stof: carprofen: REG NL 10021, 10022 en 10023 • diergeneesmiddel • doeldier: hond • indicaties: ter vermindering van ontsteking en pijn bij zowel acute als chronische aandoeningen aan spieren en skelet en ter bestrijding van post-operatieve pijn • dosering: 1xdaags 4mg/kg lichaamsgewicht. Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling postoperatief uit te breiden, kan de parenterale therapie met Rimadyl® na 24 uur gevolgd worden door Rimadyl® smakelijke tabletten gedurende 5 dagen • toedienings-weg: oraal • toedieningsvorm: smakelijke tabletten van 20, 50 en 100 mg • contraindicaties: niet gebruiken bij drachtige dieren • contraindicaties: niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product • bijwerkingen: braken kan in zeldzame gevallen voorkomen • Pfizer Animal Health, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel. Telefoon: 010 - 406 46 00, verdere informatie op verzoek beschikbaar.

BPAMC 24110601

Pfizer

Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2005 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Deel 131 • Aflevering 5 • 1 maart 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
19 APR. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

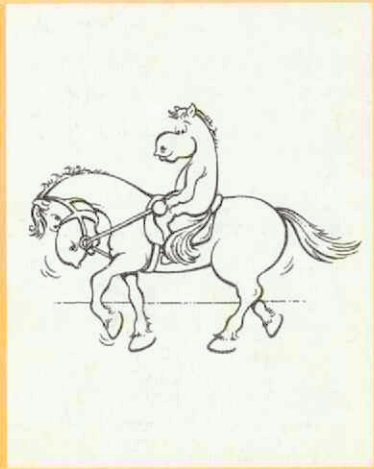

Workload and stress in horses: comparison in horses ridden low and deep ('rollkur') with a draw rein and horses ridden in an natural frame with only light rein contact

Uitbestede spoeddienst Arnhem succesvol

Registratie permanente educatie en erkenningen

Portefeuillehouderschap

De KNMvD zoekt een nieuwe voorzitter

KNMvD
oninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

Euthasol® 40%

Altijd de beste zorg - Oók bij het einde

Het is duidelijk dat euthanasie pijnloos mogelijk dient te zijn e dat de gekozen procedure gee overmatige angst of vrees mag veroorzaken. AST Farma introd ceert daarom Euthasol 40%, e hoogwaardig euthanaticum op basis van pentobarbital natriu

Verschillende onderzoeken* ha ben aangetoond dat pentobarb natrium belangrijke voordelen kent boven andere beschikbar euthanatica. Zo is er minder ka op convulsies en vocalisaties e is het middel makkelijk in gebr omdat de toedieningssnelheid geen kritieke factor is.

Bovendien kan er door de rela hoge concentratie van Euthas 40% bij grotere dieren met ee kleiner volume worden gewerk Hierdoor is Euthasol 40% nog gebruiksvriendelijker en minde belastend voor het dier.

Voor de kleinere dieren blijft AS Farma Euthasol 20% leveren. Deze is evenals Euthasol 40% geregistreerd voor honden, ka ten, varkens, runderen, pony's en paarden. Door de opvallend waarschuwingskleuren zijn be euthanatica eenvoudig van elk te onderscheiden.

Naast Euthasol biedt AST Farma ook extra diensten voo de nazorg, zoals rouwkaarten en voorbedrukte euthanasieve klaringen.

Zo kunt u altijd de beste zorg leveren – Oók bij het einde.

** Onderzoeksgegevens zijn op aanvraag beschikbaar.*

EUTHASOL 40% - OPLOSSING VOOR INJECTIE
Diergeneesmiddel UDD. Werkzaam bestanddeel: Pentobarbital natrium 400 mg/ml, overeenkomend met pentobarbital 364,6 mg/ml. **Doeldieren:** rund, paard, pony, varken, hond en kat. **Indicatie:** Euthanasie. **Wijze van gebruik en toedieningswegen:** voor intracardiale of snel intraveneuze toediening. (intracardiale: toediening bij hond en kat is alleen acceptabel na voorafgaande zware sedatie of anesthesie). **Contra-indicaties:** Geen. **Bijwerkingen:** zie bijsluiter. **Verpakking:** glazen flacon met 100 of 250 ml met rubberstop en aluminium kap. **Houdbaarheid na eerste opening van de fles:** 4 weken. **Speciale waarschuwing voor de gebruiker:** Huidcontact dient te worden vermeden. Draag daartoe handschoenen.
REG NL 10341

Dosering Euthasol 40%	
hond / kat	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v. of intracardiaal
rund / paard / pony	0,125 ml per kg LG, snel i.v. (katheter)
varken	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v.
big	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v. of intracardiaal

AST farma
GROOT IN KLEI
www.astfarma.nl

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Inhoud

Wetenschap

Actua

Deel 131
Aflevering 5
1 maart 2006

Cover: illustraties Henk Vrieselaar

Uit de hoofdredactie

Original article
Workload and stress in horses: comparison in horses ridden low and deep ('rollkur') with a draw rein and horses ridden in a natural frame with only light rein contact; *M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, M.B. Blok, L. Begeman, M.C.D. Kamphuis, M.C. Lameris, A.J. Spierenburg, and M.J.J.O. Lashley* 152

Samenvattingen VDT 158

Nieuws 163

Veterinair tuchtrecht
Grijs, wit of zwart?; *I. Boissevain* 165

Interview
Uitbestede spoeddienst Arnhem succesvol; *J. Jansen* 166

Berichten en verslagen
Uitsluiting en beperking van wettelijke aansprakelijkheid door algemene voorwaarden; *H. Blok* 167
Jaarverslag 2005 Commissie Aanprijzing Veterinaire Producten 169
Week van het Huisdier 171

DSK 171

Uitgelicht 172

Cursussen en Congressen
Equine Reproduction Seminar, Zwolle International 172

Ingezonden
Sterklinieken AUV; *W.J.M. van Look en A. Boersma* 173
Reactie AUV op ingezonden brief Sterklinieken; *R. van Dobbenburgh* 173
Voor elck wat wils; *H. van Rossum* 176

Gesignaleerd 174

Snel herstel

VERKORTING VAN DIARREEPERIODE MET DIAPROOF-K

Diaproof-K® met Dialine™

De effectieve darmbeschermer

- Dialine zorgt voor extra bescherming van de darmwand
- Dialine bevordert de opname van glucose en electrolyten
- Na-bicarbonaat is een belangrijk bestanddeel

Virbac ANIMAL HEALTH

Your partner in Animal Health

DIAPROOF-K® met Dialine™ REG NL 6875. SAMENSTELLING per 1000 gram: Ispaghula Husk 375 g, Dextrose monohydraat 350 g, Tarwezemelen 93 g, Natriumbicarbonaat 68 g, Natriumchloride 41,5 g, Natriumcitraat 26,5 g, Kaliumchloride 24 g, Citroenzuur 13,5 g, Magnesiumhydroxide 7,56 g, Ijzeroxide rood 0,94 g. INDICATIE: maag-/darmstoornissen (diarree). DOELDIER: kalf. KANALISATIE: vrij. DISTRIBUTIE: Virbac Nederland BV, postbus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl, Internet: www.virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Nieuws van de industrie 175
PAOD 176

KNMvD

In memoriam
M. Nuijens Sr.; *P. van Gulick en C. Willenborg* 178

Maatschappijnieuws
Profiel nieuwe voorzitter en de procedure; 177
Portefeuillehouderschap; *M. Bingen* 179
Vet Café de Molen 180
Registratie permanente educatie en erkenningen; *W. van den Ekker* 181
Hoe gaat het met de website?; *M. Fijten* 182
Nieuwe klachtenprocedure bureau KNMvD; *H. Dijkman* 182
Uitnodiging ledenvergadering regio West van de KNMvD 184
Wat is waar??? Denk-aan-Henk op de regiovergadering Zuid 184

BBB-Bulletin 183

Personalia 183
Jubilea 184
Doorlopende agenda 185
Deadline 188

Contents

Original article
Workload and stress in horses: comparison in horses ridden low and deep ('rollkur') with a draw rein and horses ridden in a natural frame with only light rein contact;
M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, M.B. Blok, L. Begeman, M.C.D. Kamphuis, M.C. Lameris, A.J. Spierenburg, and M.J.J.O. Lashley 152

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Veranderingen, veranderingen en nog eens veranderingen

De wereld om ons heen lijkt steeds sneller te veranderen. Een probleem dat door de voorzitster van de wetenschappelijke redactie van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde in deze rubriek ook al vaker is aangesneden, is de moeilijkheid om aan goede wetenschappelijke kopij te komen voor een Nederlands veterinair tijdschrift.

Artikelen van Nederlandse wetenschappers en organisaties verdwijnen meer en meer naar buitenlandse vakbladen met een veel groter lezersbereik dan ons 'Nederlands' tijdschrift en dus een hogere impact factor. Aan de ene kant begrijpelijk omdat financiering van onderzoek mede afhangt van deze impact factor, maar tegelijkertijd zou het enige Nederlandse veterinaire tijdschrift moeten kunnen rekenen op meer belangstelling en steun van de enige Nederlandse Faculteit der Diergeneeskunde. Het brengt de redactie van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde in ieder geval in een moeilijk parket. Als wegens gebrek aan daadwerkelijke en actieve medewerking van de Faculteit en andere onderzoeksinstituten het niet lukt voldoende aanvoer van wetenschappelijke artikelen te borgen, dan moet de wetenschappelijke redactie zich de vraag stellen of het voortbestaan van het katern Wetenschap in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde niet onder druk komt te staan.

Wat ook constant verandert zijn de influenzavirussen om ons heen. Niet dat dit echt nieuws is, want dit gebeurt al eeuwen. Wat wel nieuws is, is dat ook het virus tegenwoordig niet alleen op trekvogels en de wind is aangewezen, maar even zo makkelijk het vliegtuig pakt. Daarmee is ook een nieuwe virusstam vanuit Zuidoost Azië in potentie binnen enkele uren op Schiphol. In Turkije bleken twee aantoonbare mutaties te zijn opgetreden in virale eiwitten die de adaptatie aan de mens al een stap dichterbij brengen.

Wat verder snel verandert en steeds meer toeneemt is alle rompslomp rondom het 'praktijk' doen. Waar vroeger in geval van onduidelijkheden meestal de mening van de veearts bepalend was, is nu al snel de mening van de klant de norm. Dat betekent dat de dierenarts zich steeds meer van tevoren moet indekken middels algemene leveringsvoorwaarden, een foutloze administratie en steeds meer ondertekende opdrachtverklaringen.

Daarnaast zien we steeds meer veranderingen in de praktijkconcepten zelf. Een voorbeeld daarvan is het veelbesproken Sterkliniekenconcept, waarbij gezien de reacties bij nogal wat dierenartsen een behoorlijke angst voor het onbekende een rol speelt. Hoewel aan die angst wellicht ook de communicatiewijze van de AUV mede debet is. Persoonlijk ben ik van mening dat die frustratie niet bij voorbaat geprojecteerd moet worden op de deelnemende progressievere dierenartsen, die op zoek zijn gegaan naar nieuwe vormen van samenwerking. Dit is toch wellicht de voorbode van een op termijn onontkoombare schaalvergrotingsslag in onze branche. Een slag die overigens elders al veel eerder heeft plaatsgevonden (notarissen, advocaten, accountants en tegenwoordig ook huisartsen).

Over alle bovenstaande onderwerpen vindt u in deze aflevering van uw Tijdschrift voor Diergeneeskunde meer achtergrondinformatie. Hang dus voorlopig maar even het bordje 'niet storen' op uw studeerkamer. Met deze aflevering van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde bent u nog wel even onder de pannen. Dat is gelukkig nog steeds niet veranderd.

Anton Beijer

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Workload and stress in horses: comparison in horses ridden deep and round ('rollkur') with a draw rein and horses ridden in a natural frame with only light rein contact

M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, M.B. Blok, L. Begeman, M.C.D. Kamphuis, M.C. Lameris, A.J. Spierenburg and M.J.J.O. Lashley[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 114-119.

Original article

Summary

'Rollkur' or 'overbending' is the low and deep riding of a dressage horse during training or warming up. Lately, this technique has been criticized, and not necessarily objectively, on welfare grounds. To be able to evaluate these criticisms, more needs to be known about the workload and stress of horses being ridden 'rollkur'.
The aim of the present study was to compare the workload of eight riding-school horses when being ridden deep and round with a draw rein ('rollkur') and when being ridden in a natural frame with only light rein contact ('free').
Workload (as measured by heart rate and blood lactate concentration) was slightly higher when horses were ridden 'rollkur' than when they were ridden 'free'. There were no differences in packed cell volume, or glucose and cortisol concentrations. No signs of uneasiness or stress could be determined when the horses were ridden 'rollkur'. Subjectively, all horses improved their way of moving during 'rollkur' and were more responsive to their rider.

Samenvatting

Inspanningen en stress bij het paard: een vergelijking tussen het diep en rond gereden worden ('rollkur') met slofteugel en het in een natuurlijke houding gereden worden met licht mondcontact

'Rollkur' of 'laag, diep en rond' rijden is een manier van rijden van dressuurpaarden die normaliter wordt gebruikt tijdens de training en de warming-up bij wedstrijden. De laatste jaren is deze manier van rijden kritisch benaderd, met name omdat deze techniek mogelijk het welzijn van de paarden zou aantasten. Om de druk die het rijden in 'rollkur' positie de paarden oplegt te meten, is het noodzakelijk de belasting en de stress van paarden te meten tijdens het lopen in 'rollkur'. Het doel van de studie was om de belasting van acht L-dressuurpaarden te meten tijdens een test waarbij ze diep en laag gereden worden met behulp van een slofteugel ('rollkur') en een test waarbij ze gereden worden in hun zelfgekozen houding met licht mondcontact ('vrij'). De belasting tijdens 'rollkur' (hartslag en bloedlactaat concentratie) was iets hoger dan tijdens 'vrij' rijden. Er werden echter geen verschillen in haematocriet, glucose en cortisol concentraties gevonden tussen de twee testen. Ook waren er geen signalen dat de paarden zich ongemakkelijk voelden of gestresst waren. Als subjectieve waarneming viel op dat alle paarden wat betere bewegingen toonden tijdens 'rollkur' en ook beter op hun ruiter geconcentreerd waren.

1 Department of Equine Sciences, Faculty of Veterinary Medicine, Utrecht University, Yalelaan 12, 3584 CM Utrecht, the Netherlands. phone: + 31 30 2531350, fax: + 31 30 2531817. E-mail: m.sloet@vet.uu.nl

Introduction

Dressage is an equestrian and Olympic discipline regulated by the Fédération Equestre Internationale (FEI). The object of dressage is the development of the horse into a happy athlete through harmonious education. As a result the horse is supple, loose, and flexible, but also confident, attentive, and keen, thus achieving perfect understanding with his rider (6). The code of conduct of the FEI states that at all stages during the preparation and training of competition horses, welfare must take precedence over all other demands (7). This includes good horse management, training methods, farriery and tack, and transportation (6). Some leading dressage riders use overbending ('rollkur') during training and warm-up prior to competition. Riding with hyperflexion of the neck ('overbending'or 'rollkur') reduces the angle between a horse's head and its neck including a (more or less extreme) flexion of the mid-cervical region. Some riders claim that this practice helps to stretch and strengthen the horse's back muscles and prevents injuries (11).
Lately, this technique of riding 'rollkur' (with a very deep and markedly flexed head and hyperflexion of the neck) has been severely, but not necessarily objectively, criticized on welfare grounds, although a comparable technique has been used in jumping horses for several decades. The German lay press in particular has paid a lot of attention to this technique in dressage horses (4, 13). The scrutiny is partly based on work by Weiler, who studied desmopathies in horses (21). He found exostoses of the nuchal crest (squama occipitalis), most likely resulting from insertion myopathy of the nuchal ligament (funiculus nuchae), and speculated that these pathological findings might be related to mechanical overloading of the ligament, possibly as a result of the way of riding/training in dressage. However, he did not have any background information about the specimens and did not prove that there was any relationship with 'rollkur'. Others have also questioned the necessity and the validity of using 'rollkur' during the training of dressage horses (15). Unfortunately, until now there has been no research published on the advantages or disadvantages of this technique, although some studies may be published in the near future.
A few studies have investigated the physiological demands of exercise in sport horses under field conditions (2, 17, 19, 20), but did not consider the effects of 'rollkur' on horses. In ridden horses under field circumstances, the most commonly used variables to evaluate workload are heart rate and blood (or plasma) lactate concentration (12, 20). Other variables used to evaluate the effects of exercise are packed cell volume, acid-base balance (pH, pCO_2, HCO_3^- concentration), electrolyte concentrations (Na^+, K^+, Ca^{2+}), and glucose concentration. To study whether 'rollkur' causes muscle damage, creatine kinase (CK) concentrations could be measured

Figures 1a and 1b. **The way the draw rein is attached.**

because CK is raised in the presence of acute myopathy, and the absence of an increase indicates the absence of muscle damage (9).

It is difficult to measure stress in horses. The hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis and the production of cortisol and catecholamines is the most intensively studied stress pathway in terms of exercise-induced immune modulation (8). Cortisol production in horses has an ACTH-dependent circadian rhythm with a peak in the early morning and a nadir in the evening. This rhythm may be disrupted by physical and psychological stress. Intensive exercise is likewise associated with an increase in plasma cortisol in the horse. However, because many factors influence the plasma cortisol level in horses, it is not a very reliable variable to measure stress but there is currently not a better one, although PCV and glucose concentration may also give an indication of stress.

To be able to evaluate the demands that 'rollkur' puts on horses, more needs to be known about the workload and stress of horses being ridden 'rollkur'. As it was not possible to study high-level dressage horses and their international top riders, the study was performed with riding-school horses and an experienced national-level rider. Further, the horses were ridden with a draw rein because it would not otherwise be possible to achieve the desired flexion of the head and neck. Although one of the problems of 'rollkur' is that inexperienced riders try to achieve this overbending of the neck by using draw reins to force their horses to adopt an unnatural head and neck position, in the present study the horses were ridden with normal bridle rein to mouth contact and only limited use of the draw rein.

The aim of the present study was to compare the workload and the stress of riding-school horses being ridden deep and round with a draw rein ('rollkur') with that of being ridden in a natural frame with only light rein contact ('free').

Figures 2a and 2b. **A horse ridden 'rollkur' (round and deep with a draw rein) and the same horse ridden 'free' (in a natural frame with only light rein contact).**

Materials and Methods

Horses

Eight Dutch Warmblood riding-school horses, all mares, with a mean age of 9 ± 2 years (range 6-12 years) and an average weight of 571 ± 26 kg (range 525-617 kg), were used. These horses were familiar with the outdoor arena and to being ridden. They were, however, not used to being ridden round and deep with a draw rein. The Animal Experiments Committee of Utrecht University approved the study.

Tests

The horses performed two tests (A and B) while being ridden by the same experienced rider. In test A, the horses were ridden with a draw rein (Figures 1a and 1b) to encourage the horses to move with the neck markedly rounded and deep ('rollkur'). In test B the horses were ridden in a natural frame with only light rein contact ('free').

Prior to both tests the horses were warmed-up (walk, trot, canter) for 5-7 minutes without draw rein and then were walked until the heart rate had decreased to less than 50 beats per minute. Then, during the test, they were trotted for 2 minutes, cantered for 2 minutes, and cantered with an extended canter on every long side of the arena for 2 minutes. During 'rollkur', the draw rein was used a bit more than would normally be the case since the aim of the study was to provoke pronounced overbending (Figures 2a and 2b). However, the rider still had normal mouth-contact on the bridle rein and very light contact on the draw rein. Subsequently, the horses were walked for 10 minutes. The order in which the horses performed the two tests was randomized: four horses started with test A, and four horses started with test B. Two horses performed the two tests on one day (morning and afternoon), and six horses performed the tests on two consecutive days. These horses performed the test at the same time on both days because cortisol has a diurnal rhythm. All tests were performed in an outdoor arena (20x40 m), and the mean ambient temperature was 20.5 °C (range 19-22 °C). In order to ensure that horses kept the same speed at trot, canter, and extended canter in the two tests, two observers measured the riding speed with a stopwatch every round and informed the rider continuously whether the speed in the second test was the same as in the first test.

Heart rate meter

Before exercise, the horses were equipped with a heart rate meter[1]: one electrode was placed under the girth behind the left elbow, the other was placed under the saddle at the withers (18). Heart rate was recorded every 15 seconds from the beginning of the test after the warm-up period until the end of the test.

Blood sampling

All blood samples were taken from the jugular vein with minimal exposure to air. Samples for serum cortisol measurements were collected at seven moments: the morning preceding the first test, immediately after test A, the evening after test A, the next morning, immediately after test B, the evening after test B, and the next morning. After clotting, these samples were frozen until determination two weeks later with a radioimmunoassay method[2].

Samples for creatine kinase measurements were collected into heparin tubes and were taken the evening after test A and the evening after test B. Plasma was frozen within one hour of sampling and levels were measured within two weeks photospectrometrically[3].

For all other variables blood samples were taken at six moments: at rest prior to test A, immediately after riding 'rollkur', and after ten minutes' recovery (walking), at rest prior to test B, immediately after riding 'free', and after ten min-utes' recovery (walking). The heparized samples were placed on ice, and were immediately analysed after each test. Blood lactate concentration, pH, pCO_2, HCO_3^- concentration, glucose concentration, and electrolyte concentrations were determined with a blood-gas analyser[4]. Packed cell volume (PCV) was determined with an automatic cell counter[5].

Data processing and statistical evaluation

All data are given as means + standard deviation (sd). Data were analysed statistically with Student's paired *t* test using SPPS 10.0, and statistical significance was set at $P < 0.05$.

Figure 3. **Heart rates of horse C during test A 'rollkur' (red) and during test B 'free' (green).**

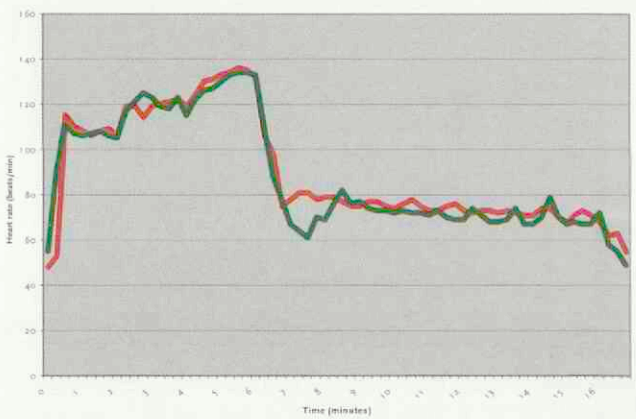

Figure 4. **Mean heart rates ± sd for eight horses during test A 'rollkur' (red) and test B 'free' (green) during the first 7 minutes of the test (trot 0-2 min; canter 2-4 min; extended canter 4-6 min.; walk 6-7 min.).**

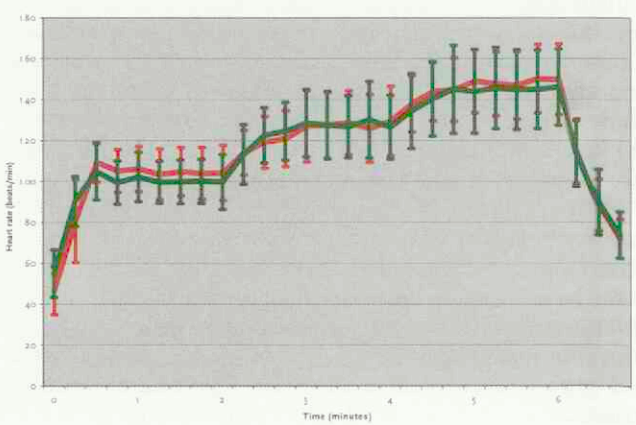

[1] *Polar Electro®, Oy, Finland.*
[2] *Coat-A-Count® Cortisol, Diagnostic Products Cooperation, Los Angeles, USA.*
[3] *Beckman Synchron Clinical System CX7 Delata®, Beckman Coulter Nederland B.V., Mijdrecht, the Netherlands.*
[4] *ABL, Radiometer®, Rijswijk, the Netherlands.*
[5] *Medonic®, A. Menarini diagnostics, Valkenswaard, the Netherlands.*

Figure 5. **Mean blood lactate concentration ± sd (mmol/l) of eight horses in test A 'rollkur' (in red) and test B 'free' (in green) before exercise (sample 1), immediately after extended canter (sample 2) and after recovery walk (sample 3).**

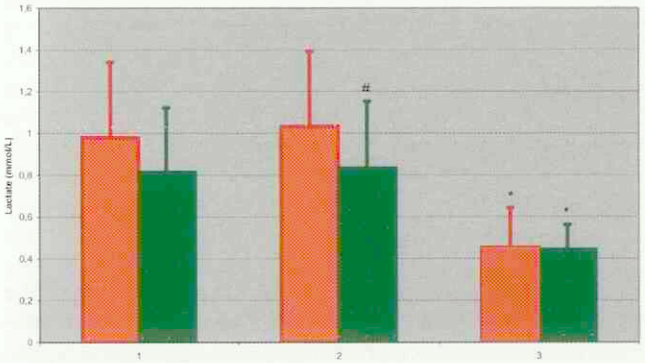

* differs significantly from value before the test (sample 1).

differs significantly between tests A and B.

Figure 6. **Mean packed cell volume ± sd (l/l) of eight horses in test A 'rollkur' (in red) and test B 'free' (in green) before exercise (sample 1), immediately after extended canter (sample 2) and after recovery walk (sample 3).**

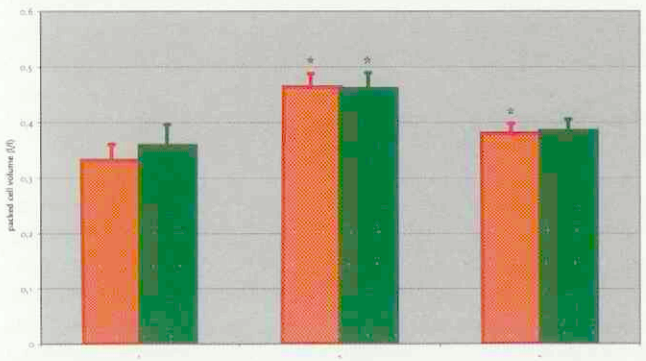

* differs significantly from value before the test (sample 1) in the same test.

Results

Riding speed

Each horses performed the two tests at the same speed, although there were some differences between individual horses The average speed at trot was 3.2 m/s (range 3.1-3.3 m/s), at canter 4.5 m/s (range 4.2-4.8 m/s), and at extended canter 5.6 m/s (range 5.3-5.8 m/s).

Heart rate

To show the course of the whole test, the heart rates of horse C during 'rollkur' and during 'free' are given in Figure 3. The results of the first seven minutes of all horses are given in Figure 4. To avoid possibly false results due to over- or underestimation of the heart rate by the heart rate meter, a mean of five values during the 'steady state' of each period (trot, canter, extended canter, and walk during recovery period) was calculated and used in the statistical analysis. The mean HR (beats/min) at trot was significantly higher during test A (104 ± 11) than during test B (100 ± 11) but did not differ for the other gaits: canter (test A versus test B, 125 ± 15 versus 127 ± 14, respectively), extended canter (147 ± 16 versus 144 ± 20, respectively), and walk during recovery (70 ± 10 versus 70 ± 10, respectively).

Blood lactate concentration

The mean blood lactate concentration immediately after the trot and canter in test A was significantly higher than that in test B, indicating that the workload was higher during test A ('rollkur') than during test B ('free') (Figure 5). Further, in both tests the mean blood lactate concentration (mmol/l) was significantly lower after exercise than before exercise.

Packed cell volume

The values before and after tests A and B were not significantly different (Figure 6). In both tests, the packed cell volume was higher after the trot and canter than at rest before testing, but there were no differences between tests A and B.

pH

In both tests A and B (Figure 7) the mean pH increased significantly from before exercise (sample 1) to after the trot and canter (sample 2), and from before exercise to after recovery walk (sample 3). pH was significantly different in tests A and B after the trot and canter.

Bicarbonate (HCO_3^-) concentration and pCO_2

The mean bicarbonate concentrations (mmol/l) and the mean pCO_2 (kPa) ± sd are given in Table 1. During both

Figure 7. **Mean blood pH ± sd of eight horses in test A 'rollkur' (in red) and test B 'free' (in green) before exercise (sample 1), immediately after extended canter (sample 2) and after recovery walk (sample 3).**

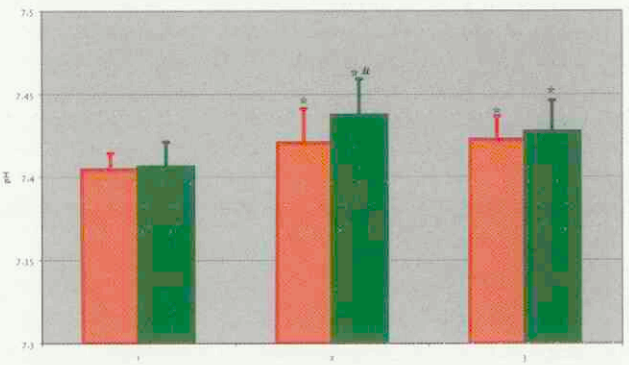

* differs significantly from value before the test (sample 1).

differs significantly between tests A and B.

Figure 8. **Mean serum cortisol ± sd (nmol/l) of six horses in test A 'rollkur' (in red) and test B 'free' (in green) immediately after exercise, the evening after exercise and the next morning.**

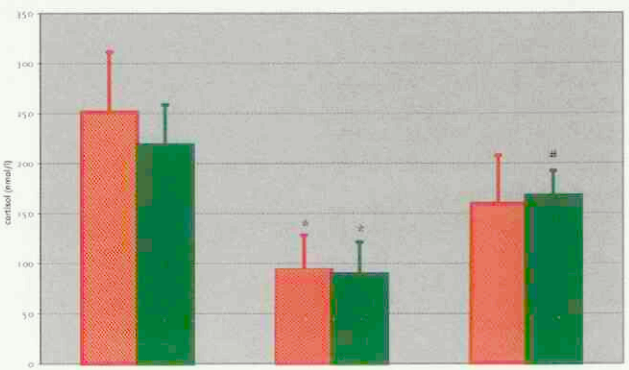

* differs significantly from the concentration of the 'after exercise' sample in same test.

differs significantly from the concentration of the 'evening after' sample in same test.

Table 1. **Mean ± sd of the bicarbonate concentration, pCO_2, glucose concentration and sodium, potassium and calcium concentrations of eight horses in test A 'rollkur' and test B 'free', before the exercise (sample 1), after trot and canter (sample 2), after recovery walk (sample 3).**

Variable	A- Sample 1	A - Sample 2	A - Sample 3	B - Sample 1	B- Sample 2	B - Sample 3
bicarbonate (mmol/l)	30.4 ± 1.6	31.5 ± 2.2 *	31.5 ± 1.9 *	30.5 ± 1.6	31.8 ± 1.4 *	31.5 ± 1.4 *
$OpCO_2$ (kPa)	6.6 ± 0.3	6.6 ± 0.7	6.6 ± 0.4	6.6 ± 0.3	6.4 ± 0.4	6.5 ± 0.3
glucose (mmol/l)	5.6 ± 0.4	4.0 ± 0.4 *	4.4 ± 0.3 *	5.6 ± 0.5	3.9 ± 0.5 *	4.2 ± 0.6 *
sodium (mmol/l)	140 ± 1	142 ± 1 *	141 ± 1 *	140 ± 1	142 ± 1 *	141 ± 1
potassium (mmol/l)	3.9 ± 0.4	4.7 ± 0.3 *	4.1 ± 0.3	3.6 ± 0.6	4.8 ± 0.3 *	4.2 ± 0.2 *
ionized calcium (mmol/l)	1.5 ± 0.1	1.4 ± 0.01 *	1.4 ± 0.1	1.4 ± 0.1	1.4 ± 0.1	1.4 ± 0.2

* differs significantly from value before the test (sample 1).

tests A and B the bicarbonate concentrations increased significantly, but there were no differences between tests A and B.

Glucose concentration

In both tests, the blood glucose concentration decreased significantly after the trot and canter (sample 2) and after the recovery walk (sample 3) compared with the concentration before exercise (Table 1). There were, however, no differences between the two tests.

Electrolytes

The mean concentrations of the electrolytes are given in Table 1. Sodium (Na^+), potassium (K^+), and calcium (Ca^{++}) concentrations were not significantly different between tests A and B. In both tests, sodium and potassium concentrations increased after the trot and canter relative to the concentration before the test.

Creatinine kinase

Creatinine kinase activity (mmol/l; n=6), measured the evening after each test, was not significantly different after test A (185 ± 56) and test B (178 ± 56).

Cortisol

The mean serum cortisol concentration (n=6) at 09.30 h on the first morning was 154 ± 44 nmol/l. There were no significant differences between cortisol concentrations immediately after the two tests, nor on the evening after the tests or the next morning (Figure 8).

Subjective impressions

The rider and the observers had the strong impression that all horses were more relaxed when trotting and cantering 'rollkur' and that they also were more responsive to the rider. The horses used in the present study were not high-quality horses, but average riding-school horses. These horses, although not accustomed to a draw rein at all, seemed to show better movements during 'rollkur': they trotted and cantered more regularly and with more use of their back and hind limbs.

Discussion

This is the first study to compare riding 'rollkur' with riding 'free' in terms of the workload and stress experienced by horses. Workload was slightly higher when horses were ridden 'rollkur' than when they were ridden 'free'. No evidence was found that horses were stressed by being ridden 'rollkur'. A possible criticism is that the overbending of the horses ridden 'rollkur' in the present study was not as pronounced as in some top dressage horses or that the 'rollkur' test was not real 'rollkur riding' as a draw rein was used. Some published pictures show high-level dressage horses with a lot of flexion in the mid cervical region, and with the angle between the underside of the neck and the mandible being almost entirely closed (4, 13). On the one hand, however, it should be borne in mind that a picture reflects just a moment and that this posture is not necessarily sustained, and on the other that top horses are more trained, more experienced, and probably (much) suppler than the horses used in the present study. Further study of elite dressage horses may provide more information about the workload and stress of 'real rollkur'.

Heart rate is easily influenced by excitement, and although the heart rate at trot was significantly higher during the 'rollkur' test than during the 'free' test, the difference was not clinically relevant. The heart rate during both tests never indicated that the horses were stressed or in discomfort. Although the mean heart rate of the horses in this study was higher than that of vaulting horses, it was lower than that of horses in other equestrian disciplines (19).

The lactate concentrations after trot and canter were higher in the 'rollkur' test than in the 'free' test, but the difference was small, almost within the physiological limits for resting horses, and in the 'rollkur' test the horses had higher starting levels of lactate. There was no lactate accumulation as seen in anaerobic exercise. The decrease in lactate concentration after the recovery period indicates that all horses recovered quickly after both tests. The re-uptake of lactate during the recovery period reflects the use of lactate as an energy source during aerobic muscle metabolism (5, 14).

The packed cell volume is not only an indicator of dehydration but also of stress, and an increase in packed cell volume is a well-known response to exercise. As there were no differences in packed cell volume between the 'rollkur' and 'free' tests, the 'rollkur' test did not cause more stress than the 'free' test.

During intense exercise horses develop metabolic acidosis, as indicated by a decrease in pH and in bicarbonate concentration (2). However, there was no evidence that the 'rollkur' test caused metabolic acidosis, i.e., that the workload was significantly higher than that of the 'free' test. The significantly higher pH after both tests probably is related to the re-uptake of lactate.

Glucose levels increase after long-term high-intensity exercise (2), possibly as a result of a higher rate of glycogenolysis in order to meet increased issue demands for glucose.

Stress also increases glucose levels as a consequence of the adrenocortical stimulation of glucose mobilization (2). In the present study, the blood glucose concentrations decreased during both tests, probably as a result of glucose uptake. This decrease indicates also that the animals were not stressed.

Although sodium and calcium concentrations showed a significant increase after exercise, these were very small and clinically not relevant. Potassium concentrations increased during both tests and this increase is probably the result of K^+ efflux, due to repeated sarcolemmal depolarization, occurring at a rate greater than the K^+ uptake by the Na^+/K^+/ ATP-ase pumps (16). Such an increase is normal in exercising horses (1, 2, 3). Lastly, although cortisol is considered a questionable marker of stress (10), concentrations increased similarly immediately after exercise in both tests, and the diurnal rhythm in cortisol concentrations was still evident after both tests. These results suggest again that being ridden 'rollkur' was not more stressful to horses than being ridden 'free'. However, long-term effects have not been studied.

Because the speed of each individual horse in both tests was the same, the slightly higher workload found during 'rollkur' may be explained in different ways:

1. horses ridden with a draw rein were forced with head and neck in an unnatural position
2. horses were not always ridden at their preferred speed as horses with a flexed neck position often have a lower preferred speed at each gait than horses moving 'free' (P.R. van Weeren, personal communication)
3. horses used the muscles of their whole body more/better during 'rollkur'

The first explanation is unlikely because the rider and observers thought that all horses moved and worked better during 'rollkur', and because there was no evidence that the horses were stressed. The second explanation is also unlikely because the study had a cross-over design (four horses started with 'free' and four horses started with 'rollkur'). The third explanation seems likely because, as stated above, the horses moved and worked better, even though they were not used to a draw rein, when being ridden 'rollkur', possibly because they were in better balance. This should be studied further by kinematic gait analysis.

The present study shows that workload increased only slightly in average riding-school horses ridden 'rollkur' with a draw rein for the first time, and that the horses showed no signs of uneasiness or stress. Subjectively, all horses improved their way of moving when an experienced rider rode them deep and round with a draw rein. Extrapolating these results to top-level horses, it seems likely that 'rollkur' does not adversely affect the welfare of the horse provided an experienced and knowledgeable rider practises it with care.

Acknowledgements

The 'exercise physiology' class of 2005 is thanked for performing a pilot study on this subject. Joep Bartels (Horse Academy), Hilary Clayton (McPhail Center) and Frits Sluijter (FEI) are acknowledged for their help and advices.

References

1. Aguilera-Tejero E, Estepa JC, Lopez I, Bas S, Mayer-Valor R and Rodriguez M. Quantitative analysis of acid-base balance in show jumpers before and after exercise. Res Vet Sci 2000; 68: 103-108.
2. Andrews FM, Geiser DR, White SL, Williamson LH, Maykuth PL and Green EM. Haematological and biochemical changes in horses competing in a 3 star horse trial and 3-day-event. Equine Vet J Suppl 2005; 20: 57-63.
3. Art T, Amory H, Desmecht D and Lekeux P. Effect of show jumping on heart rate, blood lactate, and other plasma biochemical values. Equine Vet J Suppl 1990; 9: 78-82.
4. Balkenhol K, Müller H, Plewa M and Heuschmann G. Zur Entfaltung kommen – statt zur Brust genommen. Reiter Revue 2003; 2: 46-51.
5. Eldridge FL. Relationship between turnover rate and blood concentration of lactate in exercising dogs. J Appl Physiol 1975; 39: 231-234.
6. FEI Dressage Rules 2003, to be found at http://www.horsesport.org
7. FEI Code of Conduct, to be found at http://www.horsesport.org
8. Horohov DW. Immunological responses to exercise and training. In: Equine sports medicine and surgery. Eds. Hinchcliff KW, Kaneps AJ and Geor RJ. Saunders, Edinburgh, pp. 1000-1010.
9. Kingston JK. Hematologic and serum biochemical responses to exercise and training. In: Equine sports medicine and surgery. Eds. Hinchcliff KW, Kaneps AJ, and Geor RJ. Saunders, Edinburgh, 2004, pp 939-948.
10. McKeever KH and Gordon MB. Endocrine alterations in the equine athlete. In: Equine sports medicine and surgery. Eds. Hinchcliff KW, Kaneos AJ and Geor RJ. Saunders, Edinburgh, 2004, pp 793-814.
11. Passino C. FEI spotlight falls on rollkur. http://horseandhound.co.ul/competitionnews
12. Persson SGB. Evaluation of fitness and state of training in the performance horse. In: Equine Exercise Physiology 1, Eds: Snow DH, Persson SGB and Robinson NE. Granta Editions, Cambridge, 1983, pp 441-457.
13. Pochhammer G. Dressur pervers, Trainingsmethoden in der Diskussion. St Georg 2005; 8: 14-20.
14. Pösö AR, Hyyppä S and Geor RJ. Metabolic responses to exercise and training. In: Equine sports medicine and surgery. Eds. Hinchcliff KW, Kaneos AJ and Geor RJ. Saunders, Edinburgh, 2004, pp 771-792.
15. Sandin T. Sustainable dressage – rollkur – how and why not? http://www.sustainabledressage.net
16. Schott II HC, Bohart GV and Eberhart SW. Potassium and lactate uptake by noncontracting tissue during strenuous exercise. Equine Vet J Suppl 2002; 34: 532-538.
17. Serrano MG, Evans DL and Hodgson JL. Heart rate and blood lactate responses during exercise in preparation for eventing competition. Equine Vet J Suppl 2002; 34: 135-139.
18. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan MM, van den Hoven R and Breukink HJ. The accuracy of three different heart rate meters used for studies in the exercising horse. J Vet Med A 1988; 35: 665-672.
19. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan MM, Wensing Th, Barneveld A and Breukink HJ. Workload in the horse during vaulting competition. In: Equine Exercise Physiology 3. Eds: Persson SGB, Lindholm A and Jeffcott LB. ICEEP Publications, Davis, California, 1991, pp 331-336.
20. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan MM and Barneveld A. Comparison of the workload of Dutch warmblood horses ridden normally and on a treadmill. Vet Record 1995; 137: 136-139.
21. Weiler H. Insertionsdesmopathien beim Pferd. Wissenschaftliche Publikation 24, FN Verlag der Deutschen Reiterlichen Vereinigung GmbH. Habilitationsschrift, Freie Universität Berlin, 2000.

Article submitted: January 9, 2006
Article accepted: February 10, 2006

Het Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift en het Tijdschrift voor Diergeneeskunde hebben besloten samenvattingen van gepubliceerde, wetenschappelijke artikelen uit te wisselen, opdat dierenartsen in België en Nederland op een eenvoudige manier op de hoogte blijven van de veterinaire ontwikkelingen in hun buurland.

Dr. Ann van Soom
Voorzitter Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift

Dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan
voorzitter Hoofdredactie Tijdchrift voor Diergeneeskunde

Influenza bij vogels en zoogdieren: hoe sterk is de diersoortbarriere?

K. Van Reeth. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr; 2005; 6: 394-402.

Zuidoost-Azië is nu reeds twee jaar in de greep van een epidemie met een hoog pathogeen aviair influenzavirus, subtype H5N1, bij pluimvee. Als gevolg hiervan zijn meer dan honderdvijftig miljoen stuks pluimvee gestorven of opgeruimd. Ook 133 mensen in Azië werden met het H5N1-virus geïnfecteerd en voor de helft van hen was de infectie fataal. Het H5N1-virus heeft zich intussen ook verspreid naar pluimvee in Centraal-Azië en meer recent werden enkele gevallen gerapporteerd in Turkije, Roemenië en Kroatië. Om de kans op insleep van het virus in West-Europa zoveel mogelijk te beperken, werden drastische maatregelen genomen op Europees en nationaal vlak. De invoer van levende vogels, pluimveevlees, vleesbereidingen en eieren vanuit de getroffen landen werd opgeschort. In België geldt op dit moment onder andere een verzamelverbod voor pluimvee en gedomesticeerde vogels, een ophokverplichting voor pluimvee in bepaalde gebieden en een verhoogde monitoring op professionele pluimveebedrijven.

Sommige wetenschappers en politici vrezen dat het aviaire H5N1-virus een nieuwe grieppandemie bij de mens zou kunnen veroorzaken, omdat de menselijke populatie in het geheel geen antistoffen heeft tegen het H5-hemagglutinine. In het perspectief van een mogelijke pandemie hebben alle West-Europese landen een pandemiebestrijdingsplan uitgewerkt. In het kader daarvan wordt in België een voorraad antivirale middelen aangelegd en zijn er maatregelen genomen om een voldoende voorraad vaccins tegen een mogelijk pandemisch virus te verwerven.

Naast de mens blijken ook varkens, katten en tijgers gevoelig te zijn voor het H5N1-virus en dit leidt tot speculaties over een mogelijke rol van deze dieren in de overdracht van het virus naar de mens. Er is echter nog zeer weinig kennis over het gedrag van H5N1 bij zoogdieren en vele scenario's zijn eerder op veronderstellingen dan op wetenschappelijk gefundeerde gegevens gebaseerd.

Dit artikel is een samenvatting van een lezing gehouden op de informatieavonden over vogelpest die in november 2005 door het voedselagentschap (FAVV) werden georganiseerd voor de Vlaamse dierenartsen. In het eerste deel wordt een algemeen overzicht gegeven van influenza bij vogels en van de belangrijkste influenzagevoelige zoogdieren. Dit overzicht is geenszins volledig en belicht vooral de gegevens die belangrijk zijn voor een goed begrip van de huidige H5N1-uitbraak bij gevogelte in Zuidoost-Azië. In het tweede deel wordt dieper ingegaan op deze H5N1-uitbraak en de eventuele gevaren voor de mens. Er wordt speciaal aandacht besteed aan de mogelijke rol van huisdieren andere dan vogels in de verspreiding van H5N1 naar de mens. Het is vooral de bedoeling hypothesen en wetenschappelijk onderbouwde gegevens duidelijk van mekaar te onderscheiden.

Groeifactoren in zeugenmelk en hun invloed op het maagdarmstelsel bij de big

M. Oste, E. Van Haver, A. Weyns en C. Van Ginneken. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 403-411.

Diarree en andere gastro-intestinale ziekten zijn één van de belangrijkste oorzaken van neonatale sterfte bij het varken. De ontwikkeling van het uitgerijpte maagdarmstelsel is een zeer complex gebeuren waarbij verschillende endogene en exogene factoren een invloed hebben. In deze review wordt de invloed van de groeifactoren (insulin-like growth factor, insuline, epidermal growth factor en transforming growth factor alpha) in colostrum en zeugenmelk op de maagdarmtractus besproken. De hoge concentratie in colostrum en de aanwezigheid van specifieke receptoren voor deze groeifactoren wijzen op een mogelijke invloed op groei en maturatie van het maagdarmstelsel. Algemeen hebben deze groeifactoren een stimulerende invloed op de ontwikkeling van het maagdarmstelsel.

Nieuwe inzichten in boviene enzoötische bronchopneumonie

B. Catry, J. Govaere, T. Vanholder, G. Opsomer, A. Decostere, F. Haesebrouck en A. de Kruif. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 412-419.

Boviene enzoötische bronchopneumonie is economisch gezien een belangrijke aandoening die voornamelijk kalveren treft. Bij ernstige uitbraken worden veelal kiemen geïsoleerd die traditioneel tot de familie van de *Pasteurellaceae* gerekend worden. Deze kiemen zijn facultatief pathogeen omdat ze ook bij gezonde dieren kunnen voorkomen. In dit artikel wordt aandacht besteed aan de recente wijzigingen

met betrekking tot de nomenclatuur van *Pasteurellaceae*, aan de correcte staalname voor een bacteriële diagnose en aan de antimicrobiële resistentiesituatie. De resistentiesituatie wordt toegelicht op drie soorten bedrijfstypes, met name melkvee-, zoogkoeien-, en vleeskalverbedrijven. De hoogste prevalentie van resistentie, inclusief multi-resistentie, wordt waargenomen op vleeskalverbedrijven.

Antivirale behandeling van rhinotracheïtisvirus, immunodeficiëntievirus en leukemievirus infecties bij de kat

E. Neirinckx, B. Garré, H. Nauwynck, S. Croubels, P. De Backer en K. van der Meulen. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 420-431.

In dit overzicht wordt nagegaan in hoeverre antivirale geneesmiddelen effectief zijn voor de behandeling van drie chronische virale ziekten bij de kat: rhinotracheïtis, feliene immunodeficiëntie en kattenleukemie. Na een uitgebreide literatuurstudie wordt duidelijk dat de weinige veterinair geregistreerde producten oorspronkelijk afkomstig zijn uit de humane geneeskunde. Het merendeel van de producten bevindt zich nog in een experimenteel stadium wat de toepassing bij katten betreft. Als gevolg van verschillen tussen kat en mens, zowel wat het gedrag van het virus als wat de werking van het geneesmiddel betreft, is een eenvoudige extrapolatie van de gegevens uit proefopzetten bij mensen niet mogelijk. De huidige stand van zaken laat niet toe eenduidige conclusies te trekken betreffende de effectiviteit en het gebruik van antivirale geneesmiddelen bij chronisch geïnfecteerde katten. Aan te raden behandelingsschema's worden in dit werk waar mogelijk opgenomen, maar er dient op gewezen te worden dat geen van de beschreven producten leidt tot een definitieve eliminatie van het virus uit het lichaam.

Effects of aflatoxin B1 on the development of chicken thymus and blood lymphocyte alpha-naphthyl acetate esterase activity

E. Sur en I. Celik. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 432-439.

In this study, the depressive effects of AFB1 on the embryonic development of chicken thymus were determined by histological methods and by histochemical demonstration of alpha-naphthyl acetate esterase (ANAE) enzyme. ANAE positivity frequencies of peripheral blood lymphocytes (PBL) were also determined. Embryonic stages were determined according to the Hamburger-Hamilton (H-H) scale. Thymic development was quite similar on day 7 of incubation in all control and AFB1 groups. In contrast, the development was substantially impaired and retarded on day 10 of incubation in the 20 and 40 ng/egg AFB1 groups. The ANAE positivity was first detected on the 18th day of incubation in a minority (2%) of PBL. The proportions of PBL and their ANAE positivity frequencies were significantly ($P<0.05$) lower in AFB1 treated groups than in the controls on the day of hatching.

Hepatoencephalopathy caused by *Senecio jacobaea* intoxication in five horses

J. Pohlmann, G. van Loon, L. Lefère, K. Vanschandevijl, H. Nollet, D. De Clercq, C. Delesalle, P. Deprez. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 440-445.

Acute hepatoencephalopathy due to ingestion of *Senecio jacobaea* is described in five horses. Diagnosis was based on history, clinical findings, ultrasonography, laboratory results and postmortem examination. Blood analysis revealed decreased levels of urea and increased levels of ammonia, gamma-glutamyl transferase, bile acids and total bilirubin. As no specific treatment for pyrrolizidine alkaloid intoxication exists, therapy was mainly supportive. None of the five horses survived. Because of the poor prognosis, prevention of the disease, by means of pasture management and exclusion of these plants from hay or silage, is mandatory.

Diagnose van het tweede TSE-geval bij een schaap met een scrapieresistent genotype in België

H. De Bosschere, S. Roels, P. Dechamps, M. De Filette en E. Vanopdenbosch. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 446-451.

Scrapieresistentie en -gevoeligheid worden genetisch gecontroleerd. De gevoeligheid bij de ontwikkeling van natuurlijke en experimentele scrapie is voornamelijk gebonden aan polymorfismen in het schapenprion-proteïne(PrP)gen op de posities 136 (V-A), 154 (R-H) en 171 (Q-R-H). De allelen VRQ en ARQ zijn verbonden met een hoge gevoeligheid voor scrapie, terwijl de allelen ARR en AHQ verbonden zijn met een lage gevoeligheid voor scrapie. De selectie van scrapieresistente (ARR/ARR) schapen is tegenwoordig één van de belangrijkste doelstellingen van de schapenfokorganisaties.
In verschillende EU-lidstaten raakten gedurende de laatste twee jaar nieuwe gegevens bekend over TSE-gevallen bij schapen met TSE-resistente genotypen, waaronder de Nor98-stam en andere atypische TSE-gevallen met het ARR-allel. Deze bevindingen kunnen grote gevolgen hebben voor de nationale fokprogramma's in de verschillende EU-lidstaten.

Dit is de beschrijving van het tweede natuurlijk, atypisch TSE-geval bij een schaap met een scrapieresistent genotype (ARR/ARQ) in België; eerder werd reeds een geval met genotypeARR/ARR gediagnosticeerd. Beide dieren hadden een Nor98-like western blot patroon. Door het continu opduiken van nieuwe, 'atypische' TSE-gevallen bij schapen met scrapieresistente genotypen, komen het doel en het nut van de gevestigde fokprogramma's onder grote druk te staan.

Anaesthesia of a horse with atrial fibrillation

S. Schauvliege , G. van Loon, V. Martin-Bouyer en F. Gasthuys. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2005; 6: 453-458.

A 25-year-old Belgian Warmblood mare with pre-existing atrial fibrillation was presented for surgical treatment of sinusitis. Echocardiography evidenced signs of compromised cardiovascular function, including a decreased contractility of the left ventricle and mitral valve insufficiency. The horse was treated with 2.2 µg/kg digoxin IV, followed by 11 µg/kg orally twice a day for one week before surgery. Premedication consisted of 0.02 mg/kg acepromazine IM and 80 µg/kg romifidine IV. Anesthesia was induced with 0.06 mg/kg midazolam and 2.2 mg/kg ketamine IV and maintained with isoflurane in oxygen. During the anesthesia, a continuous rate infusion with lidocaine (bolus 1.5 mg/kg, then 1.7 mg/kg/h) was administered and a temporary ventricular pacing unit, placed preoperatively, was available to treat possible bradycardia. Dobutamine was used to increase blood pressure but was accompanied by an obvious increase in heart rate. No major problems were encountered during the course of the anesthesia and recovery.

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.
Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering.
Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.
Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 – 25 15 199
Fax: 030 – 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 – 63 46 320
Fax: 030 – 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIXFORTUIN

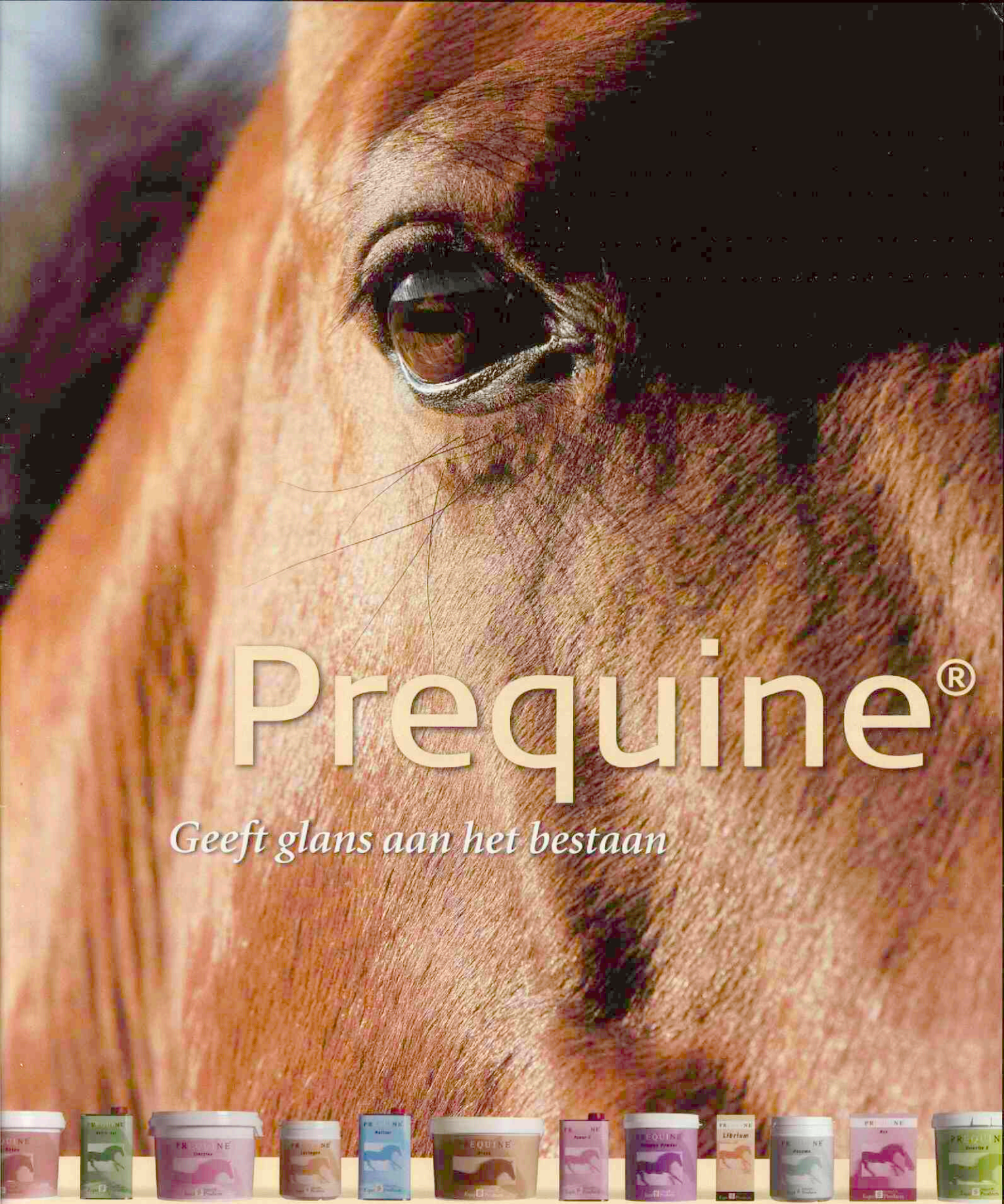

Een glanzende vacht, gretige tong, dooraderde benen, nieuw leven. Equi Products Holland BV brengt haar specialismen haarscherp in beeld en beoogt een optimale dienstverlening ten behoeve van de gespecialiseerde paardenkliniek, bijvoorbeeld in de vorm van een exclusief pakket diergeneesmiddelen en verzorgingsproducten voor paarden. **Prequine®** is hier een uitstekend voorbeeld van. Het is een nieuwe naam voor een exclusief scala aan aanvullende diervoeders en supplementen van hoge kwaliteit voor paarden. **Prequine®** is ons antwoord op de specifieke eisen van de paardenspecialist, gebaseerd op grondig onderzoek, specialistische kennis en gecontroleerde productieprocessen. **Prequine®** is het antwoord op uw behoefte aan optimale ondersteuning, in ieder seizoen, het hele jaar door. De Prequine®producten zijn exclusief verkrijgbaar bij de dierenarts.

Equi Products Holland BV

www.equi.nl
www.prequine.com

Kent u Hill's ?

Het nieuwe verbeterde Hill's™ Prescription Diet™ d/d™

Uw eerste keuze bij de eerste tekenen van een huidaandoening

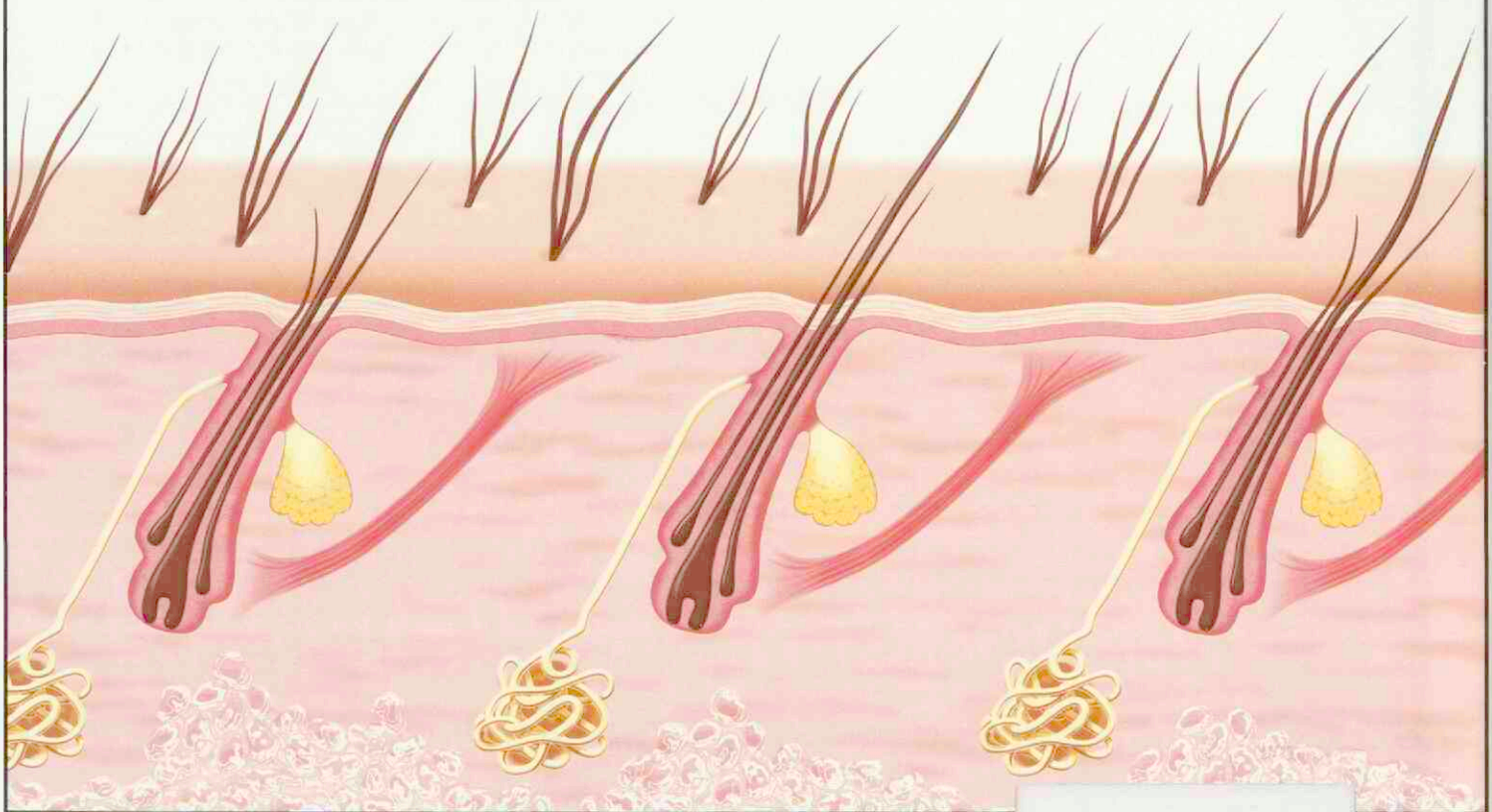

Klinisch aangetoond de tekenen van voedselallergie en atopie te verminderen binnen slechts 28 dagen.[1]

- 75% van de patiënten had minder erytheem[1]
- 76% van de patiënten had minder lichenificatie[1]
- 60% van de patiënten had minder zelftrauma[1]
- Meer dan 70% van de eigenaren was tevreden over de verbeteringen[1]

Prescription Diet d/d helpt nu symptomen van alle huidaandoeningen te verlichten.

NEW Clinical Proof

Informeer wat Hill's voor uw patiënten kan doen

Neem contact op met uw Hill´s buitendienstmedewerk(st)er of bel de Hill's Veterinary Helpline NL : 0800-0222466, BE : 0800-17745 of bezoek onze website www.HillsVet.nl/kentu/watisnieuw

1. Allen T, Fritsch D; Jewell D, Lowry S. Nutrition and Non-Seasonal Pruritic Dermatitis in Dogs Caused by Atopy and/or Adverse Reactions to Food. A Multi-Centre Clinical Study. Hill's Pet Nutrition, Inc., Topeka, Kansas data on file

Clinical Nutrition to Improve Quality of Life™

Nieuws

Huishoudelijk reglement en statuten

Het huishoudelijk reglement en de statuten van de KNMvD zijn aangepast na de ledenvergadering van oktober 2005. Op de website van de KNMvD zijn de aangepaste teksten als pdf-documenten te vinden.

Vaccinatie pluimvee via drinkwater of verneveling

Minister Veerman (Landbouw) wil pluimvee bij een uitbraak van vogelgriep vaccineren via drinkwater of verneveling in de stallen. Wageningen Universiteit en het Centraal Instituut voor Dierziektecontrole (CIDC) doen hier onderzoek naar. Het is niet duidelijk wanneer deze vorm van vaccinatie kan worden toegepast. Volgens het ministerie is het onderzoek nog in de beginfase. Bij een eventuele massale vaccinatie moet nu iedere kip, eend of kalkoen afzonderlijk worden geprikt. In een noodsituatie volgens Veerman een vrijwel onmogelijk taak. Dus de kans is groot dat bij een uitbraak alsnog miljoenen dieren moeten worden gedood. Overigens moet Nederland toestemming van de Europese Unie krijgen voor vaccinatie. De EU was altijd tegen, maar het beleid wordt schoorvoetend bijgedraaid.
bron: AD.nl

Dierenkliniek van het jaar

Dierenkliniek De Arker aan de Hoefslag in Nijkerk is uitgeroepen tot Dierenartsenpraktijk van het jaar 2005. De praktijk werd in het kader van de jaarlijkse uitverkiezing door een groot aantal lezers van het blad Over Dieren voor deze titel voorgedragen. Bijzonder is dat het de tweede keer is dat deze praktijk de prijs krijgt. Eerder won de praktijk de prijs in 1998.
bron: De Stad Nijkerk

De NDG verblijdt Federatie Dierenambulances Nederland

De Nederlandse Databank Gezelschapsdieren (NDG) heeft aan de Federatie Dierenambulance Nederland een royale financiële bijdrage overhandigd. Via de website van de NDG kunnen eigenaren van geregistreerde dieren penningen aanschaffen. Samen met de penning ontvangt de diereigenaar een set waardebonnen beschikbaar gesteld door vooraanstaande bedrijven die huisdieren een warm hart toe dragen en dit initiatief steunen. De NDG staat van elke verkochte penning een percentage af aan de FDN.
bron: www.knmvd.nl

VWA blokkeert 275 bedrijven na dioxineverontreiniging

De Voedsel en Warenautoriteit (VWA) heeft zondag uit voorzorg 275 varkens- en pluimveebedrijven tijdelijk gesloten. De bedrijven hebben veevoer gekocht dat een te hoog dioxinegehalte bevat. Het voer is afkomstig van een mengvoederbedrijf uit het Noord-Brabantse Andel. Daar werd eerder deze week varkensvet aangetroffen dat meer dan 25 keer zoveel dioxine bevatte dan is toegestaan.
Het varkensvet diende als basis voor het veevoer dat werd afgenomen door de 275 bedrijven. De Nederlandse bedrijven mogen geen dieren of producten meer voor de consument op de markt brengen, tot is bewezen dat er geen besmetting heerst. Het varkensvet dat in Andel werd aangetroffen, kwam uit België. Daar zijn inmiddels ook uit voorzorg bedrijven geblokkeerd.
De VWA meldde eerder deze week dat het eten van vlees van varkens die verontreinigd diervoer hebben gegeten, geen gevaar vormt voor de volksgezondheid.
bron: Trouw.nl

Benoeming directeur Directie Landbouw

De heer ir. C.A.C.J. Oomen is met ingang van 1 april 2006 benoemd tot directeur van de Directie Landbouw van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Kees Oomen (56) studeerde sociologie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen. Na zijn studie gaf hij enkele jaren les in het hoger beroepsonderwijs. Op dit moment is hij directeur van de Directie Regionale Zaken.

Jaarlijkse castratieactie Dierenbescherming

Naar aanleiding van de ophef over de castratieactie rond Valentijnsdag hebben de GGG en de KNMvD vorig jaar overleg gevoerd met de Dierenbescherming. Eén van de hoofddoelstellingen van deze jaarlijkse castratieactie van de Dierenbescherming is de aanpak van het zwerfkattenprobleem in Nederland. Een belangrijk aspect daarbij is de mogelijkheid die de Dierenbescherming diereigenaren biedt om hun huiskat met korting te laten castreren. De aanpak van het zwerfkattenprobleem is ook voor de KNMvD een belangrijke zaak. Het advies van de KNMvD aan de Dierenbescherming was om de acties voortaan te focussen op zwerfkatten in plaats van de huiskat. Uiteraard zonder daarbij het belang van goede voorlichting over de castratie van huiskatten, ter preventie van het zwerfkattenprobleem, uit het oog te verliezen.
bron: nieuws e-mail KNMvD

ESAOTE Pie Medical
THE IMAGE OF INNOVATION™

Jaarprogramma 2006
Echocursussen Gezelschapsdieren

17 maart		
Oriëntatiecursus	**Echografie**	Eindhoven
16/17 juni		
Introductiecursus	**Abdominale echografie**	Maastricht
8/9 september		
Praktische workshop	**Abdominale echografie**	Beveren (B)
11 september		
Praktische workshop	**Cardiale echografie**	Beveren (B)
6/7oktober		
Praktische workshop	**Abdominale echografie**	Apeldoorn
9 oktober		
Praktische workshop	**Cardiale echografie**	Apeldoorn

Oriëntatiecursus Echografie

"Wat kan ik met een echotoestel doen?"

Doelgroep: Dierenartsen werkzaam in de gezelschapsdierenpraktijk die zich mogelijk willen gaan bezighouden met echografie.
Kennisniveau: Geen ervaring met echografie noodzakelijk.
Cursusopzet: Deze is met recht een oriëntatiecursus te noemen. Na een korte theoretische inleiding van een half uur over enkele technische aspecten van ultrageluid, wordt u in de gelegenheid gesteld om onder begeleiding van ervaren docenten, zelf de transducer ter hand te nemen en te kijken wat er zoal in beeld te brengen is met echografie.

Cursusduur: 3,5 uur
Cursusdatum: Vrijdag 17 maart 9.30 – 13.00 uur
Cursuslocatie: Eindhoven Hotel Van der Valk
Kosten: € 80,-

Introductiecursus Abdominale Echografie

"Een abdominabel goede start"

Doelgroep: Dierenartsen werkzaam in de gezelschapsdierenpraktijk die echografie binnen hun vakgebied als een volwaardig diagnostisch middel zien en hun kennis hierover willen vergroten, danwel opfrissen.
Kennisniveau: Enige ervaring met echografie gewenst, doch niet noodzakelijk.
Cursusopzet: Deze cursus is allesomvattend. Een hele dag theoretische scholing op het gebied van technische aspecten van ultrageluid, voorbereiding van de patiënt tot aan indicaties voor een echo-onderzoek. Alle organen komen aan bod, met veel echobeelden en pathologie. Het praktijkgedeelte beslaat een dagdeel. Onder leiding van ervaren docenten wordt u geleerd systematisch een echo-onderzoek te verrichten van het abdomen. Er wordt gewerkt in groepjes van maximaal 5 deelnemers per patiënt/echo-apparaat en tutor.
Taal: Het theoretische gedeelte van deze cursus wordt gegeven in de Engelse taal.

Cursusduur: 1,5 dag
Cursusdata: Vrijdag 16 juni 09.00 –17.00 (theorie)
Zaterdag 17 juni 09.00 –13.00 (praktijk)
Cursuslocatie: Maastricht: Hotel Van der Valk
Kosten: € 500,-

N.B. Bij aankoop van een echotoestel gezelschapsdieren is deze cursus gratis. Derhalve is reguliere inschrijving beperkt mogelijk.

Praktische workshop Abdominale Echografie

"Begeleid de diepte in"

Doelgroep: Dierenartsen werkzaam in de gezelschapsdierenpraktijk die echografie binnen hun vakgebied als een volwaardig diagnostisch middel zien en hun kennis hierover willen vergroten, danwel opfrissen.
Kennisniveau: Enige ervaring met echografie gewenst.
Cursusopzet: Deze cursus heeft de vorm van een workshop en is nagenoeg zuiver praktisch van aard. Aan de hand van bepaalde 'cases' wordt u geleerd systematisch een echo-onderzoek te verrichten van de diverse organen.
Er wordt gewerkt in groepjes van maximaal 5 deelnemers per patiënt/echo-apparaat en tutor.

Cursusduur: 3 dagdelen
Cursusdata Beveren (B):
Vrijdag 8 september: 15.00 – 19.00 (Abdomen deel I)
Zaterdag 9 september: 10.00 – 19.00 (Abdomen deel II en III)

Cursusdata Apeldoorn:
Vrijdag 6 oktober: 15.00 – 19.00 (Abdomen deel I)
Zaterdag 7 oktober: 10.00 – 19.00 (Abdomen deel II en III)
Cursuslocaties:
Beveren (B): Hotel Van der Valk
Apeldoorn: Hotel de Cantharel – Van der Valk
Kosten: € 500,-

Praktische workshop Cardiale Echografie

"Manipulatie en interpretatie kloppend ?"

Doelgroep: Dierenartsen werkzaam in de gezelschapsdierenpraktijk die reeds langere tijd met echografie in hun praktijk bezig zijn en hun kennis willen uitbreiden of verdiepen op het gebied van de echocardiografie.
Kennisniveau: Ruime ervaring met echografie gewenst.
Cursusopzet: Gezien de complexiteit van dit zeer interessante onderwerp is voor deze workshop ook een redelijk uitgebreid theoretisch gedeelte voorzien. Eén dagdeel staat echter helemaal in het teken van live demonstraties en praktijkoefeningen, zodat u aan het einde van de dag weet hoe u systematisch een echo-onderzoek van het hart kunt verrichten.
Er wordt gewerkt in groepjes van maximaal 5 deelnemers per patiënt/echo-apparaat en tutor.

Cursusduur: 1 dag
Cursusdata:
Beveren (B): Maandag 11 september 10.00 – 18.00
Apeldoorn: Maandag 9 oktober 10.00 – 18.00
Cursuslocaties: Beveren (B): Hotel Van der Valk
Apeldoorn: Hotel de Cantharel – Van der Valk
Kosten: € 300,-

Esaote Pie Medical organiseert ook dit jaar deze cursussen weer met een fantastisch team van referenten:

Dr. S. Boroffka,	Diplomate ECVDI - Universiteit Utrecht
PD Dr. M. Gerwing	Diplomate ECVDI - Universiteit Giessen
Dr. N. Van Israël	Europees specialist in de veterinaire cardiologie - ACAPULCO Spa
Prof. Dr. M. Kramer	Diplomate ECVDI- Universiteit Giessen
Dr. U. Michele	Universiteit Giessen
Drs. M. Passon-Vastenburg,	Diplomate ECVDI - Universiteit Utrecht
Dr. I. Putcuyps	DVM - Universiteit Gent
Dr. J. Saunders	Diplomate ECVDI - Universiteit Gent
Drs. L.H. Smeets	Praktijkdierenarts Maastricht
Dr. V. Szatmari	Specialist i.o. Interne Geneeskunde en Cardiologie - Universiteit Utrecht
Drs. I. Tiemessen	Specialiste Veterinaire Radiologie- Utrecht
Dr. B. Vandevelde	DVM - Universiteit Gent
Dr. H. Vinck	DVM - Destelbergen
Drs. M. Vink - Nooteboom	Specialiste Veterinaire Radiologie - VSC de Wagenrek, Wageningen

Voor inschrijven : e-mail: maggie.kooman@pie.nl
en/of telefonische informatie: + 31-(0)43-3824650
(Maggie Kooman of Peter Terpstra)

Grijs, wit of zwart?

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Het stellen van een diagnose blijft een punt van discussie in de tuchtzaken. Iedere keer rijst weer de vraag of de dierenarts meer had kunnen weten of anders had kunnen handelen. "With the benefit of hindsight" heet dat in goed Nederlands. En het vereist wel een redelijk zakelijk instelling om een pup van zes weken zonder meer te laten inslapen, zelfs al eist de fokker dat stante pede. Moet je daar gehoor aan geven, ook als je niet zeker weet wat er aan de hand is, of denkt dat er nog behandelmogelijkheden zijn?

Slik!

Voor de meeste dierenartsen is een pup met maagdarmklachten waarschijnlijk niet meteen aanleiding om aan iets ernstigs te denken. Deze witte herder is net zes weken oud en kan haar voedsel maar nauwelijks binnenhouden. De dierenarts begint met Voreen en Buscopan, maar dat schiet niet op. Een praktijkgenoot geeft Primperan, en dat lijkt te helpen, want de pup gaat toch naar de nieuwe eigenaar. Zodra ze een beetje gewend is, schrokt ze een grote hoeveelheid voedsel weg, en begint onmiddellijk weer hevig te braken. De dierenarts van de nieuwe eigenaar neemt röntgenfoto's en ziet de redelijk zeldzame aandoening Persisterende Rechter Aorta Boog (PRAB). De pup gaat terug naar de fokker, die niet aarzelt maar met het beestje onder haar arm naar haar eigen dierenarts stapt met het verzoek om het diertje in te laten slapen.

Mega-probleem

Haar dierenarts is echter niet zo negatief; als hij de röntgenfoto bekijkt, denkt hij dat de aandoening misschien wel kan worden verholpen. Het is een pittige operatie, maar het hondje kan dan een redelijk normaal leven leiden. De fokker vindt dat een overweging waard, en wendt zich tot een 'meer gespecialiseerde' kliniek. Daar wordt toch getwijfeld aan de diagnose PRAB. Na nieuw röntgenonderzoek, met contrastvloeistof deze keer, en endoscopie blijkt het om een ernstige mega-oesophagus te gaan. De pup (b)lijkt kansloos en zal niet meer thuiskomen. De fokker wordt vervolgens nijdig op haar eigen dierenarts, die dit toen het hondje zes weken oud was, niet heeft gezien. Hij had toen al de juiste diagnose moeten stellen, en de pup meteen laten inslapen, dat had haar veel kosten bespaard. En die kosten wil ze graag terug.

Zwartkijken

Het Tuchtcollege vindt het in beginsel niet onjuist dat de dierenarts is begonnen met een relatief eenvoudige behandeling van maagdarmklachten. Niet iedere diagnose is nu eenmaal in één keer te stellen en PRAB had alleen kunnen worden opgespoord door röntgenonderzoek onder narcose, wat bij een zes weken oud puppy wel erg riskant is. Toen later bleek het om PRAB ging, is het niet onjuist geweest om eerst te kijken of dat kan worden behandeld, voordat wordt overgegaan tot euthanasie. Als dan achteraf blijkt dat de aandoening ernstiger is dan verwacht, dan is het te makkelijk om te zeggen dat de behandelingen van de dierenarts zinloos waren. De klacht wordt ongegrond verklaard, maar daar laat de fokker het niet bij zitten. Ze gaat direct in beroep bij het Beroepscollege, waar de discussie zich toespitst op het stellen van de juiste diagnose, en op de plicht van de dierenarts om behandelmogelijkheden te bespreken met de eigenaar (in casu de fokker).

Risicomanagement

Een gemiste diagnose door te weinig onderzoek wordt meestal niet gewaardeerd, maar in dit geval zou het onderzoek voor een pup van die leeftijd te zwaar en te riskant zijn geweest. Inderdaad hebben verschillende dierenartsen zich over de pup uitgesproken, en is uiteindelijk op basis van het contrastonderzoek gebleken wat er aan de hand was (bij de behandeling van de zaak komt de mogelijkheid dat de megaoesophagus is veroorzaakt door PRAB niet aan de orde, IB) maar dat wil nog niet zeggen dat de eerste dierenarts direct bij het eerste of tweede onderzoek had moeten vermoeden dat er sprake was van deze aandoening. Toen dat wel vaststond, stond het hem volledig vrij om de behandelmogelijkheden met de fokker te bespreken. Sterker, als er gerede kans op genezing bestaat, terwijl het dier geen ondraaglijke pijn lijdt, ligt het juist op de weg van een dierenarts om behandelmogelijkheden met de eigenaar te bespreken! Saillant detail is dat de doorverwijzing naar de meer gespecialiseerde kliniek is gebeurd na overleg en met goedvinden van de fokker, dus de klacht achteraf is inderdaad erg achteraf. Ook het Beroepscollege verklaart de zaak ongegrond, en de fokker kan onverrichter zake naar huis. En maar hopen dat er in een volgend nest niet weer een hondje stelselmatig over zijn nek gaat...

Uitbestede spoeddienst Arnhem succesvol

Jolanda Jansen

Interview

Zes gezelschapsdierenpraktijken in Arnhem hebben de eerste spoeddienst van Nederland opgestart bemand door dierenartsen van buiten de deelnemende praktijken. Een innovatief project dat goede samenwerking vereist maar de dierenartsen van de zes praktijken flexibiliteit en meer vrije tijd biedt. Peter Heins, één van de deelnemende dierenartsen vertelt over zijn ervaringen met de spoeddienst.

Peter Heins werkte voor zijn weekenddiensten al jaren samen met de elf andere Arnhemse gezelschapsdierenpraktijken. Gezamenlijk werden in goed overleg de weekenddiensten verdeeld zoals in zoveel steden in Nederland. Zes van de elf Arnhemse praktijken besteden hun weekenddiensten nu echter sinds bijna een jaar uit aan de door hen opgerichte SVAO (Spoeddienst Veterinairen Arnhem-Oosterbeek). FlexVet bemant de spoeddienst met ervaren dierenartsen. De winst van het project is meer vrije tijd voor de dierenartsen van de deelnemende praktijken door een professionele aanpak. "Het is een heerlijk gevoel om op vrijdag de deur achter je dicht te trekken en een heel weekend vrij te hebben", vindt Peter Heins.

Peter Heins (rechts), DAP Velperweg en Hans van Embden van FlexVet (links).

Opstarten

"De goede relatie tussen de Arnhemse dierenartsen maakte het mogelijk binnen twee maanden een spoeddienst op te zetten", aldus Hans van Embden van Flexvet. Bij het opstarten van een externe spoeddienst moest echter veel worden geregeld. De administratie en een financiële structuur moesten worden opgezet. Ook was het opstellen van goede tarieven waarin alle deelnemende dierenartsen zich konden vinden noodzakelijk.

Daarnaast moest het geheel logistiek uitgevoerd worden. In Arnhem is een vaste locatie voor de spoeddienst gekozen. Deze praktijk heeft slaapgelegenheid voor de externe dierenarts.

Een van de redenen waarom sommige dierenartsen huiverig waren deel te nemen een gezamenlijke dienst was de angst cliënten kwijt te raken na behandeling door een collega. In Arnhem was dat geen issue. Maar door de uitbesteding is die mogelijke bedreiging helemaal verdwenen. In de spoeddienst werken namelijk externe dierenartsen die geen eigen praktijk in de stad hebben. Cliënten komen na een weekendbehandeling dus vanzelf terug in de praktijk.

Bemensing

Voor de spoeddienst worden ervaren dierenartsen ingezet. Iemand moet zelfstandig een keizersnede kunnen uitvoeren en moet dus beschikken over een ruime ervaring. Met name vrouwen met jonge gezinnen willen graag voor de spoeddienst werken. In het weekend is hun partner thuis en kan voor de kinderen zorgen. Daarom is het geen probleem om de spoeddienst te bemensen.

De diensten van de assistentes waren lastiger rond te krijgen. De deelnemende praktijken wilden graag gebruik maken van eigen assistenten. Cliënten waarderen het door assistenten van hun eigen praktijk te worden geholpen. Slechts vier praktijken stellen hun assistentes beschikbaar en dat is erg weinig. Toch is het gelukt de bemanning rond te krijgen.

De spoeddiensten zijn razend druk, soms worden er zelfs drie keizersneden op een dag uitgevoerd. De dierenartsen zijn 24 uur per weekenddag beschikbaar en behandelen alle cliënten die bellen. In het weekend behandelen de spoeddienst dus meer cliënten dan een dienstdoende dierenarts zou doen. Dat maakt uitbesteding van de weekenddiensten rendabel. "Normaal gesproken laat je als je weekenddienst hebt iemand alleen komen als het echt spoedeisend is. Zeker als je net zit te eten dan vraag je iemand gemakkelijker een dag later te komen", licht Heins toe.

Innovatief

De Arnhemse dierenartsen zijn innovatief. Zij hebben vorig jaar met hun collega's uit Nijmegen de mogelijkheden voor een spoedkliniek besproken. In een spoedkliniek kunnen weekend- en avonddiensten plaatsvinden. Om de kliniek rendabel te maken overwogen de dierenartsen dit te combineren met tweedelijns zorg. Ook waren er plannen om alle röntgen- of echo-onderzoeken daar te laten doen en niet meer op de eigen praktijk. De drempel is echter nu nog te hoog voor een spoedkliniek op een centrale plaats tussen Arnhem en Nijmegen. Wie weet is dit over een paar jaar wel te realiseren.

Toekomst

Ideeën genoeg voor de toekomst in Arnhem. Heins' visie is dat de dierenarts steeds meer een soort huisarts wordt voor eerstelijns zorg. In de toekomst verwacht hij dat meer dingen centraal gaan gebeuren, misschien zelfs wel alle operaties. Dat vereist goede samenwerking van alle dierenartsen in de regio. Hij werpt zich op als boegbeeld voor de spoeddienst en raadt het zeker aan collega's aan.

FlexVet werkt graag mee aan het ontwikkelingen van dit soort ideeën in de veterinaire branche. Directeur Hans van Embden voert nu zelfs gesprekken in een andere grote stad, waar ze erg onder de indruk zijn van het Arnhemse samenwerkingsverband. De samenwerking in Arnhem vindt hij een mooi visitekaartje voor de dierenartsen in Nederland.

Uitsluiting en beperking van wettelijke aansprakelijkheid door algemene voorwaarden

Harry Blok

Berichten en verslagen

In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 februari 2006 is – aan de hand van een casus – de wettelijke aansprakelijkheid van dierenartsen beschreven. Het is mogelijk en wenselijk deze wettelijke aansprakelijkheid uit te sluiten en te beperken door het gebruik van algemene voorwaarden.

Dit artikel is gewijd aan de volgende vragen:
1. Wat zijn algemene voorwaarden?
2. Hoe kunnen algemene voorwaarden van toepassing worden verklaard in de relatie met de opdrachtgever?
3. Kunnen de algemene voorwaarden ook tegenover niet-opdrachtgevers worden ingeroepen?
4. Wat zijn – uit het oogpunt van aansprakelijkheid – de belangrijkste bepalingen uit de algemene voorwaarden van de KNMvD?
5. Houdt een beroep op de algemene voorwaarden altijd stand?

Algemene voorwaarden

Stel, voortbouwend op de casus uit het vorige artikel, dat dierenarts Den Braber jegens Rammeloo aansprakelijk is omdat hij bij de keuring van het paard Tatra een arthrotisch proces niet heeft opgemerkt. Het is mogelijk bij overeenkomst af te wijken van de wettelijke aansprakelijkheid. Theoretisch is het mogelijk om in een afzonderlijk geval specifieke afspraken te maken over de aansprakelijkheid voor onzorgvuldig handelen. Dat is echter ongebruikelijk, omdat de opdrachtgever veelal vast wil houden aan de wettelijke regeling van de aansprakelijkheid. Als afwijkende afspraken zouden worden gemaakt, moeten die overigens wel op schrift worden gesteld om latere bewijsproblemen te voorkomen. Afwijking vindt normaliter plaats door het gebruik van algemene voorwaarden. Het voordeel daarvan is dat deze van toepassing kunnen zijn, ook als de opdrachtgever de inhoud daarvan niet kent (en daarover verder ook niet wordt gesproken).

Om misverstanden te voorkomen is het belangrijk te beseffen dat de wettelijke definitie van het begrip algemene voorwaarden heel ruim is. In artikel 6:231 van het Burgerlijk Wetboek spreekt de wet over één of meer schriftelijke bedingen die zijn bedoeld om in een aantal overeenkomsten te worden opgenomen. Het gaat daarbij niet alleen om 'kleine lettertjes', maar om alle 'standaard-bepalingen'.

Slechts bepalingen die de 'kern' van een prestatie aangeven worden – voor zover ze duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd – niet als algemene voorwaarden beschouwd. Daarvoor geldt dat zij pas rechtskracht hebben wanneer ze expliciet zijn overeengekomen. Het Gerechtshof Den Bosch heeft echter bepaald dat de bepalingen op het standaardkeuringsformulier waarbij de wettelijke aansprakelijkheid wordt beperkt en uitgesloten geen kernbedingen zijn, zodat die ook stilzwijgend van toepassing kunnen worden.

Toepasselijk verklaren van algemene voorwaarden

Als Den Braber zich op de algemene voorwaarden van de KNMvD wil beroepen, moeten deze voorwaarden wel op een geldige wijze van toepassing zijn verklaard. Daarvoor is allereerst nodig dat Den Braber ervoor zorgt dat voor de opdrachtgever vóór het verstrekken van een opdracht duidelijk is dat de algemene voorwaarden van toepassing zijn. Daarvoor bestaan verschillende mogelijkheden, waarbij geldt 'en-en' is beter dan 'of-of':

- Het ophangen van de algemene voorwaarden op een duidelijk zichtbare plaats bij de ingang van de praktijk, in de wachtkamer en behandelruimten, waarbij – met grote letters – wordt aangegeven dat op de werkzaamheden van de praktijk en de dierenarts de algemene voorwaarden van toepassing zijn én dat bij de balie of in de wachtkamer een exemplaar van deze voorwaarden kan worden verkregen.
- Het afdrukken van de algemene voorwaarden op de achterzijde van het briefpapier van de praktijk, waarbij op de voorzijde wordt vermeld: "Op alle werkzaamheden van de praktijk en/of de aan de praktijk verbonden dierenartsen en overige medewerkers zijn de algemene voorwaarden van toepassing die op de achterzijde van deze brief zijn afgedrukt".
- Hetzelfde kan op een intakeformulier, orderbevestigingen en overeenkomsten voor bedrijfsbegeleiding worden toegepast.

  Een verwijzing en afdruk op facturen heeft hooguit effect voor werkzaamheden die plaatsvinden na het verzenden van de factuur en overigens slechts indien sprake is van een min of meer vaste/langdurige relatie met bedrijfsmatig handelende opdrachtgevers.

Ter hand stellen

Algemene voorwaarden zijn dus makkelijk van toepassing te verklaren. Algemene voorwaarden hebben echter geen werking (in termen van de wet: zijn vernietigbaar) als de algemene voorwaarden niet of niet tijdig ter hand zijn gesteld. Ter hand stellen betekent: in het bezit stellen van de opdrachtgever. De meest veilige vorm van ter hand stellen is overhandigen, waarbij de opdrachtgever tekent voor ontvangst. In de praktijk wordt veelal volstaan met overhandigen en/of toesturen.

Als Den Braber de algemene voorwaarden ooit per post aan Rammeloo heeft toegezonden (en gelukkigerwijs zelfs een kopie van die brief heeft bewaard), kan Rammeloo zich toch nog op het standpunt stellen dat hij de algemene voorwaarden niet heeft ontvangen en dan heeft Den Braber een behoorlijk bewijsprobleem. Het bewijs van verzending van een brief staat juridisch namelijk niet gelijk aan het bewijs van de ontvangst daarvan.

Stel: Den Braber denkt maximale zekerheid te verkrijgen door zijn administratie zo in te richten dat iedere opdrachtgever voor de aanvang van zijn werkzaamheden op het in-

takeformulier of standaardkeuringsformulier kan tekenen voor ontvangst van de algemene voorwaarden. Het probleem is echter dat het zetten van de handtekening er, bewust of onbewust, nogal eens bij inschiet.
In zo'n situatie ontstaat (extra) onduidelijkheid, wat zeer onwenselijk is. Om die onduidelijkheid te vermijden, is in dergelijke gevallen een strikt beleid aan te bevelen. Opdrachtgevers die weigeren te tekenen vormen immers op voorhand een duidelijke risicogroep. Als vangnet zou op de betreffende formulieren kunnen worden vermeld dat de algemene voorwaarden ook van toepassing zijn vanaf het moment dat de werkzaamheden van de dierenartsenpraktijk en/of de dierenarts een aanvang hebben genomen. Ik zou het daarop echter liever niet laten aankomen. Omdat het uitdrukkelijk laten tekenen problemen kan opleveren, zou ik adviseren om in ieder geval de normale mogelijkheden voor het van toepassing laten worden van algemene voorwaarden maximaal te benutten.
De belangrijkste valkuil vormen visites bij nieuwe cliënten en spoedgevallen. Die zijn ook nog eens extra claimgevoelig. Juist in dergelijke gevallen verdient het aanbeveling algemene voorwaarden op de juiste manier van toepassing te verklaren, bijvoorbeeld door het gebruik van een orderbevestiging. Dat kan tegelijk ook allerlei geschillen over de hoogte van de factuur voorkomen.
Het Gerechtshof Den Bosch heeft overigens bepaald dat de voorwaarden op het standaardkeuringsformulier ook van toepassing kunnen zijn als na de keuring en na het verstrekken van het keuringsformulier de kosten van de keuring aan de dierenarts zijn voldaan. Het lijkt mij echter te riskant het daarop te laten aankomen en dit kan niet dienen ter vervanging van de hiervoor genoemde mogelijkheden om cliënten op de toepasselijkheid van de algemene voorwaarden te wijzen.

Derdenwerking

Onder omstandigheden kunnen algemene voorwaarden derdenwerking hebben. De noodzaak daarvoor doet zich met name voor indien de opdrachtgever niet de eigenaar van de dieren is. In de casus van Den Braber zou het kunnen zijn dat Rammeloo slechts de ruiter van het dier is. Een manegehouder kan opdracht geven voor diergeneeskundige hulp aan dieren die slechts bij hem zijn gestald. Tenslotte zal Den Braber de algemene voorwaarden ook willen inroepen tegen de verkoper van een dier die hem aanspreekt uit onrechtmatige daad.
De meest veilige weg is het expliciet overeenkomen c.q. bevestigen van de toepasselijkheid van de algemene voorwaarden aan de betreffende derdepartij. Ook is het van belang waar mogelijk op de toepasselijkheid van de algemene voorwaarden te wijzen. De Rechtbank Breda heeft derdenwerking van algemene voorwaarden aangenomen in een situatie waarin de algemene voorwaarden (over)duidelijk in de praktijk waren opgehangen en de betreffende derdepartij – een professioneel paardenhandelaar – in het algemeen bekend werd geacht met het gebruik van het standaardkeuringsformulier en de daarop afgedrukte voorwaarden. Tegen dat vonnis is overigens hoger beroep ingesteld. Bij gebreke van dergelijke verwijzingen en/of bekendheid hebben algemene voorwaarden slechts in zeer bepaalde, zo niet uitzonderlijke omstandigheden derdenwerking en kan dus sprake zijn van een ongewenst 'lek' in het uitsluiten of beperken van aansprakelijkheid. Financieel grote risico's bestaan op dit vlak echter met name in de pluimvee-, varkens- en kalverhouderij, waarbij de dieren veelal eigenaar zijn van voerproducenten en dergelijke expliciete vastlegging van de toepasselijkheid van de algemene voorwaarden is in die situaties echt onmisbaar.

Inhoud voorwaarden KNMvD

Uit het oogpunt van aansprakelijkheid zijn de artikelen 7 en 8 van de algemene voorwaarden van de KNMvD het belangrijkst. In artikel 7 is bepaald dat de opdrachtgever op straffe van verval van ieder recht op schadevergoeding uiterlijk binnen dertig dagen na ontdekking van een eventuele tekortkoming deze moet melden aan de dierenarts.
In artikel 8.1 is allereerst bepaald dat de opdrachtgever inzage kan verkrijgen in de polisvoorwaarden en polisbladen van de praktijk. Vervolgens is bepaald dat vergoeding van indirecte schade (omzetderving, bedrijfsstagnatie, gederfde winst en/of gemiste opbrengsten en andere vormen van zogenaamde gevolgschade) is uitgesloten.
In artikel 8.2 zijn de voorwaarden opgenomen die ook op het standaardkeuringsformulier zijn vermeld. Daarin wordt de aansprakelijkheid van de dierenarts en praktijk uitgesloten, behalve wanneer sprake is van opzet of grove schuld. Onder opzet wordt verstaan het willens en wetens toebrengen van schade. Grove schuld betekent dat de dierenarts zich zo gedraagt dat hij er in feite zeker van is dat zijn handelen of nalaten tot het ontstaan van schade leidt. Wanneer wel en niet aan deze uitzonderingsregel is voldaan, is op dit moment onderdeel van enkele procedures bij het Gerechtshof Den Bosch en dus nog niet concreet aan te geven. Ik meen echter dat van opzet of grove schuld niet snel sprake zal zijn.

Vernietiging van algemene voorwaarden

Algemene voorwaarden kunnen zonder effect blijven indien zij, zoals hiervoor beschreven, niet rechtsgeldig ter hand zijn gesteld. Dat is echter ook het geval als de voorwaarden inhoudelijk onredelijk bezwarend zijn.
Ten behoeve van consumenten (personen die niet handelen in de uitoefening van een beroep of bedrijf) is in de wet een zogenaamde 'zwarte' en een zogenaamde 'grijze' lijst opgenomen. Bedingen opgenomen op de zwarte lijst zijn per definitie onredelijk bezwarend en dus vernietigbaar. Het arbitragebeding op het standaardkeuringsformulier is een voorbeeld van één van de bepalingen op de zwarte lijst, omdat het de consument niet de mogelijkheid geeft te kiezen voor de gewone rechter. Als Rammeloo bezwaar zou hebben tegen een procedure bij de Stichting Veearbitrage, kan Den Braber hem daartoe dus niet dwingen.
De op het keuringsformulier opgenomen uitsluiting van aansprakelijkheid en beperking van aansprakelijkheid tot het bedrag waarvoor uitkering wordt verkregen op grond van de aansprakelijkheidsverzekering van de praktijk is in strijd met één van de bepalingen van de grijze lijst. Den Braber zal aannemelijk moeten maken en eventueel moeten bewijzen dat hij een gerechtvaardigd belang heeft bij het uitsluiten en beperken van zijn aansprakelijkheid. Het meest in het oog springende belang is de kwetsbaarheid van de dierenarts als dienstverlener. Hij voert voor een vast (en veelal relatief laag) bedrag keuringen uit bij soms heel dure paarden. Voor de uitsluiting van gevolgschade in de algemene voorwaarden geldt hetzelfde: een toedieningsfout bij medicatieverstrekking kan leiden tot een schade van meer-

dere honderdduizenden euro's. Dat zijn financiële risico's die de dierenarts niet zelf kan dragen en soms zelfs de verzekerde maxima te boven gaan.
De rechterlijke toetsing van algemene voorwaarden is niet beperkt tot de zwarte en grijze lijst. Zowel consumenten als 'professionals' kunnen onder omstandigheden gelet op alle betrokken belangen de werking aan algemene voorwaarden ontzeggen. Hoe dat voor iedere afzonderlijke bepaling zal uitpakken, valt helaas niet te voorspellen.

Conclusie

Het is wenselijk de algemene voorwaarden van de KNMvD van toepassing te verklaren op alle overeenkomsten met en werkzaamheden van de praktijk en de daaraan verbonden dierenartsen en medewerkers. Zoals ook uit het vorige artikel bleek, sluit het bestaan van een aansprakelijkheidsverzekering niet alle financiële risico's uit, alleen al omdat sprake is van verzekerde maxima. Het gebruik van de algemene voorwaarden kan echter pas vruchten afwerpen als op de juiste wijze op de toepasselijkheid van de algemene voorwaarden wordt gewezen en zij op de juiste wijze ter hand zijn gesteld. De wetgever neemt consumenten soms vergaand tegen algemene voorwaarden in bescherming. Dat is echter geen argument om geen algemene voorwaarden te gebruiken, alleen al omdat zij de positie van de dierenarts in de relatie met de professionele opdrachtgevers krachtig kunnen versterken.

Mr. A.H. (Harry) Blok is advocaat bij KBS-Advocaten te Utrecht, Ramstraat 31-33, postbus 13086, 3507 LB Utrecht, telefoon 030-2122800, e-mail: ah.blok@kbs.netlaw.nl.

Commissie Aanprijzing Veterinaire Producten

waarin vertegenwoordigd FIDIN en KNMvD

Jaarverslag 2005

De CAVP bestond in 2005 uit:
- Mr. K. Klijn, onafhankelijk voorzitter;
- Prof. Dr. A.S.J.P.A.M. van Miert, lid, afgevaardigde KNMvD;
- De heer B. Tolud, lid, afgevaardigde FIDIN;
- Mr. E.H. Reerink, onafhankelijk plaatsvervangend voorzitter;
- Mevrouw Prof. Dr. J. Fink Gremmels, plaatsvervangend lid, afgevaardigde KNMvD;
- De heer A. Hallie, plaatsvervangend lid, afgevaardigde FIDIN;

Secretaris: de heer R.A. Norg;
Extern juridisch adviseur: mr. F. Schutte, Bureau Brabers & Partners.

Zittingen en besprekingen

De Commissie kwam in dit verslagjaar tweemaal bijeen voor behandelingen van klachten. In januari 2005 werd de evaluatiebespreking over 2004 gehouden met aansluitend een bespreking met vertegenwoordigers van de besturen van KNMvD en FIDIN. De evaluatie over 2005 en de daaropvolgende bespreking met de eerdergenoemde besturen werd in december gehouden.

Behandeling van klachten[1]

In dit verslagjaar werd een drietal klachten ingediend en behandeld, waarvan één, gezien het puur procedurele karakter, schriftelijk werd behandeld. Het betrof in alle drie de gevallen een klacht van een FIDIN-lid tegen een ander FIDIN-lid.
- Aan de Commissie Aanprijzing Veterinaire Producten (CAVP) is in mei 2005 een verzoek voorgelegd door een bedrijf met in het assortiment een product ter behandeling van bacteriële luchtweginfecties bij runderen. Deze leverancier verzocht de CAVP een klacht te beoordelen tegen de leverancier van een concurrerend product, dat eveneens is geregistreerd voor de behandeling van luchtweginfecties bij runderen maar daarnaast ook voor preventieve toepassing in een kudde waar de ziekte aangetoond is. De klacht richtte zich op drie punten in een productfolder bestemd voor dierhouders. Vóór de zitting van de CAVP had de aangeklaagde partij reeds toegezegd de gewraakte folder niet langer te verspreiden en een nieuwe folder te zullen vervaardigen.
  De uitspraak van de CAVP luidde dat de aangeklaagde leverancier vóór 1 augustus 2005 een nieuwe folder dient uit te geven waarin de door hem gedane toezeggingen en de uitspraken van de CAVP ter zake de gewraakte punten zijn verwerkt. Indien de nieuwe folder niet tijdig wordt uitgegeven dient de misleidende grafiek per 1 augustus 2005 in een rondschrijven aan de doelgroep te worden gecorrigeerd.
- In augustus 2005 ontving de CAVP van een bedrijf de klacht dat een concurrent zijn middel tegen mastitis bij runderen en varkens aanprees met behulp van een vergelijking met een product van de klager zonder een controleerbare bronvermelding.
  Desgevraagd weigerde de concurrent het genoemde rapport ter beschikking te stellen. De CAVP oordeelde dat bij bronvermeldingen in een aanprijzing sprake moet zijn van openbare algemeen toegankelijke gegevens. Zij komt daarbij tot de conclusie dat als de bronnen een vertrouwelijk karakter hebben, men deze in aanprijzingen niet kan gebruiken. Zéker niet als de aanprijzing vergelijkende reclame bevat.
  De CAVP veroordeelde de beklaagde partij tot hetzij afgifte van het volledige bronnenmateriaal, hetzij stopzetting van het gebruik van de betreffende aanprijzingen.
- Aan de CAVP werd in oktober 2005 een klacht voorgelegd over een advertentie waarin de stabiliteit van het aangeprezen product – een via drinkwater of melk toe te dienen antibacterieel middel – werd vergeleken met de stabiliteit van een geanonimiseerd concurrerend product, aangeduid als 'merk X'.

1 De volledige geanonimiseerde tekst van de uitspraken is gepubliceerd in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde (Tijdschr Diergeneeskd 2006; 2: 58) en Dier en Arts en is ook te vinden op de website www.fidin.nl

De klager stelde allereerst dat met het product 'merk X', onmiskenbaar zijn product werd bedoeld, hetgeen door de aangeklaagde adverterende partij niet werd ontkend. Vervolgens ging de klagende partij in op de stabiliteitsvergelijkingen.
De klagende partij eiste stopzetting van de advertentie en rectificatie in de bladen waarin deze is verschenen.
De uitspraak van de CAVP luidde dat de klacht over de vergelijking van de houdbaarheidstermijnen in water en melk moet worden afgewezen. De weergegeven termijnen zijn namelijk conform de registratiebeschikkingen. De klacht over de houdbaarheid in brijvoer werd toegewezen omdat de Registratiebeschikking geen melding maakt van deze wijze van toediening.
De CAVP veroordeelde de aangeklaagde partij tot onmiddellijke stopzetting van de vermelding van brijvoer in de advertentie.

Vragen om advies

Op verzoek van FIDIN en KNMvD is een beoordeling gegeven van de voorgestelde wijziging van de Code en de Toelichting op de Code. De door de CAVP geplaatste opmerkingen zijn verwerkt in de gewijzigde Code die per januari 2006 van kracht is.
Ofschoon geen voorwerp van een klacht, werd bij een zitting van de CAVP vastgesteld dat bij de aanprijzing van een medicament melding werd gemaakt van het groeibevorderend effect van de medicatie. Daarmee werd de veehouder indirect een groeibevorderaar aangeboden.
Aangezien een dergelijke wijze van aanprijzing, in breder verband, mogelijk grote schade kan aanrichten, heeft de CAVP het bestuur van de FIDIN geadviseerd actie ter voorkoming hiervan te ondernemen.
In haar reactie naar de CAVP geeft het bestuur van de FIDIN aan zorgvuldig met dit onderwerp te zullen omgaan. Over de inhoud van de brief heeft zij overleg gehad met het bestuur van de KNMvD.
Het secretariaat heeft twee maal het verzoek gekregen voor toezending van de Code. Ook is een aantal keren verwezen naar de internetsite van de FIDIN: *www.fidin.nl*
Eenmaal is het secretariaat door een FIDIN-lid benaderd over het wel of niet indienen van een klacht met betrekking tot een door een dierenarts in een tijdschrift geplaatst artikel waarbij een product van een ander FIDIN-lid werd aanbevolen. Deze aanbeveling zou in strijd met de Code zijn. Door het secretariaat is een uitleg gegeven over de procedure van het indienen van klachten. Uiteindelijk heeft het betreffende bedrijf geen klacht ingediend.

Evaluatiebespreking

Tijdens de in december 2005 gehouden evaluatiebespreking met de besturen van FIDIN en KNMvD zijn, behalve het Jaarverslag, de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

Inwerkingtreding van de gewijzigde Code en Toelichting
Door de wijziging van de Diergeneesmiddelenwet als gevolg van een nieuwe EU-richtlijn was het noodzakelijk de Code te wijzigen. Het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit legt een verbod op voor publieksreclame voor receptdiergeneesmiddelen. De FIDIN en KNMvD hebben in overleg met het Ministerie van LNV dit nieuwe verbod verder uitgewerkt in de Code. Op grond van de gewijzigde Code is, vanaf januari 2006, reclame voor receptdiergeneesmiddelen uitsluitend toegestaan richting personen die vanuit hun professie dienen om te gaan met diergeneesmiddelen.

Procedure aanpassing lijst van vaktijdschriften en -beurzen
Om te kunnen toezien dat aanprijzingen van receptdiergeneesmiddelen tot de in de gewijzigde Code genoemde professionals is beperkt, is een lijst vakbladen en vakbeurzen opgesteld waarbinnen het maken van reclame is toegestaan.

Aanpassing benoemingsvoorwaarden leden CAVP
Tegelijkertijd met de gewijzigde Code zal ook het Reglement van de CAVP worden gewijzigd. Aan het Reglement zal worden toegevoegd dat de leden van de CAVP worden benoemd voor een periode van zes jaar en na hun aftreden eenmaal herbenoembaar zijn. Tevens zullen de leden niet ouder dan zeventig jaar mogen zijn.
Deze wijzigingen in het Reglement sluiten aan bij de geldende regels voor toezichthoudende colleges, zoals het Veterinair Tuchtcollege en zullen niet voor 1 januari 2007 inwerkingtreden.
Deze laatste wijziging houdt in dat de CAVP in de huidige samenstelling waarschijnlijk in 2006 haar laatste jaar in gaat. FIDIN en de KNMvD zullen tijdig opvolgers zien te vinden.

Gedragscode inzake het verwerken van persoonsgegevens
De CAVP is in 2004 aangesteld als toezichthouder op de Gedragscode inzake het verwerken van persoonsgegevens. Van de in deze gedragscode vermelde mogelijkheid om klachten over niet-naleving aan de CAVP voor te leggen is in dit verslagjaar geen gebruikgemaakt.

Informatie over de CAVP is te vinden in het Diergeneeskundig jaarboek van de KNMvD en op de website van de FIDIN: www.fidin.nl
Secretariaat: Margietlaan 9, 3851 RS Ermelo, telefoon 0341-551703, fax 0341-551881, e-mail: norgburo@wxs.nl

Week van het Huisdier van 13 – 21 mei 2006

Afbeelding: © M. v.d. Voorde

In week twintig is het eerste lustrum van de Week van het Huisdier! Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan het stripboek van de huisdieren van Jan, Jans en de Kinderen. In 2005 is het stripboek een groot succes gebleken en de verhalen lenen zich uitstekend om het thema Huisdier & Kind gestalte te geven. Achterin het boekje staan in een voor kinderen aansprekende 'voorleesstijl' een aantal tips hoe je het beste met huisdieren om kunt gaan.
Mede dankzij de financiële ondersteuning van het ministerie van LNV, de overige Vrienden en de initiatiefnemers is het mogelijk dit boekje gratis aan te bieden, zodat iedere dierenartspraktijk en dierenspeciaalzaak boekjes aan klanten weg kan geven.

Thema

Het thema Huisdier & Kind is erg actueel en er zijn verschillende initiatieven die hierop inhaken. Onder andere de Raad van Beheer organiseert voor kynologieverenigingen voorlichtingsbijeenkomsten en er zijn nieuwe dvd's in de maak voor (aankomende) ouders en hondenbezitters.
Met een breed thema is het nodig om toch enigszins te focussen. Er is gekozen voor een drietal aandachtspunten, te weten: de omgang van kinderen met huisdieren, de preventie van toxacara canis en bijtincidenten. Op de Voorjaarsdagen is er ruim aandacht voor de Week. Zowel in het wetenschappelijke programma, met de sprekers Endenburg, Overgaauw en De Keuster, als tijdens het DANS-programma en in Vet Café de Molen.

Activiteiten

Voor de huisdiereigenaren gaat er een fotowedstrijd georganiseerd worden. Er is dit jaar een nauwe samenwerking met Kids for Animals (jeugdafdeling van de Dierenbescherming). Zij verspreiden onder andere een kleurplaat in een oplage van een miljoen, waarop de Week en de fotowedstrijd worden aangekondigd.
Op *www.weekvanhethuisdier.nl* treft men te zijner tijd tips aan met betrekking tot het organiseren van een activiteit, zoals bijvoorbeeld een lezing. Vanaf begin april is het weer mogelijk de praktijk gratis aan te melden op de site, zodat (potentiële) klanten weten waar ze terecht kunnen voor activiteiten en het stripboek.

Voor informatie en/of suggesties kunt u contact opnemen met Veterinair Organisatiebureau Animaux, zij hebben de uitvoerende organisatie ook dit jaar weer in handen. Zij zijn te bereiken via e-mail animaux@planet.nl of telefoon 035-6255188.

Initiatiefnemers van de Week van het Huisdier zijn:
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde -Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren, Vereniging Landelijke Organisatie Dibevo, Nederlandse Databank Gezelschapsdieren, Platform Verantwoord Huisdierenbezit, Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland, Hondenbescherming en de Dierenbescherming.

Jij en de veterinaire wereld

DSK rubriek

Let op: dinsdag 28 maart 2006 organiseert de DSK een Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs. Van 12.00-18.00 uur zijn er vele stands van veterinaire bedrijven in het Androclusgebouw en worden er diverse lezingen en workshops gehouden. De lezingen en workshops zullen zich concentreren op het gebied van communicatie en commerciële inzichten toegespitst op de veterinaire wereld.

In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 15 maart 2006 zal een uitgebreid artikel komen te staan met de exacte inhoud van de lezingen. Het thema zal dit jaar zijn: 'Jij en de veterinaire wereld'
Voor de tijdstippen, inhoud en inschrijving van de lezingen en workshops kijk vanaf 6 maart op: *www.dskonline.nl*
Toegang voor dierenartsen 15 euro voor de dag, inclusief buffet 25 euro.

Het veterinair verleden laat zijn sporen na, met name in de veeteelt en de KI. Foto's, instrumenten, boeken en andere voorwerpen herinneren aan (bijna) vergeten opvattingen, therapieën en gebouwen, maar ook aan bijzondere en gewone mensen die een rol speelden in de diergeneeskunde en de veefokkerij. Hun verhaal wordt hier verteld.

Oppervlakkige spierlagen van het paard

Uitgelicht

Tot en met 5 februari 2006 is in het Van Gogh Museum de tentoonstelling 'Beestachtig mooi. Kijken naar dieren, *1750-1900*' te zien. De expositie toont de radicaal veranderde verhouding tussen mens en dier.
Tijdens de verlichting (18e eeuw) herontdekte de mens 'de ziel' van het dier. Opgravingen van dinosauriërs veranderden aan het begin van de 19e eeuw het besef van de tijd en Darwins theorie over de evolutie zorgde voor een revolutie in het menselijke bewustzijn. De tentoonstelling laat zien hoe deze omwentelingen weerspiegeld werden in de kunst.
De Faculteit der Diergeneeskunde, Museum

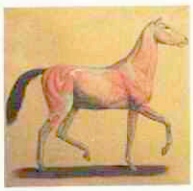

Diergeneeskunde en de afdeling Veterinaire Anatomie leverden bruiklenen. Zo toont het Van Gogh Museum het schilderij Oppervlakkige spierlagen van het paard uit 1830. Dit olieverfschilderij werd gemaakt voor onderwijsdoeleinden, en is gewoonlijk nog steeds te bewonderen in één van de collegezalen van de faculteit in het Androclusgebouw.

Universiteitsmuseum, Afdeling Diergeneeskunde, Yalelaan 1, Postbus 80150, 2508 TD Utrecht. Telefoon 030-2534675, website *www.museum.uu.nl*. Zie ook *www.numanstichting.nl*

Van Gogh Museum, Paulus Potterstraat 7, Amsterdam. Telefoon 020-5705200, website *www.vangoghmuseum.nl*

Equine Reproduction Seminar, Zwolle International

Congressen en cursussen

Op 16 maart 2006 zal de zesde editie van het veterinair symposium tijdens Zwolle International plaatsvinden.
De dag zal worden geleid door Dr. Peter Daels. Dr. Daels werkt bij het embryo transplantatie centrum Keros in België en is specialist reproductie paard. Met zijn enorme kennis van zowel reproductie als talen is hij uitermate geschikt als voorzitter.
De dag zal worden onderverdeeld in drie blokken, te weten hengst, placenta en merrie. In het dagdeel over de hengst zullen Dr. Sue McDonnell (Pennsylvania New Bolton Center) en Dr. Ben Mason (Rossdales, Newmarket, UK) een presentatie geven over respectievelijk hengstengedrag en risico's en kosten van verschillende castratie methoden.
Tijdens het tweede dagdeel zullen Prof. Dr. Donald Schlafer (Cornell University) en Dr. Margo MacPherson (University of Florida) een presentatie geven over respectievelijk de anatomie en diagnostische pathologie van de placenta en de diagnose en behandelstrategieën van placentitis.
Tijdens het derde dagdeel zal Dr. Mats Troedsson (University of Florida) een uitgebreide presentatie geven over infertiliteit bij de merrie.
Aan het einde van de dag kunt u met uw collega's genieten van een diner op de VIP-loge (optioneel) tijdens de finale van de Future Stallion Jumping.

Kosten voor bovenstaand seminar bedragen:
Dagprogramma 195,- euro excl. 19% BTW
All inclusive 225,- euro excl. 19% BTW

Aanmelden kan via: *www.proveto.nl* / *info@proveto.nl* / via 06-50235843

Sterklinieken AUV

Ingezonden

Het initiatief van de AUV om de beroepsgroep in twee kampen te verdelen heeft ons met stomheid geslagen. Aan de ene kant de sterklinieken en aan de andere kant de rest van de dierenartsen.
"Nee, het is geen kwaliteitsaanduiding", wordt er gemeld. De ster is toevallig gekozen. Inmiddels prijken er al enige sterren tegen de gevels van dierenklinieken en wordt er op internet gesuggereerd dat een sterkliniek toch wel wat meer in huis heeft dan een 'gewone' dierenartsenpraktijk. De klant wordt er ook ingeluisd met deze ster uit eigen doos. Michelinster, vijfsterrenhotel en sterkliniek...
De bestellingen bij de AUV zijn tot nul gereduceerd en wij zullen als gewone dierenartsen maar weer keihard aan de slag gaan. Zonder sterretje van de AUV... (maar ook zonder medicijnen van de AUV).
Een gesprek met de overigens zeer aardige bedenkers van het concept heeft ons niet op andere gedachten kunnen brengen.

W.J.M. van Look en A. Boersma,
Dierenkliniek Statenlaan en Ter Weerlaan
Den Haag en Wassenaar

Reactie AUV op deze ingezonden brief:

Geachte collega's Van Look en Boersma,

Allereerst dank voor uw reactie op het mede door de AUV genomen initiatief tot oprichting van een formule voor dierenartspraktijken. Alhoewel onze visies op deze formule kennelijk niet dezelfde zijn, waarderen wij de genomen moeite uw mening kenbaar te maken.
De oprichting van deze formule heeft zeker niet de bedoeling om – zoals u in de aanhef van uw brief stelt – de beroepsgroep in twee kampen te verdelen. Als coöperatie in eigendom van de dierenartspraktijken is het juist onze doelstelling initiatieven te nemen waar de beroepsgroep haar voordeel mee kan doen. Sterkliniek dierenartsen staat dan ook open voor alle praktijken die lid zijn van de AUV. Deelname aan de formule maakt dierenartsen niet tot andere collega's. Ook in deze praktijken wordt door gewone dierenartsen hard gewerkt. De inhoud van genoemde formule bestaat vooral uit een intensieve samenwerking en uitwisseling tussen praktijken die daartoe in groepen van acht zijn ingedeeld. De modules die een toegevoegde waarde moeten opleveren voor die praktijken, worden door de AUV ontwikkeld. Overigens zijn deze modules ook verkrijgbaar voor niet aan de formule deelnemende praktijken. De samenwerking moet opleveren dat deelnemende praktijken beter georganiseerd functioneren, hetgeen kan resulteren in een beter rendement. Inderdaad kunnen praktijken ervoor kiezen hun samenwerking kenbaar te maken door een bord met de naam van de formule op de praktijk aan te brengen. Dat is echter wezenlijk anders dan dat dit ook een kwaliteitspredikaat zou inhouden. Die pretentie kunnen en willen wij niet hebben. Er is dan ook geen sprake van het toekennen van een of meerdere sterren. Sterkliniek dierenartsen is slechts de naam en het logo geeft dit weer.
Aan deelname zijn voor de praktijk kosten verbonden. Zo wordt jaarlijks een vast bedrag aan Sterkliniek betaald, vermeerderd met de kosten per aangeschafte module. Daarnaast zeggen de deelnemers aan de AUV toe als 'preferred supplier' te mogen fungeren, dit op voorwaarde dat marktconforme aanbiedingen worden gedaan. Doelstelling van Sterkliniek dierenartsen is een volledige financiële onafhankelijkheid. Wellicht ten overvloede nog het volgende. Sterkliniek dierenartsen kent geen verborgen bedoelingen. Om deze reden hebben wij in de Veterinaire Praktijk Informatie van januari 2006 een aantal in het veterinaire veld levende vragen beantwoord.
De coöperatie heeft als taak praktijken te helpen om ook in de toekomst een gezonde bedrijfsvoering te realiseren. Gezien de enorme toename van het aantal gezelschapsdierenpractici en oprichting van praktijken is het van belang te zoeken naar mogelijkheden de gezamenlijke taart te vergroten, een onderwerp dat regelmatig terugkomt op de agenda van de werkvergaderingen. Eens te meer geldt dit ingeval de ontwikkeling van ketens, zoals deze in Nederland nu van de grond lijkt te komen, een grotere vlucht neemt. Leden van de AUV mogen van hun coöperatie een antwoord verwachten als naast hun praktijk een nieuwe kliniek wordt geopend, die onderdeel van een keten is, en gedreven wordt door een dierenarts die geen eigenaar is. Sterkliniek dierenartsen kan hierop dat antwoord vormen. Deelnemers aan déze formule zijn en blijven eigenaar van hun praktijk en zelfstandig ondernemer.
Met deelname aan de oprichting van Sterkliniek dierenartsen heeft de AUV zich ingezet om tijdig te zoeken naar oplossingen voor vragen waarmee praktijken worden geconfronteerd. Een andere reden is er niet!

Rens van Dobbenburgh,
AUV Hoofddirectie

Gesignaleerd

Anita Suijkerbuijk

rivm
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Gesignaleerd

Deze rubriek belicht relevante binnen- en buitenlandse signalen op infectieziektegebied die voor veterinairen interessant kunnen zijn. De berichten zijn afkomstig van het signaleringsoverleg van het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM. Maandelijks verschijnt er eveneens een rubriek 'Gesignaleerd' in het Infectieziekten Bulletin: *www.rivm.nl/infectieziektenbulletin.*

Buitenland

Aviaire influenza A H5N1 in Europa

Hieronder volgt een overzicht van landen in Europa die uitbraken van aviaire influenza onder vogels hebben gerapporteerd, tot op 20 februari 2006.

- Bulgarije: in het noordwesten en noordoosten van Bulgarije
- Duitsland: op het eiland Rügen en op het vasteland van Duitsland
- Frankrijk: in de omgeving van Lyon
- Griekenland: ten zuiden van Thessaloniki en op het eiland Skyros
- Hongarije: in het zuiden van Hongarije
  Italië: in verschillende regio's in het zuiden van Italië
- Oostenrijk: in verschillende gebieden in het oosten van Oostenrijk
- Slovenië: in Noord-Slovenië vlakbij de grens met Oostenrijk.

Aviaire influenza A H5N1 buiten Europa

Buiten Europa zijn eveneens veel uitbraken van aviaire influenza onder vogels gerapporteerd, een overzicht tot op 20 februari 2006:

- Azerbeidzjan en Dagestan: in de Kaspische Zeeregio
- Iran: in een gebied nabij de Kaspische Zee
- Nigeria: in de provincie Kano en in andere regio's, onder andere in het grensgebied met Niger.

Daarnaast zijn er geruchten van aviaire influenza in Egypte en India.

Humane infecties met het aviaire influenzavirus H5N1.

- China: het totaal aantal laboratoriumbevestigde patiënten bedraagt nu 12; 8 patiënten zijn overleden. De patiënten zijn afkomstig uit 7 provincies: Anhui, Guangxi, Liaoning, Jiangxi, Fujian, Hunan, and Sichuan. Het is opmerkelijk dat sommige patiënten uit gebieden komen waarover geen recente uitbraken onder pluimvee zijn gerapporteerd.
- Indonesië: het aantal patiënten met een bevestigde infectie is met 9 nieuwe patiënten in de afgelopen maand opgelopen tot 25; waarvan 18 overledenen. De patiënten zijn afkomstig van Java en Sumatra.
- Irak: een 15-jarig meisje in het noorden van Irak is overleden aan infectie met aviaire influenzavirus H5N1. Bij de 39-jarige oom van het meisje, eveneens overleden, is ook infectie met H5N1 vastgesteld.

(Bron: WHO, OIE en EU)

Mutaties Turks aviaire influenza A H5N1 virus

In Nature is een nieuwsbericht verschenen omtrent 3 mutaties die in 2 Turkse virusisolaten zijn gevonden. De Turkse uitbraak is volgens het bericht bijzonder omdat het om grote familieclusters gaat, de klinische symptomen relatief mild zijn en nieuwe infecties snel optraden (20 patiënten in 2 weken tijd). Er zijn in Turkse isolaten 2 mutaties gevonden in het haemaglutinine eiwit en één in het polymerase eiwit. Hierdoor kan het virus zich gemakkelijker binden aan de humane receptorcel en daarnaast kan het virus zich beter handhaven in het koudere gedeelte van het respiratoir systeem (de neus). In de Turkse isolaten zijn voor het eerst deze mutaties tegelijkertijd gevonden. Mogelijk gevolg is het sneller verkrijgen van een humane infectie door geïnfecteerd pluimvee. Daarnaast kan het een stap zijn in de richting van mens-op-mens overdracht. Verder onderzoek vindt op dit moment plaats naar eventuele virusmutaties bij stammen van andere Turkse patiënten. *Nature* 439, 248-249 (19 January 2006)

Japanse pluimveehouders positief bevonden voor H5N2

Naar aanleiding van uitbraken van aviaire influenza-A-H5N2 onder pluimvee in Japan is een seroprevalentiestudie uitgevoerd onder 350 pluimveehouders en hun familie. 77 Personen testten positief voor het H5N2-virus zonder dat ze klinische symptomen hadden (gehad). Mogelijk kan gelijktijdige infectie bij de mens met een conventioneel humaan influenzavirus en een aviair H5N2-virus op termijn bijdragen aan de ontwikkeling van een nieuw, meer pathogeen influenzavirus *(Bron: Promed).*

Anita Suijkerbuijk is redactielid van het Infectieziekten Bulletin en medewerker van het RIVM. Voor meer informatie, www.rivm.nl/infectieziektenbulletin,

Nieuws van de industrie

Escrow-overeenkomst biedt continuïteitszekerheid software

In de veterinaire praktijk wordt met verschillende softwareprogramma's gewerkt die regelmatig van een update worden voorzien.
Het sluiten van een zogenaamde escrow-overeenkomst tussen gebruiker en softwareleverancier via de Stibam biedt een extra continuïteitszekerheid. De broncode, software, haar beschrijving en de updates worden, na controle op werkzaamheid en volledigheid, door de Stibam onder geheimhouding bij een notaris zekergesteld en minimaal jaarlijks wordt een update toegevoegd. De Stibam is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk en een centraal aanspreekpunt voor gebruiker en leverancier. De kosten blijven zo laag.
Momenteel is er een escrow-overeenkomst voor het VIVA-pakket en zijn overeenkomsten met het Daisypakket, Vettrack en e-track in een gevorderd stadium. Ook de andere veterinaire softwareleveranciers worden uitgenodigd om hun software in zo'n overeenkomst onder te brengen.
Binnenkort ontvangen gebruikers van deze pakketten een gezamenlijke brief van de leverancier en Stibam met de mogelijkheid tot het sluiten van zo'n escrow-overeenkomst. Het dagelijks bestuur van de Stibam bestaat uit een onafhankelijk voorzitter en twee dierenartsgebruikers.
Voor meer informatie: *www.stibam.nl*

Nieuwe test voor snelle diagnose pancreatitis bij de hond

Vet•Med•Lab heeft nu de beschikking over de test voor de bepaling van het canine pancreasspecifieke lipase (spec. cPL®) waarmee een snelle en zekere diagnose van pancreatitis bij de hond mogelijk is. Met deze immuno-assay wordt de concentratie van pancreasspecifiek lipase in het bloed bepaald. De test is een, met behulp van recombinant antigeen en monoklonale antistoffen, variant van de cPLI- test (canine Pancreas Lipase Immuunreactiviteit). Deze laatste is ontwikkeld door dr. Jörg Steiner en dr. David Williams (Gastrointestinal Laboratory, Texas A&M University, US).
De cPLI- test heeft een hoge sensitiviteit (>80%) en specificiteit (96-100%) en de uitslag wordt niet beïnvloed door nierinsufficiëntie, gastritis of toediening van corticosteroïden. Het wordt momenteel beschouwd als de meest betrouwbare manier voor de diagnostiek van pancreatitis bij de hond. Vanwege de lange onderzoeksduur van ongeveer twee weken was de cPLI-test tot op heden echter niet erg bruikbaar in de (Europese) praktijk, maar de nieuwe spec. cPL® test duurt slechts één dag. Er is 0,5 -1 ml. serum nodig.
Voor meer informatie: *L.verkleij@vetmedlab.com*

Nieuwe presentatie Metacam injectie 0,5 procent

Het gebruik van NSAID's neemt een steeds belangrijker plaats in binnen de moderne dierenartsenpraktijk. In de afgelopen drie jaar is het gebruik van de injectievloeistof zelfs met bijna honderd procent gestegen. Steeds meer dierenartsen onderschrijven het positieve effect van NSAID's perioperatief bij hun patiënten.
Natuurlijk moet het gebruikte NSAID wel ideale veiligheids- en effectiviteitskenmerken bezitten en na injectie liefst 24 uur werkzaam zijn, zowel voor de hond als de kat. Omdat de Metacam-injectie vaker voor dit doel wordt gebruikt, heeft Boehringer besloten haar flacon te vergroten naar een 20 ml presentatie ter vervanging van de huidige 10 ml-flacon. Bijkomend voordeel is dat de prijs voor de injectievloeistof kan worden verlaagd.
Voor meer informatie: *www.boehringer-ingelheim.nl*

Breedspectrum wormbestrijding met één spot-on behandeling

Spoelwormen, haakwormen en lintwormen kunnen bij katten nu zonder injectie of tabletten effectief bestreden worden. Eén enkele, eenvoudige spot-on behandeling met Profender, een breedspectrum anthelminticum voor de kat van Bayer, is voldoende. Profender bevat emodepside, een nieuw anthelminticum dat effectief is tegen larven, jongvolwassen en volwassen stadia van spoel- en haakwormen. Samen met praziquantel tegen lintwormen, zorgt het voor de breedspectrum anthelmintische werking. Er zijn drie verschillende één-dosis pipetten voor een perfecte dosering afgestemd op het gewicht van de kat: voor kleine (0,5 – 2,5 kg: 0,35 ml in 1 ml pipet), middelgrote (2,5 – 5 kg: 0,7 ml in 1 ml pipet) en grote katten (5 – 8 kg: 1,12 ml in 2,5 ml pipet). Profender is beschikbaar in verpakkingen van veertig pipetten.
Voor meer informatie: tel. 0297-280480.

Scil animal care company BV

Scil animal care company BV vormt per 1 december 2005 een nieuwe Benelux dochteronderneming van het Duitse moederbedrijf en is leverancier van diagnostische producten voor de dierenartsenpraktijk. De firma werkt samen met producenten van kwalitatief hoogwaardige apparatuur. Het productenpakket bestaat onder meer uit de Logiq-serie echoapparatuur van General Electric. Voor bloedanalyse is er een aantal systemen leverbaar voor klinische chemie, hematologie, bloedgassen en stolling. De VetScan is een eenvoudig systeem waarmee chemiebepalingen, elektrolyten, T4 en galzuren bepaald kunnen worden. Verder zijn er producten voor ECG, sneldiagnostica en bewakingssystemen. Het kantoor van Scil is gevestigd in Eindhoven met Wim H. Kuik als General Manager. Hij heeft ruim elf jaar ervaring in de veterinaire wereld en zal veel aandacht schenken aan de aftersales.
Voor meer informatie: *info-nl@scilvet.com*

Voor elck wat wils...

Of waarom PAO ARBO-Module Anesthesie zeker niet slaapverwekkend is

Harold van Rossem

Ingezonden

Als je naar een PAO-cursus Arbo-Anesthesie gaat waar Professor Hellebrekers één van de sprekers is, verwacht je een cursus die voornamelijk gericht is op de risico's van het gebruik van gasanesthesie. Bovengenoemde cursus ging echter duidelijk verder. De cursus wordt begonnen met presentaties van twee (register)arbeidsh ygiënisten. De heer Schuyt belicht de mogelijke invulling op de werkvloer van de wettelijke aspecten rond de blootstelling aan gevaarlijke stoffen op de werkplek toe. De heer Huisman gaat vervolgens in op de gevolgen van blootstelling aan deze gevaarlijke stoffen.

Beide heren komen tot de conclusie dat het feitelijk onmogelijk is om aan de wettelijke eisen te voldoen bij het gelijktijdig gebruik van halothaan en lachgas. Gelukkig zijn er niet veel praktijken meer in Nederland die deze combinatie van anesthesiegassen gebruiken. Maar zelfs bij het gebruik van isofluraan in plaats van halothaan is het moeilijk om aan alle Arbo-eisen te voldoen, zeker als er ook nog alcohol als lokaal ontsmettingsmiddel wordt gebruikt. Reden genoeg voor de verstokte niet-gas-gebruikende anesthesist om zich gesterkt te voelen in zijn of haar werkwijze.

Dan volgt collega mevrouw Van der Eerden (AUV) met de eerste nuanceringen op de voorafgaande meningen. Met behulp van de Arbo-module Anesthesiologie van de KNMvD (door beide eerste sprekers overigens geroemd als een goed hanteerbaar document) is een goede inventarisatie te maken van de echte knelpunten bij de inhalatieanesthesie. Ook hier wordt weer duidelijk dat het vrijkomen van anesthesiegassen alleen maar definitief voorkomen kan worden door ze niet te gebruiken. Maar met behulp van de juiste afzuigmethoden kunnen de risico's wel tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt.

Dan volgt opnieuw collega Hellebrekers die de anesthesiologische mogelijkheden van low-flow techniek, analgetische suppletie & balanced analgesia en TIVA (Totaal IntraVeneuze Anesthesie) nader toelicht. En dat zijn er vele. Reden genoeg voor de verstokte niet-gas-gebruikende én de verstokte gas-gebruikende anesthesist om ernstig te gaan twijfelen of zijn of haar werkwijze nog wel helemaal up-to-date is.

Voor beide categorieën practici lijkt een vervolg (PAO) cursus een welkome aanvulling op deze opwekkende nascholing, die voor iedere zichzelf én zijn personeel respecterende practicus/ondernemer aan te raden is. Daarin zou overigens niet alleen de theorie, maar ook een demonstratie van de te gebruiken materialen en methodes aan de orde moeten komen.

Harold van Rossem is dierenarts te Baarn. Er is nog een mogelijkheid bovenstaande cursus te volgen: 06/903 donderdag 16 maart van 16.00 tot 21.00 uur bij PAO-Diergeneeskunde in Houten. De cursusprijs bedraagt 195 euro en voor leden van de GGG 150 euro. Aanmelden kan telefonisch via 030 – 6348980, via www.paod.nl of per e-mail, info@paod.nl

Agenda maart 2006

PAO-Diergeneeskunde organiseert in maart onderstaande cursussen. Voor een aantal cursussen is opgaaf mogelijk, voor cursussen die zijn volgeboekt kunt u zich vrijblijvend op de wachtlijst laten plaatsen. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de voorjaarsbrochure of onze internetpagina (*www.paod.nl*). Opgaaf voor de cursussen kan telefonisch (030-6348980) of per e-mail: *info@paod.nl.*

datum	titel	nr.	locatie	prijs
6 maart	Cardiologische problemen H&K	06/112	Houten	€ 330
7 maart	Restauratieve Tandheelkunde	06132	Cuijk	€ 455
9 maart	Recht uit de GD-praktijk	06/126	Houten	€ 349
11 maart	Gebitsreiniging Module III	06/800	Houten	€ 250
14 maart	VPM Module Financieel	06/907	Houten	€ 520 VOL
15-03,13-04,10-05	Basis cursus VPM	06/910	Cuijk	€ 825
15 maart	Elleboogdysplasie	06/125	Houten	€ 190
16 maart	Arbo Mod. Anesthesiologie	06/903	Houten	€ 195*
17 maart	EHBO Bijzondere Dieren	06/117	FD	€ 370
17 maart	Diagn. Anesthesien Ondervoet Paard	06/502	FD	€ 550
20 maart	Cardiotherapeutica GD	06/113	Houten	€ 330
21 maart	Nieuw Para TBC programma	06/209	Houten	€ 293
21 maart	Chirurgie Pups en Kittens	06/127	Houten	€ 290 VOL
23, 30-03 en 6-04	Interpretatie Bloedonderzoek GD	06/118	Houten	€ 415 VOL
29-03, 20-04 en 31-05	Basis cursus VPM	06/911	Cuijk	€ 825
31 maart	Rontgenstraling in de Praktijk	06/906	Houten	€ 400

* *voor leden van de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren E 150 (wijzigingen voorbehouden)*

Voor evenementen in het buitenland zie: Vetagenda: *www.vetagenda.com* en IVIS: *www.ivis.com*
(PAO-D is niet verantwoordelijk voor de inhoud van genoemde congressen)

Stichting PAO-Diergeneeskunde
Molen 77
Postbus 81
3990 DB Houten

T 030-6348980
F 030-6348989
E info@paod.nl
W *www.paod.nl*

Voorzitter KNMvD (M/V) gezocht

Maatschappij nieuws

De KNMVD stelt zich ten doel het bevorderen van de diergeneeskunde in de meest uitgebreide zin, alsmede het bewaken van de eer en de belangen van de diergeneeskundige stand. De KNMvD tracht dit te doen door het bevorderen van de diergeneeskundige wetenschap en door het behartigen van de belangen van alle dierenartsen.

Op 6 oktober 2006 eindigt de ambtstermijn van de huidige voorzitter van de KNMvD en treedt een nieuwe voorzitter aan. Bestuur en raad van toezicht hebben een benoemingscommissie in het leven geroepen. Deze benoemingscommissie heeft onderstaand profiel opgesteld, waaraan de nieuwe voorzitter idealiter zou moeten voldoen.

Wij zoeken voor de leden van de KNMvD een gezaghebbend boegbeeld:
- is herkenbaar voor de leden
- heeft affiniteit met de beroepsgroep in de breedste zin van het woord
- heeft visie op de ontwikkelingen binnen de diverse disciplines van de beroepsgroep
- heeft oog voor economische, politieke en maatschappelijke ontwikkelingen
- is lid van de KNMvD
- is flexibel beschikbaar voor circa twee dagen per week

Wij vragen iemand die beschikt over:
- het diploma diergeneeskunde
- kennis van het veterinaire beroepsveld
- passieve en actieve kennis van de Engelse taal

Met de volgende vaardigheden:
- is een bindende factor binnen de vereniging
- staat boven deelbelangen binnen de KNMvD
- is in staat tot en gericht op samenwerken
- beschikt over bestuurlijk en organisatorisch talent en ervaring
- ziet het belang van de continuïteit en de ontwikkeling van zowel de vereniging als de professie
- kan goed leiding geven, ook in crisissituaties
- is besluitvaardig
- is communicatief vaardig
- is bij voorkeur werkzaam in het veterinaire veld
- beschikt over een relevant netwerk
- heeft internationale ervaring

En de volgende persoonlijkheidskenmerken:
- integer
- straalt kracht en professionaliteit uit
- representatief
- inspirerend
- open persoonlijkheid
- organisatiesensitief.

De voorzitter ontvangt een vergoeding, passend bij de zwaarte van de functie.

Wij doen een oproep
Het is van belang voor de Maatschappij dat zoveel mogelijk geschikte kandidaten zich beschikbaar stellen. Bovendien wil de benoemingscommissie graag geattendeerd worden op geschikte kandidaten. De benoemingscommissie verzoekt individuele leden en bestuurders van regio's en groepen om kandidaten onder de aandacht van de commissie te brengen. Kandidaten kunnen solliciteren door middel van een brief, CV en een gesigneerde bereidverklaring, gericht aan de voorzitter van de benoemingscommissie, M.J. Verburgh, postbus 153, 4130 ED Vianen.
Namen van mogelijke kandidaten kunnen natuurlijk ook aan de individuele leden van de commissie worden doorgegeven. De sluitingsdatum voor het inzenden van de sollicitatie is 20 maart 2006. Alle contacten met en stukken van de kandidaten worden strikt vertrouwelijk behandeld.

Vervolgprocedure
De benoemingscommissie toetst de ingekomen reacties aan het vastgestelde profiel en besluit met welke kandidaten er gesprekken worden gevoerd. De benoemingscommissie doet vertrouwelijk een niet-bindende voordracht aan het bestuur en de raad van toezicht. Na akkoordverklaring wordt deze voordracht gepubliceerd in het TvD van 15 mei 2006, via de website en de nieuws e-mail van de KNMvD. De leden worden dan in de gelegenheid gesteld tegenkandidaten voor te dragen tot 3 weken na verschijnen van het TvD. Deze kandidatuur dient gesteund te worden door tenminste 250 stemgerechtigde leden met hun handtekening en onder vermelding van naam en adres.
Over het vervolg van de procedure houden wij u op de hoogte.
Voor informatie kunt u terecht bij de leden van de benoemingscommissie.

J.T. Siebinga (namens cluster 1), tel. 0513-462593
M.J. Verburgh (namens cluster 2, tevens voorzitter), tel. 0345-631489
H. Verburg (namens cluster 3), tel. 071-5154692
Mw. N.J.J.M. Heutink-Mastenbroek (namens raad van toezicht) tel. 0184-651249.

In memoriam

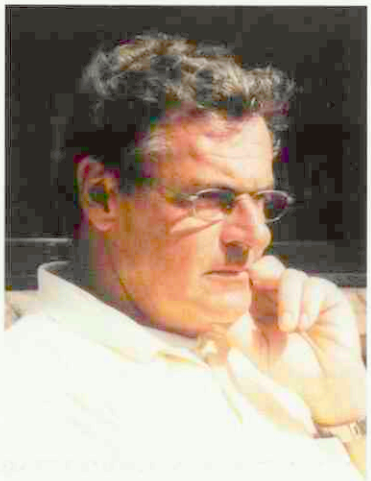

Max Nuijens Sr.

Op vrijdag 14 oktober 2005 overleed Max Nuijens Sr. na een moedige strijd tegen een ongeneeslijke ziekte. Hierbij werd steeds meer duidelijk dat deze strijd nooit door hem te winnen zou zijn.

Max Nuijens Sr. werd op 5 mei 1942 geboren te Oirschot. Hij was de vijfde uit een gezin van acht kinderen. Zijn vader was bakker en de familie had een drukke winkel met een uitgebreide bezorgdienst. Hij zei altijd: "Ik kom uit een middenstandsgezin, ik ben opgevoed met dubbeltjes en kwartjes en daar geneer ik mij niet voor." Maar ook met de stelregel: "de klant is koning." Dit principe heeft hij in de praktijk altijd waargemaakt.

Zijn middelbare opleiding volgde hij aan het Augustinianum in Eindhoven.

Na het behalen van zijn Gymnasium diploma en na het vervullen van zijn militaire dienstplicht ging hij naar Utrecht om diergeneeskunde te studeren. Daar heeft hij zich altijd vol overgave aan zijn studie gewijd.

Max was, wat je indertijd noemde echt een vorser: zwoegen en studeren. Daarnaast genoot hij ook van het studentenleven. Hij was actief lid van DSK en ook de Solleysel heeft meermalen gebruikgemaakt van zijn organisatietalent. Het was echt nog de tijd van de Biltstraat, van het oude Poortgebouw met de DSK op zolder, van de Alexander Numankade en van George van de Schalk. Hij was een volbloed gezelschapsmens met altijd een vaste keur van vrienden om zich heen. Natuurlijk hield hij zich, zoals alle diergeneeskundige studenten in die tijd, ook bezig met de massabestrijding. Bekend is het verhaal dat hij, mond- en klauwzeer spuitend in zijn geboortedorp en de achterzijdeur van een boerderij, waar hij vroeger nog brood bezorgde, met een zwierige zwaai achter zich dicht liet vallen, in alle verwarring met luide stem riep: "de bakker!" Later zou hij nog vaker beweren, want Max was een scherpe, doordachte waarnemer, dat al die achterdeuren van boerderijen allemaal met een eigen geluid dichtvallen. Soms dof, soms met een mooie klank. Dat hangt samen met bijvoorbeeld de zwaarte van de deur, de grootte van de deursponning, of de klink van het slot meteen goed in de inkeping valt en van het al of niet aanwezig zijn van een belletje met een veertje dat met hoogtijdagen tot blinkend toe gepoetst werd. "Je kunt er de boerin aan herkennen", zo sprak hij dan. Je kon hem ook altijd "horen" denken, waarna hij dan zeer rustig en bescheiden zijn bevindingen weergaf en meestal was daar dan geen speld tussen te krijgen. Kenmerkend voor Max was ook zijn steevast jaarlijks bezoek aan de Zeisterdagen. Natuurlijk beschouwde hij het als nascholing, maar voor hem was het ook halve vakantie, een oppepper voor de harde winterperiode.

In 1964 leerde hij zijn vrouw Cobie Jongbloets kennen en in 1970 zijn zij getrouwd. Max studeerde af in 1971.

Na een korte periode van assisteren in Uden werd hij als vierde dierenarts in de dierenartsenpraktijk Gemert opgenomen. Er werden vier kinderen geboren: drie dochters en een zoon. Max was er bijzonder trots op, dat zijn zoon Max jr. in zijn voetsporen is getreden en praktiserend dierenarts is geworden. In 2000 heeft Max Sr. de praktijk verlaten en is als 'practitioner' voor de VWA/RVV gaan werken.

In de maatschap bleek al snel dat Max het liefst de algemene praktijk deed. Hij genoot van kleine dingen en van de mensen om zich heen. Voor hem hoefden al die uitbreidingen en specialisaties niet. Intensivering en schaalvergroting leidden tot een meer zakelijke opstelling, terwijl juist het persoonlijk contact met de boer hem zo boeide. Hij kon genieten van de natuur, speciaal van de vogels, die in een grote verscheidenheid in het praktijkgebied voorkomen. In de auto had hij altijd zijn verrekijker binnen handbereik naast zich liggen.

Max was een gezelligheidsmens; op feestjes was het een echter 'plekkerd'. Hij kon geen afscheid nemen als het gezellig was. Hij had heel veel vrienden. Max had er een hekel aan als bridgepartners het met elkaar oneens waren. Hij genoot van vrienden in de Gemertse Sociëteit en was zelfs nog lid van een Sociëteit in zijn geboorteplaats Oirschot. Hij woonde graag in Gemert. In zijn kookclub, waarvan hij ruim twaalf jaar lid was, genoot hij van culinaire hoogstandjes en op bepaalde feestdagen was hij thuis de kok. Met enkele motorvrienden maakte hij tochten door Schotland of door de Ardennen. Het gaf hem geweldig veel voldoening om per motor door mooie delen van West-Europa te rijden en zo te genieten van de natuur. Ditzelfde deed hij op de vele wandelingen met de wandelclub. Max tenniste graag en is later gaan golfen. Helaas heeft hij maar korte tijd van deze sport kunnen genieten.

Dat hij zuinig was en goed met geld kon omgaan, hadden de collega's in Gemert goed begrepen. Max verzorgde de financiën van de maatschap en heeft dit vele jaren perfect gedaan. Voor diverse verenigingen heeft hij tot genoegen gedurende korte of langere perioden de penningen beheerd. Max had over veel zaken een uitgesproken mening. Als je het niet met hem eens was, viel het niet mee om hem op andere gedachten te brengen.

Ondanks dat had iedereen graag met hem van doen. Hij was voor ons een 'gouden vent'. 'Een zalig mens' was een van zijn uitspraken over typische figuren in de praktijk met prettige karaktertrekjes. Als Max iets als zeer goed waardeerde, dan was het 'klasse'.

In een indrukwekkende kerkdienst hebben we afscheid van hem genomen. De grote St. Janskerk in Gemert was stampvol. Velen hebben een bijzondere vriend verloren en hem een laatste groet gebracht.

Max is begraven in de schaduw van dezelfde boom waaronder de oprichter van de maatschap in Gemert, Harrie van Bommel, sinds 1977 zijn laatste rustplaats heeft gevonden.

Moge Cobie, haar kinderen en partners de kracht vinden om dit enorme verlies te verwerken. Zij weten zich gesteund door vele vrienden.

Paul van Gulick
Clé Willenborg

Portefeuillehouderschap

Miel Bingen

Sinds 12 mei 2004 heeft het bestuur van de KNMvD haar takenpakket door middel van het portefeuillehouderschap verdeeld over de zeven bestuursleden. Een flinke verandering met als doel een bestuur dat stuurt op hoofdlijnen maar tegelijkertijd makkelijk aanspreekbaar blijft voor de leden. Hoe ziet de nieuwe structuur er nou in de praktijk uit?

De KNMvD blijft een vereniging die continue in beweging is. De verandering in bestuursconcept maakt daar een belangrijk onderdeel van uit. Met het portefeuillehouderschap is er gekozen voor het uitoefenen van een regiefunctie. Met andere woorden, het bestuur houdt zich bezig met alle strategische en belangrijke verenigingskwesties zonder de functies van andere geledingen binnen de KNMvD over te willen nemen.
Door het portefeuillehouderschap regisseert het bestuur het beleid van de vereniging als een bestuursteam. De kracht zit hem in de onderlinge interactie en de dynamiek met de verschillende geledingen binnen de vereniging. Een portefeuillehouder is dan ook geen solist, verantwoordelijk voor een stukje beleid, maar een onderdeel van het bestuursteam belast met het vertegenwoordigen van het gezamenlijke beleid. Zoals gezegd, een portefeuillehouder fungeert als een vertegenwoordiger van de bestuursregie naar de verschillende geledingen van de vereniging, inclusief het bureau in Houten. Naarmate het beleid met betrekking tot een portefeuille duidelijker is, zal de speelruimte van de portefeuillehouder groter zijn, terwijl er bij een beleid dat nog in ontwikkeling is, de portefeuillehouder een voortrekkersrol zal vervullen.
Voor de leden betekent de nieuwe structuur dat zij makkelijker hun weg kunnen vinden naar een deskundig bestuurslid dat de verantwoording draagt voor een specifieke taak binnen het bestuur. Andersom is het makkelijker voor het bestuur om zeker te stellen dat de input die ontvangen wordt vanuit de vereniging goed doorkomt en dat de hieruit volgende regie aansluit bij de wensen van de leden. Al met al worden de lijnen korter en de communicatie helderder.

Portefeuilleverdeling

De portefeuilles zijn samengesteld en verdeeld op basis van een aantal criteria. Bij de samenstelling van een portefeuille is met name gekeken naar de samenhang van thema's. Ook moesten de portefeuilles ongeveer van een gelijke zwaarte zijn om er voor te zorgen dat de belasting van de verschillende bestuursleden in grote lijnen gelijk is.
Bij de verdeling van de portefeuilles speelden affiniteit van bestuursleden met de inhoud van de portefeuille en de deskundigheid van de bestuursleden de belangrijkste rol. Bovenstaande redeneringen resulteerden in de volgende portefeuilleverdeling:

Ton de Ruijter

Portefeuille algemene zaken:
algemene coördinatie, algemene representatie, algemene communicatie, algemene externe betrekkingen (overheid, bedrijfsleven, faculteit), internationale betrekkingen (FVE, WVA, VDV, etc), personeelsbeleid bureau.

Portefeuille beroepsintegriteit:
Ereraad, tuchtcolleges, Openbaar Ministerie, Algemene Inspectiedienst (AID) Codecommissie College Vertrouwensdierenartsen.

Leen den Otter

Portefeuillehouder sociaal economisch & media:
arbeidsongeschiktheid, verzekeringen, werkgevers (BPW), SEC, Vedias, beroepsontwikkeling/goodwill, praktijkontwikkeling, Raad voor het Vrije Beroep, kengetallen (micro/macro), museumcommissie (Numan Stichting), media (TvD, V&D, jaarboek, jaarverslag, website), GGG, contactpersoon regio West.

Erik Gostelie

Portefeuillehouder financiën:
begroting/jaarrekening, financiën groepen en regio's, financiën Ereraad, financiën Stichting VAK, declaraties, sponsoring Stichting Pensioenfonds Dierenartsen, huisvesting, SDGN (Stichting diergeneeskundige congressen)/SDCN, Groep Homeopathisch werkende Dierenartsen (statutair), contactpersoon GGP, contactpersoon regio West.

Maarten Willemen

Portefeuillehouder verenigingszaken & dierwelzijn:
ledenbeleid, werknemers (BPL), kandidaat-leden en DSK, dierenartsennetwerk, dierwelzijnsbeleid, Commissie Ethiek, Jaarcongres, Besturendag, contactpersoon GKZ en DIB, contactpersoon regio Oost.

Hans van Herpen

Portefeuille professionele kwaliteit:
extern onderwijs faculteit en curriculumontwikkeling gezelschapsdieren/paard, PAO-D, specialisatie, databank gezelschapsdieren, praktijkcertificering gezelschapsdieren/paard (VAK), erkeningsregeling gezelschapsdieren/paard, dierziektenbeleid (gezelschapsdieren en paard), diergeneesmiddelenbeleid (gezelschapsdieren), GVP, ledenservice, contactpersoon regio Zuid.

Wiel van den Ekker

Portefeuille diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering:
diergeneesmiddelenbeleid landbouwhuisdieren, praktijkcertificering landbouwhuisdieren, VAK (voorzitter), volksgezondheidsbeleid (VWA), veterinaire kwaliteit (landbouwhuisdieren), automatisering/informatisering website, ICT-Platform, e-mail service, contactpersoon GVG en GGR, contactpersoon regio Zuid.

Arjan den Hertog

Portefeuillehouder dierziektenbeleid:
georganiseerde dierziektebestrijding en paritaire afvaardiging, dierziektenbeleid (landbouwhuisdieren en paard), monitoring en gezondheidsdienst, interregionaal overleg, extern onderwijs Faculteit der Diergeneeskunde en curriculum ontwikkeling landbouwhuisdieren, contactpersoon GPW en GPGH, contactpersoon regio Oost.

Vet Café de Molen

Een begrip tijdens de Voorjaarsdagen

Begon de KNMvD drie jaar geleden met een tafel en een standwandje tijdens de Voorjaarsdagen, nu hebben de KNMvD, NDG, en GGG samen het Vet Café de Molen ingericht. Ook de GGP, de Week van het Huisdier en de DSK zijn net als vorig jaar weer aanwezig, toen het Vet Café de Molen voor het eerst geopend werd. En het is nu al een begrip! Tijdens de aankomende Voorjaarsdagen op donderdag 20, vrijdag 21 en zaterdag 22 april heten wij hier alle bezoekers van harte welkom.
Het Vet Café de Molen is voor u de perfecte locatie om collega's te ontmoeten. In de setting van een bruin café kunt u met uw collega's, oude bekenden, maar ook met de bestuursleden van de KNMvD, de NDG, de GGG en de GGP praten over alles wat u veterinair bezighoudt. De organisatie van de Week van het Huisdier kan u en uw assistenten alles vertellen rondom het thema van de Week: Huisdier & Kind.
Ook al bent u afgestudeerd, de band met DSK zal altijd blijven bestaan. Ook nu weer is de DSK van de partij in het Café. De ideale plek voor de hardwerkende student om te netwerken met toekomstige collega's.

Wat vindt u in het café?
Er worden dagelijks acties en activiteiten georganiseerd vanuit het Vet Café en het zou te ver gaan deze allemaal nu op te noemen. Er zijn echter drie zaken waar wij nu alvast de aandacht op willen vestigen. In het café zullen de medewerkers van de verschillende organisaties te vinden zijn. Zij kunnen u uitleg geven over bijvoorbeeld de nieuwe site van de KNMvD en alle diensten die de KNMvD biedt. Daarnaast organiseert de NDG weer een spetterende actie dit jaar, maar daarover informeren wij u in een volgend tijdschrift.
Ten slotte heeft de foldercommissie van de GGG voor de leden een zeer praktijkgerichte cliëntinformatiemap ontwikkeld voor gebruik in de spreekkamer. De leden van de GGG krijgen hierover nog bericht en kunnen gratis een exemplaar in het Vet Café komen halen. Wij kunnen u verzekeren dat mede daardoor een bezoekje aan de GGG-bestuursleden in het Vet Café zeer de moeite waard zal zijn. Kortom, Vet Café de Molen, dé ontmoetingsplaats tijdens de Voorjaarsdagen!

Registratie permanente educatie en erkenningen

Wiel van den Ekker

Afgelopen jaar hebben de leden van de KNMvD het nieuwe kwaliteitsbeleid vastgesteld en is de stichting Veterinair Administratie Kantoor (VAK) in het leven geroepen. De KNMvD beheert de bestaande kwaliteitsregelingen en voert het beleid en de onderhandelingen over de eisen en voorwaarden met externe partijen.
Het VAK registreert dierenartsen die zich op vrijwillige basis aanmelden voor de registers die het VAK beheert. Het VAK is inmiddels in een vergevorderd stadium met de automatisering van de registratie van zowel de gevolgde nascholing in het kader van de permanente educatie als van de erkenningen.
Het beheren van registers brengt kosten met zich mee. Dit zijn bureau-, personeels- en automatiseringskosten. Stichting VAK moet deze kosten vooral dekken uit een bijdrage van de geregistreerde dierenartsen. De KNMvD heeft veel geld geïnvesteerd in het kwaliteitsbeleid en om deze reden krijgen KNMvD-leden korting als zij hun erkenning en/of nascholing laten registreren bij het VAK.
Het VAK heeft de bestaande registers van de Stichting Veterinair Kwaliteitsorgaan (VKO) overgenomen, deze zijn te raadplegen op *www.veterinairekwaliteit.nl*. Voor deze bestaande registers zijn over 2005 geen kosten in rekening gebracht aan de betrokken dierenartsen of praktijken. Besloten is eerst voor een correcte overgang naar het VAK en voor een adequaat registratiesysteem te zorgen, alvorens de geregistreerde dierenartsen(praktijken) met kosten te confronteren. Wij gaan binnenkort van start met deze nieuwe werkwijze. De dierenartsen die gebruik gaan maken van dit systeem krijgen met ingang van 2006 daarvoor de kosten in rekening gebracht.
Besloten is om uit te gaan van bijdragen per kalenderjaar per diersoort (herkauwer, varken, pluimvee, paard) of diersector (gezelschapsdieren). Vooralsnog zijn voor KNMvD-leden de bijdragen voor de registers per diersoort per jaar vastgesteld op vijftig euro en voor niet-leden op honderd euro. Voor dit bedrag houdt het VAK per diersoort de van toepassing zijnde registers bij. Voor de diersoorten herkauwer, varken en pluimvee kennen we naast de erkende dierenarts het GVP-IKB register. Per diersoort betaalt u één bijdrage voor de erkenning en/of de registratie voor GVP-IKB. Voor de diersoort paard geldt één bijdrage voor de registratie als erkende dierenarts paard, al of niet aangevuld met een registratie als keuringsdierenarts paard.

Nascholing

Nascholing is een onmisbaar onderdeel voor een goede beroepsuitoefening, daar zijn vriend en vijand het over eens. Dit blijkt niet alleen uit onze eigen ledenraadpleging, maar ook internationaal wordt hier grote waarde aan gehecht. Het VAK maakt een centrale registratie van alle nascholing van u als dierenarts mogelijk. Het VAK zorgt ervoor dat de door u gevolgde nascholing automatisch en op een overzichtelijke wijze wordt geregistreerd.
Voor landbouwhuisdieren en paard wordt hiervoor apart een bijdrage in rekening gebracht bij de dierenartsen die daarvan gebruik willen maken. Voor KNMvD-leden wordt uitgegaan van een bedrag van vijftien euro op jaarbasis, voor niet-leden geldt een bedrag van dertig euro.
Met de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren is afgesproken dat de huidige registratie van Permanente Educatie overgaat naar het VAK. Deze registratie is voor de dierenarts op dit moment nog kosteloos. Met de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren is afgesproken dat zij dit jaar een financiële bijdrage van 15.000 euro leveren om de registratie van de nascholing voor de sector gezelschapsdieren door het VAK van de grond te krijgen. Dit betekent dat leden van de GGG vooralsnog niet zelf hoeven te betalen voor de registratie van de nascholing. Het is de bedoeling om het systeem na drie jaar voor alle dierenartsen gelijk te trekken. De bedragen worden jaarlijks opnieuw bekeken.
Uiteraard is ernaar gestreefd om door middel van verregaande automatisering de administratieve handelingen zoveel mogelijk te beperken, en daarmee aanzienlijk kostenvoordeel te behalen.

Cursusinstellingen

Cursusinstellingen betalen een bijdrage van 75 euro als zij een cursus laten registreren bij het VAK. Cursusinstellingen die de nascholing hebben aangemeld, zorgen ook voor het doorgeven van hun deelnemers aan het VAK. Dit betekent dat u als deelnemer van een aangemelde cursus niets hoeft door te geven; u kunt volstaan met het invullen van de presentielijst. Nieuw aangemelde cursussen en andere activiteiten op het gebied van nascholing worden door het VAK geregistreerd, evenals de dierenartsen die hun deelname aan deze activiteit willen laten registreren. Als uit de evaluaties echter blijkt dat de nascholingsactiviteit inhoudelijk onvoldoende scoort, heeft dit tot gevolg dat deze activiteit een volgende keer niet meer in aanmerking komt voor registratie.
Alle nascholingsactiviteiten kunnen worden geregistreerd in het kader van de permanente educatie. Dit staat overigens los van de reeds bestaande registers voor de erkende dierenartsen.
Dierenartsen die op dit moment al voorkomen in de registers, ontvangen binnenkort hierover nadere informatie van het VAK. Bent u nog niet eerder geregistreerd als erkende dierenarts of opgenomen in een GVP-IKB register, en wenst u nadere informatie hierover, dan kunt u terecht op *www.veterinairekwaliteit.nl* of contact opnemen met het VAK, telefoon 030-6348966.

Wiel van den Ekker is bestuurslid van de KNMvD en portefeuillehouder kwaliteit. Voor meer informatie over dit onderwerp kunt u terecht op www.veterinairekwaliteit.nl of contact opnemen met het VAK, telefoon 030-6348966.

Hoe gaat het met de website?

De nieuwe site van de KNMvD wordt goed bezocht. De cijfers tonen aan dat alleen al in de maand januari meer dan 1.300 leden hebben ingelogd voor het besloten deel. Ruim 29.000 keer werd de website bezocht; vooral op werkdagen. Op basis van de feedback die wij van dierenartsen ontvingen, hebben wij de menustructuur van de site aangepast. Een directe link naar Discus en de groepen was een van deze wijzigingen.

Om vorm en inhoud te optimaliseren

De website zal worden aangepast aan de wensen van de leden om hen zo goed mogelijk van informatie te voorzien.

Discus, het KNMvD-discussieforum, draait onder de oude site die nu te vinden is op www.knmvdarchief.nl. Dit heeft een technische reden: de content van het forum zou verloren gaan als wij Discus naar de nieuwe site zouden verhuizen. Ook de subsites van de groepen vindt u nog tijdelijk via *www.knmvdarchief.nl*. Ook hier gelden uw oude inlogcodes.

Uw gegevens – internet en relatiebeheersysteem

Helaas was het niet mogelijk de inloggegevens van de oude site mee te nemen naar de nieuwe omgeving. Daarom zijn er voor ieder lid automatisch nieuwe codes gegenereerd en verspreid via e-mail.
Wanneer u voor het eerst inlogt op de nieuwe site, is het het eenvoudigst als u de toegezonden codes kopieert en plakt. Als u bent ingelogd kunt u via [Mijn gegevens] uw gegevens wijzigen in een combinatie die u gemakkelijk kunt onthouden. Ook uw naam- en adresgegevens kunt u wijzigen via [Mijn gegevens]. De ledenadministratie krijgt in dat geval een bericht dat uw profiel is gewijzigd en kan de nieuwe gegevens overnemen in het relatiebeheersysteem. Dit gebeurt nu nog handmatig. Bij de keuze van een nieuw relatiebeheersysteem, wordt goed opgelet dat dit systeem aansluit bij de website en wijzigingen in uw gegevens meer geautomatiseerd verwerkt kunnen worden. Nu worden eenmaal per week de gegevens uit het relatiebeheersysteem geïmporteerd in de website. Adreswijzigingen die per post en fax bij het bureau binnenkomen, worden op deze manier ook verwerkt op de site. Zo worden het relatiebeheersysteem en het ledenbeheer op de site gesynchroniseerd.

Inlogcodes vergeten?

Als u uw inlogcodes vergeten bent, kunt u ze via de website naar uw **privé-e-mailadres** laten sturen.

Nieuw op de site ...

Aan de nieuwe groepensites wordt hard gewerkt. Zo zullen de sites van de GGP en van de GGR zeer binnenkort gelanceerd gaan worden.
Ook hebben we gewerkt aan een nieuwe functionaliteit op de KNMvD-site: een vraag- en aanbodmodule. Het succes van *marktplaats.nl* en *ebay.com* bracht ons op het idee speciaal voor dierenartsen een digitaal prikbord te maken. De module is bedoeld voor niet-commerciële advertenties van dierenartsen. Als u bijvoorbeeld een wachtkamerbank overheeft na een verbouwing, kunt u die hier te koop aanbieden. Of als u op zoek bent naar een diergeneeskundig studieboek, kunt u daar een oproepje voor plaatsen. *U bent van harte uitgenodigd het eens te proberen! Zie onder Praktijkzaken op www.knmvd.nl.*

Nieuwe klachtenprocedure bureau KNMvD

Het kan natuurlijk voorkomen dat iemand niet tevreden is over het functioneren van het bureau of over het werk van één van de medewerkers van de KNMvD. Dit is niet nieuw, maar het bureau van de KNMvD heeft besloten om hiervoor een nieuwe klachtenprocedure in het leven te roepen.
De procedure is in de eerste plaats gericht op een correcte klachtenafwikkeling en -beantwoording. Iedereen die een probleem heeft met het werk of het functioneren van het bureau of van een medewerker van de KNMvD, kan dit kenbaar maken via de klachtenprocedure. De 'klager' kan er op rekenen dat de klacht op de juiste plaats terechtkomt en dat er binnen de gestelde termijnen wordt gereageerd. De procedure schept duidelijkheid naar degene die zijn of haar onvrede wil uiten, maar verschaft het bureau bovendien waardevolle informatie. Dit betreft niet alleen de status van een bepaalde klacht, maar ook de frequentie en de aard van de klachten in het algemeen. De informatie uit de klachtenprocedure is belangrijk voor de verbetering van processen en zal uiteindelijk ten goede komen van de serviceverlening vanuit het bureau.

Klachtencoördinator

Een klachtencoördinator zorgt voor een correcte afwikkeling van de klacht en is verantwoordelijk voor de correspondentie met de klager. Uiteraard wordt een klacht teruggekoppeld binnen het bureau en worden de betreffende bureaumedewerkers nauw betrokken bij de beantwoording, maar de klachtencoördinator heeft daarbij de opdracht een neutrale positie in te nemen. De klachtencoördinator zorgt tevens voor een periodieke interne rapportage.
De senior medewerker interne en externe communicatie van de KNMvD, Henry Dijkman, is belast met de invoering van deze nieuwe klachtenprocedure. Hij zal tevens voorlopig de functie van klachtencoördinator vervullen. Henry Dijkman: "Niet dat we veel klachten ontvangen, maar er waren geen duidelijke afspraken gemaakt over hoe daarmee om te gaan. De nieuwe klachtenprocedure is laagdrempelig en zorgt ervoor dat het voor iedereen duidelijk is wat we van elkaar mogen verwachten."
De procedure is uitsluitend bedoeld voor klachten over de werkzaamheden van het bureau of van een medewerker van het bureau. Indien u een klacht heeft, kunt u deze schriftelijk indienen via e-mail *klacht@knmvd.nl*. Op de website, onder het onderwerp 'klachtenprocedure' vindt u meer informatie hierover. Uiteraard kunt u uw klacht ook via fax of per post richten aan het bureau van de KNMvD, ter attentie van de klachtencoördinator.

Bulletin Bestuur en Bureau nr. 1, januari 2006

B & B Bulletin

Seniorenbeleid

Tijdens de algemene vergadering in oktober 2005 is opnieuw aandacht gevraagd voor het seniorenbeleid. De KNMvD wil graag meer betekenen voor haar seniorenleden en gaat dit beleid verder uitwerken in 2006. Er is contact geweest met verschillende initiatiefnemers en op 21 februari zal bestuurslid Maarten Willemen met hen praten over het seniorenbeleid van de KNMvD. Het is de bedoeling om ervaringen uit te wisselen, het beleid te concretiseren en nieuwe activiteiten te ontwikkelen. Heeft u belangstelling om hierin een actieve rol te spelen, meldt u zich dan aan bij Henry Dijkman.
Meer informatie via bureaumedewerker Henry Dijkman.

Project ledencontactpersonen wordt voortgezet

De KNMvD werkt voortdurend aan de verbetering van de communicatie met haar leden. Eén van de acties op dit gebied was de aanstelling van twee ledencontactpersonen: Frans Sluyters en Ton Ultee. Zij bezoeken dierenartsen om te praten over het lidmaatschap en het functioneren van de KNMvD. Het bestuur van de KNMvD heeft de ervaringen van het eerste halfjaar besproken en is tot de conclusie gekomen dat het project aan de verwachtingen heeft beantwoord. Reden te meer om dit project voort te zetten. Leest u hierover meer in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 februari 2006.
Meer informatie via bureaumedewerker Henry Dijkman.

Mogelijk onbeantwoorde e-mail

In de eerste week van dit jaar heeft het bureau grote problemen gehad met onze e-mail server. Op donderdag 5 januari tegen 12.00 uur is de server van de KNMvD gecrashed en vanaf dat moment is het bureau een aantal dagen 'uit de lucht' geweest. Door een uiterst vervelende samenloop van omstandigheden zijn tevens de e-mailbestanden die op deze server stonden verloren gegaan.
Vanaf het moment van de crash hebben de afzenders een foutmelding ontvangen, maar de mails die voor die tijd zijn binnengekomen kunnen helaas niet meer achterhaald worden. Misschien kunt u in uw 'verzonden items' nog achterhalen of u begin januari een e-mail heeft verstuurd naar de KNMvD, die mogelijk niet beantwoord is. Als dit het geval is, verzoeken wij u vriendelijk om deze opnieuw te sturen. Onze excuses voor het ongemak.

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:
Bosman, E.; 2005; 3705 ZC Zeist; Warande 38.
Jansen, Mevr. G.; 2005; 7316 HV Apeldoorn; Copernicusstraat 41.
Ommen, Mevr. C. van; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 510 bis.
Oude Groeniger-Ashworth, Mevr. Z.O.A.; 2005; 1211 ND Hilversum; Nassaulaan 8 B.
Smeets, Mevr. A.E.H.; 2005; 2771 LK Boskoop; Weegbree 51.
Steen, Mevr. T.L. van der; 2005; 2712 KA Zoetermeer; Heemskerckstraat 7.
Sterk, Mevr. J.J.A.; 2005; 3531 XD Utrecht; Bataviastraat 10 bis.

Als lid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:
Cocq, Mevr. P. de ; 2005 ; 5467 JX Veghel ; De Binders 92.
Coppes, Mevr. S.C.M.G.W.; Gent 2005; 6617 AH Bergharen; Grotestraat 23.
Dijkema, Mevr. F.; Gent 2005; 5561 TP Riethoven; Leeuweriklaan 13.
Jehee, Mevr. N.C.; 2005; 3584 DZ Utrecht; Cambridgelaan 201.
Jonkers, Mevr. D.; 2005; 1815 JN Alkmaar; Beatrixlaan 14.
Kapteijn, Mevr. W.J.; 2005; 3705 GM Zeist; Schermerslaan 47.
Kettelerij, B.W.; 1980; 7221 AC Steenderen; Bronkhorsterweg 22.
Klopstra, Mevr. H.; 2005; 9166 SJ Schiermonnikoog; Buterblom 1.
Laet, Mevr. C.P.M. de; Gent 2004; 4613 BA Bergen op Zoom; Halsterseweg 116.
Lange, Mevr. T. de; 2005; 9761 GG Eelde; Westerhorn 9.
Meekel, Mevr. G.P.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 540 bis.
Peters, S.; 2005; 5706 MC Helmond; Ten Culen 19.
Reenen, Mevr. E.M.G. van; 2005; 3512 CP Utrecht; Ridderschapstraat 8 bis A.
Tempel, Mevr. H.A. van der; 2004; 2613 GC Delft; Paxlaan 13.
Vegte, S.C. van der; 2005; 7441 GE Nijverdal; Esweg 32.
Veraa, Mevr. S.; Gent 2005; 6074 AG Melick; J.F. Kennedysingel 7.
Verdoes, Mevr. P.; 2005; 2597 JD Den Haag; Waalsdorpseweg 74.
Vervoort, Mevr. N.M.H.; Gent 2005; 5293 AD Gemonde; Lariestraat 29A.
Viloris Alebesque, Mevr. A.I.; 1996 ; 2135 TS Hoofddorp; Rosa Spierstraat 141.
Vleeshakker, Mevr. I. ; 1742 SV Schagen; Alie Postmastraat 44.
Vries, F.P.W. de; 1986; 8112 BB Nieuw Heeten; De Hoeve 2.
Wildenberg, Mevr. A. van den; 2005; 5061 WE Oisterwijk; Majoraan 37.
Wisse, Mevr. C.M.A.; 2005; 4401 HS Yerseke; Violenlaan 7.

Als kandidaatlid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:
Abbing, A.
Bitter, Mevr. B.
Blaauw, Mevr. F.
Blok, Mevr. M.B.
Dijkema, J.
Drift, Mevr. M.M.G.
Genderen, mevr. G.A.L. van
Hezemans, A.H.J.
Hoff, M. van 't
Laméris, Mevr. M.C.
Metselaar, M.
Peeters, Mevr. K.
Schokkenbroek, Mevr. S.L.
Sommeren, Mevr. A.J.H. van
Steenbergen, Mevr. M.Y.
Veen, Mevr. R. van der
Voorhorst, Mevr. M.J.
Walstock, Mevr. S.H.H.

Overlijdensberichten:
Op 3 februari 2006 R. Heemstra te Meppel.

Mutaties:
Cocq, Mevr. P. de; 2005; 5467 JX Veghel; De Bunders 92; tel. privé mobiel: 06-14183813; E-mail privé: *p.decocq@hasdb.nl.*; d. bij HAS Den Bosch; **(toev. als lid)**
Coppes, Mevr. S.C.M.G.W.; Gent 2005; 6617 AH Bergharen; Grotestraat 23; tel. privé: 0487-531282; **(toev. als lid)**
Dijkema, Mevr. F.; Gent 2005; 5561 TP Riethoven; Leeuweriklaan 13; tel. privé: 0497-515694; E-mail privé: *dijke634@planet.nl.*; medew. bij G.H.C. de Vries; tel. prakt.: 0412-611786; **(toev. als lid)**
Jehee, Mevr. N.C.; 2005; 3584 DZ Utrecht; Cambridgelaan 201; tel. privé mobiel: 06-22567794; E-mail privé: *njehee@hotmail.com.*; **(toev. als lid)**
Jonkers, Mevr. D.; 2005; 1815 JN Alkmaar; Beatrixlaan 14; tel. privé mobiel: 06-50517026; E-mail privé: *dorine_jonkers@hotmail.com.*; **(toev. als lid)**
Kapteijn, Mevr. W.J.; 2005; 3705 GM Zeist; Schermerslaan 47; tel. privé mobiel: 06-11196720; E-mail privé: *wendykapteijn@hotmail.com.*; medew. bij J.W.E. Peters, P. Siderius, S.J. Smit en L.J. Westerlaan; tel. prakt.: 0516-512742; fax prakt.: 0516-513295; E-mail prakt.: *dacoostw@hetnet.nl.*; **(toev. als lid)**
Kettelerij, B.W.; 1980; 7221 AC Steenderen; Bronkhorsterweg 22; tel. privé:

0575-527266; fax privé: 0575-450889; E-mail privé: *kettelerij@tiscali.nl.*; keuringsd. bij VWA Kring Oost Arnhem; **(toev. als lid)**
Klopstra, Mevr. H.; 2005; 9166 SJ Schiermonnikoog; Buterblom 1; tel. privé mobiel: 06-50588334; E-mail privé *helga_klopstra@hotmail.com.*; **(toev. als lid)**
Laet, Mevr. C.P.N. de; Gent 2005; 4613 BA Bergen op Zoom; Halsterseweg 116; tel. privé mobiel: 06-10834261; E-mail privé: *jessydelaet@hotmail.com.; wnd. d.*; **(toev. als lid)**
Lange, Mevr. T. de; 2005; 9761 GG Eelde; Westerhorn 9; tel. privé: 050-3094098; tel. privé mobiel: 06-11353466; E-mail privé: *thamar1979@hotmail.com.*; medew. bij B.W. Pennekamp; tel. prakt.: 050-5263255; fax prakt.: 050-5268156; E-mail prakt.: *informatie@dierenziekenhuisgroningen.nl.*; **(toev. als lid)**
Meekel, Mevr. G.P.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 540 bis; tel. privé: 030-2890969; E-mail privé: *gini.meekel@hccnet.nl.*; medew. bij D.A.P. Leiden e.o.; tel. prakt.: 071-5890405.; **(toev. als lid)**
Peters, S.; 2005; 5706 MC Helmond; Ten Cullen 19; tel. privé mobiel: 06-41320894; medew. bij G.H. Moorman en Mevr. J. Moorman-Roest; tel. prakt.: 0492-515977; fax prakt.: 0492-592202; E-mail prakt.: *info@dierenkliniek.com.*; **(toev. als lid)**
Reenen, Mevr. E.M.G. van; 2005; 3512 CP Utrecht; Ridderschapstraat 8 bis A; tel. privé mobiel: 06-46294376; E-mail privé: *emgvanreenen@students.uu.nl.*; **(toev. als lid)**
Tempel, Mevr. H.A. van der; 2004; 2613 GC Delft; Paxlaan 13; tel. privé mobiel: 06-52613818; E-mail privé: *indi1bis@hotmail.com.*; medew. bij Mevr. J.C.M. Blokdijk, H.J. van de Kamp en H.W. Wagenaar; tel. prakt.: 010-5920696; fax prakt.: 010-5922499; **(toev. als lid)**
Vegte, S.C. van der; 2005; 7441 GE Nijverdal; Esweg 32; tel. privé: 0548-614207; E-mail privé: *svandervegte@hotmail.com.*; **(toev. als lid)**
Veraa, Mevr. S.; Gent 2005; 6074 AG Melick; J.F. Kennedysingel 7; tel. privé mobiel: 06-12248983; E-mail privé: *stef_veraa@hotmail.com.*; medew. bij B.A. ten Bruggen Cate, K.J. Dik, C.L.L. Dujardin, E. Enzerink, J.A.G. Gerards, H. Groot Nibbelink, H.L. Janssen, B.L.A. Kolpa, P.W.C.M. van Oijen, mevr. E.Y. Paardekooper, R.J.M.L. Raymakers, Mevr. M.G. Schuttert, L.A.J. Smeenk en A.H.A. Steentjes; tel. prakt.: 0493-441070; fax prakt.: 0493-441054; E-mail prakt.: *vcs@vc-someren.nl.*; **(toev. als lid)**
Verdoes, Mevr. P.; 2005; 2597 JD Den Haag; Waalsdorperweg 74; tel. privé mobiel: 06-52451023; E-mail privé: *patriciaverdoes@hotmail.com.*; **(toev. als lid)**
Vervoort, Mevr. N.M.H.; Gent 2005; 5293 AD Gemonde; Lariestraat 29 A; tel. privé: 073-5514801; E-mail privé: *nancy_vervoort@hotmail.com.*; medew. bij Bush House Veterinary Group; Wales; **(toev. als lid)**
Viloria Alebesque, Mevr. A.I.; Zaragoza 1996; 2135 TS Hoofddorp; Rosa Spierstraat 141; tel. privé: 023-5610540; senior beleidsmedew. bij Min. VWS directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie (VGP); **(toev. als lid)**
Vleeshakker, Mevr. I.; 2005; 1742 SV Schagen; Alie Postmastraat 44; tel. privé: 0224-299951; E-mail privé: *ilonavleeshakker@hotmail.com.*; medew. bij Mevr. P.F.M. Hendriks-Verheul; tel. prakt.: 0224-218997; fax prakt.: 0224-215233; E-mail prakt.: *dk.zuiderkaag@zonnet.nl.*; **(toev. als lid)**
Vries, F.P.W. de; 1986; 8112 BB Nieuw Heeten; De Hoeve 2; tel. privé: 0572-391180; E-mail privé: *frankdevries@wxs.nl.*; accountmanager bij Flexvet; **(toev. als lid)**
Wildenberg, Mevr. A.; 2005; 5061 WE Oisterwijk; Majoraan 37; tel. privé: 013-5284909; E-mail privé: *avdwildenberg@hotmail.com.*; **(toev. als lid)**
Wisse, Mevr. C.M.A.; 2005; 4401 HS Yerseke; Violenlaan 7; tel. privé mobiel: 06-16736536; medew. bij Mevr. J. Beertsen, C.W.W.M. Goossens en G. Meijer; tel. prakt.: 0413-342423; fax prakt.: 0413-352686; **(toev. als lid)**

Jubilea maart 2006

1 maart, J.M. Wijsmuller te Rosmalen, 50 jaar
11 maart, M.P. Kwakernaak te Dokkum, 40 jaar
13 maart, J.H.G. Goebbels te Groenekan, 25 jaar
13 maart, Mevr. Drs. L.J. de Lange te Blije, 25 jaar
27 maart, K.G. van Dijk te Zandvoort, 50 jaar
27 maart, J.M. Schreurs te Margraten, 50 jaar
30 maart, Dr. W.T. Truijen te Loon op Zand, 50 jaar

Uitnodiging ledenvergadering regio West van de KNMvD

Het bestuur van de regio West van de KNMvD nodigt u uit voor de regiovergadering op

woensdag 22 maart 2006 om 20.00 uur
in het Mercure Hotel Amsterdam Airport
(www.mercure.nl)

Thema: alles wat u nog wilde weten omtrent de op handen zijnde CAO Dierenartsenpraktijken, maar nog niet hebt kunnen vragen.

Afgelopen weken hebben de leden van de Belangengroep Practici in Loondienst (BPL) en de leden van de Belangengroep Practici Werkgevers (BPW) zich uitgesproken over het principeakkoord met betrekking tot de CAO Dierenartsenpraktijken. Over de impact van deze overeenkomst willen wij u graag laten informeren. Daartoe hebben we de vertegenwoordigers van de BPW, de BPL en van Vedias uitgenodigd een toelichting te komen geven tijdens onze regiovergadering, waarna er uitgebreid gelegenheid is om vragen te stellen en te discussiëren.

Wat is waar??? Denk-aan-Henk op de regiovergadering Zuid

Dinsdag 14 maart vindt om 19.45 uur in Duiventros, Berkel-Enschot de regiovergadering Zuid plaats. Alle dierenartsen uit de regio Zuid zijn van harte welkom bij deze regiovergadering.

Kies de juiste stelling en neem hem mee naar de regiovergadering.

Stelling 1
Beslissingen over pensioen en salaris worden over mijn hoofd heen genomen, ik heb er zelf toch geen inspraak in.

Stelling 2
Elke dierenarts wordt gevraagd om mee te denken en praten over pensioen en salaris, alleen dierenartsen zijn niet te porren.

Stelling 3
De meerderheid van de veterinairen is vrouwelijk, dat is ook duidelijk zichtbaar aan het percentage vrouwen op vergaderingen waar besluiten vallen.

Toelichting
Grote ontwikkelingen vinden plaats op het gebied van de CAO en de pensioenvoorziening van de dierenartsen. Tot nu toe is het echter zo dat slechts een kleine, actieve groep zich hier mee bezig heeft gehouden, terwijl de ontwikkelingen ALLE dierenartsen aangaan, zowel jong als oud. Het bestuur van de regio zuid van de KNMvD biedt een platform om deze ontwikkelingen te bespreken, voor zowel de 'vergadertijgers' als de collega's die we normaal iets minder vaak

bij dit soort gelegenheden zien. Gezien het algemeen belang van deze ontwikkelingen zijn deze keer ook niet-KNMvD-leden uitgenodigd.
Met name jonge dierenartsen zijn vaak ondervertegenwoordigd bij dit soort vergaderingen. Omdat huidige ontwikkelingen met name voor deze groep belangrijk zijn, worden vooral deze jonge dierenartsen gevraagd om te komen.

Programma

- mededelingen KNMvD regio Zuid
- Mededelingen bestuur KNMvD Houten
- Presentatie nieuwe CAO (nog in wording of al afgerond) door de Belangengroep Practici in Loondienst
- Toelichting op de nieuwe CAO door de Belangenvereniging Practici Werkgevers
- Presentatie nieuw pensioenstelsel door de stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen
- Discussie

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Maart

14 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

16 Equine Reproduction Seminar, Zwolle International 2006. Dagvoorzitter: Dr. Peter Daels. Sprekers: Dr. Sue McDonnell van Pennsylvania New Bolton Center, Dr. Don Schlafer van Cornell University, Dr. Schlafer en Dr. Ben Mason (Rossdales, UK). Aangemeld bij VAK. Verdere informatie: *www.proveto.nl*. Aanmelding per email: *info@proveto.nl*

16 Symposium 'Onderzoek maakt Onder***wijzer***'. Tijd: 13.30 tot 18.00 uur. Locatie: Collegezaal Androclusgebouw, Faculteit der Diergeneeskunde. De afdeling Varkensgezondheidszorg van de Faculteit der Diergeneeskunde presenteert haar lopende onderzoeken en geeft een overzicht van de veranderingen in het onderwijs. Programma en aanmeldingen: *j.m.stouten@vet.uu.nl*. Aan dit symposium zijn geen kosten verbonden.

17+18 3rd European Equine Health & Nutrition Congress'. Locatie: Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent, België. Meer informatie over dit congres kunt u vinden op de congreswebsite: *www.equine-congress.com*. Registratieformulieren kunnen worden gedownload van deze website.

18 Symposium 'State of the Heart' in Hotel Karel V te Utrecht. Onderwerp: 'Ruis op de lijn – aangeboren en verkregen hartruis nader belicht'. Sprekers: prof. C.W. Lombard, drs. J.T. Bosje, drs. S. Kats, dr. V. Szatmari en prof. dr. Ir. A.C. Beynen. Meer informatie op *www.vetmedin.nl*

18-22 73d Conference of The American Animal Hospital Association 2006. Long Beach California (*www.aahanet.org*). Inlichtingen: Frans Sluyters, e-mail: *fsluyters@home.nl*

28 DSK Veterinaire Praktijk en Carrierebeurs. Locatie Androclusgebouw, Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht. Thema van de dag: Jij en de Veterinaire Wereld. Tijd: van 12.00-18.00 uur. Lezingen en workshops gratis! Gezamenlijke afsluiting met sponsoren, dierenartsen en studenten met een buffet na afloop voor maar 5 euro pp voor studenten. Inschrijving en meer informatie over workshops, lezingen en diner via *www.dskonline.nl*

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Maart

1 Virbac Klinische Avonden 2006 over Orthopedie en Dermatologie. Sprekers: drs. M.H.Th. Govers, drs. S. Schleifer. Aanvang: 19.30 uur. Kosten 27,50 euro (inclusief BTW). Meer informatie: 0342-427127.

1 Jaarlijkse bijeenkomst oud-inspecteurs. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

1 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 14.00 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

2 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Mercure Hotel Amsterdam Airport, Oudehaagseweg 20, 1066 BW Amsterdam.

2 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

7 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 20.15 uur. Locatie: Hotel Restaurant De Druiventros, Bosscheweg 11, 5056 PP Berkel-Enschot.

8 Werkvergadering KNMvD/GD. Onderwerp: Rund III. Aanvang: 14.00 uur. Locatie: GD, Arnsbergstraat 7, 7418 AH Deventer.

8 Vergadering regio Noord.

11 Kattendag: Gedragsproblemen, kittenzorg en huidaandoeningen. Georganiseerd door de Stichting FelCan. Toegang 15 euro. Aanmelding: zie website *www.felcan.nl*

22 Virbac Klinische Avonden 2006 over Orthopedie en Dermatologie. Sprekers: drs. M.H.Th. Govers, drs. S. Schleifer. Aanvang: 19.30 uur. Kosten 27,50 euro (inclusief BTW). Meer informatie: 0342-427127.

23 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

Cursussen

Maart

9 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Breukelen. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

21 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Nieuwerkerk aan de IJssel. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

25 *www.animalia.be:* Cursus cardiologie GD dag 3 door Dr. Nicole Van Israel Dipl. ECVIM-CA (Cardiology).

dierenartsen centrum oosterwolde **www.dierenartsencentrum.nl**

Het Dierenartsencentrum Oosterwolde is gelegen in het zuidoosten van Friesland, centraal in een uitgestrekt weidegebied met afwisselend natuurgebieden. Binnen het centrum werken zeven dierenartsen, drie (paraveterinair) assistentes, een praktijkmanager en een zoötechnisch medewerker. We werken diersoort gedifferentieerd.

Ter versterking van ons team zijn we op zoek naar een;

ENTHOUSIASTE DIERENARTS GEZELSCHAPSDIEREN V/M

Wij vragen:
Ervaring in de geneeskunde van het gezelschapsdier
Flexibele instelling
Goed in een team kunnen functioneren
Deelname in dienstregeling gezelschapsdieren
Bereidheid om te verhuizen naar deze regio

Wat bieden wij:
Gecertificeerde praktijk
Enthousiast team
Ruimte voor verdere ontwikkeling

Gelieve uw reactie met handgeschreven sollicitatiebrief en curriculum vitae binnen 14 dagen na verschijnen van deze advertentie op te sturen naar: Dierenartsencentrum Oosterwolde, ter attentie van mw. J. Posthumus, praktijkmanager, postbus 93, 8430 AB Oosterwolde

Dierenartsenpraktijk Hardenberg/Gramsbergen is een ambitieuze gemengde praktijk in het grensgebied van Oost-Nederland, waar zeven dierenartsen en acht assistenten werkzaam zijn. Wij richten ons voornamelijk op rundvee/varken/gezelschapsdieren en paard. Wij werken vanuit twee vestigingen, één in Hardenberg en één in Wilsum (Duitsland).
Wij vragen voor kliniekwerkzaamheden in Wilsum en ambulante werkzaamheden in Nederland en Duitsland een

ERKENDE PAARDENDIERENARTS, met een klein deel gezelschapsdieren

Wij zoeken een ambitieuze dierenarts die zelfstandig kan werken, goed kan organiseren en het plezierig vindt in een groter team te werken.

Wij bieden:
- een werkplek waar voor ons groei de komende jaren centraal staat
- een goed salaris
- prima werksfeer
- goede nascholingsmogelijkheden
- prima dienstregeling (1/4 weken)
- goede toekomstmogelijkheden

De locatie Wilsum beschikt over:
- Operatiefaciliteiten inclusief gas
- Rontgen (digitaal)
- Keuringsvoorzieningen
- Echo-/ Endoscopie
- Prima assistentie

Wij zien uw schriftelijke sollicitatie met veel belangstelling tegemoet (graag binnen 14 dagen).
Sollicitatie richten aan:
Dierenartsenpraktijk Hardenberg/ Gramsbergen; Zwingel 1, 7772 SK Hardenberg, (t.a.v. J.H. Kollen), telefoon 0523-266066

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld d dierenartsen? Neem dan een abonnement o Veehouder en Dierenarts, een vier keer per ja verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneesk boordevol informatie voor de houders van ru schapen, geiten, varkens, pluimvee en paard

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

De abonnementsprijs voor het jaar 2005 bedraagt 12,69 Euro sief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk ge tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet sam de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de numm toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffe verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan a schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonneme Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kale Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatis één kalenderjaar verlengd.

VEULENSEIZOEN 2006

OOK DIT JAAR STAAN WIJ,

HET TEAM VAN DE DIERENKLINIEK

"DE LINGEHOEVE", WEER KLAAR VOOR

HULPBEHOEVENDE VEULENS.

Gespecialiseerde dierenartsen en enthousiaste studenten,
zorgen 24 uur per dag en 7 dagen in de week
voor intensieve zorg met vooruitstrevende diagnostiek.

Ons doel is om in overleg met eigenaar
en doorsturend dierenarts zo snel als mogelijk
tot een reëel behandelplan en prognose te komen.

Telefoon: 0488-482900

www.delingehoeve.nl

Dieren Dokters

DierenDokters is continue op zoek naar *gedreven-, zelfstandige-, communicatief vaardige- en sociaal ingestelde*

dierenartsen (m/v)

die in compleet geoutilleerde vestigingen parttime of fulltime met ons willen samenwerken. Daarnaast zijn wij geïnteresseerd in één-, twee- of meermans

praktijken ter overname.

De omzet is niet belangrijk. Er is op dit moment een vacature voor

DierenDokters Ede

Profiel/Functie :

Afgestudeerd dierenarts met enkele jaren werkervaring in de sector Gezelschapsdieren
Zelfstandig werkend
Sterk communicatief
Ontvankelijk voor veranderingen en gewijzigde marktomstandigheden
Een enthousiaste teamspeler
Niet hiërarchisch
Pro-actieve instelling
Fulltime functie (vanaf 30 uur bespreekbaar)
De dierenarts kan bij gebleken geschiktheid op termijn de praktijk overnemen
Samenwerking op de lange termijn heeft de voorkeur

Voor meer informatie/aanmelding kunt u terecht op onze website:

Maico Boumans
0318 – 651 641
06 – 531 523 06
mboumans@dierendokters.com

www.dierendokters.com

Pancreatitis bij de hond?

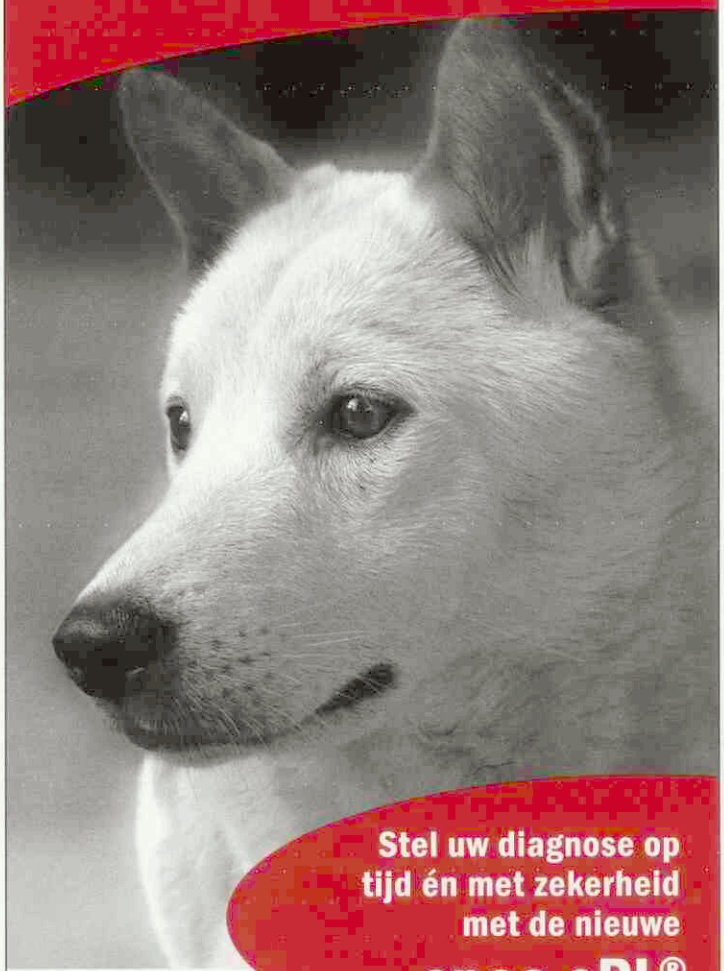

Stel uw diagnose op tijd én met zekerheid met de nieuwe

spec cPL®

Vanaf nu
EXCLUSIEF bij Vet·Med·Lab!

- canine pancreasspecifiek lipase
- hoge specificiteit (> 95%)*
- hoge sensitiviteit (> 95%)*
- uitvoering test dagelijks (ma-vrij)
- materiaal: 0,5-1 ml serum

*ivm cPLI/Gastro-Intest. Lab. AM Universiteit Texas

Meer informatie over deze test of over
Vet·Med·Lab (a division of IDEXX Laboratories B.V.)?
Bel **00800-12724691** of mail naar
H.Jansma@vetmedlab.com of L.Verkleij@vetmedlab.com

HET LABORATORIUM VOOR DIERENARTSEN

Vet·Med·Lab

www.vetmedlab.com

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
15-03-2006	maandag	27-02-2006
01-04-2006	maandag	13-03-2006
15-04-2006	maandag	03-04-2006
01-05-2006	dinsdag	18-04-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

TER OVERNAME GEVRAAGD

GEZELSCHAPSDIERENPRAKTIJK

In het noorden, oosten of midden van het land.
Minimaal 1 FTE.

Graag uw reactie naar het TvD, Postbus 421, 3990 GE HOUTEN, onder vermelding van nummer 03/2006.

Utrecht University is a place of learning that offers many widely varying disciplines. Where different areas meet or overlap, the developments are particularly interesting. At Utrecht University science never stops. Nor will your development.

Utrecht University's Faculty of Veterinary Medicine is among Europe's leaders in veterinary research, teaching and patient care and one of the few European veterinary schools accredited by the American and Canadian Veterinary Medical Associations. Currently, we are looking for candidates for the following specific positions:

» ASSISTANT PROFESSOR/CLINICAL ASSISTANT IN EQUINE REPRODUCTION

A position is available at the Department of Equine Sciences for an Assistant Professor/Clinical Assistant in Equine Reproduction. You will participate in clinical duties, related teaching and research in all aspects of stallion fertility, mare fertility and obstetrics, including out-of-hours work. As a veterinary surgeon, you will possess at least one further qualification in equine reproduction (ECAR diploma or equivalent; PhD) and be able to work effectively within a large multidisciplinary group of clinicians and researchers. Salary ranges between € 2.191,– and € 4.605,– gross per month.

» POST-DOC IN THE 'BIOLOGY OF REPRODUCTIVE CELLS'

The Department of Equine Sciences is searching for a post-doc biology of reproductive cells. You will help manage and design the department's research in the areas of assisted reproduction, gamete and stem cell biology. You have a PhD and publication track record in the above or related areas of molecular biology. You are able to direct and motivate research students, operate within a cross-species research environment and help form the link between fundamental and clinical research. Salary ranges between € 2.191,– and € 3.472,– gross per month.

More information: Dr T.A.E. Stout, +31 30 253 1350, t.a.e.stout@vet.uu.nl.

Please visit WWW.UU.NL/VACANCIES for the complete job descriptions.

//»: Science never stops_

Universiteit Utrecht

Pfizer Animal Health

Zorg is meer dan vaccineren.

Het jaarlijkse Conditie Consult

U wilt uw cliënten zo goed mogelijk helpen. Maar dan moeten ze wel de weg naar uw praktijk vinden. Pfizer introduceert daarom het Conditie Consult. Een concept voor een jaarlijkse algehele controle, dat veel verder gaat dan een oproep voor vaccinatie. Voor meer praktijkbezoek, meer tevreden cliënten en niet te vergeten meer omzet. Wij willen u daarbij zo goed mogelijk helpen. **Kijk ook op www.weknowyoucare.nl.**

We know you care.

Pfizer Animal Health bv, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel, telefoon: 010 - 406 46 00.

DE DERMATOLOGISCHE LIJN VAN VIRBAC

EEN EFFECTIEVE BIJDRAGE AAN DE EPIDERMALE GEZONDHEID

ALLERGIE

KERATOSEBORROE

INFECTIE

AKI-systeem

Huidproblemen in de praktijk worden ingedeeld in drie groepen: Allergie, Keratoseborroe en Infectie.

De Virbac dermatologische lijn heeft een oplossing voor alle problemen binnen de drie groepen. De producten zijn voorzien van een a, k of i die corresponderen met de bovenstaande groepen. Zo is simpel en snel te zien welk product nodig is in de therapie ter behandeling van deze problemen.

Virbac
ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Virbac Nederland BV Postbus 313, 3770 AH Barneveld, email: info@virbac.nl

Deel 131 • Aflevering 6 • 15 maart 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
16 MAART 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Alfa-2-agonisten: alledaagse verdovingsmiddelen in de diergeneeskundige praktijk, maar verre van ongevaarlijk

Verspreiding van post-weaning multisystemic wasting disease (PMWS) in Europa

De marktpartijen sturen het kwaliteitsbeleid

Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs 2006

(Ab)use of veterinary medicines in developing countries

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

Otitis genezen én voorkomen. Daar hebt u een doelgericht duo voor.

NIEUW!
Surolan is nu ook geregistreerd voo de bestrijding van otitis veroorzaakt door Oormijt bij honden en katten

Met uw deskundige advies én de juiste middelen, kan otitis goed genezen en vaak zelfs voorkomen worden. Surolan is de oplossing die zowel antibacterieel als antimycotisch, jeukwerend als analgetisch werkt tegen otitis en huidinfecties.
Otoclean werkt aanvullend en preventief. Deze unieke alcoholvrije oorreiniger in hygiënische monodosissen, reinigt de oren zacht maar grondig. Een wekelijkse reiniging met Otoclean vermindert het risico op otitis aanzienlijk.
Genezen met Surolan en preventief reinigen met Otoclean: met zo'n doelgericht duo worden honden en katten optimaal beschermd!

Otoclean®
voorkomt

Oorreinigingsmiddel voor honden en katten. Otodologische oplossing-16 flesjes monodosis van 5 ml. Samenstelling: Salicylzuur (2,32 mg), propyleenglycol, polyglycol, ethoxydiglycol, gereinigd water, glycerine, melkzuur, cucumis sativus, cetraria islandica, mimosa tenuiflora, oliezuur.
Eigenschappen: OTOCLEAN® bevat keratolytische, oorsmeer oplossende, verzachtende, hygiënische en hydraterende bestanddelen die het product buitengewoon geschikt maken voor de hygiëne en verzorging van de uitwendige gehoorgang van hond en kat, doordat het de gehoorgang vrijhoudt van vuil-, oorsmeer- of secretieophopingen.
Dosering: Gebruik OTOCLEAN® in beide gehoorgangen van de hond resp. kat. Breng voldoende aan, afhankelijk van de grootte van het dier: - Bij grote dieren moet voor elk oor een flesje (5 ml) worden gebruikt. - Bij middelgrote of kleine dieren kan de inhoud van een flesje over beide oren worden verdeeld.
Voorzorgsmaatregelen: Uitsluitend voor uitwendig gebruik, vermijd contact met de ogen. Bewaren beneden 30°C.. Lees vóór gebruik eerst de bijsluiter.

Surolan®
geneest

Samenstelling: miconazolnitraat, prednisolonacetaat, polymyxine B-sulfaat
Diersoorten: hond en kat
Indicaties * bacteriële otitis en dermatitis veroorzaakt door *Staphylococcus spp., Streptococcus spp., Pseudomonas spp., Escheria coli* * mycotische otitis en dermatitis veroorzaakt door *Microsporum spp., Trichophyton spp., Candida spp., Malassezia pachydermatis (Pityrosporum pachydermatis)*
Dosering en wijze van toediening:
Oren: na het reinigen van de gehoorgang, tweemaal per dag, enkele druppels Surolan in het oor aanbrengen. Om een goede verdeling van het preparaat te verkrijgen, dienen oor en gehoorgang goed gemasseerd te worden.
Huid: tweemaal per dag worden enkele druppels Surolan op de letsels aangebracht en goed ingewreven. De behandeling moet zonder onderbreking gedurende enkele dagen na het verdwijnen van de symptomen voortgezet worden. In sommige gevallen kan een behandeling van 2 à 3 weken noodzakelijk zijn. Voor een nog langere behandeling raadpleeg uw dierenarts.
Registratienummer en status: REG NL 3153; UDA

Verdere informatie is verkrijgbaar bij:
Janssen Animal Health • Een divisie van Janssen-Cilag B.V.
Dr. Paul Janssenweg 150 • Postbus 90240 • 5000 LT Tilburg

JANSSE
ANIMAL HEA

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 6
15 maart 2006

Inhoud

Cover: foto's van pagina 198

Uit de redactie 189

Nieuws 190

Nieuws

Voor de praktijk

Voor de praktijk
Alfa-2-agonisten; alledaagse verdovingsmiddelen in de diergeneeskundige praktijk, maar verre van ongevaarlijk; *Mark J. Hoyer* 193
Verspreiding van post-weaning multisystemic wasting disease (PMWS) in Europa; *G.J. Wellenberg en J. Segalés* 195

Ingezonden
Weidegang en huisvesting van de melkkoe in Nederland; *Jos Wijsmuller* 198
Aviaire influenza: het Europese beleid bevordert een pandemie bij mens en dier; *Dr. Adr.C. Voeten* 199
Reactie op ingezonden brief aviaire influenza; *Ab Osterhaus* 200

In veterinair verband

Veterinair tuchtrecht
Castratie op hol; *Iaira Boissevain* 202
Uitponden, BTW en andere twijfelachtige zaken; *Iaira Boissevain* 203

Interview
De marktpartijen sturen het kwaliteitsbeleid; *Miel Bingen* 205

Uitgelicht
De laatste melkbus 206

DSK
Jij en de Veterinaire Wereld; 207
(Ab)use of veterinary medicines in developing countries; *Kirsten Peeters* 208

Congressen en symposia

Verslag
ONCOlogisch Treffen 2006: Head and neck tumours in dogs and cats; *E. Gruys* 210
Workshopdag Op Goede Voet 211
Congresreis naar WSAVA-congres Praag 211
Veterinair Golfkampioenschap 2006 211

Bezoek ons op de VOORJAARSDAGEN 2006
en doe mee aan de GOEDE DOELEN actie!

Kijk voor meer informatie over
hoe u kan meedoen op onze website

STANDNR. 31
(diamond lounge)

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld, Tel.: 0342-427127, e-mail: info@virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

PAOD 212

Uit de industrie

Nieuws uit de industrie 213

KNMvD

Van de Ereraad
Beslissing van de Ereraad van 15 december 2005 (zaak 02/05) 214

Maatschappijnieuws
Rusteloze dierenartsen; *Henry Dijkman* 216
Hoe kundig we met kennis zijn? 217

BBB-Bulletin
Bulletin Bestuur en Bureau nr. 2, februari 2006 217

GPGH-column
Klein nieuws van groot; *Jan Krijnen* 218

Personalia 219

Doorlopende agenda 219

Deadline 220

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Een nieuwe katernindeling

Wat heeft het Tijdschrift voor Diergeneeskunde u dit nummer te bieden? Wel, onder andere een nieuwe indeling van het katern Actua. Een van de eerste dingen die mij als redacteur opviel aan het Tijdschrift voor Diergeneeskunde was dat het me niet duidelijk werd wat de bindende factor in het katern Actua was. Er stonden artikelen in met een wetenschappelijke 'look and feel' maar ook een stuk over het pensioenfonds voor dierenartsen. Al snel bleek dat er meer mensen waren die de inhoud van het katern Actua niet altijd even duidelijk vonden. Vandaar dat wij tijdens de eerste vergadering met de wetenschappelijke redactie tot een herindeling besloten hebben.

Laat me u de keuzes die gemaakt zijn toelichten. De nieuwe indeling moest intuïtief makkelijk te begrijpen zijn en het de lezer makkelijker maken om te navigeren door het Tijdschrift. Wij zijn daarom op zoek gegaan naar een herkenbare thematische indeling. Om dit te bereiken is Actua opgebroken in zes verschillende katernen.

Misschien wel het belangrijkste katern is 'Voor de praktijk'. In dit katern staan de bijdrages met een sterk medisch-veterinair karakter. De artikelen uit de rubriek Uit en voor de praktijk vallen hieronder. Hierbij gaat het om artikelen van hoge kwaliteit die om uiteenlopende redenen niet dubbel gerefereerd zijn. In veel gevallen is dit een keuze van de auteur die bijvoorbeeld over een zeer actueel onderwerp wil publiceren, of geen behoefte heeft aan een uitgebreide reviewprocedure. Ook vindt u hier andere bijdragen met een medisch-veterinair karakter zoals de in dit nummer ingezonden brieven over weidegang en aviaire influenza.

Een tweede nieuw katern draagt de naam 'In veterinair verband'. In veterinair verband omdat u hier artikelen vindt met een veterinair maar niet-medisch onderwerp. Waarschijnlijk de meest geliefde en gehate rubriek uit het Tijdschrift, Veterinair tuchtrecht, zal u in dit katern terug kunnen vinden. Een ander goed voorbeeld van een artikel uit dit katern is het interview met bestuurslid Wiel van den Ekker over het nieuwe kwaliteitsbeleid van de Maatschappij.

Niet-veterinaire onderwerpen vallen onder het katern 'Praktijk in bedrijf'. Nu vraagt u zich misschien af wat niet-veterinaire onderwerpen te zoeken hebben in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde, maar denkt u eens aan alle veranderingen rondom WIA, ziektekostenverzekering, aansprakelijkheid en vennootschappen.

Het katern 'Congressen en symposia' spreekt voor zich. Binnen dit katern tref u twee rubrieken aan: 'Verslag' voor inhoudelijke berichtgeving over gehouden congressen en 'Aankondiging' voor informatie over nog te houden ontmoetingen.

Ook 'Nieuws' spreekt voor zich; korte berichten over een variëteit aan onderwerpen. 'Uit de industrie' ten slotte is bedoeld voor bijdragen van bedrijven. In dit katern zal u vooral veel Nieuws van de industrie lezen dat u op de hoogte houdt van allerlei ontwikkelingen in de markt. Daarnaast kunt u hier incidenteel langere bijdragen aantreffen die vanwege de commerciële insteek moeilijk in een ander katern te plaatsen zijn, maar toch zo interessant dat wij ze u niet willen onthouden.

Voor de duidelijkheid, deze nieuwe indeling geldt voor het katern Actua. Wetenschap en KNMvD blijven natuurlijk gewoon bestaan. Ik hoop dat u plezier beleeft aan deze nieuwe katernindeling en dat zij bijdraagt aan uw leesgenot. Het Tijdschrift is er immers voor u, de leden.

Miel Bingen

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Veerman voor rechter over Oostvaardersplassen

De Dierenbescherming spant een kort geding aan tegen minister Veerman (LNV) en Staatsbosbeheer. Inzet is het beheer van de grote grazers in de Oostvaardersplassen gedurende deze winter. De Dierenbescherming eist van Staatsbosbeheer dat de edelherten, runderen en paarden worden bijgevoerd tijdens extreme weersomstandigheden om onacceptabel lijden te voorkomen. Vorig jaar stierven honderden dieren de hongerdood als gevolg van zware sneeuwval en koude in maart. LNV is het eindverantwoordelijke ministerie voor het door Staatsbosbeheer gevoerde beleid.
De Dierenbescherming ziet de dieren in de Oostvaardersplassen als gehouden dieren. De grote grazers zijn door de mens in het afgerasterde gebied geplaatst en kunnen het niet verlaten om bijvoorbeeld voedselrijkere gebieden te zoeken. "Voor onze organisatie staat vast dat Staatsbosbeheer daarom een wettelijk voorgeschreven zorgplicht heeft", aldus algemeen directeur Thomas Posthumus Meyjes van de Dierenbescherming.
bron: www.dierenbescherming.nl

Relatie kat en Aviare Influenza

In de media zijn diverse berichten verschenen over de vatbaarheid van katten voor het Aviaire Influenza virus type H5N1. De basis hiervan is gelegen in onderzoek dat gedaan is naar de rol van katten in de epidemiologie van H5N1 in Azië. Er is een aantal wetenschappelijke artikelen verschenen over H5N1 virus infectie in katten. Op de website van de KNMvD onder Vogelgriep vindt u zowel korte samenvattingen alsook de links naar de volledige artikelen.
bron: www.knmvd.nl

Brussel helpt kippensector voorlopig niet

De boeren die last hebben van de ingestorte prijs voor kippenvlees krijgen voorlopig geen extra Brusselse steun. Europees Commissaris Fischer Boel (Landbouw) heeft dat maandag gezegd tegen ministers van landbouw uit de EU-landen. Door de vogelgriep zijn sommige consumenten huiverig om nog kippenvlees te eten. De voorraad is daardoor hoog opgelopen en de prijs getuimeld.
De commissaris zei dat de industrie zelf kan meewerken door minder kippen op te laten groeien voor hun vlees. "De sector had dat eigenlijk al sinds de herfst moeten doen", zei Fischer Boel. Kippen voor de vleessector zijn gewoonlijk zes weken na de geboorte klaar voor de slacht.
De commissaris zei verder dat ze de exportsteun recent al had verhoogd. Sinds begin dit jaar heeft ze de steun met zes euro verhoogd tot dertig euro per honderd kilo.
bron: ANP

VWA en AID maken protocol verdachte vogels

Niet iedere dode vogel is onmiddellijk een verdacht vogelgriepslachtoffer. De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) en de Algemene Inspectiedienst (AID) hebben daarom een protocol opgesteld, om onderscheid te maken tussen verdachte en niet-verdachte exemplaren.
"Niet elke dode vogel is reden tot ongerustheid", zei AID-woordvoerder R. Vincken dinsdag. Bepalend voor de verdenking zijn de vogelsoort en het gevonden aantal dode dieren. Zo is elke dode zwaan en elke dode reiger verdacht, maar zien de inspectiediensten bij ganzen en eenden pas reden tot onderzoek, als vijf of meer dode exemplaren gevonden worden.
Bij andere alledaagse vogels die in achtertuinen, natuurgebieden en langs de kust voorkomen zoals meeuwen en spreeuwen, is pas sprake van verdachte gevallen als twintig of meer dode dieren bij elkaar liggen. "Het is een beetje om de ongerustheid weg te nemen en om mensen bewust te maken dat vogels ook een natuurlijke dood kunnen sterven. Zeker nu, aan het eind van de winter."
De AID ontvangt dagelijks rond 150 meldingen van gevonden dode vogels. De inspectiedienst maakt een eerste selectie, waarna de VWA bepaalt welke kadavers onderzocht moeten worden op aanwezigheid van het gevaarlijke H5N1-virus.
bron: ANP

Boekje van de Week van het Huisdier

Vorig jaar was het stripboek van Jan, Jans en de kinderen dat ter gelegenheid van de Week van het Huisdier werd gemaakt een groot succes. Voor het eerste lustrum van de Week die van 13 tot en met 21 mei 2006 gehouden wordt is er daarom een nieuwe uitgave gedrukt met een oplage van maar liefst een kleine 200.000. Dankzij de financiële ondersteuning van het ministerie van LNV, de overige Vrienden (sponsors) en de initiatiefnemers is het mogelijk dit boekje gratis aan te bieden.

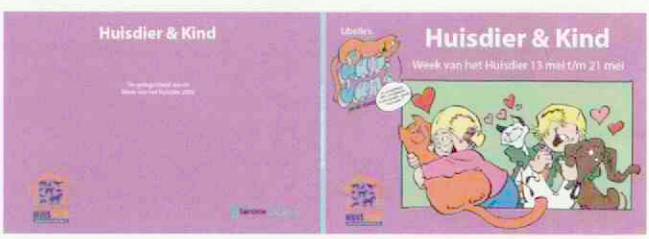

Ook andere activiteiten in het kader van de Week van het Huisdier worden gestimuleerd. Op *www.weekvanhethuisdier.nl* treft men tips aan met betrekking tot het organiseren hiervan, zoals bijvoorbeeld een lezing. Vanaf begin april kunt u uw praktijk aanmelden op de site, zodat (potentiële) klanten weten waar ze terecht kunnen voor het stripboek en eventuele activiteiten.
Voor informatie en/of suggesties kunt u contact opnemen met Veterinair Organisatiebureau Animaux, zij hebben de uitvoerende organisatie ook dit jaar weer in handen. *animaux@planet.nl* of 035-6255188.

Duitse kat dood door griepvirus

Op het Duitse eiland Rügen, waar vogelgriep heerst, is in de week van 27 tot en met 5 maart een dode kat gevonden die met het vogelgriepvirus was besmet. Dat hebben tests uitgewezen. Het ging, zeggen de lokale autoriteiten, om een zwerfkat zonder halsbandje die zich ongetwijfeld tegoed heeft gedaan aan besmette vogels.
Duitse influenzadeskundigen zeiden dat katten niet bijdragen aan de verspreiding van de vogelgriep. Maar onderzoek in het lab van professor Ab Osterhaus in het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam heeft aangetoond dat katten elkaar kunnen besmetten. Het experiment in Rotterdam is in 2004 uitgevoerd nadat in Vietnam en Thailand dodelijk verlopende besmettingen bij huiskatten en dierentuintijgers waren vermeld. De tijgers hadden met vogelgriep besmette kuikens te eten gekregen.
In het Rotterdamse experiment werden drie katten besmet met een voor mensen dodelijk H5N1-influenzavirus door ze besmette eendagskuikens te voeren. De dieren kregen een dag later koorts en werden ziek. Ze kregen moeite met ademhalen en werden sloom. Na zes dagen overleed een van de katten. Twee katten die na twee dagen in het verblijf bij de besmette dieren werden gezet, raakten van kat op kat besmet. Ze werden net zo ziek als dieren die besmette kuikens te eten kregen. In een onderzoeksverslag van dit experiment, gepubliceerd in Science op 8 oktober 2004, schrijven dierenarts Thijs Kuiken en zijn collega's van de groep van Osterhaus dat de rol van katten bij het verspreiden van vogelgriep van kippenschuur naar kippenschuur verder moet worden onderzocht, en dat katten een rol kunnen spelen bij het overbrengen van de besmetting van pluimvee op mensen. Ook kan het vogelgriepvirus in katten verder muteren tot een voor zoogdieren gevaarlijk virus dat een wereldwijde griepuitbraak onder mensen kan veroorzaken. "In gebieden waar vogelgriep heerst, moeten mensen hun katten binnenshuis houden", zei Osterhaus gisteren tegen persbureau Reuters.

Informatie over vogelgriep

De KNMvD doet zijn uiterste best om dierenartsen tijdig en volledig te informeren over de gang van zaken omtrent de vogelgriep. Veel van de communicatie van de leden gaat via nieuws e-mails. Gezien de productietijd van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde en de zich snel ontwikkelende situatie is het Tijdschrift minder geschikt voor het verspreiden van informatie over de ziekte. Wij raden de leden aan er voor te zorgen dat zij de e-mails van de KNMvD kunnen ontvangen. Mocht u liever geen e-mails ontvangen dan kunt u de informatie die via de nieuws e-mails verspreid is ook vinden op het besloten deel van de website van de KNMvD.

Portefeuillehouderschap

In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 maart staat op de pagina's 179 en 180 een overzicht van de portefeuilles en taken van de bestuursleden van de KNMvD. In aanvulling op de reeds vermelde taken is Ton de Ruijter tevens contactpersoon regio Noord.

FDN blij met cheque

De N(ederlandse) D(atabank) G(ezelschapsdieren) heeft aan de Federatie Dierenambulance Nederland een royale financiële bijdrage overhandigd. Via de website van de NDG kunnen eigenaren van geregistreerde dieren penningen aanschaffen. Samen met de penning ontvangt de diereigenaar een set waardebonnen beschikbaar gesteld door vooraanstaande bedrijven die huisdieren een warm hart toe dragen en dit initiatief steunen. De NDG staat van elke verkochte penning een percentage af aan de FDN.
De donatie aan de FDN over de verkochte penningen in 2005 kwam uit op maar liefst 4435 euro. Een cheque ter waarde van dit bedrag werd daarom door NDG-secretaris/penningmeester Hans van Herpen overhandigd aan de penningmeester van de FDN mevrouw Riet van Driel. Zij liet weten dat de FDN dankbaar is voor deze donatie: "aangezien de vereniging grotendeels afhankelijk is van vrijwillige donaties." Bij de Federatie zijn ongeveer zeventig dierenambulance organisaties aangesloten en zijn circa vierduizend vrijwilligers actief.

Nieuw studentenblad

Helaas heeft de Brr-tup afgelopen jaar de stekker eruit moeten trekken, wegens financiële redenen. Samen met enkele oud-bestuursleden van de Brr-tup heeft DSK een nieuw tijdschrift opgericht, met de naam DDx. In DDx staan niet alleen verslagen van het reilen en zeilen op de faculteit, maar ook artikelen over onderzoeken, verslagen van allerlei congressen, en interviews met dierenartsen door het gehele land (en zelfs daarbuiten). Dit alles geheel in full-colour!
In het afgelopen nummer werd bijvoorbeeld geschreven over alzheimer bij honden, de noodzaak van jaarlijks hervaccineren bij gezelschapsdieren, varkensboeren in Kameroen en fysiotherapie bij dieren. Ook was er een uitgebreid verslag te lezen van de IP's Winterconference.
Het is mogelijk een abonnement te nemen op de DDx. Voor 17,50 euro krijgt u DDx vijf maal per jaar thuisgestuurd. Wilt u meer informatie over de DDx, of heeft u interessante kopij? Kijk op *www.ddxonline.nl*

Katten opgehokt bij vogelgriep

In Europa moeten in gebieden waar de vogelgriep is ontdekt katten binnen blijven. Het Europees comité van veterinair experts heeft woensdag 1 april besloten tot deze maatregel nadat de Duitse autoriteiten een dode kat met het H5N1-virus hadden gevonden. Om honden te beschermen tegen besmetting moeten zij in vogelgriepgebieden aangelijnd uitgelaten worden.
Naast de ophokplicht voor de honden en katten heeft het comité, het Scofcah genaamd, vastgelegd hoe vinders van zieke of dode honden en katten in deze gebieden met deze dieren moeten omgaan. Dode honden en katten die vermoedelijk in contact zijn geweest met besmette vogels, moeten in ieder geval onderzocht worden op de aanwezigheid van het vogelgriepvirus.

Meer nieuws kunt u vinden op www.knmvd.nl

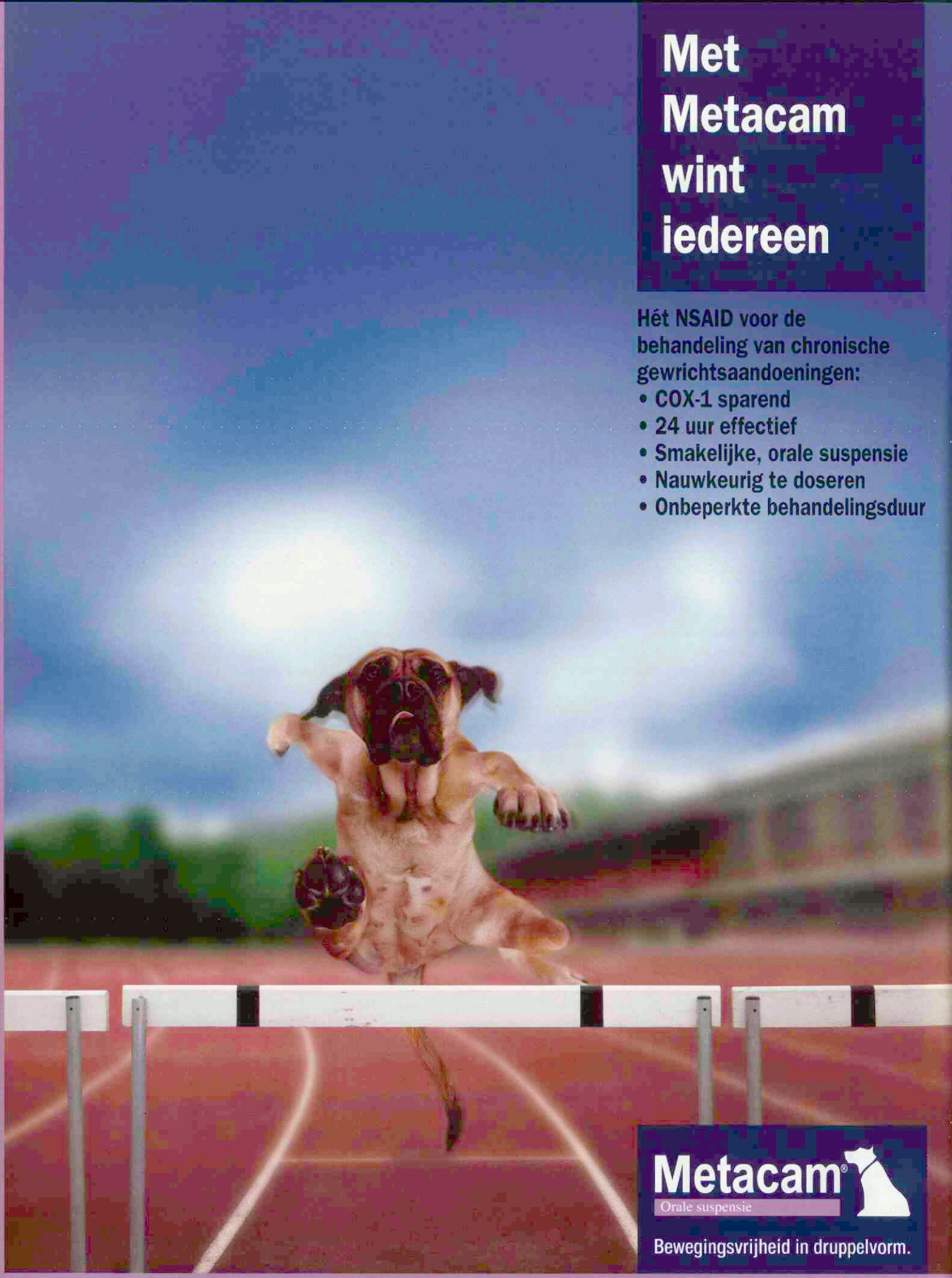

Boehringer Ingelheim

Product: Metacam, suspensie voor orale toediening. Werkzame bestanddelen: per ml 1,5 mg meloxicam in zoete, waterige suspensie. **Indicatie:** Verlichting van ontsteking en pijn in zowel acute als chronische aandoeningen van het bewegingsapparaat. **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij drachtige of melkgevende dieren. Niet voor gebruik bij dieren die lijden aan gastro-intestinale afwijkingen of bij dieren waarbij een individuele overgevoeligheid voor het product is gebleken. Niet gebruiken bij honden jonger dan 6 weken. **Reg NL 9797**. Kanalisatiestatus: **UDA**. Verdere informatie is op aanvraag beschikbaar. Boehringer Ingelheim bv, divisie Vetmedica, Postbus 8037, 1802 KA, Alkmaar. Telefoon: +31 (0)72 5662411.

Voor de praktijk

Alfa-2-agonisten; alledaagse verdovingsmiddelen in de diergeneeskundige praktijk, maar verre van ongevaarlijk

De gevolgen van een accidentele zelfinjectie

Mark J. Hoyer[1]

Uit en voor de praktijk

Inleiding

Alfa-2-agonisten kennen een wijdverbreid gebruik als sedativa in de diergeneeskundige praktijk. Met name in de gezelschapsdieren-, runder- en paardengeneeskunde zijn deze stoffen niet meer weg te denken. Diergeneesmiddelen welke tot deze groep van stoffen behoren zijn:

- Xylazine-HCl (Sedazine® 2%, Dopharma BV; Rompun 2%, Bayer; Sedamun 2%, Eurovet Animal Health BV; Anisane Xylazine 500 mg, Dopharma; Xylalin 2%, Ceva Sante Animale BV).
- Medetomidine-HCl (Domitor® 0,1%, Pfizer Animal Health en Zalopine® 1%, Farmos).
- Detomidine-HCl (Domosedan® 1%, Pfizer Animal Health).
- Romifidine-HCl (Sedivet® 1%, Boehringer Ingelheim BV).

Alfa-2-agonisten werken zowel centraal als perifeer. Centraal stimuleren ze de alfa-2-adrenerge presynaptische receptoren in de hersenen waar ze de afgifte van noradrenaline tegengaan. In de periferie werken ze op de alfa-receptoren in de vaatwand.
Deze farmaca hebben een dosis-afhankelijke lichte tot diepe sedatie tot gevolg. Ze worden vaak gebruikt als monoanestheticum bij sedatie en premedicatie of als onderdeel van de inductie en onderhoud van de anesthesie.
Zij potentiëren het effect van ketamine (en andere dissociativa) en opiaten als methadon, butorphanol en etorfine.
Gecombineerd met deze farmaca geven ze een diersoortafhankelijke mooie diepe en veilige anesthesie met goede analgesie en spierrelaxatie (4, 5, 9, 20, 21).
Vanwege deze potentie zijn de alfa-2-agonisten dan ook niet meer weg te denken uit de anesthesie van wilde (dierentuin-) dieren (8, 9, 13).
Een nadeel van de alfa-2-agonisten is dat er een hoge dosering nodig is bij geëxciteerde dieren. Tevens kunnen de dieren bij prikkeling van buitenaf plotseling wakker worden uit een (schijnbaar) diepe slaap.
Andere nadelen van de alfa-2-agonisten zijn ademhalingsdepressie en hypotensie.
Een groot voordeel van deze middelen is het voorhanden zijn van specifieke *antagonisten*, welke het effect van de agonist - zeker wanneer intraveneus toegediend - zeer snel vrijwel geheel teniet kunnen doen. In noodgevallen en in omstandigheden waar je een dier niet lang wil laten slapen is dit een prettig gegeven.
Voorbeelden van antagonisten zijn: yohimbine (minst specifiek en naast alfa-2- ook alfa-1-effecten), tolazoline, idazoxan en atipamezole. Alleen de laatste stof is - onder de merknaam Antisedan® (atipamezole-HCl 5 mg/ml, Pfizer Animal Health) - in Nederland te verkrijgen.

[1] *Dierenarts bij Stichting Natura Artis Magistra te Amsterdam en eigenaar van Veterinair en Immobilisatie Adviesbureau VIA, te Schellinkhout.*

Humaan worden de alfa-2-agonisten nauwelijks gebruikt vanwege hun nadelige invloed op de bloeddruk (14). Alleen de middelen clonidine (5) (Catapressan® HCl 0,15 mg/ml, Boehringer Ingelheim BV) en dexmedetomidine-HCl (1, 10, 22) worden gebruikt. In Nederland zijn geen alfa-2-antagonisten voor humaan gebruik geregistreerd en daarom zal een patiënt met intoxicatie met een van de alfa-2-agonisten alleen middels ondersteunende therapie kunnen worden behandeld (Nationaal Vergiftigingen Centrum en eigen ervaring) (15). Dit terwijl er veterinair een specifieke en zeer goede, betrouwbare, en snel werkzame stof (antagonist), namelijk het atipamezole voorhanden is. Atipamezole is veilig te gebruiken bij praktisch alle diersoorten (reptielen, vogels en zoogdieren inclusief *alle mensapen* (eigen waarnemingen, 13).
De laatste jaren vindt er onderzoek plaats naar het gebruik van alfa-2-antagonisten bij de mens (1, 7, 10, 11, 12, 14, 19).

Casus

Hieronder volgt een verslag van hetgeen auteur recent is overkomen tijdens een ingreep bij een pony.
Auteur werd april 2005 geconsulteerd bij een vierjarige Fjordenruin voor het nakijken van het gebit en het verwijderen van twee wolfskiezen. Het dier bleek onbehandelbaar en gaf zeer veel verzet tijdens een poging tot sedatie, waarbij het regelmatig met de voorbenen van de grond kwam. Voor de sedatie was 25 mg romifidine (2,5 ml Sedivet®, Boehringer Ingelheim) opgezogen in een spuit.
Het gebruik van een praam maakte het dier niet gewilliger en tijdens een van de steigeracties werd auteur op het voorhoofd geraakt door een voorhoef. Een schaafwond en hevig bloeden waren het gevolg. De in dat proces verdwenen injectiespuit werd enige minuten later met de naald staande in de borst van auteur aangetroffen. Bij controle van de inhoud van de spuit bleek er 0.3 ml te zijn verdwenen. Hieraan werd aanvankelijk geen aandacht besteed, omdat deze hoeveelheid zowel op de grond als in het dier beland kon zijn.
Na enige minuten werd auteur slap, ongecoördineerd en werd spreken moeizaam. Besloten werd de behandeling af te blazen, de spullen in te pakken en naar huis te gaan, denkende aan een lichte hersenschudding. Er werden nog enkele honderden meters in de eigen auto afgelegd totdat het rijden onmogelijk en onverantwoord werd door het steeds frequenter in slaap raken.
Bekenden konden nog gebeld worden voor vervoer naar het ziekenhuis. Tijdens het vervoer naar het ziekenhuis raakte auteur steeds buiten bewustzijn, hallucineerde hij en werd volledige wartaal gesproken.
Eenmaal in het ziekenhuis bleek bij controle van de vitale functies een hartfrequentie van dertig slagen per minuut en een bloeddruk van 70/50 mm Hg te bestaan, was de auteur lijkbleek en verviel hij steeds in een zeer diepe slaap, waaruit hij nog wel te wekken was, het spreken was moeizaam vanwege een 'dikke tong'.
Bij een voor de zekerheid gemaakte CT-scan om bloedingen

onder de schedel uit te sluiten, werden geen afwijkingen gevonden.
Nadat op basis van de symptomen door de behandelende neuroloog een intoxicatie werd vermoed, kwam het verhaal van de zelfinjectie pas boven water.
Het door de auteur aangedragen atipamezole (Antisedan®, Pfizer Animal Health) wilde men *niet* gebruiken, daar dit middel én bij de behandelende arts onbekend én humaan niet geregistreerd is. Op basis van consultatie van het Nationaal Vergiftigingen Centrum te Utrecht werd besloten auteur conservatief en ondersteunend te behandelen. Middels een infuus werd getracht uitscheiding van romifidine-metabolieten te bevorderen en de bloeddruk te ondersteunen en werd onder bewaking van hartslag, ECG en bloeddruk patiënt warm weggelegd. Na zeven uur werd auteur van de IC ontslagen.
Het duurde echter nog twee volle dagen voordat hij geheel hersteld was.
Grote moeheid, zwaar hoofd, moeilijkheden met praten, grote gevoeligheid voor geluiden, geheugenverlies en erectieproblemen waren de symptomen. Dit laatste is niet verwonderlijk, gezien de rol van de alfa-2-antagonist yohimbine bij de behandeling van seksuele impotentie bij de man.

Discussie

In de onderhavige casus werd de auteur met maximaal 0.3 ml (= 3 mg) romifidine geïnjecteerd; een dosering die overeenkomt met ongeveer 40 microgram/kg LG, een extreem lage dosis in vergelijking met de tot nu toe bekende vergiftigingsgevallen, waarbij soms zelfs tot 40 ml (= 400 mg) werd ingespoten (2, 3).
In de literatuur wordt tweemaal eerder melding gemaakt van intoxicatie met alfa-2-agonisten te weten xylazine (18) en detomidine (16, 17).
Tot nu toe zijn er volgens opgave van Boehringer Ingelheim International (2) zes eerdere gevallen bekend van humane intoxicatie. Vier hiervan betreffen pogingen tot suïcide, twee betreffen accidentele injecties.
Alle patiënten herstelden binnen twee uur tot tien dagen, al dan niet ondersteund door medisch ingrijpen. Geen van de patiënten kreeg een alfa-2-antagonist toegediend.
De waargenomen symptomen waren:
diepe slaap, hallucinaties, bradycardie met ECG-afwijkingen (AV-bloks), hypotensie, slapte. Deze symptomen komen overeen met de symptomen waargenomen bij de auteur.
Bij één patiënt werd tevens rhadomyolysis en trombocytopenie waargenomen.
Een eerdere presentatie van deze casus op een recent internationaal dierentuindierenartsencongres (6) gaf aan dat vele vakbroeders zich totaal niet bewust zijn van het feit dat injectie met een alfa-2-agonist zulke heftige gevolgen kan hebben.
Wat men hiervan kan leren:

1. Veel dierenartsen die dagelijks met alfa-2-agonisten omgaan zijn zich niet bewust van de potentiële gevaren.
2. De meeste dierenartsen blijken niet op de hoogte van het feit dat *al* deze stoffen te antagoneren zijn.
3. Artsen in het ziekenhuis hebben weinig tot geen notie van betreffende alfa-2-agonisten, omdat ze deze medicijnen in de meeste gevallen *niet* (xylazine, medetomidine, detomidine, romifidine) of *zelden* (clonidine, dexmedetomidine) gebruiken.
4. Ook al is de arts er mee bekend, dan nog is er geen geregistreerd antidotum voorhanden. Men zal dan ook weigeren dit te gebruiken.
5. De bijsluiter maakt geen melding van mogelijke bijwerkingen bij de mens.

De auteur spreekt de hoop uit dat het op schrift stellen van zijn ervaring andere dierenartsen tot dienst zal zijn en dat er humaan spoedig een registratie wordt verkregen voor een veilige alfa-2-antagonist. Het - zeker in de dierentuindieren - zich bewezen hebbende atipamezole zou hiervoor waarschijnlijk geschikt zijn, daar ook bij de grote mensapen (eigen observaties) en uit recente studies bij humane vrijwilligers (1, 7, 12, 19) atipamezole veilig blijkt te zijn.

Dankzegging

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar Tiem en Hannie Koops, die meteen op mijn noodkreet reageerden en mij naar het ziekenhuis brachten. Verder ben ik dank verschuldigd aan het medisch personeel van het Westfries Gasthuis te Hoorn voor hun adequate hulp, de heer Rein Schipper van de firma Boehringer Ingelheim, de heer Ton Kamphuis van Bureau Bijwerkingen Diergeneesmiddelen en mevrouw Wendy Veling van het Nationaal Vergiftigingencentrum te Utrecht voor het helpen bij de literatuurvorsing.

Literatuur

1. Aho M, Erkola O, Kallio A, Scheinin H and Kortilla K. Comparison of dexmedetomidine and midazolam sedation and antagonism of dexmedetomidine with atipamezole. J Clin Anesth 1993; 5 (3): 194-203.
2. Boehringer Ingelheim International. Rapport aangaande intoxicaties met Romifidine bij de mens. Juni 2005.
3. European Veterinary Pharmacovigilance Reporting Form for MAHs. 2005.
4. Fidin, Repertorium Diergeneesmiddelen, 2004.
5. Fornai F, Blandizzi C and del Tacca M. Central alpha-2 adrenoceptors regulate central and peripheral functions. Pharmacol Res 1990; 22 (5): 541-554.
6. Hoyer MJ. Accidental self-injection with Romifidine (Sedivet®). 42st International Symposium of the European Zoo and Wildlife Veterinary Association. Praag, 2005.
7. Huupponen R, Karhuvaara S, Antilla M, Vuorilehto L and Scheinin H. Buccal delivery of an alpha 2-adrenergic receptor antagonist, atipamezole, in humans. Clin Pharmacol Ther 1995; 58 (5): 506-511.
8. Jalanka HH. New α-2 adreceptor agonists and antagonists. In Fowler M. Zoo and Wildlife Medicine III 1999; vol 33 (4): 342-249.
9. Jalanka HH and Roeken BO. The use of medetomidine, medetomidine-ketamine combinations, and atipamezole in nondomestic animals: a review. J Zoo Wildl Med 1990; 21: 259-282.
10. Jaakola ML. Dexmedetomidine as a pre-anesthetic agent - phase I-III studies with a novel, specific α2-adrenoceptor agonist. - Turun yliopiston julkaisuja - Annales Universitatis Turkuensis D 268, 1997: 159 p.
11. Jones JG and Taylor PM. Receptor-specific reversible sedation; dangers of vascular effects. Anesthesiology 1999; 90 (5): 1489-1490.
12. Karhuvaara S, Kallio A, Salonen M, Tuominen J and Cheinin M. Rapid reversal of alpha 2-adrenoreceptor agonist effects by atipamezole in human volunteers. Br J Pharmac 1991; 31: 160-165.
13. Kreeger T, Arnemo J and Raath C. Handbook on Wild Animal Chemical Immobilization. International Edition, 2003.
14. MacDonald E, Ruskoaho H, Scheinin M and Virtanen R. Therapeutic applications of drugs acting on alpha-adrenoceptors. Ann Clin Res 1988; 20 (5): 298-310.
15. Nationaal Vergiftigingen Centrum, RIVM, Utrecht.
16. Pohjalainen T, Pajarre S, Harjola VP, Huhtinen M and Hoppu K. Accidental parental exposure to detomidine, an alpha 2-adrenergic agonist. J Toxicol Clin Toxicol 2001; 39 (3): 298.
17. Reid FM and Tracey JA. Parenteral exposure to detomidine and butorphanol. J Toxicol Clin. Toxicol 1994; 32: 465-469.
18. Samanta A, Roffe C and Woods KL. Accidental self administration of xylazine in a veterinary nurse. Postgrad Med J; 1990; 66: 244-245.
19. Scheinin H, Aantaa R, Anttill M, Hakola P, Helminen A and Karhuvaara S. Reversal of the sedative and sympatholytic effects of dexmedetomidine with a specific alpha 2-adrenoceptor antagonist atipamezole. A pharmocodynamic and kinetic study in healthy volunteers. Anesthesiology 1998; 89: 574-584.
20. Schwartz DD and Clark TP. Affinity of detomidine, medetomidine and xylazine for alpha-2 adrenergic receptor subtypes. J Vet Pharmacol Ther 1998; 21 (2): 107-111.
21. Sedivet® Product informatie. Boehringer Ingelheim, BV Alkmaar
22. Talke P. 1998. Receptor specific reversable sedation; Beginning of a new era in anesthesia? Anesthesiology 1998; 89 (3): 74-84.

Voor de praktijk

Verspreiding van post-weaning multisystemic wasting disease (PMWS) in Europa

G.J. Wellenberg[1,*] en J. Segalés[2]

Uit en voor de praktijk

Post-weaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) ofwel de 'wegkwijnziekte' in varkens wordt in Europa nog steeds gezien als een 'emerging disease'. De eerste symptomen van biggen met PMWS-verschijnselen werden voor het eerst in Frankrijk waargenomen eind 1995 (11). Nadien is PMWS beschreven in de meeste Europese landen waaronder Nederland (19).

Het porcine circovirus type 2 (PCV2) wordt in verband gebracht met het ontstaan van PMWS. Bij biggen met PMWS worden altijd hoge concentraties van PCV2, virus of viraal DNA, aangetroffen in verschillende organen, waaronder de lymfoïde organen, longen en lever (6, 19). Ook hebben dieren met PMWS-verschijnselen een hogere virustiter in het bloed dan gezonde leeftijdsgenoten (6, 16). Toch is de bevinding dat PCV2 altijd, en in grote hoeveelheden, gevonden wordt bij biggen met PMWS-verschijnselen, en dat de hoeveelheid PCV2, virus of DNA, bij gezonde controlebiggen significant lager is (20), nog niet een bewijs dat dit virus ook de veroorzaker is van PMWS. Om de rol van PCV2 bij het ontstaan van PMWS beter in kaart te brengen werden, met wisselend succes overigens, experimentele infectieproeven uitgevoerd (4, 5). Hieruit bleek dat een PCV2-infectie onder experimentele omstandigheden tot klinische problemen kan leiden, echter in een beperkt aantal gevallen leidde een PCV2-infectie tot ernstige klinische verschijnselen zoals beschreven bij PMWS.

Ook onder praktijkomstandigheden verloopt een infectie met PCV2 in de meeste gevallen zonder klinische problemen (subklinisch verloop) maar in combinatie met bepaalde infectieuze factoren, waaronder het porcine reproductive and respiratory syndrome virus (PRRSV) en het porcine parvovirus, kan een infectie van PCV2 echter tot ernstige problemen leiden (2, 3). Ook zijn er aanwijzingen dat een aantal niet-infectieuze factoren (slecht biggenmanagement, gebruik van bepaalde vaccins, vaccineren op verkeerde tijdstippen, bepaalde varkenslijnen) vaker voorkomen op PMWS-bedrijven dan op controlebedrijven, of ze verslechteren het verloop van een PCV2-infectie. Veel onderzoekers zijn daarom van mening dat PCV2 wel het centrale agens is bij het ontstaan van PMWS, maar dat het virus in de meeste gevallen een trigger (een co-factor) nodig heeft wil het tot ernstige klinische problemen leiden (1).

[1] *Animal Health Service (GD), Arnsbergstraat 7, P.O. Box 9, 7400 AA, Deventer, The Netherlands.*
[2] *Centre de Recerca en Sanitat Animal, Facultat de Veterinaria, Universitat Autonoma de Barcelona, 08193 Bellaterra, Barcelona, Spain.*
[3] *Address for correspondence: G.J. Wellenberg Ph.D, B.Sc, Animal Health Service (GD), Arnsbergstraat 7, P.O. Box 9, 7400 Deventer, the Netherlands. Telephone: +31-570-660172, Fax: +31-570-660176. E-mail: G.Wellenberg@gezondedieren.nl*

Nadat de ziekte voor het eerst beschreven werd in Frankrijk, hebben diverse andere Europese landen melding gemaakt van biggen met PMWS-verschijnselen. In veel landen, waaronder Nederland, heeft PMWS ernstige schade toegebracht aan de varkenshouderij. Er zijn schattingen die aangeven dat PMWS in de periode 2002-2003 tot verliezen heeft geleid van zeshonderd miljoen euro per jaar (in Europa). Met name in Frankrijk, Spanje, Portugal, Italië, Engeland (UK), Duitsland, Denemarken, Griekenland en Nederland heeft PMWS ernstige schade toegebracht aan de varkenshouderij (Tabel 1). In Nederland werden de eerste gevallen van PMWS beschreven eind 1998. In de jaren daarna is het aantal bedrijven met ernstige PMWS-klachten gestegen, met een piek in de PMWS-problematiek eind 2001 – 2002. Vervolgens is het aantal bedrijven met ernstige PMWS-problemen (met percentages mortaliteit van > zeven procent en hoge morbiditeit) gedaald. Ondanks deze daling kampen nog steeds veel Nederlandse varkensbedrijven met een verhoogd percentage uitval (vier tot vijf procent) in vergelijking met de periode van vóór 1998.

Naast de landen waarin een daling van het aantal PMWS-gevallen, en/of een afname in de ernst van de PMWS kliniek is waargenomen, zijn er ook landen waar het aantal PMWS-gevallen nog steeds stijgende is. Dit is onder andere het geval in Oostenrijk, Tsjechië, Polen, Kroatië, Zwitserland en Ierland. Ook zijn er landen, zoals België, Noorwegen en Zweden, die ondanks het beschrijven van een aantal PMWS-gevallen, geen ernstige problemen hebben gekend met deze ziekte. Tenslotte zijn er landen die aangeven gevallen van PMWS te kennen, maar die niet kunnen aangeven hoe groot het probleem in werkelijkheid is (Servië-Montenegro, Bulgarije, en Litouwen). In Finland is de ziekte nog nooit beschreven, ondanks een actieve monitoring.

Ondanks het feit dat PCV2, en/of PCV2-antilichamen, gevonden worden in vrijwel alle varkensbedrijven van hierboven genoemde landen is niet bekend waarom er tussen deze landen zoveel verschillen zijn in de aantallen PMWS-gevallen en de mate waarin PMWS zich als klinisch probleem openbaart. In Amerika bijvoorbeeld wordt het circovirus niet als 'het probleem' ervaren en richten Amerikaanse onderzoekers zich meer op andere agentia, waaronder PRRSV, als oorzakelijk agens voor problemen die op PMWS lijken.

Er zijn nog geen aanwijzingen gerapporteerd ten aanzien van eventuele verschillen in virulentie tussen PCV2-isolaten als mogelijke verklaring voor de waargenomen variatie in de ernst van klinische symptomen. De genetische verschillen tussen PCV2-isolaten, afkomstig van biggen met PMWS-verschijnselen en van gezonde controlebiggen, waren minimaal of zelfs afwezig (8).

Ondanks de eerste beschrijving van PMWS in Europa eind 1995, hebben studies ook aangetoond, dat PCV2 geen nieuw virus is. Antilichamen tegen het virus zijn aangetoond in Belgische varkensera uit 1969 (15). Ook mag aangenomen worden dat PMWS als ziekte ook vóór 1995 al in de varkenspopulatie voorkwam, al is het aantal gevallen van PMWS

Tabel 1. **Opsomming van de huidige situatie ten aanzien van PMWS in diverse Europese landen.**

Country	Het eerste jaar waarin PMWS is beschreven	Huidige situatie ten aanzien van PMWS
Oostenrijk	2001	Wordt nu beschouwd als een ernstig nieuw opkomend probleem met een toename in aantal gevallen
België	2000	Slechts enkele gevallen van PMWS; gering probleem
Bulgarije	2004	Diverse gevallen van PMWS zijn beschreven. Onbekend is de werkelijke incidentie en of het aantal gevallen stijgt
Kroatië	2002	Wordt nu beschouwd als een ernstig nieuw opkomend probleem met een toename in aantal gevallen
Tsjechië	2001	Van toenemende importantie
Denemarken	2000	Werd beschouwd als een belangrijk probleem in 2002-2003, maar het aantal gevallen daalde vanaf 2004
Finland	-	Geen PMWS beschreven tot nu toe; actieve monitoring vindt plaats
Frankrijk	1995	Groot probleem binnen de varkenshouderij tot drie à vier jaar terug; het probleem is nu minder belangrijk
Duitsland	1998	Werd twee à drie jaar terug als een belangrijk probleem gezien maar het verliest aan importantie
Griekenland	1999	Werd twee à drie jaar terug als een belangrijk probleem gezien maar het verliest aan importantie
Hongarije	1999	Van toenemende importantie
Ierland	1998	Stijging van het aantal gevallen gedurende de laatste twee à drie jaar; prevalentie en economisch belang stijgen
Italië	1998	Werd twee à drie jaar terug als een belangrijk probleem gezien maar het verliest aan importantie
Litouwen	2000	Van toenemend belang al is niet bekend om hoeveel gevallen het gaat
Noorwegen	2003	Tot nu zijn er twee gevallen beschreven. Bedrijven werden geruimd in 2004; geen nieuwe gevallen bekend. Er vindt actieve monitoring plaats
Polen	2000	Van matige, maar stijgende importantie, met name in het westelijk deel van Polen.
Portugal	2000	Werd tot twee jaar geleden als een belangrijk probleem ervaren maar het verliest aan importantie
Servië - Montenegro	2003	Er is een geval van PMWS beschreven; het is niet bekend wat de werkelijke incidentie is
Spanje	1997	Werd tot twee jaar terug als een belangrijk probleem gezien maar het verliest aan importantie op nationaal niveau
Zweden	2003	Tot nu toe werden dertig bedrijven als PMWS positief gemerkt; elf van de dertig bedrijven zijn nu vrijverklaard van de ziekte. Het wordt niet als een belangrijk nationaal probleem gezien.
Zwitserland	2001	Van toenemende importantie
Nederland	1998	Werd tot twee jaar terug als een belangrijk probleem ervaren maar het verliest aan importantie
United-Kingdom	1998	Van groot belang maar er lijkt een dalende trend in prevalentie te zijn. Noord-Ierland kent nauwelijks problemen

gedurende het laatste decennium natuurlijk wel drastisch gestegen. Indien we de hedendaagse criteria voor PMWS hanteren: a) klinische en macroscopische afwijkingen die passen in het beeld van PMWS, b) histopathologische afwijkingen in lymfoïde organen, en c) de detectie van hoge concentraties PCV2 (DNA) in lymfoïde organen, dan was PMWS, op basis van histologisch onderzoek, al aanwezig in Europa in het midden van de jaren '80 (13), en mogelijk zelfs daarvoor!

Samenvattend

PCV2-infecties komen in de meeste Europese landen voor, echter in de meeste gevallen kent het een subklinisch verloop. Toch kan een infectie met PCV2, vooral in combinatie met een co-factor, leiden tot klinische problemen zoals beschreven voor PMWS. PMWS heeft, of leidt nog steeds, in veel Europese landen tot grote economische problemen. Op bedrijven die eerder PMWS-problemen hebben gekend is het percentage uitval in de meeste gevallen hoger dan vóór aanvang van de PMWS-problematiek.

Huidige lopende onderzoeken

PCV2 wordt niet alleen geassocieerd met PMWS, maar ook met een aantal andere ziektebeelden zoals PDNS, porcine respiratory disease complex (PRDC) en proliferatieve en necrotiserende pneumonie (PNP) (7, 14, 21). De mogelijke rol die PCV2 speelt bij deze aandoeningen is echter nog onduidelijk. Circovirussen zouden mogelijk ook een rol spelen bij het ontstaan van congenitale tremoren (17). Recente studies in Europa hebben echter geen verband tussen het ontstaan van congenitale tremoren en PCV2 kunnen leggen (9). Wel werd PCV2 in geaborteerde vruchten en doodgeboren biggen aangetoond, waarbij het percentage PCV2 positieve geaborteerde vruchten of doodgeboren biggen echter sterk varieerde tussen de verschillende studies (10, 12, 18). PCV2 kan waarschijnlijk wel een rol spelen in de reproductieproblematiek van het varken, maar de aard daarvan is nog erg onduidelijk.
Mede door de onduidelijke rol die PCV2 mogelijk speelt in de problematiek van diverse varkensziekten, maar ook vanwege het grote economische belang daarvan voor de varkenshouderij, is er een Europees project goedgekeurd waaraan vijftien verschillende partners uit elf landen deelnemen. Doel van dit project is om gezamenlijk te werken aan: a) het terugdringen en het onder controle krijgen van bovengenoemde porcine circovirus gerelateerde ziekten (PCVD), b) het opzetten van een pro-actief informatieprogramma (*www.pcvd.org*), c) het identificeren van co-factoren, d) het vaststellen van de rol van voeding, e) het in kaart brengen van mogelijke genetische resistenties, f) het in beeld brengen van de vroege pathogenese, en g) het vastleggen van de moleculaire processen van PCV2-infecties in het ontstaan van PMWS / PCVD. Daarnaast zijn enkele vaccinproducenten gestart met het uitvoeren van vaccinstudies.

Literatuurlijst

1. Allan GM and Ellis JA. Porcine circoviruses: a review. J Vet Diag Invest 2000; 12: 3-14.
2. Allan GM, Kennedy S, McFeilly F, Foster JC, Ellis JA, Krakowka SJ, Meehan BM and Adair, BM. Experimental reproduction of severe wasting disease by co-infection of pigs with porcine circovirus and porcine parvovirus. J Comp Path 1999; 121: 1-11.
3. Allan GM, McNeilly F, Ellis J, Krakowka S, Meehan S, McNair I, Walker I and Kennedy S. Experimental infection of colostrum deprived piglets with porcine circovirus 2 (PCV2) and porcine reproductive and respiratory syndrome virus (PRRSV) potentiates PCV2 replication. Arch Virol 2000; 145:2421-2429.

4. Allan GM, McNeilly F, Ellis J, Krakowka S, Botner A, McCullough K, Nauwynck H, Kennedy S, Meehan B and Charreyre C. PMWS: experimental model and co-infections. Vet Microbiol 2004; 98: 165-168.
5. Balasch M, Segales J, Rosell C, Domingo M, Mankertz A, Urniza A and Plana-Duran J. Experimental inoculation of conventional pigs with tissue homogenates from pigs with PMWS. J Comp Pathol 1999; 121: 139-148.
6. Brunborg IM, Moldal T, and Jonassen CM. Quantitation of porcine circovirus type 2 isolated from serum/plasma and tissue samples of healthy pigs and pigs with postweaning multisystemic wasting syndrome using a TaqMan-based real-time PCR. J Virol Methods 2004 Dec 15; 122: 171-8.
7. Drolet R, Larochelle R, Morin M, Delisle B and Magar R. Detection rates of porcine reproductive and respiratory syndrome virus, porcine circovirus type 2, and swine influenza virus in porcine proliferative and necrotizing pneumonia. Vet Pathology 2003; 40: 143-148.
8. Grierson SS, King DP, Wellenberg GJ, and Banks M. Genome sequence analysis of 10 Dutch porcine circovirus type 2 (PCV-2) isolates from a PMWS case-control study. Res Vet Sci. 2004; 77: 265-268.
9. Kennedy S, Segalés J, Rovira A, Scholes S, Domingo M, Moffett D, Meehan B, O'Neill R, McNeilly F and Allan G. Absence of evidence of porcine circovirus infection in piglets with congenital tremors. J Vet Diagn Invest 2003; 15: 151-156.
10. Kim J, Jung K and Chae C. Prevalence of porcine circovirus type 2 in aborted fetuses and stillborn piglets. Vet Rec. 2004; 155: 489-492
11. LeCann P, Albina E, Madec F, Cariolet R and Jestin A. Piglet wasting disease. Vet Rec 1997; 141: 660.
12. Maldonado J, Segales J, Martinez-Puig D, Calsamiglia M, Riera P, Domingo M, and Artigas C. Identification of viral pathogens in aborted fetuses and stillborn piglets from cases of swine reproductive failure in Spain. Vet J. 2005; 169:454-456.
13. Rodriguez-Arrioja GM, Segalés J, Rosell C, Rovira A, Pujols J, Plana-Duran J and Domingo M. Retrospective study on porcine circovirus type 2 infection in pigs from 1985 to 1997 in Spain. J Vet Medicine B 2003; 50: 99-101.
14. Rosell C, Segalés J, Ramos-Vara JA, Folch JM, Rodríguez-Arrioja GM, Duran CO, Balasch M, Plana-Durán J and Domingo M. Identification of porcine circovirus in tissues of pigs with porcine dermatitis and nephropathy syndrome. Vet Rec 2000; 146: 40-43.
15. Sánchez R, Nauwynck H and Pensaert M. Serological survey of porcine circovirus 2 antibodies in domestic and feral pig populations in Belgium. In Proceedings of the ssDNA Viruses Plants, Birds, Pigs and Primates (ESVV) Meeting, 2001: pp 122.
16. Segales J, Calsamiglia M, Olvera A, Sibila M, Badiella L, and Domingo M. Quantification of porcine circovirus type 2 (PCV2) DNA in serum and tonsillar, nasal, tracheo-bronchial, urinary and faecal swabs of pigs with and without postweaning multisystemic wasting syndrome (PMWS). Vet Microbiol 2005; 111(3-4): 223-229.
17. Stevenson GW, Kiupel M, Mittal SK, Choi J, Latimer KS, and Kanitz L. Tissue distribution and genetic typing of porcine circoviruses in pigs with naturally occurring congenital tremors. J Vet Diagnostic Invest 2001; 13: 57-62.
18. Ritzmann M, Wilhelm S, Zimmermann P, Etschmann B, Bogner KH, Selbitz HJ, Heinritzi K, Truyen U. Prevalence and association of porcine circovirus type 2 (PCV2), porcine parvovirus (PPV) and porcine reproductive and respiratory syndrome virus (PRRSV) in aborted fetuses, mummified fetuses, stillborn and nonviable neonatal piglets. Dtsch Tierarztl Wochenschr. 2005; 112 (9): 348-351.
19. Wellenberg GJ, Pesch S, Berndsen FW, Steverink PJGM, Hunneman W, van der Vorst TJK, Peperkamp NHMT, Ohlinger VF, Schippers R, van Oirschot JT and de Jong MF. Isolation and characterisation of porcine circovirus type 2 from pigs with post-weaning multisystemic wasting syndrome in the Netherlands. Vet Quart 2000; 22: 167-172.
20. Wellenberg GJ, Stockhofe-Zurwieden N, Boersma WJA, Jong, MF de and Elbers ARW. The presence of co-infections in pigs with clinical signs of PMWS in the Netherlands: a case-control study. Res Vet Sci 2004; 77: 177-184.
21. Wellenberg GJ, Stockhofe-Zurwieden N, Jong, MF. de, Boersma WJA and Elbers ARW. Excessive PCV type 2 antibody titres may trigger the development of PDNS: a case-control study. Vet Microbiol 2004; 99: 203-214.

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

De abonnementsprijs voor het jaar 2005 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaar verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaar. Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voor één kalenderjaar verlengd.

Weidegang en huisvesting van de melkkoe in Nederland

Jos Wijsmuller

Ingezonden

In ons land is er discussie over de waarde en betekenis van weidegang voor koeien gedurende een aanzienlijk deel van het jaar. De stelling van de Commissie Ethiek: de melkkoe moet een groot deel van het jaar weidegang hebben (TvD afl. 18, 2005). Reacties daarop (TvD afl. 4, 2006) maar ook een eerder door mij ingenomen standpunt roepen bij mij de volgende gedachtegang op: wat is het uitgangspunt dat men wil hanteren; optimale of maximale productie per koe?

Onder optimale productie versta ik: primair rekening houdend met de intrinsieke waarde van de koe, een melkgift nastreven die onder Nederlandse omstandigheden zo economisch mogelijk valt te realiseren en de beheerders van ons landschap en onze ecostructuur de mogelijkheden biedt in samenhang met landelijk gewenste uitgangspunten, ontspannen te kunnen functioneren.

Het is duidelijk dat via fokkerij, voeding, klimaat en verzorging, zeer hoge melkproducties per dier gehaald zijn. Toch blijkt ook dat binnen de fokkerij duurzaamheid, voorkoming van aandoeningen (denk bijvoorbeeld aan de lebmaagdislocatie, erfelijke aandoeningen), lagere celgehalten in de melk, etc. worden nagestreefd. Daarnaast is gebleken dat bepaalde aantastingen zoals stinkpoten en Mortellaro, bij weidegang en in potstallen veel minder vaak voorkomen.

In de pluimveesector is een bepaalde huisvestingsvorm, de batterij, jaren toegepast met alle nadelige gevolgen voor zeer veel kippen. Men komt daar nu van terug na jaren van discussie. Het als ideaal stellen van een lage prijs ten koste van het welzijn van dieren is toch geen voorbeeld van beschaving?

Is het niet verstandig om de intrinsieke waarde van de koe, een diersoort die in onze maatschappij toch nog steeds een grote waardering geniet, bij onze houderijsystemen primaire aandacht te geven?

Volgens het Rundvee Praktijk Rapport 14: Belang van weidegang – 2002 - van de Animal Science Group-Wageningen UR, werd in 1992 nog 94 procent van de Nederlandse veestapel korter of langer geweid. In 2002 was dit negentig procent. In 2005 had vijftien procent van de melkveehouders de koeien het hele jaar op stal.

In vergelijking met de situatie in toen gangbare ligboxstallen geeft weidegang aanzienlijk betere mogelijkheden voor natuurlijk gedrag.

In bovengenoemd rapport komt naar voren: "In de weide kunnen koeien moeiteloos een veilige afstand ten opzichte van elkaar houden, elkaar gemakkelijk ontwijken (minder agressie), zich probleemloos voortbewegen en bronstgedrag vertonen, hun gedrag synchroniseren, onbelemmerd gaan staan en, in elke gewenste houding, gaan liggen op een comfortabele ondergrond."

Het effect van weidegang op diergezondheid heeft verschillende kanten. De klauwgezondheid van koeien en het locomotieapparaat worden positief bevorderd. De kans op baarmoederinfecties is in de wei kleiner dan op stal, alleen al doordat de koeien steeds op een nieuwe schone plek liggen. Volgens Rehn et al. 2000, bleek het drachtigheidspercentage aanzienlijk hoger bij weidegang. De sterfte tijdens de eerste levensdagen bleek volgens Olsson et al. 1993, significant hoger te zijn bij continue opstallen dan bij weidegang.De weidegang verlaagt de kans op mastitis aanzienlijk ten opzichte van opstallen door een lagere besmettingsdruk van omgevingsbacteriën en een verkleinde kans op speenbetrappingen. Al met al heeft weidegang een positieve invloed op de uiergezondheid. Daar tegenover staat dat bijvoorbeeld de zomerwrangvlieg bij een bepaalde vegetatie aanwezig is waardoor zomerwrang kan worden overgedragen. Gelukkig is door goede aanpak deze ziekte aan het verdwijnen. Het 'leverbotslakje' handhaaft zich in een waterige omgeving en 'buiten' en teken, die ziekten kunnen overdragen, zijn vooral bij bepaalde bomen en struiken te vinden. Bovendien is in de wei het risico voor infecties van naburig gelegen bedrijven groter. In 1986 vond de Tsjernobyl ramp plaats. In verband met de fall-out (radioactieve neerslag) moest het vee worden opgestald. Ook vers gras kon toen niet gevoerd worden!

Het vergelijken van verschillende houderijsystemen is niet eenvoudig omdat allerlei invloeden mee in beschouwing genomen moeten worden. De invloed van de veehouder, zijn omgang met de dieren en zijn waarneming van hun gedrag en het vlot oplossen van problemen etc. spelen een grote rol.

In eerder genoemd rapport komen ook andere aspecten van de weidegang naar voren zoals invloed op het milieu, hoeveelheid arbeid, economie, grasopbrengst en -benutting, energieverbruik, nitraatuitspoeling, etc. De arbeid en de economie komen bij geheel of gedeeltelijke weidegang zeer positief uit de bus ten opzichte van zomerstalvoedering met vers gras en stalvoedering met kuilvoer. De ligging van de kavels ten opzichte van de stal kunnen soms tot stalvoedering doen besluiten.

Dr. Anjo Elgersma, samen met onderzoekers van onder meer NIZO food research, heeft vastgesteld dat de melk van koeien die in de wei grazen 45 procent onverzadigde vetzuren bevat terwijl dat aandeel in melk van op stal staande koeien die met ingekuild gras gevoederd worden slechts dertig procent bedraagt.

Het is bekend dat onverzadigde vetzuren de kans op hart- en vaatziekten verlagen. Zoals ik het nu kan overzien is voor de koe weidegang gedurende een aanzienlijk deel van het jaar te prefereren boven volledige opstalling, zowel om economische als vanwege gezondheidbevorderende motieven.

Voor de praktijk

Aviaire influenza:

het Europees beleid bevordert een pandemie bij mens en dier

Dr. Adr. C. Voeten

Ingezonden

Er zijn belangrijke redenen aan te voeren om aviaire influenza (AI) bij pluimvee te voorkomen. Deze ziekte kan de oorzaak zijn van massale sterfte bij pluimvee. Hierdoor kunnen handelsbelemmeringen ontstaan die met een aanmerkelijke economische schade gepaard gaan. Tenslotte en niet de minst ernstige reden, AI kan ook bij de mens ernstige problemen tot gevolg hebben.
De huidig regelmatig optredende aviaire influenza in de wereld wordt veroorzaakt door het H5N1 virus, een van de vele varianten van de influenzavirussen. Er zijn steeds meerdere aanwijzingen dat een mens besmet door aangetast pluimvee een levensbedreigende infectie kan oplopen. Door een mutatie zou dit virus zich spontaan van mens naar mens kunnen gaan verspreiden. Er kan zich ook, weliswaar in een uitzonderlijke situatie, een zeer gevaarlijke natuurlijke recombinant ontwikkelen. Men moet dan denken aan een combinatie van het H5N1 virus met een van de vele anderen influenzavirussen die bij de mens of het varken optreedt. Zo'n situatie is niet denkbeeldig en het 'nieuwe' virus zou zeer virulent voor de mens kunnen zijn. Massale ziekteuitbraken en sterfte bij de mens zouden hiervan het gevolg kunnen zijn.
Het influenzavirus heeft als virusdeeltje sec geen grote kans zich te verspreiden. Het heeft steeds een vehiculum nodig dat het deeltje vervoert en/of waar het virus zich kan handhaven. Er zijn aanwijzingen dat watervogels, en met name ganzen en zwanen, terecht heel berucht zijn als reservoir. Omdat veel watervogels trekvogels zijn kunnen ze het virus over grote afstanden verslepen. Terecht beschouwt men ze als een bron van infecties. Het virus wordt met de faeces uitgescheiden en iedereen heeft de grote aantallen ganzen wel eens op weilanden bijeen gezien.
Een tweede belangrijke bron van besmetting zijn de grotere eenheden pluimvee in stallen met geforceerde ventilatie. Pluimvee produceert zeer veel stof, virusdeeltjes kunnen als het ware aan dit stof plakken. Het stof geproduceerd door dit intensief gehouden pluimvee wordt massaal door ventilatoren naar buiten geslingerd. Vele tientallen kilometers verder kan dit stof met de lucht weer met kracht binnengezogen worden in een stal waar eveneens veel pluimvee gehouden wordt en bij de inlaten treft men dan ook steeds de eerste gevallen van de ziekte aan. Deze twee besmettingswegen moeten als de belangrijkste bronnen van gevaar beschouwd worden. waardoor de verspreiding van het vogelpestvirus nauwelijks of niet te voorkomen is.
Men kan ook nog op enkele minder bedreigende potentiële gevaren wijzen zoals de directe en indirecte contacten van de mens die als vehiculum kan fungeren. Een besmetting binnen een bedrijf kan razendsnel verlopen waarbij direct fysiek contact, stof en slijmdruppeltjes een rol spelen.

De nadruk bij de preventie van influenzavirussen moet liggen op het terugdringen van de virusproductie. Alleen dan wordt de kans dat er mutanten of nieuwe recombinantvirussen ontstaan kleiner en loopt de mens aanzienlijk minder gevaar.

De viroloog Prof. Dr. Osterhaus adviseert om deze reden mensen die in nauw contact met pluimvee komen zich preventief te laten vaccineren tegen griep. Deze enting beschermt de mens tegen enkele varianten influenzavirussen. Als de mens geen griep oploopt verspreidt hij ook geen virus dat met de vogelvariant zou kunnen kruisen. Osterhaus heeft hierin gelijk, maar toont hiermee ook aan dat een viroloog nog geen veterinair epidemioloog is. Belangrijker dan het voorkomen van influenza bij de mens is immers de preventie van vogelgriep bij pluimvee omdat men bevreesd is dat juist het beruchte H5N1 bij pluimvee tot grote problemen kan leiden.
Het vaccineren van pluimvee roept emoties op maar deze zijn volstrekt irreëel. Er wordt een entstof gefabriceerd op oliebasis die pluimvee na een tweemalige vaccinatie een goede bescherming biedt tegen aviaire influenzavirus met de factor H5 (overigens bestaan er ook entstoffen tegen het influenzavirus met de factor H7, een andere bedreiger voor mens en dier). In Nederland is Intervet de belangrijke producent. Het zijn zogenaamde 'dode' entstoffen. Men behoeft geen enkele vrees bij het gebruik van deze entstoffen te hebben dat het entvirus zich gaat verspreiden. Dit zou immers ook weer tot onheil kunnen leiden.
Het vaccineren op zich betekent geen enkel nadeel voor het dier. En de producten van het geënte pluimvee hebben voor de mens geen enkel negatief effect. Als men in Europa alle pluimvee ent tegen de H5 variant zal de 'beschemingsdeken' zo hecht zijn dat ook de overlevingskans van 'loslopende virussen' aanzienlijk gereduceerd wordt.
Men gebruikt het argument dat het onpraktisch is om ieder dier een injectie te geven. Men geeft er dan alleen maar blijk van dat men niet weet dat alle bedrijfspluimvee reeds tegen een tiental ziekten geënt wordt, waarvan er een aantal individueel worden toegediend. Als hier de influenza-enting bij komt vormt dit geen enkel bezwaar. Men kan bovendien verschillende entingen combineren. De kosten van deze enting zullen ongeveer gelijk zijn aan soortgelijke entstoffen.
Een van de argumenten die beleidsmakers aanhalen is het feit dat men bij een bloedonderzoek geënte dieren niet kan onderscheiden van dieren die de ziekte hebben meegemaakt. Dit zou handelsbelemmeringen kunnen opwerpen. Dit behoeft echter geen enkel probleem te vormen als men in iedere stal met pluimvee enkele dieren apart zet, deze duidelijk mar-

keert, bijvoorbeeld met een gekleurde niet afneembare genummerde ring, en niet ent. Als deze 'indicatordieren' vrij blijven van antistoffen zijn alle dieren uit de gevaccineerde pluimveestapel gegarandeerd vrij gebleven van een infectie. De Nederlandse autoriteiten kunnen dan met zekerheid het gehele koppel pluimvee certificeren als AI-vrij.
Men ontwikkelt ook markervaccins. Dit lijkt heel mooi maar iedere mens weet dat, ook al ben je geënt tegen griep, een hele zware infectie bij uitzondering toch wel eens toeslaat. Een dergelijke 'super'-infectie kan ook bij dieren optreden en is bij dieren die geënt zijn met een markervaccin moeilijk te onderkennen. Ook bij het gebruik van deze entstoffen zal men om safe te spelen indicatordieren moeten gebruiken.
Alle hobbydieren die gevoelig zijn voor aviaire influenza, en er bestaat geen enkel wezenlijk onderscheid tussen deze dieren en bedrijfspluimvee, dienen ook geënt te worden. Dit ondanks het feit dat de kans op een infectie bij hobbydieren aanmerkelijk kleiner is dan bij het bedrijfspluimvee.

De enige oplossing om van het gevaar voor de mens aanzienlijk te reduceren is een vaccinatie van alle gevoelige pluimvee.

De situatie in Europa, waar de overheden uit onkunde een afstand nemen tegen het enten, stimuleert de industrie niet op grote schaal deze entstoffen te gaan produceren. Dit betekent achter de realiteit aanlopen, maar men kan de industrie niet verwijten dat ze geen entstoffen produceert die de overheid verbiedt om toe te passen.
Als veterinair epidemioloog, moet ik helaas vaststellen dat de vele beleidsmakers geen enkel zinvol veterinair, economisch of praktisch argument hebben aangedragen dat pleit voor een antivaccinatiebeleid, integendeel. Het Europese beleid vormt een negatieve bijdrage aan de preventie van aviaire influenza bij mens en dier.

Door de computerstoring op het bureau van de KNMvD wordt de brief van Dr. Voeten met een maand vertraging gepubliceerd.

Reactie van de heer Ab Osterhaus op de brief van de heer Voeten

Ab Osterhaus

Ingezonden

In het artikel van Dr. Voeten wordt gesteld dat ik geadviseerd zou hebben dat mensen die nauw in contact met pluimvee komen preventief geënt zouden moeten worden tegen de normale 'wintergriep". De rationale hiervoor wordt gegeven. Indien Dr. Voeten zich verder verdiept zou hebben in de adviezen die door mij of de commissies waarvan ik deel uit maak op dit gebied zijn gegeven, zou hij weten dat dit slechts een van de vele adviezen is en dat deze adviezen altijd in relevante context dienen te worden gezien.
Sterker nog, zijn conclusie in het artikel over het nut van vaccinatie van pluimvee onderschrijf ik ten volle en is ook meerdere malen in genoemde adviezen verwoord. Zijn stelling dat mijn (uit zijn verband gerukte) advies aantoont "dat een viroloog nog geen veterinair epidemioloog is" bestrijd ik dan ook. Er zijn overigens wel andere redenen aan te voeren waaruit blijkt dat een viroloog geen veterinair is. Ik denk echter dat deze discussie voor de strekking van zijn artikel, waarvan ik wel de conclusie onderschrijf maar met name de veterinair epidemiologische onderbouwing onvoldoende vind uitgewerkt, niet relevant is.

Nieuw! Eenmaal per dag doseren!

Rimadyl®

smakelijke tabletten

- Werkt snel, is effectief en veilig
- Vermindert ontsteking en pijn
- Voor extra therapietrouw

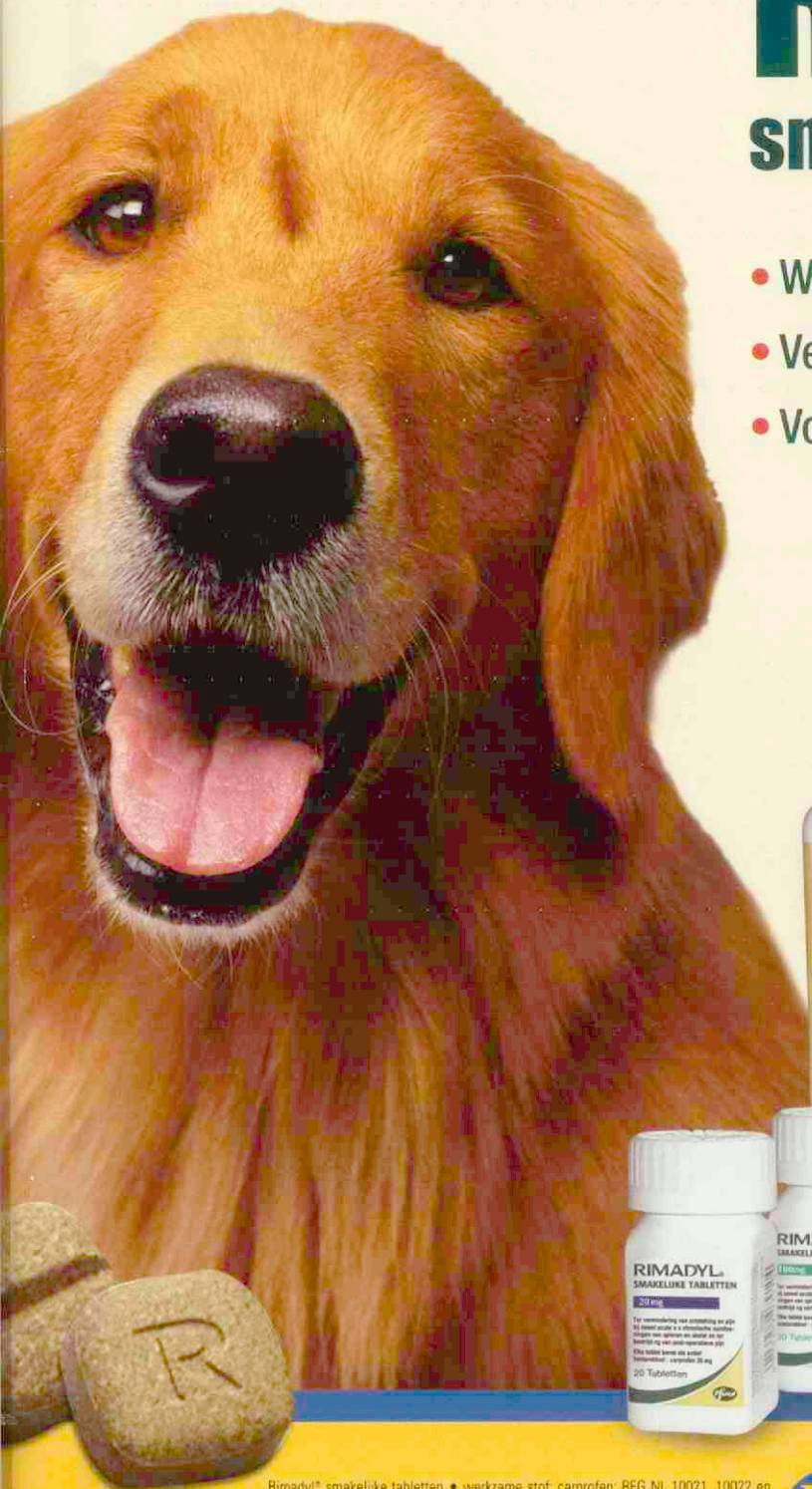

RIMADYL®
CARPROFEN

Rimadyl® smakelijke tabletten • werkzame stof: carprofen: REG NL 10021, 10022 en 10023 • diergeneesmiddel • doeldier: hond • indicaties: ter vermindering van ontsteking en pijn bij zowel acute als chronische aandoeningen aan spieren en skelet en ter bestrijding van post-operatieve pijn • dosering: 1xdaags 4mg/kg lichaamsgewicht. Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling postoperatief uit te breiden, kan de parenterale therapie met Rimadyl® na 24 uur gevolgd worden door Rimadyl® smakelijke tabletten gedurende 5 dagen • toedienings-weg: oraal • toedieningsvorm: smakelijke tabletten van 20, 50 en 100 mg • contraindicaties: niet gebruiken bij drachtige dieren • contraindicaties: niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product • bijwerkingen: braken kan in zeldzame gevallen voorkomen • Pfizer Animal Health, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel. Telefoon: 010 - 406 46 00, verdere informatie op verzoek beschikbaar.

BFKMC 24010601

Pfizer

Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2005 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Castratie op hol

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

"Leuk voor de kinderen, zo'n Shetlander" is nog wel eens te horen bij de beginnende paardenliefhebber. Maneges weten allang beter: alleen Shetlanders mogen zonder begeleiding naar buiten, want rond etenstijd zijn ze altijd vanzelf weer terug. Met of zonder kind. Deze twee hengstjes hadden dezelfde pit, en absoluut geen zin om zich een castratie te laten welgevallen.

Prik, ik heb je!

De heren zijn negen en elf maanden oud, en de nieuwbakken eigenaresse wil hen graag snel na aanschaf laten castreren. Ze zoekt een dierenarts uit die dit het goedkoopst kan doen, en zes dagen na de aanschaf komt deze langs voor de ingreep. Omdat de dieren er goed uitzien laat hij het pre-anesthetisch onderzoek achterwege en geeft de pony's eerst 0,3 ml Domosedan voordat hij overgaat tot de echte narcose met Gujatal en Ketamine. Bij het intraveneus toedienen merkt hij dat de conditie van de pony's misschien minder goed is dan hij op het eerste gezicht dacht. Maar goed, dat is verder geen reden om een eenvoudige castratie niet door te zetten. De oudste pony laat zich netjes inspuiten met Domosedan, maar de jongere heeft het al begrepen. Zodra de naald in zijn hals zit kiest hij met naald en al het hazenpad! Het is niet helemaal duidelijk of het dier de Domosedan nu toegediend heeft gekregen, dus voor de zekerheid krijgt hij nog maar een portie. Daarna krijgt iedere pony 150 ml Gujatal 105, vermengd met 10 ml Ketamine 100mg/ml per 500 ml Gujatal. Voor de jongste pony is dat iets aan de hoge kant, maar gezien het wegloopgedrag van het beest is dat volgens de dierenarts geen onverantwoorde keuze.

Onder zeil

Als de ponymannen na dit geharrewar dan toch onder zeil zijn voert de dierenarts de castratie uit. Dat gaat vlot en zonder problemen. Twintig minuten na de ingreep begint de oudste pony alweer tekenen van bewustzijn te vertonen, en aangezien het jongste exemplaar ook van zijn juwelen is ontdaan, lijkt dat de dierenarts een mooi moment om te vertrekken. De jongste pony blijft slapend achter, maar die zal zo ook wel wakker worden. Dacht hij, want het dier wordt niet meer wakker, en nog geen drie kwartier later blijkt dat hij ook nooit meer zal ontwaken. De eigenaresse belt de dierenarts, die aanbiedt om de kosten van de ingreep dan maar niet in rekening te brengen. Gefrustreerd hangt de eigenaresse op, en hoort dan niets meer van de dierenarts. Vier dagen later neemt ze zelf weer contact op om dan in ieder geval te vragen welke narcosemiddelen hij heeft gebruikt. De dierenarts vindt niet dat hij iets verkeerd heeft gedaan; hij heeft de juiste middelen en dosering gebruikt, en een narcosedood is helaas nu eenmaal een risico dat aan elke operatie is verbonden. Uit coulance is hij toch bereid om alle kosten – ook de aanschafprijs van de pony – te vergoeden.

Slapende dieren niet wakker maken?

Desondanks draait het uit op een tuchtzaak. De eigenaresse wil bevestigd krijgen dat de dierenarts deze castratie wel erg nonchalant heeft uitgevoerd. Had hij pre-anesthetisch onderzoek moeten doen? Het Tuchtcollege kan zich wel verenigen met de redenering dat bij landbouwhuisdieren een klinische blik meestal voldoende is, en dat een uitgebreid pre-anesthetisch onderzoek de dieren alleen maar zou opwinden, maar vindt wel dat het eigenlijk de voorkeur verdient om dit onderzoek wel te doen. Tot zover is nog niet echt sprake van verwijtbaarheid. Ook blijkt nergens dat de castratie verkeerd is uitgevoerd, of dat de dosering van de narcosemiddelen onjuist was. Maar, één ding: een slapend dier achterlaten is onaanvaardbaar en dat levert de dierenarts een waarschuwing op. Nog maar eens wordt de stelregel van het Tuchtcollege hierover herhaald:

Het overdragen van de zorg voor een dier dat geheel onder narcose is, van de supervisie van de dierenarts aan uitsluitend de supervisie van de eigenaresse, wordt aangemerkt als een tuchtvergrijp. Er kunnen zich bij een niet-ontwaakt dier immers complicaties voordoen die de onmiddellijke behandeling door een dierenarts noodzakelijk maken.

Of de pony te redden was geweest als de dierenarts was gebleven is natuurlijk de vraag, maar de regel is wel duidelijk. Een slapend dier, dat houd je onder veterinair toezicht.

Noot van de redactie (H.A.B.)
Dit erbij blijven kost extra werktijd maar het is geen reden om daarom deze tijd er dan maar niet voor uit te trekken. Deze tijd zal dan ook gewoon in rekening gebracht moeten worden c.q. in de prijs van een eenvoudige castratie verwerkt moeten worden. Zowel voor eigenaar als dierenarts gold hier: goedkoop is duurkoop.

Uitponden, BTW en andere twijfelachtige zaken

Tekst: Iaira Boissevain

Veterinair tuchtrecht

Zeker voor veehouders worden diergeneesmiddelen soms in een grotere hoeveelheid afgeleverd dan nodig. Mag je dan als dierenarts de verpakking openmaken en het middel in kleinere eenheden verstrekken? En mag je bij wijze van korting besluiten het BTW-tarief te verlagen tot zes procent? Deze en nog wat andere vragen kwamen aan de orde in onderstaande tuchtrechtelijke klacht.

Vorm: Eenmaal in de fout, tweemaal gepakt?

Hoezeer we in dit land ook hechten aan rechtsbescherming, je kunt voor eenzelfde feit wel door verschillende rechters worden beoordeeld. Een dierenarts die een flinke aanvaring heeft met een cliënt kan worden geconfronteerd met zowel een tuchtprocedure als met een civiele (burgerlijke) rechtszaak. Die laatste gaat dan meestal over de rekening. Ook kan de strafrechter zich ermee bemoeien als er sprake is van strafbare feiten. De drie verschillende rechtsgangen sluiten elkaar niet uit en niet in; ze kunnen naast elkaar bestaan.

Je kunt voor eenzelfde feit wel door verschillende rechters worden beoordeeld

In procedures rond diergeneesmiddelen en andere zaken waar na proces-verbaal door de AID ook de strafrechter zijn zegje heeft gedaan, wordt in het tuchtrecht als argument altijd weer aangevoerd dat niemand tweemaal voor hetzelfde strafbare feit mag worden berecht. Dat heet het 'ne bis in idem' beginsel. Op basis van dat beginsel mag niemand tweemaal voor hetzelfde vergrijp worden vervolgd. Word je (al dan niet op grond van een vormfout) door de strafrechter vrijgesproken, dan is op basis daarvan de strafrechtelijke kous af, hoe frustrerend dat voor slachtoffer en samenleving soms ook is.
Het kan natuurlijk wel voorkomen dat een dierenarts in zijn kraag wordt gevat voor het illegaal afleveren van diergeneesmiddelen, valsheid in geschrifte of andere strafbare feiten. De gewone strafrechter legt dan een boete op, of de boete wordt met een directe transactie afgedaan (betalen van een boete zonder tussenkomst van de rechter). Daarna komt de klachtambtenaar van het Veterinair Tuchtcollege de zaak op het spoor, en lijkt het circus opnieuw te beginnen. Telkens weer komt de advocaat aanzetten met het 'ne bis in idem' beginsel, en telkens weer wordt het niet gehonoreerd. Het strafrecht en het tuchtrecht kunnen naast elkaar bestaan en toetsen aan verschillende normen. Wel kunnen beide rechtsstelsels een boete opleggen en dat kan voor de dierenarts financieel een harde klap opleveren, met het gevoel dubbel te worden gestraft. In onderstaande zaak wordt deze discussie om dezelfde redenen aan- en weer afgevoerd. De dierenarts heeft zich niet al te strikt gehouden aan het kanalisatieregime van de Diergeneesmiddelenwet, en daarvoor inmiddels al 2.400 euro boete aan het Openbaar Ministerie betaald.

Inhoud: diergeneeskunde en diergeneesmiddelen

Het Tuchtcollege toetst niet aan strafbepalingen, maar slechts aan de vraag: is de dierenarts zorgvuldig geweest in de uitoefening van zijn beroep? De dierenarts die in deze zaak ter verantwoording is geroepen wordt beticht van de volgende handelingen:

- Het uit de verpakking halen van Oxytetracycline nageboorte capsules en Geomycine uterus capsules en afleveren in verpakkingen van enkele stuks, ook wel 'uitponden' genoemd.
- Het niet achterlaten van logboekformulieren bij de veehouders aan wiens dieren hij gekanaliseerde diergeneesmiddelen toediende, dan wel afgaf, en niet schriftelijk mededelen of en voor hoe lang een wachttermijn gold.
- Het afwezig zijn van een administratie van de ingezette diergeneesmiddelen.
- Het afleveren van UDD-diergeneesmiddelen (Amynin, Furosol en Meflosyl).
- Het vermoedelijk niet zelf enten met Footvax en Heptovac maar de middelen achterlaten bij de veehouder.
- Het in rekening brengen van 6% BTW voor UDD-middelen terwijl dit tarief alleen geldt voor af te leveren diergeneesmiddelen.
- Het toedienen en/of afgeven van Colitrim en Salmysul 16 terwijl de registratie daarvan was verlopen.
- Het bij runderen toepassen van de voor hond en kat geregistreerde diergeneesmiddelen Antipyranal, Dexadreson, Dexa-Tomanol, Prednison, Sedazine en Xylalin en het bij paarden toepassen van Neurotranq, ook geregistreerd voor honden en katten.

Geregistreerde alternatieven voor runderen zoals gesuggereerd door het Veterinair Tuchtcollege:

Antipyranal: Meflosyl 5%, Vetalgin UDA en Novem 5
Dexadreson: Voreen suspensie en Voreen oplossing
Dexa – Tomanol: Meflosyl en Vetalgin
Prednison: Voreen- suspensie en Voreen – oplossing
Sedazine: Rompun 2% en Sedamun
Xylalin: Rompun 2% en Sedamun

Geregistreerde alternatieven voor paarden in plaats van Neurotranq:

Rompun 2% en Sedamun

Geen punt van discussie

De dierenarts geeft toe de verlopen of niet-geregistreerde middelen te hebben toegepast. Hij zegt dit te hebben gedaan met oog voor het welzijn van mens, dier en milieu, maar omdat er voor beide groepen voldoende alternatieven voorhanden zijn is er geen goede reden voor deze overtreding.

Wel punt van discussie

Tegen de andere verwijten die hem worden gemaakt, verzet de dierenarts zich echter wel. Hij heeft niet gehandeld uit winstoogmerk, of met de opzet om de boel te belazeren, maar juist om dier en veehouder tegemoet te komen. Als dierenarts houdt hij uiteraard rekening met de belangen van het dier, maar ook met de financiële situatie van de veehouders, daarom heeft hij gezocht naar diergeneesmiddelen die naar zijn mening niet nadelig waren voor de volksgezondheid en het milieu en die voordelig waren in het gebruik.

Uitponden

Volgens de Diergeneesmiddelenwet is het uitponden van diergeneesmiddelen niet toegestaan. De klachtambtenaar vindt dat de dierenarts daarom strafbaar is; want hij heeft kleinere hoeveelheden van de verpakkingen afzonderlijk verpakt en verkocht. De dierenarts wist niet eens dat dat verboden was en heeft alleen de veehouders tegemoet willen komen. Een verpakking Geomycine bevat twintig capsules, en een verpakking Oxytetracycline 25, zoveel hebben zijn klanten niet tegelijk nodig. Het Tuchtcollege buigt zich eerst maar eens over de definitie van 'uitponden' en komt tot de conclusie dat nu de afzonderlijke capsules intact zijn gebleven, deze handelwijze niet echt als 'uitponden' en dus niet als strafbaar kan worden gezien.

Entingen en BTW

Met betrekking tot het afgeven van Footvax en Heptavac wordt een rekensommetje gemaakt. De hoeveelheden die zijn praktijk per jaar van de leverancier afneemt is voldoende voor het enten van tenminste twaalfduizend schapen per jaar. Het ligt niet heel erg voor de hand dat een dierenarts dat in zijn eentje voor elkaar krijgt, en het lijkt er daarom op dat de dierenarts de entmiddelen gewoon aan de veehouders heeft afgeleverd. De dierenarts beweert desondanks dat hij wel degelijk altijd zelf heeft geënt, hoewel hij incidenteel wel eens iets achter heeft gelaten. Volgens hem mag dat echt geen handel heten, het ging slechts om af en toe een kleine hoeveelheid. Wat hem iets ongeloofwaardiger maakt, is dat hij een BTW-tarief van zes procent aanhield, alsof het toch uitsluitend om verkoop van diergeneesmiddelen ging, maar de dierenarts zegt zelf dat hij dat doet om de veehouders wat korting te geven. Het Tuchtcollege vindt dat een dierenarts die zegt zelf te enten, daarvoor ook het toepasselijke BTW-tarief van negentien procent moet rekenen *(Je kunt je overigens afvragen in hoeverre een BTW-tarief nog valt onder de toetsbare zorgvuldige uitoefening van de diergeneeskunde – IB)*. Bovendien wordt door dit lage tarief de indruk versterkt dat de dierenarts de entstoffen alleen heeft afgeleverd.

Volgens de wet is het uitponden van diergeneesmiddelen niet toegestaan

Wat ook niet in het voordeel van de dierenarts pleit, is dat twee van de betrokken veehouders later verklaren dat de dierenarts zowel Footvax als Heptovac heeft afgeleverd voor enting door de veehouders zelf. Ai. Vervelend, maar deze twee zijn duidelijk in de minderheid. Het staat wel vast dat de dierenarts af en toe kleine hoeveelheden van deze entstoffen op de bedrijven heeft achtergelaten, maar het is lang niet zeker dat dat ging om handel. Strafbaar is het nog steeds wel, maar dat wordt wat verzacht door de kleinschaligheid.

Formulieren

Als dierenarts kun je in je rechtmatigheid soms ook nog worden tegengewerkt door de veehouder. Deze dierenarts had jarenlang keurig logboekformulieren aan de veehouders afgegeven, maar wat bleek? De veehouders gooiden deze formulieren gewoon weg. Andere dierenartsen wisten dat allang en gaven ook geen formulieren meer af. So much voor de betrouwbaarheid van de veehouderij in Nederland. Na het bezoek van de AID is de dierenarts in zijn praktijkvoering toch maar weer wat strikter geworden. Hij verstrekt de formulieren weer, en er worden nu bij iedere behandeling visitebrieven afgegeven met de vermelding van registratienummer en wachttijd. Niet-geregistreerde middelen worden niet meer toepast, hoewel dit niet altijd in het belang van de patiënt is en, om financiële redenen, ook niet in het belang van de veehouder.

Verzachtende omstandigheden

De klachtambtenaar vindt dat de dierenarts door zijn foutieve handelen ernstige schade aan de gezondheidszorg voor dieren toe heeft kunnen brengen, en eist het opleggen van de maximale boete van 2.250 euro. Het Tuchtcollege is het er gedeeltelijk mee eens. Hoezeer een dierenarts ook rekening wil houden met de portemonnee van de veehouder, en hoezeer hij ook probeert verantwoorde middelen te kiezen, hij moet zich toch houden aan het wettelijk regime. Aan de andere kant wil het Tuchtcollege wel rekening houden met het feit dat de dierenarts in kwestie al een strafrechtelijk boete van 2.400 euro heeft betaald. De dierenarts krijgt een lagere boete, maar toch een zwaardere maatregel dan door de klachtambtenaar is geëist: Het wordt een boete van 1.750,- euro met daarbij een voorwaardelijke schorsing in de bevoegdheid de diergeneeskunde uit te oefenen voor een periode van drie maanden, met een proeftijd van drie jaar en publicatie van deze uitspraak in geanonimiseerde vorm. Met andere woorden: als u echt uw leven hebt gebeterd, dan hebt u geen last van deze maatregel, want dan zien wij u (de komende drie jaar) niet meer voor hetzelfde vergrijp hier terug en betaalt u alleen de boete. Ontdekt de AID soortgelijke praktijken, dan wordt het leven echt vervelend. En zo'n voorwaardelijke schorsing, dat is nu precies waar het tuchtrecht verschilt van het strafrecht, want de strafrechter kan in maatregelen kiezen tussen een boete of de nor. Een dierenarts schorsen of uit zijn beroep zetten is voorbehouden aan het Veterinair Tuchtcollege.

Zaaknr. 2004-114, 13 oktober 2005

De marktpartijen sturen het kwaliteitsbeleid

Miel Bingen

Interview

Sinds oktober 2005 kent de KNMvD een nieuw kwaliteitsbeleid. Het nieuwe beleid wordt gekenmerkt door het vrijwillige karakter, lage kosten en laagdrempeligheid voor de dierenarts. Portefeuillehouder kwaliteitsbeleid Wiel van den Ekker sprak met het Tijdschrift voor Diergeneeskunde over het nieuwe beleid en de consequenties ervan voor de praktijk.

"Als je met kwaliteitsbeleid bezig gaat, dan is de eerste vraag die je moet beantwoorden: waarom heb je eigenlijk een beleid nodig. Het antwoord is niet zo moeilijk; dierenartsen functioneren in een maatschappij die steeds meer eisen stelt aan de professionaliteit van de betrokken partijen. Ik ben zelf voornamelijk werkzaam in de melkveehouderij en als je kijkt naar de zuivelindustrie dan is de dierenarts de enige partij in de keten die niet volledig gecertificeerd is. Willen we onze rol in het kader van voedselveiligheid en volksgezondheid serieus blijven nemen in de toekomst, dan moeten we inzichtelijk kunnen maken wat wij doen om ons kwaliteitsniveau te handhaven. Overigens zijn de meeste dierenartsen zich zeker bewust van het belang van na- en bijscholing, gezien de brede steun voor de minimaal vijf dagen nascholing per jaar die in het nieuwe kwaliteitsbeleid genoemd worden", begint Wiel van den Ekker.

Landbouw

Het nieuwe kwaliteitsbeleid is dan ook gebaseerd op de eisen die marktpartijen (kunnen) stellen aan veterinaire zorg. Een goed voorbeeld van een industrie waarin marktpartijen hun invloed doen gelden is de varkenshouderij. Binnen de varkenshouderij zijn PVV en Groene Belangen Behartiger BV de regelinghouders. Zij zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de vleesvoorziening en stellen actief eisen waaraan een dierenarts die wil werken in de varkenshouderij moet voldoen. GVP-IKB varken is dan ook op het moment de enige registratie waarvoor nascholing verplicht is. Van den Ekker verwacht dat andere marktpartijen niet achter zullen blijven. Binnen de pluimveesector wordt gesproken over wat nodig is om een goede voedselvoorziening te garanderen. De diverse sectoren in de landbouw zijn zich met name de laatste jaren pijnlijk bewust geworden van de consequenties indien er zich problemen voordoen met voedselproducten (bijvoorbeeld dioxines, uitbraak van dierziekten). Partijen voedingsmiddelen moeten dan soms zeer snel van de markt gehaald worden en buitenlandse afnemers laten de Nederlandse producten links liggen. De landbouwsector is in de ogen van Van den Ekker dus een zeer kwetsbare sector, vooral ook door de afhankelijkheid van de export van melkproducten, vlees en eieren.

"Door de schaalvergroting en andere ontwikkelingen in de landbouw worden ook de belangen van de individuele veehouders groter", zegt Van den Ekker. "Marges op producten worden kleiner en er wordt door de ondernemers kritisch gekeken naar de toegevoegde waarde van hun adviseurs, waaronder dus ook de dierenarts. Het op peil houden van kennis, bijvoorbeeld door middel van nascholing, is mijns inziens van cruciale betekenis om een goede rol op deze bedrijven te kunnen spelen. De dierenarts heeft door zijn opleiding, kennis en ervaring nog steeds de mogelijkheid om op zijn minst één van de belangrijkste adviseurs van de veehouder te worden."

Wiel van den Ekker: "Het is van groot belang dat de leden tijd en energie steken in het ontwikkelen van een visie op kwaliteit."

In de paardenwereld is een andere interessante ontwikkeling gaande. Hier zijn het de verzekeraars die bezig zijn met het inrichten van een systeem dat toezicht kan gaan houden op de kwaliteit van bedrijfsvoering binnen de branche en dus ook zeer waarschijnlijk eisen zal gaan stellen aan de dierenarts, zowel in de eerste als in de tweede lijn.

Overheid

Ook vanuit de overheid worden dierenartsen gestimuleerd om professioneel bezig te zijn met kwaliteit. "De overheid ziet dierenartsen als de bewakers van een hoogwaardige veterinaire zorg. Kijk naar het nieuwe diergeneesmiddelenbesluit en de diergeneesmiddelenregeling. De rol die de overheid voor de dierenarts ziet is duidelijk (zie hiervoor ook het 1 januarinummer van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde, pagina 14 - 17). Ook hier geldt, de veterinair moet laten zien die rol aan te kunnen. Vanuit de regelgeving is de overheid met name geïnteresseerd in de informatie die door de leveranciers van diergeneesmiddelen verstrekt wordt aan de veehouders. Mocht zij van mening zijn dat de dierenartsen oneigenlijk gebruik maken van hun privileges, tekortschieten of onvoldoende transparantie bieden om aan te tonen dat ze hun taak naar behoren uitvoeren, dan kan de overheid op zoek

gaan naar marktpartijen die wel de gevraagde garanties kunnen bieden. Dit zou niet alleen een slechte ontwikkeling zijn voor de dierenartsen maar ook voor de diergezondheid", aldus van den Ekker. "De dierenarts is toch nog steeds diegene die het meeste verstand heeft van diergezondheid, diergeneesmiddelen en de toepassingen daarvan."
Dat er wel degelijk consequenties kunnen zijn als marktpartijen vinden dat dierenartsen achter blijven met hun kwaliteitsbeleid werd recent duidelijk. Friesland Foods onderzoekt de mogelijkheden van een kwaliteitsysteem waarbij de dierenarts geen directe rol meer speelt. Vanwege twijfels over de betrouwbaarheid van de uitslagen van het periodiek bedrijfsbezoek (PBB) en de weerstand tegen dit PBB van zowel veehouders als dierenartsen, is Friesland Foods gaan kijken naar een systeem waarbij de rol van de dierenarts overgenomen wordt door GD, een zogenaamd monitoringssysteem. Aan de hand van reeds bekende kengetallen (afvoergegevens, melkproductiedaling, kalversterfte en dergelijke) wordt een kengetal geproduceerd waarmee een bedrijf gewaardeerd kan worden.

Gezelschapsdieren

Kwaliteitsbeleid is echter niet alleen een thema voor verterinairen die betrokken zijn bij de voedselvoorziening. Van den Ekker: "Ook voor gezelschapsdierenartsen kan een goed kwaliteitsbeleid een belangrijke aanvulling zijn op de uitoefening van het beroep. Consumenten worden steeds kritischer en willen er zeker van zijn dat hun dierenarts kwalitatief hoogwaardige zorg levert. Het is dus niet zo verwonderlijk dat er allerlei initiatieven zijn waarbij dierenartsen zich proberen te onderscheiden. Op zich is dit een begrijpelijke beweging, maar het zou voor de beroepsgroep beter zijn als datgene waarmee een dierenarts zich wil onderscheiden van de massa gebaseerd is op aantoonbare en objectieve gegevens zoals geregistreerde nascholing. Gelukkig wordt dit onderkend door de GGG, die een initiatief heeft ontplooid om ervoor te zorgen dat gezelschapsdierenartsen niet alleen nascholing volgen maar dit ook laten registreren bij het VAK."
Van den Ekker vindt de registratie zo belangrijk omdat het kwaliteit zichtbaar en enigszins meetbaar maakt. Onder het moto 'be good and tell' pleit hij voor het zichtbaar maken van nascholing door middel van registratie.

Voorwaarde

Maar hier ligt ook een belangrijke voorwaarde voor het succes van het nieuwe kwaliteitsbeleid; het idee van geregistreerde nascholing moet gedragen worden door de leden. Van den Ekker: "Een groot draagvlak onder de leden voor het nieuwe kwaliteitsbeleid is van fundamenteel belang. Er komt de komende jaren veel op onze beroepsgroep af als het gaat om gezondheid van het dier, volksgezondheid en voedselveiligheid. Als dierenartsen moeten we hier op anticiperen en zorgen dat we er klaar voor zijn. Welke richting wij als KNMvD ook kiezen, het beleid moet gedragen worden door de leden. Daarom is het van groot belang dat de leden tijd en energie steken in het ontwikkelen van een visie op kwaliteit en de consequenties van keuzes overzien. Ik ben ervan overtuigd dat een open dialoog zal resulteren in een beleid dat niet alleen bruikbaar is voor de veterinair, maar ook voor de afnemers van onze diensten."

De laatste melkbus

Uitgelicht

In 1964 werden drie veehouders, die in het jaar daarop deel zouden gaan uitmaken van de eerste immigratiegolf in Oostelijk Flevoland, belast met de voorbereidingen voor de organisatie van de melkverwerking. Zij besloten dat in de Flevopolder voor de opslag van melk slechts gebruik zou worden gemaakt van melktanks. De gebouwen moesten daartoe worden aangepast. Voor deze nieuwe opzet werd steun van de overheid verkregen. Bestuurlijk behoorde Oostelijk Flevoland toen tot de provincie Overijssel.
In dezelfde provincie Overijssel zou 33 jaren later de laatste levering van de melk aan de melkfabriek met behulp van melkbussen plaatsvinden. Dat gebeurde bij de fabriek "Ons Belang" in Staphorst-Rouveen.
De melkrijder, tevens de eigenaar van de laatste vijf melkbussen die de fabriek binnenrolden was de heer Ruscher. Hiermee verdween het beeld van de melkrijder met zijn paard en wagen vol melkbussen uit het platteland. Gedurende een eeuw had zijn verschijning het dagelijkse arbeidsritme van de melkveehouder bepaald.
De laatste als zodanig gebruikte melkbus staat nu tentoongesteld in het Museum Veeteelt en KI.

Meer van deze historische voorwerpen zijn te bewonderen in het Museum Veeteelt en KI in Beers bij Cuijk. Het is interessant om met groepen veehouders een dagtrip te maken naar dit museum met leuke dagarrangementen en een boerenlunch. De collegae-vrijwilligers staan voor u klaar. www.veeteelt-ki-museum.nl of liesh070 @wxs.nl

Jij en de Veterinaire Wereld

Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs 2006

DSK rubriek

Ook dit jaar organiseert de Diergeneeskundige Studenten Kring weer een Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs en wel op dinsdag 28 maart 2006. Dit jaar zal alles in het thema staan van 'Jij en de Veterinaire Wereld'. Studenten kunnen hier een overzicht vinden van alle bedrijven die zich in de veterinaire wereld mengen en dierenartsen kunnen weer een opfrissing krijgen van het huidige bedrijvenaanbod. Naast de vele stands die op de beurs aanwezig zullen zijn, zijn er ook lezingen en workshops waarbij het centrale thema communicatie zal zijn.

Tijdens de opleiding diergeneeskunde ligt de nadruk in het curriculum vooral op de ziektebeelden, de diagnose en de behandeling. Communicatie komt daarbij (te) weinig aan bod. Vandaar dat deze dag een aantal zeer interessante en uiteenlopende lezingen en workshops zal bevatten over dit onderwerp. De beurs is geopend van 12.00 tot 18.00 uur in de hal van het Androclusgebouw. Gedurende deze middag kunnen lezingen en workshops gevolgd worden en ook is aan het inwendige van de mens gedacht.
Na afloop van de beurs is er rond 18.00 uur de mogelijkheid om het evenement gezamenlijk af te sluiten met standhouders, studenten en dierenartsen door middel van een buffet waarbij C.M.V. Syrinx wat muzikale noten zal spelen.

De workshops

Typologie, Dirk van Dellen, Pfizer
Ieder mens heeft een andere gedragsstijl, toch is het mogelijk dit gedrag te bundelen in vier hoofdtypen. Om zo optimaal mogelijk in een team te functioneren, moeten we ons eigen gedrag op een natuurlijke wijze aanpassen aan dat van anderen. Deze workshop geeft u inzicht in deze materie.

Hoe schrijf ik een sollicitatiebrief? Catherine Smits, Animaux
In deze workshop zullen tal van tips gegeven worden over hoe je een sollicitatiebrief het beste vorm kunt geven en hoe jij je het beste kunt onderscheiden van al die andere brieven.

Leadership: A self assessment Exercise, Wijnand de Groot, Hills
Hoe kan ik op eenvoudige wijze de relatie met mijn klanten in de praktijk verbeteren? Herken de verschillende communicatiestijlen. Doe de test en leer meer over je eigen voorkeurstijl. Aan de hand van de test wordt ingaan op de verschillende leiderschapstijlen met vier korte rollenspellen (praktijkvoorbeelden) als voorbeeld.

Onderhandelen, vaak van toepassing! Pieter Ramler, VVAA
In deze workshop zal ingegaan worden op de verschillende stijlen en technieken van het onderhandelingsproces. Aan bod komen onder andere hoe u weerstand kunt herkennen, erkennen en bespreekbaar kunt maken en hoe u impasses kunt doorbreken. Ook krijgt u inzicht in manieren van beïnvloeden en leert u hoe u conflicten kunt voorkomen en oplossen. In feite is elk gesprek waar u iets van een ander wilt, een vorm van onderhandelen. In veel situaties toepasbaar dus!

De lezingen

Omgaan met lastige cliënten en patiënten, Nienke Endenburg
In de praktijk word je als dierenarts regelmatig geconfronteerd met gedragsproblemen van zowel het dier als de eigenaar. Wat is de beste manier om hier mee om te gaan en hoe los je conflicten op? Tevens zal het aangaan van een slechtnieuwsgesprek aan bod komen.

Samenwerkingsverbanden zin en onzin? Jan van Mameren, ELKE dierenarts
Wat is een franchise en bepaalt de franchise mijn salaris? Wat is de zwakheid en wat is de kracht van de franchise? De spreker, Jan van Mameren (dierenarts), werkt nauw samen met franchise organisaties en is eigenaar geweest van een paar franchise dierenspeciaalzaken. Momenteel werkt hij aan de opzet van een franchise voor dierenartsen, ELKE dierenarts. Het ELKE concept wordt uitgelegd. Tevens zal er voldoende ruimte zijn voor vragen en discussie.

Communicatie, core-business van de dierenartsenpraktijk, Roeland Wessels
Elke juwelier kan uitleggen dat een goede diamant voldoet aan de vier C's van *Color, Clearity, Cut and Carat*. Roeland Wessels, dierenarts en senior-communcatieadviseur, legt uit dat de sleutel voor een succesvolle praktijkvoering ook is gebaseerd op vier C's, namelijk die van *Clients, Clinical Skills, Commerce and Communication*. In zijn enthousiasmerende en interactieve voordracht legt Roeland uit dat goede communicatie een cruciale voorwaarde is voor een succesvolle en plezierige praktijkvoering.

Werkgroep Toekomst Diergeneeskunde, André Romijn, Roman House Publishers
Ondanks alle 'dierenliefde' zoals beleden in de media, besteden de meeste huisdiereneigenaren nog te weinig tijd en geld aan preventieve gezondheidszorg voor hun dier. Dat wil zeggen: de omzetcijfers van de veterinaire industrie (voeders en farmacie en overige toeleveranciers) zouden veel hoger kunnen zijn, werk en inkomen van dierenartsenpraktijken staan onder druk.
Dierenartsen zelf laten veel kansen liggen om hun omzet te vergroten en om hun klanten voor te lichten over (preventieve) zorg. Aan de hand van de huidige situatie wordt een toekomstvisie geschetst, waarin de slimme dierenarts van morgen een goede boterham weet te verdienen!

De rol van bijzondere dieren in de praktijk, Frank Verstappen, AST-farma
De vogels en bijzondere dierenpraktijk lijkt op het eerste gezicht veel op de reguliere praktijk. De problemen die er spelen zijn, op wat uitzonderingen na, veelal niet speciaal of bij-

zonder maar de diersoorten, en zeker ook de eigenaren, compenseren dit ruimschoots. Afgezien van de kennis van de zoötechniek van deze bijzondere soorten, de soms bijzondere anatomie, fysiologie en de voorkomende ziekteproblemen wordt je vooral beoordeeld op het hanteren en het paraat hebben van herkenbare weetjes en bijzondere feiten. Al met al voor de praktisch ingestelde dierenarts een uitdaging van formaat.

Geld verdienen met je handen in de zak?!, Michel Abee, Intervet
Klantgerichtheid, hoe ver ga ik daarmee? Ongevraagd advies geven, hoe verstandig is dat? Hoe ga ik om met 'lastige' klanten? Enkele vragen uit de dagelijkse praktijk. Dierenarts Michel Abee (34) geeft zijn visie op adviesvaardigheid. Daarbij gaat hij onconventionele gedachtesprongen niet uit de weg. Onder het motto: 'Zorg dat je beslagen ten ijs komt.'

"Dat had ik misschien beter niet kunnen zeggen", Iara Boissevain
Hoe communicatieproblemen tussen dierenarts en cliënt kunnen leiden tot tuchtzaken. Met vele praktijkvoorbeelden, heet van de naald en vers van de pers!

De zin en onzin van het starten van een vrije vestiging, Philip Jaspers, Raadgevers
Vrij vestigen in plaats van in loondienst werken of een praktijk over nemen. Een voorbeeld uit de praktijk met rekenvoorbeelden.

Communicatie met een lastige diersoort, Maarten Willemen, KNMvD
Er zijn voor dierenartsen drie niveau's van communiceren: Als student ben je vooral druk met 'level 1' (de omgang met dieren). Als practicus ontwikkel je vaardigheden op 'level 2'; de omgang met de eigenaren van dieren. Ondertussen begeef je je voortdurend ook op 'level 3'; de omgang met collega-dierenartsen.
De laatste groep kan lastig zijn in de omgang, maar adequate communicatie met deze soort is van doorslaggevend belang voor een plezierige beroepsuitoefening. Communicatie tussen dierenartsen varieert van het gesprek over de autokostenvergoeding in de praktijk waar je zou willen werken, tot het contact tussen de gezelschapsdierenpracticus en een VWA-collega over een aangeboden zieke vleermuis.
De KNMvD speelt in veel van dit soort intercollegiale contacten een rol. Het is handig om te weten waar de grote valkuilen in dit soort contacten liggen en welke rol de KNMvD hierbij voor jou kan spelen.

Inschrijving voor de workshops en lezingen lopen via *www.dskonline.nl*. Studenten betalen alleen voor het diner, dierenartsen betalen vijftien euro entree voor de dag (lezingen en workshops inbegrepen), de toegang inclusief buffet zal 25 euro bedragen.

(Ab)use of veterinary medicines in developing countries

Kirsten Peeters

Onder deze titel werd op 27 oktober 2005 het jaarlijkse DIO symposium gehouden en georganiseerd door de Stichting Diergeneeskunde in Ontwikkelingssamenwerking (DIO). Het beloofde een boeiende bijeenkomst te worden door het actuele onderwerp en uiteraard de deskundige sprekers. Deze hebben het probleem rond gebruik en misbruik van veterinaire medicijnen in ontwikkelingslanden vanuit verschillende oogpunten belicht, waarna een levendige discussie ontstond. Een impressie van de avond, welke onder leiding stond van Henk Vaarkamp, hoogleraar veterinaire apotheek aan de Faculteit der Diergeneeskunde.

De eerste spreker van de avond was Blasius Azuhnwi. Deze dierenarts uit Kameroen gaf een indruk van de situatie in het gebied waar hij werkt. Volgens hem hebben een aantal factoren invloed op het misbruik van veterinaire medicijnen. Als eerste factor de boeren, die met onvoldoende kennis zelf medicijnen toedienen. Foute diagnoses, gebruik van medicijnen die over de uiterste gebruiksdatum zijn en gebruik van nepmedicijnen zijn hiervan het gevolg.
Ten tweede kunnen de professionals, zoals veterinairen en para-veterinairen, genoemd worden. Ook hier komt het gebrek aan kennis ter sprake. Het kan namelijk voorkomen dat een professional eigenlijk niet goed weet welke behandeling hij moet starten en daarom maar wat gokt.
Een andere partij die aandeel heeft in het misbruik van veterinaire medicijnen, zijn de medicijnfabrikanten. Deze werken de verspreiding van goede medicijnen tegen door de hoge kosten, de lage beschikbaarheid en inadequaat onderzoek. Bovendien vindt er misleiding van de boeren plaats door de verpakkingen van goede en slechte medicijnen sterk op elkaar te laten lijken. Aangezien bijna alle boeren niet kunnen lezen, is een vergissing dus snel gemaakt.
Als vierde factor kan de overheid van Kameroen genoemd worden, die door de economische crisis in de jaren tachtig geen gratis diensten meer aanbiedt. Bovendien speelt zij geen regulatoire en superviserende rol meer en wordt er ook geen onderzoek meer gedaan naar medicijnen.
De financierende en lenende organen, zoals de Wereldbank, kunnen tenslotte als laatste genoemd worden als partij in dit probleem. Hun dubieuze beleid en voorwaarden zonder opvangmaatregelen zijn een gevaar voor de boeren. Volgens de heer Azuhnwi zal voor verbetering in de toekomst kennisoverdracht aan boeren zowel als aan veterinairen van uiterst groot belang zijn. Bovendien zullen alle genoemde partijen hun steentje moeten bijdragen.

Cultuurshock

De tweede spreker van de avond was Joep Bolwerk. Deze in Breda geboren dierenarts met veel ervaring in de kippenhouderij in Nigeria, vertelde over de cultuurshock die hij heeft ondervonden toen hij afreisde naar Nigeria. Mede door de aardige mensen daar, heeft hij er vele jaren doorgebracht en

Van links naar rechts, prof. dr. H. Vaarkamp, Olivier Kroemmer, Joep Bolwerk, Blasius Azuhnwi en Frans van Gool.

is later als adviseur teruggekeerd. Volgens hem is het misbruik van veterinaire medicijnen een obstakel voor verbetering van het vee in ontwikkelingslanden.
Bovendien ligt de ontwikkeling van nieuwe medicijnen in deze gebieden stil omdat de factoren die bepalen of er nieuwe medicijnen gemaakt worden niet rendabel zijn. Onder deze factoren vallen onder andere de marktgrootte, geld voor onderzoek en ontwikkeling en de kosten van het product. De heer Bolwerk is van mening dat om van misbruik naar goed gebruik te gaan onderwijs nodig is. Met onderwijs kan de veeproductie in ontwikkelingslanden verbeterd worden en zal er beter gebruik van farmaceutica zijn.

Medicijnmisbruik

Vervolgens nam de heer Olivier Kroemmer plaats achter de sprekerstafel en gaf zijn mening over de problemen omtrent het medicijnmisbruik in ontwikkelingslanden. De visie van Vétérinaires Sans Frontières (VSF), waarvan hij deel van uit maakt, is dat veterinairen de leefomstandigheden op de wereld kunnen verbeteren. Om deze stelling te onderbouwen vertelde hij over de situatie in het zuiden van Sudan. In dit gebied heeft bijna continu oorlog geheerst sinds 1956 en pas in 2005 is er uiteindelijk een vredesovereenkomst getekend. Mede door deze lange oorlogsgeschiedenis is Sudan onderontwikkeld en zijn er nog steeds veel conflicten. De infrastructuur is verwoest zodat er geen handel is, er zijn nauwelijks scholen of gezondheidszorg en er heerst hongersnood door uitputting van het land.
De uitspraak "Milk is food cooked by God from heaven" is hier het levensmotto. Hieruit blijkt dat het vee dus een zeer belangrijke rol speelt in Sudan, want zonder vee geen leven. De meest geschikte manier van oplossen van deze problemen is volgens de heer Kroemmer het opzetten van 'Community based Animal Health Centres'. Het doel van deze centra is door controle van belangrijke ziektes de voedselkwaliteit te verhogen. Componenten van het plan zijn veebehandeling en vaccinatie, herstel van de economie en selectie en training van supervisors en coördinatoren. Deze maatregelen zullen bijdragen aan "Healthy animals, healthy people, strong nation", aldus de heer Kroemmer.

Kwaliteit medicijnen

De laatste spreker van de avond was de heer Frans van Gool. Deze dierenarts/doctor/directeur van Technical Services of Merial International, vestigde in zijn verhaal de aandacht op de kwaliteit van veterinaire medicijnen in ontwikkelingslanden (Sub-Sahara, Afrika) en de gevolgen hiervan voor veehouders.
De afweging voor de boer op welke manier hij zijn geld moet besteden, is een zeer moeilijke. Investering in zijn vee door de benodigde medicijnen te kopen, brengt met zich mee dat hij zijn familie dus die keer niet kan voeden. Als de medicijnen vervolgens niet goed zijn, verliest de veehouder zijn gehele vermogen en heeft dus blijvend geen inkomsten meer om voedsel voor zijn familie te kopen.
De farmaceutische industrie heeft hier een grote rol in aangezien zij weinig kwalitatieve en zelfs nepmedicijnen goedkoop inkopen en vervolgens voor een hoge prijs doorverkopen. Ook de veehouders zelf hebben een rol in dit probleem. Het verkeerd omgaan met de medicijnen door gebrek aan kennis zorgt voor een verminderde werking van het medicijn. Door het warme weer worden de medicijnen vaak niet gekoeld bewaard wat de effectiviteit aantast. Hierdoor kan er ook resistentievorming plaatsvinden. Het is belangrijk dat de boeren de kwaliteit van de producten die op de markt zijn weten te schatten. Tevens is kwaliteitscontrole van de overheid onmisbaar. Volgens de heer Van Gool is voorlichting de sleutel tot het probleem.
De discussie die volgde op de verhalen van de sprekers werd geleid door de voorzitter van de avond, prof. Henk Vaarkamp. Deze opperde prikkelende stellingen als "Forget about drugs and vets, give the people education", waarover alle aanwezigen wel een mening hadden. De belangrijkste punten die naar voren kwamen in deze discussie waren ten eerste dat bij veehouderij het dier telt en mensen zich moeten aanpassen aan het dier en de omgeving waarin het leeft. En ten tweede dat kennis en voorlichting ten grondslag liggen aan een verbetering van het veterinaire medicijngebruik en, meer algemeen, verbetering van de leefomstandigheden in ontwikkelingslanden.

Kirsten Peeters is 3e jaars student Diergeneeskunde en vrijwilliger/redactielid bij DIO. Ga voor meer informatie over de Stichting Diergeneeskunde in Ontwikkelingssamenwerking naar www.dio.nl.

ONCOlogisch Treffen 2006

Head and neck tumours in dogs and cats

E. Gruys

Verslag

Op 11 en 12 februari 2006 vond in Soesterberg het congres ONCOlogisch Treffen plaats in het congrescentrum Kontakt der Kontinenten. Het was een zeer succesvolle, didactische bijeenkomst, waarbij de deelnemers veel leerden wat ze onmiddellijk in de praktijk kunnen toepassen. De onderwerpen beperkten zich tot de hoofd- en halstumoren bij hond en kat en daarbij ging men soms diep op de stof in. Ter vergelijking belichtte een humane collega gedetailleerd de situatie rond behandeling van hoofd-halstumoren bij de mens.

Het congres werd georganiseerd door de Samenwerkende Diergeneeskundige Kankercentra (SDK) in Nederland en België en was de eerste van een toekomstige jaarlijkse reeks. Het succes van deze startdag mogen de organisatoren meenemen. Het belooft veel voor het volgende congres. Het lijkt dat de SDK een formule heeft gevonden om versneld een leemte in de Nederlandse en Belgische veterinaire beroepsuitoefening te kunnen invullen.

Internationaal

Het programma vulde twee volle congresdagen en er was ook een programma voor dierenartsassistenten. Behalve een inleider en dagvoorzitters (prof. dr. Erik Gruys, VES Driebergen, en dr. Paul Overgaauw, PVH Barneveld), waren er voor de dierenartsen vier sprekers afwisselend aan het woord. Drie sprekers waren afkomstig uit het buitenland, de voertaal was Engels. Bij de assistenten had men andere sprekers. Het zeer geanimeerde congres werd bezocht door 150 deelnemers uit Nederland, België, Zweden en Duitsland.

Eerste congresdag

Erik Gruys, patholoog, hield een korte plenaire inleiding over hoofd- en halstumoren, de zes specifieke kenmerken van een tumorcel en hij ging in op onderzoek van zijn promovendus dr. Sydney Mukaratirwa, waarbij een interactieve beïnvloeding van kankercellen en bindweefselcellen via groeifactoren in weefselkweek zichtbaar kon worden gemaakt. Chirurgische technieken voor mandibulaire tumoren (dr. Martin Kessler, Duitsland), diagnostiek en medicinale therapie bij hoofd- en halstumoren (dr. Malcom Brearly, Verenigd Koninkrijk) en radiotherapie (dr. Bettina Kandel, Duitsland), passeerden de revue tijdens het ochtendprogramma voor de dierenartsen. Het programma voor de assistentes begon met een algemene inleiding over hoofd- en halstumoren (dr. Leen Verhaert, België), gevolgd door een uiteenzetting over de chirurgische behandelingsmogelijkheden bij deze groep tumorziektes (dr. Geert Verhoeven, België). Vooral de uitleg over hoe de operaties uitgevoerd konden worden, werd door eenieder zeer aandachtig gevolgd.

Na een uitstekend verzorgde lunch werd de eerste congresdag van de dierenartsen voortgezet met vier voordrachten: over operatietechnieken bij maxillatumoren (Kessler), medicinale therapie (Brearly), chirurgie van oortumoren (Kessler) en therapie van schildkliertumoren (Brearly). Bij de assistenten passeerden onderwerpen als radiotherapie (Kandel), de rol van NSAID's bij behandeling van kanker (drs. Johan de Vos, Nederland), plaveiselcelcarcinomen bij katten door UV-licht (Kandel) en 'compassionate care' binnen de geneeskunde van gezelschapsdieren (De Vos). Tijdens het diner werden aan de verschillende tafeltjes in kleine groepen alle besproken onderwerpen met eigen woorden en gekoppeld aan eigen ervaringen nog eens herhaald.

Dag twee

De tweede congresdag werd voortgezet door zo'n zeventig dierenartsen met wederom een heel dagprogramma. De volgende onderwerpen passeerden de revue: aangezichtstumoren bij hond en kat (Brearley), operatietechnieken voor lip en ooglidtumoren (Kessler), de diagnose en chirurgische reconstructie van hoofd-halstumoren bij de mens (Prof. Dr. René Leemans, VU Amsterdam), diagnostiek en behandelingsstrategie bij stralingstherapie van intranasale tumoren (Kandel), reconstructies van het aangezicht na radicale maxilla-resecties bij de hond (Kessler) en behandeling van een serie minder vaak-voorkomende tumoren (Brearly). Het werd net als een inspirerende muziekuitvoering afgesloten met een toegift. Dit werd gedaan door Kessler over de chirurgische therapie van de bulla tympani en het verwijderen van poliepen bij de kat. Na afloop kon worden nagepraat, terwijl nog wat kon worden genuttigd.

Niveau

Het congres werd door alle deelnemers ervaren als een uitstekende modus om op niveau te komen. Dit geldt in het bijzonder voor dierenartsen van gezelschapsdieren die meer willen. Bovendien is er een rijk-geïllustreerd congresboek (140 pagina's) waarvan er mogelijk nog enkele beschikbaar zijn (*www.kankerbijdieren.nl*). Hierin vindt men veel foto's behorende bij de diagnostiek en series schematische tekeningen en foto's van de beschreven operatietechnieken.

Workshopdag Op Goede Voet

Aankondiging

Op zaterdag 1 april 2006 organiseren Veterinair Hippische Vereniging (VHiVer) en VSR de Solleysel een interactieve workshopdag voor dierenartsen, hoefsmeden en studenten diergeneeskunde. Deze dag met als titel Op Goede Voet zal plaatsvinden op de Faculteit der Diergeneeskunde, Yalelaan 12-16, van 9.00 uur tot 16.30 uur. De entree voor dierenartsen is vijftig euro (inclusief proceedings, koffie/thee, lunch en borrel). Inschrijving kan via het sturen van een e-mail met daarin uw persoonlijke gegevens naar: op_goede_voet@hotmail.com.

De dag zal geheel in het teken staan van de hoef. Van veulen tot volwassen paard, van beeldvorming tot therapeutisch beslag; verscheidene onderwerpen zullen deze dag aan bod komen. Om 9.00 uur is de ontvangst met daaropvolgend een toespraak van dagvoorzitter prof. Dr. A. Barneveld. Vervolgens is het ochtendprogramma gevuld met acht lezingen van onder andere drs. L.J. Hofland, mevrouw dr. M.C. van Heel, dhr. J. de Zwaan en drs. T.J.P. Spoormakers. Onderwerpen die tijdens de ochtend besproken zullen worden zijn: standsafwijkingen en kunststoftoepassingen bij veulens, natural balance beslag, natuurlijk bekappen en de 'sportschoen' voor het paard waarmee de hoefafwikkeling positief wordt beïnvloed.

Middagprogramma

Na de lunch wordt het programma hervat met verschillende interactieve demo's. Tijdens deze demo's worden de in de morgen uitgelegde principes verder uitgediept. Tevens kunnen ze door de deelnemers praktisch toegepast worden. Er worden twee verschillende pakketten van drie demo's aangeboden. In pakket A zullen Vettec, natural balance beslag en het Colleoni ijzer aan bod komen. In pakket B wordt het gebruik van Mustad, Imprint en natuurlijk bekappen uitgelegd. Tijdens het middagprogramma is er ruim de mogelijkheid de verschillende hoefproducten en beslagmethoden zelf uit te proberen en hierover te discussiëren. Als afsluiting van de demo's, worden voor alle deelnemers de mogelijkheden met betrekking tot beeldvorming van de hoef van het computerprogramma Metron gedemonstreerd.

Kijk voor het gehele programma, overige informatie en inschrijving op www.vhiver.nl of www.solleysel.nl

Congresreis naar WSAVA-congress Praag

Van 11 tot en met 14 oktober 2006 zal het 31e wereldcongres van de World Small Animal Association in de Tsjechische hoofdstad Praag worden gehouden. Het ligt in de bedoeling ook dit keer een groepsreis voor Nederlandse dierenartsen die aan dit congres willen deelnemen te organiseren. Met steun van Pfizer Animal Health wordt momenteel gewerkt aan een aantrekkelijk reisarrangement voor een gezamenlijke reis van negen dagen naar Praag. Het vertrek is gepland op zaterdag 7 oktober 2006 en de terugkeer is voorzien op zondag 15 oktober 2006. Met het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 april 2006 zal een uitgebreide brochure met het volledige reisaanbod worden meegezonden.

Informatie over het congres kunt u nu reeds vinden op: www.wsava2006.cz.
Eventuele belangstellenden kunnen dit nu reeds kenbaar maken aan: Frans Sluyters, Jeroen Boschlaan 7, 5056 CV Berkel-Enschot, telefoon 06-21235610, e-mail: fsluyters@home.nl

Voorlichting pensioenfonds voor dierenartsen

De stichting pensioenfonds voor dierenartsen organiseert vier regionale voorlichtingbijeenkomsten.
Dat er zeer veel voordelen zijn aan het verplichte Pensioenfonds voor Dierenartsen is niet voor iedereen even duidelijk terwijl ze er zeker zijn. Ton de Ruiter zal daarom uitleggen wat die voordelen zijn en wat hij in politiek Den Haag heeft gedaan om de regeling in stand te houden.
Per 1 januari 2007 gaat de nieuwe wet BPR (Beroeps Pensioen Regeling) in, en dat betekent veel veranderingen voor alle praktiserende dierenartsen voor wat betreft het pensioen.
Frieke Haffmans, bestuurslid van de SPD, legt aan de hand van praktijkvoorbeelden de nieuwe regeling uit.
Iedere deelnemer zal een dezer dagen de pensioenkrant ontvangen waarin de wijzigingen worden beschreven.
Wij nodigen u allen uit om naar de voorlichtingsavonden te komen!
De bijeenkomsten zullen aanvangen om 20 uur en worden gehouden in:

Regio Zuid: 14 maart in de Druiventros te Berkel-Enschot
Regio Noord: 5 april in Hotel/rest van der Valk Drachten oost
Regio Oost: 12 april in West End van der Valkhotel Arnhem
Regio West: 13 april in het Mercure Hotel Amsterdam airport

Het gaat om uw financiën nu en in de toekomst!

Veterinair golfkampioenschap 2006

Het Veterinair Golfkampioenschap wordt dit jaar, woensdag 24 mei, voor het eerst gespeeld in de provincie Flevoland. Aan de rand van het IJsselmeer ligt vlak boven Lelystad de interessante achttien holes baan van het Golf Event Center, gepositioneerd tussen bos en Zuiderzeedijk. In het ultramoderne clubhuis zullen wij eerst de lunch genieten alvorens de strijd aan te gaan om het achttien holes stableford Championship 2006. Na afloop is er als vanouds een gezellige borrel, een prachtig diner met tussendoor de uitreiking van de vele mooie prijzen. Dit alles wederom mogelijk gemaakt door onze sponsors Alfasan diergeneesmiddelen BV en Intervet.

U kunt zich inschrijven door 45 euro over te maken op rekening 53.15.06.207 ten name van W.L. Keers te Hoogerheide met vermelding van uw exacte handicap. Veterinair studenten kunnen ook inschrijven (25 euro) en de minimale eis voor deelname is het bezit van het GVB-bewijs.

Het maximum aantal deelnemers is zestig en de volgorde van inschrijving bepaalt de deelname.

Verdere informatie krijgt u na inschrijving en is ook te vinden op de website: www.vetgolf.nl

Onderstaand een overzicht van cursussen die PAO-Diergeneeskunde de komende tijd in haar programma heeft staan:

Rund:

06/208 Wat is het nut van het nemen van een leverbiopt?

dinsdag 18 april 2006, van 10.30 – 16.00 uur, PAO-Diergeneeskunde, Houten.

De stofwisseling en voorziening van mineralen en spoorelementen bij herkauwers is een complex gebeuren. Vaststellen of de mineraalvoorziening voldoende is, is soms niet eenvoudig. Bloedwaardes geven hierover vaak beperkte informatie. Onderzoek van levermate-riaal geeft een veel betrouwbaarder beeld. Tot heden werd slechts incidenteel materiaal dat via leverbiopt verkregen was onderzocht, omdat de vereiste hoeveelheid levermateriaal betekende dat meerdere keren gestoken moest worden met de bioptnaald. Inmiddels is in het laboratorium van de GD nieuwe apparatuur geplaatst waarmee een pakket van vijf mineralen en spoorelementen, in een biopt van tweehonderd mg (één keer prikken met de juiste bioptnaald) kan worden bepaald. Ook verdenkingen van intoxicaties en leververvetting kunnen door middel van onderzoek van een leverbiopt onderbouwd en vastgesteld worden. In deze cursus zal uitgebreid worden ingegaan op de interpretatie van onderzoeksresultaten. Daarnaast zal de techniek van het nemen van het leverbiopt worden gedemonstreerd, de indicaties worden behandeld en de preventieve en therapeutische maatregelen worden besproken. Ook de diagnostiek van leververvetting en de diagnostiek van vergiftigingen met zware metalen komen aan de orde.

Cursusleider/Docenten: dr. Koos Verhoeff, GD Afdeling Herkauwersgezondheidszorg, dr. Guillaume Counotte, GD Laboratorium, drs. Joost Snoep en drs. Ad Moen, GD Afdeling Herkauwersgezondheidszorg. Prijs: 280 euro (incl. lunch). Voor deze cursus zijn tien nascholingspunten aangevraagd.

06/210 Nieuwe ontwikkelingen en inzichten ter optimalisatie van de vruchtbaarheids- (bedrijfs)begeleiding bij melkvee

Donderdag 27 april 2006, 13.30 – 17.00 uur, PAO-Diergeneeskunde Houten

In de markt vormt de ontwikkeling van nieuwe commerciële producten en (technische) inzichten continue een belangrijke basis om tot verdere verbetering van de vruchtbaarheids(bedrijfs)begeleiding bij melkvee te komen. Veehouders worden hiermee regelmatig geconfronteerd en nieuwe diensten en producten worden hen aangeboden. Welke rol is er voor u, als begeleidend rundveedierenarts, hierbij weggelegd? Bent u nog steeds voldoende op de hoogte en weten u en uw D.A.P. adequaat in te springen op deze nieuwe ontwikkelingen?

Cursusleider/docenten: dr. P.L.A.M. Vos, FD; ir. R. Roelofs NRS, Arnhem; dr. Th. Dijkstra, GD; dr. J. Roelofs, LUW; dr. T. van Werven, FdD. Prijs: 237 euro. Voor deze cursus zijn vijf nascholingspunten aangevraagd.

Varken:

06/304 Luchtwegproblemen bij Vleesvarkens

Dinsdag 4 april 2006, 10.30 – 16.00 uur PAO-Diergeneeskunde, Houten

Luchtwegaandoeningen veroorzaken door hun multifactoriele oorzaak nog steeds de belangrijkste gezondheidsproblemen en door de economische impact de grootste schadepost op het vleesvarkenbedrijf. Virale- en bacteriële pathogenen gecombineerd met niet optimale klimaatsregeling en huisvesting maken in samenhang met het management de oplossing niet altijd eenvoudig.

In deze cursus wordt u onderwezen in de protocollaire aanpak van luchtwegproblemen bij vleesvarkens en krijgt u inzicht in de economische impact van het probleem. Aan de hand van praktijkonderzoek naar de oorzaken van luchtwegproblemen op vleesvarkenbedrijven worden u de diagnostische mogelijkheden aangereikt. Ook de pathologische en immunologische inzichten van het probleem komen nadrukkelijk aan de orde. Tevens worden praktijkvoorbeelden besproken. Deze cursus biedt u de mogelijkheid het multifactoriele karakter van de aandoening beter te doorzien en de oplossing dichterbij te brengen.

Cursusleider/Docenten: drs. F.T. Bouwkamp, GD Deventer; dr. L. van Leengoed, dr. H. Hogeveen, Departement GZ LH, UU/FD: dr. J.H. Vos, drs. E.J.B. van Esch, GD Deventer. Prijs: 225 euro.

Voor deze cursus zijn 5 nascholingspunten aangevraagd.

Advocate® bij oorschurft bij konijnen

Nieuws van de industrie

De werkzaamheid van Advocate® voor de bestrijding van *Psoroptes cuniculi* bij konijnen is onderzocht (Int J Appl Res Vet Med 2005; 3). Veertien volwassen konijnen met oorschurft werden maandelijks behandeld met veertig mg imidacloprid en vier mg moxidectin spot-on (Advocate® voor kleine katten) op nul, dertig en zestig dagen. Er werd geen enkele andere behandeling van de konijnen of ontsmetting van de omgeving uitgevoerd. Op de dagen nul, dertig, zestig en negentig, werden alle konijnen onderzocht en epidermaal debris verzameld, zowel uit de omgeving van het oor als vanuit de uitwendige gehoorgang voor microscopisch onderzoek.
De klinische verschijnselen waren verdwenen op dag dertig bij dertien van de veertien konijnen. Op dag negentig waren alle huidmonsters negatief. Er werden geen bijwerkingen waargenomen. De spot-on formulering werd als praktisch ervaren, door de konijnen goed verdragen en was succesvol voor de bestrijding van oormijt bij het konijn.

Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006

De Hill's Speaker tour zal dit voorjaar in het teken staan van 'The itchy dog and cat'. De nadruk zal liggen op de praktische behandeling van honden en katten die lijden aan een inflammatoire huidaandoening, zoals een overgevoeligheid voor vlooienbeten, omgevingsallergenen (atopie), alsmede ongunstige reacties op voeding. Nieuw onderzoek heeft bevestigd dat het geven van een voeding met een nieuwe eiwitbron, waar het dier eerder nooit aan werd blootgesteld, en met verhoogde gehaltes aan omega-3 vetzuren en anti-oxidanten, helpt om de inflammatoire effecten van huidaandoeningen te minimaliseren, onafhankelijk van hun onderliggende oorzaak.
Aanvang telkens om 20.00 uur. De sprekers, locaties en data zijn als volgt:
Woensdag 10 mei, Vianen, Van der Valk, mw. dr. A. Loeffler (RVC, London, Engelstalig)
Woensdag 10 mei, Vianen, Van der Valk, mw. drs. M. Leistra (dierenartsassistenten)
Woensdag 17 mei, Leiden, Holiday Inn, mw. drs. M. Leistra
Dinsdag 23 mei, Eindhoven, Van der Valk, mw. drs. J. Sinke
Woensdag 31 mei, Haren, Hotel Mercure, mw. drs. J. Sinke
Voor meer informatie: telefoon 0800-0222466

De nutritionele benadering voor huidaandoeningen

Hill's Pet Nutrition herintroduceert haar dermatologisch assortiment Prescription Diets™ Canine en Feline d/d™. Canine d/d bevat nu tot tweemaal de gehaltes aan omega-3 en omega-6 vetzuren, een superieure anti-oxidantenformule en nieuwe eiwitbronnen. Volgens de fabrikant bevestigt nieuw onderzoek dat het product de juiste eerste keuze is om de effecten van de drie meest voorkomende allergieën bij hond en kat (atopie, vlooienallergie en voedselallergie) te helpen verminderen. Omega-3 vetzuren helpen de ontsteking van de huid te remmen en verhogen de mate van bescherming en omega-6 vetzuren zijn belangrijk voor het behouden van een gladde huid en een glanzende vacht. Verder bevat dit assortiment nieuwe eiwitbronnen waar het dier nog niet eerder aan is blootgesteld, zoals eend en zalm voor de hond en hert voor de kat.
De anti-oxidantenformule beschermt de lichaamscellen, met name de huid, tegen de beschadigende effecten van vrije radicalen, die ontstaan door o.a. milieuvervuiling en ultraviolette straling. De Prescription Diet Canine en Feline d/d producten zijn verkrijgbaar als blik- en droogvoeding.
Voor meer informatie *www.HillsVet.nl/kentu/watisnieuw*

Intervet levert vogelgriepvaccin aan Frankrijk

Half februari 2006 kondigde het Franse Ministerie van Landbouw aan om buitenloopeenden tegen het vogelgriepvirus te willen vaccineren langs de Atlantische kust. Deze regio's worden als risicogebieden beschouwd voor de overdracht van het griepvirus door trekvogels. De Europese Commissie is om goedkeuring gevraagd voor deze plannen. Intervet zal ten minste dertig miljoen doseringen leveren, een substantieel deel van de aanbesteding door het Ministerie.
Voor meer informatie *www.intervet.nl*

Doorbraak verpakking voor infectieus afval

Begin december 2005 is door TNO Certification B.V. het UN-kenmerk afgegeven voor een verpakking voor infectieus afval in de classificatie UN 2814 en 2900 (besmettelijk voor de mens, respectievelijk dieren). De verpakking is geconstrueerd volgens de UN-voorschriften en voldoet aan de daaraan verbonden hoge veiligheidseisen. De met vloeistof gevulde verpakking ondergaat een valtest van negen meter, een druktest met een interne druk van 0,95 atm. en een valtest op een staaf van 38 mm diameter. In géén van de gevallen mag enige lekkage ontstaan.
Tot op heden was een dergelijke 'P620' verpakking voor afval niet verkrijgbaar. HW-Logistics brengt de verpakking op de markt met een inhoud van bruto 25 en 50 liter onder de naam Septosafe®. Deze verpakking maakt deel uit van een integraal inzamelsysteem, het Septosystem®, waarin met behulp van speciale rolcontainers op efficiënte, maar vooral óók kostenbesparende wijze infectieus afval veilig wordt verwijderd en verwerkt. Een serie modulaire naaldenbekers (Septosharp®) completeert het systeem.
Informatie: www.hw-logistics.nl

De inhoud van deze rubriek valt buiten verantwoordelijkheid van de wetenschappelijke redactie.

Beslissing van de Ereraad van 15 december 2005 (zaak 02/05)

Van de Ereraad

Drs. R. O., dierenarts te H., hierna te noemen klager, heeft bij brieven van 8 en 16 februari 2005 een klacht ingediend tegen drs. H. C., drs. B. D. en drs. M. H., die als dierenarts de praktijk uitoefenen in N. en H., hierna te noemen verweerders. Op deze klacht heeft de Ereraad in zijn zitting van 15 december 2005 als volgt beslist.

Procedure en ingediende stukken

Klager heeft bij brieven van 8 en 16 februari 2005 zijn klacht ingediend.
Verweerders hebben bij brief van 13 maart 2005 verweer gevoerd.
Klager heeft bij brief van 8 april 2005 gerepliceerd.
Verweerders hebben bij brief van 28 april 2005 gedupliceerd.
Klager heeft bij brief van 23 mei 2005 zijn standpunt toegelicht.
De Ereraad heeft klager en verweerders opgeroepen voor een hoorzitting, die is gehouden op 30 juni 2005. Bij die hoorzitting waren klager en namens verweerders drs. M. H. aanwezig. Zij hebben ten overstaan van de Kamer van de Ereraad hun standpunten mondeling toegelicht. Klager heeft nog enkele stukken overgelegd.
Daarna heeft de Ereraad bepaald dat uitspraak wordt gedaan.

De klacht

Klager is van mening, dat verweerders in strijd met de Code voor de Dierenarts hebben gehandeld door vlakbij zijn praktijk een dependance te openen met de wetenschap dat klager zijn praktijk zou neerleggen en in verband daarmede te koop had aangeboden. Door deze vestiging heeft klager zijn praktijk niet kunnen verkopen. Daarnaast is klager van mening, dat verweerders verwarring stichten bij het publiek over het voortbestaan van zijn praktijk, mede omdat zij in de dependance de praktijk uitoefenen onder dezelfde naam als klager. Cliënten van klager, die bij vergissing contact opnemen met de dependance van verweerders worden niet door verweerders verwezen naar de praktijk van klager.

Verweer

Verweerders waren niet geïnteresseerd in de overname van de praktijk van klager, ten eerste omdat verweerders in tegenstelling tot klager geen homeopathisch-werkende dierenartsen zijn en in de tweede plaats uit onvrede over het feit dat klager in het verleden zijn praktijk in G. niet te koop heeft aangeboden aan één van verweerders, C. Verweerders waren al langer op zoek naar praktijkruimte in H., omdat zij in hun praktijk in N. cliënten krijgen die daar vandaan komen.

Vaststaande feiten en omstandigheden

Klager oefent de gezelschapsdierenpraktijk uit te H. onder de naam Dierenkliniek W..
Klager bedrijft in zijn praktijk zowel de reguliere diergeneeskunde als homeopathie.
Klager heeft vanwege zijn leeftijd besloten zijn praktijk over te dragen en heeft deze te koop aangeboden, aanvankelijk via praktijkadviesbureaus en later, in november 2004, via een advertentie in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde en op de internetsite van de KNMvD.
Verweerders oefenen de gezelschapsdierenpraktijk uit in N. onder de naam Dierenkliniek W.
Op 10 januari 2005 hebben verweerders een dependance geopend in H.. Deze dependance bevindt zich ongeveer vijftig meter van de praktijk van klager.
De dependance van verweerders is geopend op maandag-, dinsdag- en vrijdagmiddag van 15.00 uur tot 17.00 uur.
In de telefoongids staat de dependance van verweerders vermeld onder de naam Dierenkliniek W.
In 1985/1986 hebben klager en één van verweerders, C., gesproken over een eventuele associatie, maar deze is niet tot stand gekomen. C. oefende toen de praktijk uit in N. en klager in G. met een dependance in H.
Begin 1991 heeft klager zijn praktijk in G. overgedragen aan zijn assistent die daar werkzaam was en sedertdien heeft klager de praktijk in H. verder opgebouwd.
Klager en verweerders hadden een waarnemingsregeling voor de weekends. Zij namen onderling voor elkaar waar volgens een bepaald rooster. Deze regeling heeft bestaan van januari 1985 tot en met september 2002. De regeling is door verweerders opgezegd en sedertdien nemen verweerders eenzijdig voor klager waar.

Beoordeling

Klager heeft vanwege zijn leeftijd besloten zijn praktijk in H. over te dragen. Omdat hij die praktijk geruime tijd heeft uitgeoefend, heeft klager er naar het oordeel van de Ereraad een gerechtvaardigd belang bij om deze te verkopen en een vergoeding te bedingen voor de opgebouwde goodwill.
Uit het feit dat verweerders een dependance in H. hebben geopend blijkt, dat zij er belangstelling voor hadden om in deze plaats de praktijk te gaan uitoefenen. Het is voldoende aannemelijk geworden dat verweerders al geruime tijd wisten dat klager zijn praktijk wilde neerleggen. In 2002 heeft klager daar al blijk van gegeven in een informeel gesprek met één van verweerders, D., en daarna heeft klager zijn praktijk via praktijkadviesbureaus en later openlijk via een advertentie in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde en op de internetsite van de KNMvD te koop aangeboden. Daar komt nog bij dat er al lange tijd banden zijn tussen de praktijken van klager en verweerders, omdat zij voor elkaar hebben waargenomen en verweerders nog steeds voor klager waarnemen en omdat de praktijk van verweerders de buurpraktijk van klager is, waarbij de praktijkgebieden van klager en verweerders elkaar ten dele overlappen. Op grond van deze omstandigheden is de Ereraad van oordeel, dat het voor de hand had gelegen dat verweerders contact zouden opnemen met klager om te praten over een eventuele overname van zijn praktijk.
De argumenten die verweerders hebben aangevoerd om geen contact met klager op te nemen, kunnen de Ereraad niet overtuigen. Verweerders hebben in de eerste plaats aangevoerd, dat zij geen belangstelling hadden voor de praktijk van klager omdat deze voor een deel homeopathisch is. Naar het oordeel van de Ereraad mag dat geen beletsel zijn voor het voeren van overleg, omdat klager als enige dierenarts ter plaatse ook een

reguliere diergeneeskundige praktijk uitoefende en het niet uitgesloten is, dat klager bereid zou zijn geweest om alleen dit gedeelte van zijn praktijk en wellicht nog andere vermogensbestanddelen over te dragen.
In de tweede plaats hebben verweerders aangevoerd, dat zij er niet voor voelden de praktijk van klager over te nemen omdat klager in het verleden zijn praktijk in G. ook niet heeft willen overdragen aan C.. Ook dat argument gaat naar het oordeel van de Ereraad niet op. Klager heeft uitgelegd, dat hij zijn praktijk in G. 15 jaar geleden heeft overgedragen aan zijn assistent, die toen al enkele jaren bij hem in de praktijk werkte. Waarom klager die praktijk toen aan C. had moeten aanbieden, is door verweerders niet duidelijk gemaakt.
Voorts kunnen verweerders zich naar het oordeel van de Ereraad niet meer op dit voorval beroepen, omdat het te lang geleden is en verweerders destijds hebben nagelaten om hun grieven aan klager kenbaar te maken en op te lossen op de wijze die in artikel 14 van de Code voor de Dierenarts is voorgeschreven. Bovendien zijn in de praktijk van C. in de loop der jaren nieuwe dierenartsen bijgekomen en ten slotte heeft C. niet weersproken, dat ondanks deze gebeurtenis er een vriendschappelijke relatie is blijven bestaan tussen klager en hem, hetgeen er op wijst dat er van 'oud zeer' geen sprake (meer) is.
Op grond van artikel 13 sub a van de Code voor de Dierenarts zijn verweerders verplicht zich tegenover beroepsgenoten collegiaal te gedragen. De Ereraad komt tot de conclusie, dat verweerders door geen overleg met klager te voeren om te onderzoeken of zij het eens zouden kunnen worden over de overname van klagers' praktijk in strijd met artikel 13 van de Code voor de Dierenarts hebben gehandeld.
Vervolgens dient de vraag te worden beantwoord of verweerders met de opening van hun dependance (ook) in strijd met artikel 16 van de Code voor de Dierenarts hebben gehandeld.
In artikel 16 van de Code is bepaald, dat dierenartsen die zich willen vestigen of een dependance willen openen daarbij geen misbruik van de omstandigheden mogen maken. Uit de toelichting bij dit artikel blijkt, dat daarvan onder meer sprake is bij de vestiging in het praktijkgebied van een ernstig zieke of overleden collega.
De Ereraad is van oordeel, dat het dierenartsen in beginsel vrij staat zich te vestigen of vanuit hun vestiging elders een dependance te openen. Artikel 16 van de Code voor de Dierenarts houdt een beperking van het recht op vrije vestiging in en naar het oordeel van de Ereraad kan alleen in bijzondere situaties worden aangenomen dat sprake is van misbruik van omstandigheden.
In dit geval is de Ereraad van oordeel, dat verweerders misbruik van de omstandigheden hebben gemaakt. Zoals hiervoor is overwogen, was het verweerders bekend dat klager zijn praktijk wilde neerleggen en te koop had aangeboden. Zij hebben tijdens de hoorzitting verklaard, dat zij pas in december 2004 het huurcontract voor het praktijkpand waar zij hun dependance wilden vestigen, hebben gesloten en dat is kort na de advertentie van klager in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde. Verweerders moeten zich er op dat moment bewust van zijn geweest, dat klager onderhandelingen voerde met gegadigden voor zijn praktijk en dat de vestiging van hun dependance deze onderhandelingen zou doorkruisen, zoals volgens klager inderdaad is geschied. Afgezien van het moment dat verweerders hebben gekozen voor de vestiging van hun dependance, leiden ook de keuze van de locatie van de dependance – vlakbij die van verweerder – en het voeren van dezelfde praktijknaam als klager tot het vermoeden, dat verweerders er op uit waren de cliënten uit de reguliere diergeneeskundige praktijk van klager over te nemen zonder de daarvoor binnen de beroepsgroep gebruikelijke goodwill te betalen of te voorkomen, dat een nieuwe dierenarts de praktijk van klager zou overnemen en zich als concurrent in hun praktijkgebied zou vestigen. Verweerders hebben dit vermoeden niet weerlegd. Zij hebben aangevoerd, dat hun dependance maar zes uur per week geopend is. Dat doet naar het oordeel van de Ereraad aan het voorgaande niet af, omdat ook gedurende deze beperkte openingstijd een flink aantal cliënten bediend kan worden en dat deze openingstijden te allen tijde kunnen worden verruimd als daaraan behoefte bestaat.
Ten slotte zal de Ereraad beoordelen of verweerders in strijd met de Code voor de Dierenarts hebben gehandeld door in hun dependance de praktijk uit te oefenen onder dezelfde naam als klager. De Ereraad is van oordeel, dat dit in strijd is met de artikelen 31 sub b en 32 van de Code voor de Dierenarts (Code 2004). Uit de telefoongids blijkt, dat er sinds de opening van de dependance van verweerders twee praktijken onder de naam Dierenkliniek W. in H. zijn gevestigd. Uit een verklaring van één van de cliënten van klager, mevrouw H., blijkt al dat dit bij het publiek verwarring geeft en dat verweerders door deze naam voor hun dependance te kiezen het publiek misleiden over het voortbestaan van de praktijk van klager.
Op grond van het bovenstaande komt de Ereraad tot de conclusie, dat de klacht tegen verweerders gegrond is. Omdat de handelwijze van verweerders op meer punten in strijd is met de Code voor de Dierenarts kan niet worden volstaan met een te lichte maatregel. De Ereraad zal daarom een berisping opleggen en daarnaast bevelen dat deze beslissing zal worden gepubliceerd in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde met vermelding van initialen.

Beslissing
De Ereraad verklaart de tegen verweerders ingediende klacht gegrond en legt aan ieder van verweerders op een berisping.

De Ereraad beveelt dat deze beslissing wordt gepubliceerd in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde met vermelding van initialen.

De Ereraad bepaalt dat deze beslissing ter kennis wordt gebracht van het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.

Rusteloze dierenartsen

Henry Dijkman

Maatschappij nieuws

Al langer is gesproken over het opzetten van activiteiten gericht op de doelgroep van de gepensioneerde dierenartsen binnen de KNMvD. Er worden al diverse activiteiten georganiseerd; zo wordt er door 'Absyrtus Senior' in de regio Zuid jaarlijks een reünie georganiseerd en zijn er ook in andere regio's gezellige bijeenkomsten met senioren. Vanuit de doelgroep oudere dierenartsen zelf is aangedrongen op een meer structurele aanpak onder de noemer 'seniorenbeleid'.

In oktober vorig jaar werd tijdens de algemene vergadering nadrukkelijk aandacht gevraagd voor deze doelgroep. In zijn jaarrede 2005 heeft voorzitter Ton de Ruijter ook gewezen op deze groeiende groep, het gaat inmiddels om meer dan duizend mensen. Uit de respons op het item in het Bulletin Bestuur en Bureau van januari bleek dat het onderwerp seniorenbeleid leeft onder de leden.
Bestuurslid Maarten Willemen is als portefeuillehouder verenigingszaken & dierwelzijn nauw betrokken bij het seniorenbeleid. Hij realiseert zich dat het niet (meer) vanzelfsprekend is dat dierenartsen 'voor het leven' lid zijn van de KNMvD. "Als zij met hun beroepsmatige activiteiten stoppen, komt er een moment dat zij nadenken over het lidmaatschap, bijvoorbeeld op het moment dat de contributienota weer in de bus valt. Voor deze groep heeft de KNMvD zeker iets te bieden. Wij willen nu een aanspreekpunt creëren, die de bestaande activiteiten inventariseert en nieuwe activiteiten initieert. Dit kan het beste gebeuren vanuit de doelgroep zelf. Het bestuur wil goede plannen graag ondersteunen."

Doelstelling bij het nieuwe seniorenbeleid is meer bekendheid te geven aan bestaande activiteiten en daarmee de betrokkenheid te vergroten.

Oud-inspecteurs VD en VG

Op woensdag 1 maart jongstleden waren er 25 oud-inspecteurs van de Veterinaire Dienst (VD) en de Veterinaire Inspectie van de Volksgezondheid (VG) voor hun jaarlijkse bijeenkomst in Houten. Het belangrijkste doel van deze jarenlange traditie is het onderhouden van de onderlinge contacten. Dr. Willem Edel heeft negen jaar geleden het organisatorische stokje overgenomen van dr. J.J. Aukema. Iedere bijeenkomst wordt een interessant onderwerp behandeld, dit jaar heeft Henk Verburg, oud-Veterinair Hoofdinspecteur VG een inleiding gehouden onder de titel 'Voedsel en Waren Autoriteit, plus'. Hij ging daarbij in op het tot stand komen van de VWA en de nieuwe wet- en regelgeving rond de veterinaire volksgezondheid.

Rusteloos

Op 21 februari is een bijeenkomst georganiseerd met een aantal leden die al activiteiten organiseren, samen met leden die zich spontaan hebben aangemeld om hierin een rol te gaan spelen. Desgevraagd kwam naar voren dat zij de term 'rustend dierenarts' liever niet willen horen, 'rusteloze dierenartsen' zou toepasselijker zijn. Doelstelling bij het nieuwe seniorenbeleid is meer bekendheid te geven aan bestaande activiteiten om daarmee de betrokkenheid te vergroten. Er moet een vliegwiel op gang gebracht worden, waardoor nieuwe initiatieven van de grond komen. Dit gaat niet alleen over gezellige bijeenkomsten, maar tal van andere activiteiten zijn mogelijk.
Besloten is hiervoor een werkgroep in het leven te roepen, die een actieprogramma opstelt en zorgt voor verdere uitwerking. Voorlopig wordt deze werkgroep gevormd door mevrouw Aleid Lubberink en de heren Frans Cremers, Frits de Groot, Piet Verhulst en Giel van der Wal. Voor activiteiten of suggesties op het gebied van het seniorenbeleid zijn reacties van harte welkom bij de leden van de werkgroep. Henry Dijkman is binnen het bureau aanspreekpunt voor het seniorenbeleid.

De gehele beroepsgroep

Het Tijdschrift voor Diergeneeskunde wordt door de betrokken collega's als het belangrijkste medium gezien om de leden te informeren en te binden. Zo zijn er gepensioneerde dierenartsen die zich maatschappelijk verdienstelijk maken in (internationale) projecten en die daarover boeiende artikelen kunnen schrijven. Uitgangspunt moet zijn dat de artikelen niet worden geschreven voor deze specifieke doelgroep, maar aantrekkelijk zijn voor de totale beroepsgroep. Het Tijdschrift moet informeren en inspireren. De heren Paul van Gulick en Jan van Dijck gaan zich ervoor inzetten om goede artikelen beschikbaar te krijgen.

Bulletin Bestuur en Bureau nr. 2, februari 2006

B & B Bulletin

Kwaliteitsbeleid

Het Veterinair Administratie Kantoor (VAK) heeft als taak het bijhouden van de verschillende registers en de registratie van de nascholing. De kosten van het VAK moeten vooral worden gedekt uit bijdragen van dierenartsen die gebruik maken van de diensten. Besloten is om over de registraties van 2005 geen kosten in rekening te brengen. De bijdragen voor 2006 zijn op 17 januari besproken met de vertegenwoordigers van de groepen en de regio's.
Besloten is om voor de registers per diersoort op jaarbasis uit te gaan van een bijdrage van vijftig euro voor leden van de KNMvD en honderd euro voor niet-leden. Dit bedrag wordt gehanteerd voor de erkenning, maar ook voor het GVP-IKB register. Per diersoort geldt dus éénmalig bovenstaand bedrag, ongeacht of er sprake is van een erkenning en/of het GVP-IKB register. Ook voor de erkende paardendierenartsen gelden bovenstaand tarieven, met of zonder registratie als erkende keuringsdierenarts paard.
Ook voor de vrijwillige registratie van nascholing moeten kosten in rekening worden gebracht. Dit is een bedrag van vijftien euro voor leden van de KNMvD en dertig euro voor niet-leden. Met de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren is afgesproken dat zij dit jaar een financiële bijdrage van 15.000 euro leveren om de registratie van de nascholing voor de sector gezelschapsdieren door het VAK van de grond te krijgen. Dit heeft tot gevolg dat leden van de GGG vooralsnog niet zelf hoeven te betalen voor de registratie van de nascholing.
Alle bedragen zijn exclusief negentien procent BTW en worden jaarlijks opnieuw bekeken. Cursusinstellingen betalen een bijdrage van 75 euro als zij een cursus laten registreren bij het VAK.
Meer informatie: Portefeuillehouder Wiel van den Ekker

KNMvD heeft een nieuwe senior beleidsmedewerker arbeidsrechtelijke en sociaal-economische zaken

Per 1 mei treedt Harm Haverkamp bij de KNMvD in dienst als senior beleidsmedewerker arbeidsrechtelijke en sociaal-economische zaken. Harm zal de functie van Marij van Oostrum-Schuurman Hess overnemen. Tot die tijd zal Sabine Bos tijdelijk de KNMvD versterken. U kunt bij haar terecht met vragen over arbeidsrecht, (model)contracten en sociale zaken.
Meer informatie: bureaumedewerker Joost van Herten

Gemeente Rotterdam zal geen beroep in cassatie aantekenen

Begin februari meldden wij u dat collega en KNMvD-bestuurslid Leen den Otter in de (proef)procedure over de hondenbelasting tegen Gemeentebelastingen Rotterdam in het gelijk gesteld werd door het Gerechtshof in Den Haag. Inmiddels is bekend geworden dat de tegenpartij - Gemeentebelastingen Rotterdam - de uitspraak van het Gerechtshof respecteert en niet in cassatie zal gaan. De juridische strijd tussen de dierenartsen en Gemeentebelastingen Rotterdam is hiermee ten einde. Een goede zaak voor veterinair Nederland, want ook andere gemeenten volgden de procedure aandachtig. De gemeente Rotterdam heeft wel aangekondigd om de politiek te vragen de wetgeving hieromtrent aan te passen. Ook is men van plan via andere partijen (pensions, hondenscholen, asielen en trimsalons) die in het besluit genoemd staan gegevens te verzamelen.
Meer informatie: portefeuillehouder Leen den Otter

KNMvD blaast klachtenprocedure nieuw leven in

De KNMvD kent al enkele jaren een klachtenprocedure, maar daaraan is de laatste tijd weinig bekendheid gegeven. Reden voor het bureau van de KNMvD om deze procedure onder de loep te nemen en daar waar nodig te verbeteren. De klachtenprocedure is bedoeld voor klachten over het functioneren van het bureau of een medewerker van de KNMvD. Per 1 maart zal deze nieuwe procedure in werking treden. Heeft u een op- of aanmerking, gaat u dan naar *www.knmvd.nl*, daar vindt u de knop 'klachten'. Onder deze knop staat de procedure toegelicht en kunt u gebruik maken van een invulformulier.
Om de dienstverlening beter te structureren is het bureau tevens gestart met het opzetten van een helpdesk, die in de loop van dit jaar zal worden geïntroduceerd.
Meer informatie: bureaumedewerker Henry Dijkman

...vervolg...

Hoe kundig we met kennis zijn?

Zoals u ziet: een kwestie van *de kop* er bij houden!
Voor sommigen schijnt nog steeds de ooit behaalde bul afdoende bewijs te zijn van actuele kennis van zaken tot aan het pensioen. Echter, de snelheid waarmee nieuwe curricula elkaar opvolgen illustreert hoe moeilijk het is om 'bij te blijven'. Alles lezen wat over ons vakgebied geschreven wordt vergt een dagtaak. Kunde met Kennis betekent continue keuzes maken uit oude en nieuwe gegevens. Het gaat erom onderscheid te maken tussen feit en fictie en bronnen op waarde te schatten.
Ook onze cliënt heeft er soms zelf verstand van, maar googled ook vaak maar wat, heeft toegang tot de wereld aan gegevens en stelt er vragen over. Hij betaalt ons voor een vakkundig afgewogen oordeel over al deze zin en onzin en verwacht voor zijn dier of veestapel de beste interpretatie ervan.

Nieuwe kennis is als nieuw instrumentarium. Eerst handt het je nog niet goed, maar al doende wordt het vertrouwd materiaal en kun je er prachtige dingen mee doen.
Kunde met Kennis. Het lijkt ons meer dan voldoende stof om een volle dag aan te wijden. Als u blijft lezen, vindt u in het derde en laatste deel van deze onthulling het volledige programma en kunt u zich opgeven om erbij te zijn!
Wordt vervolgd...

Klein nieuws van Groot

Jan Krijnen

Ik ben 53 jaar en betaal al 27 jaar mijn verplichte pensioenpremie, en als ik dan zie hoe groot mijn opgebouwde pensioen is, dan valt mij dat in eerste instantie bitter tegen. Als u ook zo denkt over ons pensioenfonds moet ik u aanraden om naar de regiobijeenkomsten te gaan, waarin duidelijk wordt gemaakt dat het op te bouwen pensioen helemaal zo gek nog niet is.

Ons beroepspensioenfonds gaat per 1 januari 2007 veranderen, dat heeft iedereen al in de afgelopen tijd door middel van nieuwsbrieven kunnen lezen. Als bestuurslid van de GPGH kreeg ik begin februari het verzoek om een bijeenkomst bij te wonen waarin ons pensioenfonds kwam uitleggen, wat er allemaal gaat veranderen in 2007 in het kader van de veranderende wetgeving voor de verplichte pensioenfondsen en om mee te gaan met de veranderingen in ons beroep. Op deze vergadering werd door onze voorzitter Ton de Ruijter uitgelegd, wat er de laatste jaren door de politiek te Den Haag was ondernomen om de verplichte pensioenfondsen onderuit te halen en welk resultaat er uiteindelijk uitgekomen is. Hij heeft vele dagen in Den Haag doorgebracht voor ons om het beroepspensioen te redden. Een schokkend verhaal!
Daarna volgde er een uiteenzetting wat er allemaal gaat veranderen, een avondvullend verhaal. Het werd erg duidelijk gebracht en met wat kleine wijzigingen zullen de bestuurders van het pensioenfonds, ook gewoon praktiserende dierenartsen, het land in gaan om in de verschillende regio's hun plannen uiteen te zetten en om goedkeuring te vragen om het beroepspensioen te moderniseren en aan de wetgeving aan te passen.
Na deze avond begin februari ben ik thuis eens gaan rekenen, hoe mijn pensioenopbouw er globaal uitziet: 35 jaar lang 8000 euro betaald is 280.000 euro. Aan kosten en arbeidsongeschiktheidsdekking gaat er tien procent af, dus houdt ik 250.000 euro over in mijn pensioenspaarpot en daar krijg ik dan 25.000 euro per jaar pensioen voor.
Dat is geen vetpot, maar een basispensioen vanaf mijn 60e levensjaar.
Door deze rekensom ben ikzelf ervan overtuigd geraakt dat het pensioenfonds een goede zaak is. Wilt u meer weten kom dan naar de regiovergadering Daar kunt u met al uw vragen over het pensioenfonds terecht.

GPGH
Groep Practici Grote Huisdieren

Jan Krijnen is dierenarts te Zoetermeer en bestuurslid van het dagelijks bestuur van de GPGH.

Kom tijdens de voorjaarsdagen naar het Vet Café de Molen!

De KNMvD, NDG en GGG, Week van het Huisdier, GGP en DSK heten u van harte welkom.

De openingstijden van het café zijn donderdag 20, vrijdag 21, en zaterdag 22 april (van 9.00 – 18.00 uur, op vrijdag is het café een half uur langer open)

Wat vindt u in het café?

- Kick-off helpdesk KNMvD
- Presentatie informatiemap voor gezelschapsdierenartsen van de GGG
- Een presentje van de NDG voor iedereen omdat zij 10 jaar bestaan!
- Happy Hour met borrelhapjes op vrijdag 21 april om 16.30 uur
- Bestuurleden van alle organisatie voor al uw vragen!
- Alle informatie die u nodig heeft voor de Week van het Huisdier
- Het bestuur van DSK

Tot ziens in het Vet Café de Molen!

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Geus, Mevr. Y. de; 2005; 3511 PH Utrecht; Oudegracht 393.
Bijvoets, Mevr. N.; 2005; 3705 AA Zeist; Laan van Vollenhove 726.
Burgers, E.; 1978; 3620 Lanaken (België); Azaleastraat 20.
Hulsmeijer, P.M.M.; 2005; 6865 VN Doorwerth; Middenlaan 37.
Kalimo, Mevr. T.K.; Uppsala 2004; 1431 XW Aalsmeer; Rameaulaantje 11.
Meulenbroek, Mevr. C.A.M.; 2005; 3572 GB Utrecht; Zandhofsestraat 51.
Moedt, Mevr. J.; 2003; 3024 RB Rotterdam; Achterhaven 23 A.
Schutte, J.R.F.; Gent 2001; 7961 AM Ruinerwold; Dijkhuizen 84.

Voor het dierenartsenexamen van 3 februari 2006 zijn geslaagd:

Benedictus, A.
Empel, Mevr. I.A.
Hommers, Mevr. C.J.
Koning, Mevr. F.T.
Moelands, Mevr. D.C.J.
Rijnen, Mevr. S.J.E.
Sluis, H.J. van der
Sontow, Mevr. D.U.
Sowar El-Dahab, T.S.H.
Waal, Mevr. W.N.E. de
Zeijlemaker, Mevr. L.

Mutaties:

Aarsen, Mevr. A.P.; 2005; 3533 SX Utrecht; H. v. Tussenbroekplantsoen 6 I; tel. privé: 030-2933429; **tel. privé mobiel: 06-38636309;** E-mail privé: *anoukaarsen@hotmail.com*; **medew. bij K.W.J. Lewin en Mevr. I.M.V. Lewin-Visser; tel. prakt.: 0512-525500; fax prakt.: 0512-545439; E-mail prakt.: *info@dierenkliniekdeposten.nl.***

Benedictus, A.; 2006; 3511 RK Utrecht; Pastoor van Nuenenhof 5; tel. privé: 030-2368607; E-mail privé: *a.benedictus@gmail.com; d.*

Empel, J.D.F. van; 2006; 4105 XS Culemborg; Standerdmolenpad 4.; d.

Glorie, F.S.G.; 1990; 7109 BH Winterswijk; Halteweg 7; tel. privé: 0543-565728; E-mail privé: *frankglorie@freeler.nl*; **p., Kleine Herkauwers; tel. prakt.: 0543-563978; fax prakt.: 0543-563928; E-mail prakt.: *info@schapendokter.nl.***

Hommers, Mevr. C.J.; 2006; 5445 PA Landhorst; Grotebaan 9; tel. privé mobiel: 06-51665747.; d.

***Koning, Mevr. F.T.; 2006; 3511 JS Utrecht; Steenlaan 50; tel. privé: 030-2367002.; d.**

Moelands, Mevr. D.C.J.; 2006; 3584 ZB Utrecht; Enny Vredelaan 55; tel. privé: 030-2545410; E-mail privé: *dominiquemoelands@hotmail.com*; d.

Rijnen, Mevr. S.J.E.; 2006; 3551 BW Utrecht; Ondiep Zuidzijde 2 A; tel. privé mobiel: 06-41393176; E-mail privé: *s.j.e.rijnen@students.uu.nl*; d.

Sluis, H.J. van der; 2006; 6543 XR Nijmegen; Uranusstraat 1; tel. privé: 024-3731133; E-mail privé: *h.j.vandersluis@students.uu.nl*; d.

***Sontow, Mevr. D.U.; 2006; 3523 AK Utrecht; Tolsteegplantsoen 33-III; tel. privé: 030-2543311.; d.**

Sowar El-Dahab, T.S.H.; 2006; 3722 TE Bilthoven; Kruisbeklaan 1; tel. privé mobiel: 06-27134561; E-mail privé: *t.sowareldahab@students.uu.nl*; d.

***Waal, Mevr. W.N.E.; 2006; 1024 AK Amsterdam; Jisperveldstraat 206; tel. privé: 020-6328255.; d.**

Zeijlemaker, Mevr. L.; 2006; 2801 CP Gouda; Vrouwevestesteeg 9; tel. privé: 0182-326434; E-mail privé: *lonnekez@hotmail.com*; d.

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Maart

16 Equine Reproduction Seminar, Zwolle International 2006. Dagvoorzitter: Dr. Peter Daels. Sprekers: Dr. Sue McDonnell van Pennsylvania New Bolton Center, Dr. Don Schlafer van Cornell University, Dr. Schlafer en Dr. Ben Mason (Rossdales, UK). Aangemeld bij VAK. Verdere informatie: *www.proveto.nl*. Aanmelding per email: *info@proveto.nl*

16 Symposium 'Onderzoek maakt Onder***wijzer***'. Tijd: 13.30 tot 18.00 uur. Locatie: Collegezaal Androclusgebouw, Faculteit der Diergeneeskunde. De afdeling Varkensgezondheidszorg van de Faculteit der Diergeneeskunde presenteert haar lopende onderzoeken en geeft een overzicht van de veranderingen in het onderwijs. Programma en aanmeldingen: *j.m.stouten@vet.uu.nl*. Aan dit symposium zijn geen kosten verbonden.

17+18 3rd European Equine Health & Nutrition Congress'. Locatie: Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent, België. Meer informatie over dit congres kunt u vinden op de congreswebsite: *http://www.equine-congress.com*. Registratieformulieren kunnen worden gedownload van deze website.

18 Symposium 'State of the Heart' in Hotel Karel V te Utrecht. Onderwerp: 'Ruis op de lijn – aangeboren en verkregen hartruis nader belicht'. Sprekers: prof. C.W. Lombard, drs. J.T. Bosje, drs. S. Kats, dr. V. Szatmari en prof. dr. Ir. A.C. Beynen. Meer informatie op *www.vetmedin.nl*

Galastop®
Cabergoline

Schijnzwangerschap bij honden

De orale antiprolactine oplossing, een specifieke behandeling van schijndracht en lactatie inhibitie bij honden en katten.

Alleen het beste is goed genoeg!

- zeer goede werkzaamheid
- korte behandelingsduur (4-6 dagen)
- dosering slechts éénmaal per dag
- exacte dosering mogelijk, ongeacht het lichaamsgewicht
- wordt zeer goed verdragen
- specifiek werkingsmechanisme
- snelle en langwerkende concentraties in de hypofyse

Gebruik daarom GALASTOP®

CEVA SANTE ANIMALE Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL, Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924

18-22 73d Conference of The American Animal Hospital Association 2006. Long Beach California (*www.aahanet.org*). Inlichtingen: Frans Sluyters, e-mail: *fsluyters@home.nl*

28 DSK Veterinaire Praktijk en Carrierebeurs. Locatie Androclusgebouw, Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht. Thema van de dag: Jij en de Veterinaire Wereld. Tijd: van 12.00-18.00 uur. Lezingen en workshops gratis! Gezamenlijke afsluiting met sponsoren, dierenartsen en studenten met een buffet na afloop voor maar 5 euro pp voor studenten. Inschrijving en meer informatie over workshops, lezingen en diner via *www.dskonline.nl*

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Maart

22 Virbac Klinische Avonden 2006 over Orthopedie en Dermatologie. Sprekers: drs. M.H.Th. Govers, drs. S. Schleifer. Aanvang: 19.30 uur. Kosten 27,50 euro (inclusief BTW). Meer informatie: 0342-427127.

23 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

Cursussen

Maart

21 Royal Canin. Cursus voor dierenartsassistenten in samenwerking met Merial en Dier&Zorg. Docenten: Dr. P. Mandigers, Dr. P. Overgaauw. Locatie: Van der Valk Nieuwerkerk aan de IJssel. Kosten euro 55,00 (incl. BTW). Meer informatie: *nvzutphen@royalcanin.nl* of Royal Canin dierenartsenbezoekers.

25 www.animalia.be: Cursus cardiologie GD dag 3 door Dr. Nicole Van Israel Dipl. ECVIM-CA (Cardiology).

29-2/4 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module I: Sacroplevic: March 29 - April 2, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

31 Voorjaarsvergadering Groep Varken. Locatie: Mercure Hotel te Arnhem. Aanvang 10.00 uur. 's Ochtends wordt de jaarvergadering gehouden. Na de lunch vindt het wetenschappelijke gedeelte plaats.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
01-04-2006	maandag	13-03-2006
15-04-2006	maandag	03-04-2006
01-05-2006	dinsdag	18-04-2006
15-05-2006	maandag	01-05-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Dierenartsen praktijk Bodegraven

Dierenartsenpraktijk Bodegraven

Zuidzijde 63, 2411 RT Bodegraven
Tel. (0172) 613798, fax (0172) 618619
www.dapbodegraven.nl

Om ons team te versterken zijn wij op zoek naar een

DIERENARTS GEZELSCHAPSDIEREN

voor 32 uur per week, die tevens participeert in avond- en weekenddiensten van de kleine huisdieren.
Bij gebleken geschiktheid zijn er op lange termijn meer mogelijkheden, met name indien er specialistische kennis ingebracht wordt op een deelgebied van de gezelschapsdieren.

Belangrijke criteria voor ons zijn inzet en ondernemingslust, goede contactuele eigenschappen, het kunnen werken in teamverband, een goed kennisniveau en zelfstandigheid.
Eigen initiatief wordt zeer gewaardeerd.
Enige ervaring is een pré. Wij bieden een uitdagende baan in een jong en enthousiast team.

Gelieve uw sollicitatie binnen 14 dagen na het verschijnen van dit tijdschrift te richten aan:
Dierenartsenpraktijk Bodegraven
Zuidzijde 63, 2411 RT Bodegraven, t.a.v. Ilse van Boxel.

Dierenartsenpraktijk Bodegraven is een dierenartsenpraktijk voor kleine huisdieren en paarden in het midden van het land. Op dit moment zijn er 11 dierenartsen werkzaam, waarvan 3 voor gezelschapsdieren en 8 voor paarden. Wij beschikken over een goed geoutilleerde kliniek.

FlexVet uitzend- en detacheringsbureau voor dierenartsen en para-veterinairen

waarnemingen
werving & selectie
pay-roll

FlexVet beschikt over een uitgebreid bestand van veterinair en paraveterinair personeel voor zowel gezelschapsdieren als landbouwhuisdieren.

Wij detacheren, zenden uit en verzorgen werving- en selectieopdrachten. Ook voor payroll-constructies kunt u bij ons terecht. Daarnaast verzorgen wij interim- of praktijkmanagement opdrachten.

U kunt onze on-line databank raadplegen, kijk op www.flexvet.nl

FlexVet B.V.
Bouwstraat 5
7483 PE Haaksbergen
Tel. 053 - 5725548
Fax 053 - 5721315
E-mail: info@flexvet.nl

www.flexvet.nl

De dierenartsen van Dierenkliniek "De Waterpoort":

"Meer tijd om dieren te behandelen dankzij Fa-med!"

www.famed.nl

Dierenartsen Paul Groenestein, Jacqueline Woltman, Inge Thoolen en de medewerkers van Dierenkliniek "De Waterpoort" uit Sneek houden niet van hun debiteurenadministratie. Ze besteden hun tijd liever aan de dieren die hun hulp nodig hebben. Maar ze willen uiteraard wel graag op tijd betaald worden. Daarom kiezen ze voor Fa-med.

Vertrouw ook uw debiteurenadministratie toe aan de specialist: Fa-med, de marktleider in medical factoring. En bespaar uzelf de alsmaar toenemende administratieve rompslomp. Zodat u en uw medewerkers meer tijd overhouden voor uw patiënten.

Uw betalingen worden door Fa-med gegarandeerd binnen de overeengekomen tijd op uw bankrekening gestort. Desgewenst binnen twee weken.

Bij Fa-med kunt u kiezen uit diverse mogelijkheden en betalingstermijnen. Tegen verrassend aantrekkelijke tarieven. Vraag vrijblijvend onze uitgebreide informatiemap aan.

fa-med

De marktleider in medical factoring

Plotterweg 26-28, 3821 BB Amersfoort ▪ Postbus 1570, 3800 BN Amersfoort
Tel.: 033 - 434 52 00 ▪ Fax: 033 - 434 52 10 ▪ E-mail: info@famed ▪ www.famed.nl

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.
Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering.
Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.
Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 - 25 15 199
Fax: 030 - 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 - 63 46 320
Fax: 030 - 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIX FORTUIN

Medici zoals dierenartsen, tandartsen, medisch specialisten en andere vrije beroepers kunnen al 30 jaar lang rekenen op deskundig advies van Raadgevers Medische Beroepen. De Raadgevers begeleiden u onder andere bij overdracht van de praktijk en bij associaties.

Ook de afhandeling van de bijbehorende contracten wordt u uit handen genomen. Raadgevers Medische Beroepen is een adviesbureau met uitgebreide expertie op het gebied van financieel advies aan beoefenaars van (para)medische beroepen. De breedte van die expertise is uniek en beslaat advies ten aanzien van alle financiële aspecten die zich van start tot pensionering in uw medische carrière kunnen voordoen.

U weet zich bij de Raadgevers verzekerd van advies op maat op het gebied van financiële planning, verzekeringen, financieringen, hypotheken en pensioenen. Ook de keuzes en mogelijke problemen rondom het einde van uw studie hebben de speciale aandacht van de Raadgevers.

De Raadgevers volgen u in de verschillende fasen van uw loopbaan en bieden begeleiding en advies op de lange termijn.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met adviseurs Robert E. Meijer en Philip Jaspers

RAADGEVERS
MEDISCHE BEROEPEN

Dorpsstraat 118
3732 HL De Bilt
Postbus 36
3730 AA De Bilt

Tel 030 220 41 14
Fax 030 220 27 95
E-mail: info@raadgevers.nl

DE DERMATOLOGISCHE LIJN VAN VIRBAC

EEN EFFECTIEVE BIJDRAGE AAN DE EPIDERMALE GEZONDHEID

ALLERGIE

KERATOSEBORROE

INFECTIE

AKI-systeem

Huidproblemen in de praktijk worden ingedeeld in drie groepen: Allergie, Keratoseborroe en Infectie.

De Virbac dermatologische lijn heeft een oplossing voor alle problemen binnen de drie groepen. De producten zijn voorzien van een a, k of i die corresponderen met de bovenstaande groepen. Zo is simpel en snel te zien welk product nodig is in de therapie ter behandeling van deze problemen.

Virbac
ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Virbac Nederland BV Postbus 313, 3770 AH Barneveld, email: info@virbac.nl

Als Mazzel kon praten...

...zou hij vragen om

stronghold®

(selamectine)

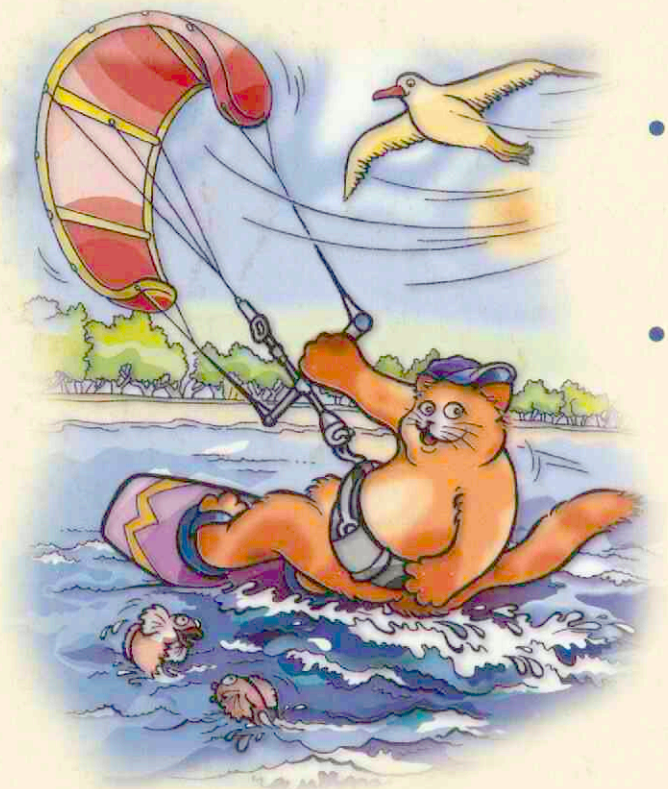

- **Omdat Stronghold® zowel volwassen vlooien op het dier als larven en eieren in de omgeving doodt.**
- **Omdat bij Stronghold® veiligheid en doseringsgemak voorop staan.**

- **Omdat Stronghold® ook nog werkzaam is tegen andere in- en uitwendige parasieten.**
- **Omdat Stronghold® uitsluitend verkocht wordt via de dierenarts.**

e-mail: strongholdinfo@pfizer.com

illustraties: Henk Vrieselaar

Stronghold®, werkzame stof: selamectine • EU/2/99/014/001-006 UDA • diergeneesmiddel • doeldier: hond en kat • indicaties: behandeling en preventie van vlooienbesmettingen door werking tegen volwassen vlooien, larven en eieren, onderdeel van de behandelingsstrategie bij vlooien-allergie-dermatitis, behandeling van oormijt, behandeling van bijtende luizen, behandeling van spoelwormen (*Toxocara*) en preventie van hartwormen bij hond en kat, behandeling van intestinale haakwormen (*A. tubaeforme*) bij de kat, behandeling van schurftmijt (*Sarcoptes scabiei*) bij de hond • toedieningswijze en dosering: topicale applicatie van 1 dosis van 6 mg/kg selamectine • contra-indicaties: niet toedienen aan dieren jonger dan 6 weken en aan zieke katten met een naar grootte en leeftijd te laag gewicht • bijzondere voorzorgen: alleen op de huid toedienen, niet oraal of parenteraal of in de gehoorgang • bijwerkingen: lichte, tijdelijke alopecia, in een enkel geval gepaard gaande met lichte voorbijgaande irritatie werd incidenteel waargenomen bij de kat • voor verdere informatie zie bijsluiter.

Stronghold® is uitsluitend verkrijgbaar bij de dierenarts.

BP&MC 01060501

Pfizer Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel

© 2005 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Deel 131 • Aflevering 7 • 1 april 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
- 3 APR. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Kinderboerderijen in Nederland, hygiëne en zoönoseverwekkers

Verschillende belangen in de varkenshouderij

Chirurgie en Inwendige Ziekten zijn kernspecialismen, die kun je absoluut niet missen

Informatie over vogelgriep

Het huidige kooprecht en de positie van de dierenarts

Voorjaarsdagen 2006

KNMvD
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Euthasol® 40%

Altijd de beste zorg - Oók bij het einde

Het is duidelijk dat euthanasie pijnloos mogelijk dient te zijn e dat de gekozen procedure gee overmatige angst of vrees mag veroorzaken. AST Farma introd ceert daarom Euthasol 40%, e hoogwaardig euthanaticum op basis van pentobarbital natriu

Verschillende onderzoeken* ha ben aangetoond dat pentobarb natrium belangrijke voordelen kent boven andere beschikbar euthanatica. Zo is er minder ka op convulsies en vocalisaties e is het middel makkelijk in gebr omdat de toedieningssnelheid geen kritieke factor is.

Bovendien kan er door de rela hoge concentratie van Euthas 40% bij grotere dieren met ee kleiner volume worden gewerk Hierdoor is Euthasol 40% nog gebruiksvriendelijker en minde belastend voor het dier.

Voor de kleinere dieren blijft AS Farma Euthasol 20% leveren. Deze is evenals Euthasol 40% geregistreerd voor honden, ka ten, varkens, runderen, pony's en paarden. Door de opvallend waarschuwingskleuren zijn be euthanatica eenvoudig van elk te onderscheiden.

Naast Euthasol biedt AST Farma ook extra diensten voo de nazorg, zoals rouwkaarten en voorbedrukte euthanasieve klaringen.

Zo kunt u altijd de beste zorg leveren – Oók bij het einde.

** Onderzoeksgegevens zijn op aanvraag beschikbaar.*

EUTHASOL 40% - OPLOSSING VOOR INJECTIE
Diergeneesmiddel UDD. Werkzaam bestanddeel: Pentobarbital natrium 400 mg/ml, overeenkomend met pentobarbital 364,6 mg/ml. **Doeldieren:** rund, paard, pony, varken, hond en kat. **Indicatie:** Euthanasie. **Wijze van gebruik en toedieningswegen:** voor intracardiale of snel intraveneuze toediening. (intracardiale: toediening bij hond en kat is alleen acceptabel na voorafgaande zware sedatie of anesthesie). **Contra-indicaties:** Geen. **Bijwerkingen:** zie bijsluiter. **Verpakking:** glazen flacon met 100 of 250 ml met rubberstop en aluminium kap. **Houdbaarheid na eerste opening van de fles:** 4 weken. **Speciale waarschuwing voor de gebruiker:** Huidcontact dient te worden vermeden. Draag daartoe handschoenen.
REG NL 10341

Dosering Euthasol 40%	
hond / kat	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v. of intracardiaal
rund / paard / pony	0,125 ml per kg LG, snel i.v. (katheter)
varken	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v.
big	0,25-0,5 ml per kg LG, snel i.v. of intracardiaal

AST farma
GROOT IN KLEI
www.astfarma.nl

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 7
1 april 2006

Inhoud

Wetenschap

Nieuws

Voor de praktijk

In veterinair verband

Praktijk in Bedrijf

Cover: foto van pagina 231

Uit de redactie 223

Overige artikelen
Kinderboerderijen in Nederland, hygiëne en zoönoseverwekkers; *S.M. Valkenburgh en A.E. Heuvelink* 224

Nieuws 228

Uit en voor de praktijk
Verschillende belangen in de varkenshouderij; *D.J. Disbergen* 231

Interview
Chirurgie en Inwendige Ziekten zijn kernspecialismen, die kun je absoluut niet missen; *Marianne Sloet* 236

Veterinair tuchtrecht
Made in de praktijk; *Iaira Boissevain* 239

Berichten en verslagen
Informatie over vogelgriep 240

DSK
Veterinaire Vee Fokkersclub 'De Uithof' 242

Berichten en verslagen
Het huidige kooprecht en de positie van de dierenarts; *H. Blok* 244

Rilexine 200 LC: slechts 2 dagen wachttijd!

WACHTTIJD = GELD

Rilexine® 200
Lactating Cow

- breed werkzaam spectrum
- effectief tegen de meest voorkomende mastitisverwekkers
- kortere wachttijd betekent:
  - sneller aan de melk
  - enorme besparing op de behandelingskosten

Virbac ANIMAL HEALTH

Your partner in Animal Health

Rilexine 200 LC Diergeneesmiddel REG NL9348. Samenstelling: per 10 ml suspensie: Cefalexine-monohydraat. Overeenkomend met 200 mg cefalexine. Indicatie: klinische mastitis veroorzaakt door voor cefalexine gevoelige stammen van Staphylococcus aureus, Streptococcus Agalactiae, Streptococcus Uberis, Streptococcus Dysgalactiae en E. coli. Doeldier: melkgevend rund. Wachttijd melk: 2 dagen, slacht: 6 dagen. Kanalisatie: UDA. Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld, Tel.: 0342-427127, e-mail: info@virbac.nl, www.virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening, Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Congressen en symposia

Aankondiging
Voorjaarsdagen 2006 250
Vet Café de Molen tijdens de Voorjaarsdagen 255
Week van het Huisdier op de Voorjaarsdagen 256
Gezocht: veterinaire attributen voor tentoonstelling 258
Afscheidssymposium Frans Stades 258
Iams Clinical Nutrition Symposium over beweging; *Simone Thissen* 260

Uit de industrie

Nieuws uit de industrie 262

KNMvD

Personalia 265
Jubilea 266
Deadline 266
Doorlopende agenda 267

Other papers
Children's farms in the Netherlands: hygienic and zoonotic pathogens; *S.M. Valkenburgh, and A.E. Heuvelink* 224

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Hominum animaliumque saluti

Is er sprake van enige nervositeit in de veterinaire wereld? In ieder geval kunnen we stellen dat de spanning stijgt. In deze aflevering van het Tijdschrift is de informatie betreffende de aviaire influenza en de vaccinatie hiertegen (stand van zaken bij het ter perse gaan van dit Tijdschrift) nog eens op papier gezet. Voor actuele informatie wordt u vooral ook verwezen naar het internet (www.knmvd.nl en vele andere). Op elke door de overheid afgekondigde maatregel reageert er wel iemand, meestal een belanghebbende, die vindt dat er overdreven wordt gereageerd. Nog steeds echter valt niet te voorspellen wat H5N1 gaat betekenen voor de (huis)dieren in Europa en voor de mensen.

Het wetenschapsartikel van deze aflevering gaat over de hygiëne op kinderboerderijen en het vóórkomen van zoönoseverwekkers. De hygiëne verbetert maar kan nog beter. Campylobacter, Salmonella en STEC O157 worden niet zelden gevonden. Maar er zijn ook andere infecties mogelijk. Een lastig dilemma blijft nog steeds: welk risico lopen onze kinderen nu werkelijk op een kinderboerderij en wat zou het alternatief zijn als wij besloten dat wij onze kinderen daar niet wilden laten spelen? Of zou het redelijkerwijs mogelijk zijn om alle kinderboerderijen vrij van (de genoemde en andere) zoönosen te krijgen?

Bedrijfsvoering is altijd een kwestie van prioriteiten stellen en keuzes maken. 'Keuzes maken' impliceert kiezen tussen in principe onderling strijdige belangen. Een analyse van een aantal aspecten van de bedrijfsvoering in de varkenshouderij toonde dit weer eens aan. Hierbij was vooral gekeken naar de belangen welzijn, voedselveiligheid, dierziektepreventie en productiviteit. Tevens bleek dat deze belangen in de biologische varkenshouderij anders liggen dan in de gangbare varkenshouderij.

Eén dezer dagen las ik in de krant (NRC Handelsblad, 14 en 18 maart 2006) dat varkenshouders en varkens vaak drager zijn van MRSA, alweer een potentiële bedreiging van onze gezondheid, voortkomend uit de dierhouderij. Dit geeft ook een extra dimensie aan de hierboven genoemde analyse: een extra 'strijdig belang', namelijk de gezondheid van de varkenshouder en zijn familie en daardoor de volksgezondheid. En wat is de volgende bevolkingsgroep die wordt onderzocht op MRSA? Alweer zal dit de vraag oproepen of wij deze populaties dieren en mensen vrij van MRSA kunnen krijgen. U ziet dat, wellicht meer dan ooit, ook onze eigen gezondheid onze professionele aandacht opeist: hominum animaliumque saluti.

Hoe behandelt u myiasis bij het konijn? Het tuchtcollege heeft zich, deze keer voornamelijk inhoudelijk, gebogen over de behandeling.

Mijn voorzitster doet voorts verslag van een interview met prof. dr. Freek van Sluijs over de ontwikkelingen in de Faculteit en het Departement Geneeskunde Gezelschapsdieren, onder een titel die uiteraard niet alleen van toepassing is op gezelschapsdieren en die mij uit het hart is gegrepen. Een open deur? Voor sommige open deuren lijkt het erop dat zij dagelijks opnieuw ingetrapt moeten worden.

Ook het vak 'gerechtelijke diergeneeskunde' is volop in beweging. Veel van de veranderingen die het nieuwe Burgerlijk Wetboek in 1992 met zich meebrachten, zijn ons door Breukink in 1994 in zijn boek 'Gerechtelijk diergeneeskunde' uiteengezet. Maar met betrekking tot nadere uitleg van de wet en jurisprudentie is er daarna uiteraard alweer veel gebeurd. In het spel van koop, verkoop en keuring kan ook de dierenarts in de knel komen te zitten. Mr. A.H. Blok licht een aspect hiervan toe in 'Het huidig kooprecht en de positie van de dierenarts'.

Wij hopen u weer veel wetenswaardig leesvoer te hebben aangeboden.

Rogier Kuiper

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Kinderboerderijen in Nederland, hygiëne en zoönoseverwekkers*

S.M. Valkenburgh[1] en A.E. Heuvelink[2]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 224-227.

Overige artikelen

Samenvatting

In 2004 is door de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) een landelijk project uitgevoerd waarbij op 125 kinderboerderijen een inventarisatie is gemaakt van de huidige stand van zaken van de hygiëne en hygiënefaciliteiten. De resultaten van dit onderzoek zijn afgezet tegen de resultaten van een overeenkomstig onderzoek uitgevoerd in 2002.
Over het algemeen is de hygiënestatus op de bezochte kinderboerderijen goed. Ook voor wat de hygiënefaciliteiten betreft, is het redelijk op orde.
Van een aantal aandachtspunten is gebleken dat de kinderboerderijen ermee aan de slag zijn gegaan. Dit geldt bijvoorbeeld voor de uitrusting van de handenwasfaciliteit, die in 2002 voor verbetering werd aangemerkt. De resultaten in 2004 zijn dan ook over het geheel gezien beter, echter nog niet op het niveau dat de VWA nastreeft.
Op een aantal onderdelen, onder andere aanwezigheid van de 'Code voor Hygiëne' en het informatiebord, streeft de VWA naar een nalevingsniveau van honderd procent.
In 2002 werden er tevens mestmonsters verzameld voor onderzoek op STEC O157, *Salmonella* spp. en *Campylobacter* spp.
STEC O157 werd aangetoond op dertien (10,2%) van de bezochte kinderboerderijen, *Salmonella* spp. op negentien (14,5%) en *Campylobacter* spp. op 74 (56,6%).
Er bestaat een reëel risico op een zoönose na een bezoek aan een kinderboerderij. Het inachtnemen van hygiënemaatregelen door zowel medewerkers als bezoekers is dan ook van groot belang.

Summary

Children's farms in the Netherlands: hygiene and zoonotic pathogens

In 2004 the Food and Consumer Product Safety Authority (VWA) investigated the hygiene and hygiene facilities on 125 children's farms. In general, both the level of hygiene and the availability of hygiene facilities were good. A previous investigation, carried out in 2002, had highlighted a number of points for improvement, such as the need to improve hand-washing facilities. While the situation was better in 2004, it still did not meet the standard laid down by the VWA. The VWA aspires to achieve 100% implementation of the requirement that children's farms have a Code for Hygiene and an information board. Investigation of faecal samples collected in 2002 showed the presence of STEC O157 on 13 (10.2%) of the visited farms, Salmonella *spp. on 19 (14.5%) and* Campylobacter *spp. on 74 (56.6%).*
These results show that there is a real risk of becoming infected with a zoonotic pathogen when visiting a children's farm. This emphasizes the importance of strict adherence to hygiene measures by workers and visitors on children's farms in the Netherlands.

[1] *Dierenarts, specialist Veterinaire Volksgezondheid, Signalering & Ontwikkeling.*
[2] *Microbioloog, Microbiologisch laboratorium Voedsel en Waren Autoriteit Oost.*

* *Zutphen, 17 februari 2006.*

Inleiding

Infectie van jonge kinderen met Shiga-toxine (Stx)-producerende *Escherichia coli* (STEC) O157 vormt een ernstig gezondheidsrisico met reële kans op blijvend orgaanletsel (nierfalen) en zelfs kans op sterfte. Eind juli 2000 ontwikkelde een anderhalf-jarig jongetje het hemolytisch-uremisch syndroom (HUS) na een bezoek aan een kinderboerderij (2).
Uit de ontlasting van het jongetje en de mest van enkele dieren van de kinderboerderij werden STEC O157 bacteriën gekweekt. Uitgebreid vergelijkend onderzoek van de bacteriën die uit de dieren en het patiëntje waren geïsoleerd, heeft duidelijk gemaakt dat de kinderboerderij vrijwel zeker als bron van de infectie kan worden aangewezen.
Naar aanleiding van deze casus is door de Voedsel en Waren Autoriteit in samenwerking met onder andere de Faculteit der Diergeneeskunde (1), Stichting Kinderboerderijen Nederland (SKBN) en de Vereniging Medewerkers Kinderboerderijen (VMK) in 2001 de 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland' opgesteld. Deze Code is bedoeld als leidraad voor de hygiëne op kinderboerderijen. De Code bevat een lijst met de meest voorkomende ziekteverwekkers bij dieren die veel op kinderboerderijen gehouden worden. Hiernaast wordt ook aandacht besteed aan diermanagement en bedrijfsmanagement en worden suggesties gedaan om het risico dat medewerkers en/of bezoekers een ziekte oplopen op een kinderboerderij zo klein mogelijk te maken. De Code is verspreid onder alle kinderboerderijen die aangesloten zijn bij de SKBN en is te downloaden van de website van de VWA (*www.VWA.nl*). Bovendien stelt de VWA informatieborden ter beschikking, welke gratis bij één van de regionale vestigingen afgehaald kunnen worden.
Om de stand van zaken op het gebied van hygiëne op kinderboerderijen in beeld te brengen heeft de VWA in 2002 een nulmeting uitgevoerd. Aan de hand van een inspectielijst, waarvan de vragen rechtstreeks afgeleid zijn uit de Code, is een inventarisatie gemaakt van de hygiënestatus en aanwezige hygiënefaciliteiten op kinderboerderijen. Tevens werden bij dit onderzoek mestmonsters verzameld voor onderzoek op STEC O157, *Salmonella* spp. en *Campylobacter* spp. De kinderboerderijen werden van tevoren over dit onderzoek ingelicht. Een aankondiging van een dergelijke hygiëne-inspectie zou mogelijk invloed kunnen hebben gehad op de resultaten. Om de werkelijke stand van zaken wat betreft de hygiënestandaard op kinderboerderijen in beeld te brengen is het onderdeel hygiëne uit het onderzoek in 2002 herhaald in 2004, ditmaal werden de inspecties niet van tevoren aangekondigd.

Materiaal en methoden

Kinderboerderijen
In de periode juni tot en met november 2002 werden door de VWA in totaal 132 kinderboerderijen bezocht.
In 2004 zijn door dezelfde (assistent)controleurs en/of veterinair deskundigen, in dezelfde periode 125 kinderboerderijen

bezocht. Hiervan zijn tweeënzestig kinderboerderijen dubbel bezocht, dat wil zeggen zowel bij het onderzoek in 2002 als in 2004.

Inspectielijst
Bij ieder bezoek aan een kinderboerderij is een inspectielijst met vragen over de aanwezige hygiënefaciliteiten en de hygiënestatus ingevuld. De vragen op de inspectielijst houden rechtstreeks verband met de 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland' (5). De vragen op de inspectielijst gebruikt in 2004 waren nagenoeg identiek aan de vragen op de inspectielijst gebruikt bij het onderzoek in 2002.

Bacteriologisch onderzoek
Naast het invullen van een inspectielijst werden in 2002 op iedere boerderij mestmonsters verzameld voor bacteriologisch onderzoek. Het streven was tijdens een bezoek, zoveel mogelijk verse droppings (à 50 g) te verzamelen, van met name herkauwers. De monsters werden gekoeld vervoerd naar de regionale microbiologische laboratoria van de VWA, daar bewaard bij 0-4°C en binnen 48 uur na bemonstering in onderzoek genomen.
Voor het isoleren van STEC O157 werd gebruikgemaakt van het Vitek Immuno Diagnostic Assay System voor immunoconcentratie van *E. coli* O157 (VIDAS-ICE) (bioMérieux), waarna werd afgeënt op CT-SMAC en ½CT-CHROMagar (2). *Salmonella* spp. werd geïsoleerd met behulp van de MRSV-methode. Voor het isoleren van *Campylobacter* spp. werden de mestmonsters direct afgestreken op een CCDA-plaat, zonder voorafgaande selectieve ophoping.

Resultaten

Inspectielijst
De gegevens verzameld aan de hand van de inspectielijsten zijn samengevat in tabel 1. In 2002 zijn op een aantal inspectielijsten enkele vragen niet volledig correct ingevuld, waardoor aan deze items geen conclusie verbonden kon worden. Als gevolg hiervan zijn enkele vragen buiten beschouwing gelaten in de resultaten. Hierdoor is op enkele onderdelen het totaal aantal resultaten minder dan 132.
Bij het onderzoek in 2004 zijn alle inspectielijsten correct ingevuld zodat alle vragen meegenomen zijn in de beoordeling.

Bacteriologisch onderzoek
In 2002 werden in totaal 2371 mestmonsters in onderzoek genomen. Monsters verzameld op één van de 132 kinderboerderijen werden door het regionaal microbiologisch laboratorium niet in behandeling genomen en zijn daarom bij de verwerking van de gegevens buiten beschouwing gelaten. De resultaten van het microbiologisch onderzoek zijn samengevat in tabel 2. Het bleek niet altijd mogelijk 25 monsters te verzamelen. Het minimum was twee, het maximum 34, de mediaan 22 en gemiddeld werden achttien monsters per kinderboerderij verzameld. Verder bleek het niet altijd mogelijk 50 g te verzamelen, zodat minder materiaal werd onderzocht. Het percentage monsters op kinderboerderijen positief voor STEC O157, *Salmonella* spp. en *Campylobacter* spp. liep uiteen van respectievelijk vier tot zestig procent (gemiddeld 26% en mediaan 20%), drie tot vijftig procent (gemiddeld 12% en mediaan 7%) en drie tot 69 procent (gemiddeld 18% en mediaan 13%). Na combinatie van alle resultaten bleek op 85 (64,9%) van de 131 kinderboerderijen STEC O157 en/of *Salmonella* spp. en/of *Campylobacter* spp. aangetoond te zijn.

Discussie

Nederland telt ongeveer 450 kinderboerderijen (persoonlijke communicatie VMK/SKBN). De kinderboerderijen trekken gezamenlijk jaarlijks vijftien tot twintig miljoen bezoekers (persoonlijke communicatie SKBN/VMK/PTC-dier). Onder deze bezoekers bevinden zich veel zogenaamde YOPI's

Tabel 1. **Resultaten onderzoek hygiënestatus en hygiënefaciliteiten in 2002 en 2004 (5).**

Vraag inspectielijst	Antwoord	Aantal kinderboerderijen (%) 2002	2004
Is de hygiënecode op de kinderboerderij aanwezig?	Ja	111[1] / 132 (84)	89[3] / 125 (71)
Is er een informatiebord voor bezoekers aanwezig?	Ja	90[2] / 132 (68)	92[4] / 125 (74)
Hangt het informatiebord goed in het zicht?	Ja	73 / 90 (81)	81 / 92 (88)
Is er een handenwasfaciliteit aanwezig?	Ja	121 / 132 (92)	108 / 125 (86)
Is bij de handenwasfaciliteit een gevulde zeepdispenser aanwezig?	Ja	92 / 121 (76)	90 / 108 (83)
Zijn er papieren handdoekjes aanwezig?	Ja	54 / 121 (45)	53 / 108 (49)
Is er (bij de uitgang) een schoeiselreinigingsgelegenheid aanwezig?	Ja	56 / 132 (42)	68 / 125 (54)
Is er een aparte eetgelegenheid voor bezoekers aanwezig?	Ja	54 / 123 (44)	83 / 125 (66)
Is de eetgelegenheid voor bezoekers mestvrij?	Ja	51 / 54 (94)	80 / 83 (96)
Is er een quarantainemogelijkheid aanwezig?	Ja	83 / 130 (64)	88 / 125 (70)
Is er bij de quarantainemogelijkheid aparte kleding/materiaal aanwezig?	Ja	36 / 83 (43)	42 / 88 (39)
Is er een logboek aanwezig?	Ja	112 / 131 (85)	97 / 125 (78)
Wordt het logboek goed bijgehouden?	Ja	107 / 112 (96)	92 / 97 (95)
Wat is de algemene indruk van de hygiëne op deze kinderboerderij?	Goed	112 / 132 (85)	108 / 125 (86)
	Matig	19 / 132 (14)	17 / 125 (14)
	Slecht	1 / 132 (1)	0
Zijn de looppaden/contactruimten met dieren mestvrij gemaakt?	Ja	124 / 132 (94)	111 / 125 (89)
Hoe is de indruk over de dieren waarmee direct contact mogelijk is?	Goed	125 / 132 (95)	121 / 125 (97)
	Matig	3 / 132 (2)	4 / 125 (3)
	Slecht	4 / 132 (3)	0

[1] *Op vijf inspectielijsten werd aangegeven dat de hygiënecode ter plekke is uitgereikt, waarmee het percentage kinderboerderijen in bezit van de Code op 88 procent komt.*
[2] *Op tien inspectielijsten werd aangegeven dat het door de VWA/KvW beschikbaar gestelde informatiebord ter plekke is uitgereikt, waarmee het percentage kinderboerderijen in bezit van een informatiebord op 76 procent komt.*
[3] *Op twaalf inspectielijsten werd aangegeven dat de hygiënecode ter plekke is uitgereikt, waarmee het percentage kinderboerderijen in bezit van de Code op 81 procent komt.*
[4] *Op vier inspectielijsten werd aangegeven dat het door de VWA/KvW beschikbaar gestelde informatiebord ter plekke is uitgereikt, waarmee het percentage kinderboerderijen in bezit van een informatiebord op 77 procent komt.*

Tabel 2. **Voorkomen van STEC O157, *Salmonella* spp. en *Campylobacter* spp. op kinderboerderijen in Nederland, 2002 (3).**

Zoönoseverwekker	Aantal kinderboerderijen positief/ Totaal aantal (%)		Aantal droppings positief/ Totaal aantal (%)	
STEC O157	13 / 127	(10,2)	58 / 2293	(2,5)
Salmonella spp.	19 / 131	(14,5)	41 / 2341	(1,8)
Campylobacter spp.	74 / 131	(56,5)	225 / 2365	(9,5)

(Young, Old, Pregnant en Immunocompromised). Young, old and pregnant behoren tot de groepen die relatief vaak op kinderboerderijen komen en waarbij besmettingen ernstiger gevolgen kunnen hebben. Om het risico van een besmetting met een pathogeen zoveel mogelijk te reduceren is het van belang om goede hygiënemaatregelen in acht te nemen. Hygiënemaatregelen welke van belang zijn voor een goede risicoreductie op kinderboerderijen zijn gebundeld in de 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland'. Een goede naleving van deze Code levert een belangrijke bijdrage aan de reductie van het risico van een besmetting met een pathogeen agens. Om de stand van zaken met betrekking tot naleving van de Code in beeld te brengen heeft de VWA in 2004 onderzoek verricht naar het nalevingsniveau op kinderboerderijen. Dit onderzoek komt in grote lijnen overeen met het onderdeel hygiëne van het onderzoek dat de VWA in 2002 heeft uitgevoerd. Hierbij moet worden aangetekend dat de bezoeken bij het onderzoek in 2004 niet van tevoren bij de kinderboerderijen aangekondigd zijn, dit in tegenstelling tot de bezoeken afgelegd in 2002.

Bij het onderzoek in 2002 zijn in totaal 132 kinderboerderijen bezocht. Bij het onderzoek in 2004 waren dit 125 kinderboerderijen, waarvan 62 ook bezocht waren in 2002.

Uit het onderzoek uitgevoerd in 2002 kwam naar voren dat de hygiënestatus van de kinderboerderijen in het algemeen goed was. Ook wat betreft de aanwezigheid en uitrusting van de hygiënefaciliteiten hebben de meeste kinderboerderijen de zaken op orde. Aandachtspunten waren: de uitrusting van de handenwasfaciliteit, een schoeiselreinigingsgelegenheid, een aparte eetgelegenheid voor bezoekers en quarantainevoorzieningen (3).

De vragen op de inspectielijst gebruikt bij het onderzoek in 2004 waren nagenoeg identiek aan de vragen op de inspectielijst in 2002. Gebleken is dat de hygiënestatus van de bezochte kinderboerderijen bij het onderzoek in 2004, in het algemeen goed te noemen is. De hygiënestatus werd op geen van de bezochte kinderboerderijen als slecht beoordeeld. Ook de indruk van de reinheid van de dieren waarmee direct contact mogelijk is, is in het algemeen goed gewaardeerd. Ook hier werd geen van de kinderboerderijen als slecht beoordeeld.

In 2001 is door de VWA een 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland' uitgebracht en gratis verstrekt aan kinderboerderijen aangesloten bij de SKBN en VMK. Aan de overige kinderboerderijen is op verzoek een Code verstrekt. Ook is de Code al langere tijd te downloaden van de website van de VWA. Desondanks is op 'slechts' 89 van de 125 kinderboerderijen (71 procent) de Code aangetroffen. Omdat de VWA streeft naar een honderd procent aanwezigheid van de Code op kinderboerderijen is dit een teleurstellend resultaat, ook omdat in 2002 de Code nog op 84 procent van de bezochte kinderboerderijen aangetroffen werd.

In 2004 was 86 procent van de bezochte kinderboerderijen in het bezit van een handenwasfaciliteit. Bij het onderzoek in 2002, werd op 92 procent een handenwasfaciliteit aangetroffen. Opgemerkt dient te worden dat de uitrusting van de aanwezige handenwasfaciliteiten in 2004 wel verbeterd was ten opzichte van 2002. Een handenwasfaciliteit behoort volgens de strategie van de VWA op honderd procent van de kinderboerderijen aanwezig te zijn. Het belang van het creëren van een veilige omgeving voor bezoekers en medewerkers wordt onderstreept door de resultaten van het microbiologisch onderzoek uitgevoerd bij het onderzoek in 2002: op bijna tweederde (64,9%) van de kinderboerderijen werd STEC O157 en/of *Salmonella* spp. en/of *Campylobacter* spp. aangetoond. Het is bekend dat dieren drager kunnen zijn van micro-organismen en deze kunnen uitscheiden zonder er zelf ziek van te zijn. Op deze manier kan ook de omgeving van het dier besmet raken. Bezoekers die zich op een kinderboerderij tussen de dieren begeven, de dieren aanraken, aaien of knuffelen en op weiden komen waar besmette dieren aanwezig zijn (geweest), lopen een reëel gevaar met deze micro-organismen geïnfecteerd te worden. Het risico op een infectie van bezoekers en medewerkers kan op betrekkelijk eenvoudige wijze drastisch worden beperkt door een weldoordacht goed gestructureerd hygiënebeleid, waarbij de Code als leidraad kan dienen (4).

Tenslotte rest ook een taak voor de bezoekers zelf. Wanneer kinderboerderijen alles in het werk stellen om verspreiding van eventueel aanwezige ziekteverwekkers te minimaliseren door een goed hygiënische bedrijfsvoering en het aanbieden van hygiënefaciliteiten die het risico van overdracht van dier op mens nog verder reduceren is het aan de bezoekers een aantal 'huisregels' in acht te nemen. Belangrijk is dat bezoekers zich er ook van bewust zijn dat de omgang met dieren niet geheel zonder risico's is en dat het risico aanzienlijk kan worden beperkt door eenvoudige maatregelen. Driekwart (74 procent) van de bezochte kinderboerderijen is in het bezit van het door de VWA beschikbaar gestelde informatiebord, waardoor de bezoekers geattendeerd worden dat ze na het aanraken van de dieren en voor het nuttigen van consumpties de handen gewassen dienen te worden en dat er niet gegeten en gedronken mag worden in de dierweiden. De VWA streeft naar een 100% aanwezigheid van het informatiebord.

Conclusie

Over het geheel kan geconcludeerd worden dat de kinderboerderijen op de goede weg zijn, maar dat het nalevingsniveau van de Code nog niet voldoende is. Aan de verbeterpunten uit 2002 is gewerkt en de resultaten uit 2004 zijn dan ook beter dan de resultaten uit 2002.

De hygiënestatus van de bezochte kinderboerderijen is wederom goed. De veronderstelling uit 2002 dat het goede resultaat mogelijk zou samenhangen met het van tevoren aangekondigde bezoek is niet juist gebleken.

Het microbiologisch onderzoek bevestigt dat er een reëel risico op zoönosen bestaat bij een bezoek aan een kinderboerderij en onderstreept daarmee het belang van het inachtnemen van hygiënemaatregelen door zowel medewerkers als bezoekers van kinderboerderijen. Om in de toekomst de kans

op het verkrijgen van een zoönose zoveel mogelijk te beperken is het van groot belang dat de Code strikt wordt nage leefd. Dit is een belangrijk punt en de VWA zal hier in de toekomst op blijven controleren.

Literatuur

1. Berends BR. Kinderboerderijen in Nederland en de relevante veterinaire volksgezondheidsrisico's. VVDO – Rapport H0101, Utrecht, Hoofdafdeling Voedingsmiddelen van Dierlijke Oorsprong, Faculteit der Diergeneeskunde, 2001.
2. Heuvelink AE, Heerwaarden C van, Zwartkruis-Nahuis JTM, Oosterom R van, Edink K, Duynhoven YTHP and Boer E de. *Escherichia coli* O157 infection associated with a petting zoo. Epidemiol. Infect 2002; 129: 295-302.
3. Heuvelink AE, Valkenburgh SM, Heerwaarden C van, Tilburg JJHC, Zwartkruis-Nahuis JTM en Boer E de. Kinderboerderijen, Hygiëne en zoönoseverwekkers. VWA/Keuringsdienst van Waren, oktober 2003
4. Valkenburgh SM. Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland. VWA/Keuringsdienst van Waren, 2001, herzien in 2004.
5. Valkenburgh SM. Kinderboerderijen, Hygiëne en hygiënefaciliteiten 2004. Voedsel en Waren Autoriteit, juni 2005.

Artikel ingediend: 1 november 2005
Artikel geaccepteerd: 16 februari 2006

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

De abonnementsprijs voor het jaar 2005 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaar verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaar. Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voor één kalenderjaar verlengd.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

Nieuws

Aanvullende maatregelen van varkenspest

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) verzocht extra maatregelen te treffen ter voorkoming van varkenspest. Aanleiding hiervoor is de constatering van varkenspest op boerderijen in de Duitse deelstaat Noord-Rijnland-Westfalen. De VWA zal alle varkens die worden geïmporteerd uit Noord-Rijnland-Westfalen controleren op de plaats van bestemming (100%-bestemmingscontrole). Ook voert de VWA een klinisch onderzoek uit op alle bedrijven die de afgelopen zes weken varkens hebben ontvangen uit Noord-Rijnland-Westfalen. Met ingang van woensdag 8 maart 2006 geldt ook de al eerder aangekondigde verplichting voor transporteurs van varkens om vrachtwagens extra te laten reinigen en ontsmetten. Die maatregel komt bovenop de verplichte reiniging en ontsmetting bij vervoer van varkens op grond van Europese regelgeving. De invoer van varkens uit de directe omgeving van de getroffen boerderijen in Duitsland is niet mogelijk als gevolg van maatregelen die de Duitse autoriteiten hebben genomen. Het ministerie van LNV houdt de situatie nauwlettend in de gaten en onderhoudt nauw contact met de Duitse veterinaire autoriteiten. Zonodig zullen aanvullende maatregelen worden afgekondigd.

Veerman trekt afschermplicht voor sier- en postduiven in

Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) trekt met ingang van 15 maart de afschermplicht voor sier- en postduiven in. Uit nieuw onderzoek is gebleken dat de kans klein is dat duiven het vogelgriepvirus krijgen. Duiven vormen daarom geen groot risico voor verspreiding van vogelgriep. Het voederen en drinken moet echter in het hok plaatsvinden.
Bron: persbericht LNV

Oostenrijkse katten getroffen door vogelgriep

Bij katten in de Zuid-Oostenrijkse provincie Stiermarken is het ook voor mensen dodelijke virus H5N1 aangetroffen.
Het virus dat vogelgriep veroorzaakt is aangetroffen bij verscheidene poezen, aldus een woordvoerster van het ministerie van Landbouw en Volksgezondheid van de provincie.
Er zijn twee of drie positieve resultaten op tests bij katten gevonden. De katten leven nog, aldus het ministerie volgens het Oostenrijkse persbureau APA.
Het departement gaat er vanuit dat de dieren in aanraking zijn gekomen met besmette vogels. Mensen zouden vooralsnog veilig zijn, zegt de voorzitter van de Oostenrijkse Federale Veterinaire Kamer. "Het overbrengen van het virus van kat op mens heeft nog nergens plaatsgehad."

Controlegegevens VWA openbaar

De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) gaat de controlegegevens openbaar maken. Het gaat in eerste instantie om de gegevens van de hygiënecontroles op de slachthuizen, de controle op de resten van bestrijdingsmiddelen op groenten en fruit en de controles op het gebruik van vloeibaar frituurvet in snackbars en cafetaria's. De namen van de bedrijven en de uitslag van de controles worden vanaf oktober 2006 gepubliceerd op de website van de Voedsel en Waren Autoriteit. Het gaat dan om de controlegegevens vanaf juli 2006. Dat hebben de ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Volksgezondheid, Welzijn en Sport besloten.
Consumenten kunnen met deze gegevens zien hoe de controles van de Voedsel en Waren Autoriteit uitpakken. De ministeries willen het voor consumenten zichtbaar maken hoe het staat met de voedselveiligheid van de producten van de verschillende bedrijven. Op die manier is het mogelijk om een bewuste keus te maken.
Het openbaar maken van deze gegevens past binnen het project 'Andere Overheid' waarbij het handelen van de overheid zo transparant en inzichtelijk mogelijk wordt gemaakt. In 2007 wordt besloten of de openbaarmaking van controlegegevens standaard werkwijze wordt van de VWA.
bron: persbericht LNV

In Lelystad draaien de laboranten overuren

Het vogelgriepvirus rukt op in Europa. In Nederland is bij het ter perse gaan van dit TvD nog geen vogel aangetroffen die besmet was met het gevaarlijke H5N1-virus, maar de dag dat dat gebeurt, komt onvermijdelijk. In Lelystad draaien de laboranten van het Centraal Instituut voor Dierziektecontrole (CIDC) overuren.
Ook zaterdag en zondag werd er gewerkt. Zondagavond komen de monsters binnen die maandag worden onderzocht. Aan het begin van de week waren het er nog ruim twintig per dag. Inmiddels is het dagelijkse aantal gegroeid naar veertig tot vijftig, zegt J. Bongers van het instituut.
bron: ANP

Torhouts schaap brengt vijf lammetjes ter wereld

Bij boer Roger Defever in Torhout heeft een schaap maar liefst vijf lammetjes ter wereld gebracht. "Het schaap baarde eerst drie lammetjes, en tot eenieders verbazing kwamen er nog twee ter wereld", vertelt de fiere boer in Het Laatste Nieuws. "Dit is al de zevende zwangerschap die dit schaap tot een goed einde brengt. De voorbije jaren heeft ze telkens twee of drie lammetjes gebaard". Een schaap dat een vijfling ter wereld brengt is hoogst uitzonderlijk, weet de Torhoutse veearts Johan Willaert. "Meestal brengt een schaap twee of drie lammetjes ter wereld. Het komt ook wel eens voor dat er vier kleine

schaapjes gebaard worden. Vijf is echt heel uitzonderlijk".
De boer zal de schaapjes nu zelf melk geven. "De moeder is immers te zwak om de vijf lammetjes te voeden. Daarom zal ik ze de fles geven. Normaal gezien zullen de lammetjes na een week op hun mooist zijn. Daarna zullen we ze verkopen", besluit boer Defever.
bron: vilt.be

Veterinair Historisch Genootschap

Op 6 april 2006 zal in het Teylers Museum, Spaarne 16, te Haarlem de voorjaarsvergadering van het Veterinair Historisch Genootschap plaats vinden. Deze bijeenkomst staat in het teken van de betekenis voor de diergeneeskunde van het Nederlands Genootschaps- en verenigingswezen aan het einde van de 18de, respectievelijk het midden van de 19de eeuw. Naast de algemene ledenvergadering zal drs. A.H.M.M. Mathijsen een presentatie geven getiteld Veterinaire en zoötechnische onderwerpen in de *Verhandelingen van de Maatschappij ter Bevordering van de Landbouw te Amsterdam*, 1776-1832. Drs. J. Egter van Wissekerke zal in de middag spreken over de oeconomische tak van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De titel van de presentatie van drs. J. Hasselaar is Ontstaansgeschiedenis van veeartsenijkundige beroepsverenigingen in Nederland halverwege de 19e eeuw. De dag zal worden afgesloten met een borrel. U kunt zich opgeven door het storten van 15 euro op rekening 581045 ten name van penningmeester VHG, te Sneek. Uw betaling dient voor 30 maart 2006 binnen te zijn. De toegang van het Teyler Museum is gratis voor deelnemers aan de bijeenkomst.

MRSA bij varkens

Bij veel varkens komt de ziekenhuisbacterie MRSA voor. Dat concluderen het Centrum Infectieziektebestrijding (RIVM) en de Voedsel en Waren Autoriteit uit een onderzoek onder 540 varkens. De resultaten van het onderzoek bevestigen het vermoeden dat eerder was gerezen op grond van onderzoek in Frnkrijk en Nederland. In het onderzoek bleek MRSA in tachtig procent van de onderzochte koppels bij één of meer varkens aanwezig te zijn. In totaal was veertig procent van de varkens drager van het zogenaamde 'varkenstype' van MRSA. Het RIVM en de VWA hebben de resultaten vrijdag 10 maart bekendgemaakt aan de ministers van LNV en VWS. Het bureau Risicobeoordeling van de Voedsel en Waren Autoriteit zegt dat de vrij massale aanwezigheid van MRSA zich vermoedelijk langzaam in de tijd heeft opgebouwd. Tot nu toe heeft dat niet tot acute problemen geleid. De voornaamste aanbeveling van VWA voor de korte termijn is het gebruik te verminderen van tetracyclines bij de bestrijding van luchtweginfecties bij varkens. Voor de lange termijn wordt aanbevolen onderzoek te verrichten naar de wijze van verspreiding van MRSA in de vleesketen, en naar de aanwezigheid van MRSA in levensmiddelen.
Het RIVM en de VWA dringen bij de verantwoordelijke ministers aan op nader onderzoek naar de risico's en op een open en zorgvuldige communicatie met beroepsgroepen die mogelijk met de bacterie te maken kunnen hebben.

Vaccinatie van start

Minister Veerman heeft 16 maart het startsein gegeven voor de vaccinatiecampagne door Leen den Otter en Sible Westendorp zijn eigen kippen te laten vaccineren. De 25 kippen van de minister mochten zich gelukkig achten omdat de vaccinatie van het overige hobbypluimvee nog even op zich moest laten wachten. Door eisen met betrekking tot registratie, vaccins en pootringen kon niet direct tot massale vaccinatie van hobbypluimvee worden overgegaan.
Entend dierenarts en vice-voorzitter van de KNMvD Leen den Otter: "Uiteraard ben ik bijzonder blij met het feit dat vaccinatie nu een feit is. Samen met minister Veerman heeft de KNMvD zich sterk gemaakt voor vaccinatie en het is mooi om te zien dat de inzet beloond wordt met een positief besluit. Hobbydierhouders die daarvoor kiezen kunnen hun dieren laten vaccineren en hebben daarmee een goed alternatief voor ophokken. Zeker als je kijkt naar de problemen tijdens de vorige dierziektecrises is het goed om te zien dat er gevaccineerd kan worden. De dieren die we net geënt hebben kunnen nu gewoon over drie weken weer naar buiten."
Sible Westendorp, dierenarts, voorzitter van de Nederlandse Werkgroep voor hobbymatig gehouden Pluimvee en Parkvogels (NWPP) en nauw betrokken bij de lobby om vaccinatie mogelijk te maken verwacht dat de belangstelling van de hobbydierhouders aanzienlijk zal zijn. "Als ik zo om mij heen kijk dan is de belangstelling groot. Een simpele rekensom laat zien dat het al gauw om tienduizend geïnteresseerden zou kunnen gaan. Een aantal waardoor Brussel wel eens zou kunnen besluiten het Nederlands vaccinatiebeleid ook in andere Europese landen in te voeren. Bovendien zouden de regels in Nederland bij veel belangstelling verder versoepeld kunnen worden. Onze inzet om vaccineren was doeltreffend."
De minister zelf schreef in zijn brief aan de kamer van 16 maart: "De regeling is een belangrijke stap op de weg naar beëindiging van het non-vaccinatiebeleid van de Europese Unie ten aanzien van een aantal belangrijke dierziekten. Persoonlijk ben ik zeer verheugd dat in Nederland nu gestart kan worden met het preventief vaccineren tegen het H5N1-virus. Het vaccineren van pluimvee is voor de houders van de dieren een alternatief voor het afschermen van pluimvee dat thans verplicht is. Het blijft wel mogelijk dat gevaccineerd pluimvee bij een uitbraak van vogelgriep alsnog moet worden geruimd. Uitgangspunt is echter dat er alleen geruimd wordt bij een pertinente veterinaire noodzaak."

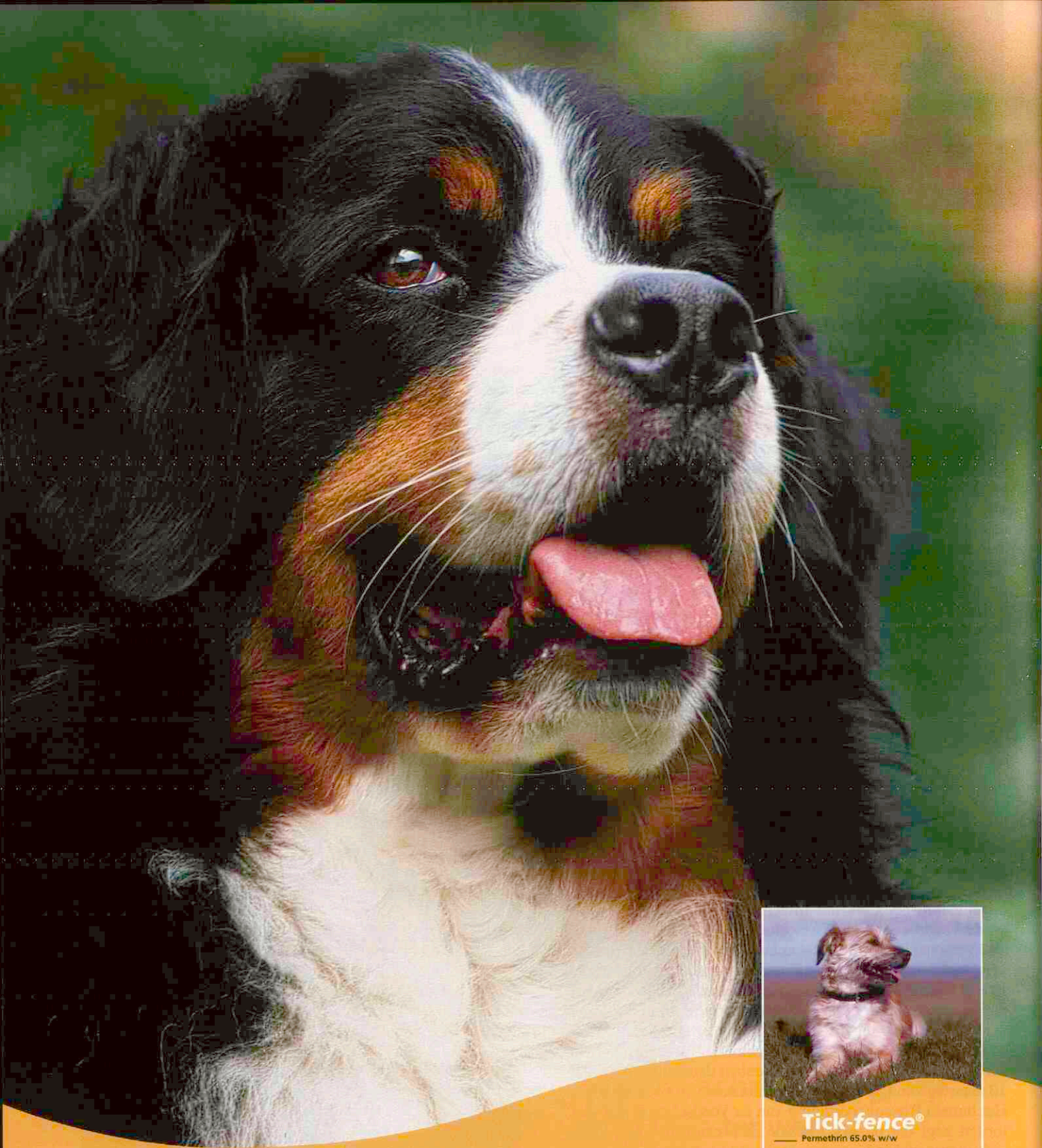

Altijd vrij van teken met Tick-*fence*

Aesculaap Diergeneesmiddelen Holland
Mijlstraat 35 | 5281 LJ Boxtel | Postbus 35 | 5280 AA Boxtel | T: 0411 67 75 00 | F: 0411 68 60 50
Tick-*fence*®, Reg. NL 10248 productinformatie op aanvraag verkrijgbaar.

æ IscLine

Voor de praktijk

Verschillende belangen in de varkenshouderij

D.J. Disbergen[1]

Uit en voor de praktijk

Bij Nederlandse biologische en gangbare varkenshouders werd door middel van een enquête onderzoek gedaan naar de verschillende effecten van de bedrijfsvoering op diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid. Tijdens een discussiebijeenkomst zijn leerpunten geformuleerd om eventuele tegenstrijdige belangen, die kunnen ontstaan als gevolg van optimalisering van zowel diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid, te verkleinen. Gezondheidsaandoeningen worden vaker gezien op biologische vleesvarkensbedrijven. Hoewel gedragsstoornissen op zowel biologische als gangbare bedrijven voorkomen, wordt oorbijten significant vaker gemeld op gangbare bedrijven. Er is een aantal verschillen gevonden in preventieve maatregelen voor dierziekten en zoönosen. Gangbare bedrijven passen een aantal hygiënische maatregelen vaker toe dan biologische bedrijven. Varkenshouders zijn van mening dat problemen ten aanzien van diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid voorkomen kunnen worden door onder andere een goed management, een goed stalklimaat en aanpassing van type varken. Uit dit onderzoek komt naar voren dat er tegenstrijdige belangen bestaan in zowel de biologische als de gangbare varkenshouderij. Dieren hebben meer (buiten)ruimte en afleiding nodig om het natuurlijke gedrag uit te oefenen en dat gaat niet wanneer er hoge eisen worden gesteld aan voedselveiligheid, dierziektepreventie en vooral de productiviteit. Bij deze eisen bestaan geen werkelijke oplossingen voor het welzijn van varkens.

Inleiding

Verschillende organisaties doen onderzoek naar de voedselveiligheid van biologische voedingsmiddelen. In verschillende onderzoeken wordt daarbij aandacht besteed aan de relatie tussen de aspecten diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid binnen de varkenshouderij. Uit literatuuronderzoek blijkt dat biologische varkens een grotere kans hebben op gezondheidsproblemen. Longaandoeningen en parasitaire infecties spelen hier vooral een belangrijke rol (2, 4, 5). Salmonella en toxoplasma worden vaker aangetoond bij biologische dan bij gangbare vleesvarkens (7, 11). Biologisch gehouden varkens hebben een strobedding, een buitenuitloop en verstrekking van ruwvoer. Op deze manieren wordt het welzijn van varkens positief beïnvloed en komen gedragsstoornissen minder vaak voor (1, 3, 8, 9, 13). De biologische varkenshouderij zou onder druk kunnen staan van tegenstrijdige belangen als gevolg van eisen aan dierenwelzijn, diergezondheid en voedselveiligheid. De positieve welzijnsmaatregelen voor de biologisch gehouden varkens zouden een risico kunnen zijn voor de voedselveiligheid en diergezondheid. De doelstelling van het hier beschreven onderzoek is om de tegenstrijdige belangen in zowel de biologische als de gangbare varkenshouderij in kaart te brengen. De gangbare varkenshouderij is ook meegenomen in dit onderzoek, aangezien deze tak van varkenshouderij waarschijnlijk ook tegenstrijdige belangen kent tussen diergezondheidszorg, dierenwelzijn en voedselveiligheid. Na een inventarisatie worden aanbevelingen gedaan over de wijze waarop men kan omgaan met tegenstrijdige belangen op dit snijvlak. In dit onderzoek is alleen de vleesvarkenshouderij meegenomen.

Materiaal en Methoden

Enquête

Er werd een enquête gehouden onder biologische en gangbare vleesvarkenshouders in Nederland. Door middel van een *ad random* selectie zijn de keuzes van de bedrijven bepaald. Met behulp van meerkeuzevragen is algemene informatie verkregen over het bedrijf, de diergezondheid, het dierenwelzijn en de voedselveiligheid. Door middel van open vragen (zonder keuzemogelijkheid) is geïnformeerd naar de mening van de varkenshouder ten aanzien van tegenstrijdigheden tussen diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid.

Vleesvarkens in de biologische veehouderij hebben een verharde buitenuitloop.

[1] BSc. Jotineke Disbergen, Varsselseweg 25, 7255 NN Hengelo (Gld), E-mail: jotineke@hotmail.com

De enquête is verstuurd naar tweehonderd gangbare vleesvarkenshouders en alle 102 biologische vleesvarkenshouders in Nederland. De adressen van de biologische vleesvarkenshouders zijn verkregen via Skal. De adressen van de gangbare vleesvarkenshouders zijn verkregen bij meerdere organisaties. De enquêtes zijn verstuurd naar professionele bedrijven met verschillende aantallen varkens door heel Nederland. Naar de regio's waar relatief veel varkensbedrijven zitten, zijn meer enquêtes gestuurd dan naar de regio's waar relatief weinig varkensbedrijven zitten.
De enquête werd begeleid met een brief waarin het doel van de enquête werd toegelicht en door middel van een antwoordstrook konden de varkenshouders invullen of ze wilden deelnemen aan een discussiebijeenkomst die naar aanleiding van dit onderzoek werd gehouden.

Statistiek
Met behulp van SPSS 12.0 zijn de meerkeuzevragen van de enquêtes verwerkt. De Kolmogorov-Smirnov toets is gebruikt om te bekijken of de ratio-variabelen (zoals het aantal varkens) normaal verdeeld waren. Om verschil aan te tonen tussen biologische en gangbare bedrijven is de *t*-toets gebruikt. De Chi-kwadraat toets is gebruikt om verschil aan te tonen tussen biologische en gangbare bedrijven bij nominale vragen (bijvoorbeeld bij preventieve maatregelen voor diergezondheid). Om verschil aan te tonen bij ordinale vragen (zoals mate van voorkomen van gedragsstoornissen) is de Mann-Whitney toets gebruikt. Alle statistische berekeningen zijn getoetst met een betrouwbaarheidsinterval van 95 procent.

Discussiebijeenkomst
Naar aanleiding van de resultaten van de enquête is een discussiebijeenkomst gehouden met belangenorganisaties en varkenshouders. Het doel van deze discussie was om te komen tot oplossingen om tegenstrijdige belangen te verkleinen en leerpunten te formuleren voor de verschillende partijen. Aan de discussiebijeenkomst werd deelgenomen door belangenorganisaties, wetenschappers, één biologische varkenshouder, één gangbare varkenshouder en één varkenshouder die zowel op de biologisch als op de gangbare manier produceert.

Resultaten

Respons
De respons van de enquête bedroeg 23 procent (= 24 enquêtes) van de biologische en 26 procent (= 52 enquêtes) van de gangbare varkenshouders. Uiteindelijk zijn zeventien enquêtes van biologische en vijftig enquêtes van gangbare varkenshouders meegenomen in het onderzoek. Een aantal enquêtes kon niet meegenomen worden in dit onderzoek door onvolledige invulling of doordat deze varkenshouders niet als professioneel aangemerkt konden worden, gezien het geringe aantal varkens. De ondergrens van het aantal vleesvarkens was dertig.

Algemene bedrijfsgegevens
Het gemiddelde aantal vleesvarkens op de gangbare bedrijven is 1.054 en op de biologische bedrijven 388. Het gemiddelde aantal vleesvarkens van gangbare bedrijven is hiermee significant hoger.
Bij 63 procent van de gangbare bedrijven worden de biggen aangekocht, dit is maar bij 29 procent van de biologische bedrijven het geval. Bij een groot gedeelte van de biologische bedrijven zijn de biggen van eigen fok afkomstig. Dit is een significant verschil tussen biologische en gangbare bedrijven. Op 84 procent van de gangbare bedrijven zijn de groepen varkens stabiel (de groepen worden hier niet gemengd met varkens van een andere leeftijd of herkomst), op biologische bedrijven is dit significant lager (59 procent).

Diergezondheid
In tabel 1 is te zien dat een groter percentage biologische dan gangbare varkensbedrijven te maken heeft met longaandoeningen, wormbesmettingen, diarree, kreupelheden en schurft. Voor diarree en schurft is dit verschil significant.
Tussen biologische en gangbare bedrijven is een aantal significante verschillen gemeld in preventieve maatregelen. Bij meer gangbare dan biologische varkensbedrijven wordt bedrijfskleding gedragen, all-in all-out toegepast, de stal gereinigd en ontsmet na elke ronde, vindt een ventilatiecheck plaats en wordt bezoek beperkt gehouden.

Tabel 1. **Gezondheidsaandoeningen bij gangbare en biologische vleesvarkensbedrijven.**

Gezondheids-aandoeningen	Gangbare bedrijven	Biologische bedrijven	Significantie (p)
Longaandoeningen	26%	53%	>0,300 NS
Wormbesmettingen	20%	41%	>0,100 NS
Diarree	4%	35%	<0,005
Kreupelheden	6%	23%	>0,800 NS
Schurft	2%	12%	<0,025

Dierenwelzijn
Gedragsstoornissen van varkens kunnen een indicatie zijn voor een verminderd dierenwelzijn. Gedragsstoornissen worden vaker gemeld bij gangbare dan bij biologische bedrijven, maar alleen voor de gedragsstoornis oorbijten kan dit met 95 procent betrouwbaarheid aangegeven worden (Tabel 2). Staartbijten wordt zowel op gangbare als biologische bedrijven veelvuldig gezien. Er zijn een aantal significante verschillen aangetoond in de manieren waarop de bedrijven in het welzijn van het dier tegemoet komen. Bij significant meer gangbare dan biologische bedrijven wordt getracht de ventilatie te optimaliseren en zijn speeltjes in de stal aanwezig. Gangbare varkenshouders zijn verplicht de varkens afleiding te geven in de vorm van een speeltje of een handje stro. Bij significant meer biologische dan gangbare bedrijven is natuurlijk licht in de stal. Een strobedding in de stal en een verharde buitenuitloop is verplicht in de biologische vleesvarkenshouderij.

Tabel 2. **Gedragsstoornissen bij gangbare en biologische vleesvarkensbedrijven.**

Gedragsstoornissen	Gangbare bedrijven	Biologische bedrijven	Significantie (p)
Staartbijten	52%	47%	>0,500 NS
Agressie	50%	29%	>0,200 NS
Schijnkauwen	21%	12%	>0,300 NS
Tongzuigen	9%	0%	>0,200 NS
Oorbijten	62%	6%	<0,001
Flankbijten	37%	18%	>0,100 NS

Voedselveiligheid
Er is een aantal significante verschillen in preventieve maatregelen voor het verlagen van voedselveiligheidsrisico's. Bij

significant ($p<0,015$) meer gangbare (negentig procent) dan biologische varkensbedrijven (65 procent) wordt gebruikgemaakt van een hygiënesluis en kunnen katten en honden niet bij het voer en de varkens komen.

Mening varkenshouders

In de enquête is gevraagd naar de mening van de varkenshouders over de besproken onderwerpen. Deze paragraaf bevat geen statistische uitkomsten aangezien we hier te maken hebben met open vragen. Wel is het interessant om te zien dat er duidelijk verschillende standpunten bestaan tussen de biologische en gangbare varkenshouders.

Een groot deel van de gangbare varkenshouders geeft aan dat biologische bedrijven een groter risico hebben op wormproblemen, salmonella en longaandoeningen. Dit komt volgens hen doordat op de biologische varkenshouderij meer invloeden van buitenaf aanwezig zijn. Een groot deel van de biologische varkenshouders meent echter dat gezondheidsproblemen in verhouding minder vaak voorkomen op biologische varkenshouderijbedrijven. Volgens hen komt dit door de natuurlijke omstandigheden en de natuurlijke afweer van de varkens. Een aantal biologische varkenshouders geeft wel aan dat er beperkingen zijn in sturing ten aanzien van de diergezondheid.

Staartjes worden in de biologische varkenshouderij niet gecoupeerd.

Gangbare en biologische varkenshouders noemen een aantal voordelen van de biologische manier van produceren, zoals de ruimte, uitloop, strooisel en de mogelijkheid tot uitoefening van het natuurlijke gedrag. Nadelen die de gangbare varkenshouders aangeven zijn de grote temperatuurschommelingen en meer agressie bij de dieren.

De gangbare varkenshouders zijn van mening dat bij biologische bedrijven de voedselveiligheid onder druk staat. Dit komt volgens hen door de uitloop, het contact met andere dieren en contact met de eigen uitwerpselen. Een aantal biologische varkenshouders geeft deze risico's ook aan. Andere biologische varkenshouders vinden dat de biologische manier van produceren voordelen heeft. Er is een beperkt medicijngebruik, minder antibiotica en een verhoogde afweer bij de varkens.

Van de gangbare varkenshouders acht 52 procent het mogelijk om diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid tegelijk te optimaliseren. Een goede diergezondheid heeft volgens hen een goed dierenwelzijn tot gevolg. Gezondere dieren en voedselveiligheid gaan samen door onder andere een lager medicijngebruik. Om deze onderwerpen tegelijk te optimaliseren is er goed management nodig, moeten hokken roostervloeren bevatten, de groepen stabiel zijn, all-in all-out worden toegepast, een goed stalklimaat aanwezig zijn en de varkens in een gecontroleerde omgeving worden gehouden. Van de gangbare varkenshouders vindt 24 procent dat het niet mogelijk is om de drie onderwerpen tegelijk te optimaliseren. Vooral tussen het dierenwelzijn en voedselveiligheid bestaan volgens hen tegenstrijdige belangen. De overige 24 procent van de gangbare varkenshouders heeft deze vraag niet ingevuld.

Van de biologische varkenshouders denkt 63 procent dat het mogelijk is om diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid tegelijk te optimaliseren. Ook zij vinden goed management belangrijk om dit te realiseren, de huisvesting en ventilatie moeten goed zijn. Ze vinden dat in de biologische varkenshouderij nog wel onderzoek nodig is en dat er varkens met meer weestand moeten worden gefokt. Zes procent van de biologische varkenshouders acht het niet mogelijk om de drie onderwerpen tegelijk te optimaliseren. De overige 31 procent van de biologische varkenshouders heeft deze vraag niet ingevuld.

Het grootste deel van de gangbare en biologische varkenshouders ziet zichzelf in de eerste plaats verantwoordelijk om de tegenstrijdigheden te verlagen.

Discussiebijeenkomst

Uit de discussiebijeenkomst komt naar voren dat de biologische varkenshouderij een aantal aandachtspunten kent ten aanzien van de diergezondheid. De biologische veehouderij staat nog in de kinderschoenen en er is nog weinig onderzoek gedaan. Er is meer onderzoek nodig naar varkensrassen die aangepast zijn aan de omstandigheden met 'natuurlijke afweer' en naar verschillende stalsystemen die helpen bij de ziektepreventie. Biologische varkenshouders moeten, evenals de gangbare varkenshouders, hygiënemaatregelen inachtnemen. Hierdoor is er minder kans op het optreden van besmettelijke dierziekten en zoönosen. Een ander risicopunt in de biologische varkenshouderij is het gebruik van de alternatieve middelen. De werking van deze middelen is veelal niet bekend ten aanzien van dierziekten en residuvorming. Eigenlijk zal de regelgeving ten aanzien van het gebruik van deze alternatieve middelen veranderd moeten worden, zodat deze middelen alleen gebruikt mogen worden wanneer de werking en (voedsel)veiligheid bewezen is.

De gedragsstoornis staartbijten komt zowel op biologische als gangbare bedrijven voor. De gevolgen van staartbijten zijn bij gangbaar gehouden varkens misschien groter, aangezien hier meteen aan het stompje wordt gebeten in plaats van in de krulstaart. Staartbijten kan teruggedrongen worden door goed management en klimaat.

De deelnemers aan de discussiebijeenkomst zijn het erover eens dat iedereen zelf verantwoordelijk is voor datgene dat hij aflevert. De varkenshouder is dus verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn eigen product. De consument is mede verantwoordelijk voor de voedselveiligheid, aangezien deze het vlees bereidt.

Bespreking en conclusies

Er is nog niet veel onderzoek gedaan naar de relatie diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid in de biologische varkenshouderij. Waarschijnlijk heeft dit te maken met het feit dat de biologische varkenshouderij nog in de kinder

schoenen staat. De uitkomsten van de enquête kunnen daarom soms niet voldoende vergeleken worden met de literatuur. Er zijn in verhouding weinig bedrijven die op de biologische manier produceren. De enquête kan slechts gezien worden als indicatie, aangezien de respons laag was. De reden voor de lage respons bij de biologische varkenshouders zou kunnen zijn dat veel veehouders slechts een paar of geen vleesvarkens hebben of omdat de enquête redelijk wat tijd in beslag nam door de open vragen. Sommige vragen in de enquête informeerden naar de mening van de varkenshouder. De antwoorden op deze vragen bevatten dus geen feitelijke waarnemingen. Ook is er geen onafhankelijk onderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid van de antwoorden.

Eijck *et al.* (2003) geven in hun onderzoek aan dat longaandoeningen op zowel veel biologische als gangbare bedrijven endemisch zijn (5). In Oostenrijk blijkt 24 procent van de biologisch gehouden vleesvarkens longaandoeningen te hebben (2), maar onbekend is hoeveel dit bij gangbaar gehouden vleesvarkens bedraagt. Uit de enquête komt naar voren dat longaandoeningen vaker worden gezien op biologische bedrijven. Dit wordt mogelijk veroorzaakt doordat biologische bedrijven een minder goed stalklimaat hebben door tocht als gevolg van de uitloop. Een andere verklaring is dat de geënquêteerde bedrijven de preventieve maatregelen ten aanzien van longproblemen minder vaak uitvoeren, zoals all-in all-out, reinigen en ontsmetten van de stal en bezoekbeperking (bezoekers kunnen ziekten met zich meebregen). Biologisch gehuisveste varkens zouden minder vaak ontstoken poten en huidschade hebben dan gangbaar gehuisveste varkens (5). Uit de enquête blijkt echter dat kreupelheden juist vaker voorkomen in de biologische varkenshouderij. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er vaker huidschade optreedt door rangordegevechten. Uit de enquête blijkt dat biologisch gehouden varkens vaker worden gemengd. Dit kan een oorzaak zijn voor de rangordegevechten (10). Wormbesmettingen worden in dit onderzoek vaker gezien op biologische dan op gangbare bedrijven. Onderzoek geeft aan dat er op biologische bedrijven meer parasietensoorten zijn en dat de frequentie van voorkomen ook in veel gevallen hoger is dan in gangbare veehouderijsystemen (6). Op driekwart van de biologische bedrijven in Oostenrijk zijn endoparasieten gevonden in de mest en de helft van de varkens vertoonden white spots op de levers. (2). Het percentage door spoelworm aangetaste levers (white spots) ligt bij biologische varkens in Nederland hoger dan bij varkens van het gangbare systeem (6). In Oostenrijk bevatten vijftig procent van de biologisch gehouden vleesvarkens white spots op de levers (2). Luizen en schurftmijt vormen in Nederland niet speciaal een probleem voor de biologische varkenshouderij (5). In Engeland zijn schurft en luizen wel de belangrijkste gezondheidsproblemen bij biologische varkensbedrijven (4). In Oostenrijk had achttien procent van de biologisch gehouden vleesvarkens schurft. De resultaten van de enquête laten wel zien dat schurftmijt vaker voorkomt op biologische dan op gangbare bedrijven. Een verklaring kan zijn dat de hygiënische maatregelen minder vaak worden toegepast.

In de biologische varkenshouderij hebben varkens de beschikking over een strobedding.

Biologische varkenshouders zijn van mening dat diergezondheidsproblemen minder voorkomen in de biologische veehouderij, maar toch scoren biologische bedrijven slechter op de diergezondheidsproblemen dan gangbare bedrijven. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat biologische varkenshouders van mening zijn dat de weerstand vaker wordt aangesproken bij biologisch gehouden varkens. Ziektes zullen hierdoor minder snel de kans krijgen. Toch blijkt de weerstand bij biologische varkens nog onvoldoende. Ook geeft een aantal biologische varkenshouders aan dat biologisch gehouden varkens geen gedragsstoornissen vertonen. Toch komt uit de enquête naar voren dat de gedragsstoornis staartbijten wordt gezien op ongeveer de helft van zowel de biologische als de gangbare bedrijven. Het blijkt dat 94 procent van de gangbare bedrijven speeltjes verstrekt in de stal. Het verstrekken van afleidingsmateriaal, zoals een speeltje of stro, is verplicht in de varkenshouderij zoals beschreven in het Varkensbesluit. Er is echter aangetoond dat een speeltje geen goed preventiemiddel is tegen gedragsstoornissen (13). Het verstrekken van stro (of ruwvoer, bijvoorbeeld dagelijks een paar handjes) is een beter preventiemiddel tegen gedragsstoornissen (3, 8, 13). Dit gebeurt bij slechts twintig procent van de gangbare bedrijven terwijl biologische bedrijven verplicht stro verstrekken.

In de regelgeving van de biologische varkenshouderij staat dat er een beperking is opgelegd in het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dit betekent dat chemische bestrijdingsmiddelen tegen ongedierte niet vaak gebruikt worden. Een natuurlijke vorm van ongediertebestrijding, zoals het houden van katten heeft de voorkeur. Uit de enquête komt naar voren dat katten op biologische bedrijven significant vaker bij de varkens en het voer kunnen komen dan in de gangbare varkenshouderij. Katten vormen een risico voor besmetting met *Toxoplasma gondii*, en hiermee vormen ze dus een groot risico voor de voedselveiligheid (11).

Op de vraag bij welk aspect (diergezondheid, dierenwelzijn of voedselveiligheid) prioriteit heeft in de bedri jfsvoering van de gangbare varkenshouders wordt geen eenduidig antwoord gegeven. Dit zou erop kunnen duiden dat de keus niet gemakkelijk is en dat er mogelijk meer tegenstrijdige belangen wordt ervaren dan bij de biologische varkenshouders die veelal vinden dat deze onderwerpen tegelijkertijd geoptimaliseerd kunnen worden.

Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om de tegenstrijdige belangen op het snijvlak diergezondheid, dierenwelzijn en voedselveiligheid in kaart te brengen in de varkenshouderij en aanbevelingen te doen over hoe om te gaan met deze tegenstrijdige belangen. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat er tegenstrijdige belangen bestaan in zowel de biologische als de gangbare varkenshouderij. De productie van varkensvlees zonder risico op voedselveiligheid is niet mogelijk zonder het welzijn van het dier te schaden. Om aan de natuurlijke behoefte van de varkens te beantwoorden hebben ze meer (buiten)ruimte en afleiding (stro) nodig en dat gaat niet wanneer er hoge eisen worden gesteld aan voedselveiligheid, aan dierziektenpreventie en vooral aan productiviteit. Deze eisen geven geen werkelijke oplossingen voor het welzijn van de varkens. De weg die zowel biologische als gangbare varkenshouders volgens dit onderzoek blijken te kiezen, managementverbetering, verbeteren van stalklimaat en aanpassing van type varken, is waarschijnlijk de meest zinvolle weg.

Literatuur

1. Arey DS. The effect of bedding on the behaviour and welfare of pigs. Anim Welf 1993; 2: 235-246.
2. Baumgartner J, Leeb T, Gruber T and Tiefenbacher R. Husbandry and animal health on organic pig farms in Austria. Anim Welf 2003; 12: 631-635.
3. Beattie VE, Walker N and Sneddon IA. Behaviour and productivity of growing pigs. Anim Welf 1995; 4: 207-220.
4. Day JEI, Kelly H, Martins A and Edwards SA. Towards a baseline assessment of organic pig welfare. Anim Welf 2003; 12: 637-641.
5. Eijck IAJM, Smolders EAA, Van der Gaag MA en Bokma-Bakker MH. Diergezondheid biologische houderij versus gangbare houderij. Praktijkonderzoek veehouderij, Lelystad, 2003, rapportnr. 14.
6. Eijck I, Kiezebrink M, Borgsteede F, Binnendijk G en Bokma-Bakker M. Inventarisatie van parasieten in de varkenshouderij, Animal Sciences Group, Lelystad, 2004, rapport nr. 24.
7. Kijlstra A, Eissen O, Cornelissen J, Munniksma K, Eijck I and Kortbeek T. *Toxoplasma gondii* infection in animal-friendly pig production systems. Invest Ophthalm & Visual Sc 2004; Vol. 45, no. 9.
8. Putten G Van. Objective observations on the behaviour of fattening pigs. Anim Regul Stud 1980; 3: 105-118.
9. Stolba A and Wood-Gush DGM. The behaviour of pigs in a semi-natural environment. Anim Prod 1989; 48: 419-425.
10. Vermeer HM, Ekkel ED, Groot JSM De, Klooster CE Van 't, Pee GFV van der en Swinkels JWGM. Welzijn van varkens: van verzorgingsvoorschriften naar verzorgingsmaatregelen. Praktijkonderzoek Varkenshouderij, Rosmalen, 1997.
11. Wind S en Weij B Van der. *Toxoplasma gondii* infecties in de varkenshouderij. Verslag van een inventariserende telefonische enquête betreffende de aanwezigheid van risicofactoren bij biologische en scharrelvarkenshouders, ID-Lelystad, 2001.
12. Wolf PJ Van der, Elbers ARW, Heijden HMJF Van der, Schie FW Van, Hunneman WA and Tielen MJM. *Salmonella* seroprevalence at the population and herd levels in pigs in the Netherlands. Vet Microbiol 2000; 80: 171-84.
13. Zonderland J en Fillerup M. Stro, de beste remedie tegen staartbijten, PraktijkKompas Varkens, juli 2003

Dit artikel is geschreven op basis van een afstudeerscriptie van de Agrarische Hogeschool 'Larenstein' te Deventer, Afdeling Diergezondheid en –welzijn, onder auspiciën van de Raad voor Dierenaangelegenheden in Den Haag.

de Kompaan
Specialistengroep Gezelschapsdieren

DIERENARTS SPECIALIST
der Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Spoedopvang
De Kompaan is ingesteld op de opvang van de (internistische) spoedpatiënt en is 24 uur per dag bereikbaar voor spoedoverleg.

Telefonisch spreekuur voor dierenartsen
van 8.30 tot 9.00 uur
0529-45 25 80

Spoedlijn voor dierenartsen
06-10 86 86 21

Drs. R.J. Gerritsen
interne geneeskunde
Mw. drs. J.J.C.W.M. Buijtels
interne geneeskunde
Mw. drs. E.C. Naan
weke delenchirurgie
Mw. drs. C. Görig
oogheelkunde

Interne Geneeskunde en Weke delenchirurgie
De Kompaan is een multidisciplinair specialistencentrum voor honden en katten, waar erkende specialisten werkzaam zijn. Op het gebied van de cardiologie en de pulmonologie bieden we een breed pakket aan: bronchoscopie, ECG, echocardiografie en chirurgische ingrepen aan de thorax, waaronder pacemakerimplantatie, sluiting van een persisterende ductus botalli en bijv. longkwabresecties.
U kunt bij ons terecht voor alle deelgebieden van de interne geneeskunde met alle daaraan gerelateerde chirurgie zoals KNO, urologie, neurologie, endocrinologie, lever- en nieraandoeningen, oncologie en maagdarm-problemen. Door onze nauwe betrokkenheid bij de oprichting van de EVBN, de bloedbank voor honden en katten, is veel ervaring opgedaan met de anemische patiënt.

Oogheelkunde
Bijzondere mogelijkheden voor diagnostiek en behandeling zijn er op het terrein van de oogheelkunde. Denkt u daarbij aan moderne onderzoekstechnieken als echografie van de oogbol, electroretinogrammen en intra-oculaire chirurgie, bijvoorbeeld cataract-operaties.

Snelle diagnostiek
Uitgebreide faciliteiten voor snelle diagnostiek en behandeling binnen de interne geneeskunde en weke delenchirurgie.

Schriftelijke rapportage
Een schriftelijk verslag van het consult en de uitslagen van nader onderzoek worden u binnen één werkdag toegezonden per fax, e-mail of post.

Informatie
Wilt u meer informatie over specifieke behandelmogelijkheden? Belt u dan met de betrokken specialist, bij voorkeur tijdens het telefonisch spreekuur.

Adres: Van Reeuwijkstraat 34
7731 EH Ommen
Telefoon: 0529-45 25 80
Fax: 0529-45 27 18
Internet: www.dekompaan.com
Spoedlijn voor dierenartsen: 06-10 86 86 21

De positieve reacties van de leden van de KNMvD op de artikelserie over de hoogleraren van de Faculteit der Diergeneeskunde zijn aanleiding geweest om door te gaan: nu een interview met prof. dr. Freek van Sluijs, voorzitter van het Departement Geneeskunde Gezelschapsdieren.

Chirurgie en Inwendige Ziekten zijn kernspecialismen, die kun je absoluut niet missen

Marianne M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan

Interview

Prof. dr. Freek van Sluijs is in 1974 afgestudeerd aan onze Alma Mater en heeft aansluitend een jaar gewerkt in twee gemengde praktijken in het noorden (Stadskanaal) en het zuiden (Valkenswaard) des lands met de nadruk op landbouwhuisdieren. In 1975 is hij teruggekomen naar de Faculteit naar de Vakgroep Kleine Huisdieren om als dierenarts-assistent een brede opleiding in alle aspecten van de geneeskunde van gezelschapsdieren te doorlopen. Na deze brede basis heeft hij zich verder toegelegd op de anesthesiologie en de intensive care. Op het moment dat de toenmalige Vakgroep Kleine Huisdieren in 1980 begon met de specialisaties Inwendige Ziekten en Chirurgie, heeft hij gekozen voor chirurgie en die liefde is gebleven. In 1987 voltooide hij zijn promotie over de maagdilatie en -volvulus bij de hond. In die tijd stierf ongeveer tachtig procent van de honden aan deze aandoening, terwijl van de overlevende patiënten ongeveer vijftig procent recidiveerden. Nu overleeft ongeveer tachtig procent van de patiënten, terwijl er als gevolg van een goede gastropexiemethodiek nog maar nauwelijks recidieven voorkomen. Deze enorme verbetering is voor een deel toe te schrijven aan een verbeterde chirurgische techniek, maar voor een veel groter deel aan de sterk verbeterde anesthesie- en IC-methoden.
In 1990 is Freek van Sluijs benoemd tot Hoogleraar Chirurgie van Gezelschapsdieren en in 1996 is hij voorzitter van de vakgroep (nu Departement) geworden als opvolger van prof. dr. Jan Gajentaan. Prof. van Sluijs is in 1993 Diplomate van het European College of Veterinary Surgery geworden en is in diverse functies actief geweest in dit College.

Plaats van een universiteitskliniek

In de gezelschapsdieren zijn de eigenaren weinig tot niet plaatsgebonden. Dat houdt in dat zij overal naar toe willen gaan om voor hun dier de juiste (specialistische) zorg te vinden. Specialisten, vaak in Utrecht opgeleid, vestigen zich dan ook overal in ons land. Toch is er een verschil tussen de universiteitskliniek en specialistische klinieken in den lande. Een universiteitskliniek moet het vak ook vooruit brengen en daarom is patiëntenzorg hier altijd verweven met onderzoek. Patiëntgebonden onderzoek is, in tegenstelling tot wat eigenaren soms denken, zeker niet nadelig voor de betreffende patiënten. Dieren die in een dergelijk onderzoek opgenomen worden, krijgen de best mogelijke behandeling en maximale aandacht. De specialist-onderzoeker is immers niet alleen in de patiënt geïnteresseerd, maar ook in het verloop van zijn onderzoek. Op dit moment nemen de mogelijkheden alleen maar toe, want de universiteitskliniek zit midden in een enorme verbouwing en de uitrusting wordt hierbij bijna compleet vernieuwd en is dus erg geavanceerd.

Prof. dr. Freek van Sluijs

Onderzoek

Het onderzoek kent twee kanten, het fundamentele onderzoek dat moet passen binnen een van de programma's van Focus en Massa en de Ontwikkelingsdiergeneeskunde. Binnen het Departement Geneeskunde Gezelschapsdieren wordt in Focus en Massa deelgenomen aan het programma 'Tissue Repair' met de lijnen 'Regeneration' en 'Endocrine Oncology'.
Binnen de ontwikkelingsdiergeneeskunde, die van groot belang is voor het instandhouden en vooruitbrengen van de specialismen, wordt aan diverse projecten gewerkt. Een onderzoeksproject binnen de ontwikkelingsdiergeneeskunde kan ook onmiddellijk inspelen op vragen vanuit de maatschappij. Zo werden er enkele jaren geleden plotseling verlammingen bij katten geconstateerd, zorgvuldig onderzoek leerde dat dit veroorzaakt werd door verontreiniging van een bepaalde soort kattenvoer.
Op dit moment is het de doelstelling van de universiteit om een deel van het onderzoek ook extern te laten financieren. Dat is binnen diergeneeskunde vaak lastig en voor kleine species, zoals bijvoorbeeld het fret, eigenlijk bijna onmogelijk. Het is dan de kunst om een onderzoeksvraag te formuleren die enerzijds de betreffende diersoort ten goede komt en anderzijds ook een antwoord geeft op een breder gebied.

Specialisatie

Op dit moment kent men bij de gezelschapsdieren ongeveer tien specialismen, waarvan sommige ook diersoortoverschrijdend zijn. Deze specialisaties zijn allemaal ook Europees erkend. Specialisatie speelt in op de vraag vanuit de maatschappij waar men steeds verdergaande zorg voor zijn huisdier wil hebben. Op dit moment wordt ook voor het Departement Geneeskunde Gezelschapsdieren het budget krapper en dat betekent dat er niet steeds meer specialismen bij kunnen komen. Daarom is men bezig een plan uit te werken waarbij bepaalde specialismen tot de zogenaamde 'kernspecialismen' behoren, zoals chirurgie en inwendige ziekten. Die specialismen kun je absoluut niet missen, terwijl andere specialismen als strategische specialismen gezien worden. Die kunnen binnen de universiteitskliniek van de grond getild worden en dan zich verder in de periferie ontwikkelen.
Ook moet er gekeken worden naar het opleiden van de specialisten. Op dit moment gebeurt dit volledig op kosten van de universiteit c.q. de overheid en misschien moet er voor bepaalde opleidingen ook een bijdrage uit de beroepsgroep komen, want het is gezien de steeds krapper wordende budgetten niet mogelijk dit allemaal te bekostigen vanuit de eerste geldstroom (= het geld dat de Faculteit krijgt van de overheid). Momenteel vindt ongeveer tweederde van de opgeleide specialisten buiten de universiteitskliniek werk, terwijl eenderde op de Faculteit blijft.
Op dit moment ligt de bal echter vooral bij het publiek: men wil verregaande specialistische zorg voor zijn dier, maar vergeet dat daar ook een duidelijk prijskaartje aanhangt. In Nederland heeft slechts ongeveer twee procent van de gezelschapsdieren een ziektekostenverzekering. In de Scandinavische landen is dit tachtig procent. Het is dus in het belang van het huisdier en in het belang van de beroepsgroep om een ziektekostenverzekering voor huisdieren te stimuleren. Op dit moment werken vrijwel alle specialismen binnen de Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren op verwijzing. Alleen bij de afdelingen Bijzonder dieren en vogels en Fertiliteitsbegeleiding kunnen dieren zonder verwijzing behandeld worden.

Onderwijs

Op de vraag hoe de studenten dan in de gelegenheid worden gesteld voldoende eerstelijns werk te zien en te doen, antwoordt Freek van Sluijs dat de UKG daar ook zijn maatregelen voor heeft getroffen. Alle co-assistenten in de differentiatie gezelschapsdieren lopen twee weken stage in een willekeurige praktijk in het land. Ze kunnen dit met behulp van hun keuzeweken desgewenst uitbreiden met nog eens twee weken. Daarnaast is er een afspraak met een grote praktijk in de Meern waar de co-assistenten eenmaal per week katten kunnen castreren en heeft de UUHolding de Amsterdamse Spoedkliniek overgenomen. Deze kliniek is een zelfstandige BV met een eigen Directie en een Raad van Commissarissen. Het managementteam van het Departement Geneeskunde Gezelschapsdieren maakt deel uit van deze Raad van Commissarissen en prof. van Sluijs fungeert als president-commissaris. In de Amsterdamse Spoedkliniek volgen de co-assistenten een stage van drie weken in de avonden en de weekenden waarin zij diepgaand kennismaken met het eerstelijns (spoed)werk in hartje Amsterdam. Als de co-assistenten hiervoor kiezen, kunnen ze binnen hun co-schap dus zeven weken extern onderwijs volgen.

Ten aanzien van de discussie of co-assistentenonderwijs binnen of buiten de Faculteit moet worden verzorgd, heeft Freek van Sluijs een duidelijke mening: hij vindt het van groot belang om eerst de eindtermen zorgvuldig vast te stellen. Vervolgens moet je kijken wat je binnen de Faculteit der Diergeneeskunde kunt realiseren en alleen voor dingen die binnen de Faculteit niet te verwezenlijken zijn, moeten er buiten oplossingen worden gezocht. Het onderwijs moet je ook afstemmen op de marktvraag. Dat is echter bij de gezelschapsdieren makkelijker gezegd dan gedaan. Consumenten zijn immers helemaal niet georganiseerd en kunnen dus geen zichtbare rol spelen. Dat betekent dat de beroepsgroep op dit moment de meeste invloed heeft op de marktvraag. De beroepsgroep wil echter het liefst een duizendpoot: een net afgestudeerde collega die van alle markten thuis is en onmiddellijk voor alle diersoorten zelfstandig dienst kan doen. Dat is natuurlijk niet realistisch. De opleiding is zo breed geworden dat differentiatie echt noodzakelijk is, zeker omdat de consument wél vraagt om kwalitatief hoogstaande zorg. Het is dus de kunst een goed evenwicht te vinden met enerzijds voldoende aandacht voor de basisvakken en anderzijds voldoende breedte in de klinische fase om de algemene bevoegdheid inhoud te geven.

Invulling van een leerstoel

Als voorzitter van een groot departement heeft Freek van Sluijs vele managementtaken, toch werkt hij nog steeds één ochtend in de week in de poli en één dag per week in de OK. Voor hem zijn dit hobby-uren: hij geniet van het werken met patiënten en het onderwijzen van studenten en specialisten in opleiding. Op de vraag of chirurgie zijn lust en zijn leven is, komt een wat genuanceerd antwoord: enerzijds wel, maar anderzijds vraagt hij zich ook wel eens af hoe zijn leven zou zijn gelopen als hij bijvoorbeeld een taal had gestudeerd.
Naast het besturen van de Hoofdafdeling en anderhalve dag poli en opereren, doet Freek van Sluijs nog een heleboel andere dingen. Zo heeft hij fors bijgedragen aan de ontwikkeling van het preklinische vak Ziekteleer en heeft hij het Studiepad Gezelschapsdieren voor het vak Diergeneeskunde en Samenleving ontwikkeld. In dit laatstgenoemde vak worden Wetskennis, Ethiek en Gerechtelijke Diergeneeskunde geïntegreerd onderwezen en aan de hand van bestaande casus verder uitgediept. Ten aanzien van het klinisch onderwijs vindt Freek van Sluijs het uitdagend om studenten te laten zien dat er meerdere wegen naar Rome leiden en dat feitenkennis essentieel is om deze wegen inderdaad te kunnen vinden.
Tot slot zit prof. van Sluijs nog in talloze commissies waarvan hij vooral de diersoortoverschrijdende, zoals de Raad voor Dieraangelegenheden, erg interessant vindt.

Last but not least

Het is duidelijk dat Freek van Sluijs een hoogleraar is die niet vanuit een ivoren toren regeert: hij staat met beide benen middenin het veterinaire leven en hij is daarmee ook een enorme voortrekker voor de verdere ontwikkeling van zijn vakgebied.

Dr. Marianne M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan is voorzitter van de Wetenschappelijke redactie van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde.

Komt het bij u ook voor dat de klant een noodzakelijke operatie niet uit laat voeren omdat hij het geld niet heeft? Als uw klant voor zijn hond of kat de Proteq Dier & Zorg Verzekering afsluit, dan hoeft hij zich geen zorgen meer te maken. Een prettige zekerheid, zowel voor de eigenaar, het dier en de praktijk.

Meer klanten met een verzekering, hoger rendement

Uit Engels onderzoek blijkt dat als de praktijk veel klanten heeft met een huisdierenverzekering, het rendement van de praktijk hoger is dan van praktijken waar weinig klanten hun huisdier verzekerd hebben. Hoe zit dat in uw praktijk? Weet u hoeveel klanten hun hond/kat verzekerd hebben? Praat er eens over met uw klanten.

Proteq helpt u graag om meer verzekerde klanten te krijgen

Wilt u ook meer klanten die voor hun hond/kat een ongevallen- en ziektekosteverzekering afgesloten hebben? Proteq helpt u graag om dit te realiseren. Samen met u en de collega's in de praktijk gaan we aan de slag om uw doelstelling te realiseren. Als u hierover meer wilt weten, dan is de afspraak zo gemaakt. Mail naar walter.boer@proteq.nl

Gelukkig heeft zijn baas de Proteq Dier & Zorg Verzekering afgesloten.

Proteq steunt:

Dierenbescherming

Brochure

In onze brochure staat alle informatie over de Proteq Dier & Zorg Verzekering. Ons advies: geef de informatie persoonlijk aan uw klanten, ze zullen het op prijs stellen.

Op www.proteq.nl vindt uw klant ook alle informatie over de Proteq Dier & Zorg Verzekering. Op de site kan ook direct een polis worden afgesloten.

Proteq DIRECT VERZEKEREN

Proteq is een onderdeel van SNS REAAL

Made in de praktijk

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Alweer maden, maar deze keer niet alleen in de fantasie van de eigenaar. Konijnen kunnen zich uitstekend vermenigvuldigen, maar tegen maden leggen ze het af. Is het voldoende om de eigenaar met een antiparasitair middel en instructies om het dier te wassen naar huis te sturen?

Een goed begin...

Konijn Moosje zal het niet meer aan haar achterwerk roesten, maar jeuken doet het wel; het krioelt er van de maden. De huid rond de anus is rood, gezwollen en bloederig en er kruipt het nodige rond wat er niet hoort. De eigenaar ziet dit 's ochtends vroeg en belt meteen de dierenarts. Die heeft die ochtend echter op een andere locatie spreekuur. De konijneneigenares is daar natuurlijk welkom, maar ze kiest ervoor om 's middags naar de dichterbij gelegen kliniek te komen. De dierenarts ziet zelf niet veel reden tot spoed, dus laat deze keuze aan de eigenaar over.

...of half werk?

Eenmaal op het spreekuur, blijkt Moosje er niet best aan toe te zijn, maar genezing is nog wel mogelijk. Moosje krijgt een injectie met Ivermectine, maar daarnaast moeten de aanwezige maden natuurlijk ook aan de buitenkant met kracht worden bestreden. Als de dierenarts het konijn in de kliniek moet opnemen of de eigenaar iedere dag naar het spreekuur moet laten komen wordt dat een dure aangelegenheid, dus geeft hij de eigenaar een flesje Amitraz mee, en de instructie om het konijn daar dagelijks mee te wassen. Thuisgekomen gaat de eigenaar direct aan de slag, maar zonder resultaat. De maden blijven zich vrolijk vermenigvuldigen, en zijn 's avonds groter in aantal dan ooit tevoren. De eigenares is er niet gerust op, en gelukkig is er ook deze avond een dierenarts die dienst heeft en naar het konijn wil kijken. Deze dierenarts heeft niet alleen zijn twijfels over de behandeling door zijn collega, maar ook over de genezingskans van Moosje. In deze strijd om het bestaan winnen de maden glansrijk, want hun aantal is dermate uitgebreid, dat euthanasie de enige uitweg is.

Door de uitspraken van de tweede dierenarts heeft de eigenaar inmiddels wel begrepen dat de dierenarts die Moosje eerder heeft behandeld niet alles uit de kast heeft gehaald. Had hij niet eerder kunnen en moeten ingrijpen? En had hij niet ook antibiotica en pijnstillers moeten toedienen? En als het hopeloos was, had hij Moosje dit lijden dan niet kunnen besparen? De vragen draaien uit op een tuchtzaak.

Instructief

Het Tuchtcollege is het wel met de eigenaar eens dat Myasis zo snel mogelijk moet worden behandeld, maar er blijft discussie bestaan tussen eigenaar en dierenarts over een mogelijk eerder tijdstip. De dierenarts houdt vol dat de eigenaar best eerder had mogen komen, maar dan naar een andere locatie. Uiteindelijk kon de eigenaar viereneenhalf uur na constatering van de maden bij de dierenarts terecht. Vanwege de welles-nietes discussie tussen eigenaar en dierenarts, wordt dit door het Tuchtcollege niet verder uitgewerkt. Eenmaal aangekomen bij de discussie over wat zich tijdens het consult heeft afgespeeld, blijkt echter wel dat de dierenarts meer had moeten doen. Een dier met Myasis meegeven aan de eigenaar, en de instructie om het dier te wassen met Amitraz is niet voldoende. De dierenarts had Moosje eerst zelf moeten scheren en de maden moeten verwijderen, en vervolgens de eerste wassing zelf doen. Myasis is een aandoening die intensieve aanpak vereist, die niet beperkt kan blijven tot een instructie aan de eigenaar. Daar komt nog bij dat Amitraz bepaald geen suikerwater is. Het middel is giftig, en áls je het al meegeeft aan een eigenaar met een wasinstructie, horen daar ook duidelijke instructies voor de bescherming van mens en dier bij.

Kwaal erger dan middel

Maden blijven bovendien niet onopgemerkt, ook niet door het konijn zelf. Pijnstillers en antibiotica zijn dus geboden. De dierenarts beweert dat hij niet alleen Ivermectine heeft gegeven, maar ook Metacam en Doxycycline. De patiëntenkaart bevestigt echter wat de eigenaar beweert: de dierenarts heeft maar één injectie gegeven. Het Tuchtcollege vindt het niet aannemelijk dat de dierenarts in deze ene injectie zowel Ivermectine, als Metacam en Doxycycline had zitten, en gaat er dus vanuit dat de laatste twee achterwege zijn gebleven. Ook dat is veterinair niet juist. Al met al is de dierenarts veterinair tekortgeschoten in de aanpak van deze Myasis-malaise, en krijgt hiervoor een waarschuwing.

Informatie over vogelgriep

Berichten en verslagen

De ontwikkelingen ten aanzien van Aviaire Influenza gaan snel. Om die reden informeert de KNMvD dierenartsen voornamelijk digitaal. Nieuws-e-mails worden verstuurd aan alle dierenartsen in Nederland over de laatste ontwikkelingen. Op de website *www.knmvd.nl* kunt u deze e-mails terugvinden mocht u geen nieuws-e-mails willen ontvangen. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft een digitaal dossier Vogelgriep waar alle relevante informatie is na te lezen. Veel dierenartsen hebben het Tijdschrift voor Diergeneeskunde gevraagd de LNV informatie ook op papier te publiceren. Hierbij dan ook een overzicht van de stand van zaken op 21 maart.

Vogelgriep en de dierenarts

Vogelgriep is een zogenaamde aangifteplichtige ziekte. Dierenartsen en professionele pluimveehouders zijn verplicht om een verdenking van vogelgriep te melden bij het Landelijk LNV-dierziektennummer: 045-5354232 (24 uur per dag bereikbaar). Dit nummer is uitsluitend bedoeld voor het melden van een verdenking van vogelgriep en is niet bestemd voor particulieren. Particulieren kunnen terecht bij het LNV-Loket, bereikbaar via het gratis nummer 0800-2233322, vanuit het buitenland +31 592-332958 (niet gratis).
Openingstijden: op werkdagen van 8.30-18.00 uur en op zaterdag van 10.00-13.00 uur.
Het is belangrijk vogelgriep in een zo vroeg mogelijk stadium te ontdekken. Daarom is er sinds enkele jaren in Nederland een 'early warning'-systeem van kracht. Daarin ligt vast wanneer de pluimveehouder een dierenarts moet raadplegen en wanneer directe melding aan het Landelijk LNV-dierziektennummer verplicht is. De regels daarvoor zijn sinds 24 oktober 2005 aangescherpt.
Een pluimveehouder moet een dierenarts raadplegen als:

- er bij zijn dieren een klinisch probleem zichtbaar is; of
- zijn dieren twee dagen na elkaar minstens vijf procent minder voer of drinkwater gebruiken; of
- zijn dieren twee dagen na elkaar minstens vijf procent minder eieren leggen.

Hobbydierhouders is geadviseerd om bij onverklaarbare ziekte of sterfte van hun hobbykippen of vogels contact op te nemen met de dierenarts, zij hoeven niet zelf te melden. Bij een eventueel transport van de hobbydieren worden de volgende maatregelen geadviseerd:

- vervoer ze in een afgesloten plastic zak;
- draag handschoenen.

Symptomen van vogelgriep

Het hoog pathogeen virus is zeer besmettelijk en veroorzaakt ernstige ziekteverschijnselen en plotselinge toename van de sterfte. De dieren kunnen zeer snel sterven aan HPAI zelfs zonder dat er klinische verschijnselen zichtbaar zijn. Wanneer eenmaal sprake is van een besmetting met HPAI dan verspreidt HPAI zich zeer snel onder pluimvee.
De symptomen van een infectie met hoog pathogeen virus bij pluimvee zijn:

- Plotselinge sterfte zonder klinische symptomen
- Ophoping van abnormale hoeveelheid vocht aan kop en nek
- Onderhuidse bloedingen in poten, lellen en de kam
- Luchtwegproblemen
- Overvloedige traanvorming
- Ontsteking bijholte van de neusholte
- Diarree
- Plotselinge eilegproductiedaling
- Sloomheid en anorexie.

Informatie voor pluimveehouders

Voor commerciële pluimveehouders geldt sinds 20 februari 2006 de afschermplicht. Die plicht geldt voor heel Nederland. Markten waar pluimvee, loopvogels en duiven worden verhandeld zijn in Nederland niet toegestaan. Tentoonstellingen, shows, wedvluchten en dergelijke met (sier)pluimvee, loopvogels of duiven zijn sinds 20 februari 2006 ook verboden. Alleen overdekte markten en overdekte tentoonstellingen voor andere siervogels zijn toegestaan.

Afschermplicht

Pluimveehouders en particulieren met kippen of ander pluimvee zoals eenden of kalkoenen, zijn sinds 20 februari 2006 verplicht deze af te schermen. Op die manier wordt elk contact met in het wild levende vogels onmogelijk. Dit voorkomt dat de dieren besmet raken met vogelgriep door wilde (trek-) vogels. Deze verplichte maatregel geldt voor héél Nederland, zowel buiten als binnen de bebouwde kom. Vanaf 15 maart 2006 geldt deze afschermplicht niet langer voor sier- en postduiven.

Wat betekent de afschermplicht?

- Kippen en ander pluimvee (sier- en postduiven uitgezonderd) moeten in een ruimte worden gehouden die aan de bovenkant ondoorlatend is. De zijkanten moeten minimaal zijn afgeschermd met gaas, zodat contact met andere vogels niet mogelijk is.
- Laat de dieren geen oppervlaktewater drinken, zoals water uit sloten.
- Als er binnen een paar dagen enkele dieren doodgaan, neem dan direct contact op met een dierenarts. De kans bestaat dat het vogelgriep is. Raak de dieren niet meer aan of draag rubberen handschoenen.
- Verzamelingen zoals tentoonstellingen, shows en wedvluchten met (alle soorten) duiven, loopvogels en (sier)pluimvee zijn verboden.

Linten

Voor het welzijn van watervogels als eenden, ganzen en zwanen is het noodzakelijk dat zij zich in 'ruim water' kunnen voortbewegen. In de praktijk is gebleken dat een vijver die groter is dan 25m^2 niet volledig kan worden afgeschermd. Daarom geldt hier een uitzondering van de afschermplicht. Om het veterinaire risico te beperken, moeten deze vijvers worden overspannen met linten. Ook de omliggende grond rond de vijvers moet met linten worden overtrokken. Daarnaast moet voer en water op een plaats worden aangeboden die ondoorlaatbaar is overdekt.

Informatie voor houders van katten

Het is niet nodig om nu preventieve maatregelen te nemen, zoals het binnenhouden of vaccineren van katten. Het vogelgriepvirus H5N1 is op dit moment immers nog niet vastgesteld in Nederland.

Besmetting bij wilde vogels

Als het vogelgriepvirus H5N1 toch bij wilde vogels in Nederland wordt vastgesteld, adviseert LNV katten binnen en honden aangelijnd te houden in een zone van tien kilometer rond de plaats waar de wilde vogel met het H5N1-virus is vastgesteld. Als er sprake is van mogelijk contact tussen katten en besmette wilde vogels, of als katten verschijnselen vertonen die lijken op die van influenza wordt aan katteneigenaren geadviseerd contact op te nemen met de eigen dierenarts. Als deze dierenarts het noodzakelijk acht, zal de kat worden onderzocht. De diagnose kan bevestigd worden middels bloedonderzoek.

Besmetting bij commercieel gehouden pluimvee

Als het vogelgriepvirus H5N1 op een commercieel pluimveebedrijf wordt vastgesteld, adviseert LNV de katten binnen en honden aangelijnd te houden in getroffen gebieden (in de 10 km zone) en ze niet in contact te laten komen met pluimvee. Laat de katten niet in de stallen en/of verblijven toe en voer ze geen rauw pluimveevlees. Katten op de getroffen pluimveebedrijven worden, als daar aanleiding toe is, getest op het virus. Als er sprake is van mogelijk contact tussen katten en besmet pluimvee, of als katten verschijnselen vertonen die lijken op die van influenza, moet men contact opnemen met een dierenarts.
Voorkom dat zwerfkatten toegang hebben tot stallen en/of verblijven waar pluimvee wordt gehouden en voer ze geen rauw pluimveevlees.

Fysiek contact

Een kat kan in aanraking komen met een vogel die H5N1 heeft of met zijn uitwerpselen. Uit onderzoek blijkt dat katten geïnfecteerd kunnen worden met H5N1-virus. Maar het risico lijkt klein dat katten geïnfecteerd raken door contact met wilde vogels. De wilde vogelsoorten in Europa en Azië waarin H5N1 virus tot nu toe is gevonden, zijn voornamelijk watervogels (zwanen, ganzen, eenden) en niet de vogelsoorten (mezen, mussen, merels, andere kleine vogels in en om tuinen) waarmee katten normaliter in aanraking komen.

Ziekteverschijnselen bij katten

De voornaamste verschijnselen bij katten kunnen zijn koorts, algeheel ziek zijn, versneld en bemoeilijkte ademhaling, oogontsteking en eventueel diarree. Een infectie verloopt niet per se dodelijk.

Contact tussen mens en kat

Veel mensen zullen zich misschien afvragen of ze besmet kunnen raken met H5N1 als ze hun kat aanhalen. Omdat H5N1 nog niet is vastgesteld in Nederland, is er ook geen reden om hierover bezorgd te zijn. Bovendien is overdracht van H5N1-virus (of een ander influenzavirus) van kat naar mens nog nooit vastgesteld. Omdat het de verwachting is dat de kans op besmetting van katten door wilde vogels klein zal zijn, zal ook het risico dat een mens door een kat geïnfecteerd wordt verwaarloosbaar klein zijn. Bij constatering van H5N1 op een commercieel pluimveebedrijf worden op basis van een risicoanalyse katten op het getroffen bedrijf getest op het virus.

Vaccinatie van katten

Er bestaat geen geregistreerd vaccin tegen vogelgriep voor katten. De ontwikkeling van een nieuw vaccin duurt ongeveer tien jaar. Het initiatief hiervoor ligt bij de farmaceutische industrie.

Honden

Er is op dit moment niet aangetoond dat honden gevoelig zijn voor het H5N1-virus en dat ze er ziek van kunnen worden. In geval van een uitbraak is het advies om honden in risicogebieden aan de lijn te houden.

Vaccinatie hobbypluimvee en buitenloopkippen

De Europese Commissie is op 22 februari 2006 akkoord gegaan met het vaccineren van hobbypluimvee (kippen, eenden, ganzen en kalkoenen) en commercieel gehouden buitenloopkippen. Houders van hobbypluimvee en buitenloopkippen kunnen van 16 maart 2006 tot 1 juli 2006 hun pluimvee laten vaccineren tegen vogelgriep. Dit mag alleen als de dieren minimaal zeven weken oud zijn. Voor commercieel gehouden buitenloopkippen onder de achttien weken (opfokhennen) geldt een langere vaccinatieperiode: tot 1 juli 2007.
Vaccinatie is vrijwillig en is een alternatief voor afschermen. Niet-gevaccineerde dieren moeten afgeschermd blijven, zolang de afschermplicht geldt. Als een bedrijf besluit een deel van de kippen te vaccineren, wordt het hele bedrijf gezien als een bedrijf waar gevaccineerd wordt. Dit heeft onder andere gevolgen voor het verplaatsen en exporteren van de niet gevaccineerde dieren en producten hiervan. Bedrijven die op commerciële basis pluimvee houden, mogen hobbymatig gehouden pluimvee niet vaccineren. Ook niet wanneer het commerciële pluimvee wel wordt gevaccineerd.
De vaccinatie bestaat uit twee inentingen. Drie weken na de tweede inenting hebben de dieren bescherming opgebouwd. Ze mogen dan weer naar buiten. Eten en drinken moet nog wel afgeschermd worden gegeven: in een ruimte die ten minste aan de bovenzijde ondoorlaatbaar is afgedekt. Vaccinatie betekent geen garantie dat de dieren bij een eventuele uitbraak van vogelgriep in de buurt, niet zullen worden geruimd. Maar dat zal alleen gebeuren als dat echt nodig is om verdere verspreiding van de ziekte te voorkomen.

De voordelen van vaccinatie

Voor het vaccineren wordt pluimvee minder gevoelig voor het vogelgriepvirus. De vaccinatie beschermt de dieren tegen ziekteverschijnselen en sterfte door vogelgriep. Als gevaccineerde vogels toch worden besmet met het virus, verspreiden ze zelf minder virus.

De nadelen van de vaccinatie

Door vaccinatie is het moeilijker een besmetting aan te tonen. Daarom moeten hobbydierhouders bij ziekteverschijnselen of sterfte van hun pluimvee de dierenarts informeren. Ook moeten de hobbydierhouders een administratie van de gevaccineerde dieren bijhouden, met onder andere verplaatsingen en sterfte van de dieren. Zij kunnen hierop worden gecontroleerd door de Algemene Inspectiedienst (AID). Tot slot mogen gevaccineerde dieren niet zomaar worden vervoerd. Hobbydierhouders moeten hiervoor een ontheffing aanvragen via het LNV-Loket.
Ook voor pluimveebedrijven geldt dat door vaccinatie besmetting moeilijker is aan te tonen. Daarom moeten verklikkerkippen worden ingezet. Pluimveehouders dienen een

goede administratie van de gevaccineerde dieren en verklikkerkippen bij te houden, onder andere met verplaatsingen en sterfte. Zij kunnen hierop worden gecontroleerd worden door de Algemene Inspectiedienst (AID).
Tot slot mogen gevaccineerde dieren en dierproducten niet zomaar worden vervoerd, hier zijn voorwaarden aan verbonden. Als de vaccinatie bij leggende hennen wordt uitgevoerd, kan er een tijdelijke daling in de eiproductie en wat verhoogde uitval (sterfte) optreden. De (hobby-)pluimveehouder mag er daarom voor kiezen om pluimvee afgeschermd te houden en niet te vaccineren. Het staat iedere dierenarts vij om wel of niet deel te nemen aan de vaccinatieregeling.

Mens en vogelgriep

Het H5N1-virus kan bij intensief contact met pluimvee besmettelijk zijn voor mensen. Zo'n besmetting komt relatief zeer zelden voor, maar is ernstig. In Azië zijn tot nu toe rond de honderd mensen overleden aan dit virus. Degenen die besmet raakten, hadden intensief contact gehad met ziek pluimvee.
Besmetting van mens naar mens voor H5N1 is nog niet wetenschappelijk aangetoond. Maar het H5N1-virus kan genetisch zodanig veranderen (muteren) dat het makkelijker overgaat van dier op mens of van mens naar mens overdraagbaar wordt. Bestaande griepvaccins bieden daartegen geen bescherming. Op dit moment is van zo'n pandemie geen sprake.
Meer informatie over infectierisico's en preventie voor mensen vindt u op de internetsites van RIVM, *www.rivm.nl*, en VWS, *www.minvws.nl*.

Woordvoering namens de beroepsgroep

Het is van groot belang dat onze standpunten op eenduidige wijze in de media worden verwoord. De KNMvD heeft collega André Steentjes en Arjan den Hertog (bestuur KNMvD) bereid gevonden de woordvoering te doen. Wij vragen u dringend om de media door te verwijzen naar de KNMvD, dan wel contact met het bureau op te nemen zodra u wordt benaderd door de media (telefoon: 030-6348900). Wij zorgen in samenwerking met onze woordvoerders dan voor een consistente berichtgeving naar aanleiding van de laatst beschikbare informatie.

Voor overige informatie verwijzen wij u naar de website van LNV, www.lnv.nl en naar de nieuws e-mail die de KNMvD verstuurd. Mocht u geen nieuws e-mails willen ontvangen dan kan u terecht op de website van de KNMvD, www.knmvd.nl.

Veterinaire Vee Fokkers Club 'De Uithof'

Herma Winnemuller

DSK rubriek

In de volksmond de 'Veefokkers' bestaan inmiddels alweer achttien jaar, maar wat is dit nu voor een studievereniging? Dat zal ik u vertellen.

Het is dé studievereniging voor de landbouwhuisdierenstudenten en we hebben momenteel een ledenaantal van 550. Deze studenten kunnen op een toegankelijke wijze een kijkje nemen in de keuken van hun toekomstige beroepsveld. Daarnaast biedt de vereniging een niet te missen kans voor de gezelschapsdierenstudenten om hun horizon verder te verbreden.
De vereniging bestaat naast een zeskoppig bestuur uit een dertiental commissies waaronder de rundveebeoordelingscommissie, koemissie, kleine herkauwers en zeldzame huisdierrassencommissie, pluimvee- en varkenscommissie. Gezamenlijk zorgen zij het hele jaar voor een scala aan lezingen, excursies en rundveebeoordelingsavonden. Een greep hieruit zijn onder andere de lezingen over AI, Triple A, voeding en het sexen van sperma, excursies naar onder andere een verbeterd roodbont vleesveebedrijf, de Waiboerhoeve, een pluimveeslachterij en de GD. Daarnaast kunnen de studenten zich het rundveebeoordelen eigen maken en meedingen naar het Veterinair en Landelijk Kampioenschap Rundveebeoordelen, die dit jaar beide door honorairlid René Rooze in de wacht zijn gesleept. Tevens kunnen de leden zich praktische vaardigheden als het klauwbekappen van rund en schaap en het scheren van schapen eigen maken.
De buitenlandexcursie gaat dit jaar met Hemelvaart naar Schotland, alwaar de faculteit Diergeneeskunde wordt bezocht evenals tal van interessante bedrijven. Elke student kan verder bij ons terecht voor een bedrijf om bij te gaan schapenverlossen en momenteel helpen leden mee bij de pilotstudy Elektronische Identificatie en Registratie (EI&R) van schapen en geiten van het ministerie van LNV.
Als laatste moet ook zeker de Veefokker-veestapel niet vergeten worden. We zijn namelijk in het bezit van een zwartbonte Lakenvelderpink Rosanna Marijke genaamd en we hopen dat ze deze zomer afkalft van een roodbont vaarskalf. Daarnaast lopen er op de Tolakker twee Hampshire-varkens rond waarvan de vereniging eigenaar is.
Kortom het is een bloeiende vereniging met een belangrijke rol in het informeren van de studenten over de landbouwhuisdierensector. Neem gerust een kijkje op onze website *www.veefokkers.com* voor informatie over de bovengenoemde activiteiten.

Herma Winnemuller is secretaris der VVFC De Uithof

Kent u Hill's ?

Het nieuwe verbeterde Hill's™ Prescription Diet™ d/d™

Uw eerste keuze bij de eerste tekenen van een huidaandoening

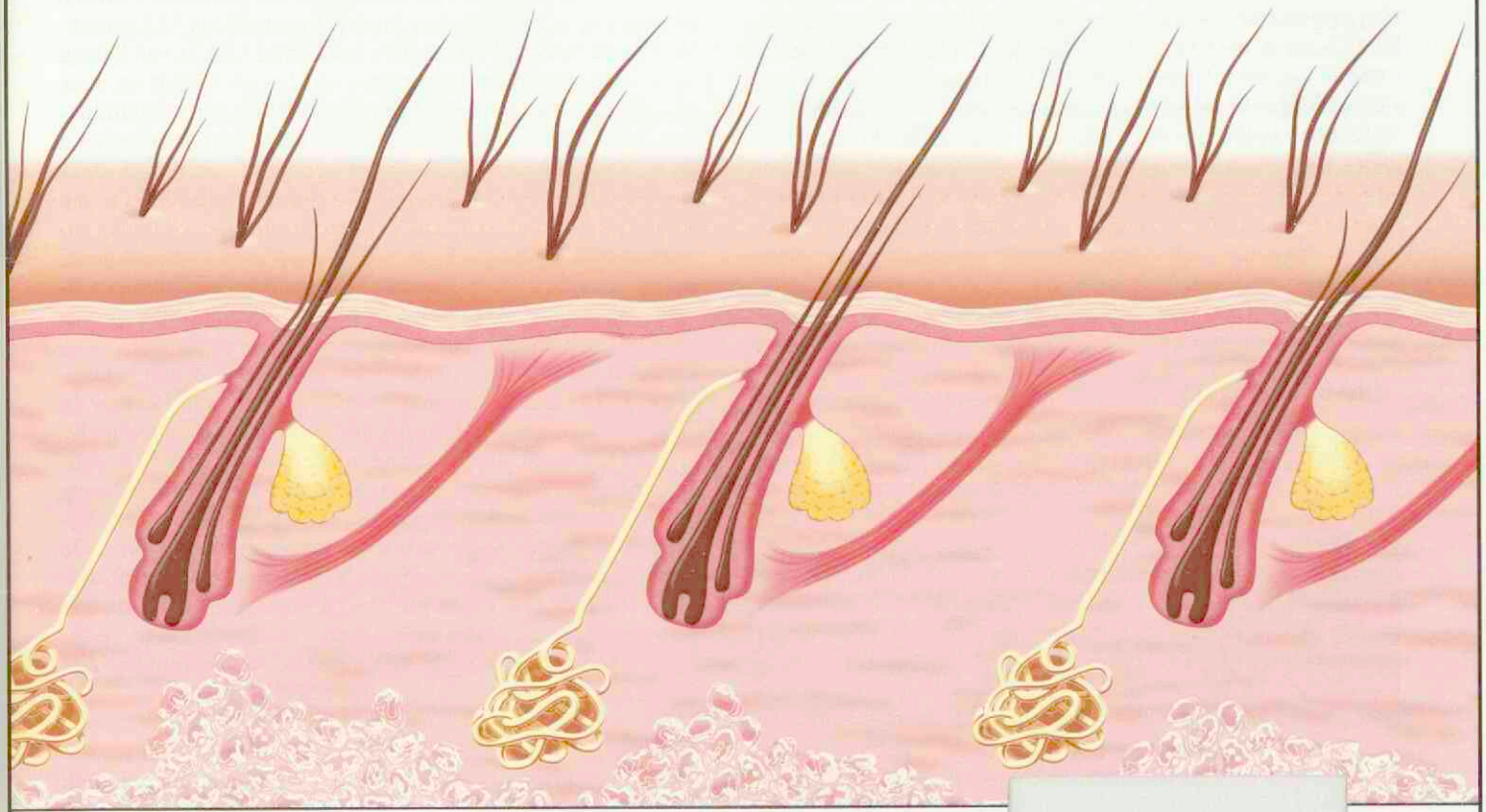

Klinisch aangetoond de tekenen van voedselallergie en atopie te verminderen binnen slechts 28 dagen.[1]

- 75% van de patiënten had minder erytheem[1]
- 76% van de patiënten had minder lichenificatie[1]
- 60% van de patiënten had minder zelftrauma[1]
- Meer dan 70% van de eigenaren was tevreden over de verbeteringen[1]

Prescription Diet d/d helpt nu symptomen van alle huidaandoeningen te verlichten.

NEW Clinical Proof

Informeer wat Hill's voor uw patiënten kan doen
Neem contact op met uw Hill´s buitendienstmedewerk(st)er of bel de Hill's Veterinary Helpline NL : 0800-0222466, BE : 0800-17745 of bezoek onze website www.HillsVet.nl/kentu/watisnieuw

1. Allen T, Fritsch D, Jewell D, Lowry S. Nutrition and Non-Seasonal Pruritic Dermatitis in Dogs Caused by Atopy and/or Adverse Reactions to Food. A Multi-Centre Clinical Study. Hill's Pet Nutrition, Inc., Topeka, Kansas data on file

Clinical Nutrition to Improve Quality of Life™

Het huidig kooprecht en de positie van de dierenarts

Harry Blok

Berichten en verslagen

Nog eenmaal roep ik u de casus uit het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 februari en 1 maart in herinnering. Dierenarts Den Braber verricht op 15 maart 2004 op verzoek van Rammeloo een aankoopkeuring van het paard Tatra. Rammeloo is voornemens dit paard te kopen van Jansen. De klinische keuring levert geen bijzonderheden op. De straalbeenderen worden beoordeeld als klasse 2. Op 10 september 2004 wordt Den Braber aansprakelijk gesteld door Rammeloo en gesommeerd de aankoopsom van vijfendertigduizend euro en een bedrag van twintigduizend euro aan materiaal- en stallingskosten te vergoeden. Het paard zou lijden aan hoefkatrolontsteking. Ook zou Den Braber hebben gemist dat er sprake was van een lichte vorm van artrose en een tweetal diep indringende voedingskanalen. Als hij dat had gezien, zouden de straalbeenderen volgens Rammeloo als klasse 3 zijn beoordeeld en zou de koop niet zijn doorgegaan.

In dit laatste artikel in de serie van drie zal worden ingegaan op de rechtsverhouding tussen Rammeloo en Jansen en de positie van Den Braber als keurend dierenarts ten opzichte van Rammeloo en Jansen als koper en verkoper.

Partijen

Rammeloo en Jansen zijn partijen bij een (al dan niet perfecte) koopovereenkomst. Voor hun rechtspositie is van groot belang of zij al dan niet handelen in de uitoefening van het beroep of bedrijf paardenhandelaar. Als Jansen exploitant is van een stal en Rammeloo een particulier is sprake van een zogenaamde consumentenkoop en wordt Rammeloo door de wet vergaand in bescherming genomen. Die bescherming is gebaseerd op de Europese richtlijnen, waarop het Nederlandse kooprecht is afgestemd. De ruimte om eigen, van de wet afwijkende, afspraken te maken is in dat geval beperkt. Van dwingende regelgeving is echter niet, of in veel mindere mate sprake indien Rammeloo en Jansen beide 'professional' of juist beide particulier zijn. De hoedanigheid waarin partijen optreden is dus van groot belang voor hun rechtspositie.
De op het eerste gezicht eenvoudige relatie tussen Rammeloo en Jansen kan worden gecompliceerd doordat een van hen of zij beiden optreedt en/of optreden als vertegenwoordiger. Stel dat Jansen of Rammeloo paardenmakelaar is. Dan kan het zijn dat geen koopovereenkomst totstandkomt tussen Jansen en Rammeloo, maar tussen Jansen en de achterman van Rammeloo, zeg: Hidden. Eventuele rechtsvorderingen tegen Jansen en Den Braber komen in dat geval Hidden toe en niet Rammeloo. Datzelfde is het geval indien Rammeloo zou optreden namens een groep paardenliefhebbers die uit investeringsoogpunt een paard aankopen dat door Rammeloo zal worden bereden en uitgebracht in de competitiesport.
Zoals hierna duidelijk zal worden, is het voor de dierenarts van belang dat hem liefst volstrekt duidelijk is welke rol en hoedanigheid koper en verkoper hebben. De dierenarts dient dat ook te weten om het standaardkeuringsformulier volledig te kunnen invullen. Het accepteren van onduidelijkheid kan de dierenarts duur komen te staan.

Inhoud van de koopovereenkomst

Hetzelfde geldt voor onduidelijkheid over de afspraken tussen, in dit geval Rammeloo en Jansen. Voor de juridische positie van Rammeloo is van belang hoe het paard door Jansen ter verkoop is aangeboden: als 'sportpaard', als 'ZZ-paard', 'een paard met veel springvermogen' enz? Ook is van belang welke verwachtingen Rammeloo van het dier heeft en welk gebruik hij van het dier wil gaan maken: moet het een militarypaard worden, moet het al ervaring hebben in de sport, gaat hij het zelf berijden of wordt het het paard van zijn dochter van twaalf, enzovoort.? Dergelijke omstandigheden zijn van belang om te bepalen of aanbod en aanvaarding al dan niet samenvallen, hetgeen nodig is voor een perfecte overeenkomst. Bij gebreke daarvan kan sprake zijn van dwaling, of in ernstige gevallen van misleiding van bedrog of misbruik van omstandigheden en is de koopovereenkomst vernietigbaar.
Bij de aankoop van een dier spelen emoties vaak een belangrijke rol. De eigenschappen en/of kwaliteiten van het dier en de verwachtingen van de koper komen tijdens de onderhandelingen vaak niet volledig aan de orde en soms schat de kopende partij de eigenschappen van het dier wat al te rooskleurig in. De verkoper kan daarbij uitdrukkelijk belang hebben, bijvoorbeeld om niet teveel te hoeven te zakken met de prijs. De keurend dierenarts wordt daardoor echter regelmatig geconfronteerd met een koper en een verkoper die verschillende verwachtingen hebben van het paard en dus ook van de inhoud en uitkomst van de keuring. Die verwachtingen zijn veelal absoluut niet uitsluitend van veterinaire aard.

Keuring

Uit diverse procedures is gebleken dat vaak ook niet duidelijk is welke rechtsgevolgen koper en verkoper toekennen aan de bevindingen bij en/of de uitslag van de keuring. Het eindeloze geharrewar over 'tweetjes' en 'drietjes' is daar een voorbeeld van. Ook spelen onduidelijkheden als, is de 'deal' in feite rond en lijden afwijkende bevindingen tot verval van de overeenkomst (een ontbindende voorwaarde)? En zo ja: is dat slechts het geval voor afwijkende bevindingen waarvan de koper gelet op het door hem beoogde gebruik van de zaak last heeft, of mogelijk zal krijgen, of geldt dat in het algemeen? Of is er nog geen perfecte overeenkomst en leidt slechts de afwezigheid van afwijkende bevindingen tot een perfecte overeenkomst (een opschortende voorwaarde)? Maar hoe zit het dan bijvoorbeeld met een straalbeen klasse 3? Staat dat, bij gebreke van afwijkingen bij het klinisch onderzoek een perfecte koopovereenkomst in de weg? Of is de keuring in feite een onderdeel van het onderhandelingsproces en doorbreken afwijkende bevindingen niet de gehele koopovereenkomst maar slechts de afgesproken prijs? Dergelijke nuances zijn juridisch van groot gewicht en rechtstreeks van invloed op de vraag of een koper het paard al dan niet moet afnemen en of

de koper tegen verkoper een recht op teruggave en/of tot schadevergoeding heeft en voor welk bedrag. Het spreekt vanzelf dat dergelijke onduidelijkheden het risico op een schadeclaim tegen de dierenarts verhogen. Als koper en verkoper onderling niet weten wat al dan niet is afgesproken, maar één van hen of beiden toch ontevreden zijn, is de dierenarts immers een op het eerste gezicht makkelijke prooi.

Non-conformiteit: mededelingsplicht en onderzoeksplicht

In de casus voert Den Braber de keuring uit in opdracht van Rammeloo als koper. Met de keuring geeft Rammeloo invulling aan zijn wettelijke onderzoeksverplichting. Voor de vraag of Rammeloo bijvoorbeeld mocht verwachten dat het paard Tatra met succes in de ZZ-klasse zou kunnen worden uitgebracht, is namelijk van belang of hij daarnaar voldoende onderzoek heeft gedaan. Voor alle duidelijkheid: de veterinaire keuring kan vanzelfsprekend niet gelden als een deugdelijk onderzoek naar die omstandigheid. De dierenarts bezit immers niet de deskundigheid om te bepalen of het dier presteert als een ZZ paard. Hij kan slechts een uitspraak doen over de veterinaire eigenschappen van het dier. Niettemin zal Den Braber zijn oor goed bij Rammeloo te luisteren moeten leggen. Hij moet immers zijn veterinaire onderzoek wel afstemmen op de eigenschappen die Rammeloo verwacht en in het bijzonder op eventuele specifieke wensen van Rammeloo. Ook doet hij er goed aan met Rammeloo te bespreken hoe zeker deze is van bepaalde, al dan niet specifieke, eigenschappen van het dier en of er, bijvoorbeeld vanwege een opvallend lage prijs en/of een onduidelijke herkomst van de verkoper en dergelijke reden is voor twijfel en het dier bijvoorbeeld wel eens onder de pijnstillers zou kunnen zitten en dus bloedonderzoek wenselijk lijkt. Ook zal Den Braber er goed aan doen Rammeloo heel duidelijk te maken waarover hij wel en niet uitspraken kan en zal doen.

De positie van de dierenarts die een verkoopkeuring verricht is heel anders. Zijn rapport geeft invulling aan de mededelingsplicht van de verkoper. Een koper moet kunnen afgaan op de juistheid van dat rapport en de dierenarts zal er dan ook voor moeten zorgdragen dat de informatie op het rapport geen verwarring wekt, laat staan onjuist is. Dat brengt met zich dat, bijvoorbeeld bij het weergeven van het gebruiksdoel, een zo precies mogelijke omschrijving gewenst is, terwijl het ook aanbeveling verdient een door de verkoper vermelde graad van africhting op haar juistheid te toetsen. Ook is het van belang dat de dierenarts aangeeft dat de rapportage slechts de situatie ten tijde van het uitvoeren van de keuring weergeeft. De dierenarts moet in ieder geval vermijden onder druk van de verkoper tot een te rooskleurige beoordeling te komen, want dat kan hem later duur komen te staan.

Vorderingen

Soms komt het voor dat een dier niet de eigenschappen bezit die behoren tot het normale gebruik daarvan en waarvan de koper de aanwezigheid niet behoefde te betwijfelen. In dat geval is sprake van een vordering op grond van non-conformiteit. Vroeger werd in dat geval vaak gesproken over een 'verborgen gebrek'. Om wat voor vorderingen gaat het daarbij?
Het uitgangspunt van de wet is – zeker indien sprake is van een consumentenkoop – dat de verkoper in de gelegenheid is tot herstel en/of vervanging van de gebrekkige zaak. De koper heeft dus niet altijd per definitie recht op teruggave van het dier en de koopprijs, maar is wat dat betreft afhankelijk van

Bij mogelijke fouten bij een keuring dient de dierenarts verzekeraar, koper en verkoper te informeren

de opstelling van de verkoper. De koper kan daarom redelijke voorstellen tot het uitvoeren van een behandeling of een voorstel tot bijvoorbeeld ruiling niet zonder meer van de hand wijzen. Als herstel of vervanging niet mogelijk is en de koper het paard wil behouden, kan hij verlaging van de koopprijs verlangen. Een volgende, iets moeilijkere stap, is de ontbinding van de koopovereenkomst, waarbij het paard teruggaat naar de verkoper en de koopprijs naar de koper.
Aan 'echte' schadevergoeding kan pas worden toegekomen indien een eventuele tekortkoming ook aan de verkoper kan worden toegerekend. Dat is bijvoorbeeld het geval als het gebrek bij de verkoper bekend was of had moeten zijn (en is verzwegen). Ook kan het zijn dat de verkoper, impliciet of expliciet, bepaalde garanties met betrekking tot het dier heeft afgegeven. In de praktijk blijkt het bewijs van de toerekenbaarheid echter een moeilijke hobbel waarop niet weinig procedures stranden.

Omkering bewijslast

Onder dierenartsen is enkele jaren geleden veel beroering ontstaan over het wettelijk bewijsvermoeden van art. 7:18 lid 2 BW. In dit artikel is voor (uitsluitend) consumentenkoop een wettelijk bewijsvermoeden neergelegd op grond waarvan een gebrek dat zich binnen zes maanden na aflevering openbaart, wordt vermoed reeds op het moment van aflevering aanwezig te zijn geweest. Deze regeling is ook van toepassing op levende have. De aard van de zaak of de aard van de afwijking kan zich echter tegen toepassing van dit bewijsvermoeden verzetten. En, niet onbelangrijk: de verkoper heeft altijd de gelegenheid tegenbewijs te leveren, ook al kan dat een lastige kwestie zijn.

Nieuwe Calicivirus stammen
Aangepast aan de huidige epidemiologische inzichten

Vaccins zonder adjuvans
Voor een minimum aan locale reacties

Effectiviteit en immuniteitsduur
Aangetoond door challenge proeven

Keuze mogelijkheden voor elke kat
Voor op maat vaccineren

Purevax® RC Levend verzwakt feline rhinotracheïtis herpesvirus (stam FHV-1 F2), gekoeltroknede feline Calicivirus antigenen (stammen FCV-431 en G1)). **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen felliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen en tegen inf
gevriesdroogde tablet met het oplosmiddel, volgens het onderstaand vaccinatieschema: - Basisvaccinatieschema: 1e injectie vanaf een leeftijd van 8 weken. 2e injectie: 3 tot 4 weken later. In aanwezigheid van hoge titers van specifieke maternale antilichamen moet het schema voor de basisvaccinatie uitgesteld worden tot de leeftijd van
(tegen 12 weken) kan optreden, deze verdeeld in twee hoogstens 3 of 2 weken. In uitzonderlijke omstandigheden kan een overgevoeligheids-reactie optreden, die een aangepaste symptomatische behandeling kan vereisen. **Kanalisatie:** (NL) UDD – (BEL) op voorschrift. **Nummer van de vergunning:** REG NL 10319 – EU/2/04/051/00
mg) stam RCCP) vermalt verzwakt felinere panleucopenie virus (PLI IV). **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen felliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen, tegen infecties met het calicivirus ter vermindering van klinische symptomen en excretie, tegen in
vroegtijdige leucopenie. De immuniteitsduur is 1 jaar na de laatste (herhalings)vaccinatie voor de rhinotracheïtis, calicivirus en Chlamydophila felis componenten, en 3 jaar voor de panleucopenie component. **Dosering en toedieningsweg:** Subcutane injectie van één 1-ml dosis vaccin, na oplossing van de gevriesdroogde tablet met het o
van de componenten. Dosering en toedieningsweg: Subcutane injectie van één dosis (1 ml) van het gereconstitueerde vaccin. Herhalingsvaccinatie: 1 jaar na de basisvaccinatie. **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij drachtige dieren. Het gebruik is niet aanbevolen tijdens de lactatie. **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande ap
Kanalisatie: (NL) UDD – (BEL) op voorschrift. **Nummer van de vergunning:** REG NL 11573 – EU/2/04/053/001. Verdere informatie zie bijsluiter of beschikbaar bij (NL) Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek, of (BEL) Merial Belgium NV, Sylvain Dupuislaan 243, 1070 Brussel. **Purevax® RCP** (Levend verzwakt feliene rhino
[illegible] (stam FHV-1 F2), gekoeltroknede feline Calicivirus antigenen (stammen FCV-431 en G1)). **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen felliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen en tegen inf
gevriesdroogde tablet met het oplosmiddel, volgens het onderstaand vaccinatieschema: - Basisvaccinatieschema: 1e injectie vanaf een leeftijd van 8 weken. 2e injectie: 3 tot 4 weken later. In aanwezigheid van hoge titers van specifieke maternale antilichamen moet het schema voor de basisvaccinatie uitgesteld worden tot de leeftijd van 12 weken. - Herhalingsvaccinatie: 1 jaar na de basisvacc
(tegen 12 weken) kan optreden, deze verdeeld in twee hoogstens 3 of 2 weken. In uitzonderlijke omstandigheden kan een overgevoeligheids-reactie optreden, die een aangepaste symptomatische behandeling kan vereisen. **Kanalisatie:** (NL) UDD – (BEL) op voorschrift. **Nummer van de vergunning:** REG NL 1

Een nieuwe visie op het vaccineren van katten

PUREVAX®

Verantwoord vaccineren

MERIAL

www.merial.com

mindering van klinische symptomen en excretie. Immuniteit werd aangetoond vanaf 4 weken na het basisvaccinatieschema tegen de rhinotracheïtis en calicivirus componenten. De immuniteitsduur is 1 jaar na de laatste (her)vaccinatie **Dosering en toedieningsweg:** Subcutane injectie van één 1-ml dosis vaccin, na oplossing van de r jaarlijks. **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij drachtige dieren. Het gebruik is niet aanbevolen tijdens de lactatie. **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande apathie en anorexie alsook hyperthermie (gewoonlijk gedurende 1 of 2 dagen) optreden. Een lokale reactie (een lichte pijn bij palpatie, jeuk of een r of beschikbaar bij (NL) Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek, of (BEL) Merial Belgium NV, Sylvain Dupuislaan 243, 1070 Brussel. **Purevax® RCPCh** (Levend verzwakt feliene rhinotracheïtis herpesvirus (stam FHV F2); Geïnactiveerde feliene Calicivirus antigenen (stammen FCV 431 en G1); Levend verzwakt *Chlamydophila* er vermindering van klinische symptomen, tegen feliene panleucopenie voor de preventie van sterfte en klinische symptomen. Immuniteit werd aangetoond vanaf 2 weken na het basisvaccinatieschema tegen de *Chlamydophila felis* en panleucopenie componenten, en vanaf 4 weken na het basisvaccinatieschema tegen de rhinotracheïtis aand vaccinatieschema: - Basisvaccinatieschema: 1e injectie: vanaf een leeftijd van 8 weken, 2e injectie: 3 tot 4 weken later. In aanwezigheid van hoge titers van specifieke maternale antilichamen moet het schema voor de basisvaccinatie uitgesteld worden tot de leeftijd van 12 weken. - Herhalingsvaccinatie: 1 jaar na de basisvaccinatie ermie (gewoonlijk gedurende 1 of 2 dagen) optreden. Een lokale reactie (een lichte pijn bij palpatie, jeuk of een beperkt oedeem) kan optreden, deze verdwijnt binnen hoogstens 1 of 2 weken. In uitzonderlijke omstandigheden kan een overgevoeligheids-reactie optreden, die een aangepaste symptomatische behandeling kan vereisen. F2) ≥ $10^{4,5}$ $CCID_{50}$; Geïnactiveerde feliene Calicivirus antigenen (stammen FCV 431 en G1) ≥ 2,0 ELISA U.; Levend verzwakt feliene panleucopenie virus (PLI IV)). **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen feliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen, tegen licivirus componenten. De immuniteitsduur is 1 jaar na de laatste (her)vaccinatie voor de rhinotracheïtis en calicivirus componenten, en 3 jaar voor de panleucopenie component **Dosering en toedieningsweg:** Subcutane injectie van één 1-ml dosis vaccin, na oplossing van de gevriesdroogde tablet met het oplosmiddel, volgens het arna elk jaar met de rhinotracheïtis en calicivirose componenten, en elke 3 jaar met de panleucopenie component. **Contra-indicaties:** Niet **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande apathie en anorexie alsook hyperthermie (gewoonlijk gedurende 1 of 2 dagen) optreden. Een lokale reactie (een lichte pijn e informatie zie bijsluiter of beschikbaar bij Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek. * Geregistreerd handelsmerk van MÉRIAL. © 2005. MÉRIAL. Alle rechten voorbehouden. Matt Art 12260/09/2005.

De minister was bij de invoering van art. 7:18 lid 2 BW van mening dat onder 'tegenbewijs' moet worden verstaan: 'ontzenuwen van het vermoeden'. Als Jansen bijvoorbeeld zou kunnen aantonen dat het paard na aankoop overmatig heeft getraind en dat dat vermoedelijk de hoefkatrolontsteking heeft veroorzaakt dan heeft hij in de opvatting van de minister voldoende tegenbewijs geleverd om de vorderingen van Rammeloo af te wijzen en het komt mij voor dat voor Den Braber hetzelfde zou moeten gelden. Volgens de Europese richtlijn moet onder 'tegenbewijs' echter worden begrepen: 'bewijs van het tegendeel'. Dat zou betekenen dat Jansen moet bewijzen dat het paard ten tijde van aflevering niet leed aan (beginnende) hoefkatrolontsteking, hetgeen – in strikte zin – nauwelijks valt te bewijzen. De minister heeft op vragen van de Eerste Kamer aangegeven dat bij paarden een zekere betekenis kan toekomen aan in de veterinaire literatuur (bedoeld werd: Breukink's Gerechtelijke Diergeneeskunde) genoemde antedateringstermijnen, zoals bijvoorbeeld voor hoefkatrolontsteking. Dergelijke termijnen zijn echter volgens de minister niet doorslaggevend en doorbreken niet per definitie de zes-maandentermijn.

Inmiddels is de eerste rechtspraak over art. 7:18 lid 2 BW bekend. Die is nog niet erg consistent en wisselt zelfs per Rechtbank. De Rechtbank Arnhem moest bijvoorbeeld tweemaal oordelen over een geval van luchtzuigen. In een vonnis van 24 mei 2004 werd de vordering afgewezen vanwege de aard van de afwijking luchtzuigen, daar deze van het ene op het andere moment zou kunnen ontstaan. In een vonnis van 4 mei 2005 oordeelde de Rechtbank dat de verkoper moest bewijzen dat ten tijde van aflevering nog geen sprake was van luchtzuigen. Op grond van getuigenverklaringen achtte de Rechtbank de verkoper in dat bewijs geslaagd. Wel blijkt uit de rechtspraak dat art. 7:18 lid 2 BW met de nodige voorzichtigheid wordt toegepast en rekening wordt gehouden met de specifieke aard van levende have en de bewijsproblemen die zich met betrekking tot veterinaire afwijkingen kunnen voordoen.

Klachtplicht

Den Braber is in de casus op 10 september 2004 door Rammeloo aansprakelijk gesteld. Het is onduidelijk wanneer het vermoeden op hoefkatrolontsteking is ontstaan en eveneens onduidelijk of Jansen daarvan afweet. Het is van groot belang dat Den Braber daarover zo snel mogelijk duidelijkheid krijgt. Rammeloo dient namelijk op grond van art. 7:23 BW binnen bekwame tijd na ontdekking van een gebrek of vanaf het moment dat hij een mogelijk gebrek had behoren te ontdekken te klagen bij de verkoper, Jansen. Ik acht het zeer verdedigbaar dat zulks ook dient te gelden voor een eventuele klacht jegens Den Braber. In de rechtspraak wordt daarvoor een vrij strakke termijn van twee maanden gehanteerd.
Er is wel verdedigd dat Rammeloo alvorens te klagen eerst (deskundigen)onderzoek naar het (mogelijke) gebrek zou mogen laten doen. Die stelling is in de rechtspraak ook wel gehonoreerd. Uit andere – mijns inziens juiste – rechtspraak blijkt dat juist geen tijd voor onderzoek mag worden genomen, omdat de verkoper er belang bij kan hebben de gegrondheid van een eventuele klacht in een zo vroeg mogelijk stadium op te lossen.
Als Rammeloo niet tijdig richting Jansen heeft geklaagd, is zijn rechtsvordering jegens Jansen vervallen. Richting Den Braber geldt niet zo'n strikte klachtplicht als richting Jansen. Rammeloo zal dus vermoedelijk proberen zijn schade alsnog (en volledig) op Den Braber te verhalen. Om dergelijke situaties te voorkomen is het van belang dat Den Braber Rammeloo bij de eerste berichten omtrent een mogelijk gebrek en/of een eventuele klacht wijst op zijn wettelijke klachtplicht en de korte hem door de wet gegeven termijn.

Positie dierenarts

Mijns inziens zou Rammeloo voor de vermeende hoefkatrolontsteking en/of artrose en daaruit eventueel voortvloeiende schade allereerst Jansen als verkoper moeten aanspreken. Den Braber heeft als dierenarts in beginsel part noch deel aan de tussen Rammeloo en Jansen al dan niet gemaakte afspraken. De plicht om allereerst Jansen aan te spreken zou ook kunnen volgen uit de wettelijke schadebeperkingsplicht. Een duidelijk onderscheid tussen de feitelijke en rechtsgevolgen van de keuring en de koopovereenkomst valt echter niet altijd goed te maken, zodat de dierenarts daarop bij het uitvoeren vooruit zal moeten lopen. Dat is een vorm van defensieve diergeneeskunde, maar het is helaas niet anders.
Bij verkoopkeuringen geldt iets soortgelijks. Als bij een verkoopkeuring een fout is gemaakt en dat uiteindelijk ertoe leidt dat de verkoper het paard terug moet nemen, heeft hij – achteraf bezien – een te mooie prijs voor het dier gemaakt. Hij zou ongerechtvaardigd worden verrijkt als hij niettemin (een deel van) de uiteindelijk gemiste verkoopprijs op de dierenarts zou kunnen verhalen. Voor andere schadeposten van de koper (stallingskosten, veterinaire kosten en dergelijke) zou dat echter anders kunnen liggen. Ook in dat geval blijft het dus oppassen.

Conclusie

De dierenarts kan bij mogelijke fouten bij de uitvoering van een keuring en/of een diergeneeskundige behandeling niet achterover leunen, of erger, zijn hoofd in het zand steken. Hij dient niet alleen zijn verzekeraar te informeren, maar ook acties te (laten) ondernemen jegens koper en verkoper om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen, alleen al over hetgeen zich, in de meest brede zin van het woord, met het dier voor en sinds de keuring heeft voorgedaan. Ook is het – preventief – van groot belang dat op het keuringsformulier zo specifiek mogelijke en waar mogelijk op juistheid getoetste informatie wordt vermeld. Tevens is het van belang dat de koper wordt gewezen op de korte klachttermijn.
Tenslotte, last but not least, verdient het aanbeveling het dier in een zo vroeg mogelijk stadium nogmaals te zien, bij voorkeur tezamen met een, liefst onafhankelijke, deskundige derde. Immers geldt ook hier het bekende adagium: iedere zaak staat of valt met de kwaliteit van het dossier. Een discussie of er sprake is van civielrechtelijke aansprakelijkheid en over de vraag of algemene voorwaarden kunnen worden ingeroepen is mooi, maar hier geldt: voorkomen is beter dan genezen.

Mr. A.H. Blok ah.blok@kbs.netlaw.nl is advocaat bij KBS-advocaten te Utrecht, Ramstraat 31-33, postbus 13086, 3507 LB Utrecht. De andere afleveringen van de serie zijn te vinden TvD 2006 nrs. 3 en 5.

Pie Medical Benelux

Echoscopie voor elke toepassing

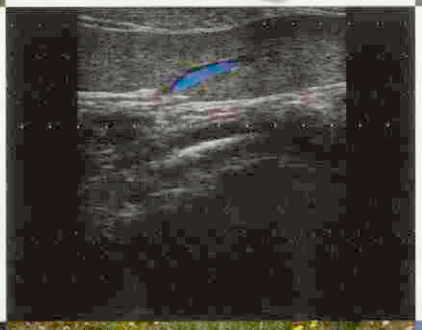

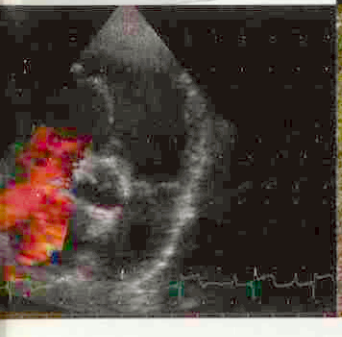

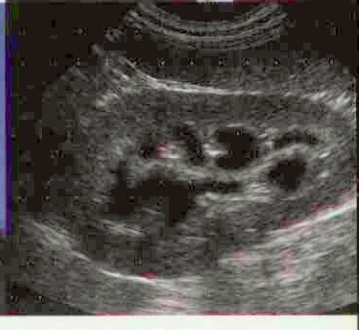

MyLab30 VET

Ontdek nu wat de nieuwe MyLab30Vet u te bieden heeft

- Echoscopie voor elke toepassing
- (Draagbare) topkwaliteit is nu realiteit
- Uitmuntende zwart/wit beeldkwaliteit
- Uitbreidbaar naar PW-, CW- en Kleuren Doppler
- Zeer draagbaar, gewicht < 9kg
- Compass M-mode voor cardiologie
- Digitale archiverings- en netwerkmogelijkheden
- Beeldopslag, inclusief cineloop, op CD of USB-stick
- Uitgebreide veterinaire applicaties, meetpaketten en rapporten
- Phased Array, (Micro) Convex, Linear en Rectaal transducers (2,5-15 MHz)

ESAOTE Pie Medical

THE IMAGE OF INNOVATION™

PIE MEDICAL Benelux B.V.
Postbus 1132, 6201 BC Maastricht, Philipsweg 1, 6227 AJ Maastricht, T 043-3824650, F 043-3824651 E: benelux@pie.nl

PIE MEDICAL Benelux N.V./S.A.
Diegemstraat 46, 1930 Zaventem, T 02-7214476, F 02-7214716 E: benelux@pie.nl

www.esaote-piemedical.nl

Voorjaarsdagen 2006

Miel Bingen

Aankondiging

De Voorjaarsdagen worden dit jaar gehouden van donderdag 20 tot en met zaterdag 22 april in de RAI te Amsterdam. Voor de 39e keer wordt er een top-gezelschapsdierenprogrammagepresenteerd en, ondertussen ook al voor de 5e keer, een paardenprogramma. Wat mag een congresdeelnemer dit jaar verwachten van de Voorjaarsdagen?

Het meest omvangrijke en kwalitatief hoogstaande programma voor gezelschapsdierenartsen, paardendierenartsen en dierenartsassistenten, al jaren staan de Voorjaarsdagen hierom bekend. Ieder jaar opnieuw trekt het evenement daarmee een groot aantal deelnemers en ook dit jaar is de belangstelling weer groot getuige het grote aantal voorinschrijvingen.
Nieuw is de verschuiving van de dagen waarop de Voorjaarsdagen gehouden worden. Om in te spelen op de behoefte onder veel deelnemers om een groter deel van het programma door de week bij te wonen begint het evenement dit jaar op donderdag 20 april en eindigt het op zaterdag 22 april. Hieraan voorafgaand wordt er op woensdag 19 april in samenwerking met Royal Canin en Intervet een Precongresdag georganiseerd waar de 'full congress'-deelnemers gratis naar toe kunnen.

Gezelschapsdieren

Verreweg het meest omvangrijke onderdeel van het programma is het gezelschapsdierenprogramma. Met meer dan 160 presentaties in negen parallelle sessies hebben Roswitha van de Sandt en Annemarie Verbruggen een zware taak tot een goed einde gebracht. Het zal moeilijk worden voor de dierenartsen om een keuze te maken uit het programma. Voor diegenen die liever presentaties in het Nederlands willen volgen is de keus makkelijker. Er wordt voor gezorgd dat minimaal één van de negen sessies in het Nederlands gegeven wordt.
Dit jaar liggen de accenten in het programma op het gebied van management, tandheelkunde en interne. Binnen de interne is er aandacht voor cardiologie, hematologie, nefrologie/urologie, neurologie en het respiratie-apparaat. Bovendien neemt de kat een belangrijke plek in het programma in.

De kat

Meer dan genoeg aandacht voor de kat dus dit jaar. Zo gaat de lezing van drs. Gert ter Haar over poliepen bij de kat. Hierin wordt een update met betrekking tot de etiologie, pathogenese, diagnose en (chirurgische) behandeling van oropharyngeale poliepen, poliepen in het middenoor en ontstekingspoliepen gegeven. Ook komen een gedetailleerde beschrijving van de traction-avulsion technieken, nasopharyngeale exploratie en osteotomie van de ventrale bulla ter sprake.
Dr. Jim Hoskinson (Verenigde Staten) presenteert een lezingenblok over de diagnostische beeldvorming bij de kat, een geïntegreerde aanpak van beeldvorming bij aandoeningen met de nadruk op radiologie, speciale technieken en echografie. Bovendien zal er aandacht zijn voor het juiste gebruik van geavanceerde beeldvorming zoals de CT-scan en MRI. In de lezingen komt de beeldvorming van de thorax, het maagdarmkanaal, hoofd en wervelkolom en de urinewegen aan bod.
De chirurgie bij de kat wordt behandeld in de lezingen van dr. Lizette Hardie (Verenigde Staten). Wondmanagement bij de kat heeft zijn eigen bijzonderheden. Door middel van casuïstieken wordt gedemonstreerd welke technieken succesvol zijn.
De lezing Feline myocardial disease van dr. John Bonagura (Verenigde Staten) zal een klinische aanpak voor het herkennen van de differentiële diagnose en management van de belangrijkste myocardiale aandoeningen bij de kat behandelen. Discussiepunten zijn met name de diagnostische aanpak en interpretatie van studies, behandeling van de verschillende vormen van cardiomyopathie en management van hypertensie bij de kat. Ook hier zullen casuïstieken worden gebruikt om belangrijke klinische punten te demonstreren.
Dr. Colin Harvey (Verenigde Staten) presenteert een update over de kat en oral/dental disease. Stomatitis, resorptive dental lesions en squamous cell carcinoma's zijn belangrijke uitdagingen in de praktijk. Oorzaak, behandeling en resultaten zullen behandeld worden.

Respiratie-apparaat

Respiratie is een typisch voorbeeld van een vaak onderbelicht maar zeer interessant thema waar zich veel nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan. Op de Voorjaarsdagen dus veel aandacht hiervoor met de lezingen van dr. Cecile Clercx (Belgie) en drs. Gert ter Haar (Nederland). Dr. Clercx zal ingaan op de diagnostische aanpak en behandeling van aandoeningen van de neus en aspergillose. De klinische verschijnselen, differentiële diagnose en behandeling van bronchitis bij de kat komen eveneens aan bod. Ook zal er gesproken worden over de bronchopneumonie bij de hond en kat.
Drs. Gert ter Haar zal een Nederlandstalige lezing geven over de nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot de photodynamische therapie voor de behandeling van intranasale neoplasie. Er wordt uitgebreid ingegaan op het werkingsmechanisme van photodynamische therapie en indicaties en feitelijke toepassing hiervan als monotherapie of als onderdeel van een combinatietherapie. Hij zal tevens een update geven over de behandeling van chronische rhinitis, inclusief de fungale rhinitis (aspergillose), waarbij met betrekking tot deze

Ook dit jaar is de belangstelling weer groot getuige het grote aantal voorinschrijvingen

laatste de resultaten van de éénmalige clotrimazole spoeling op de UKG bij twintig patiënten wordt besproken. Tenslotte komen ook het diagnosticeren en behandelen van de granulomateuze laryngitis, hypoplasie en laryngeale collaps, poliep, laryngeale neoplasie, trachea collaps en neoplasie in de trachea aan bod.

Emergency and critical care en pijnbestrijding

Emergency and critical care management is het thema van de lezingen van dr. Kate White (Verenigd Koninkrijk). De lezingen zullen ingaan op de behoedzame overwegingen die genomen moeten worden over de protocollen voor analgesie en sedatie bij de kritieke patiënt. Dit omdat ziekte en trauma allerlei organen kunnen aantasten. Ook management van de luchtwegen bij de kritieke patiënt wordt besproken. Met de vooruitgang in het begrijpen van de pathofysiologie van shock, gecombineerd met verbeterde monitoringtechnieken, is een betere en effectievere herkenning en behandeling van shock mogelijk. Tevens zal vloeistoftherapie bij de kritieke patiënt als vitale component van de critical care aandacht krijgen.

Dr. Sherry Sanderson (Verenigde Staten) zal ingaan op de rol van voeding in de critical care. De voeding voor een kritieke patiënt speelt namelijk een belangrijke maar vaak onderschatte rol in de behandeling.

Dr. White tenslotte, zal een lezingensessie houden over pijnwaarneming en pijnbestrijding, onderverdeeld in management van acute pijn en chronische pijn. Bij chronische pijn zal de nadruk op pijn bij osteoarthrose en pijn bij kanker liggen.

Konijn

Bij de bijzondere dieren zal het konijn uitgebreid aan bod komen. In een zestal lezingen en een wetlab zal dr. Frances Harcourt-Brown (Verenigd Koninkrijk) een aantal onderwerpen behandelen. Allereerst de belangrijke fysiologische karakteristieken van het konijn. Met name de fysiologie van het digestie-apparaat en het calciummetabolisme zal worden behandeld. Beiden zijn bij het konijn totaal verschillend van die bij de hond of kat.

De anesthesie van het konijn is niet, zoals algemeen gedacht wordt, risicovoller dan bij andere dieren. In de lezing Anesthesie, pijnbestrijding en de verzorging van zieke konijnen, zal aandacht besteed worden aan hoe sterfgevallen perioperatief voorkomen kunnen worden. Ook zullen anesthesieprotocollen worden aangeraden.

Aansluitend komen infectieziekten bij het konijn aan bod en tandheelkundige problemen. De oorzaak, gevolgen, behandeling en preventie van veranderingen in de structuur, vorm en positie van de tanden en kiezen van het konijn krijgt ruim aandacht.

Tenslotte zullen veelvoorkomende chirurgische en medische aandoeningen bij het konijn besproken worden zoals de castractie, exploratieve laparotomie, behandeling van huidwonden, behandelingsmogelijkheden bij abcessen, urinewegproblemen en diarree.

Op zaterdagmiddag zal dit deel van het programma afgesloten worden met een wetlab Rabbit radiology. Tijdens het wetlab zal dr. Hartcourt-Brown achtereenvolgens de röntgentechnieken, -positionering en -mogelijkheden bij het konijn behandelen. Aan de hand van röntgenfoto's zullen diverse af-

De Voorjaarsdagen zijn een uitgelezen kans om in korte tijd de kennis over tal van actuele onderwerpen bij te spijkeren

wijkingen aan bod zullen en zullen interactief gecompliceerde casuïstieken worden besproken.

Paardenprogramma

Ook de makers van het paardenprogramma Brigitte Cornelissen en Julius Peters zijn er opnieuw in geslaagd een sterk programma samen te stellen. Het is een programma geworden voor de dierenarts in de praktijk.
Inhoudelijk is het paardenprogramma gebaseerd op drie pijlers: interne geneeskunde, heelkunde en voortplanting. Om voldoende diepgang te creëren wordt er binnen interne gefocust op de luchtwegen terwijl binnen heelkunde orthopedie en de chirurgie van de weke delen van het hoofd centraal staan. Voortplanting ten slotte zal vooral ingaan op gynaecologische aspecten van de paardengeneeskunde.

Praktisch en interactief

Het exponent van interactief is zonder meer het Equine Prepurchase Panel gemodereerd door Gijs Jan van Selm. De leden van het panel, Scott Palmer (Verenigde Staten), Joe Collins (Ierland), Marc Koene (Duitsland), Marianne Sloet, (Nederland), Leendert Jan Hofland (Nederland) en Frerik ter Braake (Nederland), hebben allemaal een aantal cases voorbereid die tijdens de sessie besproken worden. Het is de bedoeling van het panel om ook de discussie met de zaal aan te gaan. Het streven naar op de praktijk gerichte presentaties is vooral goed terug te vinden in de How-to-sessies. De presentaties dragen titels als How to perform deep uterine insemination in practice en How to deal with regional antibiotic perfusion. Het is de bedoeling dat de practicus in deze sessies informatie krijgt aangeboden die direct toe te passen is in de praktijk van iedere dag.

Free communications

Naast de sprekers die op uitnodiging bijdragen aan het programma kent het paardenprogramma evenals als het gezelschapsdierenprogramma Free communications. Auteurs konden voor deze sessies een voorstel insturen waarna de ingezonden abstracts door een comité onder voorzitterschap van Brigitte Cornelissen beoordeeld werden. De beste inzendingen werden geselecteerd voor een presentatie.

Wat kan u zoal verwachten tijdens Free communications?
Een paar voorbeelden:
- Intra-oral extractions. A must! door Gabriëlle Broeze-ten Voorde.
- Shock wave therapy in the Netherlands door Tessa van der Molen.
- Endoscopic release of the carpal canal in a Fresian horse door Frerik ter Braake.
- *Rhodococcus equi:* What should we know? door Maarten Boswinkel.
- Pressure distribution under a saddle during a jump door M. Holties.
- Long shoeing-interval causes early retirement? door Maarten Moleman.
- Lawsonia intracellularis infection in Friesian foals door Catherina Butler.
- Moon blindness: role of leptospirosis & treatments door Margreet Voermans.

News Hour

Een bijzonder populair element van het paardenprogramma, overgenomen van het AAEP-congres in de States is het News Hour. Tijdens het News Hour geven Marianne Sloet (Nederland), Scott Palmer (Verenigde Staten) en Tom Stout (Nederland) een overzicht van het afgelopen jaar verschenen literatuur die zij relevant achten. Natuurlijk komen de toonaangevende artikelen aan bod, maar ook de missers en dat uitstekende artikel dat niemand gezien heeft kunnen in de sessies ter sprake komen.

DANS

Het DANS-programma beslaat in tegenstelling tot het dierenartsenprogramma twee dagen. Vrijdag 21 en zaterdag 22 april worden vier parallelle sessies gehouden. Naast paperpresentaties worden er interactieve sessies en practica gegeven. De populariteit van de practica is enorm getuige het feit dat de meeste practica ondertussen vol zitten. De interactieve lezingen gaan dit jaar over communicatie en gedragsproblemen bij de kat. Een nieuw en interessant element waar Miyuki Yokoi, verantwoordelijke voor het DANS-programma, erg veel van verwacht is het DANS+-programma waarin dieper op een aantal thema's wordt ingegaan. Voor de meer ervaren dierenartsassistent bleek het reguliere programma niet uitdagend genoeg. Daarom is er een speciaal programma met een inhoudelijk zwaardere component. Ook worden er op vrijdag een aantal workshops gegeven waarin dieper wordt ingegaan op een aantal relevante onderwerpen. Het belooft weer een programma te worden waar alle dierenartsassistenten veel van zullen leren.

Welke bedrijven kan u vinden op de Voorjaarsdagen?

3W Informed
Animana
Artu Biologicals
AST Farma BV
AUV/InstruVet /Eurovet
Bayer BV
Biomedic Nederland BV
Boehringer Ingelheim BV
Broese Boekverkopers
BTE
Burgess Supafeeds
Ceva Santé Animale BV
DixFortuin & De Jong
DKSH Netherlands BV
DSK
Dynamic Support
Eickemeyer BV
Equine Veterinary Journal LTD
Esaote Pie Medical
Faculteit Diergeneeskunde
Fa-Med BV
Fendigo BV
Fujifilm Medical Systems Benelux
Gezonde Dieren
GGG
GGP
HES
Hill's Pet Nutrition BV
IAMS Company
Idexx Laboratories/ VetMedLab
Innoventa BV
Intervet Nederland BV
J – Tools
Janssen Animal Health
Johnson & Johnson Medical BV
Jørgen Kruuse A/S
Karl Storz Gmbh & CO.
KNMvD
Mecan BV
Meekers Medical
Meeùs Assurantiën
Menarini Diagnostics
Merial BV
Miele Nederland BV
Millpledge Veterinary Europe
NDG
Novartis Consumer Health BV
NVFD
Omegasoft BV
Petlook
Pfizer Animal Health BV
Pharma for Fido
Puur Natuur
Richard Wolf GmbH
Roman House Publishers Ltd
Royal Canin Nederland BV
RX Works Limited
Schering – Plough Animal Health
Scil Animal Care Company BV
Stala Innovatie BV
Storz
VAB Groep Medische Praktijk Inrichters
Valuepath v.o.f.
Vetcell
Veterinary Technics – BDO Medipass BV
Vetin – Aacofarma BV
Vétoquinol
VetsNet
VetXX BV
Virbac Nederland BV
Vtrade – Multitronics
Week van het Huisdier
Woodley Equipment Co. LTD

Precongresdag

Centraal tijdens de Precongresdag, die op woensdag 19 april gepland staat, staat het doorbreken van gewoontes. Veel mensen, dierenartsen zijn geen uitzondering, hebben de gewoonte werkzaamheden steeds op dezelfde manier te doen. De doelstelling van de Precongresdag is om dierenartsen te stimuleren om hun oude gewoontes te herevalueren en op zoek te gaan naar nieuwe en efficiëntere manieren van werken. Onderwerpen die aan bod zullen komen tijdens deze dag zijn de toekomstige entschema's, de invloed van de media, nieuwe technieken in de blaaschirurgie, het duiden van RX-foto's en de behandeling van voedselallergie.

Al met al een uitgebreid programma voor vier dagen. Veel deelnemers zullen moeten kiezen uit meerdere interessante sessies en lange dagen moeten maken om zoveel mogelijk mee te krijgen van wat de Voorjaarsdagen te bieden hebben. Tegelijkertijd is dit congres de uitgelezen kans om in korte tijd de kennis over tal van actuele onderwerpen bij te spijkeren. Voor veel gezelschapsdierenartsen en paardendierenartsen zijn de Voorjaarsdagen dan ook een absolute must. Het zal daarom niemand verbazen dat velen de moeite nemen om van 19 tot 22 april af te reizen naar de RAI.

Voor meer informatie over de Voorjaarsdagen en de registratie als deelnemer www.voorjaarsdagen.org

VETERINARY EXCLUSIVE

Het SlimFit Programma

Voor de professionele begeleiding van huisdieren met overgewicht

Slim Fit PROGRAMMA

Het SlimFit Programma van Royal Canin

- Speciaal voor de dierenartsenpraktijk ontwikkeld serviceprogramma voor de begeleiding van huisdieren met overgewicht.
- Gebaseerd op de humane diëtitiek, waarbij persoonlijke begeleiding en gedragsveranderingen ten aanzien van voeding en beweging centraal staan.
- Biedt een scala aan ondersteunende materialen voor de praktijk en dagboekjes plus activiteitsspeeltjes voor de eigenaar.
- Kan kosteloos worden aangevraagd bij een bestelling van de Royal Canin Obesity Management dieetvoedingen.
- Draagt bij tot het succesvol behandelen en voorkomen van overgewicht.

Nu met SlimFit CD
Vraag uw dierenartsenbezoeker om meer informatie

WALTHAM®

Royal Canin Nederland BV - Veterinaire Service
Postbus 63 - 5460 AB Veghel - Tel.: 0413-318444 (bestellingen) of 0413-318400 (productinformatie) - E-mail: info@royalcanin.nl - Internet: www.royalcanin.nl

ROYAL CANIN
VETERINARY DIET

Uitsluitend verkrijgbaar bij de dierenarts

Vet Café de Molen tijdens de Voorjaarsdagen

Aankondiging

Tijdens de Voorjaarsdagen opent het Vet Café de Molen haar deuren. U vindt in het Vet Café de KNMvD, GGG en NDG. Maar ook kunt u langskomen bij de Week van het Huisdier, de GGP en DSK.

Dit jaar staat het Café bol van leuke activiteiten en valt er voor u veel te halen. Op vrijdag organiseert het Vet Café om 16.30 uur een happy hour. Onder het genot van gratis drankjes en lekkere borrelhapjes kunt in het Café bijkomen van de lezingen en uw licht opsteken bij de organisaties van het Vet Café.

Gratis atlas

De foldercommissie van de GGG maakt al jarenlang de publieksfolders. Inmiddels zijn er al meer dan twintig verschillende brochures verschenen over uiteenlopende onderwerpen. Om de informatiestroom van dierenartsen naar cliënten verder uit te breiden is de Atlas voor Gezelschapsdieren gemaakt. Deze atlas bevat duidelijke tekeningen van uiteenlopende normaalbeelden en ziektebeelden. De atlas is zodanig uitgevoerd dat in de loop van de volgende jaren aanvullingen toegevoegd kunnen worden.
Tijdens de Voorjaarsdagen 2006 wordt deze atlas in het Vet Café gratis aan GGG-leden aangeboden. Niet-GGG-leden kunnen de atlas met korting verkrijgen. Ook tijdens de ledenvergaderingen van de GGG en de Najaarsdag kunnen GGG-leden de atlas nog gratis afhalen. Verder kan de atlas, evenals alle publieksfolders, via de KNMvD en de AUV worden besteld.

KNMvD introduceert elektronische helpdesk

De KNMvD wil haar leden graag van dienst zijn. Vanaf 1 mei 2006 zal er een nieuwe dienst te vinden zijn op onze site, een elektronische helpdesk. In een uitgebreide lijst met veel gestelde vragen, zult u vaak het antwoord op uw vraag vinden. Vindt u uw vraag niet of wilt u toch nog meer weten, dan kunt u elektronisch uw vraag stellen. Een team van deskundigen zal op werkdagen uw vraag zo snel mogelijk beantwoorden.
Tijdens het jaarcongres hoopt de KNMvD vervolgens de service uit te breiden met een telefonische helpdesk.
Tijdens de Voorjaarsdagen kunt u getuige zijn van de eerst gestelde vraag. Wilt u zelf ook proberen hoe het werkt, dan kunt u online in het Café uw vragen stellen.

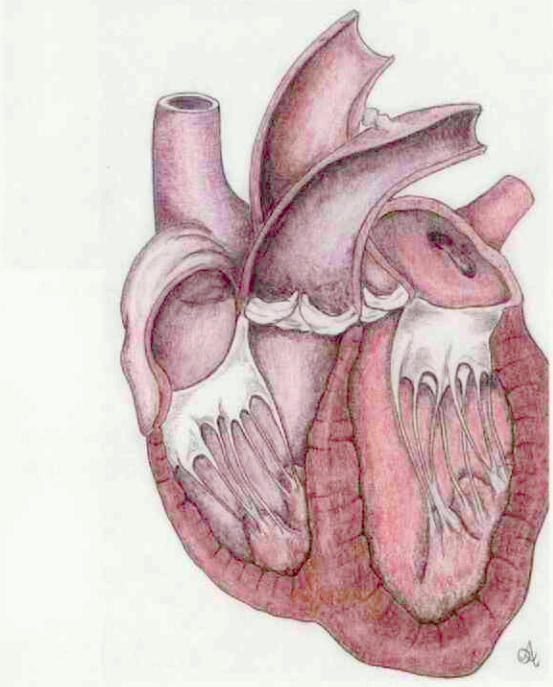

Een afbeelding uit de atlas voor Gezelschapsdieren

NDG bestaat tien jaar!

Dat wil de NDG graag vieren! Komt u naar het Vet Café, dan krijgt u van de NDG een aardig presentje.

Week van het Huisdier in Vet Café de Molen

Tijdens de Voorjaarsdagen is de Week van het Huisdier weer vertegenwoordigd in Vet Café de Molen. De Rode Kater uit Jan, Jans & de Kinderen zal dit jaar niet aanwezig zijn maar voor uitleg, vragen of suggesties kunt u terecht bij de gastvrouwen van de Week.
Voor de huisdiereigenaren wordt er tijdens de Week van het Huisdier een fotowedstrijd georganiseerd. Kids For Animals (jeugdafdeling van de Dierenbescherming) heeft onder andere een kleurplaat verspreid, bij onder andere bibliotheken en dierenspeciaalzaken waarop de Week van het Huisdier en de fotowedstrijd worden aangekondigd. Het idee is om foto's met het thema Huisdier & Kind in te laten leveren bij de praktijken. U kunt deze ophangen in de wachtkamer en de mooiste opsturen naar de organisatoren van de Week. Zij kiezen uiteindelijk de mooiste uit en de winnaar maakt onder ander kans op een all-in vakantie met hond naar een Flex-Chalet in Zwitserland.
Kijk ook op *www.weekvanhethuisdier.nl*

Groep Geneeskunde Paard

Ook Groep Geneeskunde van het Paard is weer aanwezig in het Café. Het komende jaar heeft de GGP veel voor u in petto. Denkt u maar eens aan de nieuwe website die u kunt bekijken in het Café. Ook zal er een presentatie door de lustrumcommissie van het programma van het lustrum GGP zijn. En, last but not least, kunt u de nieuwe folders van de GGP en het nieuwe keuringsboek Keuring van het Paard bekijken. Heeft u nog geen paraplu of stropdas van de GGP? Komt u die dan ophalen bij de stand van de GGP in het Vet Café.

DSK

Ook al bent u afgestudeerd, de band met DSK zal altijd blijven bestaan. Ook nu weer is de DSK van de partij in het Café. De ideale plek voor de hard werkende student om te netwerken met toekomstige collega's.

Ontmoet de mensen

In het Vet Café staan de KNMvD, GGG, NDG, de Week van het Huisdier, GGP en DSK. Al deze organisaties zijn bereid al uw vragen te beantwoorden. Zo vindt u in het Vet Café bijvoorbeeld de besturen van de KNMvD, GGG en de NDG. Maar denk ook aan de ledencontactpersonen van de KNMvD. Wilt u meer weten over de organisatie van de Week van het Huisdier.... Het Vet Café is 'the place to be!'

Week van het Huisdier op de Voorjaarsdagen

Aankondiging

Op de komende Voorjaarsdagen is er ruim aandacht voor de Week van het Huisdier. Zowel in het wetenschappelijke programma, met de sprekers Endenburg, Overgaauw, De Keuster en Van Knapen, als tijdens het DANS-programma en in Vet Café de Molen.

Het thema van de Week van het Huisdier in 2006 is Huisdier & Kind. Een zeer uitgebreid thema dat diverse invalshoeken kent. Vrijdagmiddag 21 april 2006 staat in het teken van de Week van het Huisdier. Een bekende naam als het gaat over de relatie tussen dieren en kinderen is Nienke Endenburg. Zij verteld in haar voordracht over de ontwikkeling van kinderen en de invloed die het hebben van huisdieren daarop heeft. Het is met name belangrijk dat kinderen leren communiceren met dieren en leeftijdsgerichte taken toebedeeld krijgen bij het verzorgen van dieren.

Het begrijpen van de 'taal van dieren' kan namelijk eventuele problemen voorkomen. Bekend is dat bijtincidenten met name gebeuren bij jonge kinderen in gezinssituaties.

De Belgische Tiny De Keuster zal verder ingaan op het geven van voorlichting aan kinderen.

Een belangrijk initiatief is een, door onder ander de KNMvD en Fecava, gesponsorde project Blue Dog (*www.bluedog.com*). Tijdens de persconferentie op vrijdag zal De Keuster ook aanwezig zijn om eventuele vragen van journalisten hierover te beantwoorden.

Parasitoloog Paul Overgaauw zal in zijn presentatie ingaan op een aantal zoönosen waarbij kinderen een groter risico lopen, zoals bijtwonden, kattenkrabziekte, parasitaire en schimmelinfecties. Er worden adviezen gegeven over de communicatie naar ouders met betrekking tot preventieve maatregelen. In dat kader is er in het Jan, Jans & de Kinderen boekje een strip te vinden waar de besmetting met *Toxacara canis* beeldend naar voren komt, uiteraard voorzien van praktische adviezen.

De vierde spreker tijdens de Week van het Huisdier themamiddag is prof. dr. Frans van Knapen, dierenarts specialist veterinaire volksgezondheid. Hij zal spreken over infectierisico's voor kinderen in de woonomgeving.

Zaterdag

Op zaterdagmorgen zullen de deelnemers aan het DANS-programma uitleg krijgen over het ontstaan van de Week van het Huisdier, de doelstellingen en de ervaringen van de afgelopen jaren. 2006 Is het eerste lustrum van de Week en op het gebied van voorlichting aan consumenten over verantwoord huisdierenbezit is er al behoorlijk wat bereikt. De Initiatiefnemers* van de Week van het Huisdier vertegenwoordigen een doorsnede van (belangen)organisaties in de dierenbranche en geven dierenartsen handvatten om gedurende een Week voor een bepaald thema extra aandacht te vragen. Niet alleen curatieve behandelingen, maar ook de preventieve veterinaire gezondheidszorg staat steeds meer in de belangstelling. Assistenten zijn de uitgelezen doelgroep om signalen op te vangen en informatie uit te dragen. Tijdens de voordracht in het DANS-programma zal Animaux, dat de uitvoerende organisatie van de Week van het Huisdier in handen heeft, suggesties en tips aandragen voor het organiseren van activiteiten in de praktijk.

Het is belangrijk om te weten dat door alle persaandacht klanten bij de praktijk langs kunnen komen voor specifieke vragen over het thema van de Week, gedragsproblemen, zoönosen, et cetera. Voor een goede dienstverlening is het zaak om te weten wat men in dat geval moet antwoorden of waar men naar door moet verwijzen. Een activiteit organiseren hoeft niet tijdrovend of ingewikkeld te zijn. Het feit dat er weer gratis stripboeken ter beschikking worden gesteld is in feite al een actie! Laat de klanten weten dat dit boekje in uw praktijk klaar ligt en meldt u dus in ieder geval aan op de website *www.weekvanhethuisdier.nl*.

Het thema van de Week van het Huisdier in 2006 is Huisdier & Kind.
Afbeelding: © M. v.d. Voorde

Voor informatie en/of suggesties kunt u contact opnemen met Veterinair Organisatiebureau Animaux, animaux@planet.nl of 035-6255188.

* *Initiatiefnemers van de Week van het Huisdier zijn: Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde -Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren, Vereniging Landelijke Organisatie Dibevo, Nederlandse Databank Gezelschapsdieren, Platform Verantwoord Huisdierenbezit, Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland, Hondenbescherming en de Dierenbescherming.*

Nieuw!
Nu ook geregistreerd voor de kat

RIMADYL®
CARPROFEN
INJECTIE

Pre-operatieve toepassing voor post-operatieve pijnbestrijding

- **Rimadyl® injectie**, werkzame stof carprofen, is een NSAID voor de hond en kat met sterke anti-inflammatoire, analgetische en anti-pyretische eigenschappen
- **Rimadyl® injectie** heeft géén invloed op de nierdoorbloeding en op de bloedstollingtijd
- **Rimadyl® injectie** kan veilig pre-operatief worden toegediend
- **Rimadyl® injectie** voor **éénmalige** subcutane of intraveneuze toediening aan hond en kat in een dosering van **4 mg/kg**, bij voorkeur pre-operatief, op het moment van premedicatie of bij de inductie van de anesthesie

Als enige NSAID met geregistreerde vervolgbehandeling met tabletten bij de hond

RIMADYL® INJECTIE • **werkzame stof:** carprofen: REG NL 10101 UDD • **diergeneesmiddel** • **doeldier:** hond en kat. **HOND:** • **indicaties:** ter vermindering van postoperatieve pijn en zwelling na orthopedische ingrepen en weke-delen chirurgie met inbegrip van intra-oculaire operaties • **toedieningswijze en dosering:** Rimadyl injectie wordt subcutaan of intraveneus gegeven in een dosering van 4 mg/kg, bij voorkeur preoperatief, op het moment van premedicatie of bij de inductie van de anesthesie • Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling post operatief uit te breiden kan de parenterale therapie na 24 uur gevolgd worden door carprofen tabletten in een enkele dosering van 4 mg/kg/dag gedurende 5 dagen. **KAT:** • Ter bestrijding van postoperatieve pijn. De parenterale therapie mag bij de kat niet gevolgd te worden door Rimadyl tabletten. • **contraindicaties:** niet gebruiken bij drachtige dieren. **HOND:** • Gebruik bij honden jonger dan 6 weken of bij oude dieren kan extra risico met zich meebrengen. Wanneer geen andere oplossing gevonden kan worden, dient een gereduceerde dosis te worden toegediend. Deze dieren behoeven daarna een additionele klinische bewaking. Gastro-intestinale ulceratie is zeldzaam bij gebruik van carprofen en komt voornamelijk voor bij doseringen die ver boven de therapeutische dosis liggen. **KAT:** • Niet gebruiken bij dieren jonger dan 4 maanden. Gebruik bij oude of zieke dieren kan extra risico met zich meebrengen. Typische ongewenste bijwerkingen van NSAID's zoals verlies van eetlust, braken, occult bloed in de feces en apathie zijn af en toe gemeld. **Algemeen:** • **waarschuwingen:** niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product. Gebruik bij hypovolemische of hypotensieve dieren vermijden.

Pfizer

Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2004 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Gezocht: veterinaire attributen voor tentoonstelling

Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam organiseert met hulp van de KNMvD/GGG een tentoonstelling over de geneeskunde van het gezelschapsdier. De tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren belicht de ontwikkeling in de geneeskunde van de gezelschapsdieren hond, kat en paard in de loop der tijd. Doel is om de tentoonstelling zo compleet en authentiek mogelijk te maken. En dat kan alleen met uw hulp! Dus kijk uw zolders, kasten en muren na op (antiek) veterinair materiaal dat een plaatsje op de tentoonstelling verdient en dat u (eventueel in bruikleen) wilt afstaan. Items waaraan dringend behoefte is:

- een oude (antieke) kaartenbak (liefst met enige inhoud) of patiëntenboek;
- een (voorbeeld van een) oude boekhouding;
- foto's/prenten of schilderijen van dierenartspraktijken van begin vorige eeuw of ouder, in het bijzonder van interieurs;
- (portret)schilderijen van dierenartsen uit de negentiende - of eerste deel van de twintigste eeuw;
- antieke uithang- of naamborden, prijslijsten en dergelijke;
- oude zalf- of medicijnpotten (liefst voorzien van tekst) en een mortier en stamper;
- antiek instrumentarium voor de behandeling van gezelschapsdieren;
- ten slotte alles wat herinnert aan de grote hondsdolheiduitbraak rond 1960, zoals affiches/oproepkaarten/foto's of ander materiaal.

Bent u in het bezit van een of meer genoemde items, of heeft u iets anders wat goed op de tentoonstelling zou passen (zoals antiek meubilair) of weet u waar een bepaald item te vinden is? Aarzel dan niet en neem contact op met collega Diana van Houten via e-mail: *d.v.houten@casema.nl* of telefonisch: 0346-556644. Werkpaarden en Troeteldieren zal van 22 april tot en met 29 oktober 2006 te zien zijn in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Meer informatie over de tentoonstelling vindt u op de site van het museum: *www.nmr.nl* en binnenkort in de veterinaire tijdschriften.

NATUUR HISTORISCH MUSEUM ROTTERDAM

Afscheidssymposium Frans Stades

In mei van dit jaar zal collega Frans Stades met pensioen gaan. Ter gelegenheid van zijn afscheid wordt er een middagsymposium oogheelkunde georganiseerd, waar hijzelf en een aantal van zijn leerlingen een voordracht over een actueel oogheelkundig onderwerp zullen houden. Onderwerpen die de revue zullen passeren zijn onder meer: chirurgie van 'cherry eye', de patiënt met cataract en cataractchirurgie, glaucoom en de actuele therapeutische mogelijkheden en erfelijke oogziekten.
Omdat collega Stades gedurende zijn loopbaan altijd een nadrukkelijke aandacht voor de collega's in 'het veld' heeft gehad, is dit middagsymposium ook juist voor die collega's bedoeld. Tijdens de aansluitende receptie kan onder het genot van een drankje afscheid van hem worden genomen.

Datum: donderdag 18 mei 2006
Aanvangstijd: 13:30 uur
Plaats: Collegezaal van het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren, ingang Münsterlaan 5, De Uithof, Utrecht.

Aanmelding is uitsluitend mogelijk door overmaking van 20 euro op postbank nummer 13.70.20, t.n.v. Faculteit der Diergeneeskunde, onder vermelding van "Stades 121750210/831300". De aanmeldingen worden verwerkt in volgorde van binnenkomst.

FlexVet
uitzend- en detacheringsbureau
voor dierenartsen en para-veterinairen

waarnemingen
werving & selectie
pay-roll

FlexVet beschikt over een uitgebreid bestand van veterinair en paraveterinair personeel voor zowel gezelschapsdieren als landbouwhuisdieren.

Wij detacheren, zenden uit en verzorgen werving- en selectieopdrachten. Ook voor payroll-constructies kunt u bij ons terecht. Daarnaast verzorgen wij interim- of praktijkmanagement opdrachten.

U kunt onze on-line databank raadplegen, kijk op www.flexvet.nl

FlexVet B.V.
Bouwstraat 5
7483 PE Haaksbergen
Tel. 053 - 5725548
Fax 053 - 5721315
E-mail: info@flexvet.nl

www.flexvet.nl

NIEUW

IDEXX **SNAP®Reader**

Galzurentest

De eerste geheel kwantitatieve in-huis ELISA voor het meten van galzuren in serum

- Testen van de leverfunctie bij een verhoogde concentratie
- Evalueren van een verdenking op een portosystemische shunt (PSS)
- Snellere behandeling van hepatische lipidose

Voor meer informatie bel

00-800-1234-3399

Practice what's possible™

IDEXX LABORATORIES

IDEXX Laboratories B.V.
Koolhovenlaan 20
1119 NE Schiphol-Rijk, Nederland
www.idexx.nl

© 2006 IDEXX Laboratories, Inc. Alle rechten voorbehouden • 3349-02 NL

Iams Clinical Nutrition Symposium over beweging

Simone Thissen

Verslag

Het elfde Iams Clinical Nutrition Symposium over beweging vond plaats van 10 tot 12 februari in Montreux, Zwitserland. Onder de 240 dierenartsen uit Europa en Zuid-Afrika bevonden zich twaalf Nederlandse dierenartsen. Zeven internationale deskundigen behandelden vanuit verschillende invalshoeken de wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van beweging bij huisdieren en de relatie met beweging van de mens.

Beeldvormende technieken

Bij een beperkte beweging is de eerste stap die genomen moet worden het stellen van een juiste diagnose. prof. dr. Henri van Bree, specialist op het gebied van de medische beeldvorming en orthopedie (Gent), schetste de voordelen maar tevens de beperkingen van de moderne beeldvormende technieken. Hoewel deze steeds vaker beschikbaar komen in de diergeneeskunde, waarschuwde hij voor overmatig gebruik van technische hoogstandjes, zoals bij de mens. Hoewel het aantrekkelijk lijkt om direct te grijpen naar de nieuwste mogelijkheden zoals MRI en CT-scans, benadrukt Van Bree hoe belangrijk het is om de klinische aspecten van de patiënt niet uit het oog te verliezen. "Vijftig procent van alle röntgenopnamen laat afwijkingen zien zonder dat er klinische symptomen te zien zijn bij het dier. Dit is vergelijkbaar met röntgenopnamen bij oudere mensen waarbij bij meer dan zestig procent van alle gevallen artrose wordt gezien zonder lichamelijke klachten."

Artroscopie

Dr. Jean-François Bardet (Parijs) liet zien dat artroscopie minder invasief is dan chirurgie, minder reactie, postoperatieve pijn veroorzaakt en een sneller herstel geeft. Hij voorspelde dan ook een toenemend gebruik van artroscopie bij de behandeling van gezelschapsdieren. Als belangrijkste nadelen mogen echter niet uit het oog verloren worden, de kosten van de apparatuur en de training en ervaring die opgedaan moet worden door de uitvoerende dierenarts.

Behandeling van traumatische gewrichtsaandoeningen

Overgaand van de diagnostiek naar de behandeling presenteerde prof. dr. Ulrike Matis (München) een indrukwekkende hoeveelheid gegevens over de allernieuwste aanpak van traumatische gewrichtsaandoeningen, trauma aan de ligamenten, heupdysplasie en elleboog- en knie-aandoeningen. Daarbij werd de vraag gesteld of toekomstige technieken voor het behoud van gewrichten, zoals autologe osteochondrale transplantaties, kraakbeenculturen en autografts, stamceltechnologie en gentherapie, kunnen bijdragen aan een verbeterde beweging van artrotische gewrichten en het enorme gebruik van NSAID's kunnen verminderen.

Fysiotherapie

Zowel fysiotherapie als therapeutische oefeningen hebben een aantoonbaar positief effect bij patiënten die een conservatieve behandeling van gewrichtsaandoeningen nodig hebben of zich in de herstelperiode na een operatie bevinden. Deze behandelingsvormen worden steeds vaker opgenomen als onderdeel van de totale behandeling. Dr. Barbara Bockstahler (Wenen) liet enkele interessante videobeelden zien van fysiotherapeutische mogelijkheden, met als doel pijnvermindering, verbetering van de bewegingsratio en het behoud en herstel van spiermassa. Gewichtsmanagement en een actieve betrokkenheid van de eigenaar vormen de basis van het succes. Een onderzoek gericht op gewichtsvermindering bij honden lijdend aan overgewicht en osteoartrose aan de Universiteit in Wenen, liet een duidelijke verbetering van de kreupelheid zien. De resultaten waren nog beter wanneer een aanvullende intensieve fysiotherapeutische behandeling plaatsvond.

Invloed van de voeding

Het belang van voeding en het effect op beweging werd verder uiteengezet door dr. Dan Carey (R&D Iams, US). Twee

Sprekers ICNS- 2006 vlnr: prof. dr. Henri van Bree, dr. John Houlton, dr. Jean-François Bardet, dr. Daniel Carey, prof. dr. Ulrike Matis, prof. dr. Volkmar Jansson, dr. Barbara Bockstahler, dr. Erik Hemmingsson en dr. David Morgan.

Perspanel vlnr: dr. Erik Hemmingsson, dr. Jean-François Bardet, dr. Daniel Carey, dr. Barbara Bockstahler en dr. David Morgan.

voedingscomponenten, energie en calcium, hebben een sterke relatie met het optreden van skeletaandoeningen bij groeiende pups van grote hondenrassen. Door deze factoren onder controle te houden, kan worden bijgedragen aan een gezonder skelet van de volwassen hond. Het gebruik van voeding bij volwassen honden lijdend aan primaire of secundaire gewrichtsaandoeningen is primair gericht op de aanpak van zwaarlijvigheid met complete gewichtsregulerende diëten. Ten tweede op het onder controle krijgen van het eicosanoïdengehalte en de ontstekingsreacties. Tenslotte op het minimaliseren van de effecten van trauma met behulp van kraakbeenbeschermende supplementen.

Prothesen

Prof. dr. Volkmar Jansson (München) liet zien hoe een totale vervanging van de heup en knie de beweging bij de mens kan verbeteren, hierbij benadrukkend dat een gezonde voeding en lichamelijke fitheid van cruciaal belang zijn voor het succesvol slagen van deze ingrepen.

Relatie tussen beweeglijkheid in hond en mens

In dezelfde context van beweging van mensen, presenteerde dr. Erik Hemmingsson (Universiteitsziekenhuis, Stockholm) interessante informatie over hoe beweging van honden bij kan dragen aan de gezondheid van de mens. Geconfronteerd met het feit dat gezondheidsinstellingen zich vaker bezighouden met het behandelen van ziekten veroorzaakt door een schadelijke levensstijl, zoals zwaarlijvigheid en type-2 diabetes, die theoretisch makkelijk te voorkomen zijn, is hij ervan overtuigd dat honden (met de juiste beweging) een reële

Persconferentie vlnr: dr. Daniel Carey, dr. Erik Hemmingsson, dr. Jean-François Bardet, dr. Barbara Bockstahler en dr. David Morgan.

mogelijkheid vormen om het lichamelijke activiteitsniveau van mensen te stimuleren. In een zes maanden durende pilotonderzoek, waaraan honden en eigenaren met overgewicht deelnamen, resulteerde regelmatig wandelen in een gewichtsverlies bij 54 procent van de eigenaren.

Voor iedereen die er niet bij was in Montreux bood the Iams Company op 16 februari 2006 een tweede kans om te komen luisteren naar dr. Dan Carey en prof. dr. Henri van Bree tijdens een seminar dat gehouden werd in Snow World te Zoetermeer.

Voor nadere informatie en het downloaden van de proceedings: www.eukanuba-scienceonline.com

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.
Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering.
Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.
Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 - 25 15 199
Fax: 030 - 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 - 63 46 320
Fax: 030 - 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIXFORTUIN

Proteq Dier & Zorg Verzekering

Nieuws van de industrie

Proteq start met de Proteq Dier & Zorg Verzekering een offensief om meer katten verzekerd te krijgen. Er zijn in Nederland meer katten dan honden, maar als het gaat om het afsluiten van een ongevallen- en ziektekostenverzekering dan is het net andersom. Vreemd, want juist katten hebben veel kans op een ongeluk en de 'binnenkat' slikt nog wel eens een voorwerp in dat operatief verwijderd moet worden. In 2006 zal Proteq de marketing inspanningen gericht op de katten eigenaar uit gaan breiden.
Voor meer informatie: *walter.boer@proteq.nl*

Eukanuba lanceert vermageringskuur

Eukanuba Veterinary Diets lanceert 'Great Shape, Great Fun', een gewicht- & bewegingprogramma dat overgewicht bij honden en katten op een gezonde manier aanpakt. Het programma bestaat uit professionele begeleiding door de dierenarts, veel beweging, verbeterde voedingsgewoonten en een aangepast dieet. De campagne moet het dierenartsen makkelijker maken om het probleem met de eigenaar bespreekbaar te maken en om de vermagering vol te houden. Er is een uitgebreide reeks communicatiemateriaal en voor eigenaren is er een gratis proefpakket met hierin een brochure, Eukanuba Restricted Calorie Formula maaltijden in droogvoer en in blik, een maatbeker en een speeltje.
Voor meer informatie: 030-2479665 of 06-53899966

De Voorjaars-goede-doelen-dagen van Virbac

Tijdens de Voorjaarsdagen kunnen dierenartsen en assistenten bij de Virbac stand een klein, lokaal goed doel voor dieren aandragen, waardoor dat doel kans maakt op een bedrag van tweeduizend euro.
Virbac zal tijdens de Voorjaarsdagen twee nieuwe producten aandacht geven. Fortiflex Advanced Formula is de bekende Fortiflex met twee nieuwe ingrediënten, L-selenomethionine en epigallocatechinegallaat. Het product stimuleert de aanmaak van gewrichtsstructuren en remt het degeneratieve proces bij artrose nu nog beter, waardoor de mobiliteit op een natuurlijke manier wordt hersteld. BackHome BioTec is een nieuwe ISO-transponder, gemaakt van het biopolymeer Vectra 530. Deze transponder is onbreekbaar én lichter ten opzichte van de glazen transponder. BackHome BioTec, het veiligste alternatief voor elektronische identificatie.
Voor meer informatie: *www.virbac.nl*

Esaote PieMedical introduceert MyLab30Vet

De marktleider veterinair ultrasound, Esaote PieMedical, introduceert de MyLab30Vet. Een modulair concept, eenvoudig uitbreidbaar van een zwart-wit echosysteem tot een full-cardio systeem met PW-, CW- en kleurendoppler. Transducer frequenties van 2,7 MHz tot 15,0 MHz. Dankzij het geringe gewicht (negen kilogram), het hoogwaardige LCD-scherm en de eenvoudige digitale beeldopslag (plaatjes én cineloop op harde schijf, CD of USB-stick) is de MyLab30Vet uitermate geschikt om, indien gewenst, op meerdere locaties echo-onderzoek te verrichten. Een toptoestel, modulair op te bouwen voor dracht-, en abdominale diagnostiek, voor orthopedie en echocardiografie. Voor ondersteuning en advies staat het Veterinair Team Benelux tot uw beschikking.
Voor meer informatie: *www.esaote-piemedical.nl*

Vroege Voorjaarsdagen voor Royal Canin

De Voorjaarsdagen beginnen voor Royal Canin al op woensdag 19 april, met de Royal Canin-Intervet precongresdag New solutions for old problems. Tijdens het congres bent u van harte welkom op de Royal Canin stand in de Auditorium Lounge, die door de speciale opzet een ontmoetings- en rustpunt zal zijn voor veel congresdeelnemers. Naast de introductie van een nieuwe dieetvoeding wordt de Slimfit CD gedemonstreerd, een praktische aanvulling op het SlimFit programma voor de begeleiding van huisdieren met overgewicht. Tevens zal de Royal Canin Encyclopedia of Canine Clinical Nutrition worden gepresenteerd en worden de Royal Canin Awards uitgereikt.
Voor meer informatie: *www.royalcanin.nl*

Artuvetrin® en Atopische Dermatitis

Atopische dermatitis is een veelvoorkomende aandoening bij honden. Na een gedegen diagnostiek is een causale behandeling met allergeenspecifieke immunotherapie (hypo- of desensibilisatie) bewezen effectief en veilig. Tijdens de Voorjaarsdagen introduceert Artu Biologicals de Artuvetrin® Serum Test. Deze serologische test kenmerkt zich door een hoge specificiteit en sensitiviteit. In de test wordt in het serum aanwezig allergeenspecifiek IgE – via de Fc-receptor – gebonden en zichtbaar gemaakt. Met deze Artuvetrin Serum Test wordt het assortiment van Artuvetrin® verder gecompleteerd en kunnen wij een totale ondersteuning geven in de diagnostiek en behandeling van atopische dermatitis.
Voor meer informatie: *www.artuvetrin.nl*

AST en de Veterinary Digital Assistant

In samenwerking met Dr. Teske van de Faculteit der Diergeneeskunde heeft AST Farma een 'VDA'-pakket (Veterinary Digital Assistant) samengesteld die u toegang biedt tot een grote hoeveelheid veterinaire informatie. Het VDA-pakket bestaat uit de modernste PDA van Hewlett Packard en een uitgebreide bundel software met onder andere: referentiewaarden, doseringswijze en labwaarde conversies. Tevens levert AST bij het pakket een uitgebreide Nederlandstalige handleiding inclusief uitleg voor het installeren van een speciale digitale versie van '5-Minute Veterinary Consult' die beschikbaar is voor hond, kat en paard. Op deze manier beschikt u altijd en overal over de meest uitgebreide informatie. Graag nodigen wij u uit voor een demonstratie tijdens het Voorjaarsdagen Congres in onze stand op de u welbekende plek.
Informatie: 0348-563434, *info@astfarma.nl*

TOPIGS voldoet als eerste aan Code-Efabar

TOPIGS voldoet als eerste Europese varkensfokkerij-organisatie aan de Code of Good Practice voor verantwoorde fokkerij. Deze Code-EFABAR is opgesteld door het Europees forum voor fokkerij en k.i.-organisaties EFFAB (European Forum for Farm Animal Breeders). Hiermee wordt voldaan aan normen voor een verantwoorde en duurzame fokkerij en k.i.. In de code zijn eisen opgenomen op gebied van gezondheid, productkwaliteit, dierwelzijn, biodiversiteit en economische duurzaamheid. De code is van toepassing op zowel varkens, kippen, rundvee als aquacultuur en is ontwikkeld met ondersteuning van de Europese Unie en verschillende belangengroepen zoals fokkerij- en k.i.-organisaties, ethici en dierenwelzijnorganisaties.
Voor meer informatie: *www.code-efabar.org*

Merial participeert in bestrijdingsplan vogelgriep

Merial levert 2 miljoen doses Gallimune® Flu H5N9-vaccin aan het ministerie van LNV als onderdeel van de bestrijding van de hoog pathogene H5N1-vogelgriep. Het geïnactiveerde vaccin is gebaseerd op de H5N9-stam, die onderscheid mogelijk maakt tussen het gevaarlijke veldvirus en het vaccinvirus. Dat is voor de export van groot belang. Bovendien is er maar een klein volume van 0,3 ml nodig. Gewoonlijk wordt het aan kippen van rond de zeven dagen wordt gegeven. Leghennen worden zes tot acht weken voor het begin van de leg een tweede keer gevaccineerd Vaccinatie is maar één van de beschikbare componenten van een totaalprogramma voor bestrijding van vogelgriep bij pluimvee.
Voor meer informatie: tel. 023-5201082

Phenoxypen® WSP bij Dopharma

Vanaf nu is penicilline V weer verkrijgbaar bij Dopharma als Phenoxypen WSP (REG NL 10333). Penicilline V is als smalspectrum penicilline de eerste keus in de strijd tegen door *Clostridum perfringens* veroorzaakte necrotiserende enteritis bij pluimvee, die een aanzienlijk probleem vormt bij vleeskuikens met diepe, verkazende necrose in de wand van de dunne darm. Phenoxypen WSP lost goed op en is stabiel in drinkwater. Na orale toediening wordt het zuurstabiele penicilline V snel en goed opgenomen. Piekwaarden worden binnen twee uur bereikt. De wachttijd bij kippen is twee dagen voor de slacht (niet voor gebruik bij kippen die eieren voor menselijke consumptie produceren).
Voor meer informatie: *www.dopharma.com*

Nieuwe vet-table plus van Jtools

Op de Voorjaarsdagen 2006 presenteert JTools de 'vet-table plus'. Samen met Soehnle, Europa's grootste fabrikant van weegschalen, ontwikkelde JTools deze innovatieve veterinaire heftafel met ingebouwde digitale weegschaal.
Loop tijdens de Voorjaarsdagen even binnen bij de stand van JTools voor een demonstratie van de vet-table plus. Deze elektro-hydraulische tafel voldoet aan alle eisen van een moderne veterinaire praktijk. Uiteraard zijn de functionele eigenschappen, bekend van de andere heftafels van JTools, gehandhaafd in dit nieuwe product. Doordat de weegschaal is geïntegreerd in het tafelblad, blijft de opstaphoogte van de tafel slechts 17 centimeter. De CE-certficering ontbreekt ook hier niet.
Informatie: tel. 0416-347115, *www.jtools.nl*

omegasoft.n

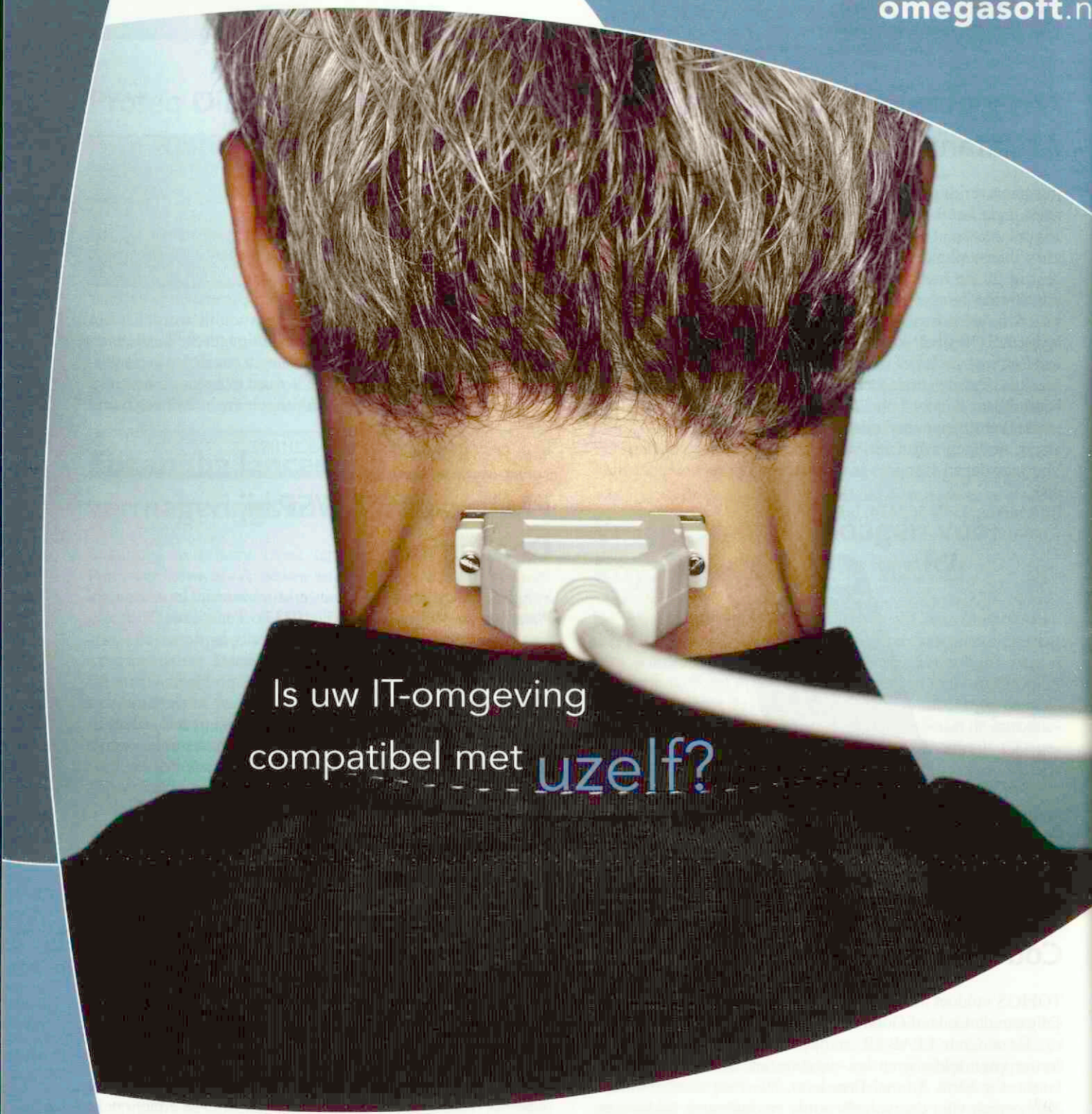

Wie anders dan **OmegaSoft**?

OmegaSoft creëert een IT-omgeving op uw maat. Dat werkt een stuk vlotter en bespaart u een hoop tijd. Onze software is toegespitst op uw beroep. Ze werd ontwikkeld door experts met jarenlange ervaring in de medische sector. En voordat onze software op de markt komt, wordt hij uitgetest door gebruikers uit de medische wereld. OmegaSoft spaart kosten noch moeite om medische en optische beroepen te helpen bij de uitvoering van hun dagelijkse taken. OmegaSoft is in meerdere sectoren actief. Structurele problemen eigen aan elk medisch beroep worden overkoepelend aangepakt. Voor een betere dienstverlening per beroep richtte OmegaSoft verschillende specialisaties op: *medical* voor huisartsen en specialisten, *pharma* voor apothekers, *dental* voor tandartsen, optical voor opticiens en *veterinary* voor dierenartsen. Zo krijgt u enkel te maken met mensen die uw activiteiten door en door kennen. **Zij weten wat u nodig hebt: OmegaSoft. Wie anders?**

OmegaSoft BV
Randhoeve 221
3995 GA Houten
Tel. 030 - 6347250
Fax: 030 - 6067871
info@omegasoft.nl

medical

optical

veterinary

OmegaSoft
Together we're stron

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:
Boerekamp, Mevr. R.E.; 1997; 2841 NS Moordrecht; Scholeksterhof 8.
Kahlmann, F.R.; 1997; 3743 AG Baarn; Eemnesserweg 81.
Koning, Mevr. F.T.; 2006; 3581 BR Utrecht; Maliesingel 58.
Nipius, M.; Gent 2004; 3253 XL Ouddorp; Waterweg 3.
Valkenburg, B.P.; 2003; 5704 HL Helmond; Rivierensingel 262.
Zeijlemaker, Mevr. L.; 2006; 2801 CP Gouda; Vrouwevestesteeg 9.

Als lid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:
Aarsen, Mevr. A.P.; 2005; 3533 SX Utrecht; H. van Tussenbroekplantsoen 6 I.
Boerboom, T.B.B.; 2005; 3581 TC Utrecht; Oudwijkerlaan 2.
Bontekoning, Mevr.B.; 2005; 3513 GB Utrecht; David van Mollemstraat 76.
Engen, Mevr. M.J. van; 2005; 1222 CN Hilversum; Verschurestraat 16.
Esman, K.J.; 2005; 3582 CK Utrecht; Abstederhof 27.
Gastel, A.C.T.M.; 2005; 3531 GN Utrecht; Laurens Reaalstraat 4.
Geertsema, Mevr. G.; 2005; 9727 EE Groningen; Illegaliteitslaan 106.
Hoogendijk, Mevr. K.T.; 2005; 3552 EP Utrecht; Laan van Chartroise 51.
D'Huy, Mevr. N.H.E.; Gent 1987; 5613 AK Eindhoven; Merellaan 15.
Jansen, Mevr. L.; 2005; 3552 GL Utrecht; Morelstraat 41.
Jansen, M.; 2005; 3552 EP Utrecht; Laan van Chartroise 51.
Kleijs, Mevr. M.P.; 2005; 3515 VN Utrecht; S. de Bruinestraat 10-1
Kooi, K. van der; 1952; Victoria 3104, North Balwyn, Australië; 4/36 Winfield Road.
Louwerens, Mevr. M.; 2005; 4421 LE Kapelle; Sterappelstraat 25.
Poldermans, Mevr. F.; 2005; 1091 BX Amsterdam; Ruyschstraat 75 hs.
Star, Mevr. D.C.I. van der; 2005; 3082 DJ Rotterdam; Grondherendijk 54.
Vanholder, T.; Gent 2000; 5046 BG Tilburg; Julianapark 29.
Vecht, U.; 1976; 3853 BR Ermelo; Valkenhof 18.
Verhaag, J.W.; 2005; 7577 PC Oldenzaal; Bekspringweg 12.

Als kandidaatlid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:
Bosch, Mevr. M.J.G. van den
Chorev, A.
Folmer, Mevr. G.E.
Guggenheim, Mevr. S.R.
Niejenhuis, E.H. van
Zonneveld, Mevr. W. van

Voor het dierenartsexamen van 3 maart 2006 zijn geslaagd:
Arts, Mevr. S.J.M.
Bannink, Mevr. E.A.
Dalemans, Mevr. I.
Erp, Mevr. S. van
Groenland, Mevr. M.M.
Olde Olthuis, Mevr. S.K.
Roosmalen, G.G.J. van
Vendrig, J.C.
Verschoor, Mevr. J.
Walbeek, Mevr. F. van

Overlijdensberichten:
Op 22 februari 2006 P. Hoekstra te Bilthoven.
Op 31 januari 2006 Mevr. C.A.W. van Meteren te Diemen.

Mutaties:
Aarsen, Mevr. A.P.; 2005; 3533 SX Utrecht; H. van Tussenbroekplantsoen 6-I; tel. privé: 030-2933429; E-mail privé: *anoukaarsen@hotmail.com*; medew. bij K.J. Lewin en Mevr. I.M.V. lewin-Visser; tel. prakt.: 0512-525500; fax prakt.: 0512-545439; E-mail prakt.: *info@dierenkliniekdeposten.nl.* **(toev. als lid)**
Arts, Mevr. S.J.M.; 2006; 6612 BC Nederasselt; Gildeplein 7; tel. privé: 024-6222080; tel. privé mobiel: 06-15515074; E-mail privé: *s.j.m.arts@students.uu.nl.*; d.
Bannink, Mevr. E.A. ; 2006 ; 3962 JW Wijk bij Duurstede ; Druivengaarde 11 ; tel. privé: 0343-579331; E-mail privé: *e.a.bannink@hetnet.nl.*; d.
Bavelaar, Mevr. F.J.; 2004; 1271 LV Huizen; Eemnesserweg 28; **tel. privé: 035-7850198**; E-mail privé: *frederique_bavelaar@hotmail.com.*; medew. bij B.H. Liem en Mevr. M.E. Pasman; tel. prakt.: 035-5251512; medew. bij Mevr. Y.J.C. Kersten-Klomp; tel. prakt.: 0299-648000; fax prakt.: 0299-465231; E-mail prakt.: *dkgrevelingenmeer@planet.nl.*
Bergevoet, R.H.M.; 1986; Wageningen 2005; 6721 CD Bennekom; Berkenlaan 10; **tel. privé: 0318-414907; tel. privé mobiel: 06-11013814; fax privé: 0318-414907; E-mail privé: *ron.bergevoet@planet.nl.*; wet.medew. bij LEI – Wageningen; tel. bur.: 0317-484656; fax bur.: 0317-434490; E-mail bur.: *ron.bergevoet@wur.nl.***
Boerboom, T.B.B.; 2005; 3581 TC Utrecht; Oudwijkerlaan 2; tel. privé mobiel: 06-42124772; E-mail privé: *toby1b75@hotmail.com.* **(toev. als lid)**
Bontekoning, Mevr. B.; 2005; 3513 GB Utrecht; David van Mollemstraat 76; tel. privé: 030-2720311. **(toev. als lid)**
*Brandsma, Mevr. D.M.; 1994; 3524 CD Utrecht; Kollumerland 57; **tel. privé mobiel: 06-29258006**; E-mail privé: *e.molenaar@law.uu.nl.*
Dalemans, Mevr. I.; 2006 ; 3582 BW Utrecht ; Abstederdijk 202 ; tel. privé: 030-2511109; E-mail privé: *idalemans@hotmail.com.*; d.
Engen, Mevr. M.J. van; 2005;; 4132 HC Vianen (Ut); Merenborch 40; tel. privé mobiel: 06-10970159; E-mail privé: *varkensdierenarts@hotmail.com.*; vet. adv. bij Dr. C.J.M. Scheepens Consultancy BV; tel. bur.: 0499-310142; fax bur.: 0499-310142; E-mail bur.: *kscheepens@aol.com.* **(toev. als lid)**
Erp, Mevr. S. van; 2006; 5343 BW Oss; Sibeliuslaan 43; tel. privé: 0412-641370; E-mail privé: *s.vanerp@students.uu.nl.*; d.
Esman, K.J.; 2005; 3582 CK Utrecht; Abstederhof 27; tel. privé mobiel: 06-41041813; E-mail privé: *koenesman@hotmail.com.*; medew. bij J.A.N. Breure en G. Noé; tel. prakt.: 0172-605050; fax prakt.: 0172-603709; E-mail prakt.: *g.noe@hetnet.nl.* **(toev. als lid)**
Gastel, A.C.T.M. van; 2005; 3531 GN Utrecht; Laurens Reaalstraat 4; tel. privé mobiel: 06-47808979; E-mail privé: *svgastel@yahoo.com.*; medew. bij A.J.M. Bosch en B.J. Scholten; tel. prakt.: 0348-401175; fax prakt.: 0348-401289; E-mail prakt.: *dapwoerden@xs4all.nl.* **(toev. als lid)**
Geertsema, Mevr. G.; 2005; 9727 EE Groningen; Illegaliteitslaan 106; tel. privé: 050-5252317; E-mail privé: *grethe.geertsema@hetnet.nl.*; medew. bij J.A. Glas; tel. prakt.: 0521-591378; fax. prakt.: 0521-593986; E-mail prakt.: *glasdkbv@worldonline.nl.* **(toev. als lid)**
***Groenland, Mevr. M.M.; 2006; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 564 bis; tel. privé mobiel: 06-13023927; d.**
Hoogendijk, Mevr. K.T.; 2005; 3552 EP Utrecht; Laan van Chartroise 51; tel. privé mobiel: 06-15560085; tel. privé: 030-2442740; E-mail privé: *kthoogendijk@hotmail.com.*; medew. bij E.G. Darweesh; tel. prakt.: 035-6217620; fax prakt.: 035-6400182; E-mail prakt.: *edarweesh@hotmail.com.* **(toev. als lid)**
D'Huy, Mevr. N.H.E.; Gent 1987; 5613 AK Eindhoven; Merellaan 15; tel. privé: 040-2450426; E-mail privé: *n.dhuy@xs4all.nl.*; geass. met R.J. Wirtz; tel. prakt.: 040-2215066; fax prakt.: 040-2223929; E-mail prakt.: *wirtzwaalre@planet.nl.* **(toev. als lid)**
Jansen, Mevr. L.; 2005; 3552 GL Utrecht; Morelstraat 41; tel. privé: 030-2443620; E-mail privé: *jansen.liset@gmail.com.* **(toev. als lid)**
Jansen, M.; 2005; 3552 EP Utrecht; Laan van Chartroise 51; tel. privé mobiel: 06-17282703; medew. bij R.L. been; tel. prakt.: 0348-442653; fax prakt.: 0348-444770; E-mail prakt.: *info@regiodierenarts.nl.* **(toev. als lid)**
Kleijs, Mevr. M.P.; 2005; 3515 VN Utrecht; S. de Bruinestraat 10-1; tel. privé mobiel: 06-17194977; E-mail privé: *mpkleijs@hotmail.com.* **(toev. als lid)**
Kooi, K.; 1952; Victoria 3104 North Balwyn, Australië ; 4/36 Winfield Road; tel. privé: 00-31-398164441. **(toev. als lid)**
Kranenbarg, W.J.; 2005; 3584 DE Utrecht; Cambridgelaan 493; tel. privé mobiel: 06-28599973; **E-mail privé: *wjkranenbarg@gmail.com.*; medew. bij G.H. Moorman en H. Moorman-Roest; tel. prakt.: 0492-515977; fax prakt.: 0492-592202; E-mail prakt.: *info@dierenkliniek.com.***
Louwerens, Mevr.M.; 2005; 4421 LE Kapelle; Sterappelstraat 25; tel. privé: 0113-342277; E-mail privé: *mlouwerens@yahoo.com.* **(toev. als lid)**
Luten, H.A.; Gent 1985; 6881 HN Velp; Boulevrad 1; tel. privé: 026-3619631; tel. privé mobiel : 06-22559619 ; E-mail privé : *henk.luten@planet.nl.*; p., gemengd ; tel. prakt. : 026-3647260 ; fax prakt. : 026-3629890; E-mail prakt.: ***henkluten@hotmail.com.***; d. Bugers Zoo, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.
Moelands, Mevr. D.C.J.; 2006; 3584 ZB Utrecht; Enny Vredelaan 55; **tel. privé mobiel: 06-43442365; E-mail privé: *dominiquemoelands@yahoo.com.***
Olde Olthuis, mevr. S.K.; 2006; 3571 SB Utrecht; Willem Schuylenburglaan 25; tel. privé: 030-2731962; E-mail privé: *s.k.oldeolthuis@students.uu.nl.*; d.
Poldermans, Mevr. F.; 2005; 1091 BX Amsterdam; Ruyschstraat 75 hs; tel. privé: 020-6681046; E-mail privé: *floorpoldermans@yahoo.com.*; medew. bij Y.C.J. Kersten-Klomp; tel. prakt.: 0299-648000; fax prakt.: 0299-465231; E-mail prakt.: *dkgrevelingenmeer@planet.nl.* **(toev. als lid)**
Roosmalen, G.G.J. van; 2006; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 486; tel. privé mobiel: 06-14286693; E-mail privé: *ggjroosmalen@hotmail.com.*; d.
Sluis, H.J. van der; 2006; 6543 XR Nijmegen; Uranusstraat 1; tel. privé: 024-3731133; **tel. privé mobiel: 06-48934902; E-mail privé: *hannesjoost@gmail.com.*;** medew. bij G.H.H. Bergs, B.J.H.M. Slaats en R.M. Tijhuis; tel. prakt.: 0493-496620; fax prakt.: 0493-496705; E-mail prakt.: *pzn@poultry.nl.*
Sowar Eldahab, T.S.H.; 2005; 3722 TE Bilthoven; Kruisbeklaan 1; tel. privé mobiel: 06-33958793; **E-mail prakt.: *tarig92@hotmail.com.***
Star, Mevr. D.C.I.; 2005; 3082 DJ Rotterdam; Grondherendijk 54; tel. privé mobiel: 06-12111060; E-mail privé: *d.c.i.vanderstar@hotmail.com.* **(toev. als lid)**

*Stegge, Mevr. E.M. aan de; 2005; 7471 LW Goor; Diepenheimseweg 25; tel. privé: 0547-261318; tel. privé mobiel: 06-53267382; **E-mail privé: *eefads@hotmail.com.*; medew. bij Mevr. N.C.M. Brocks en Mevr. M. Thuring-Wiersma; tel. prakt.: 074-2663252; fax prakt.: 074-2670599.**
Vanholder, T.; Gent 2000; 5046 GB Tilburg; Julianapark 29; tel. privé: 013-7074416; E-mail privé: *t.vanholder@vc-someren.nl.*; medew. bij B.A. ten Brugge Cate, K.J. Dik, C.L.L. Enzerink, J.A.G. Gerards, N. Groot Nibbelink, H.L. Janssen, B.L.A. Kolpa, P.W.C.M. van Oijen, R.J.M.L. Raymakers, Mevr. M.G. Schuttert, L.A.J. Smeenk en A.H.A. Steentjes; tel. prakt.: 0493-441070; fax prakt.: 0493-441054; E-mail prakt.: *vcs@vc-someren.nl.* **(toev. als lid)**
Vecht, U.; 1976; U-1992; 3853 BR Ermelo; Valkenhof 18; tel. privé: 0341-559787; E-mail privé: *u.vecht@planet.nl.*; wnd.d. **(toev. als lid)**
***Vendrig, J.C.; 2006; 3584 DL Utrecht; Cambridgelaan 587; tel. privé: 030-2510966; d.**
Verschoor, Mevr. J.; 2006; 3584 DW Utrecht; Cambridgelaan 781; tel. privé: 030-2100202; E-mail privé: *jeverschoor@hotmail.com.*; d.
Verhaag, J.W.; 2005; 7577 PC Oldenzaal; Bekspringweg 12; tel. privé mobiel: 06-42860682; E-mail privé: *jtdedumo@hotmail.com.* **(toev. als lid)**
Verspui, Mevr. T.J.; Gent 2002; 4223 SH Hoornaar; Lage Giessen 20; tel. privé: 0183-581255; **E-mail privé: *tanjaverspui@hotmail.com.*; docent Prinsentuin College MBO; tel. bur.: 076-5723939; E-mail bur.: *t.verspui@rocwb.nl.***
Waa, Mevr. E.C.; 1995; 3991 ND Houten; Tuinbouw 159; tel. privé: 030-6361856; E-mail privé: *r.enneking@hccnet.nl.*; homeopatisch d.; tel. prakt.: 030-2203396.
Walbeek, Mevr. F. van; 2006; 3512 CP Utrecht; Ridderschapstraat 8 bis A; tel. privé: 030-2581797; E-mail privé: *femkevw@hetnet.nl.*; d.
Weller, Mevr. E.C.; 2003; **9951 JB Winsum; Voorwerk 5; tel. privé: 0595-481514**; tel. privé mobiel: 06-29214596; E-mail privé: *elsaweller@hotmail.com.*; **medew. bij H.H.N. Dallenga en Mevr. I.H.M. Vink; tel. prakt.: 0596-670670; fax prakt.: 0596-670672.**
Wildenberg, Mevr. A. van den; 2005; 5061 WE Oisterwijk; Majoraan 37; tel. privé: 013-5284909; tel. privé mobiel: 06-26928549; **medew. bij G.M.A. van Helden; tel. prakt.: 0525-685182.**

Jubilea april 2006

3 april, Mevr. Drs. E.C. Ikink-van den Berg te Winterswijk, 25 jaar
3 april, R.W.M. Ikink te Winterswijk, 25 jaar
5 april, J.G.A. Slaats te Neer, 40 jaar
6 april, A.B.M. van der Steen te Zuidhorn, 40 jaar
18 april, Dj.P. Teenstra te Rotterdam, 40 jaar
28 april, C.L. van Limborgh te Baarn, 50 jaar

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
15-04-2006	maandag	03-04-2006
01-05-2006	dinsdag	18-04-2006
15-05-2006	maandag	01-05-2006
01-06-2006	maandag	15-05-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

De Universiteit Utrecht is een universiteit met veel verschillende disciplines. Op tal van terreinen werken deze nauw met elkaar samen. Juist op het grensvlak van de verschillende vakgebieden zijn de ontwikkelingen uiterst interessant. Bij de Universiteit Utrecht is wetenschap nooit af. Laat staan je eigen ontwikkeling.

De Universiteit Utrecht is op korte termijn op zoek naar medewerkers, die zich herkennen in deze open, gedreven en multidisciplinaire cultuur. In concreto gaat het om:

» DRIE SPECIALISTEN IN OPLEIDING GEZELSCHAPSDIEREN

Het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren is onderdeel van de Faculteit der Diergeneeskunde en omvat een opleidingsinstituut, researchinstituut en academisch dierenziekenhuis. Jaarlijks vinden ongeveer 13.000 poliklinische consulten plaats en worden ongeveer 3.000 operaties verricht. De beschikbare faciliteiten worden internationaal hoog gewaardeerd. Wij zoeken per 1 september 2006 drie specialisten in opleiding, voor de volgende specialisatierichtingen: chirurgie der gezelschapsdieren, interne geneeskunde der gezelschapsdieren en anesthesiologie der gezelschapsdieren. U draagt in toenemende mate zelfstandig bij aan de patiëntenzorg, het onderwijs en het onderzoek van het departement. U bent een dierenarts en u hebt in Utrecht of elders een roulatie gevolgd van minimaal 12 maanden, of u hebt ten minste twee jaar gewerkt in een goed geoutilleerde kleine huisdierenpraktijk onder supervisie van een erkend specialist. Het salaris voor deze fulltime functies bedraagt € 2.332,– bruto per maand in het eerste jaar, oplopend tot € 2.557,– bruto per maand in het derde jaar van de opleiding.

Meer informatie: prof. dr. F.J. van Sluijs, hoofdopleider Chirurgie, (030) 253 1591, prof. dr. J. Rothuizen, hoofdopleider Interne, (030) 253 1692, prof. dr. L.J. Hellebrekers, hoofdopleider Anesthesiologie, (030) 253 1350.

» VIER ROULANTEN GEZELSCHAPSDIEREN

Het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren is onderdeel van de Faculteit der Diergeneeskunde en omvat een opleidingsinstituut, researchinstituut en academisch dierenziekenhuis. Jaarlijks vinden hier ongeveer 13.000 poliklinische consulten plaats en worden ongeveer 3.000 operaties verricht. De beschikbare faciliteiten worden internationaal hoog gewaardeerd. Wij zoeken per 1 september 2006 vier roulanten. Het roulantschap is een aanstelling voor twaalf maanden waarin naast enige vaste patiëntenzorgwerkzaamheden scholing in den brede plaatsvindt. Vervolgens kunt u solliciteren naar de functie van Specialist in opleiding. U draagt tijdens het roulantschap in toenemende mate zelfstandig bij aan de patiëntenzorg en in bescheiden mate aan het onderwijs en het onderzoek van het departement. U bent dierenarts, afgestudeerd in de differentiatierichting Geneeskunde van Gezelschapsdieren. U hebt bij voorkeur enige ervaring in het geven van onderwijs en/of in de praktijk. Het salaris bedraagt € 2.217,– bruto per maand.

Meer informatie: prof. dr. L.J. Hellebrekers, (030) 253 1350.

Kijk voor de uitgebreide vacaturetekst op WWW.UU.NL/VACATURES

//»: Wetenschap is nooit af_

Universiteit Utrecht

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

April

12 Symposium 'Uiergezondheid, een kwestie van aandacht?' Symposium als afronding van ons project: Practici en Pfizer samen de boer op met uiergezondheid. De hele kolom in de melkproductie komt aan de orde. Locatie: Hart van Holland , Nijkerk. Tijd: 09.30 tot 16.30 uur.

20-22 Voorjaarsdagen 2006. Internationaal gezelschapsdieren- en paardencongres. Locatie: RAI congrescentrum Amsterdam. Informatie: *www.voorjaarsdagen.org*

27 Symposium 'Ambachtelijk werken met wilde vogels'. Doel: hedendaags belang van traditionele vogelvangmethoden onder de aandacht brengen. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Informatie over programma en inschrijving: *www.wildevogels.nl*. Voor meer informatie over het programma: Dr. J.T. (Sjeng) Lumeij, specialist vogelgeneeskunde en voorzitter wetenschappelijke symposiumcommissie. Tel: 030-253 1800, e-mail: *j.t.lumeij@vet.uu.nl*, of Désiré Karelse, voorzitter Eendenkooi Stichting en secretaris van het organisatiecomité, e-mail: *info@eendenkooi.net*, telefoon 030-688 1845.

Mei

13-21 Week van het Huisdier in het teken van: 'Huisdier & Kind'.

18 Afscheidssymposium Frans Stades. Ter gelegenheid van zijn afscheid

wordt er een middagsymposium oogheelkunde gehouden. Aanvangstijd: 13.30 uur, Plaats: Collegezaal van het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren, ingang Münsterlaan 5, De uithof, Utrecht. Aanmelding is uitsluitend mogelijk door overmaking van 20 euro op postbanknummer 137020 t.n.v. Faculteit der Diergeneeskunde, onder vermelding van "Stades 121750210/831300".

19 Fourth Conference of the Dutch Society for Wildlife Health (DSWH). Location: National Institute for Public Health and the Environment (RIVM). Conference registration: *mgb-secretariaat@rivm.nl*. For information: *www.dutchwildlife.nl*

Juni

13 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

19-24 Dentistry II, Luxembourg *(www.esavs.org)*.

26 – 1/7 Oral Surgery, Luxembourg *(www.esavs.org)*.

Juli

Diagnostic Ultrasound I, Berne, Switzerland *(www.esavs.org)*.

10-14 Endoscopy, Brno, Czech Republic *(www.esavs.org)*.
International Pig Veterinary Society, 19th Congress, Copenhagen. Submission of papers by 1st February 2006. Information: *www.ipvs2006.dk*

24 -4/8 August Dermatology I, Vienna, Austria *(www.esavs.org)*.

Vergaderingen & Bijeenkomsten

April

6 Voorjaarsvergadering van het Veterinair Historisch Genootschap in het Teylers Museum te Haarlem. Thema: Betekenis voor de diergeneeskunde van het Nederlands genootschap- en verenigingsleven aan het einde van de achttiende respectievelijk het midden van de negentiende eeuw.

21 Veterinary Sporthorse Seminar (tijdens Jumping Amsterdam). Locatie: Amsterdam.

27 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

Mei

2 Absyrtus senior: jaarlijkse reünie van de rustende dierenartsen en hun partners in de regio Zuid. In maart ontvangt u meer informatie. De organisatie is in handen van C. Willems, 's Hertogenbosch.

10 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Vianen, Van der Valk. Spreker: Mw. dr. A. Loeffler (RVC, Londen, Engelstalig).

11 Vergadering regio Noord.

17 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Leiden, Holiday Inn. Spreker: Mw. drs. M. Leistra.

18-19 Fachgespräch über Geflügelkrankheiten findet statt im Parkhotel Kronsberg, Hannover-Messe. Parkhotel Kronsberg, Gut Kronsberg 1, 30539 Hannover. Tel.: +49(0)511/8740-0. fax: +49(0)511/867112. e-mail: *parkhotel@kronsberg.bestwestern.de*. Oder internet: *www.kronsberg.bestwestern.de*

23 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Eindhoven, Van der Valk. Spreker: Mw. drs. J. Sinke.

30 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

31 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Haren, Hotel Mercure. Spreker: Mw. drs. J. Sinke.

Juni

29 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

Cursussen

April

6-7 Cursus Fokkerij en Genetica. Plaats: Wageningen. Groepsgrootte maximaal 25 personen. Kosten: 895,- euro. Inschrijvingen en inlichtingen: de inschrijftermijn van de cursus eindigt op **23 maart 2006**. Nadere informatie en mogelijkheid tot inschrijven vindt u op *www.wbs.wur.nl* Tevens kunt u de brochure aanvragen bij Wageningen Business School, Postbus 226, 6700 AE Wageningen. Tel. 0317-484093, fax: 0317-426547. Of stuur een e-mail: *info.wbs@wur.nl*

23 *www.animalia.be:* Cyclus medische beeldvorming Orthopedie Paard dag 1 door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

Mei

3-7 Basic Animal Chiropractic course in Germany. *The Options for Animals* (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module II: Thoracolumbar: May 3-7, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

14 *www.animalia.be*: Cyclus medische beeldvorming Orthopedie Paard dag 2 door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

19-20 Internationale Postgraduate Course Nutrition and Climate, new developments. Plaats: Wageningen. Cursusleiding: prof. E. Decuypere (KU Leuven) en dr. P.C.M. Simons (WPSA, Beekbergen). Kosten: 1050,- euro (inclusief diner, overnachting en cursusmateriaal. Inlichtingen: nadere informatie en mogelijkheid tot inschrijven vindt u op *www.wbs.wur.nl* of stuur een e-mail: info.wbs@wur.nl. Inschrijftermijn eindigt op 20 maart 2006.

21 *www.animalia.be*: Cyclus medisvhe beeldvorming Orthopedie Paard dag 3 door Dr. Valeria Busoni Dip;. ECVDI.

Juni

7-11 Basic Animal Chiropractic course in Germany. *The Options for Animals* (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module III: Cervical: June 7 – 11, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

10 De 'intensieve echocursus voor beginners' van Dynamic Support wordt weer gehouden. Cyclus 2: zaterdagochtenden op 10, 17 en 24 juni en 1 juli 2006. Voor informatie: *info@dynamicsupport.nl*

VEULENSEIZOEN 2006

OOK DIT JAAR STAAN WIJ,

HET TEAM VAN DE DIERENKLINIEK

"DE LINGEHOEVE", WEER KLAAR VOOR

HULPBEHOEVENDE VEULENS.

Gespecialiseerde dierenartsen en enthousiaste studenten,
zorgen 24 uur per dag en 7 dagen in de week
voor intensieve zorg met vooruitstrevende diagnostiek.

Ons doel is om in overleg met eigenaar
en doorsturend dierenarts zo snel als mogelijk
tot een reëel behandelplan en prognose te komen.

Telefoon: 0488-482900

www.delingehoeve.nl

DIERENARTSENPRAKTIJK DOETINCHEM - ZEDDAM

Dierenartsenpraktijk Doetinchem-Zeddam is een moderne groepspraktijk. Wij bieden veterinaire zorg aan gezelschapsdieren, paarden en landbouwhuisdieren vanuit vestigingen in Zeddam, Doetinchem en Emmerich (BRD).
In onze praktijk zijn twaalf dierenartsen werkzaam, waarvan vijf uitsluitend in de gezelschapsdieren. Voor onze goed geoutilleerde gezelschapsdierenkliniek in Doetinchem zoeken wij op korte termijn een

Dierenarts gezelschapsdieren m/v

Onze voorkeur gaat uit naar een ambitieuze collega:
- met minimaal twee jaar ervaring
- die graag in teamverband wil werken
- die naast de eerstelijns diergeneeskunde de interesse heeft de tweedelijns diergeneeskunde uit te oefenen en verder te ontwikkelen

Wij bieden een baan voor 32-36 uur met goede toekomstmogelijkheden. Deelname in de dienstregeling is vereist.

Schriftelijke sollicitaties met cv kunt u binnen tien dagen richten aan Dierenkliniek Doetinchem, t.a.v. Mw. D.G. Westerveld, praktijkmanager, Vinkwijkseweg 36, 7038 EP Zeddam.
Voor eventuele vragen kunt u mailen naar carlavvugt@hotmail.com

Dierenartsenpraktijk Smole

IJsselstein

Dierenartsenpraktijk Smole is een goed draaiende praktijk voor gezelschapsdieren. Wij werken met twee dierenartsen en twee assistentes. Wegens vertrek van een collega zoeken wij per 1 juni

een ervaren dierenarts gezelschapsdieren voor 2 dagen per week/ tijdens vakanties fulltime

Functie-eisen:
- Minimaal twee jaar aantoonbare werkervaring in gezelschapsdierenpraktijk.
- Volledig zelfstandig functioneren in spreekuren en regulier operatieprogramma.
- Goede contactuele eigenschappen.
- Service- en marketinggerichte instelling.

Wij bieden:
- Een dienstverband voor achttien uur/week.
- Aanvulling met minimaal zes weken/jaar fulltime dienstverband.
- Collegiale, open werksfeer.

Uitsluitend schriftelijke reacties voorzien van curriculum vitae binnen veertien dagen na verschijning van dit tijdschrift sturen naar DAP SMOLE, Achtersloot 19, 3401 NR IJsselstein.

Merial B.V. is de Nederlandse vestiging van Merial, producent van diergeneesmiddelen en vaccins, in 1997 ontstaan uit een fusie tussen de diergeneeskundige divisies van Merck, Sharp & Dohme en Aventis (nu sanofi-aventis). Merial legt zich toe op vernieuwing in farmaceutische producten en vaccins, voor zowel gezelschapsdieren als landbouwhuisdieren. Onze producten worden bij ons afgenomen door de groothandel en dierenartsen in Nederland. In Velserbroek bevindt zich het marketing- en verkoopkantoor voor Nederland, dat deel uitmaakt van een Benelux structuur.

MERIAL

Voor de Benelux zoeken wij een:

Product Manager M/V (gezelschapsdieren)

U bent verantwoordelijk voor de alle marketing activiteiten van de producten die onder uw beheer vallen.

Uw taken:
- Het samenstellen van een marketingplan van de relevante producten.
  met oog op de ontwikkelingen op korte- en middellange termijn.
- In samenwerking met het management team zorgdragen voor de locale implementatie van de Merial strategie met betrekking tot lanceringen en productcampagnes.
- Het verzorgen van een optimale mix aan marketing activiteiten ter ondersteuning van de producten door middel van het salesteam en de diverse mediakanalen.
- Het beheren van het marketingbudget dat ter beschikking staat ter ondersteuning van uw producten.
- U bent verantwoordelijk voor de planning van de verkoop en de beschikbaarheid van uw producten.
- U signaleert en analyseert ontwikkelingen in de markt en gebruikt deze informatie om op creatieve wijze nieuwe impulsen te geven aan de marketing van uw producten en bij te sturen wanneer dat gewenst is.

Uw profiel:
- Bij voorkeur heeft u een opleiding op Universitair niveau, aangevuld met een commerciële of marketinggerichte studie.
- Ervaring op het gebied van consumenten marketing.
- Interesse en bereidheid om in een Beneluxstructuur te werken.
- Sterke communicatieve eigenschappen en een "team spirit".
- U beweegt zich gemakkelijk op alle niveaus, zowel intern als extern.
- U beheerst Engels in woord en geschrift en spreekt bij voorkeur ook Frans.
- U bent ervaren met de MS Office programma's zoals Word, Excel en Powerpoint.
- Creatief, gemotiveerd, flexibel en initiatiefrijk.
- Standplaats Velserbroek.

Wij bieden:
- Een functie in een internationaal veterinair farmaceutisch bedrijf waarbij u verantwoordelijk bent voor toonaangevende producten.
- Grote mate van zelfstandigheid.
- Een prettig team om in te werken.
- Veel nationale en internationale contacten met zowel klanten als collega's.
- Prima salaris.
- Uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden (zoals een representatieve auto van de zaak, onkostenvergoeding, pensioenvoorzieningen, mogelijkheid tot het volgen van opleidingen, e.d.).

Wij nodigen kandidaten uit binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie een schriftelijke sollicitatie met c.v. te richten aan de heer E.J. Pieke
Voor nadere informatie over de inhoud van de functie kunt u contact opnemen met E.J. Pieke, Hoofd Gezelschapsdieren Benelux (06-53820394 of 023-5201083).

Merial B.V. Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek,
telefoon 023 520 10 80, fax 023 520 10 88

de heus
brokking koudijs

Wie wordt onze veterinair in het Zuiden ?

De Heus Brokking Koudijs is een gerenommeerd familiebedrijf in de mengvoederindustrie en als zodanig een vooraanstaand leverancier van diervoeders. De onderneming beschikt over acht fabrieken in Nederland die diervoeders produceren volgens het GMP-plus / HACCP kwaliteits-systeem. Bovendien wordt voor de grondstoffeninkoop deelgenomen aan het kwaliteitsborgings-programma TRUSQ. Buiten Nederland hebben wij productie locaties in Polen en Egypte. Middels de export van concentraten zijn wij ook actief op buitenlandse markten waarvan de belangrijkste liggen in Oost- Europa en het Midden-Oosten. Het hoofdkantoor is gevestigd in Ede. In Nederland werken ca. 450 mensen bij de onderneming.

Voor onze sector varkens hebben wij behoefte aan veterinaire / technische ondersteuning van onze buitendienst / afnemers en willen daarom graag in contact komen met een

Dierenarts

De dierenarts die wij zoeken heeft duidelijke affiniteit met en ervaring in de professionele varkenshouderij. De functionaris is verantwoordelijk voor de advisering/ ondersteuning van onze specialisten varkenshouderij op veterinair gebied. Daarnaast is het van belang dat u in staat bent om samen te werken met de practici van onze afnemers. Tevens wordt een inbreng verwacht bij de interne functionele overlegvormen met o.a. productmanagers, landbouwkundige afdeling en R & D.

Van kandidaten verwachten wij dat zij beschikken over een afgeronde opleiding tot dierenarts aan een Nederlandse of Belgische universiteit. Ervaring als practicus vinden wij gewenst maar affiniteit met de varkenshouderij in de volle breedte is zeker zo belangrijk. Belangrijke persoonlijke eigenschappen in deze functie zijn stressbestendigheid, analytisch vermogen, het hebben van een helikopterview, integriteit en een zelfbewuste houding in combinatie met een innemende manier van optreden. Daarnaast zijn goede communicatieve vaardigheden belangrijk zowel op individueel niveau als op groepsniveau. Een goede beheersing van het Nederlands zowel als het Engels in woord en geschrift is een vereiste. Wij hebben, gezien het werkgebied, voorkeur voor een kandidaat die woonachtig is de regio Nijmegen / Arnhem.

Als u door deze advertentie geïnteresseerd geraakt bent in deze uitdagende functie in een dynamische commerciële omgeving, kunt u voor nadere informatie desgewenst telefonisch contact opnemen met de heer A.C.M. Loos, Directeur Commerciële Zaken. Hij is tijdens kantooruren bereikbaar op telefoonnummer 06-53237773.
Spreekt deze functie u aan en denkt u te kunnen voldoen aan onze verwachtingen, dan verzoeken wij u vriendelijk te solliciteren.

Uw schriftelijke sollicitatie kunt u vóór 15 april 2006 richten aan De Heus Brokking Koudijs BV, t.a.v. de afdeling Personeel en Organisatie, Postbus 396, 6710 BJ Ede of per e-mail verzenden aan: mgarde@de-heus.nl

UITERST EFFECTIEF TEGEN LINTWORMEN EN ANDERE ONGENODE GASTEN.

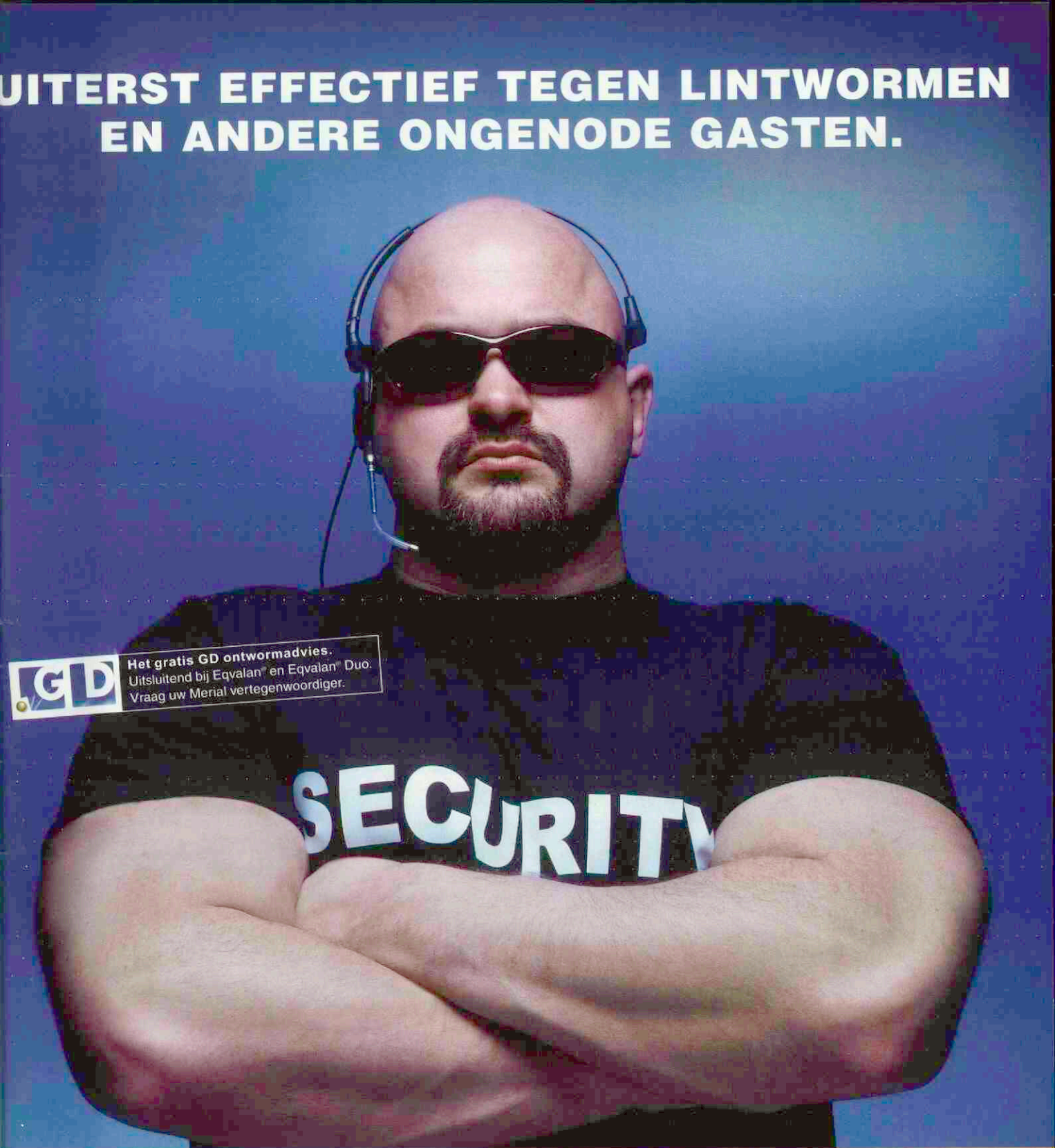

GD **Het gratis GD ontwormadvies.**
Uitsluitend bij Eqvalan® en Eqvalan® Duo.
Vraag uw Merial vertegenwoordiger.

EQVALAN® DUO werkt tegen lintwormen en 32 andere ongewenste gasten.

Lintwormen | *Grote Strongyliden* | *Kleine Strongyliden* | *Horzellarven* | *Spoelwormen*

PERFECTIE TEGEN PARASIETEN.

QVALAN® DUO orale pasta. Samenstelling per gram pasta: Ivermectine 15,5 mg/g en Praziquantel 77,5 mg/g. Indicaties voor gebruik: voor de behandeling van gemengde besmettingen met lintwormen, rondwormen en thropoden bij paarden. Dosering en toedieningsweg: de aanbevolen dosering is 200 µg ivermectine per kg lichaamsgewicht en 1 mg praziquantel per kg lichaamsgewicht, overeenstemmend met 1,29 g pasta per 100 kg haamsgewicht, in een eenmalige toediening. Contra-indicaties: Niet gebruiken bij merries die melk voor humane consumptie produceren. Bijwerkingen (frequentie en ernst): soms zwelling en jeuk bij zware besmettingen n Onchocerca spp. Microfilariae; eventueel bij zware besmettingen met lintwormen lichte, voorbijgaande koliek en dunne mest; zeldzaam zwelling en irritatie van de mond, lip en tong en van speekselen. Aflevering: VRIJ. G NL 10256. Voor meer informatie, lees de bijsluiter voor gebruik of informeer bij de registratiehouder: Merial BV, Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek, telefoon 023 - 520 10 80, www.eqvalanduo.com

MERIAL

Het ISO 17025-geqaccrediteerde veterinair laboratorium van GD telt circa 150 medewerkers. Jaarlijks worden zo'n 4 miljoen bepalingen uitgevoerd in het kader van diergezondheidsprogramma's, van projecten t.b.v. het bedrijfsleven en ter ondersteuning van de individuele veehouder en zijn practicus.

Naast het laboratorium is er de afdeling Wetenschappelijke staf (WS) & Innovatie. De WS bestaat uit deskundigen per laboratoriumdiscipline. Zij zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de laboratoriumbepalingen en participeren in praktijkgerichte onderzoeksprojecten. De afdeling beschikt over een R&D- laboratorium voor de ontwikkeling van diagnostische bepalingen. De WS bestaat momenteel uit 11 en het R&D- laboratorium uit 7 medewerkers.

Ter versterking van de Wetenschappelijke Staf zijn wij op zoek naar een enthousiaste:

Veterinair Bacterioloog m/v

De ideale kandidaat is:
- een ervaren en gedreven bacterioloog met, bij voorkeur, specialisatie veterinaire microbiologie, en specifieke kennis en ruime laboratoriumervaring op het gebied van de veterinair bacteriologische diagnostiek.
- goed in de Nederlandse en Engelse taal zowel mondeling- als schriftelijk.
- een enthousiaste en gemotiveerde collega die zich thuis voelt in een dynamische omgeving.
- kwaliteit- en resultaatgericht.
- collegiaal en een teamspeler.

De kerntaken:
- de dagelijkse ondersteuning van het bacteriologische laboratorium (ca. 30 medewerkers) met interpretatie en autorisatie van onderzoeksresultaten.
- het op peil brengen en houden van het kennisniveau van de analisten.
- het onderhouden van het kwaliteitssysteem.
- bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van onderzoeksprojecten.
- de ontwikkeling van nieuwe diagnostische bepalingen.

De activiteiten worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met collega-wetenschappelijke stafleden en het hoofd van het bacteriologische laboratorium.

GD biedt een uitstekend pakket primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Reacties:
Informatie over de functie kunt u inwinnen bij Dr. Frens Westenbrink, hoofd van het laboratorium, telefoon 0570-66 02 18. Uw schriftelijke reactie kunt u binnen twee weken richten aan GD t.a.v. Silja Verhoeven, Postbus 9, 7400 AA te Deventer. U kunt uw sollicitatie ook mailen naar s.verhoeven@gezondedieren.nl

GD is een onafhankelijke en zelfstandig opererende organisatie met ruim 400 medewerkers (www.gezondedieren.nl). Wij verrichten werkzaamheden op het gebied van de georganiseerde diergezondheidszorg, tweedelijnsdiergeneeskunde, monitoring, voedselveiligheid en praktijkgericht onderzoek.

voor gezonde dieren

Acquisitie op deze vacature is niet gewenst.

GD, Postbus 9, 7400 AA Deventer, T. 0900-1770, F. 0570-63 41 04
www.gezondedieren.nl, info@gezondedieren.nl

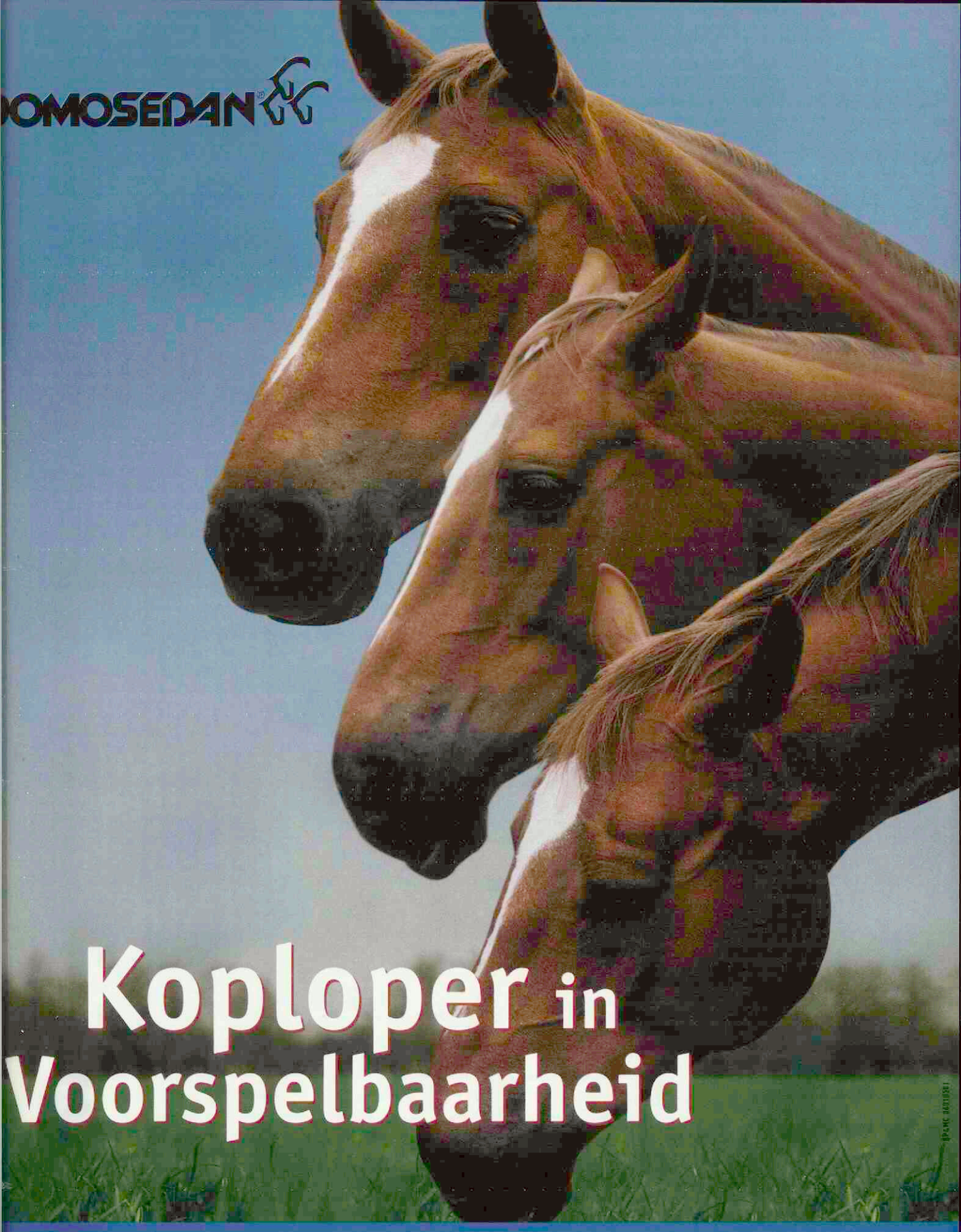

Domosedan®:

- Geregistreerd voor paarden en runderen
- Voor een voorspelbare sedatie
- Snel effect
- Betrouwbaar
- Klein volume
- Is antagoneerbaar
- Verpakking flacon 5 ml

Pfizer Animal Health
Visie op gezondheid

Domosedan®: REG NL 2973 UDD, samenstelling: 10 mg detomidinehydrochloride, doeldier: rund & paard, wachttijd: rund 2 dg voor de slacht en 12 uur voor de melk, paard, 2 dagen voor de slacht, bijwerkingen: voorbijgaande hypotensie, waarschuwing: bij pijnlijke ingrepen dient het middel gecombineerd te worden met een analgeticum. Nadere informatie is verkrijgbaar bij Pfizer Animal Health b.v. Rivium Westlaan 142 Capelle a/d IJssel. ©2003 Pfizer Animal Health. Fabrikant: Orion Corp. AH Division, Finland.

GEAVANCEERDE SAMENSTELLING

Fortiflex

DE EVOLUTIE VAN EEN REVOLUTIE

CHONDROITINESULFAAT EN CHITOSANIDE NU VERRIJKT MET L-SELENOMETHIONINE EN EPIGALLOCATECHINEGALLAAT

VERSTERKT · CHITOSAN · COMPLEX · DE GEWRICHTEN

Fortiflex Advanced Formula stimuleert de aanmaak van gewrichtsstructuren en remt het degeneratieve proces bij artrose door een synergetische werking van de ingredienten. De mobiliteit wordt op een natuurlijke en effectieve manier hersteld.

Virbac
ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Virbac Nederland BV. Postbus 313, 3770 AH Barneveld. Tel: 0342 -427127. Fax: 0342 - 490164. info@virbac.n

Deel 131 • Aflevering 8 • 15 april 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
20 APR. 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

De organisatiecultuur van tien dierenartspraktijken in Nederland

Een geval van ernstige Sarcoptes-schurft bij alpaca's

Forum Welzijn Gezelschapsdieren overhandigt actieplan

Ingezonden brieven met betrekking tot het kwaliteitsbeleid

Voorjaarsvergaderingen regio's

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Bayer HealthCare
Animal Health

profender®
SPOT-ON

ONTWORMEN ZONDER STRESS

LINTWORMEN

SPOELWORMEN

HAAKWORMEN

Bayer Parasite Solutions

Bayer B.V. • Animal Health Division • Energieweg 1
NL-3641 RT Mijdrecht • Tel. 0297/280 480 • **www.companion.bayer.nl**

HARD VOOR WORMEN ZACHT VOOR KATTEN

Profender Spot-on oplossing voor kleine katten. Profender Spot-on oplossing voor middelgrote katten. Profender Spot-on oplossing voor grote katten. **Werkzame bestanddelen**: Profender bevat 21,4 mg/ml emodepside en 85,8 mg/ml praziquantel. **Doeldier**: Katten. **Indicaties voor gebruik**: Voor katten die lijden aan of het risico lopen op gemengde parasitaire infecties veroorzaakt door rondwormen en lintwormen van de volgende soorten: Rondwormen (nematoden):*Toxocara cati* (onvolgroeide en volwassen stadia, L4 en L3) *Toxascaris leonina* (onvolgroeide en volwassen stadia en L4) *Ancylostoma tubaeforme* (onvolgroeide en volwassen stadia en L4). Lintwormen (cestoden): *Dipylidium caninum* (volwassen stadia), *Taenia taeniaeformis* (volwassen stadia), *Echinococcus multilocularis* (volwassen stadia). **Contra-indicaties**: Niet gebruiken bij kittens jonger dan 8 weken of van minder dan 0,5 kg. **Bijwerkingen:** Speekselen en braken kunnen in sommige gevallen optreden. Men veronderstelt dat dit zich voordoet tengevolge van likken aan de plaats van toediening door de kat onmiddellijk na de behandeling. **Dosering en behandelingsschema**: De aanbevolen minimale dosis is 3 mg/kg lichaamsgewicht emodepside en 12 mg/kg lichaamsgewicht

Lichaams gewicht kat (kg)	Te gebruiken pipet	Volume (ml)	Emodepside (mg/kg lg)	Praziquantel (mg/kg lg)
≥ 0,5 - 2,5	Profender voor kleine katten	0,35	3 -15	12 - 60
> 2,5 - 5	Profender voor middelgrote katten	0,70	3 - 6	12 - 24
> 5 - 8	Profender voor grote katten	1,12	3 - 4,8	12 - 19,2

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 8
15 april 2006

Inhoud

Cover: foto's van pagina's 283 en 302

Wetenschap

Uit de redactie 273

Oorspronkelijk artikel
De organisatiecultuur van tien dierenartspraktijken in Nederland; *M. Jansen, N. Endenburg en H. Vaarkamp* 274

Nieuws

Nieuws 281

Voor de praktijk

Uit en voor de praktijk
Een geval van ernstige *Sarcoptes*-schurft bij alpaca's (Lama pacos); *F.H.M. Borgsteede, A. Timmerman en M.M. Harmsen* 282

Ingezonden
Röntgenologisch slokdarmonderzoek: Nooit narcose!; *J.W. Garretsen* 284

In veterinair verband

Veterinair tuchtrecht 287
Gesignaleerd 289
Ingezonden
Ook dierenartsen moeten (en kunnen) van de VWA een Autoriteit maken; *M. De Rosa* 290

Berichten en verslagen
Forum Welzijn Gezelschapsdieren overhandigt actieplan; *M. Bingen* 294
Het Gustav Rosenberger Memorial Fund; *R. Back* 296
Uitbreiding Ophaaldienst Faculteitslaboratoria 297
Argos, Bulletin van het Veterinair Historisch Genootschap 298

Uitgelicht 298

Praktijk in Bedrijf

Ingezonden
De marktpartijen sturen het kwaliteitsbeleid, inderdaad, maar waarschijnlijk buiten de beroepsgroep om; *A. van Bruinessen* 299
Kwaliteitsbeleid; *G. de Bruijckere*
Reactie op ingezonden brieven met betrekking tot het kwaliteitsbeleid; *W. van den Ekker* 300

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior beleidsmedewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Berichten en verslagen
Onderzoek interne communicatie als managementinstrument; *F. Loos en N. Endenburg* 300
Poster Week van het Huisdieren: óók voor niet praktiserende dierenartsen! 301

Congressen en symposia
GGG blikt terug én vooruit in heet Natuurhistorisch Museum Rotterdam 302
Peerdepieten; *A. van Genugten* 303
Dag van het Aangespannen Paard 303
Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs 2006 303

PAOD 304

Uit de industrie 305

KNMvD
Maatschappijnieuws
Voorjaarsvergaderingen regio's; *H. Dijkman en H. Geertsen* 307
Fotowedstrijd Groep Geneeskunde van het Rund: 'Zo mooi is ons beroep!' 308
Regio Oost naar Burgers Zoo 308
Personalia 309
Doorlopende agenda 311
Deadline 311

Contents
Original article
The organizational culture of ten Dutch veterinary practices; *M. Jansen, N. Endenburg, and H. Vaarkamp* 274

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Kwaliteit

De KNMvD heeft onlangs een nieuw kwaliteitsbeleid gepresenteerd. Dat dit onze warme belangstelling heeft kunt u ook in dit nummer van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde weer lezen. Je kunt je afvragen waarom we als beroepsgroep een kwaliteitsbeleid willen hebben. Vinden we dat we zelf aan bepaalde standaarden moeten voldoen of vinden we het belangrijk dat onze klanten (overheid, bedrijven, boeren, gezelschapsdieren- en paardeneigenaren) een duidelijke structuur krijgen aangeleverd aan de hand waarvan men een gegarandeerde kwaliteit van bepaalde categorieën dierenartsen mag verwachten? Welnu, over deze structuur wordt nog volop gediscussieerd. Niet alleen in nationaal verband, maar ook binnen de FVE is men hiermee druk bezig. Daarnaast wil ik het woordje 'duidelijk' accentueren. Als er iets is wat de huidige structuur momenteel niet is, dan is het wel duidelijk. Ga maar eens een rondje langs de websites van diverse klinieken maken. Iedereen kan alles en is alles. Door de aanschaf van een machine of door lid te worden van interessegroepen pretendeert men direct een soort specialist te zijn. Sommige specialisten adverteren alles te kunnen. Er zijn groepen klinieken ontstaan die een embleem voeren die veel vergelijking met een embleem van een Franse gids van restaurantbeoordeling suggereert, echter niet op basis van een kwaliteitsbeoordeling. Wij weten dat en kunnen dat elkaar misschien goed uitleggen, maar denkt u dat het publiek dit allemaal door heeft? Over de onduidelijkheid van certificering binnen de landbouwhuisdierensector verwijs ik naar de ingezonden brieven in dit nummer. Een oproep aan de dierenartsen om enige zelfrestrictie in acht te nemen bij het profileren is natuurlijk op zijn plaats, maar de ervaring heeft geleerd dat dit weinig resultaat heeft. De KNMvD, en met haar de groepen, moet daarom toch zelf zijn eigen verantwoordelijkheid in deze nemen. Centraal moet daarin een logische structuur staan gedragen door de leden, maar daarnaast, heel belangrijk, een profilering van deze kwaliteitsstructuur naar onze klanten. Niet alleen continuing education voor de practicus maar ook voor de klant. Het heeft weinig zin een structuur met gecertificeerde dierenartsen, specialisten, et cetera op te zetten en dit niet duidelijk te maken aan het publiek. Waarom anders zullen wij al die moeite nemen om ons te laten certificeren of om een specialistenopleiding te volgen?

Mocht u door de vele ontwikkelingen die op ons af komen het spoor bijster zijn, dan heb ik goed nieuws voor u. Om de dienstverlening naar de leden te verbeteren, start het bureau van de KNMvD met een helpdesk. Vanaf 1 mei aanstaande vindt u op de website de knop 'helpdesk'. Onder deze knop kunt u de antwoorden op de meest gestelde vragen vinden en uiteraard is er de mogelijkheid om vragen via e-mail te stellen. Dit laatste is eigenlijk niets nieuws, want vragen stellen was natuurlijk altijd al mogelijk, ook telefonisch. Met de introductie van de helpdesk wil het bureau de beantwoording van vragen beter structureren. Hierdoor kunnen we efficiënter werken en de beschikbare kennis beter toegankelijk maken. In het najaar wordt de telefonische helpdesk geïntroduceerd. Dan kunnen de leden telefonisch contact zoeken met de helpdesk van het bureau. In het volgende Tijdschrift zal er meer aandacht worden besteed aan de helpdesk.

Erik Teske

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

De organisatiecultuur van tien dierenartspraktijken in Nederland

Gebaseerd op het model van de concurrerende waarden

M. Jansen[1], N. Endenburg[2] en H.Vaarkamp[3]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 274-278.

Oorspronkelijk artikel

Samenvatting

Om een indruk te krijgen van de organisatiecultuur van tien dierenartspraktijken in Nederland werd (per praktijk) door twee assistentes, twee dierenartsen in loondienst en twee leden van de maatschap het *Organizational Culture Assessment Instrument* ingevuld, voor de *huidige* en de *gewenste* situatie. De organisatiecultuur van deze praktijken wordt gekenmerkt door de familiecultuur en in iets mindere mate door de adhocratiecultuur. De marktcultuur is het minst duidelijk aanwezig. De familie, adhocratie en hiërarchische cultuur worden meer *gewenst*, ten koste van de marktcultuur. Het totale verschil tussen *huidig* en *gewenst* (ook wel de discrepanties genaamd), is bij de assistentes het grootst, gevolgd door de dierenartsen in loondienst en tenslotte de dierenartsen van de maatschap. Opvallend is het feit dat de drie groepen qua *gewenste* situatie meer met elkaar overeenkomen dan de *huidige* situatie. Met andere woorden, de incongruentie is voor de *gewenste* situatie kleiner dan voor de *huidige* situatie.

Summary

The organizational culture of ten Dutch veterinary practices

The aim of this study was to study the organizational culture of ten Dutch veterinary practices. In each practice, two veterinary nurses, two associates and two partners filled out the Organizational Culture Assessment Instrument for the current *and* preferred *situation. Results showed that practice culture could be characterised best as the clan culture and, to a lesser extent, an adhocracy culture. The market culture was least prevalent. The family, adhocracy and hierarchy cultures were* preferred *above the market culture. The difference between* current *and* preferred *(i.e. the discrepancy) cultures was highest for the veterinary nurses, followed by the associates and smallest for the partners. Agreement between the three groups was stronger for the* preferred *situation than for the* current *situation.*

Inleiding

De organisatiecultuur, ooit een onbekend onderwerp uit de wereld van de bedrijfswetenschappers en sociologen, is inmiddels voor managers en leidinggevenden uitgegroeid tot een onderwerp van essentieel belang. Empirisch onderzoek heeft een indrukwekkende hoeveelheid bevindingen opgeleverd, die aantonen hoe belangrijk de cultuur is voor een verbetering van de resultaten van een organisatie en de prestaties en de effectiviteit op lange termijn (1, 7, 16). Niet alleen de effecten op het niveau van de organisatie, maar ook de gevolgen van de organisatiecultuur voor de daarin werkzame personen (bijvoorbeeld het moreel van het personeel, hun inzet, productiviteit, lichamelijke gezondheid en emotioneel welbevinden), zijn ruim voldoende vastgelegd (11). Er bestaan talloze definities van organisatiecultuur. In dit artikel wordt gekozen voor de volgende definitie:

'de manier waarop het er in een organisatie dagelijks aan toe gaat' (10).

Deze definitie verwijst naar de binnen een organisatie gemeenschappelijk aanvaarde opvattingen over waarden en normen, over wat belangrijk is en over wat (juist niet) moet en (juist niet) mag. De organisatiecultuur verschaft de medewerkers een gevoel van identiteit, met daarbij een aantal ongeschreven en vaak onuitgesproken richtlijnen voor het gedrag in de organisatie, die de stabiliteit van het sociale systeem zoals de medewerkers dat ervaren vergroot (18).

De organisatiecultuur en de dierenartspraktijk

Het is voor veel dierenartsen niet onbekend dat er binnen de meeste Nederlandse dierenartspraktijken bijzonder veel is veranderd de afgelopen tien jaar (8). Via fusies, groei en overnames zijn er grote groepspraktijken ontstaan, waar niet zelden tien of meer dierenartsen werkzaam zijn en minstens zoveel of meer assistentes. Hierbij blijkt vaak al snel dat bij het managen van dergelijke organisaties veel dierenartsen niet berekend zijn op de financiële en organisatorische aspecten die hiervoor nodig zijn. Dit heeft er toe geleid dat veel dierenartsen cursussen op het gebied van management volgen, teneinde hun kennis en kunde voor het organiseren en managen van hun praktijk aan te vullen. Ook via artikelen in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde of via het inschakelen van een adviesbureau (bijvoorbeeld AUV-Advies) wordt dit doel nagestreefd. Daarnaast zijn er inmiddels praktijken die een bedrijfsleider annex praktijkmanager in dienst hebben genomen.

Binnen het thema praktijkmanagement zijn onderwerpen als strategisch en operationeel management, doelstellingen, visie en missie belangrijke onderwerpen. Echter, het onderwerp organisatiecultuur krijgt hierbij vaak weinig aandacht. Hier zijn verschillende redenen voor aan te dragen:

- Binnen het management wordt het onderwerp vaak beschouwd als de 'softe' kant. Aangezien het niet direct met de financiële cijfers te maken *lijkt* te hebben, heeft het onderwerp binnen veel organisaties vaak geen prioriteit.
- Organisatiecultuur heeft te maken met waarden die binnen de organisatie als vanzelfsprekend worden beschouwd en zaken die in de organisatie nu eenmaal zo zijn. Ze is dan ook meestal niet duidelijk herkenbaar.

[1] *Destijds Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, nu Diergeneeskundig Centrum 'Het Westelijk Weidegebied', Dorpsstraat 221a, 3481 EG Harmelen.*
[2] *Senior docent/onderzoeker Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, Yalelaan 2, 3584 CM Utrecht.*
[3] *Hoogleraar Veterinaire Apotheek, Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht.*

- Het is bijzonder lastig om een complex onderwerp als organisatiecultuur door middel van een model te beschrijven of in kaart te brengen.

Kortom

De grote(re) diergeneeskundige praktijk is anno 2006 een organisatie waarbinnen veel mensen werkzaam zijn en waar veel geld in omgaat. Dit vereist een zakelijke en bedrijfsmatige instelling van de leden van de maatschap en hun personeel. Echter, binnen welk type organisatiecultuur functioneren deze mensen ('wat zijn de geschreven en ongeschreven regels die het sociale verkeer in de praktijk kanaliseren en vormgeven?' (14)) en zijn ze tevreden met *de manier waarop het er dagelijks aan toe gaat?*

Sinds een aantal jaren is er vanuit de diergeneeskundige wereld steeds meer interesse ontstaan voor onderzoek naar de organisatorische aspecten van de dierenartspraktijk. Hierbij worden het financiële beleid en de organisatie*structuur* van de praktijk onder de loep genomen, teneinde het rendement te verbeteren. Echter, tot op heden is hierbij zelden of nooit naar de eigen organisatie*cultuur* gekeken. Aangezien de organisatiecultuur duidelijke invloed heeft op de personen die binnen een organisatie werkzaam zijn (bijvoorbeeld op hun moreel, inzet, productiviteit, lichamelijke gezondheid en emotioneel welbevinden), de kosten van de gezondheidszorg steeds verder stijgen en het gevaar van een burn-out nog steeds op de loer ligt, lijkt het nuttig het onderwerp 'de organisatiecultuur binnen de dierenartspraktijk' eens nader te bekijken. Deze gedachte kan worden onderstreept door Van Muijen *et al.* (17), die over organisatiecultuur zeggen: "...een verzameling van waarden, normen, uitingen en gedragingen die mede bepalen hoe mensen in een organisatie met elkaar omgaan en in welke mate zij energie steken in hun werk en organisatie". De organisatiecultuur kan dus cruciaal zijn voor het financiële succes op de lange termijn en dat is natuurlijk een van de aspecten die zeer belangrijk zijn voor iedere onderneming. Daar er binnen de Nederlandse diergeneeskundige praktijken nog geen onderzoek was gedaan naar de organisatiecultuur, moet dit onderzoek bezien worden als een eerste stap in die richting. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de onderzoeksstage aan de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht.

Materiaal en methoden

In dit onderzoek werden tien dierenartspraktijken in Nederland onderzocht. Binnen deze tien praktijken waren ten tijde van het onderzoek minimaal acht dierenartsen lid van de maatschap. De praktijken zijn geselecteerd aan de hand van het Jaarboek van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde 2003. Hierbij zijn alle praktijken gebeld die uit acht of meer maatschapsleden bestonden, met de vraag of ze deel wilden nemen aan het onderzoek. Dit waren in totaal elf praktijken. Het aantal praktijken dat heeft aangegeven niet mee te willen werken is 1. Als redenen hiervoor werd aangegeven het feit dat er in de voorafgegane periode al erg veel tijd was besteed aan het deelnemen aan onderzoeken en enquêtes en ze daar nu voor een tijd mee wilden stoppen. De praktijken werden bezocht van vrijdag 30 januari tot en met vrijdag 27 februari 2004. Alle tien dierenartspraktijken werden persoonlijk bezocht. Per praktijk werden twee maatschapsleden, twee dierenartsen in loondienst en twee assistentes schriftelijk geënquêteerd. In totaal zijn er 59 enquêtes uitgedeeld en geen zestig, omdat in één praktijk slechts één dierenarts in loondienst werkzaam was. Van de 59 uitgedeelde enquêtes zijn er 39 bij het verlaten van de praktijk weer meegenomen. Via de post kwamen er zeventien ingevuld terug en drie enquêtes zijn niet teruggekomen (deze waren alle drie aan een dierenarts in loondienst uitgedeeld). In totaal zijn er dus 56 enquêtes ingevuld. Er werd geen tekst en uitleg gegeven tijdens het invullen van de enquête. Uitleg over de manier van invullen stond boven aan de enquête. Wie binnen de praktijk de enquête in heeft gevuld is niet verder voorbereid. Het komt er op neer dat wie er tijd had een enquête invulde.

Voor de beoordeling van de organisatiecultuur van de tien dierenartsenpraktijken in Nederland werd in dit onderzoek gebruikgemaakt van het *Organizational Culture Assessment Instrument (het OCAI)*. Het Organizational Culture Assessment Instrument is gebaseerd op het theoretische model van de concurrerende waarden (Zie figuur 1). Dit model is voortgekomen uit onderzoek naar de belangrijkste indicatoren van effectieve organisaties. Hierbij kwamen twee belangrijke dimensies naar voren:

- Eén dimensie onderscheidt criteria waarin de nadruk ligt op flexibiliteit, vrijheid van handelen en dynamiek enerzijds, van criteria waarin de nadruk ligt op stabiliteit, ordening en beheersbaarheid anderzijds.
- De tweede dimensie onderscheidt criteria waarin de nadruk ligt op interne gerichtheid, integratie en eenheid enerzijds, van criteria waarin de nadruk ligt op externe gerichtheid, differentiatie en rivaliteit anderzijds.

Figuur 1. **Het model van de concurrerende waarden.**

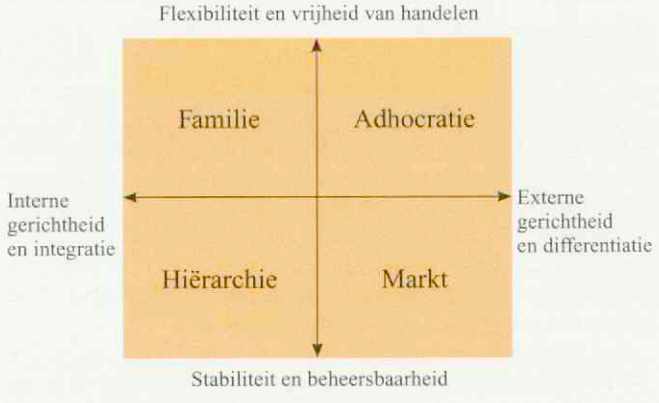

Samen vormen deze beide dimensies vier kwadranten met elk een eigen verzameling indicatoren voor de effectiviteit van een organisatie. Elk kwadrant in figuur 1 heeft een naam: familie, adhocratie (van 'ad hoc', wat verwijst naar een tijdelijke, gespecialiseerde en dynamische eenheid), markt en hiërarchie. De kwadranten zijn ontleend aan de wetenschappelijke literatuur waarin wordt verklaard hoe in de loop van de tijd verschillende organisatorische waarden geassocieerd zijn geraakt met verschillende organisatievormen. Daarbij bleek dat de vier kwadranten die uit deze analyses te voorschijn kwamen precies pasten bij de belangrijkste organisatievormen zoals die in de organisatiewetenschappen zijn ontwikkeld. Elk kwadrant vertegenwoordigt fundamentele aannamen en waarden; dezelfde elementen die een organisatiecultuur vormen. Het *OCAI* is dus een instrument dat ons in staat stelt om aan de hand van deze vier culturele hoofdvormen een bedrijfsculturele diagnose te stellen.

De vier culturele hoofdvormen

De hiërarchische cultuur: wordt gekenmerkt door een geformaliseerde en gestructureerde werkplek. Procedures bepalen wat de mensen doen. De lange-termijn-zorgen van de organisatie zijn stabiliteit, de voorspelbaarheid en de efficiëntie. Regels en procedures houden de organisatie bijeen.

De marktcultuur: wordt gekenmerkt door een resultaatgerichte werkomgeving. De leiders zijn onverbiddelijk, hard en veeleisend. Het bindmiddel dat de organisatie bijeen houdt is de nadruk op winnen. De lange-termijn-zorgen betreffen concurrerend optreden en het behalen van ambitieuze doelstellingen. Succes wordt gedefinieerd in termen van marktaandeel en de concurrentie achter je laten.

De familiecultuur: wordt gekenmerkt door een mensvriendelijke plek om te werken, waar de medewerkers veel met elkaar gemeen hebben. Leiders worden beschouwd als mentoren en soms zelfs als vaderfiguren. De organisatie wordt bijeengehouden door loyaliteit en traditie, de betrokkenheid is groot. De nadruk ligt op de lange termijn voordelen van persoonlijke ontwikkeling en de organisatie hecht veel belang aan teamwerk, participatie en consensus.

De adhocratiecultuur: wordt gekenmerkt door een dynamische, ondernemende en creatieve werkomgeving. De mensen steken hun nek uit en durven risico's te nemen. De leiders zijn vernieuwend en risicogericht. Het bindmiddel van de organisatie is de wil tot vernieuwing en het streven voorop te lopen waar het gaat om nieuwe kennis, producten en/of diensten. Voor de lange termijn ligt de nadruk op groei en het aanboren van nieuwe bronnen. NB: 'bindmiddel van de organisatie' en 'de organisatie wordt bijeengehouden door' = de redenen die verklaren waarom de personen bij die organisatie werken. (4)

Bij de beoordeling van een organisatiecultuur gaat het er om organisatieaspecten op te sporen die een weerspiegeling zijn van de centrale waarden en veronderstellingen (*de manier waarop het er dagelijks aan toe gaat*) van die organisatie. Het *OCAI* maakt dit mogelijk. Het instrument heeft de vorm van een lijst met uitspraken waarop de ondervraagde met de volgende zes items wordt geconfronteerd.

1. de *dominante kenmerken* van de organisatie, dus hoe de organisatie er als geheel uitziet.
2. de *stijl van leidinggeven* en de *werkwijze* die overal in de organisatie is terug te vinden.
3. het *personeelsmanagement*, dus de karakteristieke wijze waarop de medewerkers worden behandeld en ook de werkomgeving van het personeel.
4. het *bindmiddel van de organisatie*, oftewel de mechanismen die de organisatie bijeen houden.
5. de *strategische accenten* die aangeven op welke gebieden bij de strategie vooral de nadruk wordt gelegd.
6. de *succescriteria* die bepalen wanneer iets als een overwinning wordt beschouwd en wat erkenning krijgt en beloond wordt (6).

Per item moeten er steeds honderd punten over de alternatieven verdeeld worden; honderd punten voor de *huidige* organisatiecultuur en honderd punten voor de *gewenste* organisatiecultuur. Het *Organizational Culture Assessment Instrument* is zowel bruikbaar als betrouwbaar en valide gebleken voor een diagnose van de belangrijkste aspecten van de onderliggende organisatiecultuur. Het is bij meer dan duizend bekende organisaties gebruikt (2).

Resultaten

Bij de tien geënquêteerde dierenartspraktijken zijn gemiddeld 15,5 dierenartsen werkzaam. Hiervan maakt 65,2 procent deel uit van de maatschap en 34,8 procent werkt in loondienst bij de praktijk. Van de dierenartsen in deze praktijken is 75,5 procent van het mannelijke en 24,5 procent van het vrouwelijke geslacht. Gemiddeld zijn er bij de tien bezochte dierenartspraktijken vijftien assistentes werkzaam. Negen van de tien praktijken is ontstaan door een combinatie van fusie en groei en één praktijk is tot stand gekomen middels fusie en overname. Drie van de tien ondervraagde dierenartspraktijken heeft een praktijkmanager; dit is in alle drie de gevallen geen veterinair. Het aantal uren dat deze manager per week voor de praktijk werkt is: 1 keer veertig uur, 1 keer 32 uur en 1 keer vijf tot acht uur. Bij vier van de tien praktijken worden de managementtaken overgelaten aan een dagelijks bestuur, waarin een aantal leden van de maatschap zitting hebben, variërend van twee tot vier maten. Bij één praktijk zit ook de hoofdassistente in dit dagelijks bestuur. Verder zijn er twee praktijken die de managementtaken over alle maten verdelen en ten slotte is er één praktijk waar één lid van de maatschap het management voor zijn rekening neemt. Tabel 1 geeft een overzicht van de werkzaamheden per diersoort binnen de praktijken, berekend naar praktijkomzet.

Tabel 1. **Overzicht van de werkzaamheden per diersoort binnen de tien onderzochte dierenartspraktijken, berekend naar omzet van de praktijk.**

	Rundvee	Varken	Paard	Pluimvee	Gezelschapsdieren
Percentage naar omzet	26,1	27,7	10,8	8,8	26,6

Algemeen (zie tabel 2)

Binnen de tien geënquêteerde Nederlandse dierenartspraktijken overheerst de familie- en de adhocratiecultuur. De marktcultuur is het minst duidelijk aanwezig. Als er gekeken wordt naar het *gewenste* cultuurtype, dan blijven de familie- en de adhocratiecultuur overheersen. Volgens alle drie de groepen zou de marktcultuur nog wel wat minder duidelijk aanwezig mogen zijn. Als er gekeken wordt naar de verschillen tussen *huidig* en *gewenst* per cultuurtype (ook wel de discrepanties genaamd) en we tellen deze vier getallen vervolgens bij elkaar op, dan is dit getal bij de assistentes het hoogst (11,9), gevolgd door de dierenartsen in loondienst (8,6) en tenslotte

Tabel 2. **De organisatiecultuur van tien dierenartspraktijken in Nederland.**

	Familie		Adhocratie		Markt		Hiërarchie	
	Huidig	*Gewenst*	*Huidig*	*Gewenst*	*Huidig*	*Gewenst*	*Huidig*	*Gewenst*
Assistentes	27,9	31,9	27,9	26,9	20,6	15,6	23,7	25,6
Dierenartsen in loondienst	30,2	31,9	30,3	31,9	19,1	14,8	20,4	21,4
Dierenartsen v/d maatschap	34,7	33,2	27	28,9	15,1	14,7	23,2	23,2
Praktijken Nederland	31	32,4	28,3	29	18,2	15	22,6	23,6

de dierenartsen van de maatschap (3,8). Deze cijfers zijn een indicatie voor de mate waarin veranderingen door een groep gewenst zijn. In de *gewenste* situatie zitten de maatschapsleden, de dierenartsen in loondienst en de assistentes wat betreft de organisatiecultuur meer op één lijn dan in de *huidige* situatie het geval is. Om een overzicht te verkrijgen van de incongruenties binnen de drie groepen onderling zijn de onderlinge verschillen (per cultuurtype) bij elkaar opgeteld en weergegeven in tabel 3. Wanneer de zes dimensies apart onder de loep worden genomen valt op dat de hoogste discrepanties bij zowel de assistentes als de dierenartsen in loondienst op de dimensie 'leiding van de praktijk' te vinden zijn. Hierbij *wensen* beide groepen een sterkere hiërarchische cultuur. Gelet op de definitie van de hiërarchische cultuur zou dit kunnen betekenen: *een meer gestructureerde werkplek, met meer duidelijkheid omtrent de regels, procedures en datgene wat van de werknemers wordt verwacht.*

Tabel 3. **Congruenties.**

	Huidig	*Gewenst*
Leden van de maatschap versus de assistentes	13,7	6,6
Leden van de maatschap versus de dierenartsen in loondienst	14,6	6,2
Assistentes versus de dierenartsen in loondienst	9,5	10
Totaal:	**37,8**	**22,8**

Assistentes

Binnen de assistentes wordt de *huidige* organisatiecultuur getypeerd als familie- en adhocratiecultuur; het aantal punten dat respectievelijk aan deze twee cultuurtypen is toegekend is gelijk. Wordt er gekeken naar de verschillen tussen *huidig* en *gewenst* (de discrepanties) dan blijkt dat met name de familiecultuur wat meer zou mogen overheersen (+4), terwijl de marktcultuur (nog) minder duidelijk aanwezig zou mogen zijn (-5). Bij de assistentes zijn (in vergelijking tot de dierenartsen in loondienst en dierenartsen van de maatschap) de grootste verschillen gescoord op *huidig* en *gewenst* (bij elkaar opgeteld 11,9). Dit geeft aan dat deze groep het minst tevreden is over de huidige situatie binnen de praktijk. De incongruentie is bij *gewenst* lager dan bij *huidig*, gemeten ten opzichte van de leden van de maatschap (respectievelijk 13,7 en 6,6). Blijkbaar zitten de assistentes qua *gewenste* situatie meer op één lijn met hun werkgevers dan in de *huidige* situatie het geval is. Vooral het verschil tussen *huidig* en *gewenst* bij de familiecultuur is opvallend, respectievelijk 6,8 en 1,3.

Dierenartsen in loondienst

Binnen deze groep wordt de adhocratie- en de familiecultuur het hoogst gescoord op zowel de *huidige* als *gewenste* situatie. Net als bij de assistentes is de marktcultuur minder *gewenst* door de dierenartsen in loondienst. De incongruentie ten opzichte van de leden van de maatschap is nog wat hoger dan bij de assistentes, namelijk 14,6. Ook hier is het weer opvallend dat de incongruentie bij de *gewenste* situatie beduidend lager is, namelijk 6,2. Ook hier is het dus blijkbaar mogelijk om meer op één lijn te zitten dan in de *huidige* situatie het geval is.

Dierenartsen van de maatschap

Deze groep beschrijft hun *huidige* cultuur zeer duidelijk als familiecultuur en in veel mindere mate als adhocratiecultuur (zoals dat bij de assistentes en de dierenartsen in loondienst wel het geval is). Het minst duidelijk is de marktcultuur aanwezig; in de *huidige* situatie is dit 15,1 en in de *gewenste* situatie is dit getal zelfs nog kleiner, namelijk 14,7. *Opvallend, omdat de leden van de maatschap toch de ondernemers van de praktijk zijn en zich dus met zaken als productiviteit, resultaten en winst bezig dienen te houden, zaken die aan de marktcultuur ten grondslag liggen.* Als *gewenst* zouden de dierenartsen van de maatschap de adhocratiecultuur wat duidelijker in hun praktijk aanwezig willen hebben en de familiecultuur wat minder.

Discussie

Geen enkel model is natuurlijk allesomvattend en van geen enkel specifiek model kan worden gezegd dat dit het enige juiste is en dat alle andere niet deugen. In plaats daarvan is het beter dat de meest adequate modellen zijn gebaseerd op empirische evidentie, dat zij de werkelijkheid, zoals die is, beschrijven (met andere woorden, valide zijn) en dat ze de mogelijkheid bieden de meeste van de bestaande dimensies te integreren en te organiseren. Dat is het doel van het model van de concurrerende waarden (3). Bij onderzoeken waarbij dit model werd gebruikt (bij ruim veertienduizend managers van meer dan duizend organisaties) werd gekeken naar de organisatiecultuur binnen een groot aantal bedrijfstakken, evenals organisaties uit de particuliere en overheidssector (5). Opvallend hierbij was dat de managers hoger pleegden te scoren op de familiedimensie dan het personeel op de lagere niveaus. Dit fenomeen is ook in dit onderzoek te bespeuren; de leden van de maatschap scoren voor de familiecultuur 34,7 versus 27,9 voor de assistentes en 30,2 voor de dierenartsen in loondienst. Verder komt uit de onderzoeken onder ruim duizend organisaties naar voren dat de adhocratiecultuur het laagst wordt gescoord. Deze trend komt in dit onderzoek zeker niet naar voren. Integendeel, na de familiecultuur wordt op deze dimensie het hoogst gescoord door de tien grote dierenartspraktijken in Nederland. Een ander opmerkelijk verschil bij het vergelijken van dit onderzoek met andere onderzoeken betreft de marktcultuur; deze werd gemiddeld nooit lager dan dertig gescoord, terwijl deze binnen de tien dierenartspraktijken 'slechts' 18,2 is! Nog opmerkelijker is hierbij de gemiddelde *gewenste* score voor de marktcultuur, die met vijftien nog weer 3,2 punten lager is. Met in het achterhoofd het gegeven dat de andere onderzoeken grote, succesvolle ondernemingen betrof, kan het verstandig zijn voor dierenartspraktijken om zich af te vragen *in hoeverre een (nog) minder sterke marktcultuur wenselijk is voor het financieel en zakelijk succes van de praktijk op de langere termijn.*

Ter vergelijking worden hier twee onderzoeken op het gebied van de organisatiecultuur besproken, waarbij gebruik werd gemaakt van andere meetinstrumenten dan het *OCAI*. In 'Een onderzoek naar de organisatiecultuur van het verpleeg- & reactiveringscentrum Driemaasstede' (12) wordt een centrale positie ingenomen door Edgar Schein met zijn boek `Organizational culture and leadership` (15). Schein onderscheidt hierin drie lagen in de cultuur, namelijk: de observeerbare gedragspatronen (met daarbij symbolen en rituelen), waarden en basisassumpties, waarbij deze laatste volgens hem overwegend onzichtbaar/vanzelfsprekend binnen de organisatie aanwezig zijn. De antwoorden op de onderzoeksvragen werden verzameld met behulp van zogenaamde kwalitatieve on-

derzoeksmethoden, namelijk interviewen en observeren. Omdat het interviewen en observeren van tien dierenartspraktijken in Nederland niet haalbaar was binnen het tijdsbestek van de onderzoeksstage diergeneeskunde (namelijk drie maanden), was deze onderzoeksmethode bij dit onderzoek geen optie.

In 'Zo zijn onze manieren' (9) wordt een inventarisatie gemaakt van bestaande onderzoeksinstrumenten met betrekking tot de organisatiecultuur. Heel terecht werd, voorafgaand aan deze inventarisatie, vastgesteld wat de meetdoelen van het onderzoek moesten zijn. Uiteindelijk kwam men tot een constructie van een instrument om de organisatiecultuur te meten, met als uitgangspunt de modellen van Quinn en Rohrbaugh (13) en bleken er met dit instrument in het basisonderwijs drie cultuurtypen te onderscheiden: 'De teamgerichte school', welke te vergelijken is met de familiecultuur. Het tweede cultuurtype is te typeren als 'de vernieuwingsgerichte groeischool', te vergelijken met de adhocratiecultuur. Het derde cultuur type is 'de prestatiegerichte school', welke grote overeenkomsten vertoont met de marktcultuur. Ook voor dit onderzoek geldt weer, dat het te grootschalig was opgezet om als zodanig als model binnen de onderzoeksstage diergeneeskunde te gebruiken. Het construeren van een instrument om de organisatiecultuur te meten, waarbij aan de hand van de opgestelde meetdoelen en een inventarisatie van bestaande instrumenten een model ontworpen wordt dat speciaal op de diergeneeskundige praktijk is afgestemd, zou iets kunnen zijn voor verder onderzoek op het gebied van de veterinaire organisatiecultuur.

Mogelijk is dit onderzoek voor (grotere) praktijken een aanzet om het *Organizational Culture Assessment Instrument* aan alle medewerkers voor te leggen (iets wat tijdens het bezoeken der praktijken al een aantal keer door enkele medewerkers zelf werd geopperd), temeer daar de resultaten van dit onderzoek aangeven dat de discrepanties en de incongruenties in potentie kleiner gemaakt zouden kunnen worden. In hoeverre dit ook daadwerkelijk zal gebeuren zal afhangen van de tijd en geld die praktijken in deze vorm van management willen steken.

Een laatste opmerking betreft de wenselijkheid van een minder sterke marktcultuur en een sterkere familiecultuur binnen de Nederlandse dierenartspraktijken anno 2006. Op dit gebied dienen de medewerkers van de praktijken zich dringend af te vragen in hoeverre een (te) sterke mate van intern gericht bezig zijn, met weinig aandacht voor de omgeving (enkele kenmerken van de familie cultuur) op de lange termijn haalbaar en rendabel zal zijn.

Dankbetuiging

Graag willen wij de dierenartspraktijken bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Tevens bedanken wij Jan Pons van AUV-Advies voor zijn introductie in de organisatiecultuur en verdere begeleiding tijdens het onderzoek.

Literatuur

1. Cameron KS and Ettington DR. The conceptual foundations of organizational culture. Higher Education: Handbook of Theory and Research. Agathon, New York, 1988: 356-396.
2. Cameron KS and Quinn RE. Onderzoeken en veranderen van organisatiecultuur, gebaseerd op het model van de concurrerende waarden. Academic Service, Schoonhoven, 1999: 39.
3. Cameron KS and Quinn RE. Onderzoeken en veranderen van organisatiecultuur, gebaseerd op het model van de concurrerende waarden. Academic Service, Schoonhoven, 1999: 55.
4. Cameron KS and Quinn RE. Onderzoeken en veranderen van organisatiecultuur, gebaseerd op het model van de concurrerende waarden. Academic Service, Schoonhoven, 1999: 56-68.
5. Cameron KS and Quinn RE. Onderzoeken en veranderen van organisatiecultuur, gebaseerd op het model van de concurrerende waarden. Academic Service, Schoonhoven, 1999: 98-103.
6. Cameron KS and Quinn RE. Onderzoeken en veranderen van organisatiecultuur, gebaseerd op het model van de concurrerende waarden. Academic Service, Schoonhoven, 1999: 181.
7. Denison D. Corporate Culture and Organizational Effectiveness. John Wiley & Sons, New York, 1990.
8. Hellebrekers LJ. Inleiding. In: Endenburg G en Endenburg N. Organisatie en communicatie in de praktijk; een sociocratische aanpak. Animo Veterinary Publishers, Maarn/Cassington, 2003.
9. Houtveen AAM, Voogt JC, Vegt AL van der en Grift WJCM van de. 'Zo zijn onze manieren'. Onderzoek naar de organisatiecultuur van scholen. Reproductieafdeling faculteit sociale wetenschappen, Universiteit Utrecht, 1996.
10. http://www.vacature.com/scripts/indexpage.asp?headingID=1924
11. Kozlowski SWJ, Chao GT, Smith EM and Hedlund J. Organizational downsizing: Strategies, interventions and research implications. International Review of Industrial and Organizational Psychology 1993; 8: 263-332.
12. McCreedy JA, Nieuwstraten AHA en Nievaard AC. Een onderzoek naar de organisatiecultuur van het verpleeg- & reactiveringscentrum Driemaasstede, Ridderprint offsetdrukkerij b.v., Ridderkerk 1995: 5-7.
13. Quinn RE and Rohrbaugh J. A spatial model of effectiveness criteria: towards a competing values approach to organizational analysis. Management Science 1983 (29); 3: 363-377.
14. Sanders G en Neuijen B. Bedrijfscultuur: diagnose en beïnvloeding. Van Gorcum, Assen, 1996.
15. Schein EH. Organizational culture and leadership A dynamic view. Jossey-Bass Publishers, San Francisco, 1985 tweede druk 1992.
16. Trice H and Beyer J. The Cultures of Work Organizations. NJ: Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1993.
17. Van Muijen J, Koopman P en Drenth P. Organisatiecultuur en organisatieklimaat: het FOCUS-project. In: Bouwen R, de Witte K, Verboven J (Eds.). Organiseren en veranderen. Garant, Leuven, 1996: 103-120.
18. Verbiest E. 'Cultuurontwikkeling', De schoolleider als leraar. De kern van onderwijskundig leiderschap. Samsom, Alphen aan de Rijn, 2000: 119-129.

Artikel ingediend: 3 mei 2005
Artikel geaccepteerd: 19 maart 2006

BackHome BioTec®
De weefselvriendelijke doorbraak

- optimale biocompatibiliteit
- 20% lichter dan een glazen transponder
- onbreekbaar, dus veilig
- geschikt voor alle diersoorten
- nu verkrijgbaar

BackHome BioTec: de nieuwste generatie implanteerbare ISO transponders

Het nieuwe omhulsel van biopolymeer Vectra A530 is het meest weefselvriendelijke materiaal dat op dit moment beschikbaar is ter vervanging van (bio)glas. Onderzoek in het laboratorium* en onder praktijkomstandigheden* heeft de voordelen van het onbreekbare Vectra A530 ten opzichte van bioglas bevestigd.

BackHome BioTec, de weefselvriendelijke doorbraak

*Data on file

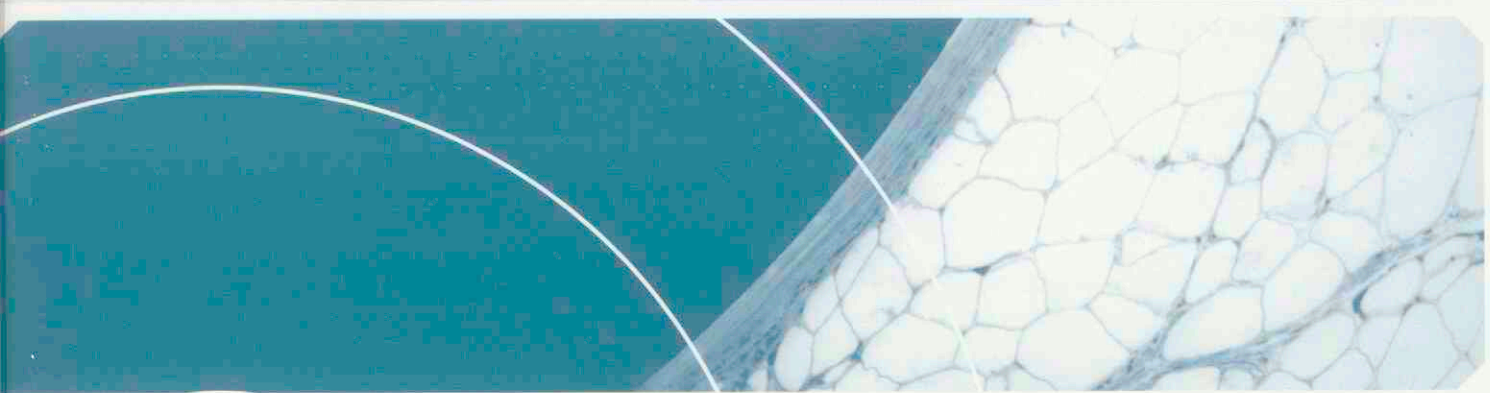

Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Tel: 0342-427 127 of www.virbac.nl

Forthyron®

Levothyroxine natrium

Simply the best!

- **Sterk** 400 µg tablet voor makkelijk doseren bij zwaardere honden
- **Secuur** Nauwkeurig doseren met 200 µg snaptab en 400 µg deelbare tablet
- **Simpel** Professionele blisters in compacte doosjes en een klantvriendelijke bijsluiter

Product Forthyron® 400 microgram tablet / 200 microgram tablet · **Samenstelling** Werkzaam bestanddeel per tablet: Levothyroxine natrium 400 microgram / 200 microgram · **Doeldier** Honden · **Indicatie** Voor de behandeling van hypothyreoïdie (onvoldoende productie van schildklierhormoon) bij honden. · **Contra-indicaties** Niet gebruiken bij honden die lijden aan een ongecorrigeerde bijnier insufficiëntie. · **Bijwerkingen** Het herstel van lichaamsactiviteit kan andere problemen, zoals artritis, demaskeren of intensiveren. Ongewenste effecten van schildklierhormonen zijn over het algemeen gerelateerd aan overdosering en komen overeen met de symptomen van hyperthyreoïdie, namelijk meer drinken en urineren, gewichtsverlies zonder verlies van eetlust en hijgen. Indien u ernstige bijwerkingen of andersoortige reacties vaststelt die niet in deze bijsluiter worden vermeld, wordt u verzocht uw dierenarts hiervan in kennis te stellen. · **Dosering en toediening** De aanbevolen startdosering van levothyroxine natrium is 10 µg/kg lichaamsgewicht oraal om de 12 uur. Door de variatie in absorptie en metabolisme, kan het nodig zijn om de dosis aan te passen voordat een complete klinische respons wordt gezien. De initiële dosis en frequentie van toediening zijn slechts een startpunt. De therapie moet individueel afgestemd worden voor elke hond apart, onder begeleiding van de dierenarts. Bij de hond kan de absorptie van levothyroxine worden beïnvloedt door de aanwezigheid van voedsel. Het tijdstip van behandeling in relatie tot de voeding moet daarom van dag tot dag consistent zijn. · **Overige informatie** Uitsluitend voor diergeneeskundig gebruik. Levering uitsluitend op recept van de dierenarts. Op diergeneeskundig voorschrift. Forthyron 400: REG NL 10382 UDA / Forthyron 200: REG NL 10381 UDA · **Registratiehouder** Eurovet Animal Health BV, Handelsweg 25, 5531 AE Bladel, Nederland. Verdere informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij de betreffende onderneming.

Eurovet Animal Health BV
Tel. 0497-544330
info@eurovet.nl
www.eurovetanimalhealth.com

eurovet

Nieuws

Raad van toezicht volgt cursus toezichthouden

Toezichthouden is een vak. Een vak dat kan worden geleerd en dat bijgehouden moet worden, zeker gezien het feit dat toezichthouden de laatste tijd sterk aan verandering onderhevig is geweest. Niet alleen het vak is aan verandering onderhevig. Ook de raad van toezicht bestaat voor een groot deel uit nieuwe leden die pas sinds kort zitting hebben in de raad. Tenslotte zijn organisaties zoals de KNMvD sterk afhankelijk van goed bestuurders en toezichthouders. Argumenten voor de raad van toezicht om de opleiding professioneel toezichthouden te volgen.
De cursus nam twee dagen in beslag en omvatte drie blokken. In het blok financieel toezicht werd inzicht gegeven in het financieel administratieve proces en de rol van de toezichthouder hierin. In het blok wet- en regelgeving werd onder andere aan de hand van een case de relevante wet- en regelgeving inzichtelijk gemaakt. Tijdens het blok dilemma's van de toezichthouder tenslotte, werd ingegaan op cruciale zaken zoals interventiemogelijkheden, de positie van de toezichthouder ten opzichte van anderen en de mogelijkheden voor informatievergaring die een toezichthouder heeft.
De raad van toezicht bestaat uit, van links naar rechts: J.M. Berger, A.J.H. Bruns, mevrouw E.G. van Bruinessen-Kapsenberg, A. Mostert (voorzitter), mevrouw J.H.J.M de Jong-Rockland, mevrouw N.J.J.M. Heutink-Mastenbroek, J.Th. Weeda, A. Fennema, mevrouw M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, C.W. Davidse, C. van Maanen en P.J.M. Egberink. Niet op de foto, H.J. Ormel.

Varkenspest nadert Nederlandse grens! Alertheid geboden!

Op 27 april jl. werd het vierde geval van klassieke varkenspest in Duitsland gevonden. Op dit bedrijf waren zeer veel varkens met antistoffen aanwezig en zeer waarschijnlijk is de infectie al enige weken op het bedrijf aanwezig.
Dinsdag 28 april heeft de EU een vervoersverbod voor heel Noord Rijnland Westfalen (NRW) afgekondigd met onmiddellijke ingang en dit openbaar gemaakt. Duitsland heeft echter pas donderdag 30 maart om 0.00 uur het vervoersverbod ingesteld en heel expliciet aangegeven dat dinsdagavond en woensdag alles nog normaal was. Er heeft helaas zeer veel transport van varkens plaatsgevonden uit NRW afgelopen woensdag.
Vrijdag 31 maart jongstleden bleek een nieuw bedrijf aan de rand van het 'sperrgebiet' positief. Hier waren geen klinische symptomen en 95% van de bloedmonsters positief. Ook hier moet de infectie reeds enige tijd aanwezig zijn geweest.
Zaterdag 1 april is opnieuw een positief bedrijf gevonden in Raesfeld, 22 km van het 'sperrgebiet', het ligt gelukkig nog wel in de bufferzone. Hier waren weer veel varkens positief. Op dit bedrijf hadden al varkens symptomen en waren er ook dode varkens.

Diergeneeskunde Utrecht in wereldtop

De veterinaire faculteit van de Rijksuniversiteit in Utrecht behoort tot de wereldtop op haar terrein. Dat concludeert een internationale onderzoekscommissie, die de faculteit eind vorig jaar bezocht. Het rapport oordeelt dat de faculteit op alle terreinen internationaal goed meekan. Op sommige terreinen behoort de faculteit tot de beste van de wereld. De kwaliteit wordt onder meer afgemeten aan de publicaties in hoog aangeschreven wetenschappelijke tijdschriften, de relevantie van het onderzoek en de kwaliteit daarvan.
bron: Agrarisch Dagblad

Modelcontracten nu te downloaden

De modelcontracten voor de dierenarts, voor kortdurende waarnemingen en voor de assistent zijn vanaf nu door leden te downloaden van de website van de KNMvD. Uiteraard kunnen de leden nog steeds een papieren versie toegezonden krijgen, indien gewenst.
De contracten zijn er in word- en in pdf-formaat. De wordversie kan gemakkelijk aangepast worden aan de eigen situatie. De pdf-versie is niet te wijzigen en kan gebruikt worden om te kunnen controleren of er iets ten opzichte van de originele versie is gewijzigd.
Partijen bepalen gezamenlijk hoe hun overeenkomst eruit komt te zien. De KNMvD is dan ook niet aansprakelijk voor de inhoud van het uiteindelijke contract.De contracten zijn te vinden bij praktijkmanagement (onder praktijkzaken).

Voor de praktijk

Een geval van ernstige *Sarcoptes*-schurft bij alpaca's (*Lama pacos*)

F.H.M. Borgsteede, A. Timmerman en M.M. Harmsen*

Uit en voor de praktijk

Na het vaststellen van *Sarcoptes*-schurft bij vier alpaca's (*Lama pacos*) werd getracht deze infectie te bestrijden. Ondanks drie behandelingen met doramectine, drie met ivermectine, vier met amitraz en twee met diazinon bleek het niet mogelijk de dieren *Sarcoptes*-vrij te krijgen en ging hun conditie zienderogen achteruit. Eén dier stierf een half jaar na de eerste behandeling. De overige drie zijn uiteindelijk een maand daarna geëuthanaseerd.

Abstract

After the diagnosis sarcoptic mange in four alpaca's (Lama pacos) we have tried to control this infection. Despite three treatments with doramectin, three with ivermectin, four with amitraz and two with diazinon we were unable to get the animals free of Sarcoptes mites and their condition deteriorated. One animal died six month after the first treatment. The three remaining animals were euthanized one month thereafter.

Inleiding

Van de vier Zuid-Amerikaanse camelidensoorten zijn de lama (*Lama glama*) en de alpaca (*Lama pacos*) het bekendst. In landen als Ecuador, Bolivia, Chili en Peru zijn ze gedomesticeerd en worden gehouden als lastdier (lama), voor de wol (alpaca) en voor het vlees (beide soorten). De vicuña (*Vicugna vicugna*) en de guanaco (*Lama guanicoe*) zijn veel zeldzamer en zijn niet gedomesticeerd, alhoewel de wol van de vicuña een zeer gewild product is en tot de fijnste en kostbaarste wolsoorten behoort. In Europa zijn deze cameliden in veel dierentuinen aanwezig, maar ook worden ze meer en meer door particulieren als hobbydier gehouden. Wetenschappelijk zijn de cameliden interessant, omdat zij de enige zoogdieren zijn die immunoglobulinen bezitten die uitsluitend uit een zware keten bestaan (4). Ze worden dan ook op ons Instituut en door anderen veel gebruikt voor de productie van hiervan afgeleide recombinant immunoglobulinen die vele voordelen bieden bij biotechnologische toepassingen (3).

Parasitaire problemen bij cameliden in de Andeslanden komen frequent voor (7, 12, 13). Ook bij lama's en alpaca's in landen buiten de Andes komen parasitaire infecties voor (1, 2, 6, 8, 9). Endoparasitaire infecties van rund en schaap kunnen gemakkelijk overgaan op de beide diersoorten (7). Lama's en alpaca's zijn echter vooral berucht om hun ectoparasitaire infecties met schurfmijten (*Chorioptes, Psoroptes* en *Sarcoptes*) (1, 5, 8, 9, 11). Deze infecties kunnen leiden tot ernstige economische schade door gewichtsverlies en kwaliteitsvermindering van de wol (7, 12, 13). Bij de bestrijding van deze ectoparasitaire infecties staan de macrocyclische lactonen (ivermectine, doramectine, moxidectine) op de eerste plaats (1, 5, 6, 8, 10).

* *Animal Sciences Group WUR, Divisie Infectieziekten, Postbus 65, 8200 AB Lelystad. E-mail: fred.borgsteede@wur.nl*

Geschiedenis

Via een handelaar werden vier alpaca's aangekocht die op 10 februari 2005 op het Instituut arriveerden en in een aparte box werden gehuisvest. Als routinemaatregel worden nieuw aangekochte dieren standaard behandeld tegen parasitaire infecties. Aangezien er geen geneesmiddelen zijn geregistreerd voor toepassing bij alpaca's, werden middelen gebruikt die geregistreerd zijn voor schapen. Op 11 februari 2005 kregen de vier dieren een therapeutische dosis doramectine (Dectomax®) voor de bestrijding van maagdarmnematoden en ectoparasieten en een therapeutische dosis diclazuril (Vecoxan®) tegen coccidiëninfecties. Vier dagen na de behandeling verzamelde individuele fecesmonsters bleken bij drie dieren negatief wat betreft maagdarmwormeieren en coccidiënoöcysten, terwijl in de feces van één dier nog enkele strongylus-type eieren werden aangetroffen. Dit dier werd op 24 februari 2005 behandeld met een therapeutische dosis fenbendazol (Panacur®). Na deze behandeling zijn alle fecesonderzoeken op maagdarmworm- en coccidiëninfecties negatief verlopen. Echter, op 13 april 2005 ontvingen wij een huidafkrabsel van één van de dieren, omdat zich op de kop een korstje bevond. In het afkrabsel bleken zich talloze *Sarcoptes*-mijten en een enkele *Chorioptes*-mijt te bevinden. Geadviseerd werd om de dieren onmiddellijk te behandelen met hetzij doramectine of ivermectine met daarbij de opmerking de behandeling voor alle zekerheid drie keer te herhalen met een tussenpoos van zeven tot tien dagen. Op 13 april 2005 werd dan ook de eerste behandeling met doramectine aan alle dieren gegeven. De tweede vond echter later plaats dan geadviseerd, namelijk op 3 mei 2005. Inmiddels vertoonden de vier alpaca's alle korstvorming op de kop. Huidafkrabsels bleken uitsluitend *Sarcoptes*-mijten te bevatten, *Chorioptes* was verdwenen en is ook later niet meer gezien. Deze behandeling bleek dus wederom niet afdoende. Daarom werd een nieuwe behandelingsronde geadviseerd, waarbij wel exact om de drie weken behandeld diende te worden. Deze behandelingen, uitgevoerd met ivermectine (Ivomec®) vonden volgens schema plaats op 24 mei, 3 juni en 13 juni 2005. Tevens werden de dieren na de eerste behandeling geschoren en op een weide gebracht met

het idee dat er in combinatie met de behandeling een positieve invloed op het genezingsproces zou zijn door het blootstellen van de dieren aan zonlicht. Deze hoop bleek ijdel, want de verschijnselen van de schurftinfectie, verdere korstvorming, hyperkeratinisatie en alopecia bleven voortgaan, zij het niet bij alle dieren in dezelfde mate. Huidafkrabsels verzameld op 23 juni 2005 bleken nog steeds positief voor *Sarcoptes*-mijten. Het falen van de behandelingen met de avermectines werd verondersteld het gevolg te zijn van het niet doordringen van de middelen in de dikke korsten. Vanuit de korsten zouden de mijten dan weer voor nieuwe besmetting zorgen. Voor de volgende behandelinsronde werd daarom gekozen voor wassen met een therapeutische dosis amitraz (Taktic®). Behandelingen vonden plaats op 28 juli, 2 augustus, 9 augustus en 24 augustus 2005. Inmiddels was één van de dieren in cachectische toestand dood in de wei aangetroffen. Helaas waren ook de amitraz-behandelingen niet in staat om de mijten te doden. Als laatste redmiddel zijn de drie nog levende dieren daarom met diazinon (Neocidol®) gewassen op 7 september en op 14 september. Bij inspectie van huidafkrabsels op 14 september werden bij twee dieren slechts dode mijten aangetroffen, maar bij één dier nog levende.
Op 22 september zijn de dieren geëuthanaseerd, omdat hun kritieke toestand onverenigbaar was met hun doel als proefdier en leverancier van immunoglobulinen.

Discussie en conclusies

Wat heeft deze geschiedenis ons geleerd? In ieder geval dat de schurftinfectie bij deze alpaca's niet te bestrijden was op de wijze die in de literatuur wordt beschreven. In de literatuur worden succesvolle behandelingen van alpaca's vermeld waarbij soms een éénmalige behandeling met ivermectine afdoende bleek (10, 12). Geurden *et al.* beschrijven een geval van een gecombineerde *Sarcoptes, Psoroptes* en *Chorioptes* schurft in een kudde alpaca's waarbij twee behandelingen met ivermectine met een tussenpoos van tien dagen effectief bleek tegen *Sarcoptes* en *Psoroptes*, maar niet tegen *Chorioptes* (5).
Bij onze alpaca's was het omgekeerd. De behandeling met doramectine was effectief tegen *Chorioptes*, maar niet tegen *Sarcoptes*. Het falen van amitraz en diazinon was nog niet eerder beschreven. Ook bij lama's zijn hardnekkige gevallen van *Sarcoptes*-schurft beschreven, waarbij men er uiteindelijk in slaagde om de infectie te bestrijden met maar liefst zeven doramectinebehandelingen in combinatie met wasbeurten met het (in ons land niet geregistreerde) foxim.
Wat zouden wij doen wanneer we weer met een dergelijk geval worden geconfronteerd? In ieder geval een combinatietherapie geven van een subcutane behandeling met ivermectine of doramectine en grondig wassen met amitraz. Zijn er dikke korsten aanwezig dan dienen deze zoveel mogelijk verwijderd te worden en dienen de nog op de huid aanwezige resten goed doordrenkt te worden met het wasmiddel. Deze behandeling dient dan tenminste drie keer herhaald te worden met een tussenpoos van tien dagen. Men dient zich strikt aan deze tien dagen te houden om de cyclus van de mijt te onderbreken.
Wanneer de ouderen onder ons deze geschiedenis lezen, zal menigeen wellicht met weemoed aan het al jaren verboden lindaan denken!

Literatuur

1. Bates P, Duff P, Windsor R, Devoy J, Otter A and Sharp M. Mange mite species affecting camelids in the UK. Vet Rec 2001; 149: 463-464.
2. Curtis CF, Chappell SJ and Last R. Concurrent sarcoptic and chorioptic mange in a British llama (*Lama glama*). Vet Rec 2001; 149: 208-209.
3. Frenken LG, Linden RH van der, Hermans PW, Bos JW, Ruuls RC, de Geus B and Verrips CT. Isolation of antigen specific llama VHH antibody fragments and their high level secretion by *Saccharomyces cerevisiae*. J Biotechnol 2000; 78: 11-21.
4. Hamers-Casterman C, Atarouch T, Muyldermans S, Robinson G, Hamers C, Songa EB, Bendahman N and Hamers R. Naturally occurring antibodies devoid of light chains. Nature 1993; 363: 446-448.
5. Geurden T, Deprez P and Vercruysse J. Treatment of sarcoptic, psoroptic and chorioptic mange in a Belgian alpaca herd. Vet Rec 2003; 153: 331-332.
6. Geurden T, Claerebout E en Vercruysse J. Parasitaire infecties bij lama's in gematigde streken. Vlaams Diergeneesk Tijdschr 2005; 74: 347-354.
7. Leguia G. The epidemiology and economic impact of llama parasites. Parasit Today 1991; 7: 54-56.
8. Leroy J, Geurden T, Meulemans G, Moerloose K, en Kruif A de. Ernstige *Sarcoptes scabiei* infectie bij lama's. Vlaams Diergeneesk Tijdschr 2003;72:359-365.
9. McKenna PB, Hill FI and Gillett R. *Sarcoptes scabiei* infection in an alpaca (*Lama pacos*). N Z Vet J 2005; 53: 213.
10. Ramos-Acuna H, Catrejon-Valdez M, Valencia-Mamani N and Sas-Zevallos P. Control of sarcoptic mange (*Sarcoptes scabiei* var *aucheniae*) in alpacas (*Lama pacos*) in Peru, with injectable long-acting 1% W/W ivermectin. Vet Argentina 2001; 17: 570-577.
11. Tait SA, Kirwan JA, Fair CJ, Coles GC and Stafford KA. Parasites and their control in South American camelids in the United Kingdom. Vet Rec 2002; 150: 637-638.
12. Windsor RHS, Teran M and Windsor RS. Effects of parasitic infestation on the productivity of alpacas (*Lama pacos*). Trop Anim Health Prod 1992; 24: 57-62.
13. Windsor RS, Windsor RHS, and Teran M. Economic benefits of controlling internal and external parasites in South American camelids. Ann N Y Acad Sci 1992; 653: 398-405.

Röntgenologisch slokdarmonderzoek: NOOIT narcose!

Ingezonden

Vele dierenartsen behoren tot de trouwe lezers van de artikelen van mevrouw I. Boissevain in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde. Want allemaal willen we graag weten hoe je tot een zo goed mogelijke uitoefening van je vak kunt komen en blijven. Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt en van fouten leer je. De rubriek veterinair tuchtrecht fungeert daarbij als een soort permanente educatie over hoe je de diergeneeskunde uit hoort te oefenen (en verdient mijns inziens een prijs van het TvD). De prettig leesbare stijl en de Midas Dekker-achtige slotzin draagt bij aan de populariteit van deze reeks van artikelen.
De uitspraak die mevrouw Boissevain echter in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde (TvD deel 131; aflevering 5: bladzijde 165) bespreekt over een pup met een megaoesophagus en/of megaoesophagus met een vasculaire ring door een persisterende rechter aortaboog (PRAB), vormt voor mij reden tot reactie omdat hier dingen beschreven zijn die 'niet in overeenstemming zijn met hetgeen gebruikelijk als de waarheid wordt aangeduid.' En uit educatief oogpunt gezien mogelijk niet geheel juiste informatie bevat.

Originele tekst uitspraak

Voor alle zekerheid heb ik de originele tekst bekeken: *"Wat de door appellante gestelde consulten op XX en YY betreft, is het Veterinair Beroepscollege van oordeel dat - ook als de door appellante aangevoerde omstandigheden in aanmerking worden genomen - beklaagde veterinair niet onjuist heeft gehandeld door de pup nogmaals te behandelen en nog niet te verwijzen voor nader onderzoek. Daarbij overweegt het Veterinair Beroepscollege dat de juiste diagnose slechts kon worden vastgesteld door middel van specifiek onderzoek, dat onder narcose dient te worden verricht. Het zou veterinair onjuist zijn geweest om een pup van vijf weken - ook toen de klachten na een behandeling van één week nog bleken te bestaan - aan een dergelijk zwaar en voor haar risicovol onderzoek, namelijk onder narcose, te onderwerpen."*
Het Tuchtcollege en ook het Veterinair Beroepscollege zijn dus echt van mening dat een onderzoek van de slokdarm onder narcose plaats zou moeten vinden.

Manieren onderzoek

Onderzoek van de slokdarm kan op verschillende manieren plaatsvinden:

a) De 'natieve' röntgenfoto, dat wil zeggen zonder contrastmiddel. Als daarop het typische beeld van een verwijde slokdarm tussen de m. cricopharyngeus en de cardia zichtbaar is, is een aanvullend onderzoek eigenlijk niet nodig: er is bekend dat er een megaoesophagus is en een contrastonderzoek levert dan geen aanvullende waarde op en mag ter beperking van het gebruik van röntgenstralen dus niet toegepast worden. In het kader van het bovengenoemde ALARA principe mogen alleen foto's gemaakt worden als er een medische noodzaak is en er geen praktisch alternatief is.

b) Onderzoek van de slokdarm na het ingeven van water-oplosbare contrastmiddelen: geïndiceerd als er een serieuze verdenking bestaat op een perforatie van de slokdarm. Dan mag een niet resorbeerbaar preparaat als 'barium' niet gebruikt worden. Het ingeven van een contrastmiddel kan mijns inziens niet als 'zwaar' worden bestempeld.

c) Onderzoek van de slokdarm met 'vloeibare barium': met water vermengde bariumsulfaat dat eenvoudig via de bek toegediend wordt: dit geeft informatie over de peristaltiek van de oesophagus en de inhoud en de wand van de oesophagus. Het is een nauwelijks belastend onderzoek voor het dier.

d) Onderzoek van de slokdarm via het laten eten van bariumsulfaat vermengd met voedsel: dit onderzoek geeft vooral informatie over de peristaltiek. Het is een niet of nauwelijks belastend onderzoek. Honden lijken vooral kattenvoer met barium lekker te vinden.

Zonder narcose

Al deze onderzoeken dienen **zonder** narcose toegepast te worden, omdat door narcose en ook door gebruik van diverse sedativa, een megaoesophagus optreedt die dus **niet** te onderscheiden is van een werkelijke, pathologische, megaoesophagus. In het algemeen is er geen noodzaak tot sedatie bij het maken van thoraxopnamen. Maar als die er wel lijkt te zijn en de hond of kat heeft een megaoesophagus, dan is een herhaling van het onderzoek zonder sedatie/narcose te overwegen: op een aanvullende opname, al of niet gecombineerd met een bariumcontrastonderzoek, met lichte rotatie of lichte bewegingsonscherpte zal de megaoesophagus redelijkerwijs ook zichtbaar zijn,
Het is iedere practicus bekend dat narcose leidt tot een megaoesophagus, niet voor niets dienen dieren die onder sedatie of narcose onderzocht of geopereerd worden bij voorkeur nuchter te zijn en afhankelijk van de situatie geïntubeerd te zijn. Ter voorkoming van een reflux oesophagitis of verslikpneumonie door gebraakte maaginhoud.
De gedachten van het Tuchtcollege en het Veterinair Beroepscollege kan ik dus niet volgen, ik vermoed dat de collegae/colleges misschien last hebben gehad van een verkeerde oprisping. Het bewijs daarvoor vergt echter een slokdarmonderzoek onder doorlichting.

J.W. Garretsen, dierenarts, Specialist Veterinaire Radiologie

De dierenartsen van Dierenkliniek "De Waterpoort":

"Meer tijd om dieren te behandelen dankzij Fa-med!"

www.famed.nl

Dierenartsen Paul Groenestein, Jacqueline Woltman, Inge Thoolen en de medewerkers van Dierenkliniek "De Waterpoort" uit Sneek houden niet van hun debiteurenadministratie. Ze besteden hun tijd liever aan de dieren die hun hulp nodig hebben. Maar ze willen uiteraard wel graag op tijd betaald worden. Daarom kiezen ze voor Fa-med.

Vertrouw ook uw debiteurenadministratie toe aan de specialist: Fa-med, de marktleider in medical factoring. En bespaar uzelf de alsmaar toenemende administratieve rompslomp. Zodat u en uw medewerkers meer tijd overhouden voor uw patiënten.

Uw betalingen worden door Fa-med gegarandeerd binnen de overeengekomen tijd op uw bankrekening gestort. Desgewenst binnen twee weken.

Bij Fa-med kunt u kiezen uit diverse mogelijkheden en betalingstermijnen. Tegen verrassend aantrekkelijke tarieven. Vraag vrijblijvend onze uitgebreide informatiemap aan.

fa-med

De marktleider in medical factoring

Plotterweg 26-28, 3821 BB Amersfoort ▪ Postbus 1570, 3800 BN Amersfoort
Tel.: 033 - 434 52 00 ▪ Fax: 033 - 434 52 10 ▪ E-mail: info@famed ▪ www.famed.nl

Nieuw! Eenmaal per dag doseren!

Rimadyl®

smakelijke tabletten

- Werkt snel, is effectief en veilig
- Vermindert ontsteking en pijn
- Voor extra therapietrouw

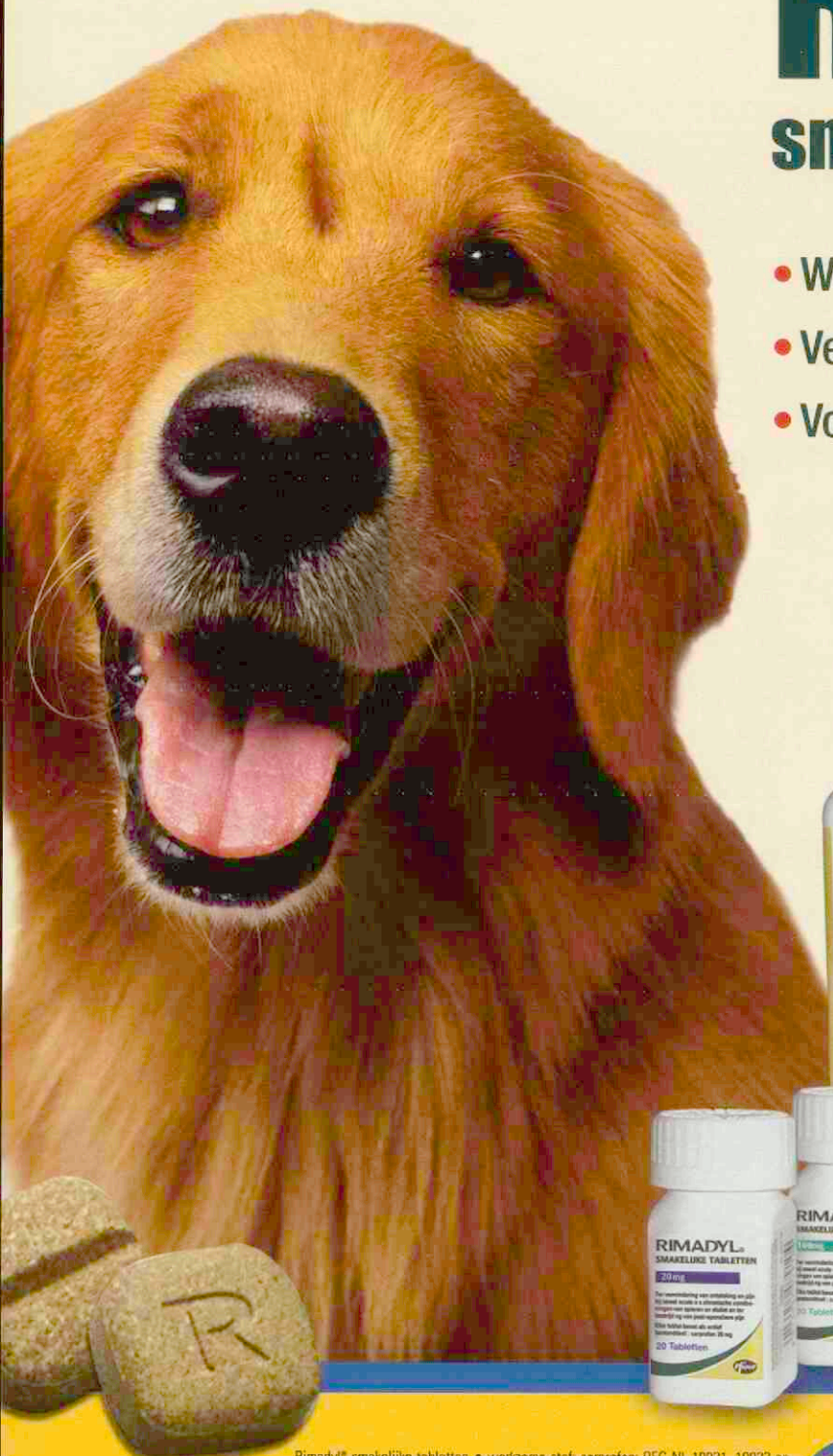

RIMADYL®
CARPROFEN

Rimadyl® smakelijke tabletten • werkzame stof: carprofen: REG NL 10021, 10022 en 10023 • diergeneesmiddel • doeldier: hond • indicaties: ter vermindering van ontsteking en pijn bij zowel acute als chronische aandoeningen aan spieren en skelet en ter bestrijding van post-operatieve pijn • dosering: 1xdaags 4mg/kg lichaamsgewicht. Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling postoperatief uit te breiden, kan de parenterale therapie met Rimadyl® na 24 uur gevolgd worden door Rimadyl® smakelijke tabletten gedurende 5 dagen • toedienings-weg: oraal • toedieningsvorm: smakelijke tabletten van 20, 50 en 100 mg • contraindicaties: niet gebruiken bij drachtige dieren • contraindicaties: niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product • bijwerkingen: braken kan in zeldzame gevallen voorkomen • Pfizer Animal Health, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel. Telefoon: 010 - 406 46 00, verdere informatie op verzoek beschikbaar.

BP&NC 24010601

Pfizer

Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2005 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Zorgvuldig ontslag

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Nee, niet een lastige werknemer of assistente; ontslag van een dier uit de kliniek vereist ook zorgvuldigheid. Zoals bijvoorbeeld een goed advies aan de eigenaar, en rapportage aan de eigen dierenarts. En een schoon hokje voor de hond.

Ziek, zwak en misselijk

De elfjarige Rottweiler teef Josje braakt, bibbert, wil niet eten en is duidelijk niet lekker. Het is (natuurlijk) vrijdagavond en de waarnemend dierenarts moet alles uit de kast halen om te bedenken wat hij met de hond aan moet. De glucosewaarde van het bloed is erg hoog, en op röntgenfoto's is een schaduw te zien bij de caudale lever-/maaguitgang. Hij besluit tot proeflaparotomie, en komt op grond daarvan tot de waarschijnlijkheidsdiagnose 'pancreatitis'. Deze verdenking moet na het weekend door bloedonderzoek worden bevestigd, maar het lijkt de waarnemend dierenarts verstandig om maar vast met de behandeling te beginnen. De hond wordt in de kliniek opgenomen en krijgt fysiologisch zout, lactetrol, Baytril en Largactyl. De eigenaar wijst erop dat de hond suikerziekte heeft en insuline moet hebben, maar de dierenarts besluit daarvan af te zien. De behandeling kan invloed hebben op de suikerspiegel, daarom is het beter om een paar dagen geen insuline te geven.

Klinische verschijnselen

Josje ligt bijna een week in de kliniek, waar de eigenaar het dier niet mag opzoeken. Als hij het dier op de donderdagavond daarna komt halen, kan de hond nauwelijks overeind komen. Ze is vies en haar poten zijn aan één kant opgezwollen van het lange liggen op de roostervloer. De eigenaar krijgt de hond mee met tabletten Marbocyl, Largactyl en Rimadyl. De dag erna beginnen de poten van de hond nog erger op te zwellen. Hun eigen dierenarts komt 's avonds laat nog twee keer langs voor bloedonderzoek; de hond heeft bloedarmoede, een niervergiftiging en een zeer hoog glucosegehalte (38.4 (mmol/L). De dierenarts wil bovendien weten wat de kliniek eigenlijk heeft uitgevoerd, en gaat zelf op zoek naar die gegevens. Met insuline en dieetvoer zal worden geprobeerd de hond letterlijk en figuurlijk overeind te houden. Als Josje dan in het weekend nog een epileptische aanval krijgt, wordt opgenomen in de kliniek van de waarnemend dierenarts en maandag nog veel zieker is, besluit de eigenaar om Josje in te laten slapen. Hij heeft echter het gevoel dat Josje door de kliniek van de regen in de drup is geholpen.
De eigenaar van Josje klaagt bij het Tuchtcollege over het gedrag van de dierenarts. Hij vindt dat de dierenarts zijn eigen dierenarts beter had moeten inlichten en dat hij insuline had moeten toedienen. Bovendien vindt hij het een schande dat de hond in een vies hokje op een roostervloer lag.

Ontslag

Het Tuchtcollege bestudeert de patiëntenkaart van de hond grondig. Daaruit blijkt dat de hond inderdaad op donderdagavond aan de eigenaar is meegegeven. Zonder advies om de volgende dag de eigen dierenarts te bezoeken, en zonder rapportage aan die dierenarts. Dat is niet voldoende! Vanwege de ernst van de ziekte, het risico van terugval, de noodzaak van verdere behandeling en de regulatie van de suikerziekte, had de kliniek direct bij het ontslag van de hond de eigen dierenarts op de hoogte moeten stellen. En dat niet alleen, de kliniek had een bezoek aan de eigen dierenarts niet moeten laten afhangen van het initiatief van de eigenaar (en het ziek worden van de hond). De eigenaar had dringend en duidelijk geadviseerd moeten worden om de hond direct de volgende dag ter controle aan de eigen dierenarts te laten zien.

Veterinair hokje

Veterinair is het besluit om de hond geen insuline te geven niet juist. Althans, niet zonder te testen. Het eventueel onthouden van insuline moet op dagbasis worden bepaald aan de hand van bloedonderzoek, niet zomaar voor een paar dagen. Veterinair is dat al geen beste beurt voor de kliniek. In andere zaken is ook al geklaagd over het advies om een dier niet te bezoeken. Deze kliniek heeft dat ook gedaan, en ook dat wordt door het Tuchtcollege niet gewaardeerd. Ter zitting wordt dan nog uitgezocht hoe het met de huisvesting van de hond gesteld is geweest. De eigenaar vertelt uitvoerig over een vies klein hokje met tegels en een roostervloer, en de dierenarts is niet op de zitting aanwezig om uitleg te geven. Op grond daarvan wordt voldoende aannemelijk geacht dat de eigenaar hier terecht over klaagt.
Dat wordt een optelsommetje van gebreken: Een gebrek aan insuline, een gebrek aan nazorg, een gebrek aan advies en een gebrek aan goede huisvesting. De uitkomst is teveel voor een waarschuwing, en de dierenarts van de kliniek krijgt een berisping.

UITERST EFFECTIEF TEGEN LINTWORMEN EN ANDERE ONGENODE GASTEN.

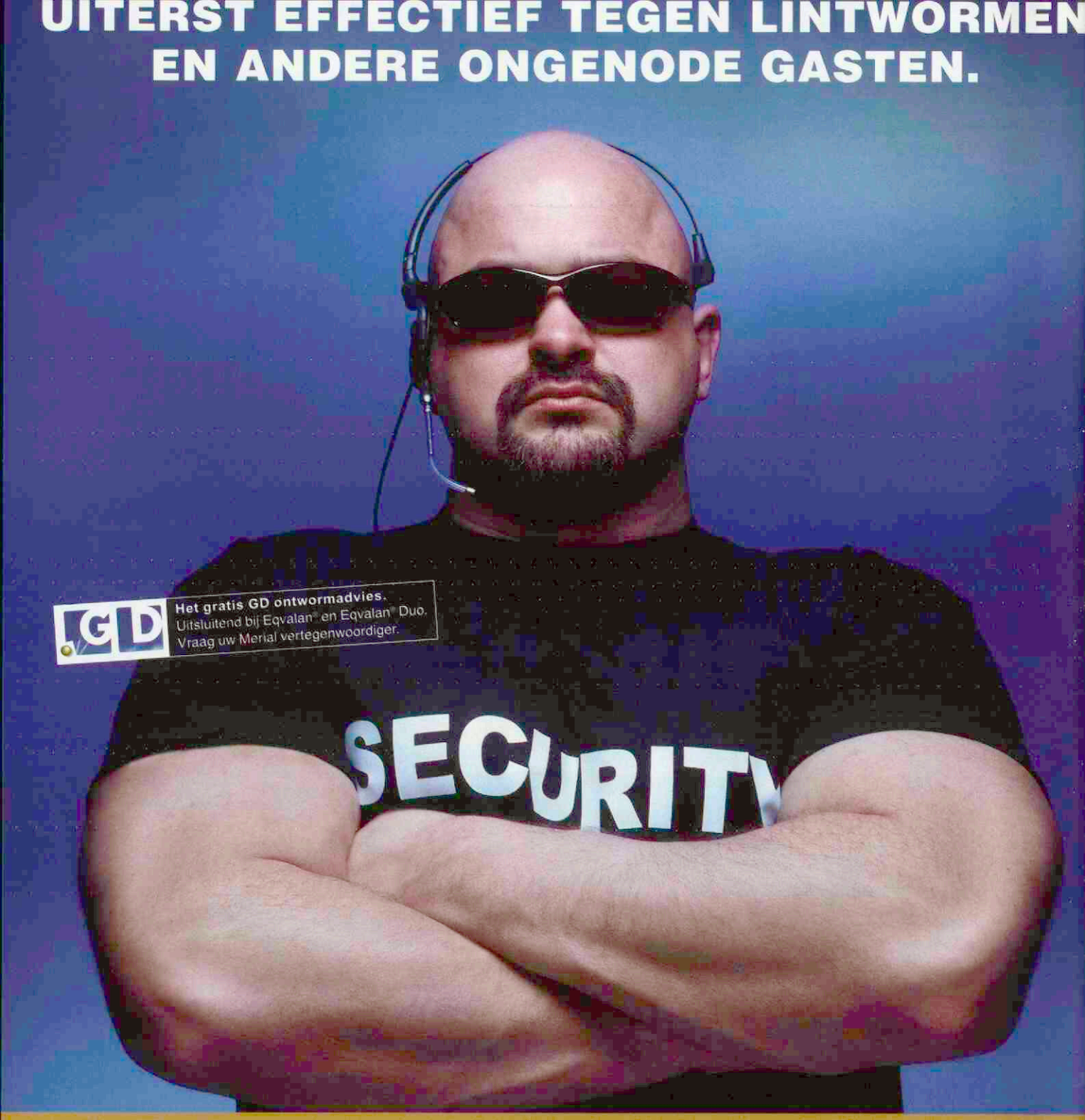

GD **Het gratis GD ontwormadvies.**
Uitsluitend bij Eqvalan® en Eqvalan® Duo.
Vraag uw Merial vertegenwoordiger.

EQVALAN® DUO werkt tegen lintwormen en 32 andere ongewenste gasten.

Lintwormen

Grote Strongyliden

Kleine Strongyliden

Horzellarven

Spoelwormen

PERFECTIE TEGEN PARASIETEN

EQVALAN® DUO orale pasta. Samenstelling per gram pasta: Ivermectine 15,5 mg/g en Praziquantel 77,5 mg/g. Indicaties voor gebruik: voor de behandeling van gemengde besmettingen met lintwormen, rondwormen en arthropoden bij paarden. Dosering en toedieningsweg: de aanbevolen dosering is 200 µg ivermectine per kg lichaamsgewicht en 1 mg praziquantel per kg lichaamsgewicht, overeenstemmend met 1,29 g pasta per 100 kg lichaamsgewicht, in een eenmalige toediening. Contra-indicaties: Niet gebruiken bij merries die melk voor humane consumptie produceren. Bijwerkingen (frequentie en ernst): soms zwelling en jeuk bij zware besmettingen van Onchocerca spp. Microfilariae; eventueel bij zware besmettingen met lintwormen lichte, voorbijgaande koliek en dunne mest; zeldzaam zwelling en irritatie van de mond, lip en tong en van speekselen. Aflevering: VRIJ. REG NL 10256. Voor meer informatie: lees de bijsluiter voor gebruik of informeer bij de registratiehouder: Merial BV, Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek, telefoon 023 - 520 10 80, www.eqvalanduo.com

MERIAL

Gesignaleerd

Anita Suijkerbuijk

rivm
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Gesignaleerd

Deze rubriek belicht relevante binnen- en buitenlandse signalen op infectieziektegebied die voor veterinairen interessant kunnen zijn. De berichten zijn afkomstig van het signaleringsoverleg van het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM. Maandelijks verschijnt er eveneens een rubriek 'Gesignaleerd' in het Infectieziekten Bulletin: *www.rivm.nl/infectieziektenbulletin*

Binnenland

Stijging Salmonella Typhimurium ft 560

In de Salmonella-surveillance van het RIVM is een onverwachte stijging van *Salmonella* Typhimurium faagtype 560 waargenomen. In de eerste maanden van 2006 zijn ongeveer vijftig isolaten voor typering naar het RIVM gezonden. Dit faagtype komt doorgaans maar weinig voor in Nederland. De meeste patiënten komen uit Oost-Nederland. Daarnaast had ook de VWA bij routine surveillance twee isolaten van dit Salmonellatype gevonden, één in een varkensvlees- en één in een rundvleesproduct. Naar aanleiding van deze bevinding heeft de GGD van de regio met de meeste patiënten een gestructureerde vragenlijst afgenomen bij de (ouders van de) patiënten. Dit heeft nog geen aanwijzingen voor een bron opgeleverd. Ook verder brononderzoek door de VWA heeft nog niets opgeleverd. *(Bron: RIVM)*

MRSA bij varkens

Begin september 2005 werd bekend dat in twee gezinnen van varkenshouders enkele gezinsleden positief waren bevonden voor MRSA. Zij hadden deze infectie mogelijk opgelopen van hun varkens. Het RIVM en de VWA hebben hierop het voorkomen van MRSA bij varkens onderzocht. Bij ongeveer veertig procent van de 540 aselect gekozen slachtvarkens werd een 'niet-typeerbare' MRSA aangetoond. Ook werd in een steekproef van 26 varkenshouders op een regionale vergadering, bij zes personen een 'niet-typeerbare' MRSA gevonden (23%). Om arts-microbiologen alert te maken op mogelijke stafylokokkeninfecties bij personen die intensief contact hebben met varkens heeft het CIb hierover een brief gestuurd naar de arts-microbiologen en is er een inf@ctbericht over dit onderwerp verschenen. *(Bron: RIVM/VWA)*

Buitenland

Nieuwe uitbraken van aviaire influenza A H5N1, in Europa

Een groot aantal Europese landen hebben in de voorbije maanden nieuwe uitbraken van aviaire influenza onder wilde vogels gerapporteerd. Tot op 30 maart 2006 zijn dat Albanië, Bosnië-Herzegovina, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Kroatië, Polen, Slowakije, Servië-Montenegro, Tsjechië, Zweden, en Zwitserland. In Frankrijk is daarnaast infectie aangetoond in een kalkoenenbedrijf. Ook andere diersoorten zijn recent positief bevonden op H5N1. Zo zijn op het Duitse eiland Rügen drie katten en een steenmarter overleden aan infectie met aviaire influenzavirus H5N1. In een dierenasiel in Graz in Oostenrijk zijn twee kippen en drie eenden besmet geraakt met aviaire influenzavirus H5N1 nadat een zieke zwaan voor verzorging naar het asiel was gebracht. De zwaan was afkomstig uit een gebied waarin eerder aviaire influenza onder zwanen was vastgesteld. Daarnaast is een kat die in hetzelfde dierenasiel verbleef positief bevonden voor aviaire influenza H5N1. Nog eens 170 katten uit dit asiel zijn in quarantaine geplaatst en worden onderzocht. *(Bron: WHO/OIE/EWRS)*

Nieuwe uitbraken van aviaire influenza A H5N1, buiten Europa

Buiten Europa zijn tot op 30 maart 2006 uitbraken van aviaire influenza onder vogels en/of pluimvee gemeld in Afghanistan, Myanmar, Dagestan, Egypte, India, Israël, Jordanië. Georgië, Kameroen, Niger, Maleisië, Pakistan en Rusland. *(Bron: WHO/OIE/EWRS)*

Humane infecties met het aviaire influenzavirus H5N1

Azerbeidzjan en Egypte zijn twee nieuwe landen die humane infecties met aviaire influenzavirus H5N1 hebben gemeld. In Azerbeidzjan gaat het tot op 30 maart 2006 om zeven patiënten, waaronder vijf overledenen. In Egypte betreft het tot nu toe vijf patiënten, met twee overledenen. In Cambodja is recent een vijfde patiënt met aviaire influenza H5N1 gerapporteerd. In China is het aantal patiënten toegenomen tot zestien, waaronder elf overledenen. In Indonesië bedraagt het totaal aantal patiënten nu 29, met 22 overledenen. *(Bron: WHO)*

Variant Creutzfeldt-Jakob ziekte na bloedtransfusie, Verenigd Koninkrijk

In het Verenigd Koninkrijk heeft een derde patiënt de variantvorm van de ziekte van Creutzfeldt-Jakob (vCJD) verkregen na bloedtransfusie. De betreffende patiënt kreeg symptomen ongeveer acht jaar na het ontvangen van een bloedtransfusie afkomstig van een donor die twintig maanden na donatie vCJD ontwikkelde. In 2003 werd de eerste patiënt met vCJD geïdentificeerd waarbij een associatie was met ontvangen bloedproducten. Dit heeft geleid tot maatregelen in het Verenigd Koninkrijk. Ook in Nederland zijn maatregelen genomen om de kans op overdracht via deze route zo klein mogelijk te maken. *(Bron: EWRS/Eurosurveillance Weekly)*

Cluster van *Escherichia coli* O 103 infecties met HUS in Noorwegen

In Noorwegen was een cluster van haemolytisch uremisch syndroom (HUS) veroorzaakt door *Escherichia coli* O 103. Het ging om zes kinderen in de leeftijd van twee tot zeven jaar, die hun eerste ziektedag hadden tussen 20 januari en 20 februari 2006. Een case-control studie heeft gehakt aangewezen als bron van infectie. Het product werd in supermarkten verkocht en geserveerd in restaurants en hotels. Het product is van de markt gehaald. Bij verder onderzoek bleek in een specifiek soort worstjes van één bepaald bedrijf *E.coli* O 103 te zitten. Ook deze worstjes zijn van de markt gehaald. Omdat veel buitenlandse toeristen in de afgelopen periode Noorwegen hebben bezocht en omdat de verwekker een weinig gebruikelijk serotype betrof was over dit cluster een Europese alert uitgebracht. *(Bron: EWRS)*

Ook dierenartsen moeten (en kunnen) van de VWA een Autoriteit maken

Mauro De Rosa

Ingezonden

Na een interim-functie van drie jaar bij de Vakgroep Voedingsmiddelen van Dierlijke Oorsprong (VVDO, tegenwoordig de Divisie Veterinaire Volksgezondheid van het Institute for Risk Assessment Sciences -IRAS- van de Universiteit van Utrecht) kon ik vijf maanden lang weer het werk ervaren van een dierenarts bij de VWA. Op deze manier kon ik een aantal aspecten van de overgang van RVV-keuringsdierenarts naar de VWA-toezichthoudend dierenarts vergelijken. Hieronder ga ik in op een aantal aspecten van deze periode. De strekking van mijn boodschap is: dierenartsen zijn goed genoeg om meer te doen binnen de VWA.

Uitvoerende dienst

Op de werkvloer is de verandering van een uitvoerende dienst (RVV) naar een autoriteit (VWA) voor een dierenarts niet opmerkelijk. Sinds 1 januari 2006 is het Hygiënepakket (de General Food Law, GFL) in werking getreden en hoeven de dierenartsen keuringen niet meer zelf uit te voeren. Maar de aard van de werkzaamheden van de toezichthoudende dierenarts blijkt in de praktijk weinig veranderd. Dierenartsen werken aan de hand van instructies en formeel is er weinig ruimte voor eigen initiatief.

Het is interessant te zien hoe deze instructies tot stand komen. Het proces begint eigenlijk ver buiten de VWA. Op Codex Alimentarius niveau bijvoorbeeld, of via een EU-richtlijn en de aansluitende nationale wetgeving die, uiteindelijk, tot een RVV- (oeps, VWA) instructie leidt. Hoeveel valkuilen, misverstanden, opzettelijke en onopzettelijke fouten kunnen in dit proces niet ontstaan? De strijd tussen wat de beleidsmedewerkers hebben bedacht en wat op de werkvloer uitvoerbaar en zinvol is, blijft een dagelijks dilemma voor een dierenarts.

De instelling van een afdeling binnen de VWA die expliciet aan de medewerkers feedback vraagt (Signalering en Ontwikkeling) is zeker positief te noemen. De afdeling kan bijvoorbeeld de signalen van de werkvloer aan het Bureau Risico Beoordeling (VWA) of de desbetreffende ministeriële directie doorgeven. En instructies en protocollen blijken niet meer zo centraal te staan als vroeger. Ze worden beter uitgelegd of zelfs ter discussie gesteld. Dit is iets nieuws dat de omschakeling in denkwijze onderstreept.

Vooral op dit moment is deze omschakeling van belang. De GFL geeft zeker meer kansen voor de VWA dan de vorige, maar deze wetgeving brengt wel veel veranderingen met zich mee. Deze veranderingen vergroten juist de behoefte aan het vasthouden aan instructies en protocollen.

Dit geldt ook voor de dierenarts. Hij/zij moet bijvoorbeeld een eigen planning opstellen en die met resultaten verantwoorden. Goed toch? Jaren geleden werd soms door dierenartsen gesuggereerd dat de planner de dienst bepaalde. De hoogste prioriteit was het zoveel mogelijk laten verrichten van factuureerbare werkzaamheden. Op zich niet verkeerd, maar dit criterium was af en toe in strijd met de kwalitatieve aspecten van ons werk. Tegenwoordig heeft de dierenarts meer ruimte maar het spanningsveld van een autoriteit die tevens agentschap van LNV is, blijft nog wel voor enkelen van ons. Of met andere woorden: het bedrijfsleven betaalt mee aan de VWA terwijl ze vervolgens weer gecontroleerd wordt door diezelfde dienst. Zou het toezicht anders zijn geweest als de VWA onder VWS viel? Of als het algemene toezicht volledige in rekening werd gebracht bij de overheid?

Diergeneeskunde

De dierenarts binnen de VWA heeft dus in principe meer ruimte. Dit is een grote kans om ons als beroepsgroep beter te profileren. Laten we overigens niet vergeten dat de VWA de grootste werkgever voor dierenartsen in Nederland is.

En diergeneeskunde, in de breedste zin van het woord, kan misschien meer aanwezig zijn in de teamkantoren. Inhoudelijke, collegiale discussies ("heb je die Cysticercus tenuicollis gezien? Hoe denk jij over het effect van het verbod van groeibevorderaars in het voer?") mogen niet uit de weg gegaan worden wegens tijdsdruk. Vanzelfsprekend is het belang van de permanente educatie en het eigen initiatief van de dierenarts. VWA biedt hiervoor uitstekende mogelijkheden, ook door de samenwerking met externe partijen. Toezicht houden betekent denken, niet meer doen. Maar hoe kun je controleren, begeleiden en corrigeren zonder kennis en kunde? Wat voor antwoord heeft de VWA-dierenarts dan als de slachter tegen hem of haar zegt: "Wat een mooie baan heb jij, je wordt betaald om alleen maar te kijken..."

Communicatie

Als toezichthoudend dierenarts moeten we nog beter communiceren. Daarvoor noem ik twee redenen. Ten eerste hebben we in de medewerkers van de Kwaliteitskeuring Dierlijke Sector (KDS), een gesprekspartner meer. Dit is trouwens een extra mogelijkheid om ons beter te profileren en een constructieve dialoog op te bouwen. Studenten diergeneeskunde blijken dit te hebben begrepen gezien het enthousiasme waarmee ze zich aanmelden voor werk of stage bij de KDS.

De tweede reden is het feit dat de GFL veel meer ruimte biedt voor verschillende interpretaties en ze schuift verantwoordelijkheden naar het bedrijfsleven. Want daar moeten we onze geloofwaardigheid ook verdienen.

Naast de externe communicatie is de interne communicatie vooral in deze tijd van reorganisaties nog een punt van aandacht. Vooral recent afgestudeerde dierenartsen die uit het nieuwe curriculum voortvloeien, kunnen zich hier goed profileren. Feedback en collegiale toetsing zijn onze middelen. Maar zoals gezegd, zo'n verandering van denkwijze gaat niet vanzelf. Op dit moment overheerst, naar mijn mening, nog de oude 'RVV- cultuur'.

Toekomst

De VWA is een grote bouwplaats en het is vanzelfsprekend dat niet alles loopt zoals gewenst. Maar de wil en de midde-

len om er een echte autoriteit van te maken zijn aanwezig. Meer dan ooit is de VWA een uitdagende werkgever waar dierenartsen goed werk kunnen doen voor mens en dier. Zij, wij, moeten gewoon meer durven. We zijn in ieder geval op de goede weg!

Reactie van de Voedsel en Waren Autoriteit op de ingezonden brief van Mauro de Rosa

De observaties van Mauro de Rosa over zijn werkzaamheden als keuringsdierenarts bij de VWA, na drie jaar bij de faculteit gedetacheerd te zijn geweest, zijn interessant. Het is altijd goed als iemand met een frisse blik naar de organisatie kijkt. Wat mij verheugt, is dat hij de positieve ontwikkelingen die zich in zijn afwezigheid voorgedaan hebben op waarde schat. En inderdaad, het leiding geven aan professionals is ook binnen de VWA niet altijd een eenvoudige taak. Temeer daar onze professionals binnen de kaders van de wet dienen te werken en rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor diegenen die onder ons toezicht staan een groot goed is. Op willekeur zit niemand te wachten.
Wat ik niet helemaal kan delen, is zijn opmerking over de strijdigheid tussen factureren en kwalitatief goed werk afleveren. Het komt mij voor dat de collega's met een eigen praktijk de noodzaak van factureren ook heel goed kunnen combineren met kwalitatief goed werk; zou dat binnen een ambtelijke organisatie opeens niet kunnen? Natuurlijk zijn er collega's die op de planner leunen en de eigen verantwoordelijkheid daarmee ontlopen. Maar de gemiddelde VWA-dierenarts ken ik als een verantwoordelijk medewerker die heel goed de belangen van de volksgezondheid en vrijwaring tegen dierziekte kent als de kerntaken van zijn werk. Ronduit bevreemdend vind ik echter de relatie die wordt gelegd tussen het feit dat het bedrijfsleven moet betalen voor de diensten van de VWA (immers: de vervuiler betaalt) en het zijn van agentschap van LNV. Want inderdaad, ook onder VWS zou gelden dat de VWA de kosten bij het bedrijfsleven in rekening moet brengen op grond van Europese regelgeving. Belangrijker echter, en hier wreekt zich het feit dat Mauro zijn stuk heeft geschreven vanaf de 'werkvloer', is dat er een fundamenteel onderscheid is tussen de minister van LNV als 'eigenaar' van de VWA en de ministers van VWS en LNV als 'opdrachtgevers'. Het zijn de opdrachtgevers die verantwoordelijk zijn voor de financiële en beleidsmatige kaders waarin de VWA werkt. En in die situatie is geen enkele verandering gekomen met de vorming van de VWA, agentschap van LNV of niet.
Gelukkig eindigt het stuk in een positieve toonzetting en ik kan me dan ook helemaal vinden in de slotparagraaf.

Luuk van Duijn
Regiodirecteur Noordwest,
Voedsel en Waren Autoriteit

Medici zoals dierenartsen, tandartsen, medisch specialisten en andere vrije beroepers kunnen al 30 jaar lang rekenen op deskundig advies van Raadgevers Medische Beroepen. De Raadgevers begeleiden u onder andere bij overdracht van de praktijk en bij associaties.

Ook de afhandeling van de bijbehorende contracten wordt u uit handen genomen. Raadgevers Medische Beroepen is een adviesbureau met uitgebreide expertise op het gebied van financieel advies aan beoefenaars van (para)medische beroepen. De breedte van die expertise is uniek en beslaat advies ten aanzien van alle financiële aspecten die zich van start tot pensionering in uw medische carrière kunnen voordoen.

U weet zich bij de Raadgevers verzekerd van advies op maat op het gebied van financiële planning, verzekeringen, financieringen, hypotheken en pensioenen. Ook de keuzes en mogelijke problemen rondom het einde van uw studie hebben de speciale aandacht van de Raadgevers.

De Raadgevers volgen u in de verschillende fasen van uw loopbaan en bieden begeleiding en advies op de lange termijn.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met adviseurs Robert E. Meijer en Philip Jaspers

RAADGEVERS
MEDISCHE BEROEPEN

Dorpsstraat 118
3732 HL De Bilt
Postbus 36
3730 AA De Bilt

Tel 030 220 41 14
Fax 030 220 27 95
E-mail: info@raadgevers.nl

Nieuwe Calicivirus stammen
Aangepast aan de huidige epidemiologische inzichten

Vaccins zonder adjuvans
Voor een minimum aan locale reacties

Effectiviteit en immuniteitsduur
Aangetoond door challenge proeven

Keuze mogelijkheden voor elke kat
Voor op maat vaccineren

Purevax® RC [Levend verzwakt feline rhinotracheïtis herpesvirus (stam FHV F2), gekweekt op de feliene Calicivirus antigenen (stammen FCV 431 en 61)]. **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen feliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen en tegen infe
[illegible] tablet met het oplosmiddel, volgens het onderstaand vaccinatieschema: - Basisvaccinatieschema: 1e injectie vanaf een leeftijd van 8 weken, 2e injectie: 3 tot 4 weken later. In aanwezigheid van hoge titers van specifieke maternale antilichamen moet het schema voor de basisvaccinatie uitgesteld worden tot de leeftijd van 1
[illegible] kat injecteren. Kan verbrijzeld binnen hoogstens 1 uur 2 weken. In uitzonderlijke omstandigheden kan een overgevoeligheids-reactie optreden, die een aangepaste symptomatische behandeling kan vereisen. **Kanalisatie:** (NL) UDD – (BEL) op voorschrift. **Nummer van de vergunning:** REG NL 10319 – EU/2/04/051/001
[illegible] Levend verzwakt feliene panleucopenie virus (PLI IV)]. **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen feliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen, tegen infecties met het calicivirus ter vermindering van klinische symptomen en excretie, tegen infecties met het panleucopenievirus ter vermindering van klinische symptomen en excretie. Immuniteit werd aangetoond vanaf 2 weken na het basisvaccinatieschema tegen de panleucopenie component, en vanaf 4 weken na het basisvaccinatieschema tegen de rhinotracheïtis, calicivirus en chlamydophila componenten, en vanaf 1 jaar na de laatste (herhalings-) vaccinatie voor de rhinotracheïtis, calicivirus en chlamydophila componenten, en vanaf 3 jaar na de laatste (herhalings-) vaccinatie voor de panleucopenie component. **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij drachtige dieren. Het gebruik is niet aanbevolen tijdens de lactatie. **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande apa
[illegible] Verkrijgbaar bij (NL) Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velsertroek, of (BEL) Merial Belgium NV, Sylvain Dupuislaan 243, 1070 Brussel. **Purevax® RCP** (Levend verzwakt feliene rhinot
Kanalisatie: (NL) UDD – (BEL) op voorschrift. **Nummer van de vergunning:** REG NL 10319 – EU/2/04/050/001. Verkrijgbaar bij (NL) Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velsertroek, of (BEL) Merial Belgium NV, Sylvain Dupuislaan 243, 1070 Brussel.
[illegible] Levend verzwakt feliene panleucopenie virus (PLI IV)]. **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen feliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen, tegen infecties met het calicivirus ter vermindering van klinische symptomen en excretie, tegen infecties met het panleucopenievirus ter vermindering van klinische symptomen en excretie. Immuniteit werd aangetoond vanaf 2 weken na het basisvaccinatieschema tegen de panleucopenie component, en vanaf 4 weken na het basisvaccinatieschema tegen de rhinotracheïtis, calicivirus en chlamydophila componenten, en vanaf 1 jaar na de laatste (herhalings-) vaccinatie voor de rhinotracheïtis, calicivirus en chlamydophila componenten, en vanaf 3 jaar na de laatste (herhalings-) vaccinatie voor de panleucopenie component. **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij drachtige dieren. Het gebruik is niet aanbevolen tijdens de lactatie. **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande apathie en/of anorexie optreden, die een aangepaste symptomatische behandeling kan vereisen. **Kanalisatie:** (NL) UDD – (BEL) op voorschrift. **Nummer van de vergunning:** REG NL 10

Een nieuwe visie op het vaccineren van katten

PUREVAX®

Verantwoord vaccineren

MERIAL

www.merial.com

ermindering van klinische symptomen en excretie. Immuniteit werd aangetoond vanaf 4 weken na het basisvaccinatieschema tegen de rhinotracheïtis en calicivirus componenten. De immuniteitsduur is 1 jaar na de laatste (her)vaccinatie **Dosering en toedieningsweg:** Subcutane injectie van één 1-ml dosis vaccin, na oplossing van de tie: jaarlijks. **Contra-indicaties:** Niet gebruiken bij drachtige dieren. Het gebruik is niet aanbevolen tijdens de lactatie. **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande apathie en anorexie alsook hyperthermie (gewoonlijk gedurende 1 of 2 dagen) optreden. Een lokale reactie (een lichte pijn bij palpatie, jeuk of een ter of beschikbaar bij (NL) Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek, of (BEL) Merial Belgium NV, Sylvain Dupuislaan 243, 1070 Brussel. **Purevax® RCPCh** (Levend verzwakt feliene rhinotracheïtis herpesvirus (stam FHV F2); Geïnactiveerde feliene Calicivirus antigenen (stammen FCV 431 en G1); Levend verzwakt *Chlamydophila* ter vermindering van klinische symptomen, tegen feliene panleucopenie voor de preventie van sterfte en klinische symptomen. Immuniteit werd aangetoond vanaf 2 weken na het basisvaccinatieschema tegen de *Chlamydophila felis* en panleucopenie componenten, en vanaf 4 weken na het basisvaccinatieschema tegen de rhinotracheïtis ilaand vaccinatieschema: - Basisvaccinatieschema: 1ª injectie: vanaf een leeftijd van 8 weken, 2ª injectie: 3 tot 4 weken later. In aanwezigheid van hoge titers van specifieke maternale antilichamen moet het schema voor de basisvaccinatie uitgesteld worden tot de leeftijd van 12 weken. - Herhalingsvaccinatie: 1 jaar na de basisvaccinatie thermie (gewoonlijk gedurende 1 of 2 dagen) optreden. Een lokale reactie (een lichte pijn bij palpatie, jeuk of een beperkt oedeem) kan optreden, deze verdwijnt binnen hoogstens 1 of 2 weken. In uitzonderlijke omstandigheden kan een overgevoeligheids-reactie optreden, die een aangepaste symptomatische behandeling kan vereisen. IV F2) $\geq 10^{4,0}$ $CCID_{50}$; Geïnactiveerde feliene Calicivirus antigenen (stammen FCV 431 en G1) ≥ 2,0 ELISA U.; Levend verzwakt feliene panleucopenie virus (PLI IV)). **Doeldier(en):** Katten. **Indicaties:** Actieve immunisatie van katten van 8 weken en ouder tegen feliene virale rhinotracheïtis ter vermindering van klinische symptomen, tegen calicivirus componenten. De immuniteitsduur is 1 jaar na de laatste (her)vaccinatie voor de rhinotracheïtis en calicivirus componenten, en 3 jaar voor de panleucopenie component **Dosering en toedieningsweg:** Subcutane injectie van één 1-ml dosis vaccin, na oplossing van de gevriesdroogde tablet met het oplosmiddel, volgens het daarna elk jaar met de rhinotracheïtis en calicivirose componenten, en elke 3 jaar met de panleucopenie component. **Contra-indicaties:** Niet **Bijwerkingen:** Bij normaal gebruik kan incidenteel een voorbijgaande apathie en anorexie alsook hyperthermie (gewoonlijk gedurende 1 of 2 dagen) optreden. Een lokale reactie (een lichte pijn ere informatie zie bijsluiter of beschikbaar bij Merial B.V., Kleermakerstraat 10, 1991 JL Velserbroek. * Geregistreerd handelsmerk van MERIAL. © 2005. MERIAL. Alle rechten voorbehouden. Matt Art 12260/09/2005.

Forum Welzijn Gezelschapsdieren overhandigt actieplan

Miel Bingen

Berichten en verslagen

Hoe kan de verantwoordelijkheid voor de zorg van het gezelschapsdier daar komen waar die hoort en hoe kunnen de overheid en de gezelschapsdierensector daarin samenwerken? Dit was de vraag die minister Veerman in januari 2005 stelde aan het Forum Welzijn Gezelschapsdieren. Als antwoord op deze vraag overhandigde het Forum op 23 maart 2006 haar eindrapport in de vorm van het actieplan Gedeelde zorg aan de minister.

Het aantal gezelschapsdieren is de afgelopen jaren flink toegenomen. In Nederland heeft 55 procent van de huishoudens één of meer huisdieren. De gezelschapsdierensector vertegenwoordigt een economische waarde van ruim twee miljard euro, waarmee deze groter is dan bijvoorbeeld de pluimvee- of paardensector. Ook wordt de band tussen eigenaar en huisdier steeds nauwer. In zijn inleiding op de overhandiging van het actieplan citeerde de voorzitter van het Forum, prof. dr. C.J.G. Wensing, een kennis uit de Verenigde Staten die hem terechtwees nadat hij het over haar 'pet' had gehad. Het was volgens de vrouw geen 'pet' maar een 'member of the family'.

Ondanks dit alles zijn de welzijnsproblemen in de sector bekend bij veel betrokkenen, waaronder dierenartsen. Gezondheidsproblemen, gedragsproblemen, stress en erfelijke gebreken zijn zeker niet verdwenen in de loop der jaren. Concrete oorzaken zijn onder andere tekortkomingen in de fokkerij en slechte verzorging en huisvesting, vaak veroorzaakt door onkunde of onwil. Ook tekortschietend transport en handel kunnen welzijnsproblemen opleveren.

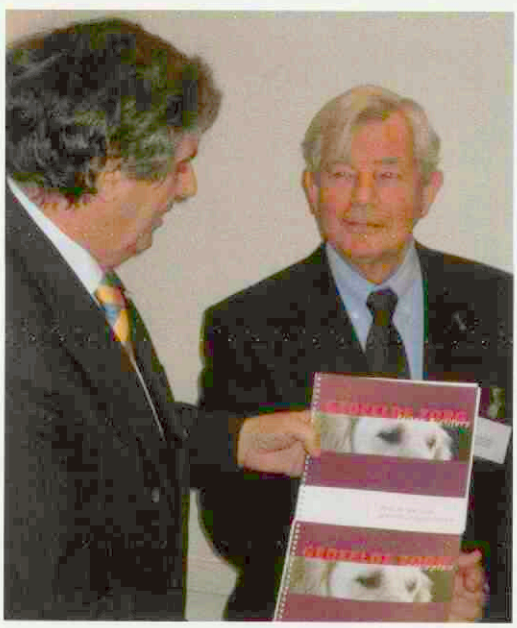

Voorzitter van het Forum Welzijn Gezelschapsdieren prof. dr. C.J.G. Wensing overhandigt het actieplan aan minister Veerman.

Met deze informatie in het achterhoofd, ging het Forum, dat bestond uit leden van de Raad voor Dieraangelegenheden aan de slag, om een antwoord te geven op de door de minister gestelde vraag. De knelpunten en problemen die in het actieplan zijn genoemd zijn gebaseerd op de uitkomsten van de Werkconferentie Welzijn Gezondheidsdieren (oktober 2004). In de verschillende werkgroepen die aan het eindrapport hebben gewerkt werd geput uit de expertise van de leden van het Forum en hun achterban.

Eigen verantwoording

Tijdens de overhandiging van het actieplan maakte prof. Wensing duidelijk het op een belangrijk punt eens te zijn met de minister. "Het Forum is, net als de minister, van mening dat de primaire verantwoording voor het welzijn van het dier ligt bij de houder van het dier. Daar waar problemen optreden, worden deze vooral veroorzaakt door een gebrek aan kennis en een verkeerde mentaliteit van de houders. Ook kunnen economische motieven een rol spelen en dan met name bij diegenen die bedrijfsmatig met gezelschapsdieren omgaan."

Om de genoemde knelpunten op te lossen stelt het Forum een aantal maatregelen voor. Als het gaat om bedrijfsmatig betrokkenen is certificatie volgens het Forum noodzakelijk om het welzijn van dieren te verhogen. Ook een verplichte identificatie en registratie van honden en katten zou moeten worden ingevoerd volgens het Forum. Identificatie en registratie maken de houders van de dieren zichtbaar, helpen bij het aansturen van een fokbeleid, gaan het zwerfdierenprobleem tegen en zijn belangrijk bij zoönosenbestrijding.

Een ander essentiële maatregel waarvoor het Forum pleit is het verbeteren van de voorlichting aan burger, handelaar en fokker. Het Forum stelt daarom het Landelijke Informatie-Centrum Gezelschapsdieren (LICG) in. Het LICG zal gaan zorgen voor de informatieverstrekking aan de burger door onder andere een website, onderwijs- en voorlichtingsprogramma's, publiekscampagnes en televisieprogramma's. Het Centrum zal betrokken worden bij de ontwikkeling van dierenbijsluiters, die gebruikt gaan worden door de handel. Ook moet de voorlichting aan handelaren en fokkers worden verbeterd. Bij het 'voeden' van het LICG is een zeer belangrijke rol weggelegd voor het Platform Verantwoord Huisdierenbezit (PVH). Het Platform vormt immers de koepel van de liefhebbersorganisaties en beschikt daardoor over veel waardevolle praktijkkennis inzake het houden van (ook uitheemse) gezelschapsdieren. Praktijkkennis waar nu juist de 'gemiddelde' dierenhouder lang niet altijd toegang toe heeft en die nu gemakkelijk bereikbaar wordt.

Tenslotte pleit het Forum ervoor afspraken te maken over het verminderen van gevaarlijke gezelschapsdieren. Zo spreken de Forumpartijen af welke informatie moet worden verstrekt om het aantal gevaarlijke dieren te verminderen. Naar aanleiding van het actieplan neemt het Forum het initiatief om samen met andere partijen een certificatiesysteem voor hondenscholen, instructeurs en therapeuten op te zetten. Tenslotte zal het Forum ook de reeds bestaande 'positieflijsten' uitwerken met dieren die niet als huisdier gehouden mogen worden.

Veerman

"Ik ben bijzonder tevreden over de positieve rol van het Fo-

Ton de Ruijter: "Het actieplan zal zeker positieve gevolgen hebben voor de dierenarts in het veld."

rum en de betrokken partijen. Het actieplan dat mij net overhandigd is, heeft een open einde maar is een grote stap in de goede richting", stelde minister Veerman.
Kijkend naar de adviezen merkte de minister op dat het een probleem is dat een deel van de handel en fokkerij niet goed zichtbaar is. Certificatie kan zeker een middel zijn om het een en ander transparanter te maken, aldus Veerman. Daarbij gaan zijn gedachten met name uit naar een certificering op vrijwillige basis. Bedrijven die dan niet gecertificeerd zijn kunnen rekenen op een strengere controle van de overheid. Ook over het LICG liet de minister zich positief uit.
De minister sloot af met op te merken dat de leden van het Forum en hij hetzelfde doel nastreven: een verbetering van het welzijn van gezelschapsdieren. "Dit actieplan is een stap in het verbeteren van het welzijn van gezelschapsdieren. Hiermee zijn we nog niet klaar en er ligt een nieuwe opdrachtenreeks naar aanleiding van het actieplan klaar. Het werk van het Forum moet worden voortgezet."

Positief

Ton de Ruijter zei na afloop erg tevreden te zijn met zowel het actieplan als de reactie van de minister. "Uiteraard ben ik zeer te spreken over de reactie van de minister. Veel van wat wij voorstellen in het actieplan zal gerealiseerd worden. Bovendien gaat het Forum verder terwijl het eigenlijk zou worden opgeheven nadat het actieplan zou zijn aangeboden. Ik denk dat dit duidelijk maakt dat het Forum significant bijdraagt aan het verbeteren van het welzijn van gezelschapsdieren. Tussen de regels door geeft het Forum overigens ook aan wat voor een belangrijke rol veterinairen spelen als het gaat om het welzijn van dieren. Van de zes leden van het Forum zijn er vier dierenarts."
Ton de Ruijter ziet een belangrijke rol weggelegd voor dierenartsen tijdens het verwezenlijken van de maatregelen die het actieplan voorstelt. "Er komt veel werk op ons af. Kijk naar de voorlichting die moet worden gegeven aan het publiek. Niet alleen komt er een landelijk informatiecentrum voor gezelschapsdieren, waar de KNMvD nauw bij betrokken is en waar veel expertise heen moet, ook de bijsluiter die is voorgesteld zal veel werk kosten. Vergis je niet, het opstellen van zo'n document voor iedere diersoort is een gigantische klus."
"Bovendien komt er een veterinair meldpunt erfelijke gebreken dat naar verwachting zal worden ondergebracht bij de KNMvD. Uiteraard zal ook dit meldpunt de nodige inzet van veterinairen met zich mee brengen. Hoe je het ook wendt of keert, het actieplan zal zeker positieve gevolgen hebben voor de dierenarts in het veld."

Wie vormen het Forum Welzijn Gezelschapsdieren?
Prof. dr. C.J.G. Wensing (voorzitter)
A. Achterkamp (Platform Verantwoord Huisdierbezit)
Ir. A. van Hoorn (Ministerie van LNV)
J.Th. de Jongh (Dibevo)
Drs. T. de Ruijter (KNMvD)
Prof. dr. F.J. van Sluijs (Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht)
Mw. drs. H.M. van Veen (Dierenbescherming)

Voor meer informatie over het actieplan Gedeelde zorg kunt u terecht op de website van de Raad voor Dieraangelegenheden, www.rda.nl. Hier kunt u ook het actieplan downloaden.

FlexVet
uitzend- en detacheringsbureau
voor dierenartsen en para-veterinairen

waarnemingen
werving & selectie
pay-roll

FlexVet beschikt over een uitgebreid bestand van veterinair en paraveterinair personeel voor zowel gezelschapsdieren als landbouwhuisdieren.

Wij detacheren, zenden uit en verzorgen werving- en selectieopdrachten. Ook voor payroll-constructies kunt u bij ons terecht. Daarnaast verzorgen wij interim- of praktijkmanagement opdrachten.

U kunt onze on-line databank raadplegen, kijk op www.flexvet.nl

FlexVet B.V.
Bouwstraat 5
7483 PE Haaksbergen
Tel. 053 - 5725548
Fax 053 - 5721315
E-mail: info@flexvet.nl

www.flexvet.nl

Gustav Rosenberger Memorial Fund

Rob Back

Professor Gustav Rosenberger (1909-1983) was hoogleraar aan de Tierärztlichen Hochschule in Hannover en hoofd van de Rinderklinik aldaar. Naar hem is het Gustav Rosenberger Memorial Fund vernoemd dat zich richt op het bevorderen van de rundergeneeskunde op internationaal niveau.

Het twaalfde congres van de World Association for Buiatrics te Amsterdam in 1982 was het laatste congres waaraan prof. Gustav Rosenberger, bekend van zijn boeken 'Klinische Untersuchung des Rindes' (1964) en 'Krankheiten des Rindes' (1970), heeft deelgenomen. Dit congres was mede uit financieel oogpunt een succes. Met betrekking tot de besteding van het positieve saldo werd door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en de Groep Geneeskunde van het Rund het Gustav Rosenberger Memorial Fund (GRMF) uit eerbetoon opgericht.
De doelstelling van het fonds is: de rundergeneeskunde op internationaal niveau alsmede de hiermee verwante research in de breedste zin te bevorderen. Het GRMF tracht dit doel gestalte te geven door het doen van schenkingen en door het toekennen van prijzen aan een veterinair die volgens het bestuur van het GRMF een bijdrage heeft geleverd aan bovengenoemde doelstellingen. De naam welke aan deze prijs werd gegeven is Gustav Rosenberger Memorial Award.

Prof. Gustav Rosenberger naar wie het Gustav Rosenberger Memorial Fund is vernoemd.

Toekenningen

De Gustav Rosenberger Memorial Award (GRM Award) werd tot nu toe aan de volgende personen toegekend:

1. In 1988 werd de eerste GRM Award uitgereikt tijdens het vijftiende World Buiatrics Congress (WB Congress) te Palma de Mallorca aan prof. Alfredo Solana (Universiteit van Léon, Spanje).

2. In 1990 werd tijdens het zestiende WB Congress in Salvador de Bahia (Brazilië) de prijs toegekend aan dr. José Carlos Souza Filho uit Brazilië. Hierdoor was het voor hem mogelijk een vervolgopleiding te volgen aan de Veterinaire Faculteit van de Universiteit van Nebraska (Lincoln, USA).

3. In 1992 werd tijdens het zeventiende WB Congress in Saint Paul (Minnesota, USA) de GRM Award toegekend aan prof. Harold Amstutz.

4. Tijdens het achttiende World Buiatrics Congress in Bologna (Italië) werd de GRM Award door de toenmalig voorzitter van het GRMF, professor Henk Breukink (Nederland), uitgereikt aan prof. Simeon Bolte uit Timisoara (Roemenië). Prof. Bolte besteedde het bedrag aan veterinaire research en modernisering van zijn universiteitskliniek.

5. In 1996 werd tijdens het negentiende WB Congress in Edinburgh (Verenigd Koninkrijk) de GRM Award aan de jonge Slowaakse veterinair dr. Pavol Mudron (Kosice) uitgereikt. Hij studeerde aan de Rinderklinik in Hannover en deed research op het gebied van vitamine E en het Fatty Liver Syndrome.

6. In 1998 werd tijdens het twintigste WB Congress in Sydney (Australië) de GRM Award toegekend aan dr. Tanu Pinyopummintr van het Nong Pho Animal Hospital (Thailand).

7. In Punta del Este (Uruguay) ontving tijdens het 21ste WB Congress in het jaar 2000 dr. Harry Birgel Junior, werkzaam aan de Veterinaire Faculteit van de Universiteit van Saõ Paolo (Brazilië), de GRM Award.

8. In 2002 ontving dr. Marian Kusenda (Kosice, Slowakije) tijdens het 22ste WB Congress de prijs en kon hiermee een opleiding van twee jaar aan de Rinderklinik in Hannover volgen.

9. In de bestuursvergadering van het GRMF werd tijdens het congres in 2004 te Quebec (Canada) besloten dat de prijs moest worden toegekend aan een jonge en veelbelovende veterinair uit een ontwikkelingsland om een opleiding te

volgen aan een instituut zoals de Rinderklinik te Hannover of een instituut van een vergelijkbaar niveau. Tijdens het congres in Quebec werd de beslissing omtrent een geschikte kandidaat voor de GRM Award uitgesteld. In oktober 2005 werd tijdens het Buiatrissima Congress in Bern (Zwitserland) de GRM Award door de voorzitter van het GRMF, dr. Rogier Kuiper (Nederland), uitgereikt aan dr. Gabriel Turasha uit Kenia.

Dr. Turasha

Dr. Turasha werd in 1969 geboren en studeerde aan de Universiteit van Nairobi. Zijn masters behaalde hij aan de Kenyatta Universiteit. Dr. Turasha is werkzaam bij het Loita Animal Health Project in Zuid-West Kenia. Hij is één van de weinige Maasai veterinairen.
Tevens werkt hij voor Vétérinaires sans Frontières-Duitsland bij het East Coast Fever (ECF) control project in het Maasai-eco-system. Aan het Moredun Research Institute in Edinburgh volgde dr. Turasha eind 2005, begin 2006 een cursus preventieve tropische veterinaire geneeskunde. East Coast Fever is één van de infectieuze oorzaken van grote verliezen onder het jongvee in Kenia. Vijftig procent van alle levend geboren kalveren sterft hieraan. Dr. Turasha is gedurende de komende vijf jaar coördinator van het ECF-vaccinatieprogramma. Ook uitbraken van andere runderziekten epidemiologisch worden gevolgd. De bedoeling is een nationaal rundveeziekten-monitoringssysteem in Kenia op te zetten.
In samenwerking met de al sedert de zeventiger jaren van de vorige eeuw in Kenia werkzame Nederlandse collega dr. Jan Geu Grootenhuis worden para-veterinairen opgeleid. De financiële ondersteuning van de opleiding van dr. Turasha wordt door dr. Grootenhuis gecoördineerd. Met de bijdrage van het GRMF aan de opleiding van veterinairen en para-veterinairen van het Loita Animal Health Project zal het mogelijk zijn jaarlijks tenminste tienduizend kalveren, twintigduizend schapen en vijftienduizend geiten het leven te redden.
De financiële ondersteuning geeft tevens de mogelijkheid om een basisinrichting voor laboratoriumfaciliteiten te bekostigen. Het bestuur van het Gustav Rosenberger Memorial Fund is ervan overtuigd dat de GRM Award 2004 zeer goed besteed is aan de veterinaire opleiding van dr. Turasha.

24ste World Buiatrics Congress

Tijdens het 24ste World Buiatrics Congress, dat van 15-19 oktober 2006 in Nice (Frankrijk) zal worden gehouden, zal de GRM Award wederom door Merial, dat sinds het midden van de jaren negentig in ruime mate financieel heeft bijgedragen aan de GRM Award, ondersteund worden. Het bestuur van het GRMF streeft ernaar een kandidaat te vinden afkomstig uit een Aziatisch land. Geschikte kandidaten kunnen aan het bestuur van het GRMF voorgedragen worden vergezeld van uitgebreide informatie omtrent de kandidaat.
Dit ter attentie van R. Back, secretaris/penningmeester, Dr. ten Bokkel Huininkweg 30, 7241 HV Lochem, *Ro.back@wanadoo.nl*

Uitbreiding Ophaaldienst Faculteitslaboratoria

Na een geslaagde proefperiode van enkele maanden hebben de drie Faculteitslaboratoria UVDL (Universitair Veterinair Diagnostisch Laboratorium), VMDC (Veterinair Microbiologisch Diagnostisch Laboratorium) en het VPDC (Veterinair Pathologisch Diagnostisch Laboratorium) besloten de service met TNT-Innight te continueren. Dit betekent tevens dat andere dierenartsenpraktijken zich ook kunnen aanmelden voor **gratis ophalen** van materiaal voor één van deze drie laboratoria. Bij deze service wordt dit, indien u voor 18.00 uur een pakketje aanmeldt, diezelfde avond/nacht nog bij u opgehaald en voor 7.00 uur 's ochtends bij het UVDL afgeleverd.
Informatie hierover kunt u vinden op onze website *www.uvdl.nl* of aanvragen bij de heer Jos Vossen (tel: 030-2533911, fax: 030-2533515, e-mail: *j.p.h.m.vossen@vet.uu.nl*).
Tevens willen wij u een wijziging in het telefonisch spreekuur voor interpretatie van bloeduitslagen doorgeven. Voor de volledigheid geven wij u hierbij het totale overzicht. Hierbij wordt opgemerkt dat u bij ons nog steeds **gratis consult** kunt krijgen van onze specialisten.

Discipline	Frequentie	Tijden	Telefoonnummer
Bloed uitslagen Interpretatie	Dagelijks	13:00 – 14:00 uur	030-2531271
Cytologie uitslag interpretatie	Dagelijks	08:00 – 08:30 uur	030-2532840
Oncologisch advies	Dagelijks	08:00 – 08:30 uur	030-2532840
	Dinsdag	11:00 – 12:00 uur	030-2531682
Interpretatie Hematologie	Maandag, dinsdag, woensdag	08:30 – 09:00 uur	030-2532508
Interpretatie Endocrinologie	Maandag	13:30 – 14:30 uur	030-2531684
	Donderdag	13:00 – 13:30 uur	030-2531697
Opvragen bloeduitslagen UVDL	Dagelijks	10:30 – 12:30 uur 13:30 – 16:00 uur	030-2531706
Interpretatie VMDC	Dagelijks	08:30 – 17:00 uur	030-2531242
Interpretatie Pathologie uitslagen	Dagelijks	14:00 – 15:00 uur	030-2533114

Argos

Bulletin van het Veterinair Historisch Genootschap.
Serie 4 Nummer 34 , Voorjaar 2006.

Tweemaal per jaar brengt het Veterinair Historisch Genootschap het bulletin Argos uit. Sedert de oprichting van het Genootschap in 1989 is een groot aantal artikelen in het blad gepubliceerd met als doel 'de wetenschap van de geschiedenis van de diergeneeskunde te bevorderen in de ruimste zin van het woord'.
In het eerste nummer van dit jaar lezen wij in het voorwoord van de voorzitter van het Genootschap dat: "het leven arm is zonder geschiedenis", hij citeert naar aanleiding van een artikel in NRC-Handelsblad van 1 november 2004.
Tevens gaat hij in op hetgeen tijdens de voorjaarsvergadering in Teylers Museum in Haarlem op 6 april is gepresenteerd. Haarlem is de stad waar de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen in 1752 werd opgericht. In die tijd was er een 'epidemische' toename van de geïnstitutionaliseerde genootschappen.
Bijzonder interessant is artikel van A.J. Snijders, lid van het Historiese-komitee van die Suid-Afrikaanse Veterinere Vereniging over 'die VOC en Veeproduksie aan die Kaap de Goeie Hoop tot 1795'. Het artikel werd in de Zuidafrikaanse taal gepubliceerd. De stichting van de Kaapkolonie is een belangwekkend feit uit de vaderlandse geschiedenis.
Drs H.J. Defoer, oud-directeur van het Musuem Catharijneconvent te Utrecht, schreef een artikel over 'Dierenfiguren in oude culturen' met prachtige afbeeldingen in kleur uit zijn privé-verzameling.
Tot slot lezen wij de onverkorte toespraak die meer dan honderd jaar geleden op 21 juni 1905 door oud-collega prof. dr. Hartog Jakob Hamburger werd gericht aan het adres van één van de roemvolste en veelzijdigste dierenartsen uit de 19e eeuw Marie Hubertus J.P. Thomassen, bij diens ere-promotie te Groningen.
Naast hetgeen hier kort werd gememoreerd biedt Argos nog een aantal interessante artikelen en boekbesprekingen.
In het voor u liggende Tijdschrift voor Diergeneeskunde treft u de folder aan van het Veterinair Historisch Genootschap. U wordt uitgenodigd om lid te worden van het Genootschap. U ontvangt Argos tweemaal per jaar. U kunt hiervoor de aanmeldingskaart gebruiken welke aan de folder is gehecht.
De volgende wetenschappelijke bijeenkomst van het VHG zal zijn op 2 november aanstaande in de nieuwe Universiteits Bibliotheek in de Uithof. Er zal een symposium gehouden worden over veterinaire handschriften.

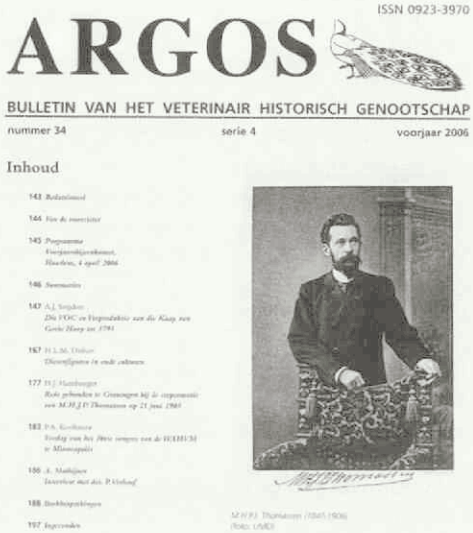
ISSN 0923-3970

ARGOS

BULLETIN VAN HET VETERINAIR HISTORISCH GENOOTSCHAP

nummer 34 serie 4 voorjaar 2006

Inhoud

Het veterinair verleden laat zijn sporen na, met name in de veeteelt en de KI. Foto's, instrumenten, boeken en andere voorwerpen herinneren aan (bijna) vergeten opvattingen, therapieën en gebouwen, maar ook aan bijzondere en gewone mensen die een rol speelden in de diergeneeskunde en de veefokkerij. Hun verhaal wordt hier verteld.

Spermascheiding

Uitgelicht

Het was in 1973, dat prof. Politiek van een bevriende collega uit de toenmalige DDR hoorde over een methode om stierensperma te verdelen in fracties, die met een kans van ongeveer zeventig procent stier- dan wel vaarskalveren zouden geven. Voor de fokkerij zou dat van grote betekenis zijn. De KI-verenigingen Midden Brabant en Zuid-West Nederland hadden daar wel oren naar. Na enkele bezoeken aan de DDR werd de benodigde apparatuur aangekocht. Dat kostte toen zo'n *f* 40.000. Een heel bedrag. Maar we waren ervan overtuigd, overigens met de hooggeleerde Duitse professor, dat het zou werken. Het systeem werd immers standaard op de laboratoria van de KI-stations toegepast, dat hadden we zelf gezien!
Wat een teleurstelling, toen bleek dat het resultaat even droevig was als wat er nu over is van het scheidingsapparaat, rommel dus.

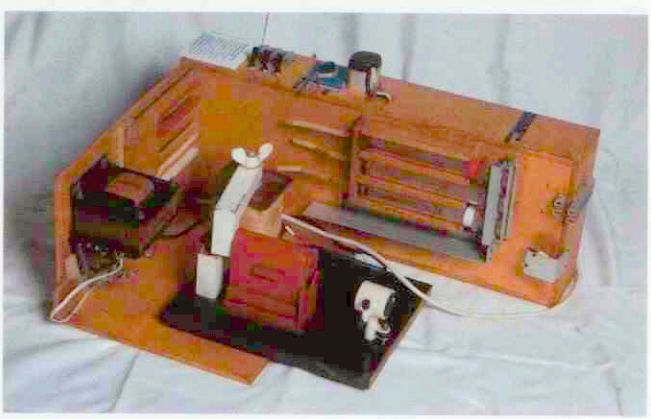

Overigens wel jammer voor het museum. Het zou nu een klapstuk zijn geweest. Nu moeten we het doen met wat we terugvonden in Lexmond op de zolder van Zuid-West Nederland.

De marktpartijen sturen het kwaliteitsbeleid, inderdaad, maar waarschijnlijk buiten de beroepsgroep om

Ingezonden

Onderstaande is een reactie op het interview met Wiel van den Ekker in het TVD aflevering 6, bladzijde 205. De heer Van den Ekker stelt in het artikel dat de dierenarts de enige schakel in de voedselketen is die niet gecertificeerd is. En dat is dan gelijk het enige waarmee ik het in dit interview met hem eens ben.

Tijdens de GPGH-dagen van 1997 en volgende zijn wij als beroepsgroep steeds gebombardeerd met voordrachten over de kwaliteitsborging binnen onze beroepsgroep. (Urlings, Van Knapen, Cloo en vertegenwoordigers van andere marktpartijen). Daarbij kwam telkens weer naar voren dat de kwaliteit van de Nederlandse landbouwhuisdierenpracticus niet ter discussie stond, echter wel de kwaliteitsborging (opschrijven wat je doet en doen wat je hebt opgeschreven). De groep GPGH en het bestuur van de KNMvD hebben deze hint vertaald in de oprichting van het CED (commissie erkende dierenartsen). De overheid wilde niet participeren in een kwaliteitsborgingsysteem dat gelieerd was aan de beroepsvereniging. Gevolg: het van de KNMvD onafhankelijke VKO werd opgericht. Gelukkig was driekwart van het bestuur afkomstig vanuit de KNMvD of groepen daarvan waardoor grote inbreng vanuit de KNMvD was gegarandeerd.

Dat onze beroepsgroep en het VKO in zwaar weer terecht zijn gekomen zal eenieder duidelijk zijn. Binnen het bestuur van het VKO is altijd de doelstelling geweest de beroepsgroep een tool te geven waarmee wij de toekomst aan kunnen, een tool waarbij men niet om onze beroepsgroep heen kon.

Een flinke weerstand van leden en vooral niet-leden van de KNMvD heeft geleid tot het opheffen van het VKO. Ik begrijp heel goed dat het bestuur van de KNMvD overstag gegaan is, omdat er anders een (fors) ledenverlies voor de KNMvD dreigde. In deze hele situatie kan ik hier begrip voor opbrengen.

Maar helaas, de argumenten voor een echt kwaliteitssysteem bleven onveranderd. Zelfs de voorzitter van de KNMvD zei dat er marktvraag moet zijn voor kwaliteit. Ik ben het daarmee eens. Investeren in een kwaliteitssysteem is geen hobbyisme, de investeringen zullen er vroeg of laat weer uit moeten komen, op welke manier dan ook. Het VKO ging toen te rade bij de afnemers van borgbare kwaliteit teneinde steun te zoeken, maar moest tot hun grote schrik bemerken dat alleen verzekeringmaatschappijen voor paarden hun wensen voor de toekomst gestand deden.

Iedere marktpartij trok de melk op of reageerde niet of nauwelijks. Het bestuur van het VKO is bij de top van LNV, inclusief de CVO, geweest, waarbij meegedeeld werd dat men achter de doelstellingen van het VKO stond. Bij dit onderhoud werd ons ook gezegd dat wij ons niet zo druk moesten maken over de onderlaag van de beroepsgroep; die zou er toch wel tussenuit vallen. Een harde uitlating die absoluut niet door het bestuur van het VKO werd gedeeld. Wrang was het ook dat wij bij monde van de heer Willemen op een PAOD over het inkomen van de LHD-practicus (december 2005) moesten vernemen dat wij als beroepsgroep niets meer mochten verwachten van de overheid en zeker niet als het ging om kwaliteitsborging.

Nu wordt het nieuwe kwaliteitsbeleid van de KNMvD gepresenteerd. Het blijkt niets meer te zijn dan het centraal laten registreren van een deel van de gevolgde PAO. Een kwaliteitsborging en een juridische onderbouwing ontbreken. Het VKO heeft ook het centraal registreren van de gevolgde PAO's uitgebreid besproken en wij zijn tot de conclusie gekomen dat wij van de practicus mogen vragen zelf de door hen gevolgde nascholing te administreren. Het registreren van de regulier gevolgde PAO's zullen geen problemen opleveren, de niet reguliere (in het buitenland gevolgde nascholing, collegiale intervisie, etcetera) des te meer. Het zelf bijhouden is zo eenvoudig dat ik in ieder geval niet ga betalen voor een centrale registratie, ik houd zelf wel mijn nascholing bij. Trouwens er worden toch geen consequenties verbonden aan het niet halen van het gevraagde kwantum. Dus waarom zouden wij ons druk maken? Bovendien vind ik het vreemd dat uitsluitend het betalen van een som geld aan het VAK leidt tot registratie van de betreffende nascholing.

Wat is nou het gevolg van dit alles? Friesland Dairy foods is bezig met een kwaliteitsborgingssysteem waarbij de dierenarts waarschijnlijk buitenspel staat. Het ligt in lijn der verwachting dat Campina zal volgen. IKB-GVP varken bestaat volgens het PVV nog wel, maar consequenties aan het niet nakomen van de eisen bestaan niet meer. Ook de hoogleraar ketengestuurde dierlijke productie uit Wageningen als voorzitter van de groep GKZ vindt dat er markt moet zijn voor kwaliteit, echter als hoogleraar keten gestuurde dierlijke productie predikt hij HACCP, ISO, kwaliteitsborgingsystemen, permanente educatie, etcetera, en als directeur van VION (voorheen Dumeco) beweert hij dat hij voor al die flauwekul niet wenst te betalen.

Wat ontstaat er nu? Een wildgroei aan (kwaliteits)systemen (ISO, Sterkliniek, KRD, systeem Curalis van Maathuis, GVP norm van de FVE, etcetera) en niemand ziet door de bomen het bos meer. Vol trots vertellen wij dat wij aan kwaliteit doen, namelijk het laten registreren van de gevolgde nascholing! Zou hieruit niet blijken dat wij tot nu toe nooit nascholing hebben gevolgd? Wrang is het ook te moeten constateren dat voor het opheffen van het VKO er nog nooit zoveel en na het opheffen nog nooit zo weinig nascholing is gevolgd door de beroepsgroep.

Collega's, ik ben blij dat ik aan het eind van mijn veterinaire loopbaan sta, maar het gaat mij aan mijn hart dat wij, met het wegstemmen van de 'echte' erkenningen, onze jonge collega's geen toekomsttool meer kunnen bieden. Een lichtpuntje. Een ieder van de stakeholders die vanaf nu begint over de kwaliteitsborging in ons vak, kunnen we nu neersabelen met het argument dat wij het allang al prima geregeld hadden, maar dat er vanuit de stakeholders geen belangstelling voor bestond. Bij mij persoonlijk is de zaak geknapt toen een bestuurslid van de KNMvD, tijdens de perikelen met het VKO, mij meedeelde dat kwaliteit net is als een sadomasochistisch feestje voor veterinairen: er zullen ongetwijfeld een stel dwaze dierenartsen op afkomen.

Collega's ik wens u sterkte voor de toekomst.

A. van Bruinessen

Praktijk in bedrijf

Kwaliteitsbeleid

"Sinds oktober 2005 kent de KNMvD een nieuw kwaliteitsbeleid", staat in het interview van Miel Bingen met portefeuillehouder kwaliteitsbeleid Wiel van den Ekker in het TvD deel 131 van maart 2006. Laat ik voorop stellen dat het geenszins mijn bedoeling is iemand persoonlijk belachelijk te willen maken, maar dat ik met feiten wil trachten de waarde van dit genoemde kwaliteitsbeleid van de KNMvD ver onder de aardkorst te willen schoffelen.

Al in 1994-1995 kwamen de eerste bestuurlijke geluiden dat ook diergeneeskundig Nederland mee moest met de toekomst, die grotendeels gestoeld zou worden op kwaliteit. Voortrekkers hebben er de schouders onder gezet en een en ander heeft in 1996 geleid tot de eerste KRD-gecertificeerde dierenartsenpraktijken in Nederland. Nee, geen voorloopfunctie in Europa, want in andere ons omringende landen was men al een heel eind verder. Dat keer op keer de deadline van de geprognosticeerde aantallen KRD-gecertificeerde praktijken niet werd gehaald is nog het minste, maar het begin van kwaliteit in diergeneeskundig Nederland was er. Om het publiek meer te prikkelen leek het wat hoger leggen van de kwaliteitslat met een ISO-vermelding een volgende stap; de meeste toen KRD-gecertificeerde praktijken hebben er wederom hun schouders onder gezet en de vertaalslag van KRD naar ISO-KRD, weliswaar met enig morren, gemaakt. Naar mijn oordeel is het hier fout gegaan: als het KRD-systeem al onvoldoende nagestreefd werd, waarom juist uitgerekend op zo'n moment de lat nog wat verder (bijna onwerkbaar) hoger gelegd?

Dat er binnen de beroepsgroep tegenstand kwam tegen de hoogte van de lat was al langer duidelijk, maar dat het zover heeft kunnen komen dat zelfs het merendeel niet-leden van onze KNMvD het voor elkaar hebben gekregen om een bestuur van een vereniging waar ze zelf geen lid van zijn van gedachten te doen veranderen, dat noem ik nog eens kwaliteit!

Men heeft inderdaad nu een nieuw kwaliteitsbeleid: geen VKO, geen KRD, geen ISO-KRD, voor mij geen kwaliteitsbeleid meer, we zijn terug bij het punt van 1994-1995 met dien verstande dat praktijken inmiddels zelf aan kwaliteitsverbetering hebben gedaan op hun eigen manier; we zijn terug bij af, het wilde westen is terug in Nederland!

Geert de Bruijckere,
Breskens

Reactie op ingezonden brieven door Wiel van den Ekker

Gezien de gehele historie van de ontwikkelingen van kwaliteit binnen onze beroepsgroep kan ik me de gevoelens van beide briefschrijvers heel goed voorstellen. Ik zou echter wel graag enkele kanttekeningen willen maken.

Het nieuwe beleid is gericht op de wensen van de leden van de KNMvD. De ledenraadpleging over het kwaliteitsbeleid is hierin leidend geweest voor het bestuur. Alleen op basis van wensen en/of eisen vanuit de 'markt' zullen voorwaarden aan erkenningen gesteld kunnen worden. Het bestuur van de KNMvD heeft uitgesproken geen regelinghouder meer te willen zijn. De diverse stakeholders zullen hier zelf een actievere houding moeten aannemen, als ze bepaalde voorwaarden aan de dierenartsen willen stellen.

Verder heeft het bestuur aangegeven de KRD-ISO-certificering van praktijken nog steeds te willen ondersteunen. Hier is de KNMvD namelijk wél regelinghouder. Over de te volgen weg voor de toekomst vindt overleg plaats met die praktijken die reeds gecertificeerd zijn of bezig zijn met het traject. Het idee van het bestuur van de KNMvD is om de FVE-GVP code als basis te nemen voor de inbreng van de KNMvD in een certificeringssysteem.

Als laatste zou ik nog willen zeggen dat ik het met de heer Van Bruinesse eens ben dat er met de kwaliteit van de Nederlandse dierenarts niets mis is. Uit de ledenraadpleging bleek dat nascholing belangrijk gevonden werd door de overgrote meederheid van de beroepsgroep. Er zullen alleen meer eisen gesteld gaan worden om die kwaliteit zichtbaar te maken en om juist dat deel te faciliteren heeft het bestuur van de KNMvD het VAK opgericht.

Onderzoek interne communicatie als managementinstrument

Berichten en verslagen

Onlangs is er vanuit de Faculteit der Diergeneeskunde een start gemaakt met een excellent tracéonderzoek naar interne communicatie als managementinstrument bij dierenartspraktijken. Doel van dit onderzoek is om te kijken hoe de interne communicatie verloopt en of bepaalde aspecten tot problemen in de samenwerking en/of bedrijfsvoering leiden. Goede interne communicatie is namelijk van essentieel belang omdat het er mede voor zorgt dat medewerkers hun taken goed uitvoeren en dat ze betrokken en gemotiveerd blijven. Interne communicatie kan echter verschillen tussen praktijken, denk hierbij bijvoorbeeld aan het wel of niet structureel vergaderen en hoe er patiënteninformatie aan elkaar over wordt gedragen etcetera. Het onderzoek, dat een jaar zal duren, bestaat uit verschillende onderzoeksmethoden. Dit om een gedegen en gedifferentieerd beeld te verkrijgen. Een van de methoden is een schriftelijke enquête. Er zullen aselect tweehonderd enquêtes verstuurd worden naar verschillende praktijken in Nederland. De praktijken die een enquête toegestuurd krijgen, willen wij bij deze vriendelijk vragen of zij deze willen invullen en retourneren. De gegevens zullen wij vertrouwelijk behandelen.

Verder hebben er al, en zullen er in de komende tijd nog een aantal diepte-interviews plaatsvinden. Ook hiervoor hebben wij uw medewerking nodig. Over de resultaten zullen wij in de toekomst in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde publiceren.

Wij hopen op uw medewerking voor dit onderzoek! Alvast dank hiervoor.

Mevrouw Femke Loos (onderzoekster)
Mevrouw dr. Nienke Endenburg (begeleiding)

Poster Week van het Huisdier: óók voor niet praktiserende dierenartsen!

Bij deze uitgave van het Tijdschrift is de aankondigingsposter van de Week van het Huisdier bijgesloten. De poster is bedoeld om in de wachtkamer of op een raam te plakken zodat de huisdiereigenaar weet dat de Week van 13 tot en met 21 mei aanstaande is. In uw praktijk kan er, zolang de voorraad strekt, een stripboek van Jan, Jans en de Kinderen worden opgehaald en wellicht heeft u wel een actie bedacht die bij het thema Huisdier & Kind aansluit. Landelijk wordt er een fotowedstrijd georganiseerd, informatie hierover staat op de website.

Indien u geen practicus bent, kunt u toch een bijdrage leveren aan het promoten van deze Week, door de poster bij een bibliotheek, school of kinderboerderij af te geven. Alle aandacht is welkom! Men is vast bereid om deze vrolijke poster op te hangen. Het stripverhaal laat zien dat kinderen en dieren het leuk met elkaar kunnen hebben, maar dat er ook bepaalde verantwoordelijkheden bij komen kijken.

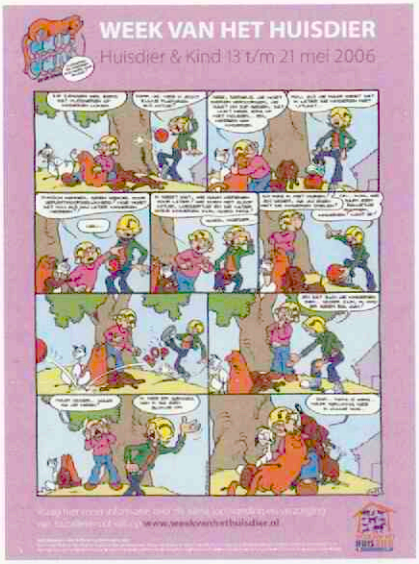

Wilt u nog een extra exemplaar? De poster is gratis te downloaden via de website *www.weekvanhet huisdier.nl*

Initiatiefnemers van de Week van het Huisdier zijn:
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren, Vereniging Landelijke Organisatie Dibevo, Nederlandse Databank Gezelschapsdieren, Platform Verantwoord Huisdierenbezit, Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland, Hondenbescherming en de Dierenbescherming.

Voor meer informatie en/of suggesties kunt u contact opnemen met Veterinair Organisatiebureau Animaux, animaux@planet.nl of 035-6239479.

de Kompaan
Specialistengroep Gezelschapsdieren

Spoedopvang
De Kompaan is ingesteld op de opvang van de (internistische) spoedpatiënt en is 24 uur per dag bereikbaar voor spoedoverleg.

Telefonisch spreekuur voor dierenartsen
van 8.30 tot 9.00 uur
0529-45 25 80

Spoedlijn voor dierenartsen
06-10 86 86 21

Drs. R.J. Gerritsen
interne geneeskunde
Mw. drs. J.J.C.W.M. Buijtels
interne geneeskunde
Mw. drs. E.C. Naan
weke delenchirurgie
Mw. drs. C. Görig
oogheelkunde
Dr. A.A. Stokhof
interne geneeskunde

Interne Geneeskunde en Weke delenchirurgie
De Kompaan is een multidisciplinair specialistencentrum voor honden en katten, waar erkende specialisten werkzaam zijn. Op het gebied van de cardiologie en de pulmonologie bieden we een breed pakket aan: bronchoscopie, ECG, echocardiografie en chirurgische ingrepen aan de thorax, waaronder pacemakerimplantatie, sluiting van een persisterende ductus botalli en bijv. longkwabresecties.
U kunt bij ons terecht voor alle deelgebieden van de interne geneeskunde met alle daaraan gerelateerde chirurgie zoals KNO, urologie, neurologie, endocrinologie, lever- en nieraandoeningen, oncologie en maagdarm-problemen. Door onze nauwe betrokkenheid bij de oprichting van de EVBN, de bloedbank voor honden en katten, is veel ervaring opgedaan met de anemische patiënt.

Oogheelkunde
Bijzondere mogelijkheden voor diagnostiek en behandeling zijn er op het terrein van de oogheelkunde. Denkt u daarbij aan moderne onderzoekstechnieken als echografie van de oogbol, electroretinogrammen en intra-oculaire chirurgie, bijvoorbeeld cataract-operaties.

Snelle diagnostiek
Uitgebreide faciliteiten voor snelle diagnostiek en behandeling binnen de interne geneeskunde en weke delenchirurgie.

Schriftelijke rapportage
Een schriftelijk verslag van het consult en de uitslagen van nader onderzoek worden u binnen één werkdag toegezonden per fax, e-mail of post.

Informatie
Wilt u meer informatie over specifieke behandelmogelijkheden? Belt u dan met de betrokken specialist, bij voorkeur tijdens het telefonisch spreekuur.

Adres: Van Reeuwijkstraat 34, 7731 EH Ommen
Telefoon: 0529-45 25 80
Fax: 0529-45 27 18
Internet: www.dekompaan.com
Spoedlijn voor dierenartsen: 06-10 86 86 21

GGG blikt terug én vooruit in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam:

Tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren over de geneeskunde van het gezelschapsdier

Aankondiging

'Werkpaarden & Troeteldieren' is de titel van een tentoonstelling in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam over de geneeskunde van het gezelschapsdier die van 16 mei tot en met 29 oktober 2006 wordt gehouden. De tentoonstelling belicht de veranderde omgang van de mens met de gezelschapsdieren hond, kat en paard. Niet alleen werden paarden in vroeger tijden gebruikt als lastdier; tot aan de Tweede Wereldoorlog behoorde ook de trekhond tot het normale straatbeeld. In de loop der tijd veranderde de houding ten opzichte van deze dieren drastisch: heden ten dage worden zij gezien als onderdeel van het gezin. Parallel hieraan is ook de geneeskunde van het gezelschapsdier geëvolueerd: werden er honderd jaar geleden nog nauwelijks gezelschapsdieren behandeld door de dierenarts, tegenwoordig ligt de oprichting van het eerste dierenziekenhuis alweer enige tijd achter ons.

Onderdelen van de tentoonstelling zijn onder meer presentaties over de historie, ontwikkeling en de huidige stand van zaken in de diergeneeskunde van gezelschapsdieren. Zo is onder andere met behulp van vroeg twintigste-eeuwse materialen en meubels uit een oude dierenartsenpraktijk een werkkamer van de vroegere 'veearts' nagebouwd, waardoor de sfeer kan worden geproefd van de diergeneeskunde in vervlogen tijden. Een hondenkar, een rijtuig en een paardengasmasker herinneren aan het gebruiksdoel van deze dieren in het verleden. In een opstelling van een hedendaagse operatiekamer zijn beelden te bekijken van operaties op huisdieren. Als interactief element is er een identificatietest, waar de bezoeker de werking en registratie van een geïmplanteerde chip kan controleren. Voor kinderen is er een hele grote verzameling My Little Pony te zien.

Tentoonstelling Natuurhistorisch Museum foto: Een hond wordt onderzocht in lang vervlogen tijden. *Afkomstig uit het foto-archief van het Departement Geneeskunde van gezelschapsdieren*

NATUUR HISTORISCH MUSEUM ROTTERDAM

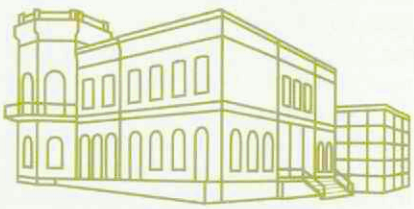

Brievenbus

Houd uw brievenbus in de gaten want binnenkort vinden alle leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde een informatiepakket over de tentoonstelling, ingesloten bij het Tijdschrift van Diergeneeskunde. Dit informatiepakket bevat ondermeer een brief met aanvullende informatie over de tentoonstelling en alle evenementen die daaromheen worden georganiseerd. Zo zullen er een aantal reüniezaterdagen plaatsvinden waar voor afgestudeerden van bepaalde jaren de mogelijkheid bestaat weer eens bij te praten met oud-jaargenoten. Bij inlevering van deze brief aan de kassa van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam krijgt u bovendien voor twee personen gratis toegang tot het museum en deze tentoonstelling. Daarnaast is er een bijzonder boekje gedrukt waarin een verzameling achtergrondverhalen over de evolutie van onze gezelschapsdieren en het verleden, heden en de toekomst van de geneeskunde van gezelschapsdieren is bijeengebracht. Tenslotte ontvangt u het affiche van de tentoonstelling. Deze kunt u wellicht ter promotie van de tentoonstelling in uw praktijk ophangen. De tentoonstelling is namelijk niet alleen interessant voor veterinairen, maar voor eenieder die geïnteresseerd is in de gezelschapsdieren paard, hond en de kat.

Op 15 mei aanstaande zal tijdens een feestelijke bijeenkomst de tentoonstelling worden geopend door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, dr. C. Veerman.

De tentoonstelling loopt van 16 mei tot en met 29 oktober 2006. U vindt het Natuurhistorisch Museum tegenover de Kunsthal in Rotterdam. Adres: Westzeedijk 345, 3015 AA Rotterdam. Telefoonnummer 010-4364222. Meer informatie is ook terug te vinden op de site van het museum, *www.nmr.nl.*

De tentoonstelling 'Werkpaarden & Troeteldieren' is ontstaan uit een samenwerking tussen het Natuurhistorisch Museum Rotterdam en de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren en wordt mede mogelijk gemaakt door: de KNMvD, Intervet, Instruvet, Little Pony, Meeùs, NDG, Proteq Dier&Zorg, Royal Canin, Virbac en het ministerie van LNV

Peerdepieten

Langzaam maar zeker beginnen de eerst knoppen aan de bomen te komen en de eerste krokussen bloeien al weelderig. Dit kan maar één ding betekenen: de lente komt eraan!
Met de lente komt ook altijd het grootste en mooiste evenement voor de diergeneeskundestudent: PEERDEPIETEN. Dit jaar zal het evenement wederom plaatsvinden op draf- en renbaan Duindigt te Wassenaar. Het is inmiddels de 49e keer dat Peerdepieten georganiseerd wordt door D.S.K. en de laatste negen jaar heeft het plaatsgevonden op Duindigt. Deze mooie baan zal dit jaar haar honderdjarig bestaan vieren en voortaan dan ook de titel koninklijk mee mogen gaan dragen.
De koersen zullen zondag 7 mei 2006 om ongeveer half één starten en tot half zes doorgaan. Het hoogtepunt zal uiteraard de zesde koers zijn. Er zijn alweer een tijdje twaalf studenten aan het trainen bij negen verschillende trainers in het land om volleerd pikeur te worden zodat ze de koers zonder gevaren voor mens en dier kunnen gaan rijden. Dit jaar zijn er gelukkig weer twee mannen door de loting gekomen zodat we niet persé een peerdepetra krijgen zoals de afgelopen drie jaar.
Verder zal op die dag op het terrein van Duindigt nog voor vermaak gezorgd worden door onder andere een leuke pauzeact, een sneltekenaar en natuurlijk alle studenten in hun mooie outfit. Traditioneel lopen alle studenten namelijk in *ascot style*, wat wil zeggen dat de mannen in jacquet en de vrouwen in een bloemetjesjurk met een mooie hoed rondlopen.

Natuurlijk is iedereen die dag van harte welkom op Duindigt om bij dit mooie evenement aanwezig te zijn. De entree voor Duindigt is zes euro per persoon, maar met wat geluk verdien je dit terug met het wedden op het winnende paard. Dus we hopen veel dierenartsen te kunnen begroeten op 7 mei. 2006

Arjan van Genugten
h.t. Vice Praeses der D.S.K.

"Dag van het Aangespannen Paard"

Op zaterdag 13 mei 2006 zal voor de vijftiende maal de *"Dag van het Aangespannen Paard"* plaatsvinden, één van de grootste mensportevenementen in Nederland. Dit gratis toegankelijke evenement wordt georganiseerd op het terrein van de Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht en mag u natuurlijk niet missen. Het veelzijdige programma begint 's ochtends om 08.30 uur en eindigt om 18.00 uur. In het volgende TvD zullen wij u uitgebreid verslag doen van wat u op die dag kunt verwachten. Voor nu kunt u deze datum alvast in uw agenda noteren.

Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs 2006

Op 28 maart 2006 organiseerde de DSK weer de Veterinaire Praktijk en Carrièrebeurs, dit jaar met het thema 'Jij en de veterinaire wereld'. Verschillende bedrijven en organisaties presenteerden zich weer op deze beurs in het Androcolusgebouw op de Faculteit. Daarnaast waren er lezingen en workshops, waarbij het thema communicatie centraal stond. Veel studenten, maar ook afgestudeerde dierenartsen hebben zich op deze beurs laten informeren over wat er te koop is in de veterinaire wereld en zijn in de workshops en lezingen bijgespijkerd over tal van onderwerpen. Het evenement is afgesloten met een buffet. Voor alle betrokkenen, standhouders en bezoekers, was het weer een evenement dat de moeite waard was.

De Stichting PAOD vraagt opnieuw uw aandacht voor de introductiedag ter inleiding van de

Continued Education course on monitoring herd health en production management on dairy farms, cursusnummer 06/213

Door de financiële ondersteuning van AUV Dierenartsencoöperatie is het mogelijk gemaakt deze introductiedag sterk in cursusprijs te verlagen: ***de cursusprijs bedraagt 75 euro.***
Cursisten die zich reeds aangemeld en betaald hebben kunnen zich verzekerd weten van restitutie van het teveel betaalde geld.

Programma introductiedag:

Datum:	23 mei 2006 van 13.30-21.00 uur.
Locatie:	AUV Cuijk.
Doelgroep:	Dierenartsen met kennis van geïntegreerde veterinaire begeleiding.
Prijs:	75 euro.
Cursusleiders:	Prof. dr. A.Brand en drs. C.A.M.Peeters.
Dagvoorzitter:	Drs. O.A.van Dobbenburgh.
Aantal deelnemers:	Maximaal 50.

Programma:
- Introductie op de continued education course door prof. dr. A. Brand;
- Aspecten van pensfermentatie door dr. Veerle Fievez, Landbouw Rijks Universiteit Gent;
- Intermediary metabolism of fat door dr. Jean-Francois Hocquette, INRA Clermont Ferrand;
- Intermediary metabolism of protein door dr. Isabelle Savary, INRA Clermont Ferrand;
- Jongvee opfok door drs. C.A.M. Peeters, practicus te Bornerbroek.

Tijdens deze introductiedag zullen de achtergronden van de cursus nader worden toegelicht.
De cursus is opgebouwd rondom een viertal topics (verdeeld over twintig dagen) te weten:
- Fysiologische en pathofysiologische aspecten van voeding;
- Karakteristieken van voedermiddelen en hulpmiddelen om de voeding te monitoren;
- Kritische perioden in de jongvee opfok en productiecyclus;
- Monitoring van de Gezondheids-, Reproductie- en Melkproductiesituatie op melkveebedrijven.

Behalve in zijn geheel wordt de cursus ook in modules aangeboden van elk drie dagen, opgesplitst in twee aaneengesloten dagen en een enkelvoudige dag met een week tussenstand.
De cursus zal gedeeltelijk door buitenlandse inleiders worden verzorgd. Daar waar wenselijk en mogelijk zullen bedrijfsbezoeken worden ingelast.

Het volledige cursusprogramma kunt u vinden op: *www.paod.nl*

Ontwikkelingen PRRS: Ervaringen uit België, Duitsland en Nederland, met focus op diagnostiek in de dagelijkse praktijk 06/302

Datum: donderdag 18 mei 2006 van 13.30 tot 17.00 uur.
Locatie: PAO-Diergeneeskunde te Houten.

Hoe om te gaan met de diagnostiek van PRRSV?
In 2004 is door GD een enquête gehouden naar het voorkomen van PRRS-problemen en de ervaringen van varkenshouders en dierenartsen daarmee. Ook diagnostiek vormde een onderdeel van deze enquête. Daarnaast is door GD onderzoek gedaan naar de toepassing van PCR en ELISA in de praktijk.
Tijdens de cursus zal belicht worden welke criteria, mede in het licht van de pathogenese, in de dagelijkse praktijk gehanteerd kunnen worden bij de inzet van diagnostiek naar PRRS.
Ook zal de actuele stand van zaken met betrekking tot de virologie van het virus belicht worden.

Programma:
a. Enquête in Nederland in 2004, de resultaten, hoe wordt omgegaan met diagnostiek? door drs. T.F. Duinhof, GD;
b. Onderzoek naar de toepassing van diagnostiek door drs. E.B.J. van Esch, GD;
c. Pathogenese en Diagnostic Approach door prof. dr. H.J. Nauwynck, Universiteit Gent;
d. Virologie van het virus door prof. U. Truyen, Universität Leipzig.

Opgaaf voor bovenstaande cursussen bij PAO-Diergeneeskunde:
telefonisch 030-6348980, per mail: *info@paod.nl* of via internet: *www.paod.nl*

Aesculaap humane geneesmiddelen en cd-rom met veterinaire bijsluiters

Nieuws van de industrie

In januari 2006 zijn het nieuwe Diergeneesmiddelenbesluit en de nieuwe Diergeneesmiddelenregeling in werking getreden. Hiermee krijgt de Nederlandse dierenarts toegang tot een ruim arsenaal aan in Europa geregistreerde diergeneesmiddelen én in Nederland beschikbare 'humane' geneesmiddelen, mits aan de voorwaarden van de Cascaderegeling wordt voldaan. Europese diergeneesmiddelen zijn nu gelijkwaardig in legale status aan nationale humane medicijnen.
Aesculaap kan een ruime sortering 'humane' geneesmiddelen voor veterinair gebruik én specifiek door dierenartsen gevraagde Europese diergeneesmiddelen leveren. Bovendien heeft Aesculaap een cd-rom samengesteld met daarop alfabetisch veterinaire bijsluiters van een groot aantal (Europese) humane geneesmiddelen. Er kan gezocht worden op productnaam of op werkzame stof en de gegevens kunnen worden uitgeprint. De cd-rom bevat bovendien een beknopte samenvatting van de nieuwste regelgeving met betrekking tot diergeneesmiddelen in Europa, inclusief een link naar de volledige weergave van Richtlijn 2004/28/EG.
Informatie en bestellen: *info@aesculaap.nl.*

Virbac introduceert Fortiflex Advanced Formula

Fortiflex Advanced Formula is de vertrouwde Fortiflex, maar nu verrijkt met twee nieuwe ingrediënten: selenium en epigallocatechinegallaat. Dit zijn antioxidanten die respectievelijk kraakbeensynthese stimuleren en kraakbeendegeneratie remmen. De antioxidanten ondersteunen ook de werking van chondroïtinesulfaat, voor een beter herstel en behoud van de mobiliteit. De belangrijkste voordelen zijn: bewezen effectiviteit, natuurlijke ingrediënten, veilig, jarenlange praktijkervaring wereldwijd, drie variaties voor een gemakkelijke dosering, zeer smakelijke tabletten, nieuwe, gebruiksvriendelijke verpakking.
Op dit moment is Fortiflex Advanced Formula alleen verkrijgbaar in de 525 presentatie. De 225 en 375 presentaties worden geleidelijk in de komende maanden van dit jaar vervangen.
Informatie: telefoon 0342-427127.

Kleurendoppler echografietoestel van Biomedic

De ALOKA ProSound SSD-3500 is een compact, volledig digitaal kleurendoppler echografietoestel van hoge kwaliteit. Er is een groot aantal linear array, convex sector en phased array transducers aansluitbaar, waardoor het systeem voor alle applicatiegebieden inzetbaar is. Door de digitale signaalbewerking, gecombineerd met de nieuwste transducer technologie, wordt een verbluffend goede beeldkwaliteit op alle niveaus gerealiseerd.
Het toestel is onder andere uitgevoerd met: kleurendoppler; PowerFlow; Tissue Harmonic Echo; Quint Frequentie Imaging (QFI); tot vijf frequenties in één transducer; Triplex Mode; B-mode; kleurendoppler en PW doppler gelijktijdig; Doppler AutoTrace, voor snelle en betrouwbare dopplermetingen en Cine en Store memory.
Bedieningsgemak en mobiliteit zijn wederom opvallende kenmerken van dit nieuwe ALOKA product.
Informatie: tel. 036-5463000.

Gewijzigde registratie Stronghold®

De registratie van Stronghold® (selamectine) is gewijzigd met betrekking tot de preventie en behandeling van vlooienbesmetting en wordt weerspiegeld in de volgende tekst *(www.emea.eu.int/index): "Na toediening van het product worden de volwassen vlooien op het dier gedood, er worden geen levensvatbare eitjes meer geproduceerd, en larven (die alleen aanwezig zijn in de omgeving) worden ook gedood. Dit maakt een einde aan de vermenigvuldiging van de vlooien, doorbreekt de levenscyclus van de vlo en het kan een hulpmiddel zijn om een in de omgeving aanwezige vlooienbesmetting te bestrijden in ruimtes waar het dier mag komen".*
Dryden *et al.* (Vet. Ther. 2005; 3: 228-236) onderzochten de effectiviteit en snelheid van werking tegen volwassen vlooien van selamectine, imidacloprid en fipronil-(S)-methopreen bij de kat. De snelheid waarmee vlooien worden gedood in de maand na toediening nam voor alle onderzochte producten af, maar drie weken na behandeling bleek alleen selamectine nog meer dan negentig procent van de vlooien te doden binnen twaalf uur na besmetting. Vier weken na behandeling was dit het enige middel dat binnen 24 uur na besmetting meer dan negentig procent van de vlooien doodde.

Forthyron van Eurovet: simply the best!

Forthyron is een tablet met de werkzame stof levothyroxinenatrium die het schildklierhormoon vervangt. Tijdens de Voorjaarsdagen lanceert Eurovet Animal Health Forthyron in een nieuwe 400 mg tablet, wat het doseren van zwaardere honden makkelijker maakt. De 200 mg tablet is vernieuwd en nu leverbaar als snaptab, waardoor de tablet eenvoudig in vieren te delen is. Dit maakt het doseren van kleine honden makkelijker. Forthyron is verpakt in blisters en compacte doosjes met een klantvriendelijke bijsluiter. Kom tijdens de Voorjaarsdagen naar de stand van Eurovet Animal Health en maak gebruik van de zeer interessante beursaanbieding!

Informatie: *www.eurovetanimalhealth.com*

LACTOFIEL

Baytril 10% injectievloeistof: slechts 2 injecties bij acute coliforme mastiti

Baytril werkt **snel**:	therapeutische spiegels binnen minuten, snel bactericide werking, snel herstel melkproductie en melkkwaliteit
Baytril werkt **zeker**:	hoge spiegels in de melk, vermindert endotoxine effecten
Baytril is **gemakkelijk**:	2 injecties volstaan
Baytril is **economisch**:	hoge doeltreffendheid en slechts 4 dagen melkverlies na IV toedienin

Benaming BAYTRIL® 10% injectievloeistof • **Samenstelling** Per ml 100 mg enrofloxacin. • **Diersoort** Rund en varken. • **Therapeutische indicaties** Rund: infecties van ademhalings- en spijsverteringsstelsel van prir bacteriële oorsprong, met name pasteurellose, mycoplasmose, colibacillose, colisepticemie en salmonellose, alsmede secundaire ziekten na een virusinfectie zoals Bovine Respiratory Disease-Complex. Acute coliforme mastit het kader van een verantwoord gebruik van antimicrobiële middelen is het zinvol voorafgaand aan de therapie de gevoeligheid van het causale agens te bepalen. Varken: infecties van ademhalings- en spijsverteringsstelsel name pasteurellose, mycoplasmose, colibacillose, colisepticemie en salmonellose, alsmede andere ziektecomplexen zoals enzootische pneumonie. • **Contra-indicaties** Vastgestelde resistentie tegen chinolonen, aangezien e sen enrofloxacin en andere fluorochinolonen een grote mate van kruisresistentie bestaat. • **Ongewenste effecten** In zeldzame gevallen kan de intraveneuze toediening aanleiding geven tot shockreacties, vermoedelijk als g van een verstoring van de bloedsomloop. • **Dosering** 2,5 mg enrofloxacin per kg lichaamsgewicht (= 1 ml/40 kg lichaamsgewicht) per dag gedurende 3 dagen (5 dagen bij Salmonellosen). Bij zware respiratoire infecties of se nellosen: tot 5 mg enrofloxacin per kg lichaamsgewicht (= 1 ml/20 kg lichaamsgewicht) gedurende 5 dagen bij het rund en 3 dagen bij het varken. Bij acute coliforme mastitis bij het rund: 5 mg enrofloxacine per kg lichaamsge (= 10 ml per 200 kg) per dag gedurende 2 opeenvolgende dagen (interval: 24 uur). • **Wijze van toediening** Rund: intraveneus, subcutaan. Bij acute uierontsteking: intraveneus; de tweede injectie kan ook subcutaan toege worden. In geval van subcutane toediening bij het rund dient dit plaats te vinden in de nek met een maximaal injectievolume van 10 ml per injectieplaats. Varken: intramusculair. Bij varkens dient de toediening plaats te vinden nek met een maximaal injectievolume van 2,5 ml per injectieplaats. • **Wachttijd** Rund: 9 dagen voor de slacht na subcutane toediening; 4 dagen voor de slacht na intraveneuze toediening. 4 dagen voor de levering van me subcutane toediening; 3 dagen voor de levering van melk na intraveneuze toediening. Varken: 10 dagen voor de slacht. • **Registratiehouder** Bayer B.V., Animal Health Division, Energieweg 1, 3641 RT Mijdrecht. • **REG NL 0 UDD**. Meer informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij de registratiehouder.

www.livestock.bayer.nl

Bayer HealthCare
Animal Health

Baytril.®
The Effective Anti-Infective.

Bayer onderschrijft Good Veterinary Practice als de juiste benadering voor het gebruik van diergeneesmiddelen

Voorjaarsvergaderingen regio's

Henry Dijkman en Herman Geertsen

Maatschappij nieuws

Van 8 tot en met 23 maart 2006 waren de voorjaarsvergaderingen in de regio's. De regiobesturen spannen zich elke keer in om naast het huishoudelijke deel een interessant en aantrekkelijk programma voor te schotelen aan de leden. Deze ronde regiovergaderingen is op dit punt geslaagd te noemen. Onderstaand een kort verslag.

Regio Noord

In de regio Noord stond de voorjaarsvergadering in het teken van de diergeneesmiddelen. Henk Vaarkamp hield een inleiding over de wijzigingen in de wet- en regelgeving met betrekking tot de diergeneesmiddelen. Hij beschreef op zijn boeiende wijze de achtergronden van de nieuwe regelgeving en de gevolgen voor de praktiserende dierenarts. In zijn inleiding kwam duidelijk naar voren hoe de regelgeving tot stand gekomen is, wat de consequenties zijn en met welke aspecten de practicus zeker rekening moet houden.
IJmert de Vries van Dierenartsen Centrum Zuid-Oost Drenthe vertelde vervolgens hoe bij hem in de praktijk de Tracking & Tracing is aangepakt. Zijn ervaringen op dit gebied waren voor de aanwezigen zeer herkenbaar en informatief. Zijn praktijk heeft gekozen voor een gefaseerde invoering van het geautomatiseerde systeem en De Vries schetste welke moeilijkheden zij zijn tegengekomen in dit proces, maar ook welke resultaten zijn bereikt. Ook kwam duidelijk naar voren hoe snel de technologie zich ontwikkelt. Het regiobestuur had tevens apotheker Dick Denee uitgenodigd om de vergelijking te maken tussen diergeneesmiddelen en zijn ervaringen in de humane sector.

Regio Zuid

Regio Zuid heeft in de voorjaarsvergadering veel aandacht geschonken aan de stand van zaken CAO Dierenartsenpraktijken en de ontwikkelingen met betrekking tot het pensioenfonds. Ook niet-leden in de regio Zuid waren uitgenodigd voor deze avond. De CAO en het pensioen zijn aansprekende onderwerpen, getuige de grote opkomst deze avond. Saskia Nab van de BPL en Geert Moorman van de BPW lichtten ieder vanuit de eigen visie de stand van zaken met betrekking tot de CAO toe. Het principe-akkoord van 17 januari jongstleden is door de leden van de BPL niet overgenomen en er kwam duidelijk naar voren welke geschilpunten er nog liggen. De ontwikkelingen rond het pensioenfonds werden toegelicht door Karel Schipper en Frieke Haffmans. De nieuwe wet BPR (beroepspensioenregeling) heeft nogal wat gevolgen voor het bestaande (verplichte) pensioenfonds. De veranderingen die op stapel staan, waren aanleiding voor veel vragen. Komende zomer moeten de deelnemers zich nog uitspreken over de nieuwe regeling.

Regio Oost

De voorjaarsvergadering van regio Oost stond in het teken van enkele belangrijke bedrijfseconomische thema's. Atjo Westerhuis hield een interessant betoog over zijn franchiseketen, WHG-Klinieken. Julius Peters informeerde de veertig aanwezigen over kengetallensystemen.
Medio 2004 heeft Westerhuis samen met enkele anderen de franchiseformule WHG-Klinieken opgezet. Tot nu toe zijn drie klinieken volgens deze formule, in Dodewaard, Rotterdam en Voorburg. Het ligt in de bedoeling dat aantal binnen vijf jaar uit te breiden tot zo'n dertig praktijken. Het gaat steeds om gezelschapsdierenpraktijken, al dan niet met een homeopathische inslag. WHG-klinieken streeft ernaar de bestaande praktijkcultuur te handhaven of te versterken en vooral schaalvoordelen uit te buiten. Vandaar ook het streven naar een snelle groei van de keten. De initiatiefnemers zijn van mening dat hun formule goed aansluit bij de trend in veterinair Nederland dat vele (jonge) practici geen praktijkeigenaar willen zijn en ook in veel gevallen parttime willen werken.
Julius Peters zette op overzichtelijke manier enkele systemen van kengetallen op een rijtje. Hij gaf daarbij per systeem aan welke specifieke mogelijkheden en onmogelijkheden het te bieden heeft. De revue passeerden het kengetallenproject van de KNMvD, de systemen van de AUV en - meest recent - het uit de Verenigde Staten overgenomen NCVEI. Dat laatste kengetallenproject is aanvankelijk door de GGG binnengehaald ten behoeve van gezelschapsdierenpraktijken, maar kan ook voor landbouwhuisdierenpraktijken zijn nut bewijzen.

Veel inhoudelijke discussie kenmerkte de voorjaarsvergaderingen van de regio's

Regio West

Ook in regio West stond de veterinaire CAO centraal op de agenda. Zowel de voorzitter van de BPL, Saartje Beelen, als de voorzitter van de BPW, Anton Beijer, waren aanwezig de laatste stand van zaken toe te lichten. Veel hebben werknemers en werkgevers al bereikt. Sinds de afwijzing door de achterban van de BPL echter, blijkt toch nog een stevig aantal belangrijke pijnpunten te moeten worden aangepakt om van beide zijden draagvlak te kunnen verwachten. De discussie was er niet minder geanimeerd om. Voor sommige aanwezigen bleek het zelfs verleidelijk de onderhandelingen ter plekke een vervolg te geven. Beide partijen rekenen nog dit jaar op een finaal akkoord.

Fotowedstrijd Groep Geneeskunde van het Rund: "Zo mooi is ons beroep!"

Rond dit moment gaat na lang wachten de nieuwe website van de Groep Geneeskunde van het Rund (GGR) de lucht in. De nieuwe website heeft een module voor het aanmelden voor de wetenschappelijke vergaderingen. Verder staan onder andere de verslagen van de wetenschappelijke vergaderingen vanaf 2004 op de site en zijn de nieuwsbrieven van het bestuur van de GGR na te lezen. Om toegang te krijgen tot alle informatie voor leden van de GGR, is het noodzakelijk om beschikking te hebben over een gebruikersnaam en wachtwoord voor de nieuwe site van de KNMvD. Het bestuur van de GGR hoopt dat met de komst van de nieuwe website de informatievoorziening naar de leden aanzienlijk verbeterd kan worden.

Natuurlijk moet een website er aantrekkelijk uitzien en daarvoor willen we graag uw medewerking vragen. Net zoals op de site van de KNMvD het geval is, is er op de site plaats voor een aantal foto's. Voor deze foto's is een wedstrijd uitgeschreven met als thema: "Zo mooi is ons beroep!" Doe mee en maak kans op een mooie prijs (wordt later bekend gemaakt)!
Een paar spelregels:

1. De fotowedstrijd staat open voor alle leden van de GGR (ook studentleden en ere-leden), uitgezonderd bestuursleden GGR en leden van de jury.
2. Het thema van de wedstrijd is heel algemeen: "Zo mooi is ons beroep!"
3. Afgedrukte foto's (kleurenfoto's, alleen glans) kunt u sturen naar de KNMvD in Houten, ter attentie van Marjolijn Fijten, digitale foto's kunt u mailen naar *ggr@knmvd.nl*, onder vermelding van fotowedstijd. Stuur bij voorkeur liggende foto's in (formaat 10*15 of 13*18) en realiseer u hoe groot en in welk formaat de foto's op de website te zien zullen zijn (zie hiervoor foto's op de KNMvD site). Vermeld uw naam en adres bij de inzending!
4. Insturen van foto's is mogelijk tot 16 juni 2006; prijsuitreiking vindt plaats tijdens het lustrum van de GGR op 28 september 2006.
5. U kunt alleen originele foto's insturen, het maximum aantal ingestuurde foto's per lid is tien stuks.
6. De jury bestaat uit Wiel van den Ekker (juryvoorzitter, lid GGR en enthousiast amateurfotograaf), Lisanne van der Voort (fotograaf Faculteit der Diergeneeskunde), Marjolijn Fijten (webmaster KNMvD) en Ruurd Jorritsma (bestuurslid GGR); zij selecteren de winnende foto's.
7. Ingestuurde foto's worden niet verstrekt aan derden; de winnende foto's worden geplaatst op de site van de GGR.

Veel succes,
Juryleden van de GGR fotowedstrijd

Regio Oost naar Burgers Zoo

Dinsdag 9 mei 2006 organiseert regio Oost voor de dierenartsen uit de regio een gezellige dag naar Burgers Zoo.

Programma
Na de aankomst en ontvangst om 13:30 uur in de jungle juice bar op het Bushterras volgt een rondleiding door het park en een lezing door drs. H.A. Luten (dierenarts Zoo). Daarna is er een Afrika arizona party in de ocean. Om 20:00 uur wordt het programma afgesloten.

Geef je snel op want vol is vol! Opgave bij: Sandra Cools, telefoon: 0481-450222, e-mail: *ej.cools@raketnet.nl*

NIEUW
PRILENAL
enalapril maleaat

...een lang en gelukkig leven hoeft niet duur te zijn!

CEVA SANTE ANIMALE

Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL,
Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Aa, H.J.; 1975; 7215 EC Joppe; Huzarenlaan 1.
Beyers, Mevr. M.J.H.; Gent 2005; 6071 XT Swalmen; Bosstraat 87.
Bruijn, R.A.R. de; 2006; 4285 WL Woudrichem; Oudendijk 72.
Knies, Mevr. M.; 2005; 3532 HC Utrecht; Vleutenseweg 217.
Mijnders-Bogstra, Mevr. A.J.; 2000; 3738 CM Maartensdijk; Dorpsweg 216.
Walbeek, Mevr. F.; 2006; 3512 CP Utrecht; Ridderschapstraat 8 bis A.

Als lid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:

Aardema, Mevr. H.; 2005; 3552 GT Utrecht; Walnootgaarde 8.
Aartsen, Mevr. A.E. van; 2005; 7441 CV Nijverdal; Schansertweg 22 A.
Beer, Mevr. M.P. de; 2005; 2131 GG Hoofddorp; Söderblomstraat 197.
Berg, Mevr. B.J.E.; 2005; 3454 HX De Meern; Reijerscop 28.
Berg, R. van den; 2005; 2645 BH Delfgauw; Zuideindseweg 80.
Beukers, Mevr. J.M.F.; 2005; 3721 MT Bilthoven; Plutolaan 128.
Boelm, G.J.; 2005; 3564 EN Utrecht; Gambiadreef 129.
Bok, G.J.; 2005; 3524 LW Utrecht; Wageningseberg 250.
Bolhuis, Mevr. C.J.; 2005; 3571 PV Utrecht; Fruinplantsoen 89.
Bosman, E.; 2005; 3705 ZC Zeist; Warande 38.
Bouwmans, Mevr. M.; 2005; 1027 GB Amsterdam; Middenweg Broekemeer 27.
Brink, Mevr. T.J. van den; Gent 2005; 5113 CA Ulicoten; Postelsestraat 2.
Busser, Mevr. I.A.; 1998; 3552 AD Utrecht; Hogelanden WZ 86 bis.
Eilert, Mevr. L.E.M.; 2005; 7707 CG Balkbrug; Hoogeveenseweg 23.
Giesen, Mevr. A.T.; 2005; 3562 XM Utrecht; Kalymnosdreef 132.
Groenendaal, H.; 2005; 1398 PN Muiden; Rijksweg 6.
Helmholdt, Mevr. A.G.N.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 348.
Hond-Noorman, Mevr. den; 2004; 8162 XN Epe; Beekweide 83.
Jansen, Mevr. G.; 2005; 7316 HV Apeldoorn; Copernicusstraat 41.
Korevaar, Mevr. M.; 2005; 3706 EJ Zeist; Laan van Vollenhove 1049.
Leij, J.T. van der; 2005; 2011 RE Haarlem; Smedestraat 11 G.
Mevissen, Mevr. S.F.J.; 2005; 6431 TE Hoensbroek; Demstraat 10 F.
Ommen, Mevr. C. van; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 510 bis.
Oorburg, D.; 2005; 3584 DD Utrecht; Cambridgelaan 447.
Oude Groeniger-Ashworth, Mevr. Z.O.A.; 2005; 1211 ND Hilversum; Nassaulaan 8 B.
Persoon, Mevr. M.J.M.; 2005; 2675 KB Honselersdijk; Middelbroekweg 40.
Ruardi, Mevr. E.; 2005 ; 3818 WC Amersfoort ; Huijgenslaan 34.
Schaeffer, F.; 1984; 6861 CD Oosterbeek; "Den Heuvel" Cronjéweg 17.
Siethoff, Mevr. F.E. ten; 2005; 3702 BG Zeist; Oude Arnhemseweg 52.
Smeets, Mevr. A.E.H.; 2005; 1771 LK Boskoop; Weegbree 51.
Steen, Mevr. T.L. van den; 2005; 2712 KA Zoetermeer; Heemskerckstraat 7.
Sterk, Mevr. J.J.A.; 3531 XD Utrecht; Bataviastraat 10 bis.
Teunissen, Mevr. S.J.; 3572 XR Utrecht; Van Brakelstraat 22 bis.
Wielen, Mevr. G.U.A. van der; 2005; 6543 HH Nijmegen; Boeckstaetehof 642.

Als kandidaatlid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:

Aarts, Mevr. S.M.
Ampting, Mevr. E.A.M.
Arkel, J.J. van
Arts, Mevr. D.P.
Assem, Mevr. M.J. van den
Baars, Mevr. I.D.
Baas, Mevr. E.H.
Bakker, Mevr. A.Z.
Bakker, Mevr. B.J.
Beeks, Mevr. K.A.
Bel, Mevr. T. van der
Benedictus, L.
Bijsmans, Mevr. E.S.
Bil, Mevr. M.K.
Boekel, P.J.G. van
Boender, Mevr. M.
Boer, Mevr. S. de
Boeynaems, Mevr. A.
Bolsius, Mevr. N.A.M.
Bominaar, Mevr. M.J.C.
Bos, Mevr. A.
Bosman, Mevr. I.H.
Brandsma, W.
Broek, D.H.N. van den
Broekema, Mevr. S.E.
Bron, Mevr. G.M.
Calis, Mevr. A.N.M.
Claassens, Mevr. C.A.J.
Dambacher, Mevr. L.H.M.J.
Dijk, Mevr. L. van
Droes, F.C.
Eijk, F.G. van
Ende, Mevr. D.C. van den
Eppens, Mevr. A.H.
Eppink, Mevr. D.M.
Erp, Mevr. S. van
Fermont, Mevr. M.A.C.
Fokkema, Y.K.
Gastel, Mevr. M.E. van
Geels, Mevr. H.C.
Gerwen, Mevr. L.W.M. van
Giesbers, Mevr. T.J.H.
Ginkel, Mevr. J. van
Goot, Mevr. A.C. van der
Gorissen, W.J.
Griffioen, Mevr. K.
Groenveld, Mevr. H.A.
Groot, Mevr. E.T. de
Haggenburg, Mevr. I.M.
Hardeman, Mevr. A.M.
Harkema, Mevr. L.
Heinen, J.W.G.
Hekman, M.F.
Hendriks, Mevr. K.
Hendriks, Mevr. M.M.
Hengel, Mevr. T. van
Herbrink, Mevr. J.L.
Hermens, Mevr. A.C.P.
Herwijnen, Mevr. J.J.M. van
Hoff, M. van 't
Hooft, Mevr. J.M. 't
Hugen, Mevr. S.
Hulsman, Mevr. A.H.
Jager, Mevr. J.
Janssen, Mevr. B.S.Z.
Janssen, Mevr. J.J.M.
Kaljouw Mevr. M.
Kamps, T.E.
Kersten, Mevr. C.C.
Klinkhamer, Mevr. K.
Knuivers, Mevr. S.E.
Könning Mevr. T.
Kramer, Mevr. T.
Kroon, Mevr. J.P.M.
Leeuwen, Mevr. A.J.M. van
Lemmens, J.A.
Loo, Mevr. A.J.A.E.
Loohuis, R.J.F.
Martijn, Mevr. P.C.M.
Meeberg, Mevr. G. van de
Meer, Mevr. S. van der
Meijer, Mevr. K.
Meijer, Mevr. M.
Mulder, Mevr. J.S.
Mullaert, Mevr. M.G.G.
Nouwens, Mevr. B.D.
Oever, Mevr. E.A. van den
Oosterhuis, K.J.
Oudendorp, A.
Pater, Mevr. M. de
Pegge, R.B.G.
Pilot, Mevr. M.A.
Plak, Mevr. S.C.
Poetoehena, Mevr. A.M.F.
Pol, Mevr. L.J.
Ree, Mevr. H.E.M.I. van
Rhebergen, Mevr. A.M.
Roetert, Mevr. Y.M.
Roodenburg, Mevr. E.
Rooij, Mevr. D. de
Rooymans, Mevr. M.E.
Roos, Mevr. S.M. de
Rutten, Mevr. R.G.P.A.
Schaijk, F.P. van

Scheurwater, Mevr. J.
Sleutjens, Mevr. J.
Smit, Mevr. E.M.
Smit, Mevr. J.W.
Smolders, L.A.
Solari, Mevr. S.
Sonsbeek, Mevr. G.R. van
Soppe, Mevr. A.M.
Sprang, T. van
Stam, Mevr. M.A.E.
Stegmeijer, Mevr. K.
Straaten, Mevr. J. van
Strijter, Mevr. M.
Stuyfzand, Mevr. A.E.C.
Throns, Mevr. M.M.
Uil, C.A.
Uiterwaal, J.P.
Venis, W.T.
Verfuurden, Mevr. B.
Verhoek, Mevr. J.H.P.
Verschoor, Mevr. I.
Verstijnen, Mevr. L.
Visser, Mevr. E.
Visser, Mevr. P.
Vrakking, Mevr. D.J.E.
Vries, W.C. de
Vrolijk, J.J.
Waart, M.A. van
Wauben, Mevr. C.M.
Weij, Mevr. M.
Weijer, T.
Wienesen, R.C.
Wijsman, Mevr. S.J.A.M.
Wolf, Mevr. A.C.M.T. de
Wüst, Mevr. A.
Zijp, Mevr. M.
Zon, A.P. van der
Zwijnenburg, Mevr. G.M.

Mutaties:

Aardema, Mevr. H.; 2005; 3552 GT Utrecht; Walnootstraat 8; tel. privé mobiel: 06-15008543; E-mail privé: *hilde_aardema@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Aartsen, Mevr. A.E. van; 2005; 7441 CV Nijverdal; Schansertweg 22 A; tel. privé mobiel: 06-55175852; E-mail privé: *annebethvanaartsen@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Baas, Mevr. A.M.; 2004; **2252 VG Voorschoten; Van Kempenstraat 27; tel. privé mobiel: 06-14305674**; medew. bij E.J. Booij, R. Koster, Mevr. M. Vestjens-Raadsveld en J.H.A.M. Vestjens; tel. prakt.: 071-512041; fax prakt.: 071-5149782; E-mail prakt.: *info@keerhoeve.nl*

Beer, Mevr. M.P. de; 2005; 2131 GG Hoofddorp; Söderblomstraat 197; tel. privé: 023-5362441; tel. privé mobiel: 06-10807237; E-mail privé: *mariska_de_beer@hotmail.com*; medew. bij A.N.R.M. van Dortmont; tel. prakt.: 023-5642626; E-mail prakt.: *info@dierenkliniektoolenburg.nl*; **(toev. als lid)**

Berg, Mevr. B.J.E.; 2005; 3454 HX De Meern; Reijerscop 28; tel. privé: 030-6661963; tel. privé mobiel: 06-45492390; fax privé: 030-6661963; E-mail privé: *barbaraberg@xsmail.com*; medew. bij H.A. Gorter; tel. prakt.: 0294-412661; fax prakt.: 0294-413707; E-mail prakt.: *gorterh@xs4all.nl*; **(toev. als lid)**

Berg, R. van den; 2005; 2645 BH Delfgauw; Zuideindseweg 80; tel. privé: 015-2851100; E-mail privé: *roelandvdberg@hotmail.com*; medew. bij K.H. van Wiggen en P.J.P. Beurskens; tel. prakt.: 071-5220513; fax prakt.: 071-5232291; E-mail prakt.: *dapleiden@concepts-ict.nl*; **(toev. als lid)**

Beukers, Mevr. J.M.F.; 2005; 3721 MT Bilthoven; Plutolaan 128; tel. privé mobiel: 06-45436529; E-mail privé: *j.m.f.beukers@gmail.com*; **(toev. als lid)**

Boelm, G.J.; 2005; 3564 EN Utrecht; Gambiadreef 129; tel. privé mobiel: 06-10754449; E-mail privé: *g.j.boelm@wanadoo.nl*; medew. bij Fort Dodge Animal Health te Weesp; tel. bur.: 0294-478032; fax bur.: 0294-478115; **(toev. als lid)**

Bok, G.J.; 2005; 3524 LW Utrecht; Wageningseberg 250; tel.privé: 030-2148847; **(toev. als lid)**

Bolhuis, Mevr. C.J.; 2005; 3571 PV Utrecht; Fruinplantsoen 89; tel. privé mobiel: 06-41524911; E-mail privé: *cbolhuis@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Bosman, E.; 2005; 3705 ZC Zeist; Warande 38; tel. privé mobiel: 06-49392419; E-mail privé: *dierenartsbosman@gmail.com*; medew. bij W. de Boer, E. van Essen, E. de Haan, C.G. de Kruif, M. Roseboom, F. ter Stal en W.A. de Vries; tel. prakt.: 0342-414956; fax prakt.: 0342-420361; E-mail prakt.: *info@groepspraktijkdierenartsen.nl*; **(toev. als lid)**

Bouwmans, Mevr. M.; 2005; 1027 GB Amsterdam; Middenweg Broekemeer 27; tel. privé mobiel: 06-53757647; E-mail privé: *marjobouwmans@hotmail.com*; medew. bij J.W. de Groot; tel. prakt.: 020-4961002; fax prakt.: 020-4968691; **(toev. als lid)**

Brink, Mevr. T.J. van den; Gent 2005; 5113 CA Ulicoten; Postelsestraat 2; tel. privé mobiel: 06-46223125; E-mail privé: *tvdbrink@hotmail.com*; medew. bij A.A.J. Geerts; tel. prakt.: 076-5031377; fax prakt.: 076-5031375; E-mail prakt.: *info@edigit.nl*; **(toev. als lid)**

Busser, Mevr. I.A.; 3552 AD Utrecht; Hogelanden WZ 86 bis; tel. privé: 030-2722364; E-mail privé: *inge.busser@wanadoo.nl*; **(toev. als lid)**

Dalemans, Mevr. I.; 2006; 3582 BW Utrecht; Absteederdijk 202; tel. privé: 030-2511109; **tel. privé mobiel: 06-14864907**; E-mail privé: *idalemans@hotmail.com*

Eilert, Mevr. L.E.M.; 2005; 7707 CG Balkbrug; Hoogeveenseweg 23; tel. privé: 0546-829809; tel. privé mobiel: 06-51230457; E-mail privé: *liseteeilert@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Giesen, Mevr. A.T.; 2005; 3562 XM Utrecht; Kalymnosdreef 132; tel. privé mobiel: 06-11211480; medew. bij M. Franke, F.P.M. Hendrikx en W.L.J. Oosse; tel. prakt.: 077-4621373; fax prakt.: 077-4622831; E-mail prakt.: *keizer33@xs4all.nl*; **(toev. als lid)**

Groenendaal, H.; 2005; 1398 PN Muiden; Rijksweg 6; tel. privé mobiel: 06-22414947; E-mail privé: *hgroenendaal@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Grol-Meesters, Mevr. S.; Gent 2001; 9563 RA Ter Apelkanaal; Ter Apelkanaal Oost 7; tel. privé: 0599-414475; tel. privé mobiel: 06-15125510; **E-mail privé: *suzannemeesters@hotmail.com*; p., gezelsch.d.; tel. prakt.: 0599-414441; fax prakt.: 0599-414001.**

Helmholdt, Mevr. A.G.N.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 348; tel. privé: 030-6991266; tel. privé mobiel: 06-46223858; E-mail privé: *a.helmholdt@xs4all.nl*; medew. bij J.P.M. Hopmans en E.A.M. Wientjes; tel. prakt.: 0570-501500; fax prakt.: 0570-5015505; E-mail prakt.: *info@diergeneeskundig-centrum.nl*; **(toev. als lid)**

Hond-Noorman, Mevr. W. den; 2004; 8162 XN Epe; Beekweide 83; tel. privé 0578-620040; tel. privé mobiel: 06-46196152; E-mail privé: *wendelke@hotmail.com*; medew. bij J. Brand, A.J. Brouwer, J.M.J. Frijlink en Mevr. B.E.J. Kersten; tel. prakt.: 0341-252353; fax prakt.: 0341-254385; E-mail prakt.: *info@dgcnunspeet.nl*; **(toev. als lid)**

Jansen, Mevr. G.; 2005; 7316 HV Apeldoorn; Copernicusstraat 41; tel. privé: 055-8443200; tel. privé mobiel: 06-24697670; E-mail privé: *gioiajansen@hotmail.com*; medew. bij H.A. Hagen, K. Hoving, C.G. van Laar en F.B. Oort; tel. prakt.: 038-3313930; fax prakt.: 038-3321257; E-mail prakt.: *info@dgc-wo.nl*; **(toev. als lid)**

Jongbloets, Mevr. A.M.C.; 2000; 4707 VC Roosendaal; Mathildadonk 38; **tel. privé: 0165-529042**; tel. privé mobiel: 06-23950339; E-mail privé: *angeli quejongbloets@hetnet.nl*; **medew. bij P.H.M.M. Jacobs; tel. prakt.: 0165-559368; fax prakt.: 0165-394720; E-mail prakt.: *info@paardenpraktijk.nl***

Korevaar, Mevr. M.; 2005; 3706 EJ Zeist; Laan van Vollenhove 1049; tel. privé mobiel: 06-14449598; E-mail privé: *m_korevaar@hotmail.com*; medew. bij M.C. Pilgram; tel. prakt.: 0180-631458; E-mail prakt.: *mail@dierenklinieke venhuizen.nl*; **(toev. als lid)**

Lateur-Rouwet, Mevr. H.M.J.; Gent 1978; 31300 Toulouse (Frankrijk); 94 Rue des Fontaines, Appt. 22; **tel. privé: 00-33-607645552; E-mail privé: *titine_53@hotmail.com*; d. bij École Vétérinaire Nationale Toulouse; tel. bur.: 00-33-5561193268.**

Leij, J.T. van der; 2005; 2011 RE Haarlem; Smedestraat 11 G; tel. privé: 0164-684502; E-mail privé: *tjesse76@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Meinen, J.J.; 1980; 8925 HV Leeuwarden; tel. privé: 058-2665170; **tel. privé mobiel: 06-28581078; tel. privé mobiel: 06-24713915; E-mail privé: *jan_meinen@hotmail.com*; r.d.**

Mevissen, Mevr. S.F.J.; 2005; 6431 TE Hoensbroek; Demstraat 10 F; tel. privé mobiel: 06-36102115; tel. privé mobiel: 06-42106086; **(toev. als lid)**

Ommen, Mevr. C. van; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 510 bis; tel. privé: 030-6995594; E-mail privé: bulletje1000@hotmail.com.; (toev. als lid)

Oorburg, D.; 2005; 3584 DD Utrecht; Cambridgelaan 447; tel. privé: 030-2109222; tel. privé mobiel: 06-40224308; E-mail privé: *derkoorburg@gmail.com*; Quality Manager bij Vion; **(toev. als lid)**

Oude Groeniger-Ashworth, Mevr. Z.O.A.; 2005; 1211 ND Hilversum; Nassaulaan 8 B; tel. privé: 035-6286048; E-mail privé: *zoe@oude-groeniger.de mon.nl*; **(toev. als lid)**

Persoon, Mevr. M.J.M.; 2005; 2675 KB Honselersdijk; Middelbroekweg 40; tel. privé: 0174-627530; tel. privé mobiel: 06-21297385; E-mail privé: *marijeper soon@yahoo.com*; medew. bij H.L.R.M. Crouwers, B. van Dijk en M.H.C.M. Hoynck van Papendrecht; tel. prakt.: 0174-624401; fax prakt.: 0174-629051; **(toev. als lid)**

Ruardi, Mevr. E.; 2005; 3818 WC Amersfoort; Huijgenslaan 34; tel. privé mobiel: 06-48770941; E-mail privé: *e.ruardi@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Schaeffer, F.; 1984; 6861 CD Oosterbeek; "Den heuvel " Cronjéweg 17; tel. privé 026-3391006; fax privé: 026-3391962; E-mail privé: *fschaeffer@planet.nl*; ond. Curalis; E-mail bur.: *info@curalis.nl*; **(toev. als lid)**

Siethoff, Mevr. F.E. ten; 2005; 3702 BG Zeist; Oude Arnhemseweg 52; tel. privé: 030-2941550; tel. privé mobiel: 06-29305751; E-mail privé: *freya@vankoten.*

com; medew. bij Mevr. A.C.M. van Heuven-van Kats, H.S. Kooi, E.G. Kwant en H. Pott; tel. prakt.: 0570-653000; fax prakt.: 0570-658225; E-mail prakt.: *info@dierenkliniekdeventer.nl*; **(toev. als lid)**

Smeets, Mevr. A.E.H.; 2005; 2771 LK Boskoop; Weegbree 51; tel. privémobiel: 06-1419625; E-mail privé: *tomenlou@hotmail.com*; medew. bij Mevr. J.C. Baas; tel. prakt.: 0182-632051; **(toev. als lid)**

Steen, Mevr. T.L. van den; 2005; 2712 KA Zoetermeer; Heemskerckstraat 7; tel. privé mobiel: 06-50876439; E-mail privé: *thesig77@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Stelma, Mevr. C.W.; 2001; 6844 GJ Arnhem; Woudrichemstraat 4; **tel. privé: 026-3816864**; tel. privé mobiel: 06-52348820; **p., gelzelsch.d.; tel. prakt.: 026-3812180; fax prakt.: 026-3890506; E-mail prakt.: *cstelma@tiscali.nl***

Sterk, Mevr. J.J.A.; 2005; 3531 XD Utrecht; Bataviastraat 10 bis; tel. privé 030-2920994; tel. privé mobiel: 06-14890302; E-mail privé: *jannekesterk@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Teunissen, Mevr. S.J.; 2005; 3572 XR Utrecht; Van Brakelstraat 22 bis; tel. privé: 030-2723531; tel. privé mobiel: 06-53863502; E-mail privé: *seline_teunissen@hotmail.com*; **(toev. als lid)**

Velde, Mevr. E.J. van de; 2002; **1461 GP Zuidoostbeemster; Zuiderweg 203**; tel. privé: 0299-432472; tel. privé mobiel: 06-42261516; E-mail privé: *velde54@zonnet.nl*; medew. bij P. Bleeker, M.H.J. Kreutzelman en F.H. Prud'homme van Reine; tel. prakt.: 0299-421000; fax prakt.: 0299-607303; E-mail *prakt.: dap@dierenartsenpraktijkpurmerend.nl*

Verschoor, Mevr. J. ; 2006; 3584 DW Utrecht; Cambridgelaan 781; tel. privé: 030-2100202; **tel. privé mobiel: 06-10202571**; E-mail privé: *jeverschoor@hotmail.com*

Wielen, Mevr. G.U.A.; 2005; 6543 HH Nijmegen; Boeckstaetehof 642; tel. privé mobiel: 06-44316521; klinisch d'arts bij Centraal Dierenlab. UMC St. Radboud te Nijmegen; **(toev. als lid)**

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

April

20-22 Voorjaarsdagen 2006. Internationaal gezelschapsdieren- en paardencongres. Locatie: RAI congrescentrum Amsterdam. Informatie: *www.voorjaarsdagen.org*

27 Symposium 'Ambachtelijk werken met wilde vogels'. Doel: hedendaags belang van traditionele vogelvangmethoden onder de aandacht brengen. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Informatie over programma en inschrijving: *www.wildevogels.nl*. Voor meer informatie over het programma: Dr. J.T. (Sjeng) Lumeij, specialist vogelgeneeskunde en voorzitter wetenschappelijke symposiumcommissie. Tel: 030-253 1800, e-mail: *j.t.lumeij@vet.uu.nl*, of Désiré Karelse, voorzitter Eendenkooi Stichting en secretaris van het organisatiecomité, e-mail: *info@eendenkooi.net*, telefoon 030-688 1845.

Mei

13-21 Week van het Huisdier in het teken van: 'Huisdier & Kind'.

18 Afscheidssymposium Frans Stades: middagsymposium oogheelkunde gehouden. Aanvangstijd: 13.30 uur. Plaats: Collegezaal van het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren, ingang Münsterlaan 5, De uithof, Utrecht. Aanmelding is uitsluitend mogelijk door overmaking van 20 euro op postbanknummer 137020 t.n.v. Faculteit der Diergeneeskunde, onder vermelding van 'Stades 121750210/831300'.

19 Fourth Conference of the Dutch Society for Wildlife Health (DSWH). Location: National Institute for Public Health and the Environment (RIVM). Conference registration: *mgb-secretariaat@rivm.nl*. For information: *www.dutchwildlife.nl*

20 De Stichting Symposium Feline Geneeskunde organiseert voor de zevende keer het feline symposium. De dag staat in het teken van de laatste ontwikkelingen in de kattengeneeskunde. Plaats: Faculteit der Diergeneeskunde. Voor nadere informatie en inschrijving: *www.felinesymposium.nl*

23 Zoönosedag: *Grenzeloos geanimeerd: aangenaam kennismaken*. Het symposium is bedoeld voor alle artsen en dierenartsen die met zoönosen te maken kunnen krijgen en hun interdisciplinaire afstemming willen verbeteren. De kosten bedragen 110 euro (inclusief lunch) voor artsen en overige academici. Voor doctoraal studenten diergeneeskunde geldt een aangepast tarief van 30 euro. Inschrijfformulier telefonisch opvragen via 020-5664949 of downloaden via *www.nspoh.nl/zoonosedag*

Vergaderingen & Bijeenkomsten

April

21 Veterinary Sporthorse Seminar (tijdens Jumping Amsterdam). Locatie: Amsterdam.

27 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

Mei

2 Absyrtus senior: jaarlijkse reünie van de rustende dierenartsen en hun partners in de regio Zuid. In maart ontvangt u meer informatie. De organisatie is in handen van C. Willems, 's Hertogenbosch.

10 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Vianen, Van der Valk. Spreker: Mw. dr. A. Loeffler (RVC, Londen, Engelstalig).

10 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Vianen, Van der Valk. Spreker: Mw. drs. M. Leistra (dierenartsassistenten).

11 Vergadering regio Noord.

17 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Leiden, Holiday Inn. Spreker: Mw. drs. M. Leistra.

18-19 Fachgespräch über Geflügelkrankheiten findet statt im Parkhotel Kronsberg, Hannover-Messe. Parkhotel Kronsberg, Gut Kronsberg 1, 30539 Hannover. Tel.: +49(0)511/8740-0. fax: +49(0)511/867112. e-mail: parkhotel@kronsberg.bestwestern.de. Oder internet: www.kronsberg.bestwestern.de

23 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Eindhoven, Van der Valk. Spreker: Mw. drs. J. Sinke.

30 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

31 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Haren, Hotel Mercure. Spreker: Mw. drs. J. Sinke.

Cursussen

April

23 *www.animalia.be*: Cyclus medische beeldvorming Orthopedie Paard dag 1 door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

Mei

3-7 Basic Animal Chiropractic course in Germany. *The Options for Animals* (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module II: Thoracolumbar: May 3-7, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

14 *www.animalia.be*: Cyclus medische beeldvorming Orthopedie Paard dag 2 door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

19-20 Internationale Postgraduate Course Nutrition and Climate, new developments. Plaats: Wageningen. Cursusleiding: prof. E. Decuypere (KU Leuven) en dr. P.C.M. Simons (WPSA, Beekbergen). Kosten: 1050,- euro (inclusief diner, overnachting en cursusmateriaal. Inlichtingen: nadere informatie en mogelijkheid tot inschrijven vindt u op http://www.wbs.wur.nl of stuur een e-mail: info.wbs@wur.nl. Inschrijftermijn eindigt op 20 maart 2006.

21 www.animalia.be: Cyclus medisvhe beeldvorming Orthopedie Paard dag 3 door Dr. Valeria Busoni Dip;. ECVDI.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
01-05-2006	dinsdag	18-04-2006
15-05-2006	maandag	01-05-2006
01-06-2006	maandag	15-05-2006
15-06-2006	maandag	29-05-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.
Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering.
Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.
Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 – 25 15 199
Fax: 030 – 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 – 63 46 320
Fax: 030 – 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIX FORTUIN

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

De abonnementsprijs voor het jaar 2005 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaa verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaa Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voo één kalenderjaar verlengd.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig).
Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

Een nieuwe aanpak van dermatofytose bij katten

Itrafungol®

- Krachtig antimycoticum
- Breed spectrum
- Langdurige werking
- Smakelijke orale oplossing

JANSSEN
ANIMAL HEALTH
Postbus 90240, 5000 LT Tiburg

Itrafungol®

Antimycoticum voor katten

Benaming: Itrafungol 10 mg/ml orale oplossing (REG NL 10220 UDA/2 S 460 F11) - **Samenstelling:** itraconazol 10 mg/ml - **Doeldier:** kat - **Indicatie:** behandeling van dermatofytose veroorzaakt door *Microsporum canis* - **Dosering:** dagelijkse dosis is 5 mg/kg of 0,5 ml/kg/dag oraal. Het doseringschema is 0.5 ml/kg/dag voor 3 verschillende perioden van 7 opeenvolgende dagen, elke keer met 7 dagen zonder behandeling ertussen - **Contra-indicaties:** Niet toedienen aan katten die overgevoelig zijn voor itraconazol of één van de andere ingrediënten. Niet toedienen aan katten met een verstoorde lever- of nierfunctie. Niet gebruiken bij zwangere of zogende katten. - **Bijwerkingen:** In klinische studies werden bepaalde bijwerkingen die mogelijks gerelateerd zijn aan de toediening van het product genoteerd. De meest voorkomende bijwerkingen waren braken, diarree, anorexie, speekselen, depressie en apathie. Deze effecten zijn gewoonlijk mild en van voorbijgaande aard. Een kortstondige toename van leverenzymes kan voorkomen. In zeer zeldzame gevallen wordt dit geassocieerd met icterus. In dergelijke gevallen moet de behandeling worden onderbroken. **Verantwoordelijke onderneming:** Janssen Animal Health B.V.B.A., Turnhoutseweg 30, B-2340 Beerse. Verdere informatie is beschikbaar op aanvraag.

Vetipath

Postbus 75
6930 AB Westervoort
Klapstraat 53
6931 CC Westervoort
tel: 026-3121789
fax: 026-3119473
info@vetipath.nl
www.vetipath.nl

DIERENARTS SPECIALIST
der Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

VETIPATH wenst u prettige en leerzame voorjaarsdagen.

VETIPATH staat u graag bij met diagnostische pathologie ook voor, tijdens en na deze dagen.

Histologisch onderzoek: Uitslag binnen1(-3) werkdagen*
Cytologisch onderzoek: Uitslag binnen 24 uur*
Secties op gezelschapsdieren

Vetipath levert ook verzend- en verpakkingsmateriaal t.b.v. het inzenden van monsters.

*genoemde termijnen zijn m.u.v. bijzondere omstandigheden

De Universiteit Utrecht is een universiteit met veel verschillende disciplines. Op tal van terreinen werken deze nauw met elkaar samen. Juist op het grensvlak van de verschillende vakgebieden zijn de ontwikkelingen uiterst interessant. Bij de Universiteit Utrecht is wetenschap nooit af. Laat staan je eigen ontwikkeling.

De Universiteit Utrecht is op korte termijn op zoek naar medewerkers, die zich herkennen in deze open, gedreven en multidisciplinaire cultuur. In concreto gaat het om:

» 1 SPECIALIST IN OPLEIDING VETERINAIRE RADIOLOGIE EN 1 SPECIALIST IN OPLEIDING VOGELGENEESKUNDE

Het departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren is onderdeel van de faculteit der Diergeneeskunde en omvat een opleidingsinstituut, researchinstituut en academisch dierenziekenhuis. Wij zoeken twee specialisten-in-opleiding voor de specialisatierichtingen Veterinaire radiologie en Vogelgeneeskunde. U draagt in toenemende mate zelfstandig bij aan de patiëntenzorg, het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek van de afdeling. U bent een dierenarts en hebt in Utrecht of elders een roulatie gevolgd van minimaal 12 maanden of u bent ten minste twee jaar werkzaam geweest in een goed geoutilleerde, kleine huisdieren- of paardenpraktijk onder supervisie van een erkend specialist. Het salaris voor deze fulltime functies bedraagt € 2.359,– bruto per maand in het eerste jaar, oplopend tot € 2.598,– bruto per maand in het derde jaar van de opleiding (schaal 10 CAO Nederlandse Universiteiten).

Meer informatie: prof. dr. P. Barthez, (030) 253 1258 of (030) 253 9707/dr. G. Voorhout, (030) 253 1258 (Veterinaire radiologie) en dr. J.T. Lumeij, (030) 253 1800 (Vogelgeneeskunde).

Kijk voor de uitgebreide vacaturetekst op WWW.UU.NL/VACATURES

//»: Wetenschap is nooit af_

Universiteit Utrecht

GEAVANCEERDE SAMENSTELLING

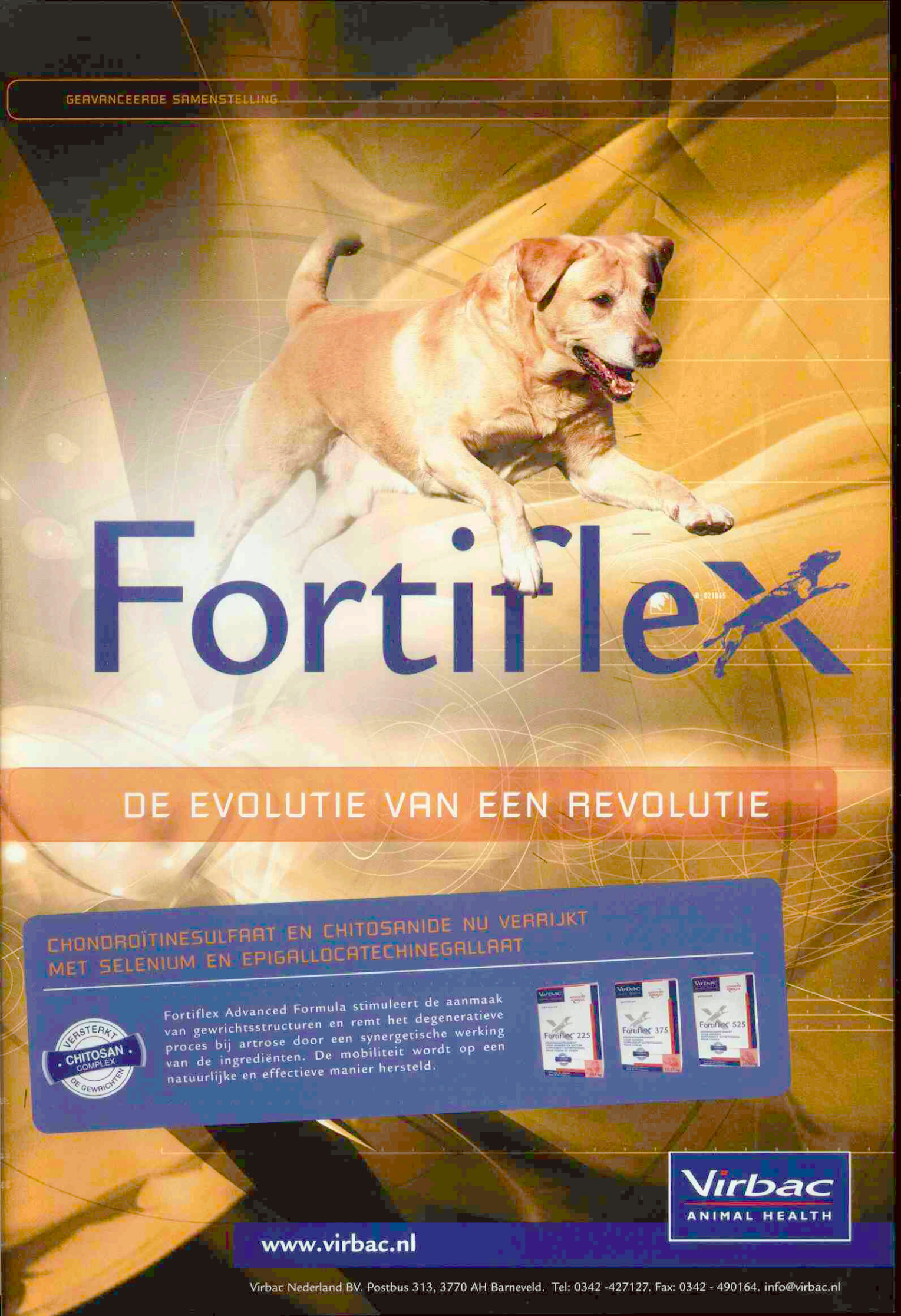

Fortiflex

DE EVOLUTIE VAN EEN REVOLUTIE

CHONDROÏTINESULFAAT EN CHITOSANIDE NU VERRIJKT MET SELENIUM EN EPIGALLOCATECHINEGALLAAT

VERSTERKT CHITOSAN COMPLEX DE GEWRICHTEN

Fortiflex Advanced Formula stimuleert de aanmaak van gewrichtsstructuren en remt het degeneratieve proces bij artrose door een synergetische werking van de ingrediënten. De mobiliteit wordt op een natuurlijke en effectieve manier hersteld.

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Virbac Nederland BV. Postbus 313, 3770 AH Barneveld. Tel: 0342 -427127. Fax: 0342 - 490164. info@virbac.nl

Mobiliteit behouden

Een leven vol beweging!

Wanneer is Befedo® Mobile inzetbaar?

- Als voedingssupplement in geval van groeistoornissen, vooral bij jonge opgroeiende honden van grote rassen.
- Als hulpmiddel in gevallen van slijtage van gewrichten bij zeer actieve dieren.
- Als hulpmiddel ter voorkoming van slijtageverschijnselen in gewrichten van gezonde "Senioren".
- Als aanvulling op de toediening van ontstekingsremmers en pijnstillers als b.v. Rimadyl®, bij zieke honden met zichtbare bewegingsproblemen.

Befedo® Mobile

Een logische aanvulling op de behandeling van gewrichtsproblemen bij de hond

Samenstelling: Befedo Mobile is een extract van de groenlipmossel (Perna canaliculus) en bevat verschillende essentiële meervoudig onverzadigde vetzuren (Omega-3) en glycosaminoglycanen (GAG's), essentiële stoffen voor de opbouw en het onderhoud van het gewrichtskraakbeen. Voor een verdere ondersteuning zijn nog ascorbinezuur en mangaan toegevoegd. Elke tablet bevat: Mosselextract (Perna canaliculus) 400 mg; Methyl-Sulphonyl-Methaan 100 mg; Glucosamine hydrochloride 175 mg; Mangaansulfaat 10 mg; Ascorbinezuur 18 mg.

Gewicht in kg	Eerste 10-14 dagen	Onderhoudsdosering
< 7,5	1	1/2
7,5-15	2	1
16-22,5	3	1 1/2
23-30	4	2
30-37,5	5	2 1/2
38-45	6	3

Toedieningswijze en dosering: 2 tabletten per 15 kg lichaamsgewicht per dag gedurende de eerste 10-14 dagen, daarna een onderhoudsdosering van 1 tablet per 15 kg lichaamsgewicht per dag. Honden vinden de tabletten over het algemeen smakelijk. De tabletten kunnen ook rechtstreeks in de bek ingegeven worden, of vermengd (verkruimeld) door het voer. • **Wijze van bewaren:** Befedo Mobile bewaren op een koele, droge plaats uit direct zonlicht. Buiten bereik van kinderen houden.

BPAMC 06860601

Pfizer

Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.

© 2006 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Deel 131 • Aflevering 9 • 1 mei 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
01 JULI 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Bedrijfsrisicofactoren voor varkens met klinische verschijnselen van PMWS of PDNS in Nederland: een case-control onderzoek

Aandachtspunten bij het opsporen van BVDV-dragers

Verkleinen van de afstand tussen de veterinaire infectiologie en 't veld van groot belang

Minister Veerman maakt onderzoek met de PCR-test op KVP mogelijk

Advies als wapen tegen dierziekten

Nieuw: formularium varkens 2006

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

Equimectin® 800

meer paard, meer pasta

De juiste dosering is de belangrijkste voorwaard voor een effectieve ontwormingsbehandelin

Nagenoeg alle ontworm injectoren voor paarden gebaseerd op een gewi van 600 kg terwijl veel paarden meer wegen.

AST Farma introduceer daarom de Equimectin 8 een ontwormingsmiddel basis van Ivermectine d speciaal ontwikkeld is v paarden tot 800kg. Equimectin 800 is verp een handzame multidos injector met instelschro

Voor een optimale acceptatie is er, net zoa de Equimectin 600, ook de Equimectin 800 anijs toegevoegd .

Bovendien zijn beide injectoren zeer gunstig geprijsd zodat het vana mogelijk is om paarden alle gewichtsklassen go en betaalbaar te ontwo

AST farm
GROOT IN KLE

EQUIMECTIN® 800 SMAKELIJKE GEL VOOR ORALE TOEDIENING

Samenstelling: Ivermectine 12 mg/gram. **Doeldier(en)**: Paard (veulen en volwassen paard). **Indicaties:** Bestrijding van endo- en ectoparasieten, met name: maagdarmnematoden, huidnematoden (microfilariae), longnematoden, horzels, dermatoses (door: Habronema spp., Draschia spp, Onchocerca spp.). **Contra-indicaties:** Geen. **Bijwerkingen:** Geen. **Toedieningswijze en dosering:** Uitsluitend bestemd voor orale toediening. De dosering bedraagt éénmalig 0.2 mg ivermectine per kg lichaamsgewicht. De doseerinjector bevat 160 mg ivermectine wat voldoende is voor de behandeling van 800 kg lichaamsgewicht. Elk streepje op de zuigerstang (= 1 dosering) zorgt voor voldoende product per behandeling van 60 kg lichaamsgewicht. **Gebruik tijdens dracht en lactatie:** Paarden van alle leeftijden, met inbegrip van merries en dekhengsten, kunnen veilig met dit middel worden behandeld. **Interactie(s) met andere geneesmiddelen en andere vormen van interactie:** Niet toepassen in combinatie met middelen die hetzelfde werkingsmechanisme bezitten. **Overdosering (symptomen, procedures in noodgevallen, antidota):** Bij driemaal de therapeutische dosering zijn geen klinische verschijnselen waargenomen. **Wachttijd paard:** 18 dagen voor de slacht. **Speciale voorzorgsmaatregelen, te nemen door degene die het geneesmiddel aan de dieren toedient:** Bij de toepassing direct huidcontact vermijden. **Bewaarvoorschrift:** Niet bewaren boven 25°C, bewaren in de originele verpakking. Niet in de koelkast bewaren en niet invriezen. **Verpakking:** Kant en klare multidosis polyethyleen injector met een instelschroef en een polyethyleen beschermdopje. Elke injector bevat 13.3 gram gel.

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 9
1 mei 2006

Inhoud

Wetenschap

Nieuws

Voor de praktijk

In veterinair verband

Cover: foto's pagina 343

Uit de redactie 317

Oorspronkelijk artikel
Bedrijfsrisicofactoren voor varkens met klinische verschijnselen van PMWS of PDNS in Nederland: een case-control onderzoek; *A.R.W. Elbers, M.F. de Jong en G.J. Wellenberg* 318

Samenvattingen VDT 325

Nieuws 329

Uit en voor de praktijk
Aandachtspunten bij het opsporen van BVDV-dragers; *J. Laureyns, S. Ribbens en A. de Kruif* 330

Veterinair tuchtrecht
Ziende blind; *I. Boissevain* 337
Noodslachtingen en praktijkgenoten; *I. Boissevain* 338

Interview
Verkleinen van de afstand tussen de veterinaire infectiologie en 't veld van groot belang; *M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan* 340

Berichten en verslagen
Dreiging Klassieke Varkenspest vanuit Duitsland; *H. de Groot* 341
Oproep voor verenpikkende papegaaien 343
Uitspraak CAVP 343

Boekbespreking 344

Ingezonden
R. van der Leij 345
Sterklinieken AUV 345

ALIZIN: HET ANTWOORD OP EEN ONGEWENSTE DRACHT

ALS DIT NIET DE BEDOELING IS ...

- Flexibele behandelperiode: Do-D45 na dekking
- Simpel protocol: 2 injecties met 24 uur tussentijd
- Hoge effectiviteit
- Hoge mate van veiligheid

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Alizin REG NL 10157. Werkzame stof: 30 mg aglépristone per ml injectievloeistof (arachideolie). Indicatie: abortusinductie 0 tot en met 45 dagen na dekking. Doeldier: hond. Kanalisatie: UDA. Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld, Tel.: 0342-427127, e-mail: info@virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Utrecht)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. Weeren
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening, Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior medewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Mr. H. Haverkamp,
senior beleidsmedewerker sociaal-economische en arbeidsrechtelijke zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Congressen en symposia

Feline symposium 2006 345
Advies als wapen tegen dierziekten; *M. Bingen* 346
Zoönosedag 347
Peerdepieten 347
Dag van het Aangespannen Paard 348
Nascholing rundveedierenartsen stalinrichting voor grote koppels koeien 348

KNMvD

Maatschappijnieuws

Introductie helpdesk KNMvD; *H. Dijkman* 350
Formularium varkens 2006; *J. Verheijden en J. Vernooij* 351
Nieuwe beleidsmedewerker 352

Column GPGH 352
Personalia 353
Doorlopende agenda 353
Jubilea 353
Deadline 354

Contents

Original article

Risk factors for clinical signs of PMWS and PDNS in pigs in the Netherlands: a case-control study; *A.R.W. Elbers, M.F. de Jong, and G.J. Wellenberg* 318

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

De koersdialoog, ook digitaal

De snelle e-mail service die de Maatschappij biedt aan de leden, is een succes. Veel reacties wijzen daarop. Ook de website van de KNMvD krijgt positieve recensies. Per 1 mei zetten wij een nieuwe digitale ledenservice in: de helpdesk.

De Maatschappij is er voor de leden. De leden willen actuele informatie en dienstverlening. Om zowel de informatievoorziening als de dienstverlening te verbeteren, is het bestuur de koersdialoog aangegaan. Dat was eind 2004.

Een nieuwe uitwerking van de koersdialoog is de introductie van de helpdesk. Vanaf 1 mei is deze nieuwe vorm van digitale ledenservice een feit. Eigenlijk is het een bestaande vorm van dienstverlening in een nieuwe, elektronische verpakking. Vragen stellen aan de KNMvD was immers altijd al mogelijk. Nieuw zijn de vorm en de structuur van de helpdesk. Deze maakt de kennis en informatie van de vereniging beter en gemakkelijker toegankelijk voor leden.

De elektronische helpdesk werkt als volgt. U heeft een vraag. Op de website van de KNMvD - www.knmvd.nl - drukt u op de knop 'helpdesk' van de homepage. Dan zijn er twee mogelijkheden. Eén: in veel gevallen blijkt het een vaker gestelde vraag en vindt u het antwoord onmiddellijk door gebruik te maken van de zoekfunctie. Twee: mocht uw vraag er niet bij staan, en ontbreekt het antwoord dus ook, dan stuurt u uw vraag per e-mail en ontvangt u een antwoord via datzelfde medium.

De medewerkers van de helpdesk zorgen ervoor dat zoveel mogelijk veel gestelde vragen met actuele antwoorden onder de knop zitten. Vragen worden dagelijks toegevoegd; antwoorden worden steeds geactualiseerd. Sommige van de nieuwe vragen die u stelt, zal de redactie met het antwoord toevoegen aan de lijst van veel gestelde vragen. Ook kunnen de helpdeskmedewerkers op grond van úw informatie besluiten nieuwe informatie toe te voegen. Op die manier bouwt u mee aan een zich steeds ontwikkelend bestand.

De helpdeskmedewerkers streven ernaar ook de niet eerder gestelde, complexe of persoonlijke vragen zo snel mogelijk van een adequaat antwoord te voorzien. Soms zullen daar in- of externe gespecialiseerde deskundigen aan te pas komen. Dan kan het in een aantal gevallen wat langer duren voor het juiste antwoord de vragensteller bereikt. U ontvangt binnen vijf werkdagen een antwoord, maar als regel natuurlijk eerder. Tijdens de Voorjaarsdagen in Vet Café De Molen - het 'leden- en gastenverblijf' van de KNMvD en partners - is de helpdesk ten doop gehouden.

Wij verwachten dat het nieuwe medium snel ingeburgerd zal raken. Met de ervaringen van de elektronische helpdesk gaan we het systeem in september uitbreiden met een telefonische helpdesk. Mocht u uw vraag niet kunnen vinden op de website of telefonisch contact prefereren dan biedt de telefonische helpdesk uitkomst

Ook het medium helpdesk kent natuurlijk zijn beperkingen. De vragen - uitsluitend van leden - moeten betrekking hebben op het veterinaire beroep, bedrijf of de Maatschappij. En als het bureau in Houten specifieke kennis niet in huis heeft, dan zullen we elders moeten zoeken of de vragensteller verwijzen. Meer over de nieuwe helpdesk vindt u in dit nummer van TvD.

De koersdialoog had en heeft als speerpunt nummer één de verbetering van de communicatie met de leden. Dat gebeurt digitaal, zoals hierboven aangegeven, maar ook analoog. Hier een tweetal voorbeelden van die analoge, meer klassieke vormen van communicatie met leden.

Eén: onlangs is een werkgroep opgericht van leden die hun arbeidzame periode hebben afgesloten, maar actief willen blijven binnen de Maatschappij. Zij ontwikkelen momenteel plannen om zoveel mogelijk van hun generatiegenoten te enthousiasmeren, ook voor activiteiten binnen de KNMvD.

Twee: samen met enkele groepen en de regio's ontwikkelt de vereniging mogelijkheden voor recent afgestudeerden om nieuwe activiteiten te ontplooien.

Hebt u belangstelling voor de nieuwe initiatieven voor oudere en jonge leden, dan kunt u terecht op telefoonnummer 030-6348900, Henry Dijkman. Natuurlijk kunt u ook de knop 'helpdesk' van onze homepage indrukken, dat went snel!

Herman Geertsen, algemeen directeur

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Bedrijfsrisicofactoren voor varkens met klinische verschijnselen van PMWS of PDNS in Nederland : een case-control onderzoek*

A.R.W. Elbers[1,3], M.F. de Jong[1], en G.J. Wellenberg[2,4]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 318-325.

Oorspronkelijk artikel

Samenvatting

Potentiële risicofactoren voor het optreden van klinische verschijnselen van Post-weaning Multisystemic Wasting syndrome (PMWS) en Porcine Dermatitis and Nephropathy Syndrome (PDNS) bij varkens werd onderzocht in een case-control onderzoek. Tweeëntachtig varkenshouders werden in een persoonlijk interview ondervraagd over bedrijfsvoering, hygiëne, houderijsysteem, ziektehistorie en preventieve diergezondheidsmaatregelen. In dit onderzoek werden dertig varkensbedrijven (case) met, en dertig varkensbedrijven (controle) zonder varkens met karakteristieke klinische verschijnselen van PMWS vergeleken. Voor PDNS werden elf varkensbedrijven (case) met, en elf varkensbedrijven (controle) zonder varkens met karakteristieke klinische verschijnselen van PDNS met elkaar vergeleken. Univariate analyse ($P < 0.10$) liet zien dat er in relatief meer PMWS-casebedrijven vergeleken met controlebedrijven: 1) klinische verschijnselen van PDNS, porcine reproductive and respiratory syndrome (PRRS), porcine parvovirus (PPV) infecties, meningitis, coccidiose en geboortediarree werden waargenomen door de varkenshouder; 2) vaccinatie tegen PRRS en mycoplasma werden uitgevoerd; 3) niet-optimale klimatologische omstandigheden aanwezig waren in de biggenbatterij; grote variatie in speenleeftijd was; veel biggen werden overgelegd; veel zeugen aanwezig waren met lactatieproblemen; er problemen waren met colostruminname bij de biggen; 4) (historisch) gebruik van fokmateriaal (inclusief sperma voor kunstmatige inseminatie) van Angelsaksische origine. In het uiteindelijke statistische model bleef er één variabele over die significant geassocieerd was met PMWS-casebedrijven: de aanwezigheid van klinische PRRS-problemen (en/of het geassocieerde gebruik van vaccinatie tegen PRRS). Er moet worden opgemerkt dat vaccinatie tegen PRRS in de meeste casebedrijven werd gestart als gevolg van klinische PRRS-problemen enkele maanden na de start van de klinische verschijnselen van PMWS, waarmee PRRS-vaccinatie als primaire factor voor het optreden van PMWS wordt uitgesloten. De analyse van de PDNS case-controle data liet vergelijkbare resultaten zien als die van het PMWS-onderzoek. In het finale statistische model was de aanwezigheid van klinische PRRS-problemen (en/of het geassocieerde gebruik van vaccinatie tegen PRRS) geassocieerd met het optreden van klinische verschijnselen van PDNS.

1 GD, Postbus 9, 7400 AA Deventer.

2 Animal Sciences Group van Wageningen Universiteit en Research Center (WUR), Postbus 65, 8200 AB Lelystad.

3 Corresponderende auteur, huidig adres: Centraal Instituut voor DierziekteControle (CIDC-Lelystad) van Wageningen Universiteit en Research Center (WUR), Postbus 2004, 8203 AA Lelystad. (Armin.Elbers@wur.nl)

4 Huidig adres: GD, Postbus 9, 7400 AA Deventer.

* Dit onderzoek werd gefinancierd door het Produktschap voor Vee en Vlees, en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Summary

Risk factors for clinical signs of PMWS and PDNS in pigs in the Netherlands: a case–control study

Potential risk factors for clinical signs of post-weaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) and porcine dermatitis and nephropathy syndrome (PDNS) in pigs in the Netherlands were investigated in a matched case-control study using a questionnaire (personal interview). Eighty-two pig farmers were questioned about management, hygiene, husbandry systems, disease history, and preventive health care. In this study, 30 pig herds with (cases) and 30 pig herds without (controls) characteristic clinical signs of PMWS were compared. For PDNS, 11 pig herds with (cases) and 11 pig herds without (controls) characteristic clinical signs of PDNS were compared. Univariate analysis ($P < 0.10$) showed that the following occurred relatively more often in the PMWS case herds than in the control herds: 1) clinical signs of PDNS, porcine reproductive and respiratory syndrome (PRRS), porcine parvovirus (PPV) infections, meningitis, coccidiosis, and pre-weaning diarrhoea observed by the farmer; 2) vaccination against PRRS and mycoplasma; 3) non-optimal climatic conditions in the nursery rooms, a large variation in weaning age, a high occurrence of cross-fostering of piglets, a large number of sows with lactation problems, poor colostrum intake by piglets; and 4) (historical) use of breeding stock (including semen for artificial insemination) of Anglo-Saxon origin. In the final multivariate statistical model, one variable remained significantly associated with PMWS case herds, namely, the presence of clinical signs of PRRS (and/or the associated use of vaccination against PRRS). It should be noted that in almost all cases animals were vaccinated against PRRS because of clinical signs of PRRS that appeared a few months after the first occurrence of clinical signs of PMWS. This excludes PRRS vaccination as a primary factor in causing PMWS. Analysis of the PDNS case-control data showed comparable results with those of the PMWS study. In the final statistical model, the presence of clinical signs of PRRS (and/or the associated use of vaccination against PRRS) was significantly associated with PDNS case herds.

Introductie

Post-weaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) is een opkomende ziekte bij biggen en vleesvarkens sinds 1997 in Nederland (34). Gelijktijdig werd er ook een drastische stijging gezien in het percentage ter sectie aangeboden varkens met een Porcine Dermatitis and Nephropathy Syndrome (PDNS)-diagnose bij sectieonderzoek (9). De klinische verschijnselen van PDNS zijn van belang omdat deze lijken op de klinische verschijnselen van klassieke varkenspest (KVP)

en een snelle diagnose van KVP kunnen bemoeilijken (13, 29).
PMWS veroorzaakt aanzienlijke economische schade in de varkenshouderij. Het syndroom wordt geassocieerd met porcine circovirus type 2 (PCV2) infecties (2, 3). Onder experimentele condities is het optreden van PMWS bij varkens geïnfecteerd met PCV2 alleen moeilijk te reproduceren en PCV2-geïnfecteerde SPF-varkens ontwikkelen vaak slechts milde tot matige laesies (5, 18). Daarnaast liet seroprevalentieonderzoek zien dat antilichamen tegen PCV2 bij varkens kon worden aangetoond op meer dan 94 procent van de Nederlandse fok- en vermeerderingsbedrijven (10), maar niet alle met PCV2 geïnfecteerde varkens ontwikkelen PMWS. Dit geeft aan dat de ontwikkeling van de meeste PCV2-infecties in meer of mindere mate subklinisch verloopt en dat PCV2 andere co-factoren nodig zou kunnen hebben om volledig PMWS te kunnen ontwikkelen. Resultaten van experimentele co-infecties van PCV2 met porcine parvovirus (PPV) (3, 12, 16) of PCV2 met porcine reproductive and respiratory syndrome virus (PRRSV) (24) ondersteunen deze hypothese. Tot nu toe werden PRRSV (27, 31), *Pasteurella multocida* (19, 32), en *Streptococcus* spp.-infecties (30) ervan verdacht betrokken te zijn bij de pathogenese van PDNS. Recentelijk werd ook PCV2 (23, 36) gedetecteerd in PDNS-gevallen, echter in de studie van Thibault *et al.* (31) werd PCV2 niet in alle gevallen van PDNS gevonden of werd viraal PCV2-genoom of antigeen niet gedetecteerd in vasculitis- en glomerulonephritis-laesies bij alle varkens met PDNS-verschijnselen (32). De rol van PCV2 in de aetiologie van PDNS is daarom nog niet geheel duidelijk.
De vigerende hypothese is dat andere factoren nodig zijn voor het induceren van klinische verschijnselen van PMWS en/of PDNS. Verschillende potentiele risicofactoren zijn naar voren geschoven, bijvoorbeeld gelijktijdige infectie met andere pathogenen, omgevingsfactoren, bedrijfsvoeringsfactoren en genetica (1, 6). Om een effectieve beheersing van PMWS en PDNS te kunnen bewerkstelligen, is het noodzakelijk om meer inzicht te hebben in potentiële risicofactoren voor het optreden van PMWS en PDNS.

Materiaal en Methode

Studieopzet
Varkensbedrijven met klinische PMWS- of PDNS-problemen werden door dierenartspraktijken in het gehele land gemeld aan GD, langs de gebruikelijke kanalen.
Deze bedrijven werden bezocht door één dierenartsspecialist varkensgezondheidszorg van de GD om een diagnose te stellen, en dieren te selecteren voor overname. Voor ieder casebedrijf werd een matched controlebedrijf geselecteerd. Case- en controlebedrijf werden gematched op geografische locatie (binnen dezelfde dierenartspraktijk), en bedrijfsgrootte.
De case-definitie voor PMWS was: een varkensbedrijf met varkens die een combinatie van alle van de volgende klinische verschijnselen vertoonden bij ten minste twee procent van de varkens met een leeftijd tussen de zes en veertien weken: bleke huid, slijten, koorts (> 39.7 °C) bij onderzochte dieren, respiratoire problemen, en duidelijk voelbare en vergrote inguinale lymfknopen bij palpatie.
De case-definitie voor PDNS was: een varkensbedrijf met tenminste twee varkens (in de leeftijd van twaalf tot zestien weken; 40-70 kg levend gewicht) met de volgende klinische verschijnselen: cirkelvormige huidbloedingen, voornamelijk gelokaliseerd op de buik, achterhand en oren.
Een controlebedrijf werd gedefineerd als een varkensbedrijf vrij van klinische verschijnselen van PMWS of PDNS bij de varkens en zonder een historie van PMWS- of PDNS-verschijnselen bij de varkens gedurende minstens één jaar.
Men heeft ongeveer dertig case- en dertig controlebedrijven nodig om een verschil van circa 35 procent in de aanwezigheid van een risicofactor tussen de case- en de controlegroep te identificeren met tachtig procent onderscheidingsvermogen en 95 procent betrouwbaarheid (33). Onze opdrachtgevers waren tevens geïnteresseerd in PDNS vanwege de differentiële diagnose met betrekking tot KVP, maar vanwege budgettaire redenen konden wij slechts circa tien case- en tien controlebedrijven voor PDNS onderzoeken. Het is duidelijk dat men met een dergelijk kleine steekproef slechts grote verschillen (> vijftig procent) in aanwezigheid van potentiële risicofactoren kan identificeren. In de periode van 22 juni 2001 tot 18 december 2002, werden circa negentig varkensbedrijven bezocht, verdeeld over het hele land. Een aantal van de bezochte bedrijven is niet opgenomen in de analyse, omdat zij uiteindelijk niet konden voldoen aan de inclusiecriteria, of omdat zij niet gematchd konden worden met een ander bedrijf. In de uiteindelijke ananlyse zijn dertig PMWS-case- and dertig PMWS-controlebedrijven gebruikt, en elf PDNS-case- en elf PDNS-controlebedrijven.
In dit onderzoek werden bedrijven met (cases) en zonder (controle) varkens met karakteristieke klinische verschijnselen van PMWS of PDNS vergeleken met betrekking tot de aanwezigheid van potentiële bedrijfsrisicofactoren zoals bedrijfsvoering, hygiëne, houderijsysteem, ziektehistorie en preventieve diergezondheidsmaatregelen.

Postmortaal onderzoek

Van elk casebedrijf werden drie varkens geselecteerd met duidelijke klinische PMWS- of PDNS-verschijnselen. Deze varkens werden overgenomen, en vervoerd naar de Animal Science Group (ASG) in Lelystad voor postmortaal onderzoek. Van elk controlebedrijf werden ook drie varkens van vergelijkbare leeftijd geselecteerd, overgenomen en vervoerd naar Lelystad voor postmortaal onderzoek. Over de resultaten van dat onderzoek is al eerder apart gerapporteerd (35, 36).
Bij postmortaal onderzoek werd elk varken van de drie overgenomen varkens onderzocht op pathologische bevindingen, en werden organen bemonsterd voor virologisch en bacteriologisch onderzoek. Voor histologisch onderzoek werden gedeelten van de nieren, longen en mesenteriale en inguinale lymfknopen gefixeerd in tien procent gebufferde formaline en in paraffine gezet. Coupes werden gekleurd met haematoxyline-eosine (34, 35).
Er werden histopathologische laesies karakteristiek voor PMWS gevonden in negentig à honderd procent van de overgenomen varkens van de casebedrijven (35). Bij 87 procent van de overgenomen varkens van de PMWS-casebedrijven werd PCV2 aangetoond terwijl dit maar bij dertig procent werd gevonden in de varkens van de controlebedrijven. De hoeveelheid PCV2 die werd gevonden bij de varkens op de casebedrijven was minstens een factor 10^5 hoger dan bij de varkens van de controlebedrijven (35). Deze resultaten zijn een ondersteuning voor de selectie van de PMWS-case- en de controlebedrijven.
Bij sectieonderzoek van de PDNS-casebedrijven werden de huidlaesies gekarakteriseerd door multifocale, erythemateuze

plaques en korsten, frequent begeleid door kleine littekens. Bij door PDNS-aangetaste varkens waren de meest prominente bevindingen, naast huidafwijkingen, vergrote bleke, grijs-bruine nieren met petechiën of met multifocale witte vlekken in de cortex van de nier, en een gegeneraliseerde lymphadenopathie gekarakteriseerd door vergrote, en oedemateuze lymfknopen, en focale infarcten van de milt (36). Deze bevindingen zijn een ondersteuning voor de selectie van de PDNS-casebedrijven.

Enquête

Gegevens over potentiële risicofactoren werden verzameld via een enquête die werd afgenomen door middel van een persoonlijk interview tijdens een klinische inspectie en intake-bezoek.

De opzet van de door ons gebruikte enquête was gebaseerd op een enquête die voor hetzelfde doel eerder was gebruikt voor een PMWS- en PDNS-case-controleonderzoek in het Verenigd Koninkrijk (7). Daarbij werden gegevens over een breed scala van mogelijke risicofactoren op de varkensbedrijven vastgelegd, om daarmee mogelijke hypotheses over de relatie tussen risicofactoren en optreden van PMWS en/of PDNS boven water te krijgen. De enquête werd eerst uitgetest bij enkele varkensbedrijven om te beoordelen of de vragen en antwoordmogelijkheden voldeden. Enkele kleine aanpassingen werden verricht, waarna de uiteindelijke enquete werd uitgevoerd op 82 varkensbedrijven. De enquête bestond uit de volgende onderdelen:

Algemene demografische gegevens: bedrijfstype, aanwezigheid van andere (landbouw)huisdieren op het bedrijf, aantal jaren dat bedrijf operationeel was, et cetera.

Insleepmogelijkheden via de omgeving van het bedrijf: aanwezigheid van wilde fauna (vogels, ratten, muizen, et cetera) in de omgeving van de boerderij, bezoekers aan het bedrijf die in aanraking komen met de varkens, bezoek en contact van varkenshouder met andere varkensbedrijven et cetera.

Voeding: details over gebruik van voeders, bijproducten, voederregime, et cetera.

Fokmateriaal: details over welk fokmateriaal dat werd gebruikt in de periode tot een half jaar voorafgaande start van klinische PMWS en/of PDNS-verschijnselen, inclusief het gebruik van sperma voor kunstmatige inseminatie.

Bedrijfsvoering: aanwezigheid van niet-optimale omstandigheden werd ingedeeld op een schaal van 1-5; aantal biggen overgelegd in de eerste twee dagen na geboorte: 1: < tien procent, 2: tien tot twintg procent, 3: twintig tot dertig procent, 4: dertig tot veertig procent, 5: > veertig procent; aantal biggen overgelegd op drie of meer dagen na geboorte: 1: < vijf procent, 2 : vijf tot tien procent, 3: tien tot twintig procent, 4: twintig tot dertig procent, 5: > dertig procent; problemen met colostruminname werd gemeten als het percentage biggen (circa 24 uur oud) met lege of gedeeltelijk gevulde maag: 1: < tien procent, 2: tien tot twintig procent, 3: twintig tot dertig procent, 4: dertig tot veertig procent, 5: > veertig procent; variatie in speenleeftijd werd als volgt gemeten: 1: < vier dagen, 2: vier tot zeven dagen, 3: zeven tot veertien dagen, 4: veertien-21 dagen, 5: > 21 dagen; lactatieproblemen bij de zeugen werd afgemeten aan de aanwezigheid van te grote tomen of zeugen met onvoldoende spenen voor aanwezige biggen, waarbij voor pariteit-1 zeugen uit werd gegaan van elf biggen/zeug, en bij oudere pariteitszeugen van twaalf biggen/zeug; op een bedrijf waar men niet aan dit criterium kon voldoen, werd een tekortkoming als volgt ingedeeld: 1: < tien procent zeugen met lactatieproblemen, 2: tien tot twintig procent zeugen met lactatieproblemen, 3: twintig tot dertig procent zeugen met lactatieproblemen, 4: dertig tot veertig procent zeugen met lactatieproblemen; 5: > veertig procent zeugen met lactatieproblemen.

Klimaat: het klimaat op de biggenbatterij werd beoordeeld aan de hand van een combinatie van afwijkingen in gedrag (stapelen), afwijkende temperatuur op basis van leeftijd en lichaamsgewicht van de aanwezige varkens, irritatie door ammoniak als gevolg van te weinig ventilatie, luchtvochtigheid in de stal; klimaat werd beoordeeld op een vijf-punts Likertschaal, varierend van uitstekend tot zeer slecht.

Statistische analyse

De gegevens van de enquête werden geanalyseerd met behulp van een gegeneraliseerd lineair model (GLM) (25). Met het matched case-controle-ontwerp werd rekening gehouden door paartjes van een case- en controlebedrijf als apart effect op te nemen in het model. De response variabele (case of controle) werd gemodeleerd met behulp van een binomiale verdelingsfunctie. De logit-link-functie werd gebruikt om de effecten van variabelen en de random component (de 'foutencomponent' van het model die aangeeft dat de relatie tussen de responsevariabele en de verklarende variabelen in het model niet exact is) van het model met elkaar te verbinden.

De eerste stap in de statistische analyse bestond uit het screenen van de verklarende variabelen (elk apart) in een GLM. Variabelen met een statistische significantie $P < 0.10$ werden toegelaten aan de volgende stap in de statistische analyse indien het een plausibele associatie betrof tussen de response variabele en de verklarende variabele. In de tweede stap van de statistische analyse werd een stapsgewijze selectie uitgevoerd van variabelen in een cluster van biologisch verwante variabelen (bijvoorbeeld de variabelen die te maken hebben met de dierziekten die veehouder heeft gezien op het bedrijf of de vaccinaties die werden toegepast, et cetera) in een multivariaat model, dat wil zeggen alle variabelen in een cluster werden in één statistisch model getoetst. In de laatste stap van de statistische analyse werden de variabelen die in de tweede stap naar boven waren gekomen in één multivariaat model gestopt, en werden niet-significante variabelen er net zo lang uitgehaald tot een model overbleef met significante associaties.

Resultaten

Univariate analyse PMWS

Er werden geen significante verschillen gevonden tussen case- en controlebedrijven met betrekking tot het aantal jaren dat een bedrijf operationeel was, aanwezigheid van andere (landbouw-)huisdieren naast varkens op het bedrijf, blootstelling aan wilde fauna in de omgeving van het bedrijf, contact met de stal en/of varkens van bezoekers, en bezoek van de varkenshouder zelf aan andere bedrijven. In relatief meer casebedrijven dan controlebedrijven waren de volgende risicofactoren aanwezig:

Cluster 1: een niet-optimaal klimaat in de biggenbatterij; zeugen met lactatieproblemen; variatie in speenleeftijd; meer biggen die werden overgelegd; problemen met colostruminname bij de biggen (Tabel 1).

Cluster 2: klinische verschijnselen van PDNS, PRRS, PPV, meningitis, coccidiose, en geboortediarree waargenomen

door de veehouder en/of dierenarts (Tabel 2); er moet worden opgemerkt dat de waargenomen klinische verschijnselen door veehouder en/of dierenarts in veel gevallen niet werden geconfirmeerd door laboratoriumdiagnostiek.
Cluster 3: relatief meer casebedrijven dan controlebedrijven vaccineerden tegen PRRS en mycoplasma vanwege klinische problemen die gerelateerd werden aan deze agentia (Tabel 3).
Cluster 4: er waren relatief meer casebedrijven dan controlebedrijven die fokmateriaal (inclusief sperma voor kunstmatige inseminatie) gebruikten van Angelsaksische achtergrond (Tabel 4).

Multivariate analyse PMWS
De associatie tussen klinische verschijnselen van PMWS en PDNS bij varkens op een bedrijf was extreem sterk (Tabel 2): op vrijwel alle varkensbedrijven met klinische verschijnselen van PMWS bij varkens werden ook varkens met klinische verschijnselen van PDNS gezien. Omdat er biologische argumenten zijn om te denken aan een gezamelijke causale oorzaak voor PMWS- en PDNS-verschijnselen bij varkens (infectie met PCV2), is aanwezigheid van PDNS-verschijnselen bij varkens verder uit de multivariate analyse voor PMWS gehouden.
Multivariate analyse van de variabelen in cluster 1 liet zien dat deze factoren sterk met elkaar gecorreleerd waren. De sterkste associatie in cluster 1 met PMWS-verschijnselen waren problemen met colostruminname bij de biggen ($P < 0.0001$). Observatie door de varkenshouder en/of dierenarts van PRRS, PPV-infecties en meningitis waren geassocieerd met PMWS-verschijnselen in de multivariate analyse van variabelen in cluster 2. Ook vaccinatie tegen PRRS ($P < 0.0001$) en Mycoplasma ($P=0.087$) waren geassocieerd met aanwezigheid van PMWS-verschijnselen (cluster 3). Variabelen binnen cluster 4 waren ook sterk gecorreleerd, maar het (historisch) gebruik van fokmateriaal (inclusief sperma voor kunstmatige inseminatie) van Angelsaksische achtergrond liet de sterkste associatie zien met aanwezigheid van klinische PMWS-verschijnselen ($P=0.03$).
In het uiteindelijke statistische model bleef er één significante ($P < 0.0001$) variabele over die het sterkst geassocieerd was met de aanwezigheid van klinische PMWS-verschijnselen bij varkens: vaccinatie tegen PRRS vanwege klinische PRRS-problemen.

Univariate analyse PDNS
Er werden geen significante verschillen gevonden tussen case- en controlebedrijven met betrekking tot het aantal jaren dat een bedrijf operationeel was, aanwezigheid van andere (landbouw-)huisdieren naast varkens op het bedrijf, blootstelling aan wilde fauna in de omgeving van het bedrijf, contact met de stal en/of varkens van bezoekers, en bezoek van de varkenshouder zelf aan andere bedrijven. In relatief meer casebedrijven dan controlebedrijven waren de volgende risicofactoren aanwezig:

Tabel 1. **Verdeling van biggenmanagement en bedrijfsvoeringsfactoren in PMWS/PDNS case en controlebedrijven (univariate analyse met P < 0.10).**

Riscofactor	PMWS Casebedrijven (n=30)	PMWS Controlebedrijven (n=30)	PDNS Casebedrijven (n=11)	PDNS Controlebedrijven (n=11)
Beoordeling klimaat in de kraamstal				
- uitstekend	3 (10%)	5 (16%)		
- goed	14 (47%)	21 (70%)		
- redelijk	10 (33%)	4 (13%)		
- slecht	3 (10%)	0		
- zeer slecht	0	0		
Zeugen met lactatieproblemen				
< 10%	2 (7%)	5 (17%)		
10 – 20%	12 (40%)	17 (57%)		
20 – 30%	15 (50%)	6 (20%)		
30 – 40%	1 (3%)	2 (7%)		
> 40%	0	0		
Variatie in speenleeftijd				
< 4 dagen	4 (13%)	13 (43%)	2 (18%)	5 (45%)
4 – 7 dagen	24 (80%)	13 (43%)	7 (63%)	6 (55%)
7 – 14 dagen	2 (7%)	4 (13%)	2 (18%)	0
14 – 21 dagen	0	0	0	0
> 21 dagen	0	0	0	0
Biggen overgelegd ≤ 2 dagen na geboorte:				
< 10% biggen	0	3 (10%)		
10 – 20% biggen	5 (16%)	12 (40%)		
20 – 30% biggen	13 (43%)	9 (30%)		
30 – 40% biggen	11 (37%)	4 (13%)		
> 40% biggen	1 (3%)	2 (7%)		
Biggen overgelegd ≥ 3 dagen na geboorte:				
< 5% biggen	2 (7%)	5 (16%)		
5 – 10% biggen	11 (37%)	17 (57%)		
10 – 20% biggen	12 (40%)	6 (20%)		
20 – 30% biggen	4 (13%)	2 (7%)		
> 30% biggen	1 (3%)	0		
Problemen met colostruminname bij biggen:				
< 10% biggen	2 (7%)	4 (13%)	1 (9%)	1 (9%)
10 – 20% biggen	6 (20%)	17 (57%)	4 (36%)	6 (55%)
20 – 30% biggen	17 (57%)	9 (30%)	4 (36%)	4 (36%)
30 – 40% biggen	5 (17%)	0	2 (18%)	0
> 40% biggen	0	0	0	0

Tabel 2. Dierziekten waargenomen door de veehouder en confirmatie van de diagnose door de dierenarts of laboratorium diagnostiek voor PMWS- en PDNS-case- en controlebedrijven (univariate analyse met P < 0.10).

Dierziekten waargenomen door veehouder en confirmatie van de diagnose	PMWS Casebedrijven (n=30)	PMWS Controle-bedrijven (n=30)	PDNS Casebedrijven (n=11)	PDNS Controle-bedrijven (n=11)
Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome (PRRS)	**24** (80%)	**14** (53%)	**7** (64%)	**2** (18%)
- Geen confirmatie van diagnose	**9** (30%)	**18** (60%)	**5** (45%)	**9** (82%)
- Klinische diagnose door dierenarts	**14** (47%)	**9** (30%)	**5** (45%)	**2** (18%)
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek	**7** (23%)	**3** (10%)	**1** (9%)	**0**
Porciene parvovirus (PPV)	**9** (30%)	**2** (7%)	**3** (27%)	**0**
- Geen confirmatie van diagnose	**22** (73%)	**28** (93%)	**9** (82%)	**11** (100%)
- Klinische diagnose door dierenarts	**8** (27%)	**2** (7%)	**2** (18%)	**0**
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek	**0**	**0**	**0**	**0**
Porcine Dermatitis and Nephropathy Syndrome (PDNS)	**24** (80%)	**0**		
- Geen confirmatie van diagnose	**8** (27%)	**30** (100%)		
- Klinische diagnose door dierenarts	**21** (70%)	**0**		
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek	**1** (3%)	**0**		
Post-weaning Multisystemic Wasting Syndrome (PMWS)			**10** (91%)	**0**
- Geen confirmatie van diagnose			**2** (18%)	**11** (100%)
- Klinische diagnose door dierenarts			**3** (27%)	**0**
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek			**6** (55%)	
Coccidiose	**26** (87%)	**16** (53%)		
- Geen confirmatie van diagnose	**9** (30%)	**16** (53%)		
- Klinische diagnose door dierenarts	**21** (70%)	**14** (47%)		
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek	**0**	**0**		
Geboortediarree	**15** (50%)	**9** (30%)		
- Geen confirmatie van diagnose	**21** (70%)	**22** (73%)		
- Klinische diagnose door dierenarts	**9** (30%)	**8** (27%)		
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek	**0**	**0**		
Salmonellose			**3** (27%)	**0**
- Geen confirmatie van diagnose			**9** (82%)	**11** (100%)
- Klinische diagnose door dierenarts			**2** (18%)	**0**
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek			**0**	**0**
Porcine Intestinal Adenomatosis (PIA)			**5** (46%)	**0**
- Geen confirmatie van diagnose			**8** (73%)	**11** (100%)
- Klinische diagnose door dierenarts			**2** (18%)	**0**
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek			(9%)	**0**
Meningitis	**28** (93%)	**20** (67%)		
- Geen confirmatie van diagnose	**6** (20%)	**12** (40%)		
- Klinische diagnose door dierenarts	**23** (77%)	**18** (60%)		
- Confirmatie door laboratoriumdiagnostiek	**1** (3%)	**0**		

Cluster 1: variatie in speenleeftijd; problemen met colostruminname bij biggen (Tabel 1).
Cluster 2: klinische verschijnselen van PMWS, PRRS, PPV, salmonellose, of porciene intestinale adenomatose (PIA) waargenomen door de veehouder en/of dierenarts (Tabel 2); er moet worden opgemerkt dat de waargenomen klinische verschijnselen door veehouder en/of dierenarts in veel gevallen niet werden geconfirmeerd door laboratoriumdiagnostiek.
Cluster 3: Vanwege klinische problemen werd er bij relatief meer casebedrijven dan controlebedrijven gevaccineerd tegen PRRS en influenza (Tabel 3).
Cluster 4: Daarnaast waren er relatief meer casebedrijven dan controlebedrijven die fokmateriaal (inclusief sperma voor artificiële inseminatie) gebruikten - of hadden gebruikt - van Angelsaksische achtergrond (Tabel 4).

Multivariate analysis PDNS

De associatie tussen klinische verschijnselen van PDNS en PMWS op een bedrijf was ook in dit onderzoek extreem sterk (Tabel 2): met uitzondering van één bedrijf, werden in alle varkensbedrijven met klinische verschijnselen van PDNS bij varkens ook varkens met klinische verschijnselen van PMWS gezien. Met dezelfde argumentatie als voor het PMWS-case-controlonderzoek, werd nu de aanwezigheid van varkens met klinische verschijnselen van PMWS niet opgenomen in de multivariate analyse voor PDNS. Variabelen in cluster 1 waren sterk gecorreleerd met elkaar, maar de sterkste associatie met klinische verschijnselen van PDNS was problemen met colostruminname ($P < 0.0001$). Observatie door de varkenshouder van PRRS-problemen op het bedrijf was het sterkst geassocieerd ($P < 0.0001$) met PDNS-verschijnselen bij varkens in de multivariate analyse van variabelen in cluster 2. Ook vaccinatie tegen PRRS ($P < 0.0001$) was geassocieerd met aanwezigheid van PDNS-verschijnselen bij varkens (cluster 3). Variabelen binnen cluster 4 waren sterk gecorreleerd, maar het (historisch) gebruik van fokmateriaal (inclusief sperma voor artificiële inseminatie) van Angelsaksische achtergrond liet de sterkste associatie zien met aanwezigheid van klinische PDNS-verschijnselen ($P < 0.0001$). In het uiteindelijke statistische model bleef er één significante ($P < 0.0001$) variabele over die het sterkst geassocieerd was met de aanwezigheid van klinische PDNS-verschijnselen bij varkens: vaccinatie tegen PRRS vanwege klinische PRRS-problemen.

Discussie

Dit PMWS/PDNS case-controleonderzoek laat zien dat er een sterke relatie bestaat tussen aanwezigheid van klinische

Tabel 3. **Gebruik van vaccinatie tegen dierziekten op PMWS- en PDNS-case- en controlebedrijven.**

Vaccinaties	PMWS Casebedrijven (n=30)	PMWS Controlebedrijven (n=30)	PDNS Casebedrijven (n=11)	PDNS Controlebedrijven (n=11)
PRRS (geattenueerd en/of levend vaccin) #	20 (67%)	2 (7%)	8 (73%)	2 (18%)
Mycoplasma #	11 (37%)	4 (13%)	3 (27%)	1 (9%)
Influenza #	9 (30%)	4 (13%)	3 (27%)	0
Clostridium	6 (20%)	2 (7%)	1 (9%)	0
Porcine parvovirus	27 (90%)	29 (97%)	10 (91%)	10 (91%)
Streptococcus suis	7 (23%)	3 (10%)	1 (9%)	0
Actinobacillus pleuropneumoniae	1 (3%)	0	2 (18%)	0
E. coli	27 (90%)	30 (100%)	11 (100%)	11 (100%)
Atrophische rhinitis	5 (17%)	2 (7%)	2 (18%)	0
Vlekziekte	30 (100%)	29 (97%)	11 (100%)	10 (91%)

: univariate analysis $P < 0.10$

verschijnselen van PMWS en PDNS bij varkens, omdat bijna alle bedrijven met klinische verschijnselen van PMWS bij varkens ook verschijnselen laten zien van PDNS bij de varkens en vice versa. Verschillende onderzoeken hebben een indicatie gegeven voor de mogelijke relatie tussen PMWS en PDNS, omdat sommige varkens met een PMWS-diagnose ook laesies vertoonden die karakteristiek zijn voor PDNS (23). Daarnaast is het zo dat in de meeste landen die klinische problemen met PMWS rapporteren, ook PDNS werd geobserveerd (9, 14, 16, 23, 26). Onze bevindingen worden bevestigd door de resultaten van het case-controleonderzoek in het Verenigd Koninkrijk, waarin naar voren kwam dat aanwezigheid van klinische verschijnselen van PDNS en PMWS bij varkens zeer sterk geassocieerd waren (7).

PMWS is geassocieerd met PCV2-infecties (2, 3, 11, 34). Recentelijk is ook PCV2 geassocieerd met klinische verschijnselen van PDNS (23, 35). Experimenteel onderzoek heeft laten zien dat PCV2 het meest belangrijke agens is bij het ontstaan van PMWS (2, 11). Echter, wanneer varkens worden geïnoculeerd met PCV2 alleen, kan PMWS in veel gevallen niet volledig worden gereproduceerd (11, 18). Recent is de rol van PRRSV in de ontwikkeling van PMWS een aantal keren belicht. In een experimentele co-infectie van PCV2 met PRRSV, waren de klinische verschijnselen van PMWS sterk verhoogd (4, 28). Rovira *et al.* (24) lieten zien dat een gelijktijdige infectie van PCV2 en PRRSV resulteerde in een verhoging van het aantal PCV2 virale kopieën, en dat PRRSV-infecties de replicatie van PCV2 verhoogde. Ons onderzoek geeft aan dat PRRSV een predisponerende factor zou kunnen zijn voor de ontwikkeling van PMWS. Dit wordt nog eens sterker gemaakt doordat bij het aanvullend onderzoek van de geselecteerde biggen afkomstig van de onderzochte case-controlebedrijven, PRRSV-infecties aangetoond werden bij 83 procent van de PMWS-cases en maar bij 35 procent van de controles (35). Echter, hoewel verschillende onderzoeken de hypothese ondersteunen dat PRRSV een belangrijke co-factor kan zijn in de ontwikkeling van PMWS, is een coinfectie met PRRSV niet altijd noodzakelijk om PMWS te produceren. In een onderzoek op PRRSV-negatieve varkensbedrijven was er namelijk geen verschil in de zwaarte van klinische verschijnselen van PMWS in vergelijking met PRRSV-positieve bedrijven (1).

In case-controleonderzoeken in Canada (8) en Spanje (20) werden lichte associaties gevonden tussen vaccinatie tegen PRRSV – gestart vanwege klinische PRRSV-problemen op de varkensbedrijven – en het optreden van PMWS. In ons onderzoek was deze associatie veel sterker aanwezig. Daarnaast zijn er onderzoekers die vermoeden dat PRRSV een belangrijke rol zou kunnen spelen in de pathogenese van PDNS (27, 31), maar dat is nog niet bevestigd met een experimenteel infectie-onderzoek. Om te onderzoeken of - en onder welke omstandigheden - nieuwe PRRS-virustypen een belangrijke co-factor zouden kunnen zijn bij het veroorzaken van PMWS en PDNS, moet verder experimenteel onderzoek worden verricht.

Biggenmanagement speelt een belangrijke rol in het optreden van PMWS (21, 22). De eerste, en meest belangrijke voorziening van antilichamen tegen dierziekten voor pasgeboren

Tabel 4. **Gebruik van fokmateriaal op PMWS/PDNS case- en controlebedrijven (univariate analyse $P < 0.10$).**

Fokmateriaal karakteristieken	PMWS Casebedrijven (n=30)	PMWS Controlebedrijven (n=30)	PDNS Casebedrijven (n=11)	PDNS Controlebedrijven (n=11)
Huidig gebruik (minimaal 60%) fokmateriaal van Angelsaksische origine	11 (37%)	3 (10%)	3 (27%)	0
Huidig gebruik van sperma voor artificiele inseminatie van Angelsaksische origine	5 (17%)	0	5 (45%)	0
Heeft in het verleden (> 0.5 jaar voor start van klinische PMWS- of PDNS-problemen) fokmateriaal (minimaal 60%) van Angelsaksische origine gebruikt	4 (13%)	0	0	0
Heeft in het verleden (> 0.5 jaar voor start van klinische PMWS--of PDNS problemen) sperma voor artificiele inseminatie van Angelsaksische origine gebruikt	5 (17%)	1 (3%)	2 (18%)	0
Huidig en historisch gebruik van fokmateriaal (minimaal 60%) van Angelsaksische origine (inclusief sperma voor a.i.)	13 (43%)	3 (10%)	5 (45%)	0

biggen is via de inname van colostrum. Omdat de hoeveelheid antilichamen in colostrum afneemt in de tijd, en pasgeboren biggen deze antilichamen slechts een beperkte periode kunnen resorberen, is het van het allergrootste belang dat biggen de mogelijkheid hebben om colostrum op te nemen snel na de geboorte. Wanneer zeugen problemen hebben met de melkproductie of wanneer biggen niet voldoende colostrum opnemen, worden biggen niet in voldoende mate voorzien van antilichamen voor de bescherming in de eerste weken na de geboorte. Het overleggen van biggen na 24 uur komt te laat om het gebrek aan colostrumopname te compenseren. In een dergelijke situastie zouden infecties met PCV2 en PRRSV sneller kunnen aanslaan bij deze biggen. Dit kan een verklaring zijn voor de observatie dat slechts een deel van de biggen PMWS ontwikkelt binnen een toom of een bedrijf met klinische verschijnselen van PMWS.
Onze resultaten laten zien dat op varkensbedrijven met klinische verschijnselen van PMWS en PDNS bij varkens er relatief meer biggen worden overgelegd. Met het overleggen van biggen wordt de kans op transmissie van bacteriën en virussen vergroot. Wanneer zieke biggen worden gekoppeld aan gezonde biggen in een toom door overleggen, kan de hele toom worden besmet. Ook Madec en Waddilove (21) gaven aan dat overleggen van biggen zoveel mogelijk moet worden beperkt. Indien er een grote variatie is in speenleeftijd bij de biggen, is er ook een grote variatie in immuniteit bij de biggen. Wanneer oudere biggen, met een betere weerstand tegen infecties, worden gehuisvest met jongere biggen met een lagere weerstand, kunnen de jongere biggen worden geïnfecteerd door horizontale transmissie. Met een minimale variatie in speenleeftijd wordt er een uniforme immuniteit gegarandeerd binnen een hok, en daarmee wordt de ziektedruk verlaagd.

Een laatste associatie met PMWS en PDNS die werd gezien in ons onderzoek was het (historisch) gebruik van fokmateriaal (inclusief sperma voor kunstmatige inseminatie) van Angelsaksische achtergrond. De preciese achtergrond van deze associatie is onbekend. Recent werden mogelijke veranderingen in de fokkerij in de wereldwijde varkensindustrie door Bolin en Allan (6) gesuggereerd als mogelijke 'trigger' voor het optreden van PMWS. Een mogelijke verklaring kan liggen in de hypothese dat varkens met een Angelsaksische achtergrond optimale verzorging en voeding nodig hebben. Indien dergelijk diermateriaal op Nederlandse bedrijven niet optimaal wordt verzorgd met betrekking tot hygiëne, klimaat, voeding en bedrijfsvoering, zouden zij eerder dan de gebruikelijke varkensrassen in Nederland de klinische verschijnselen van PMWS en PDNS kunnen tonen.

Er moet worden benadrukt dat een case-controleonderzoek associaties kan opleveren tussen potentiële risicofactoren en het optreden van ziekte die niet causaal met elkaar te maken hoeven te hebben (maar het mogelijk wel zouden kunnen hebben). De primaire doelstelling van ons onderzoek was te komen tot hypotheses omtrent risicofactoren voor het optreden van PMWS en PDNS onder Nederlandse omstandigheden. Verder experimenteel onderzoek is nodig om te onderzoeken of – onder welke omstandigheden – de potentiele risicofactoren die in ons onderzoek zijn gevonden belangrijke co-factoren zijn bij het veroorzaken van PMWS en PDNS.

Dankbetuiging

Het Productschap voor Vee en Vlees (PVV) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit worden bedankt voor het financieel steunen van dit onderzoek.

Literatuur

1. Allan GM and Ellis JA. Porcine circoviruses: a review. J Vet Diag Invest 2000; 12: 3-14.
2. Allan GM, McNeilly F, Kennedy S, Daft B, Clark EG, Ellis JA, Haines DM, Meehan BM and Adair, BM. Isolation of porcine circovirus-like viruses from pigs with a wasting disease in the USA and Europe. J Vet Diagn Invest 1999a; 10: 3-10.
3. Allan GM, Kennedy S, McFeilly F, Foster JC, Ellis JA, Krakowka SJ, Meehan BM and Adair BM. Experimental reproduction of severe wasting disease by co-infection of pigs with porcine circovirus and porcine parvovirus. J Comp Path 1999b; 121: 1-11.
4. Allan GM, McNeilly F, Ellis J, Krakowka S, Meehan S, McNair I, Walker I and Kennedy S. Experimental infection of colostrum deprived piglets with porcine circovirus 2 (PCV2) and porcine reproductive and respiratory syndrome virus (PRRSV) potentiates PCV2 replication. Arch Virol 2000; 145:2421-2429.
5. Balasch M, Segales J, Rosell C, Domingo M, Mankertz A, Urniza A and Plana-Duran J. Experimental inoculation of conventional pigs with tissue homogenates from pigs with PMWS. J Comp Pathol 1999; 121: 139-148.
6. Bolin SR and Allan GM. Old virus or new virus – in a world of continuous changes. In: PMWS and PCV2 Diseases, Merial Symposium, Ames, Iowa, USA, June 2002: 9-17.
7. Cook AJC, Pascoe SR, Wilesmith JW and Gresham ACJ. A case-control study of post-weaning multi-systemic wasting syndrome (PMWS) and porcine dermatitis and nephropathy syndrome (PDNS). The Pig Journal 2001; 48: 53-60.
8. Cottrell TS, Friendship RM, Dewey CE, Josephson G, Allan G, Walker I and McNeilly F. A study investigating epidemiological risk factors for porcine circovirus type II in Ontario. The Pig Journal 1999; 44: 10-17.
9. Elbers ARW, Hunneman WA, Vos JH, Zeeuwen AAPA, Peperkamp NHTM, and Exsel ACA van. Increase in PDNS diagnoses in the Netherlands. Vet Rec 2000; 147: 311.
10. Elbers ARW, Jong MF de, Lommerse J and Stegeman JA. Estimate of prevalence of pig herds in the Netherlands infected with Porcine Circovirus type 2. Report Dutch Animal Health Service, Deventer, June 2002. 20 pp.
11. Ellis J, Krakowka S, Lairmore M, Haines D, Bratanich A, Clark E, Allan G, Konoby C, Hassard L, Meehan B, Martin K, Harding J, Kennedy S and McNeilly F. Reproduction of lesions of postweaning multisystemic wasting syndrome in gnotobiotic piglets. J Vet Diagn Invest 1999; 11: 3-14.
12. Ellis JA, Bratanisch A, Clark EG, Allan G, Meehan B, Haines DM, Harding J, West KH, Krakowka S, Konoby C, Hassard L, Martin K and McNeilly F. Coinfection by porcine circoviruses and porcine parvovirus in pigs with naturally acquired postweaning multisystemic wasting syndrome. J Vet Diagn Invest 2000; 12: 21-27.
13. Gresham A, Jackson G, Giles N, Allan G, McNeilly F and Kennedy S. PMWS and PDNS in Great Britain. Vet Rec 2000; 146: 143.
14. Harding JCS. Post-weaning multisystemic wasting syndrome (PMWS): preliminary epidemiology and clinical presentation. Proc Am Assoc Swine Pract 1997; 28: 503.
15. Harding JCS, Clark EG, Strokappe JH, Wilson PI and Ellis JA. Postweaning multisystemic wasting syndrome: epidemiology and clinical presentation. Swine Health and Production 1998; 6: 249-254.
16. Kennedy S, Allan GM, McNeilly F, Adair B, Hughes A, Spillane P. Porcine circovirus infection in Northern Ireland. Vet Rec 1998; 142: 495-496.
17. Kennedy S, Moffett D, McNeilly F, Meehan B, Ellis J, Krakowka S and Allan GM. Reproduction of Lesions of Postweaning Multisystemic Wasting Syndrome by Infection of Conventional Pigs with Porcine Circovirus Type 2 Alone or in Combination with Porcine Parvovirus. J Comp Path 2000; 122: 9-24.
18. Krakowka S, Ellis JA, Meehan D, Kennedy S, McNeilly F and Allan G. Viral wasting syndrome of swine: experimental reproduction of Postweaning Multisystemic Wasting Syndrome in gnotobiotic swine by coinfection with Porcine Circovirus 2 and Porcine Parvovirus. Vet Pathol 2000; 37: 254-263.

19. Lainson FA, Aitchison KD, Doachie W and Thomson JR. Typing of *Pasteurella multocida* isolated from pigs\with and without porcine dermatitis and nephropathy syndrome. J Clin Microbiol 2002; 40: 588-593.
20. Lopez-Soria S, Segales J, Rose N, Vinas MJ, Blanchard P, Madec F, Jestin A, Casal J and Domingo M. An exploratory study on risk factors for postweaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) in Spain. Prev Vet Med. 2005; 10 69 (1-2): 97-107.
21. Madec F and Waddilove J. Control PCV2 or control other factors? Several approaches to a complex problem. In: PMWS and PCV2 Diseases, Merial Symposium, Ames, Iowa, USA, June 2002: 45-53.
22. Madec F, Eveno E, Morvan P, Hamon L, Blanchard P, Cariolet R, Amenna N, Morvan H, Truong C, Mahé D, Albina E and Jestin A. Post-weaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) in pigs in France: clinical observations from follow-up studies on affected farms. Livest Prod Sci 2000; 63: 223-233.
23. Rosell C, Sagelés J, Ramos-Vara JA, Folch JM, Rodríguez-Arrioja GM, Duran CO, Balasch M, Plana-Durán J and Domingo M. Identification of porcine circovirus in tissues of pigs with porcine dermatitis and nephropathy syndrome. Vet Rec 2000; 146: 40-43.
24. Rovira A, Balasch M, Segales J, Garcia L, Plana-Duran J, Rosell C, Ellerbrok H, Mankertz A and Domingo M. Experimental inoculation of conventional pigs with PRRSV and PCV-2. J Virol 2002; 76: 3232-3239.
25. SAS Institute Inc., 1993. SAS Technical Report P-243, SAS/STAT *Software: The GENMOD Procedure, Release 6.09*, Cary, NC, USA. 88 pp.
26. Segalés J, Sitjar M, Domingo M, Dee S, Del Pozo M, Noval R, Sacristán C, de las Heras A, Ferro A and Latimer KS. First report of post-weaning multisystemic wasting syndrome in Spain. Vet Rec 1997; 141: 600-601.
27. Segalés J, Piella J, Marco E, Mateu-de-Antonio EM, Espuña E and Domingo M. Porcine dermatitis and nephropathy syndrome in Spain. Vet Rec 1998; 142: 483-486.
28. Segalés J, Calsamiglia M, Rosell C, Soler M, Maldonado J, Martín M, Domingo M. Porcine reproductive and respiratory syndrome virus (PRRS) infection status in pigs naturally affected with post-weaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) in Spain. Vet Microbiol 2002; 85: 23-30.
29. Sharpe K, Gibbens J, Morris H and Drew T. Epidemiology of the 2000 CSF outbreak in East Anglia: preliminary findings. Vet Rec 2001; 148: 91.
30. Sierra MA, Mulas JM, Molenbeek RF, Maanen C van, Vos JH, Quezada M, and Gruys E. Porcine immune complex glomerulonephritis dermatitis (PIGD) syndrome. Eur J Vet Pathol 1997; 3: 63-70.
31. Thibault S, Drolet R, German MC, D'Allaire S, Larochelle R and Magar R. Cutaneous and systemic necrotising vasculitis in swine. Vet Pathol 1998; 35: 108-116.
32. Thomson J, McIntyre N, Hendersen L and Meikle C. Detection of *Pasteurella multocida* in pigs with PDNS. Vet Rec 2001; 149: 412-417.
33. Thrusfield M, Ortega C, de Blas I, Noordhuizen JP and Frankena K. Win Episcope 2.0: improved epidemiological software for veterinary medicine. Vet Rec 2001; 148: 567-572.
34. Wellenberg GJ, Pesch S, Berndsen FW, Steverink PJGM, Hunneman W, Vorst TJK van der, Peperkamp NHMT, Ohlinger VF, Schippers R, Oirschot JT van, and Jong MF de. Isolation and characterisation of porcine circovirus type 2 from pigs with post-weaning multisystemic wasting syndrome in the Netherlands. Vet Quart 2000; 22: 167-172.
35. Wellenberg GJ, Stockhofe-Zurwieden N, Boersma WJA, Jong, MF de, and Elbers ARW. The presence of co-infections in pigs with clinical signs of PMWS in the Netherlands: a case-control study. Res Vet Sci 2004;77: 177-184.
36. Wellenberg GJ, Stockhofe-Zurwieden N, Jong MF de, Boersma WJA, and Elbers ARW. Excessive PCV type 2 antibody titres may trigger the development of PDNS: a case-control study. Vet Microbiol 2004; 99: 203-214.

Artikel ingediend: 7 juli 2005
Artikel geaccepteerd: 14 maart 2006

Het Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift en het Tijdschrift voor Diergeneeskunde hebben besloten samenvattingen van gepubliceerde, wetenschappelijke artikelen uit te wisselen, opdat dierenartsen in België en Nederland op een eenvoudige manier op de hoogte blijven van de veterinaire ontwikkelingen in hun buurland.

Dr. Ann van Soom
Voorzitter Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift

Dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan
voorzitter Hoofdredactie Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Intramammaire infecties met Corynebacterium bovis bij melkvee

Samenvattingen VDT

C. De Schauwer, S. De Vliegher, I. Kolkman, A. de Kruif, G. Opsomer. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 4-10.

Corynebacterium bovis (C. bovis) is een minor pathogene kiem die een intramammaire infectie (IMI) bij runderen veroorzaakt maar waaraan weinig belang wordt gehecht wegens zijn geringe pathogeniciteit. Toch kan deze kiem af en toe voor problemen zorgen. Een infectie met *C. bovis* gaat namelijk gepaard met een matige toename van het aantal cellen in de melk en met een beperkte daling van de melkproductie.

Een goede tepeldesinfectie na het melken en het droogzetten met antibiotica zijn de belangrijkste maatregelen om infecties met *C. bovis* te voorkomen. Een hoge prevalentie van *C. bovis* op een bedrijf is meestal een indicatie dat het op die punten misloopt.

Uit diverse onderzoeken blijkt dat kwartieren die geïnfecteerd zijn met C. bovis minder kans hebben om terzelfder tijd geïnfecteerd te worden met pathogene kiemen. De literatuur is echter niet eenduidig wat deze bevinding betreft. Verder onderzoek dient hier klaarheid te brengen.

Aanpak van een melkveebedrijf met een verhoogd tankmelkcelgetal

I. Kolkman, S. De Vliegher, C. De Schauwer, G. Opsomer, A. de Kruif. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 11-17.

In dit artikel wordt beschreven hoe een gemengd rundveebedrijf met een verhoogd tankmelkcelgetal (TMCG) werd begeleid nadat de veehouder melding had gemaakt van problemen in juni 2004. Deze problemen bleken zelfs al dermate lang aanwezig te zijn dat de veehouder een verbod kreeg om melk te leveren gedurende de eerste twee weken van de maand juli.
Een bacteriologisch onderzoek van de melk van alle lacterende dieren wees uit dat enkele koeien met major pathogenen waren geïnfecteerd en dat bovendien een groot deel van de koeien besmet was met *Corynebacterium bovis* (CBO) en/of met coagulasenegatieve stafylokokken (CNS). Op basis van deze resultaten en op basis van de resultaten van de dynamische melkmeting uitgevoerd door het Melkcontrole Centrum Vlaanderen (MCC) werd samen met de veehouder een plan van aanpak opgesteld. Dit bestond enerzijds uit het aanpassen van de melkmachine en het verbeteren van de melktechniek en anderzijds uit een antibioticumbehandeling van de met major pathogeen geïnfecteerde koeien en het opruimen van de ergst aangetaste koeien.
Omdat er na de eerste behandeling nog steeds sprake was van een te hoog TMCG werd er opnieuw een bacteriologisch onderzoek uitgevoerd, dit maal echter enkel van de koeien met een verhoogd koecelgetal (KCG). Wederom werden enkele koeien behandeld en werden er een aantal dieren opgeruimd. Dit resulteerde in een verbetering van de algemene uiergezondheid en een daling van het TMCG tot een aanvaardbaar niveau.

Modern research in the reduced fertility of high yielding dairy cows: an innovative way of thinking

J.L.M.R. Leroy, A. Van Soom, A. de Kruif, G. Opsomer. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 18-22.

It has frequently been reported that, along with continuously increasing milk production, dairy cow fertility has been declining. Maintaining the fertility of dairy cows is of capital importance for guaranteeing optimal milk yield and profitability. The endocrine pathways leading to this subfertility have been extensively investigated. However, disappointing fertilization rates and early embryonic mortality have recently been proposed as major factors in the problem of disappointing reproductive performance. It is suggested that oocytes and embryos are highly sensitive to any disruption in their environment caused by metabolic, dietary or other factors, which can have fatal consequences for final fertility. Because knowledge of the oocyte's microenvironment and of oocyte and embryo quality in high yielding dairy cows is extremely limited, future research should concentrate on providing this missing knowledge.

Antibioticumresistentie in *Escherichia coli* bij landbouwhuisdieren, hazen, septisch materiaal en oppervlaktewater in Vlaanderen

C. Casteleyn, J. Dewulf, B. Catry, A. de Kruif, D. Maes. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 23-30.

In drie verschillende regio's in Vlaanderen werd voor 14 antibiotica die frequent in de humane geneeskunde en de diergeneeskunde aangewend worden, het voorkomen van resistentie bij *E. coli* bepaald voor vleesvarkens, melkvee, vleeskippen, septisch materiaal afkomstig van de mens, hazen en oppervlaktewater.
De meeste antibioticumresistentie werd opgemerkt bij vleesvarkens en vleeskippen, gevolgd door septisch materiaal en oppervlaktewater. In elke niche werd de meeste resistentie vastgesteld tegenover sulfamethizole, oxytetracycline, neomycine en streptomycine. Voor de resistentiepercentages werden geen significante verschillen tussen de drie regio's noch tussen vleesvarkens en vleeskippen, melkvee en hazen, en septisch materiaal en oppervlaktewater vastgesteld.
De resultaten tonen aan dat antibioticumresistentie bij *E. coli* vooral bij industrieel gehouden dieren maar ook bij kiemen geïsoleerd uit septische tanks frequent voorkomt.

A prepubic urethrostomy in a bitch after resection of the vagina and the distal part of the urethra

M. Risselada, H. de Rooster, T. Waelbers, C. van Geffen, K. Vermote, M. Kramer. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 35-40.

This case report describes the surgical procedure for prepubic urethrostomy in the female dog, documented in a case in which it was used after resection of vaginal neoplasia. Prepubic urethrostomy is indicated as a salvage procedure in cases where there is not sufficient urethral length left to perform a perineal urethrostomy. This loss of urethral length can be due to extensive resection for oncologic surgery or to extensive tissue trauma. The main complication that can occur in this type of urethrostomy is urinary incontinence.

Frequency sampling of the scid allele in the Belgian population of Arabian horses

L.J. Peelman, M. Mattheeuws, H. Denoo, M. Van Poucke, A. Van Zeveren. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 31-34.

Severe combined immunodeficiency (SCID) of horses is an inherited autosomal recessive defect carried by pure Arabian horses and their crossbreds. SCID foals have a deficiency in the number and function of mature lymphocytes and are very prone to infectious diseases. The defect is caused by a mutation in the PRKDC gene coding for the catalytic subunit of the DNA activated protein kinase (DNA-PKcs). Identification of the causative mutation made it possible to design a genotyping test for identifying carriers of the defective allele and to use this information in selective breeding against SCID. Here, the first frequency sampling of the SCID allele in the Belgian population of Arabian horses is presented. Four hundred and thirteen animals were genotyped, 25 or 6.05% of which were found to carry the SCID allele. Calculations based on these results showed the SCID allele frequency to be around 3.1% and the occurrence of SCID to be 0.096%.

Conjunctival granuloma in a racing pigeon

S. Van Lancker, K. Chiers, G. Janssens, W. Van Den Broeck, P. Simoens. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 41-44.

A two-year-old racing pigeon was presented with a bulging of the lower conjunctival mucosa of the left eye. As this lesion did not respond to repeated treatments with antibiotics (both topically and generally), surgical removal of the tumoral tissue was performed. Histological examination of the sample revealed a well defined pyogranuloma surrounded by giant cells and a palisade epithelium. This case report illustrates the importance of biopsy and histological examination for the diagnosis of a non-reactive conjunctival swelling.

Vreemd voorwerp in de ductus incisivus van een kat

M. De Man. Vlaams Diergeneeskd Tijdschr 2006; 1: 45-46.

Een kat werd aangeboden en behandeld voor braakneigingen veroorzaakt door een siergrasblad dat vanuit de keel- en mondholte via de linker ductus incisivus doorgedrongen was tot in de linkerneusholte.

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

De abonnementsprijs voor het jaar 2005 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaar verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaar. Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voor één kalenderjaar verlengd.

LACTOFIEL

Baytril 10% injectievloeistof: slechts 2 injecties bij acute coliforme mastitis

Baytril werkt **snel**:	therapeutische spiegels binnen minuten, snel bactericide werking, snel herstel melkproductie en melkkwaliteit
Baytril werkt **zeker**:	hoge spiegels in de melk, vermindert endotoxine effecten
Baytril is **gemakkelijk**:	2 injecties volstaan
Baytril is **economisch**:	hoge doeltreffendheid en slechts 4 dagen melkverlies na IV toediening

Benaming BAYTRIL® 10% injectievloeistof • **Samenstelling** Per ml 100 mg enrofloxacin. • **Diersoort** Rund en varken. • **Therapeutische indicaties** Rund: infecties van ademhalings- en spijsverteringsstelsel van prima bacteriële oorsprong, met name pasteurellose, mycoplasmose, colibacillose, coliseptícemie en salmonellose, alsmede secundaire ziekten na een virusinfectie zoals Bovine Respiratory Disease-Complex. Acute coliforme mastitis het kader van een verantwoord gebruik van antimicrobiële middelen is het zinvol voorafgaand aan de therapie de gevoeligheid van het causale agens te bepalen. Varken: infecties van ademhalings- en spijsverteringsstelsel, n name pasteurellose, mycoplasmose, colibacillose, coliseptícemie en salmonellose, alsmede andere ziektecomplexen zoals enzootische pneumonie. • **Contra-indicaties** Vastgestelde resistentie tegen chinolonen, aangezien er t sen enrofloxacin en andere fluorochinolonen een grote mate van kruisresistentie bestaat. • **Ongewenste effecten** In zeldzame gevallen kan de intraveneuze toediening aanleiding geven tot shockreacties, vermoedelijk als gev van een verstoring van de bloedsomloop. • **Dosering** 2,5 mg enrofloxacin per kg lichaamsgewicht (= 1 ml/40 kg lichaamsgewicht) per dag gedurende 3 dagen (5 dagen bij Salmonellosen). Bij zware respiratoire infecties of saln nellosen: tot 5 mg enrofloxacin per kg lichaamsgewicht (= 1 ml/20 kg lichaamsgewicht) gedurende 5 dagen bij het rund en 3 dagen bij het varken. Bij acute coliforme mastitis bij het rund: 5 mg enrofloxacine per kg lichaamsgewi (= 10 ml per 200 kg) per dag gedurende 2 opeenvolgende dagen (interval: 24 uur). • **Wijze van toediening** Rund: intraveneus, subcutaan. Bij acute uierontsteking: intraveneus; de tweede injectie kan ook subcutaan toegedie worden. In geval van subcutane toediening bij het rund dient dit plaats te vinden in de nek met een maximaal injectievolume van 10 ml per injectieplaats. Varken: intramusculair. Bij varkens dient de toediening plaats te vinden in nek met een maximaal injectievolume van 2,5 ml per injectieplaats. • **Wachttijd** Rund: 9 dagen voor de slacht na subcutane toediening; 4 dagen voor de slacht na intraveneuze toediening. 4 dagen voor de levering van melk subcutane toediening; 3 dagen voor de levering van melk na intraveneuze toediening. Varken: 10 dagen voor de slacht. • **Registratiehouder** Bayer B.V., Animal Health Division, Energieweg 1, 3641 RT Mijdrecht. • **REG NL** 034 **UDD**. Meer informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij de registratiehouder.

www.livestock.bayer.nl

Bayer HealthCare
Animal Health

Baytril®
The Effective Anti-Infective.

Bayer onderschrijft Good Veterinary Practice als de juiste benadering voor het gebruik van diergeneesmiddelen

Nieuws

Sneltest KVP mogelijk

Dierenartsen dienen uiterste alertheid op varkensbedrijven te betrachten in verband met Klassieke Varkenspest (KVP). De varkenshouder heeft de wettelijke verplichting bloed te laten afnemen ten behoeve van onderzoek op de aanwezigheid van een besmettelijke dierziekte als hij/zij varkens behandelt of laat behandelen. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in verband met de dreiging van de insleep van KVP de KNMvD gevraagd de beroepsgroep te wijzen op deze verplichting van de varkenshouder.
De bloedmonsters die ingestuurd worden zullen met de PCR worden onderzocht.

Kippen per 1 mei weer naar buiten

Kippen, ganzen en ander pluimvee, die nu door de dreigende vogelgriep opgehokt zitten, mogen per 1 mei weer naar buiten. Voorwaarde is wel dat de dreiging voor het Nederlandse pluimvee niet groter wordt dan nu het geval is. "Eind april wordt de situatie beoordeeld en besloten of de afschermplicht daadwerkelijk per 1 mei kan vervallen", besloot minister Veerman (Landbouw) donderdag. Tegen die tijd zal het vermoedelijk verantwoord zijn de maatregel in te trekken omdat volgens advies van de experts op dit gebied rond half april de piek van de vogeltrek voorbij is.
De huidige afschermplicht voor al het gehouden pluimvee in heel Nederland geldt sinds 22 februari. De minister heeft de regels alleen voor post- en sierduiven tussentijds versoepeld.

Vaccinatie-operatie

De vaccinatie-operatie tegen de vogelgriep komt op gang. De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) heeft tot nu toe 1.532 hobbyhouders van kippen, eenden en ander pluimvee toestemming gegeven hun dieren in te enten.
Ook twee pluimveebedrijven, waar de legkippen normaal gesproken buiten lopen, doen mee aan de inentingscampagne, maakte de inspectiedienst donderdag bekend.
Sinds half maart mogen kippen, kalkoenen, ganzen en eenden, die voor de hobby of gezelligheid gehouden worden, en commerciële legkippen worden ingeënt tegen de vogelgriep. Gevaccineerde dieren vallen niet langer onder de ophokplicht, die minister Veerman (Landbouw) uit voorzorg tegen de oprukkende vogelgriep heeft ingesteld. De vaccinatie is vrijwillig.
De minister meldde donderdag dat hij in Brussel gaat pleiten voor verlenging van de toegestane vaccinatieperiode. Hobbydierhouders hebben maar tot eind juni de tijd, terwijl kippenboeren tot 1 juli volgend jaar mogen prikken. Veerman vindt dat alle eigenaren van pluimvee langer de tijd moeten krijgen omdat "preventieve vaccinatie het enige duurzame alternatief is voor de afschermplicht".
bron: ANP

Laboratoriumtest herkent eieren van gevaccineerde hennen

Door middel van een laboratoriumtest zijn de eieren van tegen vogelpest ingeënte hennen gemakkelijk te herkennen. Antistoffen tegen de vogelpest zijn namelijk te vinden in de dooiers van eieren. Met een Elisa-test of een HAR-test zijn de antistoffen anderhalve week na de inenting snel vast te stellen, aldus de dierengezondheidsdienst GD.
Het is niet aan de verpakking te zien dat deze eieren van geënte hennen bevatten. De verpakking is wel voorzien van een productcode. Daar de consument vaak niet bekend is met de code, verwacht de Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren (Anevei) dat de eieren van geënte hennen naar afnemers gaan, die daar niets vanaf weten.
bron: Agrarisch Dagblad

Meerderheid voor principeakkoord CAO

Dinsdag 4 april 2006 is er tijdens de ledenvergadering van de BPL opnieuw gestemd over het principe akkoord dat op 17 januari 2006 met de Belangenvereniging Practici Werkgevers was bereikt. Naar aanleiding van de vergadering van 14 februari zijn de onderhandelaars van de BPL teruggegaan naar de onderhandelingstafel. De situatie met betrekking tot dit akkoord was sinds de vorige ledenvergadering van de BPL op 14 februari dusdanig veranderd dat het BPL bestuur een nieuwe stemming noodzakelijk achtte. Een aantal belangrijke door de BPW aangedragen nieuwe uitgangspunten ten aanzien van de CAO zijn door het bestuur aan de leden toegelicht. Deze uitgangspunten zijn meegenomen in de stemming.
Bestuur en leden van de BPL onderkennen dat met het bereikte principe akkoord een deel van de parttimers en pas afgestudeerde dierenartsen bij het afsluiten van een nieuwe arbeidsovereenkomst er op achteruit zouden kunnen gaan. Desondanks is men overtuigd van de noodzaak om te komen tot een eerste CAO voor dierenartsen werkzaam in de praktijk. Daarom heeft men uiteindelijk toch met grote meerderheid vóór het originele principe akkoord gestemd.

Belastingkorting voor investering in dierenwelzijn

Er moet een forse stimulans komen voor diervriendelijke landbouw. In de Tweede Kamer heeft minister Veerman van Landbouw inmiddels een pakket aan maatregelen toegezegd aan D66-Kamerlid Boris van der Ham, waaronder een belastingkorting voor bedrijven die investeren in het welzijn van hun dieren.
D66 stelde zo'n dierenwelzijnsinvesteringsaftrek voor, die vergelijkbaar is met de reeds bestaande milieu-investeringsaftrek.
bron: d66.nl

Voor de praktijk

Aandachtspunten bij het opsporen van BVDV-dragers

Jozef Laureyns, Stefaan Ribbens en Aart de Kruif[1]

Uit en voor de praktijk

Samenvatting

Het opsporen en elimineren van permanent geïnfecteerde runderen is een essentiële peiler van de BVD-controle. Het is de enige efficiënte methode om een bedrijf vrij te maken van het BVD-virus. Toch zijn er ook vermoedens dat het virus op een bedrijf zou kunnen blijven circuleren in afwezigheid van permanent geïnfecteerde runderen. Voordat men deze conclusie trekt, moet men wel heel zeker zijn dat alle dragers onmiddellijk verwijderd zijn en dat er geen virus van buiten het bedrijf is binnengebracht. Er schuilen immers in de opsporing verschillende mogelijkheden tot fouten waardoor een permanente drager niet of niet tijdig opgeruimd wordt. Bovendien is er bij de hoge prevalentie van BVD in de Nederlandse en Belgische rundveepopulaties een grote kans op herbesmetting van een vrijgemaakt bedrijf.

Summary

The detection and elimination of animals persistently infected with bovine viral diarrhoea virus (BVDV) is the key to BVD control. This method has proven to be very efficient in eradicating BVDV in a herd. Several pitfalls in the detection procedure can make that some persistently infected (PI) animals do not get identified or are removed too late, supporting the assumption that circulation of the virus could be possible in absence of PI animals. Furthermore the risk of reintroduction is high since the prevalence of BVD is high in the Netherlands and Belgium. Based on both practical experience and literature, here we review critical control points in order to minimise the risk of a false negative BVDV screening.

Inleiding

Boviene Virus Diarree (BVD) is één van de belangrijkste infectieuze ziekten bij rundvee. De economische schade is volgens Frans onderzoek vergelijkbaar met de schade door mastitis (15). Ruim zestig procent van de ongeveer 2.300 bedrijven die deelnemen aan het BVD-tankmelkonderzoek van de GD in Nederland is positief op antistoffen (3). Door de sterk uiteenlopende symptomen is er geen typisch ziektebeeld en worden zowel de prevalentie als het economisch belang van BVD onderschat. De kern van de controle is het vermijden van infectie van de foetus in de vroege dracht, voordat deze immunocompetent wordt. Bij een BVD-besmetting in dat vroege stadium ontstaan er immers immunotolerante, permanent geïnfecteerde dragers of kortweg 'permanente dragers'. Zij zijn persisterend viremisch en scheiden levenslang het virus uit. Het staat vast dat permanente dragers de hoofdrol spelen in het verspreiden en onderhouden van de infectie (26, 27). Steunend op het opsporen en elimineren van deze permanente dragers hebben de Scandinavische landen het BVD-virus (BVDV) onder controle gekregen (1, 21, 36, 37). In Nederland en België is er nog geen systematische aanpak, zijnde een verplichte landelijke bestrijding, en wordt de strijd tegen het BVDV op bedrijfsniveau geleverd. Hoewel in enkele publicaties de mogelijkheid van viruscirculatie in afwezigheid van permanente dragers niet wordt uitgesloten (7, 31, 33), is ook op bedrijfsniveau het elimineren van deze immunotolerante dieren de aangewezen methode voor het eradiceren van het BVD-virus (27). Het is bekend dat van de bedrijven die deelnemen aan het Nederlandse vrijwillige bestrijdingsprogramma ongeveer tien procent hervalt nadat ze eerder als 'BVD-vrij' werden gecertificeerd (45). Het is de vraag waar deze infectie vandaan komt. Vooraleer men besluit dat het virus zich in een kudde kan handhaven via tijdelijk geïnfecteerde runderen, na verwijdering van de permanente dragers, moet men alle fouten in de opsporing van dragers kunnen uitsluiten en moet een herinfectie van buitenaf uitgesloten worden. In België en Nederland is de prevalentie hoog en bijgevolg is de mogelijkheid tot herbesmetting zeer reëel (25, 44).

De aanpak en de controle van BVD is niet eenvoudig en er liggen vele valkuilen op de soms lange weg naar de totale vrijmaking van een bedrijf. Dit artikel beoogt op basis van praktijkervaring en literatuurstudie een overzicht te geven van deze valkuilen bij het opsporen van permanente dragers en bij het vrijwaren tegen herinfectie van de veestapel.

Aandachtspunten

Het opsporen van permanente dragers

Administratie

Dit aandachtspunt wordt het eerst besproken omdat een goede registratie van alle handelingen en onderzoeken werkelijk van cruciaal belang is in het kader van de BVDV-bestrijding. Geen enkel rund van het bedrijf mag immers aan het onderzoek ontsnappen. Bovendien moeten de testen voor de opsporing van permanente dragers een jaar lang volgehouden worden bij de achteraf geboren kalveren. Daarna is er op regelmatige tijdstippen monitoring vereist als controle op herbesmetting van buitenaf. Meestal gebeurt dit tweemaal per jaar met een serologisch jongveevenster en eventueel tankmelkonderzoek. Al deze onderzoeken moeten uiterst nauwkeurig worden geregistreerd en bijgehouden.

Bij de bloedname voor opsporing van viremische dieren moet de lijst van runderen waarbij bloed is afgenomen met de stalinventaris vergeleken worden om uit te sluiten dat er een rund aan de test ontsnapt. De stalinventaris moet op zijn beurt op volledigheid gecontroleerd worden: men gaat na of er zeker geen runderen op het bedrijf staan die niet geregistreerd zijn op de lijst.

De veehouder is dikwijls gauw geneigd te verklaren dat alle jongvee al getest is. De dierenarts heeft de taak om daar op een voorkomende manier tegen in te gaan en beleefd aan te dringen om toch maar eens alle lijsten en uitslagen naast elkaar te leggen. Tijdens onze bedrijfsbezoeken als tweedelijnspraktijk ervaren wij maar al te vaak dat ook de bedrijfsdierenarts beweert dat alles al onderzocht is voor BVD, terwijl bij nader inzien de testen al veel te lang geleden werden

[1] *Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde, Universiteit Gent, Salisburylaan 133, 9820 Merelbeke, België, e-mail: Jozef.Laureyns@Ugent.be*

uitgevoerd zonder voldoende opvolging achteraf. Soms zijn niet alle dieren onderzocht.

Stierkalveren

Kalveren die bestemd zijn voor de kalvermesterij verblijven niet lang op het bedrijf en worden om kosten te sparen soms niet onderzocht. Hoewel bij permanente dragers de virusuitscheiding onderdrukt wordt tijdens de colostrale periode (6) en de duur van het contact met de kudde kort is, zouden dergelijke kalveren, indien ze permanent drager zijn, toch soms de oorzaak van viruscirculatie kunnen zijn. Deze kalveren spelen wellicht een weinig belangrijke rol als risicofactor voor viruscirculatie (27), maar de mogelijkheid mag niet uitgesloten worden. Daarom moeten alle runderen van het bedrijf getest worden, ook al verblijven ze er slechts voor een korte periode.

Opgesplitste bedrijven

Sommige bedrijven bestaan uit meerdere geografische eenheden. Zo gebeurt het dat op gemengde bedrijven het jongvee van het vleestype helemaal afgezonderd leeft van het melkvee en hun nakomelingen. Of het jongvee wordt bij een andere veehouder gehouden, op een opfokbedrijf. Soms graast het vee op gemeenschappelijk gebruikte weiden. In deze gevallen moet men beide bedrijven of afdelingen als één eenheid beschouwen en moet men het geheel testen. Zoniet ontstaat er een risico op insleep van besmetting vanuit het opfokbedrijf of vanuit de andere afdeling. Het overbrengen van dieren betekent dan een risico, maar ook personen en flacons met geneesmiddelen zijn potentiële virusvectoren (35, 41). Voor het monitoren achteraf behoort er een jongveevenster in elke onderafdeling genomen te worden om het totaaloverzicht te behouden.

Aankoop

Aangekochte runderen vormen een groot risico op insleep van BVDV (28). Testen op viremie is een vereiste, maar volstaat op zich niet om virusinsleep uit te sluiten. Zolang het resultaat van het bloedonderzoek niet bekend is, moet het aangekochte dier in strikte quarantaine blijven, zodat het wanneer de uitslag positief is, kan afgevoerd kan worden zonder besmetting van de kudde. Strikte afzondering betekent dat er niet alleen geen rechtstreeks diercontact mag zijn, maar dat ook de verzorgers de nodige hygiënemaatregelen in acht moeten nemen, zoals het omwisselen van kleren en schoeisel bij het betreden van de quarantainestal. Dan is er nog de 'Trojaanse koe of vaars'. Wanneer een seronegatief moederdier tijdens de eerste honderdtwintig dagen van de dracht besmet wordt met het BVDV, dan heeft ze zich aan het einde van de dracht al ontdaan van het virus en is ze seropositief geworden. Ze draagt echter een permanent geïnfecteerd kalf. Wanneer een dergelijk dier hoogdrachtig aangekocht wordt kan ze net als het paard van Troje de vijand in haar buik ongemerkt het bedrijf binnensmokkelen. Het is noodzakelijk om de kalveren die uit deze dieren geboren worden te testen, hetzij precolostraal, hetzij nadat de titer van de colostrale antistoffen voldoende gedaald is.

Precolostraal testen is ideaal, omdat het immunotolerante kalf dan sneller verwijderd kan worden. Het is echter niet praktisch uitvoerbaar om bij elke geboorte de dierenarts dringend op te roepen voor onmiddellijke bloedname. Bij een keizersnede is het wél praktisch uitvoerbaar. Het is gebleken dat voor een efficiënte opsporing van immunotolerante kalveren het niet noodzakelijk is om precolostraal te testen. Men kan rustig wachten tot de invloed van de maternale immuniteit voldoende gedaald is, omdat bij permanente dragers de virusexcretie tijdens de periode van passieve immuniteit toch onderdrukt wordt (27).

Colostrale antistoffen

De maternale immuniteit is trouwens één van de factoren die gemakkelijk fouten kunnen uitlokken. Voor de controle op de bedrijven wordt het virus voornamelijk opgespoord met een antigeen enzyme-linked immunosorbent assay (antigeen ELISA) (17) of met de reverse transcriptase polymerase chain reaction test (RT-PCR) (13, 14). Omdat de PCR-test duur is, wordt hij weinig gebruikt voor individuele dieren, maar wel voor tankmelk en voor pools van meerdere individuele monsters. Wanneer dan een pool positief is, wordt elk individueel monster met de antigeen ELISA onderzocht om de drager uit de pool te identificeren. Deze combinatie van RT-PCR en ELISA leidt zeer gemakkelijk tot foutieve interpretaties, met name wanneer er zich bloed in de pool bevindt van runderen die minder dan zes maanden oud zijn. De PCR-test wordt immers niet verstoord door de aanwezigheid van maternale antistoffen, maar de ELISA wel. Een ELISA-test bij een kalf dat nog veel maternale antistoffen in het bloed heeft kan vals negatief zijn (6). Wanneer een pool PCR-negatief is kan men rustig besluiten dat alle runderen uit die pool niet viremisch zijn. Maar wanneer een pool waarin zich kalveren bevinden die jonger zijn dan zes maanden, positief is in de PCR-test en de ELISA wijst achteraf één drager aan, dan kan men niet uitsluiten dat één of meerdere van die jonge kalveren een vals-negatieve ELISA-uitslag hebben en er dus toch nog een andere virusdrager aanwezig is in de betreffende pool. De oplossing daarvoor is dat men deze jonge kalveren opnieuw test wanneer de titer van de colostrale antistoffen laag genoeg is. Sommigen wachten daarvoor tot de leeftijd van zes maanden. In Scandinavië testte men bij de landelijke controleprogramma's reeds vanaf drie maanden (9, 40) en in Nederland adviseert men vier maanden. Door langer uitstellen verkleint de kans op een vals negatief resultaat, maar het risico op besmetting van koppelgenoten is groter naarmate de maternale immuniteit vermindert. Wij adviseren zes maanden samen met vaccineren vanaf de verwijdering van de eerste drager(s). In het verloop van de Scandinavische controleprogramma's bleek dat de grens van drie maanden geen hinderpaal was voor het ontdekken van viremische dieren en voor het aldus verwijderen van het BVD-virus van de bedrijven. Bij de meeste kalveren is de titer van de colostrale antistoffen voldoende laag op deze leeftijd, maar men moet er zich terdege van bewust zijn dat er uitzonderingen bestaan op deze regel. Ook deze enkelingen moeten opgespoord worden. In Scandinavië ontdekte men deze permanente dragers met langdurige maternale immuniteit achteraf door een goede opvolging met een degelijk monitoringprogramma.

Een antigeen ELISA, uitgevoerd op huidmonsters genomen aan de oortop, bleek niet verstoord te worden door de aanwezigheid van maternale antistoffen (20, 24). Met deze test kan het hierboven beschreven probleem omzeild worden. Men zou dan bij een positieve pool van de kalveren jonger dan zes maanden telkens een weefselmonster moeten nemen. Voor de praktijk is dit van geen belang omdat de test nog niet beschikbaar is.

Tankmelk

Op een melkveebedrijf kan men alle runderen tegelijk op één moment testen. Men neemt een tankmelkmonster voor PCR-onderzoek en alle overige dieren, tot het pasgeboren kalf toe, worden getest in pools, eveneens met PCR.
Een tankmelkmonster voor PCR-onderzoek geeft enkel informatie over de koeien en vaarzen waarvan er op het ogenblik van de bemonstering melk in de tank aanwezig is. Dat is heel logisch, maar toch ziet men soms de koe over het hoofd die net op die dag geen melk mocht leveren, omdat ze met antibiotica behandeld werd. Van deze koe moet een bloedmonster genomen worden, net als van alle droogstaande koeien. Het is bekend dat in Nederland ongeveer tien procent van de permanente BVDV-dragers ouder wordt dan twee jaar (2). Daarom mag men geen enkel volwassen rund over het hoofd zien. In dat verband vraagt ook de dekstier extra oplettendheid, omdat hij nogal eens afgezonderd gehuisvest is. Stieren kunnen virusvrij zijn in het bloed, maar desondanks het virus bij zich dragen in de testes (46). Dit fenomeen komt slechts sporadisch voor (12).

Intermitterende viremie bij permanente dragers

Immunotolerante runderen zijn blijvend viremisch en scheiden voortdurend en levenslang grote hoeveelheden virus uit. Daardoor spelen zij de hoofdrol in de verspreiding van het BVDV. Toch zijn er indicaties dat de viremie tijdelijk kan verminderen. Dit fenomeen doet zich voor wanneer een permanente drager in contact komt met een heterologe BVDV-stam die antilichamen produceert met kruisreactie met de stam van de drager. De viremie wordt dan tijdelijk onderbroken tot de antistoffentiter daalt (9). Er zijn geen gegevens bekend over de virusuitscheiding tijdens deze periode, maar de onderbreking van de viremie zou aanleiding kunnen geven tot een verlaagde excretie. Het is mogelijk dat permanente dragers door deze intermitterende of verminderde viremie niet ontdekt worden bij het bloedonderzoek. In de opsporing moet men er dus rekening mee houden dat viremie en uitscheiding bij 'permanente' dragers soms intermitterend kunnen zijn (42).

Te lang aanhouden van dragers

Wanneer een permanente drager ontdekt wordt, moet die zo spoedig mogelijk van het bedrijf verwijderd worden. Vooral wanneer het om waardevolle dragers gaat, die er nog volledig gezond uitzien, hebben veehouders de neiging om het dier nog af te mesten of wachten zij om een andere reden toch nog wat af. Het is de taak van de dierenarts om voor een tijdige afvoer te zorgen. Daarbij is een goede administratie een eerste vereiste. De dierenarts zal ook de nodige kennis en overredingskracht nodig hebben om de juiste argumenten aan te dragen. Zoals het argument dat het hele vrijmaken van een bedrijf pas ophoudt een jaar na het verwijderen van de laatste permanente drager (21). De periode van één jaar, waarin alle pasgeboren kalveren getest moeten worden, vangt immers pas aan wanneer de laatste permanente drager het bedrijf verlaat, niet op het ogenblik dat hij ontdekt wordt. Dat wil meteen zeggen dat telkens wanneer er een nieuwe permanente drager gevonden wordt, deze periode verlengd wordt.

Betrouwbaarheid van laboratoriumtesten

Geen enkel laboratorium is perfect en geen enkele test is perfect. Maar de testen die gebruikt worden voor het opsporen van het BVDV in bloed behoren tot de meest betrouwbare. De RT-PCR test staat te boek als een uiterst gevoelige test, ook wanneer er met pools gewerkt wordt (34). De sensitiviteit van de antigeen ELISA die nu door de GD gebruikt wordt, benadert volgens recent onderzoek de sensitiviteit van de RT-PCR test (29). Men mag daaruit besluiten dat met deze virustesten slechts in zeer uitzonderlijke gevallen fouten worden gemaakt bij het opsporen van viremische runderen.

Herinsleep en monitoren

Wanneer men rekening heeft gehouden met alle hierboven beschreven aandachtspunten, kan men met vrij grote zekerheid veronderstellen dat er zich geen permanente dragers meer op het bedrijf bevinden. Dan komt het er op aan om te trachten de herintroductie van het virus op het bedrijf met alle mogelijke middelen te voorkomen. Men moet bovendien permanent monitoren op regelmatige tijdstippen om een eventuele insleep van virus tijdig te detecteren.
In haar opsomming van belangrijke peilers in de BVDV-controle noemt Lindberg (27) de bioveiligheid de belangrijkste peiler. Daarop volgen viruseliminatie, monitoring en als sluitstuk de vaccinatie. De insleep van virus moet altijd bestreden worden, maar zeker in vrijgemaakte veestapels, waarvan men weet dat er meer en meer gevoelige, seronegatieve dieren zullen bijkomen naarmate de tijd verstrijkt. De meest vlotte verspreidingsweg voor het BVDV verloopt via rechtstreeks diercontact. Veeshows en veekeuringen zijn daarom risicovol. Er moet zeker een afstand van drie meter zijn tussen de eigen weiden en die van naburige bedrijven. Wanneer dieren uitbreken en in en andere kudde terecht komen, kunnen ze de besmetting terug meebrengen.
Maar ook via personen kan het virus het bedrijf binnenkomen. Als men weet dat vermoed wordt dat zelfs haren besmettelijk kunnen zijn (5), dan zijn bedrijfskledij en -schoeisel zeker op hun plaats op het rundveebedrijf. In Zweden heeft men momenteel het einde van de eradicatieperiode bereikt. Er resten nog slechts enkele besmette bedrijven. Telkens wanneer men gedurende de laatste jaren op een bedrijf nog virus vond, werd daarop een genotypering uitgevoerd. Door vergelijking van het genotype kon men via een genenbank uitzoeken van waar een nieuwe besmetting afkomstig was. Zo heeft men onder andere gevonden dat dierverzorgers het virus over grote afstanden naar een ander bedrijf kunnen overbrengen (40).
Van de bezoekers aan een rundveebedrijf komt de dierenarts wel het nauwst in contact met de dieren. Wegwerpnaalden en -spuiten zijn gelukkig al goed ingeburgerd, maar er zijn ook indicaties dat aangeprikte flacons het virus (opnieuw) op het bedrijf kunnen binnenbrengen (22, 35). Vaccins kunnen gedurende het fabricatieproces met BVDV besmet geraken (8).
Het virus kan ook een bedrijf binnenkomen via diepgevroren sperma (23, 30, 39). Met de huidige controles is het echter uitgesloten dat immunotolerante dragers als fokstier geselecteerd worden. Het blijft theoretisch mogelijk dat een transient geïnfecteerde stier door de wettelijke controles zou glippen en zo besmette spermarietjes zou produceren (16 , 46). Embryo's kunnen verantwoordelijk zijn voor virusinsleep wanneer de procedure om ze te wassen niet lege artis uitgevoerd is (9) of wanneer het gebruikte kalverserum besmet is (38).

Monitoren

Een BVDV-besmetting kan zich onopvallend voordoen en kan heel vlot (opnieuw) in de veestapel binnengebracht worden. Men mag daarom de controle nooit laten varen en daartoe is regelmatig en blijvend monitoren een noodzaak.

Deze permanente controle is des te belangrijker, omdat men geenszins kan vertrouwen op de afwezigheid van klinische verschijnselen om de aanwezigheid van het BVDV op een bedrijf uit te sluiten. Mucosal disease, het oculocerebellair syndroom en de geboorte van niet levensvatbare kalveren zijn in meer of mindere mate typisch. Maar door immunosuppressie kan BVD zich ook voordoen met een zeer brede waaier van atypische symptomen, waardoor de diagnose niet of veel te laat gesteld wordt (22).

Ook wanneer er gevaccineerd wordt, mag de monitoring niet achterwege blijven (27). Vaccinatie heeft tot doel herinsleep van de besmetting te voorkomen. Ze moet gezien worden als een extra veiligheidsmaatregel nadat eerst alle maatregelen genomen zijn voor een goede bioveiligheid en nadat alle permanente dragers zorgvuldig verwijderd zijn. De bescherming die de bestaande vaccins bieden kan immers de massale en voortdurende virusexcretie door in de kudde aanwezige dragers niet weerstaan (18, 27, 43). Bij de hoge prevalentie van BVD in België en Nederland en gezien de hoge veedichtheid en de vele transacties van runderen, is vaccineren zeker aangewezen om herintroductie van virus te voorkomen (11, 32, 45). Monitoren blijft ook dan noodzakelijk om permanente dragers te onderscheppen die eventueel aan de controle zouden zijn ontsnapt of om een herbesmetting te ontdekken na eventuele fouten bij de toepassing van het vaccin. Het jongveevenster is daarbij een aangewezen werkmiddel. Het is goed om te weten dat jonge runderen na de basisvaccinatie met een geïnactiveerd vaccin nog niet positief reageren in de antistoffen-ELISA, zodat zij meegenomen kunnen worden in het jongveevenster (4, 19). Verder onderzoek moet uitmaken of dit voor alle geregistreerde vaccins opgaat. Men mag ook niet de verkeerde conclusie trekken dat het vaccin geen bescherming zou bieden omdat het geen aanleiding geeft tot een positieve antistoffen-ELISA. De antistoffen die met de gebruikte ELISA worden aangetoond, geven aan dat er contact is geweest met het BVDV, maar geven geen indicatie over de graad van immuniteit tegen het BVDV.

Conclusie

De epidemiologie en de pathogenese van een BVDV-besmetting zijn zeer complex en nog niet volledig opgehelderd. De controle van BVD is eveneens zeer complex en vereist een langdurige en zorgvuldige aanpak. De verschillende onderdelen van de opsporing en de bewaking geven zeer gemakkelijk aanleiding tot fouten, waardoor de veehouder, de dierenarts en de wetenschapper in de waan kunnen verkeren dat zij werken op een bedrijf zonder permanente BVDV-dragers, terwijl er toch nog ergens een immunotolerant rund aanwezig is, dat aan de controle ontsnapt is. Zo valt het te betwijfelen of zelfs een zeer oplettende veehouder die alles goed registreert, zal noteren wanneer een van zijn runderen uitgebroken is naar de wei van de buurman. Hij zal zeker niet registreren dat zijn dierenarts kalveren heeft onthoornd met behulp van een anestheticum uit een flesje dat is besmet met BVDV, afkomstig van een drager bij de vorige klant. Dat weten hij en zijn dierenarts niet eens.

Vooraleer te besluiten dat er nog virus circuleert op een bedrijf waar geen permanente dragers meer aanwezig zijn, moet men zo zorgvuldig mogelijk uitzoeken of er nergens iets over het hoofd werd gezien bij de opsporing en moet men met grote zekerheid kunnen uitsluiten dat er toch nog een immunotolerant rund is overgebleven. In het besef dat de prevalentie in onze populaties vrij hoog is, moet men er ook zeker van zijn dat het virus niet opnieuw is binnengebracht. In Zweden legde men besmettingsroutes bloot met behulp van genotypering (40, 41). Genotypering en vergelijking van de genotypes van het oorspronkelijke en het later gevonden virus kunnen een hulpmiddel zijn om het onderscheid te maken tussen herintroductie en aanslepende besmetting van een kudde zonder permanente dragers. Bij een verschil in genotype kan men besluiten dat het virus opnieuw is geïntroduceerd van buiten het bedrijf. Bij gelijke genotypes kan men herintroductie niet uitsluiten. Het vee van de buurman kan immers met hetzelfde type besmet zijn.

De controle van BVD vraagt om een heel nauwgezette aanpak, die ook voldoende lang moet worden volgehouden zonder de aandacht te laten verslappen. Een goede registratie is onontbeerlijk, naast een voortdurende, vlotte communicatie tussen veehouder en dierenarts.

In hoeverre er toch viruscirculatie zou kunnen plaatsvinden in afwezigheid van permanente dragers is nog niet geheel duidelijk. Gezien de ervaringen in Scandinavië lijkt dit fenomeen van ondergeschikt belang bij de eradicatie van BVD.

Literatuur

1. Alenius S, Lindberg A and Larson B. A national approach to the control of bovine viral diarrhoea virus. Third ESVV symposium on pestivirus infections. Lelystad, the Netherlands, 19-20 September, 1996.
2. Anonymus. Boviene Virus Diarree. Praktijkmap Herkauwers, april 2005, Gezondheidsdienst voor Dieren, Deventer, Nederland; p. 3.
3. Anonymus. BVD aanpakken met gerichte instrumenten. GD Veterinair, Nieuwsbrief voor practici 2006; 12: 1.
4. Arias P, Santos L and Alvarez M. Evaluation of the antibody response induced in naïve cattle by an inactivated bovine viral diarrhea virus vaccine. In: Proceedings of the 23e World Buiatrics Congress, Québec, July 11-16, 2004; Poster abstracts: 12-13.
5. Bachofen C, Stalder H, Schaller P, Strasser M and Peterhans E. Bovine viral diarrhoea virus: a Pestivirus shed via the skin? Poster presentation on: Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004.
6. Baker J. Bovine viral diarrhoea virus: a review. J Am Vet Med Assoc; 1987; 190: 1449-1458.
7. Barber D, Nettleton P and Herring J. Disease in a dairy herd associated with the introduction and spread of bovine virus diarrhoea virus. Vet Rec 1985; 117: 459-464.
8. Barkema H, Bartels C, Wuijckhuise L van, Hesselink J, Holzhauer M, Weber M, Franken P, Kock P, Bruschke C and Zimmer G. Outbreak of bovine virus diarrhea on Dutch dairy farms induced by a bovine herpesvirus 1 marker vaccine contaminated with bovine virus diarrhea virus type 2. Tijdschr Diergeneeskd 2001; 126: 158-165.
9. Brock K, Grooms D, Ridpath J and Bolin S. Changes in levels of viremia in cattle persistently infected with bovine viral diarrhoea virus. J Vet Diagn Invest 1998; 10: 22-26.
10. Brock K, Redman D, Vickers M and Irvine N. Quantitation of bovine viral diarrhea virus in embryo transfer flush fluids collected from a persistently infected heifer. J Vet Diagn Invest 1991; 3: 99-100.
11. Brownlie J. Bovine virus diarrhoea virus (BVDV) - the diseases and their control. Irish Veterinary Journal 2004; 57(11): 660-664.
12. Deregt D in: Goyal S, Ridpath J. Bovine Viral Diarrhoea Virus, Diagnosis, Management, and Control. Blackwell Publishing, 2005: p. 17.
13. Deregt D, Carman P, Clark M, Burton K, Olson W and Gilbert S. A comparison of polymerase chain reaction with and without RNA extraction and virus isolation for detection of bovine viral diarrhea virus in young calves. J Vet Diagn Invest 2002; 14: 433-437.
14. Drew T, Yapp F and Paton D. The detection of bovine viral diarrhoea-virus in bulk milk samples by the use of single-tube RT-PCR. Vet Microbiol 1999; 64: 145-154.
15. Fourichon C, Beaudeau F, Bareille N, and Seegers H. Quantification of economic losses consecutive to infection of a dairy herd with bovine viral diarrhoea virus. Preventive veterinary medicine 2005; 72 (1-2): 177-181.
16. Gaede W, Kenklies S, Wolf G and Gehrmann B. Experiences with the control of BVDV excretion with semen of transiently infected bulls according to Council directive 2003/43/EC. In: Procedings of the

Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004, p 59.
17. Gottschalk E, Greiser-Wilke I, Frey H, Liess B and Moennig V. An antigen capture test for the detection of cattle viremic with bovine viral diarrhoea virus – A comparison with BVD virus isolation from buffy coat cells in bovine kidney cells. Zentralbl Veterinarmed B. 1992; 39: 467-472.
18. Graham D, Calvert V, Mooney J, Crawford J and Clery D. Birth of persistently infected calves in two herds using inactivated vaccines. In: Procedings of the Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004, p 87.
19. Graham D, German A, Mawhinney K and Goodal E. Antibody responses of naïve cattle to two inactivated bovine viral diarrhoea virus vaccines, measured by indirect and blocking ELISAs and virus neutralisation. Veterinary Record 2003; 152, 795-800.
20. Huchzermeier R, Leterme S and Guillossou S. Testing of cattle ear notch samples using a Bovine Virus Diarrhoea antigen ELISA kit. Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004.
21. Hult L and Lindberg A. BVD-eradication in Sweden-the goal in sight. Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004.
22. Katholm J. Experience with clearing herds for BVDV infections. In: Procedings of the Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004, p 56.
23. Kirkland P, Makintosh S and Moyle A. The outcome of widespread use of semen from a bull persistently infected with pestivirus. Vet Rec 1994; 135; 527-529.
24. Kuhne S, Schroeder C, Holmquist G, Wolf G, Horner S and Brem G, Ballagi A. Detection of bovine viral diarrhoea infected cattle testing tissue samples derived from ear tagging using an Erns capture ELISA. J Vet Med B 2005; 52: 272-277.
25. Letellier C, De Meulemeester L, Lomba M, Mijten E and Kerkhofs P. Detection of BVDV persistently infected animals in Belgium: Evaluation of the strategy implemented. Prev Vet Med 2005; 72: 121-125.
26. Lindberg A and Alenius S. Principles for eradication of bovine viral diarrhoea virus (BVDV) infections in cattle populations. Veterinary Microbiology 1999; 64: 197-222.
27. Lindberg A and Houe H. Characteristics in the epidemiology of bovine virus diarrhoea virus (BVDV) of relevance to control. Preventive Veterinary Medicine 2005; 72: 55-73.
28. Mainar-Jaime R, Berzal-Herranz B, Arias P and Rojo-Válzquez F. Epidemiological pattern and risk factors associated with bovine viral-diarrhoea virus (BVDV) infection in a non-vaccinated dairy cattle population from the Asturias region of Spain. Prev Vet Med 2001; 52: 63-73.
29. Mars M and van Maanen C. Diagnostic assays applied in BVDV control in the Netherlands. Prev Vet Med 2005; 15; 72: 43-8; discussion 215-219.
30. Meyling A and Mikel Jensen A. Transmission of bovine virus diarrhoea virus (BVDV) by artificial insemination (AI) with semen from a persistently infected bull. Vet Microbiol 1988; 17: 97-105.
31. Moen A, Sol J and Sampimon O. Indication of transmission of BVDV in the absence of persistently infected (PI) animals. Preventive Veterinary Medicine 2005; 72: 93-98.
32. Moennig V, Houe H and Lindberg A. BVD control in Europe: current status and perspectives. Anim Health Res Rev 2005; 6: 63-74.
33. Moerman A, Straver P and De Jong M. A long term epidemiological study of bovine virus diarrhoea infections in a large herd of dairy cattle. Vet Rec 1993; 132: 622-626.
34. Muñoz-Zanzi C, Thurmond M, Hietala S and Johnson W. Factors affecting sensitivity and specificity of pooled-sample testing for diagnosis of low prevalence infections. Prev Vet Med 2006; Jan. 19 (nog niet gepubliceerd)
35. Niskanen R and Lindberg A. Transmission of bovine viral diarrhoea virus by unhygienic vaccination procedures, ambient air, and from contaminated pens. Vet J 2003; 165: 125 -130.
36. Nyberg O, Österas O and Plym Forshell K. Eradication of BVDV-infection in Norwegian cattle 1992-2003 – a success story. Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004.
37. Rikula U, Aaltonen T and Ruoho O. BVD control in Finland 1998-2003 based on annual screening. Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004.
38. Rossi C, Bridgman C and Kiesel G. Viral contamination of bovine fetal lung cultures and bovine fetal serum. Am J Vet Res 1980; 41: 1680-1681.
39. Schlafer D, Gillespie J, Foote R, Quick S, Pennow N, Dougherty E, Schiff E, Allen S, Powers P, Hall C and Voss H. Experimental transmission of bovine viral diseases with contaminated semen or during embryo transfer. Dtsch Tierärztl Wochensch 1990; 97: 68-72.
40. Stähl K, Baule C, Lindberg A, Kampa, J, Belak S and Alenius S. Molecular epidemiology and surveillance of BVD during the last phase of the Swedish BVD-programme. Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004.
41. Stähl K, Kampa J, Baule C, Isaksson M, Moreno-Lopez J, Belak S, Alenius S and Lindberg A. Molecular epidemiology of bovine viral diarrhoea during the final phase of the Swedish BVD-eradication programme. Prev Vet Med 2005; 15; 72: 103-108; discussion 215-219.
42. Thurmond M in: Goyal S and Ridpath J. Bovine Viral Diarrhoea Virus, Diagnosis, Management, and Control. Blackwell Publishing, 2005: p. 96-97.
43. Thurmond M, Munoz-Zanzi C and Hietala S. Effect of calfhood vaccination on transmission of bovine viral diarrhoea virus under typical drylot dairy conditions. J Am Vet Med Assoc 2001; 219: 968-975.
44. Van Schaik G, Schukken Y, Nielen M, Dijkhuizen A, Barkema W and Benedictus G. Probability of and risk factors for introduction of infectious diseases into Dutch SPF dairy farms: a cohort study. Prev Vet Med 2002; 54: 279-289.
45. Verhoef M. Experiences with the use of vaccines in BVDV-control. In: Procedings of the Second European Symposium on BVDV control, Porto, Portugal, October 20-22, 2004, p 55.
46. Voges H, Horner G, Rowe S and Wellenberg G. Persistent Bovine pestivirus infection localized in the testes of an immuno-competent, non-viremic bull. Veterinary Microbiology 1998; 61: 165-175.

VEULENSEIZOEN 2006

OOK DIT JAAR STAAN WIJ,

HET TEAM VAN DE DIERENKLINIEK

"DE LINGEHOEVE", WEER KLAAR VOOR

HULPBEHOEVENDE VEULENS.

Gespecialiseerde dierenartsen en enthousiaste studenten,
zorgen 24 uur per dag en 7 dagen in de week
voor intensieve zorg met vooruitstrevende diagnostiek.

Ons doel is om in overleg met eigenaar
en doorsturend dierenarts zo snel als mogelijk
tot een reëel behandelplan en prognose te komen.

Telefoon: 0488-482900

www.delingehoeve.nl

Bovilis® *BVD*

kijk voor meer informatie op
www.bovilis.nl

Betrouwbare bescherming tegen BVD, afgestemd op het vee

De ziekte BVD komt op veel bedrijven voor en veroorzaakt grote schade. Vaccineren met Bovilis BVD is een beproefde manier om BVD gericht aan te pakken. Beproefd omdat Bovilis BVD zich al jarenlang dagelijks in de praktijk bewijst. En gericht omdat u keuze hebt uit meerdere vaccinatieschema's. Bovilis BVD biedt maatwerk en flexibiliteit. Omdat geen enkel bedrijf hetzelfde is. Kies samen met Intervet voor het vaccinatieschema dat het best past bij de veestapel en de melkveehouder. Kijk ook op www.bovilis.nl.

Bovilis BVD: omdat geen bedrijf hetzelfde is.

Bovilis BVD is een geïnactiveerd vaccin voor de actieve immunisatie van runderen vanaf 8 maanden leeftijd ter bescherming van de foetus tegen transplacentaire infectie met het bovine virusdiarree virus. Wachttijdadvies: 0 dagen. REG NL 9587 UDD.

Intervet Nederland bv ▪ Postbus 50 ▪ 5830 AB Boxmeer
Telefoon: 0485 587654 ▪ Fax: 0485 587653 ▪ www.intervet.nl

intervet

UITERST EFFECTIEF TEGEN LINTWORMEN EN ANDERE ONGENODE GASTEN.

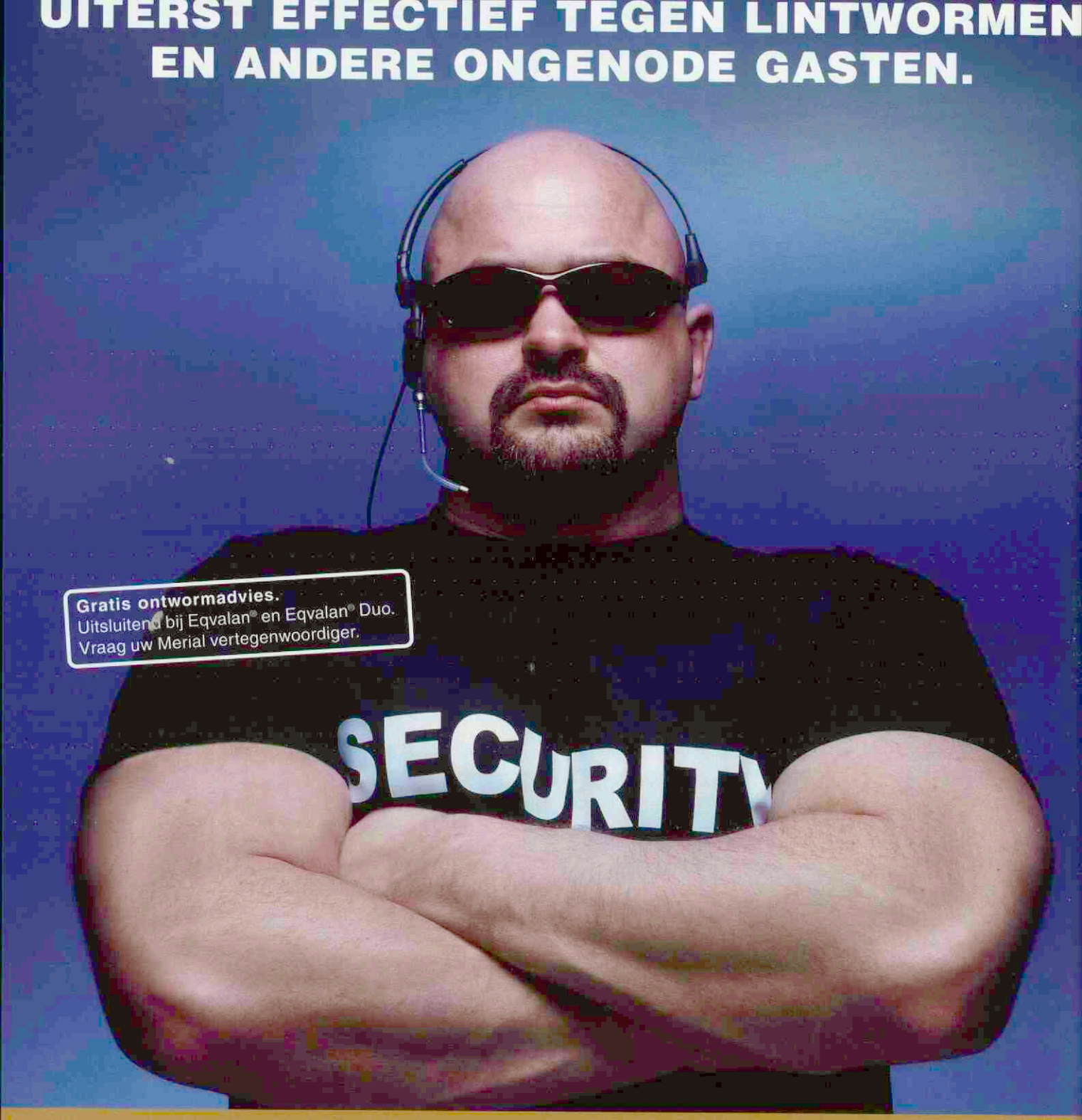

Gratis ontwormadvies.
Uitsluitend bij Eqvalan® en Eqvalan® Duo.
Vraag uw Merial vertegenwoordiger.

EQVALAN® DUO werkt tegen lintwormen en 32 andere ongewenste gasten.

Lintwormen

Grote Strongyliden

Kleine Strongyliden

Horzellarven

Spoelwormen

PERFECTIE TEGEN PARASIETEN.

EQVALAN® DUO orale pasta. Samenstelling per gram pasta: Ivermectine 15,5 mg/g en Praziquantel 77,5 mg/g. Indicaties voor gebruik: voor de behandeling van gemengde besmettingen met lintwormen, rondwormen en arthropoden bij paarden. Dosering en toedieningsweg: de aanbevolen dosering is 200 µg ivermectine per kg lichaamsgewicht en 1 mg praziquantel per kg lichaamsgewicht, overeenstemmend met 1,29 g pasta per 100 kg lichaamsgewicht, in een eenmalige toediening. Contra-indicaties: Niet gebruiken bij merries die melk voor humane consumptie produceren. Bijwerkingen (frequentie en ernst): soms zwelling en jeuk bij zware besmettingen van Onchocerca spp. Microfilariae; eventueel bij zware besmettingen met lintwormen lichte, voorbijgaande koliek en dunne mest; zeldzaam zwelling en irritatie van de mond, lip en tong en van speekselen. Aflevering: VRIJ

MERIAL

Ziende blind?

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Een Duitse Herder van vijf, een plotseling opgezwollen buikstreek, hijgen, braakneigingen, onrust, vergelijkbare klachten een jaar eerder, waar denkt u als dierenarts dan aan...?

Voetbalcompetitie

Deze herder woont al drie jaar bij iemand die officieel geen eigenaar is: de hond werkt in bruikleen als blindengeleidehond, of geleidehond voor een visueel gehandicapte baas zoals dat tegenwoordig heet. We houden het hier maar even bij geleidehond, en noemen de bruiklener gemakshalve eigenaresse. De hond heeft een jaar eerder ook al klachten gehad en kwam toen bij een waarnemer terecht die de diagnose 'gezwel in de buik ter grootte van voetbal' stelde. Met dat afschrikwekkende beeld ging de eigenaresse na het weekend naar haar eigen dierenarts, die geen sporen van een gezwel kon vinden, maar meende dat er sprake moet zijn geweest van een gedeeltelijke maagtorsie die spontaan was teruggedraaid.

Jaarnemer

Een jaar later krijgt de hond van de nietsvermoedende eigenaar 's avonds laat het koekje-voor-het-slapengaan, met een zeer ongewenst effect: de hond krijgt een kwartier na het koekje braakneigingen zonder te kunnen braken, en heeft een gezwollen buik. De eigenaresse belt de waarnemend dierenarts, en alsof de duvel ermee speelt, is dit dezelfde als de voetballerd van een jaar geleden. De dierenarts laat haar na dit telefoontje wel naar de praktijk komen, maar als hij de hond ziet denkt hij dat het allemaal nogal meevalt. Ach ja, zijn diagnose van vorig jaar was misschien niet juist, maar nu is er ook echt niets aan de hand. Omdat de eigenaar het wil sondeert hij de maag, en geeft Dexatom en Vetacortyl. De eigenaresse gaat naar huis, met het gevoel dat ze de hond toch maar wat extra in de gaten moet houden. De hond blijft inderdaad onrustig, en de eigenaresse belt dan eerst maar eens met het instituut waar de geleidehond vandaan komt. Daar vertrouwt men het ook niet erg, en adviseert haar om ondanks het tijdstip (het is inmiddels half vier 's nachts) toch maar weer contact op te nemen met de dierenarts. Die heeft echter geen zin om zijn bed uit te komen, de onrust van de hond zal wel te wijten zijn aan de Vetacortyl. Het zal wel overgaan, en de eigenaresse moet maar weer bellen als hij wakker is; de volgende ochtend om twaalf uur graag.

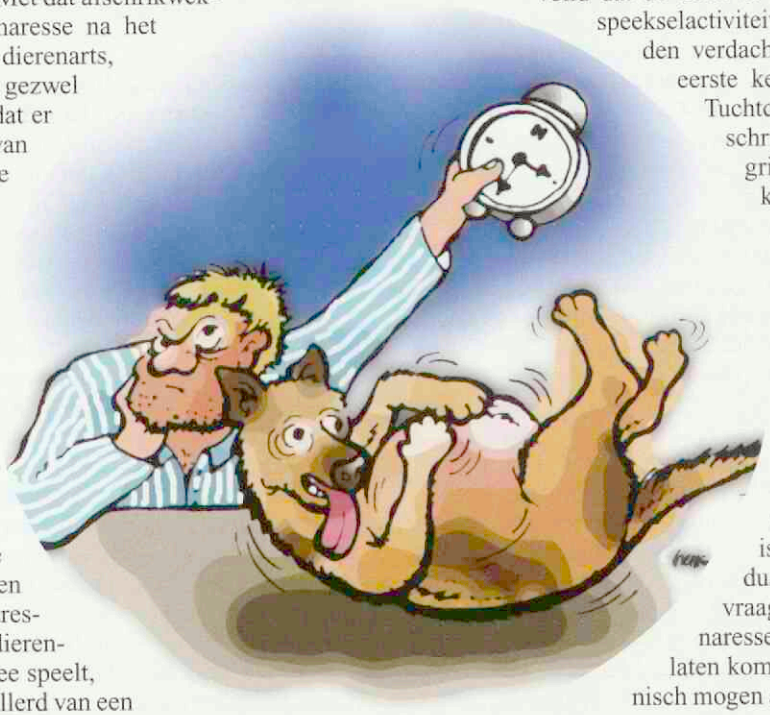

Duister

Helaas gaan de problemen niet vanzelf over deze keer, de hond overlijdt bij het aanbreken van de ochtend. Een harde klap voor de eigenaresse, die inmiddels het gevoel heeft dat de dierenarts wel meer had kunnen doen. Ze laat sectie verrichten, met de niet mis te verstane conclusie: de hond is overleden aan een maagtorsie.

Het behoeft waarschijnlijk al nauwelijks toelichting meer wat het Tuchtcollege hiervan vindt, al volhardt de dierenarts in zijn overtuiging dat hij voldoende zorgvuldig is geweest. Hij vond dat de hond te weinig braakneigingen en speekselactiviteiten vertoonde om te worden verdacht van een maagtorsie, de eerste keer ook al niet echt. Het Tuchtcollege kan nog net onderschrijven dat chirurgisch ingrijpen misschien de eerste keer niet meteen nodig was geweest, maar gezien de aanwezige zwelling, had de dierenarts niet aan dit risico voorbij mogen gaan. Het stellen van een diagnose en het beoordelen van spoedeisendheid is méér dan een optelsom van symptomen! In dit geval is een situatie die lijkt op een maagtorsie is al spoedeisend genoeg, dus ook bij de tweede hulpvraag had de dierenarts de eigenaresse naar de praktijk moeten laten komen en de klacht niet telefonisch mogen afdoen.

Lees eerst de bijsluiter alvorens...

De 'diagnose' dat de onrust werd veroorzaakt door Vetacortyl ligt het Tuchtcollege wat zwaar op de maag: een dergelijke bijwerking staat ook niet in de bijsluiter. Een onjuiste en een beetje te fantasierijke mededeling, zonder veterinaire gronden.

Al met al is het voor het Tuchtcollege reden om de dierenarts een berisping op te leggen. Daarmee heeft de eigenaresse echter nog geen nieuwe geleidehond, en gezien de kosten van het opleiden van zo'n dier is een civiele procedure om schadevergoeding te vragen niet geheel ondenkbaar. Een eventuele uitspraak hierover leest u zeker via dit blad.

Noodslachtingen en praktijkgenoten

Tekst: Iaira Boissevain

Veterinair tuchtrecht

Het Tuchtcollege is er duidelijk niet alleen voor meningsverschillen tussen huisdierbezitters en dierenartsen. Ook de veehouderij komt aan bod, helaas nog steeds met enige regelmaat. Zoals we bij de huisdieren bepaalde trends zien, zijn ook in de veehouderij de zaken veelal van eenzelfde kaliber. Fraude met entstoffen, fraude met papierwerk of fraude met noodslachtingsformulieren. Zo ook bij deze maatschap, waarvan de overtredingen niet bepaald een incidenteel karakter hadden, en door zowel Tucht- als Beroepscollege als ernstig genoeg werden beschouwd om de namen van de veroordeelden te publiceren. In de kaders leest u een aantal terugkerende tuchtrechtelijke teksten over dergelijke handelwijzen.

Noodslachtpraktijken

Maatschap Dierenartsenpraktijk J. van Helmond, H. Goossens en W. Grondhuis te Asten werkt nauw samen met veehouders. Een beetje te nauw, naar het oordeel van de strafrechter en later van het Veterinair Tucht- en Beroepscollege. Door de leden van de maatschap worden regelmatig noodslachtverklaringen opgemaakt en ondertekend voor runderen die nog helemaal niet dood zijn. Ook wordt op grond van het bedrijfslogboek verklaard dat er de laatste 28 dagen voor de slacht geen diergeneesmiddelen zijn toegediend, terwijl geen dierenarts dat logboek heeft ingezien. Als de AID zich in de zaak gaat verdiepen, blijken ook de oorzaken voor een noodslachting soms meer met de duim van de dierenarts te maken te hebben dan met de werkelijkheid.

Strafrechter

Ook hier zien we dat het strafrecht zijn eigen functie vervult naast het tuchtrecht (of andersom). De zaak komt aan het rollen als de RVV zowel runderen onder ogen krijgt die volgens het formulier al dood zijn maar bij aankomst in het slachthuis er nog vrolijk op los loeien, en runderen die al dood waren voordat de dierenarts arriveerde. De kringdirecteur van de RVV stuurt eerst maar eens een pittige brief waarin hij de dierenartsen sommeert om hun praktijken te staken. De dierenartsen trekken zich daar weinig van aan, waarna een strafrechtelijke procedure volgt. Van Helmond krijgt een boete van 1.000 euro en een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee maanden met een proeftijd van twee jaar. Goossens en Grondhuis krijgen taakstraffen van respectievelijk honderd en tweehonder uur, en een voorwaardelijke gevangenisstraf van negen maanden, met een proeftijd van twee jaar. Moedwillig onjuiste noodslachtverklaringen afgeven heet hier 'valsheid in geschrifte'.

Ten algemene geldt dat verklaringen door een dierenarts geheel overeenkomstig de waarheid moeten worden ingevuld en dat een dierenarts zich moet onthouden van het ondertekenen en afgeven van een dergelijke verklaring indien hij de juistheid daarvan niet kan onderschrijven.

Termijnen

Als de zaak daarna dan nog door het Tuchtcollege wordt behandeld, en in beroep door het Beroepscollege, zijn er heel wat jaren verstreken. In principe wordt bij tuchtzaken ook gelet op een redelijke termijn tussen de handelingen van een dierenarts en de klacht. Als redelijke termijn wordt meestal twee jaar gehanteerd, maar dat deze regel niet keihard is, blijkt hier. Het vergrijp is ernstig genoeg om toch te worden behandeld. Bovendien heeft eerst de strafrechter uitspraak gedaan, daarna het Tuchtcollege, en toen pas het Beroepscollege. Gerechtelijke molens malen langzaam, en dat kan hier niet leiden tot niet-ontvankelijkheid. Wel wordt bij de strafoplegging door het Beroepscollege rekening gehouden met het gegeven dat de gewraakte gedragingen meer dan vijf jaar geleden hebben plaatsgevonden.

Tuchtcollege

Het Veterinair Tuchtcollege vindt dat de dierenartsen ernstig tekort zijn geschoten in hun zorg voor het dier. Valse noodslachtverklaringen zijn niet toelaatbaar, ook niet als een veehouder psychische druk uitoefent. Een beetje dierenarts moet daar maar tegen kunnen en zijn eigen beroepseer hoog houden. De dierenartsen krijgen ieder een boete van 2.250 euro opgelegd, en een schorsing van een jaar waarvan zes maanden voorwaardelijk. De klachtambtenaar wil deze straf verzwaren door de praktijkgenoten allemaal verplicht tegelijk te schorsen, zodat hun bedrijf stil komt te liggen, maar het Tuchtcollege vindt dat te dol worden. De schorsingen mogen na elkaar worden opgelegd. Wel wordt publicatie van de uitspraak opgelegd.

Beroepscollege

De dierenartsen tekenen allen beroep aan tegen de uitspraak. Daar voltrekt zich een juridisch steekspel, want om in beroep te kunnen gaan, moet je als klager ('appellant') wel een inhoudelijke grond hebben om in beroep te gaan. Alleen roepen dat je het er niet mee eens bent is niet voldoende.

Het eerste argument betreft een koe waarbij later in het slachthuis pleuritis werd vastgesteld. De dierenarts heeft hier niets over vermeld op de noodslachtingsverklaring, want hij had de koe niet onderzocht. Voor het Tuchtcollege is dat al reden voor een maatregel. Het is een ongelukkig toeval voor de koe en de veehouder, maar het Beroepscollege verwerpt dit: de klachtambtenaar heeft zich niet uitgelaten over pleuritis, en het is dan niet aan het Tuchtcollege om hier een maatregel op te baseren.

Het tweede argument gaat over de grond om een dierenarts voor het Tuchtcollege te dagen. Op grond van de WUD kan dat als de dierenarts tekort is geschoten in de zorg voor het dier (art. 14 a) of als hij zodanig tekort schiet dat daardoor ernstige schade kan ontstaan voor de gezondheidszorg voor dieren in het algemeen (art. 14 b). Het Tuchtcollege heeft de dierenarts veroordeeld omdat hij door het invullen en onder-

tekenen van valse noodslachtverklaringen, tekort is geschoten in de gezondheidszorg voor het dier. Door zijn gedrag heeft de veehouder ook zelf noodslachtingen kunnen uitvoeren, en dat is een aantasting van het welzijn van het dier. De maatregelen zijn daarom opgelegd op grond van artikel 14 a. Het Beroepscollege vindt samen met het Tuchtcollege dat het gedrag van de dierenarts wel laakbaar is, maar bewerkstelligen dat een veehouder zelf een dier doodt, is niet hetzelfde als tekortschieten in zorg voor het dier. De hulp van de dierenarts is voor het betreffende dier niet ingeroepen, dus kan het artikel niet van toepassing zijn. Het gedrag van de dierenarts moet worden beoordeeld aan de hand van de vraag of de gezondheidszorg voor dieren in het algemeen is geschaad.

Inhoudelijke argumenten

Dat vastgesteld hebbende wordt de discussie bij het beroepscollege nog eens dunnetjes overgedaan. De dierenartsen verweren zich door aan te voeren dat niet alle noodslachtverklaringen valselijk zijn opgemaakt. Nee, dat moest er nog bijkomen, maar het verweer klopt. De aantallen zijn echter wel voldoende om een eenmalige vergissing niet meer te geloven.

Dierenwelzijn bevorderen?

Het verweer van de dierenartsen is weinig origineel, al beroepen deze dierenartsen zich ook nog op dierenwelzijn. Een dier in nood is gebaat bij een snelle slachting, en door de veehouder daartoe in staat te stellen, hebben zij als dierenarts juist bijgedragen aan het dierenwelzijn. Als een dier in acute nood verkeert, is het geoorloofd dat een dier door de eigenaar wordt gedood, zonder tussenkomst van een dierenarts. Er is dan een dilemma tussen welzijnsoverwegingen en kwaliteitsoverwegingen, en het belang van het dier heeft daarbij voorrang – aldus de dierenartsen. Deze redenering wordt door het Beroepscollege niet overgenomen. Niet alleen is nergens in de ter sprake gebrachte gevallen van acute doodsnood gebleken, de stelling van de dierenarts krijgt een raar bijsmaakje nu is gebleken dat veel van de noodzaken tot slachting die door de dierenartsen op het formulier zijn aangegeven verzonnen waren.

Zou het dier wel in nood zijn geweest, dan nog is het zo dat een dierenarts zo snel mogelijk hulp moet bieden aan het dier en zo spoedig mogelijk overgaan tot het overeenkomstig de regels bedwelmen en doden van het dier. Het dierenwelzijn kan niet zover strekken dat een noodslachtverklaring in strijd met de regels wordt afgegeven, waardoor het vlees in de consumptieketen terecht kan komen zonder garanties voor de voedselveiligheid.

Gelet op de rol die de dierenarts overneemt van de keuringsdierenarts in het slachthuis, dient de dierenarts zijn bevindingen neer te leggen in de noodslachtverklaring, welke samen met het in nood gedode dier naar het slachthuis moet worden gebracht. Het afgeven van een onware noodslachtverklaring kan ten gevolge hebben dat het systeem van keuringen wordt aangetast en vlees wordt vrijgegeven voor menselijke consumptie dat daarvoor niet geschikt is.

Wantrouwen tegen dierlijke producten

De kwaliteit van de diergeneeskunde staat of valt met de betrouwbaarheid van de verklaringen van dierenartsen. De dierenartsen voeren aan dat de betreffende dieren 'heus wel gezond' waren, maar dat is niet voldoende. Een goede diergezondheidszorg is belangrijk voor de economie; daarom zijn er nu juist regels voor veehouders en voor dierenartsen! De hand lichten met verklaringen kan het hele systeem in discredit brengen, met als ernstig gevolg dat er bij het publiek een sterk wantrouwen tegen dierlijke producten zou kunnen ontstaan. Dat is niet acceptabel en ook niet goed te praten met het argument van de dierenarts dat de noodslachtformulieren inmiddels zodanig zijn gewijzigd dat de veehouder ook zelf verantwoordelijk is voor het correct bijhouden van de gebruikte diergeneesmiddelen.

De verklaringen van dierenartsen vormen een wezenlijk onderdeel van het systeem van de georganiseerde gezondheidszorg voor dieren in Nederland. De betrouwbaarheid van dit systeem staat of valt met het vertrouwen dat kan worden gehecht aan de door dierenartsen in dit kader af te leggen verklaringen. Het door dierenartsen niet overeenkomstig de waarheid invullen en afgeven van verklaringen, kan het hele systeem van de gezondheidszorg voor dieren in diskrediet brengen. Een dierenarts moet dit beseffen zodra hij zijn handtekening zet.

Praktijkgenot

Waar het Beroepscollege bij alledrie de dierenartsen over valt, is dat zij niet alleen zelf noodslachtverklaringen vervalsten, maar ook wisten dat hun maten dit deden. Geen van de dierenartsen heeft iets gedaan om een einde te maken aan het gedrag van zijn praktijkgenoten, van wie hij wist dat zij zich schuldig maakten aan het structureel ten onrechte afgeven van noodslachtverklaringen die in strijd met de waarheid waren opgesteld. De praktijkgenoten zeggen alledrie dat ze dit niet van elkaar wisten, maar worden niet bepaald op hun blauwe ogen geloofd. Uit de bewijsstukken van de AID blijkt ook wel dat het uiterst onwaarschijnlijk is dat de heren volstrekt onwetend van elkaars handelen waren.

Maatregelen

De drie maten krijgen van het Beroepscollege alledrie dezelfde straf: per persoon de maximale boete van 2.250 euro, en een onvoorwaardelijke schorsing van vier maanden. De uitspraken zullen bovendien worden gepubliceerd in de Staatscourant, en – bij deze – in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde. Ook het Beroepscollege verzacht de maatregel nog wat door toe te staan dat de schorsingen na elkaar ten uitvoer worden gelegd.

Zaaknummers VB 05/04, VB 05/05 en VB 06/06

De positieve reacties van de leden van de KNMvD op de artikelserie over de hoogleraren van de Faculteit der Diergeneeskunde zijn aanleiding geweest om door te gaan: nu een interview met prof. dr. Jos van Putten, voorzitter van het Departement Infectieziekten en Immunologie.

Verkleinen van de afstand tussen de veterinaire infectiologie en 't veld van groot belang

Marianne M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan

Interview

Inleiding

Prof. dr. Jos van Putten heeft in 1979 zijn studie medicijnen afgerond aan de universiteit van Amsterdam. Hij is direct verder gegaan in het onderzoek en is in 1984 gepromoveerd aan de universiteit van Leiden op diabetes bij de mens. Vervolgens heeft hij in 1984 een aanstelling gehad waarin hij de kliniek kon combineren met onderzoek en heeft hij zich vooral bezig gehouden met de bacteriologie. Tussen 1984 en 1990 heeft prof. van Putten zes jaar gewerkt bij de Medische Microbiologie van het AMC. Daarna heeft hij vijf jaar doorgebracht in het Max Planck Instituut voor Biologie in Tübingen waar hij vooral heeft gewerkt aan vaccinontwikkeling. Tussen 1995 en 1999 heeft hij vijf jaar gewerkt voor de Amerikaanse overheid bij de National Institutes of Health, daar heeft hij zich opnieuw vooral met bacteriële pathogenese en vaccinontwikkeling bezig gehouden. Eind 1999 is Jos van Putten benoemd als hoogleraar in de Veterinaire Bacteriologie en in 2003 is hij voorzitter geworden van het Departement Infectieziekten en Immunologie.

Organisatie van het Departement

Op dit moment is het Departement Infectieziekten en Immunologie (in de wandelgangen meestal I&I genoemd) druk in beweging. Van oudsher waren er in het departement vier disciplines: virologie, bacteriologie, parasitologie en immunologie. Daarnaast functioneerde het Veterinair Microbiologisch Diagnostisch Centrum als laboratorium voor monsters vanuit de praktijk en de klinieken en als adviescentrum voor clinici en practici met vragen.

Met de benoeming van prof. dr. Jaap Wagenaar is gekozen een nieuwe weg in te slaan. Jaap Wagenaar gaat de klinische infectiologie trekken, terwijl de andere hoogleraren zich vooral bezighouden met de moleculaire infectiologie. In de laatstgenoemde afdeling zijn drie kernleerstoelen: prof. dr. Peter Rottier doet de moleculaire virologie, prof. dr. Willem van Eden doet de immunologie en Jos van Putten is verantwoordelijk voor de moleculaire bacteriologie en de parasitologie. Daarnaast heeft prof. dr. Wim Gaastra de bijzondere leerstoel 'Gentechnologie in de microbiologie' en prof. dr. Ton Willemse de bijzondere leerstoel 'Klinische Immunologie'. Prof. dr. Frans Jongejan is als hoogleraar verbonden aan de Universiteit van Pretoria. Binnen de klinische infectiologie wordt Jaap Wagenaar, van huis uit een bacterioloog, gesteund door een aantal universitair (hoofd)docenten, te weten Herman Egberink voor de virologie, Dirk Houwers en Engeline van Duijkeren voor de bacteriologie, Maarten Eijsker en Harm Ploeger voor de parasitologie, en de specialisten in opleiding Deborah van Doorn, Niels Dekker, Mirjam Duijvesteijn en Rolf Nijsse.

Prof. dr. Jos van Putten

Door deze nieuwe organisatiestructuur hoopt Jos van Putten dat de klinische infectiologie beter zichtbaar wordt, een brugfunctie gaat vervullen tussen prekliniek en kliniek, en als landelijk veterinair microbiologische aanspreekpunt zal gaan dienen.

Onderwijs en onderzoek

Onderwijs en onderzoek zijn de taken van ieder departement in de Faculteit der Diergeneeskunde. Het Departement I&I heeft als onderwijsfilosofie dat zij iedere student Diergeneeskunde voldoende kennis en inzicht moet bijbrengen om goed als dierenarts te kunnen functioneren. Het onderwijs moet dus enerzijds voldoende academisch niveau hebben, maar anderzijds goed de behoeften van de praktijk goed in het oog houden.

Het onderzoek van I&I richt zich met name op het begrijpen van het ontstaan en de verspreiding van infectieziekten met als doel te komen tot een betere methoden van infectie-interventie en preventie. In dit kader zijn een aantal speerpunten: Coronavirussen en vaccinontwikkeling, Salmonella en Campylobacter ook al vanwege hun belang voor de volksgezondheid, antibiotica-resistentie onder andere het voorkomen van MRSA, teek-gebonden aandoeningen zoals

Babesiosis en, last but not least, de infectie-immunologie en de achtergrond van atopische aandoeningen.

In het verleden waren er binnen I&I slechts een beperkt aantal sterk discipline gerichte dierenartsen die in het veterinaire onderwijs konden worden ingezet. Door bijkomende verdere bezuinigingen maakte dat de onderwijsorganisatie erg kwetsbaar. Ook sloot het discipline-gericht onderwijs niet altijd goed aan bij de patiënt-gerichte benadering van de praktijk. Daarom heeft men enkele jaren geleden voor meer multidisciplinair opgeleide docenten gekozen die het onderwijs meer geïntegreerd konden geven. De goede mix van toponderzoekers en dierenartsen die in dagelijks contact staan met het veld is essentieel voor het behouden van het academisch en voor de praktijk relevant onderwijs. Na de integratie van disciplines in het onderwijs is nu de stap gemaakt om een aparte hoogleraar 'Klinische infectiologie' te benoemen, zoals boven beschreven. Binnen de afdeling Klinische infectiologie is het ook mogelijk SIO's (specialisten in opleiding) op te leiden. Deze dierenartsen kunnen, bij gebleken geschiktheid, ook promoveren en op den duur voor nieuwe aanwas in de vaste staf zorgen.

Op dit moment participeren alle vaste stafleden van I&I in onderwijs en onderzoek, al is die verdeling lang niet altijd fifty-fifty. Het onderzoek wordt steeds meer afhankelijk van externe financiering: op dit moment wordt ongeveer tweederde van het onderzoek van I&I extern gefinancierd uit de tweede en/of derde geldstroom (dat is geld uit andere bronnen dan het Facultaire onderzoeksgeld). Deze geldstroom van buiten heeft het voordeel dat meer onderzoek mogelijk is, maar brengt ook verplichtingen met zich mee. De AIO's (Assistenten in Opleiding) en sommige Postdocs (mensen die weer een tijdelijke onderzoeksbaan hebben aansluitend aan hun promotie) houden zich vrijwel volledig met onderzoek bezig. Dat is ook passend bij hun aanstelling, zij worden immers uit onderzoeksgeld gefinancierd. Deze onderzoekers zullen echter na enkele jaren meestal weer vertrekken, vaak naar een baan in het humane veld. Voor het carrièrepad van deze jonge mensen is dus van groot belang dat ze in de juiste tijdschriften publiceren en dat zijn dus doorgaans geen tijdschriften uit de lijst 'Veterinary Sciences'.

Toekomst

Ondanks krimpende universitaire middelen is het voor de opleiding van dierenartsen essentieel dat een brede expertise op alle disciplines van de Infectieziekten en Immunologie behouden blijft. Een goede balans tussen het meer toegepaste en fundamentele onderzoek hoopt het Departement te hebben gevonden door de oprichting van de 'klinische infectiologie' en de 'moleculaire infectiologie'. Ook is Jos van Putten trots op het feit dat er binnen I&I weliswaar veel fundamenteel onderzoek wordt gedaan, maar dat er ook veelvuldig in het onderzoeksgebied 'Veterinary Sciences' wordt gepubliceerd. Het Departement scoort daarin ook erg hoog. Jos van Putten hoopt dat er door het onderzoeksprogramma 'Focus en Massa' meer dwarsverbanden komen tussen de preklinische vakken en de klinieken. Zijn uitspraak 'het is van groot belang de afstand tussen de veterinaire infectiologie en 't veld te verkleinen' klinkt veelbelovend. Dit zal alleen lukken als de veterinaire infectiologie er in slaagt het soms grote gat tussen de in het laboratorium snel voortschrijdende innovatie en de praktiserende dierenarts te dichten. Alleen dan zullen clinici beter begrijpen hoeveel zeer nuttige kennis de moleculaire microbiologen bezitten en dat die kennis, met enige aanpassing, mogelijk direct toepasbaar is voor klinische vraagstukken.

Dr. Marianne M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan is voorzitter van de Wetenschappelijke Redactie van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde.

Dreiging Klassieke Varkenspest vanuit Duitsland

Minister Veerman maakt onderzoek met de PCR-test op KVP mogelijk

Hugo de Groot

Op 3 maart 2006 heeft Duitsland de Europese Commissie geïnformeerd over een uitbraak van Klassieke Varkenspest (KVP). De uitbraak werd voor het eerst vastgesteld op een vleesvarkensbedrijf in Lavesum, gemeente Haltern (Kreis Recklinghausen) in Noord-Rijnland-Westfalen (NRW). De verschijnselen van het Duitse KVP-virustype (Güstrow 2.3) blijken bij aanvang aspecifiek. Het ziektebeeld ontwikkelt zich zeer langzaam. Ook het routinematig ingezette KVP-onderzoek op het ingezonden sectiemateriaal van 21 februari (celcultuur en antigeen-ELISA) bleek niet eenduidig negatief. Dit was voor de Duitse overheid aanleiding om nader onderzoek in te stellen. Op 3 maart bleek het onderzoek met de PCR en het histologisch onderzoek positief op KVP[1] en is de bestrijding gestart. Na de eerste diagnose volgde nog enkele varkensbedrijven waar de besmetting met het KVP-virus werd vastgesteld. Er zijn in Duitsland een aantal contactbedrijven uit voorzorg geruimd. De besmette bedrijven liggen dicht bij de Nederlandse grens ter hoogte van Winterswijk. De uitbraken in NRW betekenen een directe bedreiging voor Nederland, en waren voor Veerman, de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), aanleiding om onmiddellijk voorzorgsmaatregelen te treffen. De beroepsgroep is opgeroepen om de uiterste alertheid te betrachten. Op 6 april heeft minister Veerman de mogelijkheid geboden om, vooralsnog voor een proefperiode, de PCR-test op KVP in te zetten op bloedmonsters die worden ingestuurd naar aanleiding van het instellen van een behandeling met medicijnen bij zieke varkens[2]. Deze regeling geldt ook wanneer de varkenshouder en/of de dierenarts niet direct denkt aan de aanwezigheid van KVP.

1 *TSN-Bericht Ministerium für Umwelt und Naturschutz, Landwirtschaft und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen, 3 maart 2006*
2 *Brief van de Minister van LNV aan de Tweede Kamer inzake de uitbraak Klassiek Varkenspest in Duitsland, VD.2006/1103 d.d. 6 april 2006*

Kader 1: Ministeriële Regeling van 7 juni 2005, nr. TRCJZ/2005/1411, § 4. Hygiënevoorschriften varkenshouderijbedrijven, artikel 79

lid 1. Het is verboden:
a. een of meer varkens te ontvangen op een varkenshouderijbedrijf;
b. een of meer varkens op een varkenshouderijbedrijf te houden, of;
c. een of meer varkens die zich op een varkenshouderijbedrijf bevinden, ten vervoer af te staan.

lid 2. Het in het eerste lid bedoelde verbod geldt niet indien:
k. ingeval de eigenaar of exploitant van het bedrijf, dan wel diens vertegenwoordiger, dan wel degene die op dat bedrijf een of meer varkens houdt, varkens die verschijnselen van een besmettelijke dierziekte vertonen, behandelt of laat behandelen, binnen 24 uur nadat die behandeling is ingesteld, bloed is afgenomen en is ingestuurd ten behoeve van onderzoek op de aanwezigheid van een besmettelijke dierziekte.

PCR vervangt de leukocytentelling

De PCR-test wordt ingezet op basis van de Ministeriële Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's van 7 juni 2005 (nr. TRC-JZ/2005/1411). Deze regeling verplicht de varkenshouder bloed te laten afnemen ten behoeve van onderzoek op de aanwezigheid van een besmettelijke dierziekte indien hij/zij zieke varkens behandelt of laat behandelen (zie kader 1). Artikel 78 lid k. vervangt de regeling op basis waarvan de varkenshouder verplicht was bloed in te sturen bij het instellen van een koppelbehandeling. Op dat bloed werd de leukocytentelling uitgevoerd. Deze testmethodiek is nu vervangen door de PCR-test die het KVP-virus snel en specifiek kan aantonen in het bloed. Aan het insturen van het bloed zijn door het onderzoeksinstituut CIDC voorwaarden verbonden (kader 2).

Kader 2: Voor het inzenden van monsters aan het CIDC gelden de volgende voorwaarden

- Er dienen van zes dieren monsters genomen te worden.
- Per dier betreft het één EDTA-bloedmonster (minimaal 4cc).
- Bloedbuizen dienen uniek gelabeld te zijn.
- Bloedbuizen dienen deugdelijk, lek- en breukvrij te zijn verpakt. Richtlijnen zijn te vinden in 'pakkinginstructie PI 650', te verkrijgen bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, zie website: *www.bvfplatform.nl).*
- De bloedbuizen goed zwenken om stolling te voorkomen.
- Per inzending (van één bedrijf) dient een 'inzendformulier onderzoeksobjecten (formulier A, versie 3)' van CIDC-Lelystad te worden bijgesloten. Dit formulier is te vinden en te downloaden via de website *www.cidc-lelystad.nl*
- Het inzendformulier dient volledig en duidelijk leesbaar te zijn ingevuld.
  - Reden van onderzoek (voorzijde formulier) is 'screening'.
  - Gewenst onderzoek (achterzijde formulier) is 'Koppelbehandeling'. Dit staat (nog) niet voorgedrukt, maar kan onderaan het formulier handmatig worden toegevoegd.
- Bloedmonsters worden op de dag van afname verstuurd naar CIDC-Lelystad, ter attentie van de afdeling DSU: CIDC-Lelystad, ter attentie van afdeling DSU, Postbus 2004, 8203 AA Lelystad
- Koeling van de monsters is niet noodzakelijk.

De monsters

De varkenshouder heeft de wettelijke plicht bij varkens bloed af te laten nemen als hij/zij zieke varkens behandelt of laat behandelen. Dit dient binnen 24 uur te geschieden nadat de behandeling is ingesteld. Er dient van zes dieren monsters (EDTA-buizen) genomen te worden. In ieder geval van dieren die klinische verschijnselen vertonen, zonodig aangevuld met dieren die daarmee direct of indirect in contact staan. De zieke dieren vertonen verschijnselen die representatief zijn voor het probleem op het bedrijf en zijn niet langer dan twee weken ziek. De bloedmonster worden op de dag van afname naar CIDC-Lelystad verstuurd.

Benut de mogelijkheid

Het ministerie van LNV heeft aangegeven bij wijze van experiment gedurende de eerste twee maanden de laboratoriumkosten van de PCR-test te dragen. Na twee maanden wordt de regeling geëvalueerd. De varkenshouder ontvangt van het laboratorium dus geen nota voor de PCR-test. De varkenshouder is de opdrachtgever voor de bloedafname en ontvangt daarvoor een factuur van de dierenarts. Het bedrijf wordt niet geblokkeerd. De regeling maakt het mogelijk bij aspecifieke ziekteverschijnselen bloedmonsters in te sturen om KVP uit te sluiten met de PCR als varkens worden behandeld.

Advies van de RDA

Veerman, minister van LNV, gaat met deze maatregel een stap verder dan het advies: 'strategieën om te komen tot een efficiëntere opsporing van besmettelijke, aangifteplichtige dierziekten', van de Raad voor de Dieraangelegenheden (RDA 2005/05). In dit advies wordt beschreven dat de meldingen van een verdenking van KVP, in een periode waarin er geen dreiging bestaat, zeer zelden resulteren in de vaststelling van een uitbraak. Er werd ook geconstateerd dat op grond van aspecifieke symptomen veel meer verdenkingen uitgesproken zouden kunnen worden. De mogelijkheid die nu geboden wordt om bloedmonsters naar het CIDC te sturen bij het instellen van een behandeling met medicijnen bij zieke varkens biedt de mogelijkheid KVP uit te sluiten bij aspecifieke verschijnselen. Het detecteren van de introductie van het KVP-virus kan hier aanzienlijk door verbeteren als de varkenssector deze mogelijkheid voor het inzetten van de PCR-test benut.

Verdenking KVP melden

Bij een verdenking van KVP dient uiteraard altijd het specialistenteam te worden ingeschakeld. Dit kan door melding via het Centrale Meldpunt Dierziekten, 045-5354232. De varkenshouder én de dierenarts spelen een sleutelrol in de bewaking en detectie van KVP en zijn wettelijk verplicht melding te maken van een verdenking[3].

S.J. (Hugo) de Groot is senior beleidsmedewerker veterinaire zaken bij de KNMvD

3 Gezondheids- en welzijnswet voor Dieren, artikel 19, 100 en 101

Oproep voor verenpikkende papegaaien

in verband met wetenschappelijke evaluatie van een nieuwe behandelwijze

Verenpikken is het meest voorkomende gedragsprobleem bij in gevangenschap gehouden papegaaien. Volgens een recente enquête onder Nederlandse papegaaienhouders bleek de prevalentie rond de twaalf procent te liggen. In 2004 werd een gerandomiseerde dubbelblind placebo gecontroleerde cross-over studie uitgevoerd bij een groep van twintig grijze roodstaart papegaaien in het Nederlands Opvangcentrum voor Papegaaien. Daar werd binnen een maand een significante verbetering gezien van de verenscore bij een experimentele groep papegaaien die werd blootgesteld aan een bepaalde methode van kooiverrijking in vergelijking met een controlegroep.

Verenpikken is het meest voorkomende gedragsprobleem bij in gevangenschap gehouden papegaaien.

De Afdeling Vogels en Bijzondere Dieren van de Hoofdafdeling Gezelschapsdieren (Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht) is onlangs gestart met een gerandomiseerd prospectief klinisch protocollair onderzoek naar de effectiviteit van deze nieuwe behandelwijze in de alledaagse praktijk. Teneinde de drempel voor deelname aan het onderzoek te verlagen wordt voor de vier benodigde consulten slechts 15 euro per consult gerekend. Aanvullende onderzoeken die niet in het kader van het onderzoek worden uitgevoerd (zoals bijvoorbeeld, bloedonderzoek, diagnostische beeldvorming en virusonderzoek) worden separaat in rekening gebracht.

De voor het onderzoek benodigde kooiverrijkingsmiddelen en de gedurende de onderzoeksperiode benodigde hoeveelheid korrelvoer worden gratis ter beschikking gesteld.

Deelnemende vogels worden indien zij voldoen aan de insluitingscriteria gewend aan het nieuwe voer en at random verdeeld in een groep met voedselverrijking en een controlegroep.

Evaluatie van het verenkleed zal plaatsvinden volgens een vast protocol bij aanvang en na 1, 2, 3 en 4 maanden. Evaluatie van de gegevens zal eind 2006 plaatsvinden. De meest effectieve behandelwijze zal aan de deelnemende eigenaars worden gecommuniceerd.

Belangstellenden voor deelname aan het onderzoek worden verzocht contact op te nemen met drs. Olga Amann of dr. J.T. Lumeij 030-2534443 (13.30-14.30). Ook kan contact worden opgenomen per e-mail *o.amann@vet.uu.nl* met copie naar *j.t.lumeij@vet.uu.nl* onder vermelding van 'verenpikken'.

Uitspraak CAVP

Bij de CAVP werd in januari 2006 een klacht ingediend door een firma die een product voert dat wordt voorgeschreven ter behandeling van symptomatische mitralisklep insufficiëntie bij de hond. De klacht richtte zich tegen een door een leverancier van een concurrerend product aan gezelschapdierenartsen toegestuurde mailing.

Deze mailing vraagt de aandacht voor een studie die enkele effecten heeft vergeleken van het product van de klagende partij en het product van de concurrent, waarbij gedurende vijftien weken dagelijkse toediening van ieder product aan twee groepen van elk zes Beagles met a-symptomatische mitralisklep insufficiëntie plaatsvond. De beschrijving van de studie eindigt met de conclusie dat de voorlopige resultaten een stimulans voor verder onderzoek zouden moeten zijn. In de begeleidende brief wordt aanvullend gesteld dat de studie "*een nieuw licht werpt op het aspect van de veiligheid van de huidige aanbevolen behandelingen*" (in het voordeel van het product van de aangeklaagde partij). De klager kwalificeert de mededeling dat "*een nieuw licht wordt geworpen op de veiligheid*" als misleidend. De klacht behelst verder nog de volgende punten:

- de publicatie van het onderzoek is niet peer-reviewed;
- er wordt niet vermeld dat de studie is geïnitieerd en bekostigd door de aangeklaagde partij;
- de herkomst van de in de studie gebruikte grafieken en tabellen is onduidelijk;
- de medicamenten zijn in de studie off-label ingezet, namelijk bij a-symptomatische dieren, terwijl beide middelen zijn geregistreerd voor gebruik bij klinische klachten.

De klagende partij eist stopzetting van de mailing, vernietiging van het materiaal en een schriftelijke rectificatie met excuses.

Verweer

In verweer stelt de aangeklaagde partij allereerst dat de Code niet voorschrijft dat promotioneel gebruikte publicaties peer-

reviewed moeten zijn. Vervolgens ontkent de aangeklaagde partij de studie te hebben geïnitieerd en/of betaald. Daarna meldt de aangeklaagde partij dat in de studie opgenomen grafieken en tabellen voorkwamen op posters die getoond waren op het congres waar de studie was gepresenteerd. Verder betwist de aangeklaagde partij het product van de klager off-label te hebben ingezet (toediening aan a-symptomatische dieren), omdat in de registratie van het product van de klager een onderscheid wordt gemaakt tussen een dosering bij 'geen/lichte symptomen' en een dosering bij 'overige gevallen'. Tenslotte verklaart de aangeklaagde partij de indruk te willen vermijden dat het eigen product voor a-symptomatische toediening zou worden aanbevolen. Daarom heeft men aan een inmiddels uitgegane mailing (over een ander onderwerp) een aparte paragraaf toegevoegd; hierin wordt gewaarschuwd dat de eerdere mailing niet bedoeld was om het eigen product voor a-symptomatische toediening aan te bevelen.
De klagende partij verwerpt het verweer en acht met name de waarschuwende paragraaf in de nieuwe mailing een onvoldoende rectificatie.

Conclusies

Allereerst constateert de CAVP dat de Code niet voorschrijft dat publicatie van studies peer-reviewed moeten zijn en neemt deze klacht niet over. Omdat de aangeklaagde partij ontkent de studie te hebben geïnitieerd en/of betaald, vervalt de desbetreffende klacht. De CAVP gaat voorbij aan de klacht dat de herkomst van de grafieken en tabellen onduidelijk zouden zijn; beide partijen verklaren ermee bekend te zijn dat deze zijn gepresenteerd op congresposters.
Terzake van het off-label gebruik constateert de CAVP dat in een wetenschappelijk onderzoek medicamenten uiteraard op andere wijze kunnen worden ingezet dan volgens het geregistreerde doel. De CAVP is echter van mening dat in het onderhavige geval de aangeklaagde partij de resultaten van de studie misleidend heeft gebruikt. Ter aanprijzing van het eigen product wordt meegedeeld, dat dit volgens een wetenschappelijk onderzochte vergelijking wellicht veiliger zou zijn dan het medicament van de klager. De studie rechtvaardigt echter nergens deze veronderstelling, temeer omdat de beide medicamenten in de studie op andere wijze zijn ingezet dan voor het geregistreerde doel.
De CAVP acht de (verscholen) rectificatie in een latere mailing onvoldoende om het eerdere misleidende effect ongedaan te maken.

Uitspraak

De CAVP veroordeelt de aangeklaagde partij ertoe om de gewraakte mailing te beëindigen; om een (gespecificeerde) rectificatie te sturen aan de gezelschapdierenartsen; om dezelfde rectificatie daar te publiceren waar advertenties of mededelingen zijn geplaatst met dezelfde strekking als die van de gewraakte mailing en om de kosten van de procedure te betalen.

Arthropod-borne Infectious Diseases of the Dog and Cat

Boekbespreking

Susan E. Shaw and Michael J. Day. Manson Publishing/The Veterinary Press (152 pagina's), ISBN: 1-84076-057-5.

Onder redactie van de Engelse collegae Shaw en Day geven negentien auteurs een prachtig overzicht van wat thans bekend is over de door insecten en teken overgebrachte infecties bij hond en kat. In deze rij van selecte auteurs die vrijwel allemaal verbonden zijn aan gerenommeerde onderzoeksinstellingen is er één die bijzonder opvalt en dat is die van onze Nederlandse collega dr. K.E. (Miel) Hovius, practicus te Veldhoven. Dat collega Hovius het hoofdstuk over *Borrelia*-infecties voor zijn rekening neemt, moet worden gezien als een blijk van internationale erkenning voor het onderzoek dat hij op dit gebied heeft verricht.
Het boek is helder van opzet, vlot geschreven en rijkelijk voorzien van illustraties, tabellen en foto's. De index maakt het zoeken van specifieke informatie gemakkelijk. De biologie van de verschillende vectoren, waaronder uiteraard de teken, wordt uitgebreid besproken, alsook de rol/betekenis van de infectiereservoirs in de fauna. Ook de bij deze infecties veelal bijzondere interactie tussen het agens en de afweer van de gastheer krijgt ruime aandacht. Gelukkig wordt er uitgebreid stilgestaan bij de diagnostische methoden en technieken en hun interpretatie. Vervolgens worden in opeenvolgende hoofdstukken met een vaste opzet waarin de voor de praktijk belangrijke zaken als diagnostiek, therapie/preventie en de zoönotische aspecten een duidelijke plaats hebben, de verschillende infecties belicht: *Filaria, Babesia* en *Cytauxzoon, Hepatozoön, Leishmania, Borrelia, Bartonella, Ehrlichia* en *Anaplasma*, en *Rickettsia*. In een verzamelhoofdstuk worden tot slot nog infecties met onder andere Coxiella (Q-koorts), enkele encephalitis-virussen en *Trypanosoma* behandeld. Erg handig is dat bij elk agens wordt aangegeven, vaak met behulp van een wereldkaartje, waar het voorkomt, met andere woorden waar infectie-risico's aanwezig zijn.
Het wordt de lezer gaandeweg duidelijk dat er nog veel kennis over deze bijzondere infecties ontbreekt, ook over hun klinische betekenis. Verder raakt de lezer doordrongen van het feit dat er zelfs in ons land meer 'arthropod-borne' infecties voorkomen dan *Borrelia* en -sinds kort- Babesia, en ook dat er eigenlijk maar weinig voor nodig is om die situatie te laten veranderen.
Persoonlijk mis ik een hoofdstuk dat uitgaat van een 'arthropod-borne infection' verdachte patiënt en aangeeft hoe die het beste kan worden 'opgewerkt'. Niettemin, een goed boek met veel achtergrondinformatie en toch toegankelijk; warm aanbevolen!

D.J. Houwers, specialist veterinaire microbiologie

Ingezonden

In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 1 februari 2006 doet Kitty de Vries een oproep aan de minister van LNV om het Besluit ritueel slachten in te trekken, om zo het slachten zonder bedwelming niet meer mogelijk te maken in Nederlandse slachthuizen. Als reden voor deze oproep geeft mevrouw De Vries aan dat het onbedwelmd slachten een zware aantasting van het dierenwelzijn betekent. Deze sympathieke stellingname lijkt echter geen enkele reactie te hebben uitgelokt: noch van de overheid, noch uit veterinaire hoek. Vooral de veterinaire stilte omtrent dit onderwerp is jammer. De wetgeving geeft juist veterinairen de toezichtplicht op het welzijn van dieren tijdens het slachten, een plicht die onuitvoerbaar blijkt bij het onverdoofd slachten van dieren. De beroepscode van veterinairen vraagt van een dierenarts om naar vermogen bij te dragen dat er niet onnodig leed wordt berokkend aan het dier of afbreuk wordt gedaan aan het welzijn ervan (artikel 10). Daarnaast heeft de KNMvD zich geconformeerd aan het standpunt dat de Federation of Veterinarians of Europe (FVE), de Europese koepelorganisatie waar de KNMvD bij is aangesloten, heeft ingenomen: *the FVE is of the opinion that the practice of slaughtering animals without prior stunning is unacceptable under any circumstances.*

De praktijk eist echter van de toezichthoudende veterinair dat deze een oogje dient dicht te knijpen bij het onverdoofd slachten. En daar lijkt op korte termijn blijkbaar geen verandering in te gaan komen, gezien de stilte rond dit onderwerp. Ik wil echter de oproep van Kitty de Vries tot het beëindigen van onverdoofd slachten volmondig ondersteunen. Overheid, laat het welzijn van dieren bij deze belangenafweging zwaar wegen en vraag ons niet, als toezichthoudende veterinairen, zo'n morele spagaat te maken.

Ruth van der Leij (student diergeneeskunde unicoschappen)

Sterklinieken AUV

Binnen de groep van de Samenwerkende Maastrichtse Dierenartsen heeft een van de klinieken zich aangesloten bij het sterkliniek-concept van de AUV. Daardoor kunnen wij heel goed meevoelen met de collega's Van Look en Boersma die (in TvD 131, aflevering 5, maart 2006) schreven dat dit AUV-initiatief de beroepsgroep verdeelt. Het probleem zit niet in het concept, maar in de naam sterkliniek. Wij vragen ons af waarom de initiatiefnemers hebben gekozen voor deze naam, als zij niet het doel hadden er een kwaliteitskenmerk mee te pretenderen. Doen de deelnemers van deze formule aan sterren kijken, lijden ze aan sterallures of trachten zij te komen tot rendementsverbetering? Waarom is dan niet gekozen voor een vlag die de lading dekt zoals 'rendementsklinieken AUV'. Met een dergelijke naam zouden de AUV en de deelnemers aan deze formule iedere twijfel wegnemen dat zij zich op oneerlijke wijze willen onderscheiden door het gebruik van een schijnbaar kwaliteitskenmerk. Wij adviseren de AUV ernstig een naamswijziging voor deze formule te overwegen.

E.R.M. Croughs, J.W.P. van der Drift, G.M.L.M. Gelders, W.A.C.H. van de Kerkhof, A.C.J.M. Paping, L.G.H.M. Smeets, E.H.M.D. Verhey en H.J. Wetzels

International College for Research on Equine Osteopathy

Opleiding

Osteopathie
bij dieren
(paarden en honden)

3-jarige modulaire opleiding
6 modules van 2 dagen per jaar

www.icreo.com

info@icreo.com tel: +32 11 25.32.91

Cursussen en symposia

Feline symposium 2006

Op zaterdag 20 mei 2006 organiseert de Stichting Symposium Feline Geneeskunde voor de zevende keer het feline symposium. Deze dag zal in het teken staan van de laatste ontwikkelingen in de kattengeneeskunde, welke besproken zullen worden door gerenommeerde sprekers uit binnen- en buitenland.

Het programma

Ochtend

- Gedrag van de kat in huis: *V. Halls (UK)*
- Alopecia bij de kat: *drs. J. Sinke, specialist dermatologie (NL)*
- Stoornissen van het plasgedrag bij de kat: *dr. R. Nickel med. vet. PhD, Dipl. ECVS (Du)*

Middag

- Diagnostische beeldvorming thorax en interpretatie: *dr. I. Putcuyps (Be)*
- Respiratieproblemen bij de kat: dr. *A. Sparkes Bvet Med PhD Dipl. ECVIM-CA MRCVS (UK)*
- Therapeutische strategieen bij hartfalen bij de kat: *dr. A. French (UK)*

De toegangsprijs bedraagt 45,- euro (inclusief lunch en borrel).
Voor nadere informatie en inschrijving verwijzen we u naar onze website *www.felinesymposium.nl.*

Advies als wapen tegen dierziekten

Miel Bingen

Verslag

Steeds meer verschuift de taak van de dierenarts van curatief naar preventief. Daar hoort een andere aanpak bij. Een reden om tijdens de door Intervet en de GD georganiseerde Masterclass BVD veel aandacht te besteden aan adviesvaardigheden. Het Tijdschrift voor Diergeneeskunde sprak met één van de trainers en twee deelnemers over hun ervaringen.

Luc Hecke, Schouten en Nelissen, trainer

"Voor mij was de Masterclass BVD iets bijzonders. Om te beginnen hebben mijn collega Jens Korfmann en ik er een speciaal, innovatief trainingsprogramma voor ontwikkeld dat ook binnen ons eigen bedrijf veel interesse gewekt heeft. Wat het bovendien een memorabel programma maakte, was dat we ter voorbereiding een dag met een dierenarts mee zijn geweest. Niet alleen was het heel informatief om te zien hoe de relatie dierenarts versus cliënt is, maar het was ook een openbaring om in de stal varkens te markeren en er achter te komen dat die beesten echt behoorlijk groot zijn.

De opdracht van Intervet en GD was recht door zee: creëer een beter bewustzijn bij dierenartsen voor de kansen die er zijn om proactief te adviseren. Het programma was gefocust op twee punten: de training moest praktijkgericht zijn en het gedrag van de dierenarts moest centraal staan.

De Masterclass BVD bestond uit twee sessies die op twee, zes weken uit elkaar liggende dagen werden gehouden. Na een inleiding waarin ingegaan werd op de veterinair-technische kant van de zaak kwamen wij aan bod. Tijdens de eerste sessie van de masterclass maakten we gebruik van twee acteurs. De één speelde dierenarts en de andere een veehouder die in alledaagse, maar conflictrijke, situaties terechtkwamen. De dierenartsen in de zaal mochten aanwijzingen en advies geven aan de acteur die de dierenarts speelde en kregen op die manier feedback over hun eigen handelen.

Tijdens de tweede sessie hebben we gebruik gemaakt van het klassieke rollenspel waarbij een acteur weer de rol van veehouder speelde. Dit was het moment waarop dierenartsen direct feedback kregen over hun eigen gedrag. Tijdens deze sessie konden de dierenartsen ook hun eigen cases uit de praktijk inbrengen.

Wat opviel is dat veel dierenartsen het vaak moeilijk vinden om om te gaan met weerstand. Als een veehouder een thema als de prijs van een behandeling aankaart, vinden veel dierenartsen dit moeilijk. Valkuilen in zo'n geval zijn aan de ene kant het er te hard voor vechten, waardoor de kans op een conflict aardig oploopt. Aan de andere kant kan de dierenarts zich ook neerleggen bij de mening van de veehouder maar dan zal hij zijn doel, een betere diergezondheid en een goede boterham, ook niet bereiken. Wat we met de training hebben geprobeerd is de dierenarts te leren dat er door middel van het aangaan van de dialoog en het stellen van open vragen er andere manieren zijn om invloed uit te oefenen. Begrip voor de positie van een ander is cruciaal om tot een oplossing te komen waar beide partijen, veehouder en dierenarts, zich in kunnen vinden.

De dierenartsen waren positief over het programma en er blijkt een duidelijke behoefte aan verdere professionalisering. Niet alléén adviesvaardigheden, maar ook conflicthantering, personeelsmanagement en leidinggeven. Een vervolg lijkt een goede optie."

Evert van Leeuwen, dierenarts te Doesburg

"Binnen onze groepspraktijk halen wij ongeveer éénderde van onze omzet uit de rundveesector. Vandaar dat BVD een belangrijk thema voor ons is en daarom heb ik deelgenomen aan de Masterclass BVD.

Het technische deel van de Masterclass was vooral een goede opfrisoefening. Omdat BVD een probleem is dat ik vrij regelmatig in de praktijk tegenkom is de materie zeker niet nieuw voor mij. Toch zijn er zeker een aantal onderwerpen die erg de moeite waard zijn geweest. Zo werd er een aantal interessante punten aangesneden over labdiagnostiek en serologie.

Ook was het bijzonder leerzaam om te horen dat quick scans hebben laten zien dat zeven tot acht procent van de melkveebedrijven een virusdrager in de melkkoppel heeft lopen. Op zich zijn dit geen nieuwe cijfers maar het is zeker leerzaam om hier weer bij stil te staan want het is toch best een aanzienlijk percentage. Ook bleken er meer bedrijven BVD-vrij dan ik gevoelsmatig veronderstelde.

Het deel van de Masterclass dat over adviesvaardigheden en gedrag ging, was ook bijzonder interessant omdat het over een onderwerp ging waar ik in de praktijk vaak mee te maken krijg. Uiteraard heb ik wel het een en ander geleerd door zelfstudie maar het was goed om er eens in een andere setting over na te denken en geconfronteerd te worden met gevolgen van gedrag.

Wat met name erg boeiend was om te zien, was de interactie tussen dierenarts en veehouder als de dierenarts probeerde een veehouder technisch te overtuigen. Hoe harder de dierenarts zijn best deed, hoe harder de veehouder zich verzette. Zeker als de dierenarts zijn rol als technisch expert probeerde te gebruiken in de discussie leidde dit eigenlijk alleen maar tot verder onbegrip.

Wat ik miste in de Masterclass BVD was informatie over het landelijk beleid, informatie die belangrijk is om het een en ander in een ruimer kader te plaatsen. Misschien dat er in een volgende Masterclass hier meer aandacht aan kan worden gegeven."

Rik Hendriks, dierenarts te Ell

"Onze maatschap, DAP Ell, bedient alle veterinaire disciplines. Zelf werk ik bijna dertien jaar bij deze praktijk en mijn werkzaamheden schuiven meer en meer op richting rundvee. Dit was voor mij dan ook de reden om deel te nemen aan de Masterclass BVD.

Het veterinair-technische stuk vond ik goed op niveau. BVD blijkt in ieder geval vele gezichten te hebben en - vervelend en frustrerend genoeg - altijd uitzonderingen te kennen die de regel bevestigen. Toch lopen veel dierenartsen vaak tegen dezelfde problemen aan.

Dag twee was gelukkig anders dan de titel, adviserend verkopen, deed vermoeden. Als wij hadden moeten leren hoe wij iets moeten verkopen was ik spoorslags vertrokken. Indien de

nadruk had gelegen op hoe je advies moet verkopen, was ik ook direct weg gegaan. Waar de training gelukkig over ging waren de valkuilen in een gesprek tussen twee individuen. Zeker als je zelf meedeed aan een oefening was dit zeer leerzaam. De training leerde je om op gepaste momenten een helikopterview te creëren. Als je je dan kan realiseren waar wat mis of juist goed gaat, heb je denk ik veel bereikt. Overigens een groot compliment voor de acteurs die meededen aan het geheel.
In de praktijk heb ik met name geleerd om te streven om achteraf jezelf kritisch te beoordelen als een adviesgesprek minder soepel liep dan verwacht. Je zult niet je manier van communiceren zomaar kunnen of moeten veranderen, maar je begrijpt dan wel waarom gesprekken soms lopen zoals ze lopen.
Communicatie is een ondergeschoven kindje binnen onze beroepsgroep maar het wordt wel steeds belangrijker. Het werk verschuift steeds meer van curatief naar preventief. De waarde van je advies wordt bepaald door de technische inhoud en de effectiviteit van de communicatie. Vroeger was je een goede dierenarts als de koe opknapte. In de toekomst ben je een goede dierenarts als je adviezen worden opgevolgd en daardoor de bedrijfssituatie en bedrijfsresultaten verbeteren. Maar te allen tijde zul je je mannetje moeten blijven staan met praktische kennis en kunde."

Wegens het grote succes van vorig jaar, wordt de Masterclass BVD dit najaar opnieuw georganiseerd. Belangstellenden kunnen een e-mail sturen naar denise.hendriks@intervet.com. Meer informatie en een aanmeldingsformulier worden u dan toegezonden.

Zoönosedag

Aankondiging

Bij een dreigende besmetting met vogelgriep bij mensen is een tijdbesparende, optimale samenwerking tussen de medische en veterinaire beroepsgroep essentieel. Vogelgriep is een actueel voorbeeld van een zoönose; een dierziekte die mensen ernstig ziek kan maken.

Op dinsdag 23 mei 2006 organiseert de NSPOH in samenwerking met het IRAS (Institute for Risk Assessment Sciences) bij de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht haar eerste zoönosedag: *Grenzeloos geanimeerd: aangenaam kennismaken*. Het symposium is bedoeld voor alle artsen en dierenartsen die met zoönosen te maken kunnen krijgen en hun interdisciplinaire afstemming willen verbeteren.

Optimaliseren communicatie

Inspirerende vertegenwoordigers vanuit de (dier)geneeskundige praktijk, organisaties op het gebied van onderzoek en wetenschap en overheid belichten hoe professionals hun onderlinge communicatie kunnen optimaliseren. Met een toelichting op hun verantwoordelijkheden en hun aanpak bij een zoönose, tonen zij hoe elk vakgebied grensoverschrijdend kan zijn. Betere communicatie leidt tot snellere samenwerking. En meer bekendheid van elkaars werkterrein verkleint zo de kans op grote epidemieën.

Sprekers

Dagvoorzitter is prof. dr. F. van Knapen, hoogleraar diergeneeskunde, IRAS, Universiteit Utrecht. Andere sprekers zijn prof. dr. K. van der Meer, huisarts, Universitair Medisch Centrum Groningen, A. Timen, arts infectieziektebestrijding, RIVM-lci, E.J. de Kreek, dermatoloog, Ziekenhuis Rivierenland Tiel, H. Stinis, bedrijfsarts, Nederlands Centrum voor Beroepsziekten, prof. dr. ir. J.A.P. Heesterbeek, epidemioloog, Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht, prof. dr. J. van der Velden, hoogleraar Public Health, UMC St Radboud, Nijmegen, drs. A.M.W. Kleinmeulman, Inspecteur-generaal, Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) en prof. dr. M.Th. Frankenhuis, dierenarts.

Aanmelding

De kosten bedragen 110 euro (inclusief lunch) voor artsen en overige academici. Voor doctoraal studenten diergeneeskunde geldt een aangepast tarief van 30 euro. Inschrijven geschiedt door middel van het inschrijfformulier op volgorde van aanmelding. Het inschrijfformulier is telefonisch op te vragen via 020-5664949 of te downloaden via *www.nspoh.nl/zoonosedag*.
Dit congres is bij Stichting VAK aangemeld voor nascholing.

Aankomende zondag Peerdepieten

Het grootste evenement voor studenten diergeneeskunde van het jaar. Het vind traditiegetrouw weer plaats op draf- en renbaan Duindigt in Wassenaar. Iedereen is die dag welkom op Duindigt in bloemetjesjurk of jacquet. U kunt die dag genieten van alle koersen met als hoogtepunt natuurlijk de peerdepietenkoers. Ook zal er een mooie koetsentocht te zien zijn en een demonstratie van politiehonden. Dus veterinairen, trek nog een keer dat jacquet of die bloemetjesjurk uit de kast en kom zondag 7 mei naar Duindigt.

Dag van het Aangespannen Paard

Op zaterdag 13 mei 2006 zal voor de vijftiende maal de Dag van het Aangespannen Paard plaatsvinden, een van de grootste mensportevenementen in Nederland. Dit gratis toegankelijke evenement wordt vanaf 8.30 gehouden op het terrein van de Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht.

De Dag van het Aangespannen Paard wordt ieder jaar door studenten diergeneeskunde georganiseerd. Tijdens de dag worden nagenoeg alle facetten van het aangespannen rijden getoond. De ruim honderd deelnemers aan de oefenmarathon razen overdag door diverse hindernissen. Dit jaar maakt de Europa-hindernis haar debuut. Met een levensgrote Manneke Pis en andere bijzonderheden uit alle landen is deze hindernis het gezicht van 2006.

Hoofdring

In de hoofdring zullen, met ruim 250 deelnemers onder auspiciën van de KNHS, concoursrubrieken verreden worden. De rubrieken zijn Tuigpaarden, Hackney's, Friezen, Welshes en Shetlanders. Naast een aantal vaste demonstraties kunnen we dit jaar wereldkampioen IJsbrand Chardon welkom heten. Hij is maar liefst zeventien keer Nederlands kampioen geweest, en mag zich drievoudig wereldkampioen noemen. Daarnaast is er een spannend riddertoernooi georganiseerd door de stichting Hei.

Strodorp

Het strodorp ontbreekt niet op de Dag van het Aangespannen Paard. Op deze braderie laten tuig- en wagenmakers hun kunsten zien, tonen vele stamboeken hun ras en is van alles verkrijgbaar op het gebied van het buitenleven. De kinderen kunnen zich laten schminken en zich naar hartelust vermaken in een speciaal voor hen ingerichte kindertuin.

Koetsentocht

De schitterende koetsentocht wordt georganiseerd in samenwerking met vereniging De Stichtse Aanspanning. Zestig rijtuigen uit vroegere tijden zullen een tocht maken door de omgeving. Dit jaar is er een samenwerking tussen de jubilerende Universiteit en de koetsentocht. Daarom zal de middagrit door het centrum rijden en de Maskerade van de Universiteit ophalen.

Korte Baandraverij

Als toetje op al deze activiteiten hebben we dit jaar een korte baandraverij als lustrumactiviteit. De Yalelaan wordt omgetoverd tot renbaan, waar maar liefst zestien paarden van start zullen gaan. Iedereen kan hierbij inzetten op het paard van zijn keuze.

Voor meer informatie kunt u terecht op www.dagvanhetaangespannenpaard.nl, via e-mail *dap@vet.uu.nl* of telefonisch, 030-2539423.

Nascholing rundveedierenartsen stalinrichting voor grote koppels koeien

"Wat vind jij van deze tekening van onze nieuwe stal?", vraagt de veehouder en legt een staltekening op tafel. "Ze adviseerden me om de veearts ook eens te laten kijken." Gelukkig ben jij een uitstekend klankbord voor deze klant. Want je hebt de inrichtingseisen voor goed koeverkeer en probleemloos functioneren paraat. Bovendien kun je meedenken in looplijnen, werklijnen en arbeidsbesparing. En, waar deze veehouder nog te weinig aan heeft gedacht, jij weet hoe je heel praktisch ruimtes voor separatie, zieke koeien, en verse koeien inricht. Want jij bent naar de cursusdagen Bouwen voor honderd koeien en meer geweest.

Diergeneeskundig Centrum De Overlaet in Oss organiseert in samenwerking met Vetvice en de Canadees stallenbouwer Jack Rodenburg, een tweedaagse cursus over stalinrichting voor grote koppels koeien.

Jack Rodenburg is hoofd van het Dairy System Production van het Ontario Ministry of Agriculture. Hij ontwerpt stallen en begeleidt melkveebedrijven in de ontwerp- en bouwfase. In Ontario begon vijf jaar geleden de grootschalige bouw van stallen voor 120 tot vierhonderd koeien, zoals die zich nu in Nederland afspeelt.

Rodenburg is een autoriteit in Canada en een veelgevraagd spreker op congressen. Zijn passie ligt bij ligboxenstallen en het dagelijks gebruik daarvan. Rodenburg brengt een schat aan ervaring met zich mee, die hij uitstekend weet over te dragen in vloeiend Nederlands.

Vetvice verzorgt in heel Europa lezingen, trainingen en advisering op het gebied van praktisch rundveemanagement (Koesignalen®), met de eigen zes dierenartsen en via lokale samenwerkingen. Het boek Koesignalen is inmiddels in zes talen verschenen. Het stalinrichtingsthema 'Wat wil de koe' vormt de kern van de kennis en ervaring van Vetvice.

De nascholing vindt plaats op donderdag 18 en vrijdag 19 mei, van 9.00 tot 17.00 uur in Oss. Beide dagen sluiten we uiteraard af met een drankje. Kosten bedragen 485 euro exclusief btw. U kunt zich aanmelden via *overlaet@overlaet.nl* of 0412-676060. Inschrijving op volgorde van aanmelding en maximaal 25 deelnemers. Wenst u meer specifieke informatie, vraagt u dan naar Nico Vreeburg. Overnachten en diner is mogelijk, bij inschrijving graag vermelden .

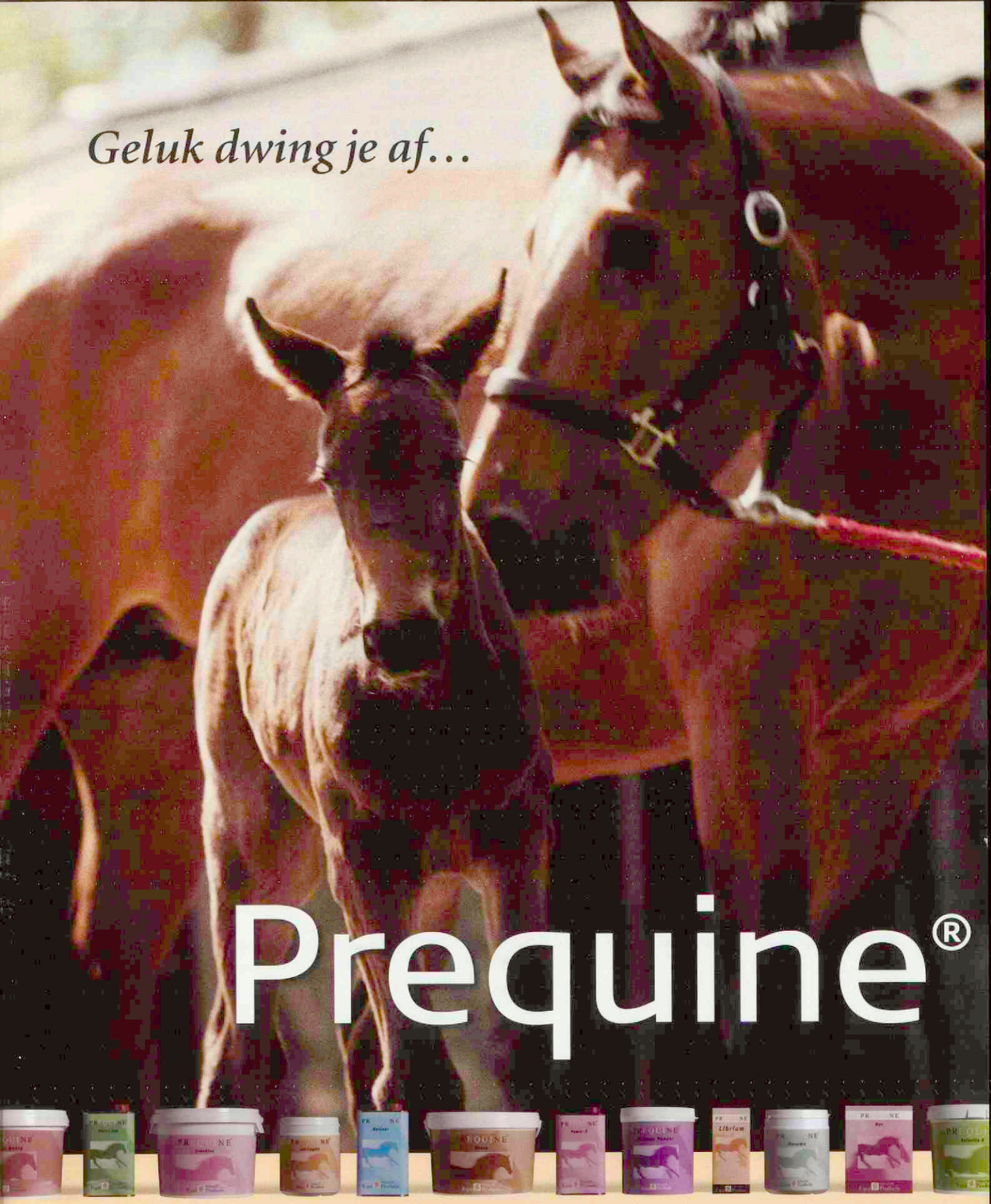

Nieuw leven, dooraderde benen, glanzende vacht, gretige tong. Equi Products Holland BV brengt haar specialismen haarscherp in beeld en beoogt een optimale dienstverlening ten behoeve van de gespecialiseerde paardenkliniek, bijvoorbeeld in de vorm van een exclusief pakket diergeneesmiddelen en verzorgingsproducten voor paarden. **Prequine®** is hier een uitstekend voorbeeld van. Het is een nieuwe naam voor een exclusief scala aan aanvullende diervoeders en supplementen van hoge kwaliteit voor paarden. **Prequine®** is ons antwoord op de specifieke eisen van de paardenspecialist, gebaseerd op grondig onderzoek, specialistische kennis en gecontroleerde productieprocessen. **Prequine®** is het antwoord op uw behoefte aan optimale ondersteuning, in ieder seizoen, het hele jaar door. De Prequine®producten zijn exclusief verkrijgbaar bij de dierenarts.

Equi Holland BV Products

www.equi.nl
www.prequine.com

Introductie helpdesk KNMvD

Henry Dijkman

Maatschappij nieuws

Op 1 mei 2006 gaat de KNMvD van start met de helpdesk als ledenservice. Eigenlijk niets nieuws, want vragen stellen was altijd al mogelijk. Nieuw is de structuur die daarvoor in het leven is geroepen. Met de nieuwe helpdesk maken we de binnen de KNMvD aanwezige kennis beter toegankelijk.

Veelgestelde vragen

Wanneer u voor bepaalde vragen komt te staan, is de kans groot dat ook anderen hiermee te maken hebben (of krijgen). De 'veelgestelde vragen', met antwoorden daarop, worden vanaf 1 mei 2006 op de website van de KNMvD gezet, onder de knop 'helpdesk'. Deze veelgestelde vragen worden voortdurend geactualiseerd en aangevuld en de leden hebben 24 uur per dag toegang tot deze informatie. Door gebruik te maken van de zoekfunctie is de informatie gemakkelijk te vinden en zijn ook verwante onderwerpen snel in beeld. Deze rubriek wordt steeds verder uitgebouwd en toegespitst op de actualiteit. Mocht uw vraag er niet bij staan, dan is er natuurlijk de mogelijkheid om uw vraag aan de helpdesk te stellen.

Vragen stellen

U bent als lid welkom uw vragen te stellen. Onder de knop 'helpdesk' op de homepage van de website *www.knmvd.nl* ziet u naast de veelgestelde vragen de mogelijkheid om vragen te stellen via het formulier op de site. Aangezien deze service alleen voor leden is, moet u er wel voor zorgen dat u ingelogd bent (zie 'mijn gegevens'). Leden kunnen ook vragen stellen door een e-mail te sturen naar *helpdesk@knmvd.nl.*

Eerstelijns en tweedelijns helpdesk

Van maandag tot en met vrijdag wordt de helpdesk 'bemensd' door een eerstelijns helpdeskmedewerker. Deze medewerker opent de binnengekomen mail en zorgt voor beantwoording of sluist de vraag door naar de tweede lijn. Veel vragen kunnen direct worden beantwoord, andere vragen zullen worden voorgelegd aan een beleidsmedewerker. Als bepaalde specifieke kennis niet in huis is, kan worden besloten om hiervoor derden in te schakelen. Als de eerstelijns helpdeskmedewerker het antwoord niet paraat heeft, zal er altijd een beleidsmedewerker ingeschakeld worden. In dat geval kan de beantwoording iets langer duren. Deze 'tweede lijn' is niet voortdurend 'stand by', dus we kunnen niet garanderen dat de vraag dezelfde dag beantwoord wordt. Ons nadrukkelijke streven is de vragen zo snel mogelijk te beantwoorden, liefst nog dezelfde dag, maar binnen maximaal vijf werkdagen.

Altijd antwoord?

De helpdesk kan niet alle vragen beantwoorden. In de eerste plaats moeten de vragen verband houden met het veterinaire beroep of bedrijf, dat spreekt voor zich. Als er kosten moeten worden gemaakt om vragen door derden te laten beantwoorden, zullen wij eerst een kosten-baten analyse maken. Hierbij wordt uiteraard de overweging gemaakt of deze informatie ook zinvol is voor de beroepsgroep in bredere zin. Mochten we besluiten om zo'n vraag niet te beantwoorden dan krijgt u daarvan gemotiveerd bericht. De beantwoording van zeer gedetailleerde vragen of beantwoording door derden kan eventueel ook meer tijd vragen, maar ook dan melden wij dat.

Telefonische helpdesk

Komend najaar breiden wij deze ledenservice uit met de telefonische helpdesk. U kunt dan niet alleen via e-mail uw vragen stellen, maar ook telefonisch. De KNMvD beschikt dan over een aparte telefoonlijn, die iedere werkdag op bepaalde uren geopend zal zijn voor het stellen van vragen. U wordt dan te woord gestaan door onze eerstelijns helpdeskmedewerkers. Deze medewerkers proberen uw vraag zo mogelijk direct te beantwoorden of anders door te sluizen. De elektronische helpdesk blijft een belangrijke ingang om vragen te stellen, maar soms is het prettig om iemand 'live' aan de telefoon te hebben.

Efficiency

Zoals gezegd, vragen stellen was altijd al mogelijk. De KNMvD heeft ledenservice hoog in het vaandel staan. Belangrijkste doelstellingen van de helpdesk zijn het beter toegankelijk maken van de kennis en het verbeteren van de efficiency. Dit laatste gebeurt door te werken met eerstelijns helpdeskmedewerkers. Zij hebben ervaring in het beantwoorden van alle mogelijke vragen en kunnen daardoor een groot deel van de vragen direct afwikkelen. Beleidsmedewerkers worden alleen ingeschakeld voor vragen die in de eerste lijn niet kunnen worden beantwoord. Door een goed gestructureerde helpdesk kunnen we u dus met dezelfde mensen betere service bieden. De helpdesk wordt ingevuld met de bestaande formatie binnen het bureau.

Voor u als lid heeft de helpdesk ook duidelijke voordelen. U kunt 24 uur per dag gebruik maken van de informatie die beschikbaar is op de website in de vorm van de antwoorden op 'veelgestelde vragen'. Staat uw vraag er niet bij, dan kunt u deze gemakkelijk stellen. Wij willen u dan zo snel mogelijk van dienst zijn!

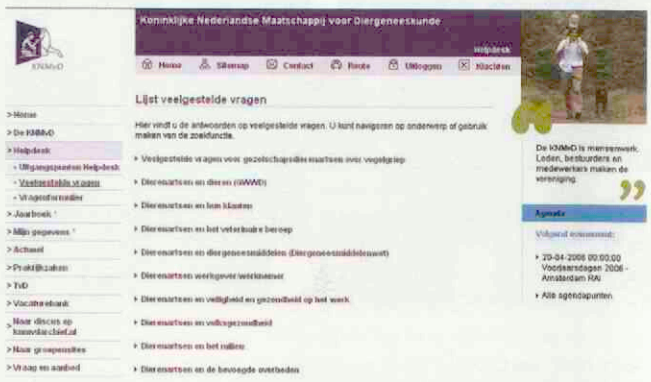

Henry Dijkman is senior medewerker communicatie bij de KNMvD en verantwoordelijk voor implementatie van de helpdesk.

Nieuw: Formularium varkens 2006

Vanaf 6 april 2006 is op de website van de KNMvD (*www.knmvd.nl*; praktijkzaken; Formularia) het nieuwe formularium varkens beschikbaar.

Wijzigingen ten opzichte van het vorige formularium (2004)

- Doordat de vrijstellingsregeling is vervangen door de cascaderegeling is de algemene inleiding aangepast.
- Amoxicilline-colistine oraal is bij neonatale diarree door *E. coli* onder de categorie overigen geplaatst, omdat de combinatie naar de mening van de Formularium Commissie (FC) geen voordeel oplevert boven colistine alleen.
- Amoxicilline-colistine oraal is bij neonatale diarree door *C. perfringens* onder de categorie overigen geplaatst, omdat de combinatie naar de mening van de FC geen voordeel oplevert boven amoxicilline alleen.
- Omdat de gevoeligheid van *E. coli* voor spectinomycine is verbeterd, is spectinomycine, bij neonatale diarree en speendiarree/oedeemziekte, onder tweede keuze middelen gebracht.
- Gentamicine is voor een aantal indicaties komen te vervallen, omdat daarvoor geen geregistreerd middel (meer) voorhanden is.
- Vanwege een wijziging in registratie, is enrofloxacine als derde keuze middel opgenomen bij *A. pleuropneumoniae* en *P. multocida*.
- Ceftiofur is toegevoegd onder infectieuze arthritis door streptokokken, vanwege een nieuwe registratie.
- Omdat per 1 januari 2006 additieven in varkensvoer niet meer zijn toegestaan, is de waarschuwing voor mogelijke toxiciteit, na combinatie van salinomycine/monensine met tiamulin of valnemuline, komen te vervallen bij *M. hyopneumoniae* en *L. intracellularis*.

Gevoeligheidsgegevens

De tabellen met gevoeligheidsgegevens van varkenspathogenen, die in bijlagen bij het formularium zijn opgenomen, zijn aangepast met recente cijfers. In tegenstelling tot wat gebruikelijk was, zijn nu de percentages **ongevoelige** bacteriën aangegeven (intermediair gevoelig valt daar niet onder).

Overige opmerkingen

Evenals in de voorgaande versie zijn, om reden van volledigheid en om de noodzakelijke 'breedte' in therapiekeuze voor de practicus te behouden, alle geregistreerde stoffen in het formularium varken opgenomen.
De FC heeft echter besloten om niet langer een voorkeur kenbaar te maken voor stoffen waarvoor in Nederland geen, voor de diersoort varken en de betreffende indicatie, geregistreerd product beschikbaar is. Naar onze mening is dit niet verenigbaar met het uitgangspunt, dat stap 1 in het kwaliteitsdenken moet zijn binnen de wettelijke kaders te blijven.
Farmaceutische bedrijven hebben producten ontwikkeld en daarvan registratiedossiers ingediend bij het BRD. Vervolgens hebben professionals, op basis van de aangeleverde informatie, een afweging gemaakt of een bepaald product al dan niet geregistreerd zou moeten worden en onder welke voorwaarden. Het geïsoleerd de nadruk leggen op een enkel aspect (bijvoorbeeld algemene inzichten met betrekking tot resistentie-ontwikkeling), waarbij voorbij wordt gegaan aan andere (kwaliteits)aspecten, past naar onze mening niet in het concept van kwaliteitsdenken.
De FC heeft, voor een aantal indicaties geen eerste keuze aangegeven, vanwege het ontbreken van een geregistreerd smalspectrum middel. Het spreekt voor zich dat dit in een praktijk- of bedrijfsformularium niet het geval zal zijn. In dergelijke gevallen kan een tweede- of derde keuzemiddel als eerste keuzemiddel worden opgenomen, waarbij de door de FC aangegeven keuzevolgorde als leidraad wordt genomen.
Bewust is door de FC niet de keuze gemaakt één landelijk praktijk-/ bedrijfsformularium te maken. Een dergelijke keuze zou naar verwachting versneld leiden tot het voorkomen van landelijke resistentie van pathogenen voor in het formularium genoemde stoffen. De meerwaarde van de practicus is dat deze in staat is, rekening houdend met alle voorkomende variabelen op een bedrijf, de optimale therapiekeuze voor een bepaalde indicatie te maken.
In de inleiding van het formularium varken 2006 en in de paragraaf 'specifieke opmerkingen bij het varkensformularium', worden achtergronden aangegeven, van formularia in het algemeen en het varkensformularium in het bijzonder.
Tot slot wensen wij u veel succes met de implementatie van het formularium 2006 in uw praktijk- en bedrijfsformularia.

Namens de Formularium Commissie Varken,
Jos Verheijden, secretaris
Jan Vernooij, voorzitter

Nieuwe beleidsmedewerker

Na bijna twintig jaar in dienst geweest te zijn bij de KNMvD heeft Marij van Oostrum vanwege gezondheidsredenen begin dit jaar afscheid moeten nemen van de KNMvD. Harm Haverkamp zal haar per 1 mei 2006 opvolgen als senior beleidsmedewerker sociaal-economische en arbeidsrechtelijke zaken. Wie is de nieuwe medewerker van de KNMvD?

Wat heb je gestudeerd?

Ik heb algemeen privaatrecht gestudeerd in Utrecht. Ik ben begonnen in 1992 en ben in 1998 afgestudeerd. Naast mijn studie was ik lid van de studentenvereniging SSR-NU en deed ik vrijwilligerswerk bij de rechtswinkel in Utrecht.

Waar heb je hiervoor gewerkt?

Na mijn afstuderen ben ik in 1996 als juridisch medewerker in Rotterdam begonnen bij CNV Dienstenbond. Na veertien maanden ben ik bij de Dienstenbond vakbondsbestuurder geworden in Noord-Holland en Utrecht. Ik was als bestuurder actief voor leden werkzaam bij financiële dienstverleners en verschillende media zoals kranten, uitgevers en omroepen.
In 2003 ben ik gaan werken bij UWV op de afdeling P&O. Binnen de afdeling was ik samen met een team verantwoordelijk voor de onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden van de CAO UWV. Ik ging dus werken voor 'de andere kant van de tafel', voor een werkgever. Namens het UWV zat ik aan de onderhandelingstafel en gaf uitleg aan de medewer-

kers over de inhoud van de CAO-afspraken en de arbeidsrechtelijke gevolgen van wetswijzigingen.

Waarom ben je gaan solliciteren bij de KNMvD?
Ik wilde na drie jaar graag een nieuwe uitdaging. Ik vond het belangrijk dat het een functie zou worden waarbij het resultaat van het werk dat je verzet direct zichtbaar is. Weg uit de grote organisatie waar vaak weinig speelruimte is en je een radertje in het grote uurwerk bent.
Ik denk dat ik me goed thuis zal voelen in de veterinaire wereld, een wereld met veel ondernemers en mensen die werken in een kleine organisatie waar men veel passie heeft voor het vak. Daarnaast spreekt het mij ook aan te werken voor een bedrijfstak die streeft naar verbetering van het dierenwelzijn.

Waarom heb je besloten om bij de KNMvD in dienst te treden?
De functie bleek goed te passen bij mijn wens om een uitdagende en diverse baan te gaan vervullen. Ook vond ik de sfeer tijdens de gesprekken die ik tijdens de sollicitatieprocedure heb gevoerd erg prettig. Dit heeft mij bevestigd in mijn keuze.

Wat verwacht je van je nieuwe baan?
Ik verwacht een omgeving met een mentaliteit van mouwen opstropen en aan de slag en waarbij er ook ruimte is voor veel contact met de leden. Ik hoop op een prettige werksfeer, waarin men elkaar vertrouwt en er open met elkaar gesproken wordt. Dit geldt ook voor de contacten met leden. De leden moeten zich zoveel mogelijk kunnen richten op het vak

Harm Haverkamp is per 1 mei de nieuwe senior beleidsmedewerker sociaal-economische en arbeidsrechtelijke zaken van de KNMvD.

waar ze van houden, de diergeneeskunde. Ik zie het als mijn taak er voor te zorgen dat ik samen met mijn collega's de leden van de KNMvD van de noodzakelijk informatie voorzie en mij sterk maak voor hun belangen.

Wat onderneem je zo naast je werk?
Ik ben getrouwd en heb een zoon van een jaar, daar breng ik graag tijd mee door. We gaan vaak met elkaar lekker buiten wandelen of bijvoorbeeld naar de dierentuin.
In het weekend tour ik graag met mijn racefiets over de heuvelrug en langs de Rijn en Lek. Een keer per jaar ga ik met mijn twee broers een lang weekend fietsen in de Alpen.

Klein nieuws van Groot

Nieuw bestuurslid
Sinds januari heeft de Groep Practici Grote Huisdieren een nieuw bestuurslid en via deze weg wil ik graag laten weten wie dat is: mijn naam is Karin van Heuven-van Kats, afgestudeerd in 1998 en sindsdien werkzaam in Dierenkliniek Deventer (inmiddels vier jaar geassocieerd). Mijn werkzaamheden liggen voornamelijk op rundveebedrijven en voor een klein deel op (gemengde) varkensbedrijven. Misschien ga ik wel de boeken in als kortst zittend bestuurslid van de GPGH, want hoe lang bestaat deze groep nog? Gezien de nieuwe ontwikkelingen binnen Cluster I gaat de structuur veranderen en worden de diverse taken en vertegenwoordigingen binnen het gehele Cluster duidelijker verdeeld en veel efficiënter gemaakt. Zo zal de 'Groep Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren' (de mogelijke nieuwe naam) zich bezighouden met algemene en beleidszaken (denk aan pom/non-pom, vaccinatiebeleid, onderwijsontwikkeling, et cetera), terwijl de diverse (werk)groepen Rund, Varken en Pluimvee zich specifiek richten op vakinhoudelijke veterinaire gezondheidszorg. Voorstel is om het bestuur van de Groep Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren te laten bestaan uit voorzitter, secretaris, vice-voorzitter en penningmeester en daarnaast de voorzitters van de verschillende werkgroepen. Wat echter niet zal veranderen zijn de Groep Groot Dagen (de tegenhanger van de Voorjaarsdagen): een jaarlijks congres in Papendal voor alle landbouwhuisdierenartsen in november, waar u natuurlijk bij wilt zijn! Dit jaar in een iets afgeslankte vorm van twee dagen, zodat meer mensen in de gelegenheid zijn het gehele congres te bezoeken (het is immers eenvoudiger je twee dagen vrij te maken uit de dagelijkse praktijk dan drie dagen!). Uiteraard blijft het mogelijk uw bezoek aan ons congres te beperken tot een enkele dag, maar vergeet niet het o zo belangrijke collegiale samenzijn, wat het meest tot zijn recht komt bij een volledige deelname, inclusief twee avonden en nachten. Er zullen zeer interessante lezingen gehouden worden door (inter)nationale sprekers met de vertrouwde interactieve discussiemogelijkheid. Naast het organiseren van dit congres is er op dit moment een aantal dingen wat ons huidige bestuur bezighoudt: natuurlijk de dreigende vogelgriep en varkenspest, maar ook de nieuwste onderzoeksgegevens op het gebied van de (ook al bedreigende) MRSA-bacterie die recent bekend zijn geworden. Deze gegevens vragen om meer onderzoek, maar bewijzen wel dat deze bacterie bij dierenartsen vaker voorkomt dan bij de gemiddelde Nederlander (zowel bij Groep Varken en Rund is hier al aandacht aan besteed: nu alles gebundeld op de website van de GPGH). Voor dit onderzoek zijn namelijk bijna alle deelnemers van de afgelopen Groep Groot Dagen 'geswabt' en de uitkomsten hiervan (en de mogelijke consequenties) kunt u nalezen onder 'lopende zaken' op de site van de GPGH (via *www.knmvd.nl* en doorklikken naar groepensites). Veel leesplezier en zet alvast de volgende data in uw agenda: 21 en 22 november 2006, Groep Groot Dagen!

GPGH
Groep Practici Grote Huisdieren

Hopende u allen daar te begroeten,
Karin van Heuven-van Kats
Bestuurslid GPGH

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Ackema, Mevr. S.; Gent 2003; 9820 Merelbeke (België); Ringvaartstraat 59.
Eriksson, Mevr. L.C.; 2005; 15240; Rosenlundsvägen 8 A, Södertälje, Zweden.
Kats, Mevr. M.E.D. van; 2005; 4005 GD Tiel; Flipje's Erf 18.
Korsten, Mevr. C.; 2005; 3706 ED Zeist; Laan van Vollenhove 885.
Kranenbarg, W.J.; 2005; 3584 DE Utrecht; Cambridgelaan 493.
Spoorenberg, J.H.; Gent 2003; 5594 AR Leende; Boschhoven 52.
Suls, M.M.C.J.; Gent 1985; 6006 SP Weert; Kazernelaan 144.
Toom, Mevr. M.L. den; 2005; 3532 VR Utrecht; Potgieterstraat 2.
Vicca, Mevr. J.; Gent 1999; 9000 Gent (België); Liverpoolstraat 13.

Voor het dierenartsenexamen van 7 april 2006 zijn geslaagd:

Ali, T.H.
Broekhuizen, Mevr. D.E.
Bruijn, R.A.R. de
Burgstaller, Mevr. H.E.
Hengeveld, Mevr. L.M.
Horst, Mevr. L.M.W. ter
Kramer, Mevr. A.H.
Kurvers, Mevr. I.A.P.G.
Molen, Mevr. T.M.J. van der
Muller, Mevr. C.A.A.
Prins, Mevr. A.M.
Riet, A.J.C. van de
Ronteltap, E.
Schouten, Mevr. F.
Snider, Mevr. M.
Suij, Mevr. E.A.
Toom, Mevr. M.L. den
Valen, Mevr. N.
Vamos, Mevr. E.M.
Zonneveld, Mevr. W.

Overlijdensberichten:

Op 16 maart 2006 W. van de Veen te Tynaarlo.
Op 8 april 2006 O.R. Wichers te Zuidwolde.

Mutaties:

Aarsen, Mevr. A.P.; 2005; 3533 SX Utrecht; H. van Tussenbroekplantsoen 6 I; tel. privé: 030-2933429; E-mail privé: *anoukaarsen@hotmail.com*; **medew. bij S.E. Hommes en P.P. van der Meché; tel. prakt.: 0592-405144; fax prakt.: 0592-405534; E-mail prakt.: *info@dierenkliniekborgstee.nl***

Ali, T.H.; 2006; 3563 BG Utrecht; Montevideodreef 38; tel. privé: 030-2622798; d.

Benedictus, A.; 2006; 3511 RK Utrecht; Pastoor van Nuenenhof 5; **tel. privé mobiel: 06-47669841;** E-mail privé: *a.benedictus@gmail.com*; **wet. medew. bij Erasmus MC.**

***Broekhuizen, Mevr. D.E.; 2006; 3527 SB Utrecht; Spaaklaan 7; tel. privé: 030-2946880; d.**

Bruijn, R.A.R. de; 2006; 4285 WL Woudrichem; Oudendijk 72; tel. privé mobiel: 06-50262970; E-mail privé: *the_vet@hotmail.com*; d.

***Burgstaller, Mevr. H.E.; 2006; 3572 BH Utrecht; Biltstraat 86; d.**

Hengeveld, Mevr. L.M.; 2006; 3515 GV Utrecht; Lauwerecht 90 A; tel. privé: 030-2720567; d.

Kramer, Mevr. A.H.; 2006; 1175 KP Lijnden; Schipholweg 569; tel. privé mobiel: 06-14212262; E-mail privé: *ahkramer@hotmail.com*; d.

Kurvers, Mevr. I.A.P.G.; 2006; 3404 GL IJsselstein; Bep Belostraat 12; tel. privé mobiel: 06-41529989; E-mail privé: *imkekurvers@hotmail.com*; d.

*Mast, H. van der; 1990; **6921 AD Duiven; Rijksweg 71; tel. privé: 0316-265658; tel. privé mobiel: 06-54906962; p., gezelsch.d.; tel. prakt.: 0316-282384; fax prakt.: 0316-280638.**

Molen, Mevr. T.M.J. van der; 2006; 1935 BH Egmond Binnen; Abdijlaan 2 A; tel. privé: 072-5061714; E-mail privé: *tessavdmolen11@hotmail.com*; d.

Mullder, Mevr. C.A.A.; 2006; 3512 AH Utrecht; Voorstraat 5 C; tel. privé mobiel: 06-42298705; E-mail privé: *ferveur2@yahoo.nl*; d.

Prins, Mevr. A.M.; 2006; 3561 SE Utrecht; Jeanne d'Arcdreef 44 ; tel. privé mobiel: 06-40810191; d.

***Ronteltap, E.; 2006; 3524 LR Utrecht; Wageningseberg 50; tel. privé: 030-2541532; d.**

Schouten, Mevr. F.; 2006; 3513 GA Utrecht; David van Mollemstraat 1 I; tel. privé mobiel: 06-48926889; E-mail privé: *freekschouten@hotmail.com*; d.

Snider, Mevr. M.; 2006; 3513 GB Utrecht; David van Mollemstraat 58; tel. privé mobiel: 06-24594052; E-mail privé: *marleensnider@hotmail.com*; d.

Suij, Mevr. E.A.; 2006; 3572 KD Utrecht; Blauwkapelseweg 89 C; tel. privé mobiel: 06-38195383; E-mail privé: *eveliens@hotmail.com*; d.

***Toom, Mevr. M.L. den; 2006; 3532 VR Utrecht; Potgieterstraat 2 bis; tel. privé mobiel: 06-24888391; E-mail privé: *leinlis@hotmail.com*; d.**

Valen, Mevr. N.; 2006; 1013 TA Amsterdam; Spaarndammerstraat 53-3A; tel. privé mobiel: 06-14441525; E-mail privé: *nienkiss@hotmail.com*; d

Vamos, Mevr. E.M.; 2006; 3523 PD Utrecht; Kariboestraat 163; tel. privé: 030-2144757; d.

Wal-Geijtenbeek, mevr. F. van der; 2003; **5328 BN Rossum; Weteringshoek 6;** E-mail privé: *p_vanderwal@hetnet.nl*; medew. bij A. Fennema; tel. prakt.: 0186-612066; fax prakt.: 0186-612258; E-mail prakt.: *dapstroo@xs4all.nl*

Woudstra, J.; 1986; 2597 NV Den Haag; Jean Francois van Royenweg 9; tel. privé: 070-3225622; E-mail privé: *john@vetlink.nl*; p., gezelsch.d.: tel. prakt.: 070-4480288; E-mail prakt.: *info@westhage.info*; vet. adv. bij *chip mobiel.nl.*

Zonneveld, Mevr. W.; 2006; 3581 LC Utrecht; Oudwijkerdwarsstraat 147; tel. privé mobiel: 06-41317055; E-mail privé: *wenzon@zonnet.nl*; d.

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Mei

13-21 Week van het Huisdier in het teken van: 'Huisdier & Kind'.

18 Afscheidssymposium Frans Stades: middagsymposium oogheelkunde gehouden. Aanvangstijd: 13.30 uur. Plaats: Collegezaal van het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren, ingang Münsterlaan 5, De uithof, Utrecht. Aanmelding is uitsluitend mogelijk door overmaking van 20 euro op postbanknummer 137020 t.n.v. Faculteit der Diergeneeskunde, onder vermelding van 'Stades 121750210/831300'.

18-19 Fachgespräch über Geflügelkrankheiten. Stiftung Tierärztliche Hochschule Hannover, Klinik für Geflügel, tel.: +49(0)511/953-8778, fax: +49(0)511/953-8580, email: *regina.sigmundzik@tiho-hannover.de*, internet: *www.tiho-hannover.de*

19 Fourth Conference of the Dutch Society for Wildlife Health (DSWH). Location: National Institute for Public Health and the Environment (RIVM). Conference registration: *mgb-secretariaat@rivm.nl.* For information: *www.dutchwildlife.nl*

19 De Stichting Symposium Feline Geneeskunde organiseert voor de zevende keer het feline symposium. De dag staat in het teken van de laatste ontwikkelingen in de kattengeneeskunde. Plaats: Faculteit der Diergeneeskunde. Voor nadere informatie en inschrijving: *www.feline-symposium.nl*

23 Zoönosedag: Grenzeloos geanimeerd: aangenaam kennismaken. Het symposium is bedoeld voor alle artsen en dierenartsen die met zoönosen te maken kunnen krijgen en hun interdisciplinaire afstemming willen verbeteren. De kosten bedragen 110 euro (inclusief lunch) voor artsen en overige academici. Voor doctoraal studenten diergeneeskunde geldt een aangepast tarief van 30 euro. Inschrijfformulier telefonisch opvragen via 020-5664949 of downloaden via *www.nspoh.nl/zoonosedag.*

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Mei

2 Absyrtus senior: jaarlijkse reünie van de rustende dierenartsen en hun partners in de regio Zuid. In maart ontvangt u meer informatie. De organisatie is in handen van C. Willems, 's Hertogenbosch.

10 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Vianen, Van der Valk. Spreker: Mw. dr. A. Loeffler (RVC, Londen, Engelstalig).

10 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Vianen, Van der Valk. Spreker: Mw. drs. M. Leistra (dierenartsassistenten).

11 Vergadering regio Noord.

17 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Leiden, Holiday Inn. Spreker: Mw. drs. M. Leistra.

18-19 Fachgespräch über Geflügelkrankheiten findet statt im Parkhotel Kronsberg, Hannover-Messe. Parkhotel Kronsberg, Gut Kronsberg 1, 30539 Hannover. Tel.: +49(0)511/8740-0. fax: +49(0)511/867112. e-mail: *parkhotel@kronsberg.bestwestern.de*. Oder internet: *www.kronsberg.bestwestern.de*
Die Teilnehmergebühr beträgt 104,40 euro für Nichtmitglieder, 46,40 euro für Mitglieder der DVG/WVPA oder ATF und 17,40 euro für Studenten. 10 Stunden werden als Pflichtfortbildung anerkannt. Vorabüberweisung der Teilnehmergebühr bis zum 05-05-2006 auf das Sonderkonto DVG-FG Geflügel, Konto-Nr. 511 066 101, BLZ 251 900 01 bei der Volksbank Hannover ist möglich. Für Zahlungen aus EU-Ländern außerhalb Deutschlands bitte unbedingt die IBAN-Nr. (DE 33 2519 0001 0511 066101) und den S.W.I.F.T.-Code (VOHA DE 2H) angeben!

23 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Eindhoven, Van der Valk. Spreker: Mw. drs. J. Sinke.

30 Wetenschappelijke vergadering en bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: Faculteit der Diergeneeskunde.

31 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Haren, Hotel Mercure. Spreker: Mw. drs. J. Sinke.

Cursussen

Mei

3-7 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module II: Thoracolumbar: May 3-7, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

14 www.animalia.be: Cyclus medische beeldvorming Orthopedie Paard dag 2 door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

19-20 Internationale Postgraduate Course Nutrition and Climate, new developments. Plaats: Wageningen. Cursusleiding: prof. E. Decuypere (KU Leuven) en dr. P.C.M. Simons (WPSA, Beekbergen). Kosten: 1050,- euro (inclusief diner, overnachting en cursusmateriaal. Inlichtingen: nadere informatie en mogelijkheid tot inschrijven vindt u op *http://www.wbs.wur.nl* of stuur een e-mail: *info.wbs@wur.nl*. Inschrijftermijn eindigt op 20 maart 2006.

21 *www.animalia.be*: Cyclus medisvhe beeldvorming Orthopedie Paard dag 3 door Dr. Valeria Busoni Dip;. ECVDI.

Jubilea mei 2006

12 mei, H.J.G. Baltink te Haaksbergen, 25 jaar
12 mei, F. Bakker te Zwolle, 25 jaar
12 mei, E. Teske te Baarn, 25 jaar
12 mei, J.W. Eshuis te Diessen, 25 jaar
12 mei, R.J. Eelderink te Meerlo, 25 jaar
12 mei, J.A.M. ten Dam te Meijel, 25 jaar
12 mei, Mevr. Drs. J.A.L. Bonestroo-van Steenis te Susteren, 25 jaar
12 mei, S. Bonestroo te Susteren, 25 jaar
13 mei, L. Dijkhuis te Zweeloo, 40 jaar

Nagekomen: 13 maart, P.P. Slotboom te Deurne, 25 jaar

Bureau gesloten

Op vrijdag 12 mei vindt het jaarlijkse bedrijfsuitje van de KNMvD plaats. Medewerkers van het bureau van de KNMvD zijn deze dag niet bereikbaar. De dag na hemelvaartsdag, 26 mei, is het bureau van de KNMvD gesloten. Ook PAO-D, VAK en NDG zijn die dag dicht.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)	
15-05-2006	maandag	01-05-2006
01-06-2006	maandag	15-05-2006
15-06-2006	maandag	29-05-2006
01-07-2006	maandag	19-06-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

arts&dier

Arts en Dier is een gemengde groepspraktijk, waarbij gewerkt wordt vanuit een moderne, goed geoutilleerde kliniek voor paarden en gezelschapsdieren te Klijndijk, een paardenkliniek Bears (FRL) en meerdere dependances.

Paardenkliniek Bears biedt de mogelijkheid voor een

INTERNSHIP PAARD M/V

Begeleiding van het internship wordt verzorgd door erkende paarden- en keuringsdierenartsen, een specialist gyneacologie van het paard en een specialist chirurgie van het paard. Interne Huisvesting aanwezig. De salariëring is in overeenstemming met de werkzaamheden.

Voor vragen kun je contact opnemen met de heer H. Kingma (058-2519000).

Schriftelijke reacties binnen 14 dagen na verschijnen van deze advertentie richten aan:
Arts & Dier Hoofdweg 26A 7871 TC Klijndijk, ter attentie van Personeel & Organisatie of per e-mail h.kingma@artsendier.nl

Pfizer Animal Health

Zorg is meer dan vaccineren.

Het jaarlijkse Conditie Consult

U wilt uw cliënten zo goed mogelijk helpen. Maar dan moeten ze wel de weg naar uw praktijk vinden. Pfizer introduceert daarom het Conditie Consult. Een concept voor een jaarlijkse algehele controle, dat veel verder gaat dan een oproep voor vaccinatie. Voor meer praktijkbezoek, meer tevreden cliënten en niet te vergeten meer omzet. Wij willen u daarbij zo goed mogelijk helpen. **Kijk ook op www.weknowyoucare.nl.**

We know you care.

Pfizer Animal Health bv, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel, telefoon: 010 - 406 46 00.

GEAVANCEERDE SAMENSTELLING

Fortiflex

DE EVOLUTIE VAN EEN REVOLUTIE

CHONDROÏTINESULFAAT EN CHITOSANIDE NU VERRIJKT MET SELENIUM EN EPIGALLOCATECHINEGALLAAT

VERSTERKT · CHITOSAN COMPLEX · DE GEWRICHTEN

Fortiflex Advanced Formula stimuleert de aanmaak van gewrichtsstructuren en remt het degeneratieve proces bij artrose door een synergetische werking van de ingrediënten. De mobiliteit wordt op een natuurlijke en effectieve manier hersteld.

Virbac
ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Virbac Nederland BV. Postbus 313, 3770 AH Barneveld. Tel: 0342 -427127. Fax: 0342 - 490164. info@virbac.nl

Deel 131 • Aflevering 10 • 15 mei 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
16 MEI 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Ivermectineresistentie bij Teladorsagia circumcincta bij geiten in Nederland

Bijwerkingen van geneesmiddelen bij Collies en aanverwante rassen

Voorjaarsdagenverslagen van het gezelschapsdieren-programma en het paardenprogramma

Nieuwe aanpak PiR-DAP

KNMvD standpunt ten aanzien dierenpaspoorten

Ludo Hellebrekers kandidaat-voorzitter KNMvD

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

Bayer HealthCare
Animal Health

Drontal® Dog *flavour*

De kracht van Drontal Dog,

nu met rundvleessmaak.

Bayer Parasite Solutions

Een lekkere hap voor de hond... maar niet voor z'n wormen

DRONTAL® DOG FLAVOUR **Werkzame bestanddelen:** 1 tablet bevat 50 mg praziquantel, 144 mg pyrantelembonaat, 150 mg febantel, artificiële 'Beef flavour'. **Doeldier:** Hond. **Indicaties voor gebruik:** Voor de behandeling van menginfestaties van rondwormen en lintwormen veroorzaakt door spoelwormen (*Toxocara canis, Toxascaris leonina*), lintwormen (*Echinococcus granulosus, Echinococcus multilocularis, Dipylidium caninum, Taenia spp., Multiceps multiceps, Mesocestoides spp.*), haakwormen (*Uncinaria stenocephala, Ancylostoma caninum*) en zweepwormen (*Trichuris vulpis*). **Contra-indicaties:** Niet combineren met piperazine. Niet toedienen aan honden lichter dan 2,5kg. In afwachting van verdere proeven tijdens de vroege drachtperiode, is het aangeraden Drontal niet te gebruiken tijdens de eerste helft van de dracht **Bijwerkingen:** Geen bekend. **Dosering en wijze van toediening:** DOSERING 1 tablet per 10 kg lichaamsgewicht. Dit komt overeen met 15 mg febantel, 14,4 mg pyrantelembonaat en 15 mg febantel per kg lichaamsgewicht. WIJZE VAN TOEDIENING Orale toediening. De tabletten kunnen direct aan de honden worden toegediend of vermengd in voeder. Dieetmaatregelen zijn niet nodig. BEHANDELINGSDUUR Eénmalige toediening. REG NL 8983 vrij

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 10
15 mei 2006

Inhoud

Wetenschap
Nieuws
Voor de praktijk
In veterinair verband
Praktijk in Bedrijf
Congressen en symposia

Cover: foto van pagina 391

Uit de redactie 357

Oorspronkelijk artikel
Ivermectineresistentie bij Teladorsagia circumcincta bij geiten in Nederland; *M. Eysker, A.E. van Graafeiland en H.W. Ploeger* 358

Nieuws 363

MRSA en de agrarische sector 364
Bijwerkingen van geneesmiddelen bij Collies en aanverwante rassen; *Ed.J. Gubbels en Peter Prins* 365
Referaat 368
Boekbespreking 369
Oproep onderzoek naar poep eten door honden 373

VWA Ruimers beschermen tegen vogelgriep 370
Veterinair tuchtrecht Versluierde bloedwormen; *Iaira Boissevain* 371
Berichten en verslagen Rondetafelgesprek I&R landbouwhuisdieren; *Joost van Herten* 372
Ingezonden Illegale hondenhandel; *Marike Stooker* 374
Het aandeel hond, kat, vogels en bijzondere dieren in de diergeneeskundige praktijk in Nederland in 2005; *P. Vermeulen, J.T. Lumeij en N. Endenburg* 374
Gesignaleerd 375

Ingezonden Dierenarts ontdekt de retailer; *R.F. Bergsma* 376

Verslag
Het gezelschapsdierenprogramma van de Voorjaarsdagen; *Henriëtte Vrieling* 377
Voorjaarsdagen paardenprogramma; *Joyce Parlevliet* 379
Interactieve Precongress day Voorjaarsdagen 2006; *Paul Overgaauw* 382
Nieuwe aanpak PiR-DAP; *Jolanda Jansen* 384
2nd European Meeting on Toxocara and toxocariasis; *Paul Overgaauw* 385
Masterclass BVD 385

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Wijk bij Duurstede)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. van Weeren (Utrecht)
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening,
Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld.
Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794,
e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties KNMvD-leden: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior medewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Mr. H. Haverkamp,
senior beleidsmedewerker sociaal-economische en arbeidsrechtelijke zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Aankondiging
Informatieavond De kunst van de reiger 375
Het jaarlijkse AAV vogeldierenartsencongres in Amerika 383
Ontmoet uw jaargenoten in het Natuurhistorisch Museum 386
PAOD 388

Uit de industrie
Nieuws uit de industrie 389

KNMvD
Maatschappijnieuws
Ludo Hellebrekers kandidaat-voorzitter KNMvD 391
KNMvD standpunt ten aanzien dierenpaspoorten 392
Gratis met de GGR naar de Buiatrics in Nice 393

BBB 392
Personalia 393
Deadline 393
Doorlopende agenda 393

Contents
Original article
Resistance of Teladorsagia circumcincta in goats to ivermectin; 358
M. Eysker, A.E. van Graafeiland, and H.W. Ploeger

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Mei

Mei blijft een bijzondere maand. De maand die door schrijvers en dichters al decennia is beschreven als de maand van nieuw leven en een nieuw begin van de natuur. Ook dit jaar heeft dit wonder zich weer in volle glorie voltrokken. De natuur barstte in enkele dagen uit haar voegen. We rolden haast direct van de winter in de zomer. Als praktiserend dierenarts ben je daar beroepsmatig nauw bij betrokken. Naast de lammeren dartelen nu ook de jonge veulens in de wei, er worden veel zoogkalveren geboren en de melkveehouders bereiden zich voor op een nieuw weideseizoen. Deze periode brengt in de landbouwhuisdierenpraktijk dan ook altijd nog de meeste drukte met zich mee. We proberen als samenleving de natuur wel naar onze hand te zetten, zo worden bijvoorbeeld de meeste kalveren momenteel in het najaar geboren, maar gelukkig zullen we de loop der seizoenen nooit helemaal kunnen manipuleren.

Een mogelijk nieuwe start kwam ook ter sprake op de eind april gehouden besturendag van de KNMvD. De besturendag is een jaarlijks terugkerend fenomeen, waarbij leden van de diverse besturen binnen onze vereniging over bepaalde onderwerpen discussiëren. Dit jaar was onze vereniging zelf het onderwerp van discussie. Onder leiding van een externe deskundige op het gebied van verenigingsstructuren werd in twee sessies gebrainstormd over de weg die onze vereniging dient in te slaan. De gevolgen van verdere professionalisering en de uitdaging van een moderne beroepsorganisatie stonden daarbij centraal. Met name de problematiek van de diversiteit binnen onze vereniging kwam daarbij aan de orde. Er werd gediscussieerd aan de hand van een aantal stellingen, waarbij duidelijk werd dat ondanks de federatieve trekken binnen de vereniging, een eenheidsorganisatie de voorkeur geniet. 's Middags werd besproken welke taken in die situatie centraal en welke decentraal zouden kunnen worden geregeld. Al met al een interessante dag, waar u ongetwijfeld nog meer over zult horen.

Nu terug naar het voor u liggende Tijdschrift. Ook daar komt het heterogene karakter van onze beroepsorganisatie weer duidelijk in naar voren. Het wetenschappelijke artikel handelt deze keer over het optreden van resistentie tegen onder andere ivermectines bij het ontwormen van geiten. Een duidelijk artikel met direct belang voor de dagelijkse praktijk, dat eens en te meer aantoont dat het ontwormen van dieren een veterinaire zaak is. Dat hetzelfde diergeneesmiddel voor andere diersoorten zeer ernstige gevolgen kan hebben is onder dierenartsen reeds algemeen bekend en onderstreept nogmaals de voorgaande opmerking. De genetische achtergronden van deze in de praktijk waargenomen problematiek staat goed beschreven in het interessante artikel 'Bijwerkingen van geneesmiddelen bij Collies en aanverwante rassen'. Hiermee is bovendien direct aangegeven dat de veterinaire wetenschap zich juist kenmerkt door haar diersoortoverschrijdend karakter. Ondanks de diversiteit zijn er ook naast de wetenschap heel veel zaken die ons als beroepsgenoten binden.

Dat in dit nummer van het Tijdschrift de nieuwe kandidaat-voorzitter van de KNMvD wordt geïntroduceerd, biedt me een extra kans om u op dit belangrijke nieuws te wijzen en aandacht te vragen voor zijn mission-statement. De begrippen professionaliteit, betrokkenheid, motivatie, inspiratie en kwaliteit spelen hierin een belangrijke rol en het behartigen van de belangen van de leden in al hun diversiteit staat daarbij centraal.

Er gebeurt heel wat binnen onze vereniging zoals u ook in dit nummer weer kunt lezen. Veel leesplezier.

Jan Tiete Siebinga

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Ivermectineresistentie bij *Teladorsagia circumcincta* bij geiten in Nederland

M. Eysker[1], A.E. van Graafeiland[2] en H.W. Ploeger[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 358-361.

Oorspronkelijk artikel

Samenvatting

In 2005 werd op een bedrijf met zeventien geiten mogelijke resistentie van maagdarmwormen tegen ivermectine onderzocht.

Op 1 augustus werden acht geiten oraal behandeld met 0,2 mg/kg ivermectine, de overige negen geiten dienden als onbehandelde controlegroep. Vóór de behandeling en elf dagen daarna werden individuele fecesmonsters verzameld voor eitellingen en gepoolde feceskweken.

Op basis van de eitellingen werd een effectiviteit van de behandeling van 80,6 procent berekend. Uit de differentiatie van de larven uit de feceskweken bleek de behandeling honderd procent effectief te zijn geweest tegen *Haemonchus contortus*, 15,0 procent effectief tegen *Teladorsagia cicumcincta* en 93,3 procent effectief tegen *Trichostrongylus* spp.

Tevens werd onderzocht in hoeverre levamisol en oxfendazol nog effectief waren tegen maagdarmwormen. Op 12 september werden negen geiten subcutaan behandeld met 5 mg/kg levamisol en zeven geiten oraal met 4,5 mg/kg oxfendazol. Fecesonderzoek van de geiten op 12 en 22 september wees uit dat na de levamisolbehandeling de totale eiuitscheiding met 95,4 procent verminderd was en na oxfendazolbehandeling met 85,8 procent. Uit de resultaten van de feceskweken bleek dat levamisol 99,9 procent effectief was geweest tegen *H. contortus*, 81,9 procent effectief tegen *T. circumcincta* en 99,5 procent tegen *Trichostrongylus* spp. Oxfendazol bleek 75,5 procent effectief geweest te zijn tegen *H. contortus*, 33,2 procent effectief tegen *T. circumcincta* en honderd procent effectief tegen *Trichostrongylus* spp.

Omdat bij geiten in het algemeen hoger gedoseerd moet worden met anthelmintica dan bij schapen om een goede effectiviteit te waarborgen, werden vervolgens op 28 oktober de negen geiten die nog aanwezig waren op het bedrijf behandeld met 0,4 mg/kg ivermectine. Het effect werd gecontroleerd via fecesonderzoek op 28 oktober en 9 november. Na de behandeling daalde de eiuitscheiding met 93,1 procent. Op grond van de feceskweken bleek het effect tegen *T. circumcincta* 49,1 procent en tegen *H. contortus* en de *Trichostrongylus* spp. honderd procent. De conclusie kan dus getrokken worden dat er op dit bedrijf resistentie van *H. contortus* tegen oxfendazole en van *T. circumcincta* tegen ivermectine en oxfendazole is.

Dit is het eerste bewezen geval van ivermectineresistentie bij parasieten van kleine herkauwers in Nederland.

1 *Afdeling Klinische Infectiologie, Departement Infectieziekten en Immunologie, Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, Postbus 80165, 3508 TD Utrecht.*

2 *Uranusstraat 44, Paramaribo, Suriname.*

Summary

Resistance of *Teladorsagia circumcincta* in goats to ivermectin

In 2005, suspected ivermectin resistance of gastrointestinal nematodes was investigated in 17 goats on a farm in the Netherlands, using a faecal egg count reduction test combined with faecal larval cultures. Eight goats were treated orally with 0.2 mg/kg ivermectin on 1 August 2005 and the other nine goats served as untreated controls. Faeces were collected from all goats on 1 August and on 12 August. Faecal egg counts were reduced by 80.6% in goats receiving ivermectin. On the basis of faecal larval cultures and the egg counts, ivermectin was found to be 100% effective against Haemonchus contortus, *15.0% effective against* Teladorsagia circumcincta, *and 93.3% effective against* Trichostrongylus spp.

The effect of levamisole and oxfendazole on gastrointestinal nematodes was also evaluated. Nine goats were treated subcutaneously with 5 mg/kg levamisole and seven goats orally with 4.5 mg/kg oxfendazole on 12 September. On the basis of faecal egg counts performed on 12 and 22 September, levamisole reduced the total egg count by 95.4% and oxfendazole reduced the egg count by 85.8%. Differentiation of pooled faecal larval cultures revealed that levamisole was 99.9% effective against H. contortus, *81.9% effective against* T. circumcincta, *and 99.5% against* Trichostrongylus spp. *Oxfendazole was 75.5% effective against* H. contortus, *33.2% effective against* T. circumcincta, *and 100% effective against* Trichostrongylus spp.

On 28 October the nine goats that were still present on the farm were orally treated with 0.4 mg/kg ivermectin. Faecal egg counts and differentiation of pooled larval cultures of faecal samples collected on 28 October and 9 November, respectively, revealed that total egg counts were reduced by 93.1%. Ivermectin was 49.1% effective against T. circumcincta *but 100% effective against* H. contortus *and* Trichostrongylus spp. *Thus* H. contortus *appears to be resistant to oxfendazole and* T. circumcinta *appears to be resistant to oxfendazole and ivermectin.*

This is the first documented case of ivermectin resistance of a gastrointestinal nematode of small ruminants in the Netherlands.

Inleiding

Resistentie tegen benzimidazolpreparaten bij maagdarmwormen van schapen in Nederland komt algemeen voor (4). Ook bij de geit is resistentie tegen deze groep middelen bekend (3). Resistentie tegen de macrocyclische lactonen (ivermectine, doramectine, moxidectine) en levamisol was tot op heden in ons land nog niet vastgesteld. Naar aanleiding van de vermelding hiervan in een eerder artikel (7), werd een van ons (ME) gebeld. Op een klein geitenbedrijf zou in 2003 een verminderde werkzaamheid van ivermectine zijn waargenomen. Er kon echter geen wetenschappelijke ondersteuning van deze bevinding gegeven worden. Daarom werd besloten op het bedrijf via een 'fecal egg count reductie test' te onderzoeken of deze verdenking kon worden bevestigd.

Materiaal en Methoden

Op een bedrijf in Zuid-Holland werden zeventien nubische geiten, zeven volwassen dieren en tien lammeren, permanent gehouden in een kleine standweide met daarin een schuilhok. In het verleden zijn de dieren frequent ontwormd met levamisol, ivermectine en moxidectine.

Op 1 augustus 2005 werden de geiten gewogen en zodanig ingedeeld in twee groepen dat ze qua leeftijdsindeling vergelijkbaar waren. De groep met acht dieren werd oraal behandeld met een exacte dosis van 0,2 mg/kg ivermectine (Oramec® opl. 0,08%, Merial B.V.). De andere groep diende als onbehandelde controlegroep om het natuurlijk verloop van de worminfecties na te gaan.

Op 1 en 12 augustus werd van alle geiten rectaal feces verzameld. Eén van de dieren uit de controlegroep werd echter tevens al op 8 augustus bemonsterd, omdat de conditie van dit dier zeer slecht was. Het dier werd daarom voortijdig behandeld met een therapeutische dosis van levamisol.

Individueel fecesonderzoek werd gedaan met een aangepaste McMaster-methode met een detectiegrens van vijftig eieren per gram feces (EPG). Het restant van de feces werd gebruikt voor, per groep, gepoolde feceskweken. Deze werden gedurende tien dagen geïncubeerd bij 27°C en vervolgens geoogst met de methode van Roberts en O'Sullivan (11).

De effectiviteit van ivermectine werd berekend aan de hand van de rekenkundige gemiddelden van het EPG voor en na behandeling. Hierbij werd de verandering in de controlegroep gebruikt als correctiefactor voor het natuurlijk verloop van de infecties. Voor het voortijdig met levamisol behandelde dier uit de controlegroep werd het EPG van 8 augustus gebruikt.

Op basis van de percentages van de larventypen in de feceskweek en de rekenkundige gemiddelden werd ook de bijdrage van elk larventype aan het gemiddelde EPG berekend. Dit maakt het ook mogelijk de effectiviteit van de ivermectinebehandeling op de eiuitscheiding van de verschillende soorten te berekenen.

De formule die gebruikt werd om de effectiviteit van de behandeling op 1 augustus te berekenen was:

Effectiviteit (in %) is (1 - (EPGb2/EPGb1 x EPGc1/EPGc2)) x 100

EPGb1 = rekenkundig gemiddelde van het EPG van de behandelde groep op 01-08

EPGb2 = rekenkundig gemiddelde van het EPG van de behandelde groep op 12-08

EPGc1 = rekenkundig gemiddelde van het EPG van de controlegroep op 01-08

EPGc2 = rekenkundig gemiddelde van het EPG van de controlegroep op 12-08

Op 12 augustus werden alle geiten subcutaan behandeld met 5 mg/kg levamisol. Vervolgens werd begin september besloten bij de op dat moment nog aanwezige zestien geiten de werkzaamheid van middelen met een ander werkingsmechanisme te testen. Op 12 september werden daartoe negen geiten na opnieuw wegen subcutaan behandeld met 5 mg/kg levamisol (Levacol® 7,5% injectie, Eurovet Freefarm Animal Health) en zeven geiten oraal met 4,5 mg/kg oxfendazol (Bovex® 2,265%, Chanelle Pharm. Manufacturing Ltd). Op 12 en 22 september werden fecesmonsters verzameld, behalve bij één met oxfendazol behandelde geit op 22 september.

Tenslotte werden de negen geiten die toen nog op het bedrijf aanwezig waren op 28 oktober oraal behandeld met 0,4 mg/kg ivermectine, dus de dubbele dosering als geadviseerd voor schapen. Het effect werd onderzocht via fecesonderzoek van rectaal gevangen feces op 28 oktober en 9 november. Omdat er hier geen onbehandelde controlegroep was moet de effectiviteit anders berekend worden en wel met als volgt:

Effectiviteit (in %) is (1-(gemiddeld EPG na behandeling/gemiddeld EPG voor behandeling)) x 100

Tabel 1. **Aantal strongylus-type eieren per gram feces (EPG) van de groep geiten die oraal behandeld is met 0,2 mg/kg lichaamsgewicht ivermectine en uit de controlegroep.**

	01-08	12-08	Reductie in %
Nummer			
Groep ivermectine			
12	1150	350	
13	300	400	
14	4750	100	
20	150	0	
23	2350	450	
25	600	800	
26	200	100	
27	1050	400	
Gemiddeld	**1319**	**325**	**80,6**
Haemonchus	*660*	*0*	*100*
Teladorsagia	*303*	*302*	*15,0*
Trichostrongylus	*356*	*23*	*93,3*
Groep controle			
3	1750	3300	
8	450	650	
11	2250	4600	
19	400	1250	
21	5900	3650	
22	800	1300	
24	500	350	
28	700	600	
29	550	1200	
Gemiddeld	**1478**	**1878**	
Haemonchus	*488*	*883*	
Teladorsagia	*192*	*225*	
Trichostrongylus	*798*	*770*	

Resultaten

Tabel 1 geeft de EPG's en de op basis van de feceskweken berekende gemiddelde EPG's voor de verschillende wormsoorten van de behandeling met 0,2 mg/kg lichaamsgewicht. Tabel 2 die van de behandeling met 0,4 mg/kg lichaamsgewicht.

Op basis van het totaal EPG voor strongylus-type eieren was de effectiviteit van de behandeling met 0,2 mg/kg ivermectine 80,6 procent. Tegen *Haemonchus contortus* bleek de effectiviteit honderd procent te zijn, tegen *Teladorsagia circumcincta* 15,0 procent en tegen *Trichostrongylus* spp. 93,3 procent (Tabel 1). De dubbele dosering bleek een onderdrukking van het gemiddelde totaal EPG te geven van 93,1 procent, terwijl het *Haemonchus* EPG voor honderd procent, het *Teladorsagia* EPG voor 49,1 procent en het *Trichostrongylus* EPG voor honderd procent gereduceerd werd (Tabel 2).

Voor levamisol bleek het effect van behandeling op het totaal EPG 95,4 procent, tegen *H. contortus* 99,9 procent, tegen *T. circumcincta* 81,9 procent en tegen *Trichostrongylus* spp. 99,5 procent te zijn (EPG's niet gegeven).

Voor oxfendazol was het effect van behandeling op het totaal EPG 85,8%, tegen *H. contortus* 75,5%, tegen *T. circumcincta* 33,2% en tegen *Trichostrongylus* spp. 100%. (EPG's niet gegeven)
Naast de drie hierboven genoemde larventypen werden ook in geringe aantallen eieren van *Strongyloides papillosus, Nematodirus battus, Skrjabinema ovis* en *Moniezia expansa* gevonden. Vanwege deze geringe aantallen was het niet zinvol een eventueel effect van de verschillende anthelmintica tegen deze wormen te bepalen. Bovendien kan dit hoe dan ook niet gedaan worden aan de hand van eitellingen bij wormen als de aarsmade *S. ovis* en de lintworm *M. expansa*, omdat de eieren niet homogeen verdeeld zijn in feces en eitellingen dus nutteloos zijn.

Discussie

In eerste instantie bleek de dosering van 0,2 mg/kg ivermectine niet effectief te zijn tegen *Teladorsagia*, maar wel tegen *Haemonchus* en *Trichostrongylus*. Het is algemeen bekend dat wormmiddelen bij geiten in de schapendosering minder effectief zijn en dat daarom in een hogere dosering moet worden toegediend. Bij studies naar het al dan niet voorkomen van anthelminticaresistentie van wormen bij de geit wordt dan ook in het algemeen de dubbele hoeveelheid gegeven van de bij het schaap gebruikelijke dosering (5, 14, 17). Dit was de reden om het onderzoek te herhalen met de dubbele dosering. Een bijkomend probleem is dat het lastig is harde adviezen voor het ontwormen van geiten te geven. Ivermectine is niet voor geiten geregistreerd maar in Van Miert *et al.* (15) wordt toch voor geiten de voor schapen bestemde producten en doseringen aangegeven. Duidelijk is dat ook de dubbele dosering van ivermectine de eiuitscheiding van *Teladorsagia* niet voldoende reduceert. Dit betekent dat de veronderstelling van ivermectineresistentie bij *Teladorsagia* bewezen is. Naast resistentie tegen ivermectine bleek *Teladorsagia* en ook *Haemonchus* resistent tegen oxfendazol. Het is dan ook belangrijk alert te zijn op het eventueel aanwezig zijn van resistentie van wormen tegen de macrocyclische lactonen en tegen levamisol.
Met nadruk dient echter aangegeven worden dat vermoedens van resistentie niet voldoende zijn. Een bevestiging via een eenvoudige proef zoals hier gedaan is, is noodzakelijk. Bovendien is dit belangrijk, omdat het essentieel is om te weten of een bepaald anthelminticum op een bedrijf nog gebruikt kan worden.

Tabel 2. **Aantal strongylus-type eieren per gram feces (EPG) van de oraal met 0.4 mg/kg lichaamsgewicht ivermectine behandelde geiten.**

	28-10	09-11	Reductie in %
Nummer			
8	1200	0	
12	1650	450	
13	1850	200	
14	4150	250	
19	400	0	
20	100	100	
24	3250	0	
26	900	0	
28	1050	0	
Gemiddeld	**1617**	**111**	**93,1**
Haemonchus	*712*	*0*	*100*
Teladorsagia	*218*	*111*	*49,1*
Trichostrongylus	*687*	*0*	*100*

Ivermectineresistentie is nu voor het eerst met zekerheid in Nederland vastgesteld. Het was enigszins verrassend dat het om resistentie van *T. circumcincta* gaat, terwijl de effectiviteit tegen *H. contortus* honderd procent bleek te zijn. Omdat de overwintering bij *H. contortus* geheel binnen de gastheer plaatsvindt, is in principe de selectiedruk voor ontwikkeling van resistentie bij *H. contortus* veel hoger dan bij *T. circumcincta*, vooral wanneer alle dieren in het voorjaar ontwormd worden. Het aantal gevallen van ivermectineresistentie bij wormen van kleine herkauwers is in Europa nog zeer gering. De meeste, maar nog steeds geïsoleerde gevallen, zijn waargenomen in Groot-Brittanië bij geiten (6, 9) en schapen (2, 12). In al deze gevallen ging het om resistentie tegen meerdere anthelmintica tegelijk en, net als in onze situatie, om *T. circumcincta*. In Denemarken werd op één van de vijftien onderzochte geitenbedrijven resistentie tegen zowel benzimidazolen als ivermectine gezien (10). Hierbij ging het om *Teladorsagia* en/of *Trichostrongylus*. Vermoedelijk had men geen differentiatie tussen deze twee larventypen gemaakt. Dit is ook moeilijk, omdat er een overlap in maten zit tussen beide typen. Ook in de huidige studie kan een foute determinatie van een zeer gering percentage van de larven zijn opgetreden. Wel waren in de kweken zeker meer dan negentig procent van de beide larventypen zonder problemen te determineren. De kleine gedrongen larven met een zeer korte staart, vaak ook voorzien van de voor *Trichostrongylus* karakteristieke knobbels, uit de kweken voor behandeling en in de controlegroep waren zeer goed te onderscheiden van de veel langere larven die duidelijk domineerden na beide behandelingen met ivermectine. Een consequentie is overigens wel dat aan de berekende effectiviteit tegen *Trichostrongylus* na de eerste ivermectinebehandeling niet de conclusie mag verbonden worden dat er ook resistentie tegen dit genus is. Na behandeling bestond zeven procent van de larven uit *Trichostrongylus* en 93 procent uit *Teladorsagia*. Als van de honderd gedifferentieerde larven meer dan één *Teladorsagia* larve ten onrechte zou zijn geclassificeerd als *Trichostrongylus* zou de berekende effectiviteit boven de 95 procent zijn geweest.
Buiten de in Groot-Brittanië en Denemarken genoemde gevallen van ivermectineresistentie zijn er verder in Europa alleen vermeldingen van importgevallen van ivermectineresistentie. Meestal gaat het dan om multiresistentie van *H. contortus*. Het gaat om geïmporteerde geiten in Slowakije (16) en Zwitserland (13) en geïmporteerde schapen in Griekenland (8).
De uitkomst van enkele betrekkelijk recente surveys tonen ook aan dat tot nu toe de prevalentie van ivermectineresistentie nog laag is, want zowel in de survey in Frankrijk (5) als die in Schotland (1) werd geen ivermectineresistentie gevonden. Ook in Nederland zal de prevalentie van ivermectineresistentie nog laag zijn, alhoewel dergelijke surveys voor het laatst midden negentiger jaren gedaan zijn (3, 4). Er bestaat een gerede kans dat er ook andere bedrijven zijn waar resistentie tegen ivermectine voorkomt. Wij hebben ook te maken gehad met een zeer ernstige verdenking van resistentie van *H. contortus* tegen ivermectine en eprinomectine op een melkgeitenbedrijf. Dit hebben wij echter niet kunnen bevestigen. In zijn algemeenheid geldt dat het de moeite waard is serieuze verdenkingen van resistentie tegen macrocyclische lactonen of levamisol na te trekken. De Faculteit der Diergeneeskunde is in principe beschikbaar om daarbij te helpen. Deze hulp is nodig wanneer het ook, zoals in het nu beschreven geval, nodig is om feceskweken te maken en te beoorde-

len. Op basis van alleen de gemiddelde EPG's lijkt de effectiviteit van ivermectine hier namelijk nog vrij goed te zijn.

Dankwoord

Mevrouw I. van Graafeiland wordt zeer hartelijk bedankt voor het beschikbaar stellen van haar geiten voor dit onderzoek.

Literatuur

1. Bartley DJ, Jackson E, Johnston K, Coop RL, Mitchell GB, Sales J and Jackson F. A survey of anthelmintic resistant nematode parasites in Scottish sheep flocks. Vet Parasitol 2003; 117: 61-71.
2. Bartley DJ, Jackson F, Jackson E and Sargison N. Characterisation of two triple resistant field isolates of *Teladorsagia* from Scottish lowland sheep farms. Vet Parasitol 2004; 123: 189-199.
3. Borgsteede FHM, Pekelder JJ and Dercksen DP. Anthelmintic resistant nematodes in goats in the Netherlands. Vet Parasitol 1996: 65: 83-87.
4. Borgsteede FHM, Pekelder JJ, Dercksen DP, Sol J, Vellema P, Gaasenbeek CPH and Linden JN van der. A survey of anthelmintic resistance in nematodes of sheep in the Netherlands. Vet Quart 1997; 19: 172-176.
5. Chartier C, Pors I, Hubert J, Rocheteau D, Benoit C and Bernard N. Prevalence of anthelmintic resistant nematodes in sheep and goats in Western France. Small Rum Res 1998; 29: 33-41.
6. Coles GC, Warren AK and Best JR. Triple resistant *Teladorsagia (Ostertagia)* from Angora goats. Vet Rec 1996; 139: 299-300.
7. Eysker M, Borgsteede FHM en Vellema P. Resistentie maakt nieuwe aanpak van de bestrijding van maagdarmwormen bij kleine herkauwers noodzakelijk. Tijdschr Diergeneeskd 2005; 130: 205-209.
8. Himonas C and Papadopoulos E. Anthelmintic resistance in imported sheep. Vet Rec 1994; 134: 456.
9. Jackson F, Jackson E and Coop RL. Evidence of multiple anthelmintic resistance in a strain of *Teladorsagia ciircumcincta (Ostertagia circumcincta)* isolated from goats in Scotland. Res Vet Sci 1992; 53: 371-374.
10. Maingi N, Bjorn H, Thamsborg SM, Bogh HO and Nansen P. A survey of anthelmintic resistance in goats in Denmark. Vet Parasitol 1996; 66: 53-66.
11. Roberts FHS and O'Sullivan PJ. Methods for egg counts and larval cultures for strongyles infesting the gastrointestinal tract of cattle. Aust J Agric1950; 1: 6-7.
12. Sargison N, Scott P and Jackson F. Multiple resistance in sheep. Vet Rec 2001; 149: 778-779.
13. Schnyder M, Torgerson PR, Schonmann M, Kohler L and Hertzberg H. Multiple resistance in *Haemonchus contortus* isolated from South African Boer goats in Switzerland. Vet Parasitol 2005; 128: 285-290.
14. Terrill TH, Kaplan RM, Larsen M, Samples OM, Miller JE and Gelaye S. Anthelmintic resistance on goat farms in Georgia: efficacy of anthelmintics agaisnt gastrointestinal nematodes in two selected goat herds. Vet Parasitol 2001; 97: 261-268.
15. Van Miert ASJPAM, Boersema JH and Borgsteede FHM. Veterinary Endoparasitic Control Guide/Veterinary Ectoparasitic Control Guide Alfasan Nederland BV Woerden, the Netherlands, ISBN 90-801587-6-3 2001.
16. Varady M, Praslicka J, Corba J and Vesely L. Multiple anthelmintic resistance of nematodes in imported goats. Vet Rec 1993 132: 387-388.
17. Zajac AM and Gipson TA. Multiple anthelmintic resistance in a goat herd. Vet Parasitol 2000; 87: 163-172.

Artikel ingediend: 16 januari 2006
Artikel geaccepteerd: 28 maart 2006

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

De abonnementsprijs voor het jaar 2006 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaar verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaar. Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voor één kalenderjaar verlengd.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

Cobactan 4.5%

Exclusief voor veulen én paard

Geregistreerd voor veulen én paard

Weefselvriendelijk ▪ Praktisch ▪ Snel werkzaam ▪ Breedspectrum

Cobactan 4,5% poeder en solvens voor injectie bij paarden. Diergeneesmiddel UDD. REG NL 10363. Bevat per ml gebruiksklare oplossing 45 mg cefquino
Paard 1 d.d. 1 ml per 45 kg, veulen 2 d.d. 1 ml per 45 kg. Bestemd voor de behandeling van veulensepsis door E. coli en van respiratoire aandoeningen veroorzaakt d
Streptococcus equi. Allergische reacties zijn mogelijk, op de injectieplaats kan lichte weefselreactie voorkomen. Wachttijd slacht 4 dagen. Toepassing uitsluitend door de dierena

Intervet Nederland bv ▪ Postbus 50 ▪ 5830 AB Boxmeer
Telefoon: 0485 587654 ▪ Fax: 0485 587653 ▪ www.intervet.nl

intervet

Nieuws

Geldigheidstermijn Rabiësvaccinatie

Aan de onduidelijkheid over de geldigheidstermijn van de Rabiësvaccinatie voor het reizen naar en door Duitsland is een eind gekomen. Er bestond in Duitsland nog steeds nationale regelgeving die jaarlijkse vaccinatie tegen Rabiës verplicht stelde. Tot voor kort was het daardoor niet helder hoe deze (locale) Duitse regelgeving zich verhield tot EU regelgeving. Voor het reizen met gezelschapsdieren binnen de Europese Unie is in EU 998/2003 vastgelegd dat de geldigheid van de Rabiësvaccinatie afhankelijk is van de aanbevelingen van de fabrikant van het gebruikte vaccin.
De Duitse Tollwut-verordnung is inmiddels aangepast conform de Europese regelgeving. In de Duitse Staatscourant van 20 december 2005 werd bekendgemaakt dat voor herhalingsentingen tegen Rabiës de termijn zoals die aangegeven is door de fabrikant van het vaccin moet worden aangehouden.
In de bijsluiter van het gebruikte vaccin staat aangegeven wat de immuniteitsduur is na vaccinatie. Aldus is bekend vóór welke datum de vaccinatie moet worden herhaald. Deze datum wordt ingevuld in het Europese dierenpaspoort en de dierenarts tekent daarvoor.
Pups en kittens kunnen vanaf drie maanden gevaccineerd worden. Bij een primovaccinatie is de enting pas geldig 21 dagen nadat het door de fabrikant voorgeschreven vaccinatieprotocol voor primovaccinatie is afgewerkt. Ook wanneer een eerdere vaccinatie niet met een veterinair certificaat kan worden aangetoond moet een enting tegen Rabiës als een primovaccinatie beschouwd worden.

Eerste CAO Dierenartsenpraktijken is rond

27 April 2006 hebben dierenarts-werkgevers een CAO afgesloten met de dierenartsen in loondienst en de dierenartsassistenten. Dit is de eerste CAO voor de veterinaire beroepsgroep in Europa.
De CAO gaat in per 1 januari 2006 en heeft een looptijd van één jaar. Deze CAO geldt voor 160 dierenartspraktijken waar ruim duizend medewerkers werkzaam zijn. Deze CAO wordt ondertekend door BPW (Belangenvereniging Practici Werkgevers), BPL (Belangengroep Praktiserende dierenartsen in Loondienst) en AbvaKabo FNV/CNV Publieke Zaak namens Vedias (de vereniging van dierenartsassistenten).

VWA: 0800 0488 ook voor bedrijven

Bedrijven die niet tevreden zijn over het werk van de VWA kunnen vanaf 21 april 2006 hun klachten melden bij de bedrijvenklachtenlijn van de VWA. Het nummer van de VWA-servicelijn is: 0800 – 0488.

De KNMvD vernieuwt de samenwerking met Movir

De KNMvD heeft gaat de samenwerking met arbeidsongeschiktheidsverzekeraar Movir voortzetten na 1 januari 2007. Het overeengekomen convenant werd op 19 april jongstleden ondertekend door Ton de Ruijter en Dick Bukman, directeur van Movir. Het convenant bevestigt de goede samenwerking tussen Movir en de beroepsgroep dierenartsen.
Het convenant is gesloten voor onbepaalde tijd en biedt beide partijen een aantal voordelen. Zo krijgen aangesloten leden een korting op hun AOV-premie en staan de uitgebreide preventie- en reïntegratiediensten van Movir tot hun beschikking. Een van de belangrijkste onderdelen van het convenant is dat de KNMvD en Movir een verregaande samenwerking aangaan op het gebied van de ontwikkeling van preventie- en reïntegratiemaatregelen specifiek voor dierenartsen.
Voor Movir bevestigt de voortzetting van de samenwerking haar leidende positie binnen de medische vrijberoepsbeoefenaars. Movir heeft al convenanten met onder meer de LHV, ANT, Orde van Medisch Specialisten, LAD en KNGF.

Speurders-actie tegen online puppyhandel

Handelssite Speurders.nl neemt actie tegen malafide fokkers die honden en katten fokken en die in bulk te koop aanbieden op de Telegraaf-advertentiesite. De Dierenbescherming reageert enthousiast, maar heeft haar bedenkingen bij de effectiviteit. *Speurders.nl* maakt het dierenhandelaren moeilijker om puppies uit doorfokkerij via internet te verhandelen. Doorfokken staat voor het op ongezonde wijze fokken van katten en honden. De advertentiesite laat fokkers nog maar een advertentie per persoon plaatsen om bulkverkoop onmogelijk te maken. Het bedrijf: "We hebben deze maatregel genomen om het podium aan de zogenaamde 'broodfokkers' fors te verkleinen."

MRSA en de agrarische sector

De Methicilline resistente Staphylococcus aureus (MRSA) houdt de gemoederen in de landbouwhuisdierensector de laatste maanden nogal bezig. Aanleiding hiervoor was onder andere een publicatie in 2005, waarin 23 procent van de geteste 26 Nederlandse varkenshouders positief op MRSA werd bevonden (in een doorsnee van de Nederlandse bevolking blijkt 0,03 procent drager te zijn van deze bacterie)[1].
Omdat ook u als practicus mogelijk geconfronteerd wordt met vragen uit de sector heeft cluster-1 naast lezingen en mail over dit onderwerp en informatie op de website (GPGH) ook het Tijdschrift voor Diergeneeskunde als medium gezocht om u te informeren.
Onder andere naar aanleiding van de eerder genoemde studie, heeft de VWA in een survey 540 varkens aan de slachtlijn bemonsterd: 80 procent van de koppels en 40 procent van de varkens bleek positief op MRSA[2]. Het betrof een speciaal type MRSA, dat eerder ook bij de varkenshouders was geconstateerd. Naar aanleiding van deze bevinding is Cluster-1 benaderd om een grotere populatie van 'specieke contactgroepen' te bemonsteren. Hiertoe is op de faculteit een grote groep co-schappers benaderd. Ook is tijdens de Groep Groot Dagen aan de deelnemers gevraagd om mee te werken aan deze studie. Uiteindelijk bleek dat 4,6 procent van de studenten en dierenartsen drager waren van MRSA[3].

Wat u moet weten:
Ongeveer dertig procent van de Nederlandse bevolking is permanent of intermitterend drager van een Staphylococcus aureus Slechts 0,03 procent van de bevolking is drager van MRSA. MRSA is een Staphylococcus aureus die het MecA-gen draagt, waardoor de bacterie per definitie resistent is tegen alle penicillines, cephalosporines en βlactamase remmers.
De in Nederland geïsoleerde MRSA is tot op heden vooral een ziekenhuisbacterie (de zogenaamde Hospital Acquired MRSA). Deze HA-MRSA is meestal multiresistent tegen antibiotica en verspreidt zich uitsluitend in ziekenhuizen. Door een stringent 'search and destroy'-beleid is de prevalentie hiervan in Nederland laag gehouden.
De bij varkens en varkenshouders gevonden MRSA is een zogenaamde Community Acquired MRSA. Deze CA-MRSA is over het algemeen niet multiresistent en verspreidt zich buiten de ziekenhuizen. Wat bij de varkens-MRSA wel opvallend is, is de hoge mate van tetracyclinen-resistentie. De MRSA die bij dierenartsen en studenten is gevonden is ook getypeerd als de 'varkens-MRSA'.
Voor een gezond individu hoeft het dragerschap van Staphylococcus aureus. of MRSA geen consequenties te hebben. Eventuele infecties blijven meestal gelokaliseerd in de huid (huidontsteking, wondontsteking, steenpuisten, krentenbaard). Bij weerstandvermindering kan deze bacterie echter wel ernstige problemen geven, zoals een septicaemie. Een MRSA is in principe even pathogeen als een 'normale' Staphylococcus aureus.

Hoe nu te handelen:
Mensen werkzaam in varkenssector lopen mogelijk extra kans op dragerschap van MRSA. Er is op dit moment (nog) geen landelijk protocol voor het isoleren en screenen van mensen werkzaam in de varkenssector bij ziekenhuisopname.
Alhoewel niet onderzocht is hoe (makkelijk) overdracht van varken naar mens en van mens naar mens gaat, is het raadzaam om zorgvuldig met hygiënemaatregelen om te gaan. U kunt hierbij denken aan de volgende maatregelen: het dragen van mondkapjes en handschoenen tijdens een bezoek aan een varkensbedrijf, het handen wassen en ontsmetten na het bezoek en diergeneeskundige handelingen als een verlossing met handschoenen te verrichten.
Mocht u vragen hebben naar aanleiding van MRSA kunt u uw vraag altijd via de cluster-1 groepen stellen. Wij proberen u dan van de juiste informatie te voorzien.

Namens de cluster-1 groepen:
Marieke Augustijn en Karin Orsel

1. A. Voss et al. Emerging Infectious Diseases, 11 (12), 2005, 1965-6
2. VWA-rapport: "MRSA-onderzoek bij Nederlandse slachtvarkens". www.vwa.nl
3. M.W.H. Wulf et al., 2006. Samenvatting te vinden op website GPGH: www.knmvd.nl.

Bijwerkingen van geneesmiddelen bij Collies en aanverwante rassen

Ed.J.Gubbels en Peter Prins[1]

Uit en voor de praktijk

We weten al ruim twintig jaar dat er bij Collies en aanverwante rassen een overgevoeligheid voor bepaalde geneesmiddelen voorkomt. Deze overgevoeligheid werd voor het eerst beschreven voor de Collie bij de toepassing van 'Ivermectine', een geneesmiddel dat wordt gebruikt ter bestrijding van wormen en andere parasieten. Een deel van die honden krijgt na toediening last van vergiftigingsverschijnselen, terwijl andere blijkbaar helemaal geen last hebben.

De overgevoelige dieren krijgen na de toediening van het geneesmiddel allerlei neurologische stoornissen die aan epilepsie doen denken. Ze krijgen spierkrampen en pupilverwijdingen, ze kunnen bewusteloos en zelfs in coma raken. Een deel van deze honden krijgt een vertraagde hartslag, gevolgd door zuurstofgebrek en daling van de lichaamstemperatuur. De dieren kunnen overmatig gaan speekselen, braken en last krijgen van constipatie. In het ergste geval kunnen de dieren ten gevolge van deze vergiftigingsverschijnselen komen te overlijden.

Inmiddels is uit onderzoek bekend dat diezelfde overgevoeligheid ook voor een groot aantal andere geneesmiddelen geldt. Mealey (4) geeft een overzicht van de geneesmiddelen die tot dezelfde of vergelijkbare ziekteverschijnselen bij Collies en Collie-achtigen kunnen leiden (Tabel 1). We moeten aannemen dat de lijst nog niet volledig is en dat er in de loop van de tijd nog nieuwe stoffen (geneesmiddelen) aan zullen worden toegevoegd. Er zijn tenminste vijftig stoffen bekend die, gezien hun verwerking op celfysiologisch niveau, in aanmerking komen.

Tabel 1. **Geneesmiddelen waarvan mag worden verwacht dat ze bij honden met defecte MDR1-genen tot verhoogde concentraties werkzame stof in de hersencellen kunnen leiden en die daardoor tot ernstige neurologische ziektebeelden aanleiding kunnen geven (4).**

Acepromazine	verdovingsmiddel
Butorphanol	pijnstiller
Cyclosporine	ter onderdrukking van de werking van het immuunsysteem
Digoxin	ter versterking van de hartfunctie
Domperidone	tegen misselijkheid en maagklachten
Doxorubicin	celgroeiremmer
Etoposide	celgroeiremmer
Ivermectin	tegen parasieten zoals luizen, mijten en wormen
Loperamide	ter bestrijding van diaree
Mitoxantrone	celgroeiremmer
Morphine	verdovingsmiddel, vooral pijnstiller
Ondansetron	ter bestrijding van misselijkheid en braken
Paclitaxel	celgroeiremmer
Quinidine	tegen hartritmestoornissen
Rifampicine	antibioticum
Vinblastine	celgroeiremmer
Vincristine	celgroeiremmer

[1] *ir. Ed.J. Gubbels en drs. Peter Prins, Instituut Genetic Counselling Services, maart 2006.*

Het MDR1-gen

Het probleem wordt veroorzaakt door een defect in het DNA op het zogenaamde **MDR1**-locus (in het 'Multi-Drug Resistance gen 1'). Het **MDR1**-gen is de 'bouwtekening' voor een stof (P-Glycoproteïne) die ervoor moet zorgen dat allerlei toxische stoffen slechts in geringe concentraties in de hersencellen voorkomen. Dat gebeurt door de overmaat van de binnendringende stof 'terug te pompen' in de bloedbaan (1). Het P-Glycoproteïne doet zijn werk in de endotheelcellen van de haarvaten, in de cellen die de binnenbekleding van de bloedvaten vormen.

Uit onderzoek van Mealey *et al.* (6) is gebleken dat de overgevoelige honden helemaal geen P-Glycoproteïne kunnen maken omdat ze een defect in hun **MDR1**-gen hebben. Het defecte allel (**mdr1-1Δ**) is ontstaan door een verliesmutatie en wordt van generatie op generatie, van ouders naar kinderen, doorgegeven. Het defecte gen is niet meer in staat om P-Glycoproteïne te maken.

Omdat het om een autosomaal locus gaat, beschikt elke hond over twee **MDR1**-allelen. Een hond die over één volwaardig allel en één defect allel beschikt (**MDR1/mdr1-1Δ**), kan dus nog steeds P-Glycoproteïne maken en zal minder risico lopen bij behandeling met de genoemde geneesmiddelen. Er zijn echter meldingen dat deze honden bij hoge doseringen van bepaalde geneesmiddelen toch in problemen komen.

Honden zijn echt kwetsbaar wanneer ze over twee defecte **MDR1**-allelen beschikken (**mdr1-1Δ/mdr1-1Δ**). Ze kunnen dan helemaal geen P-Glycoproteïne maken en zullen vrijwel zeker bij behandeling met de genoemde geneesmiddelen de neurotoxische verschijnselen gaan vertonen.

We moeten hier nog een opmerking aan toevoegen om het beeld compleet te maken en vooral ook ter geruststelling van de eigenaren. Honden die lijden aan de hier genoemde overgevoeligheid (de **mdr1-1Δ/mdr1-1Δ** honden) zijn, voor zover nu bekend, volledig normaal functionerende honden onder voorwaarde dat ze niet met de stoffen in aanraking komen die door P-Glycoproteïne uit de hersencellen moeten worden geweerd. Gebeurt dit wèl, dan gaat het mis. De stoffen waar het om gaat zijn op de eerste plaats geneesmiddelen, ze komen slechts zelden (nooit van nature) in het voer voor. Voor deze honden moeten wanneer dat aan de orde is vervangende geneesmiddelen worden ingezet zodat problemen worden voorkomen.

Een DNA-marker voor MDR1

Er is sinds kort een DNA-test beschikbaar waarmee we bij honden het genotype voor het **MDR1**-locus kunnen vaststellen (6). Dat betekent dat we op voorhand kunnen vaststellen welke honden bij het gebruik van bepaalde geneesmiddelen in de problemen kunnen komen. Het onderzoek met behulp van de genmarker kan drie uitkomsten opleveren:

- de hond is vrij (en beschikt dus over twee volwaardige allelen, **MDR1/MDR1**);
- de hond is drager (met één volwaardig en één defect allel, **MDR1/mdr1-1Δ**) of
- de hond is lijder (en heeft dus twee defecte allelen, **mdr1-1Δ/mdr1-1Δ**).

De laatste groep zal overgevoeligheidsproblemen krijgen, voor de groep 'dragers' is voorzichtigheid geboden wanneer medicamenten moeten worden toegediend.
Het is belangrijk voor eigenaren om te weten wat de **MDR1**-status van de hond is omdat zij daarmee hun dierenarts tijdig kunnen waarschuwen in het geval dat hun hond een behandeling moet ondergaan. Dat is minstens zo belangrijk voor fokkers, zij willen zoveel mogelijk informatie aan hun puppykopers meegeven over de wijze waarop ze met hun pups moeten omgaan, over wat ze wèl en niet moeten doen om hun hond een lang en gezond leven te bezorgen. Ze willen bovendien, als dat mogelijk is, geen honden fokken die aan de afwijking lijden. Door honden van rassen die tot de risicogroep behoren tijdig te laten testen kan zowel voor de honden als voor hun fokkers en eigenaren veel ellende worden voorkomen.

Rassen die risico's lopen

De overgevoeligheid voor Ivermectine en andere geneesmiddelen werd in aanvang ontdekt en beschreven als 'een Collieprobleem'. Inmiddels weten we wat meer over de verspreiding van het defecte **MDR1**-allel. Het blijkt in de Verenigde Staten, behalve bij Collierassen, ook bij een paar (recent ontstane) langharige windhondenrassen voor te komen.
In een grootschalig onderzoek hebben Neff *et al.* (7) nagegaan waar het defecte **MDR1**-gen vandaan komt. Zij vermoeden dat het mutante allel vóór de oprichting van de stamboeken (in de periode vóór 1873) in Engeland is ontstaan in een van de lokale populaties herdershonden die voor het hoeden van schaapskudden werden gebruikt. De honden uit deze min of meer 'open' populaties vormden de basis voor de huidige herderrassen van Engelse oorsprong. De in tabel 2 opgesomde rassen komen niet allemaal voor in West-Europa.
In de literatuur wordt verder nog melding gemaakt van gevallen van overgevoeligheid voor Ivermectine bij de Border Collie, de Bearded Collie en de Australian Cattledog. Neff *et al.* (7) konden het **mdr1-1Δ** allel niet aantonen in hun steekproeven van deze rassen. Het is mogelijk dat dit allel bij de Amerikaanse subpopulaties van deze rassen niet voorkomt, wellicht werd het niet gevonden omdat de aantallen onderzochte honden per ras (te) klein waren.

Tabel 2. **Overzicht van hondenrassen, de onderzochte aantallen per ras en de percentages lijders, dragers en vrije honden per ras (7).**

Ras	aantal honden onderzocht	% lijders mdr1-1Δ /mdr1-1Δ	% dragers MDR1/ mdr1-1Δ	% vrije honden MDR1/ MDR1
Australian Shepherd	178	1,7	29,8	68,5
Australian Shepherd, miniature	56	3,6	44,6	51,8
Schotse Herdershond (Collie)	263	31,2	46,8	22,0
English Shepherd	91	0,0	14,3	85,7
McNab dog	35	2,8	28,6	68,6
Old English Sheepdog	151	0,0	7,3	92,7
Shetland Sheepdog	190	1,1	14,7	84,2
Longhaired Whippet	89	15,7	51,7	32,6
Silken Windhound	84	1,2	33,3	65,5

Het lijkt redelijk, gezien de ontstaansgeschiedenis van deze rassen, om te veronderstellen dat het **mdr1-1Δ** allel in deze rassen wèl voorkomt, maar dat de frequentie daarvan in de Amerikaanse subpopulaties niet erg hoog is.
Mealey *et al.* (5) vonden vergelijkbare percentages in een steekproef van veertig Collies uit het noordwestelijke gebied van de Verenigde Staten. Zij vonden 35 procent lijders, 42 procent dragers en 22 procent vrije honden.
Bij deze gegevens moeten we bedenken dat het hier gaat om steekproeven uit Amerikaanse subpopulaties van de genoemde rassen. Dat betekent niet dat de percentages in de Nederlandse en in de overige West-Europese subpopulaties persé in dezelfde orde van grootte moeten zijn. Indien subpopulaties gescheiden naast elkaar bestaan, indien er nauwelijks of geen uitwisseling van fokdieren plaatsvindt, kunnen heel verschillende frequenties van het defecte gen worden aangetroffen.
Op de websites van Duitse rasverenigingen wordt gemeld dat het **mdr1-1Δ** allel werd gevonden bij de rassen Collie (zowel korthaar als langhaar), Shetland Sheepdog, Australian Shepherd en Border Collie. Op grond van de genfrequenties die worden genoemd moeten we in deze (Duitse) subpopulaties rekening houden met percentages lijders (**mdr1-1Δ/mdr1-1Δ**) van meer dan vijftig voor de Collie, meer dan dertig bij de Shetland Sheepdog, ongeveer tien bij de Australian Shepherd en circa één bij de Border Collie. Het is niet geheel duidelijk hoe de steekproeven tot stand kwamen.
Ook in Frankrijk werd het mutante allel bij de Collie aangetoond. Hugnet *et al.* (3) maken melding van twintig procent lijders (**mdr1-1Δ/mdr1-1Δ**) en 48 procent dragers (**MDR1/ mdr1-1Δ**) in een steekproef van 25 dieren. Gezien de beperkte steekproefomvang is dit hooguit een indicatie voor de frequenties in de Franse subpopulatie.
Hoe de situatie in Nederland is weten we nog niet precies. Dat hangt af van wat er in Engeland is gebeurd met de verspreiding van het mutante gen, in hoeverre het defecte allel inmiddels verankerd is in de Engelse subpopulaties van de betreffende rassen. Dat hangt ook af van de herkomsten (de lijnen) waaruit onze subpopulaties zijn opgebouwd, in welke mate het defecte allel bij die honden voorkwam. Gezien de internationale verwantschap tussen de subpopulaties van de rassen moeten we er vanuit gaan dat ook onze Nederlandse subpopulaties niet vrij zijn van het **mdr1-1Δ** allel. Dat geldt in ieder geval voor alle rassen die hierboven worden genoemd.
Het is aan te bevelen om alle Collie-achtige honden te testen op de aanwezigheid van het defecte gen, temeer omdat ook in Nederland en België al gevallen van overgevoeligheid zijn gemeld. Bovendien, indien we bij andere rassen vergelijkbare overgevoeligheidsproblemen waarnemen (zeker wanneer het gaat om rassen die verwantschap met de Collie-achtigen hebben) kunnen we met behulp van de DNA-marker nagaan of daarbij hetzelfde mutante allel in het spel is. Als dat zo is, hebben we de eerste stap gezet op weg naar een oplossing. We krijgen dan de mogelijkheid om de dragers en lijders op te sporen en die, als dat op grond van andere overwegingen toelaatbaar is, uit te sluiten.
Er is inmiddels vastgesteld dat het defecte **MDR1**-gen óók voorkomt bij de Witte Herder en de Duitse Herder. Naar verwachting komen daar nog rassen bij, met name rassen waarin in het verleden honden uit Collie-achtige rassen zijn gebruikt om allerlei raskenmerken te verbeteren.

Fokkerijbeleid

Bij het streven naar het behoud van rassen is het eerste doel, het behoud van de genetische variatie van die rassen. Het bij voorbaat uitsluiten van alle dieren die het ongewenste gen bij zich dragen is meestal geen optie. Nemen we als voorbeeld de Schotse Herdershond in tabel 2. Het zal duidelijk zijn dat het schadelijk voor het ras is, wanneer we alle dieren die het allel **mdr1-1Δ** bij zich dragen onmiddellijk willen uitsluiten. Dat zou tot overselectie leiden waardoor te veel van de beschikbare erfelijke variatie (van de genenpool) van het ras verloren zou gaan.

Indien we tegen **mdr1-1Δ** (of een willekeurig ander ongewenst kenmerk) willen selecteren zullen we een plan moeten maken dat recht doet aan onze behoudsdoelstelling voor het ras. Dat kan betekenen dat we een aantal generaties doorgaan met het inzetten van dragers (en soms zelfs van lijders) om daarmee de toekomstkansen voor het ras veilig te stellen. In het geval van **mdr1-1Δ** beschikken we over een DNA-marker die ons in de gelegenheid stelt om te voorkomen dat er lijders worden geboren. Wanneer we geen combinaties maken waarin beide ouders het ongewenste allel bij zich dragen, worden nog uitsluitend fenotypisch gezonde honden geboren. Een deel daarvan zijn dragers die, behalve het ongewenste allel, ook hun aandeel van het genenbezit van het ras naar de volgende generatie brengen. We kunnen in de opeenvolgende generaties het aantal dragers verminderen en stap voor stap het ongewenste allel kwijtraken, zonder dat we daarbij lijnen (genetische herkomsten) verliezen.

Door alleen maar oudercombinaties toe te passen waarin tenminste één vrije hond voorkomt, wordt vermeden dat er dieren worden geboren die aan de ernstigste vorm van overgevoeligheid lijden. Daarbij moeten we natuurlijk wèl in gedachten houden dat ook de dragers (**MDR1/mdr1-1Δ**) niet helemaal vrij zijn van problemen. Er kunnen situaties ontstaan waarbij geneesmiddelen moeten worden toegediend die voor deze dieren gevaarlijk (kunnen) zijn. Het is dan ook van belang, wanneer deze dieren geneesmiddelen nodig hebben, om de actuele lijst met 'Risico-geneesmiddelen' (2,4) te raadplegen.

Literatuur

1. Edwards G. Ivermectin: does P-glycoprotein play a role in neurotoxicity? Filaria Journal 2003; 2 (Suppl. I): 58.
2. Genetic Couselling Services (2006): Risico-geneesmiddelen, *http://www.gencouns.nl/mdr1-3.html*.
3. Hugnet C, Bentjen SA and Mealy KL. Frequency of the mutant MDR1 allele associated with multidrug sensitivity an a sample of collies from France. J Vet Pharm & Therap 2004; 27 (4): 227.
4. Mealey KL. Website Veterinary Clinical Pharmacology Laboratory (VCPL), College of Veterinary Medicine, Washington State University, December 2005, *http://www.vetmed.wsu.edu/depts-VCPL/#Drugs*.
5. Mealy KL, Bentjen SA and Waiting DK. Frequency of the MDR1 allele associated with ivermectine sensitivity in a sample population of collies from the northwestern United States. Am J Vet Res 2002: Apr, 63 (4): 479-481.
6. Mealey KL, Bentjen SA, Gay J and Cantor GH. Ivermectin sensitivity in collies is associated with a deletion mutation of the mdr1 gene. Pharmacogenetics 2001; vol. 11: 727-733.
7. Neff MW, Robertson KR, Wong AK, Safra N, Broman KW, Slatkin M, Mealey KL and Pederse NC. Breed distribution and history of canine **mdr1-1Δ**, a pharmacogenetics mutation that marks the emerge of breeds from the collie lineage. Proc. of the Nat. Acad. of Science, August 10, 2004; vol 32: 11725-11730.

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.

Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering. Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.

Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 - 25 15 199
Fax: 030 - 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 - 63 46 320
Fax: 030 - 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIXFORTUIN

Centrifugeren bij parasitologisch fecesonderzoek heeft voorkeur

Referaat

M.W. Dryden, P.A. Payne, R. Ridley and V. Smith. Veterinary Therapeutics; 2005; 6: 15-28.

In dit artikel worden verschillende (verzamel)technieken met elkaar vergeleken om wormeieren en oöcysten in ontlasting aan te tonen. Het betrof het directe fecesuitstrijkje, de eenvoudige flotatietest, een commerciële flotatietest, verschillende centrifugatietechnieken en drie flotatieoplossingen.
De resultaten laten zien dat met centrifugeren consistent meer eieren worden verzameld dan met de andere methoden. Het is daarbij belangrijk om het juiste soortelijk gewicht van een oplossing te gebruiken (regelmatig controleren) en dat de centrifugebuisjes voldoende lang blijven staan na het afdraaien, voordat het dekglaasje wordt verwijderd voor onderzoek. Vanwege de risico's op zoönosen van diverse parasitaire infecties van gezelschapsdieren, adviseren de auteurs om voldoende aandacht te schenken aan het parasitologisch onderzoek in de praktijk.

Commentaar voor de Nederlandse situatie

Inleiding

Door de toenemende kennis en voorlichting over (zoönotische) parasitaire infecties in de praktijk en de beschikbaar gekomen mogelijkheden voor het zelf uitvoeren van laboratoriumonderzoek, bestaat de indruk dat ook het ontlastingsonderzoek in de dierenartspraktijk steeds vaker wordt verricht. Uit het hiervoor besproken artikel blijkt dat daarbij de nodige voorzorgen genomen dienen te worden om dit zo optimaal mogelijk te doen. In de toenemende cultuur van claims en klachten, zal het duidelijk zijn dat men bij parasitologisch onderzoek van de ontlasting niet meer op de oude, vertrouwde passieve flotatiemethode kan vertrouwen. In de USA wordt dit al beschouwd als een kunstfout en erop aangedrongen alléén gebruik te maken van de centrifugatietechniek. Hierna wordt uitgebreider ingegaan op de achtergronden van het gerefereerde artikel van Dryden *et al.*

Onderzoekstechnieken

Directe uitstrijkjes uit de darm zijn geschikt als eerste screening om te beoordelen of er beweeglijke protozoa aanwezig zijn, voordat deze cysten kunnen vormen (bijvoorbeeld *Giardia duodenalis*).
Sedimentatietechnieken kunnen gebruikt worden om zwaardere wormeieren, zoals die van leverbot, te onderzoeken. Deze drijven gewoonlijk niet goed in flotatieoplossingen.
Flotatietechnieken zijn gebaseerd op de verschillen in s.g. van eieren, fecaal debris en de oplossing. Het s.g. van de meeste parasieteneieren ligt tussen de 1.05 en 1.23. Om te kunnen drijven moet het s.g. van de flotatieoplossing groter zijn dan die van de eieren. Hierbij moet de vorm van de eieren zoveel mogelijk intact blijven, terwijl het debris naar de bodem zinkt. Veelgebruikte flotatieoplossingen met bijbehorend s.g. staan vermeld in tabel 1. Het zal duidelijk zijn dat het soortelijk gewicht een kritische rol speelt en deze dient dan ook gecontroleerd te worden.

Tabel 1. **Enkele flotatieoplossingen voor parasitologisch fecesonderzoek.**

Oplossing	Soortelijk gewicht	Samenstelling
Natriumchloride	1.18 - 1.20	350 g NaCl/l water
Suikeroplossing Formaldehyde*	1.27	1280 g suiker/l water; 6 ml.
Magnesiumsulfaat	1.20	450 g $MgSO_4$/l water
Zinksulfaat	1.18 - 1.20	331 g $ZnSO_4$/l water
Natriumnitraat	1.18 – 1.20	338 g $NaNO_3$/l water

* Formaldehyde kan achterwege blijven als de oplossing in de koelkast wordt bewaard en binnen 2-3 weken wordt opgebruikt (ref)

Passieve flotatie en de centrifugatietechniek

Van oudsher is de passieve flotatietechniek bekend, waarbij een buisje met een mengsel van fecesmonster en zout- of suikeroplossing een tijdje staat om de eieren de kans te geven naar boven te drijven. Het buisje kan al of niet voorzien zijn van een filtertje. Gezien het feit dat zink onder de zware metalen valt wordt dit, om milieutechnische redenen, steeds vaker vervangen door suikeroplossingen.
Met behulp van centrifugeren gedurende vijf minuten bij 1200 rpm (280 x *g*) kan het scheidingsproces flink geholpen worden. In het onderzoek van Dryden werd niet vooraf met water gecentrifugeerd (gesedimenteerd), wat in de praktijk vaak extra gedaan wordt. Wanneer een centrifuge wordt gebruikt met een gefixeerde kop, dan is het niet mogelijk de buisjes helemaal af te vullen en een dekglaasje erop te plaatsen tijdens het centrifugeren. Na het afdraaien worden deze daarom in een rekje geplaatst, afgevuld met de flotatieoplossing tot een meniscus ontstaat en gedurende tien minuten met een dekglaasje bedekt. Daarna kan het onderzocht worden. Bij een uitzwaaiende centrifuge kan wel een dekglaasje geplaatst worden op de (geslepen) rand van de centrifugebuisjes die geheel afgevuld worden. Ook deze wordt pas tien minuten na het centrifugeren onderzocht.

Resultaten onderzoeken Dryden *et al.*

Er werden verschillende onderzoekstechnieken en flotatieoplossingen onderzocht met hondenontlasting waarin zich eieren van respectievelijk *Toxocara canis* (spoelworm), *Ancylostoma caninum* (haakworm) en *Trichuris vulpis* (zweepworm) bevonden.

- Gebruik van een passieve flotatie met onzorgvuldig samengestelde oplossing $ZnSO_4$ (s.g. 1.1) leverde alleen haakwormeieren op en een sporadisch spoelwormei. Er werden geen zweepwormeieren gevonden. Als het s.g. nauwkeurig werd gecontroleerd tot deze het gewenste s.g. van 1.2 bedroeg, werden wel alle drie soorten parasieteneieren gevonden, maar in significant lagere hoeveelheden dan na centrifugeren.
- Ook het gebruik van een suikeroplossing met s.g. 1.2 leverde significant betere resultaten op na centrifugeren ten opzichte van passief floteren.
- Bij gebruik van $NaNO_3$ werd er op vijf en tien minuten onderzoek na passieve flotatie eveneens significant minder eieren gevonden. De zweepwormeieren werden zelfs in twee van de drie monsters gemist. Alleen voor haakwormeieren werden na vijftien en twintig minuten overeenkomstige resultaten behaald als na centrifugeren.

Tabel 2. **Vergelijking van enkele onderzoeksmethoden naar (aanwezig bewezen) parasitaire eieren in feces (suikeroplossing s.g. 1.27).**

	aantal monsters n	directe fecesuitstrijk vals neg.	flotatietest vals neg.	flotatietest > 50 eieren	centrifugeren vals neg.	centrifugeren > 50 eieren
A. caninum	206	73%	5%	36%	1%	75%
T. canis	171	85%	26%	1%	11%	43%
T. vulpis	203	93%	32%	3%	5%	24%
Taenia sp.	53	96%	77%		12%	
Isospora sp.	26	94%	51%		6%	

- Er werden significant betere resultaten behaald wanneer tien minuten werd gewacht met het onderzoeken van het dekglaasje na centrifugeren. Probleem hierbij is wel het risico op vertroebeling van het gezichtsveld, zeker bij gebruik va suikeroplossing. Dit wordt echter niet gemeld in het artikel.
- In vergelijking met het directe fecesuitstrijkje en de flotatietest, werden met de centrifugatiemethode veel minder vals-negatieve uitslagen verkregen en veel vaker monsters met > vijftig eieren geteld (tabel 2). Opvallend is dat ook Taenia-eieren vaak aangetoond werden na centrifugeren.

Conclusies

Zelfs bij aanwezigheid van zware worminfecties kunnen eieren intermitterend worden uitgescheiden. Dat betekent dat, met name voor infecties die een zoönose kunnen veroorzaken (*Toxocara canis, T. cati* en *Ancylostoma*; deze laatste is echter niet van belang in Nederland), de meest gevoelige onderzoeksmethode gebruikt dient te worden en zelfs de 'lichtste infecties' behandeld moeten worden. Centrifugeren levert steeds de beste resultaten op, dit was zelfs het geval wanneer vijf minuten centrifugeren werd vergeleken met twintig minuten floteren en dient standaard gebruikt te worden.

Dr. P.A.M. Overgaauw

Ear, Nose, Throat and Tracheobronchial Diseases in Dogs and Cats

Boekbespreking

ISBN 3-87706-635-6. Auteurs: Anjob J. Venker-van Haagen. Uitgever: Schlütersche Verlag, Hannover. Prijs: circa £ 71.

Dit 237 pagina's dikke boek met een harde kaft heeft als auteur een dierenarts met enorme ervaring en zij is geen onbekende in veterinair Nederland: mevrouw dr. Anjop Venker-van Haagen. Na haar afscheid aan de Faculteit der Diergeneeskunde in Utrecht heeft haar schat aan praktische en wetenschappelijke ervaring op KNO-gebied zich middels dit boek definitief vastgelegd.

Het boek begint met de aandoeningen van het oor en 'zakt' via de neus en de keel af naar de bronchiën. De meest voorkomende aandoeningen worden in een vrij strak stramien besproken van etiologie tot therapie. Bij sommige aandoeningen wordt de aandoening en behandeling uitstekend geïllustreerd, bij veel andere besproken aandoeningen is het tekstgehalte vrij hoog en het illustratieve gehalte een stuk minder. De tekst is soms uitgebreid, maar op andere onderdelen ook weer te summier om het boek nu een standaard naslagwerk te noemen. Operaties worden soms mooi geïllustreerd beschreven, maar de recensent vraagt zich af of deze beschrijving altijd wel uitgebreid genoeg is om de operatie aan de hand van de beschrijving ook volledig uit te voeren of zich een goed beeld te vormen. Het boek is in dat opzicht wat moeilijk te plaatsen en de aanschaf van een apart chirurgieboek blijft noodzakelijk.

Toch komt iedereen dagelijks in de praktijk met de vele kleinere en grotere aandoeningen uit dit vakgebied in aanraking. In dat opzicht is dit boek een goed studieboek. Studenten hebben aan dit boek een uitstekende informatiebron: uitgebreid genoeg voor een volledig overzicht en beknopt genoeg om niet vast te lopen in allerlei praktisch bedoelde raadgevingen.

Voor de practicus is dit boek soms vrij uitgebreid en op andere punten naar mening van de recensent toch nog wat te beknopt, met name op het gebied van praktische therapie en diagnostiek.

H.A. Beijer

NAAS

NEDERLANDSE ARTSEN ACUPUNCTUUR STICHTING

Opleiding ACUPUNCTUUR

De Nederlandse Artsen Acupunctuur Stichting (NAAS) organiseert wederom haar succesvolle acupunctuuropleiding voor artsen, medische doctorandi, fysiotherapeuten **en dierenartsen**. Deze 3-jarige basisopleiding bestaat uit elk 6 weekenden + 3 weekenden praktijk per jaar en begint de A-cursus op zaterdag 7 oktober 2006.

De lessen worden gegeven op zaterdag en zondag van 10 tot 17 uur in Hotel Vught te Vught bij 's-Hertogenbosch.

Voor meer informatie: *www.acupunctuuropleiding.nl*
NAAS Postbus 177 1200 AD HILVERSUM
Tel. 035- 6230779.

Ruimers beschermen tegen vogelgriep

VOEDSEL EN WAREN AUTORITEIT

Hoe kunnen we onze mensen zo goed mogelijk beschermen tegen de gevolgen van vogelgriep? Het was een van de vragen die centraal stonden in de voorbereidingen op een mogelijke vogelgriepuitbraak. Waar liggen de grootste risico's en welke maatregelen kunnen we nemen die effectief en werkbaar zijn? De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) heeft samen met de Arbeidsinspectie (AI) en de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) het antwoord deels gezocht in de ervaringen met de vogelpest van voorjaar 2003. Het RIVM en de VWA hebben destijds onderzoek gedaan naar de verspreiding van het H7N7-virus onder de mensen die betrokken waren bij ruimingen en onder hun gezinsleden.

Ervaringen

Dat het H7N7 virus overgaat naar mensen werd in het voorjaar van 2003 duidelijk aan de verschijnselen van conjunctivitis. Van de dierenartsen kreeg vijftien procent last van deze oogaandoening. Ook onder taxateurs, AID-inspecteurs, destructiemedewerkers en inhuurkrachten kreeg gemiddeld twaalf procent van de mensen last van hun ogen. Bloedmonsters lieten zien dat ook mensen die geen conjunctivitis hadden opgelopen, in contact waren geweest met het virus; ruim de helft van de mensen waren

Een ruimingsploeg voorzien van beschermingsmiddelen.

seropositief. Op de een of ander manier hadden ze dus een besmetting doorgemaakt. De meeste kennelijk zonder symptomen.

Interessant zijn vooral de gegevens over de effectiviteit van de gebruikte beschermingsmiddelen. Uit het onderzoek komt naar voren dat de virusremmer Tamiflu besmettingen sterk kan reduceren. Onder mensen die geen Tamiflu slikten had 32,2 procent last van conjunctivitis. Onder mensen die de virusremmer wel hadden ingenomen kwam conjunctivitis veel minder voor (zeven procent). Het wel of niet gebruiken van de neus- en mondkappen en beschermingsbrillen leidde tot slecht een klein verschil in het optreden van conjunctivitis (enkele procenten). Naast de mogelijke effectiviteit van het beschermingsmiddelen zelf zijn er ook vraagtekens gezet bij het correct gebruik ervan.

Beschermingsmiddelen

Mest en stof blijken de grote boosdoeners te zijn in het overbrengen van virus. De VWA gaat bij een nieuwe vogelgriepuitbraak beschermingsmiddelen inzetten die met name het stof beter tegenhouden. De 'oude' mond en neuskap wordt vervangen door een type dat ook kleinere stofpartikels beter tegenhoudt, en de destijds gebruikte open beschermingsbril wordt ingeruild voor een nauwsluitend 'ruimzichtsmasker'. Verder zullen alle mensen die betrokken zijn bij ruimingen voorzien worden van laarzen, VWA-werkkleding, wegwerpoverall, haarnetje, wegwerphandschoenen en werkhandschoenen.

Deze beschermingsmiddelen zijn alleen effectief als ze goed worden gebruikt. Daarom zet de VWA dit keer meer in op training en bewustwording. Dat een mond- en neuskap niet werkt als je hem wat losser op je neus plaatst kunnen ruimers aan den lijve ervaren met de zoetstof-test. Onder een stulp wordt een zoetstof verneveld (saccharine). Met een goed aangebrachte mond- en neuskap proeft niemand de zoetstof. Plaatst je de kap wat losser op je gezicht, dan wordt al vrij snel de mildzoete smaak van saccharine geproefd. De test werkt overtuigend. Iedereen voert hem uit voor aanvang van de ruimingsactie. Ook overtuigend is de fluorescentietoets voor het desinfecteren van handen. Iedereen die denkt dat even wrijven met wat desinfectiemiddel voldoende is om je handen te reinigen zal toch raar staan kijken als hij onder een fluorescerende lamp kan zien hoe beperkt het desinfectiemiddel over zijn handen is verspreid. Ook de normale hygiënemaatregelen moeten dus zorgvuldig worden uitgevoerd.

Hygiënist

Elke ruimingsploeg heeft een hygiënist. Hij kan de mensen ter plekke helpen met de beschermingsmiddelen. Een van de punten waar hij op zal wijzen is de volgorde waarin de beschermingsmiddelen worden aangetrokken. Voor het betreden van de stal moeten de belangrijkste middelen (mond- en neuskap, ruimzichtbril) als eerste worden opgezet. Omgekeerd moeten bij het verlaten van de stal de neuskap en de bril als laatste weer worden afgezet. Het uitdoen van een bestofte overall zonder neus- en mondkap op kan immers makkelijk leiden tot het inademen van stof. Tamiflu blijft in alle gevallen het sluitstuk van de bescherming.

Versluierde bloedwormen

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Nee, geen integratieprobleem, maar een aandoening bij een Arabische merrie. De dierenarts werd bij het paard geroepen voor wat reguliere handelingen, maar blijkt een parasitaire infectie over het hoofd te zien. Kan dat de dierenarts worden verweten? Ook als de eigenaar hem niet alert heeft gemaakt op de symptomen?

Im wunderschönen Monat Mai

De dierenarts in kwestie heeft op een maandag in mei een afspraak om deze Arabische merrie te voorzien van entingen, een wormkuur, vitaminen en een gebitsinspectie. Het paard is een maand en twee maanden eerder door zijn praktijkgenoot bezocht omdat het paard niet fit was. De merrie at slecht en vermagerde, maar zijn praktijkgenoot kon geen oorzaak vinden. Deze dierenarts heeft die informatie over de eerdere twee bezoeken niet paraat, en geeft de injecties waarvoor hij is gekomen. Ook de eigenaar rept met geen woord over de eerdere klachten, en het komt dan ook niet bij de dierenarts op om verder onderzoek te doen.

Dikke bult

De parasitaire infectie houdt zich nog even verscholen, maar de merrie blijkt flink last te hebben van de injecties. Op de plaats waar de prikken zijn toegediend, in haar hals, ontstaat een zeer grote zwelling. Reden voor de eigenaar om te vermoeden dat de dierenarts niet erg steriel heeft gewerkt, reden voor de eigenaar om de dierenarts te bellen en zich te beklagen, maar ook reden voor de eigenaar om een vervolgafspraak met de dierenarts niet na te komen. De dierenarts in kwestie wil na de klachten over de zwelling het paard toch zien, dus gaat eigener beweging naar de manege, waar hij de eigenaar aantreft met een opvolgend dierenarts. Deze dierenarts vertrouwt de zwelling niet erg en stuurt het paard naar Utrecht. Daar krijgt het paard ontstekingsremmers en antibiotica, maar omdat de genezing toch niet helemaal naar wens verloopt, wordt nader onderzoek gedaan. Pas dan komt de cyathostominose-infectie om de hoek kijken. De eigenaar heeft er genoeg van; een Arabier is leuk voor zijn zoontje, maar die andere beesten hoeft hij er niet bij. Hij ziet uitdrukkelijk af van verder onderzoek of behandeling, en laat het paard euthanaseren.

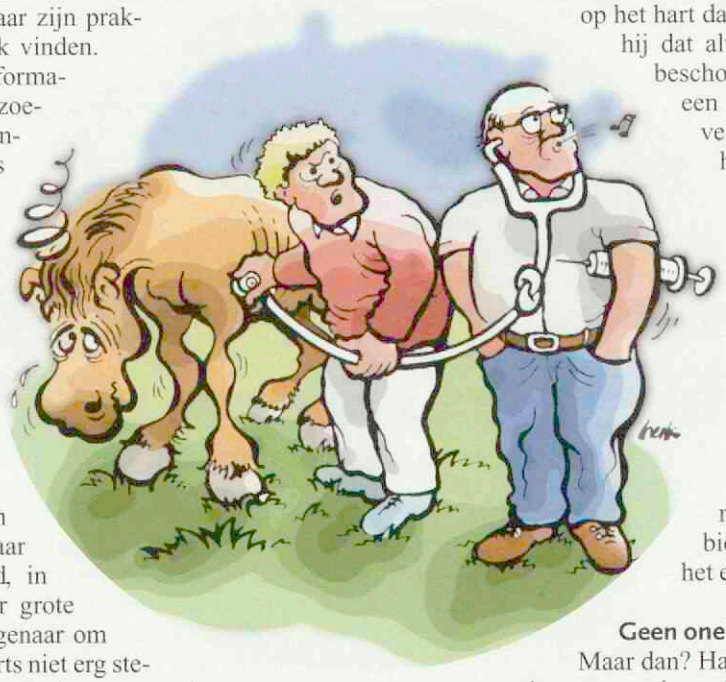

Wie z'n schuld?

De dierenarts moet het ontgelden; hij heeft de injecties niet steriel gegeven, en hij had de worminfectie eerder moeten zien. De dierenarts verweert zich allereerst met de mededeling dat hij niet meer vatbaar is voor tuchtrechtspraak, aangezien hij inmiddels de praktijk heeft verlaten. Dat kan inderdaad een omstandigheid zijn om een procedure te laten stranden, maar in dit geval staat de dierenarts nog steeds ingeschreven, en neemt hij met enige regelmaat waar voor zijn praktijkgenoot. Het Tuchtcollege vindt dat er daarom geen sprake is van een 'rustend dierenarts' en neemt de klacht in behandeling.

Als een paard zo snel na de injecties op de plek van de injectie een pijnlijke zwelling ontwikkelt en koorts krijgt, is het wel aannemelijk dat deze ellende door de injecties is veroorzaakt. De dierenarts verklaart echter met de hand op het hart dat hij netjes heeft gewerkt zoals hij dat altijd doet, en het Tuchtcollege beschouwt de gevolgen dan maar als een onvoorziene complicatie. Vervelend, maar dat kan gebeuren en hoeft niet meteen de dierenarts voor de voeten te worden geworpen. Volgens de eigenaar is het toch de schuld van de dierenarts, want het injecteren in de hals alleen al is volgens de eigenaar pertinent onjuist. Injecties moeten in borst of billen worden gegeven, maar niet in de hals. Ook hier gaat het Tuchtcollege niet in mee: de hals is misschien geen voorkeursgebied, maar veterinair onjuist is het evenmin.

Geen oneindig initiatief

Maar dan? Had de dierenarts uit eigen beweging meer onderzoek moeten doen, terwijl hem van klachten niets bekend was? Het staat vast dat de eerdere bezoeken door een collega zijn afgelegd, en het staat ook vast dat de eigenaar met geen woord heeft gerept over andere klachten toen hij de afspraak maakte. De dierenarts werd uitgenodigd voor de reguliere handelingen, niet voor onderzoek naar andere symptomen. Het is dan ook niet veterinair onjuist dat de dierenarts niet uit eigen beweging een onderzoek heeft ingesteld. Met andere woorden, het initiatief dat van de dierenarts wordt verwacht, houdt een keer op. Als de eigenaar niet rept over een probleem en ook niet vraagt om nader onderzoek, kan het de dierenarts niet worden verweten dat er een aandoening over het hoofd wordt gezien. De klacht wordt ongegrond verklaard.

Rondetafelgesprek I&R landbouwhuisdieren

Joost van Herten

Berichten en verslagen

Op woensdag 19 april 2006, organiseerde de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een rondetafelgesprek over identificatie en registratie bij landbouwhuisdieren. In de vaste kamercommissie zitten Tweede Kamer-leden van verschillende politieke partijen.

De KNMvD was een van de partijen die uitgenodigd werd om haar visie over de algemene ontwikkelingen rond identificatie en registratie van de verschillende diersoorten kenbaar te maken. Bestuurslid Arjan de Hertog vertegenwoordigde ons tijdens het gesprek. Hieronder vindt u de inhoud van de notitie die de KNMvD ter voorbereiding voorafgaand aan het gesprek aan de vaste kamercommissie heeft gestuurd.

Identificatie en registratie landbouwhuisdieren

Het doel van I&R is het bevorderen van de traceerbaarheid en het creëren van controlemogelijkheden in verband met dierziektebestrijding en volksgezondheidskwesties.

I&R rund

Het huidige systeem van I&R bij runderen door middel van twee oormerken functioneert naar behoren. Helaas treedt er af en toe nog wel verlies op van oormerken die dan na bestelling opnieuw ingebracht dienen te worden.

Aanleiding: Euthanasie gezonde runderen wegens ontbreken I&R. Antwoord minister op kamervragen Ormel en Atsma van 16 december 2005.

Inhoud: In geval van ontbrekende I&R heeft de veehouder officieel twee dagen de tijd (in de praktijk langer) om de identiteit te bewijzen. Dit kan bijvoorbeeld door DNA onderzoek. Lukt het niet om de identiteit vast te stellen dan moet het rund vernietigd worden. In de tussentijd geldt een aan- en afvoerverbod op het bedrijf. Vernietiging kan door afvoer naar destructie via het slachthuis of door euthanasie door een dierenarts.

Standpunt KNMvD: De KNMvD is tegen het doden van gezonde dieren wegens het ontbreken van een deugdelijke identificatie. De KNMvD dringt aan op het zoeken naar alternatieven binnen de mogelijkheden van de Europese regelgeving.

Een mogelijkheid zou kunnen zijn het instellen van een quarantaineperiode waarna een hernieuwde identificatie kan worden aangevraagd. Als dat niet mogelijk is dan vraagt de KNMvD de minister hiervoor te pleiten in Europees verband.

I&R schapen en geiten

Aanleiding: Brief minister Veerman aan Kamer, 23 februari 2006.

Inhoud: De inhoud van deze brief is samengevat een toelichting op stand van zaken met betrekking tot de invoering van individuele registratie op basis van elektronische registratie van schapen en geiten. De minister opteert voor een centrale database met alle individuele diergegevens en dierverplaatsingen. Invoering per 1 januari 2008

Standpunt KNMvD: Een goed systeem van I&R voor schapen en geiten is belangrijk. De KNMvD steunt het beleid en de voorstellen van de minister in deze.

I&R paard

Aanleiding: Groep Nijhof pleit voor afschaffen chipverplichting uit PVE verordening I&R paard.

Inhoud: De Groep Nijhof is van mening dat de chipverplichting voor paarden zoals vastgelegd in de verordening I&R Paard van het PVE zou moeten worden afgeschaft. De argumenten die men daarbij aandraagt lopen sterk uiteen en zijn niet altijd voldoende onderbouwd. De chipverplichting is Europees niet verplicht want het paardenpaspoort is op zich voldoende. Nederland legt daarmee wel een extra identificatie-eis op.

De transponder is de meeste betrouwbare en praktische methode om paspoort en paard onlosmakelijk met elkaar te verbinden. Het identificeren op basis van een (beschrijvende) schets is dat bijvoorbeeld niet. Paarden van het Fries Paardenstamboek (FPS) bijvoorbeeld zijn zonder aanvullende identificatie niet van elkaar te onderscheiden. Voorheen werden paarden van het Fries Paardenstamboek getatoeëerd in de lip maar tatoeages hebben de neiging na verloop van tijd te vervagen. Het FPS chipt sinds 1997. Een irisscan is in de praktijk nog geen haalbare methode. Voor gewetensbezwaarden is reeds voorzien in een alternatief door middel van DNA-onderzoek. Dit onderzoek moet echter steeds opnieuw worden uitgevoerd om de identiteit te bevestigen. Omdat het niet direct bepaald kan worden is dit geen praktische methode voor paarden die bijvoorbeeld veel aan wedstrijden deelnemen en vaak gecontroleerd worden. De kosten van dit (herhaalde) DNA-onderzoek zijn voor rekening van de eigenaar.

Standpunt KNMvD: Er zijn in Nederland geen gedocumenteerde gevallen bekend van paarden waarbij het op de juiste wijze inbrengen van een transponder tot ernstige gevolgen voor het paard heeft geleid. Veterinair gezien zijn er geen ar-

Welke partijen waren uitgenodigd voor het rondetafelgesprek?

- Groep Nijhof (gewetensbezwaarden chippen paarden
- LTO Nederland
- Landelijke Werkgroep Professionele Schapenhouders (LWPS)
- Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV
- Nederlandse Vakbond Varkenshouders NVV)
- Dierenbescherming
- I&R bureau ministerie LNV
- Koninklijke Nederlands Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD)
- Nederlandse Bond van Handelaren in Vee (NBHV)
- Productschap Vee, Vis en Eieren (PVE)

gumenten om de chipverplichting bij paarden af te schaffen. De KNMvD ziet daarentegen wel voordelen in elektronische identificatie van paardachtigen met name in het kader van de voedselveiligheid. Elektronische I&R biedt mogelijkheden voor tot onderscheid van slachtpaarden en niet slachtpaarden alsmede de registratie van toegediende medicatie in een centrale database

Ingrepenbesluit landbouwhuisdieren

Koudmerken/vriesbranden runderen
Aanleiding: Per 1 september 2006 wordt koudmerken als gevolg van het Ingrepenbesluit definitief verboden.
Inhoud: Het Ingrepenbesluit is bedoeld om beperkingen te stellen aan de ontwikkeling om dieren via lichamelijke ingrepen aan te passen aan de wensen van de mens. Voor wat betreft identificatie is het uitgangspunt dat een dier niet meer dan twee (verplicht) identificatie-ingrepen mag ondergaan. Een oormerk in beide oren wordt daarbij aangemerkt als twee afzonderlijk kenmerken. Een derde identificatie door middel van koudmerken is dan niet meer toegestaan.
Standpunt KNMvD: De KNMvD ziet geen reden om het aanstaande (definitieve) verbod op het koudmerken op te schorten nog om deze identificatie-ingreep alsnog toe te staan. Dat het welzijn en de integriteit van het dier door koudmerken wordt aangetast is helder.

Couperen schapenstaarten
Aanleiding: Op basis van het Ingrepenbesluit is het couperen van staarten bij schapen verboden. Houders van schapen van bepaalde rassen pleiten voor een ontheffing van dat verbod. Bij een aantal rassen is er meer inspanning nodig voor het houden van schapen met niet-gecoupeerde staarten. Deze extra inspanningen brengen vaak kosten met zich mee. De KNMvD geeft aan dat de schapenhouders het management aan zouden moeten passen nu staarten niet meer gecoupeerd mogen worden. Zij zullen daar ervaring mee op moeten doen. De KNMvD wijst er overigens op dat het Ingrepenbesluit en het coupeerverbod als onderdeel daarvan destijds is ingesteld vanuit een oogpunt van de integriteit en het welzijn van het dier.
De praktijk legt nogal eens een relatie tussen het optreden van de ziekte Myasis en de lengte van de schapenstaart. De veronderstelling is dat deze ziekte minder voorkomt naarmate de schapenstaart korter is. Deze veronderstelling is niet juist voor Nederlandse situatie. In het buitenland is dit voor een aantal rassen of kruisingen mogelijk het geval (Vet.Record 1994). Myasis en andere welzijnsproblemen kunnen evenwel zeer goed worden voorkomen en bestreden met managementmaatregelen zoals:
- kort houden van de wol, op tijd scheren;
- juiste voeding;
- preventieve middelen (o.a. ontwormen);
- vliegenbestrijding;
- graslandmanagement.

Daarnaast wordt in de praktijk een relatie gelegd tussen de noodzaak van het couperen en de handelingen rondom reproductie, geboorte en selectie. Deze aspecten kunnen volgens de KNMvD eveneens door managementmaatregelen verholpen worden.
Standpunt KNMvD: Er zijn geen doorslaggevende veterinaire gronden voor het couperen van schapen, die een algehele ontheffingsmaatregel van het coupeerverbod rechtvaardigen. Indien er sprake is van een welzijnprobleem dan gaat het hier om een managementprobleem.

Joost van Herten is senior beleidsmedewerker veterinaire zaken bij de KNMvD

Oproep onderzoek naar poep eten door honden

Drs. Joanne van der Borg en dr. Bonne Beerda van de Animal Science Group van de Wageningen Universiteit en Researchcentrum doen onderzoek naar het eten van poep door honden. Om de oorzaken van dit voor mensen onsmakelijke en onhygiënische gedrag te achterhalen hebben zij een uitgebreide enquête opgesteld. Daarom zijn zij op zoek naar hondenbezitters (ook als uw hond geen poep eet!) die bereid zijn om deze digitale enquête in te vullen. Deze digitale enquête kunt u vinden op *www.dierenwetenschap.com*. De resultaten zullen vertrouwelijk worden behandeld en alle deelnemers zullen op de hoogte gehouden worden van de voortgang van het onderzoek.

Illegale hondenhandel

Ingezonden

Naar aanleiding van een uitzending van het programma Tros Radar over de illegale hondenhandel en met name de import van hondjes uit het Oostblok voel ik mij genoodzaakt om de rol van de dierenarts die hier blijkbaar als een soort crimineel bij betrokken is toe te lichten. Ook ik ben een dierenarts die met regelmaat hondjes van een dierenwinkel ent. Ook onze praktijk werd aangesproken op het betreffende programma, sterker nog, een aantal kranten vond het nodig om de gegevens uit het programma toe te passen op de dierenwinkel die ons de hondjes (en katjes niet te vergeten) aanbiedt en ons als een soort mededader aan de gehele illegale hondenhandel aan te wijzen. Wij hebben overwogen om onze naar ik meen toch goede naam niet te grabbel te gooien en de winkel naar een andere arts te laten uitzien. Omdat wij echter van mening zijn dat er met hetgeen wij aan diensten voor deze winkel verrichten niets mis is hebben wij hiervan afgezien.

Natuurlijk is de handel in hondjes en katjes via de dierenwinkel iets waar je grote vraagtekens bij kunt zetten. Mensen die met enige zorg fokken hebben de dierenwinkel niet nodig om hun 'handel' kwijt te raken en de nieuwe eigenaar beslist meestal in een impuls en op de verkeerde gronden om een diertje te kopen.

Ik denk dat een verantwoordelijke dierenarts een van de weinigen is die echter een redelijke invloed kan aanwenden om deze handel, voor zover mogelijk, in goede banen te leiden. Waar vraag is blijft immers aanbod bestaan.

Ook de winkel waar wij voor enten verkoopt hondjes die uit het Oostblok afkomstig zijn. Deze hondjes zijn al voorzien van een paspoort en worden ons alleen aangeboden als er iets mis mee is. De paspoortjes worden niet omgeruild en eventuele vervolgentingen worden in het al dan niet betrouwbare Oostblokpaspoort bijgeschreven. Op onze klacht dat er vaak te jonge dieren (met uiteraard meer problemen) werden aangeboden of dat er wel erg vaak parvo onder deze hondjes voorkwam is gereageerd en nu zijn de hondjes in ieder geval op papier ouder dan drie maanden als ze geïmporteerd worden. Zieke dieren worden – uiteraard - niet geënt en ziek zijn wordt ruim geïnterpreteerd. Ook als de winkeleigenaar de klacht eigenlijk flauwekul vindt en er al mensen staan te trappelen om het diertje mee naar huis te nemen.

Dieren die na aankoop toch ziekteverschijnselen vertonen worden naar ons doorverwezen en mijn ervaring is dat de rekening vlot door de winkel betaald wordt. Dat de winkel de dieren indien nodig alleen naar ons doorstuurt is een beetje flauw, maar zorgt er wel voor dat wij een redelijk overzicht houden over de klachten die eventueel optreden.

De hondjes die de winkel in Nederland opkoopt en vervolgens bij ons hun eerste enting krijgen, krijgen een Nederlands paspoortje. Een hondje dat een door ons afgegeven paspoortje heeft is dus wat ons betreft per definitie niet uit het Oostblok afkomstig en het betreft dus ook niet een al dan niet stiekem omgeruild boekje!

Overigens is er op de kittens – niet geïmporteerd want ruimschoots in Nederland verkrijgbaar - minstens zo vaak, zo niet vaker, wat aan te merken. Vlooien, wormen, luizen en oormijt zijn schering en inslag. Niemand die daar over klaagt want dat wordt keurig verholpen voor de dieren verkocht worden en de snotneus die na aankoop ontdekt wordt, wordt vaak door de nieuwe eigenaar gebruikt als extra rechtvaardiging voor de aankoop: het diertje was zielig en kon nergens anders heen. Dat deze mensen door een exorbitant bedrag te betalen voor een diertje, dat in feite gewoon als bastaard betiteld mag worden, de handel aanmoedigen weet iedereen en toch heeft men begrip voor de aankoop.

Ik denk dat strakke regels voor de verkoop en import van hondjes (lang leve een verenigd Europa!) in combinatie met een verantwoordelijk werkende dierenarts de kwaliteit van de aangeboden dieren kunnen verhogen. Reden dus om gewoon door te gaan met het enten en behandelen van dierenwinkeldieren. En ik voel mij absoluut geen malafide dierenarts!

Marike Stooker

Het aandeel hond, kat, vogels en bijzondere dieren in de diergeneeskundige praktijk in Nederland in 2005

Oproep

Tien jaar geleden is er een onderzoek gedaan naar het aandeel hond, kat, vogels en bijzondere dieren in de veterinaire praktijk in Nederland. De resultaten werden gepubliceerd in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde. Dit is dus alweer een tijd geleden.

Uit NIPO-onderzoek blijkt dat de samenstelling van de gehouden huisdiersoorten in de Nederlandse huishoudens nog steeds verandert. Het aandeel vogels en bijzondere dieren neemt volgens het NIPO toe. Wij willen graag met dit onderzoek, dat uitgevoerd wordt in het kader van een onderzoeksstage diergeneeskunde, inzicht krijgen in de situatie zoals deze nu is in de diergeneeskundige praktijk. Het is heel goed mogelijk dat de waargenomen stijging van het NIPO ook terug te vinden is in de uitslag van het onderzoek.

Dit onderzoek is van belang om het onderwijs zo goed mogelijk te laten aansluiten op de praktijk en om te bepalen of het nodig is om ook het postacademisch onderwijs aan te passen.

De enquête krijgt u via de post naar uw praktijk gestuurd. Langs deze weg willen wij u vriendelijk verzoeken deel te nemen aan de enquête. Onder de deelnemers die reageren voor 1 juni wordt een cadeaubon ter waarde van vijftig euro verloot.

Petra Vermeulen, student diergeneeskunde
J.T. Lumeij, begeleidend dierenarts
N.Endenburg, begeleidend onderzoeker.

Gesignaleerd

Anita Suijkerbuijk

rivm
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Gesignaleerd

Deze rubriek belicht relevante binnen- en buitenlandse signalen op infectieziektegebied die voor veterinairen interessant kunnen zijn. De berichten zijn afkomstig van het signaleringsoverleg van het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM. Maandelijks verschijnt er eveneens een rubriek Gesignaleerd in het Infectieziekten Bulletin: *www.rivm.nl/infectieziektenbulletin*.

Binnenland

Psittacose cluster

In aanvulling op eerdere berichten van psittacose clusters is in OSIRIS (het elektronisch aangiftesysteem voor GGD'en) opnieuw een clustertje van psittacose gemeld. Drie personen uit een gezin in het midden van het land zijn ziek geworden in januari en februari van dit jaar. De vermoedelijke bron betreft dwergpapegaaien bij het gezin thuis (deze vogels hadden zij tijdens de kerstvakantie gekocht).

Tekenbeten en de ziekte van Lyme

Recent is een derde landelijk onderzoek van het RIVM naar het voorkomen van de ziekte van Lyme in de huisartsenpraktijk afgerond. De uitkomsten tonen, evenals in 2001 een toename van huisartsconsulten voor tekenbeten en de ziekte van Lyme. In 1994 zagen alle huisartsen samen naar schatting 6000 patiënten met erythema migrans, in 2001 ging het om 12.000 patiënten. Voor 2005 wordt het aantal patiënten met erythema migrans geschat op 17.000.

De Animal Sciences Group van de Wageningen Universiteit heeft samen met het RIVM vegetatietypen, tekendichtheid en besmettingspercentages onderzocht. De prevalentie van geïnfecteerde teken varieerde sterk in de diverse gebieden en ook per jaar tussen 0,8 en 11 procent voor *Borrelia burgdorferii* spp. en tussen 1 en 16 procent voor *Ehrlichia/Anaplasma* soorten. De hoogste prevalenties van Borrelia spp. werden gevonden in de duingebieden en de laagste in het heidegebied. De hoogste prevalenties *Anaplasma* werden gevonden in bosgebied en de laagste in duingebied. Opvallend daarbij was dat zestig procent van de teken uit het duingebied besmet waren met *Rickettsia helvetica*. *R. helvetica* kan bij de mens tot infectie en mogelijk klinische klachten leiden, meestal relatief mild en zelf limiterend met hoofd- en spierpijn. In enkele teken is ook een niet eerder in Nederland beschreven *Babesia* soort gevonden, *Babesia* EU1. Deze soort is eerder geïdentificeerd in teken in Slovenië en bij een patiënt in Italië. Het RIVM overweegt een prospectief onderzoek bij huisartsen in diverse regio's. Daarbij zullen onder andere verwijderde teken door het RIVM worden onderzocht op bovengenoemde verwekkers. *(Bron: ASG-WUR en RIVM)*

Buitenland

Aviaire influenza H5N1 onder vogels

- Opnieuw zijn er drie dode zwanen in Tsjechië positief getest op een infectie met aviaire influenzavirus H5. Een zwaan was vlakbij de Oostenrijkse grens gevonden. (EWRS bericht)
- De OIE heeft bevestigd dat onder pluimvee in de provincies Khartoem en Gezira in Soedan, infectie met aviaire influenzavirus H5 is vastgesteld.
- De OIE heeft daarnaast infectie met aviaire influenzavirus H5N1 onder pluimvee in de regio Abidjan in Ivoorkust bevestigd.

Humane infecties met het aviaire influenzavirus H5N1

Nieuwe humane infecties zijn in de afgelopen maand gemeld in Cambodja, Indonesië, Azerbeidzjan, Egypte en China. Tot op 27 april bedraagt het totaal aantal patiënten in Cambodja 6 (alle patiënten zijn overleden), in Indonesië 32 (met 24 overledenen), in Azerbeidzjan 8 (5 overledenen), in Egypte 12 (4 overledenen) en in China 17 (12 overledenen). *(Bron: WHO)*

Informatieavond De kunst van de reiger

In het najaar start voor het derde achtereenvolgende seizoen speciaal voor dierenartsen de cursus Balans Werk – Privé, De kunst van de reiger. Wilt u meer weten over deze cursus dan kunt u een informatieavond bijwonen. De informatieavond vindt plaats op 1 juni bij Van Ede en Partners, Boulevard 14, 3703 BN Zeist.

In zes bijeenkomsten verdeeld over een periode van een half jaar leert u tijdens de cursus:

- een goede balans creëren tussen werk en privé;
- nieuwe wegen inslaan die u aanspreken;
- effectief communiceren bij o.a. conflicten;
- uzelf zo aansturen dat u met plezier en energie werkt en leeft.

Gewaardeerd onderdeel van de cursus is het maken en uitvoeren van een persoonlijk actieplan.

De docenten hebben een ruime ervaring en zijn deskundig op het terrein van persoonlijk management, loopbaanplanning, communicatie, mediation, NLP, beleidsadvisering en het trainen van professionals.

De cursus levert dertig accreditatiepunten op. Aan de informatieavond zijn geen kosten verbonden. Voor verdere informatie en aanmelden kunt u terecht op *www.platvoetconsulting.nl*.

Dierenarts ontdekt de retailer

R.F. Bergsma

Ingezonden

Dierenartspraktijken zijn niet de enige instituten die de laatste tien jaar meer en meer geconfronteerd worden met het met name door de KNMvD en AUV gepropageerde fenomeen kwaliteitsdenken. Binnen de niet-veterinaire huisdierenbranche speelt Dibevo, de vakorganisatie binnen deze beroepsgroep, al jaren een zeer grote rol. Reden hiervan is dat het een tiental jaren geleden duidelijk werd dat vakbekwaamheidseisen voor ondernemers in de detailhandel geheel zouden verdwijnen. Elke ondernemer zou dan zonder hierin gekwalificeerd te zijn levende dieren en de daarbij behorende voedings-, diergenees- en bestrijdingsmiddelen (non-POM) kunnen en mogen verkopen; een in de ogen van Dibevo volkomen verkeerde ontwikkeling.

Om aan de consument duidelijk te maken dat er ondernemers zijn die wel voldoen aan eisen die naar oordeel van Dibevo eigenlijk in een wettelijk kader gevat zouden moeten zijn, is in 1996 door Dibevo de Stichting Dierbaar opgericht. Deze Stichting houdt zich bezig met de erkenning van de bedrijven en zaken die voldoen aan de door de Stichting gestelde normen op het gebied van aantoonbare vakbekwaamheid (waaronder basiskennis dierenspeciaalzaken, diergenees- en bestrijdingsmiddelen), dierverzorging, regelmatige controle door een dierenarts en verdere bedrijfsvoering. Deze erkenning vindt plaats op vrijwillige basis.

In de toekomst zal, zoals het zich nu laat aanzien, de overheid eisen aan de ondernemers in de niet-veterinaire gezelschapsdierenbranche gaan stellen. Het Forum Welzijn Gezelschapsdieren, geïnstalleerd door het ministerie van LNV, houdt zich bezig met de voorbereiding hiervan. In dit platform zijn onder andere de KNMvD en Dibevo vertegenwoordigd. Diverse grote(re) ketens van dierenspeciaalzaken en daarnaast ook vele zelfstandig opererende ondernemers zijn zich hiervan bewust en zijn al erkend of bezig met erkenning.

Dit betekent voor de lokale dierenartsen dat er een beroep op hen gedaan zal worden vanuit deze branche om op plaatselijk niveau mee te werken aan de voor de erkenning noodzakelijke regelmatige (minimaal een keer per zes weken) veterinaire keuring van de bij hen aanwezige levende have. De hierdoor verbeterde verstandhouding en samenwerking tussen dierenspeciaalzaak en dierenartspraktijk biedt voor beide vele mogelijkheden; denk hierbij vooral aan de verkoop van vele konijnen in de dierenspeciaalzaak die gevaccineerd kunnen/moeten worden, hetgeen een bron van inkomsten zal betekenen voor de dierenartspraktijk. Aangezien de dierenspeciaalzaak een laagdrempelig karakter voor de cliënt heeft, zullen zij eerder geconsulteerd worden bij problemen dan de dierenarts. Met een goede samenwerking zal de bereidheid tot doorverwijzing naar de praktijk een stuk groter zijn.

Ook in de nabije toekomst is het niet ondenkbaar, dat binnen een grote(re) dierenspeciaalzaak een taak voor een 'laagdrempelige dierenarts' is weggelegd. In het buitenland vinden die ontwikkelingen al langer plaats terwijl in Nederland binnenkort de eerste dierenspeciaalzaken gecombineerd met een dierenartspraktijk van start zullen gaan.

Op plaatselijk niveau zou een goed samenwerkingsverband tussen de dierenartspraktijk en een of meerdere dierenspeciaalzaken tot een dergelijke situatie kunnen leiden, met als gevolg dat stabiliteit in de totale gezelschapsdierenzorg meer gewaarborgd is dan wanneer 'lokaal vreemde' partijen zich gaan aandienen.

Het succes van de Week van het Huisdier van de laatste drie jaar is een bewijs van een goede samenwerking tussen onder andere KNMvD en Dibevo op landelijk niveau. Indien deze stap ook vertaald zou kunnen worden naar het plaatselijke niveau dan zou dat, met behoud en respect voor elkaars identiteit, een belangrijke stap in de goede richting van gecoördineerde gezondheidszorg binnen de gezelschapsdierenbranche zijn.

Ook het bestuur van GGG juicht een goede samenwerking tussen de dierenartspraktijk en de dierenspeciaalzaak van harte toe in de wetenschap dat enkele raakvlakken in de belangensfeer geen onoverkomelijke drempel mogen zijn. Beter kun je spreken van een win-win situatie als het gaat om het behartigen van patiënten/cliëntenbelangen in de veterinaire gezondheidszorg.

De praktijk heeft op diverse locaties het bewijs al geleverd dat een goede samenwerking tussen de beide beroepsgroepen voor beiden vele voordelen kan bieden, zonder dat er sprake is van belangenconflicten. Met een goede wil van beide zijden kan dit in de nabije toekomst leiden tot een samenwerkingsverband op grotere schaal met de daaraan verbonden kansen voor beide partijen.

Helaas zijn er ook enkele collega's die wantrouwend zijn ten opzichte van de dierenspeciaalzaak of het nut van een samenwerking niet inzien, terwijl vanuit laatstgenoemde beroepsgroep de bereidwilligheid tot samenwerking in potentie zeker aanwezig is. De erkenningeisen houden voor hen in dat een veterinaire keuring om de zes weken een must is en ze daarom op zoek zullen moeten naar een andere bereidwillige dierenarts mogelijk uit hun niet direct nabije omgeving. Voor beide partijen is dat dan een gemiste kans en een aanscherping van de al mogelijk latente controverse.

Vandaar dat ik middels deze brief alle praktiserende collega's wil vragen om in ieder geval een overweging te maken indien een dergelijk verzoek zich bij u aandient en u twijfelt en indien u meer informatie hierover wilt, contact met mij op te nemen middels telefoonnummer 06-26900356, of per e-mail, *rbergsma1@home.nl*.

R.F. Bergsma is als dierenarts werkzaam bij stichting Dierbaar en Dibevo.

Het gezelschapsdierenprogramma van de Voorjaarsdagen

Henriëtte Vrieling

Verslag

Het programma van de 39e Voorjaarsdagen in de RAI te Amsterdam bracht ook dit jaar weer een gevarieerd aanbod aan lezingen voor de vele bezoekers uit binnen- en buitenland. Drie volle dagen gevuld met boeiende wetenschappelijke lezingen en twee practica. In plaats van de voorgaande jaren vond de start van het congres plaats op donderdag, voorafgegaan door een precongress day. De zondag kwam te vervallen. Van de circa 1600 dierenartsen die zich in hadden geschreven kwam 25 tot dertig procent uit het buitenland. Het deelnemersaantal is weer gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren, wat positief is voor zowel de deelnemers als de industrie.

Zoals elk jaar was er een aantal hoofdonderwerpen, waarbij men zich dit jaar had gericht op respiratoire aandoeningen, veterinaire tandheelkunde en praktijkmanagement. Tevens werden in het gezelschapsdierenprogramma onderwerpen uit de dermatologie, anesthesiologie, KNO, 'Exotic medicine and surgery', intensive care, interne geneeskunde en chirurgie belicht.
De precongress day (zier verderop in dit tijdschrift) op woensdag 19 april stond in het teken van het toepassen van nieuwe technieken bij bekende problemen, waardoor de deelnemers hun eigen handelen weer eens onder de loep konden nemen. Deelname was gratis voor diegenen die zich in hadden geschreven voor de drie congresdagen, maar vol was vol. In februari was het maximum aantal deelnemers van 250 reeds bereikt.
Acht (en op vrijdag zelfs negen) simultane lezingen gaven de deelnemers een ruime keus in te volgen onderwerpen. Hier volgt een korte beschrijving van de lezingen met betrekking tot de hoofdonderwerpen van het gezelschapsdierenprogramma.

Het Vet Café kon zich verheugen op veel belangstelling van deelnemers aan de 39e Voorjaarsdagen.

Respiratoire aandoeningen

Cecile Clerx uit België en Gert ter Haar bespraken de onderwerpen op dit gebied. Cecile Clerx benadrukte dat de diagnostiek van respiratoire aandoeningen zich niet meer beperkt tot de klinische verschijnselen en het nemen van een röntgenfoto van de thorax, alvorens besloten wordt tot een bepaalde behandeling, maar dat er tegenwoordig tal van aanvullende diagnostische tests gedaan kunnen worden; bronco-alveolair spoelsel en (aangepaste) longfunctietests vallen hieronder. Dankzij deze aanvullende diagnostiek ontstaat er een beter begrip van de etiologie van de respiratoire aandoeningen en kan het verloop beter worden begrepen. De vergelijking van enkele respiratoire aandoeningen bij hond en kat met astma bij mensen biedt nieuwe mogelijkheden voor verder onderzoek, wat op den duur betere behandelmogelijkheden zal geven. Haar lezingen richtten zich in het bijzonder op de diagnostiek van aspergillosis bij de hond, bronchiale afwijkingen bij de kat en bronchopneumopathieën bij de hond en de kat.
De lezingen van Gert ter Haar omvatten fotodynamische therapie voor de behandeling van intranasale neoplasie, chronische rhinitis, poliepen bij de kat en laryngotracheale obstructies.

Tandheelkunde

Margaritha Gracis uit Italië en Colin Harvey uit de Verenigde Staten verzorgden de lezingen op het gebied van de veterinaire tandheelkunde. Margaritha Gracis begon de donderdag met het bespreken van intraorale radiologie, een onmisbaar diagnostische middel in de veterinaire tandheelkunde. Na een introductie van de zichtbare structuren en de normaalsituatie, besprak ze enkele mogelijke afwijkingen die gezien kunnen worden. Het onderwerp 'local regional anesthesia in dentistry and orale surgery' was meer een lezing over extractie van gebitselementen, zeer nuttig voor de algemeen practicus. Naast de indicaties werden de verschillende technieken nader besproken.
Colin Harvey zette de middagsessie voort met een uitgebreide lezing over parodontitis en associatie van parodontitis met het vinden van afwijkingen in andere organen. Hiermee wilde hij de aandacht vestigen op het belang van een goede mondgezondheid van honden en katten en dierenartsen stimuleren om bij elke controle tenminste de lip van het dier op te lichten om de conditie van het tandvlees te beoordelen.
Vrijdag heeft Margaritha Gracis de tandheelkundige spoedgevallen belicht. Hierbij werden voornamelijk de tand- en kiesfracturen behandeld, waarbij ze benadrukte dat elke gecompliceerde fractuur van een gebitselement (waarbij de zenuwholte open is) behandeling behoeft; 'it is not a matter of if, but when the pulp gets inflammed', zoals ze keer op keer benadrukte. 's Middags was er nog een practicum intraorale radiologie.

Colin Harvey sloot de lezingen over veterinaire tandheelkunde af op zaterdag met het bespreken van aandachtspunten die in acht genomen moeten worden bij orale chirurgie, en een update van afwijkingen in de mondholte van katten, waarbij de twee veruit meest voorkomende de resorptieve lasesies en de chronische gingivitis-stomatitis zijn.

Management

De onderwerpen op dit gebied werden verzorgd door Nienke Endenburg, Ludo Hellebrekers, Marc en Luc Verburgh, Shawn McVey en Richard Nap. Dierenartsen worden opgeleid tot arts en niet tot manager, terwijl praktijkmanagement een belangrijk onderdeel vormt bij het runnen van een eigen praktijk. De eenmanspraktijk behoeft management, en dit aspect wordt steeds belangrijker en omvangrijker naarmate de praktijken groeien, fuseren of onderdeel worden van een franchise. Cliënten nemen niet meer alles zonder meer van de (dieren)arts aan, dus ook uitstraling naar buiten en goede communicatie met eigenaar (en medewerkers) komt iedereen ten goede. Het onderwerp wordt wel kort belicht tijdens de studie, maar de waarde kan pas goed worden ingeschat op het moment dat toepassing om de hoek komt kijken. Dit maakte het een zinvol onderwerp om te belichten op dit congres.

Week van het huisdier

De Week van het huisdier is ontstaan vanuit de groep Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren (GGG) en heeft als doel de promotie van een verantwoord huisdierenbezit. Dit jaar is er al voor de vijfde keer een themaweek en daarmee wordt dus het eerste lustrum gevierd. Naast de GGD participeren in de Week van het huisdier meerdere organisaties vanuit de gezelschapsdierenbranche, het ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Visserij en niet te vergeten de sponsoren zonder wie het bestaan van de Week van het huisdier niet mogelijk zou zijn.

Het thema van dit jaar is 'huisdier en kind'. Op de Voorjaarsdagen waren omtrent dit onderwerp lezingen over de relatie tussen mens en dier, spoelworminfecties en de preventie van bijtwonden door Nienke Endenburg, Tiny de Keuster, Paul Overgaauw en Frans van Knapen. Op donderdag waren er lezingen voor de dierenartsen en op zaterdag voor de assistenten. Het Blue Dog Project richt zich op het voorlichten en voorkomen van bijtwonden door honden bij jongere, nog niet schoolgaande, kinderen. Het blijkt dat kinderen dubbel zo vaak gebeten worden en dan vaak nog in een bekende omgeving (thuis) door een bekende hond. De voorlichting over en de preventie van bijtincidenten bij deze jonge kinderen vereist een multidisciplinaire aanpak, waarbij de hond niet negatief belicht zal worden.

Ongeveer een jaar geleden waren een interactieve cd-rom en brochure klaar, beiden zijn getest op hun toegevoegde waarde door kinderpsychologen, met steun van de GGG en FECAVA. Uit deze tests blijkt dat weinig woorden nodig zijn en dat steun van ouders erg belangrijk is voor de kinderen. Het eindpakket zal daarom bestaan uit een cd-rom waarbij aanbevolen wordt dat kinderen en ouders er samen naar kijken. Hoe het pakket verkrijgbaar zal zijn is nog niet geheel duidelijk, maar het zal mede afhankelijk zijn van financiële steun van de overheid.

Award

Naast deze hoofdonderwerpen streden verschillende sprekers op donderdag om de Royal Canin Resident and Research Award en kon er op vrijdag geluisterd worden naar de verscheidenheid aan onderwerpen die tijdens de free communications werden besproken. Sprekers voor beide onderdelen waren studenten, specialisten (in opleiding) en promovendi uit binnen- en buitenland. Op posters waren resultaten te zien van onderzoeken en werden case reports beschreven.

Shawn McVey was een van de sprekers tijdens de sessies over management en aanverwante onderwerpen.

Al met al boden de Voorjaarsdagen weer een uitgebreid en interessant programma voor de gezelschapsdierenarts. Een feit dat goed wordt weergegeven door de grote belangstelling die de Voorjaarsdagen ook dit weer jaar weer genereerde. De 40e voorjaarsdagen zullen worden gehouden op 27, 28 en 29 april 2007. De rode draad zal dan zijn 'genetica en therapie'.

De Voorjaarsdagen in het kort

De voorjaarsdagen in Nederlands grootste veterinaire evenement. Dit jaar werd het gezelschapsdierenprogramma voor de 39e keer georganiseerd terwijl het paardenprogramma voor de 5e keer tot stand kwam. De Voorjaarsdagen vonden plaats van 20 tot en met 22 april in de RAI in Amsterdam terwijl er voorafgaand een precongress day was georganiseerd (19 april).

Het programma trok 1600 dierenartsen en 1100 dierenartsassistenten. Van de dierenartsen was tussen de 25 en de 30 procent afkomstig uit het buitenland. Op de expo stonden dit jaar 65 bedrijven op 1400 vierkante meter beursvloer.

Henriëtte Vrieling is tandarts en dierenarts. In 1998 studeerde ze af als tandarts en in 2004 als dierenarts. Sinds haar afstuderen als dierenarts is ze werkzaam aan de faculteit diergeneeskunde waar ze onderzoek doet naar tandhalslaesies en gingivitis-stomatitis bij katten. Daarnaast is ze nog 1,5 dag per week werkzaam in een tandartsenpraktijk

Een boeiend paardenprogramma op de Voorjaarsdagen

Joyce Parlevliet

Op de 39ste Voorjaarsdagen was voor de vijfde keer een paardenprogramma samengesteld met bekende sprekers uit binnen- en buitenland. Naast een uitgebreid orthopedisch programma met speciale aandacht voor hoofd, rug en bekken, waren er ook lezingen op het gebied van de tandheelkunde, de voortplanting (waarover meer in het volgende Tijdschrift voor Diergeneeskunde), de voeding en de inwendige ziekten, waar bij het respiratieapparaat (longen en larynx) veel aandacht kregen.

De spits van het paardenprogramma werd donderdag 20 april afgebeten door Harold Brommer die sprak over de kwaliteit van kraakbeen voor prestaties en algehele functionaliteit. Kraakbeen is nodig om krachten tijdens beweging en prestaties over te brengen en op te vangen. Spontane heling van kraakbeen treedt niet op, want de turnovertijd van collageen wordt geschat op 120-350 jaar. Preventie, vroege diagnose en reparatie zijn de kernwoorden die van toepassing zijn.
Dr. Brommer heeft onderzoek gedaan naar de verdeling van proteoglycanen en collageen in het kraakbeen van de proxymale phalanx. Er blijken verschillen te zijn in biomechanische karakteristieken tussen ongeboren veulens, veulens en jaarlingen en volwassen paarden. Het is nodig dat op jonge leeftijd functionele adaptatie optreedt, zodat optimale biomechanische kwaliteit van het kraakbeen gewaarborgd kan zijn. De eerste tekenen van kraakbeen degeneratie zijn nog niet macroscopisch zichtbaar en bestaan uit verstoring van het collagene netwerk en depletie van proteoglycanen in de oppervlakkige kraakbeenlaag. Meten van functionele kwaliteit van het kraakbeen kan met behulp van de kraakbeen degeneratie index (CDI). Therapeutisch interventie mogelijkheden (die humaan al hun toepassing vinden) zijn: autologe chondrocyttransplantatie vanuit het oorkraakbeen, osteochondrale autografting, implantatie van biologisch afbreekbare ondersteunende materialen en chondrocyt gedifferentieerde stamcellen. Een kritisch punt is natuurlijk, of het paard weer in staat is om op topniveau te presenteren, na optimale genezing en revalidatie.
Vervolgens kwam Scott Palmer aan het woord over succesvolle behandeling van peesbeschadigingen. Zijn onderzoek richt zich op de oppervlakkige buiger, welke één ton aan gewicht te verduren krijgt bij belasting. De sterkte van de pees wordt bepaald door collageen fibrillen en hun verbinding tussen andere peescomponenten. Doorbloeding van pezen vindt plaats middels perfusie en diffusie en kan tijdens belasting wel toenemen tot tweehonderd procent. Peesbeschadiging kan een intrinsieke en extrinsieke oorzaak hebben en vaak is een cumulatieve microbeschadiging (vermoeidheidsstress) vaak de uiteindelijke oorzaak van de peesruptuur. Echografie van de pezen toont aan dat de tendonitis vaak bilateraal is. Risicofactoren zijn een voortschrijdende degeneratieve beschadiging, gewicht van de ruiter, ondergrond, snelheid (racen), vermoeidheid tijdens de wedstrijd, grand prix springen of afwijkingen in de vorm van de voet of de beenstand.
Er zijn verschillende fasen in de beschadiging van de pees te onderscheiden: een subklinische fase, waarin een afgifte optreedt van matrixproteïnen, gevolgd door een ontstekingsfase. Daarna gevolgd door een subacute reparatieve fase, hetgeen de start is van het genezingsproces en uiteindelijk gevolgd wordt door een chronische remodelleringsproces. De diagnose vindt plaats door een goede anamnese, klinisch en kreupelheidsonderzoek te doen, aangevuld met een echografisch onderzoek (7.5-10 MHz transducer) van de pees. Een goede documentatie van de laesie is van belang voor vervolgonderzoek. Er is geen relatie tussen de mate van kreupelheid en de ernst van de peesbeschadiging. De behandeling is er op gericht, er voor te zorgen dat er zo min mogelijk bloedingen en littekenweefsel ontstaan en dat de maximale 'glijcapaciteit' van de pees behouden blijft.
In de acute fase bestaat de behandeling er uit de ontsteking te verminderen door koeling met behulp van ijs of hydrotherapie en het gebruik van NSAID's, cortico's en PSGAG's met ondersteunende bandages, gecontroleerde beweging en het echografisch monitoren. Vanzelfsprekend is het belangrijk dat het paard op de juiste wijze bekapt wordt. In de subacute fase vervolgens kunnen weidegang, 'blistering' en intra-lesie therapie (Acell Vet, Stamceltherapie, Hyluronan of PSGAG's), gecontroleerde belasting en 'shockwave' therapie plaatsvinden. Chirurgische behandelingen als annulaire ligament desmotomie en proximale checkligament desmotomie om de druk te verlagen. Na deze behandelingen dienen twee weken stalrust, zes weken stappen en acht tot twaalf weken lichte arbeid (bijvoorbeeld zwemmen), gevolgd door echografische controle plaats te vinden. In zijn algemeenheid duurt het negen tot twaalf maanden voordat het paard weer in de competitie gebracht kan worden.
Het laatste verhaal van die morgen was van Marc Koene en Anouk de Ruyter (studente uit Wageningen). Zij hebben gekeken naar de prevalentie van osteochondrale beschadigingen (OC) bij de aankoopkeuring van Duitse Warmbloeden (n=1440). Risicofactoren zijn grootte en groeisnelheid, voeding, erfelijkheid, geslacht, betrokken zijn van kraakbeenkanalen, trauma en groeifactoren. De prevalentie van OC was 34 procent, waarbij 76 procent nog losse fragmenten had (OCD). De linkerkant van het paard zou vaker beschadigd zijn, hetgeen ook bij KWPN-ers aangetoond is. Bij een lage mate van training hebben paarden meer stijve gewrichten en klinische tekenen treden dan ook pas op bij een grotere belasting. Een hoge mate van stress in de gewrichten heeft geen invloed op de vorm van een los fragment. De benige reactie van het gewricht is dan ook verontrustender. Paarden tussen de drie en vijf jaar lieten meer klinische problemen zien dan andere leeftijdscategorieën.

Gewrichtsproblemen

's Middags kwam de welbespraakte Kevin Haussler aan bod over sacroiliacale gewrichtsproblemen. De uitgebreide anatomische kennis van het bekken is nodig voor diagnose en behandeling. Niet alleen door goed te kijken naar het paard en inspectie en palpatie (ook bij het paard in beweging) te verrichten, maar ook het gebruik van diagnostische injecties en echografie kunnen een hulp zijn bij het stellen van een diagnose.
Erik Bergman vertaalde een en ander naar de praktijk. Samen

met Elske Koeman heeft hij onderzoek gedaan naar bekkenproblemen bij paarden. In de anamnese kwam vaak naar voren dat het gedrag van het paard veranderd was, er geen stuwing meer vanuit de achterhand was en dat er problemen met het beslaan achter waren. Ze sloegen bij het testen van de tubersacrale reflex. Ook scintigrafie kan uitkomst brengen bij het stellen van de diagnose van bekkenproblemen. Behandelingen richten zich op het locaal toedienen van onder andere corticosteroiden (onder echografische begeleiding), systemische pijnbestrijding (NSAID's), mesotherapie (intradermale injecties), aanpassingen in de training en alternatieve geneeswijzen.
Bij de 'Free communicaties' waren er onder meer interessante verhalen van Lutz Goehring, die recent het Utrechtse verruild heeft voor Colorado, over bronchopneumonie bij veulens en een snelle diagnose van Rhodococcus equi met behulp van cytologie, Margreet Voermans over maanblindheid, Marco de Bruijn over maagzweren en Arnold Werners over de acute fase respons bij lokale ontstekingen.
Het winnende verhaal van Catherine Butler (Interpolis Award) ging over infectie van Lawsonia intracellularis (een proliferatieve enteropathie, microscopische vergelijkbaar met de infectie bij varkens) bij veulens. Klinische verschijnselen bestaan uit depressie, anorexie, snelle vermagering, diarree, oedemen en koliek. Het bloedbeeld gaf een ernstige hypoproteinaemie te zien. Dit betekent dat men in de differentiële diagnose van bovenstaande verschijnselen ook een Lawsonia intracellularis infectie moet zetten.
Het andere winnende verhaal van Jennie de Grauw (BEVA Award) ging over markers voor ontsteking in synovialevloeistof (PGE2, LTB4, CysLT's, bradykinine en Substantie P) en turnover van kraakbeen in relatie tot klinische gewrichtspijn. Paarden met een positieve respons op intra-articulaire verdoving hadden significant meer Substantie P in hun synovia.

De Interpolis Award werd gewonnen door Catherine Butler met een presentatie over de infectie van Lawsonia intracellularis bij veulens.

Vrijdag 21 april

Deze dag werd geopend door de 'nieuwe' Utrechtse hoogleraar radiologie Paul Barthez die de mogelijkheden van computertomografie (CT-scan) in de paardengeneeskunde besprak in de serie van 'How to' verhalen. De mogelijkheden beperken zich met name tot het hoofd en de extremiteiten.
Joe Collins sprak over hoe een intraveneuze regionale perfusie van het paardenbeen kon worden uitgevoerd. Onder algehele anesthesie wordt een 'tourniquet' (rubberbandage) geplaatst van distaal naar proximaal van het beschadigde gebied, waarna de distaal gestuwde vene gemakkelijk is te vinden en een 19 of 21 gauge, 1-1.5 inch vlinder catheter ingebracht kan worden. Op deze wijze kunnen lokaal antibiotica, locale anesthetica en ontstekingsremmers toegediend worden. Het been wordt na afname van de rubberbandage, gebandageerd.
Kevin Haussler vertelde hoe op objectieve wijze de wervelkolom van het paard kon worden onderzocht. Hij gebruikte daarbij een 'druk-thermometer' om op verschillende plaatsen de relatie druk en pijnreactie te meten. Het bleek dat paarden waarop gereden wordt een hogere pijngrens hebben, de vraag is of het geven van gedoceerde beweging goed is in het verminderen van pijn (ook humaan komt men er steeds meer van terug om mensen met rugklachten alleen maar rust voor te schrijven).
Leendert Jan Hofland liet zien hoe hij met behulp van arthroscopie en conservatieve techniek, het annulaire ligament van de kogel kon doorsnijden in de behandeling van een tenosynovitis.
De uit Nederlandse ouders afstammende Amerikaan, Frederik Derksen hield in de andere zaal zijn verhalen over voorste luchtwegproblemen en hun behandelingsmogelijkheden. Ook vertelde hij over prevalentie van luchtweginfecties en het effect op sportprestaties.
's Middags vond er een levendige discussie over de keuring van het paard plaats tijdens het prepurchase panel. Gijs Jan van Selm zat deze sessie voor en Marc Koene, Joe Collins, Scott Palmer, Frerik ter Braake, Leendert-Jan Hofland en Marianne Sloet waren de panelleden. Een van de panelleden stelde steeds een casus voor en de panelleden bediscussieerden vervolgens de problemen met elkaar en met de zaal. In heel veel gevallen bleek dat een afwijking wél geconstateerd en besproken moet worden met de toekomstige koper, maar dat wel of niet kopen van een bepaald paard uiteindelijk de beslissing is van de koper. Hoewel soms nog wel gesproken wordt van 'goedkeuren' of 'afkeuren', is dit nog maar zelden aan de orde.

Zaterdag 22 april

De morgen werd in beslag genomen door twee duo-presentaties genaamd 'News hour', waarbij de meest recente literatuur in vogelvlucht wordt besproken. Het eerste deel werd gepresenteerd door Scott Palmer en Marianne Sloet en het tweede door Scott Palmer en Tom Stout. Een aantal leuk recent gepubliceerde bevindingen zijn:

- De analgetische effecten van phenylbutazon zijn niet groter als de dosis verdubbeld wordt.
- In de orthopedie geven zowel flunixine meglumine als phenylbutazon gedurende 24 uur een klinische verbetering.

Het prepurchase panel dat een groot aantal casussen over aankoopkeuringen besprak met de aanwezigen.

- In Fell pony's kan een immunodeficiëntie syndroom optreden en dit is nu ook in Nederland aangetoond.
- Neurologische symptomen bij paarden worden nogal eens toegeschreven aan EHV, maar het is gebleken dat zowel botulisme als lolitrem intoxicatie vergelijkbare verschijnselen kunnen geven. EHV1 en EHV4 kunnen beiden vasculitis en reactieve thrombose veroorzaken.
- Extensief gehouden paarden en pony's kunnen nogal eens een tekort hebben aan natrium, koper, mangaan, zink en selenium en in de winter ook aan vitamine E.
- Serum γ-glutamyltransferaseactiviteit zou verhoogd zijn bij een verplaatsing van het rechter/linker dorsale colon.
- Omeprazole blijkt effectiever te zijn in de behandeling van maagzweren bij het paard dan ranitidine.

Anneke Hallebeek heeft 's middags twee verhalen gehouden over de voeding bij het paard: van veulen tot senior. Inadequate voeding kan leiden tot obesitas, insulineresistentie, koliek, laminitis, OCD of tegenvallende fertiliteitsresultaten. De 'bodyconditionscore' dient vanaf twee maanden voor de bevruchting normaal te zijn. Tijdens de dracht is er tot zeven maanden geen extra behoefte aan nutriënten. Vitamine E en selenium in de melk geven een toename van globulines in het colostrum. Te snelle groei geven risico's op OCD bij jaarlingen. Voor veulens en jaarlingen van zes tot twaalf maanden is zes tot acht kilogram hooi en één kilogram krachtvoer met voldoende koper in het dieet genoeg. Bij sportpaarden kan vet als alternatieve voedingsbron gebruikt worden door acht à negen procent van het dieet uit plantaardige olie te laten bestaan. Recreatiepaarden en pony's lopen het risico om te veel zand binnen te krijgen of te vet te worden. Oudere paarden die minder goed kunnen kauwen hebben een hoog verteerbaar dieet nodig. In zijn algemeenheid is een goede ratio tussen ruwvoer en krachtvoer nodig. Het is van belang om niet te snel voederwisselingen in te voeren, daar dit dysbacteriose van de darmflora met alle mogelijke complicaties van dien kan geven. Ze heeft een aantal rantsoenen samengesteld voor paarden met maandagziekte, megaoesophagus, herhaalde koliek en een seniorendieet.

Wim Back vroeg zich af of 'bute' nog steeds het antwoord is op hoefbevangenheid. In ieder geval is het middel in Nederland (maar niet in Duitsland) nog steeds verboden, alhoewel het eventueel via de cascade regeling gebruikt zou kunnen worden als alle andere geregistreerde middelen niet werken. Er is alleen niet aangegeven hoe lang die andere middelen gebruikt moeten worden alvorens overgegaan mag worden op phenylbutazon. Een goed protocol voor de behandeling van hoefbevangenheid zou ook al een betere prognose geven.

Gordon Baker (Verenigde Staten) en Henry Tremaine (Verenigd Koninkrijk) hielden die middag ook presentaties over afwijkingen aan het paardenhoofd, waarbij vooral aandacht besteed werd aan ziekten van de sinussen, gebitsproblematiek en gedragsafwijkingen, zoals kribbebijten, hoofdschudden en andere stereotypieën.

Al met al was het een boeiend en interessant programma, waar zeker voor 'elk wat wils' te vinden was. In zijn algemeenheid kunnen we zeggen dat zowel de kwaliteit als kwantiteit van de verhalen toeneemt. Ook het aantal bezoekers (zeker op de vrijdag) vertoont een stijgende lijn. Volgend jaar worden de 40ste Voorjaarsdagen georganiseerd op 27, 28 en 29 april 2007, waarbij de nadruk wordt gelegd op genetica en gentherapie.

In het volgende Tijdschrift voor Diergeneeskunde komt het programma over voortplanting dat gegeven werd tijdens de Voorjaarsdagen aan bod.

Joyce Parlevliet is dierenarts sinds 1986 en is in 1997 gepromoveerd op de fertiliteit van de hengst. Ze is Nederlands specialist Voortplanting Paard en Europees specialist Voortplanting (dipl. ECAR). Ze is werkzaam bij het Departement Landbouwhuisdieren en doet tevens onderzoek naar de voortplanting bij het paard.

Interactieve Precongress day Voorjaarsdagen 2006

Paul Overgaauw

Op woensdag 19 april werd door Royal Canin en Intervet een Precongress day georganiseerd als start van de Voorjaarsdagen. Onder de titel New solutions for old problems werd op verschillende terreinen de actuele stand van zaken weergegeven. Vooral het gebruik van interactieve stemkastjes gaf een goed beeld over de gedachtegang van de zaal over bepaalde onderwerpen. Deze resultaten werden door de sprekers vervolgens direct gebruikt in hun presentatie. Deze combinatie zorgde voor een succesvolle dag die door ruim 170 aanwezigen, waarvan 10 procent uit het buitenland, werd bijgewoond.

Prof. dr. Horzinek was niet alleen dagvoorzitter, maar beet ook de spits af met het onderwerp vaccineren en ziekteprevalentie. Hoewel op twaalf weken leeftijd het vaccinatieschema als voltooid wordt beschouwd, pleitte hij voor een extra vaccinatie op zestien weken leeftijd omdat uit onderzoek blijkt dat nog regelmatig honden van twaalf weken onvoldoende antistoffen bezitten. Vervolgens wordt er in het tweede jaar geboosterd. Pas daarmee is de basisimmunisatie voltooid. De entintervallen voor 'core vaccins' (hondenziekte, hepatitis, parvo; kattenziekte) kunnen daarna drie jaar of langer bedragen. De vraag van sommige eigenaren waarom er zoveel vaccinaties nodig zijn voor een jong dier in tegenstelling tot kinderen, kan beantwoord worden door aan te geven dat kinderen veertien (!) verschillende vaccinaties, vaak als combinatie, toegediend krijgen gedurende hun eerste levensjaren.
Het vaccineren op maat wordt ook in Europa steeds gangbaarder. Onderzoek wijst uit dat antistoffen tegen de diverse pathogenen, waartegen wordt gevaccineerd, jarenlang aanwezig blijven. Ze geven daarmee een langduriger immuniteit dan altijd is verondersteld. Dat wil niet zegen dat de jaarlijkse vaccinatie gaat vervallen, integendeel. Dit wordt vervangen door een hervaccinatie-bezoek, waarbij na onderzoek en anamnese individueel per dier en eigenaar wordt bepaald waartegen wel en niet gevaccineerd dient te worden. Om praktische redenen wordt voorlopig afgegaan op het onderzoek van de fabrikant. Tijdens zo'n bezoek dient de eigenaar van voldoende achtergrondinformatie te worden voorzien om een vaccinatie op maat te onderbouwen. Hiermee was 53 procent van de zaal het wel eens. Verrassend was de uitslag van de daarop volgende stemming over de vraag of de dierenarts vond dat hij of zij voldoende communiceerde met de eigenaar. Ruim zestig procent meende van zichzelf dat dit onvoldoende was. De reden was volgens negentig procent van de deelnemers dat de dierenarts onvoldoende is opgeleid op het gebied van communicatie.
Volgens Horzinek moeten meer dieren, minder frequent worden gevaccineerd. In Nederland krijgt ongeveer 35 procent van de katten en 65 procent van de honden een jaarlijkse enting (onderzoek Stichting Vaccinatie Gezelschapsdieren 2000, ref.). Wanneer minder dan 70 procent van de populatie wordt gevaccineerd, blijft het risico van uitbraken bestaan.
Yannick Poubanne, een Franse dierenarts-consultant, was helder over de economische effecten van een aangepast vaccinatiebeleid op basis van Duration of Immunity. Vaccinaties vormen 29 procent tot 43 procent van de praktijkomzet. Daarom dient er op correcte wijze geadviseerd te worden. Jaarlijks moet bij de hond minimaal leptospirose en bij de kat niesziekte gegeven te worden. De dierenarts moet meer aandacht besteden aan de herinneringsoproep en zeker geen besluit nemen voor de financiële draagkracht van de eigenaar. Onderzoek uit de Verenigde Staten (Compliance study AAHA, 2003) toont aan dat een eigenaar nog altijd veel meer verwacht van de dierenarts dan deze veronderstelt. Als tenslotte voldoende voorlichting over andere preventieve maatregelen wordt gegeven en gebruik wordt gemaakt van (nieuwe) loyaltyprogramma's (senior, puppy), hoeft men zich absoluut geen zorgen te maken over vermindering van de omzet.
Joanne Yarwood van het Britse ministerie van Volksgezondheid ondersteunde de stellingen van prof. Horzinek door te laten zien wat er in de humane populatie in het Verenig Koninkrijk gebeurde toen de vaccinatiegraad onder de zeventig procent zakte onder invloed van negatieve berichtgeving over vermeende bijwerkingen van het vaccineren. Met name uitbraken van mazelen en kinkhoest resulteerden in een forse stijging van ziekte- en zelfs sterftegevallen. Yarwood liet met overtuigende cijfers zien dat het geven van goede voorlichting essentieel was om de bevolking van het nut van vaccineren te overtuigen.

Blaaschirurgie

Als de aanwezigen dachten dat ze allemaal redelijk overeenkomende blaasoperatie- en hechttechnieken hanteerden, dan haalde Elizabeth Hardie (Ohio State University) hen wel uit deze droom. Zij besprak de laatste onderzoeksresultaten op dit gebied. Iets meer dan de helft van de deelnemers opent de blaas ventraal. Dit had ook de voorkeur van Hardie, omdat dan minder vergroeiingen met organen optraden en de ureteren niet beschadigd konden worden. Terwijl de zaal 44 procent dubbel en 30 procent enkel inverterend en de rest dubbel niet-inverterend hecht, liet Hardie zien dat er geen verschil in lekkage was tussen enkele en dubbele hechting of tussen wel of niet-inverterend. Het enige voordeel van inverterend hechten is mogelijk een kleinere kans op vergroeiingen.
Interessant was de keus voor hechtmateriaal. Vanzelfsprekend dient dit oplosbaar en monofilament te zijn. Toch werd nog door 22 procent van de aanwezigen met gevlochten draad gewerkt. De voorkeur gaat uit naar draad dat voldoende lang zijn sterkte behoudt. Monocryl verliest in drie tot vijf dagen zijn sterkte na onverhoopt contact met geïnfecteerde urine (perforerend hechten) en werd daarom niet aangeraden. Meer dan veertig procent van de aanwezigen gaf te kennen hier echter mee te werken. Bij Proteus infecties geldt dit risico voor alle hechtmaterialen.
Hardie liet nog enkele technieken zien om blaasstenen volledig te verwijderen. Het gebruik van een stone-basket via de endoscoop kan hierbij goede resultaten opleveren. Tenslotte werd ingegaan op blaastumoren. Laserbehandeling samen met chemotherapie (proxicam) blijkt betere resultaten te geven bij overgangsepitheelcel-carcinoma (transitional cell tu-

mour). Bij deze tumoren dient men bedacht te zijn op spreiding van tumorcellen naar andere organen via handschoenen en instrumentarium.

Nieuwe inzichten in de dermatologie

Douglas DeBoer (University of Wisconsin) besprak een aantal hot-topics bij de diagnostiek en behandeling van allergie. Uit onderzoek kan geconcludeerd worden dat serumallergietesten (ELISA of RAST) voor voedingsallergie en atopie niet betrouwbaar zijn en dus niet geadviseerd worden. Er treden veelvuldig vals-positieve resultaten op en de herhaalbaarheid, ook bij hetzelfde laboratorium was indrukwekkend slecht. Tot dit moment gebruikte bijna veertig procent van de aanwezigen deze vorm van diagnostiek.
De voorkeur van DeBoer bij de diagnostiek van voedingsallergie gaat uit naar commerciële hypoallergene dieetvoedingen op basis van gehydrolyseerde eiwitten of novel protein diëten. Hij adviseert zelf geen samengesteld eliminatiedieet in verband met eventuele voedingsdeficiënties. In Nederland wordt door 27 procent van de aanwezige dierenartsen een zelf samengesteld dieet als eerste keus gebruikt. daarnaast kiest 37 procent voor een gehydrolyseerd eiwitdieet en 27 procent voor een novel protein dieet. Op de vraag wat het beste dieet is antwoordde de spreker dat tot op heden nog geen verschil is aangetoond tussen deze twee soorten diëten. Het pragmatische advies van DeBoer luidde dan ook: "the one the pet will eat, the one the owner will feed." Belangrijk hierbij is om de eiwitbronnen waarmee een dier eerder in contact is geweest te vermijden en het verkrijgen van een optimale medewerking van de eigenaar (en zijn gezinsleden) om zich aan de dieetadviezen te houden en dus niets anders te voeren.
Als het gaat om de therapie bij allergische dermatitis is behandeling van de huidinfectie vaak al voldoende om vijftig tot negentig procent van de jeuk te reduceren. Vanzelfsprekend wordt geadviseerd dit nooit samen te gebruiken met corticosteroïden, hoewel..... 59 procent van de aanwezigen gaf aan deze middelen toch regelmatig samen toe te dienen. Heel belangrijk bij de behandeling van infecties is ook de controle op eventuele aanwezigheid van een *Malassezia*-infectie. Deze dient eerst behandeld te worden, ook omdat het een rol kan spelen bij de allergische reactie.
Cyclosporine A is volgens DeBoer momenteel het eerste keuspreparaat voor de behandeling van atopische dermatitis bij de hond. Onderzoek toont aan dat het even goed werkt als prednison, maar dan zonder de bijwerkingen. Eventuele maagdarmklachten (intolerantie) kunnen de eerste week optreden en dan dient gestopt te worden met de behandeling. Hoewel er nog geen goede onderzoeken bekend zijn over de werking bij de kat, heeft men klinische de indruk dat cyclosporine A hier even goede werkzaamheid heeft. Nogmaals werd gesteld dat als er geen resultaat optreedt, altijd eerst goed gekeken moet worden naar de eventuele aanwezigheid van een bacteriële of gistinfectie
Er zijn inmiddels vele onderzoeken bekend over de invloed van voedingsstoffen op de epitheelbarrière, die een rol speelt in de etiologie van allergische dermatitis. Een fabrikant heeft meer dan honderd voedingsstoffen hierop gescreend. In Amerika is een dieetvoeding op de markt die binnenkort ook in ons land wordt geïntroduceerd met een verhoogde hoeveelheid van een aantal werkzame voedingsstoffen, vooral uit de vitamine B groep. Het zou de huidpermeabiliteit met 25 procent verminderen in 9 weken tijd en daarmee een belangrijke bijdrage kunnen leveren bij de behandeling van allergie.

Veterinaire tandheelkunde

Er komen steeds meer aanwijzingen dat paradontale aandoeningen een rol spelen bij systemische aandoeningen. 85 procent van de aanwezigen onderkende dit probleem. Ook Colin Harvey (University of Pennsylvania) benadrukte hierbij de preventie van tandplak waarin zich de meeste bacteriën bevinden. Dagelijks poetsen is de gouden standaard. Een onderzoek liet na vier jaar tanden poetsen bij honden zien dat er geen plakvorming, nog enig tandheelkundig probleem was ontstaan. Van de aanwezigen gaf 26 procent aan dat de tanden van het eigen huisdier werden gepoetst. Bestrijding van tandplak kan daarnaast ondersteund worden door middel van speciale 'dental' droogvoeding en kauwsnacks. Tenslotte waarschuwde Harvey voor sommige, met name geperste plantaardige, kauwproducten waarbij darmobstructies kunnen ontstaan.

Conclusie

Tijdens de evaluatie van de dag bleek dat negentig procent van de deelnemers deze als succesvol beoordeelde omdat ze nieuwe ideeën hadden gehoord en anders waren gaan denken over routinematige behandelingen. Een even grote groep stelt een soortgelijke precongress day op prijs volgend jaar. Het concept om eerst de meningen te peilen van de zaal en deze vervolgens te vergelijken met de laatste stand van zaken op diverse actuele gebieden binnen de diergeneeskunde is uitermate verfrissend. De vele eye openers zorgen er ongetwijfeld voor dat veranderingen sneller doorgevoerd gaan worden.

Dr. Paul Overgaauw is directeur van de Stichting Verantwoord Huisdierenbezit te Barneveld

Het jaarlijkse AAV vogeldierenartsencongres in Amerika

Heeft u interesse in de geneeskunde van vogels en kleine zoogdieren en heeft u altijd al naar San Antonio in Texas, Amerika willen gaan? Dan is het AAV (Association of Avian Veterinarians) congres dat daar van 6 tot en met 10 augustus 2006 wordt gehouden, precies waar u op heeft zitten wachten. Op zondag 6 augustus kunt u kiezen tussen een dag over kleine zoogdieren georganiseerd door de AEMV (Association of Exotic Animal Veterinarians) of over een dag met betrekking tot het begeleiden van kwekers van vogels. Tijdens de andere dagen wordt u beziggehouden met voordrachten, master classes en wet labs met betrekking tot de vogelgeneeskunde. Daarnaast wordt op 8 augustus 's avonds een symposium gehouden over Aviaire Influenza. Voor meer informatie over dit congres kunt u kijken op *www.aav.org*. Tevens kunt u contact opnemen met ondergetekende via *N.J.Schoemaker@vet.uu.nl*.

Nieuwe aanpak PiR-DAP

Jolanda Jansen

Verslag

Partners in Rendementsverbetering – Dierenartspraktijken (PiR-DAP) is een landelijk platform dat wordt gedragen door NRS, Pfizer en KNMvD en heeft als doel betaalde bedrijfsadvisering door de dierenarts te stimuleren. Dit jaar zijn er drie bijeenkomsten gehouden om de nieuwste ontwikkelingen van PiR-DAP toe te lichten.

In de veehouderij vinden grote verschuivingen plaats. Bedrijven stoppen of kiezen juist voor schaalvergroting. Dit heeft consequenties voor de bedrijfsvoering. De veehouder stelt steeds hogere eisen aan de bedrijfsadvisering door de dierenarts. Het doel van het project PiR-DAP is het stimuleren en intensiveren van bedrijfsadvisering door de erkende rundveedierenarts bij de achttienduizend deelnemers aan de melkproductieregistratie (MPR) van Coöperatie Rundveeverbetering Delta (CR Delta). Het beoogde resultaat is een beter rendement uit het bedrijf halen.

Stoplichtaanpak

PiR-DAP heeft een innovatie ontwikkeld rond uiergezondheid waarmee veehouders snel en eenvoudig bewust kunnen worden gemaakt van de mate van besmetting op hun bedrijf. Het specifieke van de zogenaamde stoplichtoverzichten zit hierin dat er min of meer een voorspellende waarde aan kan worden toegekend, waardoor meer preventief kan worden gewerkt. Het stoplicht moet altijd in samenhang worden beoordeeld met het percentage nieuwe infecties.

Aanvulling

Uiteraard komt het stoplichtoverzicht als aanvulling op de andere overzichten die met behulp van PiR-DAP te raadplegen zijn. Het snelzicht presenteert op één A-4 een quickscan van het bedrijf. Op het overzicht worden cijfers weergegeven over de productie, uiergezondheid (celgetallen) en vruchtbaarheid. Ook kun je dieroverzichten raadplegen om bijvoorbeeld aanvullende gegevens in te zien van koeien met afwijkende gehaltes.

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
>200 (besmet)	15	16	20	24	16	29	17		9	15	11	11
100-200 (verdacht)	30	27	34	26	32	20	26		30	17	14	18
<100 (gezond)	55	55	46	50	52	51	57		61	68	75	71
gem. aantal dieren	84	84	83	80	75	83	77		74	82	83	85

Informatiebijeenkomsten

Elk jaar houdt PiR-DAP informatiebijeenkomsten op drie locaties in het land. Dit jaar is gekozen voor een actieve vorm: een workshop. Er werden twee cases voorgelegd: twee bedrijven met een min of meer gelijk tankcelgetal maar met een geheel verschillende onderliggende problematiek. De deelnemers kregen de opdracht zelf de problematiek aan de hand van MPR-gegevens en het nieuwe stoplichtoverzicht te onderkennen. Daar bleek dat het nog niet meevalt om uit zoveel gegevens de benodigde informatie te filteren. De aanwezige rundveedierenartsen werkten verschillend samen. In de ene groep ontstond er vooral discussie, in de andere groep werd er veel overlegd.

Advisering

Tijdens de bijeenkomsten werd door deelnemers aangegeven dat het soms lastig is om een gegeven advies aan de veehouder door te berekenen. Het stoplichtoverzicht is een nieuwe tool voor gerichte bedrijfsadvisering. De overzichten in PiR-DAP zijn overzichtelijk en presenteren duidelijk voor de veehouder waar mogelijk problemen kunnen ontstaan.
Een preventieve benadering van diergezondheid levert geld op en rechtvaardigt om bedrijfsadvisering aan de veehouder in rekening te brengen. Voorwaarde is wel dat de dierenarts voldoende kwaliteit levert om dat waar te maken.

Overtuigend

Vooral over mogelijke oplossingen ontstond discussie. Een veehouder ervan overtuigen dat het beter is de probleemkoeien apart te gaan melken, vergt soms behoorlijk wat overredingskracht, terwijl een ander bedrijf het vanzelfsprekend vindt dat er in twee groepen wordt gemolken. Daarom is het belangrijk een goede selectie en een juiste analyse van de data uit PiR-DAP aan de veehouder voor te leggen. Kwantificeer vervolgens de gevolgen van een probleem en maak het probleem inzichtelijk. Alleen cijfers geven over productiedaling om de boer te overtuigen van een probleem is niet altijd genoeg. Ook overtuigingskracht is belangrijk om de boer te motiveren een probleem preventief aan te pakken.

Voor meer informatie: www.PiR-dap.nl

Congressen en symposia

2nd European Meeting on *Toxocara* and toxocariasis

Dr. Paul Overgaauw

Op 28 en 29 november 2005 vond in Parijs het door Pfizer Animal Health geïnitieerde tweede Europese symposium plaats over de spoelworm van hond en kat, *Toxocara canis* respectievelijk *T. cati* en het ziektebeeld dat deze parasiet bij mens en dier veroorzaakt, toxocarose.

Er waren ruim zeventig parasitologen en vertegenwoordigers uit de humane geneeskunde aanwezig om de laatste ontwikkelingen te bespreken, verdeeld over de onderwerpen epidemiologie, kliniek, diagnostiek en behandeling.

Parasiet wereldwijd aanwezig

Volgens de inleider Dr. Peter Schantz (Centre for Disease Control, Atlanta, USA), is er geen plek op de wereld te vinden waar *Toxocara* niet aanwezig is. Infectiepercentages uit vele onderzoeken van parken, zandbakken en speelplaatsen en seroprevalenties bij mens en dier in de USA ter grootte van tientallen procenten, passeerden de revue. Naast klinische ziektebeelden bij de mens door viscerale en oculaire larva migrans, worden tegenwoordig vooral gedrag- en leerproblemen als belangrijk gevolg van de meer asymptomatische *Toxocara*-infecties beschouwd. Het begrip Disability Adjusted Life Year (DALY), dat ook door de WHO wordt gebruikt, werd in dit kader aangegeven als methode om de gezondheidsschade in getallen uit te drukken en daarmee de prioriteit voor het nemen van maatregelen vast te stellen.

Onderrapportage

Risicofactoren voor toxocarose zijn vooral pica en kinderleeftijd. Het bezit van een hond of het wonen in de stad of het platteland vormen niet-consistente risicofactoren in verschillende onderzoeken. Prof. Celia Holland (Dublin) presenteerde recente onderzoeksresultaten onder schoolkinderen in Ierland waarbij een seroprevalentie van 31 procent werd gevonden (n=2100). Bij 9.7 per honderdduizend kinderen werd een oculaire besmetting met *Toxocara* vastgesteld. Nagenoeg alle honderdtwintigduizend schoolkinderen in dat land ondergingen voor dit doel oogheelkundig onderzoek. Gesteld werd dat oculaire larva migrans in veel gevallen wordt gemist in de diagnostiek en er in veel landen sprake is van onderrapportage. Als voorbeeld kan Groot-Brittannië dienen. Een oogspecialist uit London gaf na de presentatie van Holland aan dat de prevalentie in de UK op elf gevallen van OLM per jaar wordt geschat op een bevolking van zestig miljoen inwoners. Een onwaarschijnlijk groot verschil dus met het buurland.

Therapietrouw en ontwormen

David Hodges (Pet Plan, UK) beweerde dat nieuwe medische ontwikkelingen minder effect hebben op de gezondheid van mens en dier indien simpelweg de therapietrouw verbeterd kan worden. Hij doelde daarmee op het wel of niet voldoende ontwormen van hond en kat, zowel in frequentie als het volledig uitvoeren van een eventueel schema. Uit onderzoek van de WHO bleek dat bij de mens slechts 43 procent van de astmapatiënten zijn medicijnen in de juiste dosering en op de juiste tijdstippen innam. Deze getallen zijn voor patiënten met depressie (veertig tot zeventig procent) of AIDS (37–83 procent) ook niet indrukwekkend hoog. Onderzoek in de UK onder huisdiereigenaren wees uit dat slechts in 48 procent van de gevallen een antibioticumkuur werd afgemaakt. Ongeveer 39 procent van de eigenaren ontwormt daar regelmatig zijn hond of kat. Heel belangrijk in dit kader is een eenduidige boodschap binnen de beroepsgroep en binnen de praktijk. Herinneringsoproepen blijken door 83 procent van de eigenaren te worden opgevolgd en dit kan een mogelijkheid zijn om het ontwormen te motiveren. Prof. Patrick Bourdeau (Universiteit Nantes, F) meldde in relatie hiermee dat op populatieniveau géén verschil wordt gevonden tussen niet, een of twee keer per jaar ontwormen. Pas bij drie of vier keer per jaar ontwormen is er een verlaging van de prevalentie waarneembaar. Bij de maandelijkse vlooienbestrijding met de nieuwe spot on toepassingen van avermectinen, zoals selamectine en moxidectine, zijn patente *Toxocara*-besmettingen nagenoeg uitgesloten, wat een positief effect heeft op de besmetting van het milieu en daarmee de volksgezondheid.

Standaardisatie diagnostiek

Tijdens de presentaties bleek de noodzaak van standaardisatie van de diagnostische testen in de verschillende landen. Door de grote variatie in gebruikte testen, antigenen en cut-off titers, is een betrouwbare vergelijking tussen verschillende onderzoeken van grond, mens en dier, nauwelijks mogelijk. Met de huidige DNA-moleculaire technieken en PCR's kan veel specifieker worden gewerkt zodat zelfs de parasietensoort en de bijbehorende antistoffen gekarakteriseerd kunnen worden. Om dit doel te bereiken werden tijdens de conferentie afspraken gemaakt voor verdere samenwerking binnen de verschillende Europese instituten.

Masterclass BVD

Aankondiging

In de vorige aflevering van het Tijdschrift voor Diergeneeskunde heeft u een verslag kunnen lezen van de Masterclass BVD. In de herfst van dit jaar zal deze Masterclass nogmaals georganiseerd worden. Meer informatie hierover vindt u op *www.intervet.nl*.

Belangstellenden kunnen ook een email sturen naar *denise.hendriks@intervet.com*. Meer informatie en een aanmeldingsformulier worden u dan toegezonden.

Ontmoet uw jaargenoten in het Natuurhistorisch Museum

Foto van een collegezaal in 1911 (Met dank aan Afdeling Diergeneeskunde, Universiteitsmuseum Utrecht)

Aankondiging

U heeft er al over kunnen lezen: over de tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren, die in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam te zien is. Deze tentoonstelling, over de geneeskunde van de gezelschapsdieren paard, hond en kat, is in samenwerking met de Groep Geneeskunde van Gezelschapsdieren georganiseerd. De rode draad door de tentoonstelling is verandering, zoals de verandering van het paard, de hond en de kat: van werkdieren naar gezelschapsdieren.

Behandelde honderd jaar geleden de veearts nog voornamelijk paarden, een groot deel van de tegenwoordige dierenartsen houdt zich bezig met het geven van voorlichting over, en met preventie en behandeling van ziekten bij gezelschapsdieren. Natuurlijk is de dierenartsenpraktijk ook mee veranderd: van een statige werkkamer, waarin de veearts zijn medicijnen bereidde, is deze veranderd in een goed geoutilleerde dierenkliniek, met aparte operatiekamers en opnamemogelijkheden. En was de veearts in vroegere tijden eigenlijk altijd een man, tegenwoordig is meer dan tachtig procent van de eerstejaarsstudenten diergeneeskunde van het vrouwelijke geslacht!

Gratis toegang

Bijgesloten in deze editie van het Tijdschrift treft u naast een affiche van de tentoonstelling ook een brief aan waarmee u met twee personen gratis toegang heeft tot deze tentoonstelling in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Natuurlijk kunt u met de vrijkaarten zelf uw bezoek plannen in de periode tot en met 29 oktober. Maar nog leuker is het museum te bezoeken tijdens een van de speciale reüniezaterdagen die, verdeeld over de looptijd van de tentoonstelling, speciaal voor dierenartsen zijn gepland. Op deze speciale zaterdagen heeft u de mogelijkheid weer eens bij te praten met jaar- en studiegenoten van weleer. Ook zal er tijdens deze zaterdagen een interessante lezing worden gegeven.

Wanneer?

De indeling van deze zaterdagen is als volgt:

- Afgestudeerd in het jaar 2000 of later? Kom dan op zaterdag 27 mei naar het museum.
- Afgestudeerd tussen 1980 en 1990? Kom dan op zaterdag 24 juni.
- Afgestudeerd tussen 1960 en 1970? Kom dan op zaterdag 16 september.
- Afgestudeerd tussen 1990 en 2000? Kom dan op zaterdag 30 september.
- Afgestudeerd tussen 1970 en 1980? Kom dan op zaterdag 14 oktober.
- Afgestudeerd voor 1960? U bent op zaterdag 21 oktober van harte welkom.

De lezingen beginnen om 14.30 uur. Zaal open om 14.00 uur. Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam is gelegen aan de Westzeedijk 345, tegenover de kunsthal.

Meer over de reüniezaterdagen, de indeling en de het programma van de lezingen kunt u vinden op www.knmvd.nl *onder het kopje Werkpaarden & Troeteldieren. Voor informatie over het museum kunt u terecht op* www.nmr.nl.

Nieuw! Eenmaal per dag doseren!

Rimadyl®

smakelijke tabletten

- Werkt snel, is effectief en veilig
- Vermindert ontsteking en pijn
- Voor extra therapietrouw

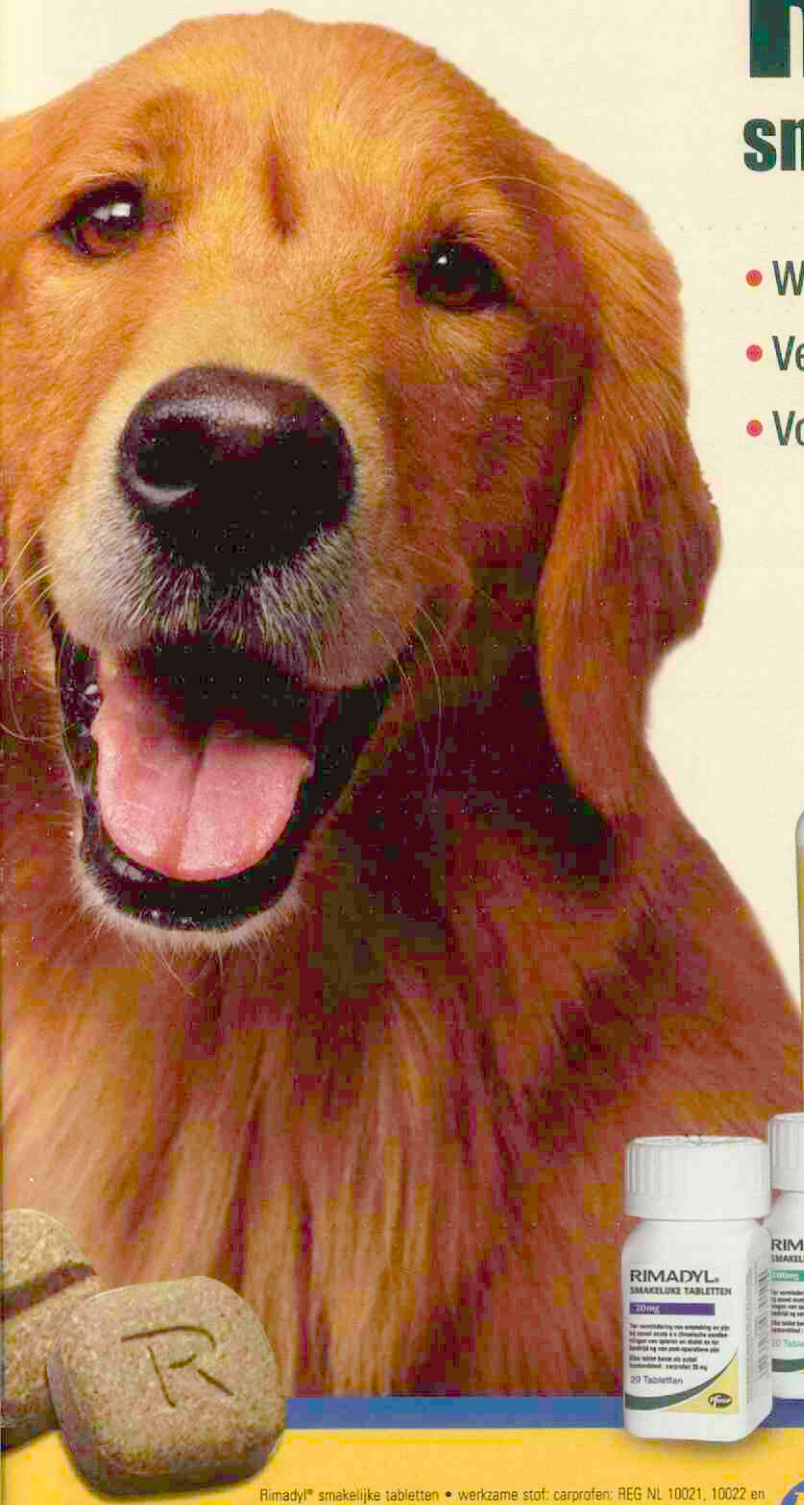

RIMADYL®
CARPROFEN

Rimadyl® smakelijke tabletten • werkzame stof: carprofen: REG NL 10021, 10022 en 10023 • diergeneesmiddel • doeldier: hond • indicaties: ter vermindering van ontsteking en pijn bij zowel acute als chronische aandoeningen aan spieren en skelet en ter bestrijding van post-operatieve pijn • dosering: 1xdaags 4mg/kg lichaamsgewicht. Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling postoperatief uit te breiden, kan de parenterale therapie met Rimadyl® na 24 uur gevolgd worden door Rimadyl® smakelijke tabletten gedurende 5 dagen • toedienings-weg: oraal • toedieningsvorm: smakelijke tabletten van 20, 50 en 100 mg • contraindicaties: niet gebruiken bij drachtige dieren • contraindicaties: niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product • bijwerkingen: braken kan in zeldzame gevallen voorkomen • Pfizer Animal Health, Postbus 37, 2900 AA Capelle a/d IJssel. Telefoon: 010 - 406 46 00, verdere informatie op verzoek beschikbaar.

BP&MC 24010601

Pfizer

Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2005 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Continued education course on monitoring herd health en production management on dairy farms

De Stichting PAOD vraagt opnieuw uw aandacht voor de introductiedag ter inleiding van de **Continued education course on monitoring herd health en production management on dairy farms.**
Door de financiële ondersteuning van AUV dierenartsen coöperatie is het mogelijk gemaakt deze introductiedag sterk in cursusprijs te verlagen **De cursusprijs bedraagt 75 euro.**
Cursisten die zich al aangemeld en betaald hebben kunnen zich verzekerd weten van restitutie van het teveel betaalde geld.

Algemene informatie

Cursusnummer: 06/213.
Datum: 23 mei 2006 van 13.30-2100 uur.
Locatie: AUV Cuijk.
Doelgroep: Dierenartsen met kennis van geïntegreerde veterinaire begeleiding.
Prijs: 75 euro.
Cursusleiders: Prof. dr. A.Brand en drs. C.A.M.Peeters.
Dagvoorzitter: Drs. O.A.van Dobbenburgh.
Aantal deelnemers: Maximaal vijftig.

Programma

Het programma omvat de volgende presentaties:

- introductie op de continued education course door prof. dr. A.Brand;
- aspecten van pensfermentatie door dr. Veerle Fievez, Landbouw Rijks Universiteit Gent;
- intermediary metabolism of fat door dr. Jean-Francois Hocquette, INRA Clermont Ferrand;
- intermediary metabolism of protein door dr. Isabelle Savary, INRA Clermont Ferrand;
- jongvee opfok door drs. C.A.M.Peeters, practicus te Bornerbroek.

Tijdens deze introductiedag zullen de achtergronden van de cursus nader worden toegelicht. De cursus is opgebouwd rondom een viertal topics(verdeeld over twintig dagen) te weten:

- fysiologische en pathofysiologische aspecten van voeding;
- karakteristieken van voedermiddelen en hulpmiddelen om de voeding te monitoren;
- kritische perioden in de jongvee opfok en productiecyclus;
- monitoring van de gezondheids-,reproductie- en melkproductiesituatie op melkveebedrijven.

Behalve in haar geheel wordt de cursus ook in modules aangeboden van elk drie dagen, opgesplitst in twee aaneengesloten dagen en een enkelvoudige dag een week later.
De cursus zal gedeeltelijk door buitenlandse inleiders worden verzorgd. Daar waar wenselijk en mogelijk zullen bedrijfsbezoeken worden ingelast.

Doe de zeugenklauwen check *Nieuw*

Vrijwel ieder bedrijf met zeugen in groepshuisvesting heeft in meer of mindere mate problemen met de klauwgezondheid van de zeugen. Klauwproblemen zijn vaak een belangrijke reden van afvoer en leveren naast welzijnsproblemen bij de dieren ook veel onmacht en frustratie op bij de varkenshouder. Om meer inzicht te krijgen in de aard en mate van deze klauwletsels is de klauwencheck ontwikkeld door het Netwerk groepshuisvesting van zeugen. Deze wijze van klauwscore is onlangs breed verspreid onder de varkenshouders.
Tijdens deze instructiemiddag zal de achtergrond en wijze van uitvoering van de klauwencheck aan de orde komen, zodat u hier als begeleidend dierenarts tijdens uw bedrijfsbezoeken op in kunt spelen. Tevens zullen de mogelijke oplossingsrichtingen aan de orde komen.
Hoe meer zeugenhouders de klauwencheck uitvoeren, hoe meer duidelijkheid er komt over de klauwgezondheid bij zeugen en hoe gerichter u samen met de varkenshouder aan oplossingen kunt werken. Kijk ook al vast op *www.verantwoordeveehouderij.nl/klauwencheck*

Algemene informatie

Cursusnummer: 06/305.
Datum: Woensdag 24 mei 2006 van 15.30 tot 19.00 uur.
Locatie: PAO-Diergeneeskunde, Houten.
Prijs: 75 euro.

Programma

Het programma omvat de volgende presentaties:

- Wat is er bekend in de literatuur? door dr. A. van Nes, Departement GZ LHD;
- Uitvoering van de zeugenklauwen check door drs. M.G. Schuttert, Veterinair Centrum Someren;
- Oplossingsrichtingen klauwproblemen en aansluitend discussie dr. A. van Nes en drs. M.G. Schuttert.

Opgaaf voor deze cursussen:
Telefonisch: 030–6348980
E-mail: *info@paod.nl*
Website: *www.paod.nl*

Bijwerkingen van geneesmiddelen bij Collies

Nieuws uit de industrie

Elders in dit tijdschrift wordt het probleem besproken dat wordt veroorzaakt door een defect in het MDR1-gen bij herding sheepdogs, zoals collie-achtigen. Er is een DNA-test ontwikkeld waarmee de lijders, de dragers en de vrije honden kunnen worden opgespoord om te vermijden dat lijders en dragers in de problemen komen door de toepassing van geneesmiddelen die voor andere honden uitkomst bieden. Op de website van Genetic Counseling is een overzicht te vinden van de tot nu toe bekende risico-geneesmiddelen en alles over het defecte gen en de DNA-test.
Informatie: *www.gencouns.nl*

Acute mastitis snel onder controle

Danocin 180® van Pfizer Animal Health is een nieuw en snelwerkend antibioticum voor de behandeling van acute mastitis bij rundvee. De werkzame stof, danofloxacine, komt snel op de plaats van de infectie en een injectie is meestal voldoende. Het werkt volgens het CDD-concept (Concentration Dependent Dosing-concept). Dit betekent dat niet de lengte van de behandeling, maar de hoogte van de concentratie bepalend is voor het succes. De MIC van de belangrijkste verwekkers van acute mastitis is laag. Voor *E. coli* is deze bijvoorbeeld slechts 0,06 ug/ml en binnen dertig minuten na toediening is de concentratie op de plaats van infectie al zeer hoog (meer dan honderd maal de MIC). Dit geeft een snelle bactericide werking en het risico van resistentie is minimaal. Er geldt een korte wachttijd voor de melk van =vier dagen. Danocin 180® is verkrijgbaar in een flacon van vijftig milliliter.
Informatie: *dirk.van.dellen@pfizer.com*

Een nieuwe zorgverzekering voor hond en kat

AUV Dierenartsen coöperatie introduceert deze zomer een nieuwe zorgverzekering voor hond en kat. Hiervoor heeft zij een licentieovereenkomst gesloten met het succesvolle Petplan UK, de grootste aanbieder van huisdierenverzekeringen in het Verenigd Koninkrijk. Unigarant Verzekeringsmaatschappij wordt de risicodrager.
De introductie van Petplan is voorafgegaan door uitgebreid consumenten- en dierenartsenonderzoek. In Nederland zijn ongeveer 1,8 miljoen honden en 3,3 miljoen katten. Hiervan is slechts twee procent verzekerd tegen medische kosten. In 2005 waren de gemiddelde uitgaven bij de dierenarts voor hond en kat per cliënt meer dan 170 euro. Het besluit om honden en katten tegen onverwachte kosten bij de dierenarts te verzekeren wordt dan ook steeds vaker genomen.
Petplan heeft in het Verenigd Koninkrijk aangetoond dat een goede zorgverzekering voor hond en kat de dierenarts in staat stelt om optimaal behandelingen uit te voeren tegen marktconforme tarieven. Hiermee waarborgt de AUV het directe belang van haar leden, de continuïteit van goede diergeneeskundige zorg.
Informatie: *www.petplan.nl*

Gezondheid van paarden

Paardenhouders krijgen de beschikking over enkele testen onder de naam 'GD Meter', waarmee zij eenvoudig en snel de gezondheid van hun dier(en) kunnen laten controleren. Deze maand komen de GD Wormmeter-mestonderzoek en -bloedonderzoek op de markt waarmee gecontroleerd kan worden of de gehanteerde ontwormingsstrategie voldoende is. Het insturen van een mestmonster (eventueel samengevoegd mestmonster van maximaal vijf dieren) en bloedmonster(s) naar de GD is voldoende. Hoewel de paardenhouderij beschikt over effectieve ontwormingsmiddelen, vormen de maagdarmwormen nog altijd de grootste bedreiging voor de gezondheid van paard en pony. Met het mestonderzoek wordt vastgesteld of de dieren wormeieren uitscheiden en zo hun weiland besmetten. Via bloedonderzoek kan worden vastgesteld of de worm(larv)en schade hebben aangericht aan de ingewanden van het dier. Een gunstige uitslag betekent dat de dieren goed zijn ontwormd en er geen actie ondernomen hoeft te worden. Bij een ernstige wormbesmetting ontvangt men een effectief ontwormingsadvies.
Komend najaar zal de serie worden uitgebreid met testen naar voeding en diergezondheid.
Informatie: *r.gerrits@gezondedieren.nl*

Gel tegen jeuk, zonder corticosteroïden

Viatop is een nieuwe gel voor dieren met een huidaandoening, waarbij irritatie en jeuk een rol speelt. Het is een natuurlijk product zonder corticosteroïden of antibiotica. Viatop bevat de suiker raffinose dat in de mestcel het proces van glycolyse, de energievoorziening voor granulatie en degranulatie, beïnvloedt. Het werkt op deze wijze inhiberend op de degranulatie van mestcellen en eosinofiele en basofiele granulocyten. Uit onderzoek bleek een duidelijk jeukremmend effect binnen vijftien minuten na toediening waardoor de jeukcirkel kan worden doorbroken. Het ingrediënt saponine zorgt voor een snelle resorptie van raffinose in de dermis waardoor een direct jeukremmend effect optreedt. Daarnaast heeft het product milde antiseptische eigenschappen door de toevoeging van chloorhexidine digluconaat. Viatop is alleen verkrijgbaar via de dierenarts en wordt geleverd in een twintig milliliter en een 125 mililiter verpakking.
Informatie: *www.boehringer-ingelheim.nl*

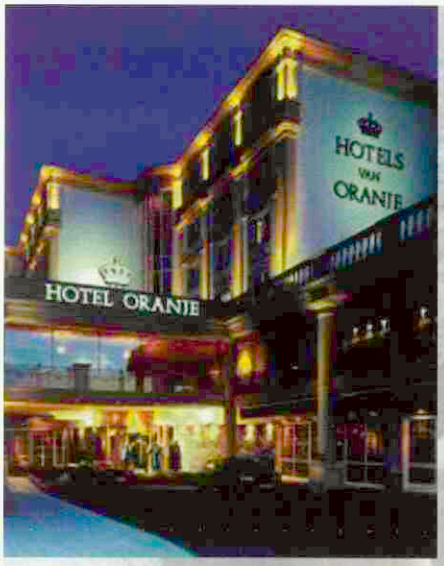

KNMvD

Jaarcongres

2006

Jaarcongres 2006

Het KNMvD Jaarcongres 2006 heeft als thema:

Beroepsintegriteit

Wat is de handtekening van de dierenarts (nog) waard?

Noteer vast in uw agenda:

Vrijdag 6 oktober 2006
Hotels van Oranje
Noordwijk

Verder informatie volgt via het Tijdschrift voor Diergeneeskunde en de nieuws-e-mail.

Schrijf u nu al in via www.knmvd.nl

Ludo Hellebrekers kandidaat-voorzitter KNMvD

Maatschappij nieuws

In opdracht van het bestuur van de KNMvD en de raad van toezicht heeft een benoemingscommissie een kandidaat gezocht voor het voorzitterschap van de KNMvD.

Prof. dr. L.J. (Ludo) Hellebrekers is door de commissie voorgedragen. Het bestuur van de KNMvD heeft van harte ingestemd met deze voordracht. De raad van toezicht kan zich hierin geheel vinden.

Verscheidene malen vroegen wij in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde aandacht voor de procedure voorafgaand aan de voordracht voor deze belangrijke functie binnen de Maatschappij.

Vanaf nu is het aan de leden om te bepalen of zij Hellebrekers kiezen als hun voorzitter voor de komende drie jaar (met de mogelijkheid voor een tweede termijn van nog eens drie jaar). De uiteindelijke keuze is aan alle leden. Zij stemmen schriftelijk. Dat gebeurt in september/oktober aanstaande.

Ludo Hellebrekers is door de benoemingscommissie voorgedragen als kandidaat voor het voorzitterschap van de KNMvD.

In zijn voordracht verklaart de benoemingscommissie onder meer: "Hij voldoet in hoge mate aan het functieprofiel (zie TvD van 15 februari en 1 maart jongstleden, red.). Hij geeft blijk van een grote betrokkenheid bij de hele beroepsgroep en bij de KNMvD. Daarnaast heeft hij een duidelijke visie op leiderschap. De commissie ziet in zijn persoon iemand die mensen weet te inspireren en te motiveren. Wij achten hem prima in staat om, met oog voor de verscheidenheid binnen de beroepsgroep en de verschillende belangen die daar soms bijhoren, de vereniging te leiden in de komende periode."

De benoemingscommissie bestond uit de leden M.J. Verburgh, voorzitter, namens cluster 2; J.T. Siebinga, namens cluster 1; H. Verburg, namens cluster 3 en mevr. N.J.J.M. Heutink-Mastenbroek, namens de raad van toezicht.

Mission statement

"Als iets voor mij het 'mission statement' van een goede voorzitter omschrijft dan is het: het zo goed mogelijk vertegenwoordigen van de gehele beroepsgroep en het behartigen van de belangen van de leden in al hun diversiteit. Diversiteit omdat de beroepsgroep zeker niet homogeen is en een voorzitter, als geen ander, hiervoor oog moet hebben.

Uiteraard is het een eer om voor deze functie te worden voorgedragen maar ik zie het voorzitterschap in de eerste plaats als een professionele taak die op een goede wijze ingevuld moet worden, met oog voor het proces en voor alle daarbij betrokken partijen.

Leiderschap speelt hierbij een bijzonder belangrijke rol. Voor mij zijn kernbegrippen zoals inspireren en motiveren, coachen en het vermogen om de kwaliteiten van anderen naar boven te brengen, van fundamenteel belang. De taak van de voorman is aanmoedigen, ondersteunen en richting geven.

Waarom de ambitie om deze taak te aanvaarden? Ten eerste is er de intrinsieke betrokkenheid bij het veterinaire vakgebied en mijn vakgenoten die de motivatie vormen om het voorzitterschap te vervullen. Ten tweede is er de enorme uitdaging om bij te dragen aan de belangenbehartiging van de beroepsgroep als geheel. Ik hoop dat de leden hun vertrouwen aan deze voordracht geven."

Tegenkandidaten

Het verkiezingsreglement biedt de mogelijkheid aan ten minste 250 stemgerechtigde leden om een tegenkandidaat voor te dragen. Dit kan tot uiterlijk drie weken na het uitkomen van dit nummer van het TvD, dus tot dinsdag 6 juni 2006. De complete procedure vindt u in het verkiezingsreglement van de KNMvD, op de website onder 'verkiezingsreglement'.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met algemeen directeur Herman Geertsen, h.geertsen@knmvd.nl, telefoon, 030-6348910.

KNMvD standpunt ten aanzien van dierenpaspoorten

Maatschappij nieuws

De KNMvD is van mening dat een dierenarts het EU-dierenpaspoort correct en zo volledig mogelijk moet invullen. Het door de dierenarts afgegeven EU-dierenpaspoort hoort een document te zijn waar derden zonder meer op moeten kunnen vertrouwen. In de door de KNMvD uitgegeven paspoorten is dit ook vastgelegd op bladzijde 32: "Een paspoort is pas geldig wanneer rubriek I,II en III volledig zijn ingevuld door een dierenarts. Bij elk klinisch onderzoek en elke vaccinatie dienen naam, adres en handtekening van de dierenarts en datum van vaccinatie en/of klinisch onderzoek duidelijk vermeld te staan."
Wanneer de KNMvD een melding binnenkrijgt van het feit dat een paspoort niet correct door een dierenarts is ingevuld dan wijzen wij deze dierenarts daar schriftelijk op. De melding moet dan wel vergezeld gaan van een kopie van het betreffende paspoort zodat wij na kunnen gaan wat er dan niet klopt. Wanneer wij over een bepaalde dierenartsenpraktijk veel klachten ontvangen kan de KNMvD besluiten de levering van de paspoorten stop te zetten.
In de hondenhandel doet zich nog een ander probleem voor. Nederlandse dierenpaspoorten worden soms verstrekt aan honden die uit het buitenland geïmporteerd worden waarbij het oorspronkelijke paspoort vernietigd wordt. Daardoor is de herkomst van deze dieren niet meer te achterhalen. Dit is in bepaalde situaties ongewenst omdat het daarmee voor potentiële kopers van pups niet meer duidelijk is waar de honden oorspronkelijk vandaan komen. In het geval van (illegale) import uit bijvoorbeeld Oost-Europa is dit gezien de omstandigheden waaronder daar gefokt wordt bezwaarlijk.
Er zijn op dit moment geen wettelijke beperkingen om geïmporteerde dieren te voorzien van een nieuw Nederlands Europees dierenpaspoort. Wij adviseren dierenartsen in deze gevallen om bij het verstrekken van een nieuw paspoort daarin een aantekening te maken van het feit dat aan het betreffende dier eerder een buitenlands paspoort is verstrekt onder vermelding van het land waar dat paspoort is uitgegeven en het serienummer.

Bulletin Bestuur en Bureau nr. 4, april 2006

B & B Bulletin

Bestuur verheugd met versnelde PCR-test

Vanwege de KVP-dreiging voor Nederland vanuit Duitsland heeft minister Veerman de PCR-testmethodiek om KVP te ontdekken versneld ingevoerd. De KNMvD is verheugd met het besluit van de minister. De KNMvD heeft vier jaar lobby gevoerd om deze mogelijkheid onder de voorwaarden die nu zijn gesteld beschikbaar te krijgen. Die inzet is nu beloond.
De PCR-test stelt ons in staat een besmetting met KVP bij aspecifieke verschijnselen snel te diagnosticeren zonder dat het varkensbedrijf geblokkeerd wordt.
De KNMvD heeft op haar homepage een apart thema 'varkenspest' aangemaakt. Door op 'meer' te klikken vindt u de laatste berichtgeving over KVP.
Meer informatie: bestuur portefeuillehouder Arjan den Hertog en bureaumedewerker Hugo de Groot

Aangewezen woordvoerder bij dreiging crisis bevalt bestuur

Met de dreiging van vogelgriep en varkenspest weten de binnen- en buitenlandse media de KNMvD regelmatig te vinden. Het bestuur van de KNMvD is van mening dat een eenduidige berichtgeving vanuit de beroepsgroep van groot belang is. Zo is met de dreiging van vogelgriep in overleg met het bestuur van de KNMvD en het bestuur van de Groep Pluimveewetenschappen André Steentjes woordvoerder namens de KNMvD voor veterinair technische aangelegenheden. De woordvoering over beleidsmatige aangelegenheden wordt gedaan door Arjan de Hertog (portefeuillehouder bestuur). Met het oog op de dreiging van Klassieke Varkenspest is Frans van Dongen als voorzitter van Groep Varkensgezondheidszorg de woordvoerder voor veterinair technische zaken in het geval dat er een uitbraak optreedt. De beleidsmatige zaken zullen dan door Arjan den Hertog behandeld worden. Deze methode van woordvoerderschap werkt naar tevredenheid.
Om het woordvoerderschap verder te professionaliseren ook in tijden zonder een (dreiging van) een crisis gaan enkele bestuursleden, bureaumedewerkers en mogelijk enkele groepsbestuursleden een mediatraining volgen.
Meer informatie: algemeen directeur Herman Geertsen.

Gratis met de GGR naar de Buiatrics in Nice

Maatschappij nieuws

Alle leden van de Groep Geneeskunde van het Rund (GGR) die meedoen met de fotowedstrijd maken kans op twee fantastische prijzen, die beschikbaar worden gesteld door Virbac animal health.
1e prijs: voor de winnaar van de fotowedstrijd van de GGR worden zowel de reis- en verblijfskosten als de congreskosten van de Buiatrics in Nice vergoed.
2e prijs: de winnaar van de tweede prijs krijgt de congreskosten voor deelname aan de Buiatrics.

Het wereldcongres voor rundveedierenartsen wordt dit jaar in Nice in Frankrijk gehouden en is van 15 tot 19 oktober.
De fotowedstrijd, met als thema 'Zo mooi is ons beroep!' is bedoeld om de nieuwe website van de GGR te voorzien van een aantal prachtige foto's. Het bestuur van de GGR hoopt dat de website uiteindelijk kan bijdragen aan een betere informatievoorziening naar haar leden. In aanvulling op de spelregels die in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 15 april 2006 staan, kunnen de prijzen niet in geld worden uitgekeerd.

Veel succes met fotograferen!
Juryleden van de GGR fotowedstrijd

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:
Beijerink, N.J.; 2005; 3515 XJ Utrecht; Maria van Reedestraat 21 bis.
Stegge, Mevr. E.M. aan de; 2005; 7471 LW Goor; Diepenheimseweg 25.
Tolkamp, Mevr. A.M.T.; 2001; 3823 WR Amersfoort; Aziering 42.

Overlijdensberichten:
Op 21 april 2006 A.L. Donker te Renkum.

Mutaties:
Balhuizen, Mevr. A.D.; 1992; 3061 BB Rotterdam; Mecklenburglaan 9; **tel. privé: 010-4520378;** tel. privé mobiel: 06-10537053; fax privé: 010-4520830; E-mail privé: *a.d.balhuizen@planet.nl*; d.
Boer, Mevr. D.; 2004; 6733 JB Wekerom; Koperensteeg 20; tel. privé mobiel: 06-13042975; **E-mail privé: *diewie@hotmail.com***; p., mobiele Paardenprakt. 2 D; tel. prakt.: 06-13042975; fax prakt.: 0318-462071; E-mail prakt.: *info@mobielepaardenpraktijk.n*
Harmsel-Zanderink, Mevr. L.F.O. ter; 1997; 7468 RV Enter; Wolvesweg 2-4; tel. privé: 0547-383309; fax privé: 0547-384180; E-mail privé: *enterbrook@hotmail.com*; p., gezelsch.d. + paard; tel. prakt.: 0547-383309 en **06-51096015;** fax prakt.: 0547-384180; **E-mail prakt.: *enterbrook@hotmail.com***
Hulshof, A.J.J.; 1976; 3735 MB Bosch en Duin; Biltseweg 27; tel. privé: 030-2290877; tel. privé mobiel: 06-53833691; fax privé: 030-2253118; **E-mail privé: *hulshof-meekes@planet.nl*; p., tel. prakt.: 030-2290877.**
Jong, H.A. de; 1979; 4003 CH Tiel; Lingeweg 75; tel. privé: 0344-611563; tel. privé mobiel: 06-10584977; **E-mail privé: *heindejongvet@hotmail.com***; geass. met R.J.Th. Bosch en H.J. Schrama; tel. prakt.: 0344-616297; fax prakt.: 0344-633308.
Karthaus, D.P.; 1998; **8121 RB Olst; Eikelhofweg 47; tel. privé: 0570-590365**; E-mail privé: *diedenlil@hetnet.nl*; **geass. met J.M. Mulder en R. v.d. Wetering de Rooij; tel. prakt.: 0570-561220; fax prakt.: 0570-590365; E-mail prakt.: *info@dapolstwijhe.nl***
Knaake, F.A.C.; 1989; 2587 EH Den Haag; Stevinstraat 219; tel. privé: 070-3552798; **tel. privé mobiel: 06-21837660; zelfst.werkend specialist in VSC De Wagenrenk (tanfheelkundig dierenarts); tel. prakt.: 0317-419120; fax prakt.: 0317-420480 en Praktijk Den Haag; tel. prakt.: 06-21837660 en Praktijk 2e lijn; tel. prakt.: 0521-383659.**
Olde Olthuis, Mevr. S.K.; 2006; 3571 SB Utrecht; Willem Schuylenburglaan 25; tel. privé: 030-7113225; **tel. privé mobiel: 06-11148514**; E-mail privé: *s.k.oldeolthuis@students.uu.nl*
Staal, T.A.J.; 2001; 4931 KH Geertruidenberg; Statenlaan 41; tel. privé: 0162-402265; E-mail privé: *toniestaal@hotmail.com*; medew. bij F.Th.M. Otten; tel. prakt.: 0162-515229; fax prakt.: 0162-518360.
Rijpkema, D.; 1955; **9203 NV Drachten; Bouburg 4;** tel. privé: 0512-519629; tel. privé mobiel: 06-54928281; r.d.
Roeterdink-van Willigen, Mevr. W.M.; 2000; 1321 BH Almere; Nescioplantsoen 13; tel. privé: 036-5366271; E-mail privé: *marcelenmariska@hetnet.nl*; medew. bij Mevr. H.L.P. Labes; tel. prakt.: 036-5300759; fax prakt.: 036-5343797; E-mail prakt.: *info@dierenklinieklabes.nl*
Voeten, A.C.; 1960; **5298 MC Liempde; Oude Rijksweg 5**; tel. privé: 0411-675341; tel. privé mobiel: 06-53322788; r.d.
Wit, Mevr. M. de; 1999; 1461 GB Zuidoostbeemster; Zuiderweg 21; tel. privé: 0299-683323; E-mail privé: *mo_dewit@hotmail.com*; medew. bij P. Bleeker, M.H.J. Kreutzelman en F.H. Prud'homme van Reine; tel. prakt.: 0299-421000; fax prakt.: 0299-607303; E-mail prakt.: *dap@dierenartspraktijk.nl*

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Mei
13-21 Week van het Huisdier in het teken van: 'Huisdier & Kind'.

Het afscheidssymposium van Frans Stades wordt na de zomervakantie gehouden. Informatie volgt.

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Mei
17 Hill's Europese Speaker Tour Lente 2006 'The itchy dog and cat'. Aanvang: 20.00 uur. Locatie: Leiden, Holiday Inn. Spreker: Mw. drs. M. Leistra.

Cursussen

Mei
19-20 Internationale Postgraduate Course Nutrition and Climate, new developments. Plaats: Wageningen. Cursusleiding: prof. E. Decuypere (KU Leuven) en dr. P.C.M. Simons (WPSA, Beekbergen). Kosten: 1050,- euro (inclusief diner, overnachting en cursusmateriaal. Inlichtingen: nadere informatie en mogelijkheid tot inschrijven vindt u op http://www.wbs.wur.nl of stuur een e-mail: info.wbs@wur.nl. Inschrijftermijn eindigt op 20 maart 2006.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)
15-06-2006	maandag 29-05-2006
01-07-2006	maandag 19-06-2006
15-7/01-08-2006	maandag 17-07-2006
15-08-2006	maandag 31-07-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

VET·MED·LAB

AL UW LABORATORIUMDIAGNOSTIEK ONDER ÉÉN DAK

Kies, net als ruim tweederde van de Nederlandse praktijken, voor samenwerking met Vet·Med·Lab

WAAROM?

- **snelheid:** uitslag de volgende dag
- **gemak:** koerier haalt de monsters op bij uw praktijk
- **alles-in-één:** bloed, microbiologie, histopathologie, rabiës, PCR
- **service:** ma t/m vrij, 9-17u, advies van dierenartsen
- **concurrerende prijzen:** bv. rode+witte bloedbeeld € 9,10

DAAROM!

Meer informatie over Vet·Med·Lab (a division of IDEXX Laboratories B.V.)? Bel **00800-12724691** of mail naar L.roest@vetmedlab.com

HET LABORATORIUM VOOR DIERENARTSEN

Vet·Med·Lab

www.vetmedlab.com

Medici zoals dierenartsen, tandartsen, medisch specialisten en andere vrije beroepers kunnen al 30 jaar lang rekenen op deskundig advies van Raadgevers Medische Beroepen. De Raadgevers begeleiden u onder andere bij overdracht van de praktijk en bij associaties.

Ook de afhandeling van de bijbehorende contracten wordt u uit handen genomen. Raadgevers Medische Beroepen is een adviesbureau met uitgebreide expertise op het gebied van financieel advies aan beoefenaars van (para)medische beroepen. De breedte van die expertise is uniek en beslaat advies ten aanzien van alle financiële aspecten die zich van start tot pensionering in uw medische carrière kunnen voordoen.

U weet zich bij de Raadgevers verzekerd van advies op maat op het gebied van financiële planning, verzekeringen, financieringen, hypotheken en pensioenen. Ook de keuzes en mogelijke problemen rondom het einde van uw studie hebben de speciale aandacht van de Raadgevers.

De Raadgevers volgen u in de verschillende fasen van uw loopbaan en bieden begeleiding en advies op de lange termijn.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met adviseurs Robert E. Meijer en Philip Jaspers

RAADGEVERS MEDISCHE BEROEPEN

Dorpsstraat 118
3732 HL De Bilt
Postbus 36
3730 AA De Bilt

Tel 030 220 41 14
Fax 030 220 27 95
E-mail: info@raadgevers.nl

Brutus is enorm aantrekkelijk

voor TEKEN!

Bescherm de hond tegen de dodelijke Dermacentor teek

Defendog® spray

Preventic-B® band

Defencare® shampoo

vraag het STOP TEKEN PROTOCOL aan voor uw cliënten

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

fendog® spray: Productinformatie: Defendog spray REGNL: 9315, Bevat per ml: permethrin 18,8 mg, Doeldier: hond, Kanalisatie: vrij. **Preventic-B® band:** Productinformatie: Preventic-B cenband REGNL 9908, Werkzame stof: Bendiocarb 10%, Doeldier: hond, Kanalisatie: vrij. **Defencare® shampoo:** Productinformatie: Defencare shampoo REGNL 9434, Bevat per 100 ml: rmethrin 0,94 mg, Doeldier: hond, Kanalisatie: vrij. **Voor meer informatie**: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl

Als Mazzel kon praten...

...zou hij vragen om

stronghold®

(selamectine)

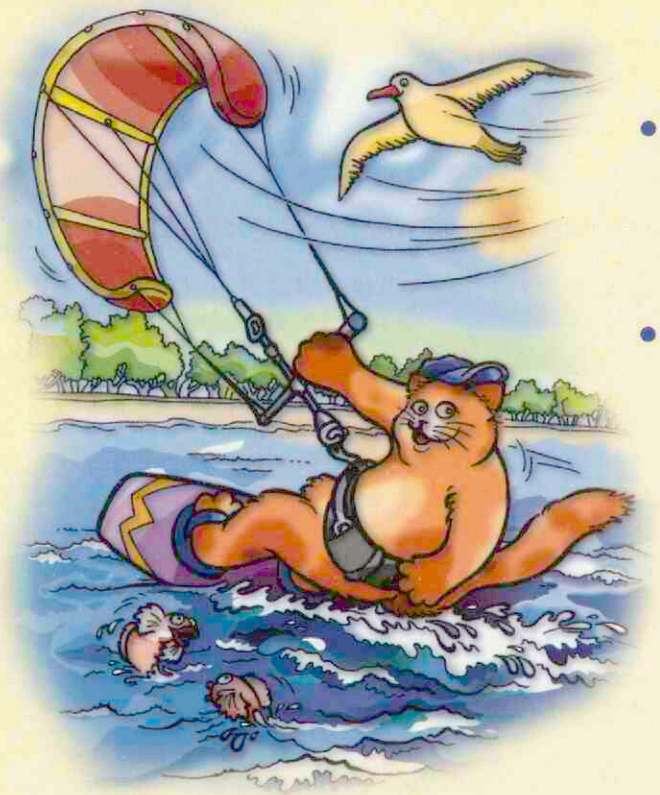

- Omdat Stronghold® zowel volwassen vlooien op het dier als larven en eieren in de omgeving doodt.
- Omdat bij Stronghold® veiligheid en doseringsgemak voorop staan.

- Omdat Stronghold® ook nog werkzaam is tegen andere in- en uitwendige parasieten.
- Omdat Stronghold® uitsluitend verkocht wordt via de dierenarts.

e-mail: strongholdinfo@pfizer.com

illustraties: Henk Vrieselaar

Stronghold®, werkzame stof: selamectine • EU/2/99/014/001-006 UDA • diergeneesmiddel • doeldier: hond en kat • indicaties: behandeling en preventie van vlooienbesmettingen door werking tegen volwassen vlooien, larven en eieren, onderdeel van de behandelingsstrategie bij vlooien-allergie-dermatitis, behandeling van oormijt, behandeling van bijtende luizen, behandeling van spoelwormen (*Toxocara*) en preventie van hartwormen bij hond en kat, behandeling van intestinale haakwormen (*A. tubaeforme*) bij de kat, behandeling van schurftmijt (*Sarcoptes scabiei*) bij de hond • toedieningswijze en dosering: topicale applicatie van 1 dosis van 6 mg/kg selamectine • contra-indicaties: niet toedienen aan dieren jonger dan 6 weken en aan zieke katten met een naar grootte en leeftijd te laag gewicht • bijzondere voorzorgen: alleen op de huid toedienen, niet oraal of parenteraal of in de gehoorgang • bijwerkingen: lichte, tijdelijke alopecia, in een enkel geval gepaard gaande met lichte voorbijgaande irritatie werd incidenteel waargenomen bij de kat • voor verdere informatie zie bijsluiter.

Stronghold® is uitsluitend verkrijgbaar bij de dierenarts.

Pfizer Animal Health
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel

© 2005 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

BP&MC 01060501

Deel 131 • Aflevering 11 • 1 juni 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
-7 JUNI 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Risk factors associated with Brachyspira hyodysenteriae *PCR-positivity in East-European pig production units*

Veterinaire zaken in Nederlandse uitzendgebieden

Ervaringen van een Nederlandse rundveedierenarts in Nieuw Zeeland

Het einde van de maatschap komt in zicht. Hoe nu verder?

Hoge of lage BTW, de zaken op een rij

KNMvD
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Otimectin®

Selectief en doeltreffend

De oormijt (Otedectes Cyno
veroorzaakt ooraandoening
die heel vervelend zijn voor
katten.

Deze oormijten leven in de
uitwendige gehoorgang en
kunnen bij katten ernstige je
veroorzaken. Uiteindelijk ka
hierdoor een uitwendige
oorontsteking ontstaan (otiti
externa) en in heel ernstige
gevallen kan zelfs het
oormembraan beschadigd
raken.

De oormijt is overdraagbaar
zodat ook pasgeboren katte
direct te maken kunnen krij
met oormijt.

Eigenaar en huisdier zijn du
gebaat bij een snelle
behandeling met een selecti
en doeltreffend middel.
Otimectin®, met als werkzaa
bestanddeel ivermectine, is
dergelijk middel dat het
zenuwstelsel van de oormijt
verstoord waardoor deze
verlamd raakt en sterft.

Otimectin® is zeer veilig omd
het niet in het lichaam van d
kat wordt opgenomen en du
alleen daar werkt waar het
nodig is.

Otimectin® is het eerste
geregistreerde middel voor
locale toediening in het oor
een perfecte aanvulling op
andere oorproducten:

- Auribiotic®
- AST oorreiniger

OTIMECTIN® DIERGENEESMIDDEL
Samenstelling: bevat per gram gel 1 mg ivermectine. **Beschrijving:** OTIMECTIN® bevat als werkzaam bestanddeel ivermectine. Ivermectine behoort tot de groep van avermectinen, chemotherapeutica die wat betreft hun structuur overeenkomen met macrolide antibiotica. Ze zijn niet duidelijk werkzaam tegen bacteriën of schimmels. Ivermectine is zeer lipofiel en daardoor bijna onoplosbaar in water. Avermectinen interfereren met de neurotransmitters glutaminezuur en gamma-aminoboterzuur (GABA) waardoor storingen in de zenuwsignaaltransmissie optreden (opening van de chloride-ionkanalen). Dit resulteert in verlamming en uiteindelijk de dood van gevoelige parasieten. Bij zoogdieren passeren ze slechts in geringe mate de bloed-hersenbarrière (basis van selectieve toxiciteit). Ivermectine is werkzaam tegen maagdarmwormen, longwormen en ectoparasieten (o.m. horzellarven, bloedzuigende luizen, teken en mijten). Resistentie is aangetoond bij enkele nematoden (o.m. Haemonchus contortus, Ostertagia circumcinta en Trichostrongylus colubriformis). Resistentie bij gevoelige ectoparasieten is (nog) niet bekend. Ivermectine resistente species vertonen partiële kruisresistentie (potentieverschillen tussen derivaten) met andere avermectinen en milbemycinen. De desbetreffende resistente mutanten van deze species vertonen vaak ook resistentie tegen andere anthelmintica zoals benzimidazolen (multipele resistentie). **Doeldier:** kat. **Indicaties:** bestrijding van oormijt (Otodectes cynotis) bij de kat. **Toedieningswijze en dosering:** uitsluitend bestemd voor locale toepassing in de gehoorgang. De dosering bedraagt 1 mg ivermectine per oor. Vul de gehoorgang volledig met Otimectin® en masseer voorzichtig tot de vloeistof gelijkmatig in de gehoorgang is verdeeld. Herhaal de behandeling na 7 en na 14 dagen. **Contra-indicaties:** niet toepassen bij dieren met een geperforeerd trommelvlies. **Bijwerkingen:** niet bekend. **Speciale voorzorgen bij gebruik:** geen. **Toepassing tijdens dracht en lactatie:** Geen waarschuwingen.

AST farm
GROOT IN KLE
www.astfarma.n

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 11
1 juni 2006

Inhoud

Cover: foto van pagina's 407 + 411

Uit de redactie

Wetenschap

Original article
Risk factors associated with *Brachyspira hyodysenteriae* PCR-positivity in East-European pig production units; *C.P. Mirko, and G. Bilkei* 398

Nieuws

Nieuws 403

In veterinair verband

Veterinair tuchtrecht
Van de wespen gestoken?; *Iaira Boissevain* 405
Verslag
Veterinaire zaken in Nederlandse uitzendgebieden; *Jaap Mulder* 407
Varkensboeren in Kameroen; *Hanneke Mertens* 408
Ervaringen van een Nederlandse rundveedierenarts in Nieuw Zeeland; *Miel Bingen* 410
Boekpresentatie klinische voeding 412
Uitgelicht 412
Boekbesprekingen 413

Praktijk in Bedrijf

Het einde van de maatschap komt in zicht. Hoe nu verder?; *Ruud van der Mark* 414
Hoge of lage BTW, de zaken op een rij; *R. van der Velden* 417

Congressen en symposia

Een boeiend paardenprogramma op de Voorjaarsdagen, deel II; *Joyce Parlevliet* 418
Symposium on Advances in Feline Medicine; *Richard Nap* 419
Symposium Onderzoek maakt onderwijzer; *Jacomijn Stouten* 421
Royal Canin Student Award 2006 422
V.S.R. 'De Solleysel': wederom een geslaagde tandheelkundecursus 422
Internationaal symposium dierfysiotherapie in Nederland 423
Veterinaire Hippische Vereniging 423
Najaarssymposium Fytotherapie 424
Vooraankondiging: Cerberianen opgelet 424

ALIZIN: HET ANTWOORD OP EEN ONGEWENSTE DRACHT

ALS DIT NIET DE BEDOELING IS ...

- Flexibele behandelperiode: Do-D45 na dekking
- Simpel protocol: 2 injecties met 24 uur tussentijd
- Hoge effectiviteit
- Hoge mate van veiligheid

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Alizin REG NL 10157. Werkzame stof: 30 mg aglépristone per ml injectievloeistof (arachideolie). Indicatie: abortusinductie 0 tot en met 45 dagen na dekking. Doeldier: hond. Kanalisatie: UDA. Voor meer informatie: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld, Tel.: 0342-427127, e-mail: info@virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Wijk bij Duurstede)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. van Weeren (Utrecht)
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V. Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening, Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties praktijken en klinieken: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior medewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Mr. H. Haverkamp,
senior beleidsmedewerker sociaal-economische en arbeidsrechtelijke zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Uit de industrie

Nieuws uit de industrie 424

KNMvD

Maatschappijnieuws
Beroepsintegriteit thema Jaarcongres 2006; *Miel Bingen* 427
Nieuwe beleidsmedewerker voor de KNMvD 428
Samenstelling bestuur Groep Varkensgezondheidszorg 2006 428
FVE bijeenkomst voor secretariaten 429

In memoriam
De heer W. van de Veen; *H. Perre* 429

Personalia 430

Jubilea 430

Doorlopende agenda 431

Deadline 432

Contents

Original article
Risk factors associated with *Brachyspira hyodysenteriae* PCR-positivity in East-European pig production units; *C.P. Mirko, and G. Bilkei* 398

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Komt een vrouw bij de dierenarts

U moet dit niet lezen. U bent veel te druk. U heeft hier geen tijd voor. U heeft wel wat beters te doen. Een editorial is tenslotte een saai stuk, dat dient om het narcisme te voeden dat commissieleden eigen is. En u weet nu al niet hoe u de op u afstormende informatie moet managen. Want eigenlijk wilde u al lang dat boek lezen. Maar u komt er niet aan toe. Dat moet anders. Begin er nu mee. We doen een greep uit drie categorieën en u spaart tijd uit: IQ-nieuws, privé-nieuws, lekker nieuws en vaknieuws. (Juist! Dat zijn er vier. Wakker blijven!)

IQ-nieuws: de krant; bent u fatsoenshalve op geabonneerd. Maar behalve koppensnellen komt u er pas zaterdag echt aan toe. En toch mist u niet veel. Er is immers niet meer te melden dan dertig jaar geleden, alleen komt het nu via veel meer kanalen op u af. De krant is er een van, maar is nu altijd te laat. Maak het u gemakkelijk en sla de krant door de week over. Dat scheelt een half uur per dag.

Radio: in de auto een prima bron van nieuws. Daarbuiten, alleen als u aan het schilderen bent. Let maar eens op hoe vaak hetzelfde verhaaltje op de radio wordt verteld. Dus: radio het raam uit. De informatie is nog nooit zo vaak herkauwd als nu. Nieuwsprogramma's buitelen over elkaar heen met verhalen over dezelfde bedrijfsbrand. Dat scheelt weer een half uur per dag.

Privé-nieuws: e-mail komt ongevraagd op u af. Van de inkomende berichten kunt u dertig procent deleten. Of beantwoordt u alles? Dat is fout. Door alleen die mails te beantwoorden die zorgvuldig zijn opgesteld, en die passen in wat u wilt, komt u verder. Door de dertig procent niet te beantwoorden spaart u tijd uit. Durft u niet? Dan bent u werk van anderen aan het doen. Wordt u niet beter van. Dat scheelt u een half uur per dag.

Lekker nieuws: het VVAA blaadje, de ANWB autokampioen, de Quote enzovoort. Heerlijk. Blijven doen. Botox drama's, Chinese Landwind catastrofes, Amsterdamse maffia, en nieuwe vakantiepret. Dit kost geen tijd, want daar máákt u tijd voor. En zo hoort het.

Vaknieuws: Daar zijn we dan. We hebben zojuist anderhalf uur tijd vrijgemaakt per dag. Een half uur per dag is ruim voldoende om het Tijdschrift voor Diergeneeskunde te lezen. En dan houdt u nog een uur per dag over om dat boek te lezen.*

Ik meld u niet wat lezenswaardig is. Daar heeft u mij niet voor nodig. Maar wat is de trend, ook in dierenartsenland? Internationaal. Lees maar: voorkomen van varkensdysenterie in Oost-Europa, varkenspest in Duitsland, Nederlandse dierenartsen in Irak en Afghanistan, dierenartsen in Kameroen, dierenartsen in Nieuw Zeeland, ….

Veterinarians do it with animals. Dutch vets do it …everywhere!

Remco Schrijver

** Boektip: The Discoverers van Daniel J. Boorstin.*

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Risk factors associated with *Brachyspira hyodysenteriae* PCR-positivity in East-European pig production units

C.P. Mirko, and G. Bilkei[1]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 398-402.

Original article

Summary

The objective of the present study was to determine the risk factors for swine dysentery in East-European middle-to-large sized, farrow-to-finish units, with separate breeding and grower-finisher facilities. Samples of faeces from 10 breeding animals (3-10% of the female inventory) and 10 grower finisher pigs (80-140 days of age) were collected for polymerase chain reaction testing (PCR) for *Brachyspira hyodysenteriae* (*B hyo*). Of 139 farrow-to-finish units, 51 (36.7%) were positive, 49 (35.3%) were negative, and 39 (28.1%) were inconclusive for *B hyo* by PCR.

In breeding subunits, twelve variables passed the screening criterion for risk factors (P<.2) for *B hyo* PCR positivity. The odds of the breeding subunits being *B hyo* PCR positive were 3.5 times greater when the grower-finisher subunit was positive and the fibre content of the diet was >6%. Use of 'all-in-all-out' farrowing policy and having >60% multiparous sows each reduced the odds of being *B hyo* PCR-positive by 4-fold.

In grower-finisher subunits, fourteen variables passed the screening criterion for risk factors (P<.2) for *B hyo* PCR positivity. *B hyo* PCR-positive status of the breeding subunits and higher fibre content of the diet were the most influential variables, with the odds of the grower-finisher subunits being *B hyo* PCR positive being almost 8 times greater when the breeding subunit was also *B hyo* PCR positive. Grower-finisher *B hyo* PCR positivity was also associated with the percentage of pigs housed on concrete slats, with the odds of being positive being 7.5-times higher for subunits where more that 70% of the animals were kept on concrete slats compared with all other floor types. There was a strong association between grower-finisher status and whether the animals were on outdoor lots, with the odds of being *B hyo* PCR positive being substantially lower for pigs on outdoor lots compared with all other surfaces.

***In conclusion:* All-in-all-out management in the *breeding units, B hyo* negativity of adjacent grower-finisher units, high fibre content of the diet, and older parity structure in a sow herd may reduce the risk of swine dysentery. In *grower-finisher units*, slatted flooring is associated with a *higher risk*, while *B hyo* negativity of the breeding units, the fibre content of the diet, and outdoor production are associated with *lower risk* of swine dysentery.**

1 *Address for correspondence: Mirko CP, DVM and Bilkei G, DVM, PhD. Bilkei Consulting, Bahnhofstr 42, 8600 Dübendorf, Switzerland. Tel: 0041 43 819 17 41. E-mail: bilkei.consulting@gmx.net*

Samenvatting

Risicofactoren gerelateerd aan een positieve PCR-test op *Brachyspira hyodysenteriae* in Oosteuropese varkensproductiebedrijven

Het doel van dit onderzoek was de risicofactoren te bepalen voor varkensdysenterie in Oosteuropese middelgrote tot grote gesloten varkensbedrijven met gescheiden fok- en afmestfaciliteiten. Faecesmonsters werden genomen van tien fokdieren (drie tot tien procent van de aanwezige zeugen) en van tien afmestvarkens (tachtig tot honderdveertig dagen oud) voor de polymerase chain reaction (PCR)-test op Brachyspira hyodysenteriae (B hyo). *Van de 139 gesloten varkensbedrijven waren 51 (36,7%) positief, 49 (35,3%) negatief en 39 (28,1%) onbeslist voor* B hyo *in de PCR-test.*

In de fokstallen werden twaalf variabelen aan het screeningscriterium (P<0.2) voor risicofactoren met betrekking tot een positieve PCR-testuitslag voor B hyo *getoetst. De kans dat een fokstal een positieve PCR-testuitslag had voor* B hyo *was 3,5 keer groter als de afmeststal positief scoorde en het vezelgehalte van het voer > zes procent was. Het hanteren van een 'all-in-all-out' beleid en een percentage multipare zeugen van meer dan zestig reduceerde de kans op een PCR-positieve testuitslag voor* B hyo *met driekwart.*

In de afmeststallen werden veertien variabelen aan het screeningscriterium (P<0.2) voor risicofactoren met betrekking tot een positieve PCR-testuitslag voor B hyo *getoetst. Een positieve PCR-testuitslag voor* B hyo *in de fokstallen en een hoog vezelgehalte van het voer waren de variabelen met de meeste invloed. De kans dat een afmeststal positief was in de PCR-test voor* B hyo *was bijna acht keer zo groot als de fokstal ook positief was. Een positieve testuitslag voor* B hyo *onder de afmestvarkens was tevens gerelateerd aan het percentage varkens dat op betonnen roosters werd gehouden: in subeenheden waar meer dan zeventig procent van de dieren op betonnen roosters werd gehouden was de kans op een positieve testuitslag voor* B hyo *7,5 keer zo hoog als bij alle andere vloertypen. Er was een sterke relatie tussen de status in de afmeststal en het al of niet buiten houden van de dieren: de kans op een positieve testuitslag voor* B hyo *was aanzienlijk lager bij dieren die buiten werden gehouden dan bij dieren die op alle andere soorten ondergrond werden gehouden. Conclusie: Beheer van de fokstallen op basis van all-in-all-out, een negatieve testuitslag voor* B hyo *in aangrenzende afmeststallen, een hoog vezelgehalte van het voer en een oudere pariteitsstructuur in de zeugen van een groep kan het risico van varkensdysenterie verminderen. In afmeststallen is het gebruik van roostervloeren gerelateerd aan een hoger risico, terwijl een negatief testresultaat voor* B hyo *in de fokstallen, een hoog vezelgehalte van het voer en het buiten houden van de dieren gerelateerd is aan een lagere kans op varkensdysenterie.*

Introduction

Swine dysentery (SD) is a mucohaemorrhagic colitis caused by *Brachyspira hyodysenteriae* (*B hyo*) (12). The disease

causes economic losses due to pig mortality and severe depression of the growth rates (22). SD occurs world-wide and has been found on all continents (5). The disease affects pigs during the growing-to-finishing period and is characterized by wasting, low production performance, and diarrhoeic faeces thatcontain mucus, blood, and necrotic material (9). Mild colonicspirochetosis caused by *B. pilosicoli* is also present in many units suffering from minor clinical signs of an enteric disease(22). The two species can be distinguished in the laboratoryby the amount of haemolysis they produce when cultured on medium containing blood: *B hyo* produces a strong β-haemolysis with a ring phenomenon, while *B. pilosicoli* is only a weak β-haemolitic and does not produce a ring phenomenon (6, 13). Historically, the diagnosis of SD is confirmed by gross pathological and histological examination, serology, and the isolation and identification of *B. hyo* from the colonic mucosa or from faeces (9).

The epidemiological factors responsible for the prevalence of SD are incompletely understood (3). Transmission of the disease occurs primarily by ingestion of faecal material either from clinically affected pigs or from clinically normal pigs that carry the disease. SD has also been transmitted by animal caretakers who did not change clothing or footwear between isolation units containing diseased and healthy pigs or by the use of improperly cleaned or designed load-outs which allow pigs to return to the production unit from a contaminated transport vehicle (9). Swine-raising facilities where the animals have continuous contact with the manure in a pen or pasture might play an important role in spreading the disease (3). The purpose of this field study was to evaluate the impact of management factors on the occurrence of SD.

Material and Methods

Hundred and thirty-nine East European breeding and growing-finishing pig production units (101-289 female inventory) in which depressed weight gain and diarrhoea occurred sporadically, all clients of our consulting office, participated in the present survey. Questionnaires were used to collect detailed data about management, husbandry, mortality and culling rates (6.9+/-2.1% during the last 6 months and 3 years, respectively), and environmental and nutritional factors in these units (Table 1 and 2). No clinical evaluations were performed.

Samples of faeces from 10 breeding animals (3-10% of the female inventory) of average parity (2.4+/-0.8 to 2.9+/-0.6 SD) and average body condition (3.01+/-0.4 to 3.4+/-05 SD) and 10 growing-finishing pigs (121+/-11 SD days of age) in each herd were collected for PCR testing. In order to screen the SD status of each herd, rectal swabs were taken by the consulting veterinarian from gestating sows and grower-finishing pigs. In all units, both gestating sows and growing-finishing pigs were kept in groups of 8-15 animals. The criteria for sampling were that the animal had shown symptoms of wasting and had clinically manifest and recorded diarrhoea during the last weeks before sampling. In general, the sampled sows and growing-finishing pigs had a poor body condition (BC 1-2 [4]). The pen effect was not considered due to technical reasons. The swabs were immediately spaced on ice and sent to the laboratory of our consulting office. In addition, intestinal spirochetes were isolated by anaerobic culture (37°C) on sheep blood (SBA) selective colistin, vancomycin, and spectinomycin agar medium (CVS medium). Pure cultures of spirochetes were propagated either on SBA (incubated at 42°C) in the Gas Pak Anaerobic System (BBL, Becton Dickinson Microbiology System) or in pre-reduced anaerobically-sterilized trypticase soy broth, as described by Kunkle *et al.* (16). Indole production, hyppurate hydrolysis, and the number of periplasmic flagella in porcine WBHIS (weakly β-haemolytic intestinal spirochaetes) were determined as described by Ramanathan *et al.* (25).

Purified DNA was amplified by arbitrary-primed polymerase chain reaction (AP-PCR, 23), using the M13 reverse-sequencing primer. The amplified products were separated on 8% sodium dodecyl sulphate polyacrylamide gels and stained

Table 1. **Risk factors (n=12) for breeding subunits for *Brachyspira hyodysenteriae* PCR positivity in farrow-to-finish production units with separate breeding and grower-finishing facilities (51 farms).**

Risk factor	Category	Odds ratio	P-value
Grower-finisher *B hyo* PCR status	Negative	1.00	<.001
	Positive	3.71	
	Inconclusive	0.64	
Fibre content of the diet	<6%	1.00	<.001
	6-7%	3.69	
	>7%	1.65	
Multiparous sows (%)	<40	1.00	.078
	40-60	0.88	
	>60	0.37	
Herd size	<150	1.00	.727
	151-250	1.36	
	>250	0.93	
All-in-all-out farrowing house management	No	1.00	.021
	Yes	0.29	
All-in-all-out nursery management	No	1.00	.068
	Yes	0.38	
Nursery waste management	Pit	1.00	.158
	Scraping	4.21	
	Hand cleaning	0.46	
	Slats	2.99	
	Open gutter	1.78	
	Other	0.88	
Piglets age at leaving the nursery	>70	1.00	.024
	60-70	2.10	
	50-59	0.93	
	45-49	0.42	
Antimicrobial feed additives	No	1.00	.151
	Yes	1.77	
Annual removing rate (ARR)	<40	1.00	.185
	41-45	0.48	
	>45	1.21	
Culling of sows during the last 6 month (%)	>1	1.00	.007
	1.1-2.0	0.16	
	2.1-3.0	0.85	
	>3.0	0.72	
Restricted entry policy	No	1.00	0.47
	Yes	0.44	

Table 2. **Logistic regression model for *Brachyspira hyodysenteriae* PCR positivity in breeding subunits in farrow-to-finish production units with separated breeding and grower-finishing facilities (51 farms).**

Risk factor	Category	Odds ratio	95% CI
B hyo PCR status of the grower-finisher subunit	Negative	1.00	Not applicable
	Positive	3.50	0.98-12.31
	Inconclusive	0.47	0.12-1.99
Fibre content of the diet	<6%	1.00	Not applicable
	6-7%	3.51	0.96-12.32
	>7%	0.46	0.12-1.96
All-in-all-out farrowing house	No	1.00	Not applicable
	yes	0.29	0.09-0.98
Multiparous sows (%)	<40	1.00	Not applicable
	40-60	0.81	0.21-3-29
	>60	0.24	0.05-0.98

with silver nitrate and characterized using species-specific 23S-rDNA (rrl gene) sequences by PCR assays as described by Leser *et al.* (17) and Muniappa *et al.* (19). For the purpose of this study, units were diagnosed as positive if all animals tested positive, inconclusive if fewer than 3 animals (<30%) tested positive, or negative if no animals tested positive.

Statistical analyses were performed using BMDP 2D, 4F and LR (BMDP Statistical software, LA, CA, USA). Descriptive statistics were calculated for each variable, and continuous variables were categorized for use in analyses on the basis of the median and quartiles. For each potential risk factor, associations with *B hyo* status of the breeder and grower-finisher parts of the units were determined. Variables with P<.2 (chi-square) were considered for inclusion in multivariate logistic regression models.

Separate logistic regression models were developed for the *B hyo* PCR status of breeder and grower-finisher parts of the units. Data for breeder and grower-finisher subunits of inconclusive *B hyo* status were excluded from the analysis to increase the herd-level specificity of our classification without compromising herd-level sensitivity, as suggested by Jordan and McEwen (11) and Martin *et al.* (18). Variables were added (stepwise inclusion) to the model when the chi-square *P* value of the variable was <.10. Interactions between factors in the final best-fitting models were also assessed. For the final models, adjusted odds ratio (OR) and 95% confidence intervals were obtained to quantify the strength of association with the different risk factors. Overall model fit was assessed using the H-L goodness-of-fit statistic plus plot residues against fitted value for pattern as described by Hosmer and Lemshow (10).

Table 3. **Risk factors (n=14) for *Brachyspira hyodysenteriae* PCR positivity in grower-finisher facilities with separated breeding and grower-finishing facilities (51 farms).**

Risk factor	Category	Odds ratio	P-value
Breeding subunit *B hyo* PCR status	Negative	1.00	0.33
	Positive	3.71	
	Inconclusive	1.28	
Fibre content of the diet	<2%	1.00	.03
	2.1-3%	3.69	
	>3%	1.63	
Type of grower-finisher facility	Confinement	1.00	0.71
	Open building with outdoor lot	0.65	
Waste management	Pit	1.00	0.89
	Scraping	0.82	
	Hand cleaning	1.11	
	Slats	2.02	
	Open gutter	1.86	
Number of pigs entering the grower-finisher subunit during the last 6 month	<300	1.00	0.56
	300-500	3.50	
	>500	1.80	
Grower-finisher mortality %	<1	1.00	.003
	1-2.0	3.41	
	2.1-3.0	7.74	
	>3	5.65	
Clinically manifested diarrhoea during the last 6 months	No	1.00	.189
	Yes	5.34	
Percent of medical treatments of the present inventory	<1	1.00	.001
	1-3.0	6.31	
	3.1-5.0	7.08	
	>5	5.15	
Culling rate during the last 3 years (%)	<1	1.00	.181
	1-2.0	2.1	
	2.1-3.0	0.54	
	>3	.81	
Culling rate during the last 6 months (%)	<1	1.00	.193
	1-2.0	2.23	
	2.1-3.0	1.34	
	>3	5.04	
Culling during the last 6 moths because of diarrhoea (%)	No	1.00	.137
	Yes	2.98	
Animals on concrete slats (% of pens)	0	1.00	.090
	1-70	3.27	
	70	2.67	
Outdoor lots	No	1.00	0.10
	Yes	0.11	
Antimicrobial feed additives	No	1.00	.152
	Yes	1.74	

Results

PCR testing

The median number of *B hyo* PCR-positive samples was 5 (range 0 to 9) for the breeding subunits and 2 (range 0 to 9) for the grower-finisher subunits. Of 139 farrow-to-finish units (including both breeding and grower-finisher subunits), 51 (36.7%) were positive, 49 (35.3%) were negative, and 39 (28.1%) were inconclusive for *B hyo*, using our interpretation thresholds. Only the positive units were analysed further; negative or inconclusive units were dropped.

Risk factors for *B hyo* PCR positivity in breeding subunits are presented in table 1 and 2. Twelve variables passed the initial screening criterion for risk factors (P<.2) for *B hyo* PCR positivity. Management variables related to the grower-finisher unit were excluded from the analysis except for grower-finisher *B hyo* PCR status. The age when pigs left the breeding subunit and were transferred to the grower-finisher subunit was not considered a risk factor for the *B hyo* PCR status of the breeding units and was not included in the final model. The odds of the breeding subunits being *B hyo* PCR positive were 3.5 times higher when the grower-finisher subunit was positive and the fibre content of the diet was >7% [0.46]. Use of 'all-in- all-out' farrowing policy and having >60% multiparous sows each reduced the odds of being *B hyo* PCR-positive about by about 4-fold. Two-way interactions between risk factors were not significant (P>.05). The overall fit of the model was good (H-L goodness-of-fit $\chi 2=2.28$ with 8df, P=.98).

Risk factors for B hyo PCR positivity in grower-finisher subunits (Table 3)

Fourteen variables passed the initial screening criterion for risk factors (P<.2) for *B hyo* PCR positivity. The *B hyo* PCR-

Table 4. **Logistic regression model for *Brachyspira hyodysenteriae* PCR positivity in grower-finishing subunits in farrow-to-finish production units with separated breeding and grower-finishing facilities (51 farms).**

Risk factor	Category	Odds ratio	95% CI
B hyo PCR status of the breeding subunit	Negative	1.00	Not applicable
	Positive	7.93	1.98-31.59
	Inconclusive	1.88	0.54-6.64
Fibre content of the diet	<6%	1.00	Not applicable
	6-7%	7.91	1.96-31.61
	>7%	1.86	0.55-6.62
Grower-finisher pigs on concrete slats (% of pens)	0	1.00	Not applicable
	1-70	3.63	0.66-19.81
	70	7.49	1.42-39.29
Number of pigs entering the grower finisher subunit during 6 months prior to the study	<300	1.00	Not applicable
	300-500	3.95	0.52-7.27
	>500	0.48	0.11-.16
Grower-finisher pigs on outdoor lots (%)	0	1.00	Not applicable
	>0	0.07	0.01-0.68

positive status of a breeding unit was used as a surrogate variable to represent the combined effects of risk factors in the breeding subunits that might have influenced the risk of transmission of *B hyo* to the grower-finisher subunits. The *B hyo* PCR positivity of the sows, fibre content of the diet, percentage of animals on concrete slats, rearing pigs on outdoor lots, and the number of pigs entering the subunits were included in the multivariable model. Diarrhoea, mortality, wasting, culling rate, and culled because of diarrhoea were not considered further because these were outcomes of SD, rather than risk factors for the disease. Similarly, treatment of sick animals was not included in the model. The *B hyo* PCR-positive status of the breeding subunits and higher fibre content of the diet were the most influential variables, with the odds of the grower-finisher subunits being *B hyo* PCR positive being almost 8-times greater when the breeding subunit was also *B hyo* PCR positive. Grower-finisher *B hyo* PCR positivity was also associated with the percentage of pigs housed on concrete slats, with the odds of being positive being 7.5 times higher for subunits where >70% of the animals were kept on concrete slats compared to all other floor types. There was a strong association between grower-finisher status and whether the animals were on outdoor lots, with the odds of being *B hyo* PCR positive being substantially lower for pigs on outdoor lots compared with all other surfaces. The overall fit of the model was adequate, with the H-L goodness-of-fit $\chi 2=7.69$ with 8df (P=.98) for grower-finishing pigs.

Discussion

To our knowledge, there are no published studies of risk factors for *B hyo* infections in East-European middle-to-large indoor and outdoor pig herds. Because all units had suffered from diarrhoea before and/or during sampling, the aim was to screen for SD. The authors are aware that the small sample size would not provide a reliable indication of the true SD status of units that were diagnosed as SD negative or inconclusive; however the positive samples must be regarded as evidence that the unit had an SD infection. Retrospectively, the authors feel they should have evaluated all units, as risk factors were investigated only in infected pig herds in the present study. Thus the negative or inconclusive units were not evaluated and a lot of information was lost.

In the present study approximately 5% of the animals were PCR tested. According to Kroll *et al.* (15), the sample size chosen should provide a reasonably high level of confidence that a low prevalence of infection would be detected early. It is commonly recommended that 30 samples should be collected per age group, providing 80% confidence that early infection with a low infection prevalence (eg, ≥ 5%) will be detected, rather than only 10 samples per age group as in the present study, which provides only 40% confidence of detection of a ≥ 5% infection prevalence. Fifteen samples per age group would provide only 55% confidence that an infection with ≥ 5% prevalence will be detected and 75% confidence of detecting an infection with ≥ 10% prevalence. In the present study, it was difficult to determine the optimal cut-off value for classification of *B hyo* PCR positivity because of the lack of reliable estimates of the sensitivity and specificity of PCR for *B hyo*. Bilkei *et al.* (4) suggested that the sensitivity of *B hyo* PCR for an individual test was approximately 90% and the specificity 99%. However, because there is evidence that sensitivity varies with age (3), test sensitivity in field studies is often lower than in experimental studies. Further, under field conditions, there might be an increased risk of exposure to organisms that may induce cross-reacting antibodies (8). Our solution to this problem was to require a minimum of three test-positive animals before the unit could be considered positive compared with the threshold of one or two *B hyo* PCR-positive pigs that is commonly used in epidemiological studies. Although this reduced the sample size for the analyses, we believe that this approach might have reduced possible misclassification of the *B hyo* PCR status of a herd and resulted in less bias in the estimated odds ratios.

Historically, observation of lesions at necropsy and histological examination have been the primary methods for diagnosis of SD (3). Nevertheless, there are economic and epidemiological limitations to postmortem examination of swine in the field (19). Necropsy is costly and it is not suitable for large-scale screening for epidemiological purposes, and lesions may have resolved by the time of necropsy (3). Immunohistochemical or *in situ* hybridization with specific nucleic acid probes is highly specific but lacks sensitivity (7). Consequently, *antemortem* diagnostic methods are needed in the field. Nucleic acid-based diagnostic methods involving *PCR* amplification of DNA sequences specific for *B hyo* have been developed (17). Because the PCR assay can detect the presence of small numbers of *B hyo* directly in faeces, it has been used as a tool to monitor the presence of *B hyo* in swine herds (17). PCR is a simple technique and can reliably detect *B hyo* in the faeces plated in selective medium (1).

The risk factors identified in this study were non-specific, with the exception of the use of concrete slats. The cross-sectional design of the study prevented us from differentiating between factors associated with the introduction of *B hyo* and factors associated with transmission of the organism once a herd had become infected. We identified four factors (*B hyo* PCR status of the grower-finisher subunit, fibre content of the diet, farrowing house management, and parity of the breeding sows) that best explained the variation in PCR status in the breeding subunits. In the grower-finisher subunits, five factors (*B hyo* PCR status of the *breeding* subunit, fibre content of the diet, number of pigs entered the *grower-finisher* subunit during the last 6 months, percentage of animals kept on concrete slats, and outdoor production) explained the variation in *B hyo* PCR status of the animals. In the present trial there was a strong association between the *B hyo* PCR status of the grower-finisher subunits and that of the breeding subunits. These findings suggest that *B hyo* is primarily transmitted by contact with infective fecal material and that the minimal infectious dose must be low (2). In the present trial, the farrowing barn and nursery of the breeding subunit may have acted as an important source for transmission of *B hyo*. The grower-finisher subunits may have had an even greater potential for transmission of *B hyo* among pigs because of increased pig-to-pig contact due to the high animal density typical for grower-finisher production systems (4).

Environmental factors, including the design of the facility and management strategies, the level of hygiene, population density, and the fibre content of the diet can affect the prevalence and severity of SD (3). In the present trial, we found a greater risk of SD when pigs were kept on slats or meshed flooring, and there was an association between housing on concrete slats and *B hyo* PCR positivity in nearly 70% of the cases. The present results indicate that a higher proportion of multiparous sows may result in lower transmission of *B hyo*.

This might be because older sows may have a greater resistance to *B hyo*, or because there is a lower turnover of young breeding animals, and less contact between susceptible gilts and multiparous sows diminishes the possibility of transmitting pathogens (2). A lower turnover of sows may reduce the introduction of pathogens as well. All-in-all-out farrowing policy suggests that such management reduces the transmission of pathogens by minimizing direct and indirect contact between infected and suspected animals.

In the present study we did not evaluate herds larger than 300 sows. An earlier study showed that smaller (<300) herd sizes and all-in-all-out production system are associated with a lower occurrence of SD in Eastern-European production units (19).

It is widely believed (3) that the clinical expression of SD is influenced by diet. Prohaszka and Lukacs (23) suggested that supplying more fermentable substrate to the colon increases volatile fatty acid production, thereby reducing colonic pH, which creates an unfavourable environment for the spirochaetes. It has been stated (4) that if the diet is changed to one with a high-fibre content, the bacterial build-up in the colon is decreased. In contrast to Bilkei *et al.* (4), Baumann and Bilkei (2) and Prohaszka and Lukacs (23), other authors (21, 26) have stated that highly digestible diets limit the amount of substrate entering the caecum and colon and therefore reduce microbial fermentation and volatile acid production. These authors conclude that highly digestible diets are protective against SD. Kirkwood *et al.* (14) failed to provide protection against SD with different diet formulations. Baumann and Bilkei (2) reduced gross pathological signs and economic losses by feeding a highly fermentable diet to the pigs inoculated with *B hyodysenteriae*.

In conclusion, application of all-in-all-out management in the farrowing and nursery facilities, *B hyo* negativity of adjacent grower-finisher units, high fibre content of the diet, and older parity structure in a sow herd may reduce the risk of SD. In grower-finisher units, slatted concrete flooring is associated with a *higher*, while *B hyo* negativity of the breeding units, fibre content of the diet, and outdoor production are associated with a *lower* risk of SD infection. The results are valid for the present geographic area, husbandry conditions and climate. Unfortunately, the validity of the results is low because data for only about 40% were analysed, relatively few pigs sampled, and there was no control group. Nevertheless, the present findings show not only show the complex problem of PCR-SD positivity in a pig production unit but also provide a reason to perform a more detailed study.

References

1. Atyeo RF, Trott DJ and Hampson DJ. Use of polymerase chain reaction for the detection of swine dysentery and intestinal spirochetosis from fecal samples. Proceedings of IPVS Bologna. 1996; 14: 291.
2. Baumann D and Bilkei G. Effect of highly fermentable dietary fiber on the development of swine dysentery and on pig performance in a 'Pure – Culture Challenge Model'. Berl. Münchn. Tierärztl Wschr 2002; 115: 37-42.
3. Bilic B and Bilkei G. Effect of highly fermentable dietary fiber on pig performance in a large unit, infected with endemic swine dysentery. Acta Veterinaria Beograd. 2003; 53 (4): 229-238.
4. Bilkei G, Biro O, Bölcskei A, Waller C, Orban P and Szenci O. Practice related management strategies on post – weaning *E. coli* problems in the intensive pig production. Hung Vet J 1995; 10: 776-777.
5. Dufresne L. Emerging disease of the Alimentary Tract of Growing pigs. Proceedings of AASP Congress1999. 449-455.
6. Duhamel GE and Joens LA. Laboratory procedures for diagnosis of swine dysentery. Report to the committee on Swine Dysentery. Am Ass of Vet Lab Diagnosticians Inc Columbia. 1994; 56-59.
7. Duhamel GE and Mathiesen MR. Extraction of DANN from intestinal specimen for PCR. In Nucleic Acid Amplification Assays for Diagnosis of Animal Diseases. In Lauermann L.H. (ed), American Ass of Veterinary Laboratory Diagnosticians Inc 1998; 143-145.
8. Greiner M and Gardner IA. Epidemiologic issues in the validation of veterinary diagnostic tests. Prev Vet Med 2000; 45: 3-22.
9. Harris DL and Lysons RJ. Swine dysentery. In: Leman, A.D, Straw, B.E, Mengeling, W.L. (eds) Diseases of Swine, 7th ed. Wolfe Publ. London. 1992: 599-616.York, John Wiley. 1989: 82-144.
10. Hosmer DW and Lemeshow S. Applied Logistic Regression. New York, John Wiley. 1989: 82-144.
11. Jordan D and McEwen SA. Herd level test performance based on uncertain estimates of individual test performance, individual true prevalence and herd true prevalence. Prev Vet Med 1998; 36: 187-209.
12. Kinyon JM. Characterisation of *Treponema hyodysenteriae* from outbreaks of swine dysentery. MS Thesis Iowa State University. 1974.
13. Kinyon JM and Harris DL. Growth of *Treponema hyodysenteriae* in liquid medium. Vet Rec 1974; 95: 219-220.
14. Kirkwood RN, Huang SX, McFall M and Aherne X. Dietary factors do not influence the clinical expression of swine dysentery. Swine Health and Prod 2000; 8: 73-76.
15. Kroll J, Roof M and McOrist S. (2004): Evaluation of protective immunity in pigs following oral administration of an avirulent live vaccine of Lawsonia intracellularis. Am J Vet Res 2004; 65: 559–565. Kunkle RA, Harris DL and Kinyon JM. Autoclaved liquid medium for propagation of *Treponema hyodysenteriae*. J Clin Microbiol 1986; 24: 669-671.
16. Leser TD, Möller K, Jensen TK and Jorsal SE. Specific detection of *Serpulina hyodysenteriae* and potentially pathogenic weakly beta-haemolytic porcine intestinal spirochetes by polymerase chain reaction targetin 23S rDNA. Mol Cell Probes 1997; 11: 205-212.
17. Martin SW, Shoukri M and Thornburn MA. Evaluating the health status of herds based on tests applied to individuals. Prev Vet Med 1991; 14: 33-43.
18. Mauch C and Bilkei G. Effect of fermentable dietary fibre on pig performance in a large unit, endemic infected with swine dysentery. The Pig Journal 2004; 53: 28-38.
19. Muniappa N, Mathiesen MR and Duhamel GE. Laboratory identification and enteropathogenicity testing of *Serpulina pilosicoli* associated with porcine colonic spirochetosis. J Vet Diagn Invest 1997; 9: 165-171.
20. Pluske JR, Siba PM, Pethic DW, Durmic Z, Mullan BP and Hampson DJ. The incidence of swine dysentery in pigs can be reduced by feeding diets that limit the amount of fermentable substrate entering the large intestine. J Nutr 1996; 126: 2920-2933.
21. Prieksat PS. Cost Effective Swine Dysentery Control in Adverse Economic Times, A Case Study. Proceedings AASP Indianapolis. 2000: 187-192.
22. Prohaszka L and Lukacs K. Influence of the diet in the antibacterial effect of volatile fatty acids and on the development of swine dysentery. Zbl Vet Med B 1984; 31: 779-785.
23. Ralph D, McClelland M, Welsh J, Baranton G and Perolat P. Arbitrary-primed polymerase chain reaction (AP-PCR) for detection spirochaetes of swine. Vet Microbiol 1993; 175: 973-979.
24. Ramanathan M, Duhamel GE, Mathiesen MR and Messier S. Identification and partial characterization of a group of weakly beta-hemolytic spirochaetes of swine distinct from *Serpulina innocens*. Vet Microbiol 1993; 37: 53-64.
25. Siba PM, Pethic, DW and Hampson DJ. Pigs experimentally infected with *Serpulina hyodysenteriae* can be protected from developing swine dysentery by feeding them a highly digestible diet. Epidemiol Infect 1996; 116: 207-216.

Artikel ingediend: 1 september 2005
Artikel geaccepteerd: 14 maart 2006

Nieuws

Bibliotheek Diergeneeskunde verhuist

Vanwege een ingrijpende verbouwing verhuist de bibliotheek van de Faculteit Diergeneeskunde voor een periode van een jaar. In verband met de verhuizing is de bibliotheek gesloten van 10 juli tot en met 14 juli. Het bezoekadres vanaf 17 juli is:
Hugo R. Kruytgebouw, Padualaan 8 (1e verdieping), Uithof, Utrecht.
Postadres, telefoon en emailadres blijven ongewijzigd, evenals collectie en dienstverlening. Wel heeft de bibliotheek in de zomer aangepaste openingstijden:
17 juli - 4 augustus geopend van 9 - 13 uur
7 augustus - 18 augustus geopend van 9 - 17 uur.
Vanaf 21 augustus zijn de openingstijden weer regulier.

Minister Veerman stelt bufferzone tegen varkenspest in

Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft 11 mei 2006 besloten in verband met het voorkomen van klassieke varkenspest (KVP) in Duitsland een bufferzone in te stellen waarvoor beperkende maatregelen gelden. De maatregelen in de bufferzone moeten er voor zorgen dat eventueel aanwezig virus snel wordt ontdekt. De grens van de bufferzone wordt gevormd door de A1 vanaf de Duitse grens, de IJssel, het Pannerdens Kanaal en de Rijn tot aan de Duitse grens. Al eerder heeft Veerman in de buurt van Winterswijk een toezichtgebied ingesteld.
In het buffergebied gelden beperkende maatregelen. Zo mogen slachtvarkens alleen één op één (direct van het bedrijf) naar het slachthuis nadat de dieren klinisch door een dierenarts zijn onderzocht. Voor fokdieren en biggen geldt dat zij alleen één-op-één naar een ander bedrijf mogen worden vervoerd als ze klinisch zijn onderzocht. Voor transport van fokdieren en biggen naar een bedrijf buiten het buffergebied geldt dat aanvullend serologisch onderzoek moet worden uitgevoerd. In alle gevallen moet het vervoermiddel na elke lossing op een erkende wasplaats worden gereinigd. Voor alle andere dieren dan varkens gelden geen beperkingen in het buffergebied.
Bedrijven met zowel varkens als andere dieren mogen andere dieren pas afvoeren naar buiten het buffergebied als ze bij vertrek van het bedrijf van laden aan bepaalde reinigingsvoorschriften hebben voldaan.
Verder gelden beperkingen voor dierenartsen en andere dienstverleners die in varkensstallen komen, voor het varkensvoer en de mestaanwending. Dierenartsen en andere dienstverleners die in het buffergebied werken mogen alleen diensten buiten het gebied verrichten als ze drie dagen niet op een bedrijf met varkens zijn geweest. Mest in de bufferzone mag niet naar een plaats buiten de bufferzone getransporteerd en moet binnen de zone geïnjecteerd worden. Ook is het verboden veevoeder voor varkens af te leveren buiten het buffergebied als er ook binnen het buffergebied bedrijven met varkens zijn aangedaan, tenzij er drie dagen geen vervoer is geweest naar een bedrijf met varkens; ook gelden aanvullende voorschriften voor reiniging en ontsmetting.
Voor meer informatie, de omschrijving van de buffer en de volledige regeling zie: *www.minlnv.nl/varkenspest*

Veerman versoepelt maatregelen varkenspest

Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft 16 mei 2006 besloten de varkenspestmaatregelen te versoepelen. Dieren anders dan varkens mogen vanaf 16 mei om 22.00 uur weer in het toezichtgebied vervoerd worden. Reden is dat bij geen van de bezochte bedrijven in het toezichtgebied verdenkingen van klassieke varkenspest zijn vastgesteld. Ook is het weer toegestaan om levende producten van varkens naar bedrijven in het toezichtgebied te vervoeren. Wel moet de aflevering plaats vinden aan de openbare weg van het bedrijf van bestemming.
De meeste recente informatie over de varkenspestmaatregelen kunt u nalezen op: *www.minlnv.nl/varkenspest*

Nieuwe website GGR online!

Misschien heeft u het al gezien: de website van de Groep Geneeskunde van het Rund is in de lucht! Het bestuur van de Groep Rund hoopt dat door de site de communicatie met de leden verder verbeterd kan worden. Inmiddels staat er een agenda op de site met belangrijke gebeurtenissen voor de leden. U vindt er verder links naar sites van organisaties uit de sector. Tenslotte is er informatie te vinden over activiteiten van het bestuur en komen de verslagen van de wetenschappelijke bijeenkomsten op de site te staan.

Dr. P.A. Koolmees benoemd tot bijzonder hoogleraar

Dr. P.A. (Peter) Koolmees is benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Diergeneeskunde in historische en maatschappelijke context' bij de faculteit Geesteswetenschappen/Letteren, mede ten behoeve van de faculteit Diergeneeskunde, vanwege de Stichting Utrechts Universiteitsfonds.
bron: universiteit utrecht - mediamail

Veel bijtincidenten te voorkomen met eenvoudige leefregels

Met eenvoudige leefregels kunnen bijtincidenten en het vroegtijdige, veelal onnodige overlijden van de hond voorkomen worden. Daarom hebben de Hondenbescherming en Dogtime Producties een eigentijdse DVD gemaakt ter gelegenheid van de Week van het Huisdier van 13 tot en met 21 mei. Huisdieren in een gezin en specifieker, honden in een gezin zijn belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen zo stelt psycholoog dr. Nienke Endenburg, onderzoeker aan de Universiteit van Utrecht. Ze baseert die conclusie op eigen onderzoek naar het belang van huisdieren voor kinderen.
Honden en mensen zijn sociale en communicatieve wezens maar elkaars taal spreken ze niet. Misvattingen in de communicatie tussen beiden kunnen leiden tot 'spraakverwarringen' die in het uiterste geval in een bijtincident resulteren.
Maar een hond bijt niet 'zomaar'. Als ouders meer zouden weten over hoe honden naar kinderen kijken, zou veel leed voorkomen kunnen worden.
Voor meer informatie: *www.hondenbescherming.nl*

Brutus is enorm aantrekkelijk

voor TEKEN!

Bescherm de hond tegen de dodelijke Dermacentor teek

Defendog® spray

Preventic-B® band

Defencare® shampoo

vraag het STOP TEKEN PROTOCOL voor uw cliënten

Virbac ANIMAL HEALTH

www.virbac.nl

Defendog® spray: Productinformatie: Defendog spray REGNL: 9315, Bevat per ml: permethrin 18,8 mg, Doeldier: hond, Kanalisatie: vrij. **Preventic-B® band:** Productinformatie: Preven Tekenband REGNL 9908, Werkzame stof: Bendiocarb 10%, Doeldier: hond, Kanalisatie: vrij. **Defencare® shampoo:** Productinformatie: Defencare shampoo REGNL 9434, Bevat per 10 Permethrin 0,94 mg, Doeldier: hond, Kanalisatie: vrij. **Voor meer informatie**: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl

Van de wespen gestoken?

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Een benauwde Yorkshire terriër in april. Het zal wel om een insectenbeet gaan, meent de dierenarts. Achteraf blijkt dat een beetje te optimistisch, en de uitspraak van het Tuchtcollege bevalt eigenaar noch dierenarts. Zo wordt het dossier al snel groter dan het hondje zelf ooit is geweest.

Met dikke keel

Yorkshire terrier Lucky[1] is niet gelukkig. Na de avondwandeling heeft ze absoluut geen honger, ze heeft het benauwd en ze hoest. Uit röntgenfoto's en een echo bleek een jaar eerder al een vergroot hart. Dat gaf verder geen klachten maar met deze benauwdheid aarzelt de eigenaresse geen moment en vervoegt zich vrijdagavond om 18.00 uur bij de dierenarts. Die hoort geen hartafwijking en geen longgeluiden die duiden op oedeem dus Lucky heeft vast een wespje of zo weggehapt. Met Solu delta Cortef en Baytril is ze er zo weer bovenop. De dierenarts belt drie uur later zelf om te informeren of het goed gaat. Een mooi gebaar, wat door de eigenaresse wordt benut om te vertellen dat er geen verbetering is. Een uur later is ze terug op de praktijk. Lucky's temperatuur is gedaald en ze heeft blauwige slijmvliezen. De dierenarts vindt dat allemaal niet bijzonder en geeft nogmaals Solu delta Cortef, nu met Promethazine. Lucky mag naar huis, met het advies om warm en rustig te blijven. Twee uur later is de temperatuur van het hondje gedaald tot 34.4 graden en is Lucky echt ziek en ellendig maar de dierenarts heeft zijn dienst inmiddels overgedragen. Zijn opvolger probeert uit te zoeken wat er aan de hand is maar de eigenaresse weet niet meer dan de diagnose 'insectenbeet' en 'een injectie'. Haar eigen dierenarts heeft geen dienst meer en is ook niet bereikbaar. Op nieuwe röntgenfoto's ziet de weekenddierenarts een vergroot hart met topkwabben die gevuld zijn met infiltraat. Ondanks opname en intensieve zorg overlijdt Lucky een paar uur later.

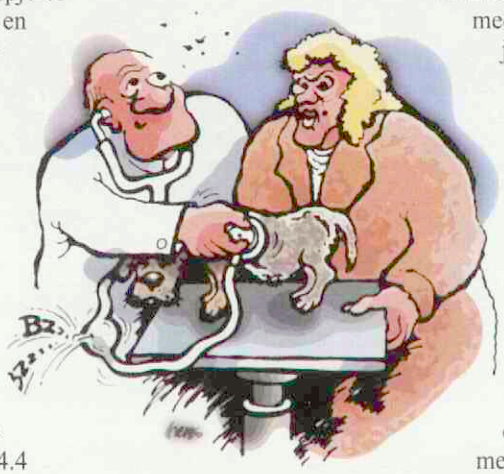

Hart op de tong

Omdat Lucky een jaar lang geen klachten had, vindt het Tuchtcollege niet dat de dierenarts kan worden verweten dat hij tijdens het eerste consult niet aan hartproblemen dacht. Redelijkerwijs was het niet zo gek om een acute aandoening te veronderstellen. Toen de klachten een paar uur later waren verergerd, was het echter een beetje eigenwijs om vast te houden aan die diagnose. Een insectenbeet in april is al niet erg waarschijnlijk en bovendien was het bestaande hartprobleem al bekend. Bij het tweede consult had de dierenarts hier rekening mee moeten houden en dat levert hem een waarschuwing op. Het Tuchtcollege verwijt de dierenarts niet dat hij niet bereikbaar was voor informatie; van een dierenarts die geen dienst heeft, kan niet worden verwacht dat hij permanent beschikbaar is.

Wespennest

Zowel eigenaar als dierenarts zijn het niet eens met de uitspraak en gaan in beroep. De eigenaar vindt dat de dierenarts bij het eerste consult al tekort is geschoten; eind april is een insectenbeet onzin. De dierenarts wijst erop dat het die maand erg warm was en dat een insectenbeet daarom best mogelijk is geweest. Sterker, ondanks alles wat er is voorgevallen, denkt hij nog steeds dat het een insectenbeet was. Zijn opvolger heeft het gewoon niet goed gezien. Naast deze onderlinge wespensteken, vindt de eigenaar het daarnaast zeer kwalijk dat de weekenddierenarts niet kon achterhalen welke medicatie het hondje had gekregen. Leuk dat je een vrij weekend hebt maar hoe moet een opvolgend dierenarts de voorgeschiedenis dan uitvinden?

Het Beroepscollege kan zich bij alle argumenten wel iets voorstellen. Of er nu sprake was van een insectenbeet of niet, vaststaat dat de dierenarts niets heeft ondernomen toen de situatie een paar uur na toediening van zwellingwerende middelen en antibiotica niet was verbeterd. Dat kan twee dingen betekenen: of je diagnose is onjuist, of de genezing vertoont complicaties. In beide gevallen moet je meer diagnostisch onderzoek doen dan alleen een auscultatie. Voorbijgaan aan de al vaststaande hartproblemen getuigt ook niet echt van goede wil om het onderste uit de diagnostische kan te halen.

Dat steekt!

Bereikbaar zijn terwijl je vrij bent hoeft ook van het Beroepscollege niet, zeker niet als er – zoals hier – een goed geregelde weekenddienst is, maar dat betekent niet dat je de praktijkdeur op vrijdagavond zonder meer dicht kunt gooien. Gelet op de zorgwekkende toestand van de hond, had de dierenarts ofwel de eigenaar een briefje moeten meegeven met informatie over de ingezette medicatie, ofwel uit zichzelf de weekendwaarnemer op de hoogte moeten stellen. Het Beroepscollege vindt het geb rek aan zorg en actie bij een hond die bij het eerste consult al in zorgwekkende toestand verkeerde, en bij het tweede in levensgevaar (Cyanose), ontoelaatbaar. Wat niet helpt is dat de dierenarts stug blijft volhouden dat het om een insectenbeet ging en blijft vinden dat hij niets fout heeft gedaan. De waarschuwing blijft niet in stand, in beroep krijgt de dierenarts een berisping. En daarmee is de dierenarts van de drie betrokkenen dan nog het meeste 'lucky'.

[1] *Gewijzigde naam*

Forthyron®

Levothyroxine natrium

Simply the best!

- **Sterk** 400 µg tablet voor makkelijk doseren bij zwaardere honden
- **Secuur** Nauwkeurig doseren met 200 µg snaptab en 400 µg deelbare tablet
- **Simpel** Professionele blisters in compacte doosjes en een klantvriendelijke bijsluiter

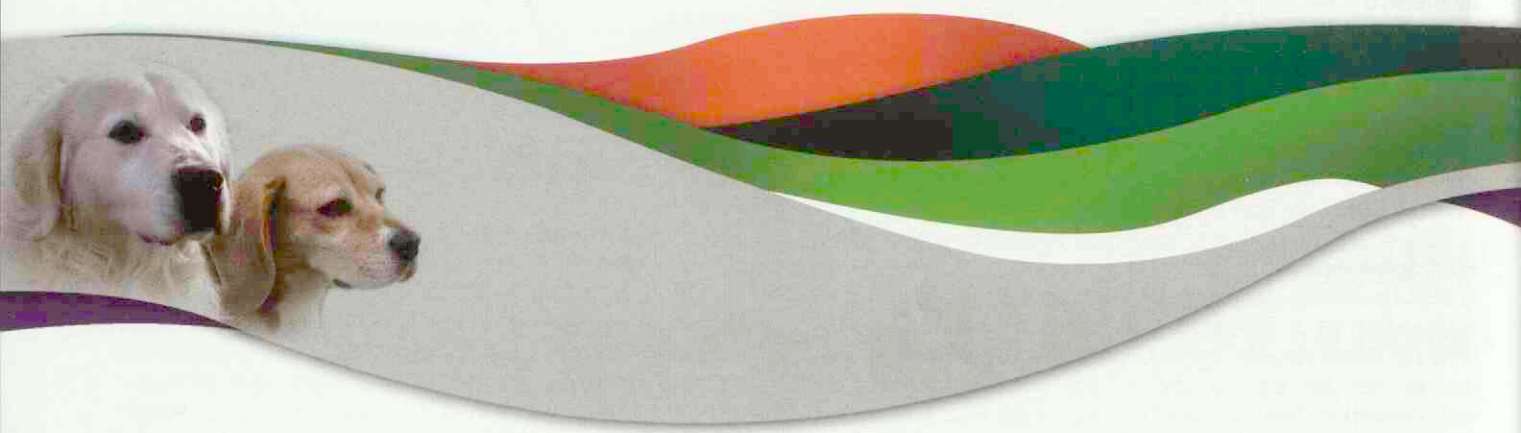

Product Forthyron® 400 microgram tablet / 200 microgram tablet - **Samenstelling** Werkzaam bestanddeel per tablet: Levothyroxine natrium 400 microgram / 200 microgram - **Doeldier** Honden - **Indicatie** Voor de behandeling van hypothyreoïdie (onvoldoende productie van schildklierhormoon) bij honden. - **Contra-indicaties** Niet gebruiken bij honden die lijden aan een ongecorrigeerde bijnier insufficiëntie. - **Bijwerkingen** Het herstel van lichaamsactiviteit kan andere problemen, zoals artritis, demaskeren of intensiveren. Ongewenste effecten van schildklierhormonen zijn over het algemeen gerelateerd aan overdosering en komen overeen met de symptomen van hyperthyreoïdie, namelijk meer drinken en urineren, gewichtsverlies zonder verlies van eetlust en hijgen. Indien u ernstige bijwerkingen of andersoortige reacties vaststelt die niet in deze bijsluiter worden vermeld, wordt u verzocht uw dierenarts hiervan in kennis te stellen. - **Dosering en toediening** De aanbevolen startdosering van levothyroxine natrium is 10 µg/kg lichaamsgewicht oraal om de 12 uur. Door de variatie in absorptie en metabolisme, kan het nodig zijn om de dosis aan te passen voordat een complete klinische respons wordt gezien. De initiële dosis en frequentie van toediening zijn slechts een startpunt. De therapie moet individueel afgestemd worden voor elke hond apart, onder begeleiding van de dierenarts. Bij de hond kan de absorptie van levothyroxine worden beïnvloedt door de aanwezigheid van voedsel. Het tijdstip van behandeling in relatie tot de voeding moet daarom van dag tot dag consistent zijn. - **Overige informatie** Uitsluitend voor diergeneeskundig gebruik. Levering uitsluitend op recept van de dierenarts. Op diergeneeskundig voorschrift. Forthyron 400: REG NL 10382 UDA / Forthyron 200: REG NL 10381 UDA - **Registratiehouder** Eurovet Animal Health BV, Handelsweg 25, 5531 AE Bladel, Nederland. Verdere informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij de betreffende onderneming.

Eurovet Animal Health BV
Tel. 0497-544330
info@eurovet.nl
www.eurovetanimalhealth.com

eurovet
Animal Health

Veterinaire zaken in Nederlandse uitzendgebieden

Jaap Mulder

Verslag

Tijdens vredesmissies van de Nederlandse krijgsmacht is er in toenemende mate aandacht voor wederopbouw in het missiegebied. Nederland beschikt daarvoor over een aantal militaire reservisten met deskundigheid in de meest uiteenlopende disciplines. Veterinaire zaken hebben in dit kader tijdens de missie in Irak grote aandacht gehad; te verwachten is dat dit de komende jaren, tijdens de missie in Uruzgan (Afghanistan) niet anders zal zijn.

In de provincie Al Muthanna, Irak, waar van 2002 tot 2005 de Nederlandse Stabilisation Force Iraq opereerde, is bijna tweederde van de bevolking direct afhankelijk van de veeteelt, grotendeels in de extensieve veehouderij. Grote kuddes schapen en geiten trekken door de provincie. In mindere mate houdt men rundvee en buffels, in kleine groepjes rond het huis of grotere groepen langs de Euphraat.

In de provincie is de enige organisatie die zich met de veeteelt bezig houdt de Irakese 'veterinaire dienst', die een veel ruimere taak heeft dan vergelijkbare organisaties in Nederland. De veterinaire dienst daar is RVV en GD tegelijk, maar ook werkgever voor veertig practici in één grote en tien kleine dierenklinieken verspreid over de provincie. In 2002 bestond deze organisatie nog wel maar kon vrijwel niet werken omdat de tien dierenklinieken verwoest waren tijdens en na de laatste oorlog. Medicijnen en instrumenten ontbraken (gestolen), een administratie ontbrak, laboratoriumapparatuur was verdwenen en er was geen vervoer, essentieel in een zo grote provincie. Het slachthuis van de stad As Samawah was in de oorlog van 1991 verwoest en nooit hersteld. Schapen en geiten werden op de markt geslacht wat tot zeer onhygiënische situaties leidde. Algemeen kan worden gesteld dat, hoewel de veterinaire structuur nog bestond, de veterinaire zorg tot een absoluut minimum was gedaald.

Iraakse collega's bij het begin van de Brucellose inentingscampagne. (Foto: Koninklijke Landmacht)

In gesprekken met de directeur en medewerkers van de dienst werd duidelijk dat brucellose ter plaatse een groot probleem was; naar schatting twintig procent van de dieren was besmet en jaarlijks kwamen veel besmettingsgevallen onder de plaatselijke bevolking voor, resulterend in tientallen doden en blijvende invaliditeit en langdurige arbeidsongeschiktheid bij duizenden anderen in de provincie.

Nederlandse hulp

Omdat de leiding van het Nederlandse bataljon het belang van een goed functionerende veterinaire organisatie voor de bevolking inzag en civiele hulporganisaties niet in het gebied aanwezig waren, werd in 2003 begonnen met hulpprojecten op dit gebied. Als eerste werden de gebouwen van de tien dierenklinieken hersteld met Nederlandse middelen en werden de eerste plannen gemaakt voor de bouw van een nieuw slachthuis.

Omdat half 2004 behoefte ontstond aan specifiek veterinaire kennis van Nederlandse zijde, werd ondergetekende, als Functioneel Specialist Veterinaire Zaken naar Irak uitgezonden, wat uiteindelijk zou resulteren in een verblijf van in totaal vijf maanden. In die tijd werd de veterinaire dienst voorzien van tien vierwielaangedreven pick-ups met koelinstalatie, werden noodzakelijke laboratoriumapparatuur en veterinaire handboeken voor de lege bibliotheek van de Irakese dienst aangeschaft en werd een begin gemaakt met een commerciële wijze van uitoefening van de curatieve zorg (die altijd gratis geweest was). Hiervoor werd de dienst voorzien van een startvoorraad noodzakelijke medicijnen.

In tien cursusdagen werden de plaatselijke dierenartsen op de hoogte gebracht van nieuwe ontwikke-

Een typisch gemiddelde waterbuffelhouderij in de buurt van As Samawah, Irak. Vijf buffels genereren voldoende inkomen voor een gezin van tien personen. (Foto Jaap Mulder)

lingen c.q. inzichten in de diergeneeskunde en werd de kennis over de plaatselijk veelvoorkomende ziekten, zoals brucellose en miltvuur, opgefrist. Dierenartsen kregen een computercursus en de klinieken werden voorzien van een eenvoudig, lokaal ontwikkeld geautomatiseerd administratiesysteem. Enkele zeer afgelegen klinieken in de woestijn kregen de beschikking over satellietcommunicatie.
Gebaseerd op adviezen van de Food and Agriculture Organisation van de Verenigde Naties (FAO) werd een plan opgesteld voor het inenten van alle (meer dan twee miljoen) herkauwers in de provincie tegen brucellose, met daaraan gekoppeld een serologisch onderzoek van zesduizend dieren om een juist inzicht te krijgen in de besmettingsgraad.
Uitgangspunt voor alle projecten was een zo groot mogelijke inzet van al aanwezige Iraakse deskundigheid en capaciteit, de Nederlandse inzet bestond voornamelijk uit expertise, katalyseren, meedenken en natuurlijk financiële middelen.

Resultaat

Vlak voor het vertrek van de Nederlandse troepen uit Irak in maart 2005 ging de brucellose entcampagne van start en kwam het slachthuis van de stad As Samawah gereed. Slagers slachten de door hen aangekochte dieren nu onder veterinair toezicht en het vlees wordt met vrieswagens naar hun slagerijen vervoerd. De dierenartsen van de dienst, die in augustus 2004 werkeloos in hun kantoortjes zaten, waren weer aan het werk en voor het eerst in het bestaan van de dienst werd er geld verdiend.

Afghanistan

Naar verwachting zal ook in de provincie Uruzgan veel werk op veterinair vlak te doen zijn. Net als in Al Muthanna is de bevolking voor een groot deel afhankelijk van het houden van kuddes schapen en geiten en zal een betere veterinaire infrastructuur direct invloed hebben op de leefomstandigheden van de plaatselijke bevolking. Defensie streeft ernaar de komende jaren continu een dierenarts/militair ter plaatse te stationeren. Aangezien men momenteel niet over voldoende reservisten met veterinaire achtergrond kan beschikken, wordt gezocht naar collega's die bereid zijn hun reguliere werk enkele (twee à drie) maanden te onderbreken en na een korte militaire opleiding naar Afghanistan te vertrekken. Op grond van zijn ervaringen in Irak verwacht ondergetekende dat zij daar een interessante, leerzame en dankbare taak zullen verrichten.

Majoor (R) drs. Jaap Mulder, dierenarts, is Conceptual Planner Veterinary Services bij de Koninklijke Landmacht en te bereiken op telefoon 0183-589958 of e-mail jacob@alphateam-nl.com

Varkensboeren in Kameroen

Hanneke Mertens

"Our pigs are dying. We think we know the cause, but vaccinations or treatment do not help. What to do?". Deze vraag, van een groep varkensboeren in Kameroen, kwam in het voorjaar van 2004 bij Stichting Diergeneeskunde In Ontwikkelingssamenwerking (DIO, *www.dio.nl*) binnen. Deze stichting houdt zich voornamelijk bezig met het geven van informatie op het gebied van diergeneeskunde en veehouderij aan mensen in ontwikkelingslanden. Ook bovenstaande vraag werd beantwoord en het contact tussen deze varkensboeren en DIO bleef.

In mei 2005 was ik in Kameroen en heb ik, als afgevaardigde van DIO, deze boeren bezocht. De North West Pig Farmers is een coöperatie van zo'n 150 enthousiaste varkensboeren, in en rondom Bamenda, onder leiding van een inspirerende voorzitter. Elke boer heeft achter zijn huis een paar varkens. Het motto van de coöperatie is: Fighting the Feed, Marketing and Disease crisis of pig farming. gezamenlijk kunnen de boeren goedkoper voer inkopen, hebben ze een sterkere positie op de markt en bestrijden ze dierziekten zoals vlekziekte, de oorzaak van de sterfte in bovenstaande vraag.
In Bamenda heeft de coöperatie een gebouw waar de varkens geslacht worden en het vlees gekeurd en verkocht wordt. Tevens is het gebouw een plek voor vergaderingen en gezelligheidsactiviteiten.
Deze gedreven mensen, zowel jong als oud, hebben zoveel ideeën om verder te groeien in de varkenshouderij, maar helaas niet de mogelijkheden... Dit heeft ertoe geleid dat we gezamenlijk een projectvoorstel hebben geschreven om tot een verbetering van de situatie te komen.

Project

Het project zal de coöperatie met materiaal en kennis op het gebied van voeding, marketing, slachten en diergezondheid ondersteunen. Tevens zullen er trainingen in veehouderij georganiseerd gaan worden en zal er een demonstratieboerderij gebouwd worden, waar het praktische deel van de trainingen plaats kan vinden. Stichting DIO financiert de trainingen en de demonstratieboerderij.
We zijn nog hard op zoek naar financiering voor de materiële steun aan de coöperatie, zodat men zaken als een weegschaal, een diepvriezer, een mixer voor voer en een vrachtwagentje kan kopen. Hulp in de vorm van onderwijsmaterialen of vrijwilligers die zich in willen zetten voor het project is ook welkom.
Donaties kunnen gedaan worden op rekening 6910 ten name van Stichting DIO, onder vermelding van 'project varkensboeren Kameroen'.

Voor meer informatie kunt u mailen naar Hanneke Mertens, h.mertens@students.uu.nl, *of kijken op de website* www.freewebs.com/nowepifac/index.htm

Skin Support Diet

Dé nutritionele oplossing voor honden met atopie en vele andere dermatosen

Het Skin Support Diet van Royal Canin

- Innovatieve dieetvoeding voor honden met atopie en andere, met ontsteking en/of haaruitval gepaard gaande, dermatosen.
- Gebaseerd op een verhoogd gehalte aan omega-3-vetzuren en 3 gepatenteerde voedingscomplexen:
  - Het Skin Support complex versterkt het natuurlijke afweersysteem van de huid, vermindert de jeuk en bevordert de wondgenezing.
  - Het Skin Barrier complex versterkt de barrièrefunctie van de huid en vermindert het transepidermale vochtverlies.
  - Het antioxidantencomplex vermindert de oxidatieve stress en bestrijdt vrije radicalen.
  - De langketen omega-3-vetzuren EPA en DHA kunnen de ontstekingsreacties in de huid beperken.
- Breed indicatiegebied door de positieve effecten op de huid en de wondgenezing.

Vraag uw dierenartsenbezoeker om de Focus Special Edition 'The challenge of canine atopic dermatitis'

Royal Canin Nederland BV - Veterinaire Service
Postbus 63 - 5460 AB Veghel - Tel.: 0413-318444 (bestellingen) of 0413-318400 (productinformatie) - E-mail: info@royalcanin.nl - Internet: www.royalcanin.nl

ROYAL CANIN
VETERINARY DIET

Life Down Under

Ervaringen van een Nederlandse rundveedierenarts in Nieuw Zeeland

Miel Bingen

Nederlandse dierenartsen beperken hun activiteiten niet tot het vaderlandse werkgebied. Ieder jaar wijkt een aantal dierenartsen uit naar een buitenlandse praktijk, direct na hun afstuderen of na eerst een aantal jaren werkervaring te hebben opgedaan. Eén van die artsen die kort na haar studie de kans heeft gegrepen in het buitenland haar geluk te beproeven is Arnica van der Wiele. Zij vertrok in 2004 naar Nieuw Zeeland. Het Tijdschrift voor Diergeneeskunde 'down under'.

"Ik ben hier nu bijna twee jaar en ben verbaasd over het aantal Nederlandse dierenartsen in Nieuw Zeeland", zegt Van der Wiele enthousiast. "Veel van hen zijn geëmigreerd en willen niet meer terug naar Nederland." Ook zij houdt de deur open voor een langduriger verblijf in Nieuw Zeeland: "Ik ging hier in eerste instantie voor een jaar naartoe maar heb er na twee jaar nog steeds geen genoeg van. Je weet dus maar nooit. De rust en ruimte hier zijn uniek."

Buitenmens

Van der Wiele is duidelijk een buitenmens: "De dag na mijn afstuderen, in 2001, heb ik een paar maanden in Canada rondgetrokken. Die reis was deels om mij te oriënteren op de vraag of ik ooit in Canada zou willen werken, een gedachte waar ik toen al een tijdje mee speelde." Het werd echter Nieuw Zeeland, aan de andere kant van de wereld. Over het leven in Nieuw Zeeland zegt zij: "Het is een makkelijk land om in te leven. Er is nog zoveel vrije ruimte om een eigen plekje te creëren. Buiten Auckland zijn er geen files en de enige twee verkeerslichten in de wijde omgeving staan bij een eenrichtingsbrug. Daarnaast is het klimaat erg aangenaam, 's winters komt de temperatuur overdag niet beneden de tien graden. Dat maakt het buitenwerk een stuk comfortabeler. Ik kan ook intens genieten van het landschap van Nieuw Zeeland met z'n heuvels en prachtige vergezichten."

Eén van die artsen die kort na haar studie aan de kans heeft gegrepen in het buitenland haar geluk te beproeven is Arnica van der Wiele. Zij vertrok in 2004 naar Nieuw Zeeland.

De rust, de ruimte en het klimaat hebben hun eigen invloed op de bevolking die volgens Van der Wiele 'enorm relaxed' is: "De meeste mensen lijken alle tijd van de wereld te hebben, iedereen heeft tijd voor een praatje. Ook word je overal met je voornaam aangesproken. Of je nou naar de bank gaat, de drogist of naar het fitnesscentrum. Ook de klanten en dierenartsen noemen elkaar bij de voornaam. In het begin vond ik het iets te persoonlijk maar ik ben er nu aan gewend."

Verschillen

Gevraagd naar de reden van haar vertrek uit Nederland zegt ze: "Mijn vertrek naar Nieuw Zeeland was niet gepland. Ik zat in de laatste week van een waarneming waarin ik een half jaar vrijwel uitsluitend landbouwhuisdieren had behandeld en was in eerste instantie op zoek naar ander werk in Nederland. Een vriendin werkte al een tijd in Nieuw Zeeland en in een impuls stuurde ik haar een bericht om te informeren naar vacatures. Prompt kreeg ik een waarneming voor een jaar bij haar in de praktijk aangeboden, een praktijk met voornamelijk melkveebedrijven als klant."

Een van de grootste verschillen met melkveehouderijen in Nederland, vervolgt Van der Wiele, is dat in Nieuw Zeeland de meeste bedrijven hun werk afstemmen op de seizoenen. Alle koeien kalven af in de winter (van juli tot september) en moeten voor eind december weer drachtig zijn. In de maanden mei en juni liggen de bedrijven veelal stil en kunnen de veehouders er

Anekdote

"Op een dag, toen ik hier nog maar een paar maanden was, had ik aan het eind van de middag een visite in Port Charles. Port Charles ligt in het topje van de Coromandel, een schiereiland c.q. natuurgebied ten noorden van mijn woonplaats. Ik ging op weg met een uitgebreide routebeschrijving en de waarschuwing dat ergens halverwege mijn mobiele telefoon geen ontvangst meer zou hebben. In het donker voerde de reis over slingerende, onverharde wegen die soms eindeloos leken. Een paar keer dacht ik echt dat het zandpad op zou houden en dat ik verkeerd was gereden. Na dik twee uur rijden stond er een kartonnen doos midden op het pad met daarop geschreven VET en een pijl naar rechts waar ik af moest slaan. Uiteindelijk vond ik de boerderij en de boer vertelde me dat het een prachtige rit is bij daglicht en dat ik vanaf de boerderij uitzicht had op de Grote Oceaan. Helaas was het pikkedonker. De verlossing was nog een foetotomie ook en mijn auto had een lekke band. Gelukkig kon ik die op de boerderij wisselen voor de terugweg. Net na middernacht was ik terug, het had me dus ruim vijf uur gekost. We gaan nu nog wel eens terug naar die boer en blijven dan een weekend logeren in zijn cottage."

even tussenuit, aldus Van der Wiele. "Een ander groot verschil met Nederland is dat hier het vee altijd buiten loopt. De melkstal staat centraal tussen alle weilanden en vormt over het algemeen niet meer dan een melkput met een overkapping. De grootte van de kuddes varieert ook enorm, van 120 tot 2000 melkkoeien."
Het werken naar seizoen maakt volgens Van der Wiele het werken met landbouwhuisdieren wel minder afwisselend: "Vaak doe je dagenlang hetzelfde werk. In februari en maart scannen we bijvoorbeeld alle koeien op dracht en sta je wekenlang te scannen. In september en oktober, het dekseizoen, trek je van boerderij naar boerderij om per bedrijf tussen de vijftig tot honderd 'niet tochtig geziene' koeien te checken. Dan kun je op een gegeven moment geen hormoon of spiraal meer zien! Het is een race tegen de kalender om alle koeien zo snel mogelijk weer drachtig te krijgen." Volgens Van der Wiele is het scannen van de koeien een enorm stressvol moment voor de veehouder en de manager van een bedrijf. Het is het moment waarop duidelijk wordt hoe zij het gedaan hebben dat jaar. "Ze verwachten een percentage koeien dat niet drachtig is. Als dat percentage dan flink hoger uitvalt vormt dat een financiële tegenvaller voor het bedrijf. De niet drachtige koeien zijn voor het bedrijf niet productief en gaan dan ook vaak naar de slachterij."

Moeilijk

Uiteraard is werken in het buitenland niet altijd rozengeur en maneschijn en Van der Wiele blijft dan ook met beide benen op de grond: "Sommige bedrijven zie ik maar een of twee keer per jaar waardoor het ontzettend lang duurt voordat je ze kent en voordat je hulp op maat kan bieden. Ik wil die hulp juist graag geven omdat ik, vooral in het begin, grote moeite heb gehad met de conditie van de Nieuw Zeelandse koeien. Gelukkig zijn de dieren dit jaar in een veel betere conditie, alleen omdat er meer gras is. Ik weet nog dat ik in mijn eerste week hier aan een veehouder vroeg wat de koeien te eten kregen. Hij begon te schaterlachen en zei: "Gras!" Wat voeding betreft is het contrast enorm met de uitgebalanceerde rantsoenen in Nederland."
Omdat de koeien geen krachtvoer krijgen worden spoorelementen zoals koper, selenium, cobalt en jodium aan het drinkwater of de kunstmest toegevoegd. Van der Wiele: "Bij de koeien van veel veehouders testen we een paar keer per jaar alle waarden in het bloed of het leverweefsel. Op basis daarvan geven we dan een advies over hoeveel gram van elke stof per koe per dag door het drinkwater moet of hoeveel er moet worden toegevoegd aan de kunstmest. Het heeft me veel moeite gekost om thuis te raken in de materie van spoorelementen."

Verrassing

In de loop van de tijd is Van der Wiele duidelijk in aanraking gekomen met de positieve en negatieve kanten van het werken als dierenarts in Nieuw Zeeland. Daarnaast heeft het werk een aantal verrassingen in petto gehad, verklaart zij: "Wat mij vooral verbaasde is de hoeveelheid tijd die veel veehouders toch nog besteden aan de individuele, zieke koe. Ik was in de veronderstelling dat men hier vooral op kuddeniveau zou werken maar niets is minder waar. Sterker nog, om tot een diagnose te komen doe ik hier veel meer laboratoriumonderzoek bij koeien dan in Nederland."
Naast de opvallende individuele zorg voor de veestapel werd Van der Wiele ook verrast door een aantal kenmerkende vergiftigingen door giftige planten, nitraat en schimmel(toxinen). "Ook zien we hier elk jaar facial eczema veroorzaakt door een schimmeltoxine dat de koeien opnemen met het gras. Het veroorzaakt leverschade en daardoor fotosensibiliteit en productieverlies. In de meeste kuddes zie je wel een of meerdere koeien met ernstige zonnebrand. Op de uiers en andere ongepigmenteerde huiddelen hangen de vellen er dan bij. De dieren met fotosensibiliteit hebben het hier moeilijk. Er zijn geen echte opstalmogelijkheden, dus de schaduw moet komen van bomen of soms een schuur."

"Wat mij vooral verbaasde is de hoeveelheid tijd die veel veehouders toch nog besteden aan de individuele, zieke koe."

Terug

Van der Wiele concludeert: "Ik ben zeker niet uit Nederland weggegaan vanwege het werk. Bij de praktijken waar ik gewerkt heb in Nederland had ik het enorm naar mijn zin en raakte ook snel gehecht aan de klanten. Ik mis de familiebedrijven in Nederland regelmatig en denk dan ook dat ik uiteindelijk terug zal keren uit Nieuw Zeeland, alhoewel ik niet weet of er in Nederland voor mij een toekomst is weggelegd als rundveedierenarts. Er stoppen zoveel melkveebedrijven. Op dit moment verwacht ik echter nog zeker twee jaar te blijven, al is het alleen om de rest van Nieuw Zeeland te kunnen zien. Dit jaar willen we op vakantie naar het Zuidereiland, dat moet prachtig zijn. Daarna zien we wel weer."

Boekpresentatie klinische voeding

Op maandag 27 maart 2006 werd in Parijs het boek Encyclopedia of Canine Clinical Nutrition gepresenteerd als onderdeel van een symposium waar diverse auteurs uit de hele wereld aanwezig waren om de laatste ontwikkelingen op hun vakgebied toe te lichten.

Het boek is in opdracht van Royal Canin geschreven door 25 deskundigen uit Europa, de US en Australië. Bijdragen van Nederlandse origine zijn geleverd door Prof. Herman Hazewinkel en Dr. Carolien Rutgers.
Doel van het boek was om praktijkgerichte informatie volgens de laatste stand van zaken te geven over klinische voeding, oftewel alle kennis over voeding als onderdeel van de therapie. Dit alles wordt weergegeven in een fors boek, duidelijk geïllustreerd met veel afbeeldingen in kleur. Na elk hoofdstuk zijn steeds enkele separate pagina's opgenomen met specifieke informatie van Royal Canin over de behandelde materie. Het boek begint direct met een hoofdstuk over overgewicht. Informatie over reguliere, dagelijkse voeding is niet aanwezig omdat het niet binnen de doelstelling van het boek past. Andere hoofdstukken bespreken de rol van de voeding bij de dermatologie, gastroenterologie, leveraandoeningen, problemen van de exocriene pancreas, diabetes mellitus, hyperlipidemie, chronisch nierlijden, urolithiasis, hartaandoeningen, osteoarticulaire ziekten, gebit en kanker.
Tenslotte wordt ingegaan op critical care nutrition, de rol van voeding bij gedragsproblemen en de integratie van dieetvoeding in de veterinaire praktijk. Dit laatste is interessant en wordt niet vaak in een boek aangetroffen. Gezien de interactie met de kliniek ontbreekt informatie over de pathogenese van de relevante aandoeningen niet en kan men regelmatig bruikbare algoritmen en differentiële diagnoseoverzichten aantreffen.
Een toch wel storend probleem blijft nog steeds de weergave van Amerikaanse eenheden wanneer auteurs uit de US bloedwaarden vermelden. Hiernaast hadden beter ook internationale eenheden vermeld kunnen worden.
Een bijzonder goede bijdrage, die als standaard in de overige hoofdstukken bij de volgende druk gebruikt kan worden, is de vermelding van evidence based medicine bij de diverse voedingsadviezen in het hoofdstuk over diabetes mellitus (Fleeman en Rand; University of Queensland, Australië).
Conclusie: een voor de dagelijkse praktijk goed en prettig leesbaar naslagwerk met een goede balans tussen klinische en voedingsinformatie dat, door het het toenemende belang van dieetvoeding bij de therapie van veel klinische problemen, op de boekenplank van de practicus niet mag ontbreken.
Voor meer informatie *www.royalcanin.nl*

Het veterinair verleden laat zijn sporen na, met name in de veeteelt en de KI. Foto's, instrumenten, boeken en andere voorwerpen herinneren aan (bijna) vergeten opvattingen, therapieën en gebouwen, maar ook aan bijzondere en gewone mensen die een rol speelden in de diergeneeskunde en de veefokkerij. Hun verhaal wordt hier verteld.

Ponsmachine tabletsperma

Uitgelicht

Was dit een instrument dat bij de KI werd toegepast? Ja, in de jaren zestig van de vorige eeuw, toen het proef-, wacht- en fokstierenprogramma van de grond kwam, ontstond de behoefte om grote hoeveelheden sperma in te vriezen.

Tot 1964 werd sperma ingevroren in hoeveelheden van 1 cc, meestal in glazen buisjes. Gemiddeld lieten 70% van de zaadcellen daarbij het leven. De Japanners ontdekten toen de tabletmethode, waarbij verdund sperma werd gedruppeld op vast koolzuurijs van ± - 85°C, waarin putjes waren gemaakt. Vooral door het snel bevriezen bleven er toen gemiddeld zeventig procent levende cellen over. Het was een goedkope methode, er kwamen immers geen rietjes aan te pas. In de praktijk sprak men dan ook wel van de 'armelui's methode'.
Het nadeel vormde de identificatie per dosis. Bij KI Land van Cuijk, toen nog in het oude station in het dorp Beers, vond men de oplossing. Er werden papieren gedrukt overeenkomend met de plaatjes en op de plek van de kuiltjes de code van de stier. Het hier afgebeelde object, intussen een museumstuk, ponste de codes uit, waardoor ze precieus in de kuiltjes vielen. Zo werden de pillen voorzien van een code, die na het ontdooien en insemineren in het buisje achterbleef.
Toch werden ze volledig verdrongen door de rietjes, die men dunner is gaan maken tot 1/4 cc, waardoor ze, net als de tabletten, ook sneller afkoelden. Zeker toen het vaste koolzuur werd vervangen door vloeibare stilkstof van -196°C.
De betere identificatie van de rietjes gaf uiteindelijk de doorslag dat pillen niet meer worden gebruikt.

Het Museum Veeteelt en KI in Beers, in het voormalige gebouw van KI Land van Cuijk, is op alle woensdagen geopend(10.00 – 16.00 uur) en op de zondagen van 1 april tot 1 november(12.00 – 17.00 uur. Vraag ook eens naar de dagarrangementen en naar de mogelijkheden voor kinderen. Kijk op: www.veeteelt-ki-museum.nl

Praxisleitfaden Hund und Katze

Boekbespreking

(Duitse vertaling van Small Animal Veterinary Nerdbook).
ISBN: 3-87706-740-9.
Auteurs: Sophia A. Yin. (vertaald en bewerkt door Ingo Nolte).
Uitgever: Schlütersche Verlag, Hannover.
Prijs: 49 euro.

Dit 747 pagina's dikke boekje met een zachte kaft past in iedere witte praktijkjas. Het boek is een vertaling van de Amerikaanse titel Small Animal Veterinary Nerdbook. De auteur is dierenarts en werkzaam aan de University of California in Davis. De doelgroepen zijn studenten tijdens hun co-schappen en dierenartsen die na hun afstuderen net in de praktijk zijn gegaan.
Het boek bevat in een synopsis beschrijvingen van vrijwel alle aandoeningen die men in de kliniek en praktijk kan tegenkomen. Tevens bevat het overzichten vrijwel alle daar gebruikte medicamenten met een korte omschrijving van werking en de gebruikelijke dosering, alsmede laboratoriumwaarden en de interpretatie van afwijkingen van de normaalwaarden. Verder bevat het protocollen voor vrijwel elke klinische presentatie waarmee een patiënt door de eigenaar kan worden aangeboden. De protocollen geven duidelijk en goed uitgewerkt aan wat de vervolgstappen zijn bij een patiënt met als hoofdklacht bijvoorbeeld benauwd, diarree, jeuk etcetera. Afhankelijk van de uitkomst van een test, onderzoek of bevinding wordt de meest logische stap voor vervolgonderzoek en/of therapie aangegeven.
Voor sommige studenten zal de Duitse taal wellicht een probleem zijn. Hen zou ik dan de originele Engelstalige uitgave aanraden. Van het ironisch bedoelde Engels woord 'Nerd' in de titel zou ik me dan maar weinig aantrekken. Als ik student was of op het punt stond om voor het eerst in de praktijk aan het werk te gaan zou ik niet meer de spreekkamer of kliniek willen binnentreden zonder dit boekje op zak. En als ik al twee jaar praktiserend was waarschijnlijk nog steeds niet.
Wat jammer dat deze periode inmiddels al twintig jaar achter me ligt. Ik heb veel gemist. Maar voor de studenten en startende dierenartsen van nu: kopen dit boekje en je staat nooit meer met je mond vol tanden bij de vraag 'wat nu, dokter?'

H.A. Beijer

Atlas und Lehrbuch der Kleintierneurologie

ISBN: 3-87706-739-5.
Auteurs: onder redactie van André Jaggi.
Uitgever: Schlütersche Verlag, Hannover.
Prijs: 139 euro.

Dit 505 pagina's dikke boekwerk met een harde kaft is in de Duitse taal gedrukt maar door auteurs afkomstig vanuit de hele veterinaire neurologenwereld geschreven. Toch hebben vele auteurs een gemeenschappelijke achtergrond namelijk in de Veterinaire Faculteit van Bern. Deze faculteit is toch wel één van de wetenschappelijke 'hot spots' op het gebied van de veterinaire neurologie in Europa. Op PubMed telde de recensent 245 wetenschappelijke publicaties op twee namen vanuit Bern, versus Utrecht maar 34 publicaties op één naam).
Het boek gaat vergezeld van een DVD, echter de recensent had hierover geen beschikking en kon hij het beeldmateriaal op deze DVD in de bespreking dus niet meenemen. De doelgroep van het boek is studenten en dierenartsen die na hun afstuderen wat verder willen in de neurologie.
Deze tekstatlas bevat beschrijvingen van vrijwel alle aandoeningen van het centrale en het perifere zenuwstelsel, alsmede aandoeningen elders in het lichaam die ook op het CZS invloed hebben. De tekeningen en foto's in dit drukwerk zijn van een uitstekende kwaliteit. Het boek begint met de bespreking van het standaard neurologisch onderzoek. Daarna volgen de hoofdstukken over algemene neuropathologie, genetisch bepaalde aandoeningen, de laboratoriumdiagnostiek van het zenuwapparaat en de anesthesie bij neurologische patiënten. Al deze hoofdstukken zijn nogal vanuit een academische setting geschreven en zullen wellicht de student wat meer aanspreken dan de practicus. De hoofdstukken beeldvormende (röntgen) diagnostieken, elektrodiagnostiek, neurofarmacologie en neurochirurgie zullen de practicus meer aanspreken. Ook de onderwerpen acupunctuur, rehabilitatie en zelfs gedragsafwijkingen komen aan bod. Daarnaast wordt de mogelijke pathologie per onderdeel van het zenuwstelsel besproken.
Het boek is vooral geschikt voor dierenartsen die het naadje van de kous willen weten met betrekking tot de theoretische achtergronden bij de neurologie. Maar voor de practicus die snel even iets wil opzoeken is dit boek wellicht iets minder geschikt. Therapieën worden soms maar zeer beknopt besproken. Doseringen dienen nog al eens elders in het boek opgezocht te worden. Voor sommigen zal ook de Duitse taal wellicht een probleem zijn. Conclusie: een prima leerboek voor studenten en het boek geeft gedegen informatie over de etiologie, symptomatologie en onderzoeksmogelijkheden in de neurologie voor de geïnteresseerde practicus.

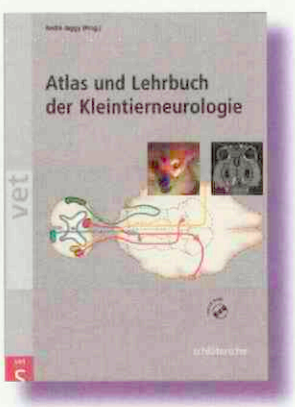

H.A. Beijer

Het einde van de maatschap komt in zicht. Hoe nu verder?

Ruud van der Mark

Het ziet ernaar uit dat binnen afzienbare tijd (eindelijk) de nieuwe wettelijke regeling van personenvennootschappen wordt ingevoerd. De verwachting is dat dit omstreeks 1 januari 2007 zal gebeuren. Door die wet verandert er het een en ander aan de maatschap. Zo op het eerste gezicht is de grootste verandering, dat de maatschap verandert in een stille of openbare vennootschap en dat de maten vennoten gaan heten. Maar de invoering van de nieuwe regeling heeft meer gevolgen. Veel dierenartsen werken met elkaar samen in een maatschap. Hieronder zal ik aangeven wat de belangrijkste veranderingen zullen zijn en welke keuzes dierenartsen die in maatschapsverband werken of willen gaan werken kunnen en soms ook moeten maken.

In de nieuwe regeling worden drie types personenvennootschappen onderscheiden:
1. stille vennootschappen;
2. openbare vennootschappen;
3. openbare vennootschappen met rechtspersoonlijkheid.

Van een stille vennootschap is sprake als dierenartsen wel met elkaar samenwerken maar niet onder een gemeenschappelijke naam naar buiten treden. Treden zij wel onder een gemeenschappelijke naam naar buiten dan is er sprake van een openbare vennootschap. De meeste dierenartsen die in maatschapsverband de praktijk uitoefenen doen dat onder de naam dierenartsenpraktijk X of dierenkliniek Y. Al deze maatschappen worden dus openbare vennootschappen.
In de nieuwe regeling is het mogelijk te kiezen voor de openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid. Vaak wordt gedacht dat dit hetzelfde is als een besloten vennootschap met de daaraan verbonden voordelen op de gebieden van aansprakelijkheid en fiscaliteit, maar die veronderstelling is niet juist. Het belangrijkste verschil met de gewone openbare vennootschap is dat de openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid juridisch eigenaar kan zijn van zaken en registergoederen, zoals het praktijkpand.
Dat kan een voordeel zijn als er veel vennoten zijn en het vaker voorkomt dat vennoten uit- en intreden. De uittredende vennoot kan zijn aandeel in de openbare vennootschap overdragen aan de andere vennoten of een opvolger en behoeft dan zijn aandeel in, bijvoorbeeld het praktijkpand, niet separaat over te dragen met alle financiële consequenties van dien. Daar staat evenwel tegenover dat het voor een openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid vereist is dat de overeenkomst (wat nu de maatschapsovereenkomst is) wordt vastgelegd in een notariële akte. Daar zijn kosten aan verbonden en als de vennoten later hun afspraken willen veranderen moet dat ook weer via de notaris. Voor een 'gewone' openbare vennootschap is net als nu voor de maatschap de inschakeling van een notaris niet nodig.
De voordelen van een openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid zijn maar beperkt en zullen zelden opwegen tegen de daaraan verbonden nadelen. Dit type zou misschien interessant kunnen zijn voor maatschappen met veel vennoten en een kostbaar praktijkpand, maar voor deze praktijken geldt dat de oprichting van een besloten vennootschap juridisch en fiscaal misschien wel aantrekkelijker is.
Een besloten vennootschap is een (echte) rechtspersoon met aandeelhouders. De dierenartsen-aandeelhouders kunnen als zij de praktijk verlaten hun aandelen overdragen aan hun opvolgers. De besloten vennootschap heeft een eigen vermogen, duidelijke, maar ook starre regels over besluitvorming, bestuur en vertegenwoordiging en de dierenartsen-aandeelhouders kunnen maar in beperkte mate door derden aansprakelijk worden gesteld voor schulden van de B.V. In hoeverre de B.V. fiscale voor- of nadelen heeft zal per geval bekeken moeten worden. Omzetting van een maatschap in een besloten vennootschap is een vrij ingrijpende en kostbare operatie.

Vertegenwoordiging

Voor de openbare vennootschap is het uitgangspunt, dat iedere vennoot onbeperkt bevoegd is de openbare vennootschap te vertegenwoordigen als het maar gaat om handelingen die passen binnen het doel van de vennootschap. Zo mag iedere vennoot bijvoorbeeld meubilair voor het praktijkpand aanschaffen, een assistent aannemen en diergeneesmiddelen inkopen namens de vennootschap. Die vertegenwoordigingsbevoegdheid kan worden beperkt in de vennootschapsovereenkomst.
Het is belangrijk om na te gaan wat er in de huidige maatschapsovereenkomst staat over de bevoegdheid van de maten om de maatschap te vertegenwoordigen. Als daar geen beperking in staat, verdient het aanbeveling om daar alsnog afspraken over te maken omdat in de nieuwe regeling alle vennoten hoofdelijk, dat wil zeggen voor honderd procent, aansprakelijk zijn voor de verplichtingen die een medevennoot namens de openbare vennootschap is aangegaan.
Als de vertegenwoordigingsbevoegdheid in de huidige maatschapsovereenkomst beperkt is, of alsnog wordt beperkt, moeten die beperkingen worden gedeponeerd bij het handelsregister (kamer van koophandel) omdat de vennootschap anders daar tegenover derden geen beroep op kan doen. Als de nieuwe regeling in werking is getreden moeten openbare vennootschappen sowieso in het handelsregister worden ingeschreven en het is verstandig om de beperking in de vertegenwoordigingsbevoegdheid dan meteen mee te nemen.
Voor een stille vennootschap geldt dat een vennoot alleen namens de vennootschap mag handelen als de andere vennoten hem hiertoe volmacht hebben gegeven. Als deze volmacht ontbreekt zal de vennoot de verplichtingen die hij is aangegaan als eigen verplichtingen moeten voldoen.

Aansprakelijkheid

In het huidige recht zijn de maten van een maatschap voor gelijke delen aansprakelijk voor de schulden van de maatschap. In de nieuwe regeling verandert de aansprakelijkheid voor gelijke delen in hoofdelijke aansprakelijkheid. Dat wil zeggen dat crediteuren hun vorderingen bij alle vennoten voor het geheel kunnen incasseren. Een crediteur kan dus de meest kapitaalkrachtige vennoot dwingen de vordering te voldoen, waarna deze vennoot bij zijn medevennoten moet aankloppen om van hen ieders deel van de schuld terug te

krijgen. Dit geldt voor allerlei verplichtingen die door of namens de openbare vennootschap zijn aangegaan, zoals tegenover de bank die financiering heeft verstrekt, het personeel dat is aangenomen, de verhuurder van het pand, et cetera. Weliswaar kan met derden, zoals de bank, verhuurder of leverancier worden overeengekomen dat de vennoten niet hoofdelijk maar toch voor gelijke delen aansprakelijk zijn, maar het ligt niet voor de hand dat crediteuren gauw bereid zullen zijn zulke afspraken te maken omdat dit hun verhaalsmogelijkheden beperkt. Het kan in elk geval geen kwaad om waar mogelijk te proberen aansprakelijkheid voor gelijke delen overeen te komen.
De openbare vennootschap kan ook aansprakelijk zijn voor schade die wordt geleden omdat de vennootschap of een van de vennoten onrechtmatig heeft gehandeld. Hierbij kan worden gedacht aan de koper van een paard die afgaat op een onjuist keuringsrapport dat in opdracht van de verkoper door eenn van de dierenartsen/vennoten is gemaakt. Voor de schade die daaruit voortvloeit zijn de vennoten hoofdelijk aansprakelijk. Die aansprakelijkheid kan niet worden beperkt omdat met degene die schade lijdt geen overeenkomst is gesloten. Ook voor andere schulden die niet uit een overeenkomst voortvloeien, zoals belastingschulden en premies sociale verzekeringen, blijven de vennoten hoofdelijk aansprakelijk.
Als een dierenarts/vennoot een dier behandelt in opdracht van de eigenaar en daarbij een fout maakt, ligt de zaak iets anders. In dat geval is, overigens net als nu, de behandelend dierenarts volledig aansprakelijk voor de schade die daarvan het gevolg is. Daarnaast is ook de vennootschap als formele opdrachtnemer aansprakelijk. In de nieuwe regeling is bepaald dat de andere vennoten voor deze schade niet (hoofdelijk) aansprakelijk zijn als zij kunnen aantonen dat de tekortkoming van de behandelend dierenarts niet aan hen kan worden toegerekend. Deze disculpatiemogelijkheid geldt alleen voor de aansprakelijkheid tegenover opdrachtgevers.
Als er geen sprake is van een openbare vennootschap maar een stille vennootschap zijn de vennoten net als nu bij de maatschap aansprakelijk voor gelijke delen. Daarnaast is de dierenarts die bij de behandeling van het dier een fout heeft gemaakt volledig aansprakelijk voor die schade.

Gevolgen uittreden vennoten

Als maten uit de maatschap treden, bijvoorbeeld na opzegging, bij blijvende arbeidsongeschiktheid of bij het bereiken van de in de overeenkomst vastgelegde pensioengerechtigde leeftijd, geldt naar huidig recht het uitgangspunt dat de maatschap wordt ontbonden en dat de maten mogen kiezen of zij hun aandeel in de praktijk zelfstandig of weer samen met de anderen voortzetten. De maatschappen die dit ongewenst vinden, kunnen in de maatschapsovereenkomst andere afspraken maken. Zo is in de modelovereenkomst van associatie van de KNMVD bepaald dat als de dierenarts die uit de maatschap treedt en zijn praktijk niet voortzet, hij verplicht is zijn aandeel in de praktijk aan te bieden aan de andere maten die dat aandeel kunnen of in sommige gevallen moeten overnemen. Er zijn ook maatschapscontracten met verdergaande verblijvens- en overnamebedingen. Kortom, nu is het uitgangspunt dat bij uittreden van een van de maten de maatschap uit elkaar valt tenzij daar andere afspraken over zijn gemaakt.
In de nieuwe regeling wordt het uitgangspunt dat bij uittreden van een van de vennoten de vennootschap onder dezelfde naam wordt voortgezet. De vennootschap wordt alleen ten aanzien van de vennoot die uit de vennootschap treedt ontbonden. Het gevolg van de nieuwe regeling is dat de uittredende vennoot zijn aandeel in de praktijk niet mag meenemen en dat de overblijvende vennoten die de praktijk voortzetten, gehouden zijn om de uittredende vennoot een bedrag te betalen gelijk aan zijn economische deelgerechtigheid in het vermogen van een vennootschap. Daaronder valt het aandeel van de uittredende vennoot in, bijvoorbeeld, het praktijkpand en de goodwill.
Op de hoofdregel, dat de vennootschap bij uittreden van een van de vennoten wordt voortgezet, bestaan een paar uitzonderingen. Als er na het uittreden van een vennoot maar een andere vennoot overblijft, wordt de vennootschap wel ontbonden. Ook wordt de vennootschap ontbonden als deze voor bepaalde tijd is aangegaan en deze tijd is verstreken. Hierbij moet worden opgemerkt dat bij stilzwijgende verlenging van de periode waarvoor de vennootschap is aangegaan, de vennootschap voor onbepaalde tijd wordt voortgezet en dan geldt weer de hoofdregel bij het uittreden van vennoten. Tenslotte kunnen de overblijvende en de vertrekkende vennoot met elkaar overeenkomen dat de vennootschap niet wordt voortgezet, maar daar moeten ze het dan wel allemaal over eens zijn.
Van de hoofdregel, dat de overblijvende vennoten de praktijk voortzetten (en de plicht hebben het aandeel van de uittredende vennoot over te nemen) kan in de vennootschapsovereenkomst (voorheen: maatschapsovereenkomst) worden afgeweken. Zo kan in de overeenkomst worden opgenomen, dat de vennootschap alleen wordt voortgezet als de overblijvende vennoten daarmee instemmen. Blijft die instemming, die overigens 'met bekwame spoed' moet worden gegeven, uit, dan wordt de vennootschap ontbonden en kan de uittredende vennoot zijn aandeel in de praktijk meenemen of verkopen aan een ander. De vennoten kunnen ook overeenkomen, dat bij uittreden wegens, bijvoorbeeld, overlijden, pensioen of ziekte de hoofdregel wel geldt en dat bij gewone opzegging de praktijk alleen wordt voortgezet (en overgenomen) als de overblijvende vennoten daarmee instemmen.
Uit het voorgaande blijkt dat het belangrijk is om in de bestaande maatschapsovereenkomst na te gaan welke afspraken er zijn gemaakt over de gevolgen van het uittreden uit de maatschap en te bespreken of en in hoeverre deze afspraken moeten worden aangepast aan de nieuwe wettelijke regeling. De discussie zal daarbij gaan over vragen zoals 'mag een dierenarts zijn aandeel in de praktijk bij vertrek meenemen' en 'moeten de overblijvende vennoten de praktijk van de vertrekkende dierenarts overnemen en daarvoor betalen'.

Wat kan de KNMvD voor u doen?
Zoals u in dit artikel heeft kunnen lezen, heeft de nieuwe Wet personenvennootschappen consequenties voor dierenartsenpraktijken. Door deze wet, die waarschijnlijk pas in 2007 in werking treedt, verdwijnt de maatschap als rechtsvorm en wordt vervangen door de vennootschap. Hierdoor moeten straks alle bestaande maatschappen hun maatschapscontract wijzingen conform de nieuwe wet. Wat betreft bevoegdheden, vertegenwoordiging en aansprakelijkheid impliceert dit enkele essentiële veranderingen. De KNMvD wil haar leden ondersteunen bij de implementatie van deze nieuwe wet. Op dit moment worden daarvoor verschillende opties onderzocht. Wij zullen u op korte termijn nader informeren over de mogelijkheden die wij u op dit gebied kunnen bieden.

De nieuwe regeling schrijft voor dat voor de overdracht van het aandeel in het vermogen van de vennootschap een (schriftelijke) overeenkomst nodig is en daarnaast volgt uit de regeling dat het mogelijk is om in de vennootschapsovereenkomst al op te nemen dat de vennoten elkaar de volmacht geven om deze overdracht voor elkaar te effectueren. Dit kan de overdracht bij uittreden van een van de vennoten bespoedigen. In de regeling is voorts bepaald dat de overblijvende vennoten het bedrag dat zij aan de vertrekkende vennoot verschuldigd zijn in termijnen mogen uitkeren als dat in de vennootschapsovereenkomst is vermeld. Het is verstandig om dit te doen om het risico te vermijden dat de overblijvende maten de betaling van het gehele bedrag ineens niet kunnen financieren. Wat niet in de wet staat, maar wel aanbeveling verdient, is om in de overeenkomst op te nemen naar welke maatstaven de verschillende vermogensbestanddelen, zoals praktijkpand en goodwill, moeten worden berekend.
Op grond van de nieuwe regeling is een vennoot, die uit de vennootschap treedt niet aansprakelijk voor de schulden die na zijn uittreden zijn ontstaan. Een vennoot, die tot de vennootschap toetreedt is niet aansprakelijk voor de schulden die vóór zijn toetreding zijn ontstaan. Als de vennoten dit anders willen moet dit in de overeenkomst waarin het uittreden respectievelijk de toetreding wordt geregeld, worden vastgelegd. Dierenartsen die in maatschapsverband de praktijk uitoefenen doen er verstandig aan om met elkaar te bespreken hoe zij de gevolgen van het uittreden van een van hen willen regelen. Zolang het uittreden van een van de vennoten niet binnen afzienbare tijd te verwachten is, lijkt het aantrekkelijk om deze discussie uit te stellen, maar om verrassingen te voorkomen als de situatie zich dan toch voordoet kunnen er beter afspraken over dit onderwerp worden gemaakt als de samenwerking in goede harmonie verloopt.

Conclusies

Dierenartsen die in maatschapsverband de praktijk uitoefenen zullen zich zo langzamerhand moeten gaan voorbereiden op de nieuwe wettelijke regeling van personenvennootschappen. In dat verband zullen zij zich enkele vragen moeten stellen, zoals:

- Wordt hun maatschap straks een stille of een openbare vennootschap?
- Is het interessant om straks te kiezen voor een openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid of eventueel een BV?
- Is in de maatschapsovereenkomst de bevoegdheid om namens de praktijk verplichtingen aan te gaan voldoende beperkt?
- Welke (extra) risico's lopen de individuele dierenartsen door de uitbreiding van de aansprakelijkheid?
- Moet de praktijk bij het uittreden van een van de dierenartsen in alle gevallen door de andere dierenartsen worden voortgezet of niet?
- Sluiten de in de maatschapsovereenkomst vermelde gevolgen van het uittreden van een van de dierenartsen aan bij de nieuwe wettelijke regeling?

Het is jammer, dat het nog steeds niet precies duidelijk is wanneer de nieuwe wettelijke regeling van personenvennootschappen daadwerkelijk wordt ingevoerd. Het is echter niet verstandig om het moment van invoering af te wachten. De meeste maatschappen zullen over de consequenties van de nieuwe regeling willen nadenken en misschien hebben ze daarbij behoefte aan advies van hun fiscaal of juridisch adviseur. Dierenartsen die nu besluiten om een nieuwe maatschap te vormen doen er verstandig aan om bij het opstellen van de overeenkomst te anticiperen op de nieuwe wettelijke regeling.

Mr. R.P.F. van der Mark (rpf.vandermark@kbs.netlaw.nl) is als advocaat werkzaam bij KBS advocaten te Utrecht.

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig). Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

De abonnementsprijs voor het jaar 2006 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaar verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaar. Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voor één kalenderjaar verlengd.

Hoge of lage BTW, de zaken op een rij

R. van der Velden

De KNMvD krijgt regelmatig vragen van leden over de toepassing van de verschillende BTW-tarieven voor dierenartsen, negentien procent of zes procent. Daarom hebben we de zaken voor u kort op een rij laten zetten.

De grote lijn is als volgt. Leveringen en diensten door dierenartsen zijn in principe belast tegen het hoge BTW-tarief van negentien procent. Er zijn momenteel twee specifieke uitzonderingen waarvoor het lage tarief van procent geldt.
De eerste – en waarschijnlijk de belangrijkste – uitzondering vormt de categorie leveringen van diergeneesmiddelen. De tweede uitzondering is het verrichten van drachtigheidsonderzoek ten behoeve van veehouders door dierenartsen (manueel of met behulp van echografie). Ook hiervoor geldt het lage tarief van zes procent.

Diergeneesmiddelen

Zoals bekend zijn er diergeneesmiddelen die uitsluitend door een dierenarts mogen worden toegediend (UDD). De dierenarts dient deze middelen zelf toe te dienen. Op het eerste gezicht lijkt er in dit geval gelijktijdig sprake van zowel een dienst (het toedienen) als een levering (van het geneesmiddel). Voor de BTW geldt echter de spelregel dat als dienst en levering 'functioneel met elkaar verbonden' zijn, er sprake is van één prestatie. In dit geval zijn de levering en dienst inderdaad functioneel verbonden: het diergeneesmiddel wordt toegediend door een dierenarts. De bijkomende BTW-component wordt dan volledig geabsorbeerd door de hoofdcomponent. Voor de totale vergoeding (injectie plus diergeneesmiddel) moet dus het hoge tarief van negentien procent gehanteerd worden.
Voor niet-UDD middelen zal het gebruikelijk zijn dat deze worden afgeleverd zonder gelijktijdig te worden toegediend. Bij zo'n verkoop geldt het lage tarief van zes procent. Als een diergeneesmiddel met de kanalisatiestatus UDA of VRIJ daarentegen door een dierenarts wordt toegediend, dan hebben we weer te maken met het hoge tarief, conform de gang van zaken bij UDD-middelen.
Vaccins zijn in principe UDD-middelen. In het kader van de wettelijke regeling voor zelfvaccinerende varkenshouders is voor entstoffen tegen bepaalde bedrijfsgebonden ziekten een uitzondering gemaakt.
Het gaat hier om entstoffen voor varkens ter voorkoming van influenza, vlekziekte, porcine reproductive and respiratory syndrome, atrofische rhinitis of een besmetting met *E coli, Clostridium perfingens, Mycoplasma hyopneumoniae, Actinobacillus pleuropneumoniae*, parvovirus, rotavirus of de ziekte van Glässer.
Onder voorwaarden mogen deze door de varkenshouder zelf worden toegediend.
Deze vaccins vallen niet onder het UDD-regime en mogen door de dierenarts afgegeven worden. Wat BTW betreft valt de verkoop van deze vaccins dus onder het zes procent tarief.

Drachtigheidsonderzoek

Ook op drachtigheidsonderzoek voor veehouders is het lage tarief van toepassing. Dit geldt niet voor bijvoorbeeld kunstmatige inseminatie of embryotransplantatie door dierenartsen; daarvoor moet het hoge algemene tarief van negentien procent worden gehanteerd. De gunstige regeling voor drachtigheidsonderzoek bestaat dankzij een buitenwettelijke goedkeuring uit 1998 van de staatssecretaris van Financiën op verzoek van de KNMvD, en geldt – zoals het zo mooi wordt omschreven – 'tot nader order'. Het argument was destijds het opheffen van de rechtsongelijkheid die bestond omdat deze diensten werden verricht door bepaalde instellingen voor keuring en onderzoek. Voor zover bekend is deze goedkeuring nog steeds van kracht.

Mr. R. van der Velden is werkzaam als belastingadviseur bij VVAA belastingadviseurs en consultants bv te Nieuwegein (r.velden@vvaa-bs.nl)

Een boeiend paardenprogramma op de Voorjaarsdagen, deel II

Joyce Parlevliet

Verslag

In het vorige Tijdschrift voor Diergeneeskunde trof u een verslag aan van een groot deel van het paardenprogramma van de Voorjaarsdagen. Toch was er nog meer te beleven voor de geïnteresseerde paardendierenarts. In deel II van het verslag over het paardenprogramma van de Voorjaarsdagen 2006 aandacht voor de voortplanting bij het paard.

Op vrijdag 21 april werden de eerste presentaties over voortplanting bij het paard gehouden. De altijd goedlachse en vol grapjes zittende Jonathan Pycock beet de spits af en hield een verhaal over de praktijkervaringen met diep intra-uteriene inseminatie (DUI), inseminatie zo dicht mogelijk bij de ingang van het oviduct. De redenen voor het gebruikvan deze techniek zijn, het gebruik van geringe hoeveelheid sperma (1-10 x 10^6 spermacellen), bijvoorbeeld bij gesexed sperma, een hengst met een lage spermakwantiteit (kwaliteit moet wel goed zijn!) of epidydimaal sperma van bijvoorbeeld een net dode hengst. Een andere mogelijke toepassing is het reduceren van een infectie na inseminatie (post-breeding endometritis).
Er zijn twee mogelijkheden. Mogelijkheid een is inseminatie met behulp van een flexibele catheter. Dit werkt snel, maar je kunt niet zien of je op de juiste plaats zit. De tweede mogelijkheid is inseminatie met behulp van een video-endoscoop, wat tijdrovend is, maar indien gecontroleerd meer zekerheid geeft over de juiste plaats omdat de papil (utero-tubal-junction) in beeld gebracht kan worden. Een goede hygiëne is van belang en het schoonmaken van de scoop kost veel tijd, waardoor deze procedure kostbaar is. De drachtigheidsresultaten bij gebruik van DUI zijn bevredigend: 60-75 procent.

Dekking na ovulatie

John Newcombe, de Beva Short Communications Winner en practicus die volop in het onderzoek zit, hield zijn verhaal over succesvolle dekking na ovulatie. In zijn praktijk werkt hij vooral met drukbezette volbloedhengsten, die alleen natuurlijk mogen dekken en die zoveel mogelijk merries moeten bedienen in korte tijd. Onderzoekers hebben aangetoond dat na ovulatie insemineren c.q. dekken meer kans geeft op vroeg embryonale sterfte en ook de gevoeligheid voor 'post-breeding' endometritis neemt toe.
In zijn onderzoek werd bij merries tijdens de hengstigheid om de 8 uur (5-12 uur) follikelcontrole gedaan tot 24 uur na de ovulatie. Alle merries die na ovulatie geïnsemineerd werden, werden gespoeld met drie liter zoutoplossing, kregen ook antibiotica intra-uterien toegediend en oxytocine parenteraal. De groep waarmee vergeleken werd, die voor ovulatie geinsemineerd werd, bevatte meer probleemmerries. Bij inseminatie tot 12 uur na ovulatie werden er 65-79 procent embryo's bij drachtcontrole gedetecteerd, bij inseminatie voor ovulatie was het embryo aantal lager. Vroeg embryonale sterfte bij inseminatie tussen 6.5 en 12 uur na ovulatie was 15.8 procent en 3 tot 6 uur na ovulatie 6.7procent.

Endometritis

's Middags liet Jesper Nielsen (Denemarken), de resultaten van een onderzoek naar de diagnose van endometritis, de waarde van een endometrium swab of biopsie voor bacteriologie in combinatie met cytologie en histologie zien. De kans om een bacteriologisch positief monster te vinden blijkt twee keer zo groot te zijn als er gekweekt wordt van een uterusbiopt dan van een uterusswab. Een combinatie van testen geeft minder kans op valsnegatieve uitslagen. Echter de beste indicator van endometritis is het aantonen van polymorfkernigen in het endometrium van een biopt (dus histologie is de gouden standaard; sensitiviteit 0.82, specificiteit 0.92). Helaas is deze methode niet praktisch, omdat het te lang duurt voordat de uitslag bekend is. Cytologie is een redelijk betrouwbaar alternatief.
Het bepalen van het tijdstip van ovulatie bij de merrie is niet altijd eenvoudig, ondanks het gebruik van rectale palpatie en echografie, maar wel nodig als de beschikbaarheid van sperma of een hengst gering is of als er diepvriessperma gebruikt wordt. Daarom is ovulatieinductie een optie om de ovulatie beter te plannen. Jonathan Pycock gebruikt hiervoor Ovuplant®, wat volgens hem een iets nauwer timeframe heeft dan hCG. Ovuplant® is in Nederland niet geregistreerd en een nadeel hiervan kan zijn dat als deze niet verwijderd wordt na ovulatie en de merrie niet drachtig wordt, er anovulatoire cycli ontstaan. Er blijft discussie bestaan of hCG nu wel of geen antilichamen en verminderde fertiliteit induceert. Alle merries die met diepvriessperma geïnsemineerd worden, worden geflushed met fysiologisch zout en behandeld met oxytocine en antibiotica intrauterien.

Complicaties

De complicaties die tijdens en na de geboorte kunnen optreden werden behandeld door Björn Rambags. Retentio secundinarum is één van de problemen die op kunnen treden. Het is van belang dat de nageboorte er bij de merrie binnen een tot drie uur af is. Bij Friese merries zou een verlaagde calciumconcentratie in het bloed net als bij runderen nog een rol kunnen spelen, maar bij het toedienen van calcium moet men net als bij het rund oppassen voor hartritmestoornissen. Een andere behandel methode voor retentio secundinarum is water toedienen in het allantochorion, hetgeen myometriumcontracties zou geven, waardoor de placenta loslaat (Burn's techniek). Preventie van hoefbevangenheid is belangrijk. Andere complicaties rond de partus zijn:

- Ruptuur van de uterus. De detectie hiervan kan moeilijk zijn en de diagnose moet soms gesteld worden met behulp van hysteroscopie of laparoscopie.
- Beschadiging van de cervix. Deze kan behandeld worden, maar de prognose is gereserveerd, omdat het de vraag is of er na genezing een goede sluiting optreedt.
- Inversio en prolapsus uteri. Deze geven meestal een milde koliek en de prognose na behandeling is, als er geen uterusruptuur is opgetreden door manipulatie, meestal goed
- Vaginabeschadiging. De prognose is behalve bij Shetlanders goed. Shetlanders krijgen zeer snel adhesies bij manipulatie in de vagina. Het advies is dan ook bij geboorte-

problemen om snel een sectio caesarea te doen in plaats van een algehele foetotomie.
- Een regelmatig voorkomende complicatie bij jonge merries die voor de eerste keer veulenen is de rectovaginaalfistel of derde graads vaginaruptuur (cloaca). Na het spenen als er sprake is van een levend veulen wordt deze gerepareerd, omdat de merrie langdurig moet vasten voor operatie. De prognose voor de fertiliteit is goed, maar voor de analesphincter matig.

News Hour

In de tweede duopresentatie van het 'News Hour' door Scott Palmer en Tom Stout, die op vrijdagochtend gehouden werd, kwam de voortplanting aanbod. Een aantal leuk recent gepubliceerde bevindingen zijn:
- Vroeg embryonale sterfte (ves)varieert tussen tien en twintig procent en een zeer hoge progesteronconcentratie in het bloed is geen garantie dat ves niet optreedt. ECG alleen is niet essentieel voor het instant houden van de dracht.
- Het voorkomen van chromosomafwijkingen in vroeg embryonale cellen (in vivo en in vitro D7 embryo's) is een belangrijke oorzaak van vroeg embryonale sterfte.
- Amides in plaats van het meer spermacide glycerol als cryoprotectant zouden mogelijk in de toekomst uitkomst bieden in verdunners voor het invriezen van hengstensperma en zo de spermakwaliteit na ontdooien verbeteren.
- Coomassie blauwkleuring is een simpele en accurate methode om het acrosoom van hengstensperma te beoordelen na fixatie in vier procent paraformaldehyde. Deze methode zou in een routine spermacontrole geïmplementeerd moeten worden.
- Ovulatievertraging met behulp van progesteron (Regumate 0.044 mg/kg, gedurende 2 dagen) bij ovulatiegeïnduceerde merries zou een vertraging van ongeveer 24 uur in ovulatie geven, al kunnen er wel anovulatoire follikels voorkomen.

Kortom ook op het gebied van de voortplanting waren er interessante lezingen op de Voorjaarsdagen.

Joyce Parlevliet is dierenarts sinds 1986 en is in 1997 gepromoveerd op de fertiliteit van de hengst. Ze is Nederlands specialist Voortplanting Paard en Europees specialist Voortplanting (dipl. ECAR). Ze is werkzaam bij het Departement Landbouwhuisdieren en doet tevens onderzoek naar de voortplanting bij het paard.

Symposium on Advances in Feline Medicine

Richard Nap

In nauwe samenwerking met de ESFM (European Society Feline Medicine) organiseerde Hill's Pet Nutrition in Brussel een Symposium on Advances in Feline Medicine op 27 en 28 april in Brussel. Er waren ongeveer 150 gasten uit 20 landen. De dagvoorzitters waren dr. Andrew Sparkes (Hoofd van de Feline Unit op de Animal Health Trust, Verenigd Koninkrijk, en co-editor van de Journal of Feline Medicine and Surgery) en de in Nederland bij velen (uit haar Utrechtse tijd) nog wel bekende drs. Reidun Heiene (Lecturer Internal Medicine, Veterinaire Faculteit Oslo), momenteel President van de European Society of Veterinary Nefrology and Urology. Hierna worden enkele, voor de praktijk interessante, onderwerpen besproken.

Dermatologie

Na de opening door dr. David Watson (Hill's Europe) en dr. Andrew Sparks (ESFM), startte dr. Peter Hill (Bristol) de dag met dermatologie. Hij benadrukte dat de distributie van huidafwijkingen bij de kat, in tegenstelling tot bij de hond, atypisch is en dat bloedtesten voor allergieën nog steeds niet betrouwbaar zijn, ook niet voor voedingsallergie. Het 'good old' eliminatiedieet plus provocatie is de aangewezen weg. Echter, hij voegde nog een element toe en adviseert twee maal eliminatie- en twee maal provocatiedieet om honderd procent zekerheid te verkrijgen over de diagnose. Om praktische redenen wordt hierbij de voorkeur gegeven aan commerciële diëten boven zelf samengestelde maaltijden, hoewel deze laatste natuurlijk de gouden standaard vormen. De diëten met gehydrolyseerd eiwit zijn voor dit eliminatiedoel een prima aanvulling op de reeds bestaande voeders.

Gastro-enterologie

Dr. Gruffydd-Jones (Bristol) maakte duidelijk dat Inflammatory Bowel Disease (IBD) nog steeds een ingewikkelde aandoening is wat betreft diagnose en behandeling. Hij gaf aan dat de diagnostische procedure voor IBD de gehele cirkel heeft doorlopen en nu weer terug is bij de chirurgische biopten, omdat die toch kwalitatief betere informatie leveren dan de biopten verkregen via de endoscoop. Gruffydd-Jones adviseerde alert te zijn op de zogenoemde triaditis, waarbij er naast IBD ook sprake is van pancreatitis en cholangitis. Tarwe en mais werden genoemd als mogelijke oorzaken van allergie. Verder gaat hij er van uit dat een twee tot drie weken protocol (en dus geen zes tot negen weken) voldoende moet zijn om de (initiële) response op een dieet te beoordelen.

Dr. Jody Lulich, Minnesota Urolith Centre

Sprekers en voorzitters

Essentiële vetzuren

Dr. Debreakeleer (Hills Pet Nutrition) presenteerde een indrukwekkend overzicht van meervoudig onverzadigde vetzuren en de gunstige effecten op de gezondheid van de huid, het maagdarmkanaal en de urinewegen. Daarnaast werd ingegaan op de rol van deze vetzuren bij de ontwikkeling van de hersenen, leer- en verouderingsprocessen en het gezichtsvermogen.

Urologie

Dr. Jody Lulich (Minnesota), presenteerde de resultaten van blaassteenanalyse in het Minnesota Urolith Centre (MUC) en liet een duidelijke omslag zien van 90 procent struvietstenen begin jaren 80 naar een meerderheid van oxalaatstenen tussen 1995 and 2002. Momenteel lijkt er een evenwicht te zijn. De voeding is de belangrijkste niet-chirurgische factor die de aanwezigheid van struvietstenen kan beïnvloeden. Lulich is een uitgesproken aanhanger van niet-chirurgische methoden voor de behandeling van urinewegstenen en noemt röntgenonderzoek een essentieel onderdeel van het onderzoek. Dit geeft namelijk informatie over de aard en de lokalisatie van eventuele stenen. Hij wijst op een relatief eenvoudige techniek 'uro-hydropropulsion' (niet veel anders dan het onder narcose leegspoelen van de blaas, waarbij de kat rechtop wordt gehouden) die het aantal chirurgische ingrepen significant beperkt. Daarnaast kunnen veel stenen via de endoscoop met verschillende types korfjes en grijpertjes naar buiten worden gebracht. Tenslotte is er de techniek van het, via de endoscoop in de blaas met behulp van laser, vergruizen van de stenen (intracorporal lithotripsy). Nadat de steen is verkleind kunnen, met de eerder genoemde niet-chirurgische methoden, de delen naar buiten worden gebracht.

Dr. Diez (Luik) en dr. Gerber (Zürich) rapporteerden vanuit een Europees perspectief onder andere de analyse van 2112 bij het MUC aangeboden stenen uit de Benelux en 3459 stenen uit het Verenigd Koninkrijk. De overall trend voor wat betreft het karakter van de stenen is vergelijkbaar met die in de Verenigde Staten, maar er zijn wel verschillen per land of geografische regio. De meerderheid van de stenen (meer dan 60 procent) uit Nederland in 2005 bestond uit calciumoxalaat.

Praktijkmanagement

Dr. Sarah Caney (Hampshire) benadrukte het belang van een katvriendelijke omgeving en staf in de kliniek als het gaat om optimale gezondheidszorg. Ze gaf praktische tips voor de receptie, het wegen, de wacht- en behandelkamer, de opnameruimte en voor het toedienen en ingeven van medicaties. Volgens haar gaat het daarbij om een, wat zich in het Nederlands minder aardig laat uitdrukken, kat gerichte instelling, de zogenaamde 'cattitude'. De Feline Advisory Bureau (voorlichtingsbureau voor katten) biedt uitgebreide informatie in de vorm van folders en website *(www.fabcats.org)*. Dr. Westropp (Davis) besprak onderzoek naar Feline Idiopathic Cystitis (FIC) dat binnenkort zal worden gepubliceerd (Buffington and Westropp, Journal Feline Medicine and Surgery 2006, in press;). Ze benadrukte dat het hierbij een optelsom is van factoren die uiteindelijk resulteren in klinische problemen. Doordat stress een belangrijke factor is en beslissend kan zijn in het al of niet overschrijden van de drempel FIC-waarde, is het van groot belang hieraan voldoende aandacht te besteden. Dit houdt onder andere in uitvoerige voorlichting aan de eigenaar en het verlagen van de stressfactoren in de omgeving van de kat. Ze adviseerde voor 'further reading' de boeken: From the cats point of view, Felinestein, en Cats for dummies.

Katten zijn geen kleine honden en de tijd lijkt echt gekomen voor de veterinaire practicus om zichzelf en zijn of haar praktijk daarop in te stellen. Dit is zowel in het gezondheidsbelang van de kat als patiënt, als in het zakelijk belang van de kat-vriendelijke praktijk. Het aantal katten overtreft in vele landen inmiddels het aantal honden.

Dr. Richard C. Nap, Dipl ECVS & Dipl. ECVCN. Uppertunity Consultants, Utrecht.

Symposium Onderzoek maakt onder*wijzer*

Jacomijn Stouten

De afdeling Varkensgezondheidszorg van het Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren van de Faculteit der Diergeneeskunde heeft op 16 maart 2006 een symposium georganiseerd. Het symposium had als titel Onderzoek maakt onder*wijzer*.

Tijdens het middagvullende programma werd aandacht besteed aan de recente ontwikkelingen in onderwijs en onderzoek op de faculteit en de afdeling Varkensgezondheidszorg. Dagvoorzitter Arie van Nes, chef de clinique afdeling Varkensgezondheidszorg, heette het publiek dat voornamelijk bestond uit dierenartsen uit de praktijk en van de faculteit welkom.
De eerste spreker was Peter van Beukelen, hoogleraar Kwaliteitsbevordering Diergeneeskundig Onderwijs. Hij heeft met zijn presentatie Goed onderwijs maakt onderzoekers de opzet en ontwikkelingen in het curriculum diergeneeskunde laten zien. Aan bod kwamen onder andere curriculum 95 en 2001, studiepaden, extern onderwijs, professioneel gedrag en het toekomstige Bachelor-Master curriculum.
Arie van Nes heeft vervolgens in zijn presentatie Diersoortoverschrijdende diersoortdifferentiatie laten zien wie de afdeling Varkensgezondheidszorg is, in welk onderwijs zij participeert en hoe met name haar grootste deel onderwijs, het uniforme en differentiatie co-schap varken, eruit ziet. Na aanleiding van deze twee presentaties volgde een paneldiscussie onderwijs onder leiding van Marieke Augustijn, junior docent varkensgezondheidszorg.

Onderzoek

Na de pauze was het tijd voor onderzoek. Onderzoeksdirecteur Jos Verheijden gaf het publiek met zijn presentatie Focus op onderzoek, een duidelijke kijk op de organisatie van het onderzoek op de faculteit. Aan bod kwamen ook de nieuwe onderzoekslijnen, de internationale toppositie van het diergeneeskundig onderzoek en het onderzoek op het gebied van varkens. Hieropvolgend presenteerden drie onderzoekers hun lopende onderzoek.
Bas Swildens, dierenarts onderzoeker afdeling Varkensgezondheidszorg, gaf met zijn presentatie Streptococcen nemen een loopje met gespeende biggen een verrassende kijk op waarom het verplaatsen van biggen tussen (opfok)afdelingen een belangrijke (zo niet veruit de belangrijkste) bron voor infectie zou kunnen zijn.

Dagvoorzitter van het symposium en Chef de Clinique afdeling Varkensgezondheidszorg dr. Arie van Nes aan het woord tijdens het symposium.

Marieke Berkeveld, aio afdeling Varkensgezondheidszorg liet met haar presentatie Het tijdelijk spenen van biggen tijdens een verlengde lactatie zien dat het dagelijks separeren van zeug en biggen tijden een zes-weekse lactatie resulteert in een meer geleidelijke overgang naar spenen.
Met de presentatie Prenatale stress bij varkens maakte Godelieve Kranendonk, aio leerstoel Foetale en Perinatale Biologie, duidelijk wat de effecten zijn van stress bij de drachtige zeug op bepaalde kenmerken (gewicht, gedrag en slachtgegevens) van de biggen na de geboorte. Een gezellige borrel beeindigde de middag. De afdeling Varkensgezondheidszorg kijkt met een positief gevoel terug op haar eerste symposium.

Jacomijn Stouten is medewerker onderwijs en onderzoek bij de afdeling Varkensgezondheidszorg.

Royal Canin Student Award 2006

Tijdens de Voorjaarsdagen is de Royal Canin Student Award 2006 uitgereikt aan drs. Marleen Jager voor haar patiëntenbespreking over glomerulopathie bij een Schapendoes. Zij werd gekozen na een spannende finale tijdens het Free Communications programma van de Voorjaarsdagen, waar de drie winnaars van de halve finale hun casus presenteerden aan de jury en de congresdeelnemers.

De Student Award wordt al vele jaren uitgereikt aan veterinaire studenten. Om de deelname toegankelijker te maken, de presentaties praktischer en de selectie van de winnaars spannender, is in 2006 gekozen voor een nieuwe opzet. De prijs wordt voortaan toegekend aan de beste klinische casus (KPC) of klinisch pathologische konferentie (KPK), gepresenteerd tijdens de co-schappen gezelschapsdieren.
Jaarlijks worden uit alle KPC/KPK presentaties, op basis van hun presentatie en schriftelijke verslag, door de Student Award jury (prof. dr. H.A.W. Hazewinkel, drs. C.J. Piek, drs. M. Bos) zes tot tien kandidaten geselecteerd voor de halve finale. Tijdens de halve finale worden door publiek en jury de drie beste kandidaten gekozen, die in het Free Communications programma van de Voorjaarsdagen voor de eerste, tweede en derde plaats strijden.

De drie finalisten van de Royal Canin Student Award 2006. Van links naar rechts, de winnares Marleen Jager, Laura Kwant en Sara Cammelbeeck.

Drie winnaars met praktische casuïstieken

Marleen Jager ontving de eerste prijs vanwege de gestructureerde en grondige benadering van de door haar gekozen patiënt, waarbij zowel de klinische als pathologische casus goed was uitgewerkt en helder gepresenteerd. Gezien de toenemende incidentie van ernstige proteïnurie bij de Schapendoes leiden de bevindingen uit deze casus bovendien tot nader onderzoek naar dit rasgebonden probleem.
Laura Kwant won de tweede prijs met haar patiëntenbespreking van de Schnauzer met een bult in de nek, waarbij na een compleet onderzoek de diagnose schildkliercarcinoom kon worden gesteld. De casus werd duidelijk gepresenteerd, met een logische opbouw en speciale aandacht voor de nazorg. Daarnaast werden de vragen na de presentatie professioneel beantwoord.
De derde prijs ging naar Sara Cammelbeeck, die primair hyperaldosteronisme bij een Burmese kat besprak. Opvallend bij deze presentatie was de oplossingsgerichte benadering van het probleem en het praktische overzicht van de therapeutische mogelijkheden.
Ook in 2007 zal de Royal Canin Student Award weer worden toegekend aan de beste KPC/KPK presentaties.

V.S.R. 'De Solleysel': wederom een geslaagde tandheelkundecursus

Mondsperder, vijl, voorhoofdslampje, spiegeltje... Van begin maart tot en met half april zijn twaalf enthousiaste cursisten bezig geweest met alles rondom het paardengebit. Dankzij sponsor Instruvet en met de hulp van de enthousiaste dierenartsen was het ook dit jaar weer mogelijk een tandheelkundecursus te organiseren.

Het begon allemaal met twee avonden in de collegebanken. Dierenarts Wim Klein gaf college over anatomie, de opbouw van de tand, leeftijdsschatting, afwijkingen en problemen, biomechanica, anesthesie en tandcorrecties. Dierenarts A. J.M. van den Belt vertelde alles over radiologische fracturen, dit werd erg duidelijk door de vele röntgenfoto's die hij had meegebracht. De derde en vierde avond stonden er in het oude practicumzaaltje zes paardenhoofden klaar want die avonden mocht de theorie worden toegepast in de praktijk. Hierbij kregen de cursisten hulp van paardendierenartsen Melissa Arts en Wim Klein. Vanaf de vijfde avond kon het echte werk beginnen in de stallen van oude interne. Hier stonden iedere cursusavond zes levende paarden te wachten op een gebitsbehandeling. De cursisten konden hun eigen paard meebrengen of een onderwijspaard in de mond kijken. Op deze avonden werd het dierenartsenteam versterkt met Gerald van den Top en Mari van Barneveld. Als afsluiting van de cursus was er op zaterdag 15 april een 'examen' op locatie met vijf paarden van manege Groenesteijn. Alle cursisten hebben de cursus met goed gevolg afgelegd.
Natuurlijk willen we de cursus ook volgend jaar door laten gaan. Om dit mogelijk te maken zijn we nog op zoek naar sponsoren.

Fenja Blaauw
h.t. Ab Actis

Internationaal symposium dierfysiotherapie in Nederland

Aankondiging

De vierde editie van het International Symposium on Rehabilitation and Physical Therapy in Veterinairy Medicine vindt plaats van 26 tot en met 29 oktober 2006. Het symposium richt zich op dierenartsen en dierenfysiotherapeuten uit de hele wereld met een programma waarin het paard en de hond centraal staan. Het is de eerste keer dat dit symposium in Europa plaatsvindt. De vorige drie edities vonden in Amerika plaats.

Vermaarde sprekers

De organisatie heeft inmiddels een groot aantal specialisten en wereldbekende sprekers weten vast te leggen. Zo presenteren onder andere Solange Schrijer, Elma Bakker, Guy Blom, May Römer, Johan de Vos, Leendert Jan Hofland en de Faculteit der Diergeneeskunde de nieuwste ontwikkelingen in het vakgebied in Nederland. Enkele internationale sprekers zijn: Kevin Haussler (Colorado State University), Darryl Millis en David Levine (University of Tennessee Knoxville) Denis Marcelling-Little (North Carolina State University), Amanda Sutton, Flemming Winberg en Gail Smith.

Programma

Het symposium wordt op donderdag 26 oktober om 16.00 uur officieel geopend. De volgende twee dagen starten met ontbijtsessies waarin in kleine groepen een onderwerp wordt besproken. De vrijdag- en zaterdagochtend bestaan verder uit lezingen op de vakgebieden paard en hond. Op vrijdagmiddag bestaat het programma uit praktijkdemonstraties. Op zaterdagmiddag vinden er Round Table Discussions plaats waarin opnieuw in kleine groepen een specifiek onderwerp wordt besproken. Op de slotdag wordt naast de onderwerpen hond, op gebied van paard specifiek het thema Equine Spine behandeld.

Inspirerende omgeving

Het symposium vindt plaats in congrescentrum Papendal te Arnhem. PTC+ heeft haar paardencentrum en de hondenkennel in Barneveld beschikbaar gesteld voor de praktijkmiddag op vrijdag. Gedurende het Symposium is er een minibeurs van bedrijven en organisaties op het gebied van fysiotherapie bij dieren. Er is ook gelegenheid om daar diverse apparatuur gedemonstreerd te zien en informatie te krijgen.

Organiserende instanties

De organisatie van het symposium is in handen van het Cursuscentrum Dierverzorging Barneveld, PTC+ en de Aeres Groep. Deze drie organisaties zijn nauw verbonden met de overdracht van kennis en expertise in de dierlijke sector. In de uitvoering worden deze drie partijen ondersteund door organisatiebureau Animaux en het PAOD.

Voor meer informatie en inschrijven kunnen geïnteresseerden de speciale website www.rehabsymposium.com *bezoeken.*

Veterinaire Hippische Vereniging

Beter bekend als de VHiVer is de Veterinaire Hippische Vereniging voor de diergeneeskundige student in 1998 opgericht door een gemis aan aandacht voor fokkerij, keuringen en sport op hippisch gebied. Dat dit gemis niet alleen gevoeld werd door de oprichters van deze vereniging, bleek al snel toen de vereniging binnen drie weken 250 leden telde. Nu, ruim zeven jaar later, heeft dit aantal bijna de zeshonderd bereikt. Dit nog altijd groeiende aantal leden weerspiegelt de behoefte van zowel de toekomstige paarden-, gezelschaps- als landbouwhuisdierenarts aan extra-curriculair onderwijs op de genoemde gebieden in de paardenwereld.

Om hieraan te voldoen, organiseren wij het hele jaar door lezingen, excursies en workshops. Ook wordt vier keer per jaar de VHierVoeter, ons verenigingsblad, gepubliceerd waarin zowel onze activiteiten als nieuwe ontwikkelingen op veterinair gebied worden beschreven.

Gelukkig staan wij als bestuur met z'n zessen hier niet alleen voor en krijgen we hulp van acht commissies gevormd door betrokken leden. Speciaal wil ik hier onze workshop commissie noemen die iets meer dan een jaar geleden in het leven geroepen is. Net als in een veranderende markt waarbij de producten en diensten aangepast worden aan vraag en aanbod, proberen wij ook te voldoen aan de vraag van zowel studenten als van onze toekomstige beroepswereld. Het eigen maken van praktische vaardigheden is dan ook een belangrijk doel tijdens deze workshops. Een voorbeeld hiervan is de workshop intra-articulair behandelen waarbij de studenten na een presentatie hun verworven kennis direct kunnen gaan toepassen.

Buitenlandexcursie

Door de aan veranderingen onderhevige arbeidsmarkt lijkt het verstandig om buiten onze landsgrenzen te kijken. Om dit mogelijk te maken, organiseert de VHiVer elk jaar een buitenlandexcursie. In september zullen wij naar Budapest, de hoofdstad van Hongarije, vertrekken, waar wij van harte welkom zijn op de faculteit Diergeneeskunde.

De VHiVer wil niet alleen de kennis van studenten uitbreiden, maar biedt dierenartsen deze mogelijkheid ook aan. De workshop 'Op Goede Voet' in april jongstleden werd door vele studenten, dierenartsen en hoefsmeden als zeer leerzaam ervaren. De voorbereidingen voor ons symposium op 13 december 2006 (vanaf 12.00 uur) zijn ook al in volle gang! Over het onderwerp laten we u nog even in spanning zitten, maar er zullen nieuwe aspecten uit de veterinaire wereld behandeld worden.

Alles samen genomen, is de VHiVer uitgegroeid tot een succesvolle vereniging en zorgt voor een uitgebreid aanbod van activiteiten voor zowel studenten als dierenartsen. Informatie over onze activiteiten is te vinden op onze website *www.vhiver.nl*. Via deze website kunt u ons ook altijd bereiken met vragen.

Tosca van Hengel,
secretaris der VHiVer

Najaarssymposium Fytotherapie

Zaterdag 25 november 2006 vindt in Dierenpark Amersfoort onder voorzitterschap van professor dr. J. Fink-Gremmels het najaarssymposium van de Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie (NVF) plaats. Dit wordt georganiseerd door een commissie vanuit de NVF: Studiegroep Dier en Kruid en heeft als thema

Fytotherapie bij dieren

Heeft u onderzoek gedaan op dit gebied, dat u in een lezing of op een poster wilt presenteren, geef dit dan zo snel mogelijk door aan het NVF-bureau, in de vorm van een samenvatting van maximaal vierhonderd woorden (voor een lezing graag tevens uw cv).
Adres NVF-bureau: Rijksstraatweg 158, 6573 DG Beek Ubbergen, tel. 024-6844301, fax 024-6843939, e-mail *nvf@fyto.nl*, website *www.fyto.nl*

CAVE CANEM

Vooraankondiging:

Cerberianen opgelet:

Vrijdag 20 oktober 2006 zal de 45ste Diës van het Particulier Veterinair Gezelschap 'Cerberus' gevierd worden. Zoals vanoudsch bent u vanaf 17.00 uur van harte welkom aan de heetste haard van 't Sticht.

Voor meer informatie: *h.c.kranenburg@students.uu.nl*

Vet-lunches Aesculaap 2006

Aesculaap organiseert ook in 2006 weer de bekende vet-lunches. In het eerste deel zal worden ingegaan op het chronisch gingivo-stomatitis complex en de Osteoclastic Resorptive Lesions (ORL) bij de kat. Inzichten in de achtergrond van beide aandoeningen, de diagnostiek en behandelingsmogelijkheden in de praktijk worden besproken. In het tweede deel zal worden ingegaan op tandheelkundig trauma bij hond en kat. Wat kan de practicus zelf oplossen en welke traumagevallen kunnen worden verwezen. Speciale aandacht zal worden geschonken aan de vraagstelling: Hoe stuur ik het beste een traumageval door?.
Spreker is Frans Knaake, tandheelkundig dierenarts in zijn verwijspraktijk in Den Haag, in specialistisch centrum De WagenRenk in Wageningen en in De Tweede Lijn in Wilhelminaoord. De lunches vinden alle plaats op een dinsdag en van 9.00 tot 13.00 uur in Soesterberg (6 juni), Rotterdam (3 oktober), Westzaan (17 oktober), Hengelo (31 oktober) en van 20.00 tot 22.30 uur in Ede/Apeldoorn (31 oktober).
Informatie: *secretariaat@aesculaap.nl*

Scalibor® Protectorband tegen hartwormmuggen

Naast de vertrouwde werking van Scalibor Protectorband tegen teken en zandvliegen (canine leishmaniose), is Scalibor nu ook geregistreerd met de indicatie: voorkómen van bloedzuigen door *Culex pipiens pipiens* (hartwormmug). Daarmee werkt Scalibor tegen teken, zandvliegen en hartwormmuggen; heeft een lange werkingsduur, namelijk vijf tot zes maanden; is veilig voor honden en mensen en is waterproof en geurloos.
Zowel voor diereigenaren als dierenartsen heeft Intervet het bestaande voorlichtingsmateriaal vernieuwd. Naast de vertrouwde boekjes voor eigenaren ('Teken ABC' en 'Vakantiekriebels') is er een nieuwe dierenartsenbrochure beschikbaar. Bovendien is op de website zeer uitgebreide informatie over Scalibor Protectorband te verkrijgen.
Informatie: *www.intervet.nl*

Voorkom medicijnresiduen in vlees

Wanneer resten van antibiotica achterblijven in het drinkwatersysteem bestaat het risico dat, zelfs nog na de wachttijd, residuen worden aangetroffen in het vlees. In dat geval kan het betekenen dat de slachterij een terughaalactie moet uitvoeren. Via tracering wordt dan de toeleverende veehouder achterhaald en alle kosten op hem verhaald, zelfs als deze veehouder zich aan alle regels en wachttermijnen heeft gehouden.
Daarom is het van belang om na gebruik van antibiotica het drinkwatersysteem te reinigen om resten van het middel te verwijderen. Voor een goede reiniging van drinkwatersystemen zijn MS Oxyclean en MS Pipeclean van Schippers Bladel B.V zeer geschikte middelen. MS Oxyclean (in cans van 21 liter) heeft reinigende eigenschappen en verwijdert effectief organische resten, waaronder resten van diergeneesmiddelen. Dit product is werkzaam bij koud water. MS Pipeclean (in cans van 25 liter) voorkomt en verwijdert aanslag van organische aard. Dit product is werkzaam bij warm water.
Informatie: *www.schippers.nl*

Hoeveel klanten mist ú jaarlijks?

Elke dierenartsenpraktijk heeft ze: 'slapende klanten'. Meer dan de helft van de honden en katten in Nederland is niet of onvoldoende gevaccineerd. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de diergezondheid in het algemeen, maar ook invloed op het rendement van uw dierenartsenpraktijk. Alle reden om actie te nemen en slapende klanten wakker te maken. Intervet heeft daarvoor een nieuwe service ontwikkeld: de Protectiecheck. Het is gratis voor alle praktijken die de complete Nobivac® vaccinreeks gebruiken en daarvoor een jaarafspraak met Intervet hebben.
De focus bij de Protectiecheck ligt op de vaccinatiestatus én de algehele gezondheid van het dier. U kunt de Protectiecheck direct in uw praktijk introduceren. Hiervoor is een servicepakket ontwikkeld met alle ingrediënten om er een succes van te maken. Variërend van hulpmiddelen bij de selectie van slapende klanten in uw bestand tot en met kant-en-klaar materiaal om ze opnieuw in uw praktijk te verwelkomen.
Informatie: *www.protectiecheck.nl*

Symposium Cushingsyndroom en nierproblemen bij de hond

Janssen Animal Health en Vet·Med·Lab/IDEXX organiseren een symposium waar dr. Hans Kooistra, specialist Interne Geneeskunde der Gezelschapsdieren en endocrinoloog, onder andere zal ingaan op de behandeling van het Cushingsyndroom bij de hond, waarbij ook het gebruik van Vetoryl® (trilostane), het nieuwe therapeutische middel hiervoor van Janssen Animal Health, aan de orde zal komen.
Drs. Tjerk Bosje, specialist Interne Geneeskunde der Gezelschapsdieren, vertelt u op praktische wijze over de vele mogelijkheden om honden met nierproblemen te behandelen. Dat dit meer omvat dan het voorschrijven van een nierdieet en ACE-remmers weet u natuurlijk ook maar kunt u die andere acht mogelijkheden zo opnoemen?
Het symposium wordt 's avonds gehouden van 19.30 uur tot 22.30 uur op 15 juni in Zwolle, op 28 juni in Tilburg en op 6 juli in Hoofddorp. In het kader van de vrijwillige Permanente Educatie Gezelschapsdieren zijn nascholingspunten aangevraagd.
Informatie en/of inschrijving: *jahbnl@janbe.jnj.com* of *l.roest@vetmedlab.com.*

Bayer maakt effectief ontwormen van hond én kat gemakkelijk

Naast het onlangs geïntroduceerde, eenvoudig toe te dienen, breedspectrum wormmiddel voor de kat, Profender spot-on, heeft Bayer voor de hond nu Drontal Dog Flavour. Deze tablet met rundvleessmaak bestrijdt eveneens alle belangrijke intestinale wormen (lint-, rond-, haak- en zweepwormen) in één enkele behandeling, evenals de al vijftien jaar bekende en vertrouwde Drontal Dog. Dankzij de rundvleessmaak nemen veel honden de Drontal Dog Flavour tablet spontaan uit de hand. Het is beschikbaar in een verpakking met 104 tabletten.
Informatie: tel. 0297-280470.

Veterinair Organisatiebureau Vitaux ziet het levenslicht

Op 1 mei is Pascale Fuchs, initiatiefneemster en oprichtster van het voormalige Veterinair Organisatiebureau Animaux, gestart met Veterinair Organisatiebureau Vitaux. Een vertrouwd gezicht, dezelfde werkzaamheden maar een nieuwe vitale naam.
U kunt voor meer informatie over personeelsbemiddeling, werving en selectie, payroll-service en PR- of managementondersteuning terecht bij Vitaux
Informatie: *www.vitaux.nl*

Mobiliteit behouden

Een leven
vol beweging!

Wanneer is Befedo® Mobile inzetbaar?

- Als voedingssupplement in geval van groeistoornissen, vooral bij jonge opgroeiende honden van grote rassen.
- Als hulpmiddel in gevallen van slijtage van gewrichten bij zeer actieve dieren.
- Als hulpmiddel ter voorkoming van slijtageverschijnselen in gewrichten van gezonde "Senioren".
- Als aanvulling op de toediening van ontstekingsremmers en pijnstillers als b.v. **Rimadyl®**, bij zieke honden met zichtbare bewegingsproblemen.

Befedo® *Mobile*

Een logische aanvulling op de behandeling van gewrichtsproblemen bij de hond

Samenstelling: Befedo Mobile is een extract van de groenlipmossel (Perna canaliculus) en bevat verschillende essentiële meervoudig onverzadigde vetzuren (Omega-3) en glycosaminoglycanen (GAG's), essentiële stoffen voor de opbouw en het onderhoud van het gewrichtskraakbeen. Voor een verdere ondersteuning zijn nog ascorbinezuur en mangaan toegevoegd. Elke tablet bevat: Mosselextract (Perna canaliculus) 400 mg; Methyl-Sulphonyl-Methaan 100 mg; Glucosamine hydrochloride 175 mg; Mangaansulfaat 10 mg; Ascorbinezuur 18 mg.

Gewicht in kg	Eerste 10–14 dagen	Onderhoudsdosering
< 7,5	1	1/2
7,5-15	2	1
16-22,5	3	1 1/2
23-30	4	2
30-37,5	5	2 1/2
38-45	6	3

Toedieningswijze en dosering: 2 tabletten per 15 kg lichaamsgewicht per dag gedurende de eerste 10-14 dagen, daarna een onderhoudsdosering van 1 tablet per 15 kg lichaamsgewicht per dag. Honden vinden de tabletten over het algemeen smakelijk. De tabletten kunnen ook rechtstreeks in de bek ingegeven worden, of vermengd (verkruimeld) door het voer. • **Wijze van bewaren:** Befedo Mobile bewaren op een koele, droge plaats uit direct zonlicht. Buiten bereik van kinderen houden.

BP&MC 06040601

Pfizer **Animal Health**
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.c

© 2006 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

Beroepsintegriteit thema Jaarcongres 2006

Miel Bingen

Maatschappij nieuws

Wat is de handtekening van een dierenarts (nog) waard? Zo luidt de ondertitel van het thema van het Jaarcongres. Ton de Ruijter koos op uitnodiging van de Jaarcongrescommissie voor dit thema voor zijn 'afscheidscongres'. Waarom dit thema en waarom nu. Ton de Ruijter aan het woord.

"Beroepsintegriteit heeft mijn bijzondere belangstelling. Aan het begin van mijn voorzitterschap was beroepsintegriteit een van de prominente onderwerpen. In zekere zin is met dit onderwerp dan ook de cirkel rond. Hoewel de situatie in de beroepsgroep verbeterd is, is dit typisch een onderwerp waar een organisatie als de KNMvD continue mee bezig moet zijn. Vandaar dat ik uitermate blij ben met dit onderwerp", legt De Ruijter uit.
De aanleiding om de integriteitdiscussie aan te zwengelen was destijds de besturendag in 2000. De dag had als doel het evalueren van het PR en communicatiebeleid. Binnen de Maatschappij leefde het idee dat de beroepsgroep zich onvoldoende profileerde in de media. Wat bleek nu tijdens de evaluatie, beroepsintegriteit was het knelpunt waarop de openheid, en dus profilering van de beroepsgroep, stuk liep.
"Dankzij deze besturendag stond integriteit plotseling in de schijnwerpers. Niet dat het probleem nieuw was voor de veterinaire wereld, evenmin trouwens als voor welke beroepsgroep dan ook. Kijk naar het Nederlandse gedoogbeleid en de problemen rondom integriteit zijn duidelijk. Misstanden zoals valsheid in geschrifte waren voor velen al lang een doorn in het oog. Uit mijn persoonlijke omgeving ken ik het verhaal van een bevriende belastinginspecteur. Hij viel ongeveer van zijn stoel toen zijn dierenarts zonder aanleiding vroeg welke datum hij op de reisdocumenten voor de rabiësinenting wilde hebben. Ook de problemen van het levend keuren van dode dieren zal veel dierenartsen niet onbekend zijn."

Verantwoording

De Ruijter ziet zeker gezien de huidige en toekomstige taken van de dierenarts het grote belang van een integere beroepsgroep. "De professie heeft geen toekomst zonder integriteit. De rol die de overheid voor de dierenarts heeft weggelegd maakt het nodig dat de beroepsgroep ervoor zorgt dat de winkel op orde is. De dierenarts zal een steeds grotere rol spelen als het gaat om voedselveiligheid en diergezondheid. Ook zullen dierenartsen steeds vaker voor de overheid werken. Wil de veterinaire wereld deze taken naar behoren uitvoeren dan moet ze ervoor zorgen dat ze boven iedere twijfel verheven is en zich als verantwoordelijk partner opstelt."

Toekomst

Hoewel er veel bereikt is in de afgelopen jaren moet er zeker nog het een en ander veranderen zegt De Ruijter. "Beroepsintegriteit is iets wat continue op de agenda moet blijven staan. Door het onderwerp bespreekbaar te maken, gaat het leven en realiseren de betrokkenen zich waar het om gaat en wat er speelt."

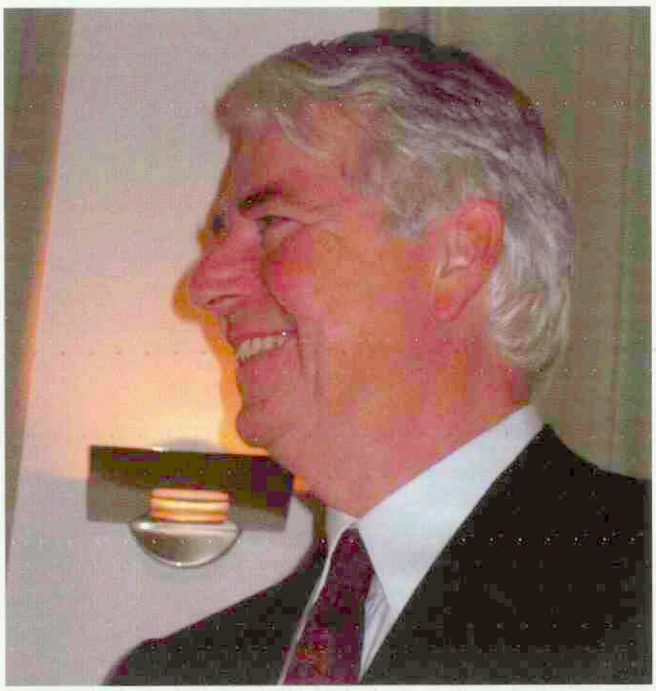

Ton de Ruijter: "Beroepsintegriteit is iets wat continue op de agenda moet blijven staan."

Hier houdt het uiteraard niet op. Ook de regelgeving vanuit de overheid en de handhaving hiervan verdient aandacht aldus Ton de Ruijter. "De regelgeving moet de dierenarts de mogelijkheid geven om zijn rug recht te houden. Regelgeving moet uitvoerbaar zijn en wij als KNMvD moeten duidelijk maken dat we alleen regelgeving zullen steunen als die ook uitvoerbaar is. Ook de handhaving vanuit de overheid moet strikt zijn. Dit is niet zo zeer om de rotte appels te straffen maar om dierenartsen te steunen in hun beroepsuitoefening. Zonder sanctie is het bijzonder lastig om weerstand te bieden tegen volhardende klanten die niet terugschrikken voor intimiderend gedrag." In Nederland moeten wij het doen zonder een zogenaamd Statutory Body, een onafhankelijk instituut dat in vrijwel alle lidstaten van de FVE en bij vele leden van het OIE zorgdraagt voor regulering en disciplinering van de veterinaire professie. Deze Statutory Bodies nemen binnen de FVE een steeds prominentere rol in sinds 28 van de 35 lidstaten al meepraten binnen de Working Group Statutory Bodies.
Toch wijst Ton de Ruijter op de verantwoordelijkheid van de individuele dierenarts. "Uiteraard blijft beroepsintegriteit in de eerste plaats een zaak van het individu. Maatschappij en overheid kunnen ondersteunend en voorwaardenscheppend werken maar het blijft uiteindelijk de dierenarts in het veld die voor zichzelf bepaalt waar zijn grens ligt. Door initiatieven als dit Jaarcongres blijft het onderwerp op tafel en hoop ik dat de grens weer een eindje de goede kant opgeschoven wordt."

Het Jaarcongres 2006 wordt gehouden op vrijdag 6 oktober 2006 in het Hotels van Oranje te Noordwijk. U kunt zich inschrijven voor het Jaarcongres 2006 via de website van de KNMvD, www.knmvd.nl

Nieuwe beleidsmedewerker voor de KNMvD

Maatschappij nieuws

Sinds 1 mei is Sabine Bos als beleidsmedewerker sociaal-economische zaken in dienst bij de KNMvD. Zij is echter zeker geen nieuw gezicht binnen de Maatschappij. Eerder was Sabine nauw betrokken bij de organisatie van een tweetal jaarcongressen en sinds 1 maart werkte ze op interim-basis voor het team veterinaire beroeps- en praktijkzaken.

Opnieuw versterkt een jurist het bureau van de KNMvD. Sabine studeerde Internationaal en Europees recht aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.
Na haar afstuderen werkte ze als jurist ten behoeve van het Overheidsloket en het Waterschapsloket maar al snel trok de belangstelling voor dieren en dierwelzijn en vond zij werk bij de World Society for the Protection of Animals (WSPA). Bij de WSPA werkte ze als pers- en campagnemanager.
Verdere ervaring in de veterinaire wereld deed Sabine op als medewerker van een veterinair organisatiebureau. "Wat deze periode voor mij zo nuttig maakt is het feit dat ik in die tijd veel ervaring heb kunnen opdoen met taken die ook bij de KNMvD tot mijn pakket horen. Als enige jurist was ik bijvoorbeeld verantwoordelijk voor arbeidsrechtelijke zaken. Ook personeelsmanagement en werving en selectie waren thema's waarmee ik in aanraking kwam."

Sabine Bos: "Ik hoop dat ik een relevante bijdrage kan leveren aan wat de leden van de KNMvD verwachten.

Verwachting

Binnen de KNMvD verwacht Sabine vooral een divers takenpakket aan te treffen: "Ik hoop dat ik een relevante bijdrage kan leveren aan wat de leden van de KNMvD verwachten. Het bureau van de KNMvD is een kleine organisatie. Dit betekent dat ik vooral heel breed bezig zal zijn. Veel van mijn werk zal bestaan uit het beantwoorden van concrete vragen van leden over tal van onderwerpen die onder de noemer sociaal-economisch vallen.
Daarbij zijn er natuurlijk ook de meer structurele zaken zoals het voorbereiden van beleid op sociaal-economisch gebied waar ik een significant deel van de tijd mee bezig zal zijn."

Samenstelling bestuur Groep Varkensgezondheidszorg 2006

Voorzitter	Drs. F.J.M. (Frans) van Dongen te Boekel
Secretaris	Drs. H.G. (Harald) Salomons te Hengelo (Gld)
Penningmeester	Drs. ing. H.L. (Rick) Janssen te Someren
Lid	Drs. N. (Klaas) van Aken te Houten
Lid	Mevrouw drs. M. (Marieke) Augustijn te Zeist
Lid	Mevrouw drs. A. (Annemarie) Dirkzwager te Harderwijk

Taak/portefeuilleverdeling van het GVG bestuur 2006

Portefeuilleverdeling:	*Vertegenwoordiging:*
Certificering	Frans van Dongen
PAO-D	Marieke Augustijn
Contact met zusterorganisaties	Klaas van Aken
Website/ICT	Rick Janssen
Aujeszky	Frans van Dongen/Rick Janssen
Emerging diseases	Annemarie Dirkzwager
Praktijkvoering	Harald Salomons/Rick Janssen
Communicatie stakeholders	Frans van Dongen
Commissie varkenshouderij	Frans van Dongen
College van deskundigen IKB	Frans van Dongen
Organisatie bijeenkomsten met derden	Harald Salomons/Marieke Augustijn
Aangifteplichtige ziekten	Frans van Dongen
Groep groot dagen	Annemarie Dirkzwager
High health	Frans van Dongen/Annemarie Dirkzwager
Zoönosen (MRSA)	Marieke Augustijn

Woordvoerderschap namens het GVG bestuur i.o.m. KNMvD bestuur

Onderwerp:	*Woordvoerder:*
KVP	Frans van Dongen
MKZ	Frans van Dongen
MRSA	Marieke Augustijn
Ziekte van Aujeszky	Frans van Dongen

Groep Varkens gezondheidszorg

FVE bijeenkomst voor secretariaten

Op 11 en 12 april organiseerde de FVE een bijeenkomst voor stafmedewerkers van de bij de FVE aangesloten zusterorganisaties. Namens de KNMvD was Joost van Herten afgevaardigd om aan deze meeting deel te nemen.

Het was de eerste keer in het bestaan van de FVE dat deze bijeenkomst gehouden werd. De aanleiding was het feit dat in de praktijk in verschillende Europese landen nu eenmaal vaak dezelfde (veterinaire) issues spelen. Bijvoorbeeld de wijze waarop EU regelgeving in de diverse lidstaten geïmplementeerd wordt. Op de secretariaten bestaat dan ook de sterke behoefte aan afstemming op deze terreinen. De FVE heeft dit signaal uiteindelijk opgepakt en het initiatief voor dit overleg genomen.
Er waren uiteindelijk 21 deelnemers uit 13 verschillende landen aanwezig. Hierbij ging het zowel om afgevaardigden van veterinaire beroepsorganisaties (belangenbehartiging) als van regulatory bodies (registratie en tuchtrecht).
De ontmoeting was met name gericht op het delen van informatie en best practices. In het bijzonder over uitvoerende zaken waarmee de secretariaten dagelijks te maken krijgen. Het was uiteraard niet de bedoeling de General Assembly over te doen dus beleidszaken werden in principe niet bespoken.
Vanuit Ierland werd het systeem van registratie en veterinair tuchtrecht ingebracht. Met name de eisen die gesteld worden aan het praktiseren in verschillende EU landen zijn lang niet altijd even duidelijk en niet makkelijk te vinden. Een werkgroep gaat inventariseren wat de voorwaarden per land zijn en waar men zich moet melden. Ook doen zij een voorstel voor een Europese standaardverklaring van goed professioneel gedrag.
Een ander belangrijk punt was het creëren van een netwerk tussen de verschillende secretariaten. Verschillende ideeën werden daarvoor aangedragen en worden op korte termijn verder uitgewerkt.
Al met al werd de meeting door iedereen als zeer constructief ervaren. De FVE heeft in ieder geval de intentie om dergelijke bijkomsten in de toekomst vaker te organiseren.

In memoriam

W. van de Veen
(1929 – 2006)

Op 16 maart 2006 is collega Wouter van de Veen op 76-jarige leeftijd overleden.
Wout van de Veen werd op 28 maart 1929 geboren in de buurtschap Holk, in de polder net buiten Nijkerk. Zijn ouders hadden daar een veeteeltbedrijf. Het gezin bestond uit twee kinderen. Wout had een zuster die ouder was. Zijn vader besloot hem niet op het buurtschooltje te laten gaan maar naar de lagere school in Nijkerk. Toen bleek dat hij goed kon leren, volgde de ULO en daarna de (toen nog) Middelbare Landbouwschool in Groningen. Aansluitend ging Wout in 1949 naar Utrecht om diergeneeskunde te studeren. Hij studeerde op 31 mei 1956 af.
Direct na zijn afstuderen heeft Wout gewerkt in een grote huisdieren praktijk, in een associatie met wijlen collega J. Broekhuis te Nijkerk. Hij was een consciëntieus practicus maar lichamelijk viel het werk hem soms zwaar.
Wout trouwde in 1958 met Toos van Goor, onderwijzeres te Nijkerk. Uit dit huwelijk werd hun dochter Evelyn geboren.
Van 1970 tot 1974 werkte Wout bij de vleeskeuringsdienst Kring Borculo, waar vooral het laboratoriumonderzoek zijn speciale aandacht had.
In 1974 werd hij benoemd tot adjunct-inspecteur in het district Noord-Brabant van de Veterinaire Dienst. Hij was hier voornamelijk werkzaam in de pluimveevleeskeuring. Daarna werkte hij van 1978 tot 1989 bij de Veterinaire Dienst en de RVV kring 2 in Groningen-Drenthe, als hoofd levend vee, verantwoordelijk voor invoer en export van vee en de bestrijding van dierziekten. In 1989 ging hij met de VUT en daarna met pensioen.
In 1998 werd een ernstige nierinsufficiëntie bij Wout vastgesteld en in 2000 moest hij starten met nierdialyse. Zijn gezondheid bleef echter verder achteruit gaan. Tenslotte is hij na een opname van vijf weken in het ziekenhuis op 16 maart 2006 thuis overleden. Wouter heeft zijn lichaam ter beschikking gesteld aan de Faculteit Medische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit te Groningen.
In een bijeenkomst op 25 maart is hij, met woorden en met zijn favoriete muziek, herdacht. Wout zal in onze herinnering blijven als een goed en eerlijk mens en loyaal collega. Ik hoop dat Toos en Evelyn de kracht zullen vinden om dit grote verlies te kunnen dragen en ook dat zij zich gesteund zullen voelen door het grote aantal belangstellenden op de herdenkingsbijeenkomst.

H. Perre

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Karsijns, Mevr. M.E.; 1997; 1273 BV Huizen; Wikke 34.

Regeling, Mevr. J.I.; 2005; 3981 AP Bunnik; Provincialeweg 22.

Als lid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:

Geus, Mevr. Y. de; 2005; 3511 PH Utrecht; Oude gracht 393.
Bijvoets, Mevr. N.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 726.
Burgers, E.; 1978; 3620 Lanaken (België); Azaleastraat 20.
Hulsmeijer, P.M.M.; 2005; 6865 VN Doorwerth; Middenlaan 37.
Kalimo, Mevr. T.K.; Uppsala (Zweden) 2004; 1431 XW Aalsmeer; Rameaulaantje 11.
Meulenbroek, Mevr. C.A.M.; 2005; 3572 GB Utrecht; Zandhofsestraat 51.
Moedt, Mevr. J.; 2003; 3024 RB Rotterdam; Achterhaven 23 A.
Schutte, J.R.F.; Gent 2001; 7961 AM Ruinerwold; Dijkhuizen 84.

Als kandidaatlid van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde heeft het bestuur aangenomen:

Beek, Mevr. H.A. van
Boer, H.
Brandenburg, H.
Broek, Mevr. E.T.W. van de
Douma, A.G.
Doveren, A.
Gasteren, T.S. van
Graaff, Mevr. C.B. de
Groot, Mevr. C.R.
Heer, G.W. de
Heerings, Mevr. J.H.P.
Hofman, Mevr. J.
Judd, Mevr. M.
Kooi, Mevr. J.M.
Koolen, Mevr. E.C.
Krol, Mevr. H.A.
Kruitwagen, Mevr. H.S.
Levison, Mevr. E.E.
Marel, Mevr. M.N. van der
Nijssen, Mevr. C.A.
Penders, Mevr. K.T.
Rietman, J.F.
Roefs, Mevr. Y.A.A.
Sar, Mevr. T.E. van der
Senden, Mevr. A.I.P.
Stam, L.
Stee, Mevr. L.L. van
Stoelinga, Mevr. A.
Terpstra, Mevr. M.J.
Uijl, Mevr. I.E.M. den
Verhaag, Mevr. M.E.C.
Verhoef, Mevr. J.N.C.
Voorhorst, Mevr. L.J.M.
Vos, Mevr. A.E.H. de
Wenker, Mevr. A.
Zijl, Mevr. A.K.A. van

Mutaties:

Ali, T.H.; 2006; 3563 BG Utrecht; Montevideodreef 38; tel. privé: 030-2622798; **tel. privé mobiel: 06-22422790; E-mail privé: *talal-ali-777@yahoo.com***
Brooijmans-Schallenberg, Mevr. J.H.C.; 1953; 2562 BS; 's-Gravenhage; tel. privé: 070-3650457; fax privé: 070-3608954; E-mail privé: *absyrtos.morwyn@tiscali.nl*; r.d.
Geus, Mevr. Y. de; 2005; 3511 PH Utrecht; Oude gracht 393; tel. privé mobiel: 06-12207908; E-mail privé: *yvettedegeus@gmail.com*; (toev. als lid)
Bijvoets, Mevr. N.; 2005; 3706 AA Zeist; Laan van Vollenhove 726; tel. privé: 030-6955780; tel. privé mobiel: 06-26644323; E-mail privé: *nienkebijvoets@gmail.com*; **(toev. als lid)**
Burgers, E.; 1978; 3620 Lanaken (België); Azaleastraat 20; tel. privé: 00-32-89380507; tel. privé mobiel: 06-54778929; E-mail privé: *e.burgers@telenet.be*; wnd. d.; **(toev. als lid)**
Hulsmeijer, P.M.M.; 2005; 6865 VN Doorwerth; Middenlaan 37; tel. privé: 026-3342894; E-mail privé: *p.hulsmeijer@hccnet.nl*; **(toev. als lid)**
Kalimo, Mevr. T.K.; Uppsala (Zweden) 2004; 1431 XW Aalsmeer; Rameaulaantje 11; tel. privé mobiel: 06-42746265; E-mail privé: *taru-k@lycos.com*; medew. bij Stal Wijdewormer te Kwadijk; **(toev. als lid)**
Meulenbroek, Mevr. C.A.M.; 2005; 3572 GB Utrecht; Zandhofsestraat 51; tel. privé mobiel: 06-29456536; medew. bij W.J.H. Oskam en P.C. Stapel; tel. prakt.: 0345-512207; fax prakt.: 0345-521920; **(toev. als lid)**
Moedt, Mevr. J.; 2003; 3024 RB Rotterdam; Achterhaven 23 A; tel. privé: 010-2760232; tel. privé mobiel: 06-24573537; E-mail privé: *jannekemoedt@hotmail.com*; medew. bij D.K. Rotterdam-Zuid; tel. prakt.: 010-4290178; fax prakt.: 010-4950050; **(toev. als lid)**
Roosmalen, G.G.J. van; 2006; **5042 DB Tilburg; Lage Witsiebaan 78-05; tel. privé mobiel: 06-43278874**; E-mail privé: *g.g.j.roosmalen@hotmail.com*
Schouten, Mevr. F.; 2006; **3743 AE Baarn; Eemnesserweg 65**; tel. privé mobiel: 06-48926889; E-mail privé: *freekschouten@hotmail.com*
Schutte, J.R.F.; Gent 2001; 7961 AM Ruinerwold; Dijkhuizen 84; tel. privé: 0522-480805; medew. bij D.A.P. Zuidwest Drenthe; tel. prakt.: 0522-491272; fax prakt.: 0522-238540; **(toev. als lid)**

Rectificatie:

Knaake, F.A.C.; 1989; 2587 EH Den Haag; Stevinstraat 219; tel. privé: 070-3552798; **tel. privé mobiel: 06-21837660; zelfst.werkend dierenarts (tandheelkundig dierenarts) in VSC De Wagenrenk tel. prakt.: 0317-419120; fax prakt.: 0317-420480 en Praktijk Den Haag; tel. prakt.: 06-21837660 en Praktijk De Tweede Lijn; tel. prakt.: 0521-383659.**

Jubilea juni 2006

12 mei, P.A.H.M. Verdiesen te Onstwedde, 25 jaar

12 juni, J.D. Wahl te Amsterdam, 25 jaar
12 juni, J.C.A. Vernooij te Wijk bij Duurstede, 25 jaar
12 juni, H. Harders te Peize, 25 jaar
12 juni, Dr. F.H. Jonker te Papekop, 25 jaar
12 juni, A.J. Nijhuis te Varsseveld, 25 jaar
12 juni, Mevr. Drs. E.J. Kiemeneij te Rhenen, 25 jaar
30 juni, H.M. Jansen te Waardenburg, 50 jaar
30 juni, J. Venema te Putten, 50 jaar

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Juni

13 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

17-23 7th Symposium on Fish Immunology. Location: Stirling, Scotland June 2007. Contact: Dr. Janina Costa 7th Nordic Symposium of Fish Immunology Institute of Aquaculture University of Stirling Stirling FK9 4LA, phone: +44(0) 1786 466598, fax: +44(0) 1786 472133, e-mail: *noffi@stir.ac.uk*, website: *www.noffi.org/home*

19-24 Dentistry II, Luxembourg (*www.esavs.org*).

26 – 1 juli Oral Surgery, Luxembourg (*www.esavs.org*).

Juli

5.9 Diagnostic Ultrasound I, Berne, Switzerland (*www.esavs.org*).

10-14 Endoscopy, Bmo, Czech Republic (*www.esavs.org*).

16.19 International Pig Veterinary Society, 19th Congress, Copenhagen. Submission of papers by 1st February 2006. Information: *www.ipvs2006.dk*

24 july- 4 August Dermatology I, Vienna, Austria (*www.esavs.org*).

Augustus

6-10 Jaarlijks AAV vogeldierenartsencongres. Voor meer informatie over dit congres kunt u kijken op *www.aav.org* of neem contact op met *N.J.Schoemaker@vet.uu.nl*

7-18 Dermatology II, Vienna, Austria (*www.esavs.org*).

28-8 sept Ophthalmology I, London/United Kingdom (*www.esavs.org*).

September

4-8 Feline Medicine & Surgery II, Zurich, Switzerland (*www.esavs.org*).

7-9 21e annual congress of the ESVD-ECVD on Veterinary Dematology Lisbon, Portugal. (*www.esvd.org*).

13-17 Exotic Pets Medicine & Surgery, Bmo, Czech Republic (*www.esavs.org*).

10.15 Behavioural Medicine II, Milano, Italy (*www.esavs.org*).

10-15 Small Animal Reproduction II, Zurich, Switzerland (*www.esavs.org*).

12 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

17-22 10th European Association for Veterinary Pharmacology and Toxicology (EAVPT) International Congress Torino. Informatie en aanmelden kan via de website: *www.eavpt2006.it*

23-24 Welfare and Behaviour: The Science behind the Art. Congres over het welzijn van dieren in asielen en dieren met een opdracht. Tweede Lustrumcongres van de Vlaamse Diergeneeskundige Werkgroep Ethologie (VDWE) te Gent. Website: *www.behaviour2006ghent.be/*

30-4/10 Neurology II, Berne, Switzerland (*www.esavs.org*).

Oktober

2.7 Cardiology III, Salzburg, Austria (*www.esavs.org*).

6 Jaarcongres KNMvD.

12-13 Liga Medicorum Homeopathica Internationalis. Liga Congress 2006. Veterinary Medicine, KKl Lucerne, Switzerland. Aanmelding: *www.swisshomeopathy.ch* Contactgegevens: Kongressbüro – Sekretariat SVHA, V. Greising, Dorfhaldenstrasse 5, 6052 Hergiswill. Fax: +0041 (0) 41 280 30 36.

11-14 31st World Small Animal Veterinary Congress WSAVA Praag (*www.wsava2006.cz*). Inlichtingen: Frans Sluyters, e-mail: *fsluyters@home.nl*

14.18 Neurology III/ Advanced Neurology/Neurosurgery, Berne, Switzerland (*www.esavs.org*).

15-19 24th World Buiatrics Congress, Nice France (*www.wbc.2006.com*).

21-25 Neurology I, Berne, Switzerland (*www.esavs.org*).

26.29 Vierde editie van het International Symposium on Rehabilitation and Physical Therapy in Veterinairy Medicine. Het symposium richt zich op dierenartsen en dierenfysiotherapeuten uit de hele wereld met een programma waarin het paard en de hond centraal staan. Voor meer informatie en inschrijven: *www.rehabsymposium.com*

November

8.11 14th International Symposium and Conference on Lameness in ruminants in Colonia del Sacramento, Uruguay. *www.ruminantlameness.com*

11 Najaarsdag GGG 2006.

20.24 Behavioural Medicine III, Sardinia, Italy (*www.esavs.org*).

22 Groep Groot Dagen 2006.

December

12 Vergadering en Wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Juni

29 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

29 Jaarvergadering Groep Homeopathisch werkende Dierenartsen (GHwD).

September

7 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

21 Vergadering regio Noord.

28 Lustrum Groep Geneeskunde van het Rund.

Oktober

10 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

November

10.11 Bestuursweekend Groep Geneeskunde van het Rund.

11 Najaarsdag GGG.

22-23 Groep Groot Dagen 2006. Locatie: Papendal te Arnhem.

December

7 Vergadering regio Noord.

Cursussen

Juni

7-11 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module III: Cervical: June 7 – 11, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

10 De 'intensieve echocursus voor beginners' van Dynamic Support wordt weer gehouden. Cyclus 2: zaterdagochtenden op 10, 17 en 24 juni en 1 juli 2006. Voor informatie: *info@dynamicsupport.nl*

Juli

19-23 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module IV: Extremities: July 19 – 23 , 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

September

2 De 'intensieve echocursus voor beginners' van Dynamic Support wordt weer gehouden. Cyclus 3: zaterdagochtenden op 2, 9, 23 en 30 september 2006. Voor informatie: *info@dynamicsupport.nl*

6-10 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module V: Integrated: September 6 – 10, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

Oktober

28 *www.animalia.be*: Gebruik van de echografie buiten reproductie en orthopedie bij het paard door Dr. Valeria Busoni Dipl. ECVDI.

28 De 'intensieve echocursus voor beginners' van Dynamic Support wordt weer gehouden. Cyclus 4: zaterdagochtenden op 28 oktober en 4, 18 en 25 november 2006. Voor informatie: *info@dynamicsupport.nl*

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)
01-07-2006	maandag 19-06-2006
15-7/01-08-2006	maandag 17-07-2006
15-08-2006	maandag 31-07-2006
01-09-2006	maandag 14-08-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

De Universiteit Utrecht is een universiteit met veel verschillende disciplines. Op tal van terreinen werken deze nauw met elkaar samen. Juist op het grensvlak van de verschillende vakgebieden zijn de ontwikkelingen uiterst interessant. Bij de Universiteit Utrecht is wetenschap nooit af. Laat staan je eigen ontwikkeling.

De Universiteit Utrecht is op korte termijn op zoek naar medewerkers, die zich herkennen in deze open, gedreven en multidisciplinaire cultuur. In concreto gaat het om:

» (JUNIOR) DOCENT DIERENARTS PLUIMVEEGEZONDHEIDSZORG

In Utrecht staat de enige faculteit der Diergeneeskunde. De faculteit heeft ongeveer 1.000 medewerkers. Deze leiden studenten op tot dierenarts en tot veterinair of biomedisch onderzoeker, verrichten grensverleggend diergeneeskundig en biomedisch onderzoek en verlenen geavanceerde patiëntenzorg aan diverse diersoorten. Bij het Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren, sectie Pluimveegezondheidszorg worden de disciplines Inwendige Ziekten, Bedrijfsdiergeneeskunde en de relevante aspecten van de zoötechniek en de voortplanting geïntegreerd gedoceerd. Wij zoeken een (junior) docent dierenarts pluimveegezondheidszorg. U houdt zich bezig met patiëntenzorg en onderwijs op het gebied van de pluimveegezondheidszorg. U bent een afgestudeerd dierenarts. Het brutomaandsalaris voor deze fulltime functie bedraagt voor een junior docent dierenarts maximaal € 3.554,– en voor een docent dierenarts maximaal € 4.140,–.

Meer informatie: drs. T.J.W.M. van Gerwe, (030) 253 3896/1248 of met prof. dr. J.H.M. Verheijden, (030) 253 1088/1248.

» JUNIOR DOCENT DIERENARTS VARKENSGEZONDHEIDSZORG

In Utrecht staat de enige faculteit der Diergeneeskunde in Nederland. De faculteit telt ongeveer 1.000 medewerkers. Deze leiden studenten op tot dierenarts en tot veterinair of biomedisch onderzoeker, verrichten grensverleggend diergeneeskundig en biomedisch onderzoek en verlenen geavanceerde patiëntenzorg aan diverse diersoorten. Bij het Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren, sectie Varkensgezondheidszorg, worden de disciplines Inwendige Ziekten, Bedrijfsdiergeneeskunde en de relevante aspecten van de zoötechniek en de voortplanting van het vrouwelijk dier, geïntegreerd gedoceerd. Wij zoeken een junior docent dierenarts varkensgezondheidszorg. U houdt zich bezig met patiëntenzorg en onderwijs op het gebied van de varkensgezondheidszorg. U bent een afgestudeerd dierenarts, bij voorkeur een erkend varkensarts. Het brutomaandsalaris voor deze fulltime functie bedraagt maximaal € 3.554,–.

Meer informatie: dr. A. van Nes, (030) 253 2145/1248.

Kijk voor de uitgebreide vacatureteksten op WWW.UU.NL/VACATURES

//»: Wetenschap is nooit af_

Universiteit Utrecht

Cobactan 4,5%

Exclusief voor veulen én paard

Geregistreerd voor veulen én paard

Weefselvriendelijk ▪ Praktisch ▪ Snel werkzaam ▪ Breedspectrum

Cobactan 4,5% poeder en solvens voor injectie bij paarden. Diergeneesmiddel UDD. REG NL 10363. Bevat per ml gebruiksklare oplossing 45 mg cefquinome. Paard 1 d.d. 1 ml per 45 kg, veulen 2 d.d. 1 ml per 45 kg. Bestemd voor de behandeling van veulensepsis door E. coli en van respiratoire aandoeningen veroorzaakt door Streptococcus equi. Allergische reacties zijn mogelijk, op de injectieplaats kan lichte weefselreactie voorkomen. Wachttijd slacht 4 dagen. Toepassing uitsluitend door de dierenarts.

Intervet Nederland bv ▪ Postbus 50 ▪ 5830 AB Boxmeer
Telefoon: 0485 587654 ▪ Fax: 0485 587653 ▪ www.intervet.nl

intervet

International College for Research on Equine Osteopathy

Opleiding

Osteopathie
bij dieren
(paarden en honden)

3-jarige modulaire opleiding
6 modules van 2 dagen per jaar

www.icreo.com

Klinika Veterinaria Parera is een goed geoutilleerde gezelschapsdierenpraktijk met twee dépendances waar zowel eerste- als tweedelijns diergeneeskunde uitgeoefend wordt. Voor ons team van vier dierenartsen en acht assistentes zoeken we op korte termijn een

Ambitieuze dierenarts (m/v)

Wie zoeken we?
U bent een enthousiaste dierenarts, afgestudeerd met differentiatie gezelschapsdieren. Gezien de aard van de werkzaamheden wordt van de nieuwe collega een hoge mate van zelfstandig werken gevraagd, waardoor we ervaring van minimaal 1 jaar belangrijk vinden. Ervaring met paarden is vereist. U heeft goede contactuele en sociale eigenschappen, bent ambitieus, flexibel en gewend aan te pakken. U beschikt over teamgeest en een klantgerichte houding.

Wat bieden we?
Een functie als gezelschapsdierenarts in een praktijk met veel vrijheid en ruimte voor eigen inbreng, een prettige werksfeer en een goede ondersteuning door een uitstekend team van goede opgeleide assistentes. De werkzaamheden omvatten 1 avonddienst per week en om de vier weekenden een weekenddienst. Salariëring en secundaire arbeidsvoorwaarden zullen in onderling overleg bepaald worden.

Heeft u belangstelling?
Uw schriftelijke sollicitatie kunt u binnen 14 dagen richten aan Kliniek Veterinaria Parera, ter attentie van drs. O.B. de Haseth, Abattoirweg z/n, Curaçao, Nederlandse Antillen.
Voor nadere informatie kunt u ons bellen (00-5999-4655182/4617476) of onze website bezoeken (*www.dierenklinieken.com*).

Boehringer Ingelheim is een internationaal farmaceutisch concern, actief op het gebied van research, ontwikkeling en productie van innovatieve geneesmiddelen (humaan en veterinair). In 2005 bedroeg de wereldomzet ruim 9,5 miljard Euro. Op de internationale markt voor geneesmiddelen behoort Boehringer Ingelheim tot de twintig grootste bedrijven.

Boehringer Ingelheim

De divisie Vetmedica levert een uitgebreide reeks innovatieve diergeneesmiddelen ten behoeve van landbouwhuisdieren en gezelschapsdieren en is een snelle stijger in de top tien van de veterinaire farmaceuten in Nederland. Recente voorbeelden hiervan zijn Novem® 20, Bovikalc® en Enterisol®. Wij breiden binnenkort ons rundveeproductenpakket verder uit en wensen bovendien meer service en ondersteuning aan onze klanten te geven. Wij zijn daarom op zoek naar: een dierenarts (tevens zelfstandig ondernemer) die werkzaamheden op consultancy basis kan uitvoeren in de functie van:

Technical Service Manager, rundvee - 40% op consultancy basis.

De functie. De werkzaamheden zijn het adviseren en ondersteunen van onze medewerkers en klanten, het begeleiden van klinische proeven en het schrijven van artikelen. Je werkt intensief samen met medewerkers in binnen- en buitenland en onderhoudt contacten met opinieleiders.

Het profiel. Erkend rundveedierenarts met ten minste 3 jaar praktijkervaring. Wetenschappelijk onderlegd en in staat een visie te ontwikkelen. Enthousiasme, doorzettingsvermogen, uitstekende communicatieve vaardigheden, teamplayer en humor. Goede beheersing van Nederlands en Engels in woord en geschrift en ruime ervaring met Microsoft Office.

Interesse? Stuur dan je c.v. en motivatie naar: Boehringer Ingelheim, t.a.v. Ilse de Vrede, human resources advisor, Comeniusstraat 6, 1817 MS Alkmaar. E-mail: ilse.de_vrede@alk.boehringer-ingelheim.com. Voor meer informatie kun je onze website bezoeken www.boehringer-ingelheim.nl of bellen: (072) 566 24 07.

Nieuw!
Nu ook geregistreerd voor de kat

RIMADYL®
CARPROFEN
INJECTIE

Pre-operatieve toepassing voor post-operatieve pijnbestrijding

- **Rimadyl® injectie**, werkzame stof carprofen, is een NSAID voor de hond en kat met sterke anti-inflammatoire, analgetische en anti-pyretische eigenschappen
- **Rimadyl® injectie** heeft géén invloed op de nierdoorbloeding en op de bloedstollingtijd
- **Rimadyl® injectie** kan veilig pre-operatief worden toegediend
- **Rimadyl® injectie** voor **éénmalige** subcutane of intraveneuze toediening aan hond en kat in een dosering van **4 mg/kg**, bij voorkeur pre-operatief, op het moment van premedicatie of bij de inductie van de anesthesie

Als enige NSAID met geregistreerde vervolgbehandeling met tabletten bij de hond

RIMADYL® INJECTIE • **werkzame stof:** carprofen: REG NL 10101 UDD • **diergeneesmiddel** • **doeldier:** hond en kat. **HOND:** • **indicaties:** ter vermindering van postoperatieve pijn en zwelling na orthopedische ingrepen en weke-delen chirurgie met inbegrip van intra-oculaire operaties • **toedieningswijze en dosering:** Rimadyl injectie wordt subcutaan of intraveneus gegeven in een dosering van 4 mg/kg, bij voorkeur preoperatief, op het moment van premedicatie of bij de inductie van de anesthesie • Om de pijnstillende en anti-inflammatoire behandeling post operatief uit te breiden kan de parenterale therapie na 24 uur gevolgd worden door carprofen tabletten • Een enkele dosering van 4 mg/kg/dag gedurende 5 dagen. **KAT:** • Ter bestrijding van postoperatieve pijn. De parenterale therapie mag bij de kat niet gevolgd worden door Rimadyl tabletten. • **contraindicaties:** niet gebruiken bij drachtige dieren. **HOND:** • Gebruik bij honden jonger dan 6 weken of bij oude dieren kan extra risico met zich meebrengen. Wanneer geen andere oplossing gevonden kan worden, dient een gereduceerde dosis te worden toegediend. Deze dieren behoeven daarna een additionele klinische bewaking. Gastro-intestinale ulceratie is zeldzaam bij gebruik van carprofen en komt voornamelijk voor bij doseringen die ver boven de therapeutische dosis liggen. **KAT:** • Niet gebruiken bij dieren jonger dan 4 maanden. Gebruik bij oude of zieke dieren kan extra risico met zich meebrengen. Typische ongewenste bijwerkingen van NSAID's zoals verlies van eetlust, braken, occult bloed in de feces en apathie zijn af en toe gemeld. **Algemeen:** • **waarschuwingen:** niet gebruiken bij hart-, lever- of nieraandoeningen, bij GI ulceratie of -bloedingen, bloedafwijkingen of bij overgevoeligheid voor het product. Gebruik bij hypovolemische of hypotensieve dieren vermijden.

Pfizer **Animal Health**
Visie op gezondheid

Pfizer Animal Health bv
Postbus 37 • 2900 AA Capelle a/d IJssel
www.pfizerah.nl • secretariaat.ahg@pfizer.com

© 2004 Pfizer Animal Health bv - Capelle a/d IJssel
® Merknaam Pfizer Inc., N.Y., U.S.A.

de WAGENRENK
veterinair specialistisch centrum

Het Veterinair Specialistisch Centrum 'De WagenRenk' is een multidisciplinair centrum: de meeste binnen de diergeneeskunde erkende specialisaties werken hier samen. Het ziekenhuis is een vooruitstrevende innovatieve kliniek waarbij kwaliteit en dienstverlening hoog in het vaandel staan. Er wordt naar gestreefd de verwijzend dierenarts zo optimaal mogelijk van dienst te zijn. Indien noodzakelijk wordt er telefonisch contact opgenomen en in het algemeen ontvangt u na het consult of behandeling binnen één dag bericht.

Het Veterinair Specialistisch Centrum 'De WagenRenk' is een uitstekend geoutilleerde kliniek. Er is een goede samenwerking met humane ziekenhuizen, met de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht, met Europese Universiteiten en andere (inter)nationaal werkende specialisten. Dit betekent dat vanuit het centrum alle diergeneeskundige diagnostische mogelijkheden en therapieën binnen één tot enkele dagen georganiseerd kunnen worden.

Informatie over het Veterinair Specialistisch Centrum 'De WagenRenk' (inclusief bereikbaarheid van de verschillende specialisten) wordt op aanvraag graag toegezonden.

V.S.C. 'De WagenRenk'
Keijenbergseweg 18, 6705 BN Wageningen
T 0317 419 120 F 0317 420 480
www.wagenrenk.com

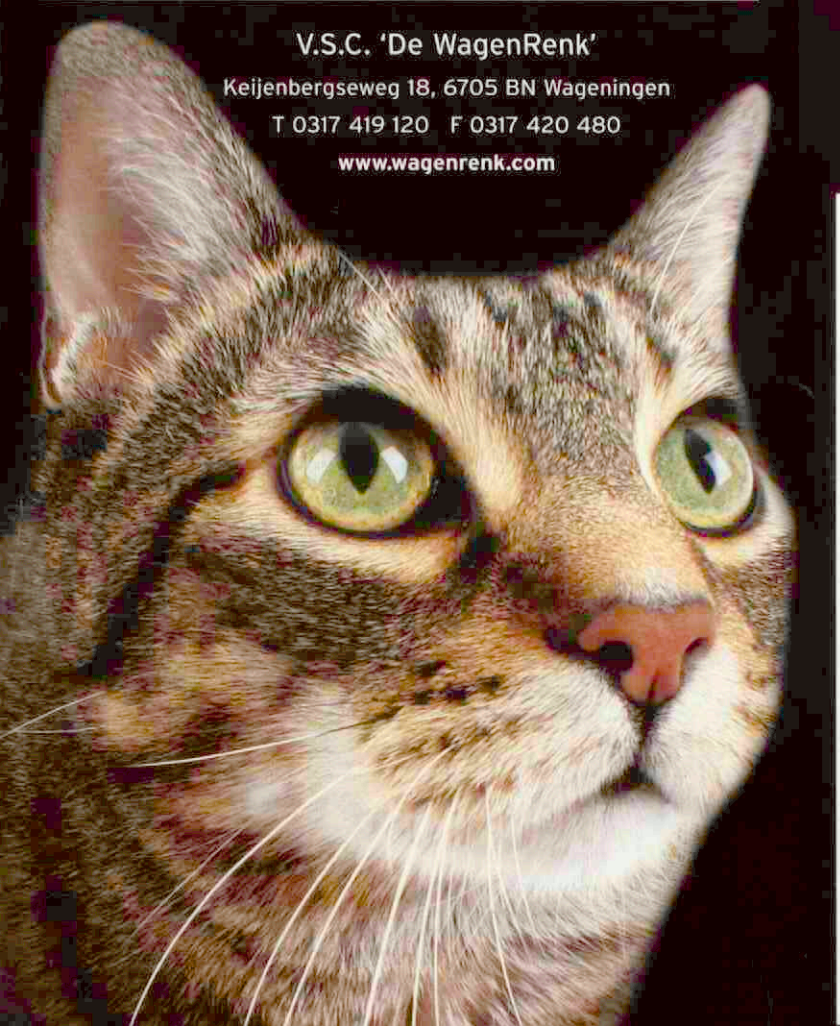

De aan het centrum verbonden dierenartsen zijn:

Interne geneeskunde	Dr. Paul Mandigers*
Interne geneeskunde	Drs. Maurice Zandvliet
Keel- neus (diagnostiek)	Dr. Paul Mandigers*
KNO (chirurgie)	Drs. Marjanne Zaal*
Neurochirurgie	Drs. Marjan Govers*
Neurologie	Dr. Paul Mandigers*
Oncologie	Dr. Gerard Rutteman*
Oogheelkunde	Dr. Frans Stades*
Oogheelkunde	Drs. Roswitha van de Sandt*
Orthopedie	Drs. Marjan Govers*
Radiologie	Drs. Mariette Vink-Nooteboom*
Radiologie	Drs. Melinda Schmidt*
Tandheelkunde	Jhr. Drs. Andries van Foreest
Tandheelkunde	Drs. Frans Knaake
Urologie	Drs. Marjanne Zaal*
Weke delen chirurgie	Drs. Marjanne Zaal*

*DIERENARTS SPECIALIST
der Koninklijke Nederlandse maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131 • Aflevering 12 • 15 juni 2006

Universiteitsbibliotheek
Utrecht
DGK
19 JUNI 2006

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

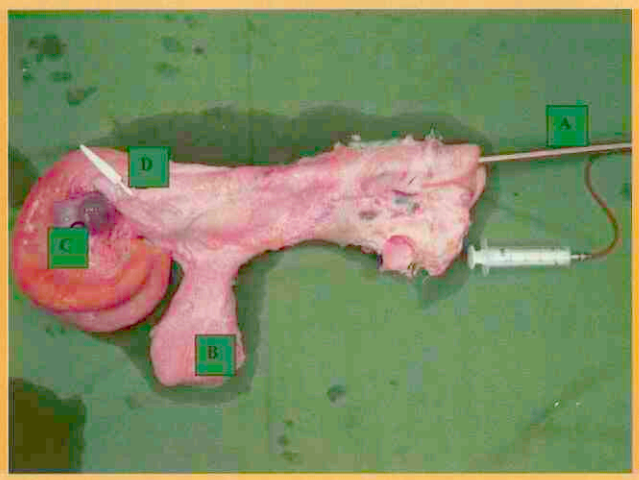

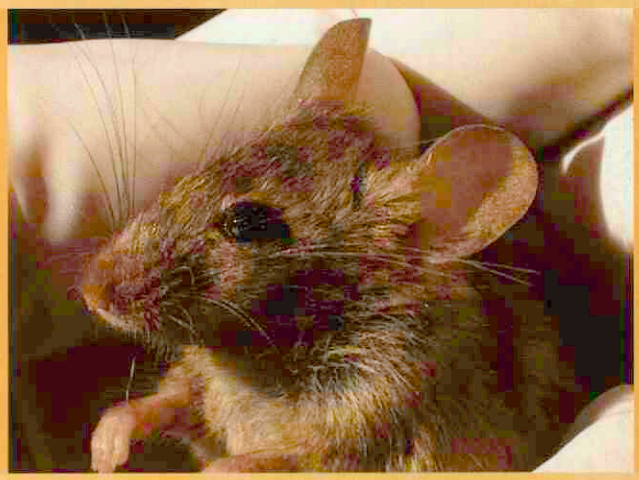

Transvaginale aspiratie als primaire behandeling van ovariële follikelcysten bij melkkoeien onder praktijkomstandigheden

Zoönotische risico's van knaagdieren in de veehouderij

Varkenspest en de gevolgen voor een Nederlandse praktijk

Extern onderwijs: opleiding van studenten in de praktijk

Besturendag 2006

KNMvD
Koninklijke Nederlandse
Maatschappij voor
Diergeneeskunde

Altijd vrij van teken met Tick-*fence*

Aesculaap Diergeneesmiddelen Holland
Mijlstraat 35 | 5281 LJ Boxtel | Postbus 35 | 5280 AA Boxtel | T: 0411 67 75 00 | F: 0411 68 60 50
Tick-*fence*®, Reg. NL 10248 productinformatie op aanvraag verkrijgbaar.

aeIscLine

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

Deel 131
Aflevering 12
15 juni 2006

Inhoud

Cover: foto's van de pagina's 439 en 445

Uit de redactie

Wetenschap

Oorspronkelijk artikel
Transvaginale aspiratie als primaire behandeling van ovariële follikelcysten bij melkkoeien onder praktijkomstandigheden; *J.J. Lievaart, J.M. Parlevliet, S.J. Dieleman, S. Rientjes, E. Bosman en P.L.A.M. Vos* 438

Nieuws

Nieuws 444

Voor de praktijk

Uit en voor de praktijk
Zoönotische risico's van knaagdieren in de veehouderij; *B.G. Meerburg en A. Kijlstra* 445
Berichten en verslagen
De praktische aanpak van katten verdacht op infectie met H5N1 448

In veterinair verband

Interview
Varkenspest en de gevolgen voor een Nederlandse praktijk; *Miel Bingen en Michael van Wijngaarden* 450
Veterinair tuchtrecht
Uit de kofferbak; *Iaira Boissevain* 452
Berichten en verslagen
Rondetafelgesprek vervolgd; *Joost van Herten* 453
Extern onderwijs: opleiding van studenten in de praktijk; *Jan Rothuizen en Jan Haarhuis* 454
CAVP 455
Uitgelicht 456
Gesignaleerd 457

Congressen en symposia

Congressen en symposia
Zoönosedag; *Paul Overgaauw en Merel Langelaar* 458
Minister Veerman opent tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren; *Diana van Houten* 460
Week van het Huisdier 2006 succesvol verlopen; *Pascale Fuchs* 461
PAOD 462
Boekbespreking 462

Bescherm de hond tegen de dodelijke Dermacentor teek

Defendog® spray

Preventic-B® band

Defencare® shampoo

vraag het STOP TEKEN PROTOCOL aan voor uw cliënten

Virbac ANIMAL HEALTH

Your partner in Animal Health

Defendog® spray: Productinformatie: Defendog spray REGNL: 9315, bevat per ml: 18,8 mg permethrin, doeldier: hond, kanalisatie: vrij. **Preventic-B® band:** Productinformatie: Preventic-B tekenband REGNL 9908, bevat per band: 10% bendiocarb, doeldier: hond, kanalisatie: vrij. **Defencare® shampoo:** Productinformatie: Defencare shampoo REGNL 9434, bevat per 100 ml: 0,94 mg permethrin, doeldier: hond, kanalisatie: vrij. **Voor meer informatie**: Virbac Nederland BV, Postbus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl

Wetenschappelijke redactie
Mw. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan, voorzitter
Drs. H.A. Beijer
Dr. M.F. de Jong
Dr. R. Kuiper
Drs. J.T. Siebinga
Dr. R.S. Schrijver
Dr. E. Teske
Dr. J.H. Vos
Dr. M.A. Willemen

Wetenschappelijke adviesraad
Drs. F.H.M. Borgsteede (Lelystad)
Prof. dr. H.J. Breukink (Utrecht)
Prof. dr. P. De Backer (Gent, België)
Dr. J. Goudswaard (Middelburg)
Prof. dr. J.A.P. Heesterbeek (Utrecht)
Prof. dr. L.J. Hellebrekers (Utrecht)
Dr. Th.S.G.A.M. van den Ingh (Utrecht)
Prof. dr. F. van Knapen (Utrecht)
Prof. dr. A. de Kruif (Gent, België)
Dr. J.T. Lumeij (Utrecht)
Prof. dr. A.S.J.P.A.M. van Miert (Utrecht)
Prof. dr. J.P.T.M. Noordhuizen (Wijk bij Duurstede)
Prof. dr. J.H.M. Verheijden (Utrecht)
Dr. G. Voorhout (Utrecht)
Dr. P.R. van Weeren (Utrecht)
Dr. Th. Wensing (Utrecht)

Hoofdredacteur
Drs. H. Geertsen

Eindredactie
Drs. E.P.C. Bingen
Mw. A.M. Dorresteijn-Tummers
Mw. drs. M. Fijten
Mw. J.W. Jansen
De Molen 77, Postbus 421, 3990 GE Houten
Tel. 030-6348900, fax 030-6348929.
E-mail: tijdschrift@knmvd.nl

Abonnementsprijs
Het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* is het verenigingstijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.
De abonnementsprijs voor dierenartsen niet-leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en voor niet-dierenartsen wordt vastgesteld door het bestuur.

Postgiro/bank
Postbank 511606 ten name van de KNMvD, De Molen 77, Houten. ABN/AMRO N.V., Postbus 30, 3500 AA Utrecht, nr. 55 50 48 861 en C en E bank N.V., Postbus 85100, 3508 AC Utrecht, nr. 69 93 61 443.

Opmaak en Druk
DeltaHage, grafische dienstverlening, Binckhorstlaan 401, 2516 BC Den Haag
Tel. 070-7507500, fax 070-7507578

Advertenties
Commerciële advertenties: Overgaauw Veterinair Advies, Postbus 204, 3770 AE Barneveld. Tel. 0342-419798; 06-53260696, fax 0342-419794, e-mail: p.overgaauw@planet.nl
Personeelsadvertenties praktijken en klinieken: eindredactie

Beëindiging lidmaatschap KNMvD en Groepen
Opzeggen van het lidmaatschap dient vóór 1 oktober van het lopende jaar schriftelijk en aangetekend te geschieden om het lidmaatschap per 1 januari van het daaropvolgende jaar te laten eindigen.

KNMvD

Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De Molen 77
Houten
Postbus 421
3990 GE Houten
Telefoon 030-6348900
Fax 030-6348909
Website www.knmvd.nl
E-mail info@knmvd.nl

Bestuur
Drs. T. de Ruijter, voorzitter
algemene zaken, beroepsintegriteit
Drs. L.J. den Otter, vice-voorzitter
sociaal economische zaken en media
Drs. H.R.C. Gostelie, penningmeester
financiën
Drs. W.G. van den Ekker
diergeneesmiddelenbeleid, volksgezondheid en automatisering
Drs. H. van Herpen
professionele kwaliteit
Drs. A.J.G. den Hertog
dierziektenbeleid
Dr. M.A. Willemen
verenigingszaken en dierenwelzijn

Bureau
Drs. H. Geertsen,
algemeen directeur
H.G. Dijkman,
senior medewerker communicatie
Drs. S.J. de Groot,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
Mr. H. Haverkamp,
senior beleidsmedewerker sociaal-economische en arbeidsrechtelijke zaken
Drs. F.J.W.C. van Herten,
senior beleidsmedewerker veterinaire zaken
H.S. de Vries Rfm.,
controller
R.P. van Ringelestijn,
medewerker vacaturebank
Mevr. drs. M. Fijten,
webmaster

Uit de industrie

Nieuws uit de industrie 463

KNMvD

Maatschappijnieuws 464
Wat is de handtekening van de dierenarts waard? 464
Besturendag 2006; *Miel Bingen* 465
DIB-werkvergadering 466
Ton Ultee stopt als ledencontactpersoon; *Henry Dijkman* 467
Vragen van de helpdesk; *Henry Dijkman* 468
Rectificatie Diergeneeskundig Jaarboek 2006 469
BBB-Bulletin
Bulletin Bestuur en Bureau nr. 5, mei 2006 470
GGG 470
Doorlopende agenda 472
Deadline 472
Personalia 473

Contents

Original article
Transvaginal aspiration as first treatment of ovarian follicular cysts in dairy cattle under field circumstances; *J.J. Lievaart, J.M. Parlevliet, S.J. Dieleman, S. Rientjes, E. Bosman, and P.L.A.M. Vos* 438

All rights reserved

Richtlijnen voor auteurs (Vancouver Style) zijn op aanvraag verkrijgbaar (zie ook Tijdschr Diergeneeskd 1992; 117:31-4). De Redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade welke - direct of indirect - het gevolg mocht zijn van gebleken onjuistheden in de inhoud van de in dit tijdschrift opgenomen artikelen waarbij de auteur is vermeld of in de inhoud van de in dit tijdschrift geplaatste advertenties. Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen door de Redactie worden geweigerd of ingetrokken. Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de Redactie.

(Papers appearing in this journal are listed in Current Contents / Agricultural Biology and Environmental Science / Index-Medicus, Index Veterinarius / Veterinary Bulletin, Biological Abstracts, Cambridge Scientific Abstracts).

Uit de redactie

Appeltje..... eitje

Het lukt niet altijd 'kop en staart' voor een voorwoord te vinden. De heterogeniteit van de onderwerpen maken het niet gemakkelijk iets met enige cohesie te verwoorden.
De wondere wereld van regelgeving en haar toepassingen in de EU wordt door het verslag 'Varkenspest en de gevolgen voor een Nederlandse praktijk' met collega Ikink weer eens gedemonstreerd.
Dit lezende, herinner ik mij dat onze 'mannen' in Brussel al enige tijd niets van zich hebben laten horen. Het kan natuurlijk zijn dat ze iets aan het uitbroeden zijn! Dan is het misschien beter ze niet te storen. Of hebben ze ook last van follikelcysten?
In dat geval biedt de in het hoofdartikel beschreven methode mogelijk uitkomst.

Soms begrijp ik niets meer van de EU. Worden in Nederland tariefafspraken door de Wet op de Mededinging bestraft, van Duitse collegae begreep ik dat deze voor de Tuchtrechter worden gedaagd, wanneer ze zich niet aan de tariefafspraken houden. En dat allemaal in dat 'ene' Europa.
Wordt de EU een plaag voor de dierenarts?
Dat het woord 'plaag' ook een andere toepassing heeft, wordt door de auteurs van het artikel: 'Zoonotische risico's van knaagdieren in de veehouderij' beschreven. De auteurs wisselen slinks het woord 'knaagdieren' in 'plaagdieren'. Of het probleem met de 'zelfde' diertjes dan plotseling minder erg wordt, blijft onvermeld.

Dit tijdschrift is doorspekt met veel uiteenlopende onderwerpen. Van een toename aan psittacose in Nederland tot babesiose in de omgeving van Venlo.
Ook wordt bericht van de situatie met het H1N5-virus in de EU en de wereld, alsmede van de consequenties voor katten.

Van belang vond ik het verslag betreffende het onderwerp 'Extern onderwijs; opleiding van studenten in de praktijk'. Een initiatief dat positief benaderd dient te worden. Omdat echter meer dan negentig procent vrouwelijke co-assistenten zullen zijn, ontbreken hierop toegespitste aspecten waaraan de deelnemende 'leer'-praktijken dienen te voldoen. Te denken valt aan kinderopvang/crèches en huisvesting. Het leren mee te draaien in nacht- en weekenddiensten is zeker iets dat zou passen in zo'n leerproces.
Probleem lijkt mij de financiële afhandeling richting de deelnemende praktijk. Aanvankelijk zal de universiteit positief reageren, maar het verleden heeft geleerd dat bij enige bezuinigingsdrift zulke zaken weer voor een appel en een eitje door de praktijk mogen worden uitgevoerd.

Marten de Jong

Tijdschrift voor Diergeneeskunde

Transvaginale aspiratie als primaire behandeling van ovariële follikelcysten bij melkkoeien onder praktijkomstandigheden

J.J. Lievaart[1,4], J.M. Parlevliet[2], S.J. Dieleman[2], S. Rientjes[3], E. Bosman[3] en P.L.A.M. Vos[2]

Tijdschr Diergeneeskd 2006; 131: 438-442.

Oorspronkelijk artikel

Samenvatting

Op melkveehouderijbedrijven in de Buitenpraktijk van het Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren werden op grond van een rectaal onderzoek, uitgevoerd door de dierenartsen van de buitenpraktijk, 55 Holstein Friesian melkkoeien geselecteerd met een ovariële follikelcyste. Nader onderzoek met behulp van transrectale echografie bevestigde dat 28 dieren (50,9 procent) inderdaad een ovariële follikelcyste hadden. De belangrijkste redenen voor de uitsluiting van het onderzoek vormde de aanwezigheid van óf een corpus luteum óf een geluteïniseerde ovariële cyste. De dieren werden behandeld middels een transvaginale aspiratie van de ovariële follikelcyste. Na een éénmalige aspiratie vertoonde 82,1 procent (n= 23) van de koeien op 13,3 ± 6,0 dagen duidelijke tochtverschijnselen. Het drachtigheidspercentage na eerste inseminatie, uitgevoerd tijdens de eerste tocht binnen 21 dagen na de cyste-aspiratie, bedroeg 64,2 procent. Er kan worden geconcludeerd dat de transvaginale aspiratietechniek voor de behandeling van ovariële follikelcysten met een goed resultaat kan worden uitgevoerd en bovendien een veilig alternatief biedt voor het actief manueel ruptureren van follikelcysten.

Summary

Transvaginal aspiration as first treatment of ovarian follicular cysts in dairy cattle under field circumstances

On dairy farms covered by the ambulatory service of the Department of Farm Animal Health, 55 Holstein-Friesian cows with suspected ovarian follicular cysts on the basis of rectal palpation underwent confirmatory transrectal ultrasonography. An ovarian follicular cyst was confirmed in 28 cows (50.9%) and was treated by single transvaginal-guided needle aspiration. Cows with a corpus luteum or a luteinized cyst were not treated. After aspiration, 82.1% (n=23) of the cows showed oestrus behaviour at 13.3 ± 6.0 days. Artificial insemination was performed during the first heat after cyst aspiration and resulted in a pregnancy rate of 64.2%. In conclusion, single transvaginal-guided needle aspiration of ovarian follicular cysts is an easy and good method for the treatment of follicular cysts. Moreover, it is a safe and good alternative method for the manual, active rupturing of cysts during rectal palpation.

[1] Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren, Afdeling Herkauwers, Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht.

[2] Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren, Leerstoel Voortplanting & Klinische Pathofysiologie.

[3] Onderzoekstage studenten Diergeneeskunde.

[4] Correspondentie: Yalelaan 7, 3584 CL, Utrecht. t.a.v. J.J. Lievaart of e-mail J.J.Lievaart@vet.uu.nl tel. 030-2532109.

Inleiding

De stijgende melkproductie en een verminderde vruchtbaarheid van melkkoeien vormt al enkele decennia een belangrijk onderwerp voor tal van onderzoeks- en begeleidingsprogramma's (6, 14, 15, 17, 20). Een inventarisatie naar de vruchtbaarheidsproblemen bij onze huidige populatie melkkoeien leert dat cysteuze ovaria de meest voorkomende vruchtbaarheidstoornis vormt (7, 16) met een prevalentie die uiteen loopt van 7,4 procent bij de vaarzen tot 13,7 procent bij hogere pariteiten (6). De tussenkalftijd van melkkoeien neemt ten gevolge van cysteuze ovaria met gemiddeld veertig tot vijftig dagen toe (2, 13).

De economische verliezen zijn per koe sterk verschillend en onder andere afhankelijk van het productieniveau, de pariteit en het lactatiestadium. Daarnaast spelen quotumkosten, voerkosten en de opfokkosten van het jongvee ook een belangrijke rol (8, 12, 19).

In de praktijk wordt de diagnose 'ovariële cyste' voornamelijk gesteld door rectale palpatie. Voor een betrouwbare differentiatie tussen de verschillende type ovariële cysten (geluteïniseerde of folliculairecyste) is echografie onontbeerlijk. In de literatuur is beschreven dat door middel van echografie dertig tot 42 procent van de ovariële follikelcysten, die middels rectale exploratie waren gediagnosticeerd, alsnog in de categorie ovariële luteale cyste geplaatst dienden te worden (4).

Voor de behandeling van ovariële follikelcysten bij melkkoeien zijn er door de jaren heen een aantal mogelijkheden ontwikkeld: van het actief per rectum manueel rupturen met de hand, het (herhaald) behandelen met één of een combinatie van verschillende hormonen (Gonadotrophin Releasing Hormone (GnRH), human Chorionic Gonadotrophin (hCG) Progesteron) tot de weinig toegepaste transvaginale aspiratietechniek van de cyste onder rectale begeleiding. Het beoogde doel van de ovariële follikelcyste-aspiratie is het elimineren van een functionele ovariële follikelcyste en het laten starten van een nieuwe follikelgroei golf middels het afzuigen van de cystevloeistof. Hierdoor herstelt de verstoorde endocriene balans die is opgetreden ten gevolge van de aanwezigheid van de actieve ovariële follikelcyste en daardoor het uitblijven van de preovulatoire LH-piek óf het verschijnen op een onjuist moment. De groei en selectie van een competente dominante follikel zal resulteren in voldoende productie van oestradiol-17ß met een positieve feed-back op de hypothalamus - hypofyse as. Dit resulteert in de inductie van de preovulatoire LH-piek en dus nu wel een ovulatie van de preovulatoire follikel.

In de literatuur is de methode van het transvaginaal aspireren van ovariële follikelcysten als primaire therapie onder Nederlandse omstandigheden naar weten van de auteurs nog niet eerder beschreven. In de praktijk wordt de aspiratietechniek wel ingezet maar pas nadat de toepassing van een (herhaalde) hormonale therapie niet het gewenste effect opleverde.

De doelstellingen van deze kleinschalig opgezette praktijkproef waren: 1. het in kaart brengen van de praktische uitvoerbaarheid en toepasbaarheid van de aspiratietechniek voor de behandeling van ovariële follikelcysten bij melkkoeien, 2. het valideren van de diagnostiek van ovariële follikelcysten per rectum met en zonder per echografie en 3. de evaluatie van het effect van de aspiratietechniek voor de primaire behandeling van ovariële follikelcysten onder praktijkomstandigheden.
Gezien de relatief lage prevalentie van geschikte ovariële follikelcysten bestond er geen mogelijkheid voor het creëren van een controlegroep met exact dezelfde uitgangssituatie. Voor de beoordeling van de resultaten is een vergelijking gemaakt met de resultaten uit relevante literatuur.

Materiaal en Methode

Selectiecriteria
Gedurende de periode maart tot en met september 2004 werden op melkveehouderijbedrijven in de Buitenpraktijk van het Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren op grond van een rectaal onderzoek, uitgevoerd door dierenartsen van de buitenpraktijk, 55 Holstein Friesian (HF) melkkoeien (pariteit 2-5) geselecteerd met een ovariële follikelcyste. Hierbij werden twee selectiecriteria gehanteerd: a. een structuur met een minimale diameter van 2,5 cm en b. de afwezigheid van een functioneel corpus luteum (CL;1).
De aangeboden dieren werden nader onderzocht door middel van een transrectaal echografisch onderzoek, (Esaote Europe B.V., Maastricht, Parus 7.5 MHz linear array transducer). Op grond van de volgende inclusiecriteria konden 28 dieren worden gekwalificeerd voor deelname aan de praktijkproef (Figuur 1):

- de (gemeten) diameter van de follikelcyste bedraagt ≥ 2.5 cm;
- afwezigheid van een (functioneel) CL;
- het betreft geen ovariële geluteïniseerde cyste;
- de koe is meer dan vijftig dagen post partum;
- er heeft gedurende de huidige lactatie geen eerdere behandeling plaatsgevonden op het gebied van de fertiliteit;
- de koe moet klinisch gezond zijn en vertoont geen afwijkingen aan het genitaalapparaat (bijvoorbeeld beschadigingen, witvuilen, vergroeiingen).

Na de selectie is het volgende behandelingsprotocol uitgevoerd:

Dag 0 - transvaginale aspiratie van de follikelcyste;
- veneus bloedmonster 1 (heparine) afnemen voor progesteronanalyse;
- het verzamelen van de fertiliteitsgegevens.

Dag 7 - veneus bloedmonster 2 (heparine) afnemen voor progesteronanalyse.

Dag 21 - controle van de status van de ovaria door middel van transrectale echografie (PieMedical, Parus 7.5 MHz linear array transducer);
- veneus bloedmonster 3 (heparine) afnemen voor progesteronanalyse.

Alle koeien die een duidelijke tochtigheid vertoonden binnen 21 dagen na de aspiratie van de ovariële follikelcyste werden geïnsemineerd (= 1e KI). Tussen dag 35-45 na 1e KI werd nogmaals een transrectaal echografisch onderzoek uitgevoerd ter controle van: a. de aan- of afwezigheid van een functioneel CL, en b. de aan- of afwezigheid van een dracht.
De gehanteerde criteria voor een geslaagde behandeling waren:

- óf een waargenomen tochtigheid door de veehouder op of binnen 21 dagen na de aspiratie;
- óf het aantonen van een functioneel CL op of binnen dag 21 door middel van echografie en/of op basis van de progesteronwaarden;
- óf een positieve drachtigheidsdiagnose ten gevolge van de eerste inseminatie uitgevoerd tijdens de 1e zichtbare tochtigheid die is opgetreden op of binnen 21 dagen na de aspiratie.

Methode
Transvaginale aspiratie
Ter voorbereiding van de punctie werd de koe zorgvuldig gewassen rond anus en vulva met lauwwarm water en Hibiscrub® (SSL Healthcare Nederland BV, Den Bosch). Alleen bij de onrustige dieren werd l.a. een epiduraal anesthesie toe-

Afbeelding 1. **Het aspiratieapparaat (NIFA instuments BV, Leeuwarden).**

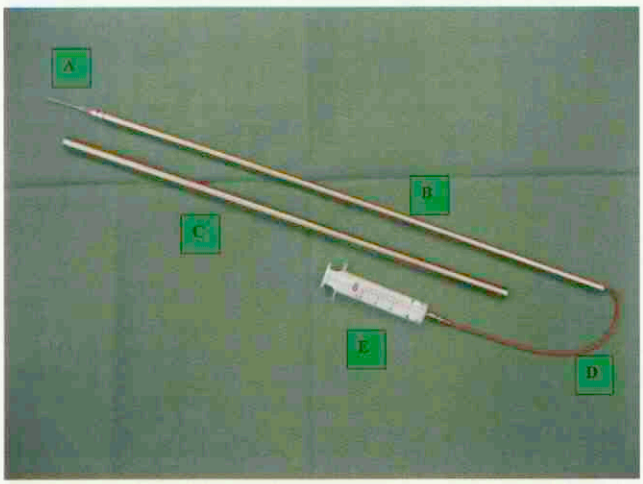

A) Aspiratienaald (18G)
B) Binnenbuis
C) Buitenbuis
D) Slang (buitendiameter 4 mm)
E) Injectiespuit (20 ml)

Afbeelding 2. **Het ingebrachte aspiratieapparaat *in situ*.**

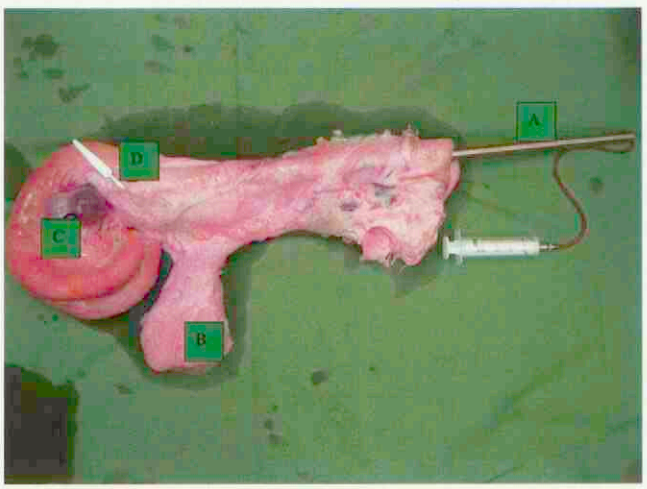

A) Aspiratieapparaat
B) Blaas
C) Ovarium met follikelcyste
D) Punctienaald (steekt door de vaginawand ter hoogte van de fornix vaginae)

gepast met 2.5 ml alfacaïne 2% + adrenaline® (Alfasan Nederland B.V., Woerden). Het aspiratieapparaat (Afbeelding 1) bestaat uit twee in elkaar schuivende roestvrijstalen buizen (diameter buitenste buis 1,2 cm, lengte 46 cm; NIFA Instrumenten BV, Leeuwarden). Aan de voorkant van de binnenste buis wordt een roze naald (18 G) bevestigd die verbonden is met een plastic siliconenslangetje (buitendiameter 4 mm, binnendiameter 2 mm) waarop een 20 ml spuit wordt aangesloten. Het 'gesloten' aspiratieapparaat wordt onder rectale begeleiding vaginaal ingebracht tot in de linker of rechter fornix vaginae waarbij de buitenste buis dient ter afscherming van de punctienaald. Vervolgens wordt rectaal het cysteuze ovarium tegen de vaginawand geplaatst ter hoogte van de fornix vaginae en, als alles goed in positie is gebracht, wordt de binnenste buis van buitenaf naar craniaal geschoven zodat de punctienaald door de vaginawand in de ovariële follikelcyste gepositioneerd wordt (Afbeeldingen 2 en 3). Een tweede persoon zuigt met de spuit de ovariële follikel-cyste leeg en verzameld de cystevloeistof (Afbeelding 4).

Progesteronbepalingen

De bloedmonsters werden direct na het verzamelen gekoeld (± 7°C) en op het biochemisch laboratorium van de Faculteit der Diergeneeskunde gecentrifugeerd (gekoeld, 2295 G), het plasma afgepipetteerd en bewaard bij een temperatuur van -20°C. Ter bepaling van de plasma-progesteron-concentratie is de solid phase ^{125}I RIA-methode (Count-A-Count TKPG) gebruikt met een sensiviteit van 0,05 µg/L.

Resultaten

Resultaten uitvoering techniek

Zowel tijdens het uitvoeren van de aspiratie en bij de controle direct na de aspiratie werden geen klinische relevante problemen waargenomen. De gemiddelde tijd die nodig was voor het uitvoeren van de aspiratie bedroeg ongeveer vijftien minuten. In 7.1% (n=2) van de gevallen is de toepassing van een epidurale anesthesie nodig gebleken. Bij twee dieren is er tijdens het puncteren sprake geweest van een verstopte slang van het aspiratieapparaat (Tabel 1).

Afbeelding 3. **Close-up van het ingebrachte aspiratieapparaat *in situ*.**

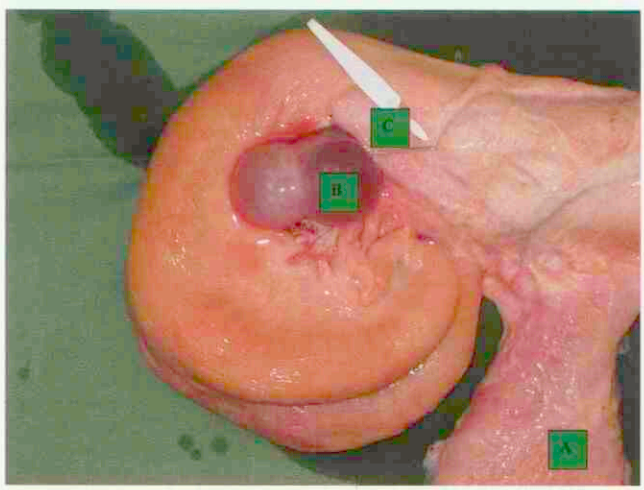

A) Blaas
B) Follikelcyste
C) Punctienaald (steekt door de vaginawand ter hoogte van de fornix vaginae)

Tabel 1. **Overzicht van de redenen voor uitsluiting van het onderzoek.**

Reden van uitsluiting	Aantal koeien	Percentage
Cyste knapt bij aanraking	3	11.1
Hormoonbehandeling	7	25.9
Luteïne cyste	7	25.9
Slang aspiratieapparaat kapot	2	7.4
Corpus luteum	5	18.5
Koenummer klopt niet	1	3.7
Meerdere kleinere follikels	1	3.7
Reden onbekend	1	3.7
Totaal	27	100

Resultaten diagnostiek

In de experimentele periode werden in totaal 55 melkkoeien voor het onderzoek aangeboden (Figuur 1). Op grond van de inclusiecriteria werden 28 dieren geschikt bevonden voor deelname aan het behandelingsprotocol van de ovariële follikelcyste aspiratie. Dit betekent dat er 27 dieren zijn afgevallen met als voornaamste oorzaken: a. toch een eerdere fertiliteitbehandeling, b. de aanwezigheid van een geluteïniseerde ovariële cyste of c. een functioneel CL vastgesteld tijdens het transrectaal echografisch onderzoek (Tabel 1).

Resultaten behandeling

Na de aspiratie van de follikelcyste van de 28 geselecteerde dieren, werden er 23 dieren (82,1 procent) binnen of op 21 dagen tochtig met een mediaan van 13,3 ± 6,0 dagen (Figuur 2). Hierbij vertoonden vijf dieren (eerste groep) een tochtigheid binnen of op zeven dagen (mediaan 4,0 dagen) na aspiratie, achttien dieren (tweede groep) tussen dag 8 en of op 21 dagen (mediaan 17,0 dagen) en de overige vijf dieren (derde groep) vertoonden geen tochtigheid.

De gemiddelde plasmaprogesteronconcentratie van de 1e groep (n=5) die binnen of op dag 7 na de aspiratietochtigheid vertoonden bedroeg op dag 7, 5,8 ± 1,1 ng/ml. De tweede en derde groep waarbij tot op dat moment nog geen tochtigheid was geobserveerd hadden op dag 7 een gemiddelde plasmaprogesteronconcentratie van 0,9 ± 1,3 ng/ml. Op 21 dagen na de cyste-aspiratie was de gemiddelde progesteron-concentratie van de tweede groep (n=18), 5,8 ± 3,1 ng/ml. Na 21 dagen vertoonde de derde groep (n=5) zonder tochtverschijnselen

Afbeelding 4. **Het afzuigen van de follikelvloeistof.**

A) Aspiratieapparaat
B) Injectiespuit (20 ml)

Figuur 1. **Overzicht van de selectie van de dieren.**

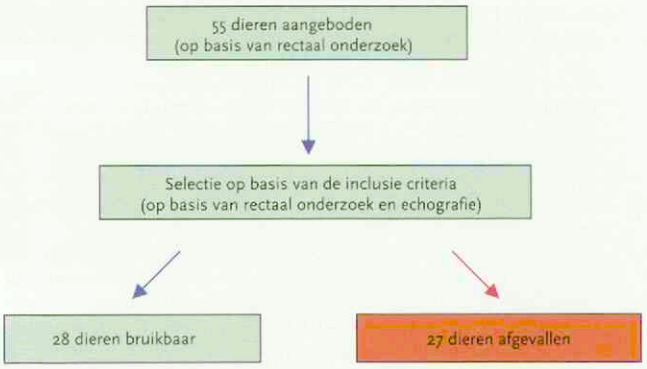

ook geen CL zoals werd vastgesteld op basis van echografie. In deze groep bedroeg na 21 dagen de gemiddelde progesteronconcentratie 0,6 ± 0,4 ng/ml.
In totaal werden drie van de vijf dieren (1e groep) met een 'vroege' tocht en vijftien van de achttien dieren (2e groep) met een 'late' tocht drachtig verklaard tussen dag 35 en 45 na eerste inseminatie. In totaal resulteerde de behandeling in een gemiddeld drachtigheidspercentage van 64,2 procent (n=18).

Discussie

De transvaginale aspiratietechniek voor de behandeling van ovariële follikelcysten kan onder praktijkomstandigheden eenvoudig, veilig en met een goed resultaat worden uitgevoerd. Bij de transrectale controle direct na en op 21 dagen na de aspiratie konden bij de behandelde dieren geen beschadigingen en/of vergroeiing worden vastgesteld. Deze bevindingen stemmen overeen met de ervaringen die bij het rund zijn opgedaan met de onder echografie begeleide transvaginale punctietechniek voor de winning van eicellen uit kleine, antrale ovariële follikels ten behoeve van de *in vitro* productie van embryo's voor onderzoek en praktijk (18).
Voor wat betreft de diagnostiek werd tijdens een uitgebreid praktijkonderzoek in Nederland al gesteld dat het werken volgens een vast protocol voorkomt dat een groot aantal dieren verkeerd worden geclassificeerd (11). Tijdens het praktijkonderzoek beschreven in dit artikel werden twaalf van de aangeboden dieren alsnog uit de proef verwijderd ten gevolge van een foutief gestelde diagnose op basis van rectaal onderzoek zonder echografie. Tijdens echografisch onderzoek bleek bij vijf dieren een duidelijk corpus luteum aanwezig te zijn; bij nog eens zeven andere dieren werd vastgesteld dat het een geluteïniseerde ovariële cyste betrof in plaats van een ovariële follikelcyste.
Uit een andere studie waarbij het rectaal onderzoek werd gecontroleerd middels echografie bleek dat 74 procent van de ovariële follikel en 85 procent van de geluteïniseerde ovariële cyste als juiste diagnose waren gesteld (10). Deze bevindingen bevestigen nogmaals dat voor het stellen van de correcte diagnose 'ovariële follikelcyste' de echografische ondersteuning een niet te onderschatten diagnostisch hulpmiddel blijft. De strenge selectie van de dieren en de nauwkeurige diagnostiek tijdens dit praktijkonderzoek hebben dan ook zeker bijgedragen aan de resultaten.
In dit praktijkonderzoek zijn de koeien retrospectief ingedeeld in twee groepen op basis gesignaleerde tochtigheid na de uitgevoerde punctie: een 'vroege groep' (≤ 7 dg; dag 0 = dag van aspiratie) en een 'late groep' (≥ 8 dg en ≤ 21 dg) dieren. De reden hiervoor was dat er sprake kan zijn van de aanwezigheid van een functioneel dominante follikel ten tijde van de punctie waardoor er sprake is van een relatief korte periode tussen de ovariële follikelcyste-aspiratie en het moment van optreden van de tochtigheid (de 'vroege groep', n=5) . In het geval van de tweede groep geldt dat ten tijde van de punctie geen functioneel dominante follikel aanwezig is. Bij deze dieren moet er eerst een nieuwe follikel groeigolf starten hetgeen betekent dat de dominante follikel nog moet worden geselecteerd om te komen tot een actief oestrogeenproducerende follikel alvorens sprake kan zijn van zichtbare tochtverschijnselen (de 'late' groep, n=18). Er kan dus gesteld worden dat op basis van de bevindingen die zijn gedaan in dit onderzoek er sprake kan zijn van beide beschreven situaties.
Voor zover bekend is deze publicatie de eerste waarbij de aspiratie van de ovariële follikelcyste als primaire therapie (en

Figuur 2. **Resultaten tochtverschijnselen na de aspiratie van de ovariële follikelcysten.**

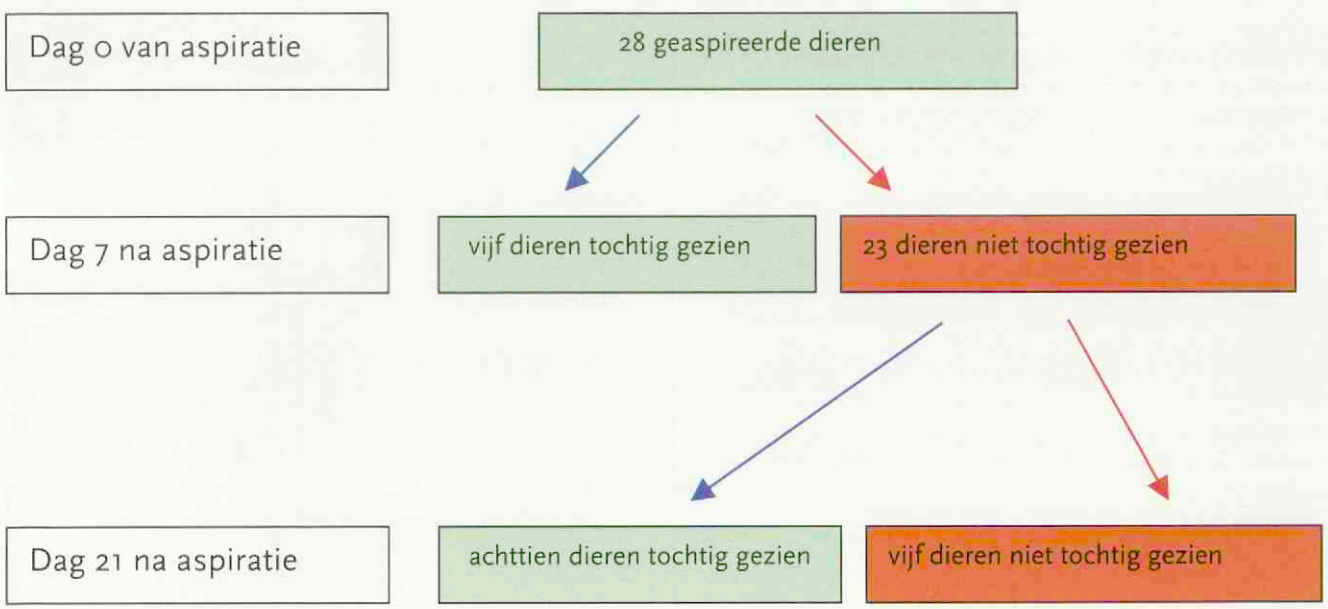

dus zonder voorafgaande hormoonbehandeling) onder Nederlandse praktijkomstandigheden werd ingezet. De bevindingen van dit praktijkonderzoek zijn daarom in eerste instantie beoordeeld door de resultaten te vergelijken met onderzoeken waarin het puncteren van ovariële follikelcysten in ieder geval als onderdeel van de proefopzet is uitgevoerd. In een Italiaans onderzoek werd voor de behandeling van ovariële follikelcysten zowel de aspiratie van de cyste als de behandeling met Gonadotroop Releasing Hormone (GnRH) uitgevoerd (3). Deze behandeling resulteerde bij ruim 75 procent van de behandelde dieren in een nieuw gevormd corpus luteum binnen dertig dagen na de ingestelde behandeling. Het drachtigheidspercentage werd niet beschreven. In een ander onderzoek werd de ovariële follikelcyste-aspiratie toegepast bij vijf koeien maar pas nadat diverse combinaties van hormonale behandelingen niet succesvol waren gebleken (5). Opvallend genoeg werden alle dieren na eenmalige aspiratie allemaal drachtig. In een Duits onderzoek werd een alternatieve aspiratiemethode beschreven waarbij de aspiratie van ovariële follikelcysten via een punctie ter hoogte van de de fossa lumbalis plaatsvond. Er zijn van dit onderzoek geen vruchtbaarheidsresultaten bekend (9).

Tenslotte is er een vergelijking gemaakt tussen de onderzoeksbevindingen in dit praktijkonderzoek en een Nederlands praktijkonderzoek waarin een eenmalige GnRH-behandeling werd toegepast, met als resultaat een drachtpercentage van rond de vijftig procent na eerste inseminatie (11). Dit ter vergelijking met het drachtpercentage van 64,2 procent na eerste inseminatie beschreven in het praktijkonderzoek van dit artikel. Op grond van al deze gegevens mag voorzichtig worden geconcludeerd dat de aspiratie van ovariële follikelcysten als primaire therapie, beschouwd kan worden als een goed alternatief voor de behandeling van ovariële follikelcysten. Om voorgaande conclusie nog verder te kunnen onderbouwen zou nader vergelijkend onderzoek met de in praktijk gangbare hormonale therapie gewenst zijn.

Samenvattend kan worden gesteld dat de transvaginale aspiratie van ovariële follikelcysten onder praktijkomstandigheden als een veilige en praktisch goed uitvoerbare techniek kan worden gezien. De resultaten van dit praktijkonderzoek waarbij de aspiratie als primaire therapie werd uitgevoerd kunnen als goed worden beschouwd, 82,1 procent van dieren vertoonde tochtverschijnselen en ruim 64,2 procent van deze dieren werd drachtig na een eenmalige inseminatie. Wel dient voorafgaande aan de aspiratie nauwkeurige diagnostiek middels echografie van de ovariële cyste te worden uitgevoerd. Tot slot biedt de techniek een goed en veilig alternatief voor het actief manueel ruptureren van follikelcysten binnen 21 dagen na de aspiratie.

Dankbetuiging

Bij deze willen we alle dierenartsen en veehouders van de buitenpraktijk, laboratorium- en Halcomedewerkers bedanken voor al hun tijd en inspanning.

Literatuur

1. Arhtur GH, Noakes DE, Pearson H and Parkinson TJ. Veterinary Reproduction and Obstetrics. Saunders Seventh Edition. pag. 362.
2. Borsberry S and Dobson H. Periparturient diseases and their effect on reproductive performance in five dairy herds. Vet Rec1989: 217-219.
3. Cairoli F, Vigo D, Battocchio M, Faustini M, Veronesi MC and Mafeo G. 17β-Estradiol, Progesterone and Testosterone concentrations in cystic fluids and response to GnRH treatment after emptying of ovarian cysts in dairy cows. Reprod Dom Anim 2002; 37: 294-298.
4. Carroll DJ, Pierson AR, Hauser ER, Grummer RR and Combs DK. Variability of ovarian structures and plasma progesterone profiles in dairy cows with ovarian cysts. Theriogenology 1990; 34: 349.
5. Cruz CEF, Corbellini LG and Driemeier D. Simple procedure for emptying long-term ovarian cysts in cattle. Vet Rec 2004; 155: 599-601
6. Fleischer P, Metzner M, Beyerbach M, Hodemaker M and Klee W. The relationship between milk yield and the incidence of some diseases in dairy cows. Journal of dairy science 2001; 84: 2025-2035.
7. Gaverick HA. Ovarian follicular cysts in dairy cows. Journal of Dairy Science 1997; 80: 995-1004.
8. Groenendaal J, Galligan DT and Mulder DA. An Economic Spreadsheet Model to Determine Optimal Breeding and Replacement for Dairy Cattle. Journal of Dairy Science 2004; 87: 2146-2157.
9. Grunert E, Berchtold M and Kruif A de. Fertilitätsstörungen beim weiblichen Rind. Blackwell Wissenschaft-Verlag, Berlin 1999; pp. 119-132.
10. Hanzen CH, Pieterse M, Scenczi O and Drost M. Relative accuracy of the identification of ovarian structures in the cow by ultrasonography and palpation per rectum. Veterinary Journal 2000; 159: 161-170.
11. Hooijer GA, Frankena K, Valks MM and Schuring M. Treatment of cystic ovarian disease in dairy cows with gonadotrophin-releasing hormone: a field study. Vet Quart 1999; 21 (1): 33-37.
12. Jalvingh AW, Dijkhuizen AA and Arendonck JAM van. Optimizing the Herd Calving Pattern with Linear Programming and Dynamic Probilistic Simulation. Journal of Dairy Science 1994; 77: 1719-1730.
13. Lee LA, Ferguson JD and Galligan DJ. The use of survival analysis to quantitative days open, advantages and implications. Act Vet Scand 1988: 433-435.
14. Lucy MC. Reproductive Loss in High-Producing Dairy Cattle: Where Will It End? J. Dairy Science 2001; 84: 1277-1293.
15. Hageman WH, Shook GE and Tyler WJ. Reproductive Performance in Genetic Lines Selected for High or Average Milk Yield J. Dairy Science 1991; 74: 4366-4376.
16. Peter AT. Infertility due to abnormalities of the ovaries. In: Youngquist, RS (ed.), Current Therapy in Large Animal. W.B. Saunders, Philadelphia 1997; pp. 349-354.
17. Peter AT. Managing postpartum anoestrus in bovines. Proceedings Eighteenth Annual Western Canadian Dairy Seminar: Advances in Dairy Technology. Alberta Canada 2000; pp. 85-99.
18. Pieterse MC, Vos PLAM, Kruip ThAM, Willemse AH and Taverne MAM. Characteristics of bovine estrous cycles during repeated transvaginal, ultrasound-guided puncturing of follicles for ovum pick-up. Theriogenology 1991; 35: 401-413.
19. Plaizier JCB, King GJ, Dekkers JCM and Lissemore K. Estimation of Economic Value of Indices for Reproduction Performance in Dairy Herd Using Computer Simulation. Journal of Dairy Science 1997; 80: 2775-2783
20. Royal MD, Darwash AO, Flint APE, Webb R, Woolliams JA and Lamming GE. Declining fertility in dairy cattle: changes in traditional and endocrine parameters of fertility. Animal Science 2000; 70: 487-501.

Artikel ingediend: 7 november 2005
Artikel geaccepteerd: 2 mei 2006

Dankzij onze handige kleine verpakkingen kunnen we nu eens koeien van letters gebruiken!

Baycox® 5% 100 ml | Baycox® 2,5% 100 ml | Baytril® 2,5% 100 ml

BAYCOX® 5% ORAL SUSPENSION REG NL 10036 • **Werkzaam bestanddeel:** toltrazuril 50 mg/ml. • **Doeldier:** varken (big). • **Indicaties:** voor de preventie van klinische symptomen van coccidiose bij neonatale biggen op bedrijven met een bevestigde ziektegeschiedenis van coccidiosis veroorzaakt door *Isospora suis*. • **Contra-indicaties:** geen bekend. • **Bijwerkingen:** geen bekend. • **Dosering:** individuele behandeling. Elke big dient behandeld tussen levensdag 3 en 5 met een enkele orale dosis van 20 mg per kg lichaamsgewicht, correspondarend met 0,4 ml orale suspensie per kg lichaamsgewicht. Gezien het lage doseervolume per individueel dier, wordt het gebruik van doseerapparatuur met een graduatie van 0,1 ml aanbevolen. De orale suspensie schudden voor gebruik. Behandeling tijdens een uitbraak kan voor een individuele big minder waarde hebben omdat de schade hoogte van de dunne darm reeds is gebeurd. • **Wachttijd:** 77 dagen. • **Speciale voorzorgsmaatregelen:** bij spatten op de huid of in de ogen, onmiddelijk spoelen met water. • **Afleveringswijze:** UDA.

Het 'Junior' gamma.

BAYCOX® OPLOSSING 2,5% REG NL 02053 • **Werkzaam bestanddeel:** toltrazuril 25 mg/ml. • **Doeldieren:** kip en kalkoen. Niet bestemd voor eierleggend pluimvee. • **Indicaties:** kip: coccidiose veroorzaakt door *Eimeria acervulina, E. brunetti, E. maxima, E. necatrix, E. tenella*. Kalkoen: coccidiose veroorzaakt door *Eimeria adenoides* en *E. meleagrimitis*. • **Contra-indicaties:** geen. • **Bijwerkingen:** geen bekend. • **Dosering:** 7 mg toltrazuril per kg lichaamsgewicht gedurende 2 achtereenvolgende dagen. Indien nodig kan dit na 5 dagen herhaald worden. • **Toedieningswijze:** oraal, via het drinkwater. • **Wachttijd:** kip: 25 dagen voor de slacht; Kalkoen: 35 dagen voor de slacht. Niet gebruiken bij eierleggend pluimvee. • **Speciale voorzorgsmaatregelen:** in verband met sensibilisatie en mogelijke overgevoeligheidsreacties en contactdermatitis dient bij de toepassing direct huidcontact vermeden te worden. Draag daartoe handschoenen. • **Afleveringswijze:** UDA.

BAYTRIL OPLOSSING 2,5% ORAAL REG NL 02912 • **Werkzaam bestanddeel:** enrofloxacine 25 mg/ml. • **Doeldier:** kalf. • **Indicaties:** infecties van het ademhalings- en spijsverteringsstelsel, alsmede secundaire ziekten na een virusinfectie, veroorzaakt door Gram-positieve en Gram-negatieve bacteriën, zoals *Escherichia coli, Salmonella spp., Pasteurella spp.* en mycoplasmata. • **Contra-indicaties:** indien Baytril oplossing 2,5% oraal gebruikt wordt in de hieronder beschreven doseringen, zijn er geen contra-indicaties bekend. Vastgestelde resistentie tegen chinolonen, aangezien er tussen enrofloxacine en andere chinolonen een grote mate van kruisresistentie bestaat. • **Bijwerkingen:** er zijn geen ongewenste effecten bekend bij het orale gebruik van Baytril oplossing 2,5% oraal. • **Dosering:** 2,5 mg enrofloxacine per kg lichaamsgewicht per dag, gedurende 3-5 dagen; bij gecompliceerde infecties of Salmonellose: 5 mg per kg lichaamsgewicht per dag, gedurende 5 dagen. • **Toedieningswijze:** oraal. Kan direct in de bek of via de melk, melkpreparaten of elektrolytenmix worden toegediend. • **Wachttijd:** 7 dagen voor de slacht. • **Speciale voorzorgsmaatregelen:** kalveren die uitsluitend ruwvoeder krijgen, dienen niet oraal maar met injectievloeistof te worden behandeld. In verband met sensibilisatie en mogelijke overgevoeligheidsreacties en contactdermatitis dient bij de toepassing direct huidcontact vermeden te worden. Draag daartoe handschoenen. • **Afleveringswijze:** UDA.

Onderneming verantwoordelijk voor het in de handel brengen: Bayer B.V., Animal Health Division, Energieweg 1, 3641 RT Mijdrecht. • Verdere informatie is verkrijgbaar bij de betreffende onderneming of op www.livestock.bayer.nl.

Bayer HealthCare
Animal Health

www.livestock.bayer.nl

Doden van gezonde dieren

Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft op 19 mei 2006 in een brief aan de Tweede Kamer geschreven dat hij af wil van het doden van gezonde dieren. De Europese regelgeving schrijft voor dat een rund waarvan de houder de identiteit niet binnen twee werkdagen kan bewijzen, vernietigd moet worden.
Een wijziging van deze maatregel kan dan ook alleen in Europees verband worden gerealiseerd. "Ik zie daar ook reden voor. Er is tegenwoordig veel meer bekend over BSE en over de oorzaken. Zo is het aantal BSE-gevallen in Nederland en andere lidstaten sterk teruggedrongen en daarmee ook het aantal te traceren cohorten. Evenzo worden alle runderen ouder dan dertig maanden bij slacht getest op BSE. Deze wijziging in de situatie moet naar mijn mening voldoende reden kunnen zijn voor de Europese Commissie om de sanctiemaatregelen te versoepelen. Daarvoor zal ik me inzetten. Dit past geheel in mijn opvatting dat het doden van in principe gezonde dieren zoveel mogelijk dient te worden voorkomen", aldus Veerman.
bron: minlnv.nl

Paardenhouderij krijgt volwaardige plaats in beleid LNV

De paardenhouderij wordt steeds belangrijker als sector in het landelijk gebied. Met een omzet van zo'n 1,5 miljard euro streeft zij bijvoorbeeld de bollensector voorbij. Er zijn meer dan 400.000 paarden, vele maneges en andere voorzieningen. Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vindt dat de paardenhouderij recht heeft op een positie die gelijkwaardig is aan andere agrarische sectoren. Vandaag heeft hij op het Nationaal Paardencongres in Utrecht een voorschot gegeven op zijn visie op de paardenhouderij en landschap in Nederland. De visie wordt in juni 2006 aangeboden aan de Tweede Kamer.
De minister vindt dat de sector moet bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied en een aantrekkelijk landschap. Het initiatief en de verantwoordelijkheid voor verbeteringen liggen bij de sector. De minister is ervan overtuigd dat samenwerking binnen de sector én met andere organisaties en overheden het beste resultaat geeft. Initiatieven om de organisatiegraad te verhogen, aansluiting te zoeken bij onderzoek en onderwijs en professionalisering horen daarbij.
De overheid is niet als eerste verantwoordelijk voor een goede ontwikkeling van de paardenhouderij. De overheid faciliteert de ontwikkelingen en biedt ruimte voor ondernemerschap. Het ministerie begint met het verzamelen van basisinformatie om ontwikkelingen in de sector beter te kunnen volgen. Het ministerie gaat de aandacht voor paarden en paardenhouderij in onderzoek en onderwijs verbeteren. Dit kan bijdragen aan de professionalisering van de sector.
bron: minlnv.nl

Maatregelen vogelgriep Denemarken

Op een hobbybedrijf aan de oostkust van het Deense eiland Funen, met Odense als bekendste stad, is vogelgriep uitgebroken. Het pluimvee bleek besmet met het H5N1-virus. Ongeveer de helft van honderd vogels is aan de ziekte dood gegaan. De rest van de dieren is afgevoerd. Het ging om eenden, kippen, ganzen, parelhoenders en pauwen. Nederland heeft besloten om een dubbele reiniging en ontsmetting in te voeren. Vrachtwagens die gebruikt zijn voor het vervoer van levend pluimvee en/of broedeieren naar Denemarken en terugkomen in Nederland, moeten dus een extra schoonmaakbeurt ondergaan.
Het besmettelijke virus was eerder al in Denemarken - met name ook op Funen - gevonden bij wilde vogels. Nu is voor het eerst ook gehouden pluimvee besmet geraakt.
Er zijn voorzorgsmaatregelen getroffen zoals een beschermingszone van drie kilometer rond de boerderij en een toezichtsgebied met een straal van tien kilometer.
bron: minlnv.nl

Geval van *Babesia* in omgeving Venlo

In de omgeving van Venlo is recentelijk bij een hond de ziekte *Babesia* vastgesteld. Deze voor honden levensbedreigende aandoening wordt overgebracht door teken, maar kwam tot voor kort alleen in zuidelijkere landen voor. De laatste jaren worden er echter ook steeds meer gevallen van *Babesia* geconstateerd bij honden die niet in het buitenland zijn geweest. Zo waren er de afgelopen jaren ook lokale uitbraken van *Babesia* in onder andere de omgeving van Arnhem en Den Haag. Dat de overbrenger van de ziekte, de Dermacentor-teek, zich in Nederland heeft kunnen vestigen is inmiddels ook bevestigd door onderzoek van de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. De verandering van het klimaat is hier een oorzaak van.
De hond, een Karabash, heeft de tekenbesmetting naar alle waarschijnlijk in de regio Venlo opgelopen. Aangenomen mag worden dat in dat gebied meer teken voorkomen met de *Babesia*-besmetting. De hond kwam binnen in dierenkliniek Horst e.o. met klachten als traagheid, bleke slijmvliezen, kortademigheid, hoge koorts en koffiebruine urine. Uitgebreid klinisch onderzoek wees op besmetting met *Babesia*. Deze diagnose is inmiddels vastgesteld door de Universiteitskliniek in Utrecht.
Omdat de diagnose snel werd gesteld kon de hond tijdig worden behandeld. Zonder behandeling is *Babesia* dodelijk.
Huisdieren lopen gemakkelijk een tekenbeet op bij een wandeling door het gras, onder bomen en langs struiken. Niet elke tekenbeet leidt tot een ziekte, maar het is wel belangrijk om teken zo snel mogelijk te verwijderen. Besmette teken dragen de ziekte doorgaans pas na twee dagen over op hun gastheer.
Ook preventie is belangrijk. Er zijn verschillende soorten shampoos, banden en druppels bij uw dierenarts verkrijgbaar die een goede tot zeer goede preventieve werking hebben.
bron: DAP Horst e.o.

Zoönotische risico's van knaagdieren in de veehouderij

B.G. Meerburg[1] en A. Kijlstra[2]

Uit en voor de praktijk

Samenvatting

Naast het veroorzaken van economische schade, kunnen knaagdieren (ratten en muizen) op veehouderijbedrijven pathogenen overdragen op het aanwezige vee. Deze pathogenen kunnen op hun beurt weer door het vee worden overgedragen op de mens, wat gevaren voor de voedselveiligheid kan opleveren. Hierna wordt ingegaan op de risico's van aanwezigheid van knaagdieren op het boerenbedrijf en de overdracht van de bacteriën *Salmonella* en *Campylobacter* en de parasiet *Toxoplasma gondii*. Aandacht wordt ook gevraagd voor de ethische aspecten bij de plaagdierbestrijding.

Summary

Besides causing economic losses, rodents (rats and mice) in animal farms can transfer pathogens to food animals. In turn, these pathogens can be transferred to humans by food animals, which can cause hazards for food safety. This article describes the risks of rodent presence on-farm and transfer of the bacteria *Salmonella* and *Campylobacter* and the parasite *Toxoplasma gondii*. Attention is also paid to ethical aspects of rodent control.

Inleiding

Ratten en muizen behoren tot de groep van dieren die vaak op veehouderijbedrijven als ongenode gasten worden aangetroffen. Ze zorgen voor economische schade door het vervuilen van voedselvoorraden met hun uitwerpselen en urine, knagen door verpakkingen heen en kunnen isolatie en leidingen doorknagen. Veel 'onverklaarbare' branden op veehouderijen kunnen dan ook waarschijnlijk op aanwezigheid van deze dieren worden teruggevoerd (1).

Ook zijn ratten en muizen belangrijke verspreiders van ziektekiemen. Ratten bijvoorbeeld kunnen de ziekte van Weil (veroorzaakt door *Leptospira*) en paratyfus overdragen op de mens door (in)direct contact.

Daarnaast kunnen knaagdieren ook zoönotische ziekteverwekkers via het vee overdragen op consumenten van dierlijke producten: transmissie door indirect contact.

Vanuit veterinair veiligheidsoogpunt is aanwezigheid van ratten en muizen ook afkeurenswaardig: er is aangetoond dat plaagdieren vogelpest, mond- en klauwzeer en het Aujeszky-virus kunnen overdragen op het vee.

Knaagdieren als transmissieroute

Op varkensbedrijven onderzochten we besmettingsniveau's van een groot aantal wilde knaagdieren met een aantal pathogenen die belangrijke oorzaken zijn van voedselgerelateerde humane infecties (*Salmonella*, *Campylobacter* en *Toxoplasma gondii*). Er werden veel verschillende soorten knaagdieren gevangen (onder andere huismuizen, foto 1, en veldmuizen, foto 2) en ook enkele soorten insecteneters (spitsmuizen, zie foto 3). Het vangen vond plaats met behulp van zogenaamde "live traps", vallen waarin de dieren levend werden gevangen (zie foto 4).

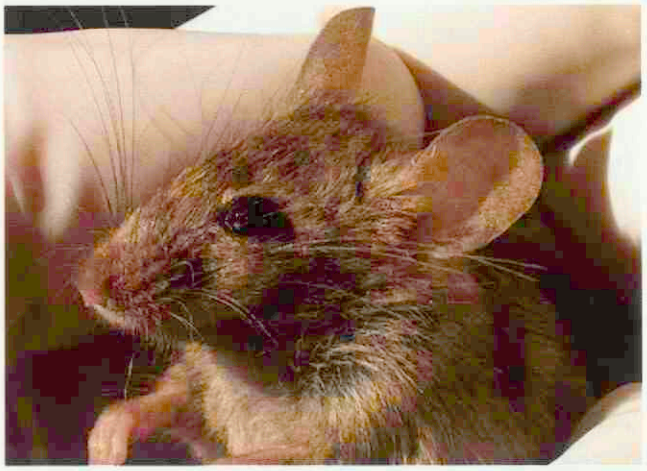

Foto 1. **De huismuis *(Mus musculus)* kan *Salmonella* en *Campylobacter* bij zich dragen.**

Voor *Salmonella* bleek de besmettingsgraad mee te vallen: van de 282 dieren testte slechts één huismuis positief. Het percentage dieren dat besmet was met *Campylobacter* lag hoger (9/282), maar dit was te wijten aan huismuizen (8/83 besmet) en bruine ratten (1/8 besmet). Dit is problematisch aangezien juist deze soorten vaak dicht bij het vee in de buurt komen (2), zie hiervoor foto 5.

Toxoplasma gondii is een parasiet die ernstige consequenties kan hebben voor de mens, vooral bij zwangere vrouwen en personen met een lage weerstand. Ook bij immuuncompetente personen kan toxoplasmose problemen opleveren. Uit recent onderzoek van het RIVM is gebleken dat de ziektelast van *Toxoplasma* (uitgedrukt in Disability Adjusted Life Years, DALY's) veel hoger is dan bij bijvoorbeeld *Salmonella*, *Campylobacter* en *Listeria* (3).

Foto 2. **De veldmuis komt met name voor in weilanden, minder in de nabijheid van stallen.**

1 *Animal Sciences Group WUR, Divisie Veehouderij, Postbus 65, 8200 AB Lelystad, e-mail: Bgmeerburg@gmail.com*

2 *Animal Sciences Group WUR, Divisie Veehouderij, e-mail: Aize.Kijlstra@wur.nl*

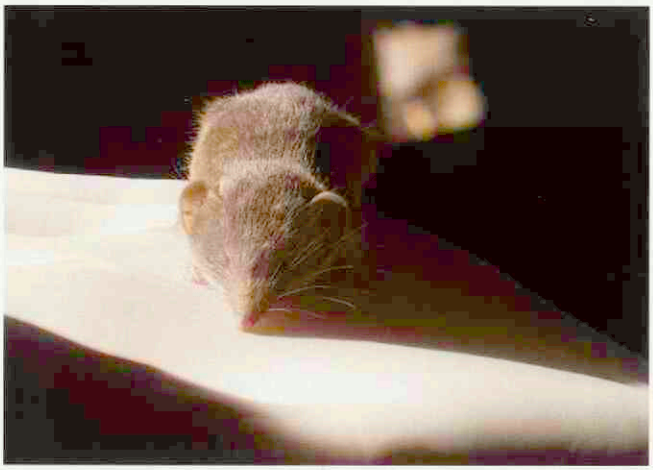

Foto 3. **De huisspitsmuis is geen knaagdier, maar een insecteneter en familie van de egel (vandaar de spitse snuit).**

Consumptie van besmet varkensvlees speelde in Nederland in het verleden een belangrijke rol, maar door de intensivering van de sector en de opkomst van de bioindustrie is het *Toxoplasma* probleem in de reguliere houderij verdwenen. Een terugkeer naar systemen waar het vee uitloop heeft, leidt tot terugkeer van deze bron van infectie (4).
Katten spelen een hoofdrol in de levenscyclus van *Toxoplasma gondii*: zij vormen de gastheer waarin de parasiet zich vermenigvuldigt. In Nederland zijn 3.4 miljoen katten, en ook het klimaat is voor de parasiet optimaal: zachte winters en vochtige zomers.
Een jonge kat kan kort na de besmetting met *T. gondii* gedurende een paar weken tot honderden miljoenen eitjes van de parasiet in de omgeving verspreiden (oöcysten). In principe gebeurt dat maar één keer in het leven aangezien het dier na een eerste besmetting immuun is geworden. Andere diersoorten (inclusief plaagdieren) en de mens kunnen deze eitjes via grond, groente/fruit, water of vuile handen door de mond opnemen en zodoende ook besmet raken. Tijdens de besmetting verbergt de *Toxoplasma* parasiet zich voor het afweersysteem door zich in te kapselen (weefselcysten) in spierweefsel en zenuwweefsel (hersenen en soms in de ogen). Vee kan besmet raken door het vlees van een besmette muis te eten, waarin deze cysten verborgen zitten. Ook een jonge kat kan de infectie oplopen door het eten van een besmette muis of vogel, waarmee de cirkel van de levenscyclus van de *Toxoplasma* parasiet weer rond is. En juist katten worden op veehouderijbedrijven vaak gebruikt om plaagdieren te bestrijden.
Om deze transmissieroute via plaagdieren te onderzoeken, hebben wij een inventarisatie gedaan hoe vaak *T. gondii* in de kleine zoogdieren voorkomt. De parasiet werd serologisch aangetoond bij 6.4% van de 235 onderzochte dieren, maar vooral de huisspitsmuis (insecteneter) sprong er met 9.1% (9/98) bovenuit. Een substantieel deel van de kleine zoogdieren draagt dus *T. gondii* bij zich en zou dus een bijdrage kunnen leveren aan de transmissie naar het vee (1).

Plaagdierbestrijding belangrijk

Bovengenoemde resultaten leiden ertoe dat het belang van goede plaagdierbestrijding niet mag worden onderschat. In systemen met uitloop voor het vee is dit extra belangrijk, omdat door de relatieve openheid van dit soort systemen contact tussen vee en wilde fauna makkelijker mogelijk is (foto 6).
Op veehouderijbedrijven wordt nu vaak gif gebruikt (gebaseerd op anticoagulantia), maar vanwege doorvergiftiging is gebruik van effectieve mechanische vallen aanbevelingswaardig. Zij zijn er in verschillende soorten en maten, waarbij (afhankelijk van de filosofie van de veehouder) ook onderscheid kan worden gemaakt tussen levend vangen of doden.
Maar belangrijker dan genezen (bestrijden), is het voorkomen dat plagen ontstaan. Continue monitoring van de knaagdierpopulaties en preventie door de veehouder (bijvoorbeeld beperken van hun toegang tot de stallen, het wegnemen van stapels oude materialen, het verwijderen van habitatelementen voor ratten/muizen in de buurt van de stallen en beperken van de toegang tot water/veevoer), zal de ontwikkeling van hoge populatiedichtheden tegengaan. Hierdoor zal het aantal contactmomenten tussen knaagdieren en vee afnemen: een beperking van het risico (5).
Het gebruik van katten als plaagdierbestrijders op veehouderijbedrijven dient te worden afgeraden. Naast het feit dat veel katten slechte muizenvangers zijn (waardoor de populatie ratten en muizen te hoog blijft), is het gevaar voor het sluiten van de *T. gondii* cyclus te groot. Mocht een veehouder toch van katten gebruik blijven maken, dan wordt geadviseerd deze katten te castreren of te steriliseren om te voorkomen dat jonge katten op het bedrijf aanwezig zijn. In de toekomst zal grootschalige DNA-vaccinatie van katten tegen *Toxoplasma* hopelijk tot de mogelijkheden gaan behoren (6).
Ook het stimuleren van de aanwezigheid van roofvogels (buizerds, torenvalk, kerk- en steenuilen) op het boerenbedrijf door het plaatsen van nestkasten en uitzichtplekken kan een goede strategie zijn om het aantal plaagdieren te verminderen. Honden (bijvoorbeeld Jack Russels) worden soms ook gebruikt om op ratten te jagen, en deze behalen goede resultaten. Bovendien zijn ze afschrikwekkend voor ratten vanwege hun geur. Let wel op: honden op melkveebedrijven kunnen overdracht van *Neospora caninum* veroorzaken, waardoor koeien kunnen verwerpen.

Consument is zelf ook verantwoordelijk

Zelfs met goede bedrijfshygiëne is het onmogelijk om alle dreigingen door ratten en muizen te elimineren. En mocht dit ooit lukken, dan zijn er nog veel andere bronnen die ziekteverwekkers kunnen overdragen (bijvoorbeeld vogels).
Om de voedselveiligheid verder te vergroten zijn additionele maatregelen nodig verderop in de voedselketen: zo moet consumenten worden geleerd hoe zij op een verantwoordelijke

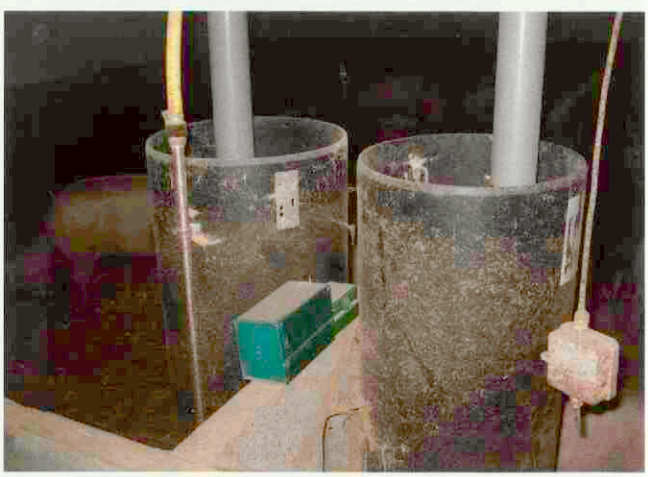

Foto 4. **"Live traps" werden ook in de nabijheid van voerstations geplaatst.**

wijze met hun voedsel moeten omgaan (vlees goed doorbakken/invriezen voor consumptie). De consument heeft dus zelf ook een verantwoordelijkheid in deze.
Ook decontaminatie na de slacht is een optie, bijvoorbeeld door invriezen van het vlees tijdens transport/opslag. Een andere manier om besmettingen te beperken is het doorstralen van voedsel met ioniserende straling. Echter, dit wordt nu nog niet door het grote publiek geaccepteerd. Voor de toekomst behoort DNA vaccinatie bij mensen wellicht tot de mogelijkheden, maar hiervoor is nog veel onderzoek nodig.

Ethische aspecten van plaagdierbestrijding

Meer aandacht is ook gewenst voor de ethische aspecten van plaagdierbestrijding in huis. Burgers maken zich vaak zorgen over het dierwelzijn van ratten en muizen die in laboratoria voor dierproeven worden gebruikt.
Toch is hier veel regelgeving over. Voordat men proefdieren wil gebruiken om bijvoorbeeld een nieuw medicijn uit te testen, moet men eerst kijken of men ook via alternatieven het gewenste resultaat kan boeken. Zo ja, dan moet men die alternatieven gebruiken. Zo nee, dan mag men proefdieren gebruiken, maar alleen als die dierproef leidt tot een verbetering in het leven van de mens. Bovendien moet men goed voor dieren zorgen: resultaten moeten worden bereikt met een minimum aan pijn, stress en blijvende schade. Burgers zijn echter veel minder ongerust over het lot van ratten en muizen bij plaagdierbestrijding. Als het het eigen huis betreft, dan gebruikt men ineens de meest verschrikkelijke middelen om van de knaagdieren verlost te raken. Natuurlijk, gebruik van bijvoorbeeld lijmplanken is vanuit welzijnsoogpunt in Nederland verboden, maar in grote delen van de wereld worden dit soort methoden nog steeds toegepast. En daarbij gaat het niet alleen om de ontwikkelingslanden, maar ook bijvoorbeeld om grote industrielanden als de Verenigde Staten. Lijmplanken lijden tot langdurige stress bij het gevangen dier: wanhopig proberen ze zich los te trekken, waarbij ze soms uit pure wanhoop zelfs hun eigen poten doorknagen.
Vanuit dierwelzijnsoogpunt zijn middelen die een snelle dood van het plaagdier tot gevolg hebben ideaal. Klapvallen (mits goed gebruikt) en elektrocutievallen hebben dan ook de eerste voorkeur. Gif (anticoagulanten) is een stuk minder ideaal: knaagdieren blijven in het algemeen bij bewustzijn tussen het tijdstip van vergiftiging en hun dood: een periode die gemiddeld ruim zeven dagen duurt. Intussen leiden de bloedingen

Foto 5. **Op varkensbedrijven met uitloop is de afstand tussen varkens en wilde fauna (groenstrook rechts) vaak gering.**

Foto 6. **Zeugen in de wei: contact met fauna is zonder meer mogelijk**

tot serieus ongemak en een pijnlijke dood.
En het gaat niet om weinig dieren. Voor het Verenigd Koninkrijk is uitgerekend dat ieder jaar twintig miljoen knaagdieren als plaagdier worden gedood. In Nederland zou dit, als eenzelfde mate van bestrijding wordt gehanteerd als in het Verenigd Koninkrijk, neerkomen op ongeveer 3,4 miljoen ratten en muizen die jaarlijks worden gedood. Als je dit vergelijkt met het totaal aantal knaagdieren dat in Nederland wordt ingezet voor dierproeven (452.759 dieren volgens gegevens uit 2003), dan wordt de verhouding tussen dierplagen en dierproeven pas goed duidelijk.
Maar hoe moeten burgers dan met hun plaagdieren omgaan? Hiervoor is een verandering in de houding van de burger nodig. Nu is het maar al te vaak zo dat men tijden niet aan ongedierte denkt. Pas als er een plaag optreedt (en er dus al een enorme populatie ratten of muizen aanwezig is) wordt door de burger een middeltje bij het lokale tuincentrum gehaald of een val gekocht in de plaatselijke dierenwinkel. Krijgt men het probleem zelf niet meer onder controle, dan wordt pas de hulp van de dierplaagbestrijder ingeroepen. De burger moet ervan bewust worden gemaakt dat men door deze houding veel extra leed bij de dieren berokkent. Beter zou het zijn om ook thuis goede weringsmaatregelen toe te passen en zo te voorkomen dat een populatie ratten of muizen op ongewenste plekken haar intrek neemt en zich begint voort te planten (1).

Literatuur

1. Meerburg BG. Zoonotic risks of rodents in livestock production 2006; proefschrift Universiteit van Amsterdam, Faculteit Geneeskunde, 176 pp.
2. Meerburg BG, Jacobs-Reitsma WF, Wagenaar JA and Kijlstra A. Presence of *Salmonella* and *Campylobacter* spp. in wild small mammals on organic farms. Applied and Environmental Microbiology 2006 (72); 1: 960-962.
3. Kemmeren JK, Kortbeek LM and Havelaar A. *Toxoplasma gondii*: disease burden of a forgotten pathogen. 2006; Toxofood congress, Palermo Italy, 8-10 may 2006.
4. Kijlstra A, Meerburg BG and Mul MF. Animal-friendly production systems may cause re-emergence of *T. gondii*. NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences 2004 (52); 2; 119-132.
5. Meerburg BG, Bonde M, Brom FWA, Endepols S, Leirs H, Lodal J, Singleton GR, Pelz H-J, Rodenburg TB and Kijlstra A. Towards sustainable management of rodents in organic animal husbandry. NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences 2004 (52); 2; 195-205.
6. Scorza T, D'Souza S, Laloup M, Dewit J, Debraekeleer J, Verschueren H, Vercammen M, Huygen K and E Jongert. A GRA1 DNA Vaccine Primes Cytolytic CD8+ T Cells To Control Acute *Toxoplasma gondii* Infection. Infection & Immunity 2003 (71);1 : 309-316.

De praktische aanpak van katten verdacht op infectie met H5N1

Berichten en verslagen

De onlangs in het leven geroepen Europese adviesraad voor kattenziekten (ABCD) richtte begin maart 2006 een Avian Influenza Task Force op, met als doel het opstellen van richtlijnen en achtergrondinformatie voor practici voor het geval ze geconfronteerd worden met een kat verdacht op H5N1.

Katachtigen kunnen zowel natuurlijk als experimenteel besmet worden met het H5N1-virus. In februari 2004 werd de eerste infectie bij de gedomesticeerde kat beschreven in Thailand. In dat land werden ook de eerste gevallen met fatale afloop beschreven bij tijgers en luipaarden. Het eerste experimentele bewijs voor het ziekteverwekkend vermogen van het H5N1-virus bij de kat werd vastgesteld in 2004.
Eind februari 2006 werd een kat dood aangetroffen op het eiland Rügen (Duitsland), infectie door het H5N1-virus werd bevestigd, en twee andere gevallen volgden.
In maart 2006 werden drie katten geïnfecteerd, maar levend aangetroffen in een asiel in Graz, Oostenrijk.

Ook bij fretten, ratten en konijnen

Het H5N1-subtype van de aviaire influenza type A, lid van de orthomyxiviridae familie, komt voornamelijk bij vogels voor. Overdracht op zoogdieren gebeurt sporadisch, maar heeft in dat geval vaak een hoge morbiditeit en mortaliteit. Mensen, mensapen, haasachtigen, mustelidae en katachtigen (waaronder ook de huiskat) kunnen ziek worden en zelfs doodgaan aan dit virus.

Bij de mens?

Een communiqué van de WHO (28 februari 2006) deelde daarop het volgende mee: "Er is op dit ogenblik geen bewijs dat huiskatten een rol spelen bij de overdracht van H5N1-virussen. Tot dusver is er geen enkel geval bij de mens bekend dat veroorzaakt zou zijn door blootstelling aan een zieke kat. Er werden geen uitbraken bij huiskatten vatgesteld. In tegenstelling tot wilde vogels en pluimvee is er niets dat erop wijst dat huiskatten een virusreservoir vormen. Alle beschikbare bewijs wijst erop dat infecties bij de kat plaatsvinden in samenhang met een H5N1-uitbraak in wilde of gedomesticeerde vogels."

Wat weten we?

De volgende gegevens werden vastgesteld bij experimentele infecties (deze gegevens zullen wellicht moeten worden herzien en uitgebreid als verdere gegevens beschikbaar komen bij nieuw onderzoek):

- Katten kunnen zowel intratracheaal als oraal geïnfecteerd worden.
- De infectie kan tot stand komen door contact met geïnfecteerde vogels.
- Het virus kan van kat tot kat overdragen worden.
- Matige hoeveelheden virus zijn voldoende om een kat te infecteren.
- Het virus wordt uitgescheiden in het neusslijm en de ontlasting; de nasale excretie begint drie dagen na infectie en duurt minstens vier dagen.
- De incubatietijd in experimentele infecties is ongeveer twee dagen.
- Klinische tekenen zijn koorts, slapheid, dyspnee en conjunctivitis. In geval van klinische symptomen is de ziekte meestal fataal binnen een week. Icterus werd ook vastgesteld.
- Post-mortem worden multifocale laesies in de longen gevonden evenals puntbloedingen in de tonsillen, de mandibulaire en retrofaryngeale lymfeknopen en de lever.
- Histologisch worden inflammatoire en necrotische laesies gevonden in de longen, hart, hersenen, nieren, lever en bijnieren. Bij katten die geïnfecteerde kippen gevoerd kregen, werden laesies in de dunne darm vastgesteld.

De risico's: vraag en antwoord

Hoe kunnen katten besmet worden?

Voorwaarde is dat de kat in een streek leeft waar een of meer vogels gevonden werden met een in het laboratorium bevestigde H5N1-besmetting. Als dit het geval is, dienen de volgende risicofactoren in overweging genomen te worden:

- De kat leeft in een omgeving waar watervogels zijn.
- De kat heeft toegang naar buiten.

- De kat is in contact met pluimvee.
- De kat heeft rauw kippenvlees gekregen.
- De kat was in nauw contact met een H5N1 geïnfecteerde kat.

Hoe kan een kat een andere kat besmetten?

Nauw contact met een H5N1 besmette, zieke kat moet hebben plaatsgehad tijdens de eerste zeven dagen van infectie. Hoewel subklinische infectie voor een beperkte tijd mogelijk is, werden persistente H5N1-infecties tot dusver niet aangetoond.

Hoe kan een kat de infectie overdragen op de mens?

Tot op heden (mei 2006) werd geen virusoverdracht van kat op mens beschreven. Desondanks dient men rekening te houden met het volgende:
- Een H5N1-virus dat op de kat is overgegaan heeft zich al aan een zoogdiersoort aangepast; virussen die bij de mens geïsoleerd werden, toonden een verhoogde virulentie voor zoogdieren.
- Het virus wordt uitgescheiden via de luchtwegen en de ontlasting.
- Het niveau van excretie is hoog genoeg om katten in hetzelfde huishouden te besmetten.
- Gezien de nauwe contacten tussen katten en hun eigenaren is het theoretisch mogelijk dat een besmette kat een mens infecteert.
- Het risico op infectie en ziekte voor de mens kan op dit moment niet ingeschat worden.

Wanneer bestaat er verdenking op een H5N1-infectie bij een zieke kat?

Ten eerste dient het potentiele risico geëvalueerd te worden op basis van de voorgeschiedenis (zie boven). Als het risico reëel is, moet een klinische evaluatie worden uitgevoerd. De volgende klinische symptomen werden beschreven: koorts, slapheid, dyspnee, conjunctivitis, neurologische tekenen en een snelle dood. De differentieeldiagnose dient andere infecties met soortgelijke systemische en respiratoire verschijnselen uit te sluiten, waaronder feline herpesvirus en calicivirus, *Bordetella bronchiseptica*, *Chlamydophila felis* en *Mycoplasma*.
Klinische symptomen kunnen alleen leiden tot een waarschijnlijkheidsdiagnose, die bevestigd moet worden door een laboratoriumtest.

Wat voor monsters moeten genomen worden, en hoe moeten ze worden opgestuurd?

De betrokken veterinaire dienst moet geïnformeerd worden en het diagnostisch laboratorium dient gecontacteerd te worden voor advies. Er is echter een aantal praktische regels. Voor orofaryngeale, nasale en rectale uitstrijkjes of fecale monsters:
- plastic tubes identificeren met een alcoholvaste stift;
- monsters in de tubes doen, hermetisch sluiten;
- de buitenkant van de tubes met alcohol afvegen om het besmettingsrisico voor de ontvangende laboratoriummedewerkers te beperken;
- de monsters goed afgesloten in plastic zakken opsturen naar het nationaal referentielaboratorium volgens de voorgeschreven procedures.

Pathologische monsters dienen genomen te worden van de lymfknopen van de longen en het mediastinum in een 10% formol/fysiologische zoutoplossing. Het is sterk afgeraden om een influenzatest in de praktijk uit te voeren.

Welke maatregelen moet een dierenarts nemen bij een verdenking op een H5N1-infectie bij een kat?

Bescherming van dierenarts en personeel:
- het fysieke contact met de kat tot een minimum beperken, en krabben en bijten voorkomen;
- handschoenen, een mondkapje en een beschermingsbril dragen bij het manipuleren van de kat;
- de kat sederen bij de monstername;
- de standaard medische ontsmettingsmiddelen volstaan voor het ontsmetten van de oppervlakken.

Bescherming van andere patiënten:
- de H5N1-verdachte kat isoleren in een kooi.

Bescherming van de eigenaar en contactpersonen:
- thuis de kat (voor bezoek aan de dierenarts) in een aparte kamer houden;
- fysiek contact met de kat tot een minimum beperken, en krabben en bijten vermijden;
- voer- en drinkbakjes, manden en ander mogelijkerwijze besmet materiaal ontsmetten met een hypochloriet oplossing (bleekwater);
- kamers waartoe de kat toegang had voor bezoek aan de dierenarts grondig reinigen met een allesreiniger.

Wat kan de eigenaar doen om het risico op een H5N1-infectie te beperken?

De dierenarts kan de eigenaar de volgende adviezen geven:
- op de hoogte blijven van ontwikkelingen (nationale en lokale media);
- geen rauwe pluimveeproducten voeren;
- in geval van massale sterfte van wilde vogels, de kat binnenhouden tot nadere informatie beschikbaar is.

Relevante websites

World Health Organisation: *http://www.who.int/en/*
World Organisation for Animal Health: *http://www.oie.int*
European Commission, Animal Health and Welfare: *http://europa.eu.int/comm/food/animal/*

Deze tekst met achtergrondinformatie en praktische richtlijnen werd samengesteld door Etienne Thiry (Luik/België), in samenwerking met Diane Addie (Glasgow/Verenigd Koninkrijk), Herman Egberink (Utrecht/Nederland), Katrin Hartmann (München/Duitsland), Hans Lutz (Zürich/Zwitserland) en Hervé Poulet (Lyon/Frankrijk), leden van de 'AI task force' van de recent opgerichte European Advisory Board on Cat Diseases (ABCD).
ABCD is een onafhankelijke raad, opgericht voor het opstellen van richtlijnen voor de preventie en aanpak van de belangrijkste besmettelijke kattenziekten in Europa. Veterinair farmaceutisch bedrijf Merial heeft bijgedragen aan de totstandkoming van ABCD en biedt financiële en logistieke ondersteuning aan de raad.

Varkenspest en de gevolgen voor een Nederlandse praktijk

Miel Bingen en Michael van Wijngaarden

Interview

De recente uitbraak van klassieke varkenspest in Duitsland heeft ook de Nederlandse varkenssector weer op scherp gezet. De gevolgen zijn tot nu toe beperkt gebleven tot het instellen van een toezichtgebied ten zuidoosten van Winterswijk en een buffergebied in een groot deel van Gelderland (compartiment 11 beleidsdraaiboek Klassieke Varkenspest). Voor sommige praktijken betekent de uitbraak veel meer dan dat. Een van die praktijken is het Diergeneeskundig Centrum Winterswijk. Het centrum verleent grensoverschrijdend diensten aan veehouders in zowel Nederland als Duitsland. Wij spraken met dierenarts René Ikink over de uitbraak en de gevolgen voor zijn praktijk.

Met 25 jaar ervaring als dierenarts is Ikink een oude rot in het vak. Zijn betrokkenheid is groot en hij is nog dagelijks te vinden in het veld bij 'zijn' bedrijven. "Onze praktijk", legt Ikink uit, "heeft naast het pand in Winterswijk ook een vestiging vlak over de grens, in Duitsland. Vanuit die praktijk bedienen we onze Duitse klanten, waaronder ook enkele Nederlandse varkenshouders die in Duitsland een bedrijf runnen. Voor wat betreft de veldwerkzaamheden richt ik mij in beide praktijken vooral op de rundvee- en varkensbedrijven, daarnaast kom ik in Duitsland ook nog bij enkele vleeskalverbedrijven."

Verraderlijk

Ikink benadrukt vooral het verraderlijke ziektebeeld van de huidige variant van de klassieke varkenspest: "Dit virus verspreidt zich zeer langzaam en laat in het begin weinig klinische symptomen zien. Onderzoek van de besmettingsgevallen die nu in Duitsland zijn geconstateerd toont aan dat het virus al langere tijd, enkele weken, op die bedrijven aanwezig was zonder zich te manifesteren. Men vermoedt dat op locaties waar eind april het virus werd gevonden dit virus begin april al aanwezig was."

Bij een melding van zieke varkens wordt het betreffende bedrijf bezocht om een eerste onderzoek te doen. Dit bestaat uit het afnemen van de anamnese en het kijken naar symptomen als koorts, hoesten, conjunctivitis enzovoort. Ikink: "Bloedingen in de huid komen niet voor, wel therapieresistentie. De diagnostiek is dan ook vooral gebaseerd op temperaturen van varkens en bloedonderzoek. In Duitsland wordt er tot dusver op antistoffen getest en op de aanwezigheid van het virus. In Nederland wordt bij verdenking direct naar het virus gezocht met behulp van een PCR."

Ikink benadrukt dat het verloop van de huidige uitbraak onvoorspelbaar is. Het gevaar bestaat dat door het uitblijven van symptomen de aandacht verslapt en het virus de kans krijgt als een veenbrand voort te woekeren. "Al twee keer was iedereen in Duitsland hoopvol dat het virus was overwonnen. Op het moment dat de maatregelen bijna versoepeld konden worden, bleek op een ander bedrijf toch nog varkenspestvirus aanwezig te zijn. Dit virus was identiek aan de eerder geïsoleerde variant en waarschijnlijk versleept. De ruimingen zijn ook 'voorzichtiger' begonnen dan destijds in Nederland. De Duitse autoriteiten zijn zich hiervan bewust en worden nu ook door 'Brussel' gemaand strenge maatregelen te nemen."

Gevolgen

Zoals gezegd hebben de getroffen maatregelen voor de praktijk van Ikink verdergaande gevolgen dan men in eerste instantie zou denken. Ikink: "Er zijn in Kreis Borken nu drie gevallen bevestigd, waarvan het laatste geval heeft geleid tot de maatregelen in Nederland. Men heeft in Duitsland inmiddels alle varkens binnen een straal van drie kilometer rondom de besmettingshaarden geruimd. Het gaat hierbij om circa 92.000 varkens op 185 bedrijven."

Buiten dit gebied (Sperrbezirk) wordt volgens Ikink een observatiegebied (Beobachtungsgebiet) ingesteld, tien kilometer rond een positief bedrijf. Daarbuiten gelden minder zware beperkingen. Al deze gebieden worden compartimenten genoemd en bestaan dus nu zowel in Nederland als Duitsland. Het is vooral deze opdeling in compartimenten die Ikink c.s. parten speelt. "De verordening zegt dat als we in Duitsland bij varkens geweest zijn, we drie dagen geen contact meer mogen hebben met varkens buiten de aangegeven gebieden. Wij kunnen na terugkeer uit Duitsland, drie dagen lang niet op bedrijven komen waar varkens aanwezig zijn. Op andere bedrijven kunnen we gewoon ons werk verrichten en op die manier kunnen we elders in de praktijk productief zijn."

"Daarnaast hebben we begin maart, direct na het eerste geval in Kreis Recklinghausen, onze varkensboeren in Duitsland geïnformeerd dat onze reguliere bezoeken zouden worden stopgezet. Alleen noodzakelijke bezoeken bij bedrijfsproblemen en inspecties voor de levering van slachtvarkens worden nog uitgevoerd, dus alleen op afroep."

Ministeriële regeling van 7 juni 2005, nr. TRC-JZ/2005/1411, § 4. Hygiënevoorschriften varkenshouderijbedrijven, artikel 79 (geldend voor heel Nederland)

lid 1. Het is verboden:
a. een of meer varkens te ontvangen op een varkenshouderijbedrijf;
b. een of meer varkens op een varkenshouderijbedrijf te houden, of
c. een of meer varkens die zich op een varkenshouderijbedrijf bevinden, ten vervoer af te staan.

lid 2. Het in het eerste lid bedoelde verbod geldt niet indien:
ingeval de eigenaar of exploitant van het bedrijf, dan wel diens vertegenwoordiger, dan wel degene die op dat bedrijf een of meer varkens houdt, varkens die verschijnselen van een besmettelijke dierziekte vertonen, behandelt of laat behandelen, binnen 24 uur nadat die behandeling is ingesteld, bloed is afgenomen en is ingestuurd ten behoeve van onderzoek op de aanwezigheid van een besmettelijke dierziekte.

René Ikink: "Dit virus verspreidt zich zeer langzaam en laat in het begin weinig klinische symptomen zien wat bestrijding niet gemakkelijk maakt."

Kostenpost

Andere gevolgen van de maatregelen in het Nederlandse toezichtgebied hebben direct betrekking op de varkenshouderijen aldaar. Volgens Ikink betreft het in totaal negentien bedrijven. "Het betreft zeugenbedrijven die hun biggen normaal gesproken naar Duitsland exporteren en een aantal vleesvarkensbedrijven. Voor die vermeerderingsbedrijven hebben de maatregelen grote consequenties. Door het vervoersverbod kunnen zij hun biggen namelijk niet kwijt. Op dit moment is de situatie nog niet kritiek, maar er moet snel een oplossing worden gevonden. Tijdens de varkenspestcrisis in het zuiden moesten dierenartsen, weliswaar na maanden problemen, pasgeboren biggen doodspuiten. Voor veel collega's een uitermate traumatiserende periode." Bij vleesvarkensbedrijven ontstaan problemen als slachtrijpe dieren niet afgevoerd mogen worden.

Naast de praktische problemen hebben de maatregelen volgens Ikink nog een ander, financieel, effect. "Als een bedrijf antibiotica wil inzetten bij koppelproblemen moet er bloed getapt worden. Deze regel geldt zowel in Nederland als in Duitsland. In Duitsland moeten echter dertig bloedmonsters worden afgenomen, waar in Nederland een aantal van zes volstaat. In Duitsland moeten ook dertig varkens getemperatuurd worden. Om te voorkomen dat die dertig bloedmonsters moeten worden afgenomen, neigen varkenshouders ernaar geen koppelbehandeling toe te passen, maar individuele varkens te behandelen met een injectie. Uit diergeneeskundig oogpunt minder optimaal. Ook het afvoeren van slachtvarkens, vooral van kleine partijen, is een dure zaak geworden. Naast de visite en de klinische inspectie moest in Duitsland in een eerdere fase ook bloed getapt worden bij veertien varkens. Het onderzoek op het lab kostte 182 euro. Opgeteld een flinke kostenpost. Daarnaast is er (fors) verlies als gevolg van lagere kiloprijzen en mindere karkaskwaliteit bij de te zwaar geworden varkens. Overigens hebben ook de bedrijven in het Nederlandse buffergebied nu extra kosten."

Harmonisatie

Tijdens het gesprek wordt duidelijk dat Ikink niet alleen zeer begaan is met het lot van de getroffen varkensbedrijven maar met de hele sector in het algemeen. Door zijn werkzaamheden in twee landen wordt hij echter regelmatig geconfronteerd met bureaucratie en verschillen in regelgeving. "We wonen en werken allemaal in de EU, maar worden desondanks vaak geconfronteerd met afwijkende regelgeving tussen Nederland en Duitsland. Een verklaring voor transport van slachtvarkens, bijvoorbeeld, is in Nederland 24 uur geldig maar in Duitsland 48 uur. Over de antibioticabehandeling heb ik het al gehad. Ten slotte wordt in de Nederlandse regelingen gerekend met een prevalentie bij vleesvarkens van vijf procent en in Duitsland is dat tien procent, bij zeugenbedrijven steeds vijf procent. We moeten dus constant nakijken wat de regels zijn in beide landen. Meer harmonisatie zou nuttig zijn. Opvallend detail: toen het Nederlandse toezichtgebied werd ingesteld, bleken vooral in de eerste week de regels in Nederland veel strenger te zijn dan in Duitsland."

Misser

Met de huidige crisis in het achterhoofd was het ook uiterst opmerkelijk volgens Ikink dat, bij invoering van de beperkingen in het buffergebied, slachtvarkens zonder extra keuring naar het buitenland mochten worden getransporteerd. "Als slachtvarkens daarentegen in Nederland worden geslacht of als varkens voor een ander doel worden vervoerd, moeten alle aanwezige varkens worden beoordeeld en tot zestig varkens worden getemperatuurd ter signalering van de mogelijke aanwezigheid van het virus."

Ikink heeft hierover contact gehad met het ministerie. Dat verklaarde volgens hem dat er op dat moment nog geen varkenspest was geconstateerd en er dus geen reden was om het internationale transport aan banden te leggen. "Ik zet echter mijn vraagtekens bij die redenering. Tijdens de varkenspestcrisis in Brabant waren er, toen de eerste besmetting werd vastgesteld, al vele bedrijven besmet. Nu zijn wij er tenminste alert op en nemen we alle noodzakelijke maatregelen om een crisis te voorkomen. Het is dan ook raar, rekening houdend met de aard van dit virus, dat slachtvarkens zonder beperking naar het buitenland vervoerd mochten worden. Inmiddels is de regelgeving aangepast."

Ook over de informatievoorziening en de werkwijze vanuit het ministerie richting de veehouders rondom de blokkade en het bloedtappen in het toezichtgebied is Ikink slecht te spreken. "De informatievoorziening is uiterst summier. Varkenshouders krijgen bij wijze van spreken alleen een telefoontje dat er over een uur bloed getapt zal gaan worden. Dit gebeurt dan door mensen die dat al jaren niet meer gedaan hebben of weinig ervaring blijken te hebben. Bovendien bleken ze ook een keer verkeerde monsterbuizen meegenomen te hebben. Dit is voor veel veehouders gewoon onbegrijpelijk en het verhoogt niet het draagvlak voor deze maatregelen. Dit soort zaken moet op een nette manier gebeuren door mensen die dit goed kunnen. In verschillende evaluaties na eerdere diercrisissen is door de KNMvD aangegeven dat dit anders moet en dat er zoveel ervaren dierenartsen zijn die het beter kunnen, maar daar wordt helaas niets mee gedaan. Dat is heel jammer. Mij is onduidelijk waarom het ministerie op deze wijze opereert. Ik heb mijn kritiek en suggesties voor verbetering aan de KNMvD meegegeven voor de evaluatie met het ministerie van LNV. Wel is het goed dat beperkende maatregelen onmiddellijk ingaan, zodat vooraf geen massale dierbewegingen meer plaatsvinden."

Uit de kofferbak

Tekst: Iaira Boissevain
Illustratie: Henk Vrieselaar

Veterinair tuchtrecht

Een Rottweiler die niet meegeeft, kan zwaar zijn om te vervoeren. Of het dan handig is om een hond die nog niet is bijgekomen uit de narcose in de kofferbak te laten liggen, is de vraag. En aan wie ligt dat, eigenaar of dierenarts?

Effectieve narcose

De Rottweiler is twaalf jaar oud, en heeft enkele gezwellen die moeten worden verwijderd. De eigenaresse maakt een afspraak voor de operatie, maar als ze de hond bij de praktijk aflevert, heeft ze weinig tijd. Op zijn beurt wil de dierenarts ook wel doorwerken, dus hij vraagt even wat het gewicht van de hond is, en geeft 4 cc Acetadon AUV. Daar is deze hond echter niet van onder de indruk, hij blijft lekker overeind. De eigenaresse is al vertrokken, dus overleg wordt moeilijk. Na een klein onderzoekje geeft de dierenarts 2,0 ml Ketamine intramusculair, wat wel voldoende is om onder plaatselijke verdoving de tumoren te kunnen wegsnijden. Aan het eind van de ochtend is de eigenaresse terug om de hond op te halen, en de diverse narcosemiddelen hebben dan inmiddels effect; de hond kan nog net haar poten bewegen, maar niet veel meer dan dat. Ga zo'n Rottweiler dan maar eens naar de auto slepen!

Achterdeurtje

Gelukkig is de dierenarts de beroerdste niet; samen met zijn vrouw wil hij best even helpen om het beest weg te krijgen. Lopen kan het dier niet, dus met een deken wordt het dier de praktijk uitgehesen. De achterbank is een deur te ver; de hond wordt in de kofferbak gelegd. De eigenaresse vraagt of het kwaad kan als de hond daar blijft liggen totdat de kinderen thuis zijn uit school, die kunnen haar helpen om de hond naar binnen te slepen. De dierenarts raadt haar dat met klem af, terwijl de hond rustig doorslaapt, ogen star open, tong uit de bek en alleen af en toe een beweging van de voorpoten.
Eenmaal thuis slaapt de hond nog steeds; hij beweegt niet, en de ademhaling is héél erg rustig. Tijd om ernaast te blijven zitten heeft de eigenaresse niet; ze moet naar een afspraak. Als ze daarvan terugkomt kijkt ze nog eens goed naar de hond, en stelt vast dat er weinig leven in zit. Heel weinig leven zelfs; de hond is gewoon dood. De eigenaresse vindt dat de dierenarts hier schuldig aan is, maar de dierenarts heeft het gevoel dat deze eigenaresse de hond niet bepaald een eerlijke kans gaf door haar na zo'n operatie in de kofferbak te leggen. Sterker nog, hij heeft het vermoeden dat ze de hond daar nooit uit heeft gehaald, maar gewoon heeft laten liggen. De eigenaresse ontkent dit met klem, natuurlijk heeft zij in de lunchpauze met haar kinderen de hond wel uit de auto gehaald!

Voorzorgen en nazorgen

Het Tuchtcollege kan weinig beginnen met deze welles-nietes discussie over de kofferbak. Wat echter wel vaststaat is dat de dierenarts erg snel is geweest met de verdovende middelen toen de hond werd afgeleverd. Of de eigenaar nu haast, heeft of niet, gezien de leeftijd van de hond had de dierenarts op zijn minst hart en longen moeten beluisteren, en pols en gewicht moeten controleren. De dierenarts werpt tegen dat hij de eigenaresse niet eens naar de leeftijd kon vragen, maar volgens het Tuchtcollege moet een dierenarts zelf kunnen peilen of een hond op leeftijd is *(over het patiëntenadministratiesysteem en het eerdere consult wordt nog niet eens gerept, IB)*. De dierenarts heeft de hond na toediening van de pre-medicatie wel onderzocht, maar preanaesthetisch onderzoek moet, zoals het woord zelf al zegt, vóór het toedienen van narcosemiddelen worden gedaan.
En kofferbak of niet, een slapende hond meegeven is onverantwoord. Dat de hond met haar voorpoten bewoog, is volgens het Tuchtcollege echt niet voldoende; het is vaak genoeg aan de orde geweest dat een dier na een narcose of verdoving pas mag worden meegegeven als het aanspreekbaar is. Aanspreekbaar wil zeggen: kop kunnen optillen en actief reageren op contact. Uit het verhaal blijkt wel dat de hond verre van aanspreekbaar was toen ze in de auto werd gehesen. Volgens de dierenarts zat er niets anders op; de vestiging van zijn praktijk (in een ouder gedeelte van een grote stad) laat het niet toe om te zorgen voor fatsoenlijke uitslaapgelegenheid. Dat mag volgens het Tuchtcollege geen argument zijn; het is ongewenst dat een dierenarts van veterinair juist handelen afwijkt omdat de praktijkinrichting daar niet op is afgestemd.
De dierenarts had zelf wel al een beetje ingezien dat er wat aan schortte, en is de eigenaresse financieel tegemoet gekomen. Om die reden vindt het Tuchtcollege een waarschuwing voldoende.

Rondetafelgesprek vervolgd

Joost van Herten

Berichten en verslagen

In april nam Arjan den Hertog namens de KNMvD deel aan het rondetafelgesprek met de vaste kamercommissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Onderwerp van gesprek waren identificatie en registratie van landbouwhuisdieren en paarden en het Ingrepenbesluit. Gebaseerd op dit gesprek stelde de Tweede Kamer een aantal vragen aan de minister. Hierbij een overzicht van de antwoorden van de minister.

Artikel 40 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD) verbiedt het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren. Van een ingreep is sprake wanneer een deel of delen van het lichaam wordt of worden verwijderd of beschadigd. Aan dit verbod ligt het beginsel van de integriteit van het dier ten grondslag; het dier moet niet via ingrepen worden aangepast aan de wensen van de mens.
In het Ingrepenbesluit zijn de ingrepen aangewezen waarvoor dit verbod niet geldt. In de GWWD zelf zijn reeds uitzonderingen op het verbod opgenomen voor het onvruchtbaar maken van een dier, ingrepen waarvoor een diergeneeskundige noodzaak bestaat en wettelijk verplichte dan wel toegestane ingrepen. Voor sommige ingrepen uit het Ingrepenbesluit bestond een overgangstermijn die 1 september 2006 afloopt. Over de voorgenomen besluiten ten aanzien van deze ingrepen stelt de minister de Tweede Kamer middels zijn brief d.d. 19 mei in kennis. De regelgeving zal hiervoor waarnodig voor 1 september aanstaande worden aangepast.

Koudmerken bij runderen

Het Ingrepenbesluit staat, tenzij wettelijk anders voorgeschreven, maximaal twee ingrepen ter identificatie van een dier toe. De oorspronkelijke overgangstermijn voor het koudmerken (oftewel vriesbranden) van vijf jaar is in 2001 met vijf jaar verlengd tot 1 september dit jaar.
Zoals de minister onlangs al tijdens het AO over de nota Kiezen voor landbouw had aangegeven, is hij niet voornemens de overgangstermijn voor het koudmerken te verlengen omdat het hierbij gaat om een in de bedrijfsvoering niet noodzakelijke ingreep. Vanaf 1 september aanstaande zal het koudmerken van runderen niet meer zijn toegestaan.

Kalveren in groepshuisvesting

Op basis van een vrijstellingsregeling is het op dit moment toegestaan een derde identificatie-ingreep te verrichten bij kalveren die worden gehouden in een systeem van groepshuisvesting waarbij gebruik wordt gemaakt van een automatisch voersysteem. De minister vindt dit niet wenselijk. Volgens de minister is het mogelijk om voor de individuele dierherkenning bij automatische voersystemen een chip aan te brengen in het bestaande reeds aangebrachte oormerk. Samen met het bedrijfsleven zal deze mogelijkheid op een aantal bedrijven worden onderzocht.
De overgangstermijn in de vrijstellingsregeling zal daartoe met ingang van 1 september met een jaar worden verlengd. In de tussentijd moet onderzoek uitwijzen of hier een oplossing ligt.

Identificatie-ingrepen bij varkens

Bij een deel van de varkenshouderij wordt gewerkt met vier identificatie-ingrepen, daar waar er twee zijn toegestaan. De minister constateert tot zijn spijt dat de sector de overgangstermijn niet heeft benut om de bedrijfsvoering zo in te richten dat men ook hier terug gaat naar de toegestane twee ingrepen. Op korte termijn wordt hierover met de sector gesproken en zal de minister besluiten hoe met de overgangstermijn die 1 september aanstaande afloopt, om te gaan.

Couperen van schapenstaarten

In het Ingrepenbesluit was de sector aanvankelijk een overgangstermijn van vijf jaar geboden en was het couperen van schapenstaarten vanaf 2001 een niet meer toegestane ingreep. De minister ziet geen noodzaak de overgangstermijn na 1 september 2006 te verlengen. De sector is ruimschoots de tijd geboden zich hierop in te stellen. Drie rassen (Suffolk, Hampshiredown en Clunforest) hebben reeds eerder een vrijstelling van deze regeling gekregen. Voor deze rassen komt een extra overgangstermijn van vijf jaar om via fokmaatregelen kortere staarten te fokken. De vertegenwoordigers van deze drie rassen zullen op korte termijn worden uitgenodigd om te spreken over de vrijstellingsregeling en hun fokprogramma.

Ingrepen bij pluimvee

Binnen de pluimveehouderij gaat het om een aantal ingrepen: snavelbehandelen, verwijderen van de sporen, verwijderen van een deel van de achterste teen, het dubben van kammen en het verwijderen van de neuslellen bij kalkoenen. Uitgezonderd het snavelbehandelen bij eenden en het verwijderen van neuslellen bij kalkoenen is gebleken dat de sector in de bedrijfsvoering niet zonder deze ingrepen kan.
De minister is voornemens de overgangstermijn voor de ingrepen bij pluimvee met vijf jaar te verlengen. In die tussenliggende periode wordt er samen met de sector en de Dierenbescherming gezocht naar alternatieven.
Ten aanzien van het behandelen van snavels van eenden, loopt de geboden overgangstermijn van tien jaar 1 september aanstaande af en zal die niet worden verlengd. Ten aanzien van het verwijderen van neuslellen bij kalkoenen heeft de sector aangegeven dat deze ingreep niet meer nodig is. In de eerstvolgende wijziging van het Ingrepenbesluit zal dit worden aangepast.

Honden- en kattentransponder

Tot slot de gezelschapsdieren. Naast een tatoeage in beide oren, is het tot 1 september aanstaande toegestaan bij honden en katten een transponder ter identificatie in te brengen. De tatoeage was in het verleden het gebruikelijk identificatiemiddel. Dit gebeurt nu via een onderhuids aangebrachte transponder. Er zijn situaties denkbaar waarbij het wenselijk is dat naast de tatoeages een transponder wordt ingebracht. Hiervan is sprake wanneer een tatoeage nauwelijks meer leesbaar is, of wanneer de houder een dierverzekering wil afsluiten waarbij de verzekeraar eist dat een transponder wordt ingebracht.
Vanwege het feit dat er nog veel honden en katten in leven zijn die in het verleden conform het oude systeem zijn getatoeëerd, maar het wel wenselijk kan zijn een transponder in te brengen, wil de minister de overgangstermijn voor reeds getatoeëerde honden en katten met vijf jaar verlengen.

Extern onderwijs: opleiding van studenten in de praktijk

Jan Rothuizen en Jan Haarhuis

De Faculteit der Diergeneeskunde is continu bezig om het onderwijsaanbod te verbeteren. In de afgelopen jaren is het besef gegroeid dat het belangrijk is dat onze studenten niet alleen op de faculteit, maar ook in de praktijk worden opgeleid.

De onderwijsorganisatie van de Faculteit der Diergeneeskunde heeft als doel dierenartsen op te leiden die wat betreft kennis, vaardigheden en professioneel gedrag voldoen aan de eisen die de beroepsomstandigheden vragen. Onder de vele eisen die worden gesteld, wordt toenemend belang gehecht aan het op wetenschappelijk niveau beslissingen kunnen onderbouwen (evidence based veterinary medicine, of in onze vertaling: beter onderbouwd beslissen), en de bewustwording dat levenslang leren vereist is om verantwoord de diergeneeskunde te kunnen blijven uitoefenen.
Het is begrijpelijk dat zulke eisen vragen om een concrete vertaling zodat ook zichtbaar kan worden gemaakt of de ontwikkelde onderwijsvormen inderdaad leiden tot het gewenste eindresultaat. Daarom zijn de eindtermen van de opleiding door een commissie van het onderwijsbestuur, onder leiding van prof. Peter van Beukelen, recent geformuleerd en voorzien van gedetailleerde uitwerkingen wat betreft eisen van te beheersen klinische vaardigheden en ziektekundige kennis, maar ook van professionele vaardigheden. Deze eindtermen zijn in overleg met alle groepsbesturen van de KNMvD en alle belanghebbenden in de faculteit tot stand gekomen. Daarmee heeft de Utrechtse diergeneeskunde opleiding als eerste in Europa zulke gedetailleerde en toetsbare eindpunten van de opleiding gedefinieerd.

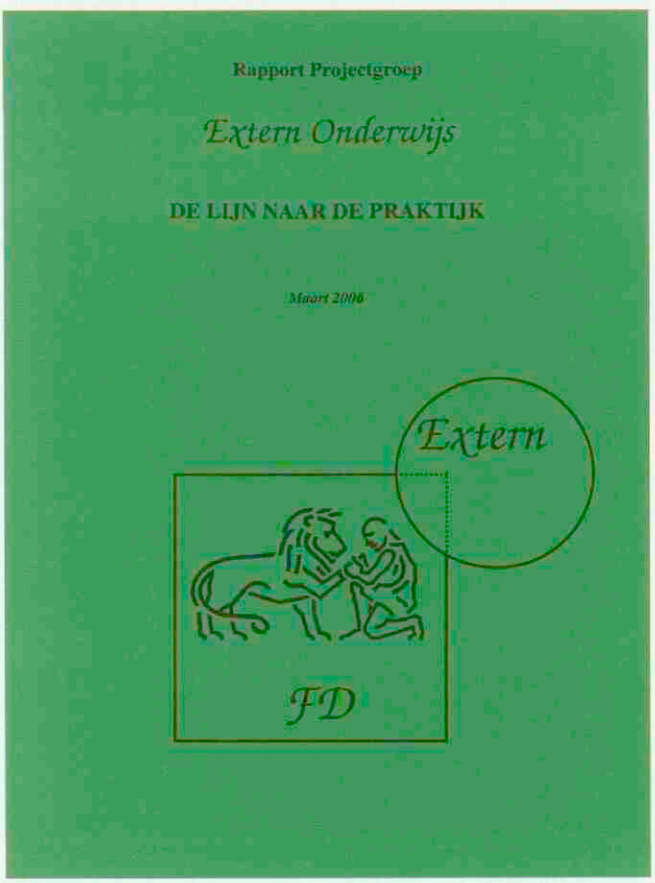

In het rapport De lijn naar de praktijk worden de contouren geschetst waaraan het extern onderwijs dient te voldoen.

Extern onderwijs

In de afgelopen jaren is het besef gegroeid dat het belangrijk is dat onze studenten niet alleen op de faculteit, maar ook in de praktijk worden opgeleid (extern onderwijs). Dit is niet alleen omdat sommige eindtermen beter in de praktijk dan in onze faculteitsklinieken kunnen worden behaald, maar ook omdat het voor de student goed is om geruime tijd door te brengen in de toekomstige werkomgeving. De overgang naar de beroepspraktijk, waar de meeste studenten zich erg onzeker over voelen, wordt zo vergemakkelijkt. Bovendien kan de onderwijsorganisatie van de faculteit daarmee nog meer dan nu al gebeurt (door geregeld overleg met de groepsbesturen van de KNMvD) contact verdiepen met de beroepsuitoefenaren in de praktijk, onze belangrijkste afnemers. Deze afnemers hadden soms kritiek op de kwaliteit van de afstuderende dierenarts. Door een structurele invulling van een deel van het onderwijs aan coassistenten kunnen de afnemers in de praktijk ook medeverantwoordelijkheid nemen en invulling helpen geven aan het bereiken van de eindtermen.
Externe stages waren al lang gebruik in verschillende jaren van het curriculum. Maar met de wens van de faculteit om de gezamenlijke verantwoordelijkheid met de beroepsgroep voor de kwaliteit van de afstuderende dierenartsen uit te breiden en te formaliseren, ontstond tegelijk de behoefte de voorwaarden daarvoor goed te omschrijven.

Rapport

In samenspraak met alle groepsbesturen van de KNMvD heeft de projectgroep Extern Onderwijs van de faculteit (onder leiding van dr. Björn Meij) het rapport De lijn naar de praktijk opgesteld. In dit rapport zijn de contouren geschetst waaraan het extern onderwijs dient te voldoen. Dit rapport is de basis van de verdere ontwikkeling van extern onderwijs.
Het belangrijkste doel van extern onderwijs is het zelfstandig toepassen van praktische diergeneeskundige handelingen en het frequent oefenen van vaktechnische (hand)vaardigheden, maar ook het verder ontwikkelen van professioneel gedrag in de omgang met de patiënten, eigenaren en dierenartsen en ondersteunend personeel in de praktijk.

Gezamenlijk belang

Uit het bovenstaande blijkt dat er een gezamenlijk belang is van de dierenartsen in de praktijk en de faculteit bij het goed opzetten van extern onderwijs. De studenten zijn bij de aanvang van hun periode extern onderwijs in een gevorderd stadium van het differentiatiecoschap. Dat betekent dat zij niet alleen een terdege theoretische kennis hebben, maar ook een goede praktische training achter de rug hebben in de universiteitskliniek. Deze studenten zijn niet alleen consument van onderwijs; zij kunnen een werkelijke praktische bijdrage aan

de praktijk leveren. Daarnaast is als uitgangspunt vastgelegd dat de faculteit een echte samenwerkingsrelatie zal aangaan met de praktijken die in extern onderwijs gaan participeren. Dat houdt niet alleen in dat er contact is over de resultaten van de studenten, maar er komt ook een scholing van de dierenarts als docent. Daarnaast komen er extra voorzieningen om de externe docenten veterinair-technisch postacademisch onderwijs te bieden. Een werkelijk partnerschap dus.

Invoering

Voordat het extern onderwijs tijdens de differentiatie coschappen structureel kan worden ingevoerd, dient een aantal praktische zaken geregeld en afgesproken te worden waaronder het vaststellen van concrete leerdoelen op basis van de eindtermen: de lengte van de externe onderwijsperiode, de didactische vaardigheden van de docent extern onderwijs, huisvesting: contractuele verplichtingen, vergoedingen, verzekeringen etcetera. Maar ook de criteria waaraan een praktijk extern onderwijs en een externe docent dienen te voldoen om extern onderwijs te kunnen verzorgen - zoals in het rapport De lijn naar de praktijk geformuleerd - zullen praktisch toepasbaar moeten worden gemaakt. Deze criteria zullen in samenspraak met de KNMvD door de faculteit verder worden uitgewerkt. Een zorgvuldige voorbereiding van de invoering van het extern onderwijs in het zesde studiejaar is belangrijk voor het welslagen ervan.
Het onderwijsbestuur heeft met het bestuur van de KNMvD afgesproken om dit jaar een aantal pilots uit te voeren. In totaal zullen voor ieder studiepad (Paard, Landbouwhuisdieren en Gezelschapsdieren) drie verschillende praktijken aan deze pilots deelnemen en zullen er per praktijk drie differentiatie coassistenten achtereenvolgens het extern onderwijs doorlopen. Vanuit de faculteit is de Commissie Extern Onderwijs belast met de invoering van het extern onderwijs. De groepsbesturen zullen op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen van de implementatie van het extern onderwijs en de pilots zullen in overleg met de KNMvD worden georganiseerd en geëvalueerd. De Commissie Extern onderwijs bestaat uit vertegenwoordigers van de afdeling onderwijs en studentenzaken (OSZ) en van de drie universiteitsklinieken. Om te zorgen voor een uniforme uitwerking en goede bereikbaarheid zal er een centrale coördinatie zijn vanuit OSZ.
De invoering van het extern onderwijs in de differentiatie coschappen wordt gekoppeld aan het onderwijscurriculum dat in 2001 is gestart. De eerste studenten uit dit curriculum vangen eind 2006 aan met de difcoschappen en in de loop van 2007 zullen zij het extern onderwijs gaan volgen. Op dat moment moet op basis van de ervaringen met de negen pilotplaatsen een organisatie zijn opgezet die in staat is alle studenten extern onderwijs te bieden.

Jan Rothuizen is voorzitter onderwijsbestuur. Jan Haarhuis is hoofd onderwijs- en studentenzaken

Uitspraak CAVP

Bij de CAVP werd in maart 2006 een klacht aanhangig gemaakt tegen een bedrijf dat weigerde de gegevens beschikbaar te stellen terzake van twee veldstudies waarnaar in reclame-uitingen was verwezen.
In deze veldstudies was onderzoek verricht naar eigenschappen van het eigen product in vergelijking met concurrerende producten. De klagende partij beriep zich op de Code, die in artikel 5.2 bepaalt dat wetenschappelijke werken, waarnaar in een aanprijzing wordt verwezen, controleerbaar en dus openbaar moeten zijn. De aangeklaagde partij beargumenteerde de weigering van openbaarmaking met de stelling dat geen bronvermelding nodig is voor producteigenschappen die zijn vastgelegd in de registratiebeschikking en dat derhalve de bron niet openbaar hoeft te worden gemaakt, ook als daarnaar in aanprijzingen wordt verwezen.
De CAVP stelt vast dat resultaten van vergelijkende studies nooit in de registratiebeschikking terechtkomen, ook al kunnen ze deel uitmaken van het niet toegankelijke deel van het registratiedossier. Of dat zo is, is voor derden niet kenbaar. Daarom moeten citaten uit dit dossier worden beschouwd als gewone bronvermeldingen, die openbaar en beschikbaar dienen te zijn.
De CAVP oordeelt dat de vragende partij alsnog de beschikking moet krijgen over de veldstudies waarnaar in de aanprijzingen is verwezen, tenzij deze bronnen naar het *eerlijke* oordeel van de geklaagde partij behoren tot haar vertrouwelijke domein. In dat geval moet de aangeklaagde partij afzien van de aanprijzing van producteigenschappen die resulteren uit vergelijkende doch niet toegankelijke studies.
Voorts wordt de aangeklaagde partij veroordeeld tot het betalen van de kosten van de procedure.

Zilveren melkpennetje of tepelcanule

Uitgelicht

In haar collectie bewaart de afdeling Diergeneeskunde van het Universiteitsmuseum een zilveren melkpennetje of tepelcanule.
Melkpennetjes werden gebruikt om het melkkanaal in de tepel van een koeienuier open te maken en te houden (NB: bij mastitis). Zilveren melkpennetjes werden gebruikt tot de twintigste eeuw, toen het zilver vervangen werd door modernere materialen. Het buisje is circa zeven centimeter lang, loopt taps toe, en is voorzien van een aantal gaatjes. Het smalle uiteinde is dicht; het brede uiteinde open. Aan het brede uiteinde is een oogje bevestigd.

Dierenartsen zijn van mening dat dit oogje diende om het pennetje, dat gezien zijn grootte gemakkelijk kwijtraakte, met hechtdraad aan de huid rondom de tepel vast te zetten. In een artikel van S.G. Van den Bergh (*Zilveren instrumenten in de diergeneeskunde*, z.p., z.j.) wordt echter nog een mogelijke verklaring genoemd: boeren in West-Friesland dragen dit soort kleine, zilveren gebruiksvoorwerpen als sieraad aan hun horlogeketting.
Deze laatste verklaring zou gelijk ophelderen waarom in de eerste helft van de twintigste eeuw nog een zilveren melkpennetje vervaardigd werd, terwijl modernere materialen voorhanden waren.
Het object is afkomstig uit een particuliere collectie en aangeschaft met steun van de Numan Stichting.

Universiteitsmuseum, afdeling Diergeneeskunde
Yalelaan 1, Utrecht
Telefoon: (030) 2534675
Website: www.museum.uu.nl, www.numanstichting.nl

Medici zoals dierenartsen, tandartsen, medisch specialisten en andere vrije beroepers kunnen al 30 jaar lang rekenen op deskundig advies van Raadgevers Medische Beroepen. De Raadgevers begeleiden u onder andere bij overdracht van de praktijk en bij associaties.

Ook de afhandeling van de bijbehorende contracten wordt u uit handen genomen. Raadgevers Medische Beroepen is een adviesbureau met uitgebreide expertise op het gebied van financieel advies aan beoefenaars van (para)medische beroepen. De breedte van die expertise is uniek en beslaat advies ten aanzien van alle financiële aspecten die zich van start tot pensionering in uw medische carrière kunnen voordoen.

U weet zich bij de Raadgevers verzekerd van advies op maat op het gebied van financiële planning, verzekeringen, financieringen, hypotheken en pensioenen. Ook de keuzes en mogelijke problemen rondom het einde van uw studie hebben de speciale aandacht van de Raadgevers.

De Raadgevers volgen u in de verschillende fasen van uw loopbaan en bieden begeleiding en advies op de lange termijn.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met adviseurs Robert E. Meijer en Philip Jaspers

RAADGEVERS
MEDISCHE BEROEPEN

Dorpsstraat 118
3732 HL De Bilt
Postbus 36
3730 AA De Bilt

Tel 030 220 41 14
Fax 030 220 27 95
E-mail: info@raadgevers.nl

Gesignaleerd

Anita Suijkerbuijk

rivm
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Deze rubriek belicht relevante binnen- en buitenlandse signalen op infectieziektegebied die voor veterinairen interessant kunnen zijn. De berichten zijn afkomstig van het signaleringsoverleg van het Centrum Infectieziektebestrijding van het RIVM. Maandelijks verschijnt er eveneens een rubriek Gesignaleerd in het Infectieziekten Bulletin, *www.rivm.nl/infectieziektenbulletin.nl*

Binnenland

Toename psittacose

Vanwege de al eerder gesignaleerde toename van humane meldingen van *psittacose* is het aantal meldingen van *psittacose* opnieuw geanalyseerd. Dit aantal blijft hoog (zie onderstaande figuur). Er zijn geen veranderingen in leeftijds- en geslachtsverdeling (ruim tweederde is man, zo'n vijftig procent zit in de leeftijdsgroep 50-69 jaar). Ook is er geen seizoensfluctuatie zichtbaar. Ongeveer tweederde van de gemelde patiënten wordt in het ziekenhuis opgenomen, ook dat is onveranderd. Het merendeel (ruim negentig procent) van de diagnostiek van de gemelde gevallen wordt serologisch gedaan. Het aandeel PCR bij de gemelde patiënten neemt niet toe. Vanaf december 2004 tot en met nu waren er acht clusters en clustertjes, verspreid over het land en over de tijd. Vogels thuis zijn nog steeds de belangrijkste bron van besmetting (meer dan vijftig procent van de meldingen in 2006). De VWA zal de toename van *psittacose* oppakken en zal daarbij met name aandacht besteden aan het ongecontroleerd gebruik van diergeneesmiddelen via dierspeciaalzaken en het verbeteren van registratie van de handel in vogels, opdat veterinair brononderzoek vergemakkelijkt wordt. (Bron: RIVM)

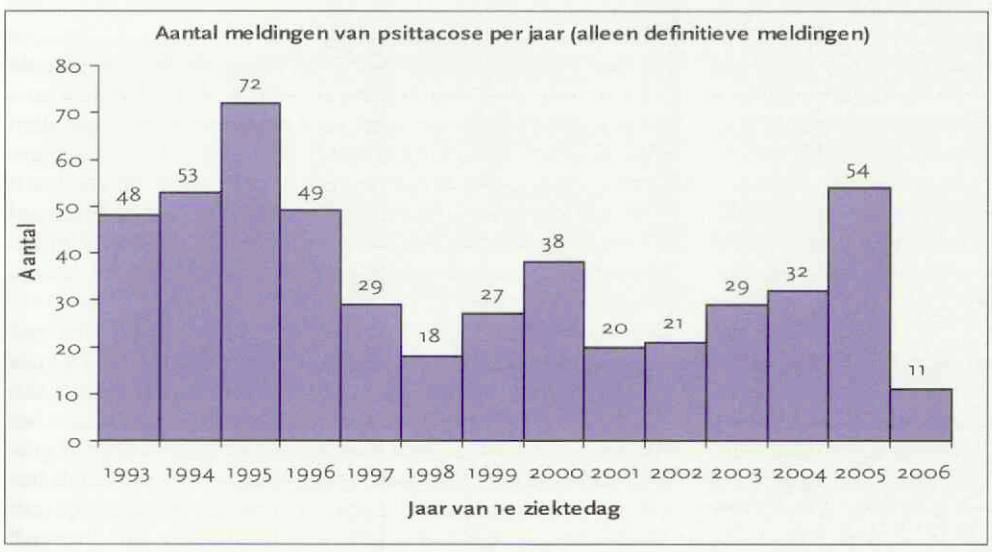

Buitenland

Onderzoek onder trekvogels in Afrika: geen H5N1

Afgelopen winter zijn 7500 wilde vogels in Afrika onderzocht op besmetting met aviaire influenza H5N1. Bij geen van de vogels is besmetting aangetoond. De angst bestond dat besmette vogels uit Afrika met hun trek naar Europa in het voorjaar aviaire influenza verder zouden kunnen verspreiden. Dit lijkt vooralsnog een beperkt probleem. Deze uitkomsten zouden kunnen passen bij de recente daling in het aantal meldingen van wilde vogels met aviaire influenza in Europa.
Het grote aantal meldingen van februari en maart van dit jaar in Europa wordt toegeschreven aan de vogeltrek van oost naar west. Het virus zou via de vogeltrek afkomstig zijn uit een aantal natuurgebieden in Centraal Azië en Rusland die als reservoir voor het aviaire influenzavirus fungeren. Er is echter nog veel onbekend over de rol van trekvogels in de verspreiding van aviaire influenza H5N1, en het gedrag van het virus in de vogels zelf. Of dit betekent dat het virus onder wilde vogels uit zal doven of dat het misschien volgend jaar sterk terugkomt is dan ook helemaal de vraag. (Bron: Promed)

Humane infecties met het aviaire influenzavirus H5N1

Het ministerie van Gezondheid in Djibouti heeft de eerste patiënt met aviaire influenza H5N1 bekendgemaakt. Het betreft een meisje van twee jaar oud dat in een klein dorpje in het district Arta woont. De diagnose is bevestigd in een laboratorium in Cairo. Drie broers en zusjes van het meisje worden onderzocht in verband met een mogelijke infectie. Infectie met H5N1 is eveneens vastgesteld bij een aantal kippen, nadat begin april sterfte onder kippen werd vastgesteld.
De WHO heeft daarnaast bij zeven patiënten in Indonesië infectie met aviaire influenza H5N1 bevestigd. Zes patiënten zijn afkomstig van Sumatra. Alle zes behoren tot één familie. Bij vijf van de zes had de infectie een fatale afloop. Een zevende persoon van deze familie is begin mei overleden aan een respiratoir ziektebeeld. Nadere diagnostiek ontbreekt, maar vooralsnog wordt deze persoon als index beschouwd. De bron van de infectie bij deze cluster is nog onduidelijk. De WHO heeft een team naar het gebied gestuurd voor verder onderzoek. Op 22 mei 2006 bedraagt het totaal aantal patiënten in Indonesië 41, waaronder 32 overledenen. In Egypte is het aantal patiënten in de afgelopen maand toegenomen tot veertien, waaronder zes overledenen. In China bedraagt het totaal aantal patiënten achttien, waaronder twaalf overledenen. (Bron: WHO)

Zoönosedag

Paul Overgaauw en Merel Langelaar

Verslag

Onder de titel Grenzeloos geanimeerd, aangenaam kennismaken, werd op 23 mei jongstleden op de Uithof voor de tweede keer een Zoönosedag georganiseerd. Dit keer door het Institute for Risk Assessment Sciences (Departement Volksgezondheid en Voedselveiligheid van de Faculteit der Diergeneeskunde) in samenwerking met het NSPOH (Netherlands School of Public & Occupational Health) en ondersteund door Pfizer. Een zeer afwisselende groep sprekers presenteerde een aantal eveneens gevarieerde onderwerpen die zowel dierenartsen als artsen, die overigens in de meerderheid waren (64 procent), boeiden. Het gebruik van stemkastjes kon de meningen van de verschillende groepen aanwezigen direct laten zien. Opvallend bij dit laatste was de grote overeenstemming die steeds naar voren kwam tussen dierenartsen en specialisten infectieziekten.

De inleiding werd verzorgd door de dagvoorzitter, prof. Frans van Knapen, die liet zien hoeveel veterinaire raakvlakken er zijn met de GGD. Vooral de rol die de dierenarts speelt tijdens 'early warning' is de veterinair op het lijf geschreven. Het doel van de dag was om een brug te slaan tussen professies waar het beide gaat om herkennen, opsporen en bestrijden van zoönosen.

Beleid en samenwerking veterinair-humaan

De inspecteur-generaal van de VWA, André Kleinmeulman, gaf aan dat van de 850 zoönosen in de wereld er ongeveer honderd in Nederland voorkomen. Het beangstigde Kleinmeulman als hij keek naar de vele personen die met risicovolle producten en dieren jaarlijks de grenzen in Nederland passeren. Hij sprak in dit kader over een risicovolle samenleving. Als voorbeeld werd de import uit het verre oosten van grote hoeveelheden bamboeplantjes genoemd. Met het water in de plant komt de zwart-wit gestreepte (Aziatische) tijgermug ons land binnen. Diverse mensen zijn reeds gestoken, maar onbekend is of er al sprake is van overdracht van ziektes. Dit gevaar is zeker niet ondenkbeeldig omdat de plantjes afkomstig zijn uit streken waar ziekten zoals dengue- (knokkelkoorts), West Nile- en gele koorts endemisch voorkomen. Deze parasiet is ook verantwoordelijk voor de recente uitbraak van Chikungunya op het Franse eiland Réunion (een virus dat meningo-encefalitis kan veroorzaken). De maatregelen in Nederland proberen te voorkomen dat de parasiet zich hier gaat vestigen.

Het (Europese) beleid bestaat alleen uit een Zoönose richtlijn, die de bewaking en rapportage over slechts acht zoönosen regelt (A-lijst) inclusief monitoring van antibioticaresistentie en voedselinfecties, en de Zoönose Verordening die alleen van toepassing is op de bestrijding van *Salmonella* bij diverse diersoorten. Inmiddels werken de VWA en het RIVM (Centrum Infectieziektebestrijding) nauw samen in het CCZ (Coördinerend Centrum Zoönosen) bij gemeenschappelijke bronopsporing, uitwisseling van gegevens en afstemming van draaiboeken, onderzoek en communicatie.

Aviaire influenza

De Nijmeegse hoogleraar volksgezondheid en infectieziekten, Koos van de Velden, is Europees coördinator van de griepverslagen uit de diverse landen. Gemiddeld krijgt per jaar tien procent van de inwoners in Europa griep (de 'gewone' humane influenza). Dat zijn nog altijd 40 tot 50 miljoen gevallen met een sterfte van 100.000.

Met het oog op een mogelijke pandemie houden de Nationale Influenza Centra ook de aviaire influenza nauwlettend in de gaten. Door de veranderingen van het griepvirus is rechtstreekse besmetting van pluimvee naar de mens mogelijk geworden. Momenteel is het centrum van aviaire influenza van het subtype H5N1 verschoven van de Aziatische landen naar Turkije. De rol van wilde vogels is nog steeds onduidelijk en volgens Van de Velden zitten wetenschappers te veel op hun resultaten. Hierdoor blijft belangrijke informatie onbeschikbaar zolang er nog niet over gepubliceerd is. Als er een griep-pandemie losbreekt, verwacht hij een grote chaos en het is daarom belangrijk dat de communicatie gestroomlijnd wordt. Er dient overgegaan te worden van incidentenpolitiek naar een structurele aanpak van zoönosen.

Als voorbeeld kan gekeken worden naar de bestrijding van SARS (severe acute respiratory syndrome). Deze uitbraak werd pas beteugeld op het moment dat de communistische partij in China de minister van Volksgezondheid en de burgemeester van Beijing ontsloeg, de uitvoering van de maatregelen overnam en ze ging uitvoeren tot op dorpsniveau.

Zoönosen zijn momenteel een van de zes prioriteiten van het Europees Centrum voor Infectieziekten in Stockholm. De samenwerking tussen de medische en veterinaire sector werd via de stemkastjes gevraagd aan de zaal en voor 84 procent als slecht beoordeeld. Vier procent vond de samenwerking wel goed en de overigen hadden geen mening.

Wiskunde van infectieziekten

Epidemioloog en hoogleraar Hans Heesterbeek ging in op de R0-waarde, wat omschreven kan worden als het basale reproductiegetal. Het is een maat voor het aantal nieuwe gevallen dat door een ziek individu wordt aangestoken binnen een gevoelige populatie. Wanneer deze waarde onder de een komt zal een epidemie uitdoven. De waarde vormt dus een maat voor het risico van een infectie en is een hulpmiddel bij het bepalen van de hoeveelheid en de soort controlemiddelen die nodig zijn.

Om een indruk te geven van enkele infecties: de R0 voor mazelen bedraagt 20, voor rabiës bij dieren 1,5 tot 2,5 en voor BHV1 2 tot 3. Influenza bij de mens heeft een R0-waarde van twee, maar voor hoog pathogene aviaire influenza tussen bedrijven bedraagt dit getal 6 en tussen de mens is het zelfs groter dan 20. Bij een R0 van 5 is een vaccinatiegraad van de humane populatie van minimaal 70 procent noodzakelijk om een epidemie te voorkomen; bij een R0 hoger dan 20 wordt dit al meer dan 95 procent.

Heesterbeek illustreerde het geheel met veel grafieken en ondersteunde de uitspraak van de vorige spreker dat politici graag plaatjes zien om zaken te kunnen begrijpen. Bij geografische overzichten van Nederland waarbij de vaccinatiegraad van enkele belangrijke infectieziekten bij de mens gekoppeld was aan het risico deze ziekten op te lopen was de 'bible belt' bijvoorbeeld zeer goed zichtbaar. Ook de verspreiding van het West-Nile-virus (WNV) in de Verenigde Staten vanaf 1999 kon op een kaart duidelijk weergegeven worden. De vraag hierbij is waarom een vergelijkbare verspreiding van WNV (nog) niet in Europa is te zien? De verklaring ligt waarschijnlijk in de gevoeligheid voor het virus van Amerikaanse kraaien en de mogelijk lagere gevoeligheid voor kraaien in Europa.
Heesterbeek liet in diverse modellen ook zien hoe bijvoorbeeld klimaatveranderingen invloed hebben op het optreden van infecties zoals tickborne encephilits, West-Nile-virus, leishmaniose en Rift Valley fever.

Zoönozel?

Van Knapen en Aura Timen (LCI/RIVM) prikkelden de zaal met een aantal casuïstieken van zoönosen en bijbehorende vragen onder de titel Zoönozel zijn we niet. Aandacht kregen aandoeningen als *Chlamydophila abortus* bij schapen en geiten, *E. coli* (VTEC), schimmelinfecties, kattenkrabziekte, koepokken, ecthyma en Cheyletiella. Door de stemkastjes kwam hier en daar een aantal diagnostische blunders aan het licht. Zoönozel zijn we misschien soms wel.
De aanwezigen waren het er wel nagenoeg unaniem over eens dat zoönosen een bedreiging vormen in de 21e eeuw. Timen gaf aan voortdurend de grenzen op te zoeken van wat acceptabel is in het contact met dieren. Mogelijk krijgen zoönosen te veel aandacht, omdat de meeste infectieziekten dit van oorsprong eigenlijk al zijn. Ze benadrukte dat iedereen er vanuit het eigen specialisme naar kijkt en dat het vooral belangrijk is om in te zien wat de eigen inbreng en verantwoordelijk is en hoe ontbrekende kennis elders verkregen kan worden.

Huidzoönosen

Dermatoloog Egge de Kreek (Tiel) presenteerde een uitstekend overzicht van de verschillende huidzoönosen, zoals infecties met vlooien en mijten, en de bijbehorende diagnostiek. Hij liet zien dat hij met een stereomicroscoop en een naaldje zonder veel problemen de humane schurftmijt kan aantonen bij patiënten die zich soms al weken in een medisch circuit bevinden zonder dat de diagnose is gesteld. Tevens gaf hij aan dat de naam ringschurft onjuist is: of het is een schimmel (dermatofytose) of het is schurft (mijt), maar een combinatie kan natuurlijk niet. Met dit soort benamingen wordt de huisarts op het verkeerde been gezet.
Dat *Cheyletiella*-infecties tweemaal zo vaak bij de vrouw worden gevonden, verklaarde hij met de veronderstelling dat vrouwen vaker een hond of kat op schoot hebben.
Het beeld van een regelmatig voorkomende huidaandoening bij de mens, eczema seborrhoicum, lijkt sterk op een huidschimmel. Het klinisch verschil is dat bij een schimmelinfectie ook de talgklieren betrokken zijn, waardoor hier een rand van de laesie te palperen is. Bij eczema seborrhoicum is een corticosteroïdzalf geïndiceerd en geen antimycoticum. Bij deze aandoening zal een goedbedoelende dierenarts snel ten onrechte concluderen dat het een schimmel betreft.

Visie van huis- en bedrijfsarts

Hoogleraar huisartsgeneeskunde, hobbyboer en boerenzoon, Klaas van der Meer (Groningen) gaf een overzicht van diverse casuïstieken uit de praktijk waarbij de zaal middels de stemkastjes de waarschijnlijkheidsdiagnose kon stellen. De dierenartsen brachten het hierbij meestal beter af dan menig arts. Bedrijfsarts Harry Stinis (Nederlands Centrum voor Beroepsziekten) gaf een overzicht van de verantwoordelijkheden op het terrein van de zoönosen voor bedrijfsartsen en het wettelijk kader hieromtrent.
Er werden vanuit de praktijk herkenbare voorbeelden gegeven, zoals de vaak in keukens gebruikte elektrische vliegenvangers ('vliegencrematoria') die de geëlektrocuteerde vliegen uiteen doen spatten waarna de resten vervolgens door de ruimte vliegen. Duiven noemde hij 'vliegende ratten', die *Salmonella, Campylobacter* en *Chlamydophila* uitscheiden.
Ten slotte werd het onderwerp beroepsziekten behandeld, waarbij voor de huisarts genoemd werden: stress/burnout, infectieziekten en agressie/geweld en voor de dierenarts zoönosen, bijtwonden, anesthesiegassen, stress, röntgenstraling, aandoeningen van het bewegingsapparaat, ongevallen en afwijkingen tijdens de zwangerschap. De arts infectieziekten kwam er niet beter vanaf met risico's op zoönosen, hepatitis A bij een uitbraak, stress/burnout, beeldschermklachten en RSI.
De dag eindigde met een lezing van prof. dr. Maarten Frankenhuis, voormalig directeur van Artis, met de prikkelende titel De liefde zoönotisch ontleed. Een zeer boeiende presentatie waarin veel duidelijk werd over de aantrekkingskracht tussen mannelijke en vrouwelijke individuen met als interessantste conclusie dat het pilgebruik bij de (jonge) vrouw de partnerkeuze wel eens op geheel andere wijze kan beïnvloeden dan miljoenen jaren van evolutie gebruikelijk was. De inhoud had weinig met zoönosen te maken, maar vormde een prettige afsluiting van deze tweede Zoönosendag. De volgende zal in 2007 plaatsvinden op 24 mei.

Minister Veerman opent tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren

Diana van Houten

Onder grote belangstelling van genodigden en pers heeft minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid op maandagochtend 15 mei 2006 in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam de tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren geopend.

Hij heeft bij deze gelegenheid ook het startschot gegeven voor de Week van het Huisdier, die dit jaar in het teken stond van huisdier en kind. Leerlingen van de Rotterdamse basisschool Blijvliet kregen uit handen van de minister het Jan, Jans en de kinderen stripboekje dat speciaal voor de Week in grote oplage is uitgegeven.

Minister Veerman legt schoolkinderen het belang van goede verzorging van huisdieren uit.

In zijn speech, die hij richtte tot de aanwezige kinderen, haalde de minister uit naar malafide dierenhandelaren die over de ruggen van onschuldige dieren veel geld verdienen. Hij pleitte voor het instellen van een soort keurmerk - een certificaat - dat zou moeten worden verleend aan dierverkopers die handelen volgens door de minister nog te bepalen richtlijnen. Aan organisaties die zich niet houden aan deze richtlijnen zullen boetes worden opgelegd.
De minister verklaarde ook geld beschikbaar te stellen voor de oprichting van een speciaal forum dat zich met de naleving van deze regels moet gaan bezighouden. Ook zal deze organisatie publieksinformatie over het op een correcte manier houden van dieren moeten gaan verstrekken. De organisatie zal in overleg met onder andere het ministerie van LNV, de KNMvD en dierenbeschermingsorganisaties moeten worden opgericht.

Belangstelling

Na deze grootse opening mag de tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren zich inmiddels in een grote belangstelling heugen. Zo is de eerste publiekslezing van museumdirecteur prof. dr. Jelle Reumer, waarin zijn boek *De ontplofte aap* centraal stond, goed ontvangen. Jelle Reumer sprak over de problemen die ontstaan wanneer diersoorten explosief in aantal toenemen en de middelen waar de natuur gebruik van maakt om die aantallen binnen de perken te houden. De vraag hoe de mens het voor elkaar gekregen heeft om inmiddels met zes miljard individuen de planeet Aarde te bevolken, vormde hierbij het eindpunt.

Op 27 mei vond de eerste reüniezaterdag voor dierenartsen plaats. De groep dierenartsen die zijn afgestudeerd tussen het jaar 2000 tot en met 2006 mochten hierbij het spits afbijten. Hoewel de opkomst van deze groep dierenartsen teleurstellend laag was, werd door de aanwezigen de lezing van mr. Iaira Boissevain over 'Dieren in het recht – bizarre en bijzondere rechtszaken' – toch zeer goed gewaardeerd. Deze onderhoudende maar zeker ook leerzame lezing van Iaira Boissevain nam de toehoorders mee door de fascinerende wereld van dieren en recht. Het werd duidelijk dat dieren in de juridische wereld een bijzondere positie innemen. Enerzijds worden ze beschouwd als een product, vergelijkbaar met een wasmachine of cd-speler, anderzijds worden ze wettelijk beschermd en menselijk vertroeteld. Rechtszaken met dieren 'in de hoofdrol' lopen hierdoor nogal eens bizar, lachwekkend maar veelal verbazingwekkend af.

Ook de volgende reüniezaterdag staat alweer gepland: op 24 juni zijn dierenartsen die zijn afgestudeerd tussen 1980 en 1990 bijzonder welkom in het museum. Het onderwerp van deze lezing kunt u vinden op *www.knmvd.nl* (onder het kopje 'Werkpaarden & Troeteldieren'). Vanaf 14.00 uur kunt u in de zaal terecht voor koffie/thee, om 14.30 uur begint de lezing. Bent u niet afgestudeerd binnen dit tijdvak, maar spreekt het onderwerp van deze lezing u aan, ook dan bent u van harte welkom.

De tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren is tot stand gekomen met behulp van financiële steun van de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren en een groot aantal andere sponsoren. *Tot 29 oktober is deze tentoonstelling nog te bekijken in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, Westzeedijk 345 (naast de kunsthal). Bij inlevering van de brief die was bijgesloten in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde van 15 april jl. hebben KNMvD-leden gratis toegang voor twee personen tot het museum. Meer info over het museum vindt u op* www.nmr.nl. *Meer informatie over de lezingen is te vinden op* www.knmvd.nl.

Week van het Huisdier 2006 succesvol verlopen

De werkgroep initiatiefnemers kan tevreden terugkijken op een succesvolle Week van het Huisdier. Deze week voor en door de dierenbranche is dit jaar voor de vijfde maal georganiseerd met als thema Huisdier & Kind. Het thema trok veel belangstelling. Wat werd er allemaal georganiseerd tijdens de Week?

De officiële opening door minister Veerman gaf extra cachet aan de persconferentie van de Week van het Huisdier die samenviel met de opening van de tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren die in het Natuur Historisch Museum te Rotterdam gehouden wordt. Tijdens de opening maakte de minister bekend dat er dit jaar in ieder geval een landelijk informatiecentrum gezelschapsdieren gerealiseerd gaat worden.
Menig dierenliefhebber heeft inmiddels de centrale boodschap, hoe huisdieren verantwoord gehouden kunnen worden, ludiek verpakt in stripverhalen kunnen lezen. Alle KNMvD-leden hebben een doos met vijftig boekjes ontvangen en de GGG-leden kregen een extra doos. De familie van Jan Kruis en de huisdieren zijn vanaf het ontstaan van de Week al betrokken. De rode kater is dan ook een terugkerend thema in de communicatie van de Week. Op de Voorjaarsdagen kon iedereen in Vet Café de Molen met deze kater op de foto en de hostesses waren duidelijk herkenbaar in hun rode kater-schort.

Evenementen

Tijdens de Week van het Huisdier was er een aantal grote evenementen zoals een speciaal huisdierenpaviljoen tijdens de Libelle Zomerweek. De tentoonstelling Werkpaarden & Troeteldieren heeft een wand waar de Week van het Huisdier gepresenteerd wordt en de grootste hondenwandeling van Nederland werd georganiseerd. Ondanks het herfstachtige weer is daar een record gebroken.

In totaal bezochten 77.500 bezoekers de Libelle Zomerweek waar ook het huisdierenpaviljoen stond.

De voorlichting aan huisdiereigenaren werd op verschillende manieren ingevuld. Op de website *www.weekvanhethuisdier.nl* staan ruim 150 activiteiten van dierenartsenpraktijken, dierenwinkels, asielen en/of hondenscholen waar men op een of andere manier invulling heeft gegeven aan het thema.

Op de foto met de Rode Kater in Vet Café de Molen.

Er is veel voorlichting op basisscholen gegeven en ook de Sophia-Vereniging heeft duidelijk meer aanvragen voor haar Hond & Kind-project gekregen dankzij de aandacht voor het thema die de Week heeft gegenereerd. Tijdens dit project bezoeken vrijwilligers een aantal keren een schoolklas en vertellen ze hoe je het beste een hond kunt benaderen. De Hondenbescherming heeft meegewerkt aan een informatieve dvd over honden en kinderen. Op de dvd vinden honden-eigenaren per hoofdstuk voor hen relevante informatie. De interactieve cd-rom voor kinderen van drie tot vijf jaar van Blue Dog komt in september 2006 beschikbaar en heeft als doel het voorkomen van bijtincidenten.

Media

Ondanks een heftig kamerdebat aan het begin van de Week, was er nog voldoende aandacht voor de Week van het Huisdier, getuige de flinke knipselkrant met artikelen uit diverse vakbladen. En ook huis-aan-huisbladen hebben aandacht aan de Week besteed. De landelijke vereniging Dibevo (brancheorganisatie van onder andere dierenspeciaalzaken en pensions) heeft een radiospot gelanceerd en regionale, maar ook landelijke radio- en televisieprogramma's hebben het onderwerp besproken (onder andere Aperitivo, Radio 2, RTL Boulevard).
De jurering van de fotowedstrijd ten slotte is nog in volle gang, uiteraard brengen wij u in het *Tijdschrift* op de hoogte van de prijswinnaars.
De Week van het Huisdier moet groeien, maar het is alle betrokkenen wel duidelijk dat deze Week ieder jaar meer bekendheid geniet.

Initiatiefnemers van de Week van het Huisdier zijn:
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde - Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren, Dibevo, Nederlandse Databank Gezelschapsdieren, Platform Verantwoord Huisdierenbezit, Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland, Hondenbescherming en de Dierenbescherming.
Voor informatie en/of suggesties kunt u mailen naar: info@weekvanhethuisdier.nl

Vooraankondiging

Graag maken wij u attent op de PAOD-forumbijeenkomst die wordt gehouden op 31 oktober 2006 van 20.00 - 22.30 uur op de Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht, locatie 'Androclusgebouw', met als onderwerp:

'De toepassing van echografie in de rundveepraktijk: Is het gebruik diagnostisch zinvol en economisch verantwoord?'

Door de discipline voortplanting/interne geneeskunde binnen het departement gezondheidszorg landbouwhuisdieren van de Faculteit der Diergeneeskunde is er een enquête uitgevoerd onder praktiserende rundveedierenartsen in Nederland (en deels ook in Engeland). Deze enquête had tot doel inzicht te krijgen in de wijze waarop en de mate waarin transrectale echografie wordt toegepast door dierenartsen die werkzaam zijn in de rundveepraktijk. In de enquête is onder andere aandacht besteed aan onderwerpen als echografietoepassingen, kosten, concurrentie, hygiëne, type scanner.

Echografie is zeker geen nieuwe beeldvormende technologie, maar met name door de ontwikkeling en het op de markt beschikbaar komen van draagbare en tevens goedkopere echoapparaten is het gebruikersgemak en dus de toepasbaarheid onder praktijkomstandigheden sterk toegenomen. Toch is er sprake van een sterk wisselend gebruik van deze (aanvullende) diagnostiek met name onder de Nederlandse rundveedierenartsen.
Het doel van deze bijeenkomst is om te komen tot een actueel beeld van en meningsvorming over de toepassing van echografie onder praktijkomstandigheden in de rundveepraktijk.

Het programma van de discussieavond zal er als volgt uit zien:

1. Een inleiding door prof. Richard Murray (veterinaire faculteit, Universiteit van Liverpool) over het echografie gebruik door de Engelse rundveedierenartsen.
2. Presentatie van de resultaten van de enquête.
3. In groepjes en plenair discussiëren over het echografie gebruik in rundveepraktijken. Tijdens deze discussie zullen onder andere onderstaande onderwerpen aan de orde komen:
   a. Waarom gebruikt de ene praktijk veel echografie en de andere niet?
   b. Voor welke diagnostische toepassingen wordt echografie ingezet en hoe berekenen praktijken de kosten daarvoor door naar hun clientèle?
   c. Wat is een praktisch haalbare manier om hygiënisch om te gaan met het echoapparaat?

Zakwoordenboek van de Diergeneeskunde

Boekbespreking

ISBN 90 6228 607 0
Auteur: Peter Klaver
Uitgever: Elsevier Gezondheidszorg
Doetinchem

Binnenkort verschijnt de eerste editie van het *Zakwoordenboek van de Diergeneeskunde*. Al sinds jaar en dag gebruiken veel dierenartsen en vooral ook studenten diergeneeskunde het *Zakwoordenboek der Geneeskunde* van Coëlho. Daarin staan veel medische termen duidelijk omschreven. Collega Peter Klaver heeft vele jaren gewerkt aan een diergeneeskundige versie van dit zakwoordenboek. Binnenkort verschijnt dit handige naslagwerk.
In het *Zakwoordenboek van de Diergeneeskunde* worden vele diergeneeskundige begrippen kort maar krachtig omschreven. Dit biedt een duidelijke aanvulling op het geneeskundeboek, bijvoorbeeld omdat de auteur ook de omschrijving van vele dierenrassen heeft opgenomen en hij tevens bij Nederlandse termen, soms ook regionale, consequent verwijst naar de Latijnse benamingen, en omgekeerd. Zo wordt bij 'trommelzucht' verwezen naar 'tympanie', maar ook naar 'aan de wind'. Ook vele ziekten zijn zowel weergegeven onder de wetenschappelijke benaming als onder de gangbare Nederlandse term. Anatomische en embryologische termen staan ook toegelicht, maar minder gedetailleerd dan in Coëlho.
Voor de gemiddelde dierenarts of student staan er ook wel diersoorten toegelicht die niet of niet veel in een praktijk zullen worden aangeboden. Daar verraadt zich de achtergrond van de schrijver. Tenslotte is Peter Klaver gedurende vele jaren dierentuindierenarts geweest.
Toch denk ik dat het nieuwe *Zakwoordenboek van de Diergeneeskunde* voor studenten diergeneeskunde en dierenartsen een welkome aanvulling kan zijn op het *Zakwoordenboek van de Geneeskunde*.

Peter van Beukelen

Skin Support Diet voor de hond

Nieuws van de industrie

Royal Canin introduceert het Skin Support Diet, een innovatieve dieetvoeding voor honden met atopie en andere, met ontsteking en/of haaruitval gepaard gaande, dermatosen. De effectiviteit is zowel gebaseerd op een hoog gehalte aan omega-3-vetzuren, als op twee innovatieve dermatologische voedingsconcepten, die inmiddels zijn gepatenteerd.
Het Skin Barrier-complex versterkt de barrièrefunctie van de huid, die bij honden met atopie minder goed functioneert. Het Skin Support-complex bevat onder andere aloë vera en curcumine en werkt ontstekingsremmend en jeukstillend, terwijl de wondgenezing wordt bevorderd. Met het Antioxidantencomplex bevat het Skin Support Diet drie gepatenteerde voedingsconcepten alsmede een verhoogd gehalte aan de omega-3-vetzuren. Het dieet heeft zijn werkzaamheid in de Verenigde Staten inmiddels bewezen en door de positieve effecten op de huid en de wondgenezing een breed indicatiegebied.
Het Skin Support Diet is verkrijgbaar in verpakkingen van 2,5, 4,5 en 10 kg. De speciale ATCO-verpakking biedt een extra bescherming tegen oxidatie, wat bijzonder belangrijk is voor voedingen met een verhoogd vetzuurgehalte.
Informatie: *info@royalcanin.nl*

Loyaliteitsprogramma voor dierenklinieken

Pfizer Animal Health is in mei, in samenwerking met Loyalty Lab, gestart met een test van een loyaliteitsprogramma voor dierenklinieken. Hiermee kan tegemoet gekomen worden aan de behoeften van zowel de dierenarts als de huisdierenbezitter. De test loopt van mei tot en met juli 2006 in samenwerking met negen dierenklinieken en zo'n 2.500 honden en katten.
Kernpunt voor het programma is een gezondheidsboekje dat specifiek op de leeftijd en aard van het huisdier is afgestemd. Dit boekje ontvangt de huisdiereigenaar persoonlijk per post van de dierenarts en er kan worden nagegaan welke zorgpunten voor het huisdier van belang zijn. Samen met de dierenarts kan vervolgens een zorg(jaar)kalender besproken en vastgelegd worden. Op deze wijze kan de juiste preventieve zorg worden gewaarborgd in het belang van een fijn leven voor en samen met de hond of kat. De selectie van de deelnemende huishoudens is mede met behulp van Omegasoft tot stand gekomen.
Informatie: tel. 010 - 4064600

Diet Feline c/d Ocean Fish

Voor een veilige en effectieve behandeling van urineproblemen kan Hill's Prescription Diet Feline c/d worden gebruikt. Naast de vertrouwde kipsmaak is het assortiment nu uitgebreid met Feline c/d Ocean Fish in twee kilogram en vijf kilogram verpakking.
De behandeling van urinewegproblemen kan altijd gestart worden met Feline c/d. Bij aanwezigheid van urinewegstenen kan overgeschakeld worden op een aangepaste behandeling met Feline s/d, x/d of k/d.
Feline c/d heeft een laag natriumgehalte, wat het risico op het verder ontwikkelen van een nierziekte vermindert, en houdt een normale pH in stand om kristalvorming te voorkomen.
Er zijn handige verzorgingspakketten samengesteld die bestaan uit een zak van 400 gram Feline c/d Ocean Fish, een blik van 156 gram Feline c/d Chicken en een informatiefolder voor de eigenaar.
Informatie: *www.hillsvet.nl/watisnieuw*

NEDERLANDSE ARTSEN ACUPUNCTUUR STICHTING

Opleiding ACUPUNCTUUR

De Nederlandse Artsen Acupunctuur Stichting (NAAS) organiseert wederom haar succesvolle acupunctuuropleiding voor artsen, medische doctorandi, fysiotherapeuten **en dierenartsen**. Deze 3-jarige basisopleiding bestaat uit elk 6 weekenden + 3 weekenden praktijk per jaar en begint de A-cursus op zaterdag 7 oktober 2006.
De lessen worden gegeven op zaterdag en zondag van 10 tot 17 uur in Hotel Vught te Vught bij 's-Hertogenbosch.

Voor meer informatie: www.acupunctuuropleiding.nl
NAAS Postbus 177 1200 AD HILVERSUM
Tel. 035- 6230779.

Wat is de handtekening van de dierenarts waard?

Maatschappij nieuws

Wat is beroepsintegriteit? Hoe speelt dat bij dierenartsen? Wie bepaalt wat we integer noemen? Welke partijen hebben te maken met de beroepsintegriteit van dierenartsen? Hoe ervaart men dat dierenartsen hun beroepsintegriteit invullen? Deze en andere vragen komen aan de orde in het middagprogramma van het KNMvD-Jaarcongres. Een veterinaire vorm van het programma De Achterkant van het Gelijk zal u een bijzondere kijk geven op het thema: beroepsintegriteit.

Dit jaar is regio west de thuishaven van de algemene vergadering en het jaarcongres. Dit jaarlijks terugkerende evenement vindt vrijdag 6 oktober plaats aan het Noordwijkse strand in Hotels van Oranje.
De algemene vergadering zal deze keer een zeer bijzondere zijn. Het is de laatste algemene vergadering die Ton de Ruijter zal leiden. Hij treedt af als bestuursvoorzitter en draagt het stokje over aan zijn opvolg(st)er. Deze wisseling van de wacht zal de dag een extra dimensie geven.

Waarom beroepsintegriteit?

Als aftredend voorzitter wil Ton de Ruijter de beroepsintegriteit van de dierenarts graag bespreken. Hij merkt in zijn werk als vertegenwoordiger van onze beroepsgroep, dat het lang niet altijd makkelijk is andere partijen te overtuigen van de integriteit van onze beroepsgroep en van de waarde van de handtekening van een dierenarts. Door dit onderwerp aan de orde te stellen, hoopt hij de beroepsgroep nog een boodschap voor de toekomst mee te kunnen geven.
Uit de enquête die de jaarcongrescommissie vorig jaar onder de leden heeft gehouden, komt naar voren dat het merendeel van de dierenartsen beroepsethiek een belangrijk onderwerp vindt. Kortom, u wilt dit onderwerp graag bespreken tijdens het congres. Twee belangrijke argumenten om de beroepsintegriteit van de dierenarts dit jaar tijdens het jaarcongres centraal te stellen. Als ondertitel is gekozen voor de prikkelende vraag: wat is de handtekening van de dierenarts waard?

Prof. dr. Johan Wempe is filosoof (Utrecht) en bedrijfskundige (Delft). Hij is als zelfstandig adviseur op het gebied van organisatie-ethiek werkzaam en is verbonden aan de Erasmusuniversiteit. Hij is oud-directeur bij KPMG. Hij is oud-directeur van MVO-Nederland (een kenniscentrum dat maatschappelijk verantwoord ondernemen stimuleert). Hij heeft een groot aantal projecten binnen Nederlandse-, en internationale ondernemingen en (overheids)-organisaties geleid. Hij is bestuurslid van het Netwerk Bedrijfsethiek Nederland. Tot voor kort was hij lid van de Dierethiekcommissie DEC. Hij is auteur van diverse boeken over duurzaamheid, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, organisatie-integriteit en organisatiecultuur. Johan Wempe is getrouwd met een dierenarts.

Wie kent De Achterkant van het Gelijk?

Beroepsintegriteit is van ons allemaal. De dierenarts die werkt bij een farmaceutisch bedrijf, de dierenarts op de hoek, de dierenarts in overheidsdienst, ze hebben er allemaal mee te maken.
Wij willen voor de hele beroepsgroep dit onderwerp aan de orde stellen. En hoe kan dit beter gebeuren dan door het als 'De Achterkant van het Gelijk' maar dan in de veterinaire uitvoering te bespreken?
Onder leiding van prof. dr. Johan Wempe zal een forum, samengesteld uit professionals van zowel veterinaire-, als niet-veterinaire afkomst (politiek, faculteit, bedrijfsleven en dergelijke) over dit thema gaan discussiëren. Johan Wempe zal aan het forum stellingen en casussen voorleggen en dilemma's opzoeken, knelpunten blootleggen, grenzen verkennen en de antwoorden zoeken. Na het forum zal Johan Wempe ook zijn visie op beroepsintegriteit in de veterinaire wereld middels een presentatie schetsen.

Alle gelegenheid tot napraten

Het congres van 2006 staat natuurlijk in het teken van het afscheid van Ton de Ruijter. Tijdens de receptie na afloop van het congres is er gelegenheid om hem te bedanken voor zijn inzet van de afgelopen jaren.
Een diner en een feest in een sfeervolle locatie sluiten het congres af. Aan het strand, in de duinen, in Noordwijk zelf of in Leiden zijn volop mogelijkheden om er met het gezin of met oude vrienden of collega's de volgende dag nog een leuke dag van te maken. Heeft u interesse in een gezellige dag uit met het gezin in combinatie met een hotelovernachting, neemt u dan contact op met de KNMvD, Marieke Veldman, zodra u zich ingeschreven heeft op *www.knmvd.nl.*
Zowel de jaarvergadering als het jaarcongres zijn evenementen voor alle leden van de KNMvD. De jaarcongrescommissie streeft ernaar dat zoveel mogelijk leden van alle leeftijden en werkkringen zich aangesproken voelen door het programma en hoopt dan ook op een enthousiaste opkomst.

Inschrijven

Via de website van de KNMvD en het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* zullen wij u de komende tijd meer informatie geven over de jaarvergadering en het congres. Hou deze in de gaten!
Bent u enthousiast over het programma van het congres, dan kunt u zich nu al aanmelden via de website van de KNMvD.

Besturendag 2006

Miel Bingen

Ieder jaar organiseert de KNMvD een bijeenkomst voor het bestuurlijk kader. Tijdens de besturendag 2006, gehouden op woensdag 26 april, ging het over de structuur van de vereniging. Wat gaat goed en waar moet er onderhoud worden gepleegd.

"Mortuarium of tweede levensfase?" Dit was de vraag waarmee Ton de Ruijter de besturendag 2006 opende. Sinds de bestuurlijke kanteling in 2002 kent de KNMvD een nieuwe structuur. Tijd dus om te kijken of de vereniging in zijn huidige vorm slagvaardig genoeg is, de efficiency verbeterd kan worden en of de verantwoordelijkheden binnen de Maatschappij duidelijk zijn en op de juiste plaats liggen. In andere woorden: tijd om te kijken naar de pathologie van de vereniging.

Tijdens de besturendag 2006 ging het over de structuur van de vereniging.

Om de discussie in te leiden en te begeleiden was Marcel Gasseling van adviesbureau Wissenraet Van Spaendonck uitgenodigd. In zijn inleiding ging Gasseling uitgebreid in op de fundamentele thema's voor een beroepsorganisatie. Aan de hand van het voor velen bekende propellermodel werden de kerntaken, strategische belangenbehartiging, collectieve organisatie en individuele dienstverlening behandeld. Ook centralisatie versus decentralisatie en federatie versus eenheidsorganisatie kwamen uitgebreid aan de orde.
Meer specifiek kijkend naar de KNMvD concludeert hij dat de kanteling nog niet af is en dat de Maatschappij zich zal moeten richten op het vinden van antwoorden op vragen over hoe federatief de KNMvD wil zijn en hoe de taakverdeling nu eigenlijk ligt.

Discussie

Na de inleiding werd er aan de hand van twee stellingen gediscussieerd in groepen van zes à zeven man. De bevindingen werden vervolgens vanuit de groepen in een plenaire sessie gepresenteerd.
De KNMvD moet een eenheidsorganisatie blijven met zoveel mogelijk decentralisatie naar de groepen, luidde de eerste stelling. Op één groep na onderschreven de aanwezigen het eerste deel van deze stelling. De belangrijkste argumenten om voor een eenheidsorganisatie te kiezen waren efficiency, kostenbesparing en het belang van één stem voor de beroepsgroep als het aankomt op diergeneeskundige zaken. Als tegenargumenten werden onder andere genoemd trage besluitvorming, de uiteenlopende belangen binnen de Maatschappij en de dominantie van de grootste groep binnen verenigingen in het algemeen. Over de mate van decentralisatie verschilden de meningen.
De tweede stelling luidde: de vereniging vertoont federatieve trekken, het is noodzakelijk een centraal domein af te bakenen. Hiermee bleek het overgrote deel van de aanwezigen het eens te zijn.

Middagprogramma

Gewapend met de informatie uit het ochtendprogramma begonnen de bestuurders van de KNMvD aan het middagprogramma, waar verdere invulling gegeven moest worden aan de vraag: wat zijn decentrale en centrale taken? Waar houdt nu eigenlijk de bevoegdheid van de een op en begint die van de ander. Opnieuw werd over dit onderwerp in kleine groepen gediscussieerd waarna de resultaten aan de aanwezigen werden gepresenteerd.
In de presentaties werden tal van voorbeelden genoemd van zaken die centraal of decentraal zouden moeten worden georganiseerd. Over een punt was men het roerend eens: er dient een goede afbakening van de centrale en decentrale taken te zijn. Waar de grens ook mag liggen, hij moet duidelijk zijn en gehandhaafd worden.
Een besturendag dus met interessante discussies en veel meningen. Er was consensus over de grote lijn: De KNMvD moet een eenheidsorganisatie blijven en er dient duidelijkheid te zijn over de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende geledingen binnen de vereniging.

Toekomst

Voorzitter Ton de Ruijter concludeerde dat de discussie de komende tijd verder zal worden voortgezet. Niet alleen de groepen, maar ook regiobesturen, commissies en raad van toezicht moeten in de open discussie over taken en verantwoordelijkheden betrokken worden. Er bestaat overeenstemming over het uitgangspunt dat zaken decentraal kunnen worden ingevuld, mits er een heldere afbakening komt. De voorzitter gaat ervan uit dat deze discussie kan worden afgerond met heldere besluiten in de algemene vergadering in oktober 2007.

DIB-werkvergadering

Henry Dijkman

Op 27 april 2006 was er in Houten een werkvergadering van de groep dierenartsen werkzaam in het bedrijfsleven (DIB). In deze vergadering werden de uitkomsten van de recente salarisenquête toegelicht door DIB-voorzitter Jan van Mameren. Verder was Corein Selles van de Belangengroep Practici in Loondienst (BPL) uitgenodigd om de gang van zaken rond de CAO-dierenartsenpraktijken toe te lichten en met deze achtergrond naar de resultaten van de enquête te kijken. Nu wilde het toeval dat juist voorafgaand aan deze werkvergadering de CAO-onderhandelingen met succes waren afgerond, daarom kregen de aanwezigen een echte primeur.

Jan van Mameren lichtte de achtergronden van de enquête toe. Dierenartsen in het bedrijfsleven werken vaak als eenling binnen hun bedrijf en hebben daardoor geen goede referentie als het gaat om hun 'marktwaarde'. Van Mameren wordt als voorzitter van DIB regelmatig benaderd om daarover te adviseren. Soms worden in het bedrijfsleven de salarissen afgestemd op die van practici in loondienst en dat is voor het DIB-bestuur reden geweest om de BPL uit te nodigen om in deze werkvergadering hun ervaringen en visie te delen. Voor de werkvergadering waren nadrukkelijk ook niet-leden uitgenodigd, maar de opkomst was toch enigszins teleurstellend. De voorzitter denkt dat veel dierenartsen zich onvoldoende bewust zijn van het belang van een goede kennis van hun arbeidsmarkt. Hij merkt op dat geld niet de enige motivator is voor de werknemer: geluk is veel belangrijker, maar erg moeilijk te meten.

Tijdens de DIB-werkvergadering werden onder andere de uitkomsten van de recente salarisenquête toegelicht.

In 1997 had DIB al eens een enquête gehouden en eind vorig jaar werd deze herhaald. De lijst met vragen over salaris en secundaire arbeidsvoorwaarden is zo breed mogelijk verstuurd aan niet-practici die in verschillende sectoren werkzaam zijn. Dit zijn sectoren als dierlijke productie, voedingsindustrie, voeding gezelschapsdieren, farma, research, onderwijs, overheid, diverse instanties en zelfstandige ondernemers.

Er kwamen 159 ingevulde vragenformulieren retour. De resultaten van de enquête zijn via e-mail toegestuurd aan de leden van DIB en tevens te vinden op de website van DIB.

Resultaten

De respondenten werkten meestal in volledig dienstverband (82 procent). Opvallend was dat de leeftijdscategorieën boven de veertig jaar ruim vertegenwoordigd waren, terwijl een groot deel van hen minder dan tien jaar werkzaam was in de huidige functie. Van Mameren concludeert hieruit dat veel dierenartsen na een aantal jaren in de praktijk nog een carrièreswitch maken. Iets meer dan de helft van de respondenten geeft geen leiding, deze functies zijn vooral te vinden in research & development en technical services en advies.

Ten aanzien van het niveau van de salarissen kan worden geconcludeerd dat de dierenartsen in de veterinaire farma en voeding gezelschapsdieren marktconform worden betaald. In de andere sectoren lijkt men terrein te verliezen. Ongeveer eenderde van de respondenten kent een bonus, van wie de meesten deze bonus ook daadwerkelijk ontvingen. De onkostenvergoedingen variëren meestal tussen 50 en 150 euro, waarbij reiskosten meestal inbegrepen zijn. Oudere werknemers krijgen in het algemeen een hogere onkostenvergoeding. Ongeveer eenderde van de respondenten heeft een auto van de zaak. Maar liefst 94 procent van de dierenartsen kan gebruikmaken van een pensioenregeling, voor 77 procent van de respondenten is dit een verplichte regeling. Zowel werkgever als werknemer dragen hier aan bij. Ongeveer driekwart van de respondenten valt onder een CAO, maar men kon vaak niet aangeven welke bandbreedte er zat tussen het minimum en het maximum voor hun functie. Ook was er weinig structuur te ontdekken in het aantal ADV-dagen en de hoogte van de kilometervergoedingen. Dit is moeilijk te rijmen met het hoge percentage dat onder een CAO valt.

Als Van Mameren schetst welke sectoren en functies het meest voorkomen in de verschillende salariscategorieën, dan blijkt dat de overheid redelijk sterk scoort in de lagere regionen. De sectoren voeding en dierlijke productie scoren veel in de lagere middenvelden, vooral bij research en technical functies. Deze blijven achter bij de sectoren farma en voeding gezelschapsdieren, ook in vergelijking met de resultaten uit 1997. In de sectoren veterinaire farma en voeding gezelschapsdieren zien we de hogere salarissen in de functies commercie en marketing, algemeen management, registratie en technical services.

BPL

Namens de Belangengroep Practici in Loondienst (BPL) schetste Corein Selles de gang van zaken rond de CAO-dierenartsenpraktijken. De BPL is officieel opgericht in 2003, maar het oprichtingsbestuur is al begonnen in 2001. De BPL heeft vierhonderd leden, dat is ongeveer eenderde van alle practici in loondienst. In 2005 is de Belangengroep Practici Werkgevers opgericht, waarvan op dit moment 160 praktijken lid zijn. In januari 2006 werd een principe-akkoord bereikt met betrekking tot de CAO-dierenartsenpraktijken, maar het BPL-bestuur werd door de leden teruggestuurd naar de onderhandelingstafel om nog een aantal zaken te repareren. Het bestuur van de BPL is er niet in geslaagd om iedereen tevreden te stellen, maar het was dermate belangrijk om de CAO erdoorheen te krijgen dat deze maand de leden alsnog hebben ingestemd met het resultaat. De onderhandelingen zijn de middag van de werkvergadering afgerond en de CAO is een feit, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2006 voor de duur van één jaar.

Deze CAO geldt voor de praktijken die lid zijn van de BPW, zowel voor de dierenartsen in loondienst als voor de dierenartsenassistenten. Het is voor de BPL van groot belang dat bepaalde zaken nu duidelijk zijn vastgelegd, die voorheen niet waren geregeld. De korte looptijd heeft tot gevolg dat de onderhandelingen voor de nieuwe CAO eigenlijk meteen weer zijn begonnen. De BPL heeft voor zichzelf een duidelijke visie waar ze naartoe wil met de nieuwe CAO.

Deze interessante middag werd afgesloten met een levendige discussie. Het belang van een goede CAO werd door alle aanwezigen onderstreept. Het is duidelijk dat een goede kennis van de markt van belang is voor het bepalen van je eigen positie. Zeker wanneer je gaat praten met een mogelijke nieuwe werkgever. De CAO-dierenartsenpraktijken en de resultaten van de gehouden DIB-enquête kunnen daar zeker aan bijdragen.

Ton Ultee stopt als ledencontactpersoon

Henry Dijkman

De KNMvD kent sinds een jaar twee ledencontactpersonen. Zij bezoeken leden voor gesprekken over het lidmaatschap, de ledenservice en de communicatie van de KNMvD. Frans Sluyters en Ton Ultee hebben in dit kader een groot aantal gesprekken gevoerd en daarop hebben wij veel positieve reacties ontvangen. Ton Ultee heeft echter de afgelopen tijd problemen gehad met zijn gezondheid en heeft daarom besloten te stoppen als ledencontactpersoon.

Het project ledencontactpersonen is vorig jaar gestart als uitwerking van het belangrijkste speerpunt van de koersdialoog: het verbeteren van de communicatie met de leden. Een groot deel van de leden zien wij niet of nauwelijks in bijeenkomsten. Dit zijn ook vaak leden die zelden contact hebben met bestuur of bureau. De opdracht voor onze ledencontactpersonen is dan ook: zoek deze leden op, ga het gesprek aan over de KNMvD en koppel terug hoe we zaken kunnen verbeteren. Niet alleen practici zijn bezocht, ook niet-practici, studenten en gepensioneerde dierenartsen behoren tot de doelgroep. Uiteraard hebben de ledencontactpersonen zich daarnaast ook gericht op niet-leden.

Ton Ultee heeft helaas minder bezoeken kunnen afleggen dan hij zich had voorgesteld. Ton vindt het erg belangrijk dat de dierenartsen in Nederland zich binnen de KNMvD thuis blijven voelen en wilde zich daarvoor graag inzetten. Hij heeft altijd met veel plezier gewerkt in de veterinaire wereld en vond in dit vrijwilligerswerk een mooie mogelijkheid om zijn betrokkenheid bij de Nederlandse dierenarts een zinvol vervolg te geven. Het spijt hem dan ook zeer dat hij dit werk om gezondheidsredenen niet kan voortzetten.

Samen met Frans heeft Ton de nieuwe functie van ledencontactpersoon tot een begrip gemaakt. De KNMvD heeft hiervan dankbaar gebruikgemaakt en wil Ton Ultee dan ook hartelijk danken voor zijn inzet gedurende het afgelopen jaar.

De voortgang van dit project hangt in hoge mate af van de beschikbaarheid van mensen die dit werk kunnen en willen doen. De KNMvD wil graag doorgaan met dit project en is bezig met de opvolging van Ton Ultee. Hiervoor hebben wij iemand nodig die thuis is in de veterinaire wereld en die het leuk vindt om als vrijwilliger één à twee dagen per week onderweg te zijn voor de KNMvD. Affiniteit met het beroep van dierenarts is het belangrijkst, een ledencontactpersoon hoeft zelf geen dierenarts te zijn. Tips zijn natuurlijk altijd welkom!

Tom Ultee stopt wegens gezondheidsredenen met zijn werk als ledencontactpersoon.

Vragen van de helpdesk

Henry Dijkman

Berichten en verslagen

Sinds 1 mei heeft de KNMvD voor de leden en kandidaat-leden een nieuwe service, te weten de elektronische helpdesk. Op de homepage van de website vindt u onder de knop 'helpdesk' de rubriek 'veelgestelde vragen' en de mogelijkheid om zelf een vraag te stellen via het vragenformulier. Om u een beter idee te geven van wat u kan verwachten van de rubriek 'veelgestelde vragen' vindt u hieronder twee voorbeelden van vragen en antwoorden.

De rubriek 'veelgestelde vragen' wordt voortdurend aangevuld en geactualiseerd. Wekelijks vindt u daar nieuwe vragen en antwoorden. De helpdesk beantwoordt vragen van leden over arbeidsrechtelijke zaken, diergeneesmiddelen, praktijkzaken en vele andere onderwerpen. Vaak worden de vragen nog dezelfde of de volgende werkdag beantwoord, maar in ieder geval krijgt u binnen vijf werkdagen een reactie.
Het is de bedoeling dat steeds meer leden de weg weten te vinden naar de KNMvD-helpdesk en ook meer gebruik gaan maken van de mogelijkheid om vragen te stellen. Voor meer informatie en achtergronden of antwoorden op andere veelgestelde vragen verwijzen wij u graag naar de website *www.knmvd.nl*.

Wat is de betekenis van een concurrentiebeding of een relatiebeding in een arbeidsovereenkomst?

Door middel van de opname van een concurrentiebeding in het contract wordt de werknemer beperkt in zijn mogelijkheden om na het einde van de arbeidsovereenkomst werkzaam te zijn. In een dergelijk beding wordt vermeld om welke werkzaamheden het gaat, in welk gebied deze werkzaamheden niet verricht mogen worden en hoe lang die werkzaamheden niet verricht mogen worden.
Bij een relatiebeding wordt het de werknemer verboden om na het einde van de arbeidsovereenkomst voor cliënten/relaties van de werkgever te (blijven) werken. Een concurrentie- of relatiebeding moet altijd schriftelijk worden overeengekomen. Het beding is een overeenkomst tussen partijen. Werknemer en werkgever bepalen in onderling overleg de duur en de omvang van het beding.
Uiteraard dient een beding redelijk en billijk te zijn. Dit zal bij een geschil in een eventuele procedure getoetst worden door een rechter. Op dit moment kan een beding dat langer duurt dan de duur van de overeenkomst als onredelijk worden gezien. Ook het aantal kilometers waarvoor het beding geldt is in een stedelijke regio sneller onredelijk dan in een landelijke regio, waar praktijken verder uit elkaar gelegen zijn. In een gezelschapsdierenpraktijk zal de werkgever in de regel eerder kiezen voor een concurrentiebeding. In de landbouwhuisdierensector zal men wellicht de voorkeur geven aan een relatiebeding. Gezien de grote verschillen tussen dierenartsenpraktijken is het voor de KNMvD niet mogelijk een standaardadvies te geven omtrent de inhoud van een concurrentie- dan wel relatiebeding. Een dergelijk beding dient

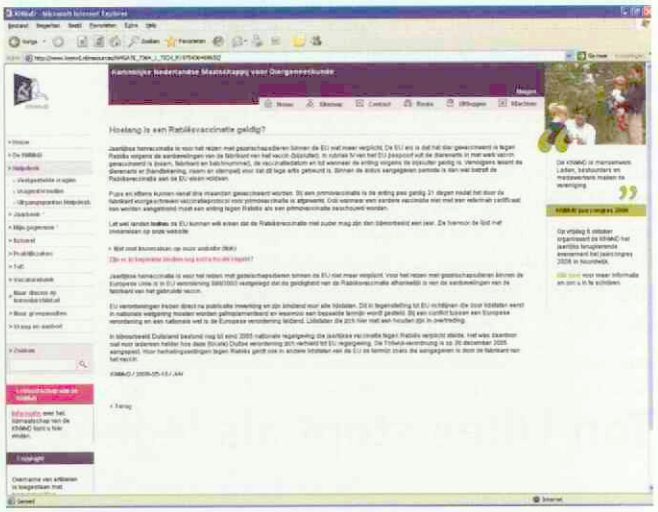

afhankelijk van de situatie in onderling overleg tussen werkgever en werknemer tot stand te komen.

Hoe lang is een rabiësvaccinatie geldig?

Jaarlijkse hervaccinatie is voor het reizen met gezelschapsdieren binnen de EU niet meer verplicht. Voor het reizen met gezelschapsdieren binnen de Europese Unie is in EU-verordening 998/2003 vastgelegd dat de geldigheid van de rabiësvaccinatie afhankelijk is van de aanbevelingen van de fabrikant van het gebruikte vaccin (bijsluiter).
EU-verordeningen treden direct na publicatie in werking en zijn bindend voor alle lidstaten. Dit in tegenstelling tot EU-richtlijnen die door lidstaten eerst in nationale wetgeving moeten worden geïmplementeerd en waarvoor een bepaalde termijn wordt gesteld. Bij een conflict tussen een Europese verordening en een nationale wet is de Europese verordening leidend. Lidstaten die zich hier niet aan houden zijn in overtreding.
In rubriek IV van het EU-paspoort vult de dierenarts in met welk vaccin gevaccineerd is (naam, fabrikant en batchnummer), de vaccinatiedatum en tot wanneer de enting volgens de bijsluiter geldig is. Vervolgens tekent de dierenarts er (handtekening, naam en stempel) voor dat dit volgens de regels gebeurd is. Binnen de aldus aangegeven periode is dan wat betreft de rabiësvaccinatie aan de EU-eisen voldaan. Pups en kittens kunnen vanaf drie maanden gevaccineerd worden. Lidstaten bepalen zelf of ze de invoer van dieren jonger dan drie maanden toestaan.
Bij een primovaccinatie is de enting pas geldig 21 dagen nadat het door de fabrikant voorgeschreven vaccinatieprotocol voor primovaccinatie is afgewerkt. Ook wanneer een eerdere vaccinatie niet met een veterinair certificaat kan worden aangetoond, moet een enting tegen rabiës als een primovaccinatie beschouwd worden.
NB. landen buiten de EU kunnen wél eisen dat de rabiësvaccinatie niet ouder mag zijn dan bijvoorbeeld een jaar. Zie hiervoor de lijst met invoereisen op onze website.

Henry Dijkman is senior medewerker communicatie en coördinator van de helpdesk bij de KNMvD.

Rectificatie Diergeneeskundig Jaarboek 2006

In het *Diergeneeskundig Jaarboek 2006* zijn in de lijst 'werkplekken in Nederland waar klinisch specialisten werkzaam zijn' enkele storende fouten opgetreden bij Dierenarts Specialisten Amsterdam en bij Vetipath diagnostische pathologie. Hieronder volgt de rectificatie.

Correcte gegevens:

Dierenarts Specialisten Amsterdam, Weesperzijde 147, 1091 ET Amsterdam, tel: 020-6920936, **fax: 020-6937095,** ***www.naastuwdierenarts.nl***
Drs. B.E. Sjollema Chirurgie Gezelschapsdieren
chirurg@dierenartsspecialistenamsterdam.nl
Drs. E. den Hertog Interne Geneeskunde Gezelschapsdieren
internist@dierenartsspecialistenamsterdam.nl
Drs. J.T. Bosje Interne Geneeskunde Gezelschapsdieren
internist@dierenartsspecialistenamsterdam.nl
Mevr. Drs. I. Tiemessen Veterinaire Radiologie/ECVDI
radioloog@dierenartsspecialistenamsterdam.nl
Mevr. M.H.A.C. Passon-Vastenburg Veterinaire Radiologie
radioloog@dierenartsspecialistenamsterdam.nl
Mevr. Drs. J.D. Sinke Dermatologie Gezelschapsdieren
dermatoloog@dierenartsspecialistenamsterdam.nl
Prof. dr. M.H. Boevé Oogheelkunde/ECVO
oogarts@dierenartsspecialistenamsterdam.nl

Vetipath diagnostische pathologie, Klapstraat 53, 6931 CC Westervoort, **Postbus 75, 6930 AB Westervoort, tel: 026-3121789, fax: 026-3119473,** *info@vetipath.nl*
Drs. J.S. Kraus Veterinaire Pathologie

Kwalificaties Specialisten

Daarnaast zijn in de genoemde lijst enkele namen opgenomen van dierenartsen die nog niet opgenomen zijn in het Nederlands Veterinair Specialistenregister danwel de registers van de European Board of Veterinary Specialisation. De redactie van het jaarboek betreurt de gemaakte fout en zal in overleg met de Groep Veterinair Specialisten de procedure voor de vermelding in deze lijst verscherpen.

Bulletin Bestuur en Bureau nr. 5, mei 2006

B & B Bulletin

KNMvD-besturendag: de Maatschappij zelf onder de loep

De besturendag 2006 stond in het teken van onderhoud aan de structuur van de vereniging. Sinds 'De Kanteling' in 2002 werkt de KNMvD met de huidige structuur. Het bestuur, de groepsbesturen, de regiobesturen, de raad van toezicht, de algemene vergadering en de verschillende commissies en werkgroepen zijn vier jaar geleden gepositioneerd met hun verschillende taken en verantwoordelijkheden. In de afgelopen jaren hebben de onderlinge relaties tussen deze organen zich verder ontwikkeld tot waar de vereniging nu staat. De structuur is in 2002 weliswaar grondig gewijzigd, maar dat neemt niet weg dat de vereniging voortdurend onderhoud moet blijven plegen.
Tijdens de besturendag is de aanzet gegeven voor de discussie over (de-)centralisatie van taken. Die discussie wordt de komende tijd voortgezet. In eerste instantie richt deze discussie zich op de afbakening van taken van het bestuur en de groepsbesturen. Binnenkort wordt een tijdelijke werkgroep met afgevaardigden van de groepen geformeerd. Wij houden u op de hoogte.
Meer informatie: portefeuillehouder Maarten Willemen en bureaumedewerker Henry Dijkman

GVP-code aanpassing in IKB-regeling

De huidige GVP-code varkenshouderij is een onderdeel van de IKB-regeling van het PVE. Vorig jaar is door de private partijen (LTO, PVE, NVV, de Groene Belangenbehartiger en de KNMvD) én de overheid de regeling zelfvaccinerende varkenshouder geëvalueerd. De overheid heeft aangegeven dat de huidige systematiek een aantal aanpassingen behoeft. De private partijen hebben deze aanpassingen uitgewerkt in een voorstel voor een nieuwe GVP-code varkenshouderij. De aangepaste code houdt rekening met de op handen zijnde aanpassingen van de diergeneesmiddelenwetgeving en het nieuwe kwaliteitsbeleid van de KNMvD. De aangepaste GVP-code varkenshouderij beschrijft de organisatie en de verantwoordelijkheden van de dierenarts(praktijk), het periodieke bedrijfsbezoek, het voorschrijven, het afleveren en toepassen van diergeneesmiddelen en de naleving van de code. Op korte termijn wordt het voorstel van de aangepaste code, die uit de onderhandelingen met de private partijen tot stand is gekomen, aan de leden van de Groep Varkensgezondheidszorg ter inzage en commentaar voorgelegd.
Meer informatie: portefeuillehouder Wiel van den Ekker, bureaumedewerker Hugo de Groot

KRD-ISO-gecertificeerde praktijken willen door

Op 13 april 2006 heeft de KNMvD de KRD-ISO-gecertificeerde en de module-I-praktijken uitgenodigd om samen te praten over de toekomst van praktijkcertificering. De KNMvD heeft de praktijken uitgenodigd omdat de KNMvD regelinghouder is van KRD-ISO. Door het wegvallen van het voormalige VKO worden op dit moment de certificerende werkzaamheden niet meer ingevuld.
De praktijken die aanwezig waren bij de bijeenkomst gaven unaniem aan door te willen gaan met praktijkcertificering. Er is gesproken over de huidige status van KRD-ISO, de mogelijkheden voor accreditatie van de norm, de Europese ontwikkelingen en alternatieve systemen. Door de aanwezigen is een werkgroep gevormd die de vragen uitwerkt en verder onderzoek gaat doen naar de mogelijkheden om een breder draagvlak mogelijk te maken.
Meer informatie: portefeuillehouder Wiel van den Ekker en bureaumedewerker Hugo de Groot

Atlas voor Gezelschapsdieren

Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren

53 pagina's, uitgegeven door de GGG, 2006.

Tijdens de Voorjaarsdagen werden de bezoekers van Vet Café De Molen verrast met de vernieuwde publieksfolders 'Gebitsverzorging bij hond en kat' en 'De voeding van de kat' en een prachtig vormgegeven map *Atlas voor Gezelschapsdieren*, uitgegeven door de Groep Geneeskunde Gezelschapsdieren en verzorgd door de Commissie Cliënten Informatie (voorheen de Foldercommissie). De leden van de GGG mochten de map zelfs direct gratis meenemen.
Met de duidelijk vormgegeven afbeeldingen in kleur kan de dierenarts aan een eigenaar aandoeningen of de anatomie van zijn of haar huisdier goed uitleggen of aanwijzen. De map is opgebouwd uit de onderdelen oog, oor, kop-halsgebied, schedel, gebit, skelet en gewrichten, hart, urogenitaal apparaat en diversen (tumor, nagel, perineum). Telkens wordt begonnen met het normaalbeeld (bijvoorbeeld skelet, schouder), waar nodig voor zowel hond als kat, waarna een of meerdere afwijkingen aan bod komen (bijvoorbeeld een OCD-schouder).
Op een pagina (A4-formaat) staat telkens één duidelijke afbeelding afgedrukt. Doordat de *Atlas* als map wordt uitgegeven, kunnen er in de toekomst eenvoudig aanvullingen toegevoegd worden. Om deze reden ontbreekt vermoedelijk ook een inhoudsopgave.
De map kan door GGG-leden tijdens de Najaarsdag gratis verkregen worden of besteld worden via de KNMvD en de AUV (kosten niet-leden 30 euro exclusief 19% BTW).

'Kunde met Kennis'... deel 3

Maatschappij nieuws

Aan de hand van deze titel vieren wij graag met u het

dertigjarig bestaan van de Groep Geneeskunde van het Rund!

Dit thema werken we uit vanaf de uitleg van evidence based veterinary medicin (EBVM) tot aan praktische toepassing ervan voor runderpractici. Neem kennis van een andere benadering van ons vak met begrippen als het push- en pull-principe. Push, namelijk de druk en het knagend gevoel van tekortschieten die de groeiende stapel ongelezen tijdschriften en gemiste congressen opleveren als u zich uitsluitend door het 'aanbod' aan informatie laat leiden. Maak kennis met andere manieren om de juiste informatie op het juiste moment aan te boren (pull).
Deze zaken zullen voor u gaan leven, doordat ze van verschillende kanten worden belicht en aan de hand van het parallelle thema 'uiergezondheid' zullen worden toegepast. Om vooral concreet te zijn, zal Reed Elsevier de mogelijkheden van het gebruik van wetenschappelijke literatuur via internet uiteenzetten. Maar u wilt het natuurlijk zelf aan den lijve ondervinden. *Er zal daarom gedurende de hele dag gelegenheid zijn om zelf te oefenen op een aantal pc's!*

Lezingen

Ook telt het programma een serie boeiende lezingen. Zo zal Mariska Leeflang (Cochrane Instituut, AMC) ingaan op het thema 'evidence based veterinary medicin'. Wat houdt dit begrip nou precies in en wat voor consequenties heeft dit voor de praktijk? Sommigen zullen zich zelfs afvragen wat hun praktijkervaring nog waard is. Voor achtergrondinformatie over EBVM kunt u terecht in het *Tijdschrift voor Diergeneeskunde*, 2005, deel 130, aflevering 2, 15 jan. 2005, p. 48-49.
Richard de Kruijf van Reed Elsevier gaat in op het nut van elektronische informatie- en kennisoverdracht in de praktijk. Hoe komt u als dierenarts aan een praktische en betaalbare onderbouwing van uw veterinaire keuzes?
Ook de stand van zaken bij het uiergezondheidscentrum Nederland en inhoudelijk nieuws over uiergezondheid komt ter

sprake. Dr. Theo Lam (Uiergezondheidscentrum Nederland) gaat tijdens zijn lezing in op met name de vraag welke kennis er in het centrum is verzameld en wat u met deze kennis kan.
Dr. Ruurd Jorritsma (Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht) gaat vervolgens verder op het thema dat door Mariska Leeflang is aangesneden. Wat kom ik tegen bij mijn zoektocht naar antwoorden op praktijkvragen via evidence based veterinary medicine? Door het beantwoorden van een aantal praktijkvragen probeert hij antwoord te geven op deze vraag.
Directeur van Quality Milk Promotion Services en professor aan de Cornell University Veterinary School (Verenigde Staten), prof. dr. Ynte Hein Schukken sluit de lezingenreeks met een meer filosofische vraag. Waar leidt de nieuwste kennis toe? Door in te gaan op ontwikkelingen rondom de moleculaire epidemologie van mastitis geeft hij zijn visie op de huidige en toekomstige implementatie van nieuwe kennis.
Na afloop van de presentaties zullen de sprekers deel nemen aan een forumdiscussie die zal worden voorgezeten door dagvoorzitter prof. dr. Anton Pijpers.

Kunde met Kennis wordt gehouden op donderdag 28 september 2006 in De Reehorst te Ede. De kosten van deelname zullen nog definitief worden vastgesteld maar bedragen maximaal 50 euro. U kunt zich opgeven via ggr@knmvd.nl *of via* www.ggr.knmvd.nl.

DIERENKLINIEK LEEUWENDAEL te RIJSWIJK (ZH)

In onze gezelschapsdierenpraktijk wordt gewerkt met een team van drie dierenartsen en vijf assistentes, met de hoofdpraktijk in Rijswijk en een dependance in Voorburg.

DIERENARTS GEZELSCHAPSDIEREN

Wij zoeken een gezellige en enthousiaste collega, met een warm hart voor mens en dier en affiniteit met chirurgie en echo. De vacature omvat 32-35 uur per week, met ingang van 1 september 2006. Differentiatie gezelschapsdieren is vereist en ervaring (min. 1 jaar praktijk) zeer gewenst. Een representatief voorkomen en een commerciele instelling zijn essentieel.

Brieven richten aan: Dierenkliniek Leeuwendael,
t.a.v. Dhr. M.T.J. van den Brink, Oranjelaan 72, 2281 GH Rijswijk (ZH)

Wilt u meer vrije tijd?

Of met een verre vakantie?

Of gewoon minder werken?

Bel mij voor de waarneming van uw praktijk!

Maaike Grijpstra

06-14234333

Jonge, pas afgestudeerde dierenarts.

Doorlopende agenda

Congressen & Symposia

Juni

17-23 7th Symposium on Fish Immunology. Location: Stirling, Scotland June 2007. Contact: Dr. Janina Costa 7th Nordic Symposium of Fish Immunology Institute of Aquaculture University of Stirling, Stirling FK9 4LA, phone: +44(0) 1786 466598, fax: +44(0) 1786 472133, e-mail: *noffi@stir.ac.uk*, website: *www.noffi.org/home*

19-24 Dentistry II, Luxembourg *(www.esavs.org)*.

26-1/7 Oral Surgery, Luxembourg *(www.esavs.org)*.

Juli

9-9 Diagnostic Ultrasound I, Berne, Switzerland *(www.esavs.org)*.

10-14 Endoscopy, Bmo, Czech Republic *(www.esavs.org)*.

19-19 International Pig Veterinary Society, 19th Congress, Copenhagen. Submission of papers by 1st February 2006. Information: *www.ipvs2006.dk*

24-4/8 Dermatology I, Vienna, Austria (www.esavs.org).

Augustus

6-10 Jaarlijks AAV vogeldierenartsencongres. Voor meer informatie over dit congres kunt u kijken op www.aav.org of neem contact op met *N.J.Schoemaker@vet.uu.nl*

7-18 Dermatology II, Vienna, Austria *(www.esavs.org)*.

28-8/9 Ophthalmology I, London/United Kingdom *(www.esavs.org)*.

September

4-8 Feline Medicine & Surgery II, Zurich, Switzerland *(www.esavs.org)*.

7-9 21e annual congress of the ESVD-ECVD on Veterinary Dematology Lisbon, Portugal *(www.esvd.org)*.

13-17 Exotic Pets Medicine & Surgery, Bmo, Czech Republic *(www.esavs.org)*.

15-15 Behavioural Medicine II, Milano, Italy *(www.esavs.org)*.

10-15 Small Animal Reproduction II, Zurich, Switzerland *(www.esavs.org)*.

12 Vergadering en wetenschappelijke bijeenkomst Groep Pluimveewetenschappen. Aanvang 13.45 uur, Mercure Hotel Arnhem.

17-22 10th European Association for Veterinary Pharmacology and Toxicology (EAVPT) International Congress Torino. Informatie en aanmelden kan via de website: *www.eavpt2006.it*

23-24 Welfare and Behaviour: The Science behind the Art. Congres over het welzijn van dieren in asielen en dieren met een opdracht.
Tweede Lustrumcongres van de Vlaamse Diergeneeskundige Werkgroep Ethologie (VDWE) te Gent. Website: *www.behaviour2006ghent.be/*

30-4/10 Neurology II, Berne, Switzerland *(www.esavs.org)*.

Vergaderingen & Bijeenkomsten

Juni

18 Excursie naar de Kennemerduinen met Regio West. Duur: 13.00 tot 19.00 uur. U kunt zich aanmelden bij Nicole Heutink, e-mail: *nheutink@xs4all.nl* of bij Cor de Vries, e-mail: *c.vries1@chello.nl*.

29 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

29 Jaarvergadering Groep Homeopathisch werkende Dierenartsen (GHwD).

September

7 Bestuursvergadering Groep Geneeskunde van het Rund. Locatie: KNMvD, De Molen 77 in Houten.

21 Vergadering regio Noord.

28 Lustrum Groep Geneeskunde van het Rund.

Cursussen

Juli

19-23 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module IV: Extremities: July 19 – 23 , 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

September

2 De 'intensieve echocursus voor beginners' van Dynamic Support wordt weer gehouden. Cyclus 3: zaterdagochtenden op 2, 9, 23 en 30 september 2006. Voor informatie: *info@dynamicsupport.nl*

6-10 Basic Animal Chiropractic course in Germany. The Options for Animals (USA) curriculum being utilized is recognized and accepted by the International Veterinair Chiropractic Association (IVCA) and the American Veterinary Chirioractic Association (AVCA). Course dates Module V: Integrated: September 6 – 10, 2006. For registration and information contact: International Academy of Veterinary Chiropractice, Hauptstr. 34, 27419 Tiste, Germany. Tel.: 00-49-4282 590099, Fax: 00-49-4282 5918252. e-mail: *IAVC2004@hotmail.com*

2 Residencies in Veterinary Pathology

The residency is an in-service training program leading to the certifying examination of the European College of Veterinary Pathologists. You will participate - with increasing independence - in teaching, diagnostic activities and research. We are looking for a veterinarian with proven interest in research, teaching and diagnostics in the area of veterinary pathology. Gross monthly salary is € 3.554,- max for a fulltime position.
Please visit *www.uu.nl/vacancies* for the complete job description.

Varkenspest en Ketenkeuring

Varkenspest en ketenkeuring zijn de centrale onderwerpen tijdens de drie-landendag van de Groep GKZ (Gezondheid en KwaliteitsZorg) op 6 september 2006 te Asten. Noord-Rhein-Westfaalse, Vlaamse en Nederlandse dierenartsen organiseren tweejaarlijks een gezamenlijke bijeenkomst over actuele onderwerpen. Naast de stand van zaken zal er ook aandacht worden besteed aan de samenhang tussen private borging en overheidstoezicht. De voertaal is Engels. Het volledige programma staat in het volgende TvD.

Sluitingsdata voor kopij

Aflevering:	Deadline*)
15-7/01-08-2006	maandag 17-07-2006
15-08-2006	maandag 31-07-2006
01-09-2006	maandag 14-08-2006
15-09-2006	maandag 28-08-2006

*) Voor 10.00 uur 's morgens.
E-mail: *tijdschrift@knmvd.nl*

Personalia

Voor het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde hebben de volgende collegae zich aangemeld:

Berg, Mevr. E.W.M.J.A. von; Gent-2005; 5142 CC Waalwijk; Grotestraat 262 A.
Burink, Mevr. E.N.G.; 2005; 7534 PT Enschede; Holterhofweg 246.
Gils, L.J. van; Gent 2002; 9991 Adegem (België); Kruisken 9.
Meszarosova, Mevr. T.; Kosice 1985; 3023 VZ Rotterdam; Pupillenstraat 148.
Peletier, Mevr. E.C.; 2006; 1077 JW Amsterdam; Beethovenstraat 162-4hg.
Waal, Mevr. W.N.E. de; 2006; 1024 AK Amsterdam; Jisperveldstraat 206.

Voor het dierenartsenexamen van 12 mei 2006 zijn geslaagd:

Eelkman Rooda, Mevr. D.C.
Kannekens, E.M.
Nes, Mevr. E.M. van
Peletier, Mevr. E.C.
Samplonius, Mevr. B.K.
Schie, Mevr. M.H.M. van
Widdershoven, M.A.

Mutaties:

Eelkman Rooda, Mevr. D.C.; 2006; 4141 CS Leerdam; Oranje Nassaulaan 52; tel. privé: 0345-614555; E-mail privé: *danielle_eelkman_rooda@hotmail.com*; d.
Kannekens, E.M.; 2006; 3524 RM Utrecht; Normandië 114; E-mail privé: *e.m.kannekens@students.uu.nl*; d.
Korsten, Mevr. C.; 2005; **7157 BL Rekken; Zuid Rekkenseweg 17; tel. privé: 0545-432063**; tel. privé mobiel: 06-11300431; E-mail privé: *ckorsten@dds.nl*; medew. bij C. Blaauboer, F. de Graaf, H.F., H.F. de Vries en T. van Wijk; tel. prakt.: 0545-471390; fax prakt.: 0545-474533; E-mail prakt.: *mail@dierenkliniekeibergen.nl*
Nes, Mevr. E.M. van; 2006; 3525 ET Utrecht; IJsselsteinlaan 23-2; tel. privé: 030-2831075; E-mail privé: *emvannes@hotmail.com*; d.
Peletier, Mevr. E.C.; 2006; 1077 JW Amsterdam; Beethovenstraat 162-4 hg.; tel. privé: 06-41288939; E-mail privé: *epeletier@hotmail.com*; d.
***Samplonius, Mevr. B.K.; 2006; 3981 ZM Bunnik; Vletweide 76; d.**
Schie, Mevr. M.H.M. van; 2006; 3572 ZH Utrecht; Zeemanlaan 168l tel. privé: 030-2712248; E-mail privé: *maaikevanschie@hotmail.com*; d.
Widdershoven, M.A.; 2006; 3708 WP Zeist; Prinses Margrietlaan 431; tel. privé mobiel: 06-20296548; E-mail privé: *m.widdershoven@hotmail.com*; d.

Dierenartsenpraktijk Ysselsteyn is een moderne praktijk in Noord Limburg die met name is gericht op de moderne varkens-, pluimvee- en rundveehouderij.
In de praktijk zijn elf dierenartsen diersoort-specifiek werkzaam.

De praktijk zoekt voor de rundvee en varkens afdeling een

Fulltime Dierenarts (M/V)

Functie eisen:
- Enthousiast en ambitieus met betrekking tot de boven genoemde diersoorten.
- Sociaal en communicatief vaardig.
- Ervaring en erkenning gewenst.
- Flexibele instelling.

Interesse in deze functie?
U kunt uw sollicitatie brief en curriculum vitae tot veertien dagen na het verschijnen van de advertentie sturen aan: DAP Ysselsteyn, ter attentie van M. Hagenaar, Ringweg 25, 5813 BP Ysselsteyn.

NIEUW
PRILENAL®
enalapril maleaat

...een lang en gelukkig leven hoeft niet duur te zijn!

Prilenal® tabletten met rundvleesaroma - REG NL 10309 tot en met 10313 UDA - Werkzame stof: Enalapril (als maleaat) - Indicaties: hartfalen veroorzaakt door mitralis insufficiëntie of cardiomyopathie - Doeldier: hond - Dosering: 0,5 mg per kg per dag - Contra-indicatie: drachtige teven of fokhonden - Bijwerkingen: hypotensie en de gevolgen daarvan, zoals azotaemie - Verpakkingen: doos met 4 strips van 7 tabletten, tabletten van 1 mg, 2,5 mg, 5 mg, 10 mg en 20 mg.

CEVA SANTE ANIMALE
Tiendweg 8c - Postbus 67 - 2670 AB Naaldwijk NL,
Tel. (+31) 0174 643930 - Fax (+31) 0174 643924

Artsen hebben hun eigen specialisten

DixFortuin en DixFortuin & De Jong. Sinds jaar en dag financieel adviseurs en specialisten voor artsen die het rendement van hun beroepsmatige activiteiten veilig willen stellen.
Een financiële dienstverlening die alles omvat. Van accountancy en belastingadvies tot salarisadministraties. Van begeleiding van associaties tot bedrijfsoverdrachten. Van pensioenadvisering, praktijk- en woonhuisfinanciering tot alle vormen van verzekering.
Specialistische ondersteuning in elke fase van uw carrière.
Het vastleggen van een afspraak is het begin van een vruchtbare vertrouwensrelatie.

DixFortuin
Financieel Praktijkadviesbureau
Soestdijkseweg Noord 328,
3723 HH Bilthoven
Postbus 130, 3720 AC Bilthoven
Tel.: 030 – 25 15 199
Fax: 030 – 25 40 964
info@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DixFortuin & De Jong
Accountants en Belastingadviseurs
De Molen 17, 3994 DA Houten
Postbus 333, 3990 GC Houten
Tel.: 030 – 63 46 320
Fax: 030 – 63 46 325
acc@dixfortuin.nl, www.dixfortuin.nl

DIX FORTUIN

VEEHOUDER EN DIERENARTS

Bent u op zoek naar een goed en degelijk voorlichtingsblad, dat wordt samengesteld door dierenartsen? Neem dan een abonnement op Veehouder en Dierenarts, een vier keer per jaar verschijnende uitgave van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde boordevol informatie voor de houders van rundvee, schapen, geiten, varkens, pluimvee en paarden.

De abonnementsprijs voor het jaar 2006 bedraagt 12,69 Euro (inclusief BTW en verzendkosten). Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met de aanvang van een kalenderjaar, dan worden alleen de nummers toegezonden - en in rekening gebracht - die nog in het betreffende jaa verschijnen. Beëindiging of wijziging van abonnementen kan alleen schriftelijk en wel vóór 1 november van het lopende abonnementsjaar. Beëindiging vindt dan plaats per 1 januari van het volgend kalenderjaa Bij niet-tijdige opzegging worden de abonnementen automatisch voo één kalenderjaar verlengd.

JA, IK ONTVANG GRAAG ELK KWARTAAL HET TIJDSCHRIFT VEEHOUDER & DIERENARTS VOOR 12,69 EURO PER JAAR (INCLUSIEF BTW EN VERZENDKOSTEN)

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE EN WOONPLAATS: _____

TELEFOONNUMMER: _____

AANTAL ABONNEMENTEN: _____

STUUR (EEN KOPIE VAN) DE BON AAN: Veehouder en Dierenarts, Antwoordnummer 7034, 3990 TA Houten (postzegel niet nodig).
Tel.: 030-6348900, e-mail: veeh.en.dierenarts@knmvd.nl

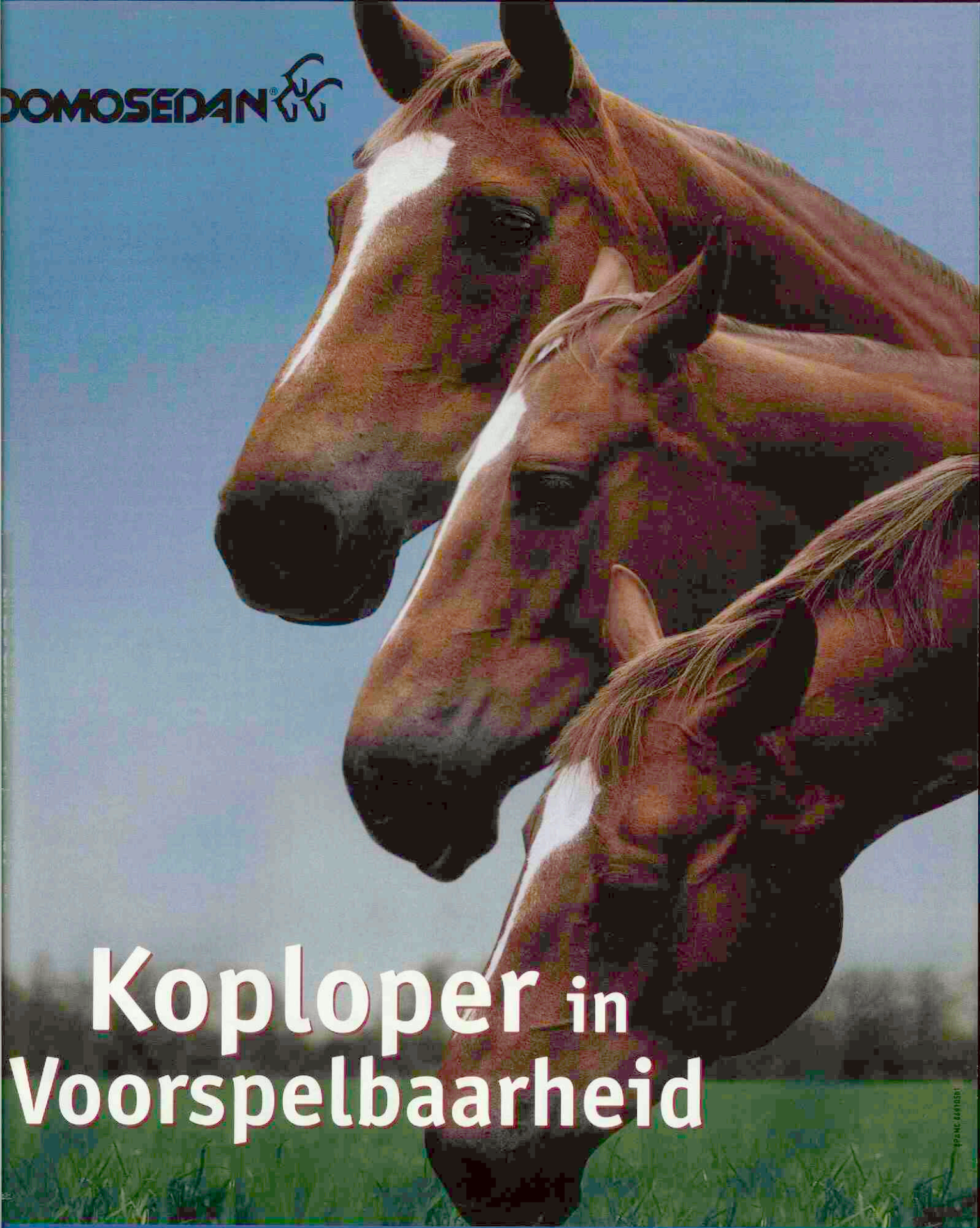

Koploper in Voorspelbaarheid

Domosedan®:

- Geregistreerd voor paarden en runderen
- Voor een voorspelbare sedatie
- Snel effect
- Betrouwbaar
- Klein volume
- Is antagoneerbaar
- Verpakking flacon 5 ml

Pfizer Animal Health
Visie op gezondheid

Domosedan®: REG NL 2973 UDD, samenstelling: 10 mg detomidinehydrochloride, doeldier: rund & paard, wachttijd: rund 2 dg voor de slacht en 12 uur voor de melk, paard, 2 dagen voor de slacht, bijwerkingen: voorbijgaande hypotensie, waarschuwing: bij pijnlijke ingrepen dient het middel gecombineerd te worden met een analgeticum. Nadere informatie is verkrijgbaar bij Pfizer Animal Health b.v. Rivium Westlaan 142 Capelle a/d IJssel. ©2003 Pfizer Animal Health. Fabrikant: Orion Corp. AH Division, Finland.

Virbac
ANIMAL HEALTH

... 98, 99, 100!
Wie niet weg is is
gezien, ik kom!

Van die ene vlo op uw huisdier...
...zitten 99 vriendjes verstopt in uw huis.

Indorex IGR

Indorex IGR Aerosol omgevingsspray maakt korte metten
met deze ongewenste gasten in huis. 6 maanden lang!

Verkrijgbaar bij uw dierenarts.

Productinformatie Indorex IGR aerosol: bevat per ml. permethrin (0.94%), piperonylbutoxide (1,88%), fenoxycarb (0,038%). **Wettelijk gebruiksvoorschrift:** H
middel is uitsluitend toegelaten voor het gebruik als middel ter bestrijding van vlooien in ruimten die niet toegankelijk zijn voor kinderen met een leeftijd van 0-4 ja
Eigenschappen: Indorex IGR aerosol doodt zowel de larven als de volwassen vlooien. De werkzame stof fenoxycarb, een Insect Growth Regulator (IGR), verhindert
ontwikkeling tot volwassen vlooien en onderbreekt zodoende de voortplanting van vlooien. **Toelatingsnummer:** 11661N. Lees voor gebruik eerst de gebruiksaanwijzi
Voor meer informatie: Virbac Nederland B.V., Postbus 313, 3770 AH Barneveld. E-mail: info@virbac.nl **www.virbac.**